Digitized by Google

BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
RACCOLTA
VILLAROSA
D
83
NAPOLI

Digitized by Google

597550
Racc Vel D 83

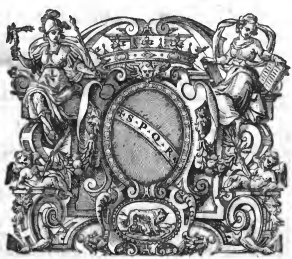
STATVTA
ALMAE VRBIS ROMAE
AVTHORITATE GREGORII PP. XIII.

A SENATV POPVLOQ. ROMANO
EDITA ET REFORMATA.

CVM GLOSSIS
D. LEANDRI GALGANETTI
I. C. Collenſis, ac Ciuis Romani: Comitis Palatini,
ac Auratæ Militiæ Equitis, in Romana Curia
Cauſarum Aduocati Clariſsimi,

ET AD PRÆSENS IVDICIS APPELLATIONVM
nullitatum Vrbis, ac Romani Populi Capitanei.

CVM PRIVILEGIIS, & Authoritate Reuerendiſſimorum DD. Superiorum.

ROMAE M.DCXI.
Ex Typographia Reuerendæ Cameræ Apoſtolicæ.

Digitized by Google

PAVLO V. PONT. OPT. MAX. BENEFACTORI.

LEANDER GALGANETTVS FOELICITATEM.

VT Appellationes, & nullitates Iudiciorum in foro Capitolino recognoſcendi munus tua mihi, Pater Beatiſſime, ſub initium Pontificatus auctoritate delatum omni ex parte, quoad poſſim, expleam; nullum laborem, vigiliamq; ſubterfugio: ſenſi enim, ac magis indies ſentio, pro doctrina, qua minus, quàm mediocriter valeo; induſtriam mihi, diligentiamq; ſubſidio comparandam. Cumq; in hoc munere obeundo, ceterorum mei fori Iudicum cenſura, neceſſe mihi ſit habere ſemper ad manus vrbanas leges, quas ſtatuta dicimus; nullam ex eis nactus ſum, ad quam pro re nata, non aliquid ſub notauerim, adiecerimq; de meo. Hinc nō ſemel euenit, pro rerum, de quibus interdum agebatur, grauitate, & copia; vt meum ad illas additamentum, quaſi mantiſsa obſonium (quod prouerbio fertur) nonnullas vicerit. Vtinam cura hæc mea, Pater Beatiſſime, ſe ſe tibi, cui illam dico, ac conſecro, aliqua ex parte approbet: ceterorum opiniones nihil admodum reformido, vehementer verò pertimeſco tuam, quæ non ſolum ob auctoritatem, perſonamq; quam geris, ſed ob ſapientiam tuam tantæ molis capacem, ideo mihi omnium maximè verenda eſt; quia inſtar eſt omnium. Non deſpero tamen te laborem hunc meum ſaltem boni, æquiq; facturum, vt tuum de me iudicium tuearis, cui ego nihil, præter fidem integritatem, ac ſtudium præſtare poſſum; nec quicquam amplius debeo. reliqua quæ mihi eſſent opus, cum ea in me pro tua beneuolentia, aut inueniſſe videri volueris, aut non quæſiueris, cum me huic, quem gero, Magiſtratui præfeciſti; nunc eadem à me exigere, nec tuæ eſſent conſtantiæ, nec benignitatis. Supereſt, vt Sanctitatem tuam, Pater Beatiſſime, ſupplex orem, vt munuſculum hoc meum, in quo nihil eſt eximij, præter laborem meum, & auctoritatem tuam; libenter accipere dignetur. Sic illam Deus Opt. Max. Chriſtianæ Reipub. rebus omnibus florentiſſimam quam diutiſſimè ſeruet incolumem.

PAVLO V. PONT. OPT. MAX. BENEFACTORI.

LEANDER GALGANETTVS.

PAuca, quæ ad Vrbanas adiunxit ſedula leges
Cura; legas placidâ, maximè fronte Pater.
Aeternus ſic parua parens data dona benignè
Reſpicit, accenſa, & paupere thura manu.
Iure tibi debetur opus, quando omnia robur
A nutu debent querere iura tuo.

Biblioteca Nazionale NAPOLI

✠ ij

S·D·N· PAVLO
PAPAE QVINTO
BVRGHESIO
ROMANO.

HIEREMIAS GHELFIVS.

VRBS ROMA, tua quæ eſt maxima prouidentia, BEATISSIME PATER ob benè, & ratione ædificata conſpicua reddita aquarum ductibus illuſtrata, auguſtiſſimis templis decorata, pace florens, vbertate læta, ne, te regnante quid deeſſet, Romanas leges huius Sanctæ Sedis authoritate datas temporis iniuria fere deperditas, denuo imprimendas amictuq; decoras (gloſſematibus nempè eruditiſsimi viri) promulgandas cenſuimus, Sanctitatiq; Tuæ offerendas, vt à quo cuncta iura fluunt refluant, Munus additiſsimi ſerui S. T. reſpicere non dedignetur; Sciatq; me omnem ſumptum laturum, vt diuinis S. T. auſpicijs, & multa, & optima è noſtra Typographia prodeant: vt breui generalia Concilia græco latina edentur. Et vniuerſum Iuris Pontificij corpus emiſſurum ſpero D. O. M. præcor vt huic Vrbi, totæq; Chriſtianæ Reipublicæ Sanctitatem Tuam perpetuò incolumem ſeruet.

SCIPIONI BVRGHESIO
S. R. E. CARDINALI AMPLISS.
PAVLI V. PONT. O. M.
NEPOTI,
AC
FRANCISCO BVRGHESIO
FRATRI

Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Copiarum Duci Generali.

LEANDER GALGANETTVS FELICITATEM:

REſiſtere non potuit bibliopola flagitationi, vel potius importunitati multorum, qui notas haſce meas, quas ad Vrbis leges,ſiue ſtatuta,vt aiunt,per occaſionem eas diligentèr excutiendi,ſubieceram, imprimi typis,in vulgus emanare voluerunt. Age, ſanè vicerint: ſibi porrò imputent ſi quod ſperabant non inuenerint. Equidem enixè flagitantibus libenter parui, tum vt meum in hoc iudicandi munere ſtudium publicè conſtet, tum vt tempus arripiam;dum eas S. D. N. Fratri,ac Patruo Veſtro dedico; renouandi vobis memoriam voluntatis,officij,propenſionis meæ, cuius omnis ratio, ac dignitas ex veſtra felicitate, ac benignitate ſuſpenſa eſt. Erat etiam cur librum hunc meum vobis inſcriberem: Nam quem magis ad tutelam; ne dicam dignitatem operis, in quo de Romanis legibus agitur Appellauerim; quam vos Romanos Ciues nobiliſsimos? vt non tam ob amorem quidem in me veſtrum,quam ob pietatem in patriam munus hoc meum, ac me, qui illud vobis addixi, tuendum protegendumq; ſerio cogitetis. Interim fęlices, ac diu viuite; modeſtiamq; iſtam atque animi æquitatem veſtram in ſumma fortuna intra quam cupitis eſſe, ac vos quodammodo contrahitis, proſperis rerum veſtrarum ſucceſsibus compenſet Deus.

S. P. Q. R.

LEANDER GALGANETTVS

Felicitatem perpetuam.

ROmana, & poſtrema Mundi Monarchia, vt ceteris armis potentior, ita maiore legum ſapientia firmata, & munita fuit. Sola enim legum ſapientia, ac iuſtitiæ ſtudio, tam amplum, tam magnificum, ac initio toto pene Orbe diffuſum imperium, conſociatis hac ratione, & colligatis hominibus, conſtituit. Huius enim Romani iuris varia fuerunt initia, varij quoque progreſſus. Nam initio Romanus Populus ſine certa lege, ſine certo Iure agere inſtituit, omniaq; manu Regis gubernabantur. Principio enim rerum, gentium nationumq; omnium Imperium penes Reges erat: quos ad faſtigium huius Maieſtatis non ambitio popularis, ſed ſpectata inter bonos moderatio prouehebat.

leges Curiatæ leg. 2. ff. de orig. iur.

Hoc tempore plurimæ leges Curiatæ à Regibus latæ ſunt, priſcis illis temporibus accommodæ, à noſtris verò alienæ: quippe quæ circa ſacra ipſorum peragenda, magiſtratus conſtituendos, patriam poteſtatem confirmandam, & alias exorientis Reipublicæ neceſſarias res, verſabantur. Quæ omnes conſcriptæ extant in libro Sexti Papirij, qui fuit illis temporibus, quibus ſuperbus Demarati Corinthij filius, ex principalibus viris. Iſq; liber appellatur ius Ciuile Papirianum; non quia Papirius de ſuo quidquam ibi adiecit; ſed quod leges ſine ordine latas in vnum compoſuit.

Ius Ciuile Papirianũ leg. 2. ff. de orig. iur.

Eiectis Regibus, duo ſtatim Conſules creati ſunt, & lege Tribunitia lata omnes Regiæ leges exoleuerunt: iterumq; cæpit Populus Romanus incerto magis Iure, & conſuetudine aliqua vti; quam perlata lege: quod prope viginti annis paſſus eſt. Poſtea ne diutius hoc fieret: & quia inter Patres, & Tribunos pro legibus ferendis, magna ſæpè contentio erat: Tribuni finem certaminum polliciti ſunt, ſi legum latores & ex plebe, & ex Patribus crearentur; qui leges communes vtriſq; vtiles ferrent. quibus Patres in legibus ferendis, non in latore aſſenſerunt, quoniam laturum neminem, niſi ex Patribus aiebant. Vnde, ne quis eſſet inuidiæ locus placuit publica authoritate leges extraneas habere, & decem conſtitui viros, per quos peterentur inclitæ leges Solonis ab Atenienſibus, & ab alijs Græciæ Ciuitatibus ſine prouocatione; vt Roma legibus fundaretur. Hi itaque acceptis legibus ingenti hominum expectatione propoſitis in decem tabulis populum ad concionem aduocarunt; & quod bonum, fauſtum, felixq. Reip., ipſis, liberiſq. eorum eſſet, ire, & legere leges propoſitas iuſſere: ſe, quantum decem hominum ingenijs prouideri potuerit, omnibus ſummis, infimiſq. iura æquaſſe. Centuriatis itaque comitijs decem tabularum leges prolatæ ſunt. Deinde cum legibus Græcis aliquid deeſſet, duas adiecerunt, quibus propriæ Romanorum leges continebantur. Inde corpus omnis Romani Iuris. leges xij. Tabularum dictæ: quarum ferendarum authorem fuiſſe Decemuiris Hermodorum quemdam Epheſium

lex xij. Tab. leg. 2. §. exactis ff. de orig. iur.

exu-

Digitized by Google

exulantem in Italia, quidam ferunt. His legibus latis: Decemuiris ob Appij Claudij libidinem abdicatis, cæpit (vt naturaliter euenire ſolet) vt interpretatio deſideraret Prudentum authoritatem, neceſſariamq́. diſputationem fori. Hæc diſputatio, & hoc ius, quod ſine ſcripto venit compoſitum à prudentibus, propria parte aliqua non appellatur; vt cæteræ partes iuris ſuis nominibus deſignantur, datis proprijs nominibus cæteris partibus: ſed communi nomine appellatur Ius Ciuile. Horum verò Prudentum officium in quatuor præcipuè rebus verſabatur. Primo enim iudiciorum formulis præerant, exprimebant quoque & præſcribebant extraordinariarum, & priuatarum actionum formulas. Deinde conſilium clientibus ſuis fidele dabant, vt in contractibus ſecuriores tutioresq́; eſſent, & amicum conſilio indemnem ſeruabant. Præterea ſi lex legi obſtabat, hoc eſt, quando caſu, & euentu quodam inter ſe confligebant, & collidebantur, vel ſcripta lex nimis dura eſſet, & æquitati aduerſabatur, vel cum more maiorum, & conſuetudine contendebat, ipſi interpretabantur, & conciliabant: teſtamentorum etiam ſententias, ſi obſcuræ eſſent, explicabant. Poſtremo, ſi neque lex extabat, neque teſtamenta, vel pactiones eſſent, ipſi de iure, quid æquum, bonumq́; eſſet interrogati reſpondebant, ſuiq́; adeundi copiam faciebant, vel publicè tranſuerſo foro ambulando, vel priuatim in ædibus. Ac initio quidem cuilibet, qui ingenio fidebat ſuo, id liberum erat facere. Auguſtus verò, cum authoritatem iuris, petulantia multorum euerti videret, vt hodie etiam euenit; non omnes, ſed eos, qui prudentia, ſapientia, & eruditione præſtabant, huic ampliſſimo muneri præeſſe voluit, conſtituitq́; vt ex authoritate eius reſponderent. Deinde ex his legibus eodem fere tempore actiones compoſitæ ſunt, quibus inter ſe homines diſceptarent: Quas actiones ne populus, prout vellet, inſtitueret, certas, ſolemneſq́; eſſe voluerunt, & appellabatur hæc pars Iuris. legis actiones, id eſt legitimæ actiones. Et ita eodem pene tempore tria hæc iura nata ſunt. lex xij. Tabularum: ex ijs fluere cæpit ius Ciuile: ex iiſdem legis actiones compoſitæ ſunt. Omnium tamen harum, & interpretandi ſcientia, & actiones apud Collegium Pontificum erant: ex quibus conſtituebatur, qui quoquo anno præeſſet priuatis; & dicebat Scæuola vt ex patre audiuiſſet: Pontificem neminem bonum eſſe, niſi qui ius Ciuile cognoſceret, & Populus prope centum annis hac conſuetudine vſus eſt. Poſtea cum Appius Claudius propoſuiſſet, & ad formam redigiſſet has actiones; Cneus Flauius ſcriba, eiuſq́; Libertini filius ſubreptum librum populo tradidit; & adeo gratum fuit id munus populo, vt Tribunus plebis fieret, & Senator, & Aedilis Curulis. Hic liber, qui actiones continet, appellatur Ius Ciuile Flauianum, ſicut ille Ius Ciuile Papirianum: nam nec Cneus Flauius de ſuo quidquam adiecit libro. Augeſcente Ciuitate, qui aderant quædam genera agendi compoſuerunt. Non poſt multum temporis ſpatium, Sextus Aelius alias actiones compoſuit, & librum Populo dedit, qui appellatur ius Aelianum. Deinde cum eſſet in Ciuitate lex xij. Tab. & Ius Ciuile, eſſent & legis actiones: euenit, vt Plebs cum Patribus in diſcordiam perueniret, & ſecederet, ſibiq́; ius conſtitueret, quæ Plebiſcita vocantur. Mox cum reuocata eſſet Plebs, quia multæ diſcordiæ naſcebantur de his Plebiſcitis; pro legibus placuit, & ea obſeruari, lege Hortenſia lata. Et ita factum eſt, vt inter plebiſcita, & leges ſpecies conſtituendi intereſſet: Poteſtas autem eadem eſſet. Deinde quia difficile plebs conuenire cæpit, populus certè multò difficilius in tanta turba hominũ; neceſſitas ipſa curã Reipub. ad Senatum deduxit. Ita cæpit Senatus ſe interponere, & quidquid conſtituiſſet obſeruabatur, idq́; ius appellabatur Senatus conſultum. Eodem tempore, & Magiſtratus Iura reddebant: & vt ſcirent Ciues quod ius, de quaque re quiſque dicturus eſſet, ſeq́; præmunirent, edicta proponebant, quæ ius honorarium conſtituerunt. Honorarium dicitur, quod ab honore Prætoris venerat. Huius Prætoris Vrbani primum, præcipuumq́; fuit officium, vt ius diceret, vt autem cuique notum eſſet, de qua re anno ſuo dicturus eſſet, in albo proponebat, quod deinde à præcedente enunciatione edictum dici cæpit. Dabat bo-

Ius Ciuile Prudẽtum l. 2. §. his legibus ff. de orig. iur.

legis actiones l. 2 §. deinde. ff. de orig. iur.

Ius Ciuile Flauianum l. 2. §. poſtea eum Appius. ff. de orig. iur.

Ius Ælianũ l. 2. §. non poſt. ff. de orig. iur.

Plebiſcita l. 2. §. deinde. ff. de orig. iur.

Senatusconſultũ l. 2. §. deinde quia ff. de orig. iur.

Ius honorarium l. 2. §. eodẽ. ff. de orig. iur.

norum poſſeſſionem ex legibus, ex Edicto ſuo, ex Senatusconſultis: Dabat Arbi-
tros cum priuati poſtulabant: Dabat tutores ex lege Attilia: Reſtituebat in
integrum: Iubebat cauere, & mittebat in bonorum poſſeſſionem. Imponebat
decreta ſuper alienationibus bonorum immobilium minorum: Dabat quoque
Iudices, quos pro ſuo Imperio cogebat iudicare: idq; in cauſis, quæ verſabantur
in iure actionis: vt depoſiti, locati, empti, & ſimilibus. Interdicebat cum de
poſſeſſione, interdum etiam cum de proprietate ageretur. Inde Cicero ait: Iuris
diſceptator, qui priuata iudicet, iudicare iubeat, Prætor eſto. Is iuris Ciuilis cu-
ſtos eſto. Reliqui præter Vrbanum, & Peregrinum publi:is iudicijs præerant,
itemq; quæſtionibus perpetuis. Ad Aedilium autem curam pertinebat procuratio
infra lib. 3. c. 39. *Vrbis, & ædificiorum, veluti Cloacarum, viarum, Aquæductuum, omniumq; pri-*
uatorum, & publicorum operum, vt prouiderent ea integra, munda, & incorrupta
adſeruari. Curulium vero officium erat, menſuras corrigere, vaſa minuta frange-
re, præterea de venditionibus rerum tam ſoli, quam quæ mobiles, aut ſemouentes
ſunt edicebant: vt illi, qui mancipia venderent, certiores facerent emptores quid
infra lib 3. c. 19. *morbi, vitijuè, quis fugitiuus, erroue, noxauè ſolutus non ſit: eaq; omnia cum ea*
c. 46. 47. & 48. *mancipia veneant palam, & rectè pronunciarent. Quod ſi mancipium aduerſus*
ea venerit: ſiue aduerſus quam dictum, promiſſum fuit, cum veniret, fuerit, quod
eius præſtari oportere dicetur, emptori, omnibusq;, ad quos ea res pertinebat, iudi-
cium dabant, vt id mancipium redhibeatur. Si quid autem poſt venditionem, tra-
ditionemq; deterius opera emptoris, familiæ, Procuratoriſuè eius factum erit, ſiue
quid ex eo poſt venditionem natum, acquiſitum fuerit, & ſi quid ei in venditione
acceſſerit, ſiue quis ex ea re fructus ad emptorem peruenerit, vt ea omnia vendi-
tori reſtituat. tum ſi quis acceſſiones præſtiterit, ipſe recipiat. Item ſi quod man-
cipium capitalem fraudem admiſerit, mortiſuè conſciſcendæ cauſa ad beſtias intro-
miſſum fuerit, ea omnia in venditione pronuncianda eſſe. Hoc amplius, ſi quis
aduerſus ea ſciens dolo malo vendidiſſe dicetur iudicium dabant. Curulum Aedi-
lium cura erat annonæ, olei, frugum, in quibus alimonia conſiſtit; Inclinante
Conſtitutiones Principum leg. 2. §. nouiſſimum. ff. de orig. iur. *tandem Romano Imperio ad Monarchiam, igitur conſtituto Principe cum poteſta-*
te, vt, quod conſtituiſſet, ratum eſſet, conſtitutiones reſcriptaq; Principum cæpere.
lege enim Regia ſumma poteſtas, quam ſibi populus ab eiectis Regibus vſurpaue-
rat in Auguſtum tranſlata eſt, vt is quidem ipſe nulla legis neceſſitate teneretur,
omniq; ſcripto iure ſolutus eſſet: ei verò parerent omnes. Ab eo itaque tempore
Imperatores conſtitutiones edere, & reſcribere ad propoſitas facti quæſtiones cæpe-
runt, idq; non ſine Senatus, vel Iuriſperitiſſimorum conſilio. Quæ deinde Prin-
cipum conſtitutiones, & reſcripta ab Adriani temporibus ad Iuſtinianum vſque
eius mandato in vnum Codicem congeſta ſunt: à Cæſaris enim Auguſti tempori-
bus vſque ad Adrianum, nullæ ferme conſtitutiones extant, niſi vel ab hiſtoricis,
vel iuriſconſultis referantur. Iſtis legibus demum acceſſere leges Pontificiæ, quæ
Ius Canonicum. diſtin. 15. c. 1. & ſeq. *ſecundum Iſidor. lib. 6. Etym. c. 16. à temporibus Conſtantini cæperunt in præce-*
dentibus namq; annis perſecutione feruenti, docendarum plebium minimè daba-
tur facultas. Inde Chriſtianitas in diuerſas hæreſes ſciſſa eſt: quia non erat
licentia Epiſcopis in vnum conueniendi, niſi tempore ſupradicti Imperatoris:
ipſe enim dedit facultatem Chriſtianis liberè congregare, vel potius remouit im-
pedimenta. Quò impetrante etiam Sancti Patres in Concilio Nicæno de omni
Orbe Terrarum conuenientes iuxta fidem Euangelicam, & Apoſt.licam; ſecun-
diſtin. 15. c. 1. 2. & 3. & tot. tit. C. de ſum. Trinit. & fid. Cath. *dum, per Apoſtolos, ſymbolum tradiderunt, & poſtea alia ſunt ſequuta Conci-*
lia; de quibus habetur mentio in canonibus, & legibus; quæ ſancta Romana
Eccleſia, poſt illas veteris teſtamenti, & noui ſcripturas, quas regulariter ſu-
c. 3. diſtin. 15. *ſcipit, amplectitur, & tanquam noſtræ Chriſtianæ fidei firmiſſima fundamenta*
omnibus Chriſti fidelibus obſeruanda proponit: inter quæ vltimum, & præcipuum
adeſt Concilium Tridentinum. Concilijs itaque præceſſerunt vtrumque teſta-
mentum, vetus ſcilicet, quod præceſſit etiam omnibus alijs legibus, & nouum,
diſt. 16. c. 1. 2. 3. *atque Apoſtolorum canones, de quorum numero variatum eſt ſententijs, cum*
alij

Digitized by Google

alÿ 85. alÿ 60. alÿ 50. fuiſſe affirment, & propterea de illorum obſeruatione fuit dubitatum, quamuis in eis vtilia inueniantur. Demum placuit recipi, & admitti capitula 85. quoniam plures eos recipiunt, & ſancti eorum ſententias ſy- diſtin. 16.c.4.
nodali auctoritate roborarunt, & inter canonicas poſuerunt conſtitutiones. Inde Decretorum volumen Gratianus patria Hetruſcus ex libris Conciliorum, & San- Decret.Gratiani.
ctorum Patrum ſcriptis collegit, atque compoſuit; qua in re imitari voluit Iuſtinianum. Volumen tribus præcipuè membris diſtinguitur, quorum primum diſtinctiones centum, & vnam continet: ſecundum cauſas 36. Tertium de conſecratione inſcribitur: Hoc opus Eugenius Pontifex approbauit, & in Academÿs publicè proponi mandauit. Et Gregorius Papa IX. natione Hernicus, Patria Anagninus è familia Comitum, mortuo Romæ Honorio Papa III. Romanus Pontifex anno Mccxxvÿ. creatus eſt. Hic varias conſtitutiones, & decretales Epi- Conſtitutiones, & Decretal. Epi-
ſtolas prædeceſſorum ſuorum, quæ à pleriſque priuata auctoritate collectæ fuerãt, per fratrem Raymundum in vnum volumen redigendas curauit: Multas quoq; conſtitutiones ſuas, & decretales Epiſtolas adiecit. Is fuit F. Raymundus de Peniaforti natione Cathalanus patria Barcinonenſis, eiuſdem Papæ Cappellanus, & Pænitentiarius ex Ordine Fratrum Prædicatorum, ac ipſius Ordinis tertius Magiſter Generalis, Religione, & eruditione clarus, qui noſtris temporibus fuit inter Sanctos poſitus, & connumeratus. Et Clemens Papa V. anno Mcccv. Romanus ſtolas Greg. IX. Clementinæ.
Pontifex creatus, non modo in Concilio Viennenſi: ſed etiam ante, & poſt ipſum Concilium plurimas conſtitutiones edidit; quas cum, & aſſidua occupatione, & morte præuentus in vnum collectas volumen, & ſub congruis titulis collocatas edere, vt decreuerat non potuiſſet, Ioannes xxÿ. eius ſucceſſor publicauit, & Clementinas ab Auctore nuncupauit. Bonifacius Papa viÿ. natione Hernicus, patria Anagninus è familia Caietana anno Mccxciiÿ. Romanus Pontifex creatus eſt. Is Decretales Epiſtolas prædeceſſorum ſuorum diligenter fecit recenſeri; & quibuſdam Sextus Decretal.
decretis nouis à ſe additis, in vnum librum ſub debitis titulis redigi, & quinque alÿs Gregorÿ Papæ ix. annecti, ſextumq; nuncupari iuſſit: pro quo complendo Dynum Mugellanum è Bononia euocauit, vt labore, & induſtria eius vteretur, Profectus igitur eo vna cum Ricardo de Petronibus, Sextum Decretalium confecit: Iſtis acceſſere varia diuerſorum Summorum Pontificum Conſtitutiones ſub vno libro ad inſtar Iuris Ciuilis Papiriani, ac Flauiani, per Laertium Cherubinum ſecundum ordinem temporum collecta, ex quibus ſeptimum Pontificÿ Iuris volumen ſub debitis titulis diſpoſitum expectamus. Hæc omnia, vel Romæ facta fuere, vel alibi, auctore Pontifice Romano, ſeu Romano Imperatore, vt ab vna Vrbe Romana, quaſi omnium legum matre, vtrumque Ius, Ciuile ſcilicet, & Canonicum omnibus cõmune fluxiſſe appareat. Sed quia omnes populi, qui moribus, & legibus reguntur, partim ſuo proprio, partim cõmuni omnium hominum iure vtuntur, & cum Romana Ciuitas cum omnibus vtriuſq; iuris cõmunionem haberet oportuit, ne in hoc alÿs Ciuitatibus inferior eſſet, quod & proprium, quo ipſa ſola vteretur, ius vtique haberet, quod vocatur Ius Ciuile, quaſi proprium ipſius Ciuitatis. Priſcis temporibus non fuit hoc tantæ Ciuitati denegatum, immo habuit Prætorem Vrbanum ſui proprÿ diſtin. 1. c. 8. l. 9
Iuris Ciuilis cuſtodem, & alios Magiſtratus vtique illius iuris obſeruatores; vt & ff. de iuſt. & iur.
Summi Pontifices, huic Populo proprias leges conceſſiſſe, nunquam ſunt dedignati: habuerunt itaque ſemper propria ſtatuta, & hodie habent hac vltima Summo Pontifice Gregorio XIII. auctore; habent Senatorem, Conſules, & alios Magiſtratus pro illorum cuſtodia, & tutela, vt tot communibus Ciuilibus, Canonicis, & proprÿs legibus munita poſſit pacem, iuſtitiam, abundantiam, ac vniuerſa Dei bona exinde firmiter, ac confidenter ſperare. Quod Deus Optimus Maximus concedat, atque conceſſum conſeruet.

S. P. Q. R.

Ad Auctorem.

TV prior abſtruſos audes luſtrare receſſus
Æquoris, intactum per mare vela legis.
Aſtra fauent cœptis, & Roma inuecta triumpho.
Iura dat, & Populos te duce tuta regit.
Iamque tuos ducit pario de marmore vultus,
Et Capitolina figit in arce decus.
Sic** propè Scipiadas, ſummi propè Cæſaris **ora
GALGANETTE tuus conſpicietur honos.
***Sed maiora feres**, marmor ſi deuorat ætas,*
Hoc opus haud** vmquam temporis ira **premet.

S. P. Q. R.

Ad Lectorem.

CARMEN.

ROma diu vixit populorum læta riumphis:
  Nunc vero Imperium Spirituale tenens.
Ciuibus vnde ſuis noua condidit æqua ſtatuta:
  Vt pax ſit populo, lis procul inde foro.
Illuſtris legum Doctor Capitaneus Vrbis.
  Addidit his gloſſas, quæ loca iure probent.
Illuſtrata manent, decorataq; iuribus almis:
  Immenſus valde eſt, vſibus atq; labor.
Roma tibi multum debet, ſed plura quirites:
  Qui ex iſtis gloſſis lite carere queunt.
Cauſidici ante omnes gaudebunt iuribus iſtis:
  Fit legum Doctor quiſq; ſtatuta legens.

Digitized by Google

A D
LEANDRVM GALGANETTVM
STATVTORVM VRBIS
GLOSSATOREM.

Xenophontis Bindaſsij Iur. Vtr. Doctoris
O D E.

*L*EANDER *altæ conſilio plagæ*
Datæ, o Superno, lumen vt abditis
Per te rediret diſciplinis,
Et fugerent penitus tenebræ;
Te quiſque laudat, te celebrat, colit,
Recepit altos ſe tua iam polos,
Splendens & orbe famæ toto,
Mirifice volitante penna.
Minerua ſacram te ſapientiam.
Iuno leporem, perdocuit Tonans
Leges agendi, Hermes loquendi,
Quæq; tuis redolent libellis.
Hinc Roma mundo, quæ ſocias dedit
Leges, vt omnes iuſtitia ſimul,
Atq; æquitate Vrbes, agroſque,
Et colere, & ſua habere poſſent;

Cum

Digitized by Google

Cum iura tantùm ciuibus edita
Suis putaret pluribus abdita
Videri, & explanatione
Iureperiti habili indigere:
Te vnum vocauit, qui facili ſtilo,
Doctoq;, puroq;, vt cætera iam tua,
Obſcura declarando, poſthac
Omnibus efficeres aperta.
Perfectum opus nunc, atq; probatum, age,
Permitte Doctorum in manus exeat,
Legatur, Vrbi, Orbiq; carum,
Gloria magna tibi & corona.

Imprimatur ſi videbitur Reuerendiſs. P. M. Sac. Pal. Ap.
Ceſar Fidelis Viceſger.

Imprimatur F. Thomas Pallauicinus Bononieñ Magiſter, & Reuerendiſs. P. F. Ludouici Yſtella Sac. Pal. Apoſt. Magiſt. ſocius Ord. Prædic.

Digitized by Google

LITTERÆ S. D. N. D. GREGORII PAPÆ XIII.

Confirmationis Statutorum Almæ Vrbis nouiſsimè æditorum.

GREGORIVS Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Vrbem Romam, ea qua, veluti è capite, iuris ciuilis prudentia defluxit, atq; inde, in alias nationes, longe lateq; eſt diffuſa, legibus ſemper, atque optimis abundare oportet inſtitutis, vt quæ tot donis, prærogatiuiſq; eacellit, ſe ipſam in primis optimè regat, alijſq; deinde Vrbibus, eaemplo Reipublicæ recta ratione adminiſtrandæ, antecedat. Quod cùm nobis, pro eo, quo illam Principis Apoſtolorum, eius ſucceſſorum, noſtriq;, & Chriſtianæ religionis ſedem, proſequimur, veræ dilectionis affectu, debitoq; noſtræ ſeruitutis officio, maximæ ſemper curæ fuerit; plurimùm in Domino lætati ſumus, dilectos filios Populum Romanum, Iuſtitiæ colendæ ſtudio, ſolicitudini huic noſtræ reſpondiſſe. Illi enim, cùm Vrbis mores, conſuetudines & pleraque omnia negocia, ita viderent eſſe confuſa, vt ius ſibi, cum ab antiquis, tum à iunioribus traditum, & denique ipſæmet canonicæ ſanctiones, in controuerſijs, quæ quotidie in iudicium vocantur, dirimendis, alijſq; rebus explicandis, prout tempus, moreſq; poſtulāt, non ita conueniant; ne quid ab eis in conceſſa ſibi facultate, deſiderari contingat, priuatas leges, ſiue Statuta, præſentibus temporibus, ac negotijs congruentia, ſibi cōdere, noſtris auctoritate & præſidijs freti, inſtituerunt. Id verò, dum ſeriò agunt, nauiterq; in iuris huiuſmodi compoſitionem, nobis annuentibus incumbunt, Statuta Vrbis, quæ ſibi à maioribus ſuis, relicta habebant, ſatis perplexa & confuſa inuenerunt; in quorum libris, ob temporum vetuſtatem, Magiſtratuum fortaſſe negligentiam, multipliceſq; ſuperiorum ætatum, editas reformationes ſæpe, quæ adhuc vigebant, conſtitutiones, vna cum abrogatis & obſoletis, aliæq; alijs contrariæ, promiſcuè continebantur. Cupientes itaque ijdem Populus, vt ius proprium in certam formam, & quaſi non diſſentientium inter ſe Statutorum conſonantiam redigeretur, ad præſentiumq; temporum mores, & negocia accomodaretur, prouinciam hanc, dilecto filio Lucæ Pæto vtriuſque iuris doctori, nonnulliſq; alijs ciuibus Romanis demandandam curarunt: eorum verò aliquibus vita functis, alijs diuerſorum negotiorum occupatione diſtrictis, idem Lucas Statuta prædicta in quinque libros prius diſtributa, ſuperuacaneis amputatis, necnon inuicem pugnantibus, & ijs quæ vel deſuetudine antiquata, vel contraria lege abrogata erant, ſublatis, additiſq; nonnullis reformationibus, ad dilectorum filiorum Conſeruatorum, Populiq; Romani Officialium regimen, & directionem, ſpectantibus, quæ nobis Populi eiuſdem nomine obtulerant, in tres breues admodum libros, certo diſtinctoq; ordine redegit, nobiſq; ſuperioribus annis exhibuit. Qui intelligentes multa in Populum Romanum prædictum commoda ex noua huiuſmodi Statutorum compilatione eſſe profectura, Dilecto Filio noſtro, Iulio Antonio tit. S. Bartholomæi in Inſula Presbytero Cardinali, Sanctæ Seuerinæ nuncupato, mandauimus, vt conuocatis dilectis filijs Conſeruatoribus Cameræ Vrbis, & Prioribus capitum Regionum, qui pro tempore fuiſſent, necnon Hortenſio Frangipanio Vrbis Cancellario, Antonio Vellio, Fabricio Lazaro, & qui eiuſdem Populi Rom. aduocatus eſt, Horatio Burgheſio, & Vincentio Parentio Aulæ noſtræ Conſiſtorij, necnon Bernardino Biſcia, & Horatio de Arrigonibus in Romana Curia Aduocatis, Stephano Creſcentio, Marcello Arberino, Petropaulo Fabio, Hieronymo Alterio, Auguſtino Palonio, Valerio de Valle, Proſpero Caſarello, & Ricardo Mazzatoſta, Romanis Ciuibus, à dicto Populo in ſuis Conſilijs, ad hanc rem diuerſis, & ſucceſſiuis temporibus, vna cum prædicto Luca delectis, congregatis. quoq; dilectis filijs noſtris, Aleaandro tit. S. Mariæ in Aracœli Presbytero Cardinali, Riario nuncupato, tunc Cameræ Apoſtolicæ generali Auditore, deinde magiſtro Hieronymo Matthæio, in eiuſdem Alexandri Cardinalis locum, ad munus Auditoris ſuffecto, necnon venerabili Fratre Hieronymo Epiſcopo Maceratenſi, locum vnus ea officijs Clericatus Cameræ Apoſtolicæ ex indulto Apoſtolico obtinente, ac dilectis item filijs, Magiſtris Aleaandro Frumento, & Pyrrho Tharo, Notarijs noſtris in vtraque Signatura noſtra Referendarijs, ac etiam Mario Gabrielio eiuſdem Aulæ noſtræ Conſiſtorij aduocato, à nobis ad hoc ſpecialiter deputatis, Statuta huiuſmodi, per dictum Lucam compilata, diligenter eacuterent, atq; examinarent; & quæ eis viderentur, ſupplerent, corrigerent, delerent, & emendarent. Qui frequentiſſimè per plures annos in vnum congregati, eiſdemq; Statutis diligenter viſis, & ſingillatim examinatis, matureq; diſcuſſis, alia emendauerunt, alia explanauerunt, nonnulla addiderunt, nonnullaq; etiam ſuſtulerunt. Denique Iulius Antonius, & Alexander, Cardinales, ac Hieronymus Epiſcopus, necnon Marius Gabrielius, & Lucas Pætus prædicti, eorundem Statutorum relectione, & recognitione, omni ſtudio & diligentia ab ipſis, de mandato noſtro facta, poſtremam illis manum adhibuerunt. Nos volentes ea, quæ tanto labore, & maturitate ad Publicam vtilitatem digeſta ſunt, inuiolabiliter obſeruari, Motu proprio, & ea certa ſcientia noſtra deq; Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnia & quæcunque antiqua Vrbis Statuta, etiam reformata, & innouata, ac quibuſuis approbationibus, & confirmationibus Apoſtolicis roborata, præſentium auctoritate abrogamus, tollimus, & penitus abolemus, neminemque ad illa deinceps obligari volumus, nouiſſimè verò compilata Statuta prædicta, etiā certis in eis eapreſſis caſibus, iuramenti validitatem reſtringentia, ſicuti prædictis tribus libris digeſta ſunt, approbamus, & confirmamus. Et vt approbatio huiuſmodi amplius innoteſcat, has præſentes, in principio omnium librorum eorundem voluminum, quæ vel manu ſcribentur, vel imprimentur, omnino deſcribi volentes, ſtatuimus, & Apoſtolica auctoritate decernimus; vt de cætero, poſt triginta dies à publicatione præſentium, nulla alia Statuta, quam hæc noua ad futurarum cauſarum deciſionem, ac negociorum eapeditionem allegari poſſint, nec quiſquam illa allegans, audiri debeat, ſed tantum, ſecundum prædicta noua, à nobis confirmata, in Curia Capitolina, & apud eam in futuris omnibus cauſis, in ipſa Curia Capitolina videlicet, etiam quo ad cauſarum proceſſum, & quo ad alia vbique in ipſa Vrbe, illiuſq; diſtrictu, vbi particularia Statuta, de eiſdem cauſis, & earum caſibus diſponentia, non habentur, quauis alia ſiniſtra, doloſa, vel captioſa interpretatione ſublata, in quacunque inſtantia, inuiolatè, ac perpetuò obſeruentur; ac iuxta illa, lites & controuerſiæ omnes in futurum iudicari, decidi, & diffiniri debeant; nec illis niſi per Signaturam noſtram, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis manu factam, nequeat derogari. Sitq; irritum, & inane quicquid ſecus, ſuper his à quoquam, quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus præmiſſis, ac conſtitutionibus, & ordinationibus, nec non priuilegijs, & indultis Apoſtolicis, ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis clauſulis irritantibuſq; & alijs decretis, cōceſſis, confirmatis & innouatis, quorumcunque tenorum eaiſtant, per quæ præſentibus non eapreſſa, aut omnino non inſerta, effectus earum impediri valeat, quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus, ad verbum habenda ſit, in noſtris literis, mentio ſpecialis; ceteriſq; contrarijs quibuſcunque. Volumus autem vt præſentium eaem-

plis

plis etiam impreſſis, Notarij publici manu, & perſonæ in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ ſigillo obſignatis, ac etiam prædictis voluminibus deſcriptis, eandem prorſus fidem vbique in iudicio, & extra illud adhiberi; quæ eiſdem præſentibus adhiberetur, ſi exhibitæ eſſent, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino, hominum liceat hanc paginam noſtræ abrogationis, ſublationis, abolitionis, approbationis, confirmationis, ſtatuti, decreti, & voluntatis infringere, vel ei, auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ, Milleſimo, Quingenteſimo, Octuageſimo Octauo *Kal.* Iunij, Pontificatus noſtri Anno Nono.

M. Dat.

Cæ. Glorierius.

A. de Alexijs.

Regiſtrata apud Cæſarem Secretarium.

Anno à Natiuitate Domini, milleſimo quingenteſimo octuageſimo Indictione octaua, die verò prima menſis Iulij Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Gregorij Diuina prouidentia Papa xiij. Anno nono, retroſcripta littera Apoſtolica affixa, & publicata fuerunt ad valuas Eccleſia Sancti Ioannis Lateranenſis, Baſilica Principis Apoſtolorum de Vrbe, Cancellaria Apoſtolica, & in acie Campi Flora, necnon ad valuas Palatij Curia Capitolij, & DD. Conſeruatorum Vrbis, per nos Petrum Aloyſium Gaytam, & Nicolaum Toglietum Curſores Apoſtolicos. Petrus Guerra Magiſter Curſorum.

ILluſtriſſimi Domini Cameræ Almæ Vrbis Conſeruatores, Lælius Suricus, Alphonſus Auila, & Marius Vellius, ac Prior Capitum Regionum Proſper Buccapadulius, præſentes Apoſtolicas litteras, confirmationis Statutorum Vrbis, ſub plumbo expeditas, regeſtandas, & in Archiuio eorum Palatij aſſeruandas, mihi Horatio Fuſco, S. P. Q. R. Scribæ, qui tum diſcuſſionibus, & reſolutionibus, tum etiam reuiſionibus, & recognitionibus eorumdem Statutorum in Congregationibus frequenter habitis coram Illuſtriſſimo, & Reuerendiſs. D. Iulio Antonio Sanctorio Cardinali Sanctæ Seuerinæ, aſſiduè interfui, & diligenter adnotaui, & cui imprimendi, corrigendiq; cura commiſſa extitit, tradiderunt atque conſignarunt hodie, die xv. menſis Iulij M. D. L X X X.

Horatius Fuſcus qui ſupra ad fidem, &c.

STATVTORVM ALMAE VRBIS ROMAE

Auctoritate S.D.N.Gregorij xiij.P.O.M.

A SENATV POPVLOQ. ROMANO EDITORVM.

CVM GLOSSIS

D. LEANDRI GALGANETTI I. C. COLLENSIS.

Liber Primus.

DE SVMMA TRINITATE & Fide Catholica. Cap. I.

FIrmiter credimus ſanctam Fidem Catholicam cum omnibus ſuis articulis, quam Beati Petrus & Paulus Apoſtolorũ Principes, per quos ſanctum Domini noſtri Ieſu Chriſti Euangelium Romæ reſplenduit: quique vno die pro merito, vno loco, pro gloria, ſub vno perſecutore pro virtute, Vrbē ipſam glorioſo cruore martyrij Chriſto Domino conſecrarunt; eorumdemq; Apoſtolorũ ſancti ſucceſſores, ac ſacra Concilia, & præſertim Tridentinum, tradiderunt.

Firma quoque fide credimus & profitemur omnia & ſingula quæ continentur in Symbolo fidei, quo ſancta Romana Eccleſia vtitur, videlicet: Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inuiſibilium. Et in vnum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, filium Dei vnigenitum. Et ex patre natum, ante omnia ſæcula. Deum de Deo, lumen de

lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, conſubſtantialem patri: per quem omnia facta ſunt. Qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis. Et incarnatus eſt de Spiritu ſancto ex Maria Virgine; & homo factus eſt. Crucifixus etiam pro nobis: ſub Pontio Pilato paſſus, & ſepultus eſt. Et reſurrexit tertia die, ſecundum ſcripturas. Et aſcendit in cœlum: ſedetq; ad dexteram patris. Et iterum venturus eſt cũ gloria iudicare viuos & mortuos: cuius regni non erit finis. Et in Spiritum ſanctum Dominum, & viuificantem: qui ex patre filioq; procedit. Qui cum patre & filio ſimul adoratur, & conglorificatur: qui locutus eſt per Prophetas. Et vnam ſanctam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam. Confitemur vnum baptiſma, in remiſſionem peccatorum. Et expectamus reſurrectionẽ mortuorum. Et vitam venturi ſæculi. Amẽ. Apoſtolicas & Eccleſiaſticas traditiones, reliquaſq; huius Eccleſiæ obſeruationes & conſtitutiones firmiſſimè admittimus, & amplectimur. Item ſacram ſcripturam, iuxta eum ſenſum, quem tenuit & tenet ſancta mater Eccleſia, cuius eſt iudicare de vero ſenſu & interpretatione ſacrarum ſcripturarum, admittimus: nec eam vnquam niſi iuxta vnanimem conſenſum Patrum, accipimus, & interpretamur, Profitemur quoque ſeptem eſſe verè & propriè ſacramenta nouæ legis à Ieſu Chriſto Domino noſtro inſtituta, atq; ad ſalutem humani generis (licet non omnia ſingulis neceſſaria) ſcilicet Baptiſmum; Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremã vnctionem, Ordinem, & Matrimoniũ: illaq; gratiam conferre, & ex his baptiſmum, confirmationẽ, & ordinem ſine ſacrilegio reiterari non poſſe. Receptos quoq; & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus, in ſupradictorum omnium ſacramentorum ſolemni adminiſtratione recipimus, & admittimus. Omnia & ſingula quæ de peccato originali, & de iuſtificatione, in ſacroſancta Tridentina ſynodo diffinita & declarata fuerunt, amplectimur, & recipimus. Profitemur pariter in Miſſa offerri Deo verũ, proprium & propitiatorium ſacrificiũ pro viuis & defunctis, atq; in ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento eſſe verè, realiter, & ſubſtantialiter corpus & ſanguinem, vnà cum anima & diuinitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, fieriq; conuerſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, & totius ſubſtantiæ vini in ſanguinẽ: quam conuerſionem Catholica Eccleſia tranſubſtantiationem appellat. Fatemur etiam ſub altera tantum ſpecie totum atq; integrum Chriſtum, verumq; ſacramentum ſumi. Conſtanter tenemus Purgatorium eſſe, animaſq; ibi detentas fidelium ſuffragijs iuuari. Similiter & Sanctos vnà cum Chriſto regnantes, venerandos atq; inuocandos eſſe: Eoſq; orationes Deo pro nobis offerre, atq; eorum reliquias eſſe venerandas. Firmiter aſſerimus Imagines Chriſti, ac Deiparæ ſemper Virginis, necnon aliorum Sanctorum habendas & retinendas eſſe, atq; eis debitum honorem & venerationem impertiendam. Indulgentiarũ etiam poteſtatem à Chriſto in Eccleſia relictã fuiſſe, illarumq; vſum Chriſtiano populo maximè ſalutarem eſſe affirmamus. Sanctam Catholicam & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam omnium Eccleſiarum matrem & magiſtram agnoſcimus: Romanoq; Pontifici, Beati Petri Apoſtolorum Principis ſucceſſori, ac Ieſu Chriſti Vicario, veram obedientiam ſpondemus, ac iuramus. Cetera item omnia à ſacris canonibus & Oecumenicis Concilijs, ac præcipuè à ſacroſancta Tridentina Synodo tradita, diffinita & declarata, indubitanter recipimus, atq; profitemur; ſimulq; cõtraria omnia, atq; hæreſes quaſcunque ab Eccleſia damnatas & reiectas & anathematizatas, nos pariter damnamus, reijcimus, & anathematizamus. Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo ſaluus eſſe poteſt, quam in præſenti ſpõtè profitemur, & veraciter tenemus, eandem integram & immaculatam, vſq; ad extremum vitæ ſpiritum, conſtantiſſimè (Deo adiuuante) retinere & confiteri; atq; à noſtris ſubditis, ſeù illis, quorũ cura ad nos in munere noſtro ſpectabit, teneri, doceri & prædicari, quantum in nobis erit, curaturos.

Gloſſa ſingulorum Vrbis Statutorum D. Leandri Galganetti I. C. Collenſis.

LIBER PRIMVS.

De ſumma Trinitate, & fide Catholica. Cap. I. Gloſſ.

IMperator Iuſtinianus imperiales conſtitutiones Codicis æditurus poſt rubricas de nouo Codice faciendo; De Iuſtiniano Codice confirmando; ac de emendatione Codicis Iuſtiniani, & ſecunda eius editione,

de

de Iuſtitia tractaturus: prius de religione hoc eſt de præcipua iuſtitiæ parte tractat; & quia Religionis noſtræ principium eſt fides, ideo ſtatim dicit de ſumma Trinitate, & fide Catholica; & vt nemo de ea publicè contendere audeat & glo. ibi in verbo fide, dicit, quid ſit fides, quot eius ſpecies, quot articuli, quod præmium credentium, & quæ pœna non credentium.

Catholica ideſt vniuerſalis, & vbiq. porrecta: iuxta illud Pſal. 11. Roma. 10. In omnem terram exiuit ſonus eorum &c. ità glo. in d. Rub. C. in verbo Catholica. c. 1. extra eod.

Senatus Populuſq. Romanus ſuæ propriæ Ciuitatis Statuta: & Conſtitutiones aditurus dum in primo capite tractat de ſumma Trinitate & fide Catholica imitatur legiſlatorem Iuſtinianum, immò incipiendo incontinenti à fide prima parte religionis in hoc Iuſtinianum ipſum ſuperat, qui tres rubritas ante fidei tractatum præpoſuit, poſt quas ponit rubricam de ſumma Trinitate, & fide Catholica.

Sed an hodie Populus Romanus ſine authoritate Pontificis poſsit condere ſtatuta, & Bart. in l. fin. verſ. ſed an hodie dicit, quod non, & ibi addentes. C. de leg. vbi rationem reddit, quia tranſtulerunt omne imperium, quod eſt in ſolo Papa idem dicit Abb. in c. cum te. col. 6. verſ. ad ſextum & de re iud. qui eſt Deus in terris, & à Deo omnis eſt poteſtas terrena, ſiue iubente, ſiue ſinente. c. quid 23. §. 1. Alba in conſ. 769. n. 66. & ſeq. lib. 3. vbi latiſsime de materia multa cõgerit, ergo iſta ſtatuta non erunt ſeruanda: ſed quia ſunt authoritate Papæ condita ſunt ſeruanda, Rota in nou. deciſ. 2. de confirmat. vtil. vel inut. Rota diuerſ. deciſ. 780. num. 5. & 6. par. 1. & deciſ. 103. num. 27. par. 2. Surd. deciſ. 158. nu. 16. Sed confirmatio generalis, & in forma communi non extenditur ad inualida, & peccatum inducentia, Rot. diuerſ. vbi ſupra, Surd. d. deciſ. 158. num. 16. & deciſ. 289. nu. 9.

Fuit aliquando dubitatum quod nam tempus ſit inſpiciendum confectionis, ſcilicet, vel confirmationis, & magis confirmationis exiſtimauit Alberic. de ſtatutis lib. 1. quæſt. 14. per totum.

In §. firma. ibi credimus &c. ſtatuentes faciũt profeſsionem fidei firmiterq; credunt omnia in ſymbolo fidei contenta, videlicet &c. credimus in vnum Deum exemplo l. nullus. 2. C. de ſum. Trinit. & fide Catholic. & l. nos reddentes. 7. C. eod. & c. 1. & 2. extra eod.

In §. Apoſtolicas amplectuntur traditiones, et Conſtitutiones Eccleſiaſticas exemplo c. 1. & toto tit. extra de conſtit.

In §. item ſacra. Sacram ſcripturam interpretantur iuxta ſenſum, quem tenet ſancta Mater Eccleſia: Et interpretatio eſt quadruplex iuxta gloſ. in verbo interpretatur. c. 1. de poſt. præl. eius enim eſt interpretari cuius eſt condere. gloſ. in verb. declaramus. c. vlt. de conſtit. gloſ. in verb. interpretatione. c. ex parte. de verb. ſignif.

In §. profitemur ſeptem eſſe Sacramenta de quibus per Concil. Trident. ſeſſ. 7. ſcilicet Baptiſmum, de quo per Concil. Trid. vbi ſupra. c. 1. & toto tit. extr. de Baptiſ. & eius effectu. Confirmationem, de qua per Conc. vbi ſupra: Eucharistiam, de qua per Conc. vbi ſupra, Penitentiam, de qua per Conc. vbi ſupra. & tot. tit. extra de pœnit. & remiſs. Extremam vnctionẽ, de qua per Conc. vbi ſupra. Ordinem & Matrimonium, de quibus vtiq; per Conc. vbi ſup. & toto tit. extra de ſponſa. & matrimo. & de iſtis omnibus in genere Lancell. Inſt. Canonica. lib. 2. de ſacramentis: & in ſpecie de Baptiſmo, & effectu. De ſacramento Chriſmatis. De pænitentijs & remiſsionibus. De Eucbariſtia. De extrema vnctione. De ſacramento Ordinis, & de ſacramento Matrimonij.

De Hæreticis diffidatis declarandis. Cap. II.

COnſtitutionem quoque antiquam in hoc imitantes; ſtatuimus, vt Hæretici, eorumque credentes, fautores, defenſores & receptatores, ſint perpetuò diffidati, eorumque bona publicata, & quilibet Senator in principio ſui officij publicè eos diffidatos, & eorum bona publicata declaret: ſint etiam hoſtes publici; & tamquam hoſtes publici legalibus pœnis feriantur.

De Hæreticis diffidatis declarandis. Cap. 2. Gloſſ.

De iſtis habetis etiam tex. in l. 1. & tot. tit. C. de Hæreticis, & Manichæis, & Samaritanis, vbi plures diuerſarum hæreſum authores damnantur: in hoc ſtatuto omnes declarantur diffidati, & publici hoſtes nulla facta particulari Hæreſiarcarum mentione, quod non poſſum nõ commendare ægreferens; quod & ſuo ſcelere viuant, dum de eis ſit mentio, quæ & ſi ſit obſcura, & infamis, tamen mentiõ eſt iuxta illorum peſſimam ambitionem. Diffidati ſunt, quibus inimicitia eſt denunciata; & ita hoſtes declarati, vt per Guer. Stacium præceptorem meum de feud. Diffinitio &c. fol. 64.

De Senatore eligendo, & his quæ ad eum pertinent. Cap. III.

IN Alma Vrbe, & ad eius regimen, ſit & eſſe debeat vnus Senator Iuris Doctor, exterus, & ex loco qui diſtet ab Vrbe ſaltem per milliaria quadraginta; cuius quidem Senatoris officium duret per annum: quod tempus prorogari non debeat, nec ad dictũ officium denuò eligi, aut aſſumi ante lapſum integri biennij, à fine ſui officij computandi. nullus autem eligi debeat ad prædictum Senatoris officium, qui alicui de Magnatibus Vrbis, aut ciuibus, etiam ex priuilegio in ipſa Vrbe domicilium habentibus, vſque ad tertium gradum conſanguinitatis, vel affinitatis, ſecundum Ius canonicum incluſiuè cõputandum, quoquo modo attineat. Habeat autem pro ſalario à Camera Vrbis, annis ſingulis tria millia florenorum, qui conſtituunt noſtri temporis Scuta duo millia ducenta; cuius ſalarij prima ſexta pars ſibi in principio dicti ſui officij ſoluatur: ſecunda in principio tertij menſis: tertia in principio ſexti menſis: quarta in principio noni menſis: & duæ poſtremæ partes in Camera retineantur, nec ſibi ſoluantur, donec per Syndicos de adminiſtratis & geſtis per eum in dicto ſuo officio fuerit realiter & cum effectu abſolutus. Et quamuis per ſtatutum antiquum teneretur Senator ſecùm ampliſſimam & nobilem familiam habere: quia tamen per alia ſtatuta & nouas reformationes aliter circa Iudices, & nonnulla alia prouiſum fuit: præſenti Statuto decernimus, vt Senator ipſe (ſicut hactenus ſeruatum eſt) Primo & Secundo Collaterali, & Iudici maleficiorum (qui in Aſſettamento ſecùm interueniunt) & tribus eorundem equis victus, expenſas, & ſalarium Iudicibus ipſi ſolui ſolitum, & quatuor eorum famulis cibaria, atque etiam Tubicinibus ſalarium, & veſtimenta ſolita præſtare teneatur. neque vmquam in publicum prodire debeat, nec ad Tribunal ſedere, niſi indutus paludamento ex ſerico auro intexto, quod Broccatum auri appellant, vel ex ſerico villoſo purpurei coloris, quod etiam vulgo Vellutum cremeſinum dicunt, niſi malit æſtiuo tempore ſerico Ermiſino eiuſdem coloris vti. Dumque ita paludatus ad Tribunal ſedet, aut per Vrbem incedet, Sceptrum eburneum in manibus tenere, & ante ſe puerum pannis, infradicendorum colorum indutum portantem enſem, & pileum, & inſuper quatuor famulos ad minus, indutos colore rubro, cum faſcijs fului, ſeù aurei coloris, iuxta inſignia Romani Populi habere debeat. Qui cum haſtis, ſeù baculis eodem colore depictis, quas Mazzas appellant, ipſum Senatorem dum per Vrbem & loca publica incedit, antecedant, præcedente puero prædicto equeſtri deferente enſem & pileum, Si Senator equitabit: alioqui pedeſtri, & duobus familiaribus ad minus vltra Iudices præfatos, ſubſequentibus, & non aliter, nec alio modo per Vrbẽ incedat, aut in publicum prodeat: alioqui pœnam xxv. ſcutorum, vice qualibet de ſuo ſalario retinendum, incurrat, & Conſeruatores pro tempore, ſemel ſaltem in menſe, prædicta inquirere, & diligenter animaduertere, & annotari facere debeant: alioqui de ſuo proprio tantumdem refundere teneantur; & vlterius curare, vt in reparationem Palatij ſuę reſidentię, de Conſeruatorum conſenſu, ſcuta ſexaginta vnoquoque anno de ſuo ſalario, iuxta ſolitum, impendat.

De Senatore eligendo, & his quę ad eum pertinent. Cap. 3. Gloſſ.

Primus omnium Romulus inſtituit Senatum Dionyſ. lib. 2. Valent. Forſten. lib. 2. c. 83. Hi-

Hiſtor. Iuris Ciuilis qui centum viros Senatores ex Patricijs ſecreuit. de eorum electione numero, & alijs ad Senatum, & Senatores pertinentibus latè tradit Valent. Froſteñ, vbi ſupra d.c. 83. quæ omnia commodè conuenire videntur hodie Pontifici Cõſiſtorio, & Cardinalibus. Senatores illius temporis nihil conueniunt cum Senatore de quo ſupra. Nam in eis eligendis, primo cõſiderabantur, quod eſſent Ciues, bonæ famæ, boni generis, ordinis Equeſtris, ſenes, & per gradus ad ſummum euecti, diuites honeſtis, non autem per turpem quæſtum, diuitijs acquiſitis, vt benè per Valent. vbi ſupra. Senator noſter ad regimen Vrbis eligendus debet eſſe exterus I.V.D. & vnicus. Tamen Cyn. in l. fin. C. de petit. hæred. poſt Petrum dicit, quod Senator Vrbis hodie habet poteſtatem quam habebãt olim centum Senatores. idem Io. And. in addit. ad Specul. de appellat. §. 3. per l. ſicut, & l. plane. Quod cuiuſq. vniuer. nomi. Decius in c. meminimus. col. 2. de appell. Sed cum Senatum habeat Eccleſia Romana, ſcilicet Cardinales, qui Senatorum loco ſucceſſerunt, vt dicit Specul. de legato. §. 3. poſt princ. dictum Petri, & Cyn. non poteſt ſubſiſtere. Benè verum eſt, quod Senator eſt Illuſtriſſimus, & eſt de magnis Iudicibus, & hoc titulo hodie vtitur Populus Romanus, qui ſemper Senatorem appellat Illuſtriſſimũ &c. & de hoc Specul. de iuriſd. omn. iudic. verſ. Magni. Senator olim à Populo Romano eligebatur, & à Summo Pontifice confirmabatur. c. fundamẽta. l. proinde. de elect. lib. 6. Hodie verò abſq; Populi ſuffragio ſolus Summus Pontifex eum ad beneplacitum eligit. Eſt enim Senator dictus à ſenio, vel à ſenectute; ſolis enim ſenibus cura Reipublicæ demandabatur l. ſemper C. de iure immunit. l. ad rempublicam. de mun. & honor. Exterus debet eſſe Senator, quia nemini Patriæ ſuæ adminiſtratio de iure permittitur. l. vlt. C. de off. rect. prouinc. & l. vlt. C. de crimin. ſacrilegij.

Exterus, *optimum eſt quod Iudices ſint exteri, & id maximè cõducit publicæ vtilitati propter quietum ſtatum Reipublicæ ad legum ipſarum tutelam, ad ius vnicuique reddendum Didac. pract. quæſt. c. 4. n. 5. circa medium.*

Et à priuatis non eſt in veſtibus imitandus exẽplo l. 1. C. de veſtibus holobaris l. vellera. & l. temperent. C. eod. & l. vlt. C. eod.

De electione primi Collateralis. Cap. IIII.

QVoniam in Iudicibus eligendis maxima cauſæ cognitio verſari debet; ſtatuimus, & ordinamus, quod in publico cõſilio eligãtur quatuor probi viri, quorum vnus vt doctor Romanus, alter procurator Capitolinus, & duo reliqui ſint nobiles ciues Romani, per quos fiat & fieri debeat exactiſſima inquiſitio grauiſſimorum, & ſapientum Iuris vtriuſque peritorum in Italia, qui ante per nouẽnium fuerint in publico collegio doctorati, & aliquod iudicandi munus, & officium exercuerint, & rectè miniſtrauerint: & ab Vrbe origine per quinquaginta milliaria diſtent: & quotquot haberi à quolibet ipſorum poterint, ac ad eorũ notitiam ex relatu fidedignorum peruenerint, ſub ſacramenti religione, in eorum congregatione proponant; nominaque eorum, qui fuerint ab omnibus prefatis electoribus concorditer nemine diſcrepante approbati, ſingulariter in ſingulis chartulis deſcribantur, ſingulaque nomina in ſingulis cereis pilis includantur, quæ ſigno ſeù ſigillo cuiuslibet ipſorum electorum ſignentur, ſicque in crumenam, quam Buſſulam appellant, mittantur ipſaque crumena in ſcrinio includatur: cuius ſcrinij tres ſint claues, quarum vna retineatur per Conſeruatores, alia per Priorem Capitum Regionum, alia per Proconſules collegij Capitolinæ Curiæ: quod ſcrinium in Sacrario S. Mariæ de Aracæli reponatur, vſque ad tempus debitum. Sexto autem menſe ante finem officij Iudicis exercitium exercentis, conuocato Conſilio publico in Palatio Conſeruatorum, ſcrinium præfatum publicè cum clãgore tubarum aſſociatum ab electoribus præfatis, necnon Proconſulibus Collegij, & Correctoribus, & alijs per Conſeruatores deputandis, in Conſilium deferatur: exindeque publicè tres pilæ ſorte extrahantur; factaque ſignorum, & ſigillorum recognitione, de quibus rogetur Scriba Senatus, nomina extracta publicè legantur, & incontinenti per Conſeruatores, Priorem Capitum Regionum, Cancellarios, & electores, ſaltem duos, ad Sanctiſſimum Dominum noſtrum Papam deferantur; & qui ex illis tribus, à Sanctiſſimo Domino noſtro approbatus fuerit, intelligatur & ſit Primus Collateralis Curiæ Capitolij, & Locumtenens Senatoris, ad vnum annum integrum: qui terminus pro-

rogari non debeat. Reliqua duo nomina, quę remanſerint, iterum pilis incluſa reponantur in crumena, & ſcrinio, vt ſupra: & aliter facta electio, & deputatio non valeat. Qua eiuſdem Sanctiſſimi Domini noſtri approbatione ſecuta, ſtatim notificetur illi ſic electo, & approbato, vbicunque in Italia fuerit, cum conditionibus officij, ſalarijs & emolumentis, ad finem vt poſſit deliberare, an velit acceptare, & tempus habeat ad componendas ſarcinulas; qui, ſi non acceptauerit, ſimiliter alius extrahatur, & præſentetur vt ſupra; & tot ſucceſſiuè extrahantur donec vnus acceptet.

De electione primi Collateralis. Cap. 4. Gloſſ.

Collaterales dicuntur; qui ſe adtingunt, vel ſibi adtinent; hoc verbo ſæpe vſus eſt Ioan. And. in declaratione arboris affinitatis facit tex. in l. 1. ff. de grad. affinit. dicuntur etiã Collaterales generaliter omnes equaliter quaſi lateribus conſidentes, & iſti conueniunt cum Collateralibus Capitolij, qui pro iure dicendo, quaſi lateribus Senatoris conſident, & ideo quatenus attinet ad Ciuiles cauſas ſunt cum Senatore pares authoritate, & poteſtate, dignitate verò differentes, & ideo inter eos dignitatis ordo eſt ſeruãdus l. 1. C. vt dignitat. ordo ſeruetur l. vltima in fin. C. de priuilegijs eorum, qui in Sacro Palatio, & Collaterales ipſi, qui ſunt eiuſdem dignitatis ſibi ex ordine cedunt quia ſecundus cedit primo l. 1. C. de Conſulib. l. 1. C. de præfectis l. 2. C. eod. l. 1. in fine C. de ſacri Cubiculi l. 2. §. illud præcipuè C. de primicerio.

Iuris vtriuſq; Peritorum &c. debent eſſe probatæ vitæ; grauitate morum alios præcellere, peritiam rationum publicarũ habere, & alia de quibus in l. ſancimus. 6. C. ad l. Iuli. repetund. & in §. eos autem, vt Iudices, ſine quoq; Suffrag. c. 8. l. 1. in fine C. de offit. mag. offic.

Infames. n. & notati; quibus ordine, & honore interdictum eſt, & improbatæ vitæ viri non ſunt eligendi Iudices l. 2. C. de dignit. l. vnica C. de infam. l. 1. C. de his, qui non impletis ſtipendijs; niſi ad tempus ordine moti, tempus pœnæ ſit finitum l. generaliter. 3. ff. de Decurio. l. 2. §. 1. ff. eod. l. ad tempus ſupra. ff. eod. l. 1. C. de his qui in exilium dati l. 2. C. eod. l. ordine 15. ff. ad municipal. niſi is, [illegible] cui minoribus honoribus interdictum eſt maiores aſpiret l. relegatorum. 7. §. fin. ff. de interdict. & releg.

Nec minus flagellis caſi l. eo qui 12. ff. de Decurio. Nec reipublicæ criminis l. libertus. 17. §. in quæſtionibus. ff. ad municipal. in l. lucius 21. §. [illegible]. ff. eod. l. reus delatus. 7. in princip. ff. de munerib. l. vnica. C. de reis poſtulatis, niſi per annum fuerit in reatu, nec cauſa ſit finita d. l. 7. Item niſi nullus ſit accuſator vel deſtitit. l. reſcripto. 6. §. ſi quis accuſatorem. ff. de muneribus.

Nec Coloni originarij Cæſaris ſunt Iudices eligendi l. 1. C. de agri. & mancip. Nec Iudei. Nec Hæretici l. generaliter. 3. §. fin. ff. de Decurio. §. 1. & per totum. Auth. de priuileg. dotis hæreticis mulieribus, vbi Angel.

Nec negociantes, & exercentes officia, vel artes viliſſimas l. ne quis 6. C. de dignit. l. ſi cohortalis. 12. §. fin. C. de cohort. l. 1. C. de prępoſitis agentium l. vnica C. negotiatores ne militent. Nec pauperes l. reſcripto. 6. in princ. ff. de muneribus, & honoribus. Nec Ciuis eiuſdem Ciuitatis l. vlt. C. de off. rector. prouinc. & ſtatutũ hoc in §. & ab vrbis origine &c. & l. vlt. C. de crimine ſacrilegij, & ſupra c. 1. in fine. Nec debitores Ciuitatis d. l. 6. §. debitores. ff. de mun. & honor. l. 1. C. de debit. Ciuitatum. Niſi non ex adminiſtratione reipub: ſed ex alia cauſa debeant d. l. 6. ſed eos. Nec cohortalibus exequijs obligatus eſt Iudex eligendus l. cohortalis 12. C. de cohortalibus. l. quiſquis. 14. C. eod. l. nullus. 13. eod. l. ſi quis 13. de off. rect. prouinc. Nec illi, qui honorem, munus, vel aliud officium ſubſtinẽt l. honorem. 10. ff. de mun. & honor. l. hac parte. 10. in fin. C. de proxim. ſacror. ſcrin. l. 1. §. illi quoq;. C. de præpoſ. agen. in rebus l. his quibus ſupra C. qui militare poſſunt. Nec indigni inferiore loco l. qui indignus 4. ff. de ſenatorib. l. relegatorum. 7. §. fin. ff. de interdictis, & relegat. Nec minores 25. annis ſunt Iudices eligendi l. ad rempublicam 8. ff. de mun. & honor. & in ſumma Iuris periti non imperiti ſunt Iudices eligendi ex diſpoſitione huius ſtatuti & iuris communis §. 1. & per totum. Auth. de iudicib. & vt nullatenus cũ iure iurando, maximè illi, qui Aduocationẽ exercuerunt, vt feciſſe conſtat Iuſtinianum in §. vetus igitur ſchema. Auth. eod. & in l. ſi quis de togat. 9. C. de aduoc. diuerſ. iudiciorum. ſed durante officio non poſſunt aduocati Iudices electi vno, eodemq; tempore

ad-

aduocationem, & officia publica exercere, ne cum ad vtrunq; feſtinant, neutrum benè peragant l.nemo ex ijs.13.C.de aſſeſſo. Poſſunt tamen finito officio ad munus aduocationis reuertere d.l.nemo ibi ita tamen &c. & d. l. ſi quis 9. C. de aduocatis diuer. Iudiciorum.

Et ſi quis habilis ab initio extitiſſet, & ex poſt inſufficiens, & inhabilis factus ſit eſt ab officio amouendus c. quamuis triſte. 7. q.1. Alciat. de præſumpt. reg.3. præſumpt. 19. in fine, multo magis ille, qui, & etiam ab initio fuit inhabilis, atq; inſufficiens in exercitio ſibi traditi officij l. gradatim §. reprobari ff.de mun. & honor.latè Alciat. d. præſumpt. 19. nu. 4. & 5. vbi plura affert exempla. Non autem ſine cauſa cum iniuria, & damno, eſt quis amouendus Paris de Put. de ſyndicatu tit. de arbitrarijs eorum &c. n. 8. poſt Rom. in conſ.467.vt clarè redditur &c. quem loco amouere eſt grauem iniuriam inferre, ſi id ſine cauſa fiat l.vlt.ibi, qui dignus tali nota videbitur ff. vbi pull. educ. debeat l.2. §.ignominiæ. ff. de ijs, qui notan.infam.l. hac enim.ff.de ſuſpect. tutor.

Hinc Vicarius Epiſcopi, cui eſt data facultas cognoſcendi, & non condemnandi non poteſt Clericum à ſuo beneficio amouere, cum illa amotio cenſeatur grauis iniuria c. 2. vbi Anchar. in 3.notab.de offi.Vicarij in 6.& Antonius Pius, vt ſcribit Iulius Capitolinus in eius vita ſucceſſorem viuenti bono Iudici nulli dedit. Et quidem optime quia pro vtilitate publica Iudices ſunt ab officijs remouendi, Rom.d. conſ. 467. & ad officia eligendi l.quod ſemel ff. de decret. ab ordine faciendis.

De electione Capitanei Appellationum. Cap. V.

Similis electio, & incluſio in ſacculo alio eodemque in ſcrinio, modis & formis, vt in proximo præcedenti capitulo eſt expreſſum, pro appellationum Capitaneo fiat; & ex eo, vt præmittitur, Capitaneus extrahatur. qui tamen Capitaneus per duodecim annos antea fuerit in publico collegio doctoratus, & alia officia, & iudicandi munera exercuerit origine ab Vrbe per milliaria ſexaginta diſtet; nec ex eadem Ciuitate vel diſtrictu, ex qua Senator, nec illi, nec Iudicibus, nec etiã alicui Ciui conſanguinitate, aut affinitate vſque in tertium gradum, de Iure Canonico incluſiuè computandum, coniunctus ſit.

De electione Capitanei appellationum. Cap. V. Gloſſ.

Capitaneus Appellationum, & nullitatum Vrbis eſt Iudex, ad quem cauſa tam Ciuiles, quam Criminales per appellationẽ a quibuſcumq; Iudicibus Capitolinis interpoſitã deuoluuntur; de quibus omnibus ipſe cognoſcit, vt infra 166. Huiuſmodi nomen Capitanei etiã ad Iuſtitiam miniſtrandam non eſt nouum, vt docuit Cyn. in l. ſi ſeruus C.de noxalib.Bal. in l.1.§. qui es ff. de off. præfect. Vrbis.Roman.in ſig.incipiente Capitaneus, & ceteri allegat per Bertachin. in verb. Capitaneus, lib.1. fol. 131. & ſi vt plurimum ad Capitaneum militum referatur, vt videre eſt apud Bertachin. vbi ſupra.

De electione ſecundi Collateralis. Cap. VI.

Similibus modis, & formis, & temporibus, vt de Primo Collaterali dictum eſt, fiat ſeparatim alia deſcriptio, deputatio, incluſio, extractio, electio, & præſentatio Secundi Collateralis: qui etiam habeat eaſdem qualitates.

De electione ſecundi Collateralis. Cap. 6. Gloſſ.

Collaterali materiam vide ſupra cap.4.

De Iuramento Senatoris. Cap. VII.

Senator ſtatim cum Capitolium aſcenderit ad officium exercendum, iuret in manibus Conſeruatorum ad ſancta Dei Euãgelia, officium ſibi commiſſum per ſe, ſuoſq; officiales legaliter, & bona fide, cum omni diligentia, & ſollicitudine exercere; Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis contra Hæreticos, quandocumque fuerit requiſitus, fauorẽ & auxilium præſtare: Vrbem & eius Ciues, Comitatum & diſtrictum in pace & tranquillitate manutenere, regere & gubernare, malis hominibus Romam, eiuſq; diſtrictum purgare, viaſq; publicas diſtrictus tutas & ſecu-

ras ab incurſione latronum & bannitorum pro viribus conſeruare; Iura, bona, iuriſdictiones, & dignitates Vrbis, illiusq; Fiſci, ſeu Cameræ conſeruare, & tueri; occupataq; & amiſſa, pro poſſe, recuperare; Hoſpitalia, religioſaque & pia loca tueri, & in cauſis eorum, nec non Viduarum, Pupillorum, & Pauperum & miſerabilium perſonarum, & dotiumq; mulierum procedere, & procedi facere, iuxta formam Statutorum, omni mora poſtpoſita: Locationes factas & faciendas ciuibus Romanis & diſtrictualibus, in perpetuum, vel ad certum genus, ſeu ad tempus breuius, tueri: ipſosq; in eorum poſſeſſiones defendere, & expulſos in poſſeſſiones reducere: Statuta facta & facienda, vt iacent, abſque alia mala ſeu ſophiſtica interpretatione; & in caſibus, in quibus Statuta aliquid non diſponunt, Iura Ciuilia, & in eorum defectum, Iura canonica obſeruare, & obſeruari facere; manus puras & mundas habere, & ab omnibus illicitis abſtinere; familiam, & equos ſuos, & non ſuppoſitos, prout à Statutis requiritur, habere: conſtitutaque ſalaria tribuere, nec aliquas lucratiuas conuentiones, præſertim cum Iudicibus & Mareſciallis, ſiue Executoribus & Maleficiorum notarijs facere, aut tractare; quodque vt Executores eorumque birruarij in cōpetenti numero armati, vt decet, die noctuque incedant curabit; & quod ſibi liberum arbitrium concedatur, ſeu quòd non ſyndicetur, ſeu quòd ante, vel infra tempus ſui officij ſyndicari debeat, non petet: nullamque deliberationem facere vel procurare, quæ ſit vel eſſe poſſit ordinationibus factis & faciendis per Conſeruatores præſentes & futuros contrarla vel aduerſa: quòdque ipſis Conſeruatoribus, & eorum Cameræ, ſiue Fiſci iuribus aſſiſtet; fauoremque & auxilium pro poſſe præſtabit. Pauperes, minores, impotentes & perſonas eccleſiaſticas tenentes & poſſidentes in dominio, vel intra dominium alicuius Potentis tuebitur, & eiſdem auxilium & fauorem, quoties fuerit requiſitus, pro poſſe præſtabit.

De Iuramento Senatoris.
Cap. VII. Gloſſ.

Et de iure communi iuſiurandum præſtabatur ab ijs, qui adminiſtrationem alicuius magiſtratus accipiebant, ſiue in Vrbe, ſiue in Prouincijs iuxta formā de qua in l.ſanctimus 6. C. ad leg. Iul. repetund. & in §. ſic igitur, Auth. vt Iudices ſine quoquo ſuffrag.c.7. & §.1. per tot. Auth. iusiurandū, quod præſtatur ab ijs &c. qua non eſt huic noſtræ difformis.

Inquiſitoribus &c. Hæretici enim non ſunt defendendi: immò ad punitionem eorum criminis poſſunt à ſacris templis abduci, Marſ. in l. ex Senatusconſulto in final. ff. de ſic. Boer. deciſ. 110.

Comitatus appellatur diſtrictus Ciuitatis, & continet in ſe acceſſionem, & naturales pertinentias Ciuitatis gloſſ. in c. prouinciæ, in verbo comitatus 90. diſtin. Bald. in conſ. 319. lib. 1. Felyn. in c. Rudulphus nu. 3. de reſcript. dicit, quod ſignificat Territorium, Villarum, vel Caſtrorum pertinens ad Ciuitatem, & poteſt contingere aliquid eſſe de Ciuitate, & non de diſtrictu, & aliquando Comitatus ponitur pro Principis præſentia, vt eſt tex. iuxta gloſſ. in l. vnica, in verbo comitatu C. quam Imp. inter pupill. & vid.

Diſtrictus eſt locus iuriſdictione munitus intra quem homines diſtinguūtur; & dicitur à diſtinguendo, ſicut Territorium à Terrēdo c. vbi periculū §. porrò, vbi gloſſ. in verbo Territorio de elect. in 6. Abbas conſ. 20. n. 2. lib. 1. Corn. conſ. 187. lib. 4. l. ſi pupillus §. Territorium ff. de verb. ſignific. de hac re multa tradit Hieronymus de Monte in tract. de finib. regum c. 7. per totum de Vrbis diſtrictu. Puteus deciſ. 24. lib. 3.

Pace, pax eſt vinculum perfectionis ſecundū Apoſtolum; & Chriſtus, eſt pax noſtra qui fecit vtraq; vnum, & beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur, & inter pacem concordiam, & tranquillitatem eſt differentia, quia pax eſt genus, concordia, & tranquillitas ſpecies. Alex. & alij in l. 1. ff. de pac. vnde dicunt quod ſtatutum de pace non verificatur in concordia.

Statuta facta *omnis ſophiſtica interpretatio ſemper fuit legibus odioſa, & ideò repellitur, et benignior ſemper amplectitur l. benignus 18. l. nulla 25. ff. de legibus l. ſemper 55. et l. ea quæ. ff. de reg. iur.*

De iuramento collateraliū & Iudicis Appellationum, necnon et Iudicis Maleficiorum. Cap. VIII.

QVilibet ex Collateralibus Capitolinæ Curiæ, & Iudex appellationum, & Iudex

dex maleficiorum, antequam ad officium admittatur, iuret in manibus Conſeruatorum, officium ſibi commiſſum bona fide legaliter, ſummaque diligentia, remotis amore, timore, odio, prece, pretio, & omni munere exercere; nihilq. vltra ſuum ſalarium, & præſentibus Statutis permiſſa, etiam à ſpontè dantibus, recipere: Hoſpitalia, religioſaque & pia loca tueri, & in cauſis eorum, necnon viduarũ, pauperum & miſerabilium perſonarum, dotiumque mulierum, omni mora poſtpoſita, procedere; cauſas omnes, quæ coram ipſis vẽtilabuntur, infra terminum à Statutis præfixũ pro poſſe diffinire; ſinguliſque diebus iuridicis & horis debitis ad Tribunal ſedere, Statuta obſeruare, & iuſtitiam vnicuique petenti adminiſtrare, & inſuper ijdem Collaterales, & Iudex maleficiorum votum in Aſſettamentis ex animi ſinceritate, & abſque pretio, aut mercede aliquá, quoties fuerint requiſiti, dare. Ipſeque maleficiorum Iudex, vltra prædicta, de delictis veram & integram informationem cum omnibus & ſingulis qualitatibus, omni dolo & fraude ceſſantibus recipere; nullaſque qualitates, vel delicta augentes, vel reum excuſantes omittere, nec quicquam vltra veritatem apponere.

De Iuramento Collareralium, & Iudicis appellationum. Cap. VIII. Gloſſ.

Et iſti omnes debent iurare contenta in præſenti Statuto antequam ad officium admittantur in manibus Conſeruatorum: hoc inſtitutum traxit originem à Iure Communi, vt patet ex allegatis in præcedenti capite 7. & in ſumma apud eos non debet eſſe acceptio perſonarum, ſed omnibus ijdem Iudices debent eſſe conſtantes; vt eſt ipſa Iuſtitia §. *1. Inſt. de iuſt. & iur. & ſicut Deus omnipotens ſummus Iudex non habet acceptionem perſonarum; ita nec eius miniſtri habere debent c. nouit. de Iudic. qui debent diligere Iuſtitiam; ne ſecundum Anacharſis Philoſophi ſententiam leges ſint aranearum telis ſimiles, quæ potentes tranſmittant, debiliores verò retineant, vel ſecundum Claud. Tolo. reti piſcatoriæ; quæ minutos piſciculos dimittit, grandes retinet.*

Si à ſpontè dantibus nil vltra ſuum ſalarium recipere poſſunt; ſine dubio neminem poterunt concutere, ſed debent ſtare contenti proprijs ſtipendijs, quia concuſſiones ſunt de iure prohibitæ l. 1. & toto tit. ff. de concuſſ. furta, atq; ſcelera l. Iudices 12. C. de dignitat.

De officio Collateralium Iudicum. Cap. IX.

AD officium Collateralium ſpectat de cauſis quibuſcunque ciuilibus cognoſcere, inſtrumenta dotalia, apochas & alia publica inſtrumenta, teſtamenta, codicillos & alias vltimas voluntates executioni demandare, & cauſas ipſas celeriter infra tempora à Statutis præfixa expedire; pupillis & minoribus Tutores & curatores dare; de reſtitutione in integrum cognoſcere, omnibuſque de quacunque re ciuiliter querelantibus tam in poſſeſſorio, quàm in petitorio iuſtitiam miniſtrare; omniaque alia facere, quæ ordinarij Iudices facere poſſunt, & quæ in proximo præcedenti Capite, & in his Statutis continentur.

De officio Iudicis Maleficiorum. Cap. X.

IVdicis Maleficiorum officium eſt, cognoſcere de cauſis quibuſcunque criminalibus, ipſaſque diligenter audire, & ſumma integritate decidere; & cauere ne inter accuſatorem & accuſatum colluſio fiat, deque violentijs expulſiuis & turbatiuis, ac damnis datis, de quibus criminaliter agi continget, ac de quibuſcumque exceſſibus & maleficijs, de quibus per Statuta præſentia permittitur diligenter inquirere; Aſſertamentis intereſſe; votum ſuum ſincerè præſtare, eiuſque officium incorruptè exercere, & omnia alia facere, quæ in Capite de iuramento ipſius continentur.

De abſentia ſeu infirmitate alicuius ex Iudicibus præfatis. Cap. XI.

SI quando ex aliqua cauſa, præuia tamen Conſeruatorum licentia, aliquem ex Collateralibus, ſeù etiam maleficiorum Iudicem, abeſſe contigerit, vel ægrotare, ita quòd ad Tribunal ſedere non valeat; poſſit & debeat alius ex Iudicibus in locum impediti ad Tribunal ſedere, & decreta omnia interlocutoria, à quibus ex forma Statutorum appellatio non datur, citra cauſæ concluſionem interponere: quæ perinde valeant, & roboris obtineant firmitatẽ, ac ſi à ſuo Iudice interpoſita fuiſſent. Quod ſi abſentia, vel infirmitas vltra ſpatium dierum decem durauerit, tunc de Conſeruatorum

torum

torum cõſenſu, Senator vel de alio prouideat, vel in illius locum alterum ex Iudicibus, vſque quo ceſſet impedimentum vel alius eligatur, ſurrogare debeat; qui in omnibus in illius locum ſuccedat.

De ſuſpicione Collateralium. Cap. XII.

SI ante litem conteſtatam, vel pro conteſtata habitam, aliquis ex Collateralibus cum iuramento ſuſpectus recuſetur; Senator illi adiunctum, vel eo remoto, alium ex reliquis ſuis Iudicibus, vel etiam extra Capitoliũ, dare, & deputare debeat. Quòd ſi poſt litem conteſtatam, vel pro conteſtata habitam, ſuſpectus allegetur: tunc cauſa ſuſpicionis exprimatur in actis; & Senator arbitrio ſuo, omni & quacumque appellatione remota, ſuſpicionem reijcere, vel primo remoto, alium non ſuſpectum (vt præmittitur) dare & deputare poſſit & valeat, qui in locum ordinarij in omnibus & per omnia ſuccedat, & ab eo ad Capitaneum Appellationum appelletur.

De ſuſpicione Collateralium. Cap. XII. Gloſſ.

Infra c. 184. multa dicta ſunt de ſuſpicione Capitanei; quæ hic placeat conferre: poſt litem conteſtatam non poteſt Collateralis, vt ſuſpectus recuſari ſine cauſa, prout nec Capitaneus. Verum non eſt cauſa legitima ſuſpicionis ſententia in alia cauſa contra recuſantem illum vti ſuſpectum lata, à qua ipſe recuſans appellauit, quia ſi grauabitur habebit appellationis remedium, vt eſt de hoc tex. in l. vnica. ff. apud eum à quo appelletur, vbi ex eo quia Iudex protulit ſententiam contra aliquem in vna cauſa non ideò efficitur ſuſpectus in alijs, vt notant ibi glo. & Doct.

De Syndicatu Senatoris, & eius familiæ, ac Iudicum Collateralium, Iudicis Maleficiorum, Capitanei Appellationum, & electione Syndicorum. Cap. XIII.

SEnator, ac quilibet ex Collateralibus, Iudex Maleficiorum & Capitaneus Appellationum, illorumque officiales & familiares per ſe ipſos finito eorum officio, ſtare ad Syndicatum per dies decem teneantur, & perſonaliter coram Syndicis deputandis querelantibus reſpondere; coram quibus Syndicis de geſtis, adminiſtratis & factis per eos, & eorum quemlibet, rationem reddere debeant, & vnicuique querelanti reſpondere de iure, & omnibus ſatisfacere, quibus de iure tenentur; & de ſuo ſalario (quod retinebitur in Cameram per vltimo termino) & aliàs de ſuo, integrè ſoluere: quod ſi non ſufficiat, perſonaliter detineantur, quouſque ſoluerint, & ſatisfecerint cui condemnabuntur. Syndici autem præfatorum, & cuiuſque ipſorum, imbuſſulentur, & non extrahantur de Buſſula, donec eorum, & cuiuſque ipſorum officium vacauerit, etſi ante vacationem, eorum deputatio facta fuerit, non valeat: & alij deputari debeant pro ſyndicatu præfato; nec per ſententiam Syndicorum ante vacationem electorum, Senator & alij prædicti liberati cenſeantur. quorum quidem Syndicorum alter ſit vtriuſque Iuris Doctor, & omnes gratis eorum officium præſtare teneantur.

De Syndicatu Senatoris, & eius familiæ, ac Iudicum Collateralium, Maleficiorum, Capitanei appellationum, & electione Syndicorum. Cap. XIII. Gloſſ.

Syndici appellatione hic accipitur pro Iudice delegato à Populo ad audiendas querelas contra officiales finito officio porrectas, & ideò ſyndici officialium electi per conſilium Populi dicuntur Iudices delegati, non autem ordinarij Bart. in l. fin. in fine C. vbi, & apud quem; & ideo non poſſunt cognoſcere, niſi de geſtis pro officio tantum, & in officio; non autem de commiſſis ante, vel alibi Bald. in l. 3. in princ. verſ. nota quod Syndici. ff. naut. caup. ſtabu. Paris de Puteo de Syndicatu fol. 8. col. 4. & ſequen. & quando plures ſunt electi, an vnus ſine alio poſſit emittere Bannum contra officialem, & cognoſcere, tradit idẽ Paris de Puteo, vbi ſupra fol. 9. col. 1. verſ. an ſi ſint. Et poſſunt inquirere etiam fama non præcedente Ange. in l. ſi vacantia verſ. & hæc ſunt C. de bon. vacan. lib. 10. An habeant merum, & mixtum Imperium tradit Tanc. in ſumma tit. de iuriſdictione quæſt. 11. Bald. in l. obſcure. §. proficiſci. col. 2. quæſt. 1. ff. de offic. proconſ. & legati tenet quod ſic. Aliter enim Syndicorum appellatione veniunt, qui ſimul dicunt cauſas ſingulo-

rum

rum de vniuerſitate gloſ. in §. fin. verſ. velit. inſtit. de curat. gloſ. in l. 1. §. in quibus in ver. ſyndicum. ff. quod cuiuſq; vniuerſ. Specul. de his, qui ali. no. ver. ſyndicus, & ibi Io. And. in additionibus, & Bald. ver. ſyndicus, Idem Bald. in conſ. 93. lib. 2. Item procuratores vniuerſitatis Specul. de act. ab vniuer. & de reſtit. in integ. §. quis autem verſ. Prælatus. Aret. in §. fin. Inſtit. de curat. Item veniunt Actores, Adminiſtratores, & delatores maleficiorum, vt latè dignoſcitur ex allegatis per Berthat. in verbo. ſyndicus lib. 4. fol. mihi 136. & ſequen.

Ante finem officij nemo poteſt ſyndicari Barbat. in conſ. 61. n. 43. lib. 3. niſi agatur de delicto, ex quo poſſit imponi pœna priuationis officij. Buſſ. de off. corrupt. n. 34. Clarus. §. finali. quæſt. 16. verſ. præterea quæro, & licet offitialis non poſſit conueniri durante offitio. Iaſ. in l. 2. n. 1. ff. de in ius vocando, tamen eo durante poteſt citari, vt offitio finito compareat. Oſaſchus in decif. 130. num. 12. Item poteſt conueniri de mandato ſuperioris. Grammat. deciſ. 40. n. 9. & 10. & in alijs caſibus de quibus per Iaſ. vbi ſupra. Et officiales de conſuetudine non ſyndicantur niſi de dolo, barattaria, & extorſione Bonacoſ. quæſt. Crimin. in verbo ſedere. Pro debitis autem factis ex contractu Syndicatores non ſunt Iudices. Alberic. in l. & ita §. 1. n. 3. ff. naut. caupo. ſtabul. nec pro delictis commiſſis poſt officium; nec pro grauibus in officio Afflict. in conſtit. regni. rubr. 9. de Palat illicita n. 17. lib. 1. Clarus §. fin. q. 31. verſ. ſed hic declarando. Offendens officialem in ſyndicatu punitur, ac ſi offendiſſet tempore officij, ob reliquias officij. Cotta in verbo Poteſtas, & in verbo reliquias Tiraquel. de ceſſante cauſa. limitat. 14. n. 10. niſi talis fuiſſet ab offitiali prouocatus. Clarus in §. fin. q. 68. ver. iniuriam faciens.

De officio Syndicorum Senatoris, & Iudicum, ac aliorum. Cap. XIV.

IVdices ad ſyndicandum electi, geſta per Senatorem & alios quoſcunq; ſupradictos diligenter examinent; querelas querelantium audiant; condemnandos condemnent; abſoluendos abſoluant; de male & negligenter geſtis (odio, amore, timore, prece, pretio, & omni munere remotis) debitas pœnas inferant. Forma autẽ procedendi in ſyndicatu hæc erit; mittantur præconia tria in Palatio, & per loca Vrbis ſolita, primum prima die decendij, ſecũdum tertia die, tertium quarta die, in quibus moneãtur omnes, vt infra biduũ ſuas querelas proponant: lapſo autem decendio, his tribus præcedẽtibus edictis, Iudices querelas & cauſas pro iuſtitia terminent. Et prædicta Iudices ſyndicatores ipſi, in ſui officij ingreſſu, in manibus Conſeruatorum iurent obſeruare.

De officio Conſeruatorum. Cap. XV.

AD officium Conſeruatorum ante omnia ſpectat vigilem ac præcipuam curam pro ſtatu Sanctiſſimi D. N. Papæ, ac S. R. Eccleſiæ, & pro Vrbis tutela, & ciuium quiete, ac ſanitate conſeruanda ſemper habere; & quæcunque ædificia & opera publica, præſertim antiqua, inuiolata & illæſa cuſtodire; Cõtra quoſcunque interceptores aut violatores eorũ acerrimè inſurgere & inquirere, ac animaduertere: necnon vt in omnes Templorum & Eccleſiarum ornamenta aut lapides ſurripientes, aut corrumpentes diligenter inquiratur & animaduertatur per eos ad quos pertinet inſiſtere & curare, & vt Sacraria & Reliquias Sanctorum diligenter in Vrbe cuſtodiãtur inuigilare: Claues tabernaculi, vbi incluſa ſunt capita beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli in Baſilica Sancti Ioannis Lateranenſis, per eos cuſtodiri ſolitas, apud ſe vel alios deputatos retinere: & vt Statuta, decreta, conſtitutiones omnes approbatæ perpetuò cuſtodiantur, & per omnes ius dicentes ſeruentur, & iuramentum ſolemne à Senatore in ingreſſu ſui officij, & à ſuis Iudicibus, & à Capitaneo appellationum Romani Populi, ſuper eorum officij obſeruatione recipere, & præſtari facere; & ne Monopolia per Artifices, & ipſorum Vniuerſitates, vel quaſuis alias perſonas, aut per eaſdem Vniuerſitates aliquæ conſtitutiones fiant, quæ generalibus Vrbis Statutis aduerſentur, prohibere: quorum etiam Artificum & Vniuerſitatum conſtitutiones corrigendi, refutandi vel admittendi, vt infra de Statutis Artificum traditur lib. iij. auctoritatem & poteſtatem habent, & de quibuſcunque iniuſtitijs & ſententijs per Conſules & officiales artium, à quibus appellari prohibitum eſt, per approbata ipſorum Statuta quibuſcunque perſonis illatis, per viam querelæ cognoſcere, & ſummatim terminare, niſi aliter per eadem Statuta ſit prouiſum, quod poſſit videri de iniuſtitia

ſtiria per eos facta;& ſuper oẽs Artes & Cõſulatus Curiæ Capitolij ſubiectas, iuriſdictionẽ exercere; & ſimiliter etiam ſententias Capitũ Regionum Vrbis per viam querelæ reuidere, & terminare; & de omnibus cauſis extraordinarijs ad Cameram Vrbis pertinentibus cognoſcere; Extraordinarios minores inſtituere, eoſdemq; ac etiam maiores punire & coercere; &, ſi iuſta ſubſit cauſa, priuare: Mandatarios etiam publicos pro ſingulis regionibus conſtituere, ac mutare & priuare poſſint; Sex etiam Caballarios Cameræ prædictæ, ac Supraſtantes ſiue curatores vel reuiſores murorum & ædificiorum publicorum, Cuſtodes carcerum curiæ Capitolinæ, Numeratoresq́ pecudum pariter inſtituere ac deputare; officia præterea Palatij Capitolini, & tubicines renouare, & confirmare, & cum vacauerint de nouo concedere; Poteſtates & officiales Terrarum inclyto Populo Romano ſubditarũ, ex præſcripto publici Conſilij iuxta modum, & formam per nouas reformationes traditam creare ac deputare, & deputatos, ſi rationabilis cauſa ſubſiſtat, priuare, & punire; Priuilegia Romanorum Ciuium & Ciuilitatem poſſidentibus bona ſtabilia, & habitantibus pro maiori parte temporis in Vrbe conuocatis in concionem Capitibus regionum cum treſdecim & viginti ſex conſiliarijs, & præuia relatione à quatuor deputatis Nobilibus, ſeù eorum maiori parte, & non aliter, dare, niſi honoris gratia Illuſtribus vel claris Viris poſtulantibus, & cum aſſenſu omnium vel maioris partis ipſorum; reliquis, publico Conſilio adhibito, & aſſentiente, concedere; Quoſcunque introitus & exitus & computa Camerariorum vniuerſitatum artium, ſiue in ſolemnibus diebus feſtiuitatis Aſſumptionis Beatiſſimæ Mariæ ſemper Virginis, ſiue in ludis publicis, qui in Agone & Campo teſtaceo celebrantur, diligentiſſimè reuidere & taxare; & omnibus rationibus dictæ Cameræ præeſſe; &, ſi iuſta & rationabilis cauſa exiſtat, pœnas extraordinarias & banna mitigare, & gratias denunciatis facere, vel cum eis componere; In vendentes ad victum neceſſaria animaduertere; Generali Gymnaſio Vrbis aſſiſtere; ac etiam Collegium per bo.me. Cardinalem Firmanum inſtitutum, viſitare, & vt Statuta eiuſdem ſeruentur, operam dare; Reficiendorum Murorum, Pontium, Aquæductuum, & omnium ædificiorum publicorum ſollicitam curã diligentiamq; habere; eaq; frequenter viſitare, & ne vitientur curare; Præconia inſpicere, & vtilia regeſtari facere; Portarum, & Pontium ſtationarios, & cuſtodes indebitè exigentes plectere, & carcerare, & ad ſeruandum tabulas mercedum compellere; De cauſis quarumcunq; appellationum à ſententijs latis in Terris Romani Populi, ſi ad eos recurſum fuerit, ſeu de nullitate dictum, & de omnibus alijs cauſis dictarum Terrarum ſummatim cognoſcere; Mareſcallis & executoribus omnibus, quæcunq; eis viſa fuerint, præcipere & mandare, & ad parendum cogere; Pœnas, quas arbitrati fuerint, imponere & irrogare, & commiſſas exigere; &, ſi contra ſubditos Romano Populo irrogantur, fabricæ eorum Palatij in totum vel in partem applicare; Terras Romano Populo ſubiectas, iuxta ordinem præſcriptum, viſitare, & facinoroſis hominibus purgare, & quoſcunq; malefactores pro ipſorum arbitrio punire: Ita tamen quòd pro huiuſmodi viſitationibus nihil præter victum pro perſonis & equis accipiant, & ab omni munere abſtineant: & quicquid præter victum receperint, in quadruplum tempore ſyndicatus reſtituant: & omnia alia facere, exercere & exequi, quæ ex Bullis indultisq; Apoſtolicis conceſſa apparent, & quæ in alijs capitulis præſentium Statutorum continentur: Quæ capitula in ſuo robore, quatenus præſenti capitulo & contentis in eo non aduerſentur, remaneant, atq; perdurent.

De officio Conſeruatorum. Cap. XV. Gloſſ.

Horũ in Republica quanta fuerit antiquitus dignitas, & poteſtas facilè ex multis ſcriptorum locis videri poteſt Cicer. lib. 3. de legibus ita ait Regio Imperio duo ſunto, ijque præeundo conſulendo Prætores, Iudices, Conſules appellantur. Militiæ ſummum ius habento, nemini parento. Ollis ſalus Populi ſuprema lex eſto. Hoc idem quatenus attinet ad populi ſalutem facit hoc noſtrum Statutũ. Idem Cicer. in orat. pro Planco contra Rull. de eis loquens dicit honorum populi finis eſt Conſulatus, quẽ Magiſtratũ iam octingenti ferè conſequuti ſunt. Et Poly. lib. 6. ait. Conſules antequã ex Vrbe legiones educant Vrbanarum rerum omnium ius atq; Imperium habent. His enim ceteri omnes Magiſtratus, Prætor, Tribunus plebis parent, ac ſubiecti ſunt. Hi legationes in Curiam introducebant, quæ celeriter ſtatuenda ſunt decernunt

runt: quæ, & deliberanda ſunt ad Senatum referunt. Quæ uerò à Senatu decreta ſunt ea, ut perficiantur ipſorum officium eſt. Quinimò, & quæ de Repub. per Populum tranſigenda ſunt, & perficienda eorum officium eſt perpendere, ac diligenter examinare; concionem quoties opus eſt aduocare. Senatus conſulta ad populum referre; quidquid maior pars iuſſerit exequi: Quin etiam in his, quæ ad belli apparatum, & Caſtrenſem diſciplinam pertinet; ibi ſummum Imperium habent. His ius eſt ſocijs quidquid uiſum fuerit imperare. Tribunos militum creare delectum habere. Ad hæc de ijs, qui ſub imperio eorum ſunt in Caſtris arbitratu ſuo ſupplicium ſummere. His præterea licet, eos comitante queſtore, ac ſedulò imperata faciente, publici æris, quantum res ipſa tulerit impendere. Et Caſsiodorus: Priſcorum iudicia inquit, qualis ſit conſulatus hinc omnino datur intelligi, quando inter Mundi dignitates eximias; ſolus meruit habere palmatas veſtes, quam felicitas dabat præmia vincentium, nomen annorum compenſatio ſola, cui debebantur omnia, ſtatum Reipub. Rom. Viri fortis dextera tuebatur, fortunas omnium, ac liberos huius conſilia vindicabant: Et tot magnis debitis ſola erat huius retributio dignitatis reperta in libertatis ornatum inuenta, ad generale gaudium per illam nimirum ſtatus Imperij iugiter creuit, illam ſemper felix Roma ſuſcepit. Meritò quidem genus habebatur Imperij, Meritò ſupra omnes ciues poterat, qui ab hoſte patriam vindicabat, vtilitates publicas ſub æquitate diſponens, ius dicebat etiam capiti: ſed tuto illi commiſſa eſt poteſtas necis; qui fuerat autor ſalutis, hinc eſt quod etiam faſces, atq; ſecures tantæ poteſtati præcepti ſunt illigari, vt cum tardius ſoluerentur moram deliberationis acciperent ſic de cæde; aut nece hominis aliquid cenſuiſſet; itaut cum omnia eius traderentur arbitrio, ne inſoleſceret animo Conſul dictus eſt à conſulendo. Hinc tanta largitas profluebat, vt illa dextera quæ ſanguinem copioſè fuderat hoſtium, vitæ auxilium Ciuibus manaret irriguum. Sic quos felices per bella fecerat ſtudio largitatis explebat.

Quamuis autem primis temporibus honorum populi finis fuerit Conſulatus, ampliſſimaq; eius ordinis dignitas tùm extiterit: poteſtatem tamen ipſorum, ne vllus in poſterum Tyrannidis metus eſſet P. Valerius publicola lege centuriatis, comitijsq; lata cohibuit, ac frenum quaſi eis iniecit, vt Ciui Romano prouocare liceret, & ne quis Magiſtratus Ciuem Romanum aduerſus prouocationem verberare; aut necare vellet, de qua re infra c.167. Deinde poſt Auguſti tempora poteſtas Coſſ. paulatim inclinare, concidere, & attenuari, ſolaq; iuris dicendi facultate circumſcribi cæpit: qua Adriani ſeculo adhuc vſos liberè fuiſſe ex Dione liquet, qui Adrianum memorat Conſulibus ſæpè aſſediſſe cum iudicarent. Tandem in nomen honoris ſine aliqua poteſtate Conſulatus tranſijt. Ita enim inquit Caſſiodorus: Pinge vaſtos humeros vario colore palmatos, validam manū victoriali Scipione nobilitatam. Lares proprios etiam calceis auratus egredere; ſellam curulem pro tua magnitudine multis gradibus eniſus aſcende, vt in ocio ſubiectus merearis, quod nos per maximos labores aſſumimus imperantes. Rem victoriarum agitis; qui bella neſcitis nos iuuante Deo regimus; nos conſulimus, & veſtrum nomen annum deſignat; viciſſis felicitate Principes, qui & honores ſummos geritis, & dominationis tædia non habetis. Quapropter erige confidentiam mentis tuæ Conſules eſſe magnanimos decet: opes priuatas non cogites, qui gratiam publicam donando habere decreuiſti. Hinc eſt enim, quod alios Iudices etiam non rogantes euehimus. Conſules autem ſperantes tantummodò promouemus, vt ſoli ad has largitates veniatis; qui nos pares eſſe tantis expenſis cognoſcitis, aliàquin onera eſſent potius non honores, ſi ſupra vires aliquid imponeremus inuictis. Fruere igitur decenter optatis: hic eſt ambitus, qui probatur. Eſto Mundo Clarus tibi proſperrimus, tuis autem poſteris feliciter imitandus. Valentinianus verò ordinem Conſulatus ad antiquam reduxit ſanctionem: vtilitatem tamen ſpargendi, erroremq; perdendi prohibuit. Et id quod incompetenter proijciendum erat; ad reſtaurationem aquæductuum Vrb. Rom. centena pondo æuri præſtari per ſingulos Conſulatus ſanciuit. Iuſtiniani temporibus Conſulatus ad nihilum redactus fuit, paſſim enim Codicillis impetrabatur l. vlt. C. de Decurionibus. Expulſis Regibus cum nihil nocentius eſſe ciuitati; quam tyrannide, & crudeli dominatu premi proprio malo didiciſſent. Imperium duobus Viris annuum mandatum eſt, qui eo quod poſtea Reipub. conſulerent Conſules ſunt nominati. His omnia iura omniaq; inſignia Regum contulerunt. Et primum Conſulatum Romæ geſſiſſe L. Iunium Brutum, & Lucium Tar-

Tarquinium Collatinum ab omnibus ſine dubio traditum eſt. Quo verò Vrbis anno, & quo anni tempore Reges expulſi ſint; & primi Conſules inierint Conſulatum, dubitatum variatumq; eſt ſententijs. Lucius, & Dionyſius anno poſt Romam conditam 245. id factum etiam ſcribunt. Alij vero anno 244. quorum opinionem Carolus Sigonius ſequitur, & non obſcuras affert rationes, quibus hanc firmat aduerſantium conuellit.

De Syndicis Conſeruatorum. Cap. XVI.

CONſeruatores pro geſtis & adminiſtratis per eos in eorum officio, de furto, barattaria, & omni pecuniarum & munerum illicita perceptione, & non de alijs, ſyndicari poſſint.

De Syndicis Conſeruatorum.
Cap. XVI. Gloſſ.

Vide quæ dicta ſunt ſupra de Syndicatu Senatoris. Cap. XIII.

De vacatione officij Senatoris. Cap. XVII.

SI Senatoris officium quoquo modo vacare contigerit, Conſeruatores pro tempore poſſint & debeant dictum Senatoris officium, vt præmittitur, vacans, cum mero & mixto imperio, ijſdem tamen Iudicibus & Notarijs remanentibus exercere, & in ipſis Conſeruatoribus officium Senatoris duret vſque quo nouus Senator ad ipſum officium electus Capitolium ad officium inchoandum aſcenderit; habeantq; eo tempore vltra emolumenta, quæ habent ratione officij Conſeruatoratus, die qualibet à Camera Vrbis, quantum conſequitur Senator, & ſubeant eadem onera, quæ idem Senator ſubire tenetur, & vltra nihil petere poſſint: & eodem officio finito, ſyndicentur, & ſyndicari debeant de omnibus per eos in officio geſtis, & adminiſtratis, ſicut Senator ſyndicari poteſt, & debet: etſi contigerit aliquam legationem venire à loco extra diſtrictum Vrbis, dicto tempore, dicti Conſeruatores poſſint, ſi eis videbitur & placebit, in honore faciendo dictæ legationi, expendere in confectionibus, vel conuiuijs, vel ſimilibus, vſque ad quinq; florenos auri de pecunijs Cameræ Vrbis, pro qualibet legatione.

De officio Capitum Regionum. Cap. XVIII.

AD curam Capitum Regionum ſpectat de cauſis eis conceſſis, quæ olim per officium Antepoſitorum cognoſcebantur, in eorum domibus cognoſcere; Regionem pro poſſe cuſtodire, ne quid violentiæ fiat; arma ab illicitè deferentibus in eorum regiones auferre; Homines tã mares quàm fœminas ad matrimonium habiles, & contrahere volentes, ſi opus ſit, conſilio & factis iuuare; quæſtiones & differentias tollere; Male, & vltra modum facultatum, aut ſine exercitio viuentes, hortari & monere, vt ad exercitium aliquod animum & operam applicens, aliàs Superioribus deferre; inhoneſtè viuentes, ab honeſtis vicinis ſuæ regionis expellere; ædificare volentibus in eorum regione fauere, impedientes reprimere; aduenis otioſis in eorum regionibus commorantibus, & nihil agentibus, commeatum dare, aut Superioribus deferre; violentias comprimere, & Conſeruatoribus pro tempore exiſtentibus nunciare; ciues regionis conuocare ad ſingulas Ciuitatis neceſſitates, & eos iuxta ſuperiorum iuſſum conducere; Conſeruatoribus dietim aſſiſtere, ſaltem per eorum Priorem; & omnes, ſi requiſiti fuerint, ad conſilium vnà cum alijs deputatis vocatis venire; rectè & fideliter conſulere; ante conſilij finem de conſilio non recedere, & aſſiſtere fauoribus opportunis, vt Statuta & ordines Ciuitatis ſeruentur; treſq; conſiliarios ſinguli, qui treſdecim & viginti ſex nuncupantur, pridie ſuæ aſſumptionis, cum quibus in conſilijs interueniant, omnino eligere debeant.

De officio Capitum Regionum.
Cap. XVIII. Gloſſ.

Iſti habent nonnulla, quæ Lex XII. Tabularum dabat Cenſoribus; quæ omnia placet hic repetere. Cenſores Populi, Ciuitates, Soboles, Familias, pecuniaſq; cenſento. Vrbis Templa, Vias, Aquas, Aerarium Vectigalia tuento. Populiq; partes in Tribus diſtribuunto. Cælibes eſſe prohibento. Mores Populi regunto &c. Habent etiam iuriſdictionem contra Mendicantes validos, & Aduenas otioſos: Nam Mendicantes reficiebantur publicis annonis; ideo hoc debet fieri verè mendicantibus, non fictis. De hoc eſt tex. in l. 1. vbi Gloſſa, & Doctores C. de mẽdicantibus validis. lib. 10.

De

De officio Aduocati, & Procuratoris Cameræ. Cap. XIX.

ADuocatus & Procurator Cameræ Vrbis, circa defenſiones, executiones, & perſecutiones cauſarum Cameræ, ſint intenti, & cum diligentia perquirant libros cenſuales, & tributarios, nunquid in tributis, & cenſibus Camera ſit fraudata, & an ſit de eis executio facta perfectè, & apud Senatorem, & Conſeruatores maneant aſſiduè pro eorum iuribus manutenendis, conſeruandis, recuperandis, & ab impugnare volentibus defendendis: circa alia vigilanter, & ſagaciter explorent, quid agant Iudices ſuper criminalibus & ciuilibus deputati, & an infra tempus debitum lites, & cauſæ, quæ coram eis agitantur, fuerint terminatæ, vt de omnibus tempore ſyndicatus Senatoris, & Iudicum poſſint ad plenum rationem reddere, & Syndicos, ac eorum Iudicem informare; & ſic iurent facere, & obſeruare. Caueant autem patrocinium in Curia Capitolij, aut Conſeruatorum pro aliqua particulari perſona ſuſcipere: Qui contrafecerit, pœnam aureorum viginti vice qualibet incurrat.

De officio Aduocati, & Procuratoris Cameræ. Cap. XIX.

Gloſſ.

Aduocatos accipere debemus omnes omnino, qui cauſis agendis quoquo ſtudio operantur, l. 1. §. Aduocatos. ff. de extraordin. cognit. & Aduocati, qui dirimunt ambigua facta cauſarum ſuaq; defenſionis viribus in rebus ſæpè publicis, ac priuatis lapſa erigunt, fatigata reparant, non minus prouident humano generi, quam prælijs, ac vlneribus, patriam parentesq; ſaluarent; Nec enim inquit Imperator ſolos noſtro Imperio militare illos, qui gladijs Clypeis, & thorace nituntur; ſed etiam Aduocatos militant; namq; patroni cauſarum, qui glorioſæ vocis confiſi munimine laborantium ſpem, vitam, & poſteros defendunt l. Aduocati 14. C. de Aduocat. diuerſ. Iudic. qui quidem, vt conſtituerentur debebant per ſtatuta tempora legum eruditioni inhæſiſſe. l. iubemus 20. §. nec de cetero, C. de Aduocat. diuerſ. Iudic. Et quia priuatis non habentibus Aduocatum dabat Prætor, vt dicit tex. in l. 1. §. ait prætor. ff. de poſtulando, & in l. nec quicquam 9. §. Aduocatos. ff. de offic. Proconſ. & Imperator prouidebat, ne ij, quos in foro, aut meritum nobiliſſimos fecerit aut vetuſtas in vna parte conſiſterent, vt alia à rudibus atq; Tyronibus ſuſtineretur. Et quod ideò par diſtributio fieret, & exequaretur partibus auxilium ſingulorum, vt æqua diuiſio procederet, l. prouidendum 7. C. de poſtulan. Ideò opus etiam fuit Principem, atq; eius fiſcalem Cameram de opportuno Aduocati, ac Procuratoris auxilio prouidere, prout prouidit vtiq; Aduocatos, & Procuratores Fiſci conſtituendo, l. 1. & toto titul. C. de Aduoc. fiſci l. 1. in princ. ff. de offic. proc. Cæſaris.

Qui quidem in primis contra fiſcum patrocinium non poſſunt præſtare l. 1. C. de Aduoc. fiſci niſi de licentia Principis, vel pro ſe, filijs, parentibus, & pupillis. l. 2. C. eod. l. ij qui 10. ff. de poſtulando. Secundo non poſſunt occultare fiſcalia commoda l. fiſci 3. C. de aduoc. fiſci. Tertio nomine fiſci non debent priuatos calumnijs vexare d. l. 3. & leg. 1. C. de lucr. aduoc. Et in primis ab Adriano fuit aduocatus fiſci conſtitutus, teſte Budeus in annot. ad Pandet. in l. fin. ff. de offic. quæſt. eiſq; plures fuerunt prærogatiuæ attributa; & plura priuilegia donata, vt patet per tex. in leg. cum aduocatio 8. C. de aduoc. diuer. Iudic. in l. aduocatos 19. C. eod. & in l. iubemus. 20. §. vt autem, C. eod. & Rebuff. in Concor. Franc. tit. de elect. derog. in verbo, Aduocatum refert 33. priuilegia competentia fiſci, vel Principis Aduocato, & Procuratori, & plura de eo dicit gloſſ. in libr. 2. Aegidianæ conſtitutionis capitul. 18. tit. de Aduocato, & Procuratore Fiſci.

Infamis non poteſt eſſe aduocatus; nec officium aduocationis exercere, & ideò Iudeus à dicto officio repellitur. Didac. pract. relect. 1. par. de homicid. §. 2. num. 8. Nec eſſe poteſt qui non ſit Chriſtianus l. finali, C. de poſtuland. Menochius de arbitrar. caſu 360. num. 69. nec Doctor illiteratus, Marſil. de Bannitis in verbo, Cõmiſſario, num. 57. & illi qui ſola cupiditate quæſtus mouentur, ſunt reputandi ſordidiſſimi, Tiraquel. de nobilitate. cap. 29. numer. 54. & alias propter nimiam eorum auiditatem fuerunt prohibiti per legem Cinciam, teſte Cornelio Tacito lib. 15. de qua tetigi de differentijs in verbo, Munus.

De Protonotario & eius officio.
Cap. XX.

AD Prononotatiatus officium, per Conſeruatores eligatur & aſſumatur vnus Notarius Romanus, bonæ famæ, & integræ opinionis, modeſtus, & diſcretus, qui ſedere debeat ante tribunal Senatoris, & ſcribere, & adnotare acta omnia, quæ coram ipſo Senatore fieri contigerit: mandataq; de relaxando carceratos tam ex cauſa ciuili, quàm criminali (de quorumcunq; Iudicum Capitolinorum mandato capti ſint) conſcribat: vota quæcunq; Aſſettamenti in cauſis vertentibus coram ipſo Senatore, vel etiam Iudice maleficiorum, conſcribat; & adnotet fideiuſſiones quaſcunque de non offendendo, ſeu pace ſeruanda, & à carceratis præſtanda recipiat; de mane, & de ſero in loco & camera, ſibi in Capitolina curia aſſignata, reſideat; ſcripturas ſumma vigilantia cuſtodiat, & alia faciat, quæ ad dictum eius officium pertinere noſcuntur; Poſſit etiam ad tribunal ſecum vnum vel plures coadiutores habere, qui & ipſi morigerati ſint, dummodo & ipſe (niſi infirmitate, aut neceſſaria abſentia per Senatorem approbanda impeditus) præſens aſſiſtat: eius verò officio finito, omnia inſtrumenta, protocolla, ſcripturas, extractus, & regeſta quæcunque ad dictum officium pertinentia, Succeſſori per repertorium ſiue inuentarium aſſignet, quæ perpetuò in loco præfato conſeruentur: nihil autem vltra taxatam mercedem petat: Quoties autem contrafecerit, pęnam decem aureorum ipſo iure, & irremiſſibiliter incurrat.

De Prothonotario, & eius officio.
Cap. XX. Gloſſ.

Notarij Principis, aut Papæ Prothonotarij appellantur ſecundum Bald: in c. poſt ceſſionem de probat. & Lucam de Penna in rub. de primicer. ver. & nota quod quidam, Boer. in deciſ. 222. num. 11. in fine. Ideo cum hic detur Senatori prothonotarius ex hoc dignoſcitur, quod eſt Princeps. An autem iſti Notarij Principum præcedant Iudicibus, latè tradit Boer. in d. deciſ. 222. per totum. Et infames infamia iuris non poſſunt eſſe Notarij Principum, Didac. pract. qq. capit. 19. num. 5. & ſeq. Aliàs ſic ſi ſit ſimpliciter infamis quoad alia, Bald. in l. Caſſius, num. 2. ff. de Senator. Bart. in conſil. 174. Afflictus in conſtit. Regni de ferijs, num. 64. libr. 1. Notarius autem poſtquam creatus Tabellio non poteſt dicto officio renunciare, Roman. Sinig. 352. & dicitur Iudex ſine iuriſdictione; addentes ad Matheſil. in ſingul. 1. nu. 14. Notarij appellatione venit Prothonotarius in Statuto; niſi loquatur de Notario ſcribente acta, Signorol. in conſ. 43. quæſt. 1.

De electione Notariorum Actuariorum Collateralium. Cap. XXI.

AD acta ſcribenda coram Primo & Secundo Collaterali, deputari non poſſit aliquis, niſi is ſit Romanus ciuis, aut domicilium habens in Vrbe, pro ciue Romano, iuxta formam Statutorum habitus, & reputatus; & niſi ſit in matricula Notariorum Romanorum (quæ penes Secretarium Conſeruatorum conſeruatur) deſcriptus: & niſi præuia diligenti inquiſitione de vita & moribus, de qua notarius Proconſulum rogatus fidem faciat, ac etiam præuio rigoroſo examine per Senatorem, Proconſules & Correctores, ſeu duos eorum (alijs ita mandantibus) ſuper ſufficientia, & idoneitate; & eo ſufficienti idoneo reperto, & mandato à præfatis Senatore, Proconſulibus & Correctoribus in ſcriptis habito: aliàs verò contra prædictam formam electus, & deputatus amoueatur. etſi officium exercuerit, tam ipſe quàm qui eum elegerint, pęna quinquaginta aureorum pro quolibet mulctentur: & acta nihilominus per ipſum interim ſcripta valeant.

De officio Notariorum Actuariorum, & de eo per ſubſtitutum non exercendo.
Cap. XXII.

NOtarij Actoarij omnes, coram quocunque Iudice, ſcribant per ſe ipſos; & quę ad eorum officium incumbunt, & infra dicentur, explicent, & exerceant: nulloq; modo (etiam extra tribunal iuris) eorum officium per ſubſtitutum exercere poſſint. Qui contrafecerit, pęnam vigintiquinque aureorum vice qualibet incurrat: acta fidem non faciant: & vlterius parti ad intereſſe teneatur, & ſubſtitutus eadem pęna puniatur, & ad officium Actuarij perpetuò inhabilis exiſtat, exceptis Protonotario, & Notario appellationum, vt ſupra dictum eſt.

De

De officio Notariorum Actuariorum, & de eo per ſubſtitutum non coercendo. Cap. XXII. Gloſſ.

Et Tabelliones qui inſtrumentorum conficiendorum præſidebant officio ipſi per ſe inſtrumenta de iure conficere tenebantur §. illud præterea Auth. de Tabellio. l. contractus 16. C. de fide inſtrument.

De habitu, & moribus Notariorum. Cap. XXIII.

NOtarij omnes, etiam qui Actuarij non ſunt, habitum gerant decentem, & honeſtum, à veſtibus verſicoloribus abſtineant, frappis aut plumis, omnino non vtantur; ludis illicitis & inhoneſtis non ludant; cauponas ad comeſſandum & bibendum non ingrediantur; nec enſem deferant. Contrafacientes, vice qualibet, pœnam aureorum decem incurrant.

Quod Actuarij Iudicibus in Tribunali aſſiſtant, patrocinium non præſtent, & ſilentium ſeruent. Cap. XXIV.

SEdente Iudice pro Tribunali, Actuarij omnes aſſiſtant, à Tribunali quam diu Iudex ſederit, non diſcedant; patrocinium alicui in Curia Capitolij non præbeant: in taciturnitate, & ſilentio maneant; ſcribendis actis diligenter incumbant: Iudicem niſi interrogati non alloquantur, niſi fortè parte altera abſente, quo caſu abſentiam ſupplere poſſint, Iudicem de his quæ in actis ſunt, informando. Qui ſecus fecerit, aureorum decem pœna mulctetur.

De libro Actorum & Iuribus productis conſeruandis, Cap. XXV.

SEnatoris Protonotarius, & quilibet Notarius ad ſcribendum acta deputatus, vnoquoque anno ſeu ſemeſtri librum, quem Manualem Actorum appellant, benè compactum & ligatum conficere teneatur & debeat: in cuius initio nomen ipſius Notarij, & Iudicis coram quo ſcribit, anni Domini, Nomen Summi Romani Pontificis, & numerus chartarum exprimatur: & in eo omnia acta, quæ quotidie fient, antequam à Tribunali recedat, ſaltem ſubſtantialiter deſcribat: iura quæ producuntur, fideliter & diligenter conſeruet, illaq; neutri partium credere, aut commodare nec reſtituere audeat, niſi parte citata, & Iudicis præcedente mādato: & tunc copia collationata retenta. Contrafacientes, pęnam aureorum decem vice qualibet incurrant: & nihilominus ſi originalia amiſerint, parti ad totale intereſſe teneantur.

De Libro Actorum, & iuribus productis conſeruandis. Cap. XXV. Gloſſ.

Liber Actorum, de hoc eſt text. in l. is apud quem, vbi Gloſſa, & Doctores C. de edend. Acta quæ dicantur latè tradit Aſin. in ſua Praxi. §. 14. cap. 3. & Roland. in conſ. 38. num. 10. & ſeq. lib. 1. Et quid acta differant à geſtis, factis, & monumentis, Maranta in 6. p. princ. 2. par. Iudicij 10. act. nu. 8. Aſin. vbi ſupra nu. 2. 3. 4. & 10.

Actorum appellatione quid veniat notatur in c. quoniam contra. de probat. Alex. in d. l. is apud quem nu. 2. C. de edend. addentes ad Matheſil. ſing. 1. num. 3. Vtrum veniat ſententia? diſtinguè vt per Orianum in d. c. quoniam contra. num. 3. Non enim veniunt inſtrumenta, & aliæ ſcripturæ in Iudicio producta, Maranta d. actu 10. nu. 2. 3. & 4. Aſin. d. §. 14. c. 28.

Actorum ſpecies tres tradit Maranta d. act. 10. num. 2. 3. & 4. 7. & 10. & acta omnia, vt probent multa requiruntur Maranta vbi ſupra num. 9. 10. & ſequen. Et præcipuè ſcriptura addentes ad Orianum vbi ſupra numer. 1. Bouer. in ſing. Acta &c.

Acta enim faciunt notorium, Aſinius d. §. 14. c. 27. nu. 11. Acta omnia tam Ciuilia; quàm Criminalia ſunt edenda Doct. in d. l. 2. C. de edendo, Maranta vbi ſupra nu. 45. & 46. Limita vt ibi per eum numer. 47. & ſeq.

De Extractibus, & Copijs. Cap. XXVI.

IN qualibet cauſa ſummam vigintiquinque ducatorum auri excedente, teneatur

Notarius, ſi id ab altera partium petatur, de actis, iuribus, & ſcripturis omnibus, quæ in cauſis ipſi fient, & producentur, ſolemnem & ordinatum Extractum conficere, in quo omnia acta de verbo ad verbum,& vt in Manuali ſunt deſcripta, nihil addito, vel extenſo adnotare debeat. Scribatur autem Extractus littera Italica legibili, & ita vt in qualibet facie cuiuslibet paginæ,ſint lineę,ſeu verſus viginti, & quælibet linea contineat in ſe ad minus dictiones octo, ſeu litteras triginta duas: & habeat pro quolibet folio bolenenos tres, & non vltra: quem Extractum, non audeat partibus collitigantibus quoquo modo concredere, ſed ſolum cauſæ Procuratori, ad tres vel quatuor dies, & non vltra viſendum accommodare; quibus elapſis, debeat ipſe Notarius illum à Procuratore recuperare, & ſi contingat aliqua acta pro dicta recuperatione fieri, illa nullatenus in Extractu principalis cauſæ inſerat. Hunc autem Extractum,cum cauſa erit inſtructa,cum copijs Teſtium, altera partium petente, Iudici tradere debet, quem perficere teneatur Notarius infra octo dies à die habitę Arrhæ numerandos, ſi numerus ducentarum chartarum non exceſſerit: aliàs arbitrio Iudicis & Correctorum. Quòd ſi aliter quàm ſupra expreſſum eſt, Extractus fiet, partes non teneantur pro illo aliquid ſoluere, deponensq; pro Aduerſario, non niſi debitam, vt dictum eſt, mercedem deponat: ſi aliter depoſuerit, ab Aduerſario repetere non poſſit. quod etiam depoſitum ante factam chartarum numerationem fieri non poſſit; & nihilominus Notarius, quoties contrafecerit, decem aureorum pœna mulctetur. Eadem littera, ijſdemq; verſuum & dictionum numeris, copiæ omnes petitæ deſcribantur, pœna eadem contrafacientibus imminente.

De Extractibus, & Copijs.

Cap. XXVI. Gloſſ.

Extractus iſti in alijs Tribunalibus Vrbis, & præſertim in Rota, vt plurimum ſcribuntur littera gallicana; hoc enim prohibetur ideo fieri in Curia Capitolij. De iſtis loquitur text. in l. is apud quem 2. vbi gloſſ. & Doct. C. de edendo dum ibi diſponitur acta publica, tam Ciuilia, quàm Criminalia exhiberi debere inſpicienda habentibus intereſſe in cauſis.

De Notarijs moroſis in Teſtibus examinandis, & de eorum in examine officio. Cap. XXVII.

NOtarij in Teſtibus examinandis, omnem omnino diligentiam adhibeant, & ſi requiſiti (oblata, vel depoſita debita mercede) vltra duos dies ceſſabunt, niſi ex legitima cauſa à Iudice approbata, excuſentur, ipſo iure intelligantur ab illa cauſa remoti; & nihilominus parti ad omne intereſſe teneantur. quòd ſi Teſtes verè ab futuri ſint, aut in vitæ diſcrimine conſtituti, & notarius legitimè impeditus: Iudex alium Notarium ad eorum tantum examen recipiendum ſuo arbitrio deputet: & ſi ob Notarij ſuſpitionem, vel ex alia legitima cauſa, alius fuerit Notario in examine adiunctus, ſi is venire ſtatutis à Iudice hora & loco ceſſet, poſſit Notarius cauſæ abſq; eo ad examen deuenire. Debeat autem Notarius, quocumq; caſu, ſuper datis articulis, & interrogatorijs Teſtes diligenter examinare, eorumq; dicta prout à Teſte proferuntur explicitè, integrè, & per extenſum deſcribere: & nullo modo ſcribere; talis dixit vt talis, aut,ſub compendio: dixit articulum verum; aut,contenta in interrogatorio vera: niſi Teſtis ipſe ita deponat. & tunc Notarius illum monere debeat, vt explicitè, & per extenſum factum explicet. quòd ſi nihil aliud dicere velit, niſi articulum, aut Interrogatorium verum, tunc depoſitio eiuſdem Teſtis nihil omnino probet: & ſi aliter ſcripſerit, puniatur vice qualibet in ducatis auri decē; & nihilominus parti ad intereſſe teneatur. Notarius quoque debeat omni caſu, etiam vbi Interrogatoria data non fuerint à parte, omnino Teſtes ſuper quolibet dicto ipſius Teſtis, de cauſa ſcientiæ, loco, tempore, & quibus præſentibus, ipſum interrogare, ſub pœnis prædictis damnorum, intereſſe, & pecuniaria. Et ſi Notarius datis à parte interrogatorijs, Teſtes ſuper illis examinare omiſerit, poſſit à tota cauſa remoueri: & nihilominus parti ad intereſſe teneatur.

De

De Notarijs moroſis in teſtibus examinandis &c. Cap. XXVII. Gloſſ.

Notarius alicui parti ſuſpectus nō debet examinare, ſed alius non ſuſpectus gloſſ.in §. quod & ſæpè, in verbo notificet. Auth.de triente, & ſemiſſe Angel.in l.obſeruandum de Iudiciis, de qua re infra c.29. Si plures Notarii fuerint electi ad examen in ſolidum, originale remanet apud ſeniorem Tiraquel.de primog.in præfatione num.136.

Notario ſcribenti ſibi ipſi fuiſſe commiſſum examen à Iudice non creditur Alex.conſ. 213. nu.6.lib.2.Dec.in conſ.159.n.8. Menoch.conſ. 100.nu.48.Vrſil.ad Afflict.deciſ.317.Fallit in Vrbe vbi ſunt Notarii deſtinati à principio eorum officii acquiſiti.

Notarius habens comiſſionem examinandi Teſtes ſuper cauſa principali, non poteſt recipere teſtes ad repulſam ſine comiſſione, Afflict.in conſtit. Regni rubrica 37.de animalibus in paſcuis verſ.animalia nu.2.lib.3.

Dies, & locus examinis non eſt neceſſarius Marſil.ſing.133. & Teſtis non poteſt in ſcriptis ſuum examen dare, quia non probaret l.teſtium fides 3.§.idem Diuus ff.de teſtibus.

Quot autem teſtes examinandi ſint tradit Statutum infra c.73.

Et de iure communi nō debent teſtes in effrenato numero examinari, ſed eorum multitudo eſt refrenanda per allegata in Gloſſa d.Statuti 73.& per c.cum cauſa vbi Hoſtienſ.nu.28. Io. Andr.nu.1.& 10.Butr.nu.6.Immo.in ſumma, & nu.5.Anchar.in ſumma,& nu.11. Zabar.in princ.Anan.nu.1.Abbas nu.3.de teſtibus,& eſt text.in l.1.§.fin.ff.de teſtibus vbi Gloſſa Odofr. col.2.in fine Bart.nu.1.Bald. num.2. Alberic. num.2.Salicet.in princ. Iacobin.nu.7.Florian. num.8.Speculat.de teſte §.reſt. nu.12. Menoch. de arbitr.lib.2.caſu 249.nu.1.

Effrenatus teſtium numerus eſt de iure canonico vltra quadragenarium d.c. cum cauſam, de teſtibus. De iure autem ciuili ſuper vnoquoq; articulo poſſunt recipi tres teſtes, & non plures l.quoties C.de naufrag.lib.10.& quando etiam decem, & non plures, demonſtrat benè Menochius de arbitr.lib.2.caſu 240.nu.4.& ſeq. & reſidet in arbitrio Iudicis plures admittere, Gloſſa in d.cap.cum cauſam, & ibi Innocen.nu. 5.Hoſtienſ.nu.28. Butrius nu.24. Imola nu.5. Abbas nu.3.& eſt text.in l.1.§.fin.ff.de teſtibus vbi Bart.num.1.Odofred.nu.2.Bald.nu.2. Fulgoſ.nu.5.Alberic.nu.2.Florian.nu.8. Oldradus conſ.145.Menochius caſu 249.nu.3.lib.2.de arbitrar.

De copijs per Notarios dandis, & vt nihil pro portandis, oſtendendiſq; actis recipiant. Cap. XXVIII.

PEtitas copias Notarij ad primam dare teneãtur, & ſi nimis magnæ fuerint, infra duos, aut tres dies,& non vltra; aliàs (ſi iuſta cauſa, & à Iudice approbata, impediti non fuerint) à cauſa ipſo iure remoti intelligantur, ſub qua etiam pœna, diem datæ, vel oblatæ copiæ, in actis adnotare teneãtur: Debeãtq; quoties legitimè fuerint requiſiti, Iudici & partibus acta oſtendere, nulla recepta mercede; nihilq; omnino pro oſtendendis actis, ſcripturis & iuribus productis, neq; pro portandis ipſis actis, iuribus, ſcripturis, vel extractu Iudici, à partibus etiam ſponte dantibus, recipiant; ſub pœna priuationis officij, ipſo iure incurrenda, cum debeant ſua mercede eſſe contenti.

De copijs per Notarios dandis &c. Cap. XXVIII. Gloſſ.

Etiam de iure communi copia productorum non poteſt denegari, et ſi denegetur productio nō tenet, Aſinius in ſua Praxi §.22.c.8.Fallit tamen concluſio iſta in ſimplici productione facta ad informandum Iudicem, quia de ita productis non datur copia parti, Aſinius d.c. 8. verſ. præcedens concluſio. Secundo fallit ſi fiat productio; ne labatur terminus Statutarius, vt nota ibi Aſin.verſ.ſecundo limitatur: mercedem ſibi debitam de copijs, antequam illas tradant, debent recipere; alias non tenentur illas dare l.argentarius.in princ.& ibi Doctores ff.de edēdo, Maranta part. 6. Actorum æditio fieri ſolet nu.59.fol.440.& in princ. & per totum multa dicit de copijs tradēdis,& non tradēdis fol.432.

De Notarijs remotis,& ſuſpectis. Cap. XXIX.

QVicumq; Notarius vel à Iudice, vel ex præſentibus conſtitutionibus, ter fuerit remotus à cauſis, in quibus ſcribebat, ipſo iure intelligatur eſſe priuatus officio Actuarij, nec ad illud aut aliud Capitolij Tribunal vlterius admitti poſſit: & ſi de facto admitteretur, aut ſe intruderet, pœna falſi puniri poſſit

ri poſſit

ti poſſit: & hæc exceptio, & accuſatió popularis ſit. Notarij quoq; exemplo Iudicum, ante litem conteſtatam, ſeu pro conteſtata habitam, ſi alicui partium ſuſpecti ſint, ſola ſuſpicionis allegatione à ſcribendo in cauſis ipſis remoueri poſſint. poſt litem vero conteſtatam, ſeu pro conteſtata habitam, non niſi cauſa expreſſa, per Iudicem approbanda, recuſari poſſint: à cuius arbitrio, etiam per proceſſum ad vlteriora declarato, nullatenus appellari, aut reclamari poſſit. Remoto autem primo Notario (eo caſu quo remouendus veniret) ſi partes ad primam die alio non concordauerint, Iudex vnum ex Buſſula omnium Notariorum ſui Tribunalis extrahat: & huic omnia Iura illucuſq; producta, per primum Notarium abſq; mercede tradantur. De actis verò de quibus Notarius recuſatus, rogatus fuerit, ipſe idem recuſatus extractum facere teneatur: pro quo ſibi ſatisfiat de competenti mercede. quem extractum Notario deputato conſignare teneatur infra triduum; aliàs pœnam aureorum decem incurrat, & parti ad intereſſe teneatur. ſi verò in examine ſuſpectus fuerit allegatus, detur ei adiunctus, vt fieri cõſueuit. Hæc autem remotio ſeu ſuſpicio etiam pluries reiterata Notario pro nota infamiæ, aut in pœnam non imputetur.

De Notarijs remotis, & ſuſpectis.
Cap. XXIX. Gloſſ.

Notarij priuati officio non poſſunt officium amplius exercere, Cotta in verbo, Notarius priuatus, Marſil ſing.35. & ſing.179.nu.5. Rota diuerſ.deciſ.769.num.6. & ſeq.par.1. & deciſ. 812.nu.17. & ſequent.part.1. Sunt enim remouendi quando in officio delinquunt; & quãdo dicantur delinquere in officio, tradit Rota vbi ſupra, & deciſ.103. & ſeq.par.1. & ſupra c.27.

Notarij quoq; &c. vide quæ dicta ſunt ſupra cap.12. & infra cap.186. Immò in remouendis Notariis vt ſuſpectis, leuis cauſa ſufficit, & ſolo iuramento partis contentantur Doctor. vt per Anchar.in conſ.263.nu.2. Alex.in conſ.104.n. 2. & 3.lib.5. Cagnolus in l.ſi librarius nu.4.ff. de regul.iur.Rota diuerſ. in deciſ.604. per totã par.1. Et ſuſpicioni ſi poteſt occurri per Adiunctum datur, iuxta notata in Auth.ſi vero contigerit C.de Iudic.ſin minus omnino remouetur, vt in dicta deciſ.624.nu.2.par.1.

De Notario Capitanei Appellationum.
Cap. XXX.

NOtarius Capitanei Appellationum ea omnia ſeruare teneatur, quæ per alios Notarios ſeruari mandauimus, ſub eiſdem pœnis illis comminatis. Poſſit tamen vnum, aut plures coadiutores habere, ſicut & Prothonotario eſt permiſſum.

Quod Notarij non matriculati de inſtrumentis & teſtamentis rogari non poſſint.
Cap. XXXI.

NVllus Notarius creatus à quocumque, quauis facultate fungente, poſſit officium Tabellionatus, ſeu Notariatus in Vrbe exercere, aut de quibuſuis contractibus, diſtractibus, teſtamentis, aut quibuſuis vltimis voluntatibus ſe rogare, aut quouis modo inſtrumenta conficere, niſi fuerit in matricula Notariorum Vrbis, quæ penes Secretarium Conſeruatorum retinetur, deſcriptus, & adnotatus: & qui contrafecerit, ipſo iure falſi pœnam incurrat, & tamquam falſarius puniatur, & nihilominus geſtis per eum, nulla omninò, nec in iudicio, nec extra, fides adhibeatur: exceptis his qui in matricula Archiuij Romanæ Curiæ fuerint deſcripti, & Notarijs aliorum Tribunalium Vrbis.

Quod Notarij non matriculati &c.
Cap. XXXI. Gloſſ.

Matricula Notariorum eſt liber vbi nomina Notariorum ſunt deſcripta, & probat tales ibi deſcriptos eſſe Notarios, vt nota. Iaſon in l. Barba nu.56.ff.de offic.prætor.facit Didacus pract. qq. cap.19. col.5. num.7. verſ.matriculæ huic. Nam Notarium eſſe cum ſit facti debet probari vbi opponitur Crauetta in conſ.150.nu.2. quia non præſumuntur Boer.deciſ.36. num.7. & 11. Crauetta in conſ.72. & tales deſcripti in matricula præſumuntur matriculati ſeruatis ſeruandis, de quibus infra c.32.

De Notarijs Matriculandis.
Cap. XXXII.

IN Matricula Notariorum, nullus deſcribatur Notarius, niſi is fuerit Romanus ciuis, vel habitans in Vrbe, & pro ciue ſecundum for-

formam Statutorum habitus, & reputatus; & ſit ætatis annorum ad minus viginti; bonis moribus imbutus, honeſtiſq; parentibus natus, & ſaltem per quadriennium antea à meccanicis artibus ſe abſtinuerit; ac prius diligenter à Proconſulibus & Correctoribus examinatus, in Grammatica, & in arte Notariatus, & ſuper Vrbis Statutis, ſaltem officium Tabellionatus concernentibus, ſufficiens, & idoneus repertus fuerit; de cuius examine, & idoneitate, ac approbatione, conſtet Secretario Conſeruatorum per mandatum dictorum Proconſulum & Correctorum; & Secretarius, qui ſine dicto mandato aliquem in Matriculam deſcripſerit, & ille qui deſcriptus fuerit pœnam falſi incurrant; & nihilominus taliter deſcriptus de matricula deleatur; geſta tamen per ipſum nihilominus valeant. Ipſe autem matriculandus, in ipſa matricula ſua manu ſe ſubſcribat, & ſignum quod ſibi elegerit, apponat; ita vt faceret, ſi aliquod inſtrumentum publicaret, ad hoc vt inde, ſi contingerit, litterarum comparatio ſumi poſſit.

De Notarijs Matriculandis. Cap. XXXII. Gloſſ.

Statutum hoc; & ſimile quod debeat benignè, non rigidè interpretari tradit Bald. in cōſ. 183. in fine lib. 3. Iaſon in l. huiuſmodi §. legatū nu. 9. ff. de legat. 1. quia eſt fauorabile, Iaſon cōſ. 77. lib. 3. & conſ. 120. lib. 4. Alciat. conſ. 91. num. 4. & conſ. 725. nu. 1. Boſſius de vnionibus nu. 7. Ceph. in conſ. 237. n. 25. lib. 2. Menoch. conſ. 80. num. 20.

Ciuis oriundus, & originarius differunt l. aſſumptio ff. ad municipal. Cotta in verbo, Statuto cauetur Alciatus in l. prouinciales nu. 3. & l. qui in continentibus nu. 4. ff. de verbor. ſignific. Iaſon d. conſ. 77. & d. §. legatum. Tamen omnes & Ciuis ex priuilegio admittuntur, quia gaudent priuilegium originarij, Bald. in l. 3. §. hac verba ff. de neg. geſt. Cotta vbi ſupra Pariſ. in conſ. 71. nu. 9. lib. 1. Felin. in cap. Rodulphus nu. 17. de reſcript. Aetas probatur per deſcendentes l. etiam ff. de probat. Examen quod requiratur de iure communi tradit Aſſlictus de conſtit. Regni rubrica 77. de Iudicibus nu. 21. lib. 1. Bene morigerati ſunt eligendi, Didac. pract. qq. dicto c. 19. nu. 4. verſ. his tandem, & honeſtis parentibus nati; non autem infames, Didacus pract. qq. dicto cap. 19. quod intellige infamia facti, vt ibi.

De Protocollis Inſtrumentorum conficiendis. Cap. XXXIII.

SInguli Notarij, annis ſingulis, ſuum conficiant Protocollum, quod conſiſtat ex chartis numeratis, benè compactis, & ligatis, quotquot ipſe Notarius voluerit, in quo inſtrumenta, de quibus rogatus fuerit, ſaltem ſubſtantialiter in mundum infra menſem à die rogitus omnino redigat, & deſcribat. Quod Protocollum in ſui initio contineat Annum, Indictionem, Pontificatum, nomen & ſignum ipſius Notarij, illudq; infra octauam Feſtiuitatis Natalis Domini Proconſulibus præſentare teneatur; qui in eo, nulla recepta mercede, ſigna Collegij imprimant: ita demum ſi ipſe Notarius Protocollum inſtrumentorum præteriti anni completum oſtenderit. Et qui aliter in prædictis verſatus fuerit, niſi rationabili cauſa fuerit impeditus, pœnam quinquaginta aureorū vice qualibet incurrat: & quia publicè intereſt, vt inſtrumenta rectè conſeruentur, publica ſit accuſatio.

De Protocollis Inſtrumentorum conficiendis. Cap. XXXIII. Gloſſ.

Circa Protocolli confectionem, & in eo Inſtrumentorum deſcriptionem, tradit, & Imperator in auth. de Tabellio. §. illud quoq; & idem importans, quod imbreuiaturæ; & dicuntur originalia inſtrumenta breuiter ſummata, vt notat Decius in conſ. 447. in princ.

De eorundem Notariorum officio. Cap. XXXIIII.

QVilibet Notarius, quoties fuerit requiſitus, ſi iuſta cauſa impeditus non fuerit, vnicuiq; roganti ſuum impartiatur officium, & ſcripturarum de rogatis conficiat, etiam ſi ſibi merces non fuerit ſoluta, niſi incontinenti fuerit roganti proteſtatus, ſe non ſcripturum, ſi ſibi de mercede ſatisfactum non fuerit; quo caſu à ſcribendo poſſit abſtinere. Cum vero de aliquo actu rogatur, antequam ex loco & à partium præſentia recedat, actus ipſius ſubſtantiam, teſtium nomina, & locū ſpecificè deſcribat; & ſi duo fuerint Notarij de vno inſtrumento aut teſtamento rogati, ſi non inſolidum, (quod in dubio præſumatur) quilibet notulæ alterius incontinenti, an-

Digitized by Google

antequam ex loco recedat, ſe ſubſcribat; quod & in protocollis & inſtrumentorum ipſorum publicatione facere omnino teneantur: & ſi imbreuiatura fuerint partium; aut teſtiũ ſubſcriptiones, eam diligenter conſeruent, eoq; caſu in protocollis de ſubſcriptione, itaut eſt in matrice, faciant mentionem, & clauſulas in matrice ceteratas, ſecundum ſuum ſtylum, in protocollo, & publico inſtrumento extendere poſſint. Petentibus inſtrumenta publica, infra octo dies (oblata mercede competẽti) dare omnino teneantur. Inſtrumenta etiam de pariter partium conſenſu cancellata (de quo omnino in margine cum teſtium adnotatione conſtare debeat) nullo modo ex protocollis aboleant; Immo ea ſic cancellata, prout in Protocollo iacent, petentibus & intereſſe habentibus, in publicam formam dare teneantur, de cancellatione prędicta mentionem faciendo. Qui autem in præmiſſorum aliquo defecerit (ſi iuſtam & à Iudice & Proconſulibus approbatam cauſam ſe habuiſſe non docuerit) ipſo iure pœnam aureorum vigintiquinq; incurrat, & omni caſu parti læſæ ad intereſſe teneatur.

De Protocollis, & Scripturis Notariorum Defunctorum. Cap. XXXV.

PRotocolla imbreuiaturę, & originales omnes ſcripturæ defunctorum Notariorum, in matricula Capitolina deſcriptorum, peractis exequijs, ſtatim poſt triduum, ſi is decedens filium, aut ex filio nepotem Notarium matriculatum, & actu Romæ officium Notariatus exercentem, vel habilem & exercere volentem, hęredem non habuerit, per Proconſulem & Primum Correctorem, ac Archiuiſtã alterum, in vna capſa, aut alio loco tuto (retenta per vnum ex eis claue) diligenter includantur: deinde infra mẽſem per Archiuij ſcriptorem Repertorium omnium Protocollorum cum numero chartarum; & ſi fuerint imbreuiaturæ aut ſcripturæ in folijs non ligatæ, ſingulariter ſingulæ cum adnotatione diei, & anni, & nominum contrahentium ſimiliter deſcribantur; & relicto penes hæredem Repertorio, Archiuiſtæ conſignentur conſeruandæ, vt in Archiuij Statutis continetur. Emolumentorum autem, quæ ex publicatione dictarum ſcripturarum percipientur, duæ partes ſint hæredem, tertia autem diuidatur inter Iudicem auctoritatem & decretum interponentem, & ſubſcribentẽ, cui aſſignamus bolonenos quindecim; & Notarium Correctorum, cui applicamus bolonenos ſeptem, cum dimidio; & Archiuiſtam ſeu ſcribentem tranſumptum, cui applicamus bolonenos quindecim; & reſiduũ ſit Collegij, quod penes Correctores more ſolito conſeruetur pro collegij emolumentis, & expenſis; iuxta dicti collegij ſtatuta. Vbi vero dicto defuncto filius aut nepos ex filio Notarius, vt ſupra ſucceſſerit, fiat Inuentarium, vt ſupra, quod in Archiuio conſeruetur: Scripturæ tamen penes ipſum Notarium hæredem relinquantur, qui illa conſeruare teneatur; aliàs partibus ad omne intereſſe teneatur.

De Protocollis, & Scripturis Notariorum Defunctorum. Cap. XXXV. Gloſſ.

Iſta iure hæreditario quoad auctoritatem explendi licet requiratur Iudicis licentia, veniunt de iure communi ad hæredes, Alex. in l. ſi quis ex argentarijs §. cogentur. nu. 5. vbi Iaſon nu. 14. ff. de eden. Guid. Papæ in deciſ. 178. nu. 1.

Si tamen illi idonei ſint; & ſi ſint plures, magis idoneus ſuccedet, quia & in hoc caſu vtilitas publica priuata eſt præferẽda l. vnica. §. fin. vbi Bald. C. de caduc. tollen. Graſſus in tract. ſubſtãtiarum. verſ. & notam ſcripti. n. 2. circa finem, & ſufficit, quod ſit idoneus tempore mortis; quo imbreuiaturæ, ſeu protocolla dari debent, Angel. in conſ. 33. nu. 7. Bald. in l. præcipimus. ad finem C. de appellat. Bart. in l. ex facto. in princ. nu. 1. ff. de vulgar. Soccin. Senior. in conſ. 16. nu. 38. lib. 1. vbi dicunt qualitatem requiri tempore, quo diſpoſitio applicatur ad actum, Soccin. Sen. in conſ. 42. num. 2. & 3. & in conſ. 76. nu. 1. lib. 4. Emolumentorum &c. duæ partes ſint hæredum. ex teſtamento, prout ordinauit Teſtator, ab inteſtato, & diſponit Statutum de hæredibus ab inteſtato. Vxor autem relicta vſufructuaria omnium bonorum hanc mercedem protocollorũ non habebit, vt notat Alex. in l. diuortio. in prin. nu. 5. ff. de ſolut. matr. Iaſon in l. quædam §. nihil intereſt. nu. 12. ff. de eden. Borgnin. de vſufr. num. 88. in fine.

De exemplatione Inſtrumentorum Notariorum Defunctorum, vel Abſentium. Cap. XXXVI.

REperta notula, imbreuiatura ſiue protocollo, is qui tranſumptationem deſiderat, partem de cuius intereſſe principaliter tractatur,

Digitized by Google

ctatur, ſi ea in Vrbe ſit, more ſolito; ſin autem citandus præſens non ſit, vel non ſit certus cõtradictor per edictum coram altero ex Collateralibus Curiæ Capitolij, & Correctoribus citari faciet, ibidemq; notula aut protocollo per eum ad quem pertinet exhibita, facta per teſtes idoneos recognitione manus & litteræ, aut ſubſcriptionis eius, qui de tali inſtrumento rogatus dicetur; aut per comparationem litterarum, per præfatos Iudicem & Correctores tranſumptari mandetur, cui tranſumpto & Iudex, & Correctores eorum propria manu ſe ſubſcribant, huicq; tranſumpto taliter tranſumptato, eadem fides adhibeatur, quæ originali ſcripturæ ritè & rectè recognitæ adhiberetur. Et ſi in notula originali caſſaturæ, cancellaturæ, aut interlineaturæ fuerint, ea omnia, prout iacent in originali, in ipſo tranſumpto per Notariũ tranſumptantem notentur, facta de eis in ſua ſubſcriptione mẽtione ſpeciali; actusq; recognitionis & transũptationis per Notarium Correctorum in ſuo Manuali actorũ deſcribãtur, & forma prædicta in tranſumptatione non ſeruata, ipſi tranſumpto nulla fides adhibeatur, ſublatis quibuſcumq; priuilegijs trãſumptandi & exemplandi hactenus quibuſuis perſonis conceſſis. Merces autem erit eadem quæ pro inſtrumentis Notarijs viuentibus & duplicantibus inſtrumenta debetur: quæ merces diſtribuetur, prout in ſupra proximo Capite eſt diſpoſitum.

De exemplatione Inſtrumentorum Notariorum Defunctorum, vel Abſentium. Cap. XXXVI. Gloſſ.

Per præſẽs Statutũ datur forma transũptandi inſtrumẽta Notariorũ mortuorum, vel abſentiũ, qua nõ ſeruata tranſumpto, tunc nõ creditur Gloſſ. in c. 1. in verbo, vocationem, & ibi Bald. de milite Vaſal. Bald. in l. 2. col. fin. C. quom. & quan. Iudex Alex. conſ. 42. nu. 26. lib. 1. nec de partis conſenſu poteſt omitti Alex. conſ. 41. nu. 12. lib. 1. Felin. in cap. finali col. 1. de probation. etiam quod ſimus in fauorabilibus, Iaſ. conſil. 191. col. 2. lib. 2. Et dum inter cætera exigit citationem partis, de cuius intereſſe agitur, ſe in hoc conformat diſpoſitioni iuris communis, de qua in cap. fin. de fide inſtrumentorum, & per Caputaq. in deciſ. 321. par. 3. & per Puteũ in deciſ. 336. lib. 2. ſe conformat etiam in alijs, de quibus per Salicetum poſt alios in auth. ſi quis in aliquo C. de eden. & per Lanfre. in repet. c. quoniam contra verſ. Inſtrumen. productiones deprobat. Puteus deciſ. 159. lib. 1. Anchar. Modernus non nulla tradit in quæſt. 17. per totam lib. 1. & exempla idẽ ſunt, quod tranſumpta, de quibus cauetur in auth. ſi quis in aliquo, vbi ſcribentes, & maximè Iaſon nu. 2. vſque in finem C. de edendo, & per Abbat. in d. c. fin. de fide inſtrumen. Exemplans ſeu tranſumptans debet eſſe Notarius ad hoc, vt tranſumptum valeat, quod idem eſt de iure communi, vt notat Felin. in d. c. fin. nu. 12. de fide inſtrumen. Solemniter enim ſumpta exempla probant, vt notat Abbas in d. c. fin. nu. 5. & ſcribentes in d. auth. ſi quis in aliquo, & maximè Iaſ. C. de eden. nu. 5.

Coram &c. Idem de iure communi, quod dictat hic Statutum ſeruatur coram Iudice, vt notat Abbas in d. c. fin. nu. 2. Felin. nu. 2. de fide inſtrument. & in Eccleſiaſticis fiunt coram Iudice Eccleſiaſtico. In prophanis coram Iudice Laico Abbas vbi ſupra nu. 9. Felin. n. 13. Sed ſi fiant ſine interuentu Iudicis probant ſemiplenè Geminia. in conſ. 57. num. 3. quibus verbis ſe debeat tranſumptans ſubſcribere, docuit vſus, & Statutum hoc monſtrat, & notat Orianus in c. quoniam contra c. 9. de inſtrum. product. n. 15. de probationibus.

Citatio intereſſe habentiũ, de qua in hoc Statuto exigitur etiam de iure communi, Caſtrenſ. in conſ. 202. nu. 2. lib. 1. Alex. in conſ. 112. num. 1. lib. 4. Orianus vbi ſupra Abbas d. cap. fin. num. 8.

Tranſumptum poteſt fieri de omni publica ſcriptura Felin. in d. c. fin. nu. 1. Iaſ. in d. auth. ſi quis in aliquo n. 2. ſed de tranſumpto, tranſumptus ſecus. Iaſ. vbi ſupra nu. 2. de hac re latè Didacus practic. qq. c. 11. nu. 3.

De Collegio Notariorum, eorundemq; officialium Creatione, & Auctoritate. Cap. XXXVII.

IN die celebrationis Feſtiuitatis Beati Lucæ Euangeliſtæ, conuocato Senatore, Conſeruatoribus, Iudicibus Palatij Capitolij, Doctoribus Vrbis, omnibusq; Procuratoribus, & Notarijs Vrbis matriculatis, in loco Capituli, qui eſt in Clauſtro Monaſterij Beatæ Mariæ de Aracæli, Miſſa ad laudem Omnipotentis Dei, & Beati Lucæ Euangeliſtæ celebretur; cum diſtributione cereorum ſingulis prædictis aſſiſtentibus, more ſolito, expenſis Collegij & Vniuerſitatis officij Tabellionatus; qua celebrata per Imbuſſulatores de quadriennio in

qua-

quadriennium creari ſolitos, Proconſules, Correctores,eorumq́; Notarij,necnon & Syndici eligantur, qui Proconſules locum & Tribunal in Curia Capitolij habere poſſint, cum poteſtate mulctandi inobedientes vſq; ad ducatos auri vigintiquinq; poſſitq; etiam Collegium præfatum ſua condere Statuta,poſt Cõſeruatorum approbationem, & Senatoris confirmationem valitura.

De officio Proconſulum,& Correctorum. Cap. XXXVIII.

OMnis controuerſia, quæ oriri contiget tã inter ſe ipſos Notarios, quàm cum alijs de rebus ad officiũ & exercitium Notarij pertinentibus,quæ per præſentia Statuta determinata non fuerint, terminentur per Proconſules&.Correctores, cum Senatoris,aut alterius ex Collateralibus interuentu, à quibus,ſeu ab eo quod ab eorum maiori parte, ſeu etiam duobus eorum deciſum fuerit, appellari nullatenus poſſit.

De officio Mandatariorum, eorumq́; iuramento, & cautione. Cap. XXXIX.

MAndatarij antequam ad officij exercitium admittantur, animaduertatur,vt bene legere & ſcribere litera intelligibili ſciãt, ac iurent in manibus Conſeruatorum, ſe eorum officium exercituros benè legaliter,& bona fide, remotis odio, amore, prece, pretio, & timore. Quod iuramentum in libris Cameræ deſcribatur; & nihilominus teneãtur fideiuſſoriam cautionem penes acta Senatoris præſtare vſq; ad ſummã ducatorum auri centum, & aliter officium exercere non poſſint. Qui quidem Mandatarij datas ſibi citationes, intimationes & monitoria, celeriter, fideliter, & vna die pro alia per ſe ipſos, exequantur, faciendo dilucidam fidem, an perſonaliter,vel domi,dimiſſa copia citauerint: & quoties perſonam citandam non repererint,copiam in manibus domeſticorum, & illis non repertis, vno ſaltem adhibito Teſte, in oſtio domus affixam relinquant; in qua explicitè & littera intelligibili ad minus contineatur, coram quo Iudice, in qua cauſa quis citetur, ad quem actum, pro qua die, & ad cuius inſtantiam; & de forma executionis per ipſum factæ, fidem explicitè faciat in ſubſcriptione; nihilq́; omnino à citato pro copia recipiant;teneãtur quoq; ad citati inſtantiam ſemper & quandocunq; is petierit, de citatione & forma illius fidem facere; oblatasq́; ſibi citationes cum mercede nullatenus recipere recuſent. Qui in aliquo ex prędictis defecerit,pœnam aureorum quinque vice qualibet incurrat: ſed ſi dolus interuenerit, pœna falſi puniri poſſit & debeat, & officio priuetur.

De officio Mandatariorum eorumq́; iuramento, & cautione. Cap. XXXIX. Gloſſ.

Citatio,& monitorium differunt, Burſa t.cõſ. 225.nu.12.lib.2.citatio eſt fundamentum iudicij Io. Arnon.pract.Iud.c.11. & eſt introducta de iure diuino, & naturali, Maranta in 4.par. princ.diſtinct.1.nu.10:& 16. Cumia in ritibus magnæ Curiæ c.1.nu.4. Van.de nullitat. tit. an qualibet ſententia nu.14. Plotus conſil.70.num. 64. Mandatarij iſti alias nuncupantur à iure Nuncij,alias Seruitores,alias Piazarij,& ſunt perſonæ viles, Maranta 6.part.princ.verſ. de citatione nu.42.& 43. Tamen infames eſſe non poſſunt, Foller.in Conſtit.Regni de offic.Iuſtitiæ verbo, tractat.nu.2.3.& 4.Soccin.de citat.art. 10.nu.1.2.& iſtis creditur in is, quæ concernũt citationem partis, & diei relationem, & aſſignationem per tex.in l.miſſi C.de exact.Tribut. lib.11.Felin.in cap.inquiſitionis.nu.20.de accuſat.Alciat.de præſumpt.3. regul.præſumpt. 15. Soccin.d.tract.art.12.nu.1.& 9.& 10. fit etiã citatio per præconem, per litteras, per campanam, per edictum, Soccin.vbi ſupra art.25. art. 13.art.9.& art.23.

De officio Executorum. Cap. XL.

EXecutores Capitolinæ Curiæ, caueant in initio ſui officij pro ſe,& eorum familia, Senatoris arbitrio (ita tamen vt per huiuſmodi cautionem Senator à Syndicatu pro illis non eximatur) de officio ſuo fideliter exequendo. Ipſiq́; executiones mandatorum eiſdem per Senatorem,illiusq́; Iudices Ciuiles & Maleficiorum iniunctorum & commiſſorum celeriter & diligenter exequantur, & impleãt infra triduum ciuilia mandata exequi negligentes, pœna aureorum decem mulctentur: nullamq́; perſonam ſine Iudicis mandato in ſcriptis & ſigillato grauent, aut capiant, niſi in flagranti crimine repertum; taxam mercedum eorum obſeruent,eadem pœna imminente. Itidem per Vrbem & extra, die, noctuq́; diſcur-

diſcurrant, portantes arma diligenter perquirant, latrones, diffidatos, homicidas, & alias perſonas infames quærant, perſequantur, & apprehendant; dumq; Ius in Curia Capitolij redditur, & Iudices pro Tribunali ſedent, armati, vt decet, cum eorum familia aſſiſtant. Quoties verò in præmiſſis, ſeu eorum aliquo contrauenerint, pœnam aureorum decem incurrant: Peregrinis tamen, & præſertim Vltramõtanis, tempore Indulgentiarum & Quadrageſimæ, arma non auferant. Si ſecus fecerint, ſupraſcriptam pœnam incurrant. & nihilominus Syndicatui ſtare teneantur.

De officio Executorum. Cap. XL. Gloſſ.

De iſtis loquitur textus in l. executorem, vbi Gloſſa, Salicetus, & Paulus de Caſtro in princ. C. de execut. rei iudic. de quibus etiam mentionem facit Papien. in forma libelli ad reddendam rationem tutelæ, verbo, ac executores ſub num. 2. fol. 301. ibiq. dicit quotupliciter ſumantur.

De foro competenti. Cap. XLI.

ROmani Ciues vel Incolæ laici, non alibi quàm in Curia Capitolij conueniri poſſint: etſi alibi conueniantur, & eorum declinatoria non admittatur, poſſint cauſam in vim præſentium Statutorum coram Senatore, vel aliquo ex Collateralibus reaſſumi facere, & inhibitionem etiam ſub pœna obtinere: Niſi coram aliquo Iudice conuenti, in Iudicem conſenſerint, aut litem conteſtati fuerint; vel alium actum fecerint, qui pro litis conteſtatione habetur: quibus caſibus pœnitere non poſſit; ſed is cognoſcat, in quem eſt conſenſum, vel lis conteſtata, aut pro conteſtata (vt dictũ eſt) habetur: Exceptis Campſoribus, necnon quibuſcunq; Mercatoribus & Officialibus Romanam Curiã ſequentibus: Oratoribus quoq; Principum, & quarumuis Communitatum, eorumq; familiaribus: Præterea Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ, Illuſtriſſimorum ac Reuerendiſſimorum Dominorum S. R. E. Cardinalium, & Prælatorum familiaribus, continuis commenſalibus, atq; alijs Curialibus Romanam Curiam ſequentibus, & eorum ſimiliter familiaribus: Exceptis quoq; cauſis Eccleſiarum, Monaſteriorum, Hoſpitalium, & aliorum Piorum locorum, & vbi de rebus eorum agitur: Necnon cauſis quæ ſummam decem ducatorum auri non excedunt: Item Ciuilibus Fiſcalibus ſeu Cameralibus, vel quæ in Camera tractari debent, aut ſolent, & Ripalibus: necnon cauſis obligationum in forma Cameræ, & aliarum obligationum executiuarum, in quibus inter Auditorem Cameræ, & Curiam Capitolinam, inter Ciues & Incolas, iuxta formã Motus proprij fe. re. Pij Papæ Quarti, præuentioni ab Actore faciendæ locus ſit: Cauſis quoq; mercedum exceptis, in quibus inter omnia Vrbis Tribunalia præuentioni locus exiſtat. In his omnibus vtiq; caſibus & perſonis exceptis, reaſſumptiones & inhibitiones fieri non poſſint: & factæ nullius ſint roboris, vel momenti. Ipſi quoq; Romani Ciues vel Incolæ, ſi aliquem alium Ciuem vel Incolam (cauſis tamẽ & perſonis ſupradictis exceptis) alibi quàm in Curia Capitolina, conuenire auſi fuerint, pœnam Aureorum quinquaginta irremiſſibiliter exigendam, incurrant; & acta, quo ad eorum fauorem attinet, nullam fidem faciant: ſed irrita ſint & nulla. Inſuper præter cauſas & perſonas ſupra exceptas, Conuentus ratione rei Romæ exiſtentis, aut Contractus Romæ initi, aut delicti inibi perpetrati, forum declinare non poſſit: quauis alia exemptione vel Priuilegio non obſtante.

De foro competenti. Cap. XLI. Gloſſ.

De hac materia fori competentis adeſt rubr. extra de foro competen. & ff. de iuriſdict. omn. Iud.

Ciuilitas & Incolatus pluribus modis acquiritur, & quindecim ſparſos modos recenſet Soccinus poſt alios in cap. licet ratione in 4. princ. quæſt. de foro competenti, ad quem ideò recurrendum eſſe dixit Felin. ibi n. 24. verſ. & ſcias. hoc idem oſtendunt latè congeſta per Ceph. in conſ. 246. & in conſ. 451. & per Menochium præſumpt. 30. n. 12. & ſeq. & præſumpt. 42. per totam lib. 6. de præſumpt. & de arbitr. caſu 86. Roland. conſ. 79. nu. 3. & ſeq. lib. 3. Rota diuerſ. deciſ. 105. nu. 2. par. 2. & deciſ. 150. nu. 7. par. 2.

Ciues vel Incolæ Laici. Alterum ſufficit propter alternatiuam, vel quæ ponitur inter diuerſa Card. in Clement. 2. quæſt. 2. de ætate, & qualit. & in Clement. 1. de iudic. l. ſi hæredi plures ff. de condit. inſtrum. §. ſi plures inſtit. Roma. in conſ. 273. in princ. cum allegatis per Mandoſ. ſuper regulis, regula 27. quæſt. 22. nu. 3. & à decreto competentiæ, vel incompetentiæ datur appellatio, Roland. in conſ. 33. per tot. lib. 4.

De ſeruandis Statutis, & illis deficientibus, Iure communi. Cap. XLII.

INter Ciues, Incolas, & diſtrictuales vbiq; ſeruentur Vrbis Statuta; niſi in loco Diſtrictus, in caſu contingenti, aliter per particularia Statuta fuerit prouiſum; & vbi Statuta non diſponunt, ſeruetur ius Ciuile; (nec immerito, quando in hac Vrbe Roma Iura ciuilia orta, auctaq; ſunt, & ad alios Populos deffluxerunt, & adhuc ſuſcepta benignè ſeruantur) & vbi deficit Ius Ciuile, tunc ad Sacros Canones recurratur.

De cauſis Capitolinis Iudicibus commiſſis. Cap. XLII.

SI quando Senatori, Collateralibus, Capitaneo Appellationum, & alijs Capitolinis Iudicibus, per ſpecialia reſcripta Apoſtolica aliquæ cauſæ committantur, quæ aliàs ad forum Capitolinum ſpectarent, ſi in illis certa & ſpecialis forma procedendi non detur: Statuimus, quòd tam in procedendo, quàm in terminando, Statuta, & ſtylus fori, & conſuetudo ſeruetur, & intra inſtantiam ſtatutariam decidi & terminari debeant: qua elapſa, deſerta remaneat, & ad Capitaneum vel à Capitaneo ad Senatorem, prout Statuta præcipiũt, appelletur. & ſi contingat Senatorem, cui cõmittitur, Iuriſperitum non eſſe, Locumtenens, ipſius, qui primus Collateralis eſt, de ea cognoſcat; nec poſſit alium Senator deputare, niſi is Locumtenens ſuſpectus, iuxta formam ſupra traditã, allegetur: quo caſu ſeruetur quod ibi ſtatutum eſt.

De cauſis Capitolinis Iudicibus commiſſis. Cap. XLIII. Gloſſ.

Reſcripta Principum regulariter vtilia ſunt, & ſunt ſeruanda §. ſed & quod Inſtit. de iur. natur. vbi gloſſ. & Aret. in princ. & Miſinger. in litera D. l. 1. in princ. ff. eod. vbi gloſſ. & Bar. littera. D. concordat l. 2. C. de legibus, vbi glo. in verbo negotijs, & in verbo reſcripto. Bart. nu. 2. & Bald. in princ. & l. ſacrilegij 5. C. de diuerſis reſcript. quæ eſt propria ſedes huius materiæ, vbi gloſſ. magna Bald. & Salic. Nouela c. 113. §. ſi qua enim ad nos, Auth. in medio litis non fieri. ſacr. form. & l. 2. C. de crim. ſacrilegij, vbi gloſſ. Bald. & Salicet. diſtinct. 19. in princ. cum capitulis ſequentibus, vſque ad c. ſecundum, itẽ diſtinct. 20. in princ. & c. ſi decreta.

Prima eius exceptio eſt. Niſi ſeruus reſcriptum impetrauit alia de cauſa, quam pro uindicanda nece Domini l. 1. C. de precibus Imperat. offer. ubi gloſ. Bart. Bald. & Salicetus mutatur ius per l. uniuerſis. 6. C. eod.

Replicatio prima eſt. Niſi Princeps ſciuerit illum eſſe ſeruum, & nihilominus reſcripſit. d. l. uniuerſis. ubi gloſ. in uerbo, uel ſeruo, Bart. n. 3. & Bald. in princ. C. de precibus Imper. offer.

Replicatio ſecunda eſt: Niſi ſeruus pro alio impetrauit d. l. uniuerſis. ubi gloſ. in uerbo; uel ſeruo, & Bart. d. num. 3. uer. ſed ſi impetrat pro alio. & Bald. in princ. quia à quocumq; pro alio poteſt impetrari.

Duplicatio eius eſt. Niſi impetrans fuerit excommunicatus, dicta l. uniuerſis. & addit. ad glo. ubi Bart. num. 1. & c. 1. de reſcriptis in 6.

Secunda exceptio eſt. Niſi lite pendente reſcriptum ſit impetratum. Nouell. c. 113. §. in medio litis non fieri ſacras formas. & §. ſi uero dum lis agitur, alias Auth. in medio litis, & Nouell. c. 82. §. omnis deniq; alias, Auth. de iudicibus, & ut nullatenus, & l. ex illo 13. ubi glo. Bart. Bald. & Salicet. C. de appellat. accedit Gabriell. lib. 2. de iudicijs. concluſ. 4. in princ. Guido Papa in tract. de reſcriptis. num. 47.

Replicatio eius eſt. Niſi reſcripto non preſcribatur forma iudicandi; ſed diligentia, uel quid ſimile precipiatur. Nouell. d. c. 113. §. atqui iuſſionem; quæ iudicanti quidem, Auth. in medio litis non fieri ſacr. form. concordat. l. 2. C. ut lite pendent. ibi niſi actorum. uel pronunciationis editio denegetur. ubi glo. in uerbo pronunciationis. Bart. num. 1. uer. & tunc licet ſupplicare de quatuor. Bald. & Salicet.

Replicatio ſecunda eſt; Niſi de lite in reſcripto mentio fiat; Innoc. in c. fin. ut lite pendẽ. nihil noui fiat: ſequitur Guid. Papæ in tract. de reſcriptis. num. 47. & infra exceptione 4. replic. 1. & ſequentibus.

Tertia exceptio eſt. Niſi poſt rem iudicatam reſcriptum ſit impetratum. l. ſententijs. 3. in princ. C. de errore Aduocat. ubi gloſ. in uerbo oportet, Bart. & Bald. concordat. l. 2. §. qui autem. C. ut lite pendent. ubi glo. in uerbo quæſtionem. Bartol. num. 2. uerſ.

aut

aut non erat. Bald. num. 4. verſ. ex hoc collige. & Salicet. in princ. & l. qui illicitam. 3. C. eod. vbi Bart. Paulus de Caſtr. in princ. & l. vlt. C. quomod. & quan. Iud. vbi glo. & Bartol. ibi. & in l. ab eo. 3. in princ. eod. & Salicetus d. l. vlt. & l. impetrata. 3. C. de ſenten. reſcin. vbi gloſſ. Bartol. Bald. Paulus de Caſtro, & Salicetus. Rota in nouiſſimis. parte 3. lib. 3. deciſ. 1379. & parte 1. deciſ. 644. num. 1.

Replicatio prima eſt: Niſi à Præfecto Prætorio ſententia ſit lata; à qua prouocare non licet, & inde res iudicata ſit orta. l. vnica in princ. C. de ſenten. præf. Prætor. vbi gloſſ. Baldus, & Salicet. quia deficiente remedio ordinario; de extraordinario eſt prouidendum, quod ſecundum Baldus. ibi. intra tempora remedij ordinarij eſt proponendum.

Replicatio ſecunda eſt. Niſi à non competente Iudice ſit Iudicatum. l. vltima. C. ſi à non competen. Iudic. & l. extra. 20. ff. de iuriſdict. & l. ex conſenſu. §. 1. ff. de appellat. concordat. l. 1. C. de pedan. Iudic. & l. 2. C. ſi à non competen. Iudi. & l. nulli. 10. C. de ſentent. & interlocut. & l. ſicut propoſuis. 6. C. de except. rei iudicatæ.

Duplicatio prima eſt. Niſi Iudex; qui Reo competens eſt, Actori non eſt; actorem in aliquo condemnauit; hoc enim caſu valet ſententia. l. cum papinianus. 14. C. de ſenten. & interloquut. & l. qui non cogitur. 22. ff. de Iudicijs. Nouell. c. 96. §. ſancimus, vt ſi quis obnoxium. Auth. de executoribus; & de ijs, qui conueniuntur, & reconuen. vbi gloſſ. in verbo mox.

Triplicatio eius prima eſt. Niſi Reus; qui reconuentionem propoſiturus eſt Iudicem apud quem conuenitur recuſet; quæ certo modo approbatur. d. §. ſancimus ibi. quod ſi forte Iudex, &c.

Triplicatio ſecunda eſt. Niſi actio pænalis contra reconuentionem fuerit propoſita. l. 2. §. ſed ſi agant. ff. de iudicijs.

Duplicatio ſecunda propoſitæ ſecundæ replicationis eſt. Niſi publicè ab omnibus Iudex competens fuerit exiſtimatus. l. 2. C. de ſentent. & interloquut. concordat. l. barbarius. 3. ff. de off. Prætor.

Duplicatio tertia eſt. Niſi duo ex tribus Iudicibus vno abſente iudicauerint, vel pronunciauerint l. duo ex tribus. 39. ff. de re iudic. concordat. l. ſic & tribus. 18. ff. de recept. arbitris. & l. cum magiſtratus. C. quand. prouo. non eſt neceſſ. & l. 2. ff. de Decretis ab ordin. facien.

Triplicatio eius eſt. Niſi omnes præſentes, fuerint; Tunc enim quamuis non omnes conſentiant, nihilominus maioris partis conſenſus valet. d. l. duo ex tribus. ibi. ſed etſi adſit. concordat. l. pomponius. 36. cum l. ſequente. ff. de re iudic.

Duplicatio quarta eſt. Niſi Aſſeſſores abſente Iudice ſtatuerint; uel pronunciauerint. Nouell. c. 60. §. illud cum ſequentibus. Auth. ut defuncti, ſeu funera cap. 11. ubi gloſſ. in uerbo conſiliarios, & Bart. in princ.

Duplicatio quinta eſt. Niſi contra Fiſcum ſit iudicatum. l. unica. C. de ſentent. contra Fiſcum. lib. 10.

Duplicatio ſexta eſt. Niſi contra rempub. indefenſam ſit Iudicatum; hoc enim caſu, etſi appellatum non ſit, per reſcriptum ei ſubuenitur. l. 1. C. de off. eius qui uicem alicuius. & l. 1. C. de iure reipub.

Duplicatio ſeptima eſt. Niſi contra minorem ſit iudicatum l. acta. 45. §. fin. ff. de re iudic. & l. 1. C. qui legit. perſon. ſtan. in iudicio, &c. concordat. l. ſi præſes. 6. C. quomodo & quan. Iudex.

Triplicatio eius eſt. Niſi Tutore, uel Curatore authore minor egerit, uel conuentus fuerit. l. 2. C. eod.

Quadruplicatio eius eſt. Niſi per in integrum reſtitutionem fuerit talis ſententia poſtea reſciſſa. l. non ſolum. 6. ff. de in integr. reſtit.

Duplicatio octaua eſt. Niſi contra furioſum ſententia dicta ſit. l. furioſa. 9. ff. de re iudic.

Duplicatio nona eſt. Niſi contra defunctum ſententia dicta ſit. l. 2. ff. quæ ſenten. ſine appell. reſcin. concordat. l. in ſententijs. 59. §. fin. ff. de re Iudic.

Duplicatio decima eſt. Niſi contra abſentem ſententia ſit dicta. l. de uno quoq; 47. ff. de re iudic. concordat. l. ea quæ. 7. C. quomod. & quan. Iudex, & l. ſi fiſcus. 7. ff. de iure fiſci, & l. non intelligitur. 3. §. D. Adrian. ff. eod.

Triplicatio eius prima eſt. Niſi abſens uocatus uenire noluit. l. conſentaneam. 8. C. quomod. & quan. Iudex ſenten. prof. debeat concordat. l. de uno quoq; 47. §. quo apud. ff. de re iudic. & l. ſi proluſorio. 14. §. fin. ibi. niſi aduerſus eum. ff. de appellat.

Quadruplicatio eius prima eſt . Niſi Aduerſarius præſens per dolum ſciens falsò aliquid allegauerit . l. ſi Prætor . 75 . ff. de Iudicijs .

Quadruplicatiò ſecunda eſt . Niſi abſent vocatus adeſſe non potuit dicta l . 25 . in fine , concordat l . cum non voluntatis . 10. C . quomod. & quan. Iudex & l. quæſitum. 60. ff. de re iudic.

Quadruplicatio tertia eſt . Niſi edictum peremptorium non fuerit propoſitum ; nec in notitiam abſentis peruenerit . l . 1 . §. item cum ex edicto . ff . quæ ſententiæ ſine appell. reſcind.

Quincuplicatio eſt . Niſi alio modo admonitus venire noluit. l.2.C.quomod.& quan. Iudex .

Quadruplicatio quarta eſt . Niſi feriatis diebus abſens vocatus ſit l. ſi vt.4. C.quomod. & quan. Iudex concordat.l.1.§.1.ff. de ferijs, & dilationibus .

Triplicatio ſecunda propoſitæ decimæ duplicationis eſt . Niſi is abſens contra quem pronunciatum eſt, præſens litem cæperit . l. vltima . C. quomod. & quan . Iudex .

Triplicatio tertia eſt . Niſi abſens contra quem Iudicatum eſt ratum habuit ; vel non ſtatim re comperta, eo nomine querelam detulit. l. ab eo. 3. C. eod.

Triplicatio quarta eſt . Niſi alius nomine abſentis condemnati præſens fuit . l. ſi pro luſorio. 14. §. fin. ibi. nec quoquam nomine eius reſpondente. ff.de appellat.

Quadruplicatio eius eſt . Niſi præſenti mandatum non ſit ; vel inutiliter ſit mandatum . exemplo . l. quia abſente. 4. C.de procuratoribus .

Triplicatio quinta eſt . Niſi pro libertate ſententia dicta ſit . l. ſi dolo . 24. ff. de dolo malo .

Triplicatio ſexta eſt . Quoad cæteris , qui fuerunt præſentes duplicatio . 10 . propoſita non admittitur l. de vno quoque. 47. in princ. ff. de re iudic.

Duplicatio vndecima propoſitæ ſecundæ replicationis eſt ; Niſi de alia re ; quam de qua Iudex fuit datus, iudicatum ſit . l. 1.C. ſi à non competen. Iudic.concordat l. ſi de proprietate. 3. C. eod.

Triplicatio eius eſt . Niſi ad condemnandum datus Iudex abſoluerit. l. qui damnare. 3. ff. de re Iudic. hic enim de alia re non dicitur iudicare licèt abſoluat, concordat . l. nemo . 37 . ff. de reg. iur. & l. cum fideicommiſſum . 7. ff. de confeſſ.

Duplicatio duodecima eſt . Niſi de alia re ; quam de petita ſententia ſit lata . l. cum quidam . 17. C. de fideicom. liber. concordare videtur . l. de qua re. 74. in princ. ff. de iudicijs .

Triplicatio eius eſt . Niſi in cauſa appellationis ; in qua Iudex appellatus, id quod ſententiæ à qua appellatum eſt, deeſt, poteſt etiam contra appellantem ſupplere l. ampliorem. 37. in princ. C. de appellat. concordat . l. vlt. C. quan. prouo. non eſt neceſſ.

Duplicatio decimatertia eſt . Niſi de eo ſententia lata ſit ; quod poſt rem in iudicium deductam accidit ; hoc enim caſu ſententia non valet per ea, quæ dicta ſunt ſupra, duplic. 12. & per l. non poteſt. 23. & l. tum quemadmodum. 35. ff. de iudicijs .

Triplicatio eius prima eſt. Niſi id quod poſtea accidit acceſſorium ſit eius ; quod in iudicium eſt deductum gloſ.in d.l.non poteſt,& arg. l. ædiles . 15. §. item ſciendum . ver. cæterum poſt iudicium . ff. de ædilit. edicto . l. ſi tertius . 6. §. officium autem. ff. de aqua pluuia arcenda .

Triplicatio ſecunda eſt . Niſi id quod poſtea accidit, pars ſit eius ; quod in iudicium eſt deductum exemplo . l. ſi hæreditatem. 4. ff. de pet. hæred. Hæres enim petendo hæreditatem totum ius ſuum in iudicium deducit ; licet poſſeſſor vnam tantum rem hæreditariam poſſideat . l. 1. §. 1. ff. ſi pars hæred. petat. & l. licèt. 10. ff. de petit. hæred. Ideoq; ſi poſt litem conteſtatam aliam quoque rem poſſidere cœperit ; ea quoque in condemnationem venire poterit d. l. 4. accedit . l. item videndum . 18. §. ſi quis cum ; & l. ſi quo tempore. 41. in princ. ff. eod. aliud exemplum habetur in l. quæſitum. 31. in princ. & ibi gloſ. ff. de peculio. & gloſ. in d. l. non poteſt .

Triplicatio tertia eſt . In dolo. poſt litem conteſtatam circa rem in iudicium deductam commiſſo; nam et hic in condemnationem venire poteſt . l. 1. §. non tantum præteritus cum ſequentibus . ff. depoſiti .

Triplicatio quarta eſt . Niſi id quod poſt litem conteſtatam accidit ſuppleat cauſam ex qua agitur exemplo . l. ſi rem alienam . 9. §. fin. ff. de pignor. actio.

Duplicatio decimaquarta eſt . Niſi de viuentis hæreditate ſit iudicatum, l. nec nos. 4. C. de poſtliminio .

Dupli-

Duplicatio decimaquinta eſt. Niſi terminos ac fines ſuæ iuriſdictionis Iudex inferenda ſententia exceſſerit. l. extra territorium. 20. ff. de iuriſdict. concordat l. certa. 5. C. quando prouo. non eſt neceſſe.

Triplicatio eius eſt. Niſi ab initio minor quantitas viſa eſt; & in ferendo demum ſententia maior appareat. l. ampliorem. 37. §. ſed enim. C. de appellat. ibi lege noſtra. ſcilicet. l. in offerendis. 35. C. eod.

Duplicatio decimaſexta eſt. Niſi incerta ſit ſententia; & ſumma non ſit expreſſa. §. curare inſt. de actionibus l. hac ſententia 3. C. de ſenten. quæ ſine certa quan.

Triplicatio eius eſt. Niſi ſumma non expreſſa in ſententia aliunde conſtet. d. l. 3. ibi. apud Iudices C. eodem, & l. 2. eod. concordat l. in ſententijs. 59. in princ. ff. de re iudic. & l. ait prætor. 5. §. fin. eod.

Duplicatio decimaſeptima eſt. Niſi ſententia neque condemnationem; neque abſolutionem contineat. l. præſes. 3. C. de ſentent. & interloc. & l. ex ſtipulatione. 7. eod.

Triplicatio eius eſt. Niſi per æquipallentia verba ſententia ſit lata. d. l. in ſententijs. 59. in princ. ff. de re iudic.

Duplicatio decimaoctaua eſt. Niſi non Procurator, ſed Dominus litis ſit condemnatus. l. 1. C. de ſenten. & interlo.

Duplicatio decimanona eſt. Niſi quid impoſſibile ſententia contineat l. paulus. 3. ff. quæ ſenten. ſine appellat.

Duplicatio vigeſima eſt. Niſi contra leges, vel conſtitutiones ſit pronunciatum. l. ſi expreſſim. 19. ff. de appellat. concordat l. 1. §. item contra. ff. quæ ſenten. ſine appell. & l. 2. C. quan. prouo. non eſt neceſſ. & l. certa ratione. 5. C. eod.

Triplicatio eius prima eſt. Niſi conſuetudo extet in contrarium l. de quibus. 32. § inueterata ff. de legibus. & l. ſed & ea. 35. cum ſequent. ff. eod. & l. 1. C. quæ ſit long. conſuetud. & l. leges. eod. & vide ſupr. de legib. concluſ. 13. except. 12.

Triplicatio ſecunda eſt. Niſi Iudex leges, ac conſtitutiones propoſitas exiſtimat ad cauſam propoſitam non pertinere, ſed eam eſſe exceptam. l. eum prolatis. 32. ff. de re iudic. & l. præſes. 27. ff. eod.

Duplicatio vigeſimaprima eſt. Niſi ſententia nullo iure nitatur. exemplo l. ex ſtipulatione. 7. C. de ſenten. & interloc.

Duplicatio vigeſimaſecunda eſt. Niſi Iudex vſuras ſolui iuſſerit; donec iudicatum ſolueretur. l. 1. §. nec tamen. ff. de vſuris. concordat l. 1. C. de ſenten. quæ ſine certa quaut. & l. in bonæ fidei. 13. in fine. C. de vſuris.

Duplicatio vigeſimatertia eſt. Niſi Iudex iuſiurandum præſtari iuſſit, non adiecto in quem finem ſit præſtandum. l. cum Iudex. 11. C. de ſentent. & interloc.

Duplicatio vigeſimaquarta eſt. Niſi ſub conditione ſententia ſit lata l. 1. §. biduum ibi. ſanè quidem. ff. quan. appell.

Duplicatio vigeſimaquinta eſt. Niſi aduerſarius non etiam in ſumptus litis ſit condemnatus. Hoc enim caſu, & ſine appellatione introducta conſultatione ſententia poteſt retractari. l. omnem honorem. 10. in fine. C. quan. prouo. non eſt neceſſe.

Duplicatio vigeſimaſexta eſt. Niſi factum non ſit, quod factum eſſe iudicatum eſt; & contrarium poſſit probari, ſed reprobatur. l. poſt rem. 56. ff. de re iudic. concordat l. 2. in fine. C. quan. prouoc. non eſt neceſſe, & l. ingenuum. 25. ff. de ſtatu homin. & l. res iudicata. 207. ff. de reg. iur. & l. ſi patronus. 12. §. ſi quis cum. ff. de bon. libert. & l. 1. in princ. ff. quæ ſenten. ſine appellat.

Duplicatio vigeſimaſeptima eſt. Niſi antea diuerſum fuerit pronunciatum. l. 1. C. quand. prouo. non eſt neceſſ. maximè ſi Imperator ſuo reſcripto, vel ſententia controuerſiam finierit; Nam contra talem ſententiam Imperatoris non valet ſententia Iudicis, Nouell. c. 113. §. ſi qua enim ad nos controuerſia. Auth. in medio litis non fieri ſacras formas. vbi Angel.

Triplicatio eius eſt. Niſi lite apud Iudicem pendente Imperator in cauſa reſcripſit. d. c. 113. §. 1. vbi Ang. Auth. in medio litis. & ſup. except. 2.

Duplicatio vigeſimaoctaua eſt. Niſi falſus Procurator interuenerit. l. 1. C. quibus res iudic. non nocet. l. licet. 24. C. de procuratoribus.

Duplicatio vigeſimanona eſt. Niſi Procurator fines mandati exceſſerit l. ſi procurator. 10. in princ. C. de procuratorib.

Duplicatio 30. eſt. Niſi Procurator pecunia accepta ſe condemnari paſſus eſt l. si procurator. 9. ff. de dol. mal. & met. except.

Duplicatio 31. eſt. Nisi Aduocatus cauſæ præuaricatus fuerit. l. 1. C. de aduoc. diuer. iudic. & d. l. 9.

Duplicatio 32. eſt. Nisi error Notarij, vel Aduocati interuenerit l. 2. C. de errore aduocatorum.

Triplicatio eius eſt. Nisi Dominus litis præſens fuerit, nec contradixerit l. ſententijs. 3. C. de errore aduoc. & l. 1. eod.

Duplicatio 33. eſt. Niſi calculi error interuenerit in ſententia l. 1. §. 1. ff. quæ ſenten. ſine appellat. ibi calculi error in ſententia.

Duplicatio 34. eſt. Niſi probatio non fuerit ſufficiens. l. exemplo. 7. C. de probat. concordat l. vlt. C. de conuen. fiſci debit. & l. verba. 6. C. de teſtam. & l. rationes. 6. & l. inſtrumenta. C. de probat.

Duplicatio trigeſimaquinta eſt. Niſi ex falſis inſtrumentis iudicatum ſit. l. 2. C. ſi ex falſ. inſtru. iudic. ſit concordat l. 1. & vlt. eod. & l. qui agnitis. 11. ff. de except. contradicit l. vlt. §. fin. C. de fid. inſtrum. ad quam contradictionem euitandam diſtinguendum eſſe puto, inter manifeſtam falſi probationem; & non manifeſtam, quæ colligitur ex verbis d. l. vlt. C. ſi ex falſ. inſtru. ibi manifeſtis probationibus.

Duplicatio 36. eſt. Niſi ex falſo teſtimonio ſit iudicatum. l. diuus. 33. ff. de re iudic.

Triplicatio eius eſt. Niſi non probetur Iudicem ſecutum falſi teſtimonij, vel inſtrumenti fidem pronunciaſſe l. falſam. 3. C. ſi ex falſ. inſtrumen.

Duplicatio 37. eſt. Niſi Iudex ſecundum reſcriptum lite pendente impetratum pronunciauerit. Nouell. c. 113. §. atq; hæc dicemus. Auth. in medio litis non fieri ſacras form. &c. 2. except.

Duplicatio 38. eſt. Niſi Iudex pecunia corruptus ſententiam dixit l. venales 7. C. quand. prouo. non eſt neceſſe.

Duplicatio 39. eſt. Niſi nullo actu ex lege habito, vel contra ſolitum Iudiciorum ordinem ſit pronunciatum; exemplo l. ſi conſtat. 12. ff. de appellat. concordat l. prolatam 4. C. de ſentent. & interloquu. & l. ex ſtipulatione 7. C. eod. & l. 1. C. cõminationes epiſtolas, & l. interlocutio 4. C. eod. & l. programma 6. C. eod. & l. 2. & vlt. C. eod. & l. 2. C. de. iure Fiſci.

Triplicatio eius prima eſt. Niſi extraordinaria cauſa, atque cognitio ſit l. 1. in princ. ff. de extraord. cognit.

Triplicatio ſecunda eſt. Niſi crimen ſit notorium l. ea quidem 7. C. de accuſationibus.

Duplicatio quadrageſima eſt. Niſi non publicæ, ſed in ſecreto loco, officio non præſente ſententia ſit lata l. cum ſententijs 6. C. de ſentent. & interloc.

Duplicatio quadrageſimaprima eſt. Niſi alibi; quam vbi ſe cogniturum dixit Iudex pronunciauit l. ſi vt proponis C. quomod. & quando Iudex.

Duplicatio quadrageſimaſecunda eſt. Niſi non pro Tribunali, ſed & de plano ſententia ſit dicta.

Triplicatio eius eſt. Niſi cuſtodia ſit dãnanda l. vnius facinoris 18. §. fin. ff. de quæſtionib.

Triplicatio ſecunda eſt. Niſi leuia ſint crimina, vel cauſæ, de quibus ſtatuitur l. leuia 6. ff. de accuſat.

Duplicatio quadrageſimatertia eſt. Niſi diebus feriatis ſit lata ſententia l. quid ſi 6. ff. de ferijs concordat. l. 1. §. 1. ff. eod.

Duplicatio quadrageſima quarta eſt: Niſi cum Iudex datus ad tempus; vel certo tempore litem dirimere iuſſus; non intra illud tempus pronunciauerit. l. cum non ex eo. 6. C. quando prouoc. non eſt neceſſe.

Triplicatio eius eſt: Niſi conſenſu partium tempus ſit prorogatum l. 2. §. ſi & Iudex. ff. de Iudicijs.

Duplicatio quadrageſimaquinta eſt. Niſi poſt ſententiam latam; aliquid ſtatuitur; hoc enim vim rei iudicatæ non habet l. poſt ſententiam. 9. C. de ſenten. & interloc.

Duplicatio quadrageſimaſexta eſt: Niſi poſt appellationem interpoſitam ſit pronunciatum. l. vnica. ff. nihil innou. appell. interpo. concordat Nouell. c. 134. §. ad hæc iubemus: Auth. vt nulli iudicum liceat & l. ſi vt proponis. 3. C. quand. prouo. non eſt neceſſ.

Triplicatio eius prima eſt: Niſi appellatio non ſit recepta; ſed reprobatur. d. l. vnica concordat. l. ſciendum 6. in princ. ff. de appellat. & l. appellatione. 3. C. eod.

Triplicatio ſecunda eſt. Niſi ex pluribus facinoribus condemnatus propter quædam appellauit; propter quædam non; hoc enim caſu eorum propter quæ appellatum non eſt executio fieri poteſt l. vnica. §. fin. ff. nihil innou. appell. interpoſ.

Triplicatio tertia eſt: Niſi in cauſa criminali condemnatus non ſatisdet; hoc enim caſu in-

cu-

Digitized by Google

cuſtodia eſt retinendus. l. minime. 12. C. de appel.

Triplicatio quarta eſt. Niſi ab exequutione fuerit appellatum: & res litigioſa mobilis ſit; hoc enim caſu res apud ſequeſtrum deponitur. l. ab exequutione. 5. C. quorũ appellat. nõ recipi.

Triplicatio quinta eſt: Niſi appellans depopuletur agros litigioſos; hoc enim caſu fructus ſunt ſequeſtrandi. l. Imperatores. 21. §. fin. ff. de appellat.

Triplicatio ſexta eſt. Niſi Iudex alicui detulerit iuſiurandum ex officio; hoc enim præſtari poteſt; ac debet appellatione non obſtante. l. generaliter. 12. in princ. C. de iureiur.

Duplicatio quadrageſimaſeptima eſt: Niſi à ſententia ſit appellatum; & ab appellationis Iudice reſciſſa; vel reſcindi ſperetur: per ea quæ dicta ſunt ſupra in tripli. ad 46. duplic.

Triplicatio eius prima eſt. Niſi non competens Iudex appellatus ſit. l. 1. §. ſi quis in appellatione. ff. de appellationibus.

Quadruplicatio eius eſt: Niſi maiorem Iudicem per errorem prouocauerit. d. §. ſi quis ibi. ſi vero maiorem. concordat l. ſi cuius. 5. §. planè. ff. de appellationibus.

Triplicatio ſecunda eſt: Niſi non iuſto tempore ſit appellatum. l. 2. in princ. C. de his qui propter metum Iudicis.

Quadruplicatio eius prima eſt: Niſi ſententia ipſo iure non valeat, exemplo l. ſi expreſſum. 19. ff. de appellat.

Quadruplicatio ſecunda eſt. Niſi ad honores, vel munus vocatus appellauerit; hoc enim caſu quamuis poſt ſtatutum tempus appellauerit, intra duos tamen menſes eius appellatio recipitur. l. 1. C. de tempor. & repar. appellat.

Quadruplicatio tertia eſt: Niſi appellans abſens fuit; & neſciuit contra ſe pronunciatum; hoc enim caſu à tempore ſcientiæ tempus appellationis eſt computandum d. l. 1. §. fin.

Quincuplicatio eius eſt; Niſi Procurator abſentis præſens fuerit. d. §. fin.

Quadruplicatio quarta eſt; Niſi Iudicis copia fuerit appellanti. l. 1. §. dies autem. ff. quand. appell.

Quadruplicatio quinta eſt; Niſi ob vim ſibi factam non appellauit. l. 2. §. qui vero. C. de his qui propter metum Iudicis.

Triplicatio tertia duplic. 47. eſt; Niſi alius appellauit; non ipſe qui iudicati actione conuenitur. l. ſi qui ſeparatim 10. in princ. ff. de appell.

Quadruplicatio eius eſt: Niſi cauſa non appellantis cum eo qui appellauit communis ſit. l. 2. C. ſi vnus ex pluribus appell. concordat l. 1. C. eod. & d. l. 10. §. ſed cum aduerſus. ff. de appell.

Quincuplicatio eſt; Niſi diuerſæ fuerint cauſæ defenſionis dicta l. 2. ibi quod ſi ætatis, & d. l. 10. §. quod eſt reſcriptum.

Triplicatio quarta propoſitæ 47. Duplic. eſt. Niſi appellationem interpoſitam intra legitimum tempus non inchoauerit appellans; aut appellationem non exercuerit, vel deſeruerit. l. cũ anterioribus. 5. §. illud etiam. C. de tempor. & repar. appell. concordat. l. ſi contra. 8. C. de appellat. l. quoniam. 18. eod. & l. 2. §. fin. C. de tempor. & repar. appell. & l. 2. §. fin. C. quand. prouoc. non eſt neceſſe. Tempus autem inchoandæ, ſeu introducendæ cauſæ appellationis definitur l. 2. C. de tempor. & repar. appell. & l. cum anterioribus. 5. eod. & l. in offerendis 35. §. his videlicet C. de appellat. Nouell. cap. 82. §. cæterum appellationes à Pedaneis Auth. de Iudicibus, & nullatenus &c.

Quadruplicatio eius prima eſt. Niſi ex iuſta, & ineuitabili cauſa ad finem perduci non potuit d. l. 5. §. illud etiam Nouell. c. 50. in princ.

Quincuplicatio eius prima eſt. Niſi bienniũ ſit elapſum d. §. illud etiam ibi. niſi ipſe appellator.

Sextuplicatio eius prima eſt. Nouell. 119. §. quin. & hoc. & d. §. illud etiam.

Sextuplicatio ſecunda eſt. Niſi in conſiſtorium Principis ſit appellatio introducta.

Sextuplicatio tertia eſt. Niſi id petierit ille, contra quem appellatum eſt. d. Nouell. 50. in princ. vſq; ad §. porro, & illud.

Quadruplicatio ſecunda propoſitæ. 4. Triplic. eſt. Niſi reparatio, ſeu in integrum reſtitutio à Principe fuerit petita l. 2. §. quod ſi ita C. de tempor. & repar. appellat.

Quincuplicatio eius prima eſt. Niſi intra tres menſes, poſt elapſos fatales dies; reparatio fuerit petita d. l. 2. §. quod ſi ita.

Quincuplicatio ſecunda eſt. Niſi ab Arbitro appellatio ſit facta; non à Iudice ordinario; tunc enim reparatio fruſtra petitur d. l. 2. §. quod ſi ab arbitro ibi nulla reparatione, ſed videtur reprobari l. nemo arbitretur. 3. C. eod. Nouell. 82. §. cæterum. ver. nullam. Auth. de Iudicibus.

Quadruplicatio tertia eſt. Niſi vnus ex litigatoribus pendente appellatione fuerit defunctus; Tunc enim hæredi eius præter ſtatutum tempus quatuor quoque menſes adduntur l. ſi vnus 6. C. ſi penden. appell. mors interuen.

Quadruplicatio quarta eſt. Niſi in Conſiſtorium Principis appellatio ſit introducta; Tunc

tempus

Digitized by Google

tempus ſienda appellationis non obſeruatur. l. cū anterioribus. 5. §. ſi tamen. C. de tempor. & reper. appell. concordat Nouell. cap. 23. §. ad hæc ſancimus.

Quadruplicatio quinta eſt. Niſi pendente appellatione in arbitros ſit compromiſſum. Nouell. c. 93. §. ſubditorum noſtrorum interpellationes. Auth. de appellatio.

Quadruplicatio ſexta eſt. Niſi inter partes conuentum fuerit, ne tempora appellationis obſeruentur. d. l. 5. §. fin.

Quadruplicatio ſeptima eſt. Niſi non in ipſo temporis decurſu confirmetur ſententia, à qua eſt appellatum, ſed Iudex de actis iudicabit; & ſententiam confirmabit, vel infirmabit Nouell. c. 126. §. in omnibus appellationibus; quæ deeſt in corpore, Nouell. 30. in princ. vſq; ad §. porro.

Quadruplicatio octaua eſt. Niſi per Iudicē appellatum ſteterit quominus appellatio intra legitimum tempus fuerit incboata, vel finita. Nouell. c. 119. §. hoc quoque. Auth. vt ſponſ. largitas.

Quincuplicatio eius eſt; Niſi intra biennium cauſa finiatur. l. cum anterioribus. 5. §. illud etiam C. de tempor. & repar. appell. quod videtur corrigi, Nouell. 119. §. hoc quoq; Auth. vt ſponſ. largitas.

Quadruplicatio nona eſt; Niſi alius nomine appellatoris cauſam appellationis exequatur. l. 1. ff. an per alium cauſæ appel. rec. poſſ. niſi cauſa ſit capitalis. d. l. 1. concordat. l. lucius. 18. ff. de appellat. & l. 2. C. de procur. & l. nulli. 3. in fine. C. quorum appell. non recip. & l. ſi actor. 10. C. de appellat.

Quincuplicatio eius eſt. Niſi cauſa principaliter per eum agi non poſſit; Tunc enim nec eius appellatio per alium poteſt exerceri d. l. 1. §. generaliter. ff. an per alium cauſæ appell.

Quadruplicatio 10. eſt; Niſi cum Procurator Tutor, vel Curator appellaſſet; poſtea dominus litis ipſe cauſam appellationis exequatur. l. vlt. § ſubſtituti. ff. de appellat. concordat l. negociorum. 24. §. curator. ff. eod. & dicitur l. ſi actor 10. C. eod. & l. Dominus eod. & l. 2. ff. an per alium cauſæ appellat.

Quadruplicatio 11. eſt. Niſi excluſis ferijs tempus nondum ſit finitum l. 1. C. de ferijs; ſed reprobatur. l. 2. §. pen. C. de tempor. & reperat.

Triplicatio quinta propoſitæ. 47. duplicationis eſt; Niſi appellans ſine hærede deceſſerit l. vnica in princ. ff. ſi pendent. appellat.

Triplicatio ſexta eſt; Niſi ſententia Præfecti Prætorio per appellationem ſit ſuſpenſa. Nouell. c. 119. §. aliud ad hoc. Auth. vt ſponſalitia largitas.

Duplicatio quadrageſimaoctaua propoſitæ. 3. Repli. 3. except. ſupradictæ concluſ. quæ habet quod reſcripta Principum regulariter vtilia ſunt; & ſunt ſeruanda. Niſi is contra quem Iudicatum eſt; ob vim ſibi factam; vel metum appellare non potuit. l. 2. in fine C. de his qui propter metum Iudic. non appell.

Duplicatio quadrageſimanona eſt; Niſi Tutore Pupilli nomine condemnato, Pupillus poſtea ſeſe ab hæreditate abſtinuerit; adoleuerit; vel mortuus fuerit l. vlt. ff. ſi quis caut. in iud. ſiſti cauſ. fac. Sed in duobus caſibus in 50. dupli. infra poſitis non datur duplicatio iſta. l. 2. in princ. ff. de adminiſtr. tutorum concordat l. tutori. 7. ff. quan. ex facto tutoris, & l. 1. C. eod.

Duplicatio quinquageſima eſt; Niſi poſt ſententiam latam noua inſtrumenta inuenta ſint, ſed reprobatur cum ſit graue exemplo res Iudicatas ſub hac ſpecie reſtaurari l. ſub ſpecie. 4. C. de re Iudic. concordat l. cum de hoc 27. §. fin. ff. de except. rei Iudic. admittitur quidem in quibuſdam caſibus.

Primus eſt, ſi ex iureiurando à Iudice delato cauſa ſit deciſa l. admonendi. 31. ff. de iureiurando alter caſus eſt, ſi cauſa publica ſit; pro qua cauſa cognita negocium reſtituitur l. Imperatores. 35. ff. de re iudic.

Duplicatio quinquageſima prima eſt; Niſi poſtea pronunciatum ſit; Iudicatum non eſſe. l. 1. in princ. ff. quæ ſententiæ ſine appell. reſcin.

Duplicatio quinquageſimaſecunda eſt. Niſi condemnatus aliquo modo ſit liberatus; l. ſi ſe. 4. §. ſoluiſſe. ff. de re Iudic. nam parito iudicato reſcripta poſtea impetrata ſunt vtilia; & ſeruanda.

Duplicatio quinquageſimatertia eſt; Niſi condemnatus ſatisfacere ſit paratus ei cui eſt condemnatus d. l. 4. §. ait Prætor; & hoc ex magna cauſa ibi; ex magna tamen cauſa.

Duplicatio quinquageſimaquarta eſt; Niſi nouatio facta ſit; & ei, cui quis eſt condemnatus ſit cautum d. l. 4. §. ſi ex conuentione, modo nouandi cauſa ſit factum concordat. l. 2. C. de exeq. rei Iudic. Nec per ſtipulationem Iudicatum ſolui nouatur iudicati actio. l. ſi ſtichum. 8. §. idem Celſus. ff. de nouation.

Duplicatio quinquageſimaquinta eſt; Niſi Actor rem, ad quam reſtituendam habet reum condemnatum receperit. l. 1. C. de re Iudic.

Duplicatio 56. eſt; Niſi condemnatus aduerſus

ſus eum; cui condemnatus eſt actionem habeat propoſitam l. 1. §. fin. ff. quæ ſenten. sine appellat.

Duplicatio quinquageſimaſeptima eſt; Nisi pluris condemnatus tantum afferat; quantum re vera debetur l. fideiuſſor. 15. ff. de doli mali except. ibi fideiuſſor euictionis, &c. concordat. l. si fundum. 16. ff. de pignor. & hypotech.

. *Replicatio tertia eſt; Nisi rei Iudicatæ mẽtio facta sit in reſcripto. Rota in nouiſſimis parte 3. lib. 3. deciſ. 1379. quia poteſt tolli à principe d. lib. 3. deciſ. 1639. nu. 3. & par. 1. deciſ. 644. n. 1. et conſtet de expreſſa mente reſcribentis contra rem iudicatam. Decius in l. res iudicata. de reg. iur. n. 3. & Cagno. nu. 6. Vrſillus ad Afflictum deciſ. 39. n. 5. Iaſ. in l. iuſtitia. ff. de iuſt. & iure, vel niſi ſententia ex qua eſt orta res iudicata ſit lata in cauſa matrimoniali, quia tunc in impetratione reſcripti non oportet de ſententia; & re iudicata facere mentionem. Felyn. in c. ſuper literis de reſcriptis nu. 16. poſt Lapum alleg. 89. col. 2. Barbat. in conſ. 46. col. 2. nu. 5. lib. 2.*

Quarta propoſitæ concluſionis exceptio eſt; Niſi præces veritate nitantur l. ſi quis 29. in fine; & in princ. ff. ad l. Corneliam. de falſis. vbi gloſ. 1. & in verbo ſubſcriptione, & Doctores. Felynus in c. nonnulli. §. 1. nu. 6. ver. poſſet etiam reſponderi. de reſcriptis concordat, l. 2. C. ſi contra ius, & vtilit. publ. vbi gloſſ. Bart. Bald. & Salicet. 25. §. 2. c. dicendum. in princ. & §. reſcripta. ver. mendax enim. & §. præſcriptione. c. ex parte. 2. de reſcriptis. c. quo ſuper 8. de fide inſtrumeut. vel quædam non diſſimulanda in præcibus fuerint omiſſa iuribus allegatis; exemplum diſſimulationis habetur c. ex parte. 12. verſ. in quibus nulla. c. conſtitutus. 19. c. dilectus 26. c. poſtulaſti. 27. de reſcriptis. c. cum olim. 12. de ſenten. & re iudic. c. oblatæ. 57. de appellat. c. bonæ memoriæ. 3. de confirmat. vtili. c. ſuper eo. 5. de cohab. cleric. exemplum expreſſæ falſitatis habetur in c. ex inſinuatione. 37. de reſcriptis. Accedit Vill. l. 133. Caputaquen. deciſ. 49. par. 2.

Replicatio eius prima eſt; Niſi cognitio tantum Iudici ſit per reſcriptum delegata; l. 1. ſi contra ius, & vtil. vbi gloſ. 1. & Bald. c. vlt. de exceptionibus; maximè eidem coram quo cauſa pendebat; quo caſu non eſt neceſſe ita exactè de ſtatu cauſæ facere mentionem. Rota in antiquioribus coram Biſignett. de reſcriptis. deciſ. 4. nu. 2. & in nouis eod. deciſ. 20. alias 214.

Replicatio ſecunda eſt; Niſi id quod in iure non in facto conſiſtit in præcibus ſit omiſſum exemplo. c. oblatæ. 57. §. licet igitur ver. ſi vero non ſit de appellationibus Rota coram Faſtolo cauſa. 311. dubi. 64. nu. 3. & in antiquis de reſcriptis deciſ. 75. alias 609. de qua infra. 31. exceptione. & 32.

Replicatio ſecunda eſt; Niſi id fuerit omiſſum; quod intentioni ſupplicantis iure non potuit eſſe impedimento exemplo: c. vlt. de exceptio. c. ſuper literis. 20. §. inter alios. de reſcriptis. Caputaq. deciſ. 46. parte 2. vel quod notoriè omnibus patet: Rota in nouis de reſcriptis. deciſ. 32. alias. 468. n. 4.

Duplicatio eius eſt; Niſi quis dolo malo falſum expreſſerit; vel verum omiſerit d. c. ſuper literis. §. nos igitur, & c. dicenti. §. etſi legibus. de reſcriptis. l. 5. C. ſi contra ius, vbi gloſſ. Bald. & Salic.

Replicatio tertia eſt; Niſi non dolo malo; ſed per ſimplicitatem, vel ignorantiam falſum expreſſerit; aut verum omiſerit approbatur, & diſtinguitur d. c. ſuper literis. 20. de reſcriptis, & poteſt emendari, etiam lite pendente, Caputaqu. deciſ. 57. n. 3. parte 2.

Duplicatio eius eſt; Niſi id in præcibus expreſſum, vel omiſſum ſit; quod ſi in veritate reſcribens ſciuiſſet; non reſcripſiſſet: d. c. ſuper literis. ver. ſi vero per huiuſmodi &c. Accedit Turz. reg. 46. & faciunt ea quæ proponuntur ſupra, repli. 2. Rota in nouis de reſcriptis. deciſ. 33. alias 449. verſ. plus enim: & deciſ. 25. alias. 310. n. 2. & deciſ. 32. aliàs 448. n. 1.

Replicatio quarta eſt; Niſi reſcriptum contineat clauſulam Motuproprio *approbatur ſimul & diſtinguitur diffusè apud Gabriell. lib. 6. de clauſulis. concluſ. 2. in princ. & per totam concluſionem; maximè in terminis. deciſ. 37. aliàs 202. in antiquis de reſcriptis: & infra 21. except. repli. 5. dupli. 1.*

Duplicatio eius eſt; Niſi reſcriptum continens clauſulam Motuproprio *tollat ius tertij; præſentium ampliet; diſpenſationem irregularitatis; illegitimatis; aut alterius defectus; vel retentionem plurium beneficiorum incompatibilium inducat: Rota in antiquis. de reſcriptis. deciſ. 71. alias 445. Caputa. deciſ. 37. n. 2. par. 2. Guido Papæ in tract. de reſcriptis n. 44.*

Replicatio quinta eſt; Niſi excipiens de ſubreptione non appellauerit. Vill. F. 19. & R. 35. quia reſcriptum ſubreptitium non redditur nullum ipſo iure; ſed ope exceptionis, Rota in antiquioribus coram Biſignetto deciſ. 2. n. 13. de rebus eccleſ. non alien. & in antiquis de reſcriptis

ptis

ptis deciſ. 48. aliàs 387. maximè ad lites, Viuius opin. 1688. Incipien. reſcriptum ſecundum nu. 3. reſcripta vero gratiæ ipſo iure irritantur: Soccinus conſ. 13. col. 3. & conſ. 169. in princ. vol. 1. & Socc. Iun. conſ. 77. nu. 83. & 84. vol. 1. Pariſ. conſ. 31. n. 22. Crauet. conſ. 68. num. 2. Caputaq. deciſ. 49. par. 2.

Quinta exceptio eſt; Niſi conditio hæc; Si præces veritate nitantur; *in reſcripto non ſit appoſita; l. vlt. in princ. C. de diuerſis reſcriptis; vbi gloſ. & Bald. c. dicenti. §. reſcripta; & §. vniuerſa; de reſcriptis.*

Sexta exceptio eſt; Niſi reſcriptum non ſit manu Principis ſubſcriptum. l. ſacri affatus. 6. C. de diuerſis reſcriptis. vbi gloſſ. Bald. & Salicet. & l. ſancimus. 3. C. eod. c. dicenti. §. ſancimus. verſ. noſtra etiam manu ſubſcripta. 25. quæſt. 2.

Septima exceptio eſt; Niſi dies aut Conſul reſcripto non ſit adiectus. l. ſi qua. 4. C. de diuerſ. reſcriptis. vbi gloſſ. Bald. & Salicet. c. dicenti. §. ſi qua beneficia: de reſcriptis: quia tempus datæ; maximè in beneficialibus eſt attendendus, Rota in antiquis deciſ. 28. aliàs 122. Caputaq. deciſ. 40. n. 3. deciſ. 52. n. 2. & deciſ. 58. n. 4. parte 2. quia quoad valorẽ reſcripti; & mentim concedentis tempus datæ videtur conſiderandum, Io. de Graſſis de reſcriptis. in princ. n. 16. & infra. 21. except. repli. 3. & à tempore datæ quæritur ius in beneficio, idem Graſſ. num. 9. poſt principium, verſ. adeo quod & 94.

Octaua exceptio eſt; Niſi quæſtor reſcriptum non ſubſcripſerit; nec denotauerit inter quos; ad quem Iudicem; & per quam perſonam directum ſit. Nouell. c. 114. Auth. vt diuinæ iuſſiones ſubſcriptionem habeant, &c. vbi Angel.

Nona exceptio eſt; Niſi exemplum reſcripti; non ipſum reſcriptum authenticum fuerit inſinuatum. l. ſancimus. 3. vbi gloſſ. Bald. & Salic. C. de diuer. reſcript. & c. dicenti §. ſancimus. de reſcriptis.

Decima exceptio eſt; Niſi ſine ſcripto mandatum Principis adferatur. l. vnica. C. de mand. Principum, vbi gloſſ. Bald. & Salicetus. c. cum in iure. 31. de off. delegati in gratioſis contradicit Rota in antiquis de reſcriptis deciſ. 87. aliàs 882. n. 3. quia ſcriptura non eſt de ſubſtantia gratiæ; ſed ſit; vt facilior ſit probatio gratiæ.

Replicatio eius eſt; Niſi reſcripto non forma iudicandi præſcribatur; ſed diligentia; vel quid ſimile præcipiatur; Tunc enim etiam ſine ſcriptura valet mandatum. Nouell. 113. §. atqui iuſſionem; Auth. in medio litis non fieri ſacr. ſor. vel niſi Princeps ſit præſens in eadem ciuitate, Gabriell. lib. 1. de probationibus concluſ. 3. n. 21. & 22. vel niſi per teſtes probetur certa ſcientia Principis, Rota in nouis, de reſcriptis deciſ. 27. aliàs 332. in princ. vel gratiæ qualitas, Caputaq. deciſ. 51. n. 2. par. 2.

Vndecima exceptio eſt; Niſi negocium in conſiſtorio prius non ſit ſolemniter tractatum. l. humanum. 8. C. de legib.

Replicatio eius eſt; Niſi in cauſis non vniuerſitatum; ſed priuatorum reſcribatur. l. vniuerſa. 7. §. fin. C. de diuerſ. reſcript.

Duodecima exceptio eſt; Niſi reſcriptum contra ius ſit; vel vtilitatem publicam. l. vlt. C. ſi contra ius. vbi gloſ. Bald. & Salicet. concordat. l. vnica. C. de ſenatus conſ. & l. nec damnoſa. 3. C. de precib. Imper. offer. & Nouell. c. 82. §. omnis autem. Auth. de iudicibus, & vt nullatenus. q. 3. c. iubemus. §. reſcripta. item 25. q. 1. c. vlt. §. illud vero. §. item conſtitutio. & 25. q. 12. c. reſcripta. c. nec damnoſa. c. dicenti. in princ. & §. omnes. item c. paſtoralis. 8. de fide inſtrument.

Replicatio eius eſt, Niſi reſcriptum contra ius nemini obſit; & proſit petenti. l. reſcripta. 7. C. de precib. Imp. offeren. vbi glo. in verbo non lædat. Bald. & Salicet. 25. q. 1. c. vlt. §. illud vero. c. cum teneamur. 6. de præbendis. uerſ. niſi forte in literis, & c. in noſtra 32. de reſcriptis, vel ſciente Principe fuerit factum. Rota in nouis. de reſcriptis. deciſ. 32. n. 2. & ſeq.

Decimatertia exceptio eſt, Niſi reſcriptum fiſco ſit damnoſum. l. 3. C. de precib. Imper. offeren.

Replicatio eius eſt, Niſi reſcriptum fiſco damnoſum geminatum ſit à Principe. Auth. nulli Iudicum. §. & hoc uero iubemus ſecundum. Bald. in d. l. 3. & eſt communis. ut dicit Viuius opin. 689. incipien. reſcrip. Princ.

Decimaquarta exceptio eſt; Niſi exceptio; uel præſcriptio alicui detur, uel denegetur reſcripto: niſi dilatoria; non peremptoria alicui detur, uel denegetur. l. 2. C. de precib. Imp. offeren. ubi gloſſ. Bald. & Salicet. ſed is qui dilationem impetrat debet idoneæ cauere de debito ſoluendo. l. uniuerſa. 4. ubi glo. Bald. & Salicet. C. eod.

Decimaquinta exceptio eſt; Niſi dilatione ad ſoluendum per reſcriptum impetrata debitor de ſoluendo idoneæ non caueat. d. l. uniuerſa. 4. C. eod.

Deci-

Decimaſexta exceptio eſt; Niſi quid prædeceſſorum decretis contrarium decretum ſit, Diſtinct. 19. c. ita Dominus. §. fin. cum tribus cc. ſequent. 25. q. 1. c. Iuſtitia c. ſatagendũ. 25. q. 2. c. ſi ea. c. inſtitutionis. c. quod vero. c. deceſſorum. c. poſteaquam.

Replicatio eius prima eſt: Niſi ex cauſa contra decreta Prædeceſſorum Papa diſpenſauerit; vel Priuilegium alicui conceſſerit. c. 1. §. fin. cum c. ſequen. diſtinct. 14. & per ea quæ proponuntur per legibus. concluſ. 13. excep. 18.

Replicatio ſecũda eſt: Niſi alius Decretali epiſtola non lædatur præallegata cõcluſ. 13. de legibus exceptione 18. replic. 4. & excep. 21. replicatione 1.

Decimaſeptima exceptio eſt; Niſi à non informato Pontifice quid ſit decretum, vel ſcriptum exemplo. diſtinc. 19. c. finalis.

Decimaoctaua exceptio eſt; Niſi excommunicatus reſcriptum impetrauerit. c. 1. de reſcriptis in 6. Caputaquenſ. decis. 72. parte. 3. n. 1.

Replicatio eius prima eſt: Niſi de cauſa excommunicationis reſcriptum impetrauerit. d. c. 1. ver. ſuper alio quam excommunicationis articulo de reſcriptis, & coram eodem Iudice. Caputaquen. præcitata deciſ.

Replicatio ſecunda eſt: Niſi de appellatione perſequenda reſcriptum impetrauerit. d. c. 1. ver. appellationis. de reſcriptis. & c. fin. de exceptionibus.

Replicatio tertia eſt: Niſi per Procuratorem excommunicatum fuerit impetratum reſcriptum. Rot. in antiq. de reſcript. deciſ. 9. nu. 4. coram Biſgnetto.

Decimanona exceptio eſt: Niſi ius alterius per reſcriptum ſine cauſa lædatur. exemplo c. ſi propter. de reſcript. in 6. Vill. P. 18. Turz. reg. 47. Guido Papæ in tract. de reſcriptis. nu. 44.

Replicatio eius prima eſt: Niſi exceptiones alicuius non admittendas eſſe Papa reſcripſerit c. ex parte. 13. ver. niſi exprimatur. de off. deleg. contradicit l. 2. C. de precib. Imp. offer.

Replicatio ſecunda eſt: Niſi reſcriptum habeat clauſulam derogatoriam. Non obſtante &c. *Vill. C. 66. tangit Rot. in antiq. de reſcript. deciſ. 18. alias 633. nu. 1. 2. & 3. & in nouiſſimis. par. 3. lib. 3. deciſ. 639. nu. 4. etiam quod generalis ſit, quæ tantumdem operatur, etiam reſpectu ſingulorum, ac ſi nominatim de ipſis fuiſſet facta expreſſio mẽtio. Guid. Pap. in tract. de reſcript. nu. 22. & ſeq.*

Vigeſima exceptio eſt: Niſi idem diuerſa reſcripta eadem de re impetrauerit exemplo. c. ex tenore. 16. & c. in noſtro. 32. de reſcrip.

Vigeſimaprima exceptio eſt: Niſi aliud reſcriptum contrarium ab Aduerſario ſit impetratum; hoc enim caſu poſterius derogat priori. c. bonæ memoriæ. 3. de confirm. vtil. vel inut. c. ceterũ. 3. ver. ſi verò in ſecundis. & c. cum contingat. 23. §. ſed ſi poſtea. de reſcriptis. c. paſtoralis. 28. §. præterea. de offic. delegat.

Replicatio eius prima eſt: Niſi in reſcripto poſteriore non fiat mentio prioris. d. c. bonæ memoriæ. ver. dummodo nihil diceretur. c. ex parte. 2. §. fin. ver. & in literis. c. ceterũ. 3. c. cum dilecta. 22. c. cum contingat. 24. §. ſi vero ex literarum. & c. capitulum 130. de reſcriptis. item c. ex parte 12. c. ex literis 29. de off. deleg. c. ex literis. 2. de dolo. & contum. c. oblatæ. 57. §. & alia pars. & §. fin. de appellat. c. cum olim. 12. de ſenten. & re iudic. Vill. T. 2. Rota in nouis. de reſcriptis. deciſ. 6. nu. 2. & in antiquis deciſ. 80. Accedit Viuius opin. 688. incipien. reſcriptum ſecundum: n. 1. etiam ſi prima gratia eſſet conditionalis; Caputaq. deciſ. 219. parte 2. vel limitata idem deciſ. 218. & deciſ. 55.

Duplicatio eius prima eſt; Niſi Prior impetrans dolo; vel negligentia ſuo reſcripto intra annum non ſit vſus: c. ſi autem. 9. c. ex parte. 12. & c. plerunq; 23. de reſcriptis. Turz. reg. 43. Guid. Pap. in tract. de reſcriptis. nu. 33.

Triplicatio eius eſt; Niſi non ad agendum; ſed ad excipiendum; vel aliquid aliud faciendum ſit impetratum, Guid. Pap. ibi. n. 33. verſ. ſed vbi impetratur.

Triplicatio ſecunda eſt; Niſi impetrans copiam Iudicis delegati haberi potuit; vt partem citari facere potuit. idem Guid. ibi ver. ſed à quo tempore.

Duplicatio ſecunda eſt. Niſi prius reſcriptum tacita veritate, vel expreſſa falſitate ſit impetratum d. c. ex parte 121. ver. in quibus nulla mentio, & c. cæterum. 3. §. fin. de reſcriptis. Rota in antiquis coram Biſignetto de reſcriptis deciſ. 11. n. 1. & in nouis eod. deciſ. 32. aliàs. 468. n. 1. diſtinguitur: vſq; ad n. 3. & firmatur ex capite falſitatis expreſſæ. n. 5. maximè in reſcriptis gratioſis, Rota in antiquis. de reſcriptis: deciſ. 4. alias 582. num. 1.

Triplicatio eius eſt. Niſi gratia demonſtrationis ſit in aliquo falſitas expreſſa; & nihilominus conſtat de corpore rei demonſtratæ, Deciſ.

pra-

prædicta.n.6.& ſequentib.& deciſ.54. aliàs 839. de reſcriptis.in antiquis.

Duplicatio tertia eſt; Niſi prius reſcriptum ſit generale, poſterius ſpeciale; Tunc enim poſterius in ſpecie expreſſa derogat generali; quãuis eius mentio facta non ſit. c.1.& c. paſtoralis.14.§.quoniam autem.de reſcriptis.

Duplicatio quarta eſt; Niſi prius reſcriptum falſum; vel vitioſum dicatur; vt meritò de vi; vel fide eius dubitari poſſit, tunc enim conſulendus eſt Papa; qui reſcripſit ſuſpenſa iuriſdictione delegati. c. ſanè 2. de offic: deleg. vel per Arbitros lis dirimenda d. c. paſtoralis. 14. de reſcriptis.in princ. Io.de Graſſis in tract. de reſcriptis. in princ. n. 18.& infra. repl. 2.

Duplicatio quinta eſt: Niſi hac replicatione oppoſita Iudex eam præterierit; nec à læſo fuerit appellatum. Vill. E. 119. & R. 35.

Duplicatio ſexta eſt; Niſi poſterius reſcriptum habeat clauſulam. Motuproprio *controuertitur apud Gabriell. lib. 6. de Clauſulis concluſ. 2.n.27.& 28.decidit Rota in nouis. de reſcriptis.deciſ.37.aliàs 332.n.4.ver.item alia ratio.& diſtinguit in antiquis eod. deciſ.71. de qua ſupra exceptione 4. repli.4.dupl.1.*

Duplicatio ſeptima eſt; Niſi prius reſcriptum ſit nullum; vel poſſit per exceptionem elidi; tunc enim valet ſecundum non facta mentione de primo: Viuius opin. 688. incipien. reſcriptum ſecundum. n. 2. Caputaq. deciſ. 217. n.2.par.2. Item mentio in gratia non debet fieri de alia gratia ſi neutri.ibi.n.1.

Replicatio ſecunda eſt; Niſi poſterius reſcriptum falſum; vel vitioſum dicatur; vt meritò de vi, vel fide eius dubitari poſſit: Tunc enim cognitio vtriuſq; ſuſpenditur d.c.paſtoralis.14. in princ.& ſupra duplic.4.

Replicatio tertia eſt; Niſi prius reſcriptum Iudici nondum fuerit præſentatum, Turz.reg. 43. quia quoad effectum iuriſdictionis;& exequutionis conſideratur tempus præſentatæ, Ioan. de Graſſis in tract. de reſcr. in princ. n. 16. & ſupra 7. except.

Replicatio quarta eſt; Niſi exceptio poſterioris reſcripti non fuerit oppoſita, Vill. R.33.

Replicatio quinta eſt; Niſi prioris reſcripti exequutio ſit facta.

Duplicatio eius eſt; Niſi poſterius reſcriptum habeat clauſulam Motuproprio *controuertitur; & diſtinguitur apud Gabriell.lib.6.de clauſulis.concluſ.2.n.23. & 78.cum ſeq.& Io. Graſſis de reſcrip. poſt principium.n.68.& ſupra 4.excep. repli.4.*

Vigeſimaſecunda exceptio eſt; Niſi cum aduerſus Ciſtercienſem ordinem reſcriptum eſſet impetratum, in eo non fiat ordinis mentio. c. cum ordinem 6. de reſcriptis.

Vigeſimatertia exceptio eſt; Niſi reſcripto alicui poteſtas ſit data Iudicis in cauſis ſuis eligendi quem velit c. ad hæc.10.de reſcript.

Vigeſimaquarta exceptio eſt; Niſi reſcriptum malè fuerit conceptum; vel non cõgruum latinæ linguæ c. ad audientiam. 11. de reſcript.

Vigeſimaquinta exceptio eſt; Niſi alterius nomine ſine ſpeciali mandato; vel reuocato mandato reſcriptum ſit impetratum approbatur, & diſtinguitur c. nonnulli. 28. §. non valent. & c. ex parte 33. de reſcriptis.

Replicatio eius eſt; Niſi beneficium alteri ſine mandato impetrauerit. Vill. R. 32. Rota in nouis.de appellationibus deciſ. 61.n.2. quod infertur etiam per interpoſitionem appellationis.

Vigeſimaſexta exceptio eſt; Niſi erratum ſit in reſcripto exemplo.c.ſignificanti. 34. de reſcriptis. Rota in nouis.de reſcriptis.deciſ. 16. aliàs 133. diſtinguit.

Vigeſimaſeptima exceptio eſt; Niſi impetrans fraudolenter reſcripto abutatur exemplis c. fin. de reſcriptis.

Vigeſimaoctaua exceptio eſt; Niſi falſum ſit reſcriptum c. ſuper eo.2.de crimine falſi.

Vigeſima exceptio eſt; Niſi ad diuerſos delegatos aduerſus eumdem quamuis ex diuerſis cauſis reſcriptum quis impetrauerit. c. diſpendia. 3. de reſcriptis in 6. & c. vltimo eod. ſit. Hoc tamen caſu non punitur; ſi reſcripto non ſit vſus: Vill. R. 37.

Vigeſimaprima exceptio eſt; Niſi reſcripto de re ab alio poſſeſſa impetrato; alienæ poſſeſſionis in precibus non ſit facta mentio approbatur, & diſtinguitur apud Gabriel. lib. 5. de acquirend. poſſ. conclu. 3. Rota in nouis. de reſcriptis deciſ.6. aliàs 67.n. 2. & in antiquis deciſ. 80. quia impetrans de qualitatibus inhærentibus de facto tenetur facere mentionem Rot. in antiq. eod. deciſ. 75. aliàs 609.de qua ſupra 4. except. replic. 2.

Trigeſimaſecunda exceptio eſt: Niſi reſcripto de re à ſe poſſeſſa impetrato, iſtius ſuæ poſſeſſionis in precibus non fecerit mentionem Gabriell. d. lib. 5. de acquir. poſſ. concl. 4. & deciſionibus præallegatis.

Trigeſimatertia exceptio eſt: Niſi reſcripto contra priuilegiatum impetrato, vt communi iure vtatur, priuilegij in reſcripto non fiat mẽtio, reprobatur à Vill. R. 34. contradicit. Rota in

ta in antiq. de reſcript. decıſ. 80. aliàs 514.& in nou. deciſ. 6. nu. 2.

Trigeſimaquarta exceptio eſt: Niſi alicui exceptio reſcripto detur, vel derogetur l. 2. C. de precib. Imper. offer. accedit Soarez. ff. 64.

Trigeſimaquinta exceptio eſt: Niſi reſcriptum nouas, & inſolitas clauſulas contineat, ex hoc enim præſumitur falſum. Villalobus R. 36. Maſcard. de probation. concl. 1269. incipiente, pro reſcripto. nu. 3.4.5.6.7.8. & 9. & Io. de Graſſis in tract. de reſcriptis. nu. 8. ver. quare. & nu. 9. & 10. & poſt princ. nu. 16. verſ. & tunc puto.

Trigeſimaſexta exceptio eſt; Niſi Princeps conceſſa in reſcripto reuocauerit.

Replicatio eius eſt; Niſi pretio accepto; & in vim pacti Princeps aliquid conceſſerit; vel alio modo ſit obligatus. Bald. in l. qui ſe patris. col. 7. C. vnde liber. Roman. conſ. 252. n. 3. Anchar. in c. 1. n. 8. de conſtitut. in 6. Abbas in c. nouit. n. 25. ibi. quia illud tranſuit in quaſi contractum; quo etiam Princeps obligatur de iure. Felyn. in c. quæ in eccleſiarum. n. 51. de conſtit. Decius conſ. 288. n. 6. conſ. 292. nu. 7. & conſ. 689. n. 5. & ſequen. Curtius Iunior. conſ. 174. n. 24. & 33. vbi dicit eſſe communem, & Pariſ. quoq; conſ. 82. n. 48. & ſequ. & n. 52. vol. 1. quia Princeps in contractibus videtur vti iure priuati, vt per Caſtrenſ. in l. digna vox. C. de legib. Rom. conſ. 436. n. 17. & ſequen. Iaſ. poſt alios in l. traditionibus. C. de pactis.

Trigeſimaſeptima exceptio eſt; Niſi is pro quo reſcriptum eſt; ei renunciauerit; eoq; vti noluerit. Gabriel. de clauſulis lib. 6. concluſ. 3. n. 21. in princ. & n. 26.

Trigeſimaoctaua exceptio eſt; & loco ipſius non ineptè opponitur omnis exceptio quæ opponitur aduerſus leges.

Replicatio ſupra enumeratarum exceptionum, & ſi quæ ſimiles ſunt prima generalis eſt. Niſi reſcriptum contineat clauſulam derogatoriam. Non obſtante &c. *Vill. C. 66. & Guid. Papæ in tracta. de reſcriptis. num. 22. & ſeq. multos cumula. & ſupra 19. excep. Repl. 2. Ioan. de Graſſ. in ſuo tract. de reſcriptis. poſt princ. n. 59. & ſeq. diſtinguit.*

Reſcriptum in communi cauſa impetratum ab vno alteri quoq; ſocio, & collitiganti prodeſt. l. 1. C. de diuer. reſcriptis.

Reſcripto impetrato, & ſupplicatione pro eo impetrando oblata, lis habetur pro conteſtata. l. fin. C. quan. libell. Princ. datus.

Prima exceptio eſt; Niſi alia quam Pretoria annalis ſit actio, tunc enim lis non habetur pro conteſtata; nec perpetuatur actio per reſcriptum. l. fin. C. quand. libell. Principi.

De Sportulis. Cap. XLIV.

SPortulæ per Iudices ordinarios nullatenus recipiantur, etiam in cauſis, in quibus per Apoſtolica reſcripta eorum iuriſdictio excitaretur, etiam ſi in illis ſummarius proceſſus daretur, vel quoquo modo iuriſdictio augeretur, vel minueretur; exceptis cauſis ab initio merè commiſſarijs, inter perſonas, quæ, ſeu earum aliqua Capitolino foro ſubiectæ non eſſent: & tunc moderatè, vt in ſequenti capite dicitur, ac palam ab vtraq; parte, vel ſaltem parte altera citata, & recuſante, de illis in iudicio, & penes acta Notarij depoſitum fiat. quidquid etiam modicum vltra inferius præfinitum modum datum, promiſſum vel receptum fuerit, in corruptelam ſeu Barattariam imputetur, & in quadruplum in ſyndicatu Iudex puniatur; & interim poſſit ab officio arbitrio Conſeruatorum remoueri, & ſi fuerit Senator, facto verbo cum Sanctiſſimo, & nihilominus ſententia ſit ipſo iure nulla, reſpectu dantis, vel promittentis tantum, tanquam per corruptelam data; & plus dantes ſint infames.

De Sportulis. Cap. XLIV. Gloſſ.

Sportula apud Romanos erat, quod in dies Clientibus ſuis ſub limine portæ exhibebant ad vitæ vſum, cuius loco quandocunque pecunia dabatur. Hinc cum conteſtanda lis eſſet, Actor, & Reus pecuniam contribuebant, deponebantq;. Is autem qui in cauſa ſuccubuiſſet omnia pendebat, atque ea pecunia ſportula dicebatur à ſporta, ſeu ſportella receptaculo maioris ſummæ pecuniarum, Alciat. diſpunct.

Sportulas appellarunt Romani, tam ſtipes illas, quæ ſalutatoribus, qui prima luce in atriũ conuenire ſalutandi gratia ſolebant, dabantur; quàm cœnas, & conuiuia, quæ eius officij nomine præſtabantur. Erogationes quoq; illæ, quæ in ordine decurionum fiebant ſportulæ appellabantur l. 5. §. vlt. ff. de donat. inter virum & vxorem l. 6. §. 1. ff. de decurion.

Sed & pecuniæ illæ, quæ Iudicibus, & executoribus litium, & negotiorum pro ſalario dabãtur ſportulæ ſunt appellatæ l. 1. & toto titulo C. de ſport. & ſumpt. &c. l. 31. §. executoribus ff. de Epiſc. & Cleric. §. tripl. inſtit. de act. l. 4. C. de Ca-

ſtrenſis lib. 12. l. 12. C. de proxim. ſacr. ſer. l. vlt. C. de præpoſ. agen. l. vlt. §. vt autem C. de re milit. & iſtæ ſportulæ iudiciales appellantur, de quibus, ac illorum prohibitione, & moderatione loquuntur hæc Statuta. Nam Statutum ſub cap. 44. illas Iudicibus ordinarijs dare prohibet, & ideo illas nullatenus recipere poſſunt, etſi eorum iuriſdictio ſit per reſcripta Apoſtolica excitata; quod idem facit ius Canonicum c. cum ab omni, de vita, & honeſt. Cleric. l. Cleric. & l. omnes de Epiſc. & Cler. & ius ciuile; ſecus autem Iudicibus delegatis, Bart. in auth. offeratur C. de litis conteſt. col. 2. §. neque autem, Auth. de Iudic. Statutum ſub cap. 45. illas modificat, atque ad honeſtum modum reducit, qui nullo modo debet tranſcẽdi §. nullo quoque auth. de Iudicibus, & vt nullatenus l. in ſacris. §. modum C. de proxim. Sacro. ſcrin. l. 1. § ſportulas C. de off. præfect. prætor. & modus hic datus cõuenit, cũ illo de iure ciuili introducto, qui duos aureos pro parte tranſcendere non poteſt. §. ne autem circa hoc. Auth. de Iudic. & vt nullatenus &c. & in cap. 45. excipiuntur à præſtatione ſportularum cauſæ mercedum, & miſerabilium perſonarum. ibi. in §. excipimus tamen, quod & etiam ſeruatur de iure communi, Bald. in auth. generaliter. col. 1. verſ. adde quod in ſummarijs C. de epiſc. & cleric. de iure communi pro cauſis à centum ducatis infra non præſtantur ſportulæ d. §. ne autem, & quicquid vltra modum præfinitum, datum promiſſum, vel receptum fuerit in corruptelam, ſeu barattariam imputetur, & in quadruplum recipiens puniatur et de Barattaria, & quomodo puniatur de iure communi tradit Caſtrenſ. in cõſ. 150. lib. 1. Doct. in l. Iudices. C. de dignitat. lib. 12. §. ſi quis autem. vbi Ang. Auth. vt Iudic. ſine quoq; ſuffr. Bald. conſ. 20. lib. 5. Amod. de ſyndic. nu. 161. & ſequen. Odofre. in l. fin. C. de pœna Iudic. l. 1. & ibi Gloſſ. in verb. acceperit ff. ad l. Iul. repet. & probatur ſicut dolus, ideſt ex indicijs & coniecturis l. dolum. C. de dol. c. 2. de renun. in 6. Boer. deciſ. 101. Plot. in l. ſi quando C. vnde vi. nu. 76. Aimon. conſ. 8. & conſ. 319. vide infra cap. 96. ſed pro ſportulis metiendis attenditur petitio non autẽ condemnatio l. cum quadam puella. vbi Doct. ff. de iuriſd. omn. iud. & ita dictat Statutum ibi c. 45 in cauſis à viginti &c. & in c. 46. ibi in cauſa &c. Alias tenebitur de corruptela, & Barattaria.

Corruptela quæ nam ſit latè tradit Menoc. de arbitr. caſ. 442. 443. & 444. Barattaria intelligitur quãdo Iudex corrumpitur pecunia, vel aliter, vt ſententiam ferat iniuſtam. Bald. in conſ. 21. nu. 6. lib. 5. Soccin. reg. 55. Cott. in verb. Iudicibus. Boſſ. de officiali corrupto nu. 1. & 2. & latè Bonacoſſ. q. crimin. in verbo, Barattaria. Menoch. 342. nu. 20. & ſeq. Nam Iudex corruptus pecunia magis delinquit. Capicc. in deciſ. 155. nu. 13. Qualiter autem Barattaria probetur notat Boſſ. vbi ſupra nu. 14. & quam fidem faciant illi, quorum opera exercetur, tradit idem Boſſ. vbi ſupra nu. 15. Concuſſio fit quando minatur, vt aliquid faciat, vel non faciat. Guid. Pap. ſing. 372. Barattaria non poteſt committi ſine dolo, Boſſ. de rapina nu. 46. & iuratur in litem contra barattariam committentem. Boſſ. vbi ſupra nu. 45. & 46. & in Barattaria non eſt locus pęnitentiæ, etiã re integra. Marſil. ſing. 321. nu. 2. & 3. & poteſt ſyndicator facere retinere officiales tempore ſyndicatus ad Barattarias inueniendas, Boſſ. de offic. corrupt. nu. 20. & condemnatus de Barattaria in vno loco, non poteſt in alio exercere, Paris de Put. de ſyndicatu. caſ. 20. verſ. Aſſeſſor. ſententiam autem vendens licet teneatur de Barattaria, tamen non dicitur ſimoniacus, licet peccet, Imol. in c. cum non ab omni. in fin. de vit. & honeſt. cleric. Foller. verò dicit, quod committit ſimoniam in Conſtit. Regni. de offic. Iuſt. nu. 4. Quod autem non ſit Barattaria ſi quis debitor exiſtens in libro Communitatis deleat, vt non ſit amplius debitor, notant addentes ad Iaſ. in §. quadrupli nu. 82. Inſtit. de action.

De moderatione Sportularum. Cap. XLV.

IN cauſis à vigintiquinque ducatis de carlenis infra, carleni quinque pro parte qualibet; à ducatis vigintiquinque vſque ad quinquaginta incluſiuè, carleni ſeptem; à quinquaginta vſq; in centum, carleni quatuordecim; à centum vſq; ad quãcunq; ſummã, non excedantur ducati duo auri qualibet parte: in decretis & viaticis ſeruetur taxa infra tradenda.

De Sportulis Capitanei & Iudicis Appellationum. Cap. XLVI.

ET quia Capitanei & Iudicis Appellationum ſalarium eſt tenue, ſtatuimus quod vltra ſalarium à Camera recipere conſuetum, pro qualibet ſententia diffinitiua habeat in cauſa, à decem ducatis infra, carlenos duos à

qua-

Digitized by Google

qualibet parte; à decem ducatis vſq; ad vigintiquinque, carlenos quatuor; à vigintiquinque vſq; in quinquaginta, carlenos quinque; à quinquaginta vſq; in centum, habeat ducatũ vnum de carlenis; à centum vſq; ad quadringentos, iulios decem; à quadringentis vſq; in infinitum, ducatos duos auri à qualibet parte: & hoc ſiue cauſa ſit ordinaria, ſiue commiſſaria. Quòd ſi maiores ſportulas receperit, facto vel promiſſione, incidat in pœnam vigintiquinque ducatorum, & in delictum corruptelæ ſeù Barattariæ imputetur, & de eo in ſyndicatu puniatur; poſſitq; interim ab officio (arbitrio Cõſeruatorum) remoueri: & nihilominus ſentẽtia ſit ipſo iure nulla, vt ſupra dictum eſt, tanquam per corruptelam lata; & dantes plus, ſint infames, quibuſcunq; in contrarium faciẽtibus non obſtantibus. Excipimus tamen à ſolutione ſportularum, cauſas mercedum, & miſerabilium perſonarum, in quibus nihil exigi volumus ſub poenis prædictis, præterquam ad nullitatem ſententiæ. In cauſis autem, in quibus de voto Conſultoris Capitaneus pronũciabit, tantundem pro Conſultore, & nõ vltra, deponi poſſit quantum Capitaneo debetur; aliàs ſit locus poenis ſupradictis.

Qui pro Maioribus habeantur. Cap. XLVII.

MAiores viginti annis in quolibet cõtractu, actu, & negotio, & tam iudiciali, quàm extraiudiciali in omnibus & per omnia pro maioribus habeantur, omneſq; diſpoſitiones & iura de maioribus annorum vigintiquinque loquentia, in eis ſeruentur, & ſibi locum vindicent.

De Tutoribus & Curatoribus, minoribus dandis. Cap. XLVIII.

QVilibet Capitolinus Iudex teneatur omnibus Tutores & Curatores dare, iuris forma ſeruata. Poſſit tamen Iudex, ſi ſuper hoc aditus fuerit, aliquem Notarium ad perſonas infirmas & abſentes ab Vrbe, vel in aliquo alio neceſſitatis caſu, & maximè ad Viduas volentes tutelam, ſeu curam filiorum vel nepotũ ex filio, ſeu filia ſuſcipere, aut actorem ad lites deputare, deſtinare, & delegare: cuius delegati decreto & auctoritate prædicta fieri poſſint; & facta, prætextu defectus iuriſdictionis, impugnari non poſſint. De qua infirmitate, vel abſentia, ſeu alia neceſſaria cauſa ſufficiat fieri fidem Iudici per ſacramentum prædicta petentis: de petitione autem, delegatione, & iuramento prædictis, rogetur alius Notarius inſolidum cum Notario delegando. Poſſit etiam Iudex ſiue propter difficultatem inueniendi Tutorem ſeu Curatorem, qui onus acceptet, vel quando Minor ſeu Pupillus pauper eſſet, vel in paruis cauſis, illi prouidere de perſona Procuratoris ſpecialiter ad cauſam, cum quo Iudicium agitetur & valeat.

De Tutoribus & Curatoribus minoribus dandis. Cap. XLVIII. Gloſſ.

Quæ dicuntur hic de minoribus, & pupillis procedunt etiam in furioſis & prodigis; quia iura loquentia de minoribus extẽduntur etiam ad furioſos, & prodigos. l. orationis 2. vbi gloſ. & docto. C. de Cur. fur. dan.

Et quem eſſe furioſum, vel prodigum inter cætera probat nominatio Patris facta in teſtamento quando filijs nominatis furioſis, ſeu prodigis in eodem teſtamento prouidet de curatore l. ſi furioſus. vbi gloſ. Din. Alber. & alij ff. de Curat. fur. dand. l. cum furioſus. §. & ſiquidem parens. C. eodem. Alciat. reg. 1. præſumpt. 15. de præſumpt. Boerius deciſ. 23. n. 80. Surdus conſ. 89. n. 18. lib. 1. & ideo in hoc caſu Iudex ſequendo patris teſtimonium debet eundem curatorem filijs vti furioſis, ſeu prodigis datum à patre confirmare, alias præſumeretur eodem vitio prodigalitatis corruptus dicta l. ſi furioſus, vbi gloſſa in verbo omnimodo, & in verbo vitium, & intelligitur non ſolum quoad bona relicta à Patre, ſed & etiam quoad omnia alia bona vndecumq; quæſita; & ideò diſtinctio quam facit Melch. Palaez de primog. illat. 6. quam eſt amplexa, Rota de hoc præſenti anno 1607. coram R. P. D. Iuſto in Romana adminiſtrationis, quod diſpoſitio l. ſi furioſus procedit ſolùm quoad bona relicta à Patre, non eſt bona, & facit Ermafroditum; nempè prodigum, quoad bona relicta à Patre, & ſapientem, quoad alia bona aliundè quæſita, quod non eſt dicendum. Si enim ex nominatione patris facta in teſtamento filius probatur prodigus, & mente captus ſequitur, quod ei eſt dandus curator omnium ſuorum bonorum, ita indiſtinctè dicit tex. in l. 1. ibi interdicitur ſuorum bonorum adminiſtratio. ff. de Curat. fur. dan. & toto titulo; ff. & C. eodem, & vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus. l.

de pretio. ff. de publicana. l. 1. & l. generaliter. ff. de legat. præſtan. Iaſ. in l. non dubium. nu. 38. C. de legibus.

Immò cum pater poſſit furioſis, & prodigis ſubſtituere exemplariter. l. cum furioſus. §. ſin autem. vbi gloſſ. & Doct. & poſſit ipſis filijs prodigis ab eo exhæredatis dare Curatorem in ſuo teſtamento. d. l. cum furioſus. §. & ſi quidem parens ibi inſtitutis, vel exhæredatis. C. eodem tit. ſequitur ne exemplaris ſubſtitutio, & datio Curatoris inſeruiant de vento, quod illa cenſeatur facta etiam, quoad bona propria ipſius filij prodigi, vel furioſi; & quòd Curator datus exhæredatis adminiſtret vtiq; propria bona ipſius filij furioſi, vel prodigi, vt exindè conſtet diſtinctionem illam nullius eſſe momenti, & ſi in Rota fuerit amplexa, quia lex non diſtinguit, immò expreſsè dicit, quod Curator vt ſupra datus à Patre filio ab eo nominato diſſipatore debeat omnia bona talis filij adminiſtrare vndecunq; quæſita, quia non poteſt eſſe prodigus reſpectu bonorum paternorũ; & reſpectu aliorũ bonorũ compos mẽtis; & ſanus.

De Tutore ſeu Curatore ad lites Minoribus & Infantibus conueniendis deputando. Cap. XLIX.

MInores vtriuſq; ſexus puberes in iudicio conueoiendi, ſi Curatorem non habeant, ter citentur ad legitimè comparendum io illa cauſa, quam Actor cootra eos mouere intendit, illisq; contumacibus exiſtentibus, Iudex Curatorem præſentem, ſiue etiam abſentem, ad illam tantum litem eiſdem etiam non petentibus abſentibus & inuitis (vt præmittitur) deputet: qui caueat & impleat quæ de iure implere tenetur. Vel ſi Actor malit, illis ter citatis ad comparendum legitimè vt ſupra, aliàs videndum contra eos decerni grauamen; & legitimè comparere ceſſaotibus, Iudex contra eos grauamen decernat: & exinde ad pignorum capturam, eorumq; ſubhaſtationẽ & deliberationem procedat; & eo vſq; grauamẽ proſequatur & alteret, donec tædio affecti legitimè comparuerint; & per electionem vnius viæ alteri nõ præiudicetur. Si verò conueniendi ſint Impuberes aut Infantes, & Tutorẽ aut Curatorem ad lites, aut etiam Actorem legitimè deputata tum non habeant, Iudex per duos aut tres Teſtes, qui eos, & eorum patrẽ nouerint, ſummariè & extraiudicialiter examinandos de Cognatis, Affinibus, Vicinis, aut alijs, qui credantur defenſionem Pupilli non omiſſuros;, ſe diligenter informet: & citatis duobus ex nominatis per Teſtes libero Iudicis arbitrio (etiam ſi de inde compertum fuerit electos per Iudicem illis Pupillis aut Infantibus, non fuiſſe Proximiores, aut magis ad defendendum aptos) necoon & illo in cuius domo Infans, aut Pupillus educatur; ad ſuſcipiẽdum Pupilli ſiue Infaotis defenſionem, aliàs videndum dictis Infantibus & Pupillis de Tutore aut Curatore ad eam litem prouideri. Et ijs omnibus contumacibus exiſtentibus, aut curam non ſuſcipientibus, Iudex vnum quem elegerit, etiam ex non citatis, Tutorem vel Curatorem, etiam abſentem, ad illam tantum litem, qui ſolemoia implere, & ſatisdare teneatur, illis deputet: vel ſi ille ex legitima cauſa, infra triduum probaoda, ſe excuſauerit, alium deputet vt ſupra. Si verò legitimam excuſationem, arbitrio Iudicis, non habuerit, captis pignoribus, Tutelam ſiue Curam ſuſcipere, & ſolemnia, vt præfertur, implere cogatur, omni & quacumq; appellatione & recurſu remotis. Vel ſi Actor magis elegerit ad decretum & relaxationem grauaminis, pignorum ſubhaſtationem & deliberationem, contra illos duos citatos, & vt præmittitur per Iudicem electos, vt ſupra de Adultis dictum eſt, procedat & deueniat: nec per electionem voius viæ alteri præiudicetur vt ſupra. Si verò aliquis ex ſupradictis citatis, vel quiuis alius pro Pupillis & infantibus prędictis comparuerit, & aliquos ipſorum Proximiores Agnatos nominauerit, teneatur Iudex illos ſic nominatos (ſi legitimam excuſationem, vt præmittitur, non habuerint) ad curam & defenſionem ipſorum Pupillorum, in illa cauſa ſuſcipiendam, etiam capitis, diſtractisq; pignoribus cogere: qui ſimiliter ſolemnia vt ſupra implere teneatur. Et proceſſus cum Tutoribus ſeu Curatoribus, ſic vt dictum eſt, deputatis, factus & agitatus valeat & teneat, nec etiam à Minoribus & Infantibus ipſis in poſterum defectu legitimitatis perſonæ quoqno modo impugnari poſſit: Et Iudex qui in præmiſſis negligens fuerit, pœnam aureorum decem vice qualibet incurrat. In citationibus autem contra præfatos Minores eorumq; Tutores & Curatores in proſecutionibus cauſarum exequendis, illa ſeruentur, quæ infra de citationibus Maiorum tradita ſunt: dummodò perſona Tutoris & Curatoris oumquam omittatur. Poſſit etiam Iudex in paruis cauſis, ſecundum qualitatem perſonarum, vel quando Minor ſiue Pupillus

pauper

pauper eſſet, illi prouidere de perſona Procuratoris ſpecialiter ad illam cauſam, cum quo iudicium agitetut & valeat.

De Tutore, ſeù Curatore ad lites Minotibus & Infantibus conueniendis deputando. Cap. XLIX. Gloſſ.

De hoc curatore ad litem eſt text.in l.1.C. de in litem dando Tutor, & licet detur inuito, tamen non datur ſine cauſa, Aret.in conſ. 129. n. 4. Neuiza. conſ.17. nu. 77. & vt dicatur idoneus, quæ requirantur tradit Menoch. de arbitr.caſu.150.n.21.& ſequen.lib.2. an teneantur tales curatores fideiubere & facere inuentarium, vt alij, & dic quod ſic. l. de creationibus. C. de epiſc. audien. Bart.in l.1. n. 3. & ibi gloſſ. C. ff. de curat. bonis dando. Neuiza. d.conſ. 16. n.64. Menoch.d.caſu 150.n.23. intellige, & declara, vt per Neuizan. d.conſ. 17. n.64. Rota Peruſ.in deciſ.48. & bona iſtius Curatoris ſunt tacitè hypothecata pupillo, & minori pro adminiſtratis. Iaſ.in l. properandum. §. fin. n. 5. C. de iudicijs, & poteſt Curator ad litem reuocari ſicut ſimplex Procurator. Bart. in l.ſi quis eum.§.ait. nu.2.ff.de procurat. Guido Pap. ſing.421. & datur etiam habenti Tutorem ſi litigat cum eo, vt notatur in l.an tibi. C. de in litem dando. Soccin. iunior. conſ. 46. n.4.& 5. lib.1. & ſi pupillus, vel minor fuit læſus in proceſſu cum iſto curatore reſtituitur ex clauſula generali, Neuizan. in conſ. 17. numer. 22. Curator iſte datur etiam bonis abſentis. Caſtrenſ in l.ignorare nu.3. C. de reſtit. milit. Fulgoſ.in conſ.113. n.1. & conſ. 114. Decius in conſ.575.n.1.n.11. Quibus ſolemnitatibus dandus ſit, tradit Menoch. & à quo Iudice d.caſu 150.n.16.de Arbitr. & notat Alex. in conſ.221.n.5.& 8.lib.6. Decius d. conſ.575. eius officium quod. Neuiza. & Menoch. vbi ſupra.

De Cauſis reſtitutionis in integrum, etiam Maiorum, & quo modo in illis procedatur. Cap. L.

SI in integrum reſtitutio (à quacumq; perſona, etiam priuilegiata) principaliter in iudicio petatur, procedatur prout in ordinarijs procedi debere mandauimus; & ſi in vim illius aduerſus duas conformes executione iam cœpta, ſeu etiam petita, inhiberi petatur, ſi executio irretractabilis non ſit, ſine præiudicio duarum conformium & rei iudicatæ inhibeatur, & inhibitum eſſe cenſeatur. Si verò incidenter petatur, (quo caſu ſummariè procedi volumus) tunc is qui petit, ſuam intentionem iuſtificare teneatur intra dies vtiles decem, & interim in executione, ſeu proceſſu ex aduerſo ſuperſedeatur: quibus decem diebus elapſis, Iudex ad inſtantiam eius, contra quem reſtitutio petita eſt, ſi nihil probatum, aut non releuanter probatum viderit, ad vlteriora procedat: ſed ſi ſibi ſuperſedendum videbitur, poſſit ad alios dies quinque vtiles, & non vltra, ne quid noui fiat, inhibere; quibus elapſis, & nihil releuanter probato, omninò ad vlteriora in negotio principali procedatur, perinde ac ſi talis in integrum reſtitutio petita non fuiſſet.

De cauſis reſtitutionis In integrum, etiam Maiorum, & quo modo in illis procedatur. Cap. 50. Gloſſ.

Fuit dubitatum an reſtitutio in integrum peti poſſit per procuratorem? & quidem principaliter poſſe per habentem mandatum ſpeciale, quod ſi petatur incidenter non requiri, firmat ex communi, Roland.in conſ.26.n.1. & ſequen. lib. 2. An autem poſſet peti incidenter etiam de iure commmuni? & dic quod ſic, vt notant omnes, in l. nam & poſtea.§.ſi minor. ff. de iur. Nam nemo dubitat; quod per viam exceptionis vel replicationis peti poſſit, vt eſt tex.in d.§.ſi minor, ſed non poteſt per viam exceptionis peti niſi incidenter, Rota deciſ.3. de reſtit.in integ. Anguſ. in conſ.3.n.20.lib. 4. & ideo non poteſt per hanc viam peti principaliter, vt animaduertit Bald. in l.2.n.2.C. quan. non obijc.long. temp. Alber.in d.§.ſi minor. nu. 13. Bald.in conſ.180.lib.4. & ita debet intelligi gloſſa in l. necnon §. exemplo. ff. ex quibus cauſ.maior. dum ſimpliciter dixit non dari per viam exceptionis, vel replicationis, & Bart. ibi col.1.& gloſſa in d.l.nam & poſtea d. §. ſi minor. ff. de iureiuran. & ibi Bart. & Paulus in fine. Dyn.in §.rurſus inſtit. de action. n.20. Alberic.in l. ab hoſtibus.§.ſed quod ſimpliciter. n. 23. ff. ex quibus cauſ. maior: & ita etiam debet intelligi. Baldus in l. ſi apud. ff. de minoribus dum ſimpliciter tenet contrarium, & Iaſon in d. §. ſi minor.n.12. Signor.n.21. Bertran.in conſ.213.n.1.lib.1. & in conſ.191. lib. 5. Puteus inter conſilia vltimarum voluntatū. conſ.121.nu.100. Alciat.conſ. 4.n. 9. & conſ.

369.nu.5. Syluan. in conſ.69.nu.21.lib.2. Iſta itaq; diſtinctione, quod per viam exceptionis peti poſſit incidenter; non autem principaliter ſaluantur omues tenentes ſimpliciter affirmatiuam, & negatiuam, affirmatiuam tamen velim limites, vt non poſſit opponi per viam compenſationis, quia non compenſatur, quod ſperatur ex capite reſtitutionis in integrum deberi l. fin. §. fin. ff. de condict. indeb. vbi Bald. ita ſingulariter limitat affirmatiuam, quod reſtitutio in integrum incidenter peti poſsit, vt aduertit Iaſ. ibi. Secundo limita niſi ſit elapſum quadriennium: nam etſi annalia ad agendum ſint; perpetua ſunt ad excipiendum l. licet C. de except. Tamen tranſacto quadriennio nõ poteſt peti reſtitutio in integrum, per viam exceptionis, vel replicationis, ita Dyn. in d. §. rurſus. Paul. de Caſtr. in d. §. ſi minor. nu. 1. Iaſ. nu. 3. & 6. Alex. nu. 4. Soccin. nu. 3. Tertio limita, vt nõ procedat, quando petitur reſtitutio contra contractum, tunc enim non niſi principaliter petitur, ſecundum Signor. de Homo, in d. l. nam & poſtea §. ſi minor. nu. 23. ff. de iureiuran. Contrarium tamen voluit Cyn. in l. fin. C. vbi, & apud quem, ſequitur Anchar. in c. penult. & in fin. de reſtit. in integr. Puteus inter conſ. vlt. volu. conſ. 121. nu. 95. & 96.

Sed pluribus modis petitur reſtitutio in integrum incidenter primo quoties per viam exceptionis, vel replicationis petitur, vt per Anguſco. in d. conſ. 3. nu. 20. lib. 4. ſecundo quoties petitur aute executionem, & ſic poſt ſententiam Ant. de Butr. in c. ſuſcitata. nu. 7. de reſtit. in integr. & ibi Card. in 6. oppoſ. tertio quoties petitur aduerſus aliquod omiſſum, vel male actitatum in iudicio, ſi verò petatur poſt rem iudicatam aduerſus ipſammet ſententiam, tunc dicitur principaliter peti. Ruin. in conſ. 120. nu. 16. lib. 5. & ſi res iudicata ab interlocutoria proueniat, Ferret. in conſ. 43. nu. 3. & 4. Corn. in conſ. 313. nu. 7. lib. 3.

Et in ea, quæ principaliter petitur, proceditur prout in ordinarijs, vt dictat Statutum in princ. & not. Bart. in l. papinianus §. 1. ff. de minor. Bald. in l. in cauſæ. §. fin. ff. eod. & in l. ab hoſtibus §. ſed quod ſimpliciter. nu. 4. ff. ex quibus cauſ. maior. & eſt tex. in l. necnon. §. ſi cui in prouincia ff. ex quib. cauſ. maior. & in c. fin. de offic. Iudic. In ea verò quæ incidẽter proceditur prout in ſummarijs, vt dicit ſtatutum §. ſi verò &c. vt not. Bart. in d. l. papinianus. §. 1. ff. de minor. Bald. in d. l. in cauſæ. §. cauſa cognita ff. eod. & ſicut in principaliter petita requiritur ordinaria cauſæ cognitio, Clement. ſæpè de verb. ſignific. vbi Gloſſ. Card. & alij Specul. §. fin. de offic. iud. Marant. de off. iud. diſtinct. 9. per totam, & eſt text. vbi Gloſſ. & Doct. in l. 3. ff. de reſtit. in integr. & in d. l. in cauſæ §. cauſa cognita ff. de minor. in l. verum §. ſciendum ff. eod. Guid. Pap. in conſ. 40. nu. 6. Syluan. in conſ. 17. nu. 18. lib. 1. ita in petita incidenter ſufficit ſummaria. Bart. in l. minor 37. nu. 3. ff. de minor. Innoc. in c. ſuſcitata. & in c. ex literis. eod. de reſt. in integr. & in c. 2. de off. ord. Rot. in antiq. deciſ. 1. 2. & 3. de reſtit. in integr.

Sed an ſit cognoſcenda ex eiſdem reſtitutio incidenter petita, vel potius ex eiſdem probatis, vel etiam ex alijs de nouo faciendis probationibus, & vſus dixit ex eiſdem. Sed cum hoc non poſsit ex hoc ſtatuto dici definitum, ita credo definiendum. Aut reſtitutio incidit circa aliquem actum iudicij, vt puta propter omiſſam dilationem, vel non productum inſtrumentum ad tempus, vel propter concluſionem in cauſa nimis feſtinanter factam, vel propter quid ſimile, quod non perimit, neq; elidit negocium principale, & tunc eſt videnda, & iudicanda ex eiſdem ſummariè. Bart. in d. l. minor. ff. de minor. & alij ſupra allegati. Aut incidit peremptoriè ad totum negotium principale, & diſtingue, aut loquimur quo ad citationem, libelli oblationem, litis conteſtationem &c. & dic, vt ſupra dictum eſt. Aut loquimur quo ad probationem totius negotij principalis ad quod perẽptoriè incidit, vt puta, læſionis, minoris ætatis, vel alterius impedimenti, & tunc erit non minus plenè quo ad hoc cognoſcẽdum, quam ſi principaliter petita fuiſſet, Bart. in extrauagant. ad reprimendum. in verb. ſummariè. Et ita benè intuentibus dicit tex. in d. l. 3. ff. de reſtit. in integr. & in d. l. 1. §. cauſa cognita ff. de minor. cum ſimil. & quando fuit principaliter petita, probationes de nouo admittuntur, vt in ordinarijs, ergo &c.

De Citationibus, & quomodo qui Romæ habitant, in ius vocentur. Cap. LI.

Citationes, quæ in quibuſcumq; cauſis tã ciuilibus, quàm criminalibus & mixtis in curia Capitolij quomodocunq; vertentibus fieri debent, per Mandatarios Curiæ factæ ſufficiant, exceptis cauſis ab initio per reſcripta Apoſtolica commiſſis, quæ per Curſores ſuæ Beatitudinis fieri debent. Quilibet autem ciuis

uis

nis Romanus, vel quiuis alius Romę habitans, cum ſua familia citetur perſonaliter, vel ad domum ſuæ ſolitæ habitationis; & ſi ad domum citatio fiat, ſiue in ciuilibus, ſiue in criminalibus, ſiue mixtis, talis citatio non afficiat citatos, perſonaliter non inuentos, niſi dimiſſa ſaltem breui ſchedula in manibus cohabitantium; vel ſi nemo inuentus ſit, qui illam recipiat, in oſtio affixa, vno ſaltem Teſte præſente, vt ſupra dictum eſt, per quam declaretur quis citetur, coram quo Iudice, ad quem actum, pro qua die, & ad cuius inſtantiam; & citationes prædictæ vna die pro alia fieri debeant, & aliàs non valeant, niſi aliàs in ſpecie per præſentia Statuta mandetur, vel mora ſit damnum irreparabile allatura, de quo ſtetur arbitrio Iudicis. Præcepta etiam, ſiue monitoria quæcumq; quæ in cauſis ciuilibus fient, domi copia dimiſſa feciſſe ſufficiat. Præſentes verò in iudicio, ſi vna die pro alia per Iudicem moniti ſint, pro citatis ſolemniter habeãtur: ſic & citatio per Iudicem in ſequentem diem iuridicam diffundi poſſit.

De Citationibus, & quomodo qui Romæ habitant in ius vocentur. Cap. 51.

Gloſſ.

Supra c. 39. nonnulla de citationibus dicta fuerunt, ſed quia earum materiarum ſedes hic ponitur ideo de eis eſt dicendum, & vltra ibi deducta, eſt etiam ſciendum quod citatio debet continere intentionem, & cauſam propter quam quis citatur. Alex. in l. filiusfamilias. §. Diui. n. 3. ff. de legat. 1. Bertachin. in repertorio in verſ. citatio ſeu cauſa. Boer. in deciſ. 235. n. 3. Soccinus de citat. artic. 20. n. 9. Foller. in praxi crimin. 1. part. 2. part. n. 2. Vantius de nullitate ex defectu citationis. n. 50. & 56. & vbi non ſit certa cauſa; contumax non poteſt in expenſis condemnari. Marſil. de Bannitis. in verbo contumacia. n. 148. Tamen in ea libellus non eſt inſerendus. Soccin. vbi ſupra dicto art. 20. n. 24. Rebuffus de citat. art. 3. Gloſſa 1. Vantius d. loco nu. 51. & de iure communi citatio debet eſſe certa de nomine Iudicis coram quo quis citatur, & eius ad cuius inſtantiam ſit citatio. Soccin. d. art. 20. n. 14. Vantius de nullit. defect. citationis. n. 47. & 48. Iaſon in l. hac conſultiſſima. n. 12. qui teſtam. fac. poſſ. Afflictus. in conſt. Regni. rubr. 27. n. 42. lib. 2. Soccin. vbi ſupra. art. 6. Boſſius de citatione. nu. 6. Vantius vbi ſupra. n. 44. citatio ſimplex licèt de iure communi præſumatur facta ad inſtantiam partis citantis. Cotta in verbo peremptorij ad finem. Vantius vbi ſupra n. 45. Ruynus conſ. 66. libro 5. & nomine illius qui cum citato habet litem, Menochius in conſ. 145. n. 43. lib. 2. Tamen ſtantibus verbis huius ſtatuti, ſi non exprimatur, citatio corruit. Orianus in c. quoniam contra. c. 1. de citat. n. 5. & 6. & ibi addentes. Quod autem ſit citatio tranſmiſſa ad inſtantiam partis, probatur ex actis, & per teſtes. Soccin. d. tract. artic. 30. n. 1.

Requiritur etiam ex iuris communis diſpoſitione expreſſio nominis citandi, Bald. in l. nam ita. n. 12. ff. de adopt. Vantius vbi ſupra. n. 49. & 58. Hinc infertur per Bart. in l. in teſtament. n. 2. ff. de condit. & demon. quod citatus nomine Petri, Martini, cum nominaretur Petrus Ioannis, ſi ille citatus non compareret, non per hoc dicitur contumax; vt declarat idem Bart. in l. demonſtratio. n. 13. ff. eodem. Nellus de Bannitis. 3. par. 1. tempo. q. 12. n. 12. Felyn. in c. auditis. n. 27. de præſcript. Soccin. d. tract. artic. 20. q. 9. n. 15. Boſſius de nullit. bann. n. 8. Follerius in praxi. 1. par. 2. partis. nu. 38. ſufficit autem quod ſemel facta ſit expreſſio. Soccin. art. 5. nu. 66. & vbi non eſt facta à principio poteſt fieri, ex poſt; vbi ius aduerſarij non ſit factum deterius. Soccin. ibi n. 67. ſi tamen ignoratur perſona certa, vt puta hæredis; valet citatio ad domum ſub nomine appellatiuo hæredis, vel eius; qui uelit eſſe hæres. Bald. in conſ. 128. lib. 4. Ang. in conſ. 289. n. 2. Alex. in conſ. 5. n. 2. lib. 2. Vniuerſitas ſi citetur non ſufficit citare ſyndicum; ſed debent citari, qui præſunt vniuerſitati. Bart. in l. fin. ff. quod cuiuſq; vniuerſ. nomi. & in extrauag. ad reprimen. ver. citatum, &c. & in l. non poteſt. vbi addentes in verbo qui vniuerſitatis. ff. de regulis iuris. Afflict. de conſtit. regni. rubr. 101. de contum. n. 3. & ſequen. lib. 1. Soccin. d. tract. art. 20. q. 20. n. 52. Tamen ſufficit quod fiat maiori parti eorum; qui præſunt. Rom. in ſing. 763. & ibi addentes.

Pro qua die; & de iure communi debet dies apponi gloſſa. in §. ſi qua in verbo, authore, Auth. vt præponatur nomen Imperat. Bart. in 1. conſtit. ff. de veteris nu. 3. & 4. Burſat. conſ. 74. nu. 71. lib. 1. & ſtante hoc ſtatuto debet exprimi præcisè. Lamberteng. de contract. gloſ. 11. num. 64. poteſt tamen exequi omnibus diebus etiam feriatis pro die vtili, Vantius. quibus modis. ſenten. nulla. repar. poſſ. n. 119. Poſt Federicum de Senis in conſ. 420. n. 1. & ita

ſeruat

ſeruat vſus Romanæ Curiæ, vt teſtatur Vantius. ibi, contrarium de iure dicit Mathcſ. ſing. 16. n. 25. Soccin. artic. 19. n. 1. de citat. Caſtren. conſ. 270. n. 3. lib. 1. controuertitur apud Tiraquel. de retract. lignag. ad finem tituli. nu. 79. 80. & 81. vide infra de ferijs in fine.

Perſonaliter vel ad domum; ex quo loquitur alternatiuè; videtur quod alterum de duobus ſufficiat. Bart. in l. 4. §. Prætor ait nu. 15. ff. de damno infec. Abbas in c. cauſa. n. 5. de dolo, & contumac. Tiraq. de retract. lignag. §. 7. gloſ. 2. n. 56. Contrarium quod prius ſit perquirenda perſona, & vbi non inueniatur; quod tunc admittatur citatio ad domum, & ita debere interpretari ſtatutum tenet Matthcſ. ſing. 84. & ibi addentes, & Tiraquel. vbi ſupra. §. 9. gloſſa. 2. n. 50. indeciſum relinquit; ſed hoc non ſeruatur; quia Mandatarij de directo accedunt ad domum, & ibi citando non inuento dimittunt citationis copiam domi, Guido Pap. in conſ. 121. Soccin. de citat. artic. 17. n. 32. poſt Bald. in l. conſentaneum, n. 44. C. quomodo & quan. Iudic. ſequitur Maranta in 6. part. de citat. n. 124. & 126. Aſin. in praxi. §. 6. c. 7. & 2. & in c. 3. in terminis, & ante eum Papien. in forma libelli reſpon. rei. in action. reali. verſ. in termino, n. 12. Clarus §. fin. quæſt. 31. verſ. ſed quidquid, Burſatt. in conſ. 225. n. 17. lib. 2.

Habitatio quotuplex ſit tradit Bald. in conſ. 234. nu. 1. lib. 1. habitare quomodo, & quando quis dicatur. notat Caſſan. in coment. ſuis Rub. 13. §. 5. ibi habitans. Dicitur autem habitare in loco in quo quis moratur, comedit, & bibit. Decius in conſ. 37. n. 9. Grammat. deciſ. 87. etſi domus ſit conducta. Tiraq. de retract. lignag. §. 9. gloſſa 2. n. 23.

Quando, & quibus caſibus Procuratorem legitimum citaſſe ſufficiat. Cap. LII.

IN cauſa ciuili, in qua Procurator habens legitimum mandatum ſemel comparuerit, non ſit vlterius neceſſe dominum citare: ſed ipſum procuratorem in ſingulis iudiciorũ actibus citaſſe ſufficiat, niſi in caſibus in infraſcripto capite expreſſis: non tamen proceſſus vitietur, ſi dominus ipſe etiam ſolus, ſuper intermedijs citetur; & ſi principalis, ſiue actor, ſiue reus extra diſtrictum domicilium habeat, neq; illud in Vrbe habeat, neq; etiam irrequiſitus elegerit, citatio contra procuratorem tantum, etiam ad ſententiam audiendam, executa ſufficiat. imputet enim ſibi, qui in Vrbe litigat, & domicilium non eligit, & extra Vrbis iuriſdictionem degit.

Quibus caſibus Procurator, & Dominus citari debeant. Cap. LIII.

IN omnibus cauſis ordinarijs & poſſeſſorijs recuperandæ, adipiſcendæ & retinendæ poſſeſſionis, ad ſententiam audiendam, & in cauſis executiuis ad videndum pronunciari inſtrumentum, apocham, ſententiam, ſeu teſtamentum fore exequendum: nec non ad videndum pronunciari articulos haberi pro confeſſatis in omnibus cauſis prædictis; citatio contra principalem, & procuratorem fieri debeat. In reliquis autem cauſis, & caſibus, ſufficiat procuratorem, vel dominum citaſſe. Sed & ſi plures procuratores in cauſa comparuerint, aut fuerint conſtituti, vnum citaſſe ſufficiat, dummodo is onus acceptauerit, vltimo loco comparuerit, & penes acta reuocatus non fuerit: Et ſi Dominus lite pendente cum ſua familia ab Vrbe abeſſe cœperit, ſufficiat citationis contra Dominum exequendæ, copiam dimiſiſſe affixam in oſtio domus ſolitæ habitationis, vno ſaltem Teſte præſente vt ſupra: & ſufficiat relatio nuntij aſſerentis cum iuramẽto audiuiſſe à vicinis illum ab Vrbe receſſiſſe.

In quibus Cauſis, & Caſibus relationes Mandatariorum in ſcriptis fieri debeant. Cap. LIIII.

IN omnibus cauſis, & iudiciorũ actibus ſufficiat verbalis Mandatarij relatio in actis facta, exceptis infraſcriptis, in quibus relatio debeat fieri in ſcriptis, videlicet, in productione petitionis, ſeu libelli, in cauſis ordinarijs; ad videndum pronunciari quem pro confeſſo in omnibus cauſis, & ad ſententiam audiendam in ordinarijs; ad videndum pronunciari inſtrumenta etiam dotalia, apochas, ſententias, ſeu teſtamenta fore exequenda; & in cauſis interdictorum retinendæ, adipiſcendæ & recuperandæ; pariter in actu ad ſententiam: in alijs verò cauſis & actibus relatio in ſcriptis neceſſaria non ſit, dummodò ſeruetur forma ſupra tradita in Capitibus de citationibus.

De perſonaliter Romæ apprehenſo, qui in ea domicilium non habet. Cap. LV.

SI quis aliquem aduenam, aut in diſtrictu habitantem, Romæ domicilium non habentem,

bentem, qui in ea tamen forum aliquo modo de iure aut ex ſorma Statutorum ſortiatur, ad certam cauſam coram certo Iudice, & ad procuratorem reperibilem & acceptantem conſtituendum, & domicilium vbi citari velit eligendum, aliàs videndum decerni proceſſum per affixionem ad valuas Curiæ, etiam vſq; ad ſententiam incluſiuè, perſonaliter citari fecerit: ſi is contumax fuerit, ſufficiat reliquum proceſſum, ſiue ordinaria ſit cauſa, ſiue ſummaria, ſiue executiua, etiam vſq; ad ſententiam incluſiuè per affixionem ad valuas Curiæ impleuiſſe; & talis proceſſus defectu citationis impugnari non poſſit; &, ſi procuratorem conſtituerit, aut domicilium elegerit, niſi vtrumq; fecerit, adhuc in caſibus, in quibus principalem & procuratorem citari debere ſupra ſtatuimus, procurator ipſe, principalis autem per affixionem cedulæ, citari debeat: in reliquis verò actibus iudiciarijs contra procuratorem citatio fiat.

De perſonaliter Romæ apprehenſo, qui in ea domicilium non habet. Cap. 55. Gloſſ.

Et de iure communi apprehenſus in loco vbi aliqua ratione citari poteſt, ſolet citari ad ibi conſtituendum procuratorem, reperibilem, & acceptantem, & eligendum domicilium vbi citari velit, vt notat Iaſ. poſt alios in l. ante Chalendas. nu. 10. ff. de verb. oblig. Alex. in cōſ. 96. nu. 1. lib. 4. Iaſ. in l. vnica. C. de precibus imper. offeren. Domicilium debet eligi in loco honeſto, & non prohibito ingredi, Rebuff. de domicilij elect. artic. vnico. Gloſſ. 1. nu. 34. & 35. domicilia duo, vel plura quis non poteſt eligere, & vno electo non licet variare niſi ex cauſa, & electum in cauſa principali, cenſetur electum in cauſa appellationis, in executione ſententiæ, & in taxatione expenſarum. Rebuff. vbi ſupra nu. 50. 51. nu. 19. & 25. & nu. 32. vbi limitat tribus modis.

Vt quis incidat in pœnam huius ſtatuti, eſt illius forma ſeruanda, alias non incidet l. meuius. & l. qui hæredi. ff. de condit. & demonſtr. Fulgoſ. conſ. 141. Alex. in conſ. 137. nu. 15. lib. 2. Dec. conſ. 11. nu. 8. conſ. 262. nu. 2. conſ. 429. nu. 5. Roland. conſ. 72. nu. 54. & 69. lib. 2. Crauett. conſ. 4. nu. 22.

De abſentium edicto Senatus citandis. Cap. LVI.

CIues, qui extrà Vrbem, & in diſtrictu cum ſua familia habitant, ac illi qui de diſtrictu, vt præmittitur ſunt Romæ conueniendi, citentur edicto Senatus, iuxta formam conſuetam, cum expreſſione cauſæ ad quam citantur, ſiue ea ſit ordinaria, ſiue ſummaria, ſiue executiua; & cum comminatione, quòd in eorum cōtumaciam procedetur contra eos per affixionem citationis ad valuas Curiæ; & in cauſa vlterius non citabuntur, præterquam ad ſententiam audiēdam, in ordinarijs, & executiuis, & interdictorum. Quam citationem Nuntius Capitolinæ Curiæ ſiue Notarius aliquis, ſiue Curſor perſonaliter, ſi reum perſonaliter apprehendere poterit, exequatur: ſin autem, Citationem alta & intelligibili voce legat, & illius copiam in manibus domeſticorum, vel in oſtio domus ſolitę habitationis ſaltem vno Teſte præſente vt ſupra affixam; & quatenus domum habitationis non reperiat, in manibus inibi iuſtitiam miniſtrantiū relinquat, & Nuntij ſeu Notarij ſeu Curſoris relationi in præmiſſis credatur. In intermedijs autem in vno quoq; actu, ſi citati contumaces fuerint, per affixionem cedulæ ad valuas Curiæ citari debeant; & talis proceſſus valeat, & teneat. Ad ſententiam autem audiendam in ordinarijs & tribus interdicti adipiſcendæ, retinendæ & recuperandæ, & in executiuis ad videndum pronunciari inſtrumenta, apochas, ſententias, arbitria, lauda & teſtamenta fore exequenda, iterum modo & forma præmiſſis citentur. In reliquis verò iudiciorum actibus, alijsq; caſibus, citationes etiam ad definitiuā, ſeu vim definitiuæ habentem, ad valuas Curiæ affixæ ſufficiant, dummodò hoc in primo edicto illis fuerit comminatum.

De abſentibus edicto Senatus citandis. Cap. 56. Gloſſ.

De hoc citandi modo tradit Angel. in conſ. 289. n. 2. Alex. in conſ. 5. n. 2. lib. 2. Soccinus de citation. artic. 23. Qui autem ſunt præſentes, & cert. non poſſunt per edictum citari. Rebuffus in concord. rubr. de conſtit. in verbo Gallicosq; &c.

Ciues; intelligitur de ciue propriè; non ex priuilegio. Bart. in ſimili in l. 1. quæſt. 8. n. 17. ff. ad municipal. Aretin. conſ. 77. n. 1. & 2. Bru-

nus inter ſeudalia. conſ. 20. vbi dicunt quod in ſtatutis appellatione ciuis venit tantum originarius.

Diſtrictus quid ſit tradit Aſin. in praxi. §. 7. c. 10. Aret. conſ. 72. n. 2.

Familiæ appellatione qui veniant tradit tex. in l. pronunciatio. ff. de verbor. ſignif. vbi Alciat. & Rebuff. & Iaſ. in l. fin. C. de verbor. ſignif.

Iuxta formam; de hac forma ſupra cap. 51.

Eodem modo poſſunt citari abſentes, qui ratione contractus ſe ſuppoſuerunt foro Capitolino, Cremen. ſing. 77. in diſtrictu tamen cõmorantes; ſed controuertitur, vt per Socc. reg. 23. Rauenna ſing. 539. Didac. practic. qq. c. 5. n. 3. Oſaſ. deciſ. 78.

Qua hora ius reddi debeat. Cap. LVII.

Singulis non feriatis diebus de mane in foro Capitolij Ius reddatur, circiter tertiam diei horam, & alias ſecundum temporum mutationem, Conſeruatorum arbitrio; & ſimul Campana audientiæ conſueta pulſari incipiat. Et ne quis ignorantiam prætendere poſſit, per quartam partem vnius horæ pulſetur. Sedere autem debeant Iudices per horas duas continuas, computato tempore, quo ſedet Locũtenens ad Tribunal Senatoris. Reliquis autem diei horis, partibus & Notarijs informare volentibus, benignas aures præbeant; & die quæ Aſſettamentum præcedit, nullatenus à Curia Capitolij recedant: alioqui, ſi iuſtam excuſationem non habuerint, pœnam aureorũ decem vice qualibet incurrant.

Qua hota ius reddi debeat. Cap. 57.
Gloſſ.

Et de iure communi matutino tempore ius reddi debet §. ſedebunt autem. Auth. de Iudicibus, & ſic de neceſſitate habent iudicare de die ex diſpoſitione ſtatuti huius, ergo non poterunt de nocte; & an idem ſit de iure communi tradit gloſſ. in d. §. ſedebunt autem; in verbo Matutino. Latiſſimè Polydorus Ripa de nocturno tempore cap. 134. per totum.

Sedere debent per duas horas, &c. & de iure communi id vtiq; ſtatutum eſt l. ſi locus. 59. ff. de Iudicijs, & d. §. ſedebunt, vbi à mane vſque ad veſperas ſedere diſponitur; & mox aliquod momentum temporis quieſcere l. continuus in princ. ff. de verb. obligat. gloſſ. in d. §. ſedebunt. in verbo, mox.

Reliquis autem diei horis, &c. debent audire partes, informare volentes, quod & de iure communi ſancitum eſt, in d. §. ſedebunt. ibi, & meridie, & veſpere &c. quid autem in exercendo officio Iudices debeant obſeruare docuit Calliſtratus in l. obſeruandum. 19. vbi gloſ. & Doctores. ff. de offic. Præſidis.

Et die, qua aſſettamentum, &c. nota neceſſitatem Iudicibus impoſitam per ſtatuentes non recedendi à curia, ſed in ea ſedendi, prout fit etiam in d. §. ſedebunt. Ex quo ita notat Polidorus Ripa de nocturno tempore d. c. 134. n. 13. & 14. immo nec ab ea pernoctare poſſunt niſi gratia ſoluendi votum l. illud. ff. de offic. Præſidis. Rebuffus in l. Vrbana. 166. §. pernoctare in princ. ff. de verb. ſignificationibus.

Iudices enim in audientia præſtanda faciles ſe debent præbere; non tamen contemni patiantur l. obſeruandum. ff. de offic. Præſidis.

De Ferijs. Cap. LVIII.

Diebus in honorem omnipotentis Dei & Sanctorum eius dicatis, nullatenus in Curia Capitol. Ius redditur. ſunt autem qui ſequuntur. Dies omnes Dominici.

DE MENSE IANVARII.

- A Circunciſione Domini vſq; ad Epiphaniam incluſiuè.
- S. Antonij Abbatis.
- Cathedræ Romanæ S. Petri Apoſtoli.
- SS. Fabiani & Sebaſtiani.
- S. Agnetis Virginis & Martyris.
- Conuerſio S. Pauli Apoſtoli.
- Indulgentiæ ad Aquam Saluiam.

DE MENSE FEBRVARII.

- Purificationis Beatæ Mariæ Virginis.
- S. Blaſij Epiſcopi & Martyris.
- S. Agathæ Virginis & Martyris.
- Cathedræ Antiochenæ S. Petri Apoſtoli.
- S. Matthiæ Apoſtoli.

DE MENSE MARTII.

- S. Thomæ de Aquino Confeſſoris.
- S. Franciſcæ Romanæ.
- S. Gregorij Papæ.
- S. Ioſeph ſponſi Beatiſſimæ ſemper Virginis Mariæ.
- Dedicationis Capellæ S. Crucis in Hieruſalẽ.
- Annuntiationis Beatæ Mariæ Virginis.

Omnes

Omnes feriæ ſextæ, ſeu dies Veneris huius menſis.

DE MENSE APRILIS.

S. Georgij Martyris.
S. Marci Euangeliſtæ.

DE MENSE MAII.

SS. Philippi & Iacobi Apoſtolorum.
Inuentionis Sanctæ Crucis.
S. Ioannis Apoſtoli ante Portam Latinam.
Apparitionis S. Michaelis Archangeli.
S. Bernardini Confeſſoris.

DE MENSE IVNII.

S. Barnabæ Apoſtoli.
S. Antonij de Padua.
Natiuitatis S. Ioannis Baptiſtæ.
SS. Petri & Pauli Apoſtolorum.
Commemorationis S. Pauli Apoſtoli.

DE MENSE IVLII.

Viſitationis Beatæ Mariæ Virginis.
S. Alexij Confeſſoris.
S. Mariæ Magdalenæ.
S. Iacobi Apoſtoli.
S. Annæ Matris S. Mariæ Virginis.

DE MENSE AVGVSTI.

S. Petri ad Vincula.
S. Dominici Confeſſoris.
Dedicationis Beatæ Mariæ ad Niues.
S. Laurentij Martyris.
A Vigilia Aſſumptionis Beatæ Mariæ Virginis vſq; & per totam octauam incluſiuè.
S. Bartholomæi Apoſtoli.
S. Auguſtini Epiſcopi.
Decollationis S. Ioannis Baptiſtæ.

DE MENSE SEPTEMBRIS.

S. Egidij Abbatis.
Natiuitatis Beatæ Mariæ Virginis.
Exaltationis Sanctæ Crucis.
S. Matthæi Apoſtoli & Euangeliſtæ.
SS. Coſmæ & Damiani Martyrum.
Dedicationis S. Michaelis Archangeli.
S. Hieronymi Presbyteri & Confeſſoris.

DE MENSE OCTOBRIS.

S. Franciſci Confeſſoris.
S. Lucæ Euangeliſtæ.
SS. Simonis & Iudæ Apoſtolorum.

DE MENSE NOVEMBRIS.

Omnium Sanctorum.
Commemorationis defunctorum.
S. Leonardi Confeſſoris.
Dedicationis Baſilicæ Saluatoris.
S. Martini Epiſcopi, & Confeſſoris.
Dedicationis Baſilicarum SS. Petri & Pauli Apoſtolorum.
Præſentationis Beatæ Mariæ ſemper Virginis.
S. Ceciliæ Virginis & Martyris.
S. Clementis Papæ & Martyris.
S. Chryſogoni Martyris.
S. Catharinæ Virginis & Martyris.
S. Andreæ Apoſtoli.

DE MENSE DECEMBRIS.

S. Nicolai Epiſcopi, & Confeſſoris.
S. Ambroſij Epiſcopi & Confeſſoris.
Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis.
S. Luciæ Virginis & Martyris.
S. Thomæ Apoſtoli.
A Vigilia Natiuitatis Domini vſq; ad Epiphaniam incluſiuè.
Dies Cinerum.
Dies Stationis ad S. Marcum.
Septem dies præcedentes diem Dominicum Reſurrectionis Domini, & nouē ſequētes.
Duo dies poſt Pentecoſtem.
Dies Aſcenſionis Domini cum tribus diebus præcedentibus, quibus Rogationes fiūt.
Dies Feſtiuitatis Sacratiſſimi Corporis Domini Noſtri Ieſu Chriſti.
Dies Proceſſionis eiuſdem in Eccleſia Beatæ Mariæ ſupra Mineruam.
Dies octaua eiuſdem, quo die S. me. Paulus Secundus inſtituit ſingulis Annis per Cameram Vrbis dari vnum Calicem & torcias duas Eccleſiæ Sancti Marci, & Candelas Magiſtratui & officialibus Ro. Po. aſſociantibus ob reuerentiam illius diei, & Indulgentias conceſſit.

Propter hominum quoq; tum publicam cum priuatam vtilitatem & letitiam, ſequentes etiam dies feriati ſunt, videlicet.

Dies decem, diem Cinerum præcedentes.
Dies Anniuerſarius Creationis Pontificis viuentis.
Dies Anniuerſarius Coronationis eiuſdem.
Dies in quo Officiales Ro. Po. Magiſtratum ineunt, & in quo Conſilium publicū fit.
Dies ingreſſus Senatoris cum duobus ſequentibus.
Dies Natalitius Vrbis, qui eſt vigeſimus primus

mus Menſis Aprilis: in his autem, exceptis cauſis criminalibus, Ius non redditur.

Poſt octauam quoq; diem Menſis Iulij vſq; ad Vigiliam Aſſumptionis Beatæ Mariæ Virginis propter meſſes & æſtiuos calores feriæ inductæ ſunt & Vindemiarum tempore, ſi alter ex litigatoribus, ſe vel procuratorem ſuum in Vindemijs impeditum iureiurando aſſerat, induciæ Iudicis arbitrio moderandæ, perſonarum qualitate penſata tribuendæ ſunt. Ab his tamen Meſſiũ & Vindemiarum ferijs excipiuntur cauſæ tam ſummariæ, quàm executiuæ cuiuſcunq; generis; & cauſæ omnes appellationum, & nullitatum, & reſtitutionis in integrũ: necnòn cauſæ criminales & aliæ à præſentibus Statutis exceptæ; in quibus, non obſtantibus ferijs prædictis Meſſium & Vindemiarum, Ius petentibus redditur.

De Ferijs. Cap. 58. Gloſſ.

Et vetuſtas illa veneranda docuit ferias ſeruari; nam lege duodecim Tabularum ita de ferijs ſancitum eſſe dignoſcimus. Ferijs iurgia amouento, eaſq; in famulis operibus patratis habento. Itaq; vt ita cadat, in annuis anfractibus deſcriptum eſt. Certaſq; fruges, certaſq; baccas, ſacerdotes publicè libunto. Hoc certis ſacrificijs ac diebus, itemq; alios addes. Vbertatẽ lactis fœturæq; ſeruanto. Idq; ne committi poſſit ad eam rem, & rationem curſus annuos ſacerdotes finiunto. Et de iure communi dies Feſtos Maieſtati Altiſſimæ dedicatos, vt inquit Imper. in l. dies 10. C. de ferijs: nullis volumus voluptatibus occupari; nec vllis exactionum vexationibus profanari. Dominicum itaq; diem ſemper honorabilem decernimus venerandum; vt à cunctis executionibus excuſetur, nulla quemquam vrgeat admonitio, nulla fideiuſsionis flagitetur exactio, taceat apparitio, aduocatio delitescat, ſit ille dies à cognitionibus alienus, præconum horrida vox ſileſcat, reſpirent à controuerſijs litigantes, habeant fœderis interuallum ad ſe veniant aduerſarij non timentes, ſubeat animos Vicaria pœnitudo, pacta conferant, tranſactiones loquantur. Nec huius tamen religioſi diei ocia relaxantes, obſcænis quibuslibet patimur voluptatibus detineri. Nihil eodem die ſibi vindicent ſcæna Theatthralis, aut Circenſe certamen, aut ferarum lachrimoſa ſpectacula, etiamſi in noſtro ortu; aut natali celebranda ſolemnitas inciderit, differatur. Amiſsionem militiæ, proſcriptionemq; patrimonij ſubſtinebit, ſi quis vnquam hoc die feſto ſpectaculis intereſſe, vel cuiuſcumq; Iudicis apparitor prætextu negocij publici, ſeu priuati, hæc quæ lege hac ſtatuta ſunt crediderit temeranda. Hos etiam dies ſolis nuncupantur, quos ritè maiores noſtri dominicos dixere l. omnes dies. 7. §. & dies ſolis, & l. omnes Iudices. 3. C. de feriis. Ruri tamen poſiti agrorum culturæ liberè ſcienterq; inſeruiant: quoniam frequenter euenit, vt non alio die aptius frumenta ſulcis, & vineæ ſcorbibus commendentur, & ne occaſione momenti pereat commoditas cæleſti prouiſione conceſſa. d. l. omnes. 3. §. ruri. C. de ferijs. c. 1. de ferijs. & c. licèt. 3. eodem. Quibus enim diebus vltra Dominicum ſit de iure communi feriandum ſancitum eſt, d. l. omnes. 7. C. de ferijs. & in l. 2. C. eodem, vbi habetur ſimilis enumeratio dierum feriandarum, & de iure Canonico in c. conqueſtus. 5. de ferijs vtiq; ſit dierum feriandarum, quam non immeritò ſunt imitati ſtatuentes in hoc noſtro ſtatuto de ferijs.

Regulariter enim omnes dies ſunt iuridici, niſi feriati ſint conſtituti. l. omnes. 7. C. de ferijs, etſi feriati dies conſtituti; non ſint ab hominibus obſeruati; vltra pœnam nullitatis geſtorum de qua in l. 2. in fine. C. eodem. & toto tit. extra eodem ſtatuitur, & alia pœna in l. dies feſtos 10. §. omiſſionem. C. de ferijs. Limita primo niſi non Papa, non Imperator, non Princeps, ſed Iudex ferias condiderit; nam ipſe dilationes dare, non autem ferias condere poteſt, l. 1. & toto tit. C. de dilation. l. à nullo. 4. C. de ferijs. c. 1. & toto tit. extra de dilationibus. Gloſſa in continuatione Rubricæ de ferijs in vtroq; iure. Limita 2. niſi res tempore ſit peritura. l. omnes Iudices. 3. §. ruri. C. de feriis. c. licèt. 3. extra eodem, l. 1. in princ. & §. ſed excipiuntur. ff. eodem. Limita 3. niſi diebus feriatis rei ruſticæ operam dederit. d. l. 3. §. ruri. l. 1. in princ. ff. eodem. l. quid ſi 6. l. Præſides. 4. ff. eodem. Limita 4. niſi diebus feriatis quis filios emancipauerit, vel ſeruos manumiſerit, aliosq; legitimos actus liberales fecerit. l. 2. C. de feriis. l. actus. 8. C. eodem. Limita 5. niſi in diebus feriatis pacta, vel tranſactiones fiant. l. dies feſtos. 10. §. pacta. C. eodem. Limita 6. niſi feriatis diebus non obſtantibus partes de eorum cauſis cognoſci conſentiant d. l. quid ſi 6. ff. de feriis. l. 1. ff. eodem c. conqueſtus in fine extra eodem. Intellige de feriis introductis in fauorem hominum; non autem in honorem Dei; quia iſtis non poſ-

ſunt

ſunt homines renunciare niſi ob neceſſitatem, vel pietatem, d. c. conqueſtus. de feriis. Limita 7. Niſi morte rei conuenti actio ſit peritura. l. ſolet. 3. ff. eodem. l. 1. §. fin. ff. eodem. Limita 8. ex cauſis; quæ dinumerantur in l. 2. ff. de feriis. Limita. 9. Niſi cauſa liberalis ſit dicta. l. ſolet. §. penult. ff. de feriis. Limita 10. niſi quis nundinarum nomine aduerſus communem vtilitatem quid accepiſſe dicatur. d. l. 3. §. fin. Limita 11. niſi cauſa ad militarem diſciplinam pertineat. l. penult. ff. de feriis. Limita 12. niſi cuſtodia ſit audienda, & de latronibus quæſtio habenda l. prouinciarum. 9. C. de feriis. l. penult. ff. eodem. l. cuſtodias. 12. ff. de publ. Iudic. Limita 13. niſi publica cauſa ſit; ac fiſcalis, vel piſtoria. l. publicas. 5. C. de feriis, declara niſi in quindecim diebus Paſchalibus; in iis enim publicæ & fiſcales cauſæ ſunt inhibendæ l. omnes dies. 7. §. fin. C. de feriis.

Die feriata poteſt exequi citatio pro die vtili. Federic. de Senis in conſ. 420. n. 1. Tiraquel. de retract. lignag. ad finem tituli. nu. 28. & Bart. in l. 2. §. item ſi. nu. 6. ff. ſi quis in ius vocatus non iuerit. Caſtren. in conſ. 270. n. 3. lib. 1. Soccin. Regul. 125. addentes ad Mattheſ. ſing. 19. nu. 25. Mantua ſing. 46.

De Libelli, ſiue Petitionis oblatione, Litis conteſtatione, & Dilationibus præfigendis in cauſis ordinarijs. Cap. LIX.

IN cauſis, in quibus de maiori ſumma vigintiquinque ducatorum auri, vel re valorem prædictum excedente, tractatur (ſi cauſæ à iure communi, vel ex forma præſentium Statutorum priuilegiatæ non ſint); forma infra tradita procedatur. In primis actor citare faciat reum, iuxta formam ſupra traditam, ad videndum productionem petitionis, & reſpondendum illi, quam actor facto teneatur exhibere in ſcriptis, & altera die vel aliàs ad libitum actoris, ante tamen productionem articulorum, & teſtium examen, reo citato ad conteſtandum litem; aliàs videndum pronunciari litem haberi pro conteſtata, & ad præſtandum præſtariq; videndum iuramentum calumniæ; eo non comparente vel comparente, & litem huiuſmodi non conteſtante, in eius contumaciam lis habeatur pro conteſtata, & actor iuramentum calumniæ, vt infra dicetur, præſtet. Quibus peractis, producantur poſitiones vel articuli, inducantur teſtes, aliaq; fiant hinc inde in cauſa, quæ pro verificatione, ſeu impugnatione dictæ petitionis reſpectiuè neceſſaria fuerint, aut opportuna. Teneatur tamen Iudex, ſi altera pars petierit, dare in cauſis prædictis tres dilationes partibus ad probandum de eorum iure competentes, iuxta cauſarum importantiam, & difficultatem illarum, videlicet, duas ad probandum, & tertiam ad probatum habendum, per omne genus probationis & perfecti examinis. Quibus dilationibus lapſis, Iudex cauſam expediat; nec requiratur alia tela, ſeu ordo iudiciarius: & aliàs prædictis non ſeruatis, ſententia ferenda ſit ipſo iure nulla. Non poſſit tamen actor aliquid addere vel dettahere dictæ petitioni, poſt huiuſmodi litis conteſtationem, ſeu habitam pro conteſtata, abſq; refectione expenſarum; & Iudex teneatur totam cauſam petitionis expedire, abſoluendo vel condemnando, prout iuſtũ fuerit: alioqui pœnam vigintiquinque ducatorum auri incurrat.

De libelli ſiue petitionis oblatione; litis conteſtatione, & dilationibus præfigendis in cauſis ordinarijs. Cap. 59. Gloſſ.

Libellus in iure multis modis ſumitur. Primo modo pro pane albo. l. Iudices. C. de epiſc. audien. Secundo modo dicitur petitio, & aſſertio actorum facta in iudicio ſolemnitate iuris: de quo in Auth. offeratur. C. de litis conteſt. & in c. 1. & 2. de libel. oblat. & iſto modo ſumitur in hoc ſtatuto. Tertio modo dicitur libellus; qui datur à Iudice parti appellanti à ſententia. l. 1. ff. de libe. dimiſ. de quo infra. c. 167. & 168. Quarto modo dicitur libellus ſcriptura priuata facta ad alicuius infamationem. l. 1. C. de famoſ. libell. Quinto modo dicitur delegatio cauſæ. l. nec quicquam. §. vbi. ff. de offic. proconſ. & legat. Sexto modo dicitur libellus paruus liber ad differentiam libri magni. Et libellus, de quo loquitur ſtatutum eſt breuis; & ordinata ſcriptura claram continens, Iudici ac parti demonſtrans intentionem agentis, & accuſantis; quæ colligitur ex d. auth. offeratur. & ex l. edita actio. C. de edendo, hanc definitionem approbat Cyn. in d. auth. offeratur.

Litis Conteſtatione; Eſt enim in omni actione ſeu controuerſia vnum aliquod præcipuum; quod litem facit; quo ſublato, vel deciſo, lis eſſe deſinit; Hoc enim ſtatum cauſæ Rhetores vocant; quod ibi ſit primus cauſæ congreſſus, vel quod in hoc cauſa conſiſtat, & de eo ſit ferenda ſententia. Alij conſtitutionem. Iuris Con-

ſulti veteres litem conteſtatam nominarunt. Nam cum omiſſis exceptionibus dilatorijs, ipſa cauſa Iudici ab vtraq; parte exponitur; euenit vt in aliquo partes confligant; ex qua conflictione quæſtio vel facti, vel iuris, reſultat. Quo facto apud Veteres alterutra pars conteſtabatur, ſeu teſtes aduocabat illud eſſe in quo lis conſiſteret; quod ſi probaſſet, vel aduerſarius probare non poſſet, penes ſe victoriam cauſæ futuram. Vnde litis conteſtationem appellatam eſſe credibile eſt; ex qua quid litem faciat, & quis cauſæ ſtatus ſit Iudici, appareat. Hæc res ſi in iudicia reuocaretur, plura iudiciorum vitia euaneſcerent. At nunc, cum Iudex litis conteſtationis, adeoq; iudicandi rationis ſit ignarus, ſedet inter Aduocatos, & Procuratores, tanquam Aſinus inter Simias; & neſcit quando diſputationes in cauſa permittendæ ſint; quando inhibendæ; Hinc ne neceſſarias inhibeat, non neceſſarias permittit, & Aduocatis in infinitum diſputandi licentiam concedit: non ſemel, ſed ſæpius dilationes eaſq; & ex leuiſſima cauſa dat. Vt præcipua litium diuturnitatis cauſa in Iudice ſita ſit. Quod Imperatorem quoque Iuſtinianum non latuit qui in l. properandum. 11. §. 1. C. de iudicijs inquit, ſi Iudices voluerint; nullus tam audax inuenitur; qui poſſit inuito Iudice litem protelare. Omnes ergo iudiciorum reformationes inutiles erunt ad litium diuturnitatem tollendam; niſi prius reformabitur Iudex. Nam languente capite, cætera membra ſuo officio rectè fungi non poſſunt; totum corpus languere neceſſe eſt: Quomodo enim id fieri poſſit colligitur ex allegatis ſupra. c. 3. & c. 4. & vt ad inferiora deſcendam. cum litis conteſtatio ſit de ſubſtantialibus Iudicij. l. prolatam. C. de ſenten. & interl. om. Iudic. debet eſſe nota Iudici, nec de ea debet dubius eſſe, alias ſententia redderetur nulla, ſecũdum Bart. in l. 2. ff. de iudic. quomodo lis conteſtetur; tradit Papien. in forma reſpo. rei. glo. non tamen animo &c. fol. 97. & ibi addentes.

Dilationibus. *poſt datum libellum, & litem conteſtatam datur terminus ad probandum; ideo rubrica ipſa ſubiungit poſt litis conteſtationem de dilationibus; quæ ex hoc ſtatuto debent eſſe tres. cum de iure communi vna tantum peremptoria detur dilatio. Alex. per illum tex. in l. fin. in 1. not. ff. de ferijs. Bart. in l. mancipiorum. ff. de opt. legata, & in l. ceſſante. C. quomod. & quan. Iud. de hac re latè Specul. in tit. de dilat. Papien. in forma oppo. contra teſtes §. ſuntq;. nu. 14 fol. 158. & Marant. in 6. par. de dilation. Tertius actus. f. 385.*

In cauſis. *Exequutiuæ, & ſummariæ cauſæ ab hac procedendi forma ſunt exceptæ, quod etiam euenit de iure communi, Aſin. in praxi §. 2. c. 3. nu. 36. & 37. Menoch. de arbit. quæſt. 22. nu. 3. Bart. & Doct. in d. auth. offeratur. Soccin. regul. 289. Cott. in verbo, libellus, Menoch. quæſt. 18. vbi ſupra. & de recuper. remed. 15. nu. 240. An huic formæ partes poſſint renunciare, diſtinguit Aſinus. §. 5. c. 6. Papien. in forma libelli in actione reali. verſ. ad euidentiam. nu. 13.*

Petitio, & libellus hic pro eodem ponitur. licet differant in tribus de iure communi, vt per Iaſ. in §. triplici. nu. 33. Inſtit. de act. Orian. in c. quoniam contra. c. 12. nu. 28. Aſin. in prax. §. 5. c. 3. in princ. & §. 4. c. 1. nu. 2. & in tractatu meo de differentijs. verbo, libellus.

Reſpondendum illi. *& de iure communi fit iſta citatio. Papien. in forma libelli, in actione reali. verſ. ad euidentiam. nu. 16.*

Exhibere, & producere idem important. Rebuff. in l. plus eſt. verſ. 12. ff. de verb. ſignif. Aſin. in prax. §. 4. c. 5. nu. 2.

Non poſſit tamen &c. Contra eſt tex. in l. edita. vbi Gloſſ. & Doctores C. de edẽdo, vbi latiſſimè limitatur, ampliatur, & declaratur, Papien. in forma libelli actionis realis. verſ. ſaluo iure addendi &c. per totum fol. 64. Rota diuerſ. in deciſ. 256. nu. 8. par. 1.

Si copia petitionis iurium vel articulorum petatur, quando recipienda ſit. Cap. LX.

COpiam petitionis articulorum iurium, aut aliam quamvis petens, ab hac lege monitus cenſeatur ad illam recipiendam ad eam diem, quam Notario ad eam ſibi tradendam ſupra ſtatuimus: & ſi non receperit, ſibi imputetur, & pro contumace habeatur, & contra illum tamquam contra contumacem in eo actu procedatur; nec ſit opus aliqua alia citatione ad illam recipiendam, niſi per eum non ſteterit, & de hoc proteſtatus fuerit. Tempora autem dandarum & recipiendarum copiarum in dilationibus pendentibus nõ computentur.

Si copia petitionis iurium vel articulorum petatur, quando recipienda ſit. Cap. 60.

Gloſſ.

Supra c. 28. coguntur Notarij ad primam peti-

petitas copias dare, ſed quia ſæpè petens non curat illas recipere ideo ſtatuentes; ſi petens illas non receperit illa die qua Notarij tenentur dare, ei vult eſſe imputandum, & quod habeatur pro contumace, & contra illum tanquam contra cōtumacem in eo actu procedatur abſq; aliqua citatione ad copias petitas recipiendū.

In eo actu; Contumax in vno actu ſibi non præiudicat in ſequentibus. c. 2. de dol. & cōtum. Federic. de Sen. in conſ. 142. nu. 2. Rot. diuerſ. deciſ. 663. nu. 3. par. 1.

Pro contumace habeatur; Ergo non erit verus contumax, & poterit appellare argumento à contrario. l. 1. C. quor. appell. non recip. Iaſ. in l. vnica. §. procurator. nu. 12. & ſeq. ff. ſi quis ius dicenti. Roland. conſ. 38. nu. 15. lib. 2. Papien. in forma appellat. à definitiua verbo, coram vobis, nu. 9. & ibi addentes. Immo erit verus contumax, quia citatus à lege pro certa die ad recipiendum copias non comparuit, Burſatt. in conſ. 225. nu. 37. lib. 2. Lancell. de attentat. 2. part. c. 12. de attentat. app. pendente limit. 50. nu. 155. & 156. & non poterit appellare. d. l. 1. cum alijs ibi allegatis, Papien. vbi ſupra. Verus contumax quis dicatur, tradunt Gemin. conſ. 2. Rot. in nou. deciſ. 2. de dol. & cōtum. Rauen. ſing. 12. Socc. reg. 104. & reg. 105. Marant. 6. par. princ. vltima parte iudicij. 2. actu. nu. 274. Grat. conſ. 100. nu. 9. lib. 1. Menoch. conſ. 100. nu. 13. Vrſil. ad Afflict. deciſ. 133. nu. 5. Lancell. vbi ſup. 3. par. c. 8. de ſenten. in cauſ. attent. nu. 51. Fictus contumax quis dicatur tradunt ſupra citati Doctores, & Soccin. reg. 105. contumax fictus &c. Marant. d. 2. actu. nu. 279.

De exceptione declinationis fori. Cap. LXI.

PRiuilegiati, & qui Ius habent declinandi forum, de quorum exemptione notoriè non conſtaret, ſi citati non comparuerint, & contumaces fuerint, non remittantur niſi refectis expenſis contumaciæ; & ſi conſenſerint in iuriſdictionem, & iuriſdictio ſit prorogabilis, non poſſint ſe in eadem cauſa poſtmodum à Iudice in quem conſenſerunt, eximere, vſq; ad determinationem, effectualemq; executionem: & ſemper in omnibus cauſis, tam ciuilibus, quàm criminalibus ab eo, qui prius cognoſcere cœperit, & iuriſdictionem legitimè præoccupauerit, proſecutio fiat; & intimatione legitimè & authēticè facta, ab altero deſiſtatur: & ſi quid attentetur, irritum & nullum exiſtat.

De exceptione declinationis fori.
Cap. 61. Gloſſ.

Exceptio declinatoria fori, ſeu incompetentiæ Iudicis, debet opponi ante omnes alias exceptiones dilatorias: nam ſi aliæ opponantur ante, per illarum oppoſitionem inducitur conſenſus in iuriſdictione, & non poteſt poſtea opponi l. ſed ſi ſuſceperit ff. de iudic. l. fin. C. de except. Abb. & Doct. in c. monaſterium. de re iud. quod limita & declara, vt per Doct. vbi ſupra, & per Miſing. cētur. 4. obſeruat. 27. Guid. Pap. deciſ. 275. nu. 3. Lanfran. concl. 67. Papien. in forma declinat. iuriſdict. verbo, coram vobis, & ibi addentes, & in verbo, nec fuiſſe Iudicem &c. & in princ. & per totum, vbi etiam addentes latiſſimè Marant. in 4. part. 12. princip. diſtinc. nu. 12. & ſeq. fol. 210. & infra c. 184. Nam idem extat diſpoſitum de exceptione ſuſpicionis Iudicis, tam de iure communi per ſupra allegatos, quàm ex diſpoſitione Statuti d. c. 184. & eſt tex. in l. apertiſſimi C. de iudic. & in c. ſuſpitionis. de offic. deleg. Papien. vbi ſupra. verbo, Iudicem ſuſpectum. nu. 7. fol. 79. Aſin. in prax. §. 13. c. 8. Didac. pract. qq. c. 26. nu. 2.

De exceptionibus litis ingreſſum impedientibus. Cap. LXII.

SI ante litis conteſtationē opponatur à reo exceptio Iudicis incompetentis, litis alibi pendentis, Rei iudicatæ, Iuramenti litis deciſiui deferendi, Tranſactionis, Litis finitæ, Petiti compromiſſi, Præpoſterati ordinis ſubſtantialis, Cauſæ præiudicialis, Pendentis termini ad perficiendum inuentarium, ſecundum l. fi. C. de iure deliberandi. Pacti de non petendo, Excommunicationis maioris, inhabilitaris vel etiam illegitimitatis perſonę, aut alia per quam per pręſentia Statuta audientia prohibeatur, vel actio agenti denegetur, ſuper illis diſcutiatur, & parti opponenti Iudex quinque dierum vtilium terminum pręfigat, infra quem, ſi exceptionem non probauerit, per Iudicem ad vlteriora in cauſa procedatur: & exceptiones quę merita concernere poſſunt, cenſeantur ad merita reſeruatę.

De exceptionibus litis ingreſſum impedientibus. Cap. 62. Gloſſ.

Exceptiones litis ingreſſum impedientes dinumerantur in hoc ſtatuto, adſunt & aliæ multæ, de quibus per Doct. in c.1. & toto tit. de ordin. cognit. & l. 1. & toto tit. C. de ordin. Iudic. quas meminit Papien. in forma reſpōſ. rei. verſ. quoad impediendum proceſſum. nu.6. Marant. in 4. part. 20. diſt. per totam. fol.238.

Exceptionum autem quot ſint ſpecies, tradit Papien. in forma reſponſ. rei. verbo, ſaluis alijs except. fol. 114. & ab effectu aliæ appellantur perpetuæ, & peremptoriæ, aliæ temporales, & dilatoriæ. Perpetuæ & peremptoriæ ſemper agentibus obſtant, & ſemper rem, de qua agitur, perimunt. Temporales atq; dilatoriæ ſunt, quæ ad tempus nocent, & temporis dilationem tribuunt §. appellantur. Inſtit. de except. & §. penult. inſtit. eod. l.2. §. fin. ff. de except. & l. exceptiones. 3. ff. eodem, & eorum finis eſt excludere actionem d.l. 2. in princ. §. illud. & ideo exceptio dicta eſt quaſi quædam excluſio, quæ interponi actioni cuiuſque rei ſolet ad excludendum id, quod in intentionem, condemnationemq; deductum eſt. d.l.2. & l. exceptio. 22. ff. de except. Sed etſi in exceptione probanda reus actoris partes ſubſtineat, tamen actionis verbo non continetur exceptio l. verbum. 8. ff. de verb. ſignif. l. in exceptionibus. in princ. ff. de probat. l. 1. ff. de excep. l. generaliter. 12. eodem. Replicatio eſt contraria exceptio, & quaſi exceptionis exceptio. l. exceptio. 22. in fin. ff. eodem. l.2. §. replicationes eod. §. 1. inſtit. de replic. l. non exceptionibus. 10. C. de except. Duplicatio eſt contraria replicationi, & ideo de duplicationibus, triplicationibus, quadruplicationibus &c. tradit d.l.2. §. illud. ff. de except. & §. interdum. Inſtit. de replicat. Cauſæ autem exceptionum tres proponuntur in l. exceptiones. 20. ff. de except. & cui competit actio, eidem quoq; exceptio eſt danda l. inuitus. 198. §. 1. ff. de reg. iuris. & datur hæredibus & ſucceſſoribus d. l. inuitus. §. cum quis l. inde etiam. 3. §. ſi quis. ff. de itine. actuq; priuat. l. in hoc iudicium. 14. §. ſed is qui. ff. comm. diuid. l. emptori. 28. C. de euict. & quæ competunt principali plerumq; ſolent accommodari fideiuſſoribus. §. exceptionis. inſtit. de replic. l. defenſiones. 11. C. de except. l. exceptiones. 7. ff. eodem. quod limita, vt in d. l. exceptiones. in princ. & in §. veluti, & vt in §. fin. inſtit. de replic. & competit aduerſus principalem actorem, & eius hæredes & ſucceſſores; exceptio enim quæ obſtat auctori, & defuncto obſtat hæredi, & ſucceſſori. l. quod ipſis. 185. ff. de reg. iuris. l. creditor. 12. ff. de diuerſ. temp. præſcript. Niſi ex dolo, vel delicto auctoris exceptio obyciatur, hæc ſucceſſori non obſtabit probatur, & diſtinguitur in l. apud Celſum. §. de auctoris. ff. de doli mali except. Et dilatoria exceptio non niſi ante litem conteſtatam eſt obÿcienda. l. ſi quis. 12. C. de except. cum alijs allegatis ſupra in princip. Rota diuerſ. deciſ. 444. n.4. par. 1. peremptoria vero poſt litem conteſtatam ante ſententiam quandocunq; l. præſcriptionem. 8. C. de except. l. cum nondum. 4. C. eodem. l.2. C. ſenten. reſcin. non poſſe. Et omnis exceptio eſt perpetua. l. pure. 5. §. fin. ff. de doli mali except. niſi nō reus exceptionem, ſed actor replicationem obiiciat. Nam replicatio eſt temporaria ſicut actio. d.l. pure. & l. quæſitum. §. fin. de pecul. ſed non numeratæ pecuniæ exceptio biennalis eſt. l. in contractibus. C. de non numer. pecun. Limita vt in §. in omni tempore. Naufragii annalis. l. 2. C. naufrag. & pluribus exceptionibus; quis vti poteſt. l. nemo. 8. ff. de except. l. is qui. ff. eodem. l. nemo 43. ff. de reg. iuris; & actio illa quæ per exceptionem remouetur eſt nulla. l. eleganter. §. ſeruus. ff. de dolo malo. l. non videtur. 13. ff. de reg. iuris. l. Marcellus 66. ff. eodem. l. nihil intereſt. 112. & l. ſi quis. 115. ff. de reg. iuris. Et qui exceptione vtitur, non vtiq; exiſtimatur fateri intentionem actoris. l. non vtiq; 9. ff. de except.

De excommunicationis, aut diffidationis exceptione. Cap. LXIII.

EXcommunicati excommunicatione maiori, vel ciuiliter diffidati, cum conſtiterit, non audiantur agendo, niſi ſatisfecerint: vel legitimè abſoluti, vel reaffidati demonſtrentur.

De excommunicationis, aut diffidationis exceptione. Cap. 63. Gloſſ.

De iſta excommunicationis exceptione eſt tex. in c. pia. de except. in 6. vbi oppoſita; eſt infra octo dies probanda, per ſtatutum ſequens infra quinque; & poſt facto depoſito infra tres dies vtiles; impedit enim proceſſum d. c. pia, & eſt anomala, & poteſt opponi in quacunq; parte iudicii. c. 1. de excep. in 6. Spec.

de

Digitized by Google

de except. §. 1. verſ. anomala, & de materia vide plenè Felyn. in c. except. col. 5. & ſequ. de except. Papienſ. in forma reſponſ. rei verbo, excommunicationis. fol. 100. Maranta 4. part. vigeſima & vlt. diſt. num. 14. fol. 240. & par. 6. nonum membr. 1. partis. n. 5. fol. 356. & non probata poſt primam dilationem, ſi facto depoſito non probabitur infra tres dies, depoſitum conſignabitur parti.

Excommunicationis, ſeu diffidationis exceptionem, & alias hic enumeratas opponens, quid implere teneatur, & quando admittatur. Cap. LXIIII.

EXceptionem excommunicationis, aut diffidationis, ſiue in perſonam aduerſarij, ſiue Iudicis quæ probatione indigeat, opponens, poſt lapſum ſecundæ dilationis ſtatutariæ, nullatenus audiatur, niſi facto deponat ducatos auri quinque penes acta Notarij illico parti aduerſæ aſſignandos; niſi de ea infra tres dies vtiles legitimè docuerit: poſt lapſum verò dilationum, ſeu concluſum in cauſa, dictæ exceptiones præſumantur malitioſè oppoſitæ, & nullatenus ſententiæ prolationem impediãt. Si verò poſt lapſum trium dilationum, aut ad impediendam executionem rei iudicatæ, vel aliam quamcumq; executionem exceptiones noui pacti, ſeu conuentionis, liberationis, aut ſatisfactionis, pendentiſq; alibi litis opponatur, non audiatur opponens, niſi rem aut ſummam iudicatam, ſeu pro qua executio petitur, deponat cum effectu, illico victori conſignandam, niſi infra tres vtiles dies de dicta exceptione legitimè docuerit. Inſtrumenta autem ſcripta à Notario diffidato, vel excommunicato, aut ſi teſtes in inſtrumento adhibiti ciuiliter diffidati, aut excommunicati dicantur & ſint, non vitlentur; ſimiliter nec vitietur ſententia, aut laudum latum à Iudice, vel arbitro diffidato, vel excommunicato, niſi publicè ab omnibus tempore latæ ſententiæ, vel laudi, vt excommunicatus vitabatur.

De termino ad excipiendum contra commiſſiones, ſi quæ in cauſa præſententur. Cap. LXV.

CItato ad dicendum contra commiſſionem, ſiue Apoſtolicum reſcriptum, ſi petierit terminum ad opponendum, is ad primam diem poſt habitam copiam aſſignetur: quòd ſi opponatur aliquid, quod probatione dignum videatur, hac lege vtriq; parti terminus duorum dierum vtilium ad iuſtificandum & impugnandum, probandum, probatumq; habendum, abſq; alio Iudicis miniſterio datus eſſe intelligatur, poſt cuius lapſum ad reliquos incumbentes actus in cauſa procedatur.

De termino ad excipiendum contra commiſſiones, ſi quæ in cauſa præſententur. Cap. 65. Gloſſa.

An ex iſto ſtatuto poſſit contra reſcriptum dari de ſubreptione. Et cum Capitolium ſit in Romana Curia vbi adeſt facilis aditus ad Principem; videtur quod non propter facilem aditum ad Principem. Achill. deciſ. 29. in fine de appellat. Contrarium dicit Puteus in deciſ. 301. n. 4. lib. .2 dum ibi firmat commiſſionem ſubreptitiam in Curia Capitolii nullam tribuere iuriſdictionem. Si citatus petierit terminum ad opponendum, eiq; datus non fuerit, legitimè appellat; & Iudex factum contra formam huius ſtatuti reuocabit; vt aliquando fuit per me ſeruatum.

De iuramento calumniæ, & illius forma. Cap. LXVI.

PRincipales perſonæ, ſi præſentes ſint, per ſe ipſos iuramentum calumniæ præſtent: ſi verò ab Vrbe vltra viginti milliaria abſint, de qua abſentia per iuramentum procuratoris conſtet, tunc procurator eorum legitimus ſpeciale mandatum ad Iurandum de calumnia habens, ad iurandum admittatur; &, ſi altera pars etiam à procuratore aduerſario iuramentum calumniæ ex ſua perſona exigat, ipſe quoq; procurator, etiam in animam ſuam illud præſtare teneatur; &, ſi actor à reo, illiuſq; procuratore iuramentum exigat prædictum, non ante reus, vel illius procurator ad excipiendum vel defendendum admittatur, quàm & ipſi, vt ſupra, iuramentum calumniæ præſtent: & nihilominus actor contra ipſos procedere poſſit. In iuramento autem calumniæ præſtando, hæc nominatim & ſpecificè à iurantibus aſſerantur. Primùm, quòd non calumniandi animo agit vel defendir: ſed quia lis pro parte ſua ſibi videtur iuſta: Secundùm, quòd probationem non exiget, niſi quam pro veritate ſibi neceſſariam pu-

ſtabit: Tertiùm, quòd nihil dedit aut promiſit, dabit vel promittet Iudicibus, vel Notario aut teſtibus, vel mediatoribus, aut alicui alteri perſonæ, vt ſententia detur: Quartùm, quòd calumniandi animo aliquam dilationem non petet: Quintùm, quòd pactum de quota litis non fecit. Quæ capitula principalibus perſonis, per Actuarium declarari mandamus: poſſitq; Iudex pro huiuſmodi iuramento recipiẽdo, ad egregias perſonas vel impeditas, necnon & honeſtas mulieres Notarium in Vrbe & extra per viginti milliaria, eorum ſumptibus, deſtinare. Notarij, qui in prædictis negligentes fuerint, pœnam aureorum decem vice qualibet incurrant, nec vlterius ad ſcribendum in illa cauſa admittantur.

De Iuramento calumniæ; & illius forma. Cap. 66. Gloſſa.

Communi iure in omnibus cauſis iuramentum calumniæ præſtandum eſt. l. 1. vbi gloſ. & doct. C. de iur. propter calum. c. cæterum cum aliis ſequent. de iurament. calumn. l. 2. C. eodem. l. rem non nouam. §. patron. C. de iudic. & id tam ab actore; quam à reo. §. item actoris inſt. de pœna temer. litig. dicta l. 2. in princ. §. 1. auth. vt litigantes in exordio litis, &c. eſt etiam præſtandum à tutore, curatore, & procuratore; & aduocato vtriuſq; partis d. l. 2. §. quod obſeruari. §. in litibus. auth. vt litigantes §. vtriuſq; inſt. de pœna teme. litig. d. l. rem non nouam. §. patroni. C. de iudicijs. non tamen iurant; quod cauſa vera & iuſta ſit, ſed quod exiſtiment veram; & iuſtam eſſe. d. l. 2. §. & licèt; & regulariter in iudicio iurandum eſt, niſi perſona in aliqua dignitate poſita ſit, tunc domi iurare poteſt. d. l. 2. §. ſin autem. Item niſi mulier iurare debeat d. l. 2. ibi vel ſexus perſonæ, l. ad perſonas. ff. de iur. iuran. c. mulieres. de iudicijs in 6. §. ſi mulier. auth. vt litigatores; vel aliter qui iurare debet ſit impeditus, vel abſit. §. quod ſi dicta auth. vt litigatores, & §. ſi partes. & d. l. 2. §. ſin autem abſuerit. Tunc enim vel domi iurat; vel per procuratorem ad id ſpecialiter conſtitutum. c. fin. de iuram. calumn. in 6. Alex. poſt alios in l. qui bona. §. qui alieno. ff. de damno infecto, & concipit verba in animam ſui principalis c. tibi Domino. vbi gloſſa 63. diſtinct. c. procurator de elect. in 6. c. in appellationibus §. procuratores. vbi gloſſa de iurament. calumn. Lucas Petus lib. 2. de cauſis ordin. c. 3. nu. 4. & ſequ. & poteſt præſtari quandocumq; etiam poſt concluſum in cauſa Papazzonus deciſ. 2. nu. 36. de reſcriptis. Addentes ad Veſtrium lib. 5. c. 2. nu. 14. Maranta. par. 6. de iuram. calum. n. 3. fol. 378. & ſi non præſtetur parte petente proceſſus eſt nullus, ſecus ſi pars non petat. Vant. de nullit. ex defectu proceſſ. n. 29. Rota coram Card. Mantica in Bonon. attentatorum. 24. Octob. 1588. & eſt tex. in d. l. 2. §. quod ſi actor. vbi gloſſa & Bald. C. de iureiuran. propter calumn. Puteus deciſ. 398. lib. 2. & Iudices debent ſeſe oſtendere triſtes, & iratos contra recuſantes iurare. gloſ. in d. §. quod ſi actor. in verbo triſtitia. Tacitè non petendo à parte poteſt remitti; à Iudice vero nec tacitè, nec expreſſè. Curt. de iureiuran. propter calum. §. ſed quia veremur. n. 1. in fine. Rota coram Mantica ſupra verſ. non obſtat quod Iudex.

An cogatur præſtare hoc iuramentum; qui perfectè ſuam intentionem probauit; & pro affirmatiua eſt Rota in dicta Bononien. attent. verſ. nec etiam refragatur.

Pro negatiua eſt Bald. in c. 2. n. 7. in fine de probat. Iaſ. in l. admonendi. in 2. lect. n. 84. ff. de iureiuran. & rota in Aprutina cenſus coram R. P. D. Sacrato 4. Iulij 1601.

In cauſis ſummarijs eſt præſtandum. Surdus deciſ. 18. n. 6. Puteus. 398. lib. 2. Menoch. de arbitr. q. 20. n. 2. & 3. & coram Mantica. vbi ſupra in Notorijs non præſtatur. Curt. vbi ſupra in prin. n. 3. qui citat Bald. nec in ſpiritualibus, c. litteras. de iuramento calumn. & c. litteras. §. præterea. de reſt. ſpol. Et in beneficialibus non eſt neceſſarium c. 2. de iur. calumn. Papazzon. deciſ. 2. de reſcript. n. 36.

De reconuentione. Cap. LXVII.

SI Reus actorem ante litis conteſtationem, ſeu habitam pro conteſtata tam in ordinarijs, quàm ſummarijs (vbi de iure reconuentio fieri poteſt) reconuenerit, in vtraq; cauſa pari paſſu procedatur; & dilationes datæ in vna, currant in alia: & vtraq; vna eademq; ſententia, prout iuſtum fuerit, terminetur.

De reconuentione. Cap. 67. Gloſſ.

Hoc idem ſeruatur de iure communi: nam ipſo communi iure dictante vtraq; cauſa conuentionis, & reconuentionis eſt terminanda vna & eadem ſententia c. 1. & 2. de mutuis peti-

petitionibus, etiamſi cauſa ſit commiſſaria. d.c. 1. vbi Gloſſ. & Doct. & modus procedendi datus per reſcriptum in cauſa conuentionis intelligitur repetitus in cauſa reconuentionis d. c.2. vbi Gloſſ. & Doct. de mutuis petitionibus, & ideo quando id fieri non poteſt, non conceditur reconuentio; vt per Marāt. de ordin. iudic. par. 4. diſt. 6. nu.8. poſt alios, Rot. coram R. P. D. Cæſare de Graßis in deciſ. 142. quando autem fieri poßit reconuentio non determinat hoc ſtatutum: ſed vbi de iure fieri poteſt; vult, quod vtraq; cauſa vna ſententia terminetur, & ſic nihil ſtatuit de nouo. Non tamen habet locum reconuentio in cauſa appellationis, ſed debet fieri ſtatim poſt conuentionem. Innoc. in c. 1. de mutuis petit. l. ad cognit. ff. ex quib. cauſ. in poſſ. eatur. Rot. in antiq. deciſ. 1. de mut. petit. & commiſſæ cauſæ conuentionis eſt opus impetrare aliam commiſſionem ſuper cauſa reconuentionis, Rot. in antiq. vbi ſup. deciſ. 2. An autem reconuentio debeat fieri ante, ſeu poſt litem conteſtatam, tradit Abb. & Felyn. in d. c. 1. de mut. petit.

De poſitionibus & confeſſis. Cap. LXVIII.

Actor quandocunq; ante lapſum tertiæ dilationis à Reo reſponſum habere voluerit, ſuas poſitiones, ſeu articulos, diſpoſitiuè, & ponendo conceptas, ſuo iuramento parte ad id citata exhibeat, quas Notarius parti, contra quam producuntur, nullatenus ante factam reſponſionem, oſtendat; alioqui de falſo puniri poſſit. Quibus productis, moneatur reus perſonaliter, vel domi copia dimiſſa, vt ſupra, vt infra triduum, illis per verbum, credit, vel non credit, ſimpliciter, & explicitè, ac ſingulariter ſingulis, medio iuramento debeat reſpondiſſe; cum comminatione, quòd eo reſpondere ceſſante habebitur pro confeſſo, ſuper omnibus, quibus de iure reſpondere tenetur, prout ſibi deterius fuerit. Quo cõtumace exiſtente, dicto triduo elapſo, & eo iterum citato, Iudex eas poſitiones, quibus reus de iure reſpondere tenetur pro confeſſatis, & reum in illis pro confeſſo haberi, prout ſibi deterius erit, pronunciet: &, ſi ea die reus compareat, reſpondendo ſimpliciter & explicitè, vt dictum eſt, & expenſas reficiat, eo ipſo contumaciam purgaſſe cenſeatur: eo autẽ die elapſo, vlterius ad moræ purgationem admitti non debeat; & idem fiat, ſi reus reſponſum ab actore habere velit. quo caſu, ſi actor in reſpondendo rei poſitionibus, moram fecerit; ipſe donec ſua contumacia durauerit, non audiatur, & tempora dilationum & termini ad ipſius præiudicium currant; & nihilominus ſi reus maluerit eum pro confeſſo, vt ſupra dictum eſt, haberi, ad ipſius quoq; inſtantiã contra actorem, vt dictum eſt, procedatur, & vnius viæ electio alteri non præiudicet. Reſponſio autem credulitatis habeatur pro confeſſione, & non credulitatis pro negatione: nec confeſſio ex partis alterius abſentia impugnari poſſit, ſed perinde teneat, ac ſi parte præſente & acceptante facta fuiſſet. Si verò pars, à qua reſponſum deſideratur, tempore cœptę litis, vel poſt motam litem ſine fraude à iudicio abeſſe cœperit, ſi per quadraginta milliaria, & vltra abſens ſit, nec illius reditus de proximo ſperetur, de qua abſentia procurator ſuo iuramento fidem faciat: Tunc procurator, ſi plenè ſe inſtructum iurauerit, & mandatum ad reſpondendum poſitionibus ſaltem in genere habeat, ad reſpondendum admittatur. Si autem per calumniam, aut intra quadraginta milliaria abſens fuerit, & aduerſarius dominum vti legaliorem, & eius omnino reſponſum deſideret; poſſit Iudex Notarium ſumptibus abſentis ad reſponſum recipiendũ deſtinare; qui ſi reſpondere ceſſauerit, aut aliter reſpondiderit quàm de iure, & ex præſentium Statutorum forma reſpondere tenetur, pro confeſſo, ſiue actor ſiue reus ſit, vt ſupra dictum eſt habeatur. Illa autem reſponſio, credit, ſi de iure probetur, nullatenus admittatur; & qui taliter reſpondiderit, pro non reſpondente habeatur, ſicut & is, qui ignorare aut neſcire reſponderit.

De poſitionibus & confeſſis. Cap. 68.
Gloſſ.

An huiuſmodi ſtatutum exigens monitorium de reſpondendo cum comminatione, quod habebitur pro confeſſo; ſi reſponſum non dederit habeat locum in ordinarijs tãtum; vel etiam in ſummarijs; & quod procedat in ordinarijs; ſuadetur ex illis verbis in principio poſitis, videlicet ante lapſum tertiæ dilationis, &c. Iſta enim dantur in ordinarijs, non autem in ſummarijs ſupra c. 59. de quo Lucas Petus lib. 2. c. 10. ſed cum generaliter loquatur; vtiq; videtur procedere etiam in ſummarijs; & ſi loqueretur ſolum in ordinarijs; cauſæ ſummariæ remanerent in diſpoſitione iuris communis; &

ad

Digitized by Google

ad hoc vt haberetur pro confeſſo, opus eſſet, quod adeſſet iuſſus Iudicis; & quod iuſſus eſſet præſens, & ſine iuſta cauſa reſpondere recuſauerit.c.2. vbi gloſſa in verbo iuſſus, & ibi Franc.nu.9. uer.primo quod ſit iuſſus Iudicis. de confeſ.in 6. Caſtren. in auth. principales. §. quid ſi actor.n.6.uerſ.concurrentibus.C.de iure iuran.propter calumniam dando.Rota coram R.P.D. Orano in Rom. alimentorum die 5. Iuniȷ 1592. in puncto.

Et ad hoc ut quis ex diſpoſitione huius ſtatuti habeatur reſpondere negans pro confeſſo, eſt neceſſarium monitorium pro forma quæ præſumitur ſubſtantialis, & non obſeruata, aut omiſſa etiam in minimo; actus corruit. Iaſ. in l. cum te. §. ſi præter. nu. 2. ff. de tranſact. Decius conſ.222.nu.2.conſ.451.n.7.conſ.612. n.2. & 3. Rolan. conſ. 3. nu. 1. lib. 3. Pedemon. deciſ. 165. n. 6. & ſeq. Felyn. c. cum dilecti. verſ. geſta contra formam. de reſcript. Mohed. deciſ. 17. n. 1. de cauſ. poſſeſ. & prop. Surd.deciſ. 122. n.2.

Quibus poſitionibus ſit reſpondendum; vel ne; & quæ requirantur, vt ſit reſpondendum, tradit gloſſa magna in c. 2. vbi Gemin. in 6. Gloſſa & Bald. in auth. principales.§.quod obſeruare. n. 14. vſq; ad finem C.de iureiuran. propter calumn. dando.

Si reſponſio incipiat per negatiuam, & ſequatur dictio exceptiua quid iuris, vide Iaſ. in §. ſupereſt nu.3. inſtit.de action.

Quando agitur contra emptorem, & fiunt ſibi poſitiones de dominio agẽtis ad euictionem, licèt ipſe ſciat eſſe agentis ad euictionem non cogitur illis reſpondere.Bart.in l.at qui natura. §.ſi cum me abſente n.5.ff. de neg. geſt. l.aliàs ff. de iureiuran. Poteſt enim dicere, volo quod mihi fiant probationes de dominio, vt poſſim per eas conuincere auctorem meum. Bart. vbi ſupra.Surdus deciſ. 22.nu.2.

De hoc ſtatuto tradit multa Bonacoſſus in q. Crimin. in verbo,reſponſio ſimplex, Doct. & Alciat. in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter.ff.de verb. oblig. Natt. conſ.59. n.1.Pedem.deciſ.9.47.& 103. Ludouic. in Luca.deciſ.5. & 44.

Quandocunq; re integra quis ad reſpondendum admittitur, dummodo non ſit concluſum in cauſa;& iudex non pronunciauerit. Archid. & Ioannes Andreas in nouell. c.2.de reſtit.in integr.in 6.niſi in certis caſibus enumeratis per Afflict.in deciſ.44. nu.2.& 3.

An poſſit mora purgari, tradit Curt.de poſit. in 6. Breuiloq. Cyn. in l.2.§.quod ſi actor. C.de iureiuran. propter calumniam. Bald. in c.2. de milit.Vaſſal. Ripa in l.ſi Inſulam. n.89. ff. de verb.obligat.& an idem ſit ſtante hoc ſtatuto; & dic quod non. Lucas Petus lib. 2. c. 4. nu.15.& 16.niſi in continenti. Natt. conſ. 53. nu. 5. Oſaſ. deciſ. 87. in Pedemontanis.

Confeſſio facta ſuper articulis nulliter exhibitis, & proceſſu nullo, eſt nulla tanquam fundamento carens. c. cum Paulus.1.q.3.de presb. non bapt. l. fin. C.de conſtit. pecun.Gram.conſ. 81.nu.9. latè Seraph.de priuileg.iuramen. priuileg.132.n.78.Curt.in d. l.2.§. quod iuſſerit. C.de iuram.propter calumniam.

An à pronuncia de habendo poſitiones pro confeſſatis poſſit appellari, & pro negatiua eſt Ang. in l. creditor.§. iuſſus. ſub nu.13.ff.de appellat. Dec. conſ.34. ſub nu.2. Aſinius in pract. §.19.c.15.Pedemon. deciſ.5. per totam. Guido Papæ deciſ.220. pro affirmatiua; quod poſſit appellari eſt Baldus.in l.1. C. quorum appellat. non recip. Franc. in c. fin. ad finem. de confeſſ. in 6.quos citat Lucas Petus lib.2.c.4.num.16. Ripa in l.1.n.28.ff. de vulgari,hanc ſæpè ſeruaui inhibendo.

Et quando iſta pronuncia eſt facta in contumaciam, an poſſit probari contrarium tradit Ang. Aret. vbi ſupra.n.12.Lanfranc.in pract. c.6.Gail.lib.1.obſeruat.80.n.5. Miſſingerius. cent. 3. obſeruat. 52.

Et an, & quando poſſit reſponſio diuidi, & acceptari pro parte, vel ne; tradit Bart. in l. aurelius §. fin. de lib. legat. Iaſ. in l. manifeſtæ turpitudinis.in fine. ff. de iureiuran. cum aliȷs allegatis in tract.de cõdit. par.2.c.1.q.73. num. 8. & 9.

Pronuncia iſta pro confeſſatis; vt ſequi poſſit,exigit multa de quibus hic in ſtatuto; & per Cynum in l. 2. §. quod actor.nu.8.C.de iuram. propter calum. Guido Papæ ſing. 676. Orianus in c. quoniam contra. Mattheſ.ſing.17.n.13. Roland.conſ.99.n.16.lib.3.

Pronuncia iſta non obſtante poteſt probari contrarium ante ſententiam latam. Specul. de poſit. §. fin. col. 5. nu. 8. & ſequen. Caſtren. poſt Ang. in l. 2.nu. 5. C. qui teſtam. fac. poſ. Aretinus in conſ.146.n.5. Mattheſ. ſing. 17. nu.25. Tiraquel.de retract.lignag.§.4.gloſ.1. n.12. Confeſſio ficta reſultans ex iſta pronuncia plus operatur, quam vera confeſſio; quia iſta poteſt reuocari; illa non; Afflict. in Conſtit. Regni. rubr. 3.de bannitis. & foro iudic. nu. 66. & 67. lib. 2. Curt. in l. 2. §. quod obſeruari. nu. 79. C. de iuramen. propter calum.

& mi-

& minor. & mulier non reſtituuntur, quia poſſunt appellare & probare contrarium. Oſaſchus deciſ.87.nu.4.& ſequen.Tiraquel. de retract. lignag. §. 4. gloſſa 1.n.12.

De negantibus filiationem, & reliqua hic expreſſa. Cap. LXIX.

QVicunq; poſitionibus,ſiue articulis reſpondendo filiationem, fraternitatem, matrimonium, dignitatem, officium, tabellionatum, communionem, mortem, vel vitam alicuius negauerit;& contrarium poſtea fuerit probatum,puniatur in ducatis auri quinque pro vnaquaq; poſitione, ex pręmiſſis. Si verò ſolutionem,aut ſatisfactionem debiti ſibi factam negauerit, in ducatis auri decem applicandis vtroq; caſu pro medietate Cameræ Vrbis, & pro medietate parti; mulctetur. In quibus per Iudicem in ſententiæ prolatione cōdemnari debeat: aliàs ipſe de ſuo teneatur, & nihilominus pœna prædicta per partem læſam, tàm in ſyndicatu à Iudice, quàm ab aduerſario, qui negauerit, quandocunq; peti poſſit.

De negantibus filiationem, & reliqua hic expreſſa. Cap. 69. Gloſſa.

Hoc ſtatutum non ligat minores quoad pœnam, Anchar. Modern. in q.39.n.9.lib.2. non procedit, ſi iudicium, & petitio de qua in poſitione ſit inepta; quia negans tunc non punitur hac ſtatuti pœna; Gabr. de acquir. poſſeſſ. concl. 5.n.28. Negans narrata; prout narrantur eſſe vera, non dicitur negare, vt incurrat pœnam ſtatuti. Bart. in l. ſi dubitetur. §. 1. ff. de fideiuſſ. Alex. in conſ. 83.n.5.lib.1.Iaſ. in l.eum.qui.ff.de iur.iuran.n.15.& in §. omnium. n. 98. inſtit. de action.Gabr.d.concl.5. nu.28. Negationem reuocans in continenti euitat pœnam. Caſtrenſ.in auth. contra qui propriam.nu.3.C.de non numer. pecun. Tiraq. de retract.conuent.§.1.gloſ.5.n.19.& 20. Idem eſt, ſi eam reuocet antequam examinentur teſtes à ponente, vel interrogante. Iaſ. in §. ex maleficijs. n. 17. & 18. inſtit. de action. Nam ex negatione, & mendacio quis non debet puniri niſi pars grauetur. Menoch.in conſ.2. in fine. lib. 1. Gabr. d. concl. 5. n. 27. Aſinius in praxi.§.19.c.10.n.1.& ſequent. Negans pariter ineptè non punitur hac pœna. Aſinius vbi ſupra, §. 31. c. 63. Filiatio qualiter probetur. latè Gabr. de præſumpt.concl.14.Menoch. de arbitr. caſ. 89. n. 94. & 95. Negans vbi habuerit probabilem cauſam ignorantiæ non punitur. Menoch. vbi ſupra. caſu.186.n.17. quia requiritur dolus, vel culpa. Cardin.in conſ.94. ſequitur Alex.in conſ.113.n.8. lib. 5. Gabr. d. concl. 5. nu. 26.

De articulis, & alijs quæ habentur pro admiſſis. Cap. LXX.

ARticuli, inſtrumenta, exceptiones, replicationes, teſtes, & iura quæcunq; à quacunq; legitima perſona in iudicio, parte legitimè citata producantur, ipſo iure per hāc legem cenſeantur, ſi & in quantum ſaluis exceptionibus, & iuribus hinc inde in fine cauſæ diſcutiendis, admiſſa: & ſi admitti non debebant, habeantur pro non productis, neq; admiſſis, & nullam fidem faciant, neq; adminiculum ad mouendum animum Iudicis, & Iudex diffinitiuè pronunciando, cenſeatur omnia obſtantia tacitè reiecisse,&, ſi articuli medio iuramento dati fuerint, alia materiarum ſpecificatio non requiratur.

De articulis, & alijs quæ habentur pro admiſſis. Cap. 70. Gloſſa.

Clauſula ſi & in quantum operatur vt iura, & articuli cenſeantur admiſſi, quatenus de iure venirent admittendi, & non aliàs, quia iſta clauſula refertur ad iuris diſpoſitionem. Alex. in l. Iudex n. 27. & 28. de re iudic. Roman. in conſ. 501. col. 2. Felyn. in c. cum contingat. col. pen. de offic. deleg. Bald. in l. edita in repet.col.17.ver. dubitatur ſi Iudex. C.de eden. Bart. in l. ambitioſa.in fine. ff. de decr. ab ord. facien. Ang. in conſ.217.in 5.col. Mandoſ. de inhibit. q.75.n.7. vt hoc ſtatutum non inducat aliquid de nouo circa iſtam clauſulam.

Ipſo iure *hæc clauſula importat abſq; vllo hominis miniſterio. Bart. in l. iubemus. §. ſanè. C.de ſacroſ. eccl. quem Ceph. in conſ.88. n.31. & effectum latæ ſententiæ. glo.in Clem. 1. in verbo incurrat.de vſuris, quā Corn. in conſ. 89. n.13. lib.3. Dec.in conſ.298.n.8.Franch.in c.2. nu.2. de præſcript. Probus ad Monachum. in c. ipſo iure.n.1.de reſcr. Sed intelligitur parte petente. l. vniuerſa.vbi gloſ. & Bart.C.de precib. Imper. offeren. Cephal. in conſ.50.nu.11. Tiraqu. in l. ſi vnquam. in verbo reuertatur.n.10.C.de reuocan.donat. Surd. in deciſ.69.n.25.*

De

De Iuramento Teſtium. Cap. LXXI.

TEſtes, parte citata inducti, commiſſione Iuramenti per Iudicem facta, ſaltem tempore examinis iuramentũ in manibus Notarij præſtent: Notarius verò, qui illud recipere ceſſauerit, in ducatis auri quinq; pro vnoquoq; teſte puniatur; & damnum parti læſæ reſarciat, & nihilominus dictũ Teſtis nõ probet.

De iuramento Teſtium. Cap. 71.
Gloſſ.

Ad hoc vt teſtis probet debet deponere præcedente iuramento tactis ſcripturis, de veritate dicenda pro vtraq; parte, aliàs eius depoſitio non valet. l. iuriſiuran. C. de teſtibus. l. ſi quando. eodem tit. gloſſ. & Bart. in auth. ſed Iudex. C. de Epiſcopis, & Clericis. gloſſ. & Bald. in l. 2. C. de edendo. gloſ. in c. fraternitatis de teſtib. l. 3. §. Sabino; & ibi gloſſ. ff. de teſtib. & quod fuerit præſtitum tactis ſcripturis creditur Notar. Rot. diuerſ. deciſ. 486. n. 10. & 11. par. 1. & ita conſtat fuiſſe ſeruatam formam traditam in c. vt circa. de elect.

De Teſtibus recipiendis, vel non. Cap. LXXII.

NVllus in cauſa ſui Collegij in teſtem recipiatur, & recepto, fides non adhibeatur, niſi ſit perſona grauis & fide digna, & nullum in ea caſu priuatum intereſſe prætendat. Diffidata autem Communitate, ſingulares perſonæ à teſtimonio non repellantur.

De teſtibus recipiendis, vel non. Cap. 72.
Gloſſ.

Teſtes de vniuerſitate, ſeu collegio regulariter non probant. Cyn. in l. parentes. vbi Salyc. n. 7. & alij. C. de teſtib. Felyn. in c. inſuper. n. 6. eod. Roland. conſ. 72. n. 13. lib. 2. Afflict. deciſ. 400. nu. 5. Oſaſch. deciſ. 99. n. 39. Menoch. caſ. 106. de arbitr. ampliatur, limitatur, & declaratur per Maſcard. concl. 1414. lib. 3. per Menoch. d. caſ. 106. & q. 87. nu. 719. lib. 1. de præſumpt. Crauett. de antiq. temp. §. quid in libro officialis. n. 21. & ideo hoc ſtatutum ſe conformat cum diſpoſitione iuris communis. Circa quam Doct. ſunt varij, & valde materiam iſtam controuertunt in locis ſupra citatis.

De numero Teſtium. Cap. LXXIII.

IN qualibet cauſa, vltra ſeptem teſtes non recipiantur ſuper quolibet articulo ſeu capitulo.

De numero teſtium. Cap. 73.
Gloſſ.

De iure communi vbi numerus teſtium non adijcitur duo in omni actu ſufficiunt. l. vbi numerus. 12. ff. de teſtibus. l. teſtium. 14. C. eodem; & de iure communi teſtes in effrænato numero non ſunt examinandi; ideo multitudo teſtium eſt refrænanda. c. ſignificauerunt. & ibi gloſſ. in verbo effrænat. de teſtib. c. cum cauſam eodem, vbi gloſſ. Innoc. nu. 5. Statuta huic ſimilia recenſet Manſuer. in pract. tit. 17. de teſtib. nu. 71. Menoch. de arbitr. lib. 2. caſ. 249. n. 5. & ſeq. ad interpretationem huius ſtatuti, vide late Rebuff. in tract. de teſtibus. art. 1. per totum. nu. 1. & ſeq.

De Interrogatorijs in Teſtium examine dandis. Cap. LXXIIII.

CItatus ad dandum interrogatoria ad primam & ſequentem dies, ſi poſt habitam copiam articulorum, vel alterius actus, ſuper quo teſtes examinari petitur, vel lapſum terminum ad illam recipiendam, per illam & ſequentem dies interrogatoria non dederit; ſibi imputetur, & teſtes ſine interrogatorijs, ſub religione tamẽ Notarij, & iuxta ſupra traditam formam de Notarijs motoſis, diligenter examinentur; nec ſit opus alia pronuncia ſuper interrogatorijs dandis: & terminus prædictus intelligatur per hanc legem datus ſine iudicantis miniſterio. Quocumq; autem tempore (examine nondum perfecto) interrogatoria producantur, teſtes qui nondum examinati fuerint ſuper illis interrogentur, nec admittatur ad teſtium repetitionem, qui in dandis interrogatorijs contumax fuerit, etiam ſi illos ſuis ſumptibus repeti petat: interrogatoria autem, ſi exceſſiua aut impertinentia ſint, Iudicis arbitrio reſecentur.

De interrogatorijs in teſtium examine dandis.
Cap. 74. Gloſſa.

De iure communi interrogatoria vtiq; ſiunt à par-

à partibus, ſuper quibus interrogantur ad detegendam falſitatem. Marant. in ſuo ſpeculo. 6. par. principali. 1. par. iudicij. 5. membr. nu. 18. nec eorum copia datur parti; vt ibi per eundem nu. 20. & vbi fuerint examinati ſine interrogatorijs, poßunt iterum examinari poſt eorum publicationem. Marant. ibi n. 19. Boſſ. de publicat. proceſſ. n. 26. Rebuff. de inquiſit. art. 3. n. 24. quod ſecundum hoc Statutum noſtrum, limita niſi citati fuerint contumaces in interrogatorijs dandis. Iudex quando poßit interrogare ex officio, tradit Bald. in l. fin. in princ. nu. 9. C. de appellat. Etſi fuit datus, vt dicitur, in Vrbe interpres ad inſtantiam ambarum partium id communibus expenſis factum erit. Peruſin. Rot. in deciſ. 74. n. 9. par. 1. Notarius ſcribere debet verba ſubſtantialia teſtium. Bart. in l. 1. §. eod. nu. 4. ff. de verb. Afflict. d. rubr. 29. in quibus cauſſs. num. 15. lib. 2. de conſtit. Regni.

Teſtis incontinenti poteſt ſe corrigere. Rot. in nou. de teſtib. deciſ. 19. & diuerſ. deciſ. 346. par. 1. de hac re latè Menoch. caſ. 108. per tot. de arbitrar. Ex interuallo non vtiq; Rot. in nou. vbi ſup. & diuerſ. vbi ſupr. nu. 3. part. 1. Menoch. vbi ſup. nu. 4. & ſeq.

Interrogatoria iſta dantur ſuper articulis, & ideo differunt ab interrogationibus quæ fiũt circa præparatoria de quibus per tex. in l. 1. & toto tit. ff. de interrogat. actionibus. Speculat. de interrogationibus. n. 7. & ibi addentes litera A. Ceph. in conſ. 260. n. 7. lib. 2. & debent admitti vbicunq; æquitas ſuggerit. l. vbicunq; ff. eod. Rom. conſ. 249. Neuiz. conſ. 5. n. 14. & ſequent. etiam poſt litem conteſtatam. Menoch. caſ. 50. n. 13. de arbitrar.

Stylus quomodo probetur. Cap. LXXV.

SI ſtylus allegetur, & de eo dubitetur, is nullatenus per folium ſubſcribentium, etiam quantæcunq; dignitatis ſubſcribentes ſint, probetur; neq; talis probatio quomodocunq; valeat, nec adminiculum faciat: ſed probetur per teſtes iuratos, ac ritè & rectè examinatos ſuper articulis & interrogatorijs partiũ, ſi dare voluerit; ſin autem, ſub religione examinantis, vt dictum eſt.

Stylus quomodo probetur. Cap. 75.
Gloſſ.

Stylus per folium ſubſcribentium nullatenus probetur dicit hoc ſtatutum; quia & de iure communi teſtis per ſcripturam non poteſt teſtificari. l. teſtium fides. 30. §. idem diuus. & §. caniuius. ff. de teſtib. Didac. variar. reſol. lib. 2. c. 13. n. 6. & Rot. coram R. P. D. Seraphin. in Spoletana beneficior. 2. Iunij. 1570. Maximè facta lite pendente; & abſq; partis citatione, & iuramento. l. iuriſiuran. & l. teſtium. C. de teſtib. Rot. coram R. P. D. Litta in Romana dotis 26. Octobr. 1601. Nemo enim per tabulas dat teſtimonium, niſi ſua voluntate: quo ipſo non eſſe amicum, ei ſe, contra quem dicit fatetur. Quint. de oratore lib. 5. c. 7. in princ. & teſtis inimicus non probat. l. teſtium fides. ff. de teſtib. Tamen hoc limita; vt Rot. in Romana Paraſerni. die 5. Maij 1595. coram Illuſtriſſ. Card. Mantica in qua firmatur adhibendum fidem ſacerdotibus illis deponentibus per ſcripturam de quadam ſimulatione; in caſu huius ſtatuti, & alijs caſibus non probant per allegata ſupra. Et de iure teſtes deponentes de ſtylo, debent deponere iurati in iudicio coram Iudice, vel ſaltim Notario. Guid. Pap. in conſ. 119. n. 4. Bero. in conſ. 40. n. 7. lib. 3. per tex. in d. l. iuriſiurandi, & per c. 2. de teſtib. Bart. & alij in l. de quib. ff. de leg. quod tamen de iure communi declara, & reſtringe, vt per Maſcard. lib. 3. de probation. concl. 1338. ſtylus &c.

De remiſſionibus, rogationibus, & compulſionibus pro teſtibus extra diſtrictum examinandis, & iuribus extrahendis. Cap. LXXVI.

SI pars aliqua teſtes vltra diſtrictum ſe habere proponat, ad quorum examen ſe petat admitti, vel etiam iura ad cauſam neceſſaria habere aſſerat, & proinde dilationem ſibi concedi, ſeu datam prorogari petat: volumus quòd in primis teneatur nominare teſtes vel iura, & loca, ac exprimere & deſignare probationes, quas habere intendit. Quo facto, antequam ſibi dilatio detur, deponat penes Notarium cauſæ pignora valoris ducatorum auri vigintiquinq; aſſignãda Cameræ pro medietate, & pro alia parti contra quam dilatio petitur, ſi apparuerit eum, dilationem calumnioſè petijſſe: & ex tunc ſibi iuxta diſtantiam loci dilatio aſſignetur, vel data prorogetur. & intelligatur dilatio calumnioſè petita, ſi infra terminum ſibi per Iudicem aſſignatum, nominatos teſtes examinare non fecerit, vel examinati

nati

nati nihil de cauſa probarent; aut iura aſſerta non produxerit, ſeu ſi producta non id quod aſſerebat, contineant. Depoſitum autem prædictum, neceſſarium non ſit, ſi notoriè appareret dilationem calumnioſè non peti, & Iudex hæc ſua interlocutoria declarauerit.

De remiſſionibus, rogationibus, & compulſionibus pro teſtibus extra diſtrictum examinandis, & iuribus extrahendis. Cap. 76. Gloſſa.

Remiſſiones iſtæ etiam de iure conceduntur dummodo per malitiam, & calumniam petitæ non fuerint; & ideo cum cauſæ cognitione. §. & quoniam, auth. de teſtibus. l. iudices. & l. à procedente. C. de dilationibus. Seuerol. in tract. de remiſſ. c. 5. in princ. de qua re latè per Boccatium eodem tractatu. c. 3. per tot. & per Seuerolum, vbi ſupra cap. 6. Ad euitandam malitiam, & calumniam has remiſſiones petentium; Statutum vult quod per petentes fiat depoſitum de quo ibi. Quo facto &c. antequam eis dilatio concedatur, conſignandum vt ibi, ſi apparuerit per malitiam; & calumniam petitas fuiſſe.

Et intelligatur, &c. *Calumnia ex quibus dignoſcatur tradit ſtatutum ibi, ſi infra terminum, &c. vſq; ad §. depoſitum. Dignoſcitur calumnia etiam alijs modis de quibus per Seuerolum vbi ſupra. d. c. 5. & 6. in princ. & c. 8. n. 1. & per Boccat. c. 3. n. 46. & ſequentibus. & in pœnam probatæ calumniæ depoſitum amittet, vt in d. ſtatuto.*

Sed ſi cognoſceretur calumnia petẽtis ab initio non eſſet danda remiſſio. Aegid. deciſ. 427. & conſ. 36. Rom. conſ. 273. in fine. Felyn. in c. de cetero. nu. 15. de re iudic. cum ad officium Iudicis ſpectet euidentem calumniam repellere. Innoc. in c. 1. ver. à petitione de offic. Vicarij. Bald. in l. 2. col. 2. ver. in die. C. quomod. & quan. Iudex. Peregr. deciſ. 219. lib. 1.

Depoſitum autem, &c. *quando conſtat notoriè, quod per calumniam non petantur, non oportet facere depoſitum Iudice ita declarante, quia cauſa id exigente ſunt concedendæ per omnes Iudices. c. conſtitutis. in fine. & ibi Abb. de fideiuſſ. c. ſignifica. de offic. ordin. d. l. Iudices. & d. l. à procedente. C. de dilationibus præcedente tamen iuramento petentium de quo in l. de die. §. iubetur. ff. qui ſatiſd. cogan. vbi Ang. & Caſtr. Seuerol. in d. tract. de remiſſionibus. c. 5. n. 3.*

De producentibus iura in vltima dilatione. Cap. LXXVII.

SI quis, inſtrumenta aut priuatas ſcripturas ſeu documenta quæcumq; in vltima dilatione, quæ ad probandum & probatum habendum datur, produxerit, ne parti contra quam producuntur, defenſio tollatur, volumus quòd illi noua dilatio, ſi petierit, detur; vel data Iudicis arbitrio prorogetur.

De producentibus iura in vltima dilatione. Cap. 77. Gloſſa.

De iure communi differens calumnioſè producere inſtrumentum poſtea non auditur, niſi refectis expenſis; quia tarditate vexauit partem aduerſam, ita notat Felyn. in c. de cætero. n. 11. verſ. meritò dixit. Bald. de ſenten. & re iudic. Hic ideò non immeritò datur noua dilatio, vel data prorogatur; quando aliqua pars produeit inſtrumenta in vltima dilatione; quia id calumnioſè ad anguſtandam defenſionem factum eſſe cenſetur. Quod non eſt ferendum; quia defenſiones ſunt de iure naturæ, & non poſſunt ideo à nemine tolli; per ea quæ habentur in Clement. paſtor. de re iudic. l. vt vim. ff. de iuſt. & iure. l. 1. C. vnde vi. l. ſcientiam. §. qui cum aliter. ff. ad l. aquil. Papienſ. in forma libelli pro hæred. ab inteſt. delat. in verbo, contradictionibus. nu. 2.

De Teſtium publicatione. Cap. LXXVIII.

IN quacunq; cauſa, ſiue ea ordinaria ſit, ſiue etiam executiua, & in quacunq; inſtãtia, ſi teſtium in cauſa examinatorum publicatio petatur, per Iudicem concedatur, & per Notarium infra tempora ſuperius præſcripta, petita copia detur, & à die habitæ copiæ, vel à die, quo eam Notarius ei tradere tenetur, is qui eam petierit, terminum dierũ quinque vtilium ad opponendum contra perſonas & eorum dicta, & oppoſita probandum habeat: qui terminus cenſeatur & ſit per hanc legem abſq; Iudicis miniſterio datus: quo lapſo in cauſa ad incumbentia procedatur: In ſummarijs verò terminum prædictum Iudex arbitrio ſuo moderetur.

De

De teſtium publicatione. Cap. 78. Gloſſ.

De iure communi publicatio in ſummarijs non eſt neceſſaria; & magis communis opinio eſt, quod etiam in ordinarijs non ſit de ſubſtantia, vt illius omiſſio vitiet. Bart. & Alex. in l. prolatam. C. de ſentent. & eſt tex. in c. cum leg. A. & ibi Abbas in 3. col. de re iudic. Felyn. ibi col. 1. & 2. Corn. in conſ. 102. lib. 1. Bald. in c. 1. ſi de inueſt. inter Domin. & vaſal. Afflict. deciſ. 172. Mattheſ. ſing. 38. Iaſ. in l. 2. n. 21. C. de eden. Menoch. de arbitr. q. 23. Tiraq. in l. ſi vnquam. in ver. reuertatur. n. 446. C. de reuocand. donat. Marant. 4. part. princ. diſt. 9. n. 22. Vant. de nullit. ex defectu. proceſ. nu. 40. Papien. in forma oppo. contra teſtes. verſ. ſunt, &c. per totum multa dicit de iſta materia; ſed ſi petatur; per Iudicem eſt concedenda; & ſi illam negat datur appellatio. Felyn. vbi ſupra. Corn. d. conſ. 102. & Marant. vbi ſupra. fol. 155. nu. 22.

De aſſettamento illiusq; voto. Cap. LXXIX.

ITem ſtatuimus, quòd in omnibus ſententijs & articulis, & in his in quibus per præſentia Statuta appellare permittitur, & quando quis à poſſeſſorio ad ſuſpenſum petitorium parte opponente tranſire vellet, de conſilio & voto totius aſſettamenti, ſi id ab altera partium petitum fuerit, pronuntietur, & iudicetur; & de tali aſſettamento & voto cauſæ Notarius rogari debeat: aliàs prædictis non ſeruatis, ſententia ipſo iure non valeat, & omnes Iudices teneātur ſine aliqua mercede ſeu ſportulis votare, pœna vigintiquinque aureorum ipſo facto incurrenda, imminente: &, ſi quid datum, vel receptum fuerit, aut promiſſum pro tali Aſſettamento & voto, vni vel pluribus Iudicibus, ſententia ſit ipſo iure nulla, reſpectu tantum commitentis huiuſmodi corruptelam, & Iudicibus imputetur in corruptelam, & pro corruptelæ delicto irremiſſibiliter in ſyndicatu puniatur, & poſſit is Iudex ab officio remoueri arbitrio Conſeruatorum. Senator autem Iudices pro Aſſettamentis faciendis, ſaltem ter in hebdomada de mane congregare teneatur. Volumus etiam, quòd in cauſis in quibus à partibus votum Aſſettamenti non fuerit petitum, ſi Iudex aliquod conſilium ſuper aliquo ab alijs Iudicibus petat, teneantur illud gratis tradere, vt ſupra; quo caſu Notarij ſcriptura neceſſaria non ſit, nec tale votum in ſcriptis redigatur.

De aſſettamento illiusq; voto. Cap. 79. Gloſſ.

Aſſettamenti definitionem, tempora; forma; Votum; & in quibus caſibus ſit adhibendum tradit Lucas Petus lib. 2. c. 13. per totum. Fuit aliquando dubitatum ſi poſt petitionem voti fuit deuentum ad alias proteſtationes abſque repetitione præcedentis in qua fuit votum petitum, an per illas cenſeatur receſſum à præcedenti; & voto in ea petito renunciatum; & cum verſemur in iudicialibus, & non ſufficiat vnica proteſtatio, ſed debeat in quolibet actu repeti, aliàs videtur ſibi nocere, & renunciare iuri ſuo, vt per Alex. in l. non ſolum. §. morte. verſ. dici poteſt. ff. de oper. nou. nunc. Innocent. in c. Cumana de elect. firmat. Mobed. deciſ. 2. alias 44. de iudicijs. Puteus deciſ. 218. lib. 2. Caputaq. deciſ. 403. par. 2. Rot. diuerſ. deciſ. 688. nu. 3. & 779. nu. 5. par. 1. Videtur renunciatum etiam voto in præcedenti proteſtatione petito propter mox deducta. Sed illis non obſtantibus contrarium ſæpè iudicaui; quia præmiſſa procedunt in ſimplici proteſtatione; non autem in ea, quæ continet verba denotantia verbum futurum, vt iſta nihil fieri niſi cum voto DD. de aſſettamento. Nam talis proteſtatio extenditur etiam ad actus futuros; & per alios ſequentes non cenſetur ab ea receſſum, ita ſentit Innoc. in d. c. Cumana. per l. ſi ita. la 2. ff. de fideiuſſ. Imol. in d. §. morte. & in c. cum M. Ferrar. vbi Felyn. nu. 69. & 70. de conſtit.

Quod pro aſſettamentis, etiam in criminalibus, nihil omnino ſoluatur. Cap. LXXX.

IDem in Aſſettamentis pro cauſis criminalibus faciendis volumus obſeruari, ne quis Iudex aliusq; officialis aliquid pro votis in aſſettamentis neq; pro ipſo aſſettamēto recipiat, promiſſione vel facto, ſub pœna in proximo præcedenti capite contenta: & nihilominus ipſa aſſettamēti deliberatio ſit nulla; ità quòd de nouo contra illum pro quo fuit votatum, poſſit inquiri & procedi ac cognoſci de eodem delicto.

De inſtantijs & fatalibus. *Cap. LXXXI.*

CVpientes quantum poſſumus finem litibus imponere, ſtatuimus vt cauſæ omnes ciuiles, etiam executiuæ & ſummariæ, coram quibuſcunq; Iudicibus & Magiſtratibus & ius dicentibus Capitolinæ Curię, intra Biennium à die litis conteſtationis, ſeu pro conteſtata habitę computandum, terminentur; quo Biennio elapſo, inſtantia pereat, & actor condemnetur in expenſis, & Iudex pœnam viginti quinque aureorum incurrat: & nihilominus poſt lapſum inſtantiæ, teneatur Iudex ad inſtantia rei cauſam expedire. Volumus etiam, quòd inſtantia perempta, omnia acta, præſertim ordinatoria in dicta inſtantia facta, fidem faciant in quocunque iudicio; & hæc in prima. In ſecunda autem inſtantia, fatalia ſint menſium ſex, à die appellationis interpoſitæ. In tertia verò, vbi eſſe contigerit, ſit menſium quatuor, à die appellationis, vt ſupra; quibus fatalibus elapſis, appellatio deſerta remaneat; & nihilominus ſi appellatus petierit, cauſa appellationis per Iudicem terminari poſſit & debeat.

De inſtantijs, & fatalibus. Cap. 81. Gloſſ.

Ciuiles, & pecuniariæ cauſæ de iure communi intra triennium debent terminari. l. properandum. 11. C. de Iudicijs. Niſi de Naufragio quæratur, iſtæ enim cauſæ ſunt leuato velo quam citius exoluendæ. l. de ſubmerſis. C. de naufragijs. lib. 12. & ſi per actorem, ſeu reum, Iudicem, Patronum, Tutorem, Curatorem, vel Procuratorem ſteterit, quod intra triennium non terminentur, quæ nam pœna competat tradit tex. in d. l. properandum. 11. C. de iudic. In hoc noſtro Statuto Iudicibus Capitolij biennium, à die litis conteſtationis ad Ciuiles cauſas dirimendas eſt aſſignatum, in prima inſtantia. In ſecunda ſex menſes, à die interpoſitæ appellationis. In tertia quatuor. Fatalia enim à die interpoſitæ appellationis incipiunt computari. Felyn. in c. quod ad conſultationem. col. penult. verſ. decima concluſio. de re iudic. Quibus elapſis cauſa remanet deſerta, & prima ſententia remanet à iure confirmata, & facit tranſitum in iudicatum. auth. ei, qui; & ibi Doctores. C. de tempor. reparat. appella. ſ. perſonas. c. cum ſit. & c. repræhenſibilis. de appellat. Rot. deciſ. 14. aliàs 98. in nou. de appellat. Hinc dubitatur an ſit neceſſaria declaratio Iudicis ad quem? Et quod non ſit neceſſaria, & poſſit Iudex à quo parte citata lapſis fatalibus ſuam exequi ſententiã tradit Franch. in cap. ex parte. colum. antepenul. verſ. ſeptimo, & vltimo. & ibi Alex. col. 18. verſ. circa primam. & col. 21. verſ. 6. eſt quæſtio. de appellat. Quicquid tenuerit Bart. in l. eos. n. 8. C. de appellat. latè Felyn. c. ex parte. il 2. col. 5. verſ. & ideo petens. de reſcriptis. quod & innuit ſtatutum in c. 81. ibi appellatio deſerta remaneat. & in c. 87. Conſilium tamen eſt, & hoc recepit continuus vſus cum admittatur appellatio à deſertione per ſtatutum in c. 176. vt pronuncietur deſerta per Iudicem, ad quem propter inhibitionem ab eo emanatam; vt dicit Franch. vbi ſupra, & quia appellans citatus poſſet petere reſtitutionem, & repoſitionem oſtendendo non eſſe deſertam. Rot. deciſ. 9. aliàs 74. & deciſ. 2. de appellat. in nouis. Franch. in c. ex ratione. col. 23. verſ. ſecundo quæritur. eod. tit.

De executione Inſtrumentorum.
Cap. LXXXII.

COntra publica Inſtrumenta, per creditorem executioni demandari petita, nulla poſſit opponi exceptio, niſi dumtaxat falſitatis, ſimulationis, vſurarum, ſolutionis ſiue ſatisfactionis, pacti de non petendo perpetuò vel ad tempus; rei iudicatæ, præſcriptionis & litis pendentiæ: Quas exceptiones, ſeu earum alteram, poſſit debitor opponere, & oppoſitas probare debeat, infra decem dies vtiles, computandos à die pro qua debitor citatus fuerit, ad videndum productionem Inſtrumenti præfati, ſeu à die datæ copiæ, ſeu ad illam recipiendum præfixa; ſi reus copiam petierit: qui terminus ſit legalis datus ab hac lege ſine miniſterio iudicantis, non ſolum ad probandum: ſed etiam ad probatum habendum per omne genus probationis, & non ſufficiat Teſtes in termino iuraſſe, niſi realiter & cum effectu in termino prædicto depoſuerint. quo etiam termino durante Actor ſuam intentionem liquidare teneatur. Et ſi dicta Teſtium publicari contingat, ſeruetur quod ſupra de Teſtium publicatione traditũ eſt. Quibus diebus elapſis, ad petitionem creditoris ſeu habentis ius ceſſum ab eo, ſi exceptio aliqua de prædictis non fuerit oppoſita, ſeu oppoſita & non probata, Iudex realiter & cum effectu vnica citatione

tione præcedente, dictum inſtrumentum executioni demandet, vel ipſum non mereri executionem pronunciet, & ſufficiat vel pronunciaſſe Inſtrumentum fore exequendum, vel relaxare mandatum executiuum. Fiat autem executio realis & perſonalis, prout actor elegerit, & per electionem vnius viæ alteri non præiudicetur; & prædicta locum habeant & ſeruentur, etiam ad inſtantiam hæredum creditoris, & contra hæredes debitoris, præterquã quo ad perſonalem, quo ad illos hæredes, qui beneficio legis & inuentarij tuti ſunt.

De executione inſtrumentorum. Cap. 82. Gloſſa.

Inſtrumentorum nomine, ea omnia accipiẽda ſunt quibus cauſa inſtrui poteſt. l. 1. ff. de fide inſtrum. l. notionem. 99. §. fin. ff. de verb. ſignif. ſiunt enim de geſtis ſcripturæ; vt quod actum eſt, per eas facilius probari poſſit. l. in re. 4. ff. de fide inſtr. l. contrahitur. 4. §. fin. ff. de pignor. & procedunt à pari, & cum teſtibus conferuntur in litibus exercendis. l. in exercendis. 15. C. de fide inſtr. In principio inſtrumenti quid præponendum, & de nomine Imperatoris, ac Pontificis tradit. auth. de tabell. §. illud præterea, & auth. vt præponatur nomen Imperatoris. Teſtes quoq; ſunt in eis adhibendi. l. vlt. C. ſi cert. petatur, & alia de quibus in l. ſcripturas. C. qui pot. in pigno. & inſtrumenta in forma celebrata probant. l. in exercendis. 15. C. de fide inſtrum. & ſunt ex diſpoſitione ſtatuti huius exequenda ſeruata forma hic tradita. Limita primo niſi inſtrumentum non ſit ſolemniter factum. l. vlt. §. fin. C. ſi cert. pet. 2. limita niſi inſtrumentum imperfectum ſit, atq; non abſolutum. l. contractus. 16. C. de fid. inſtrum. Tertio niſi non ſit ab eodem notario abſolutum d. l. contractus. & auth. de tabell. in princ. Quarto niſi ſigna inſtrumenti ſint vitioſa, vel adulterina. §. oportet autem iudicantes. auth. de inſtr. caut. & fide. Quinto niſi inſtrumentum falſum ſit; l. iubemus. 24. C. de probat. Sexto niſi comparatione literarum inſtituta literæ inter ſe diſſimiles reperiantur. §. 1. auth. de inſtrum. caut. & fide. Septimo limitatur. niſi is qui inſtrumento vtitur antea id falſum eſſe confeſſus ſit, neq; eo ſe vſurũ dixerit. l. ſi aduerſarius. 3. C. de fid. inſtr. Octauo niſi inſtrumentum loquatur de alio quã de eo qui illo vtitur. l. ad probationem 21. C. de probat. Nono niſi quis non authentico conueniatur inſtrumento. l. 2. ff. de fide inſtrum. l. in fraudem. 45. §. quoties. ff. de iure Fiſci. Decimo niſi quid contra alterius partis voluntatem in inſtrumento ſcriptum ſit. l. cum precibus. 18. C. de probat. Vndecimo niſi error interuenerit & probetur l. illicitas. 6. §. veritas. ff. de offic. præſid. l. 2. C. de errore aduocatorum. l. ſi librarius. 92. ff. de reg. iur. Duodecimo niſi aliud actum, aliud ſcriptum fuerit. l. 1. C. plus valet quod agitur. l. 2. C. eodem, & alijs ſequent. l. quamuis. 4. C. ſi quis alteri, vel ſibi. l. cum propria. eodem. l. cum ea. C. de tranſact. Quod intellige niſi quid abundans ſcriptum ſit. l. non ſolet. 94. ff. de reg. iur. l. verba. 37. C. de donat. l. teſtamen. C. de teſtam. l. pediculis. 33. §. labeo. ff. de auro legato. Decimotertio limita niſi pugnantia in eodem inſtrumento reperiantur. l. vbi pugnãtia. 148. ff. de reg. iuris. Decimoquarto niſi diuerſæ ſcripturæ proferantur. l. ſcripturæ. 14. C. de fid. inſtrum. de hac re Petus lib. 3. c. 1. & 2. & capit. 4.

Et ſtante hoc noſtro Statuto quod contra publica inſtrumenta, nulla poſſit opponi exceptio; niſi falſitatis, ſimulationis, vſurarum, ſolutionis, pacti de non petendo perpetui vel ad tempus, rei iudicatæ, præſcriptionis; & litis pendentiæ. Tamen ſupradicta: & alia nihilominus poſſunt opponi, vt infra patebit. Nam de iure ciuili inſtrumentum quantumuis publicũ paratam executionem non habet; ſed requiritur ſolemnis libellus; & iudiciarius ordo ſecundum tex. in l. minor. 25. annis. ff. de minoribus. vbi Bart. Bald. Alberic. Paulus de Caſtro & alij. Barzius de Guarentigia. par. 1. princ. q. 8. ver. aliquando autem. Bver. deciſ. 295. num. 5. Oſaſc. deciſ. 129. nu. 2. Cotta in verbo inſtrumenta; Theſaurus. deciſ. 26. nu. 1. Niſi in iudicio confecta. ac ſtipulata ſint, nam tunc paratam executionem habent; glo. in verbo conſcribat. auth. generaliter. C. de epiſc. & cleric. Bald. Paul. de Caſtr. & Alex. in l. eum pro quo. ff. de in ius vocan. Afflict. deciſ. 387. nu. 1. Surdus in conſ. 271. nu. 38. idem Afflict. in deciſ. 135. n. 5. Maran. par. 6. actu. 10. n. 19. & 20. Limita 2. niſi coram Iudice parte præſente debitor contenta in eis vera confiteatur. l. ſi debitori. vbi Doct. ff. de iudic. Lucas Petus lib. 3. c. 1. in princ. Limita 3. in inſtrumentis Guarentigiatis; vel Camerali forma vallatis, vt de illis tradit Benedict. de Barzis per doctr. Bart. in l. 1. ff. de indic. Ang. in l. ſi debitori eod. Menoch.

de arbitr. caſu 17. n. 4. Theſ. deciſ. 26. n. 12. Petus vbi ſupra. Boer. deciſ. 295. n. 6. de alijs in forma Cameræ, Galleſius ad formam Cameræ. part. 3. q. 4. nu. 3. & ratio eſt quia in iſtis formulis ita eſt inter partes conuentum, quod poſſint exequi in perſona, & in bonis, & ita eſt ſeruandum, Bald. in d. l. minor. & in l. creditores. num. 26. C. de pignor. Franc. Mar. deciſ. 396. lib. 1. Boer. deciſ. 295. nu. 10. Theſ. deciſ. 26. nu. 6. & Galleſ. vbi ſupra. limita. 4. in inſtrumentis ſententiæ; quæ de iure communi paratam habent exequutionem, niſi per appellationem ſit impedita l. minor. la penult. vbi Bart. ff. de minor. l. 2. & ibi omnes. ff. de exequut. rei iudic. Papien. in forma execut. ſenten. diff. in verbo ſapiens vir. n. 3. & infra. c. 87. limita 5. & quando agitur ad fauorem fiſci, nam inſtrumenta contra debitores fiſcales habent executionem paratam. § coges. auth. de mand. Principum. Bald. in l. 1. nu. 3. C. de condict. ex lege. vbi Salicet. n. 3. Pereg. de iure fiſci. lib. 6. tit. 7. nu. 5. & 7. Limita. 6. in inſtrumentis teſtamenti, quia ipſa habent executionem paratam, dummodò in eis non adſit aliquod vitium viſibile; & apparens. l. fin. vbi omnes. C. de edict. Diui Adri. tollen. de qua re infra. c. 86. Limita 7. quando inſtrumentum eſt iuratum; quia ratione iuramenti habet executionem paratam. Bart. in l. 2. num. 8. vbi Fulgoſ. ff. de iureiur. Paul. de Caſtr. in l. poſt rem iudicatam. num. 2. & 3. de re iudic. Euerar. in loco à vi iuramen. effect. 18. nu. 50. & 51. Tiraquel. in l. ſi vnquam. in verb. donatione largitus. num. 104. C. de reuocan. donat. Marſil. ſing. 356. Theſaur. in deciſ. 26. nu. 7. Seraph. de priuileg. iuramenti priuileg. 77. Verum, & contra iſta inſtrumenta de iure paratam executionem habentia admittuntur exceptiones ſupra propoſitæ, & illæ quæ proponuntur in hoc ſtatuto, et alia in quibus vt plurimum propoſitæ repetuntur. nu. 43. vltimo loco cumulatæ per Carolum de Graſſis Siculum in tract. de exceptionibus ad materiam ſtatuti excludentis omnes exceptiones fol. 18. vſq; ad finem totius operis, & hoc ſtatutum licet ſit ordinatorium, tamen eſt in omni foro ſeruandum, Rota diuerſ. in deciſ. 452. num. 6. par. 1.

Et Clerici vtuntur hoc ſtatuto, Didac. pract. qq. c. 8. in fine. Seraphin. vbi ſupra. priuileg. 77. num. 22. Roland. conſ. 48. num. 20. & 21. lib. 3. Didac. vbi ſupra. num. 5. Nam ſtatutum generale, & honeſtum quod poteſt commodum apportare comprehendit etiam Clericos. Bart. in l. cunctos populos. nu. 27. & ſequen. C. de ſum. trinit. & fide cathol. Tiraquel. de retract. lignag. § 1. gloſ. 13. nu. 4. Surd. in conſ. 1. num. 3. lib. 1. Honded. conſ. 3. num. 4. Doct. in c. ecleſ. S. Mariæ de conſtit. Roland. d. conſ. 48. num. 20. & 21. Tiraq. vbi ſupra. § 1. gloſ. 8. num. 41.

De executione Apocharum. Cap. LXXXIII.

IDem modus & forma per omnia ſeruetur in executione Chirographorum, ſeu Apocharum ſcriptarum ſeu ſubſcriptarum, manu alicuius priuatæ perſonæ, & contra ſcribentem ſeu ſubſcribentem, illiusq; hæredes, ſicut publica inſtrumenta executioni demandentur; etiam quòd Apochæ prædictæ careant tempore, loco, cauſa, & partis præſentia; & ſi is qui eam ſcripſerit, neget eã ſua manu ſcriptam, & contrarium probetur; negans ſi ſumma ſit infra ducatos centum, pœnam ducatorum decem; ſi ſupra centum ad rationem decem ducatorum pro quolibet centenario pro medietate parti, & pro alia Cameræ Vrbis applicandam, incurrat: in quibus, executionis tempore per Iudicem condemnetur, aliàs ipſe de ſuo teneatur.

De executione apocharum. Cap. 83. Gloſſ.

Nam ſcriptura priuata ſiue ſcripta; ſiue ſubſcripta ab aliquo probat contra ſcribentem, vel ſubſcribentem. l. quædam. § nummularios. ff. de edendo. Doct. in l. admonendi. ff. de iureiurando l. publiæ. ff. depoſit. Alex. in conſ. 84. num. 1. lib. 7. Ianuen. in deciſ. 13. num. 29. & in deciſ. 207. num. 5. & 12. & in deciſ. 210. numer. 2. Ideoque & ipſa eſt ſicut publ. inſtrumenta ex diſpoſitione præſentis ſtatuti executioni demandanda ſeruata eadem forma tradita ſupra. c. 82. de executione inſtrumen. de qua ad praxim Lucas Petus lib. 3. cap. 3. Et regulariter apocha de iure probat ſolutionem l. pecuniæ. 14. C. de ſolut. l. 2. C. de apochis public. l. ſuper chirographarijs. 17. C. ſi certum petatur ideoq; impediret executionem inſtrumenti ratione ſolutionis. de qua ſupra. c. 82. Valet enim ſtatutum quod contra apodiſſas mercatorum nihil opponi poſſit, teſte Bald. in tract. de ſtatutis in verbo apodiſſa. fol. 89.

De recognitione inſtrumentorum, & apocharum. Cap. LXXXIIII.

PVblica Inſtrumenta, ſeu Sctipturę, publica manu ſcriptæ aut ſubſcriptę pet duos Teſtes, qui manum & ſcripturam ſcribentis recognouerint, etiam ſi non fuerint præſentes confectioni talis ſctipturæ, intelligantur plenè recognita; etiam quo ad illotum executionẽ petendã. Apochæ verò ſeu aliæ priuatæ ſcriptutæ recognitæ per tres Teſtes, deponentes vt ſupra, pto plenè recognitis habeantur, etiam quo ad illarum executionem petendam: & nihilominus poſſit fieri, tàm Inſtrumentorum quàm Apocharum recognitio, per comparitionem literarum, prout Iura diſponunt. Poſſit quoq; Reus mulcta indicta, & captis pignoribus, ad recognoſcendum ſuam manum compelli: vel in contumaciam non recognoſcentis, ipſo & eius procuratore legitimè, & vt ſupra de habendo aliquem pro confeſſo dictũ eſt, citatis, pro recognita haberi.

De recognitione inſtrumentorum, & apocharum. Cap. 84. Gloſſ.

Si falſum dieatur inſtrumentum, ſeu apocha, & manus eius qui ſcripſiſſe dieitur eſſe negetur; aliaq; eius probandi argumenta deficiant; vt quia non inueniuntur teſtes, qui manum reeognoſcant; tunc ad comparationem literarum eſt confugiendum. §. certè, ſi ad vnum. auth. de inſtr. caut. & fide. nam eſt in primis animaduertendum an alia ratione fides inſtrumenti conſtare poſſit d. §. certè; & ab eo qui inſtrumentum profert, & ab aduerſario, necnon ab ijs; qui comparationem faciunt iurandum eſt, quod nullius peruerſitatis ſint ſibi conſcij, nihilq; dolo egerint, &c. d. §. certè. & §. ſi nihil aliud. & §. vt autem omninò. l. comparationes. 19. in fine. C. de fide inſtrument. Nam comparatio cum ſumma; & exactiſſima diligentia procedere debet d. §. eertè. Nec temerè eomparationi literarum credendum eſt d. §. oportet. auth. de inſtrum. caut. & fide. & eſt comparatio facienda cum ijs quæ publicè, non priuatim conſcripta ſunt d. l. eomparationes; & non ſolùm inſtrumenti, ſed et ſubſcriptionum comparatio fieri debet. §. ſi nemo. d. auth. de inſtrum. caut. & fide.

De execution Inſtrumentorum dotalium. Cap. LXXXV.

INſtrumẽta dotalia donationis propter nuptias, alimentorum, & quæcumq; alia documenta, ex quibus aliquid debeatur ſub nomine & occaſione dotis, citatis perſonis, quæ ex hoc principaliter lædi creduntur, ſtatim vt exhibita fuerint, per Iudicem executioni mandentur contra debitotes & eorum hæredes, & quoſcunq; poſſeſſores bonorum tacitè vel expreſsè obligatorum, etiam ſi tertij poſſeſſores ſint, & ab obligante cauſam non habeant; dũmodo bona prędicta per obligantem tempore obligationis, aut poſt poſſeſſa fuiſſe probẽtur: necnon & contra depoſitarium dotis, & bona eius; nullaq; contra dicta inſtrumenta exceptio, niſi falſitatis ſolutionis, ſiue ſatisfactionis dumtaxat, opponi poſſit; quas, ſiue earum aliquam opponens, infra decem dies vtiles cõputandos, vt ſupra de executione Inſtrumentorum dictum eſt, deducere, & probare, vt ibi idem ſtatutum eſt, teneatut. Quibus decem diebus elapſis, dicta Inſtrumenta executioni mandentur realiter, ac etiam perſonaliter, quo ad obligatos, eorumq; hæredes in omnibus & per omnia, prout in dicto capite eſt expreſſum: & per vnius viæ electionem alteri nullatenus præiudicetur.

De executione inſtrumentorum dotalium. Cap. 85. Gloſſ.

Hoc idem immò plus eoncedit diſpoſitio. l. vnica. C. de rei vxor. act. nam ex ſtipulatu actio competit, ſiue ſtipulatio interuenerit; ſiue non; d. l. vnica. §. 1. & hypothecaria. d. l. vnica. §. & vt plenius. Sed ſi intra annum dotem dare ſit ſtipulatum ex die nuptiarum annus eſt numerandus; non ex die ſtipulationis. l. tali. 48. ff. de iure dotium. Sed actio hypothecaria ſortitur effectum à die dotis promiſſæ. Boer. deciſ. 331. n. 1. Doctores in l. aſſiduis. C. qui pot. in pignor. habea. Soeein. in eonſ. 263. n. 2. An admittatur compenſationis exceptio eontra inſtrumentum dotale? & videtur quod non d. l. vnica. §. taceat. vbi gloſſ. & doct. C. de rei. vxor. actio. Contrarium determinat Afflictus in deciſ. 122. n. 4. & ſequent. de eompenſationibus. Item admittitur exceptio adminiſtrationis tutelæ, ex qua potuit ſatisfieri, &

non reddit computum ſuæ adminiſtrationis.l.peculium. §. præterea.vbi Angel.ff. de pecul. Afflict.deciſ.13. n.16.& 18.Crauett.in conſ.57. nu. 11.Rota in Romana tutelæ coram R. P. D. Penia.2. Aprilis. 1590.Et coram R.P.D.Orano in Romana hæreditatis de Beuilacqua 13. Maij.1591.ſuper hoc ſtatuto multa tradit Lucas Petus lib. 3.c. 5.per totum.

De executione Teſtamentorũ, & quarumcunq; vltimarum voluntatum. Cap. LXXXVI.

TEſtamenta, Codicilli, Fideicommiſſa & quæcunq; aliæ vltimæ voluntates, ad inſtantiam illius cuius intereſt, citatis ijs quorum principaliter intereſt, ſi aliqua per eos legitima exceptio infra decem dies vtiles oppoſita, aut oppoſita, probata non fuerit, vt ſupra de executione inſtrumentorum dictum eſt, per Senatorem & Collaterales ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij, & omni iuris ſolemnitate omiſſa, executioni mandentur, in bonis quæ per defunctum tempore obitus poſſidebãtur, pro omnibus in eiſdem vltimis voluntatibus contentis, & præſertim relictis ad pias cauſas: nec alia pronũtia opus ſit, quàm declarare teſtamentum aut aliam vltimam voluntatem eſſe executioni demandandam, vel mandatum executiuum relaxare: fiat quoq; contra hæredem realis; & ſi non adiuit cum beneficio legis & inuentarij, etiam perſonalis executio, prout actor elegerit: & vnius viæ electio alteri non præiudicet.

De executione teſtamentorũ, & quarumcunque vltimarum voluntatum. Cap. 86. Gloſſa.

Et ex l. 3. C. de edicto diui Adriani tollendo hæres ſcriptus obtinet immiſsionem in poſſeſſionem hæreditatis vigore teſtamenti exhibiti in aliqua ſui parte non cancellati, & non aboliti, neq; ex quacunq; ſua formæ parte vitiati, & Petus vbi ſupra c. 6.

De executione ſententiarum, arbitramentorum & laudorum. Cap. LXXXVII.

OMnis ſententia, arbitrium, arbitramentum & laudum, à quo, vel à quibus appellatum, ſeu contradictum non eſt, ſeu quæ in rem tranſierint iudicatam, ſiue per expreſſam confirmationem ſiue tacitam, ex temporis lapſu reſultantem, per Senatorem & Collaterales ad partis victricis inſtantiam executioni demandentur: & ex arbitriis, arbitramentis, & laudis deſcendentibus ex compromiſſis, cum pœna vel ſine, oriatur actio & exceptio, ſicut ex ſententia Iudicis ordinarij, quę tranſiuerit in rem iudicatam: &, ſi reus monitus, vt dictæ ſententiæ arbitrio, arbitramento, & laudo parere debeat, infra octo dies non paruerit, aut de cauſa rationabili legibus approbata, quòd parere non debeat minimè docuerit, relaxetur contra eum citatum, mandatum executiuum realiter & perſonaliter exequendum; & per vnius viæ electionem, alteri non præiudicetur. Si verò ſententia, arbitriũ, arbitramentum, ſeu laudum, per Iudicem ad quem fuerint expreſsè confirmata, ipſe etiam confirmans ſuam ſententiam exequi poſſit, vt infra tradetur.

De executione ſententiarum, arbitramentorum, & laudorum. Cap. 87. Gloſſ.

Quia parum eſſet ſententias obtinere niſi eæ debitæ executioni demandarentur, vt dicit Gloſſa in rubr. C. de execut. rei iudic. Ideo ſtatuentes de ea hic tractant; ac formã illarum exequendarum introducunt; quam quidem formam Lucas Petus lib. 8. c. 1. tit. de execut. rei iudic. ad praxim deducit, & in c.2.tit.de execut. rei iudic. in ordinarijs. & in c. 3.tit. de execut.rei iudic.in executiuis.& in c.4.de execut. rei iudic. in ſummarijs dat praxim pro illarum executione iuxta formam ſtatuti noſtri. de ea vtiq; multa tradunt Doctores in l.à diuo pio. ff.de re iudic.& Papien.in forma execut. ſenten. diff. fol. 211. per totum, & Maranta in 6. part. Tertio & vltimo actu per totum. fol. 544.

De cauſis ſummarijs. Cap. LXXXVIII.

SVmmariæ cauſæ ſunt omnes, in quibus de ſumma infra ducatorũ auri vigintiquinque, vel de re valorem prædictum non excedente, agitur. Item & cauſæ Cameræ Vrbis & Fiſci Romani Populi, necnon poſſeſſoriæ omnes, & interdictorum, & alimentorum. Item & omnes cauſæ, quæ iure communi ſummariæ ſunt, vel ex forma præſentium Statutorum diſponitur, vt in illis ſummariè procedatur: necnon cauſæ Aduenarum & Clericorum, qui forum rei ſequi coguntur virtute re-

aſſum-

Digitized by Google

aſſumptionis, aut inhibitionis, illis alibi agentibus, factæ. Item cauſæ locationum quarumcumq; in quibus quæſtio dominij vel poſſeſſionis de iure referri nõ poteſt: necnon & cauſæ pẽſionum, domorum, prædiorum, caſalium, pretij herbarum, reſponſionum etiam vinearum & locorũ quorumcumq; cenſuum & canonum, cuiuſcumq; ſummæ & quantitatis exiſtant: & omnes cauſę, quæ de iure celeritatem deſiderant: In quibus cauſis volumus, quòd ſine libello, litis conteſtatione, aut alijs ſolemnitatibus ſeu ordinibus iudiciorum, etiam ſubſtantialibus, ſummariè, ſimpliciter, & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij, ſola facti veritate inſpecta, omni iuris ſolemnitate omiſſa (ſeruata in probationibus æqualitate) procedatur. Item & cauſę Eccleſiarum, Hoſpitalium, miſerabilium perſonarum, & mercedis, in quibus non ſolùm modo præmiſſo, ſed etiã, ſi iuſta ſubſit cauſa, extraiudicialiter omnibus diebus, etiam feſtis, prætérquam in honorem Dei indictis, & omnibus horis, Iudicis arbitrio procedatur.

De cauſis ſummarijs. Caput 88. Gloſſ.

Summariæ illæ cauſæ nuncupantur, quæ ſummam viginiquinque ducatorum auri continẽt; & aliæ de quibus in ſtatuto; & omnes illæ quæ ſunt tales ex diſpoſitione iuris communis, quas latè congerit Marant. in ſuo ſpecul. 4. part. princ. 9. diſtinct. fol. 152. nu. 1. nu. 40. & ſequen. nu. 46. & ſequen. nu. 166. & ſequent. vſque in finem; in quibus proceditur ſine libello; litis conteſtatione; & ſine alijs iuris ſolemnitatibus, etiam de iure communi; vt patet apud Marantam vbi ſupra latiſſimè; quo loci dicit; quæ ſint de iure neceſſaria in iſtis cauſis pertractandis, & terminandis. de hac re latè tradit Lucas Petus lib. 3. c. 1. tit. de cauſis ſummarijs, ad praxim huius ſtatuti.

De generali forma procedendi in Summarijs, vbi alia forma à Statutis tradita non eſt. Cap. LXXXIX.

ACtor citato reo, ſuam verbalem petitionem, qualem per Notarium in actis deſcribi & redigi faciat, & ſi iterum & tertio reus citatus contumax fuerit, pro re vel ſumma petita, contra eum tamquam contumacem, mandatum executiuum relaxetur, & executio fiat, iuris ordine ſeruato: & ſi reus adhuc in contumacia perſtiterit, procedatur ad ſubhaſtationem & deliberationem pignorum, vſque ad integram ſatisfactionem ſummæ petitæ, vt infra de executione Iuris ordine ſeruato traditur. Si verò reus comparuerit, & expenſas contumaciæ refecerit, audiatur executio tamen (ſi facta fuerit) non reuocetur, ſed ſtet vſq; ad finem litis, vel vſq; quo reus idoneum depoſitarium dederit: & ſi reus actoris intentionem confiteatur, detur ei ſi petierit terminus ad ſoluendum dierum decem. Si verò actoris intentionem negauerit, & actor illi iuramentum litis deciſiuum deferre voluerit, cogatur reus, aut iurare, aut referre; & ſi iurare ceſſauerit, Iudex referat actori, & reum ad ſoluendum per mandati executiui relaxationem cogat: & ſi actor ex delatione iuramenti à reo facienda iurare noluerit, abſoluatur reus; & ſi neutra partium ſacramentum deferre petierit, Iudex det partibus (ſi altera petierit) terminum dierum quinque vtilium ad probandum: quo termino elapſo, cauſam expediat, vel reũ abſoluendo, vel contra eum mandatum executiuum relaxando, prout iuſtum fuerit. Poſſit etiam in prædictis via Monitorij procedi, & tunc articuli, ſi dabuntur; ſin autem monitorium ipſum loco petitionis, & pro petitione attendantur. Iuramentum quoque calumniæ, ſi petatur præſtari debeat, vt ſupra in ordinarijs eſt expreſſum; & ſi atteſtationum publicatio petita fuerit, ſeruentur ea quæ ſupra de publicatione in ordinarijs traduntur.

De generali forma procedendi in ſummarijs, vbi alia forma à Statutis tradita non eſt. Cap. 89. Gloſſ.

Super hoc, & præcedenti ſtatuto ſatis elaborauit Lucas Petus lib. 3. c. 1. & c. 2. quo loci ſub nu. 7. & ſequen. intrat materiam iuramenti deciſorij. de quo per tex. & notata ibi per Doct. in l. manifeſtè. ff. de iureiurando. vbi dubitant Doct. An Actor qui nihil de ſua intentione probauit poſſit cogere reum ad iurandũ, vel referendum, vel reus ſit omnino abſoluendus. Et quidem reſoluunt per actorem nihil probato poſſe reum recuſare iurare ſine turpitudine; & eſſe abſoluendum, ita intelligendo tex. in dicta l. manifeſtè. ff. de iureiuran. prout intellexit Specul. de iuram. delatio. §. 1. ver. ſin autem actor nihil omninò probat. pro quo facit. Bald. in c. fin. tit. quo tempore miles, dicit quod vbi actor nihil probauit, non poteſt Iudex reo

aliquid

Digitized by Google

aliquid mandare, ergo nec quod iuret, vel referat. & allegat Innocent. in c. ſolet. de ſentent. excomm. idem Bald. in l. fin. §. fin. ff. quod met. cauſ. & in l. cum hi. §. ſi prætor. ff. de tranſact. & in l. vſusfructuum. col. 1. ff. de his qui notant infam. & in conſ. 147. lib. 4. Abbas qui allegat ſpecul. vbi ſupra. in c. fin. in col. 3. ver. circa prædicta. de iureiuran. & in c. 2. in 1. not. de clandeſt. deſpõſ. Rom. in cõſ. 91. nu. 10. De hoc iuramento multa tradit Papien. in forma reſpon. rei. in ver. iuriſiurandi. fol. 109. & Marant. pars. 6. Nonus actus. n. 22. & ſequ. fol. 426. Quando autem deferens ipſe ignorat factum non habet locum relatio, Natt. in conſ. 35. Nec quando actor aſſumpſit onus probando eſt locus huic iuramento. Natta d. conſ. 35. nu. 3. Contradicit Aymon. in conſ. 203. n. 6. & per totum. de qua re vide Bart. in l. nam & poſtea. §. ſed ſi damnetur. ff. de iureiur. Iaſ. & alij in §. item ſi quis. inſtit. de actio. An autem liceat debitori electa via probandi per teſtes ad iuramenti delationem confugere? & videtur quòd non per allegata per Oſaſchum in deciſ. 97. nu. 1. & ſequen: vſq; ad nu. 6. & ita diſponitur hoc in noſtro ſtatuto, vt animaduertit Lucas Petus vbi ſupra ſub nu. 8. in fine; quo loci nititur hanc ſtatuti diſpoſitionem oſtendere eſſe communem de iure, vt per Boer. quem citat. in deciſ. 95. contrarium firmat Oſaſc. in d. deciſio. 97. ſub nu. 6. & ſequ. vſq; in finem. de qua quæſtione vide Dec. in c. ſicut. extra de probat. Rip. in l. admonendi. n. 65. ff. de iureiuran. Cagnol. in l. 2. n. 264. C. de pactis inter empt. & vendit. Crauett. in conſ. 207. Vt ſtatuto multum debeamus exempti ab eo ab iſta controuerſia.

An autem aduerſus huiuſmodi iuramentum deciſorium admittatur appellatio? & videtur quod non, per tex. in l. 1. C. de rebus cred. & iureiuran. vbi cauſa iuramento delato deciſa, non retractatur. l. actori. C. eod. cum alijs allegatis per Oſaſch. in deciſ. 61. Actor iuramentum. nu. 1. & ſequ. vſque ad n. 6. Contrarium tenuit Placen. quem refert gloſ. in l. generaliter. ver. detulit. C. de iureiur. ea ratione quia is qui refert dicitur id facere ex neceſſitate l. illud §. fin. ff. de conſtit. pecun. vt iura ſupra allegata procedant in relatione voluntaria; quæ poteſt eſſe ſi reus non expectata ordinatione Iudicis approbantis delationem iuramenti illud referat actori. ita Oſaſchus in d. deciſ. 61. n. 7. vſq; in finem, & nu. 6. non autem in neceſſaria, vt in dicta deciſ. & hoc ſtatutum inducit formam. Felyn. in c. dilecta. col. 10. de reſcriptis. de qua forma vide infra. c. 140. ver. & vbi per Iudicem.

Quod forma procedendi in ſummarijs ſeruetur coram omnibus Conſulibus artium. Cap. XC.

PRædictam in Summarijs cauſis procedendi formulam ſeruari mandamus coram omnibus Conſulibus artium in quibuſcunq; cauſis coram ipſis quomodocumq; & qualitercumq; etiam in vim reſcriptorum Apoſtolicorum, ſi in eis alia forma tradita non ſit, vertentibus. Caſſantes, irritantes & annullantes quaſcumq; alias formulas per eorum particularia Statuta traditas, vt iudiciaria formula ad vnam conſonantiam, quantum fieri poterit, reducatur; exceptis Statutis nobilis artis Agriculturæ Vrbis, quæ tam in procedendo quàm in decidendo, in eorum foro ſeruari mandamus.

De forma procedendi in cauſis interdictorum & poſſeſſorijs. Cap. XCI.

IN cauſis poſſeſſorijs & interdictorum, actor citato reo, ſuam petitionem exhibeat in ſcriptis; qua exhibita, ſiue reus litem conteſtetur, ſiue non, actor ſibi incumbentia probet, & productio articulorum, ſeu materiarum ſpecificatio, vel etiam iurium productio, pro conteſtatione habeatur: in reliquis procedatur, prout ſupra de generali forma procedendi in ſummarijs traditum eſt.

De forma procedendi in cauſis interdictorum, & poſſeſſorijs. Cap. 91. Gloſſ.

Materiam ſtatuti huius tradit Lucas Petus. lib. 4. c. 3. & tandem firmat, quod in iſtis poſſeſſorijs non licèt iure ciuili appellare per tex. in l. 1. C. ſi de moment. poſſeſſ. fuerit appellatum ſuper qua latiſſimè Contardus; ſed limitatur ratione damni irreparabilis in petitorio. Ang. in d. l. 1. n. 3. & alij allegati per Contardum vbi ſupra limitat. 1. per totam. Limitatur 2. ratione mixturæ, quia diſpoſitio illius legis procedit in mero poſſeſſorio. Salycet. in d. l. 1. nu. 3. ver. oppono tertio cum alijs allegatis per Contardum limitatione 2. limitatur 3. ratione iuris canonici; quo iure ab omni grauamine datur appellatio. Bellam. in c. ei qui. §. de poſſeſſione.

ſtione. in fine.2.q.6.& in c.ad ſedem num. 10. vbi Abbas n.30.de reſtit. ſpoliat.Contardus vbi ſupra limitatione 3.ſed hæc non procedit ſtante ſtatuto quod ſtatutis deficientibus ſeruetur ius ciuile ſupra. c. 42. quod idem dicendum eſt de ea limitatione quæ datur ratione Canonis reintegranda.3.q.1.de qua per Contardum vbi ſupra limitat.4.Limitatio 5.eſt ratione interlocutoriæ: quia regula illius legis procedit reſpectu ſententiæ diffinitiuæ: nam à quocumq; grauamine illato ante ſententiam diffinitiuam; vt ſi pronuncietur libellum non procedere; exceptionem propoſitam non obſtare,& ſimile poteſt appellari. Ang. in d. l.1.in princ. C. ſi de momen.& in l. fin.§.iuſſus .ff.de appellat.cum concordantibus allegatis per Contardum in d. l. 1. limitatione. 5.Limita.6.ratione cuiuslibet alterius remedij,nam & ſi lex & ſtatutum prohibeant appellationem; non excludunt alia remedia, vt puta reſtitutionem in integrum; recurſum nullitatem, & alia de quibus Contardus vbi ſupra limit.6. Limita ſeptimo ratione nullitatis dummodò principaliter deducatur non adhæſiuè. Bald.in d. l.1.n.6.in fine, Franc. in c. dilecto. nu. 110. de appellat. Bouer. ſing. 6. Guido Papæ deciſ.38. & Contardus vbi ſupra limitat. 7. alios citat.Limita octauo ratione reſtitutionis in integrum nam per legem; nec per hoc ſtatutum cenſetur prohibita, Azzo. Vgol.& Bagarottus quos Odofredus in l. momentaneæ. nu.19.C.qui leg. per.cum alijs allegatis per Contardum. in d. l. 1. C. ſi de moment. limitat. 8. in princ.Limitatio.9.eſt ratione notoriè iniuſtitiæ; nam quando ſententia lata in poſſeſſorio eſt euidenter iniuſta datur appellatio. Bald. in d.l.1.nu.4.ver.de vno quæro. dummodò in appellatione exprimatur cauſa. Innocent.in c. fin. de nou. oper. nunc. Alex.in conſ.91. nu. 2. lib. 6.in conſ.113.n.8.lib.5.Natt.in conſ.51.n.21. & in conſ.172.n.4.lib.1. Menoch.de adipiſcen. remed.4.n.850.& pro concordantibus infinitis Contard.in d.l.1. limitat.9.per totam. Limitatio decima eſt ratione doli Iudicis, nam quando Iudex dolo, ſeu culpa ſententiam tulit in poſſeſſorio datur appellatio; quia talia ſunt emendatione digna, & non debent remanere indiſcuſſa, & incorrecta, Bald. in conſ.217.in fine. lib. 2. ſequitur Grat. in conſ. vlt. n. 48. lib.2. Bald.in c. vt debitus,col. 2.ver. pone quod &c. de appellat. cum alijs allegatis per Contard. vbi ſupra. limitat. 10. per totum. limitatio vndecima aduerſus Iudicem. Duodecima propter rationem appellandi in promptu, vt per Contard. vbi ſupra limitat.11.& 12. Limitatio 13. eſt ob delationem Iudicis à quo de qua latè apud Contard. diſſeritur, controuertitur, limitatur, & declaratur, vbi ſupra limitat. 13. & decimaquarta eſt ex contractu, vt ibi per eum. Limitatio decimaquinta eſt poſſeſſorium iuris; vt ſunt bonorum poſſeſſiones; in quibus l. & ſtatuto non obſtante datur appellatio. l. 1. C. de bon. poſſeſſ. ſecum tab. iuxta intellectum Cyni, & aliorum ibi.quos cum alijs refert Contard. vbi ſupra limit. 15. Limitatio decimaſexta eſt ratione ſequeſtri; nam ſi Iudex ne partes veniūt ad arma poſſeſſionem ponit ſub ſequeſtro datur appellatio.Ang.in conſ. 107. Duen. reg.44. in 2. limit. Marant. in 2. actu princ. n.296. controuertitur,& reprobatur apud Contar. vbi ſupra. limita.16.Limita. 17. ratione negatiuæ quando ſcilicet fuit per Iudicem pronunciatum actorem non eſſe immittendum, Tunc enim actor victus poterit appellare. Ang. in l. quiſquis. C. quorum appell. non recip. Duen. reg.44. limit.1. Menoch.de adipiſcen. remed. 4.n.876. & Contard. vbi ſupra limitat. 17. Limitatio 18. eſt ordo cauſæ ad cauſam, vt quia Iudex procederet primo ſuper petitorio, quam ſuper poſſeſſorio, contra tex. in l. ordinarij iuris. C. de rei vendic. & in l. incerti. C. de interdictis. Bero.in conſ.48.n.7.& conſ.51.n.6.lib.3. quos & alios citat Contardus vbi ſupra limitatione 18.Limitatio 19. eſt ratione exceſſus, nam non reperitur aliquis caſus, in quo ab exceſſu non poſſit appellari, Bald.in c.licèt de offic. ordin. & in conſ. 428. lib. 1. Dec. in c. nouit. nu. 3. de appellat. Crauet. in conſ.273. nu.1. & probat tex. in l. ab executore. C. quorum appellat. per quem ita conſuluit Bald. in conſ. 321. col. 1. verſ. preterea quando. lib. 4. Capicc. deciſ. 1. & deciſ. 34. Limitatio 20. eſt ratione pœnæ quando Iudex condemnat ad aliquam pœnam, & ad reſtitutionem poſſeſſionis; quia tunc reſpectu pœnæ eſt appellationi deferendum. l. ſi quis in tantā C. vnde vi. & per ea quæ dicta ſunt ratione naturæ. Card. in clem. vnica. de ſequeſ. poſſeſ. in princ. nu.11. Guid. Pap. deciſ. 37.& Contard. vbi ſupra limit. 20. Limitatio 21. eſt ratione detentationis; ea ratione quia in iudicio detentatorio nullum ſperatur petitorium, Menoch. de adipiſc. d. remedio 4.n.865. controuertitur, & demum firmatur apud Contard. vbi ſupra limit.21. Limitatio. 22. eſt ratione ſtatuti; nam ſtatuto, vel conſuetudine diſponente; quod in poſſeſſorio liceat appellare, ſtatutum loci erit ſpectandum, Grat. d. conſ. vlt.

vlt. nu. 13. lib. 2. & nu. 16. & Contard. vbi ſupra limita. 22. alios citat. Limitatio 23. eſt ratione appellationis tertij; quia non obſtante quod principali ſit appellatio probibita per legem, vel ſtatutum poterit nihilominus tertius appellare, Capic. deciſ. 34. ſub n. 5. Zucchard. in l. fin. nu. 446. C. de edict. diui Adria. tollen. Menoch. de adipiſcen. remedio 4. nu. 846. alios citat. & id probat tex. in c. ſuper eo. de off. deleg. quem ſingularem appellat, Franch. in c. paſtoralis. in princ. n. 25. de appellat. & in d. c. ſuper eo notant Ant. de Butr. Andr. Barbat. Card. & Fely. & Dec. n. 7. Alex. in conſ. 84. n. 5. lib. 3. Puteus in deciſ. 147. lib. 2. Hippo. ſing. 295. Pariſ. in conſ. 107. nu. 121. lib. 3. Menoch. d. remed. 4. nu. 849. & latè Contard. vbi ſupra limitat. 23. Limitatio 24. eſt ratione complicationis; quando ſunt duæ cauſæ ſimul complicatæ, quarum vna admittit appellationem; alia verò non; & ſententia eſt ſimul lata ſuper vtraq; cauſa; nam tunc ab vtraq; poterit appellare. ita Bald. in conſ. 141. n. 7. lib. 1. Menoch. de adipiſcen. remed. 3. n. 187. Creſcent. deciſ. 120. & ita fuit reſolutum in pluribus cauſis per Rotam, vt videre datur apud Contard. vbi ſupra. limit. 24. nu. 4. Limitatio. 25. eſt ratione appellationis extraiudicialis; quæ fit non à grauamine iam illato; ſed ab inſtanti, vel futuro grauamine. Clement. ſicut. cum ibi notatis, & clement. appellanti. vbi gloſ. de appellat. hanc tuetur multis rationibus, et authoritatibus, Contar. vbi ſupra limit. 25. per totum. Limitatio 26. eſt ratione abſolutionis ab obſeruatione Iudicij, vt probat Contard. vbi ſupra limitat. 26. eo quia eſt interlocutoria; quæ cum feratur in poſſeſſorio datur appellatio. vt dicit in limit. 5. Limitatio 27. eſt ratione dubij; nam quando dubitatur an ſit appellationi deferendum vel ne? in dubio ſemper admittitur. Bart. in l. 1. n. 6. ff. nil noua. Angel. in l. 1. §. interdum. n. 4. ff. à quibus appe. nō licèt. Iaſ. in conſ. 187. col. 1. ver. ſeptimo multum facit. lib. 2. Bald. in conſ. 141. n. 1. lib. 1. Grat. in conſ. vlt. n. 11. & 51. lib. 2. Decius in c. vt debitus. n. 23. de appellatio. & id ea ratione quia agitur de minore præiudicio; ſi appellatio admittatur, quam ſi reijciatur, & in dubio illud debet attendi; quod minus præiudicat. Soccin. in conſ. 39. nu. 9. lib. 4. Franch. in c. conſuluit. n. 3. de appell. vbi etiam quod appellatio ſit probibita, vult nihilominus ratione dubij eſſe admittendam. & in c. conſtitutus. n. 18. eod. Tiraquel. le mort ſaiſit. 6. declar. 6. part. n. 10. de qua re latè Contardus vbi ſupra limitat. 27. Et cum hoc ſtatutum in rubrica dicat de forma procedendi, & c. inducit formam. Fely. in c. dilecta. col. 10. verſic. 10. de reſcrip. Paſſettus conſ. 12. Oſaſchus deciſ. 165. n. 9. & 10. Grat. conſ. 52. n. 35. lib. 2. Riminal. iu. conſ. 5. n. 217. lib. 1. Iaſ. conſ. 168. col. 5. lib. 2. de cuius formæ effectu vide infra c. 140. ver. & vbi per Iudicem.

Si plures contendant ſe eandem rem poſſidere. Cap. XCII.

SI plures de eadem poſſeſſione contendāt, & nullus eorum velit agere, ſed altercantes inter ſe quiſq; aſſeeat ſe poſſeſſorem, & in poſſeſſione eſſe, & velle inſiſtere, nec de alicuius poſſeſſione conſtet, ad tollendas rixas, quę inde veriſimiliter exoriri poſſent, Senator, vel eius Iudices, ex ſuo officio, ſequeſtrata vel ad ſe auocata poſſeſſione, terminum vtrique parti quinque dierum vtilium ad docendum de eorum poſſeſſione ſtatuat, & illum qui melius, aptiusq; de actuali poſſeſſione, & eius iure docuerit, in poſſeſſione manuteneat atq; defendat, etiam manu militari, ſi opus fuerit, & ſuccūmbentem ad cauendum cogat de non turbando, nec moleſtando vlterius via facti: necnon eidem ad agendum, ſiue ſuper poſſeſſorio ad recuperandam poſſeſſionem amiſſam, ſiue alio remedio, vel interdicto à iure, vel Statuto prodito, terminum duorum menſium ſtatuat: quo elapſo, ad partis petentis inſtantiam, ſi agi cœptum non fuerit, quo ad poſſeſſorium, perpetuum imponat ſilentium, dictamq; cauſam retinendę poſſeſſionis omninò quacunque appellatione reiecta, infra viginti dies vtiles terminet: aliàs pœnam vigintiquinque aureorum, tempore ſyndicatus de ſuo ſalario retinendorum incurrat.

Si plures contendant ſe eandem rem poſſidere. Cap. 92. Gloſſ.

Si inter duos contendatur vter poſſideat, quia alteruter ſe magis poſſidere affirmat, tunc ſi res ſoli ſit de cuius poſſeſſione contenditur, ad interdictum vti poſſidetis remittentur. l. 1. §. huius autem. ff. vti poſſidetis. quod interdictum eſt probibitorium retinendæ. d. l. 1. §. eſt hoc igitur. ff. uti poſſid. & eſt duplex; & hi quibus cōpetit, & actores, & rei ſunt. l. ſi duo. 3. §. hoc interdictum. ff. eod. §. tertia diuiſio. inſtit. de interdictis, ſed ſi inter duos de poſſeſſione contro-

uerſia

Digitized by Google

uerſia ſit; adeo vt ſit metuendum ne veniant ad arma, Prætor poteſt eos ſua iuriſdictione compeſcere. l. ſi cuius. 13. §. ſed ſi inter. ff. de vſufr. & quemad. §. retinend. inſtit. de interdict. l. æquiſſimum. ff. de vſufruct. quando enim incertum eſt quis poſſideat in interdicto vti poſſidetis; res ſequeſtratur. Bald. in c. 1. col. 2. de ſequeſtr. poſſeſſ. per c. quia res. 11. q. 1. Nam etſi regulariter ſequeſtratio prohibita ſit. l. una. cum rubr. C. de probib. ſequeſtr. pecu. quia pendente lite quis non eſt ſua poſſeſſione priuandus. c. 1. vt lite penden. c. 1. de ſequeſtr. poſſeſſ. oportet enim debitorem primo conuinci, & deinde ad ſolutionem pulſari d. l. vna. C. de prohib. ſequeſtr. pecu. Boer. in deciſ. 172. eſt enim ſequeſtratio executioni ſimilis, quæ non fit ex abrupto, nec ſine cauſa. l. 1. C. de exec. rei Iudic. Bald. in c. 1. col. 3. de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct. Tamen illa conceditur, ne partes veniãt ad arma, vt in hoc ſtatuto pro quo ſtant allegata iura. & tex. in d. l. equiſſimum.

Datur etiam ex alia cauſa ſequeſtrum, vtpotè ſi dubitetur de dilapidatione rerum; ſeu fructuum lite pendente, quando reus non eſt ſoluendo, quod intelligitur in iudicio petitorio. l. Imperatores in fine. ff. de appellat. Abb. in c. 2. & finali. de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct. vbi habetur quod quando æquitas; vel cauſa ſuadet iudicem ad ſequeſtrandum poteſt fieri ſequeſtratio; & ſic poteſt extendi ad alios caſus; & omnes alios comprahendit; quos enumerant gloſ. & Doct. in d. l. vna. & ibi Curtius dat octo caſus, & Doct. in d. c. 2. & Hoſtien. in ſumma de ſequeſtr. §. & an ſit licita. conſcripſerunt quindecim caſus, Aufre. in deciſ. Tholoſ. 477. Alex. in conſ. 163. lib. 6. Et in quibus caſibus ſequeſtrum conceditur, in illis die feriata etiam in honorem Dei ſi periculum ſit in mora concedi poteſt. Bald. in d. l. vna. & Iaſ. in l. fideiuſſor. §. fin. ff. qui ſatiſd. cogan. quod eſt intelligendum quando agitur de ſequeſtro rei mobilis. de hac re Papien. in forma libel. pro turb. poſſeſ. glo. ad ceſſandum. n. 4.

Et vbi ſequeſtratio eſt prorſus probibita poterit tamen pars petere rerum, & fructuum deſcriptionem fieri, ad hoc vt quantitas rerum, & fructuum facilius ſciri; ac probari poſſit. Bart. in l. 1. §. fin. ff. de ventre in poſſeſſ. mitt. & in d. l. vna. Bald. in c. 1. de ſequeſtr. poſſe. & fruct. & in l. ſi fideiuſſor. §. fin. ff. qui ſatiſd. cogan. vbi Alex. & Iaſon, & vt mihi reſcripſit Sanctiſſ. D. N. Paulus V. Benefactor meus in quadam cauſa; in qua partes contendebant de rei litigioſæ fructuum deſcriptione; deſcriptio nunquam negatur; ſed ſemper conceditur; quia nemini præiudicat.

Et poſtquam Iudex decreuit ſequeſtrum; ſeu deſcriptionem; illa ſententia non obſtante appellatione executioni mandabitur. l. Imperatores. in fine. ff. de appellat. Bald. & Roma. in dicta l. ſi fideiuſſor. §. fin. ff. qui ſatisdare cogan. quia præſumitur fuiſſe appellatum cauſa executionis impedienda; & differendæ. l. ſatis apertè. C. de falſ. Abbas. in d. c. 2. de ſequeſtr. poſſeſſ. quod maximè eſt affirmandum in caſu noſtri ſtatuti, quia ex illius diſpoſitione ſequeſtrum conceditur; quia à lege, ac illius ordinatione non appellatur. l. ſi qua multa. ff. de verbor. ſignif. & ſi appelletur, nihilominus executio non obſtante aliqua appellatione fiet. quod idem dicendum eſt ſi Iudex ad ſe poſſeſſionem auocauit. per præallegata. & ita dictat hoc noſtrum ſtatutum.

Cognito poſſeſſore Iudex eum in poſſeſſionem manuteneat atq; defendat etiam manu militari ſi opus fuerit, ita enim diſponitur in hoc ſtatuto; & ita eſt faciendum communi iure inſpecto. §. retinendæ. inſtit. de interdictis. l. 1. §. eſt hoc. ff. vti poſſidetis l. exitus. 35. ff. de acquir. poſſeſſ. l. vnica. C. vti poſſidetis. l. 1. in princ. ff. eod. l. 3. §. item videamus. ff. eod. l. ſicuti. 8. §. ſed & interdictum. ff. ſi ſer. vendic. l. vim. 11. ff. de vi & vi armat. l. ſanc. 14. ff. de iniurijs. cum ſimilibus. Roland. in conſ. 8. n. 25. lib. 4. & quando ab aliquo eorum dubitatur de paritate probationum poteſt peti diuiſio poſſeſſionis. Bart. in l. ſi duo. ff. vti poſſid. Papien. in forma lib. pro turb. poſſeſſ. in verbo ad ceſſandum. ſub n. 4.

De dubitantibus ad rem poſſeſſam accedere. Cap. XCIII.

Teneantur Senator, & eius Iudices, cuilibet dubitanti accedere ad rem immobilem, quam poſſidet, dare Mandatarium vel Mareſcallum, qui eum aſſociet ad requiſitionem petitoris, niſi aliud de iure obſtaret.

De dubitantibus ad rem poſſeſſam accedere. Cap. 93. Gloſſ.

De hac re multa tradit Tiraquell. de iure conſtit. poſſeſſ. 17. limitat. per totam. & Marant. par. 6. Octauus actus. n. 30. & 31. fol. 421. Aret. in conſ. 21. & hanc nuncupant aſſiſtentiam;

tiam; qua Iudex aſſociat quem ad ſuam poſſeſſionem, & in Curia vocatur mandatum de aſſociando; quo Iudex aſſociat poſſeſſorem ad ſuam poſſeſſionem: quomodo autem id perfici poſſit tradit Tiraquel. vbi ſupra dicta limitatione 17. per totam. Competit enim iſta aſſiſtentia, ſeu aſſociatio habenti ciuilem; contra naturaliter poſſidentem qui conſtituit ſe pro eo poſſidere ad quam ipſe aſſociatur, & detentor expellitur. Tiraquel. vbi ſupra. Competit etiam ei cui eſt ex pacto data facultas intrandi, & capiendi poſſeſſionem propria authoritate cum clauſula conſtituti, & præcarij, vt per Tiraquell. & Maran. vbi ſupra & per Aret. d. conſ. 21. & clarius per Menoch. de adipiſcenda remed. 5. nu. 36. & ſequent. Tiraquel. vbi ſupra. par. 1. n. 37. & 40. Sed ſi creditor priuſquam extraiudicialiter in vim pacti; & conſtituti tentauerit propria authoritate poſſeſſionem ingredi, adiuerit Iudicem pro aſſiſtentia, & aſſociatione, non poterit amplius ſibi propria authoritate ius dicere, ſed aſſociationē Iudicis expectare opus erit. ita Bald. in l. 2. in quæſt. 10. ff. de ſeruit. & aqua. quia ex quo elegit viam iudicij, videtur fuiſſe meticuloſus; & ad viam facti redire non poteſt. ita Bald. ibi. & l. de pupillo. §. meminiſſe. ff. de oper. noui nunc. arg. l. ſi mulier, §. ſi. ff. quod metus cauſa. ibi quam viam ego elegero, hæc mihi pateat. & quod notatur in l. 2. C. de iure emphit. & ne iudicium inchoatum ſit ludubrio, ſitq; in poteſtate vnius idipſum euertere arg. l. ſi quis rem in ratione ſui dicti. ff. de arbitr. Sed ſi adeundo Iudicem fuit proteſtatus ſaluam viā facti ſibi manere, ei manebit ſalua. Alex. in conſ. 130. col. 5. lib. 4. Iaſ. in l. 2. col. 35. ver. iſtud tamen limita. C. de iure emphit. Alex. in conſ. 131. col. fin. ver. accedit quia lib. 4. An autem vigore iſtius ſtatuti poſſit aſſociari ad rem poſſeſſam à tertio, non ab eo qui ſuo nomine conſtituit poſſidere vt ſupra, & res caret dubio poſſe exercere etiam contra ſingularem ſucceſſorem etiam reſiſtentem authoritate propria in vim ſolius conſtituti. Bart. in l. 3. in 4. quæſt. vbi Salicet. col. 8. C. de pigno. Bald. in conſ. 58. lib. 5. Aret. d. conſ. 21. col. pen. in 3. dubio: Alex. in conſ. 85. col. 2. lib. 6. Soccin. conſ. 82. col. 2. lib. 3. Guid. pap. deciſ. 356. Gozzad. conſ. 28. n. 15. & 42. Quod intellige ſi id tentet in continenti poſt tranſlatam poſſeſſionem ſuam in ſingularem ſucceſſorem; non ex interuallo. Paul. de Caſtr. in d. conſ. 10. lib. 1. Ruyn. conſ. 127. lib. 5. Multo magis adeundo Iudicem pro aſſociatione ad poſſeſſionem ſibi in ſingularem ſucceſſorem interuerſam per ſupradicta. An autem adeundo Iudicem ſit neceſſaria citatio partis? & dic vt per Menoch. de adipiſc. remed. 5. nu. 147. & ſeq.

Si fideiuſſor, vel expromiſſor ſe eximi ab obligatione, vel ſibi pro indemnitate caueri petat. Cap. XCIV.

FIdeiuſſores, aut expromiſſores, qui ſe obligauerint pro aliquo, ſi iuxta formam infra ſuo loco traditam, ſibi ſuccurri velint, Iudicem adeant, qui citatis illo pro quo ſe obligauerint, & alijs quorum intereſt, ſi ij ceſſauerint eum à fideiuſſione eximere, aut fideiuſſorem de releuando indemnem præſtare, vnica citatione præcedente, contra eum pro quo facta eſt fideiuſſio, vel expromiſſio, mandatum executiuum realiter & perſonaliter exequendum relaxet; & per vnius viæ electionem alteri non præiudicetur.

Si fideiuſſor, vel expromiſſor ſe eximi ab obligatione, vel ſibi pro indemnitate petat caueri. Cap. 94. Gloſſ.

Fideiuſſor vocatur; qui alieno nomine obligatur; & plerunq; ab eo; quem proprio nomine obligamus, alios accipimus, qui eadem obligatione teneantur: dum curamus; vt quod in obligationem deduximus, tutius nobis debeatur. l. 1. §. ſed aut proprio. ff. de act. & oblig. §. 1. inſtit. de fideiuſſoribus, & fideiubere eſt ſuo periculo id, de quo agitur recipere; quod per ſtipulationem fit. Cuiac. Not. ad inſtit. de fideiuſſor; & fideiuſſio ſola verborum ſtipulatione nititur; re aut facto non perficitur. Connan. lib. 2. c. 3. nu. 5. Et ideo non fit niſi per ſtipulationem his verbis. Fideiubes? Fideiubeo. Qui dicit fideiubeo fideiuſſor eſt. Qui dicit fideipromitto, fideipromiſſor, qui ſpondeo, ſponſor. Inde tit. 1. ſenten. Paul. de fid. & ſponſ. & in tit. 8. inquit. Minor in his quæ fideiuſſit, vel fideipromiſit; vel ſpopondit. Sed dicitur fideiuſſor quocunq; verbo interceſſerit, ſicut & ſponſor, licèt non dixerit ſpondeo, vel fideiubeo, vel fideipromitto l. 7. ff. de verb. ſignif. cum igitur ſcriptum eſt aliquem fideiuſſiſſe; ſolemnis ſtipulatio interueniſſe intelligitur; & quod ſcriptum eſt, actum etiam eſſe videtur. §. vlt. inſt. de fideiuſſ. l. 7. §. ſi ſcriptum. de inut. ſtipul. l. Titia. §. penult. ff. de verbor. oblig.

Digitized by Google

oblig. l. 1. C. de contrab. ſtipul. quod idem eſt mandator. Nam ſi quis pro aliquo fideiuſſit; vel vt alicui crederetur mandauit tenebitur actione mandati erga creditorem. §. ſi quid. Inſt. de fideiuſſ. l. ſi hæreditatem. 3. ff. mandati. §. tua tantum inſtit. de fideiuſſor. Niſi is fideiuſſerit; vel mandauerit; qui obligari non poteſt; nec conueniri. l. qui ſatisdare. 3. ff. de fideiuſ. l. ſed etſi. 20. ff. eod. l. nulla. 5. C. quod cum eo qui in alie. l. ſi dubitet. 10. §. filiusfam. ff. de fideiuſſ. cum ſimilib. & alijs in toto tit. ff. de fideiuſſ.

Expromiſſor dicitur; qui pro alio nouandi animo promittit. l. vlt. ff. ad Maced. l. ſi mulier. 22. ff. ad velle. l. 7. §. 4. ff. de dolo mal. l. 4. §. 1. ff. de re iudic. l. 4. ff. de condict. cauſ. dat. l. qui libertin. 37. ff. de oper. liber. Itaq; differt expromiſſor à fideiuſſione in aliquibus notatis per nos in tract. de differentijs indiuiduorum. in verbo, fideiuſſor. In quantum attinet ad materiam ſtatuti huius in aliquo non differunt, & vterq; poteſt petere ſe eximi ab obligatione, vel ſibi pro indemnitate caueri iuxta formam infra ſuo loco, &c. quæ eſt in c. 155. & in duobus ſequentibus vbi de materia multa tradidi.

De cauſis mercedum. Cap. XCV.

IN cauſis mercedum, vbi de ſumma ſcutorum decem non excedente agitur, non audiatur reus, niſi actuali depoſito facto, aut in pecunia, aut mobilibus plus valentibus: à ſumma verò decem vſque ad quamcunque ſummam, ſimiliter non audiatur, niſi dato fideiuſſore de iudicatum ſoluendo.

De cauſis mercedum. Cap. 95. Gloſſ.

In cauſis mercedum excedentibus ſummã ſcutorum decem non eſt prohibita per præſentia ſtatuta appellatio; & ideo paſſim conſueui eam admittere; prout etiam voluit Rot. in Toletan. mercedis coram R.P.D. Lancellotto relata in Anconitana mercedis. 20. Decembr. 1602. Coram R. P. D. Sacrato. Quod ſecus eſt ſi merces debeatur pauperi, itaut ſuccedat loco alimentorum. Rebuff. de ſent. prouiſ. artic. 3. Gloſ. 7. n. 1. Rot. Florent. deciſ. 12. n. 11. Rot. diuerſ. deciſ. 764. par. 1. & in dicta Anconitana mercedis. Nam pro iſtis Deuter. c. 24. extat præceptum negatiuum; Ne remaneat merces mercennarij apud aliquem in craſtinum.

De cauſis infra ſummam ſcutorum decem. Cap. XCVI.

CAuſæ, quæ infra ſummam ſcutorum decem coram Senatore, & illius Collateralibus tantum, & præſertim inter pauperes & miſerabiles perſonas, vertuntur, omni prorſus appellatione remota, terminentur, & celeri executioni demandentur.

De cauſis infra ſummam ſcutorum decem. Cap. 96. Gloſſ.

Pro omni ſumma de iure communi datur appellatio; & pro omni quamuis minimo grauamine. l. & in maioribus. vbi Salycetus. C. de appellat. hoc præſenti ſtatuto à decem ducatis infra non datur appellatio. Sed dubitatur: ſi petantur viginti, & ſententia contineat octo; an nihilominus hoc ſtatuto non obſtante dabitur appellatio? & dari ſæpè cenſui, quia attenditur petitio ſuper qua fuit litigatum. l. cum quadam puella §. quoties. ff. de iuriſdict. omn. iudic. Caſtrenſis conſ. 164. lib. 1. & Gabella iudiciorum, & propinæ ſoluuntur attenta petitione, non autem debito, & condemnatione; ita Bertach. in verbo, Gabella iudiciorum, per tex. in d. l. cum quadam puella §. quoties. ff. de iuriſdict. omn. Iudic.

De conuento pro re mobili non poſſidente immobilia. Cap. XCVII.

SI is, qui conuenitur pro re mobili in ſpecie, non poſſideat immobilia in Vrbe, nec in illius diſtrictu valoris rei petitæ, ſatisdet de iudicio ſiſti, & de re non permutanda ſeu barattanda, & quòd eam rem exhibebit ante litem, & poſt litem, ad omne Iudicis mandatũ; quam ſatisdationem ſi ceſſauerit præſtare infra terminum Iudicis arbitrio, perſonarum & rei qualitate penſata, præfigendum, res petita Iudicis arbitrio ſequeſtretur; & in hoc articulo, nullus alius proceſſus, aut iudiciaria tela requiratur, niſi tantum præſtatio iuramenti calumniæ, ſi petatur: in reliquo autem proceſſu ſecundum cauſæ naturam procedatur.

De conuento pro re mobili non poſſidente immobilia. Cap. 97.

Huic ſtatuto correſpondet tex. in l. ſciendum.

dum 15. ff. qui ſatiſd. cogan. & in §. ſed hodie. inſtit. de ſatisdat. & fideiuſſor de iudicio ſiſti debet eſſe locuples poo rei qualitate. l. 1. cum ſequentibus. ff. in ius vocati, vt eant, vel ſatiſdent. Niſi lis ſit inter perſonas coniunctas; quæ proponuntur in l. 2. §. Prætor ait. ff. qui ſatisd. cogan. quia tunc qualiſcumq; fideiuſſor accipitur. d. §. Prætor ait. ſi non ſiſtat in Iudicio reus, tunc committitur ſtipulatio iudicio ſiſti. l. cum pro quo. 17. ff. de in ius vocan.

Et de re non permutanda, &c. *hæc verba important cautionem iudicatum ſolui de qua in §. 1. inſtit. de ſatisd. & poſſidens immobilia neutram harum cautionum præſtare tenetur. d. l. ſciendum & d. §. ſed hodie; & ita diſponit ſtatutum, & quid contineat. vide l. iudicatum. 6. ff. iudicatum ſolui. §. 1. inſtit. de ſatisd.*

De ſuſpicione fugæ. Cap. XCVIII.

ASſerēti aliquem ſuum debitorem fugam parare, ſeu illum ſibi de fuga ſuſpectum eſſe, mandatum de capiendo non concedatur, niſi extraiudicialiter de credito ſuo Iudicis arbitrio docuerit, ac ſuo iuramento debitorem bona immobilia in Vrbe, vel eius diſtrictu non habere affirmauerit; & ſi obligationis dies non uenerit, de deterioratione conditionis docuerit; & tunc mandatum de capiendo debitorē, & eum ad præſentiam Iudicis adducendo, relaxetur: qui Iudex, vt ſibi videbitur, creditori prouideat. Mandati verò & executionis impenſa per creditorem ſine ſpe repetitionis fiat: ſed ſi reum citari fecerit ad cauendum, & in illius contumaciam ipſum de fuga ſuſpectum iurauerit, quod hoc caſu ſufficiat; tunc niſi is debitor docuerit ſe poſſidere in Vrbe, vel diſtrictu immobilia vel mobilia, quæ de facili amoueri non poſſint, æquiualentia tamen; vel dato idoneo fideiuſſore de ſtando iuri, & ſe repræſentando, cauerit; mandatum contra eum relaxetur, & ipſe reus propter ipſius contumaciam, ad expenſas omnes teneatur. Quandocunque autem reus ipſe de ſtando iuri, & ſe repreſentando cauerit, illico relaxetur, & cauſa inter eos pro illius qualitate pertractetur.

De ſuſpicione fugæ. Cap. 98. Gloſſ.

De iure communi quatuor modis dicitur perſona ſuſpecta. Petrus Rauen. ſing. 693. Boerius in Comment. de conſuetud. Galliæ. lib. Des conſtumes de Tours. tit. 1. artic. 18. verſ. & dicitur ſuſpecta. Qui modi non tolluntur per hoc ſtatutum. Non enim perſona poteſt dici ſuſpecta ob modicum æs alienum. Cotta in verbo ſuſpectus quis, Creditor qui habet pignus debitoris in manibus non poteſt eum ſuſpectum allegare. Cotta in verbo debitor non poteſt. Nec poteſt eum debitorem ſuſpectum allegare cuius mores creditor approbauit ſtando, bibendo, & comedendo ſimul. Alex. in l. fideiuſſor. §. fin. n. 1. ff. qui ſatiſdar. cogan: Suſpicio ſi erat ante creditum contractum non releuat creditorem, vt poſſit allegare debitorem ſuſpectum. Iaſon in §. supereſt. n. 82. in fine. Inſtit. de actionibus; & poteſt concedi etiam diebus feriatis in honorem Dei. Bald. in l. dies feſtos n. 1. C. de ferijs. Iaſon in l. ſi fideiuſſor. §. fin. n. 19. ff. qui ſatiſdar. cogan. Rebuff. de ſequeſtr. artic. 1. Gloſſ. 2. n. 8. per Gloſ. in l. 2. in verbo vel rei ſeruandæ cauſæ. ff. de ferijs ſatisdatio regulariter eſt remedium tollendi ſequeſtrum perſonæ etiam de iure communi. Iaſ. d. §. fin. n. 17. Curt. de ſequeſtr. quæſt. 14.

De inſtrumentis, & cautionibus vi vel metu factis. Cap. XCIX.

SI quis in priuatis Carceribus, aut aliàs à non habente Iuriſdictionem detentus, ſeu aliter vi, vel metu coactus, obligationem aliquam, aut aliquod inſtrumentum, cuiuſcumq; generis contractus, ſeu etiam quietationis & liberationis, in fauorem carcerantis, detinentis, aut vim vel metum inferentis, ſeu filiorum, vxoris, aut conſanguineorum, ſeu familiarium illius, fecerit, celebrauerit vel emiſerit: ſeu alium pro ſe obligari, vel fideiubere fecerit; & de his vel aliquo prædictorum querelam corā Senatore vel ſuis Iudicibus expoſuerit, & per quinque viros idoneos Teſtes de publica fama deponentes dictam carcerationem, detentionem, vim, metumuè probauerit, Senator & Iudices prædicti ſummariè, ſimpliciter & de plano, ſola facti veritate inſpecta, obligationes, contractus, liberationes & inſtrumenta huiuſmodi aboleri & caſſari mandent: ita & taliter vt prædicti obligati, ſeu contrahentes pleniſſimam, perpetuamq; liberationem, & in priſtinum ſtatum reſtitutionem conſequantur: & nihilominus prædicti carcerantes, detinentes, vim vel metum inferentes pœnis ſtatutarijs, & Iuris communis plectantur.

De

De inſtrumentis, & cautionibus, vi, vel metu factis. Cap. 99. Gloſſ.

Quod vi factum eſt, qua de re agitur; id eius experiundi poteſtas eſt, reſtituam ait Prætor. l. 1. in princ. ff. quod vi aut clam. & eſt interdictum reſtitutorium. d. l. 1. §. 1. Vi factum videri Quintus Mutius ſcribit; ſi quis contra quem probiberetur fecerit d. l. 1. §. quid ſit. & l. Quintus Mutius. 73. §. vi factum. ff. de reg. iur. Quod vero metus cauſa geſtum erit ratum non habebo ait Prætor. l. 1. ff. quod metus cauſa, & olim dicebatur quod vi metuſuè cauſa; & hodie ita dicunt ſtatuentes in hoc noſtro ſtatuto. Vis enim fiebat mentio propter neceſſitatem impoſitam contrariam voluntati; Metus autem propter inſtantis, vel futuri periculi cauſa mentis trepidationem; ſed poſtea detracta fuit vis mentio, quia quodcunq; in atroci ſit, id metu quoq; fieri videtur d. l. 1. §. quod metus cauſa. Sed ſtatuentes vtriuſq; mentionem fecerunt vetuſtatem imitantes; & eſt actio arbitraria. §. præterea. inſtit. de actionibus. l. item ſi. 14. §. hæc autem actio. ff. quod metus cauſa; & eſt eius generalis cauſa; ſi quid vi metuſue cauſa factum ſit, nam per hoc ſtatutum reſcinditur, & de iure communi. l. continet. 3. ff. quod metus cauſ. l. vlt. C. de ijs quæ vi metuſuè cauſa. l. illicitas. 6. ff. de off. Præſidis vbi enumerantur multæ contractuum ſpecies, vt ſit hic in ſtatuto. Hæc actio tranſit etiam ad hæredes. d. l. item. 14. §. poſt annum. ff. quod metus cauſa. l. quod diximus. 16. §. hæc actio. ff. eod. & datur contra eum qui vim metumuè intulit, ad quem res peruenit; ad hæredes, atque hæredes hæredis. d. l. 14. §. Pedius. §. in hac. & §. vnde & d. l. quod diximus. §. finali. Niſi fortè meticuloſus rem nullam fruſtra metuerit. l. metum. 6. ff. eodem. l. nec timorem. 7. §. 1. ff. eodem. l. vani timoris. 144. ff. de reg. iuris. Item niſi metus tantum nullo facto interueniente metuit. l. metum. 9. C. de ijs quæ vi metuſuè cauſa. Item niſi dignitatem tantum aduerſarij metuit, nullo alio actu interueniente. l. ad inuidiam. 6. C. eodem. Limita vt per tex. in l. ſi per impreſſionem. 11. C. eodem. Item niſi quis non metu; ſed metus inferendi ſuſpicione quid geſſerit. l. metum autem. 9. ff. eodem. Item niſi non ſit magnum malum, cuius metu quid geſtum eſt. l. metum. §. 5. ff. eodem. Quod malum hoc ſit declaratur in l. continet. 3. §. fin. cum l. ſequ. & in l. iſti quidem. 8. §. quod ſi. & §. ſi is accipiat. ff. eodem. Item niſi infamiæ metu, vel vexationis quid geſtum ſit. l. nec timorem. 7. ff. eodem. Niſi metu accuſationis inſtitutæ, vel inſtituendæ, quid geſtum ſit. l. accuſationis. 10. C. de ijs quæ vi metuſue. Niſi ne ad Ciuilia munera nominaretur metuens geſſit. l. cum te. 8. C. eodem, ſed nihil intereſt in ſe quis veritus ſit, an liberis ſuis; cum pro affectu magis in liberis parentes teneantur. d. l. iſti. §. fin. ff. eodem. Quomodo autem vis & metus inferatur à Magiſtratu tradit l. continet. 3. §. ſed vim, cum ſequent. & l. vlt. §. fin. ff. eodem, & l. ſi per impreſſionem. C. de ijs quæ metus cauſ. Item niſi per vim ablatum, & promiſſum, per vim coactus ſit, reſtituere vel accepto ferre. l. 12. §. quæri. ff. eodem. Niſi debitum per vim ſit coactus ſoluere; vel pignus per vim dedit creditori ſuo. d. l. 12. §. fin. & l. cum te. 5. C. de pignor. & Hypoth. Item niſi alicui quid ſit datum, vel promiſſum, vt ſe aduerſus vim ab alio illatam tueretur. l. metū. 9. §. ſed licèt. ff. quod metus cauſ. Niſi id quod ſibi non debebatur per vim accepto tulerit. l. item ſi. 14. ff. eodem. Item niſi cum per vim cauiſſet, poſtea ſoluit, vel geſtum ratum habuit. l. 2. C. de ijs quæ vi metuſuè. l. ſi per vim. 4. C. eodem. l. ex ea. ff. de cond. ob turpem cauſ. Item niſi alia actio competat. d. l. 4. in fine. Item niſi ſemel actum ſit. d. l. 14. §. eum qui. & §. fin. Item niſi actor id quod percepit non reſtituat. d. l. 4. C. eodem. & l. 3. C. eodem. Niſi res per vim extorta perijt, vel aufugerit. d. l. 14. §. aliquando. ff. eodem, declara vt in l. 1. C. eodem. & in d. l. 14. §. ſi homo.

De compromiſſis. Cap. C.

IN cauſis, in quibus via executiua non proceditur; inter conſanguineos vtriuſque ſexus, vſque ad tertium gradum, de Iure Canonico computandum incluſiuè, & inter ſocerum & generum, ſocrum & nurum, priuignum & nouercam, & inter alios affines primi gradus, affinitate durante, ad inſtantiam alterius partis petentis, compromiſſum (ſi ante litis conteſtationem, vel pro conteſtata habitam petatur) fieri mandetur; arbitriq; hincinde eligantur, qui eius conditionis ſint, vt per Senatorem & eius Iudices ad iudicandum, poſtquam acceptauerint, cogi poſſint; & qui alias perſonas elegerit, vt ſunt Clerici, necnon Vagabundi, Brigoſi, & ſimiles, calumnioſè eligere præſumatur: & ſi ſit is qui compromiſ-

ſum fieri petijt, beneficio compromiſſi priuetur, & Iudex in cauſa ad vlteriora procedat. Si verò ſit is, contra quem de compromiſſo faciendo obijcitur, Senator, ſeu Iudex coram quo cauſa ventilatur, in eiuſdem ceſſantis locum, & pro eo vnum ſuo arbitrio eligat. In arbitris autem eligendis, id quoque Iudex animaduertat, vt perſonæ idoneæ ſecundnm negotij qualitarem eligantur de peritis illius artis, & ſic de cæteris. Et quoniam contingere poterit, vt arbitri diſcordent, volumus vt diſcordia non expectata, tertius eligatur, in cuius electione ſeruetur forma infra de electione conſultoris Capitanei appellationum tradita; iuxta cuius conſilium arbitri diſcordes pronuntiare teneantur. Volumus etiam vt arbitri, in manibus Iudicis coram quo eliguntur, ſeu Notarij iurent, ſe ex bona fide, veritate, & iuſtitia, aut partium conſenſu, ſententiam omninò dicturos. Coram arbitris prædictis quæq; pars, infra quindecim dies, quos ad probandum, & probatum habendum per omne genus probationis præſenti lege præfixos eſſe decetnimus, ſuam intentionem iuſtificet, & infra alios quinque immediatè ſequentes, ſi quid reprobandum duxerit, reprobet. Infra reliquos autem dies decem, cauſa per Arbitros terminetur, quæ ſi terminata non fuerit, in negotio principali, perinde ac ſi compromiſſum petitum nec factum fuiſſet, per Iudicem cauſæ, ad vlteriora (cauſam in ſtatu, in quo ante petitum compromiſſum erat, reaſſumendo) procedatur. Poſſit autem iterum & tertio, & non vltra, compromiſſum peti; Teſtibus quoq; coram arbirris prædictis, ac quibuſcumq; alijs etiam arbitratoribus, parte citata examinatis, & iuribus hinc inde productis, fides adhibeatur, perinde ac ſi coram ordinario examinati & reſpectiuè producta fuiſſent. Teſtes verò ſi ſine interrogatorijs partis examinati ſint, repeti poſſint expenſis petentis, dummodò durante termino probatorio petatur.

De compromiſſis. Cap. 100. Gloſſ.

Eſt huiuſmodi ſtatutum à iure communi approbatum, & fauorabile, vt in terminis noſtri ſtatuti firmat ex multis Marcus Ant. Blanchus in ſuo tractatu ad ſimile ſtatutum de compromiſſis edito. 1. quæſt. princ. n. 1. & 2.

In cauſis in quibus via executiua *ergo arguendo à contrario hoc ſtatutum non habebit locum in cauſis executiuis, valet enim argumentum à contrario ſenſu legis, & ſtatuti l. 1. §. huius rei. ff. de off. eius cui mand. eſt iuris. l. qui teſtamento. 2. §. mulier. ff. de teſtam. c. cum Apoſtolica. in fine de ijs quæ fiunt à prælatis ſine conſenſ. capit. & c. cum virum. de regularibus, & in ſtatutis quando non tendit ad corrigendum ius commune. Bart. in repet. l. omnes populi poſt Iacob. Botrig. ff. de iuſtit. & iure quem cum alijs refert, & ſequitur Euerard. in loco à contrario ſenſu. n. 22. & ſequ.*

Et ita etiam eſt dicendum, quia inſtrumenta, quæ vel iuris communis; vel municipalis diſpoſitione habent executionem paratam non comprehenduntur ſub iſto ſtatuto; quia de eis non debet fieri compromiſſum. Bart. in l. eleganter in princ. ff. de condict. indebiti; quia compromiſſum eſt quædam tranſactio. Auth. vt differ. vid. §. 1. & Auth. ſi verò contigerit. C. de Iudicijs. & ibi Doctor. Sed de eo quod eſt certum non poteſt tranſigi ergo. Fulgoſ. in d. l. eleganter. vbi etiam Iaſ. nu. 3. & in l. tranſactio. n. 6. & in l. cauſa cognita. n. 2. C. de tranſact. Lancell. de Attent. 2. par. princ. c. 15. de attentatis penden. compromiſſo. nu. 19. Blanch. in d. tract. quæſt. 4. n. 4. & 5. Nec minus eſt faciendum quoties res eſt clara; vt determinat idem Blanchus in d. tract. de compromiſſ. quæſt. 4. n. 2. & 3. & per totam quæſtionem proſequitur cauſas ſub hoc ſtatuto non comprehenſas; ad quem in occurrentia eſt recurrendum, & Surd. in deciſ. 185. n. 8.

Ad inſtantiam alterius partis petentis, *& quidem bene, nam Iudex nunquam compellet partes compromittere: niſi per alteram partem petitum fuerit. Officium enim Iudicis non impartimur niſi petenti. l. 3. §. hoc autem Iudicium. ff. de damno infec. Ex quo neceſſe eſt Actorem; vel Reum petere à Iudice, vt alterum compellat compromittere; vt dicit ſtatutum in illis verbis.* partis petentis, &c. *Sed ſi ſtatutum hoc non determinaret, vtiq; idem eſſet ex diſpoſitione iuris communis per prædictam regulam, quam ponit etiam gloſ. in c. fin. in fine. de reſcriptis; & ibi Abbas infert ad ſtatutum, in quo diſponitur quod Iudex infra certum tempus cauſam expediat ſub pœna, intelligitur ſi pars petierit; quod idem voluit Butr. in c. venerabilis. de iudicijs. Alex. in conſ. 82. col. 2. verſ. tertio ſtatutum. lib. 1. & in terminis ſtatuti noſtri Lanfranc. in tract. de arbitr. in 7. par. q. 45. dicens quod petitio compromiſſi eſt quædam exceptio declinatoria; quæ debet opponi*

ni

ni per partem. l. 1. §. parui. ff. quod vi aut clam. facit. Bald. in c. 1. §. Iudices de pac. iur. firman. Iaſ. in l. vniuerſa. col. 2. C. de precibus Imper. offer. per tex. in l. 1. §. fin. ibi. ſi petit. C. de iure deliber. Quod tamen eſt intelligendum parte citata, ſeu præſente. Alex. in d. cōſ. 82. lib. 1. Iaſ. in l. admonendi. in fine. ff. de iureiuran. Blanc. de compromiſſis. quæſt. 5. nu. 2.

Ante litis conteſtationem &c. *ergo poſt litem conteſtatam non poterit amplius peti compromiſſum; nam cum ſecundum Lanfrancum vbi ſupra ſit exceptio declinatoria debet peti ante factam conteſtationem litis; ſed cum ſtatutum dicat* ſi ante litis conteſtationem; vel pro conteſtata habitam petatur, *videtur poſſe peti ante, & poſt litem conteſtatam incontinenti: quod colligitur ex deductis per Blanc. de compromiſſis. quæſt. 5. nu. 3. vbi ponderat verba illius ſtatuti importantia tractum ſucceſſiuum vſque ad publicationem; quæ in hoc noſtro non leguntur, vt vlterius quam dicit non ſit protrahendum; ſed debeat illius vigore peti ante litis conteſtationem, vel paulo poſt in continenti. Poſt publicatum proceſſum & concluſum in cauſa, res caret omni dubio in caſu ſtatuti ſuper quo ſcripſit Blancb. vbi ſupra; multo magis omni dubio carere debet in caſu ſtatuti noſtri; in quo deſignatur certum tempus quando compromiſſum peti poſſit. ibi.* Si ante &c.

Hoc ſtatutum an procedat in cauſa appellationis, & Paul. de Caſtr. in conſ. 75. lib. 1. in antiquis. conſ. 320. in nouis. lib. 1. incipien. quod in cauſa appellationis, &c. concludit quod non. & eſt caſus in c. Abbate ſane. de re iudic. lib. 6. Iaſ. in l. ita demum. col. 3. ver. ſeptimo. C. de procurator. Alex. in l. ſi cauſa cognita. C. de tranſact. Iaſ. in l. eleganter in 4. not. ff. de condict. indeb. Alex. in conſ. 82. col. 2. ver. & per prædicta. lib. 1. & in conſ. 72. col. 4. ver. aut poteſtas.

An autem hoc ſtatutum procedat in quæſtione de compromiſſo faciendo; an ſcilicet & hæc quæſtio debeat compromitti? & cum hac vtiq; appellatione cauſarum veniat dicendum eſt quod ſic. ſecundum Paul. de Caſtr. Alex. Aret. Iaſ. Decium; & alios in l. penult. C. de pactis hanc differit Blanc. in 4. quæſt. ſub nu. 20. & in ver. in contrarium eandem firmat multis auctoritatibus.

Compromiſſum fieri mandetur *an à mandato de faciendo compromiſſum detur appellatio? & dic quod ſic. Franc. in c. cum ceſſante. q. 22. de appellat. Cuman. in conſ. 17. Hieronymus, &c. col. fin. Fely. in rubr. de re iudic. n. 33. Decius in conſ. 22. col. 1. lib. 1. Barbat. in conſ. 85. col. penult. lib. 1. & Blancb. vbi ſupra q. 5. n. 8. alios adducit. Roland. conſ. 33. lib. 4.*

Petitio compromiſſi ſuſpendit iuriſdictionem Iudicis; inſtantiam cauſæ; & alia facit de quibus per Blanc. de compromiſſis. q. 6. per totum, Gabr. lib. 2. de arbitris concluſ. 4. per totum. Rota in nouis de dilationib. deciſ. 2. aliàs 360.

Infra reliquos autem dies decem, &c. *cauſa intra illos reliquos dies decem non terminata; poteſt Iudex ac ſi compromiſſum petitum non eſſet in ea procedere eam reaſſumendo in eo ſtatu in quo erat ante petitum compromiſſum, ita dicit hoc ſtatutum, & de iure poſt finitum compromiſſum reuertitur ad eundem Iudicem; qui mandauit fieri compromiſſum; l. ſi quis rem. 35. in fine. vbi glo. in verbo peragenda. ver. item quid erit è contra. ff. de receptis arbitris, & poſt latum laudum recurritur ad ſuum Iudicem. §. deinceps. auth. de appellat. Blancb. vbi ſupra. in q. 10. n. 13. & 14.*

Poſſit autem iterum & tertio, &c. *Vigore iſtius ſtatuti ter poteſt peti compromiſſum; quod ſecus eſſet ſi ſimpliciter diſponeret, quod cauſæ inter coniunctos compromittantur; quia tunc oporteret toties compromittere vſque quo cauſa expediretur. Bald. in l. fideicomm. §. ſi quis decem. ff. de leg. 3. Tiraq. in l. boues. §. hoc ſermone. limita. 3. nu. 12. & limit. 9. num. 3. Marſil. ſing. 172. Blancb. de compromiſſ. quæſtio. 7. n. 6. quod limita, vt ibi per eum. n. 7.*

An autem Iudæi ſubiaceant huic ſtatuto? & dic quod ſic. c. Iudæi il 2. de Iudæis. Bald. in l. ſpadonem. §. iam autem. ff. de excuſ. tuto. & in c. 1. de forma fidelitatis. Corneus in conſ. 65. lib. 2. l. Iudæi. C. de Iudæi. c. ius quiritum diſtinct. 1. Innocent. in c. ſuper his. de voto. Io. Andr. in c. gaudemus de diuortijs. facit Anchar. in conſ. 26. & latè Blan. de compromiſ. q. 2. n. 21. & q. 3. ſub n. 47. ver. Tu dicis quod Hebræi: & in eorum cauſis ſunt pariter magis Iudæi Arbitri eligendi. Corn. d. conſ. 65. & eſt tex. in dicta l. Iudæi. C. de Iudæis, & ita æquum eſt. argumento à contrario l. ſi qua. C. de Iudæis. Ioan. de Anan. in c. cum ſit. col. 5. de Iudæis. Blancb. vbi ſupra. q. 2. n. 20. verſic. veritas eſt. Nec mirum quod comprehendat, & liget etiam hebræos; quia cum ſit factum authoritate Papæ, Legis, & Canonis, ligat omnes, Archidiac. c. fin. de conſtit. in 6. facit c. nemo condemn. 15. q. 3. Alber. lib. 2. de ſtat. q. 197. n. 3.

Immo ligat etiam Clericos agentes in foro laici; & forenſes agentes, vel conuentos in Curia Capitolij, quia cum ſit ordinatorium iudicij ligat omnes etiam Clericos agentes in foro huius ſtatuti; & laicos agentes, & conuentos; etiam quod ſubditi non ſint, Alex. in conſ. 164. lib. 6. quem cum alijs citat Roland. in conſ. 48. n. 19. 20. & 21. lib. 3. & in terminis huius ſtatuti per eandem rationem Socc. ſen. in conſ. 71. n. 7. lib. 4. quod ſecus eſſet; ſi eſſet deciſorium, vt per Alex. Soccin. Rolan. vbi ſupra, & per Bouium de ſtatutaria Vrbis praeſcript. glo. 19. n. 147. & ſequentibus.

An autem à ſententia arbitrorum in quibus cauſa fuit compromiſſa detur appellatio? & dic quod non. l. 1. & ibi gloſ. C. de arbitris. l. praeſes. ff. de minoribus. Bald. in l. cauſae. la 1. ff. eod. Iaſ. in l. 1. n. 10. ff. de iuriſd. omn. iud. Bald. in addit. ad Specul. de Arbitr. ver. ſed quid ſi ſtatutum, Soccin. iun. in conſ. 48. n. 15. lib. 1. Sed benè datur in integrum reſtitutio. Roma. in conſ. 539. Marſ. ſingul. 161. Burſat. conſ. 15. n. 28. in fine; & alij allegati per Oddum de reſtit. in integr. q. 72. artic. 2. per totum. Immo etiam appellatur ab arbitro neceſſariò dato à Iudice vigore ſtatuti. Aret. in l. ex conſenſu. ff. de appellat. & in alijs caſibus de quibus per Blanch. de compromiſſis. q. 10. n. 4. 5. & ſequentibus, & appellatur ad ſuum Iudicem, ideſt ad eum ad quem appellaſſet; ſi lata fuiſſet ſententia à Iudice ordinario. ita Blanch. vbi ſupra. n. 3. ver. ad quem autem: & ita diſponit ſtatutum infra, c. 176. & eſt text. in §. deinceps. Auth. de appellatio.

De rerum communium diuiſione. Cap. CI.

QVilibet aſſerẽs ſe cum aliquo rem vnam vel plures, hæreditatem aut ſocietatem habere communem, poſſit illius, ſeu illarum diuiſionem petere, & pro parte eum contingente ſibi pro diuiſo adiudicari, & ſuper hoc ſummariè procedatur, & conſtito Iudici de communione, etiamſi aduerſarius ſe poſſidere neget, interloquendo pronunciet diuiſioni locum eſſe, vel eiuſdem pronunciæ loco, mandet eligi peritos agrimenſores & æſtimatores ſecundum rei cuius diuiſiò petitur naturam, & in locum ceſſantis eligere, & pro eo, ipſe Iudex eligat peritum, qui ſic electi, habita adiacentiæ bonorum & commoditatis partium conſideratione, vt melius potuerint, portiones facere debeãt, etiam mandando vni aut alteri vt pecuniam reficiat, aut vnam portionem grauando ad tradendum alteri certam ſummam, ſi aliter diuiſio commodè fieri non poſſet, & aliàs prout eis pro iuſtitia viſum fuerit expedire: & ſi plura bona eſſent communia, & vnus diuiſionem vnius rei, alter omnium diuiſionem peteret, omnia diuidi debeãt, vt ſupra; & exinde Iudex, peritorum relatione habita, ſi partes aliàs concordes non ſint, ſorte immiſſa, portiones ipſas, prout cuique ſors tulerit, pro diuiſis adiudicet, ipſasq; partes ad diuiſionem obſeruandam, etiam per præſtationem fideiuſſorum de non moleſtando alterutram partem in portione aſſignata, iuris & facti remedijs opportunis cogat & compellat, & dictam diuiſionem omnino faciat obſeruari: quam diuiſionem volumus etiam per minores & pupillos, & eorum nomine à legitimis perſonis, peti poſſe & fieri debere, eis portionibus adiudicatis, prout melius, & vtilius viſum fuerit.

De rerum communium diuiſione.
Cap. 101. Gloſſ.

Huic noſtro ſtatuto correſpondet ius commune quod à lege duodecim tabularum originem traxit; Namq; cohaeredibus volentibus à communione diſcedere neceſſarium videbatur aliquam actionem conſtitui, qua inter eos res haereditariae diſtribuerẽtur. l. 1. in princ. ff. fam. herciſ. & communi diuidundo iudicium, ideo neceſſarium fuit quod pro ſocio actio magis ad perſonales inuicem praeſtationes pertinet, quam ad cõmunium rerum diuiſionem. l. 1. ff. comm. diuid. quod vtiq; agnoſcentes Statuentes noſtri ideo de rerum communium diuiſione in hoc c. ſtatuerunt. Quarum quidem actio bonae fidei eſt. l. non eſt ambiguum. 9. C. famil. herciſ. l. per hoc iudicium. 4. §. hoc iudic. ff. comm. diuid. l. in hoc iudicium. 14. §. 1. ff. eodem, & eſt mixta tam in rem quàm in perſonam. §. quaedam actiones, inſtit. de action. & in ea vterq; actor, & Reus eſt. l. 2. §. 1. ff. famil. herciſ. l. inter cohaeredes. 44. §. qui familiae. ff. eodem. l. iudicium. 10. ff. finium reg. l. actio. 36. in fine. ff. de action. & oblig.

Familiae autem herciſcundae iudicium conſtat ex duobus, hoc eſt rebus atq; praeſtationibus quae ſunt perſonales actiones. l. item labeo. 22. penult. ff. famil. erciſ. l. per hoc §. ſicut autem. ff. commu. diuid. Sunt igitur praeſtationis, ſeu perſonalis actionis cauſae huiuſmodi. Et prima ſi cohaeres aliquid ex haereditate, vel re haereditaria percepit ad hoc communicandum

hac

hac actione tenetur. l. item ex diuerſo. 19. ff. famil. herciſ. §. ſi famil. Inſtit. de offic. iudic. l. inter cohæredes. 44. §. fructus. ff. famil. erciſ. l. meuius. 32. §. ſeruus. ff. eodem. Secunda ſi cohæres in re hæreditaria dolo, vel culpa verſatus eſt. l. & puto. 16. §. ſed etſi dolo. ff. eodem. l. hæredes. 25. §. non tantum. ff. eodem. Vt puta quia rem hæreditariam abſtulit, vel deteriorem fecit. l. incerti. 19. C. famil. erciſ. l. aduerſus. 3. C. eod. §. ſi familiæ Inſtit. de off. abſc. Iudic. Rem hæreditariam vendidit. l. inter cohæredes. 44. §. ſi cohæredes. C. famil. erciſ. Si rationes hæreditatis deleuerit. d. l. & puto. § idemq; ff. eod. Si non conſentiendo impediuit præſtari legatum. l. hæredes. 25. §. incerto. ff. eodem. Si ſeruitutes debitas non vtendo amiſit. d. l. hæredes. §. item culpæ. Si cum defunctus promiſiſſet ſtipulanti per ſe, hæredem ſuum fieri, vel non fieri per cohæredem contra ſtipulationem factum ſit, dicta l. hæredes. §. in illa. & §. contra ſi promiſſor. l. inter cohæredes. 44. §. quod ex facto. in fine. ff. famil. erciſ. l. 2. §. ex his. ff. de verb. oblig. l. ſtipulationum. 5. §. fin. ff. eodem. l. in executione. 87. §. quod ſi ſtipulatus. ff. eodem. l. fideicommiſſa. 11. §. penult. ff. de leg. 3. ſi ſeruus cohæredis dolo circa res hæreditarias aliquid malè egit. l. ſi quid. 41. in fine. ff. famil. erciſ. & alijs ſimilibus modis malè ſit verſatus per allegata. Tertia ſi vnum hæredum commune negotium geſſeris, & ſumptus fecerit, vel ſe obligauerit, habebit allos cohæredes pro eorum ratis obligatos. l. filiæ. 18. in fine. C. famil. erciſ. l. his conſequenter. 18. ff. eod. §. penult. l. inter cohæredes. 44. §. penult. ff. eodem. & §. vlt. l. ex parte. 39. in princ. ff. eodem. l. ſiue 3. C. de neg. geſt. l. hæredes. 25. §. ſi vnus. ff. famil. erciſ. Quarta ſi ſeruus hæreditarius vni hæredum furtum fecerit. l. & puto. 18. §. 1. ff. famil. erciſ. Quinta ſi cohæres ſit debitor hæreditarius, ſeu in aliqua creditor. l. fundus. 51. in fine. ff. famil. erciſ. l. 2. C. eodem. l. hæredes. 25. §. ſi filius. ff. eodem. Sexta ſi vni cohæredum aliquid ſit prælegatum. l. cæterà. 4. in princ. ff. eod. l. ſi ita 42. ff. eodem. l. ſi qua. 7. C. eodem niſi fortè rationes quæ prælegatæ ſint illæ, quæ nondum deſcriptæ ſint. l. pomponius. 8. ff. eodem. Septima cauſa eſt ſi cohæres non ſoluendo creditoribus hæreditarijs faciat deteriorem conditionem aliorum cohæredum. l. his conſequenter. 18. §. celſus. ff. fam. erciſ. l. ſi filia. 20. §. ſi pater. ff. eodem. l. hæredes. 25. §. idem iuris. ff. eod. l. inter cohæredes. 44. §. vſufructu. ff. eodem. l. certum. 23. C. eod. Octaua ſi cohæres aliquid à teſtatore facere iuſſus non faciat. Hoc enim caſu præpoſita actione tenetur d. l. his conſequenter. 18. §. idem ait. ff. famil. erciſ. niſi voluntas teſtatoris ſit mutata. l. in ipſius. ſupra C. eod. Nona ſi id quod inter hæredes eſt conuentum, ab vno non ſeruetur. l. in communi. 3. §. fin. ff. comm. diuid.

Et quidem actio hæc competit ei, qui non poſſidet, ei, qui hæres negatur ab alijs, & hæredibus defuncti cohæredis. l. hæredes. 25. §. quantum. ff. famil. erciſ. l. 1. §. 1. ff. eodem. d. l. 1. §. ſed etſi is. l. 2. §. dubitandum. & l. ſi familiæ. 48. ff. eodem.

Si plures ſint hæredes diuerſi fori qui hoc familiæ erciſcundæ iudicio agant ſunt ad vnum eumdem Iudicem coeundi. l. 1. ff. de quibus rebus; ad eundem iudicem eatur. l. 25. §. pluribus. ff. famil. erciſ.

In hac enim familiæ erciſcundæ actione venit omne id quod intereſt. l. hæredes. 25. §. incerto. ff. famil. erciſ. & ex damno dato datur actio in ſimplum. l. damno. 17. ff. eodem: veniunt vſuræ expenſarum factarum. l. his conſequenter. 18. §. ſumptuum. ff. eodem. & fructus rerum. l. fundus. 51. ff. eodem. Quod idem eſt in communi diuidundo actione. l. in communi. 3. ff. comm. diuid. l. 4. §. ſicut. ff. eod. l. in hoc. 14. ff. eod. l. ſi maior. 4. in fine. C. eodem. l. ſi in rem. C. ſi cert. petatur. l. non ſolum. 56. ff. famil. erciſ.

Et de iure communi non niſi triginta annorum ſpatio præſcribitur. l. vnus. 3. C. in quibus cauſ. ceſſet long. temp. præſcript. quod idem ſancitum eſt de communi diuidundo actione. l. 1. §. nemo itaq; C. de annal. except. & in ea venit omnis res communis. l. in iudicium. 13. ff. commun. diuid.

Verum familiæ erciſcundæ actione agens non ideo confitetur aduerſarium eſſe ſibi cohæred. l. qui famil. 37. ff. famil. erciſ. l. ſi poſt. 4. C. de iur. & fact. ign. Sed benè opponitur contra eum de re iud. & de diuiſ. iam facta. l. inter cohær. §. 1. ff. famil. erciſ. l. ſi diuiſionem. 15. C. eod. lite enim pendente actiones & exceptiones ſunt proponendæ. l. in iudicio. 47. ff. eod.

Et quidquid eſt in hæreditate defuncti diuidendum venit. l. ſed etſi. 25. §. pen. ff. de petit. hæred. præter nomina creditorũ l. cætera 4. ff. famil. erciſ. l. ea quæ 6. C. eod. niſi ſpontè ſint pacto diuiſa. l. 2. §. fin. ff. eodem. vel iudicis officio aſſignata. l. plene. 3. ff. eodem.

Etſi diuiſio à teſtatore facta fuerit eandem

ſequi

ſequi Iudex habet neceſſe eſt. l. quoties. C. famil. erciſ. Et quamuis teſtator ſcripſerit ſe nullas alias res, præter illas, quas deſignauit, reliquiſſe. Tamen hæc ſcriptura veritati non præiudicat. l. ſcriptura. 10. C. commun. vtr. iudic.

Debet enim Iudex ſingulas res ſingulis hæredibus adiudicare. §. ſi famil. inſtit. de Iudic. §. quædam inſti. de action.

Etſi difficilis rei diuiſio ſit, poteſt vniuerſa res vni adiudicari, & his cæteris in certa pecunia condemnari d. §. ſi familiæ. & d. §. quædã. l. item labeo 22. §. 1. ff. famil. erciſ. l. ſi familiæ. 55. ff. eod. Poteſt interdum Iudex pluribus eandem rem adiudicare. d. l. item labeo. §. 1. & fundum regionibus diuiſum poſſe ſecundum diuiſionem adiudicare, nemo dubitauit. d. l. item labeo. §. & regionibus vſusfructus; & ex certo tempore, & vſq; ad certum tempus, & alternis annis adiudicari poteſt per Iudicem. l. & puto. 16. § vſuſfruct. ff. famil. erciſ. l. ſi cogitatione. C. eod. Nã nihil indiuiſum Iudex debet relinquere. l. hæredes. 25. §. Iudex. ff. eod. & vniuerſæ res ſunt à Iudice æſtimandæ, non ſingularum rerum partes. l. Meuius. 52. §. arbiter. ff. famil. erciſ. & poteſt Iudex in adiudic. rei iudic. ſeruitutem imponere. l. item labeo. 22. §. ſed & region. ff. eod. Et quibus ſit adiudicatio eſt de euictione cauendum. l. hæredes. 25. §. Iudex. ff. famil. erciſ. Item nomine abſentis cauendũ eſt. l. 22. §. fi. cum l. ſeq. ff. eod. Item vſusfruct. nomine cautio eſt præſtanda l. & puto. 16. in princ. ff. eod. Item cauendum eſt nomine actionis, quã vnus hæredum intendit, vel excipit, vt commoda, & incommoda inde prouenientia communicentur. l. in iudic. 47. ff. eod. l. item ex diuerſo. 19. in fine. ff. eod. item cauendum eſt defenſurum iri hæredem aduerſus creditores hæreditarios, ſi vnus debitum ſoluit. l. ſi filia. 20. §. hoc amplius. ff. famil. erciſ. & §. Papin. l. hæred. 25. §. idem iuris. ff. famil. erciſ. Item cauendum eſt quod ab uno inſolidum ſolatum eſt. reſtituetur. d. l. 25. §. contra.

In communi diuidundo iudicio, idem ferè ſancitum eſt; quod in famil. erciſcund. & ideo etiã in eo ueniunt res & præſtationes perſonales prout in illo. l. in communi. 3. ff. comm. diuid. l. 4. §. ſicut. ff. eod. ſi ſocius commune negotium geſſerit, ac expenſas in eam rem fecerit; eiq; eius rei nomine, quid abſit hac actione, vt ſibi à ſocio reſtituatur agere poteſt, d. l. 3. in prin. & d. l. 4. §. ſicut. & l. in hoc iudicium. 14. ff. eodem. l. ſi maior. 4. in fine. C. eodem. l. ſi in rẽ. 12. C. ſi certum petatur. ſi ſocius in re communi dolo uel culpa verſatus ſit contra eum, hęc actio dirigitur. d. l. 3. ff. comm. diuid. l. in hoc iudicium. 14. ff. eodem. l. ſi maior in fine. C. eod. l. hæred. 25. §. non tantum in fine. ff. famil. erciſ. l. ſi is. 20. ff. comm. diuid. vt puta quia rem communem fecerit deteriorem. l. etſi. 8. §. venit. ff. comm. diuid. contra conuentionem non patiatur alterum ſocium fructus percipere, vel immiſſo pecore fecit, vt fructus futuri anni corrumperentur. l. ſi conuenerit. 23. ff. comm. diuid. Item quia ex re communi aliquid percepit quod communicare non velit. §. eadem inſtit. de offic. iudic. l. in communi. 3. ff. comm. diuid. l. ſi quis. 6. §. ſin autem. ff. eod. Item quia non præſtetur fides ijs, de quibus inter eos eſt conuentum. d. l. in communi. in fine. & d. l. ſi conuenerit. ff. comm. diuid. Et actio iſta ſocio aduerſus ſocium competit. l. item quamuis. 10. ff. eod. l. 4. §. ſicut. ff. eodem. & aduerſus ſingularem ſucceſſorem. l. 1. in princ. C. comm. diuid. l. ad offic. 3. C. eodem. & hęc vtiq; actio durat triginta annos. l. 1. §. nemo itaq; C. de annal. except. l. unus. 3. C. in quibus cauſ. ceſſat. longi temp. pręſcript. Si igitur res inter aliquos communis, agitur communi diuidundo iudicio, vt diuidatur l. in communi. 3. ff. comm. diuid. niſi hæreditas communis ſit. l. per hoc. 4. ff. eod. vel niſi negetur communis eſſe, vel eſſe deſÿt. l. 1. & in fine. ff. eod. l. fundi. 18. ff. de exception. l. ad officium. 4. C. comm. diuid. l. familiæ. 9. C. comm. vtr. iudic. Item niſi ex cauſa locati vel depoſiti res ſit communis. l. communi. 7. §. neq; colonis. ff. comm. diuid. Item niſi ex cauſa iniuſta res ſit communis. dicta l. 7. §. inter prædones; & ſunt ſocÿ in vnum conuocandi. l. 1. ff. de quibus rebus ad eundem Iudicem; & officium Iudicis in diuidendo multum poteſt. §. eodem. inſtit. de offic. Iudic. l. ſi quis. §. officio. ff. comm. diuid. l. 21. eod. l. 10. §. finali. eodem dicta l. 7. §. Neratius eodem.

Vſusfructus quomodo ſit diuidendus tradit. l. 7. §. cum de vſufructu. ff. comm. diuid. Item vſus l. 10. §. ſi vſus. ff. eodem ſeruitus. l. arbor. 19. §. fin. ff. eodem. l. via. 5. in fine. ff. de ſeruitutibus. l. conſtat. ff. de aqua quot. & pignus. l. 7. §. inter eos. ff. comm. diuid.

Quod

Quod diuiſio facta ſit valida. Cap. CII.

SI oſtendatur diuiſionem aliquam factam eſſe inter fratres aliquos, ſeu conſortes, de aliquo caſtro, terris, caſalibus, vineis, poſſeſſionibus, domibus, aut alijs locis tam intra quàm extra Vrbem, ſiue ea ſit communi conſenſo facta, ſiue de Iudicis mandato, non poſſit irritari, retractari, ſeu in dubium reuocari; immo Iudex ad petitionem alterius partis, cogat moleſtantem, etiam per præſtationem cautionis, omnibus iuris & facti remedijs, ſummariè, vt de cauſis ſummarijs dicitur, ad illius obſeruationem, vt in præcedenti capite dictum eſt; & Iudex, qui in prædictis negligens fuerit, puniatur in ducatis auri quinquaginta, de ſuo ſalario & tempore ſyndicatus retinendis.

Quod diuiſio facta ſit valida. Cap. 102. Gloſſ.

Nam & de iure communi diuiſio facta eſt adeo valida; vt vicem emptionis obtineat. l.1. C. comm. vtr. Iudic. & ſi ei cui res ex diuiſione obuenit ad eam perſequendã competit actio. l. diuiſionis. 45. ff. de pactis: & quod vicem emptionis obtineat eſt textus in l. cum pater. §. hæreditatem. ff. de legat. 3. Gozzad. conſ. 58. n. 3. Menoch. de arbitrar. caſu 171. nu. 35. Corbulus de cauſa priuationis ob alienationem limitatione 7. n. 7. & 2. alios citat, & dicit communem. Si autem conuentum ſit ne omninò diuiſio fiat, huiuſmodi pactum nullas vires habet, niſi quod intra certum tempus non diuidatur conuentum ſit. l. in hoc. 14. §. ſi conueniat. ff. communi. diuidun. l. idem. 16. §. finali. cum l. ſequen. pro Socio. Datur enim pro re communi diuidenda communis diuidundi actio. l. 3. in princ. C. comm. diuidun. l. per hoc. 4. ff. eod. Pro hæreditate diuidenda datur actio familiæ erciſcundæ. toto tit. ff. famil. erciſ. & d. l. 4. Colonis autem & depoſitarijs non competit hæc actio, & ſi naturaliter poſſideant. Nec poſſidentibus præcario. l. communi. 7. §. neq; colonis. & §. inter Prædones. ff. comm. diuid. Nec quando 30. annos durauit communio. l. 1. §. nemo. C. de annali except. Nec quando vnus alteri rem communem quam habebat cum eo pignori dedit. l. ſi quis. §. idem. ff. comm. diuidum. Nec quando agitur de veſtibulo, & vnus diſſentiat. l. arbor. 19. §. de veſtibulo. ff. eod. Nec quando ſemel fuit facta; niſi minor ipſam fecerit. l. ſi inter. 8. & l. ſi maior. 4. C. eod. vel integrè facta non fuerit. d. l. 4. & l. 4. §. hoc iudicium. ff. eod. vel dolo facta fuerit inæqualiter. l. maioribus. 3. C. comm. vtriuſ. Iudicij vel niſi res ſit euicta l. ſi fratres. 7. C. eod. Et in hoc iudicio venit omnis res; quæ communis ſit, & poſſit diuidi. l. in iudicium 13. ff. communi diuidun. l. 4. in princ. l. arbor. 19. §. aquarum, & in princ. ff. eod. l. penult. ff. pro ſocio. & l. pro regione. 8. ff. de acquir. rer. dom.

De diuiſione rerum emphyteoticarum. Cap. CIII.

HAbentes domum, ſolum, ortum, vineã, agrum, vel rem aliquam communem, ſub proprietate alicuius perſonæ vel loci, in emphyteuſim conceſſa, poſſint talem rem inter ſe diuidere, ſine conſenſu domini proprietarij, iure tamen ipſius proprietarij integro remanente; nec propterea res locata incidat in commiſſum.

De diuiſione rerum emphyteoticarum. Cap. 103. Gloſſ.

Etſi ex cauſa locati poſſeſſio ſit aliquorum communis; tamen non ideo eſt de iure communi inter eos diuidenda. l. 7. §. neq; Colonis. ff. commun. diuid. Nec minus res Emphyteotica Domino irrequiſito ſecundum aliquos, quos citat Corbulus vbi 6. d. limitatione 7. per totam. fol. 257. diuidi poteſt. Et ideo ut ſine controuerſia poſſet diuidi fuit opus hoc ſtatuto, cui adhærent alii tenentes affirmatiuam; quod poſſit diuidi; quos refert, & ſequitur Corbulus ubi ſupra d. limit. 7. per totam.

De ſeruitute proſpectus. Cap. CIIII.

NVllus contra antiquam debitam ſeruitutem, ſeu contra conuentiones & pacta in aliqua domo, caſaleno, ſiue loco, ædificium ex quauis materia conſtruat aut apponat, per quod vicini impediatur aſpectus: Qui contrafecerit, non ſolum diruere cogatur, ſed pœnã viginriquinque ducatorum auri fiſco applicandam, incurrat: alijs verò liberè ſuum tollere ædificium & ædificare permittitur.

De ſeruitute proſpectus. Cap. 104. Gloſſ.

Eſt, & hæc ſeruitus Vrbanorum prædiorum, ne

ne proſpectui officiatur. l. 2. ff. de ſeruit. Vrba. prædiorum. & differt. à ſeruitutibus. Ne luminibus officiatur; quia plus continet, ne quid ſcilicet officiatur ad gratiorem proſpectum; & liberum; in luminibus autem; ne lumina alicuius obſcuriora fiant. l. inter ſeruitutes. 14. ff. de ſeruit. Vrba. præd. Item proſpectus eſt etiam ex inferioribus locis, lumen ex loco inferiore eſſe non poteſt. l. lumen. 15. ff. eod. l. ædificia. 11. ff. eod. & ideo hoc ſtatuto occurritur etiam volentibus ſeruitutes luminibus imponere; & lumina officere; quia cum iſtæ proſpectui officiant, poteſt habens proſpectum impedire, vt in dictis iuribus. De ſeruitute luminum; & ne luminibus officiatur. eſt tex. in l. luminū. 3. ff. de ſeruit. Vrba. præd. l. lumen. 15. ff. eod. l. inter ſeruitutes. 14. §. quodcunq; l. ſi teſtamento. 30. ff. eod. l. loci. 4. §. fin. ff. ſi ſeruitus vindicetur, l. 1. C. de ſeruitutibus. l. ſi in ædibus. 9. C. eod. l. ſi arborem. ff. de ſeruit. Vrba. præd.

De itinere actuq; priuatis, necnon & via publica. Cap. CV.

NVllus ædificet, conſtruat, aut quicquam aliud quoquo modo faciat aut apponat in aliqua via publica vel communi, ſeu vicinali; aut in pōte publico vel priuato, per quod vſus ipſius loci impediatur: Et qui contrafecerit, viam & locum ipſum ſuis ſumptibus liberare, & in priſtinum reſtituere teneatur, & pœnæ nomine, fiſco aureos quinquaginta perſoluat: Viæ autem vicinales in ruſticis prædijs debeant eſſe palmorum decem ad menſuram Senatus, niſi aliud ſit expreſſum.

De itinere actuq; priuatis; necnon & via publica. Cap. 105. Gloſſ.

Iter eſt ius eundi, ambulandi hominis; non etiam iumentum agendi, vel vehiculum. Actus eſt ius agendi vel iumentum; vel vehiculum. Ita qui habet iter, actum non habet; qui actum habet, & iter habet, eoq; vti poteſt etiam ſine iumento. Via eſt ius eundi, & agendi, & ambulandi, nam & iter, & actum in ſe continet. §. 1. inſtit. de ſeruit. prædio. l. 1. §. 1. ff. de ſeruit. ruſt. præd. l. qui ſella. 7. in princ. ff. eod. l. inter 12. ff. eod. Sed interdum via pro itinere accipitur. l. ſi tam anguſt. 13. ff. de ſeruitutibus. l. paries. 157. ff. de verb. ſignif.

Verum viæ quædam publicæ ſunt; quædam priuatæ; quædam vicinales. Publicas vias dicimus, quas noſtri prætorias; alij conſulares vias appellant. Priuatæ ſunt; quas agrarias quidam dicunt; Vicinales viæ ſunt; quæ in vicis ſunt; vel quæ in vicos ducunt. Has quoque publicas eſſe quidam dicunt: quod ita verum eſt ſi non ex collatione priuatorum hoc iter conſtitutum eſt: aliter atque ſi ex collatione priuatorum reficiatur; nam ſi ex collatione priuatorum reficiatur non vtique priuata. Refectio idcirco de communi fit, quia vſum, vtilitatemq; communem habet. Priuatæ viæ dupliciter accipi poſſunt; vel eæ quæ ſunt in agris, quibus impoſita eſt ſeruitus, ita vt ad agrum alterius ducant; vel eæ; quæ ad agros ducunt, per quas omnibus commeare liceat, in quas exitur de via conſulari, & ſic poſt illam excipit via, uel iter, vel actus, ad villam ducens. Has ergo, quæ poſt conſularem excipiunt, in villas vel in alias colonias ducentes, putem & ipſas publicas eſſe. l. 2. §. viarum. ff. ne quid in loco publico. l. vlt. ff. de locis, & itineribus publ. de omnibus iſtis vijs diſponit hoc noſtrum ſtatutum; ibi publica, communi, vel vicinali.

Viæ latitudo ex leg. 12. Tabul. in porrectum octo pedes habet: in anfractum, ideſt, vbi flexum eſt, ſedecim. l. viæ. 8. ff. de ſeruit. ruſtic. præd. l. certo generi. 13. §. latitudo. ff. eod. l. nā ſatis. 6. §. fin. ff. quemadm. ſeruit amitt. Latitudo autem actus itinerisq; ea eſt; quæ demonſtrata eſt: quod ſi nihil dictum eſt, hoc ab arbitro ſtatuendum eſt. d. §. latitudo & l. via. 23. in princ. ff. de ſeruit. ruſtic. prædiorum. & hoc pro nobis arbitrati ſunt ſtatuentes volentes eſſe palmorum decem ad menſuram Senatus, niſi aliud ſit expreſſum.

Hoc ſtatutum habet in ſe interdictum prohibitorium pertinens ad tuendas ruſticas ſeruitutes. l. 1. §. 1. ff. de itinere actuq; priuato. Menoch. de retinenda remed. 5. n. 1.

Cauſa igitur huius interdicti erit, ſi quis itinere, actu, vel via; vti hoc anno vſus eſt; vti prohibeatur. l. 1. in princ. ff. de itinere actuq; priuato. Si quis igitur itinere, actu vel via vti prohibeatur, & in quaſi poſſeſſione ſeruitutis vim patiatur, ad retinendam poſſeſſionem hoc interdicto defenditur. Eſt enim hoc interdictum merè poſſeſſorium; & qui ex eo agere intendit, de iure ſeruitutis probare quidquam neceſſe habet; ſed hoc tantum; quod in itinere; actuq; hoc anno vſus ſit non vi, non clam, non precario l. 1. §. 1. ff. vti poſſidetis, & in hoc interdicto non de iure; ſed de facto quæritur. l. 2. §. vlt.

§. vlt. ff. de ſeruit. vend. Et habet admixtam cauſam proprietatis. l. 2. §. quædam. ff. de interdic. l. 3. § hoc autem. ff. de itinere actuq; priuato. Ideoq; dicitur hoc interdictum cauſam proprietatis continere; & vt ex eo obtineatur non ſufficit poſſeſſionem, vt in mero poſſeſſorio probare; ſed vltra ius ipſum ſeruitutis; quod in controuerſiam venit. d. §. quædam. & d. §. hoc autem. ita declarauit Capol. in tract. de ſeruit. ruſtic. præd. c. 1. n. 39. Io. Bologn. in l. naturaliter. §. nihil commune. par. 1. n. 45. ff. de acquir. poſſeſſ. quem ibi eſt ſequutus Franciſcus Bertinus Collenſis Conciuis, & Præceptor meus Piſis legens. Coraſ. in l. penult. n. 15. ff. de ſeruitut.

Requiſita ad acquiſitionem quaſi poſſeſſionis huius ſeruitutis, vt ei deinde concedatur hoc interdictum. tradit Capol. vbi ſupra n. 25. quæ recantat Menoch. de retinenda. remed. 5. nu. 6. & ſequen. vbi format triginta quæſtiones deſuper occurrentes.

Datur enim hoc interdictum cuilibet prohibito; eiuſq; ſucceſſori tàm ſingulari; quàm vniuerſali, aduerſus quemcunq; prohibentem, etiam non dominum. l. 2. §. fin. ff. ſi ſeruitus vindic. l. 1. §. ait prætor. ff. de aqua quotid. l. 3. §. idem Iulianus. ff. de itinere actuq; priuato. Et in eo æſtimatur quanti eius intereſſet, via, ſiue itinere non prohiberi. d. l. 3. §. in hoc. & l. ſi de via. 7. ff. de aqua quotid. & æſtiu.

De ſtillicidio ſeu canali. Cap. CVI.

NVlli liceat habere ſtillicidium, ſiue canale per quod collectæ pluuiales aquæ propè ianuam alicuius caſitent, niſi conſtet eam impoſitam fuiſſe ſeruitutem à vero domino.

De ſtillicidio ſeu canali. Cap. 106. Gloſſ.

Stillicidij ſeruitus eſt vrbani prædij. l. 1. ff. de ſeruit. vrba. præd. & illius naturalis; atque perpetua cauſa eſſe debet. l. foramen. 27. §. fin. ff. de ſeruit. vrban. præd.

Si enim ſeruitus ſtillicidij impoſita ſit; non licèt Domino ſeruitutis àreæ ibi ædificare, vbi caſitare cœpit ſtillicidium. l. ſeruitutes. 19. §. ſi ſeruitus. ff. de ſeruit. vrb. præd. l. ſi eo loco. 9. §. 1. ff. ſi ſeruitus vindic. niſi tamen vſq; ad locum ſtillicidij ædificet; vel ſtillicidium rectè ab ædificio recipiatur. d. l. ſeruitutes. 19. §. qui in area. ff. de ſeruit. vrb. præd.

Et is cui debetur ſeruitus ſtillicidij, tàm actionem; quàm exceptionem eius nomine habet. l. ſi à te. 16. ff. ſi ſeruit. vindic. l. ſi eo loco. 9. §. 1. ff. eod. Etſi antea ex tegula caſitauerit ſtillicidium; poſtea ex tabulato; vel ex alia materia caſitare non poteſt. d. l. ſeruitutes. 19. §. ſi antea. ff. de ſeruit. vrb. præd. & quoquomodo acquiſitum ſit ſtillicidium, altius tolli poteſt. Leuior enim ſit eo pacto ſeruitus; cum quod ex alto cadit leuius cadat. Inferius demitti non poteſt: quia ſit grauior ſeruitus, ideſt pro ſtillicidio flumen. Ea de cauſa retro quoq; duci poteſt; quia in noſtro magis incipit cadere: produci non poteſt; ne alio loco cadat, quàm in quo impoſita eſt ſeruitus. Leuius facere poterimus; acrius non & omninò ſciendum eſt, meliorem vicini conditionem fieri poſſe, deteriorem non poſſe, niſi aliquid nominatim in ſeruitute imponenda immutatum fuerit. d. l. ſeruit. §. ſtillicidium. ff. de ſeruit. vrb. præd.

De pariete communi. Cap. CVII.

SI aliquis paries ſit inter aliquos communis, liceat vnicuique in eo trabem ſeu lignum immittere, & ex eo vtilitatem capere; & etiamſi vicini luminibus officiatur, altius tollere.

De pariete communi. Cap. 107. Gloſſ.

Si aliquis paries ſit inter aliquos communis; liceat vnicuiq; in eo trabem, ſeu lignum immittere, & ex eo vtilitatem capere; & etiamſi vicini luminibus officiatur, altius tollere. Hoc ſtatutum tractat de ſeruitute tigni immittendi; altiuſq; tollendi, & dicit; quod vtrumq; facere licèt in pariete communi; hoc idem erit, ſi quis habebit ſeruitutem tigni immittendi in parietem alterius l. ſicuti, 8. §. competit. ff. ſi ſeruit. vindic. Verum in pariete communi de iure ſeruitutem immittere nemini licèt. l. binas. 35. & l. ſequen. ff. de ſeruit. vrb. præd. l. ſi cum. 14. ff. ſi ſeruit. vindic. & l. hoc quod. 24. ff. de ſeruit. vrb. præd. contrarium diſponit hoc ſtatutum in pariete communi.

Et qui paſſus eſt in ſuum parietem tigna immittere; quæ antea vicinus habuerat, ſi idem vicinus noua immittere velit, id poterit prohibere d. l. ſi cum. ff. ſi ſeruit. vindic. & habet locum ſolùm, vt vicinus vicini tigna ſuſcipiat. d. l. ſicuti. 8. §. diſtant. ff. ſi ſeruit. vind.

Etſi

Etſi queratur quis poſſeſſoris, quis petitoris partes ſuſtineat? ſciendum eſt poſſeſſoris partes ſuſtinere; ſi quidem tigna immiſſa ſint; eum qui ſeruitutem ſibi deberi ait; ſi verò non ſunt immiſſa, eum qui negat. d. l. ſicuti 8. §. ſed ſi queratur. ff. ſi ſeruit. vind. quod idem erit in alijs ſeruitutibus l. etſi fortè. §. ſciendum. ff. eod. pro quibus ideo confeſſoria actio ei; qui ſeruitutem ſibi competere contendit; Negatoria Domino qui negat eſt attributa. l. 2. in princ. ff. eod. §. æque ſi agat. inſtit. de actio.

Et etiam ſi vicini luminibus. *Paries communis diſpoſitione ſtatuti poteſt altius tolli etiamſi vicini luminibus officiatur, & ratio eſt quia nemini ſeruitus debetur. l. cum eo. 8. ff. de ſeruit. vrb. præd. l. Imperatores. 13. ff. eod. l. altius. 8. C. de ſeruitut. l. ſi in ædibus. 9. in fine. C. eod. & eſt tex. pro ſtatuto in l. hoc quod 24. §. fin. ff. de ſeruit. vrb. præd. Niſi alteri ſeruitus altius non tollendi longo tempore ſit acquiſita l. qui luminibus. 10. ff. de ſeruit. vrb. præd. l. 1. C. de ſeruit. l. cuius. 2. ff. de ſeruit. vrb. præd. l. ſcaurus. §. fin. ff. eod. Etſi acquiſita non ſit, altius vltra modum non ideo in damnum vicinorum tollere poterit. d. l. cuius. & d. l. ſcaurus. §. fin. ſed ad quam altitudinem extolli poſſit, pertinet ad arbitrium iudicis determinare. d. l. qui luminibus. 10. §. fin. ff. de ſeruit. vrb. præd. Cephal. conſ. 130. per totum lib. 1. Nec minus ventum ad purgandos fructus ædificio vetare. l. cũ talis. 14. §. fin. C. de ſeruit.*

De refectione rerum communium. Cap. CVIII.

QVilibet habens molendinum, furnum, carbonarium, pontem, puteum, parietem, aut quid ſimile cum alio cõmunem, poſſit conſortem cogere (ſi res reparatione aut refectione indigeat) ad contribuẽdum pro rata, & ad prædicta ſummariè, prout de cauſis ſummarijs dictum eſt, per aditum Iudicem procedatur; & iuris & facti remedijs ceſſans compellatur.

De refectione rerum communium. Cap. 108. Gloſſ.

Huic Statuto conueniunt; quæ diſpoſita ſunt per interdictum de itinere actuq; reficiendo de quo in l. inde etiam. §. ait prætor. ff. de itin. actuq; priuato. & §. vtilitas.

De emptione & venditione. Cap. CIX.

SI vna eademq; res duobus vendita fuerit; illa venditio per quam in emptorem verè vel fictè poſſeſſio prius tranſlata fuerit, firma ſit & valida: & de hoc ſummariè, vt de cauſis ſummarijs dictum eſt, cognoſcatur, & poſſeſſor in poſſeſſione omnibus modis manuteneatur. Reliquæ verò venditiones irritæ ſint & nullæ; & Senator illiusq; Iudices cogant ſummariè venditorem, illiusq; hæredes ad reſtituendum pretium ſecundo emptori, vel primo, quatenus ſecundus in poſſeſſione verè vel fictè primũ præueniſſet: & de hoc cognoſcatur ſummariè, vt ſupra; & nihilominus talis venditor pœnam quinquaginta aureorum incurrat; & ſi capi poterit, carceretur, inde non relaxandus, donec cum effectu & parti ſatisfecerit, & pœnam ſoluerit: & executio realis & perſonalis fiat prout Actor, vel Fiſcus elegerit.

De emptione, & venditione. Cap. 109. Gloſſ.

Emendi, & vendendi origo à permutationibus cæpit. l. 1. in princ. ff. de contrab. empt. & ideo iure gentium contractus emptionis, & venditionis conſiſtit. d. l. 1. §. fin. & l. ex hoc. 5. ff. de iuſtit. & iure. ſoloq; conſenſu peragitur. d. §. fin. & inſtit. de obligat. ex conſenſu. Veteres emptione venditioneq; in appellationibus promiſcuè vtebantur. l. veteres 19. ff. de act. empt. & lex xij. Tabul. emptionis vocabulo omnem alienationem complexa eſt. l. ſtatu liber. 29. §. fin. ff. de ſtatu liber. ipſaq; perfecta periculum rei venditæ ſpectat ad emptorem. §. cum autem. inſtit. de empt. & vendit. l. id quod 7. ff. de peric. & commo. rei vend. l. neceſſario. ff. eod. l. 1. C. eod. Eiq; ideo datur empti actio aduerſus venditorem; vt rem venditam tradat accepto conuento pretio. l. 1. in princ. ff. de act. empt. & l. 11. §. 1. ff. eod. l. cum venditorem. 10. C. eod. Cum enim bonæ fidei iudicium ſit, in eo id demum deducitur, quod præſtari conuentum fuerit. l. ex empto. 11. in princ. ff. de act. empt. l. 2. ff. eod. l. tenetur. 6. §. penult. ff. eod. & venditor tenetur de omni eo quod fecit, vt emptor rem ab eo emptam non poſſideat. l. ſi cum fundum. 68. §. fere. ff. de contrab. empt. d. l. ex empto. §. idem Neratius. ff. de act. empt. & ideo ſtatuentes omne factum poſt perfectam venditionem ab ipſo venditore irritum, & nullum declarant; & ſi venditor alteri eadem res vendi-

vendiderit; venditionẽ illam annullant, ipſumque in pœnam quinquaginta aureorum incurſum declarant. vt ibi. optima ratione per iura ſuperius allegata.

In empti actione venit res cum fructibus acceſſionibus; ac omni cauſa. l. videamus. §. ex cauſa ff. de vſuris l. Iulianus. §. ſi fructibus ff. de action. empti. l. ratio. §. ſi emptor. ff. eodem l. fructus C. eodem dicta lege Iulianus. §. ſed & ſi quid. d. l. tenetur. §. ſi ſibi iter ff. eod.

Et vtique ex vendito datur actio venditori ad ea conſequenda; quæ ei ab emptore præſtari oportet. dicta lege Iulianus. §. ex vendito. ff. de actio. empt. l. vendit. 6. C. eodem lege fructus. §. finali. C. eodem lege ſi venditor. 6. ff. de ſeruis export. l. qui fundum 75. ff. de contrahent. emptio. l. ſi ſterilis. 21. ff. de actio. empti. l. fundi. 79. ff. de contrahent. emptio. cum ſimilibus.

Quæ quidem empti, & venditi actiones trãſeunt etiam ad hæredes emptoris, & venditoris. l. non ſolus. 22. ff. de liber. cauſ. d. l. Iulianus. § ſi procurator ff. de actio. empt. de quare infra. cap. 111.

De Venditionibus quæ fiunt per Conſortes. Cap. C X.

SI quis rem aliquam cum altero cõmunem habeat, etiã cum pacto de non diuidẽdo, & partem ſuã vendere voluerit, teneatur conſortẽ requirere, ſi velit ſuam partẽ emere, pro pretio cum alio verè, & non fictè cõuento (de quo etiam ſi conſors requiſitus voluerit per vtriuſq; iuramentum, emptoris ſcilicet & venditoris, conſtare debeat) vel pro iuſto pretio, vbi de eo cũ alio non conuenerit: & ſi requiſitus ceſſauerit per dies quinq; à die interpellationis numerãdos, declarare, & ſe obligare de implenda conuentione, vel ſoluendo pretio; & intra alios ſequentes viginti dies non impleuerit, vel nõ ſoluerit: tunc poſſit ipſe requirẽs portionem ſuã cuicũq; alteri liberè vendere.

De venditionibus quæ fiunt per Conſortes. Cap. 110. Gloſſ.

An ſit neceſſaria requiſitio omnium Conſortium pro ſatisfactione dicti ſtatuti; & non eſt neceſſaria quia id non dicit ſtatutum, cui videtur ſatisfactum, ſi vni ex conſortibus etiam minorem partẽ habenti fiat requiſitio, & vẽditio, vel iurium ceſſio. Bald. in l. 1. nu. 5. C. de commu. ſeruo. man. quẽ ſequitur Ruynus in cõſ. 27. nu. 5. & 12. lib. 4. Anchar. conſ. 371. n. 2. verſ. ſecundo aduertendum; vbi dicit quod per ſimile ſtatutum ſolum cẽſetur derogatum iuri communi reſpectu extraneorum; qui exiſtentibus conſortibus à contractu repelluntur; ſed non eſſe intelligendum in concurſu plurium Conſortium, vt vnũ alteri præferat, ne quod cui conceditur alteri denegare videatur. Tiraq. de retract. lignag. §. 11. Gloſſ. 6. n. 11. & in terminis huius ſtatuti Rota corã R. P. D. Penia in Romana prælationis, ſeu requiſitionis. 16. Iun. 1604. & 27. Apr. 1605. Tiraq. de iudicio in rebus exiguis ferẽdo. num. 116. verſ. duodecimo textus eſt &c.

Hoc ſtatuto vtitur etiã Ceſſionarius eodẽ modo quo poterat vti cedẽs. Crau. cõſ. 191. In cauſa Egergij Blaſij. nu. 2. Tiraq. de retract. lignag. §. 26. Gl. 3. n. 1. Rota vbi ſup. die 27. Apr. 1605.

Si venditor rem venditam tradere, aut emptor recipere ceſſet. Cap. C X I.

QVicumque vendiderit rem alicui, & ceſſet, aut nolit tradere, ſi emptor pretium ſoluerit, vel cum effectu ſoluere paratus fuerit, condemnetur, & præcisè cogatur venditor ad rẽ tradendam, ſi rei tradendæ facultatem habeat: alioqui quãti emptor ſua intereſſe, Iudicis taxatione præcedente, iurauerit, condemnetur: quod tamen intereſſe duplũ pretij conſtituti excedere non poſſit: Et idem ſeruetur contra emptorem, ſi poſt rem traditã aut tradi oblatam, pretium conuentum ſoluere ceſſet. Atque in iſtis ſummariè, vt dictum eſt, procedatur, non obſtante alio Statuto de pœnis conuentionalibus non exigendis.

Si venditor rem venditam tradere, aut emptor recipere ceſſet. Cap. 111. Gloſſ.

Si aliquid inter emptorẽ et venditorem conuentum eſt ad id inuicẽ præſtandum, & de iure actio introducta eſt. l. ex empto. 11. ff. de actio. empt. Nã ſi venditor rẽ venditã non tradat ad illã cum eo quod intereſt tradendã, eſt cogendus l. 1. ff. eod. l. cũ venditorem. 10. C. eod. l. ſi cũ fundũ. 68. §. ferè. ff. de contrab. l. Iul. 13. §. ex vendito. ff. de act. empt. l. venditi. 6. in fin. C. eod. l. fructus. 13. §. fin. C. eod. l. ſi venditor. 6. ff. de ſer. expor. l. qui fundũ. 75. ff. de contr. empt. et utiq; emptor ad promiſſa per eũ uenditori præſtãda per mox allegata, et id act. ex vẽdito d. §. ex vẽdito cũ alijs ſup. cit. vt nihil noui videatur per præſẽs ſtatutũ introductũ; et per alleg. ſup. c. 109.

De arrhis. Cap. CXII.

DAtio Arrhæ in quolibet contractu perficiat emptionem, & contractum; nec liberetur emptor, volens arrham amittere, nec venditor, volens eam reddere duplicatam; & in vino quod deguſtatum fuerit, arrhæ traditio faciat omne periculum ad emptorem tranſire. Macellarij quoque ſiue arrham dederint, ſiue animalia ſignauerint, emiſſe intelligantur, & pretium ſoluere ſummariè cogãtur.

De arrhis. Cap. 112. Gloſſ.

Arrha de iure communi argumentum eſt emptionis & venditionis, non autem per dationem Arrhæ eſt adeo perfecta, vt pænitẽtiæ locus non ſit, arrha per emptorem amiſſa; vel per venditorem duplicata reſtituta. §. 1. & ibi Gloſ. Inſtit. de empt. & vendit. l. contractus. in fine C. de fide inſtrum. Surdus decíſ. 260. nu. 25. Diſpoſitione ſtatuti huius per dationem arrhæ eſt contractus quilibet adeo perfectus, vt nemo contrahentium poſſit ab eo diſcedere, vt ibi.

De alienatione rerum pupillorum, ſeu Minorum. Cap. CXIII.

SI aliquam alienationem bonorum immobilium, ſeu iurium Pupillorum ſeu Minorum, per eos cum auctoritate Tutorum vel Curatorum ipſorum, ſeu ab eiſdem Tutoribus vel Curatoribus fieri contingat; fiat cum Iudicis Decreto, & interuentu duorum coniunctorum Proximiorum quorum non interſit iuramento approbantium, non eſſe in præiudicium ipſorum Pupillorum ſeu Minorum, & illis deficientibus, alterius legitimi curatoris ad hunc effectum ſpecialiter deputandi; cauſa in ſcriptis ipſi Iudici expreſſa, & inſinuata ac plenè cognita: & ita facta valeat, & teneat, dummodo conſtet eam ceſſiſſe in euidentem vtilitatem ipſorum Pupillorum ſeu Minorum: alioquin nulla & inualida cenſeatur.

De alienatione rerum pupillorum, ſeu Minorum. Cap. 113. Gloſſ.

Alienatio rerum pupillorũ, ſeu minorum ſine decreto Iudicis facta, & de iure cõmuni inutilis eſt, & res alienatæ poſſunt vindicari l. 1. in princ. ff. de reb. eorũ. l. cum emancipatis. cũ alijs ſequentibus C. de prædijs minorum; quod habet multas limitationes, vt videre eſt in plurib. legibus poſitis in titulis ſupra dictis, & in toto tit. C. quando decreto opus non eſt. ſtatutum noſtrũ vltra decretum exigit interuentum duorũ proximorum iuramento approbantium non eſſe in præiudicium ipſorum pupillorum ſeu minorum, & illis deficientibus vnius Curatoris ad id ſpecialiter à Iudice deputati, quod idem faciũt ſtatuta multorum locorum; vt videre eſt apud Lambertengum in tract. de Cõtractibus eorum; quibus vel à iure communi, vel à ſtatutis ſine certa ſolemnitate contrahere permiſſum non eſt. & infra c. 151. & caput 152.

De vẽditionibus à decoctis factis. Cap. CXIV.

VEnditio, vel donatio, ſeu cuiuſcumq; alterius generis alienatio, facta ab aliquo, qui dictus fuerit decoctus, ſeu fallitus, vel ab vxore, nuru, vel alio habẽte cauſam ab eo, de bonis & rebus ipſius decocti, ſimulata præſumatur; & præſertim ſi alienans, vel decoctus poſt alienationem, illa poſſederit, vel alienatio in conſanguineum facta fuerit, & vt ſimulata ſummariè, vt dictum eſt, ad cuiuſcumque intereſſe habentis inſtantiam, reuocetur. Idq; locum habeat ſiue alienatio huiuſmodi facta fuerit ante, ſiue poſt decoctionem; dummodo eo tempore facta ſit, quo pro decocto communiter habebatur, licet adhuc non latitaret; quod probari ſufficiat per publicam tantum famam, & communem opinionem.

De venditionibus à decoctis factis. Cap. 114. Gloſſ.

Hoc Statutum ſuccedit loco actionis Paulianæ, ſi quid in fraudẽ Creditorũ geſtũ eſt. de qua in l. 1. ff. quæ in fraud. Credit. & l. ait Prætor. 10. ff. eod. & quod ita nuncupatur tradit tex. in l. videamus 38. §. in fauiana. ff. de vſuris. Hoc enim edicto conſulitur Creditoribus reuocando ea quæcũq; in fraudẽ eorũ alienata per alleg. ſup. et per tex. in l. 1. §. 1. ff. eod. quæ in fraud. etc. & in factum eſt actio iſta. d. l. ait prætor. 10. ibi in factã actionem permittã: & generalis huius actionis cauſa eſt, ſi quid in fraudẽ Creditorum geſtum; vel alienatum eſſe appareat d. l. 1. & d. l. ait prætor. & l. 1. C. de reuocandis ijs quæ in fraud. Credit. §. item ſi quis. Inſtitut. de action. Item ſi debitor in fraudem creditorum non faciat id quod facere debet, vt ius ſuum non amittat l. in fraud. 4. ff. quæ in fraud. Credit. l. qui non facit. 163. ff. de reg. iuris. Item ſi ſe fecerit

debito-

debitorem alicuius cum non eſſet. l.Seia. 28. in princ. ff. ad S.C. Velle. Niſi cum debitor poſſet acquirere, & non acquiſiuit. l.quod autem. 6. in princ.ff.quæ in fraud. credit.l.non fraudantur. 176. ff.de reg.iuris exemplo. l.patrem.19. & l.debitorem.20 .ff.eodem. & alia fecerit quæ facere poteſt & non dicuntur facta in fraudem, vt videri poteſt in l.quod autem.§.apud.ff.eod. in l.nihil.171. ff.de regulis iuris. & in d.l. 10. in l.illud.3. in l.cum metus.22.& in alijs quas prudens omitto.

In hac enim actione venit res fructus,& omnis cauſa, & partus ancillæ, & debitores liberati. l.10.§. preterea. & §. per hanc. & l.25. §.ante ſolũ. & §.fructus. ff.quæ in fraud. &c. dicta lege 10. §. partum quoque l. omnes. in princ. ff. eodem. & actio iſta eſt annalis habentibus experiundi poteſtatem. l. 1. ff. eodem & dicta lege 10. in princ.eodem lege vltima. C.de reuocand. ijs quæ per fraud. l. quod autem. 6. §.fin. ff. eodem; & annus computabitur ex die venditionis bonorum vel fraudis geſtæ l. ait Prætor.10. §.annus.ff.eod. & l.6. §.finali. in fine. ff.eodem.

De venditionibus factis ab Accuſatis ſeu Inquiſitis.
Cap. C X V.

VEnditio, vel alienatio quæcumque, facta ab Accuſato,vel Inquiſito de crimine capitali, ſeu publico, non valeat in præiudicium Fiſci, & partis; & inſtrumentum deſuper confectum, in fraudem factum, & ſimulatum eſſe cenſeatur.

De venditionibus factis ab Accuſatis, ſeu Inquiſitis.
Cap. 115. Gloſſ.

Venditio ab accuſato, ſeu inquiſito crimine capitali facta ex hoc ſtatuto annullatur, vti facta in fraudem fiſci. De hac materia latè tradunt omnes Doct. in l.poſt contractum 15.& in l.donationes. 22. §. perfectæ. ff. de donationibus. & ab huius ſtatuti diſpoſitione in paucis diſcrepant.

Nam Bart.in d.l.poſt contractum.& alij,& in l.ſi quis poſt.C.de bonis proſcript.dicunt quinque diuerſa tempora eſſe conſideranda.Primum tempus ante delictum commiſſum; ſecundum poſt delictum commiſſum; ante tamen accuſationem. Tertium poſt accuſationem; ante tamen litis conteſtationem. Quartum poſt accuſationem, & litis conteſtationem; ante tamen ſententiam. Quintum poſt ſententiam condemnatoriam Bald. Salic. & alij in d.l. ſi quis poſt. C. de bon. proſcript. præclarè Decius in conſil. 235.

In primo tempore ante delictum commiſſum alienationes quocumque titulo factæ ſiue in coniunctas; ſiue in alias perſonas valent; etſi crimen poſtea perpetratum eſſet de grauioribus; etiam maieſtatis læſæ. l. fin. C. ad legem Iul. Maieſt. d.l. ſi quis poſt. vbi Bald. & dicta l. Donationes. §. perfectæ ff. de donatio. Ancharan. in conſil. 251. Alexand. in conſil.83. colum. 3. libro 3. Decius d. conſil. 235. columna 1. Natta in crimine maieſtatis. in conſil. 628. num.5. Niſi conſtet alienationem factam fuiſſe in fraudem fiſci propter futurum crimen perpetrandum; quia tunc non valet; & reuocabitur. l. ſi aliquis. ff. de donat. cauſ. mortis l. in fraudem in princ. & l. aufertur. §.1. ff. de iure fiſci. Bartolus, & alij in d. l. poſt contractum ff.de donat. quando crimen eſſet tale ex quo ſequitur publicatio bonorum; alias valet, & non reuocabitur. vt declarat Paul. de Caſtro in dicta lege poſt contractum. columna 1. vbi Picbus. numero 11. & 12. Nam, & alienatio facta in fraudem futurorum creditorum non valet, & reuocatur, l.ait prætor.§.ita demum. vbi Bart.ff.quæ in fraud. credit.gloſ. & Baldæus in authen. ſed iam. C. de donation. ante nupt. & in rubrica. C. de reuocan. his, quæ in fraudem credit. num. 5. Doctor. in §.item ſi quis in fraudem. Inſtitut. de Actionibus.

Fraus autem in propoſito elicitur ex veris, vel ex præſumptis probationibus. & Bart. in d. l. ſi poſt contractum. ſex tradit coniecturas ex quibus fraus conuinci poſſit. à quibus non recedit Bald. in dicta lege ſi quis poſt. C. de bonis proſcript. hoc tamen iacto fundamento quod tempore alienationis ſuberat cauſa, propter quam maleficium fuerit perpetratum; hoc eſt odium, & inimicitiæ, ita Bart. ibi in d.l. poſt contractum in prima & 5. præſumptione ff. de donat. quem ibi ſequuntur Paul.de Caſtr. colum.fin. Picbus num. 17. & eſt vulgatum conſ. Bart.65. Petrus Nicbolæ. num.3. quem ſemper ſequuta eſt Rota in pluribus cauſis. Salicet.in d.l.ſi quis poſt. col.3. C.de bon.proſcrip. Natta in conſ. 549.

P R I M A Coniectura eſt cum præcedentibus inimicitijs Reus donauit omnia

Digitized by Google

bona ſua, deinde crimen perpetrauit, ex quo bona erant publicanda: nam ex immenſa donatione de facili fraus præſumitur. l. omnes. § Lucius. ff. quæ in fraud. credit. & hanc recipiunt omnes in dicta l. poſt contractum. ff. de donat. & in dicto §. item ſi quis in fraudem. Inſtit. de act. Bald. & alij in dicta l. ſi quis poſt. C. de bon. proſcript. Dec. dicto conſ. 235. Alex. in conſ. 55. num. 7. lib. 1. poſt Bald. in l. 1. 3. quæſt. C. ſi quid in fraudem patr. Ang. in dicto §. Lucius. Iaſ. in dicto §. item ſi quis. num. 34. Inſtit. de actio. & num. 35. Et procedit etiam in emptore. Bart. dicto §. Lucius. gloſſ. & Bart. in l. qui teſtamentum. ff. de probat. & in dicta l. poſt contractum.

Quod tamen intelligendum eſt, quando emptor fuiſſet particeps fraudis: Nam non ſufficit conſilium fraudis ex parte ſolius venditoris, l. ſi debitor. & l. ait prætor. §. ſi quis particeps. ff. quæ in fraudem credit. Dec. dicto conſil. 235. num. 4. Pichus in dicta l. poſt contractum. num. 18. nam in emptore requiritur fraudis conſilium dicto §. ſi quis particeps. in donatario non vtique. l. qui autem. §. ſimili modo. ff. eodem. quia hic de lucro, ille de damno quærit, & lucri, & damni non eadem, & par ratio. l. fin. C. de codicill. Alciat. conſil. 6. col. 2. lib. 3.

Et emptor fraudis particeps amittit rem quam ei aufert fiſcus, ſine reſtitutione pretij, Bart. in d. l. ſi debitor. ff. quæ in fraud. credit. cum diſtinctione ſequitur Bald. in l. fin. §. emptor. num. 6. C. commu. delegatis. Contrarium tenuerunt Imol. Rom. Raph. & Pichus in d. l. poſt contractum. num. 13. ff. de donat. poſt Cynum in l. penult. C. ad l. Iul. maieſt. Boſſius de iure fiſci. num. 45. Clar. §. fin. q. 78. col. 10.

Verum omnem fraudis ſuſpitionem ceſſare faciet, ſi conſtiterit alienationem fuiſſe factam ex cauſa neceſſaria, vt puta pro filiabus dotandis, vel ſimili, Raph. Cuman. Pichus, & Boſſius vbi ſupra.

Secunda coniectura eſt, cum quis donat perſonæ coniunctæ: nam præcedente inimicitia, & ſubſequente delicto donatio licet de re aliqua particulari medio tempore facta, præſumitur metu pœnæ futuri delicti, & ratio eſt, quia ob coniunctionem inter eos ſuſpitio eſt, quod donatio non verè, ſed colluſoriè facta ſit l. data C. de donat. l. penult. ff. de bon. lib. ſed vbi non præcederet inimicitiæ cauſa, valeret irreuocabiliter. d. l. ſi quis poſt. C. de bonis proſcript. l. res vxoris. C. de donat. inter virum, Decius dicto conſil. 235. Pichus in dicta l. poſt contractum. num. 21. ff. de donat. Sed quia quis magis mouetur ad donandum coniuncto quam alteri potius eſt præſumendum pro veritate donationis in perſonam coniunctam collatæ, quam in extraneum, dummodò ante accuſationem inſtitutam poſt delictum facta appareat, Alciat. in conſil. 24. in 3. dubio. lib. 8. quod eſt admittendum ceſſante cauſa præcedentis inimicitiæ. Pichus vbi ſupra ſub nu. 22. quia propter coniunctionem præſumitur ſcientia. l. octaui. ff. vnde cogn. l. de tutela. ff. de in integr. reſtit. quo fit, vt extendatur etiam ad venditionem factam perſonæ coniunctæ: nam etſi emptor debeat eſſe particeps fraudis d. l. ait prætor. §. ſi quis particeps. ff. quæ in fraud. credit. cum ille ſit coniunctus præſumitur ſciuiſſe omnia.

Tertia coniectura eſt ſi poſt vendiſionem, vel donationem, venditor, vel donator remanſerit in poſſeſſione rei venditæ, vel donatæ. l. ſicut. §. ſuperuacuum. ff. quibus mod. pig. & l. ſi is qui. ff. de acquir. heredit. tali enim caſu contractus præſumitur ſimulatus, & multum diſtat à facto in fraudem, Bart. in d. l. poſt contractum. & in dicto conſil. 65. Petrus Nichola. Cepoll. in tract. de ſimulat. contr. nu. 5. & in 24. præſumpt. num. 76. Niſi venditor, vel donator reſeruaſſent ſibi vſumfructum, quod de iure fieri poteſt. l. quiſquis. C. de donat. Dec. d. conſ. 235. Boſſius de public. bonorum. nu. 48. & ſequen. & venditor, & donator non poſſunt opponere de ſimulatione, ſed tertius de cuius intereſſe agitur, Bart. in conſ. 81. Martinus. in fine. & in d. conſ. 65. Caſtren. in conſ. 58. Viſis lib. 2. Soccin. ſen. in conſ. 264. dummodo ſubſit cauſa, Bart. d. conſ. 65.

Quarta coniectura eſt quando venditio, vel donatio fuit facta clam, & occultè argum. tex. in l. fin. ff. de ritu nupt. & in l. non exiſtimo. ff. de admin. tut. ſed emptor debet eſſe particeps fraudis. per tex. in d. l. ait prætor. §. ſi quis particeps, & debet præcedere cauſa propter quam ſimiliter præcogitauerit committere delictum, Bart. in d. l. poſt contractum. ff. de donat. & in d. conſ. 65. Dec. in d. conſ. 235. col. 2. Io. de Imo. in d. l. poſt contractum. ex ſolo clandeſtino con-

contractu arguit ſuſpicionem fraudis abſque eo quod probetur emptorem fraudis participem fuiſſe, quia contra actum clandeſtinum valdè præſumitur. Eum ſequitur ibi Pichus. num. 25.

Quinta coniectura eſt cum maleficium incontinenti ſequitur alienationem; eo enim caſu præſumitur facta metu pœna futuri delicti arg. tex. in l. ſi ventri. §. in bonis. & ibi Bart. ff. de priuileg. credit. & in l. ſed Iulianus. §. ſed ſi filius. ff. ad Macedon. c. officij. de elect. Bald. & alij. in d. l. ſi quis poſt. C. de bonis proſcript. intelligendo ſemper quod delictum committatur ex cauſa quæ præcedat alienationem, ſecus ſi committitur ex cauſa poſtea ſuperueniente; & quod in venditione emptor ſit particeps fraudis. Bart. in dicta l. poſt contractum. in quinta præſumpt. ff. de donat. vbi Pichus. nu. 28. & 29. Boſſius de publ. bon. nu. 51. Dec. in d. conſ. 235. col. 2. Natta in conſ. 549.

Sexta coniectura eſt, quando alienatio facta eſſet in caſum ſi contingeret bona publicari; Tunc enim apertè dicitur fraus probata. Bart. in d. l. poſt contractum, & id argumento tex. in l. fin. ff. de ſtipul. ſeruor. & in l. ſumma cum ratione. ff. de pecul. ſequitur Salicetus in d. l. ſi quis poſt. col. 3. C. de bonis proſcript. & ideo pactum inter fratres diuidentes, quod in caſu publicationis bonorum alicuius ſuccedant illius filij, vel fratres ſuperſtites gradatim non valet in præiudicium fiſci, Pichus in dicta l. poſt contractum. nu. 30. ff. de donat. Dec. d. conſ. 235. Boſſius vbi ſupra d. nu. 51. Gabr. in conſ. 140. nu. 38. lib. 1.

Vltra iſtas adde ſeptimam ſi præceſſiſſent mina, vel verba ex quibus poſſet colligi in alienante fuiſſe animum delinquendi: & delictum deinde ſequatur, Bart. in l. fin. ff. quæ in fraud. credit. Bald. & Alex. in l. metum C. quod metus cauſa, Pichus in d. l. poſt contractum ſub nu. 33. ff. de donat. de debitore ſoluente delinquenti an bene ſoluat, vide Boſſ. in tit. debitor an delinq. ſol. poſſ.

In ſecundo tempore videlicet poſt perpetratum maleficium, ſed ante inſtitutam accuſationem, & vbi delictum eſt tale, quod ex eo bona ſtatim, & ipſo iure publicantur, & tunc non valet alienatio, quia Reus ex cauſa delicti ſtatim amiſit rerum ſuarum dominium; quod alienando in alium transferre non potuit. l. nemo plus iuris. ff. de reg. iuris. Bart. in d. l. poſt contractum. vbi etiam Pichus num. 73. ff. de donat. niſi alienauerit ex cauſa neceſſaria, Salic. in dicta l. ſi quis poſt. col. pen. C. de bon. proſ. Pichus dicta l. poſt contractum. num. 35. Quando autem, & quibus in caſibus bona ipſo iure publicantur. tradit Bart. in d. l. poſt contractum. col. pen. ff. de donat. & in l. Imperator. ff. de iure fiſci. & in Auth. de inceſt. nuptijs. col. 2. Alberic. in 3. par. ſtat. quæſt. 18. Calcane. in conſ. 52. col. 3. Fely. in c. Rodulphus. nu. 48. de reſcriptis. Boer. in deciſ. 263. num. 10. Bero. in conſ. 191. num. 3. lib. 3. Ang. & Salic. in dicta l. ſi quis poſt. C. de bonis proſcript. Dec. in conſ. 235. col. 2. glo. in c. cum ſecundum. in verbo naturæ contrarias. de hæret. in 6. Barbat. in conſ. vlt. lib. 1. in caſu ſodomiæ, & eſt communis, Clarus in §. ſodomita. Idem in crimine hæreſis. c. cum ſecum. d. c. de hæret. in 6. Menoch. in conſ. 185. num. 8: & in conſ. 217. nu. 7. Idem in crimine maieſtatis, Dynus in dicta l. Imperator. ff. de iure fiſci. glo. in l. fin. C. eodem. lib. 10. Boer. deciſ. 277. num. 12. Clarus §. læſæ maieſtatis crimen. Menoch. conſ. 99. num. 160. ſed communis eſt in contrarium quid requiratur ſentẽtia, ita Bart. Paul. & Rom. in d. l. poſt contractũ. Bar. in l. ſi debitor. ff. quæ in fraudem cred. & in d. l. Imperator. & in §. 1. Auth. de inceſt. nupt. Boſſ. de ſenten. nu. 48. & de crim. læſæ maieſt. nu. 73. alios citat.

Et vbi pro delicto commiſſo adminiſtratio bonorum interdicitur, reus alienare non poterit, vt in crimine læſæ maieſtatis. l. quæſitum ff. qui & à quibus l. is cui bonis. ff. de verbor. oblig. & in alijs de quibus in l. ex iudiciorũ. vbi glo. ff. de accuſatio. fallit in alienationibus neceſſarijs. l. reo ff. de ſolut. l. peto. §. prædium ff. de legat. 2. l. alienationes. ff. fam. herciſc. Anchar. in conſ. 285. l. 1. §. ſed ſi libertus. ff. ſi quid in fraudem facto. Natt. in conſ. 212. num. 3. Sed adminiſtratio non cenſetur interdicta niſi ſequuta agnitione fiſci. l. 1. §. an bona. ff. de iure fiſci, Bald. in l. ſi verò. ff. qui ſatiſd. cogan. Martin. Laud. de fiſco. q. 97. Bald. in l. non ſolum. ff. de in integr. reſtit. & in l. eius. §. ſi cui ff. de teſtamen. & eſt tex. in l. ſi ſeruus plurium. §. ſi quis ante ff. de legat. 1. & interim ante fiſci agnitionem reus vtitur bonis, Bald. in d. l. non ſolum. Fely. in c. Rodulphus. nu. 70. de reſcript. Anchar. in conſ. 251.

In tertio tempore poſt inſtitutam accuſationem habemus ſtatutum hoc decidentem non valere, quod eſt contra ius commune cum diſtinctione de qua ſupra in ſecundo tempore, ſed contra tenuerunt pro ſtatuto Pichus in d.l. poſt contractum.n.39. Clar. quæſt.crim.q.78. Ang. & Imol. in d.l.ſi quis poſt C.de bon.proſcr. Io. Andr. & omnes in d.c.cum ſecundum. de hæretic. in 6. vt ſtatutum hoc non ſit contra ſed ſecundum ius, cum diſtinctionibus præfatis.

In quarto tempore poſt litem conteſtatam, ante ſententiam adhuc non interdicitur adminiſtratio quin poſſit alienare gloſ. in d.l. ex iudiciorum ff.de accuſat. Sed fiſcus alienationem vti factam in fraudem reuocabit. quia perſonalis actio res debitoris litigioſas non facit, Bart. in l. 1. C. de litig. & in l. quanquam.§.1. ff. de aq. pluu.arcen. Crauett. in conſ. 279. col. 2.

In quinto tempore poſt ſententiam confiſcatoriam: & aut non fuit appellatum, & non potuit alienare, Doct. in d.l. poſt contractũ ff. de donat. Aut fuit appellatum, quo caſu ſuſpenditur ius ſententiæ l.1.§.fin.ff.ad Turpill. & tunc interim valet alienatio; ſed Iudex appellationis illam reuocabit per viam attentati ſecuta confirmatione ſententiæ l.chirographis §.fin.ff. de adminiſtr. tutor. Nec diſputatur vtrum in fraudem facta fuerit, vel non, Bart.in d.l.poſt contractum ff. de donat. Salic. in d.l. ſi quis poſt, C. de bonis proſcript. glo. & Doct. in l.furti.in princ.ff. de hijs qui not. infam. Sed contra omnia præmiſſa arguit Bart.dicens quod obligationes naſcuntur ex contractibus, & ex maleficijs vel quaſi l.ex maleficijs ff. de actio. & oblig. §.1. & toto tit. Inſt.de oblig. quæ ex delicto naſ. & §.1. & toto tit. Inſt. de obligat. quæ ex quaſi delicto naſ. Et fiſcus ex die contracti maleficij habet bona ſui debitoris obligata l. aufertur. §.fiſcus ff. de iure fiſci l.reſcriptum ff.de pactis, ergo &c. Sed reſpondetur, quod reus à die contracti delicti obligatur. Pœna verò non dicitur debita ex illa obligatione niſi ſecuta ſententia condemnatoria; quia debetur officio Iudicis ad publicam vindictam, Bart.in l.fin. ff.de iniur. & in l.in fraudem.in princ.ff. de iure fiſci. Et ideo non naſcitur hypotheca niſi à die contractæ obligationis per condemnationẽ, ita Bart. in d.l.poſt contractum, vbi Pichus n.40. Bart. Bald. Alber. Ang. & alij in d.l. reſcriptum, Bart. in l. vnica C.de pœna fiſcal. lib.10. Salic. in d.l.ſi quis poſt C. de bonis proſcript. col. 5. quos idem eſt in præcepto ſub pœna: nam non à die præcepti, ſed ſententiæ cõtrahitur hypotheca, Anchar. in conſ. 251. vt notatum mihi reliquit D. Galganettus Pater meus in ſuo repertorio.

Vt nullus bona Cameræ emere cogatur. Cap. CXVI.

NVllus in Vrbe ſal, vel animalia, aut alia bona Cameræ, inuitus emere cogatur.

Vt nulla bona Cameræ emere cogatur. Cap. 116. Gloſſ.

Et de iure communi nemo priuatus cogitur emere res confiſcatas, & ad Cameram fiſcalem incorporatas, vt eſt de hoc tex.in l.nec emere C.de iure deliber. & in l.licitatio §.ad conducẽdum ff.de public. & in terminis conſuluit Nat. in conſ. 500. per totum. & num.7. verum ſub nu. 1. & ſeq. ponit caſus in quibus priuati poſſunt cogi emere. Stante itaque hoc noſtro ſtatuto nullus datur caſus, in quo quis inuitus emere cogi poſſit. Contra adeſt Conſtitutio Marchiæ lib. 1.cap.11. & lib.4. cap.19. vbi diſponitur conſanguineos & affines eſſe cogendos copulatiuè, & ſic videtur dicendum pro virili vſque ad gradum in dicta Conſtitutione aſſignatum l.reos.§.cum in tabulis.ff.de duob.reis. Niſi practica ſit in contrarium in loco vbi hoc agitatur l. cum de interpretatione ff.de legibus. Sed hæ Conſtitutiones non ligant Romanos vtentes iure proprio ſtatutorum.

Vt emens bona Cameræ defendatur ab ea. Cap. CXVII.

EMens bona mobilia, vel immobilia Cameræ Vrbis, defendatur per Cameram, & Camerarium, & in poſſeſſione manuteneatur; & in euentum euictionis, pretium illi per Cameram reſtituatur; ſuper quo ſummariè procedatur, vt ſupra dictum eſt.

Vt emens bona Cameræ defendatur ab ea. Cap. 117. Gloſſ.

Eſt enim hoc ſpeciale quod emens à Camera mobilia, vel immobilia, corporalia, vel incorporalia omnino tutus ſit, adeò quod ab alio ſuper ea inquietari non poſſit actione reali, nec per-

perſonali; quia tertio eſt reſeruata actio contra fiſcum, proponenda intra quadriennium, & non vltra. vt eſt caſus in l.2.C. de quadr.præſcript.§. fin. Inſt. de vſucapio. quod eſt intelligendum procuratore fiſci vendente l. ſi procurator. vbi Bart. ff. de iure fiſci. Bald. in conſ. 363.

Quod extenditur ad alienationes ex quocumque titulo oneroſo vel lucratiuo factas à Sacratiſſimo Imperatore, vel à Sereniſſ. Auguſta l. bene à Zenone C. de quad. præſcript. Bellonus per illa iura in conſ. 51. Riminald. in conſ. 103. nu. 52. & per illa iura denegatur audientia, & Iudicibus eſt ſublata iuriſdictio cognoſcendi, Afflict. in deciſ. 361. nu. 18. & plena ſecuritas acquiritur cum Imperator donat, vel transfert rem cum beneficio illarum legum. Soccin. Iun. in conſ. 113. lib. 2. & in conſ. 65. lib. 3. Et dicta iura variè extenduntur, & ampliantur, & reſtringuntur, vt per Martin. Lauden. in tract. de Principe. Iacob. à S. Georg. de feudis. in verb. Princeps Pedemontium, Balb. de præſcript. in 2. par. 5. par. princ. in 8. quæſt. Soccin. Sen. in conſ. 46. lib. 4. Iaſ. in auth. quas actiones C. de ſacroſ. eccleſ. Duen. reg. 238. emens à fiſco.

Primò itaque amplia, etiam ſi fiſcus vendat ſub nomine vniuerſitatis, vt puta hæreditatem Petri: nam hæres verus ab emptore illam vendicare non poterit, glo. Bald. & antiquiores. in d.l.2. C. de quadr. præſcript. Angel. in l. etiã §. item ſi quis ff. de pet. hæredit.

Secundò amplia, vt ille qui egit tam agendo, quàm excipiendo potior ſit. d.l. bene à Zenone. & §. fin. Inſtit. de vſucap. item ſiue priuatus agat ſiue excipiat, Bald. in d. l. bene à Zenone. nu. 1.

Tertiò amplia etiam ſi emptor, vel Donatarius ſciuiſſent rem emptam vel donatam eſſe alterius, Bald. in d.l.2. ſed ſibi contradixit in l.2.C.cõm.rer.alie.gl. in d.l.2. in 3. ſolutione C. de quad. præſcript. & hanc ſequitur Soccin. Iun. in conſ.94.num.21. lib.2.

Quarto amplia, vt nec etiam pro tributorum debito iam contracto poſſit puniri Bart. in l.fin. C. de fide Inſtr. lib. 10.

Quinto amplia hoc idem procedere in Dominis, & Ciuitatibus; quæ non recognoſcunt ſuperiorem Bald. in d. conſ. 363. lib. 1. & in conſil. 359. lib. 3. & in probam. decret. Rom. in conſil. 310. num. 5. & in conſ. 59. num. 7. Abbas in c. 2. de rebus eccleſ. non alienan. Balbus vbi ſupra. Felyn. in c. quæ in eccleſiarum num. 53. de conſtit. Soccin. iun. in conſ. 65. col. 2. lib. 3. Crauetta in conſ. 263. col. pen. Boer. in deciſ. 8. Ruy. in conſ. 31. num. 18. lib. 5. Roland. in conſil. vlt. num. 48. lib. 4. Iſtis contradicunt Ang. in l. 1. C. de fide Inſtr. lib. 10. aſſerens hoc eſſe Summi Principis, & eius fiſci priuilegium. refert Soccin. ſen. in conſ. 46. num. 22. lib. 4. Bald. antea ſibi contrarius: in c. ad Apoſtolicæ de re Iudic. Mart. Lauden. de fiſco. in 11. ſpeciali. Iacob. vbi ſupra. in 40. ſpeciali Abbas in conſ. 3. q. 17. lib. 2. Dec. in conſ. 357. num. 7. Curt. ſen. in conſil. 51. col. penult. Iaſ. in conſ. 162. col. 2. lib. 2. Curt. Iun. in conſ. 142. col. fin. & in conſ. 174. col. penult. Soccin. Iun. in conſ. 69. nu. 56. lib. 1. Alex. in conſ. 52. lib. 7.

Sextò amplia etiam quãdo fiſcus accipit poſſeſſionem bonorum alicuius condemnati, & confiſcati. Paulus de Caſtro in l. fin. col. 1. C. ſi aduoc. fiſci. Septimi extende ad quaſcumque res mobiles, immobiles, iura, & actiones, vt in iuribus ſupra allegatis.

Octauo amplia etiam quod res venditæ eſſent alicuius minoris Bald. Ang. Salic. & Paulus de Caſtro in l. fin. col. 1. C. ſi aduoc. fiſci. intellige adhoc, vt emptor ſit ſecurus, ſed minor poterit agere ad reſtitutionẽ pracij contra fiſcum, etiam elapſo quadriennio. Bald. vbi ſupra & ratio horum eſt, vt tuta ſit fiſcalis haſtæ fides. l. ſi hypothecas C. de remiſ. pignor.

Limita primò niſi Princeps rem vendat non vti ſuam, ſed ſui debitoris; vel ſi vti ſuam minus ſolemniter vendiderit. tunc illam verus Dominus vendicabit. tex. eſt & ibi glo. in l. fin. vbi Bart. Bald. Ang. Salic. & Paul. de Caſtro. C. ſi aduer. fiſcum. & eſt caſus. in l. fundus qui. ff. de reſcind. vendit. & ibi Salic. & in l. 1. vbi gloſ. Ang. & Salic. C. de præſcript. 30. ann. Bald. in conſ. 363. lib. 1. & in proem. decret. col. 4. & in conſ. 253. lib. 1. Felyn. in c. quæ in eccleſiarum. num. 55. de conſtit. Alex. in conſ. 52. lib. 7.

Secundò limita quando Princeps rẽ alienam eſſe ſciens, eandem alicui vendit; aut donat; tunc enim ius tertij non transfert. glo. in l. 2. C. cõm. rer. alien. & in l. 1. C. de vendit. reb. fiſci. lib. 10. Abbas d. conſ. 3. q. 17. Rom. d. conſ. 310. in fine. Dec. d. conſ. 357. Fely. vbi ſupra nu. 55. & ita ex multis Lucas de Pẽna. in l. fin. col. 16. C. de locat. præd. Ciui. lib. 11.

Tertiò limita quando Princeps rem illã non tradit; & ſi tradit; quod nullus ſit contradictor. Bald. in c. 1. §. fin. col. vlt. de noua. form. fidel. & in conſ. 363. lib. 1. Balbus loco ſupra citato.

Quartò limita ſi Princeps rem illam, ſeu fiſcus

ſcus bona fide poſsideret alias ſecus. gloſ.in d.l. fin. C.ſi aduer.fiſcum.Bart. in l.fin. C.ſi contra ius. Bald.& Salic.in l.2.C.com.rer.alie.Bald. in l.1.num.5.C.de hæred.vendit. Alex.in conſil.52.Iaſ.in d.auth.quas actiones. & Fely.vbi ſupra n.55. & aſſerenti non poſſediſſe incumbit onus probandi. Ruy.d.conſ.31.num.18.lib.5.

Quintò declara; ſi Princeps; vel fiſcus rem alienat ſimpliciter vti ſuam; ſecus ſi exprimat aliquam cauſam; quæ non ſit vera; quia tunc reuocata cauſa reuocatur alienatio,Bald.& Salic.in l.1. C. de hæredit. vendita. vbi ita intelligunt text. in l.nec vllam. §.item ſi quis.ff.de petit.hæredit. Alex.d.conſ.52.nu.7. Soccin.ſen. in conſ.46. num. 19. & in conſ.121. num.25. lib. 4.

Sextò limita niſi Princeps nullum ius habeat in re; quam alienat, tunc enim videtur rem alienaſſe pro iure quod habet in ea l. vxor Patrui cum materia.C.de leg.& in l.qui tabernas ff.de cōtrah.empt.Bald.in conſ.127.lib.3. & in conſ.253.lib.1. Soccin.ſen. in conſ.46. num.4. & in conſ.121. num.25. lib.4.

Septimò limita quando Tertius eſſet creditor rei per fiſcum alienatæ; quia tunc poterit agere contra illius rei emptorē non excuſſo fiſco l.eum qui.ff.de iure fiſci.l.1.ff. & C.de hæredit.vend. Soccin.d.conſ.46.num.19.

Octauò limita niſi fiſcus rem alienam tradat pro eredito ſuo, vel cedat iura ſua. Dec.in conſil.357. poſt Bald.in conſ.253. lib.1.

Nonò limita quando conſtat Principem voluiſſe vti plenitudine poteſtatis.Bald.in proœm. Decret.col.3. & in l.2. C.comm.rer.alien. Deci. d.conſ.357. colum. vlt. & in dubio vti voluiſſe non præſumitur. Dec.vbi ſupra.

Decimò declara.Principem concedendo bona generaliter non videri cōcedere ea in quibus tertius habet ius ſingulare, & proprium, Bald. in conſ. 363.nu.4.lib.1.per tex.in l.1.ff. de euict. & in c.1.de inueſtit.de re alien.fac.

Vndecimò limita in rebus Eccleſiæ quia in iſtis Princeps ſecularis nullam habet poteſtatē. c. quicumque. 12. q.2. toto tit. de rebus eccleſ. non alien. & eſt caſus in c. 2. eod. Salic. in d.l. bene a Zenone col.1.C.de quad.præſcript.Felyn. d.c. quæ in eccleſiarum num.58. Soccin. d.conſil.46.num.14. Balb.de præſcript. in 1.par.5. par.princ. num.11.

Duodecimò limita non procedere ſi Princeps, vel fiſcus concederet eccleſiæ bona aliena; quia illa non acquirit in præiudicium veri domini, Bald.in d.l.bene a Zenone C.de quad.præſcr,gl. in d.c. quicumque 12.q.2.Romanus ſing.625. ſequitur Felyn.d.c.quæ in eccleſiarum num.58. Balbus vbi ſupra num.58.

Decimotertiò limita in rebus dotalibus, ac in illarum hypothecis Bald. in conſ.359. lib. 3. Soccin.d.conſ.46.num.25.Iaſ.in l.1.col.3.ff.ſolut.matr. Balbus vbi ſupra in 11. limit. Tiraquel. de retract.lignag. §.1.glo.14. num.92.

Decimoquartò limita, ſi Princeps res minorum dederit; quia per reſtitutionem in integrū eis ſubueniretur. glo.& Bart. in l.penult. C.de fide Inſtrum.lib.10. Balbus d. loco.limit.10.ſed contrariū tenent allegati ſupra ampliatione 8.

Decimoquintò limita in duobus cauſam habentibus a Principe, vel fiſco; nam potior erit conditio illius cui res fuit vendita donata; vel conceſſa. l.præd. C.de locat.præd. Ciui.lib.11.c. Abbate ſanè.de re iudic.in 6. Roma.conſ.298. num.3. Curtius Iun. in conſil.143. per totum. Grammat. deciſ.65.num.43.

Decimoſextò limita ſi venditio à fiſco ſolemniter facta fuit; nam facta ſine ſolemnitatibus retractatur.l.1.& l.3.l.ſi tempora.& l. duplex ratio. C. de fide Inſtrum. lib.10. Bald.in d.l.1. verſ.ſed contra hoc. C.de hæredit.vendit. & in dicto conſ.363. lib.1.

Decimoſeptimò limita ſi ille cuius bona vendita ſunt,ſit a Principe reſtitutus, nam reſtitutio recuperat etiam bona alienata ex cauſa Afflict. poſt Iſer.in c.1.num.32. de Vaſal.decret. ætat. Verum ſecundum Alciatum in conſ. 138. in fine lib.9.non eſt recedendū a deciſione d.l.2. & l.bene a Zenone.propter limitationes præfatas a Modernis excogitatas;quia nō ſunt veræ.

Nam venditio fiſci nomine ſolemniter facta, tribuit emptori firmitatem perpetuò poſſidendi l.1.C.ſi propt.pub.pentit.l.1.C.de capien.& diſtr.pignо. l.quæcumq; C.de fide Inſtrum. lib.10. vbi dicit Bart. quod non retractatur prætextu reſcripti; nec minoris ætatis,item nec prætextu læſionis;iuxta ſupra dicta,ne fides haſtæ fiſcalis pereat, l.ſi hypothecas. C.de remiſſ.pignor.

Et cum fiſcus venditorem ſui debitoris; ſi creditor anterior id ſciat, & taceat ſibi præiudicat.l.ſi hypothecas.C.de remiſſ.pig.& ibi glo. & Ang.Bald.& Salic. & notatur in l.fin. C.ſi aduerſus fiſc. vbi Paulus de Caſtro.Soccin. d.conſil.46.num.25.lib.4.Neguſant. de pignor.in.3. me.6.par. num.15.

Poteſt fiſcus rem cum alio communē, etiam ſi in ea modicam partem habeat totam alienare dando ſocio ratam præcij ſuæ partis; ſi ſocius illam emere noluerit; nam ſi voluerit præfertur

pro

pro eodem præcio.l.2.C.comm.rer.alie. & C.de vendit.rer.fiſc.lib.10.Bald.in d.l.2. Tiraquel. de retract.lignag. §.1.glo.18. num.7. Bald.in conſ.171.lib.1. Dec.in conſ.235. Bald.in conſ. 336.lib.5. etiam quod res ſit diuiſibilis, ac commodam patiatur diuiſionem, modo interſit fiſco totam vendi reſpectu maioris pretij, Bart. in d. l.1.C.de vendit.rer.fiſc.poſt glo.Fely.in d.c.quę in eccleſiarum nu. 73.

Et diuiſio rei communis eum priuato fit per fiſcum, & priuatus eligit l.1.C.de his qui ſe defer.lib.10. & ibi Bart. & in l.Senatus.§.Senatus cenſuit.ff.de iure fiſci. Et emptor rei fiſcalis non poteſt per fiſcum pro alio conueniri quã pro præcio.l.penult. & vlt.vbi Bart. C.de fide Inſtrum.lib.10.in tantum vt non poſſit conueniri pro liuellis rei emptæ decurſis, ſi illa liuellaria fuerit. Bart. in d.l.vlt.

De redemptoribus litium alienarum, & de pacto quotæ litis. Cap. CXVIII.

Litis alienæ redemptor, qui poſt litem motam quocunq; colore & titulo, res, ſeu actiones in iudicium deductas, in ſe & ſuæ poteſtati ſubiectos, vel de ſua familia transferri publicè, vel occultè fecerit; & qui de litis quota pactum fecerit, perpetuò infamis ſit, & omne lucrum & commodum, quod exinde prouenerit, turpe & illicitum cenſeatur, & ab eo auferatur, & illud ac tantundem de ſuo, Cameræ Vrbis applicetur, & deſuper Senator ad cuiuſq; etiam ſecretam denunciationem inquirere teneatur: & ad hoc probandum ſufficiat publica fama, per tres idoneos teſtes probata, aliqua lis indicio præcedente.

De redemptoribus litium; & de pacto quotæ litis. Cap. 118. Gloſſ.

Lis dicitur introducta inter affirmantem, & negantem: Actorem ſcilicet & Reum poſſeſſorem. Auth.litigioſa. C. de litigioſis. Crauetta conſ.279. Natta conſ.2. num.2. Pedem. deciſ. 144.num.7. & in Romana Curia lis inducitur ſola citatione: ſed extra curiam habet locum. Clement.2. vt lite pendente. Rota in nouis deciſio.9. alias 279. eod. Rot.diuerſ.deciſ.1. nu.4. par.2. Lancell.de attent.c.4.2.parte.fol.44. & 45. Surdus deciſ.5. num.3. & in actione reali non inducitur niſi per oblationem libelli. Guido Papæ deciſ.337.in fine; vt ante litem inductam non habeat locum huiuſmodi ſtatutum, qui ſuccedit loco dictæ Authent. litigioſa.

Pactum de quota litis iura communia id appellant per quod quotam litis alicui promiſſam eſſe conſtat, vt eſt de hoc text. in l.ſumptus. 53. ff.de pactis ibi; ſed pars dimidia eius, quod ex lite datum erit non licet: vbi Gloß.in verſ. datum. Bart. & cæteri omnes. Quod idem facit hoc ſtatutum in illis verbis, & qui de litis quota pactum fecerit &c. & ideo neceſſe eſt quotã aliquam ipſius litis in ſtipulationem deducere; vt quis ſubiaceat pœnis iuris communis, & ſtatuti huius.

Vbi enim promittitur quantitas, vel res ſimpliciter, non autem magis, vel minus reſpectu eius, quod in litem deductum eſt; tunc promiſſio rei; vel quantitatis valet.l. vnica.C.de ſuffrag. Bart. per textum in d.l.vnica. Hoc idẽ firmat in d.l.ſumptus.in fine ibi: ſed vbi promitteretur quantitas.ff.de pact.vbi antea Odofr. & poſtea Ang.num.2. Quod tamen intelligi debet quando attenta lite promiſſio quantitatis extra nomen quotæ litis modum non excedit, vt per tex. in l.Salarium. ff.mãdati. Notat Baldus in d.l. ſumptus. num.2.verſ.vbi autem non exceditur modus. & Caſtrenſ. in fine vbi hoc palmarium non improbatum appellat; facit text. in l.ſi contra.20. C.mandati, & in d.l.ſalarium.ff.eod. ibi. An in euentum litium maioris pecuniæ præmio &c. Et de iure cõmuni Aduocatus, & Procurator probibentur facere hoc pactum quota litis, non autem alij, vt puta ſollicitator. Bertrãd. in conſ.160.lib.4. Borgnin. deciſ.41. num.44. Et idem non habet locum, ſi promiſſa ei fuit ſimpliciter quantitas, vel res alio reſpectu quam litis. Bald.in l.ſi quis Aduocatorum.num.2.C.de poſtulat. Guido Papæ deciſ.102.num.2. Rolãd. in conſ.36.nu.20. lib.3. Guido Papæ deciſ.120. num.2.Vrſillus ad Afflictum deciſ.123.num.6. Sed ſi pactum quotæ inualidum ſit; ceſſat pœna pro vt notat in ſimili Bart.in l.filium. §.ſi quis cõtra tabulas.ff.de legat.præſtan.Aretin.in conſil.18.col.1.num.4.& ſequen.Alciatus in conſil.258. num.6. Idem in emphiteuta alienante nulliter rem emphiteuticam. Iaſon in l.fin. numer.110.C.de iure emphit.& aduocati, & procuratorei facientes talia pacta de iure communi priuantur exercitio. l. ſi quis Aduocatorum ad finem.C.de poſtulando.Guido Papæ in d.deciſ.102.num.2. Sed de Salario poteſt Procurator, & Aduocatus paciſci.l.1.C.de ſuffrag. Guido Papæ in deciſ.102. num. 2. Iaſon in §. tripli.num.50. Inſtit. de actionibus. Eiſq; datur ſalarium conuentum etiamſi non laborent; cum

non

non ſteterit per eos. Bald.in d.l.1.queſt.5.numer.9.C.de ſuffrag.& pariter debetur etiam ſi lis terminetur per compoſitionem, non per ſententiam, Viuius opin.8. Aduocatus &c. Borguinus. deciſ.37.nu.48. & eſt eorumdem quaſi Caſtrenſe peculium. Alciatus conſ.339. num.1. An autem ſalarium conuentum debeant habere in principio,medio, vel fine litis; notat Iaſon in d. §. triplic. num.59. & 61. Miſſing. obſeruat.7. Centur.3. Et tranſmittitur ad hæredes pro integro anno, quo decedit Miſſinger. obſeruat.8. Centur.8. & debetur etiam quòd lis amittatur. Afflict.in conſtit.Rubr.82.de ſalario Aduocati.num.4.lib.1. Et quod recepit non tenetur reſtituere etiam quod infirmitate fuerit impeditus cauſam defendere. Afflictus vbi ſupra. num.3. Et ſi conuentum non ſit, debetur ex ſtatuto, de quo infra lib.3. c.82. & Iudicis officio l.1.§.in honorarijs.ff.de varijs extraord. cognit. Supra capit.4. verſ. nec negociatores. diximus Iudices non poſſe Aduocationis munus exercere; quia regulariter duo officia in eadem perſona, eodemq; tempore eſſe non poſſunt. l.libertus.§.præſcriptio.ff.ad municipal.l.fin.C.de aſſeſſorib.quia inter Iudices,& Aduocatos aliquis debet eſſe delectus.l.quiſquis.C.de poſtulando. nec in duabus militijs quis præeſſe poteſt.l.is quidem.§.in poſterum.C.qui milit.poſſ. lib.10. cap.ſingula.89.diſtinct.Pęna explicatur contra duo officia exercẽtes.in text.vbi Bart.in l.quiſquis C.de cohort.lib.12. Roman.ſing.393. Limita 1. niſi forte quis eſſet diſpenſatus à Principe, vt euenit mihi, à Paulo V.P. Opt.Max. meo Benefactore; qui voluit, vt Aduocationem exercerem eodem tempore, quo Iudicis Appellationum officium mihi ab eo ſponte datum exercebã.Bar.in l.fin.C.de excuſat.& exact.lib.12. Carauitta ritu 2. Vic.in fine.Limita 2.quando duo officia eſſent compatibilia l.ſi conſul. ff. de adopt. Bart.in l.1. num.18. ff. de collat. illici. Fely. in c.ex literis.num.10.de probat.Roma.in conſ.25. Alexand.156.lib.2. Mattheſ.ſing.1. Dec. conſ.4. Bart.in auth.breues C. de ſentent.

Quod venditor cogatur facere, vt emptor liberè poſſideat. Cap. CXIX.

IS qui rem vendidit, & eius hæredes, modis omnibus cogatur facere,vt emptor rem pacificè, & quietè poſſideat, & omnes moleſtias tollat,onera liberet, & moleſtantes faciat conſentire, & Iudex aditus ſuper præmiſſis, venditorem, illiusq; hæredes ad prædicta ſummariè, vt dictum eſt,procedendo, iuris & facti remedijs opportunis etiam lite pendente cogat, etiam ad pretij (ſi emptor voluerit) reſtitutionem, ac ad damnorum & intereſſe, iuramento partis,Iudicis tamen taxatione præcedente, liquidandorum ſatisfactionem: quæ damna quantitatem pretij non excedant,niſi tunc conuentus denuo cum idoneo fideiuſſore caueat de conſeruando indemnem ipſum emptorem.

Quod venditor cogatur facere, vt emptor liberè poſſideat. Cap. 119. Gloſſ.

De iure communi venditor non habet neceſſe rem venditam facere emptoris, emptor verò nummos venditoris facere cogitur. l. ſi ita. 25. ff.de contrahent.empt. l.1.in princ. ff. de rerum permutat.l.ex empto.11.ff.de act.empt.hoc ſtatuto diſponitur contrarium.& ita etiam procedit de iure communi quando contenta in hoc ſtatuto vel alia ſunt inter emptorem; & venditorem promiſſa; ac in ſtipulationem deducta.l.cũ ſtipulatus.113.§.fin.ff.de verb.obligat. & promiſſor non ſeruauerit promiſſa,& fuerit requiſitus conſtitutus in mora tenebitur ad intereſſe actione ex ſtipulatu ubi non adeſſet ſtatutum,vt hic; cum verò adſit ſtatutum tenebitur ex ſtatuto, abſque eo quod in ſtatuto contenta eſſent in ſtipulationem deducta; quando ſunt in ſtipulationem deducta tenebitur actione ex ſtipulatu iuxta diſpoſitionem iuris communis.d.§.fin. & l.ſi fundũ 114.ff.eod.l.ſi quis.112. §.fin.ff.eod. l.ſi quis 13. §.fin. ff.de re iudic. l.ſtipulationes. 72.ff.de verb.oblig.l.ſi pœnã.68. in fine. ff.eod. l.quoties.81. & l.ita quis 135.§.ea lege.ff. eod. l.vbi autem 75.§.fin.ff.de verb.oblig.l.ſtipulatio. 21.§.ſiue autem. ff.de oper.nou. nunc.gloſſ. in l.ſi quis.13.§.fin.ff.de re iudic.

De euictionibus. Cap. CXX.

IN promiſſionibus de Euictione, poſſit apponi pœna dupli, ſecundum antiquam & obſeruatam Vrbis conſuetudinem; & illa in euentum contrauentionis erigi poſſit; non obſtante quòd pœnæ conuentionales, niſi quatenus interſit, exigi non poſſunt, vt infra dicetur.

De euictionibus. Cap. 120. Gloſſ.

Si res emptori euicta ſit datur contra venditorem actio de euictione.l.ex empto.11.§.denique in fine. ff. de actio.empt. l. ſi quis.10. ff. de

euictio-

euictione.l.minor.39.§. pater.ff. eod.l.licinius. 4.ff. quibus ad libert. clamar. non licet.l. ſi per imprudentiam.51. §.1. ff. eod. l.2.§.fin.ff. de doli mali except. l.cum ſibi.22. C.de euictio. cum ſimilibus: Sed quia ſæpe promittens de euictione ſtipulatur pœnam dupli rei euictæ: & dubitabatur an hæc dupla ſtipulatio ſubſiſteret? Statuentes ideo huic dubitationi occurrunt; & apponi poſſe concedunt ſecundum antiquam Vrbis conſuetudinem. Nam in ſimplici actione de euictione, euicta re, in id quod intereſt emptoris rem euictam non eſſe competit actio.l.venditor.8. ff.de euictio. l.ſi cũ.66.§.fin.ff.eod.l.emptori 67.l.euicta.70.ff.eod.l. Titius.43. §.fin. ff.de act. empt.l. ſi controuerſia.9.C. de euictionibus l.ſi cum.17.l.empt.21.l.cum ſucceſſores. 23. l.ſi permutationis.29.C. eod. l.vlt.C.de cõmit. rer. alie. Niſi ſtipulatio de euictione præſtanda in duplum interuenit: tunc enim non id quod emptoris intereſt; ſed quod in ſtipulationem deductum eſt debetur. l.ſi ſibi.25. C. de euictia. l. ſi plus.74.ff. eod.l.cum ſucceſſores ibi ſi aliud non placuit. C. de euictio. & in puncto quod venditor teneatur ad duplum quando illud in caſu euictionis promiſit eſt text. in d.l. ſi ſibi.25. C. de euictio. ibi vel ex ſtipulatione dupla &c. & in l. euicta.16. §.1. ibi dupla ſtipulatio.ff. de euict. vt diſpoſitio illius ſtatuti nõ videatur exorbitans; cum, & à iure communi admiſſa reperiatur. & ita in terminis huius ſtatuti ſeruatum eſſe teſtatur Papazonus in addit. ad deciſ.34. de reſcriptis. Hoc tamen quod diſponit ſtatutum; & ius commune admittit Limita primo niſi fiſcus; vel Curator Cæſaris duplum promittit, quia non niſi in ſimplum nihilominus tenebitur.l. ſi Curator. 5.ff.de iure fiſci.

Limita 2. niſi per errorem ſit ſtipulatum l.emptori.37.§. ſi ſimpl.ff. de euictione.

Limita 3. niſi quantitas in ſtipulatione non ſit definita l. ſi in venditione 60.ff.eod.l.euicta. 16.§.fin.ff.eod.

Limita 4. niſi cum antea ex alia cauſa ex ſtipulatu actum ſit; & emptor aliquid ſit conſecutus, poſtea rurſus agatur, tunc enim ex dupla promiſſa erit deducendum; quod emptor antea fuit conſecutus.l.cum fundus.48. ff.de euict. l.quia dicitur.32.ff.eod.

Limita 5. Niſi res acceſſoria non principalis ſit euicta, tunc enim ſimplum tantum venditor præſtat, quamuis duplum promiſerit. l. euicta. 1.3. ff.de euict.l.ſi emptori.1. 9. ff. ſi quis vent.ff. de act. empt.

De Locatione, & Emphyteuſi.
Cap. CXXI.

NOn liceat conductori vel emphyteotæ, qui pluribus annis pro re conducta ſeu in emphyteuſim accepta, penſionem domino ſoluerit referre ſuo locatori, vel eius hæredi, ab eo cauſam habenti, dominij quæſtionem, etiam ſi per aliquot annos in ſolutione ceſſando, quaſi poſſeſſionem interuerterit: ſed cogatur per Senatorem, & eius Iudices ſummariè, vt dictum eſt, actorem in quaſi poſſeſſione reintegrare, & de penſione ſeu fructuum parte, domino prædio, ſeu eius hæredibus, & ab eo cauſam habentibus reſpondere.

De locatione, & Emphyteuſi.
Cap. 121. Gloſſ.

Vna ſub diſpoſitione complicatur per hoc ſtatutum Locatio. & emphyteuſis licet inter ſe differũt §.1. Inſtit. de locat. l.1.C.de iure emphyt. & quod in eo ibi diſponitur iure communi conceditur. Nam conductor prius poſſeſſionem reſtituere debet, & tunc de proprietate litigare l. ſi quis 25.C.locati, & emphyteuta irrequiſito Domino, ſeu nolente non poteſt rem emphyteuticam alienare. l. cum dubitabatur 3. C. de iure emphyt. & per triennium non ſoluens penſionem rem amittit l.2.C. eod.

Quod res ad longum tempus, & in Emphyteuſim conductæ pro dote obligari poſſint.
Cap. CXXII.

REs ad longum tempus, ſeu in emphyteuſim conductæ, pro dote & donatione propter nuptias, abſq; domini conſenſu obligari poſſint, pacto non obſtante: iure tamen directi domini integro permanente, nec propter hanc obligationem res ad dominum reuertatur: ſi tamen ex cauſis legitimis locatio diſſoluatur, domino ius illæſum remaneat.

Quod res ad longum tempus, & in Emphyteuſim conductæ pro dote obligari poſſint. Cap. 122. Gloſſ.

Nam, & de iure emphyteuta ſine Domini conſenſu poteſt emphyteuſim in dotem dare filiæ ſuæ ſine periculo priuationis iuris ſui. Specul. in Rubric. ſi quõnam.133. quæſt.109. de locato.

& ibi

& ibi Io. Andr. in addit. per tex. in §. emphyteuſim. Auth. non alie. aut permu. rebus Ecclеſ. quem ſequuntur Saliect. in d. l. fin. C. de iure emphyt. nu. 10. Iaſ. n. 107. & in auth. res qua ampliat. 17. C. comm. de legatis. Imol. in c. potuit nu. 17. de locato. Burſatt. conſ. 80. n. 30. lib. 1. Tiraq. de retract. lignag. §. 5. gloſſ. 14. num. 95. Guid. Pap. deciſ. 48. Ruin. in conſ. 148. nu. vlt. lib. 1. Crauett. in conſ. 215. nu. 6. Sed tranſit eodem iure in dotatam, quo erat in dotante, & mortuo dotante tranſit ad alios in inueſtitura comprehenſos ſi eis non potuit praiudicare, & reuertitur ad Dominum ſi ita erat futurum ſublato de medio dotante, Spec. vbi ſupra q. 109. nu. 133. per tex. in c. nuper, de donat. inter vir. & vxor. Caſtren. in l. vſufructu nu. 6. ff. ſolut. matr. Iaſ. in d. l. fin. num. 107. Saliect. nu. 10. C. de iure emphyt. Ruin. in conſ. 165. nu. 3. & 6. lib. 1. Alex. in conſ. 173. nu. 1. lib. 2. Corbul. latè de cauſ. priuat. ob alie. irrequiſito domino Limitatione 20. per totam.

Poteſt etiam emphyteuta ſine Domini conſenſu rem emphyteuticam hypothecare. gloſ. in l. fi. in verbo, vendere, quam ibi Doctores C. de iur. emphyt. vbi Iaſ. n. 78. Grat. in conſ. 54. nu. 5. lib. 1. dicit glo. illam eſſe communiter approbatam, Rip. in l. filiusfamilias. §. diui. nu. 90. vtique dicit communem ff. de legat. 1. Rot. diuer. in deciſ. 3. nu. 50. par. 2.

Sed an bona emphyteutica regulariter alienari prohibita veniant in generali obligatione bonorum? Rot. in deciſ. 426. diuerſ. par. 1. firmat quinque concluſiones, & reſoluit affirmatiuè, & negatiuè, vt in eis, & quando non eſt facta expreſſa mentio rei emphyteuticæ dicit quod in generali non veniunt per iura quæ ibi allegantur in d. deciſ. 426. nu. 1. quando eſt facta de re emphyteutica expreſſa mentio in obligatione dicit tunc venire per conſ. Gozad. 20. in fine, Bero. in conſ. 127. nu. 12. lib. 4. cum alijs ibi allegatis ſub nu. 5. & tandem quando non adſunt alia bona dicit ea venire in obligatione generali abſque illorum expreſſione, Gerard. ſing. 35. Marſ. in rubr. de fideiuſſoribus. quaſt. 27. Rot. diuer. d. deciſ. 426. nu. 9. par. 1. Sed ſtante hoc noſtro ſtatuto res caret omni dubio, cum & pacto non obſtante in contrarium poſſint pro dote, & donatione propter nuptias obligari. An autem procedat etiam in emphyteuſi Eccleſiaſtica; & cum ſit factum authoritate Papæ videtur quod ſic, tanto magis, quia allegati per Corbul. vbi ſupra loquuntur promiſcuè, quod idem faciunt allegati per Rot. in d. deciſ. 426. cogita. Et puto ego non venire, quia res Eccleſiæ ciuilibus legibus non obſtringuntur c. quæ in Eccleſiarum, & c. Eccleſia. de conſtit. & 33. q. 2. c. inter hæc, Grat. conſ. 110. num. 36. lib. 1. Niſi quoad praiudicium laicorũ emphyteuſim Eccleſiaſticam habentium tantum: nam quoad laicos, valet & comprehendit emphyteuſim Eccleſiaſticam in praiudicium laici illam poſſidentis, Brun. de ſtatuto excluſ. fœmin. artic. 8. princ. q. 22. Pariſ. in conſ. 1. num. 246. lib. 2. & 21. nu. 62. eod. lib. & conſ. 82. nu. 25. Clar. in §. emphyteuſim. quaſt. 48. quia perſonæ, & bona, in praiudicium laicorum non autem in praiudicium Eccleſiæ laicis ipſis ſubijciuntur. Clarus vbi ſupra in fine & q. 28. ver. Nec dicatur. Zabar. in conſ. 2. nu. 2.

Quod colonus partiarius vineæ, requirat in vindemijs locatorem. Cap. CXXIII.

VIneæ Colonus partiarius, nõ vindemiet, nec muſtum exprimat, nec amoueat, niſi prius locatori, aut, eo abſente, illius procuratori per duos dies antea, vindemiam denuntiauerit, & muſtum cum eo diuiſerit: alioqui domino teneatur ad duplum, iuxta æſtimationem per peritos faciendam, & in hoc ſummariè procedatur.

Quod emphyteuſi finita relocetur ſucceſſoribus. Cap. 124.

LOcationes ad certam generationem, contractus Emphyteotici & Liuellarij, ſi tempore aut ex defectu generationis finiantur, iiſdem pactis, conditionibus, & tenoribus relocentur, & concedantur ſucceſſoribus, de eadem genealogia & ſanguine, extraneis hæredibus & ſingularibus ſucceſſoribus excluſis; & ad id directus dominus omnino compellatur.

Quod emphyteuſis finita relocetur ſucceſſoribus. Cap. 124. Gloſſ.

Et de iure communi videtur magis communis opinio huic ſtatuto conformis, vt eſt tex. in l. 1. §. permittitur, & ibi Bart. Ang. & alij ff. de aq. quotid. & aſtiu. glo. in c. bonæ memoriæ, de poſtul. prælat. Specul. de locat. col. 8. Bald. ibi in addit. & in c. 1. quemadmodum feud. ad femi. perti. Fulgoſ. in conſ. 220. Anchar. in conſ. 174.

Digitized by Google

conſ.174. Soccin. in conſ.99. col.4.lib.1. Dec. in conſ.131. & in conſ.328. Ruin. in conſ.203. lib.2. controuertitur, ampliatur, & limitatur latè per Gabr. lib.3. de iure emphyteotico cõcluſ. 1. per totam.

Sed an idem ſit in Eccleſia, & videtur quod non; quia Eccleſia non cogitur renouare. Alex. in l. ſi mihi & titio col. penult. ff. de verb. obligat. Roman. in conſ.70. Alex. in conſ 83. lib.1. Iaſ. in conſ.14. col. fin. lib.3. Gozzad. in conſ.39. col. penult. & in conſ.71. col. fin. Gratus in conſ. 110. nu.63. lib.1. Sed contrarium eſt verius; & magis communiter tenetur, prout dicit Bart. in l.1. ff. de priuil. cred. Anchar. in cõſ.170 & in conſ.174. Alexan. in conſ.80. col.5. lib.1. Dec. in conſ.131. in conſ.328. & in conſil.78. Curtius de feudis in 2. par. col.25. Gozzad. in conſ.86. nu.24. Gratus in conſ.86. col.2. lib.1. Ruyn. conſ.12. col. fin. & in conſ.35. col.14. lib.1. & in conſ.155. in fine. & in conſ.161. col. fin. lib.1. controuertitur, & limitatur apud Gabr. d. concluſ.1. num.13. & ſequent.

Sed ſtante hoc noſtro ſtatuto condito authorit. Papæ, & ab eo confirmato, rei caret dubio; quòd & Eccleſia tenetur finitã emphyteuſim renouare deſcendentibus; vt per conſ. Gozzad.86. firmauit Rot. in Fanen. bonorũ corã Oradino. die 16. Octob.1562. & per doctrinã Bart. in l.2. §. permittitur ff. de aqua quotid. Alex. in conſ.80. n.10. lib.1. Soc. in conſ.132. Ruyn. conſ.80. n.2. Dec. in conſ.132. n.2. verſ. non obſtat. cum alijs allegatis in d. deciſ. Caputaquen. deciſ.304. p.1. alios citat. Nec poteſt pro ſe retinere propter ſtatutũ. Licet alias retinere poſſit ſtatuto deficiente Caputaquen. deciſ.303. par.1. Verũ quando locatio, et contractus fuit nullus hoc ſtatutum non habet locum. Rota coram bonæ memoriæ Gipſio in Romana relocationis die 20. Iunij 1594.

An autem renouãdo ſint neceſſariæ ſolemnitates extrauagantis Pauli. de rebus eccleſ. non alienandis; et dic quod ſtante ſolito propter quod eſt effecta alienabilis poterit ſine beneplacito Apoſtolico denuò renouari c.2. de feudis. Doctor. in c.1. de his qui feud. dare poſſ. Clarus in §. emphit. q.6. in princ. & ſolitum inducitur per duas præcedentes conceſſiones cũ curſu 40. ann. Iaſ. in conſ.155. col.3. in princ. li.2. Ruy. in conſ.35. nu.30. lib.1. Clarus in §. feudũ. q.13. ver. nunc pro intelligẽtia. Rota diuerſ. in dec.160. n.5. p.2. & in Zamoren. Locationis 24. Decẽb.1579. corã Card. Seraph. Sed quid ſi ſit res emphyteutica reuerſa ad eccleſiã; an poterit de nouo ſine beneplacito apoſtolico denuo concedi? & dic quod ſi non fuit incorporata, et effecta de menſa Eccleſiæ: quod fit expreſſa declaratione adſcribẽdo eã in libris menſæ Eccleſiæ c. vt ſuper. vbi Innoc. ver. ſecus autẽ. Io. And. in prin. But. n.10. de reb. eccleſ. nõ alien. l.3. vbi Bart. n.2. C. de bonis vacan. lib.10. & in l. ſi vacantia n.9. C. eod. Quod cum factum non appareat non dicitur per ſolã reuerſionẽ mutata natura rei, quin potuerit de nouo concedi inconſulto Papa. Bart. in d. l. ſi vacantia, Anchar. in conſ.156. n.2. verſ. præterea tunc videtur. Barb. in d. c. vt ſuper. col.2. ver. ſi vero loquimur. Claud. de Seiſello. in ſpec. feud. tit. qui feudũ dare poſſ. fol.251. ver. tamen concludendò, fit etiam incorporatio tacitè quando poſt reuerſionẽ ſpatio 30. ann. res fuit ab eccleſia retẽta. Bar. in d. l. ſi vacãtia in addi. ſub n.9. C. de bonis vacã. li.10. arg. c. ſi quis per triginta tit. ſi de feudo defun. cõtentio ſit, quo vtitur Redoanus in tract. de reb. eccleſ. nõ alie. q.60. n.12. & 13. Zaſius in epit. feud. p.5. n.50. et hanc probant Imola in d. c. vt ſuper n.7. de reb. eccl. non alien. Martin. Laudẽ. in c.1. in princ. et col. pen. ad finẽ tit. epiſ. vel Abbas in vſib. feud. Ang. in repet. d. l. ſi vacan. col.6. Claudius de Seiſello in d. ſpec. fol.254. ver. aut vero. Etſi ab iſta opinione nõnulli diſſentiant exigentes decenniũ, vel ſolum annũ; Tamen annum requirentes, vt fuit Arcbid. in c.1.35. q.8. intelliguntur quãdo Prælatus iurauit non reinfeudare bona reuerſa ad ſuas manus elapſo anno, quia Arcbid. vim facit in iuramẽto, & ita ſaluatur eius dictum, vt per Imol. in d. c. vt ſuper nu.7. Curt. iun. de feudis p.2. q.5. prin. n.2. alias eiuſdem Arcbid. opinio vbi non adſit tale iuramentum reijcitur. vt per Zaſium in epit. feud. p.5. n.50. Et non procedit vbi adeſſet ſimplex iuramentum non infeudãdi præſtitum in forma cõmuni ſecundum Seiſellum vbi ſup. fol.256. ver. ſecũda fuit opin. Poteſt. n. Prælatus rẽ reuerſam non incorporare; ſed retinere longo tẽpore quouſq; aliquẽ bonũ Vaſallũ inueniat, quo inuento poterit elapſo quouis longo tempore inconſulto Papa reconcedere. Guido Papæ. deciſ.154. ver. niſi ex alia. Card. in c.2. q.13. vbi Imola num.34. de feudis. idem Imola in d. c. vt ſuper num.7. in fine. Zaſius vbi ſupra par.5. num.50. Seiſellus vbi ſupra fol.252. verſic. ſi verò non apparet.

De Feudis. Cap. CXXV.

IN feudis ſeu officijs, quæ conceſſa ſunt alicui ratione alicuius officij, exercitij vel profeſſionis, non ſuccedant hæredes extranei: filij autem, ita demum ſi ſunt eiuſdem exercitij

& profeſſionis, & ſi tempore delatæ ſucceſſionis, filij eiuſdem exercitij & profeſſionis non fuerint,& aliquo tempore de exercitio & profeſſione efficiantur, feudum ab eo tempore, quo habiles fuerinr,ad eos pertineat. Alia verò feuda quę non ratione officij ſeu profeſſionis conceduntur,ad filios tam maſculos quàm feminas, & ad extraneos quoq; hæredes tranſeant, & durent, nulla etiam inueſtirura præſtita, aut petita; teneantur tamen hæredes ad ea ptæſtanda, ad quæ defunctus tenebatur.

De Feudis. Cap. 125. Gloſſ.

Hoc quod in ſtatuto diſponitur eſt de natura feudi; vt in eo ſuccedant filij maſculi deſcendentes in infinitum c.1. §.fin.qui cauſ.feud.amitt. Curtius iun. de feudis in 2.par.3.p.col.1.Mozzius de naturalibus feudorum.nu.93.c.vnico in fine. An mutus, vel alias imperfectus.

Nã regulariter hæredibus Vaſalli cõpetit ſucceſſio, & petitio feudi. c.vnico.ver.vel hæredib. eius.tit. Qui ſucceſſores.teneãtur. Clarus in §. feudum.q.9.ver.ſed quid dicendũ. c.filia verò. de ſucceſſ.feudi; niſi ſint feminæ d.c.vnico. & d.c.filia vero.etc.hoc autẽ.de ijs qui feuda dare poſſunt. quia regulariter debetur hæredibus maſculis,vt ibi:Sed hæc concluſio cõtrouertitur declaratur,et limitatur;latè per Vigelliũ poſt alios de feud.c.4.q.2.per totã ſol 181.ſed limitationes procedũt ex tenore inueſtituræ in qua appellatione filiorũ & hæredum nõ veniunt feminæ. c.1. vbi Bald.de natura feudi,Pariſ.in conſ.4.n.4.lib.1.Menoch.in conſ.1.n.456. Dec.in cõſ. 193.n.5.in fine. Zaſius in epit.feud. in 8.parte nu.36. de qua re latè Mozzius de feudis tit.de ſubſtantialibus ſeu requiſitis & num.79.& ſeq. quod ſine cõtrouerſia eſt affirmãdũ ex diſpoſitione noſtri ſtatuti in feudis alicui cõceſſis rõne alicuius officij,exercitij; vel profeſſionis; vt ibi in princ.nã iſta feuda nõ tranſeunt ad feminas,nec ad extraneos.Secus.n.erit in alijs feudis;quæ nõ ratione officij;ſeu profeſſionis conceduntur;nam iſta ad filios tàm maſculos,quã fœminas; & ad extraneos quoq; hæredes trãſeunt;vt diſponitur in d.ſtatuto. §.alia verò. cui diſpoſitioni nõ incõgruè applicantur limitationes;quas dãt ad regulam præfatã præallegati Doct.et præcipuè Vigellius vbi ſup.& in c.2.q.7.regula 10.fol.59. & eſt rubr.de gradibus ſuccedend.in feudo.

Si de feudo fuerit cõtrouerſia. Cap.CXXVI.

SI quæſtio fuerit inter Dominum & Romanum Ciuem habentem feudum, de ipſo feudo,cauſa in curia Capitolina cognoſcatur, & terminetur; ſin autem inter feudatarios lis ſit,quæſtio in curia Domini ventiletur. Quòd ſi Vaſſalli in Dominum conſpirauerint,teneatur Senator Domino, iuris & facti remedijs opportunis, etiam contra ſingulos ſe à iuriſdictione vel vaſſallagio eximere volentes, iuſtitia mediante ſubuenire.

Si de feudo fuerit controuerſia. Cap. 126. Gloſſ.

In vſibus feudorum adeſt rubrica. Si de inueſtitura feudi controuerſia fuerit. itẽ De contentione inter Dominũ,& fidelẽ de inueſtitura feudi. Item de contentione inter me & dominũ de portione feudi fratris mei defuncti: Item Apud quem; vel quos controuerſia feudi definiatur; Itẽ De contentione inter dominũ et vaſallum de inueſtitura feudi tit.24. itẽ de controuerſia feudi apud pares terminanda; Item de controuerſia inter Vaſallum,& Epiſcopum. Itẽ ſi de feudo defuncti contentio ſit inter Dominũ,et Agnatos Vaſalli; item De controuerſia inter maſculum, & fœminam de beneficio. Item de controuerſia inter Dominum,& emptorem feudi item de controuerſia inter Vaſallum; & alium de beneficio; item An apud Iudicem; vel Curiam Domini quæſtio feudi debeat terminari, vt ſtatutum noſtrum in multis circa hoc ſuperetur.

De feudis pro dote obligandis. Cap.CXXVII.

SI quæcunque re feudali fuerit facta Dotalis obligatio, defendatur mulier non obſtante quòd de feudo non reperiatur facta cõceſſio,ſiue infeudatio,dummodo obligans ſpatio xxx. annorum feudum ipſum poſſederit.

De feudis pro dote obligandis. Cap. 127. Gloſſ.

De communi vſu feudorum feudum non poteſt in dotem dari. cap.donare. ibi vel in dotem pro filia dare tit. qualiter poterat olim feudum aliena. gloſſ. in cap.1. circa princ. de prohibita feudi alienat. per Federic. & ita tenet Iacobus de Bello viſu. in d.capit. donare. Nichol. de Neapol. Baldus Aluarot. Præpoſ. & Iaſon. in auth. res quæ. num.33. verſiculo ſexto limita. C. commun. de legatis, Baldus in conſilio 346. libro 2.Burſattus in conſil.132. num.42.lib.2. Ioan.And. in addit.ad Specul. de locato. §.fin. verſ.99. Specul.de feudis.§.quoniam.verſ.38. Zaſius de feudis. tit.de feud.alien. par.9.nu.7.

Graſſus

Graſſus lib. 2. com. opin. c. 2. quæſt. 12. Controuertitur per ea quæ tradit Curt. in tract. feudali par. 4. num. 93. vbi copioſè de hac re differit. & per ea quæ tradit Zaſius vbi ſupra & Miſſingerius. obſeruat. 86. centuria. 4. Contrarium verò tenuit Iacobus de Ardizzone in ſumma per multa iura; vt dicit Aluarottus; & ſequitur Cynus in l. voluntas. C. de fideicōmiſſis Boerius deciſ. 130. num. 10. & Iacobus de Ardizzone in ſua ſumma in vſibus feudorum c. 130. fol. 131. allegat pro hac opinione tex. in l. 1. ff. ſi quid in fraudem patroni, & in l. ſiue generalis ff. de iure dotium. & in l. vlt. §. cum autem C. ſi maior. fact. rat. hab. & in l. lex quæ in fine. C. de adminiſtrat. tutor. & in l. 1. C. ſi aduer. donat. & in l. vltima C. de litigioſ. Quod tamen intelligitur ſi aliunde non habuerit vnde poſſit eam dotare. argum. Auth. res. C. commu. de legatis: & §. 1. Auth. de reſtit. Nam & frater, qui non cogitur diuidere cum ſorore, ſi feuda ſuperſunt cogitur ſororem de feudo dotare arbitrio Poteſtatis. cap. conſtitutio. &c. fratres & filios de feud. & beneſ. dummodo non det æſtimatum; quia tunc eſſet vera venditio. l. 1. C. de iure dotium l. plerumque. §. ſi ante ff. eod. Menoch. præſumpt. 189. num. 74. lib. 4. de præſumptio. Ruyn. in conſ. 165. num. 6. lib. 1. Crauetta in conſ. 236. nu. 4. Clarus. in §. feudum quæſt. 36. Rolandus de lucro dotis. q. 54. num. 6. Pedemon. deciſ. 174. num. 4.

Quod verò fœmina ipſa omni caſu poſſit dare in dotem feudum; quod habet dummodo nō det æſtimatum; nec aliquod pactum de eo lucrando faciat non dubitatur. cap. ſi fœminæ. qualiter vſus beneſ. ſit tenen. cap. ſi maritus. tit. de Capit. extraord. argum. l. mulier. §. cum proponeretur ff. ad Trebell. quo vtitur Iacob. de Ardizzone vbi ſupra verſ. Tamen ipſa mulier &c. Zaſius vbi ſupra num. 7. Baldus in d. auth. res quæ. vbi Iaſ. num. 26. C. commun. delegat. Boerius d. deciſ. 130. num. 10. de qua re; & Mozzius poſt omnes in tract. de feudis. tit. ex quibus cauſ. feud. amittatur n. 143. & ſeq. hoc noſtro ſtatuto omnis remouetur controuerſia; quia illius diſpoſitione feudū pro dote poteſt obligari.

De pignoribus, & hypothecis; ac priuilegijs creditorum in perſonali. Cap. CXXVIII.

SI plures creditores hypothecarij ſint vnius debitoris, quilibet ex eis in bonis eiuſdem inueſtiri poſſit, & in poſſeſſionem immitti: in adiudicatione tamen, & in datione in ſolutum, ille præferatur, qui priora & potiora iura reperitur habere. In bonis autem perſonaliter obligati, ille præferatur, qui cauſam habet priuilegiatam.

De pignoribus, & hypothecis, ac priuilegijs creditorum in perſonali. Cap. 128. Gloſ.

Diſpoſitio huius ſtatuti conuenit cum textu in l. potior. 11. ff. qui potior. in pign. in l. 2. C. eod. l. ſi fundum 3. C. eod. l. cum rempub. 4. l. diuerſis. 8. C. eod. l. 2. C. de priuileg. fiſci l. ſi poſtquam. 3. C. vt in poſſeſſ. legatorum. Nam prior in tempore eſt regulariter poſteriori præferendus; vt in dictis iuribus continetur, & diſponit ſtatutum, etſi habeat anteriorem generalē, & poſterior ſpecialem hypothecam l. 2. ff. qui pot. in pignor. l. ſi generaliter. 6. C. eod. quod diſtingue. vt in l. 2. C. de pignoribus & hypothec. Niſi in rem conſeruandam (vel reficiendam crediderit; hic enim licet ſit tempore poſterior, eſt potior iure, & præferendus. l. 1. ff. de ceſſ. bon. l. ſi neutri 8. §. 1. ff. de priuileg. credit. l. creditor. 25. §. 1. ff. ſi cert. petat. l. 1. ff. ex quibus cauſ. pign. contr. l. Interdum cum l. ſequen. ff. qui potior. in pignor. Niſi tamen concurrat cum muliere repetente dotem; quia præfertur potiori: §. his conſequens. vbi gloſſ. & Bart. Auth. de æqualitate Dotis &cæt. Item eſt potior qui in nauem extruendam, emendam; redimendamvè crediderit l. qui in nauem. 10. l. ſi neutri. 8. §. 1. ff. de priuileg. credit. l. 1. in fine. ff. ex quibus cauſis pignus contrah. & ille cuius pecunia eſt comparata ſi expreſsè conuenerit; quod ei ſit hypothecata. l. idemq; 7. in princ. ff. qui pot. in pign. l. licet. 7. C. eod. l. quamuis. 17. C. de pignor. & hypoth. niſi mulier ex cauſa dotis agat. d. §. his conſeq. Auth. de æqualit. dotis &c.

Et ille qui habet realem eſt potior habentibus perſonalē l. eos qui. 9. C. qui potior. in pign. l. pro debito. 6. §. vnde ſi quidē. C. de bonis author. Iudic. poſſiden. l. cū rempublicam. 4. C. qui potior. in pignore quo loci colligitur procedere etiam in pignore prætorio ibi præponi rempublicam iure pignoris &c. Et qui prius egit, & conſequutus eſt erit potior, cum diſtinctione de qua in l. ſcimus. 22. §. & ſi præfatam C. de iure delib. l. inter eos. 19. ff. de re iudic. l. quoties 98. ff. de reg. iur. l. in iudicati. 61. ff. de re iudic. & d. l. ſcimus. 22. §. ſin vero vſque ad §. in computatione C. de iure deliber.

Legatarij enim vltimum locum habent, & cæteris omnibus poſtponuntur lege creditori-

Digitized by Google

bus. 4. in fine. ff. de ſeparat. l.quoties. 6. in princ.ff.eod.l.primo.23.ff.quæ in fraud.credit. d.l.ſcimus §. ſin autem creditores. l. is cui. §. poſtquam ff. vt in poſſeſſ.legatorum niſi libertas relicta ſit d.l. primo. 23. S.Sceuola.ff.quæ in fraudem credit.vel agatur de bonis hæredis grauati. l. 1. C. de bonis auth. iudic. poſſiden. l. ſi fideicommiſſorum. 11. §. fin. ff. vt in poſſeſſ. legatorum.

De iure dotis, & quemadmodum conſtante matrimonio repetatur. Cap. CXXIX.

SI mulier conſtante matrimonio dotem repetat,in caſibus à iure permiſſis,procedatur in cauſa,iuxta formam ſupra de cauſis ordinarijs traditam, & ſi vir dicatur ad inopiam vergere,etiam quòd vir & vxor hoc fateãtur, non credatur,niſi per teſtes,& alias probationes legitimas de viri inopia probetur.

De iure dotis, & quemadmodum conſtante matrimonio petatur. Cap. 129. Gloſſ.

Regulariter conſtante matrimonio dos repeti non poteſt l.filiæ 7.C.ſolut.matr.l.dotis.5.C. de collationibus l.doce ancillam.C. de rei vendicat. Niſi maritus ad inopiam redigatur l. ſi conſtante. 24.ff.ſolut.matrim. cuius diſpoſitio procedit etiam ſi agatur hypothecaria aduerſus poſſeſſores bonorum mariti l. vbi 29. C. de iure dotium. Limita niſi marito deportato, vel alias damnato, eius bona ſint publicata. l.1.C.de repudijs. Item limita niſi filiofamilias dos promiſſa,& data ſit patre ignorante vel inuito l.quemadmodum. 46. §.traditione. ff.de iure dotium, hoc noſtrum ſtatutum diſponit quod ius commune ibi in caſibus à iure permiſſis. Sed ſi dicatur vir ad inopiam vergere; etiam quod vir,& vxor hoc fateantur non credatur; niſi per teſtes,& alias legitimas probationes de Viri inopia probetur,& ita etiam diſponit ius commune; Nam vxor aſſerens maritum vergere ad inopiam,& non eſſe ſoluendo illud probare debet, vt conſtante matrimonio ſuam recuperet dotem: ita conſuluit Pariſ. in conſ.14. num.4. lib.4. per ea quæ notantur in d.l.ſi conſtante.ff.ſolut.matrimon. & in l.vbi adhuc.C.de iure dotium. & in c.per veſtras.de donat.inter vir. & vxor.& in §.illud autem. Auth.de æqualit.dotis &c. Fely. in c.licet cauſam.col.penult.de probat. & in c.2.col.2.de reſcriptis, Alexand.in conſ.29.lib.4.& in conſ.1. lib. 3. Hercula. de Negatiua num.26. verſ.8. inſertur. & per ſtatutum probatio reſtringi poteſt ad certum modũ, Myſſing.obſeru.5.Cẽtu.1.

An vergentia viri ad inopiã probetur per famam? & dic quod ſic in actione perſonali cõtra virum pro repetenda dote matrimonio conſtante. ita glo.in l.vbi adhuc: in verbo,inopiã. C.de iure dotium per text.in l.cum delanionis. §.Aſinam.ff.de fundo inſtruct. quam declarat, & ſequitur Bart.in l.de minore. §.plurimum. ff. de quæſt. Butrius in c.veniens.num.10. vbi Fely.nu.9.Dec.nu.10. de teſtibus. Bart. & alij in d.l.ſi conſtante.ff.ſolut.matrim. Bald.in d.l. vbi adhuc.col.6. verſ.quærit hic glo. C.de iure dotium, Iaſ.in l.admonendi. num.146.ff.de iureiuran. & in vſibus feudorum, Afflict. in c.1. §.ſed quia.num.41.quæ ſit prima cauſa benef. amittend. Si vero agat hypothecaria aduerſus poſſeſſores bonorum mariti, tunc non ſufficit fama; quod maritus abutatur rebus ſuis, & ad inopiã properet, ſed id debet plenè probari. ita diſponit noſtrum ſtatutum, & ita etiam eſt de iure communi,Bald.in d.l.vbi adhuc. colum.6. vbi dicit eamdem tenere,Bart.in d.l.ſi conſtante.in princ.in 1.quæſt.Felyn.in d.cap. veniens. vbi Dec. & cęteri omnes; qui admittunt probari per famam quando agitur de modico præiudicio; vti eſt quando agitur perſonali contra virum; & non poteſt exinde cauſari damnum alijs viri creditoribus,& poſſeſſoribus bonorum eiuſdem viri; Nam inter virum, & vxorem ſæpe colluditur in præiudicium tertij in iudicio vergentiæ ad inopiam;& ideo ius commune,& ſtatutum volunt illã probari per teſtes,& alias legitimas probationes, non autem per eorumdem coniugum confeſſionem.

Et in hoc iudicio vergentiæ viri ad inopiam venit non ſolum dos ipſa; ſed et donatio propter nuptias; quam in vrbe lucrum dotis; ſeu quartum appellant,vna cum fructibus. Nam donatio propter nuptias lucrum, ſeu quartum, in omnibus procedit à pari cum dote; & pacta appoſita ſuper dote, etſi non ſint appoſita ſuper donatione appoſita nihilominus intelliguntur l. cum multæ. 20. vbi gloſſ. & Baldus in 1. not. C.de donat. ante nupt. Auth.æqualitas C. de pactis conuen.tam ſuper dote &cæt. & in §.1. vnde ſumitur, Auth. de æqualitate Dotis; & propter nupt. do. Auth. donationem.C. de iure dotium. & in §. illud. vnde ſumitur Auth. de æqualitat. dotis & cętera. l. etiam. 8. & lege vbi adhuc. 39. C. de iure dotium. Grammatic. deciſio. 103. numero 101. Gail. pract. obſeruat. lib. 2. obſeruat. 92. num. 10.

Et

Digitized by Google

Et idē iudicatur de donation^e propter nuptias; quod de dote ipſa d.l. etiam.Neuizanus in conſil.76. num.14. Vnde cum vxor vergente viro ad inopiam poſſit repetere dotem; & illius fructus, vt ex ipſis ſe virum & liberos valeat ſuſtentari. l.ſi cum dotem. §.ſi vero. ff.ſolut.matrim.l.mutus. §.manente.ff.de iure dotiū l.vbi adhuc.C.eod.Bart.in l.ſi conſtante num.88.94. ff.ſolut.matrimon. Baldus in auth.ei qui iurat. numero 39. verſic.ſed mulieri C. de bonis author. Iudic. poſſid. Bartol. in l.in inſulam. §. vſuras. num.3. ff.ſolut.matrimon. & Doct.in cap.ſalubriter. de vſuris. Corneus in conſ.164. num.5. libro 3. Ita & petere poteſt donationem propter nuptias ſecundum præallegata iura; & illius fructus in omni caſu reſtitutionis, etiā ſi verè per mortem viri matrimonium eſſet ſolutum; & tranſiuiſſet ad ſecunda vota. §.proſpeximus. vbi gloſſ. in verſiculo donationis. §. ante nuptiali. vbi gloſſ. in verbo fruatur. Auth. de non eligen. ſecun. nuben. Baldus in conſil. 58. numero 7. verſic.in caſu igitur noſtro libro 2. Grammatic. in d.deciſ.103. numero 98. & 101. Marcus Salon in conſil.4. num. 28. quos in his terminis ſequitur Theſaurus in deciſ.45. ſub numero 3. quos multo magis petere poteſt matrimonio conſtante pro illius oneribus ſuſtinendis ob inopiam viri, vt ſine diſcrepantia de fructibus dotis, qui procedunt à pari vt dixi; & demōſtraui, affirmat Bart. in dicta l. in inſulam. §. vſuras nu. 3. ff. ſolut.matr. & Doct. in d.c. ſalubriter. de vſuris. Corne. in dicto conſ.164.nu. 5. lib. 3. & in ſpecie de fructibus donationis propter nuptias dicit Bald. in dicta l. vbi adhuc num. 53. verſic. item quarto. & num. 54. prout etiam in iſtis terminis firmauit Rota coram Illuſtriſs. Mellino. in Romana fructuum dotis die 17. Aprilis 1600. Et quidem optima ratione, ne matrimonium cuius eſt donatio ipſa, ſit deterioris conditionis vidua; ſeu ſecundo loco nupta, ad quam in omni caſu fructus donationis propter nuptias pertinere dicunt. d.§. proſpeximus, & alia iura ſuperius allegata; quæ ad hoc cumulat Theſaur. in d. deciſ.45.n.3. Nec dicatur ad effectum ſuſtinendi onera illos deberi habita ratione, ne egeat; quia præterquam quod hoc de iure non conceditur; cum regulariter ſecundum quantitatē dotis; & donationis propter nuptias ſint ſuſtentāda.l. ex annuo ff. de donat.inter vir & vxor Bald. in d. conſ. 58. num. 7. lib. 2. cum alijs latè adductis per Surdum in tract. de alimentis tit.2.quæſt.20. in princ. & n. 2. & ei debentur in ſolidum gloſ. in d. l. vbi adhuc. in verbo ad ſubſtentationem; quam ſequitur ibi Cynus. ſub n.14. verſ. decimo quæritur C. de iure dotium. Reſpondetur quod de ſua dote propria, & donatione propter nuptias alimenta ſunt ſibi præſtanda ſecundum qualitatem, & dignitatem perſonæ cui debentur, ac ſecundum illius propriū patrimonium, hoc eſt dotem, & donationem, propter nuptias. l. tutor ſecundum dignitatem ff. adminiſtr. tut. l. ſi cui ff. de annuis legatis l. mela. & l. penult. ff. de aliment. & cibar. legat. & ita fuit denuo reſolutum in Romana fructuum lucri dotalis coram R.P.D.Iuſto de anno 1601. pro D. Camilla Macharana contra creditores de Luraghis; pro qua adducebam præallegata iura.

De dote à fratribus profecta. *Cap. CXXX.*

DOs data à fratribus ſorori, de bonis proprijs fratrum, & non paternis, ſoluto matrimonio per obitum ſororis ſine liberis, reuertatur ad dictos fratres dotantes, illorumq; hæredes, & ſic ſtipulari debeat; lucro dotali marito (ſi aliter conuentum nō ſit) reſeruato.

De dote à fratribus profecta. Cap. 130. Gloſ.

Qualitates à Statuto requiſitas tenetur probare ille; qui ſe fundat in ſtatuto qualificato; ac illo vult.vti.l. 1. §. ait prætor. & ibi Bart. ff. ne quid in flum. public. Fel. in c.2. n.25. de reſcriptis.Decius in conſ.261. n.4. Soccin. in conſ.55.lib.1. Rota diuer. in deciſ.551. par.1. num.1. & ideo dicebam in Romana reſtitutionis dotis, vt ſecundum hoc noſtrum ſtatutum de dote à fratribus profecta poſſet Ruſchonus prætendere dotem ſuæ ſororis præmortuæ nullis filijs relictis debebat prius verificare dotem illam à ſe ipſo; & de ſuis proprijs bonis profectam fuiſſe; quoniam ſtatutum cum iſta qualitate quod de bonis proprijs fratrum ſit dotata diſponit in rubro, & in nigro; quæ qualitas in primis eſt verificanda, vt per iura ſupra allegata poſtea fuit in illa cauſa reſolutum 17. Martij 1600. coram R. P. D. Sacrato; & in alia coram Cardinale Pamphilio 7. februarij 1601.

Nec ex eo, quod frater ipſe dotauerit in dubio præſumatur de bonis proprijs dotaſſe iuxta doctrinam Ripæ in l.1.nu.94. ff. ſolut.matr.eſt dicendū ad effectū huius ſtatuti ſufficere cōſtare fuiſſe dotatam à fratre; quia tollitur ex alia

præſumptione; quod in hoc caſu frater non teneatur dotare ex perſona propria; ſed vti hæres Patris Rayn. in conſ. 200. ſub num. 10. verſic. & hac ratione lib. 1. & in conſ. 65. ſub numer. 6. verſic. & vbi etiam. lib. 3. & dotans ſororem cenſetur dotaſſe de bonis Patris ad effectum illam excludendi vigore alterius ſtatuti cap. 145. & 146. lib. 1. ab hæreditate Patris; ne alias cum fratre in ea hæreditate concurrat. ita Gabr. in conſ. 5. in princ. & num. 6. & ſequent. lib. 1. & in conſ. 4. num. 8. & ſequen. lib. 2. & in conſ. 139. num. 8. lib. 2.

Neque obſtat pactum circa reſtitutionem dotis faciendam fratribus ſi ſoror prædecedat ſine filijs; quia intelligitur ſi, & quatenus conſtiterit a fratrum bonis profectam fuiſſe, alias dotem a fratribus datam de bonis Patris ad effectum illam excludẽdi ab hæreditate Patris, debet liberam ab omni onere reſtitutionis habere. l. quoniam in prioribus. vbi Doct. C. de inoff. teſtament. & ita fuit reſolutũ in Romana de Creſcentijs. de an. 1570. corã R.P.D. Robuſterio.

An autem hoc ſtatutum procedat etiam in ſecundis nuptijs? & videtur quod non. l. inter. §. fin. ff. de pac. dot. l. cum Pater §. Pater certã. ff. de legat. 2. Sed cum ſtatutum generaliter loquatur quandocumq; Soror dotata de bonis proprijs fratrum ſine liberis decedat, eſt dicendum procedere etiam in ſecundis, & vlterioribus nuptijs. ad notata per Imol. in l. Caius. ſub. num. 7. verſ. interdum. ff. ſolut. matrim. Bald. nouell. de dote. priuileg. 29. in fine. par. 6. & ita tenuit Rota coram Cardinale Pamphilio in Romana reſtitutionis dotis. 7. Februarij 1601.

An hoc ſtatutum procedat in cauſa Teſtati; ſi Soror dotata de bonis fratrum teſtauerit? & puto quod non; quia eſt de directo contra ius commune; nec ideo debet extendi. cap. odia. de reg. iur. in 6. l. cum quidam. ff. de lib. & poſthum. capit. cum dilectus de conſuetud. Roman. in conſil. 197. num. 2. & cum ſimpliciter loquatur; & poſſit vtramque cauſam Teſtati, & inteſtati continere. eſt dicendum vnã tantum inteſtati comprehendere; vt in vno tantum caſu iuri communi aduerſetur. Roman. in conſ. 199. num. 6. & 4. & in conſ. 180. num. 8. verſ. tertio ſic: Gozzad. in conſ. 88. nu. 8. Rota diuerſ. in deciſ. 432. num. 10. Rolandus in conſ. 72. num. 38. lib. 3. Oſaſchus deciſ. 167. num. 22.

De lucro Dotis, ſeu donatione propter nuptias. Cap. CXXXI.

SI vxor poſt conſummatum matrimonium, marito ſuperſtite, liberis extantibus, dececedat, maritus totam dotem lucretur: quàm tamen ſecundum iuris diſpoſitionem liberis, communis matrimonij, reſeruare teneatur. Liberis autem non extantibus, maritus quartam partem dotis ad vſumfructum & proprietatem lucretur. Si vero maritus, vxore ſuperſtite, cum liberis decodat, vxor quantum eſt quarta pars dotis, pro donatione propter nuptias, ad vſumfructum tantum, de bonis mariti lucretur; pro qua cauere teneatur, quòd vſufructu finito, illam reſtituet quibus de iure reſtitui debet. Liberis vero non extantibus, dictam donationem tam quo ad vſumfructum, quàm quo ad proprietatem lucretur. Huius autem donationis propter nuptias ſeu dotalis lucri pactum, ſemper in inſtrumentis dotalibus cenſeatur appoſitum & ſtipulatum, niſi expreſsè de partium contrahentium voluntate fuerit remiſſum, aut aliter conuentum.

De lucro Dotis, ſeu donatione propter nuptias. Cap. 131. Gloſſ.

Statutum hoc diſponit in duobus caſibus de dote: Primò marito ſuperſtite liberis extantibus, quod maritus lucretur totam dotem. Huius occaſione dubitatur an idem ſit dicendum etiam ſtantibus liberis primi matrimonij? & pro reſolutione eſſet in primis videndum ſtante hoc ſtatuto an filij primi matrimonij ſuccedant matri in ſecundo matrimonio ſine filijs defunctæ marito ſuperſtite. Et pro affirmatiua conſuluit Rayner. inter cõſ. Signor. conſ. 68. Pro negatiua in eadem facti ſpecie conſuluit Signor. in conſ. 37. & in conſ. 69. vt quoad eos res adhuc dicatur dubia in illo caſu; & dubia adhuc erit in caſu noſtro; pro quo videatur Gabr. in conſ. 13. nu. 1. & per totum lib. 2.

Ideo pro reſolutione propoſiti dubij ſunt conſideranda verba ſtatuti; nam ſi dicat, quod lucretur dotem ſtantibus filijs communibus lucrabitur etiam ſtantibus filijs primi matrimonij. Gabriel. d. conſ. 13. in princ. vbi citat Rayn. & Signor. vbi ſ. Brun. de ſtatut. artic. 6. q. 27. Alciat. conſ. 3. in fine. lib. 3. & ita in dubio eſt intelligendum de filijs communis matrimonij Gabr. vbi ſ. nu. 2. Si dicat lucretur dotem vxore decedente non lucrabitur ſtantibus filijs primi matrimonij. l. hac edictali. C. de ſecund. nuptijs. Si ſtatutum dicat lucretur omni caſu, lucrabitur etiam ſtantibus filijs primi matrimonij. ſcilicet in d. l. hac edictali. q. 6. cum allega-

tis

tis per Dec.in cõſ.57.n.14.lib.1.Bero.con.118. per tot. Curt.Sen.78.D.Franceſchina per tot.& n.3.ver.& poſſit. Sed id expreſsè debet ex verbis ſtatuti conſtare; alias non lucrabitur. In ſecundo caſu liberis non extantibus lucratur quartũ dotis; quod idem procedit in Vxore ſuperſtite quoad vſumfructum tantum, & de iure cõmuni tenetur illud quoad proprietatem conſeruare filijs illius matrimonij, ex quo illud habuit; & ſi contra de eo diſponat diſpoſitio non tenet, ſed erit irrita, d.l. hac edictali.l. fœminæ.auth. ex donatione.& auth. ex teſtamen. ubi Gloſ. & Doct. C. de ſecund.nup. Bald.in conſil.5.& 340.lib.4.cũ allegat. per Gabr.lib.3. de ſecund. nupt. concl.3. n.8. Tiraq. le mort ſaiſit. par.3. declar.1.n.8. Cor.conſ.309.n.2.lib.3. Curt.Sen.d.conſ.78.in princ.& n.2. Roland.de lucr.dot.q.86. Fanuc. Gloſ.8.n.13. Contradicit Valaſc.conſul.16.n.6.& ſeq. Et pro donatione propter nuptias habet locũ tacita hypotheca; ſed ſine priuilegio prælationis. Neguſ.de pigno. in 4. mem.2. par.n.64. ſed dubito de hoc propter tex.in l.vnica.§.& vt plenius. ibi quaſi omnibus dotalibus inſtrumentis, &c.C.de rei vxor.action. Et vir, qui ex diſpoſitione ſtatuti huius lucratur quartum in 2.caſu liberis non extantibus, quia id lucratur etiam quoad proprietatem illud tranſmittit ad ſuos hæredes, qui petere poſſunt. Bald.in l.ſi arrogato.ff. de adopt. Cremen. ſing.94. Cotta memo. Vtrum ſtatuti Mediolan. Et an ſtatutum hoc habeat locum in dote promiſſa, & non ſoluta; tradit Curt. Iun.in conſ.129.n.13.Boer.deciſ.22.n.7.Achil. deciſ.13.de conſtit.& coram R.P.D.Ludouiſio in Roma donationis propter nupt. 30. Mar.1601. Et vir qui onera matrimonij non ſubſtinuit, hoc lucrum non conſequitur, quia datur Viro propter onera matrimonij. Bald.in l.qui in vxorem. ſub n.1.C.de negoc.geſt.Paulus in l.ſi ab hoſtibus. §.ſi vir.n.4. ff.ſol. matr. Rolan. de lucro dotis. q.64.n.6. Phanuc. de lucr. dot. Gloſ.14. nu.6. ver.quartus caſus. Barb. in d.§.ſi vir.num.37. in fin. & nu.38. & ita fuit dictum in Romana prætenſi lucri dotis, coram R.P.D. Iuſto.

Quando donationi propter nuptias ſeu lucro Dotali locus ſit. Cap. CXXXII.

DOtem ſeu partem dotis & donationem propter nuptias, vir & vxor, poſt conſummatum matrimonium, vt prædictum eſt, lucrentur ſiue dos fuerit in pecunia numerata ſoluta, ſiue pignore tradito, vel fundo dotali conſtituto, vel aliter fuerit de ea marito ſatiſfactum. Et ſi dos ſimpliciter per mulierem, vel alium pro ea promiſſa fuerit, & promiſſori ad ſoluendum dilatio data; ſi ea dilatione pendente, huiuſmodi matrimonium, per obitum viri, vel vxoris ſoluatur; lucrum prædictum ſuperſtiti acquiratur.

Quando donationi propter nuptias, ſeu lucro dotali locus ſit. Cap. 132. Gloſſ.

Poſt conſumatum matrimonium locus eſt lucro, quid ſi ſteterit per aliquem eorum quominus matrimonium conſumetur? & erit locus lucro ad fauorem illius, qui ſe paratum exibuit conſumare, Abb. in conſ.1.lib.1. Boer. d. deciſ.22. n.39. Rot. diuerſ. deciſ.92, nu.1.par.2.& nu.9. Quid ſi decedat intra terminũ ſolutionis dotis? & vide Boer. in d. deciſ. 22. num. 40. & 41. & vxore non cognita decedente. idem Boer. vbi ſup.n.7. De donatione ante ſeu propter nuptias, eſt tex.in §.eſt & aliud.inſtit.de donation.& in l.ſi ante.8.C.de donation.ante nupt.& procedunt à pari cum dote.l. cum multæ.20.C.eod. & mulier. de ea non tenetur creditoribus viri poſtea factis.l.de rebus.3.C. eodem. Ex hac donatione ad rem perſequendam competit actio: & ad eãdem retinendam competit exceptio, ſi nuptiæ ſequutæ ſint.l.2.C. de donat. ante nupt.l.ea quæ.5. C. eod. Statutum ſupradictum, c. 131. quinque requirit ad hoc, vt illius diſpoſitio habeat locum circa lucrum dotis, Rot. diuer. in deciſ. 92. n.1. par.2. Erit etiam locus lucro, etiã quod matrimonio nõ conſumato mulier ingreſſa ſit monaſterium, quando per ipſum virum non ſtetit. l. Deo nobis. in fin. vbi glo. in verb. legitimi, Bart. n.8. Caſtr. in princ. Fulgoſ. n.6.C.de epiſ. & cler. Rot. diuerſ. d. deciſ.92. nu.9. alios citat.

Soluto matrimonio, intra quantum tempus, dos, & donatio propter nuptias ſolui, & reſtitui debeat. Cap. CXXXIII.

MVlier, matrimonio ſoluto, donationem propter nuptias ante ſex menſes elapſos, à die obitus mariti petere non poſſit; quod & in repetenda dote, ſi ea in pecuniã conſiſtat, ſeruari volumus: interim tamen mulierem in domo mariti, ſi ibi commode & honeſte morari poterit, ali mandamus: vel ſi ibi commode, aut honeſte morari non poterit, alimenta (ſi petierit) extra domũ mariti, iuxta infra taxãdam, ſummam exhiberi: ſed ſi dos in immobilibus, aut æquipollentibus, vel etiam mobilibus, & ſe mouen-

mouentibus conſiſtat, quatenus extent, ſtatim per vxorem peti poſſit, & ad eam reuertatur.

Soluto matrimonio, intra quantum tempus dos & donatio propter nuptias ſolui, & reſtitui debeat. Cap. 133.

Gloſſ.

Regulariter etiam de iure communi ſoluto matrimonio dos ſolui, & reſtitui debet mulieri per hæredes viri. l. vnica. § illo proculdubio. C. de rei vxor. act. l. vlt. C. ſolut. matr. quæ iura loquuntur de matrimonio ſoluto per mortem viri, vt facit etiam hoc ſtatutum: Nam & aliter, quam morte, de Iure Ciuili matrimonia ſoluebātur, vt datur videre in rub. C. de repud. & hæc actio, ſeu exceptio nō competit, niſi mulieri; eiuſq; defunctæ hæredibus. d. l. vnica. § maneat. C. de rei vxor. act. l. cum quidam. 31. C. de iure dot. d. l. vnica. § accedit. C. de rei vxor. actio. l. Aria. 6. C. de iure dotium. l. ſi poſt. 27. ff. ſol. mat. Niſi is qui dotem dedit, eam ſibi ſpecialiter reddi pactus, ac ſtipulatus ſit. d. § accedit. & l. ex morte. § fin. C. de pactis ſuper dote. l. licet. 43. § quoties. ibi planè ſiccatis. ff. de iur. dot. l. quoties. 29. § fin. ff. ſol. matr. d. l. Arian. C. de iur. dot. Vel niſi alio caſu matrimonium ſolutum ſit, quam in quem ſtipulatio de reddenda dote facta apparet. quia pactis dotalibus; ac donationis propter nuptias ſtandum eſt. l. inter ſocerum. 26. § fin. ff. de pact. dotal. l. cum Pater. 79. § Pater. in fin. ff. de legat. 2. l. dubium. 3. C. de repudijs. l. filia. 59. ff. ſolut. matr. Vbi autem non adeſt pactum actio eſt mulieris. l. ſi cum 22. ibi in quem non pepigit. ff. ſol. matr. quia matrimonio ſoluto dos non debet remanere penes Virum. l. cum quærebatur. 240. ff. de verb. ſignific. l. ſi quis 56. ff. ſolut. matr. facit tex. in l. ſi genero, 26. C. de iure dot. & ipſa defuncta hæredum. d. § Maneat. cum alijs iuribus ſupra citatis. & actio eſt ex ſtipulatu, quamuis nulla adſit ſtipulatio; vel ſi adſit illa inutilis ſit. l. vnica. § 1. C. de rei vxo. actio. & in § & vt plenius. & in § ſed etſi, & eſt bonæ fidei. d. § ſed etſi, & in § fuerat. antea inſtit. de actio. de qua re ſupra. c. 85. Et actio ex ſtipulatu de dote habet naturam rei vxoriæ actionis, vt patet ex ſupra allegatis. & in d. § fuerat. Et competit contra maritum; & contra eum cui tradita fuit, vt puta Patri. l. ſi cum dotem 22. § transgrediamur. ff. ſol. matr. l. etiam ſi. 19. ff. de iur. dot. l. ſi mulier. 59. ff. eod. l. ſi ſocero. 10. C. ſolut. matrim. & contra hæredes Mariti. l. Dotis. 9. C. ſolut. matrim. l. 1. § per contrarium. ff. de dote preleg. l. vnica. § cautione. C. de rei vxor. act. & contra fideiuſſores ſi dati ſint. l. cum dotis. 55. ff. de iur. dotium. Et bonis mariti publicatis etiam contra fiſcum aget. l. ſi marito. 31. ff. ſolut. matrim. l. 2. C. eod.

Et in ea actione venit Dos ipſa, fructus rei dotalis, vſuræ acceſſiones, & omnis cauſa. l. ſi marito. 31. § fin. ff. ſolut. matrim. l. vnica. § ſin autem. C. de rei vxor. actio. l. vlt. § fin. ff. de fundo dotali. l. ſi mora. 9. in fin. ff. ſolut. matrimon. facit tex. in l. de diuiſione. 5. cum lege ſequen. ff. ſolut. matr. l. fructus. 7. § Papinianus. cum ſequent. ff. eod. & in § quod in anno. d. l. vlt. in princ. ff. de fund. dotali. l. cum poſt. 69. § fin. ff. de iur. dotium. d. l. vnica. § cum ex ſtipulatu. C. de rei vxor. actio. l. in inſulam. § vſuras. ff. ſolut. matrimon.

Siuè agatur contra hæredes Viri; ſiue hypothecaria contra tertios poſſeſſores bonorum viri. d. l. vnica. § & vt plenius. C. de rei vxor. actio. § fuerat. inſtit. de actis. de qua re ſupra. c. 85. Niſi iuri hypothecarum renunciauerit. l. in bemus. 25. C. ad S. C. Velleian. l. etiam 21. C. eod.

Verum quoad fructus admittitur exceptio compenſationis ob res amotas. l. fructus. 7. § ob donationes. ff. ſolut. matrim. & ob impenſas in re dotali factas conceditur fructuum retentio. d. l. 7. in princ. & § impendi; & alijs de cauſis de quibus ſupra. d. cap. 85. & ſi fructus non ſufficiant pro eo quod deficit; ſors ipſa dotis compenſabitur, vel retinebitur, per virum, ſeu hæredes viri. l. rei iudicata 15. § 1. ff. ſolut. matr. l. ſi conſtante. 24. § ſi vxor. ff. eod. l. ſi filiafam. 25. ff. eod. l. 1. C. rerum amotarum. l. Titia. 48. ff. de ſolut. verum quoad ſortem; retentionem non admitti contrario iure ſancitum eſt. in d. l. vnica. § taceat. C. de rei vxor. act. vbi gloſ. & Bald. Compenſatio vero admittitur. per iura ſuperius allegata quibus derogatum non legi. & ita firmat Afflict. in deciſ. 122. & alij allegati ſupra. in cap. 85.

Exactio autem Dotis in rebus mobilibus intra annum fit de iure communi; In rebus immobilibus illico matrimonio diſſoluto; & ſi ſuperſiderit debentur fructus immobilium incontinenti, & vſuræ mobilium à tempore moræ. dicta l. vnica. § cum autem in exactione. vbi gloſſ. Bald. & ceteri ſcribentes. C. de rei vxor. actio. hoc noſtro Statuto annus reducitur ad ſex menſes elapſos à die obitus mariti pro donatione propter nuptias repetenda; & pro repetenda dote, ſi in pecunia conſiſtat; Si conſiſtat in re immobili diſ

ſponis

ſponit idem,quod ius cõmune. ibi. ſed ſi dos &c.

Interim quod non reſtituitur mandat ali in domo mariti; & ita intelligeretur ſi ſimpliciter mandaſſet alimentari; quia intelligitur in domo viri, & hæredum,non alibi niſi probet cauſam propter quam nõ poſſit ſtare in domo.Bald. in conſ. 58. num. 6. lib. 2. Bero. in conſ. 130. nu. 10. lib. 3. Card. in c. per veſtras. de donat. int. vir. & vxor. ſequitur Præpoſ. nu. 6.

Et cauſa ſufficiens eſt ſi ibi commodè, & honeſtè morari non poterit, vt dicit ſtatutum ibi. ſi ibi &c. Nam & ſi regulariter obligatus alimentare, non alibi cogatur dare, quam in domo propria, & ibi cogatur alimentarius habitare ſi vult alimenta conſequi; vt voluit Specul. in tit. qui filij ſint legitimi. §. 1. num. 3. verſ. quid viro abſente. Iſer. in conſtit. Neap. fol. 171. col. 3. Io. Lupus in repet. rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 64. n. 7. Tamẽ quoties alendus non poteſt habitare in domo debentis alere culpa ipſius debitoris, tunc ſunt præſtãda extra domum, Bald. in auth. hoc locum. n. 3. verſ. modo hic. C. de ſecund. nuptijs. Quod procedit etiam quando mulier in domo hæredum viri non poteſt honeſtè morari. Bald. vbi ſupra, vbi poſt Iaco. de Are. dicit quod Nouercæ non coguntur ſtare cum Priuignis; quia inter eos præſumitur odiũ intercedere. ſequitur Barbat. in addit. ad Bald. in l. diuortio col. 2. verſ. ſed hic quæro quando vidua ff. ſolut. matr. & ibi Caſtren. n. 9. de hac re nonnulla tradit Menoch. de arbitr. caſu, 168. & caſu. 170. Ioſeph. Ludouicus. deciſ. 46. nu. 9. Molina de Hiſpa. primog. lib. 2. c. 15. num. 74. & tenetur operari pro hæredibus, Ang. in l. aſſiduis. C. qui pot. in pign. Barb. in conſ. 63. nu. 14. lib. 2. Caſtren. in l. diuortio nu. 10. ff. ſolut. matr. Ang. in §. fuerat. nu. 8. inſtit. de actio. & eſt gloſ. fin. in fine. in l. ſicut patronus. ff. de operis libert. dicens viduam ibi operari; vbi vult alimentari. ſequitur Bart. in d. l. diuortio nu. 3. & in l. Caio. §. imperator. nu. 3. in fine. ff. de alimen. & cibar. legat. Ang. in tract. de teſtamen. gloſ. 45. nu. 1. Capicc. in deciſ. 24. n. 10. de qua re latè Surdus de alimentis quæſt. 29. fol. 173.

At ſi vidua petat alimẽta loco intereſſe, quod ſibi debetur ob moram commiſſam in dotis reſtitutione, non tenetur habitare cum hæredibus; nec minus pro eis operari. Bald. in d. l. diuortio. col. 2. verſ. ſed hoc quæro quando vidua. ff. ſolut. matr. quantum autem pro intereſſe debetur, tradit tex. in d. l. vnica. §. & ſi ſuperſederit. C. de rei vxor. act. & per hoc ſtatutum relatiuè ad ſtatutum c. 137. taxatur ad rationẽ ſcutorum ſeptem cum dimidio pro quolibet centenario, & anno, & non computentur in ſortem, vt in d. c. 137.

De qua parte Dotis mulier decedens Teſtari poſſit. Cap. CXXXIV.

VBicumque morte mulieris maritus dotem lucratur, exiſtentibus filijs, vxor pro anima, de ipſa dote in vltima voluntate, poſſit decimam partem tantum relinquere: alia vero bona ſua diſtribuat ſicut ſibi permittitur.

De qua parte Dotis mulier decedens Teſtari poſſit. Cap. 134. Gloſſ.

Iſtud ſtatutum valet, Bart. Ang. Imol. & alij poſt gloſſ. in l. ſi ita quis. §. ea lege. ff. de verbor. oblig. & quamuis ſit durum, odioſum, ac contra naturalem & Ciuilem æquitatem eſt nihilominus obſeruandum, vt per Ancharan. in conſil. 380. colum. 2. Soccin. in conſ. 48. col. 2. lib. 1. & in conſ. 93. col. 7. eod. lib. Et lucrum vigore ſtatuti huius delatum tranſmittitur ad hæredes filiorum, Alexand. in l. cum antiquioribus. C. de iure deliberat. Soccin. in conſ. 296. lib. 2. & in conſ. 67. col. 1. lib. 4. Dec. in conſ. 331. col. 4. & in l. ſi maritus C. de collatio. Crauetta in conſil. 185. Licet contrarium tenuerit Anguſ. in conſil. 81. Et procedit etiam in Vidua filios habente. ſecundum Bald. & alios. in l. 1. C. vnde vir & vxor. & in l. qui liberos. ff. de ritu nupt. Siluanus in conſ. 49. num. 83. & in alio non diſſimili ſtatuto vide quæ notat Marſil. in ſing. 39. Capias vnum de pane lucrando. Verum hoc ſtatutum non includit filios primi matrimonij nec illorum fauorem, ſed ſecundi, Rota in Romana Dotis corã Card. Plato die 12. Februarij 1588. & diſpoſitio in maiori ſumma etiam ad pias cauſas non tenet, Calder. in conſ. 20. de Conſtit.

Sed limitatur ſtatutũ locum non obtinere in bonis acquiſitis, ac relictis mulieri; quia loquitur in dote, vt ibi, etſi loqueretur de omnibus bonis, non procederet in relictis mulieri cum licentia alienandi, Franchus deciſ. 4. num. 8. lib. 2.

De reliquis donationibus inter virum & vxorem. Cap. CXXXV.

DOnatio inter virum & vxorem, ſponſum & ſponſam nõ valeat, nec præſumatur,

niſi

niſi in caſibus à iure permiſſis, ſed quo ad annulum ſubharrationis, qui debeat eſſe ſine lapide, donatio præſumatur & valeat; & ſi iuramentum in his prohibitis donationibus interueniat, præſumatur dolo & metu extortum; & nihil omnino operetur.

De reliquis donationibus inter virum & vxorem. Cap. 135. Gloſſ.

Et de iure communi donatio inter virum & vxorem nullius eſt momenti; nec eſt obligatoria l.1.cum ſequent. ff. de donat. inter vir. & uxor. hoc autem moribus receptum eſt ne mutuo ſe inuicem ſpolientur amore d.l.1. et l.ſed ſi vir. 31. §. quod legaturus. in fin. ff.eod. l.cum multæ. 20. §. ſimplices. C.de donat. ante nupt. Hoc tamen non procedit in donationibus ante nuptias, vel propter nuptias l.inter eos.27. ff. de donat.inter vir.& uxor.l.ſeia.66.§.fin. ff. de don. Nec cauſis de quib.ſup.c.132.& c.133. Nec minus procedit inter magnos Principes l. donationes.26. C.de donat. inter uir.& uxor. Nec quando ex ea donans non fit pauperior, nec recipiens locupletior. l. ſi ſponſus. 5. §.ubicumque. ff.eod. l. ſed etſi.25. ff.eod.

Donatio autem cauſa mortis inter eos ualet l. ſi cum.9.§.fin.cum l.ſequen. ff.de donat.inter uirum & uxor.l. fuleinius.42. ff.de mortis cauſa donat. Vel inter uiuos ratione alimentorum facta uxori ualet.l.mutus.73.§.manente. ff. de iure dotiũ.l.ſi quis. 21.§.fin. ff.de donat. inter uirum & uxor.l.ſed ſi uir.31. §.antepenult.ff. eod. l. ſicut. 10.C. eod. vel familiæ. l.ſi quis 21. §. fin. ff. eod. l. ſi prædia. 58.§. item eum. ff. eod. Item facta pro dote communis filiæ. vel vt poſt mortem communi filio reſtituatur ſubſiſtit l. ſiuè vxor. 34. ff. de donat. inter virum & vxor. l. profectitia. 5. §. ſi quis certum. ff. de iure dotium.l. ſulpitius.49. ff. de donat. inter vir. & vxor. Item facta pro ſepultura; vel vt Deo dicaret, vel publico vſui valet.l.ſi ſponſus.5.§.conceſſa. ff.eod. vel ſi facta ſit de ſeruo, vt manumittatur. l. quod autem. 7. §. fin. ff. eod. l. maritus. 22. C. eod. venditio tamen inter eos, & alij contractus non ſunt prohibiti. d. l.quod autem.§.ſi vxor à marito. l. ſed ſi. 31. §.ſi duo in fine. ff. eod. l. ſi prædia.58.ff. eod. l. ſi donatæ. 36.§. fin.ff.eod. & morte confirmatur donatio facta inter eos viuentes, cum eam non reuocauerint.l. cum hic ſtatus. 32. §. ait oratio. ff. de donat. inter virum, & vxorem & in princ. l. 1. C. eod.l. donatio. 4. C. eod. l. ex verbis. 14. C. eod.

Sed in omni caſu in quo ſit iuramento roborata ſubſiſtit propter iuramentum. Bart.& Ripa.in l.ſi quo pro eo. in princ. de fideiuſſ.Bald. in l. 3. C. de vſucap. & in l. 1. de donat. inter virum & vxor. Paulus de Caſtr. in conſ. 75. col. 2. in princ. lib. 2. Abbas. in c. cum contingat.de iure iuran. Alex. in l. ſi donatione.C.de collat. & in conſ.7.nu. 5.lib.6. Aret. in l. placet. de acquir.hered. Cepolla. caut. 512. Ruy. in conſ.539.nu.155. & n.590. lib.5. & conſ. 132. num.2. lib. 4. Guid. Pap. deciſ. 190. ſub nu. 4. Gabr. de donat. concluſ. 3. in principio. Aret. in conſ. 74. col. 3. & in conſ. 77. col. penult. Grammat. deciſ. 103. nu. 73. Tholoſ. in deciſ.261. Cotta in verbo donationes.Crauetta in conſ.59. nu.3. Clarus: in §.donatio.quæſt.9. de qua re latè Seraph. de priuilegijs iuramenti priuilegio.75. In hoc noſtro ſtatuto etiam quod ſit iuramento roborata non valet, niſi in caſibus à iure permiſſis de quibus ſupra, in alijs verò prohibitis à iure poteſt iuramento non obſtante per hoc ſtatutum reuocari.

Nam & ſi ſtatuta diſponentia circa iuramentum parum operentur. Caſtren. in conſ. 8. col.2. lib. 2. in conſ. 53. in conſ. 29. col. 2. & in conſ.53. col.2. lib.2. Pedemon. in deciſ.151. nu. 7. Bello. in conſ. 15. ſub nu. 2. Bologn. in conſ.51.col.4.Gratus in conſ. 38. lib.2. Seraph. vbi ſupra. priuileg. 83. nu. 83. Tamen cum iſta ſint condita authoritate Papæ, & ab eo confirmata operantur etiam contra iuramentum; quia in eo poteſt Papa diſpenſare. gloſ. 1. & ibi Doct. in c. quarto. de iure iuran. Roman. in conſ. 12. Gozzad. in conſ. 51. ſub nu. 56.

De veſtimentis lugubribus, & funeris impenſa. Cap. CXXXVI.

MOrtuo marito, cum liberis vel ſine, vxore ſuperſtite, ſi vxori veſtimenta lugubria non reliquerit, vxor de bonis viri habeat veſtem vnam, & lineos pannos, quos appellant pannum liſtatum, ſuperiectum, linteamen, pectorale & cingulum, necnon & caligas & crepidas, iuxta perſonarum & dotis qualitatem. Maritus autem mortua vxore, vltra lucrum dotale ſupra expreſſum, habeat pallium & ſagum, ſiue togam vnam, & capitium ſiue biretum, ſimiliter iuxta dotis qualitatem, & perſonæ conditionem: & lucrum prædictum dotale ſemper intelligatur deducta funeris impenſa.

De

De veſtimentis lugubribus, & funeris impenſa. Cap. 136. Gloſſ.

De iure communi hæres tenetur ad expenſas funeris l.impenſa.45.ff.de relig.& ſumpt. fun.Roland.conſ.8.nu.11.& ſequen.lib.2.Surdus de alimentis quæſt.30.Petrus Riccardus in §.conſtituitur.nu.26.& ſequent. Inſt. de vſu fruct. Limita niſi vir aliquid de dote vxoris habuerit; tunc enim ipſe tenetur ad impenſas funeris factas pro vxore ſepelienda.l.in eum. 16. cum pluribus legibus ſequentib. ff.de relig. & ſumpt. fun. ſublimita niſi ſolum lucrum dotale habuerit, quia illud debet habere deducta funeris impenſa, vt in ſtatuto ibi, & lucrũ prædictum &c. Quod eſt contra diſpoſitionem iuris communis, de qua in d.l.in eum. Boer. in deciſ.244.nu.9.Guid.Pap. conſ.127.nu.2.

De fructu dotis pro alimentis. Cap. CXXXVII.

Dotis fructus, ſecundum antiquam conſuetudinem, redacti ſunt ad rationem ſeptem cum dimidio pro quolibet centenario,& anno,& ſic taxentur poſt moram non ſolutæ dotis marito promiſſæ, & poſt iudicialem intetpellationem per viduam factam pro illius reſtitutione: necnon & pro alimẽtis ipſius viduæ etiam habentis pignus dotale, ex quo poſſit percipere fructus loco alimentorum, & non computentur in ſortem; & ſimiliter maritus ſoluto matrimonio cum liberis percipiens fructus ex pignore dotali,non computet fructus in ſortẽ, ſed ſint ipſius pro alendis cõmunibus filijs, donec dos à quocunque debita reſtituta ſit, ſi in pecunia debeatur.

De fructu dotis pro alimentis. Cap. 137. Gloſſ.

Hoc ſtatutum in quo fructus dotis taxantur ad rationem ſeptem cũm dimidio pro quolibet centenario, & anno, videtur contra Legem Diuinam in qua Exodo 25. legitur fœnore neq; des. Deuth. 15. Exodo 23. neq; accipies. Exodo 22. Nemo ſit medius inter dantem fœnore, & accipientem, & nullus fiat fideiuſſor; vel teſtis inter eos: Nam vſura videtur quicquid ſorti accedit, & eſt vtriuſq; teſtamenti pagina damnata. c. conſuluit 10. de vſuris. c. quia in omnibus. 3. c. ſuper eo.4.eod.14.q.3. cum ſequentibus. & q. 4. c. ſi quis clericus. & c. nullus: immo vſura eſt d.c.conſuluit, nec per ſtatutum, ſeu conſuetudinem poteſt introduci. Clement. 1. in princ. de vſuris. nec per pactum Coru.conſ.71.lib.4.Io. And.& Card.in c.ſalubriter.de vſuris,Soccin.conſ.88.nu.10.cõſ.130 nu.10.lib.4. Didac. var.reſol. lib.3.c.1. Dec. conſ.126. nu. 3. Valaſ. conſult.8. per totam. & quod non poſſit introduci pro dote debita in pecunia,tradit Imol.in l.in inſulam. §.vſuras.ff.ſolut.matr.vbi alij ſcribentes glo.& Bal. in l.eos. C.de vſuris. Iaſ.in §.fuerat.nu.9. inſtit.de actio. Rocch. Curt. in c.fin. de conſuetu. q.1.nu.18.Hieronymus Alban.in conſ.6.n.21. & in conſ.19. nu.13. Immo ſecundum Bald.in l.2. & in auth. ad hæc. C. de vſuris. tale ſtatutum, atq; conſuetudo permittens vſuras etiã in vno nummo dumtaxat non cenſetur licita, Iaſ. vbi ſupra: nam conſenſus totius Orbis non poteſt illas permittere, Ruizius in 5.deciſ. Lituanica.nu.114.Alex.de Neuo contra hebræos fœnerantes in conſilijs contra eos paſſim, quia cum pecunia ſit menſura aliarum rerum, de per ſe non eſt apta ad multiplicandum l.1.ff.de contrah.empt.& vendit.l.ſi ita fideiuſſorem accepero ff. de fideiuſſor. Abb.in rubr. de vſuris, Natt.in conſ. 369. nu.5.Surd.in deciſ.35. nu.17. & quod multiplicet eſt contra naturã, & contra ius naturæ, Abb.& Natt.vbi ſupra. latè Surd.de aliment.quæſt.42. in princ. & in quæſt. 45. nu.25. tit. 1. & ideo Dantes. in inferno cantilena 11. ponit vſurarios inter peccatores contra naturam ibi, his carminibus

Anchora vn poco indietro ti riuolui
Diſs'io là doue di, ch'vſura offende
La Diuina bontade, e'l groppo ſolui.
Filoſofia, mi diſſe, à chi l'attende,
Nota non pure in vna ſola parte,
Come natura lo ſuo corſo prende
Dal diuino intelletto, e da ſua arte,
E ſe tu ben la tua Fiſica note
Tu trouerai non dopò molte carte.
Che l'arte voſtra quella quanto puote,
Segue, come'l maeſtro ſà il diſcente,
Si che voſtr'arte à Dio quaſi è nipote.
Da queſte due, ſe tu ti rechi à mente
Lo Geneſi dal principio, conuiene
Prender ſua vita, e auanzar la gente,
E perche l'vſuriere altra via tiene
Per ſe natura, e per lo ſua ſeguace
Diſpreggia, poiche in altro pon la ſpene.

Verum in propoſito ſtatuti huius, taxatio ad ſeptem cum dimidio pro centenario, & anno pro fructibus dotis non eſt vſura,& ideo licita

ratio-

ratione intereſſe propter moram reſultantis; vult enim ſtatutum quod debitor dotis teneatur ad iſtam ſummam taxatam poſt iudicialem interpellationem per viduam factam pro illius reſtitutione, ſi non reſtituat; & ſic poſt moram commiſſam; qua ratione debentur pro intereſſe Card. in d. Clem. 1. Curtius d. q. 1. nu. 19. & ſic valet huiuſmodi ſtatutum; & obſeruatur ſine peccato. Curtius vbi ſupra. Cyn. in l. vnica §. exact. C. de rei vxor. act. Bald. in auth. ei qui iurat. C. de bonis auth. iudic. poſſid. & in l. fin. in fine. C. de petit. hæredit. Card. in d. Clem. 1. q. 6. de vſuris. vbi dicit ſe ita conſuluiſſe. Alex. in l. diuortio. in princ. col. 3. ff. ſolut. matr. & fuit de mente Anchar. in regula peccati veniam in 4. q. princ. lib. 6. cum alijs allegatis per Afflict. in deciſ. 284. ſub nu. 1. & ſequen. & procedit tam in dote, quàm in donatione propter nuptias. l. vbi adhuc. C. de iure dotium. Rot. coram Pamphilio in Romana dotis, die 3. Martij 1606.

Et ſi habet pignus dotale percipit illius fructus loco alimentorum donec dos in pecunia debita ſibi reſtituatur, & non computabit in ſortem. ita diſponit ſtatutum. pro quo facit tex. & quod ibi notat Doctor. in c. ſalubriter. de vſuris. & in c. conquæſtus. in fine. eod. c. 1. de feudis. Donec enim patitur damnum ob tardatam ſolutionem poteſt pro intereſſe vſuras petere, Archid. in c. vſura. 14. q. 3. & in c. fraternitas. 12. q. 11. ſequũtur Paul. de Caſt. & Salic. in l. 2. C. de vſuris. Anchar. in conſ. 376. glo. & omnes in l. ſocium ff. pro ſocio, Canoniſtæ in c. dilecti. de foro competẽ. Roman. ſing. 341. & in conſ. 94. & in conſ. 101. Mobed. deciſ. 1. de vſuris, Afflict. deciſ. 91. Alex. in conſ. 221. nu. 4. lib. 2. Dec. in conſ. 322. Gozzad. conſ. 55. Et ratio eſt, quia in contractibus bonæ fidei vſuræ debentur à die contractæ moræ, Bart. in l. lucius. in 3. notab. l. lecta. ff. ſi cert. petat. Ceph. conſ. 610. nu. 52. lib. 4. Bero. in conſ. 193. nu. 20. lib. 1.

Quod iañ erit ſi hæredes viri retineant fundum dotale: nam et illius fructus debebũt iuxta taxationem ſtatuti huius exemplo eorũ quæ notant Doctores in vẽditione facta habita fide de prætio; quod ſcilicet ex eo poſſint recipere venditores certum quid à principio taxatum. iuxta tex. in l. curabit. C. de act. empti. dummodo correſpondeant fructibus rei venditæ habita fide de prætio, & generaliter vbique admittitur taxatio ad rationem quinque pro centenario, Rot. diuer. in deciſ. 71. nu. 3. & ſeq. par. 1. & in deciſ. 340. nu. 3. & per totam. par. 1. Ceſar de Graſſis in deciſ. 187. & 188. alias 1. & 2. de vſuris, Gail. lib. 2. obſeruat. 7. in fine. de qua re latè Surd. de alimẽtis. quæſt. 42. & q. 45 nu. 26. & 27. tit. 1.

Si per viduam alimenta petantur.
Cap. CXXXVIII.

SI per Viduam alimenta petantur, Iudex exhibito inſtrumento dotali, ſiue iudiciũ ſuper dotis repetitione fuerit intentatum, ſiue non, omni mora poſtpoſita, citatis his quorũ intereſt, mandet hæredibus mariti vel ſoceri, aut alijs pro dote obligatis, ac quibuſcunque poſſeſſoribus bonorum tacitè vel expreſsè pro dote hypothecatorum, quæ per maritum tempore obligationis poſſidebatur, vt alimenta, iuxta præſentium Statutorum formam vno quoque menſe, infra triduũ perſoluant: quod niſi fecerint, vnica citatione præcedente, contra eos mandatum executiuum, realiter, & perſonaliter exequendum, relaxet; niſi hæredes beneficio legis & inuentarij ſint tuti, (quo caſu realis tantum fiat executio) tam ſuper mobilibus, quàm immobilibus bonis, iuribus & actionibus, ad mulieris electionem: &, ſi infra triduum aliqua exceptio opponatur, tunc præſtita per mulierem idonea cautione, de reſtituendis alimentis in caſum ſuccumbentiæ, Iudex mandatum executiuum contra prædictos decernat & exequatur, vt ſupra; non obſtante quòd forſan infra tempus ad conficiendum inuentarium, aut etiam pendente cauſa diſcuſſionis, per Viduam peterentur, cum ſatis per dictam cautionem ſoluenti conſultum ſit.

Si per Viduam alimenta petantur.
Cap. 138. Gloſſ.

An autem durante dilatione data à lege, vel ſtatuto hæredibus Viri, teneantur nihilominus Viduam alimentare? & ſunt tres opiniones. Prima negatiua; quia non reperitur id iure cautũ; quod hæredes mariti teneantur vxorem alere, ergo id non eſt ſuperſtitioſis inuentionib. præſumendum. cap. conſuluiſti 2. q. 5. Archid. in proem. 6. in verſ. ſacroſanctæ. col. penult. in fine. & erubeſcimus cum ſine lege loquimur. alias dilatio inducta à ſtatuto ſupra in c. 133. & à lege in l. vnica. §. exactio. C. de rei vxor. act. ad fauorem hæredum eſſet eis dãnoſa contra l. quod fauore. C. de legibus. debet enim eis dilatio prodeſſe

deſſe non nocere. l.ſi conſtante. §.quoties. ff.ſolut.matrim. l.2. §.in omnibus. ff.de Iudic. Caſtren.in l.diuortio.in princ.num.5. ff.ſolut.matrim. Quod maximè ita videtur dicendũ,quia dilatione elapſa tenentur hæredes dotem cũ fructibus illius dilationis Viduæ reddere.d.§.exactio. & d.l. diuortio. §.non ſolum. Bald.in d.§. quoties. & ideo Petrus de Bellaper. in d.§.exactio: dicit hæredes durante dilatione teneri tradere Viduæ partem dotis in pecunia, vel mobilibus conſiſtentis;quæ ſufficiat pro neceſſitatibus ſuis. ſequitur. Dyn.ibi.Iaſ.in d.l. diuortio. numer.18.vbi etiam Alex.nu.18. Fulgoſ.in l.fin. C.de bonis mater. vbi Pinellus num.8. quia non attenditur affinitas quæ deſijt. l.3. §. affinitates.ff.de poſtul.Pinel.vbi ſupra. Secundam affirmatiuam ; quod Vidua ſiuè diues ſiuè Pauper ; ſit ſemper alenda ab hæredib.mariti,tenuit Guido Suza in d. §. exactio. quem ibi ſequitur Alberic. Dec.in l.de alimentis. num.6.C.de tranſact.Non enim debent eſſe hęredes melioris conditionis,quam defunctus. l.mortuo reo. ff.de fideiuſſ.l.maritum ff.ſolut.matr.ſed maritus tenetur vxorem alere ſiuè diues,ſiuè pauper ſit l.dotis fructus ff.de iure dotium.l.fin.in princ. ff.de doli excep. ergo & hæredes. & cum retineant dotem ex qua mulier ali debet,ſequitur quod eã alere teneantur. l.ſi cum dotẽ.§.ſin autem.ff.ſolut.matrim.l.2.ff.de alimen. & cib.legat.

Tertiã quod ſit ſolũ alenda ſi nõ habet aliundè.tenuit glo.in d.§.exactio & glo.fin.in l.pen. ff.vt in poſſeſſ.legat.gl.1.in d.l.diuortio ff.ſolut. matr.quam ibi ſequitur Bart. n.1. Bald.col.2. Ang.col.2. Alberic.n.6.Imola col.2.Rom.n.13. Caſtr.n.5. Cuma.n.1. Alex.n.16.Soc.n.17. Abbas in conſ.39.n.1.lib.2.Card.in conſ.72.Bart. & Bald. in d.l.vnica §. exactio. Salyc.in §.ſin autẽ.n.6.C.de rei vxor.act. quia hæredes poſſident dotem,quæ eſt obligata ad alimenta. Aret. in conſ.98.nu.3. Ang.in §.fuerat. num.8.Iaſ. num.24. Inſtit.de actio.Bertrand.in conſ.307. lib.4. Didac.var.reſ. cap.1. num.4.

Non obſtat,quod nõ reperiatur iure cautum; quia etſi deficiat lex non deficit naturalis ratio; quæ non debet minus mouere quã faciat lex ipſa.Iſer.in proem.feud.col.pen.quẽ citat Natta. in conſ.129.nu.2. & quærere legẽ vbi habemus naturalẽ rõnem,aſcribitur imbecillitati intellectus.vt poſt Ariſt.quẽ citat dicit Angel.in conſ. 317.col.3. & naturalis ratio hic ſubeſt; quia ſi hæredes viri retinent penes ſe dotem, debẽt Viduam alere, ne cogatur mendicare in opprobriũ præcedentis matrimonij.Etſi non adeſt lex adeſt Doctorum authoritas,quæ multũ poteſt.Caſtrẽ. in l.multum.ff.de acquir.hæred.Iaſ.in l.non eo minus.col.3.ver.3.C.de procur. & cũ habemus rationem legis,eſt ac ſi legẽ haberemus,quia tã quam anima legis regulat;et ampliat legis diſpoſitionẽ l.cum Pater. §.dulciſſimis.ff.de legat.2. Soc.in conſ.108.n.3.lib.3. Nã verba dicuntur corpus,& ſuperficies,ratio autem anima.c.ſolitæ.de maior.et obed.c.præcipimus.12.q.1.et ratio præfertur diſpoſitioni.glo.in c.conſuetudo. diſtinct. 1. ratio autẽ legis eſt quod vxor alatur de fructibus dotis,et quod ibi ſit onus alendi,vbi eſt dos ipſa d.l.dotis fructus. & l.vbi adhuc C. de iure dotiũ quæ ratio militat etiam in hæredibus. Et dilatio hæredib. à iure,et ſtatuto conceſſa eis nõ nocet.quia lucrantur fructus dotis in alimentorũ compenſationem. Dyn.in d.l.diuortio.vbi Bart.nu.2. Bald.col.2.Imola.col.2.Caſtren.n.5.Rom.n.13.Alex.n.16.Iaſ.nu.18.glo. & Doct.in d.l.vnica.§.exactio.C.de rei vxor. act.Didac.var.reſ.d.c.3.§.9.n.9. ver.quarto. Bero.conſ.130.nu.11.lib.3.etiã quod excedant alimenta ipſa.Bart.in d.l.diuortio.nu.5. Imol. col.2.Rom.n.14.per tex.in l.creditor.§.ſi inter ff.mandati.& ibi glo.Iaſ.nu.18.Salycet.in d.l. vnica.§.ſin autem.n.6. Et quamuis tex.in d.§. exactio & in d.l. diuortio.§. non ſolum: dicant quod fructus omnes poſt dilationem ſint cum dote reddendi, tamen debẽt intelligi quando vxor non petijt alimenta; vel illa non habuit, vt per Caſtren.Alex.Soc.et Iaſ.in d.l.diuortio. Et procedit quod ſupra dictũ eſt etiam quando fructus dotis non ſufficiunt;quia nihilominus alere tenẽtur. Bart. in d.l.diuortio. in fine. Imola col.2. Roman.n.14. Ang. Alex.nu.19.Soc.n.17.Salycet.d.§.ſin autẽ.nu.6. Capic.deciſ.24.nu.5.

Nam cum onus alendi ſit annexum dotibus , hæredes eligendo retinere dotem tempore ſibi à lege conceſſo,tenentur ipſum quoque onus agnoſcere.l.ſecundum naturam. vbi Dec. & Cagno. ff.de reg.iur. Surdus in conſ.7.n.5.& non attenditur damnum à quo hæredes poſſunt ſe eximere ſi velint dotem reſtituendo,nam illud dicuntur ſua culpa ſubſtinere. c.damnum.de reg.iur. in 6. Vt ſtantib.ſupradictis hoc noſtrum ſtatutũ ſit iuſtum etiã de iure cõmuni;cum idẽ ſit diſpoſitum ex præallegatis ;-Vel dirimat controuerſiam, & tollat omnem diſputandi occaſionem.

An autem Vidua prorſus indotata ſit alenda? & quicquid ſenſerint de iure pro affirmatiua Riccar. malũ in l.fin.C. de bonis mater.Cyn. ibi & Bald.Caſtren.in d.l.diuortio. n.8. Aret. col.6.& 7.Marſ.in rub. C.de rap.virg.nu.57.

Digitized by Google

& 217. Bart. de alimentis.nu.48. Rom.in conſil.517.num.2. Caſtren. in conſil.428. num.3. Tamen hoc noſtrum ſtatutum non tangit iſtam materiam; ſed vult quod exhibito inſtrumento dotali pro dote recuperanda, interim, pendente iudicio ſuper ea; habent alimenta; & ſic caſum quando non habet dotem dimittit diſpoſitioni iuris communis.

Si alimenta per Vxorem à Viro petuntur. Cap. CXXXIX.

Si mulier, ſe à viro ex domo ei ectam eſſe, vel debita ſibi alimenta non præſtari, aut inciuiles illius mores ſufferre non poſſe cōqueratur; Iudex ſuper hoc aditus, exhibito coram eo inſtrumento dotali, mandet marito, vt alterū de tribus faciat & impleat; vel ſcilicet vxorem ſuam recipiat, præſtita cautione, quòd eā maritali affectione pertractabit, & quòd vltra quàm deceat, non offendet; vel dotem in inſtrumento dotali deſcriptam, in loco tuto collocet, vt ex illius fructibus mulier ſe, ſuosq; alat; aut ipſi mulieri tribuat competentia alimenra, iuxta ſupra taxatam formam, de ſemeſtri in ſemeſtre, in principio; & pro prædictis, vnica citatione præcedente, mandatum executiuum realiter & perſonaliter exequēdum, relaxet; quod mandatum aſtringat etiam Socerum citatum, & bona illius. Poſſint tamen contra mulierem legitimæ exceptiones opponi & probari infra quinque dies vtiles; quibus elapſis, ſi oppoſiræ non fuetint, exequatur vt ſupra: ſi verò fuerint oppoſitæ, non tamen plenè probatæ, fiat executio, cautione de reſtituēdo præſtita, vt in proximo præcedenti capite eſt prouiſum: & ſi interim maritus vxorem recepiſſet; & iterum diſſidium intercederet, vires mandati ſemel relaxati, in ſuo robore permaneant. Præſumatur tamen mulier alimenta, to to tempore quo in domo mariti & ſoceri permanſerit, de bonis mariti vel ſoceri habuiſſe, niſi ipſa contrarium probet.

Si alimenta per Vxorem à Viro petuntur. Cap. 139. Gloſſ.

De iure communi maritus tenetur alere vxorem. l.penult. ff. vt in poſſe legata l.ſi filia. §.1. ff.famil.ercíſ. l.ſi quis per vxorem. in §.1. ff.de donat.inter vir. & vxor. l.ſi cum dotem. §.ſin autem. vbi glo.2. Bart.n.5. Caſtren.nu.3. Cuma. n.3. Alex.n.7. ff.ſolut.matr. Specul. qui filij ſint legitimi n.28. l.ſi cū putemus. ff.de oper.libert. l.aſſiduis. C.qui potior. in pig.hab. c.eſt ordo. 33. q.5. quia dos debet ſeruire pro oneribus matrimonij. l.pro oneribus. C.de iure dotium. d.§.ſin autem & d.l.aſſiduis, & ideo propter onus matrimonij dos dicitur haberi titulo oneroſo. l.ex promiſſione ff.de act. & oblig. l.dotis fructus ff. de iure dotium. Ruy.in conſ.130.n.3. lib.1. Capic. deciſ.24. n.1. Natta in conſ.547.

Etiam quod illam duxerit ſine dote, vel ſine dotis promiſſione quia videtur dediſſe ſuā perſonam loco dotis. l.quod ſi nulla. ff.de religio. & ſumpt.fun. §.penult. Auth. quibus modis natur. eff.legit. quem tex. adhoc allegat Innoc. in c.per veſtras. de donat. inter vir. & vxor. Speculat. in tit. Qui filij ſint legitimi. §.1.nu.28. Bart. de alimentis num.28. Cynus in l. quod in vxorē. C.de negot.geſt. quem omnes ibi ſequuntur, & Alex.num.8. Cynus, & Bald. in l.pro oneribus C. de iure dotium. Bart. in l.ſi conſtante num.102. ff.ſolut.matrim. et in l.ſi cum dotem. §.ſin autem ff.eod. gloſ. in l.fin. C.de diuor. Guido Papæ in deciſ.439. Roman. in ſing.317. l.fin. ff. vt in poſſeſſ.legato. Pedem. deciſ.132.n.8.

Etſi dotē habuit, et illius fructus non ſufficiāt pro alimentis; quia nihilominus tenetur eam alere glo. in d.l.ſi cum dotem. §.ſin autem. gloſſ.fin. ff.ſolut.matrim. Salycet. in d.l.quod in vxorem C.de neg.geſt. Ruyn. in conſ.139. nu.1. lib.4.

Et procedit etiam ſi vxor non ſit in obſequiē viri ſine ſua culpa ita diſponit ſtatutū in princ. dum eiectam è domo à viro alimentandam diſponit; quod vtique procedit etiam de iure communi, vt notant Iacobus de Aret. Cyn. Alberic. Bald. Salycet. & Alex. in d.l.quod in vxorem. C.de negoc.geſt. Bart. de alimentis. nu.48. Ang. Imol. & Alex. in l.ſi cum dotem. §.ſin autem. ff.ſolut.matrim. Rom. in conſ.517.num.2. Soccin. in conſ.64.lib.4. Tiraquel. de retract.conſang. §.10. gloſ.1. num.14. Natt. in conſ.547. numero 14.

Et quando non poteſt cum eo habitare propter eius malos mores, vel propter ſeuitiam ita dictat ſtatutum, & ita etiam vult ius commune; Nam quando culpa mariti exiuit de domo, & habitat ſeorſum ab eo poteſt dotem repetere. Baldus in l. fin. num.12. C. de ſenten. quæ ſine certa quantitate, & in cap.ex parte .num.7. de conſuetud. Caſtrenſ. in lege cum mulier .la 1. ff. ſolut.matrimon. Alexand. in conſil.78. lib. 5. & in conſil.26. lib.6. Caſtren. in conſ.65. nu.3. lib.1. Tiraquel. vbi ſupra. n.13. Natta d.conſil.547. n.15. Rolan. conſ.14. n.38. li.3. et de lucro dotis. q.68. n.4. etſi non reſtituatur dos eſt

interim

Digitized by Google

interim alenda ita ſtatutum. & ita dicunt Doctor. allegati.

Nam ſtatutum dat electionẽ viro, vel quod recipiat vxorem cum cautione de eam bene tractando. vel quod deponat dotẽ in loco tuto, vt de fructib. alatur, aut tribuat cõpetentia alimenta.

Eſt enim nimia ſeuitia ſufficiẽs ad ſeparationẽ Thori. c. ſi fortè de pœn. diſt. 1. glo. in c. de illis de ſpon. et in c. 1. in fine de diuor. c. ex trãſmiſſa, et c. literas. de reſtit. ſpol. Natta. in conſ. 547. Rolãd. in conſ. 27. lib. 3. Menoch. de Arbitr. in caſu. 139. nu. 5. et ſeparatione facta dos eſt reſtituẽda. Menoch. d. caſu 138. vel iuxta formam ſtatuti alenda eſt vxor. etſi vult vxor quæ diſceſſit redire ad virũ, ſi vir redeuntem non vult recipere tenetur de iure eam alere. c. ſignificaſti de diuortijs. Hoſtien. in ſumma qui matr. accuſ. poſ. §. 1. col. 2. ver. quid ergo de expenſis. Alex. in conſ. 78. nu. 6. lib. 5. Tiraq. vbi ſup. nu. 14.

Etſi receſſit abſq; ſua, & mariti culpa, et habeat dotem; eſt nihilominus de ea à Marito alenda. d. §. ſin autẽ. Cyn. in d. l. quod in vxorẽ. C. de neg. geſtis. Caſtren. in conſ. 65. in fine li. 1.

De tempore autẽ quo ſtetit in Domo viri nõ poteſt petere alimẽta; quia præſumitur ibi fuiſſe alimentatã l. fin. C. de alimẽ. pupill. præſt. Oldrad. in conſ. 249. n. 3. Alciat. reg. 1. præſumpt. 50. Menoch. præſumpt. 71. lib. 6. de præſumpt. facit Oldrad. in conſ. 211. nu. 2. & Romanus in conſ. 440. eſt tex. in l. idem in fundo. §. idem labeo. ff. mandati.

De alimentis à Patre liberis, & ex contrario per quemcumque præſtandis. Cap. CXL.

SI per filium alimenta à Patre petantur, vel per patrem à liberis, cauſa ſummariè per aditum Iudicem cognoſcatur, & ſi illis decernendis locum eſſe viderit, illa decernat & de ſemeſtri in ſemeſtre anticipatè ſolui mandet. Cæteris autẽ quibus aliquo iure alimenta debentur, vbi Iudici conſtiterit illis alimenta deberi, Iudex menſtrua decernat, nullumq; opponentem exceptionem contra ſemel decreta alimenta audiat, niſi actuali depoſito facto: alioqui pœnam vigintiquinque ducatorum incurrat, & in his omnib. ſummariè procedatur.

De alimentis à patre Liberis, & ex contrario, & per quemcumque præſtandis.
Cap. 140. Gloſſ.

***Pater de iure communi tenetur alere filios** l. ſi quis à liberis. §. ſi quis ex ijs. ff. de liber. agnoſcẽdis. eſt liberorũ educatio de iure naturali. §. 1. Inſtit. de iure natur. gent. & Ciui. c. ius naturale. diſt. 1. Nam Pater dicitur necare filios denegando eis alimẽta. l. necare. ff. de liber. agnoſcẽ. & eſt anathema. vt notat Archid. in d. c. ius naturale: et hanc propoſitionem firmant omnes in d. l. ſi quis à liberis. Vital. de Clauſu. tit. an alimen. renunc. poſſ. col. 3. & debentur efficacius liberis, quã vxori. Crauetta in conſ. 189. nu. 3. & ſtatuto non poteſt contrarium diſponi. vt docuit Cyn. in l. ſancimus. C. de Nuptijs. Io. And. in addit. ad Spec. in tit. qui filij ſint legi. nu. 13. quia debentur iure naturali; quod nullo iure ciuili dirimi poteſt. §. naturalia. Inſtit. de iure natur. Et licet actio à iure Ciuili; ſeu Prætorio introducta ſit, tamen obiectũ principale menſurari debet à natura, à qua debitum alimentorum originem traxit. Bald. in l. cum lege. C. de Epiſ. & cleric. Ancbar. in repet. c. 1. q. 11. de conſtit. Nec conſuetudine contrarium introduci. Abbas in c. cũ tanto. n. 22. de conſuetud. §. ſed naturalia. Inſt. de iure natur. Curt. in trac. de conſuet. ſectio. 5. n. 10. Didac. in epit. ſponſ. p. 2. c. 8. §. 6. n. 3. & 4. Suarez in ver. alimẽta. n. 169. Crauetta in conſil. 116. n. 2. Licet ſoleamus dicere quod conſuetudo eſt altera natura ſecundũ Philoſophũ, quẽ allegat Iaſ. in l. Gallus, in 2. lectura. §. idem credendum. col. 3. ff. de liber. & poſthum. Gallia. in l. ſi quis poſthumus. in 2. notab. ff. eod. Tamen nõ tollit ius naturæ; quia par in parẽ non habet imperium; & quia ideſt per fictionem; quæ nõ debet veritati præualere. Nec pacto poteſt conueniri, quod filij non alantur à Patre. Specul. d. tit. qui filij ſint legit. n. 12. quia nec pactum valet cõtra ius naturale. l. ius agnationis. ff. de pactis. Alberic. in l. 1. §. ius naturale. ver. ſed quæro. ff. de iuſtit. et iure. vbi Bald. verſ. quæro quid ſi filius. Bart. in d. l. ſi quis à liberis. §. ſed ſi parens. ff. de liber. agnoſ. Dec. in l. iura ſanguinis. n. 4. ff. de reg. iur. Soccin. iun. in conſ. 54. n. 13. lib. 3. Nec lege Principis. Bald. in l. 1. n. 5. ver. fin. ff. de conſtit. Princ. Rebuff. conſ. 91. n. 54. lib. 2. Nam etſi ſit lege ſolutus; non tamen eſt ſolutus naturæ; nec iure gentiũ; quia vtroq; ligatur et Princeps Bald. in l. 2. num. 30. C. de ſeruit. & aqua. & in c. 1. de natur. feud. Roland. in conſ. 1. n. 22. lib. 2. Menoch. in conſ. 27. nu. 22. c. quanto. de iureiur. & nõ poteſt ſine cauſa tollere ea, quæ ſunt iuris gentiũ. Fely. in c. quæ in eccleſiarũ. de conſtit. Doct. in c. 1. de probat. & ius gentiũ fuit naturali rõne introductũ. Abb. in c. fin. de conſuet. Rocchus de Curte. de Conſuetudine. sect. 5. n. 16.*

Eſt enim ius gentium potentius quam Principatus.Bald.in c.1.§.fin.Qui ſeud.dare poſſ.Iaſ.in l.quominus. num.4.ff.de ſlumin.

Et præmiſſa procedunt etiamſi filÿ fuerint emancipati,d.l.ſi quis à liberis.§.1.ff. de liberi. agnoſcen.Cagnol.in l.vnica.nu.25.C.quan. non peten.par.quia emancipatio non tollit iura ſanguinis l.iura ſanguinis.ff.de reg.iur.§.at ÿ qui & §.ſequen.vbi Ang.Inſtit.de hæredit. quæ ab inteſt.defer.l.legatum de Capit.diminut.Aſcan. de Patria poteſt effectn.17.n.20.c.vlt.num.89. Et hac obligatio alendi filios deſcendit in hæredes Patris; qui id munus tenentur ſubire; quod Pater ſi uiueret ſubſtineret; quia & hæredes filÿ tenentur alere Patrem. d.l.ſi quis a liberis §.item reſcriptum.ff.de liber.agnoſc. l. 1. §.ſed etſi,ff.de ventre inſpiciendo. Menoch.q.35.numer.14.lib.1.de præſumpt. Matthes.ſing.147. Soccin.iun.in conſ.134.n.33.lib. 1.Bart.de alimentis.nu.41. Et procedit etiam ſi ſit Naturalis.auth. licet.C.de natur.liber.Cynus in auth.ex complexu.C.de inceſtis nuptÿs.glo.in d.l.ſi quis à liberis.§.vtrum.ff.de liber. agnoſcen. Mar. ſing.358.Crauetta in conſ.89.nu.1.Meñoch.in conſ.60.n.6.Bero.in conſ.167.nu.20.lib.2. Vel Spurius. c.cum haberet.in fine.de eo qui dux.in vxor.quam poll.per adulter. Abbas in conſ.50. & in conſ.115.lib.2.Dec.in conſ.312.n.4.Ruy. in conſ.124.n.8.lib.1.Mar.ſing.35.Roland.in conſ.74.n.39.& 47.lib.1.& in conſ.22.n.31. lib.3. Vel adoptiuus.§.ſed ea omnia Inſt.de hæredit. quæ ab inteſtato defer. vbi glo. quæ citat Placentinum antiquum gloſſatorem, & ante eũ Azzo.quem citat ibi Io.Faber.Specul.in tit.qui filÿ ſint legitimi.n.19.vbi Io.And.Bal.in auth. niſi rogati.n.19.C.ad Trebell.& in l.cũ in adoptiuis.n.5.C.de adopt.glo.in l.onera.ff.de adop. Et e contra omnes iſti filÿ tenentur alere Patrẽ vt probant citata iura. & eſt text. in l.fin. §. ipſum autem C.de boniſq; liber.et in l.filia.C:de patr.poteſt.l.1.& 2.§.fin. C.de alen.liber.d.l.ſi quis à liberis.ff.de liber.agnoſcẽ. c.cæterum 88. diſtinct.glo.in c.ius naturale.diſtinct.1.Bart.de alimentis num.8.Pedemon.deciſ.124.num.18. Et Cicero ad Atticum lib.9.epiſt.11.dicit.Nefarium eſſe parentes non alere,etiam emancipati. d.l.ſi à liberis.§.ſed vtrum,vbi Doctor. ff.de liber.agnoſcen.l.legatũ ff.de capit.diminut.Bart. de alimentis.n.10.& in l.alimenta §.Imperatoris.n.3.ff.de liber.agnoſcen. Ang.in tract. de. Teſtamen.gloſſ.45.num.22. Aret.in §.fin.Inſtit.quibus modis ius patr.poteſt.ſolut.etiã Naturales; et Spurÿ tenẽtur alere parẽtes.ita Bal. nouell.de Dote in 1.p. ſpecia.16. col.3. verſ.ſed poſſet dubitari et in l.1.n.144.ff.ſolut.matrim. Fort.Graz.de vlt.fine iuris n.79.et ſeq.Didac. in epit.de ſponſal.p.2.c.8.§.6.n.5.Card.Paleot. de nothis & ſpur.c.46. Si per ſpuriũ multo magis per naturalẽ, nam alimenta etiã ratione reuerentiæ debentur,ſed Patri naturali reuerẽtia debetur ſicut legitimo.l.parẽtes naturales. ff.de in ius vocãdo.ergo.Nã Pater et filius iudicãtur à pari in permiſſiuis, et in prohibitiuis. Bald.in auth.licet.n.3. C.de natur.liber. et ideo eſt Pater alendus etiã à filio adoptiuo;quia ipſe vtiq; eum alere tenetur. per regulã correlatiuorũ de qua in l.1.C.de Cupreſ.li.10.et in l.fin.C.de indic.iud.tolle.et quãuis argumentũ non procedat in patre,& filio legitimis,et naturalib. eo quia maiori obligatione obſtringitur filius erga Patrẽ tamen aliud eſt in adoptiuis, quia cum iure Ciuili ſint ligati, lex eos æqualiter obligauit, & hoc ſtatutum in rubro; & nigro Patrẽ; & filiũ indiſtinctè iudicat ad paria. Hæc omnia extenduntur ad eũ cuius bona iudicio Ciuili, vel Criminali ſunt ſequeſtrata;interim enim erit alendus donec cauſa expediatur ex fructibus bonorũ ſequeſtratorum.glo.fin.in c.ex parte.vbi Felyn. n.4.de accuſ.Curt.de ſequeſtro.num.20.Didac. pract.qq.q.6.n.4.Alberic.in l.fin.n.1. C.de ordin.cognit.Valaſcus conſult.1.n.1.& 2.Surdus de alimentis tit.1.q.123. per totam.

Et vbi per Iudicem alimenta fuerunt ſemel cuicumq; petenti decreta nulla admittitur exceptio; niſi actuali depoſito facto. ita diſponit hoc ſtatutum; qui dat formam pro exceptione contra decreta alimẽta opponenda. Nam dictio niſi,conditionẽ inducit.l.quib.dieb.§.quidã Titio. ff.de condit.et demo.cũ alÿs allegatis per nos in tract.de cõdit.p.1.c.89.n.3.quod idẽ facit ablatiuus abſolutus ibi depoſito facto. Alciat.in l.cũ quærebatur.240.ff.de verb.ſignif. & alÿ citati per nos vbi ſup.n.21.et conditio inducit formã. vt dixi in d.tract.de condit.p.1.c.88.n.7.Cotta in verbo, cõditio apponitur. Et ſtatuti forma nõ ſeruata actus eſt nullus,et irritatur.l. Mæuius. & l.qui hæredi ff.de condit. & demõſtr. l.cũ hi. §.cũ Prætor.ff.de tranſact.c.cũ dilecta.de reſcriptis,Fulg.in conſ.141. Alex.in conſ.137.n.15. lib.2.Rolãd.in conſ.72.n.54.& 69.lib.3.Oſaſcbus in deciſ.165.n.7. Euerar.in loco à defectu formæ.n.2.Soc.iun.in cõſ.37.n.5.lib.2. Bero.in conſ.2.n.1.lib.2.Crauetta in conſ.4.n.22. Etiã ſi defecerit in minimò Rolãd.d.cõſ.72.n.58.li.3 Burſat.cõſ.55.n.11.li.1.Quia eſt ad vnguẽ ſeruãda.Gratus cõſ.52.n.33.li.2. Nõ per æquipol.

Gratus

Gratus in conſ.52.num.36.lib.2. Roland.conſil.65.num.26.lib. 3.cum alijs allegatis per nos vbi ſupra d.c.88.num.7.& ſequen.

Idem eſt ſi in ſtatuto adſit decretũ irritans; quia tale decretum inducit formam ad vnguem ſeruandam alias omnia erunt irrita. Alciat. conſ.76.num.2.&c. Zabar.conſ.71.nu.4. Gozzad.conſ.5.num.28. Barbat. in c.nonnulli. numero 23.de reſcriptis, & in Clemen.1.de elect. n.23.Neuiza.in conſ.35.n.15. Barbat.in conſ. 21.n.16.lib.1.Tiraquel.in l.ſi vnquã.in verbo reuertantur. nu.239. C.de reuoc.donat.

Forma dicitur etiã inducta quando ſtatutũ aliquid continet contra ius cõmune cum certis modificationib.Dec.in conſ.262.n.2.& in conſil.532. & in conſ.612. in princ. Mar.in conſ. 131.n.17.et in cõſ.133.n.16.li.1.Rolãd.in cõſ. 72.n.61.lib.3.Oſaſcb.dec.165.n.11.12.& 13.

Dicitur etiã inducta forma ſi ſtatutum dicat De forma procedendi. de modo quomodo procedatur, qualiter procedatur. & ſimiles. vide ſup.c.89.& 90.in fine.Afflic. in conſtit. Regni rubr.17. de defen.impoſ.num.7. lib.1.

Dicitur etiam inducta ſi ſtatutũ aliquid prohibeat fieri niſi certo modo. quia tunc inducit formã; qua nõ ſeruata actus corruit. Gratus in conſ.52.n.35.li.2.Oſaſcb.dec.165.n.14. Cummia in ritib. magna Curia.in Prelud.n.10.25. & ſeq.Boccat. in conſt.March.glo.6.n.117. & 158.& 160.etiã quod ſtatutũ vlterius non procedat annullando. Bald.in l.non dubium.n.28. C.de legib.Iaſ.in cõſ.168.col.5.lib.2.Diaz.reg. 425. Lex vel ſtatutum. Boer.in conſtit.Galliæ. rubr.Des coſtumes des managies.§.1.colum.2. Aſin.in praxi.§.3.c.41. & ſeq. Oſaſcb.d.deciſ. 165.n.16.& ſtatutis inducentibus formam non poteſt per partes renunciari, Iaſ. in l.pen. n.17. C.de pactis. Fely. in c.cum acceſſiſſent. n.7.et 8. de cõſtit.Oſaſcb.in deciſ.166.n.7. et deciſ.172. n.17. & 18. Roland.in conſ.72.n.57.lib.3. Idẽ eſt ſi ſtatutũ probibitiuè loquatur. Alex.in conſil.24.n.2.et 3.lib.4.Iaſ.in conſ.188.col.5.li.2. & in rubr.Inſtit.de actionibus n.28. Tiraquel. de primog. q.24.n.9.10.et 11.niſi ſit probibitio inducta in fauorem renunciantis;& renunciatio ſit iurata, Alciat. conſ.72.n.4.ſublimita niſi adſit etiam decretum irritans. Iaſ.in procm. de actio.inſtit.n.22. Rebuffus de Teſtibus. ar.1. glo.1.n.4.Tiraq.d.q.24.n.18. Et vbi reſpiciãt vtilitatem publicam non poteſt illis ſtatutis renunciari, etiã quod nõ inducant formã. Fely.in c.ſi diligenti.n.2. ver.ſecundo fallit.et n.19. de foro cõpet.Soc.reg.419.renuncians.ver.quinto fallit.Afflic.in conſtit.Regni rubr.41.de off.cap. n.19.ver.nec ab eo.li.1.Cũmia in ritib.magnæ Curiæ in præludijs.n.23.declara et diſtingue, vt per Gerardũ.ſing.4.n.12.& per Cũm. vbi ſup. n.37.& ſeq.Burſat.in conſ.74.n.56.li.1.Indiſtinctè Menocb.de Arbitr. lib.2.cent.1.caſu 1. n.7.Didac.relec.2.p.§.ſecundus.ver.quorũ opinio. Quãdo autem aliter, alijsq; modis dicatur quid inductum pro forma a ſtatuto tradit latè Brunus in tract.ſuper conſtit.in verbo, annullare, & in verbo, forma dicitur. & latius in tractatu de forma. Marſilius de Bannitis in verbo incontinenti. n.20. Gomeſ.ſuper regulis de annali poſſeſ. q.6. Boccat. ad conſtit. Marchiæ, gloſ.6. num. 155. & ſequen.

Quod filia Fœminæ, uel Neptes Paterno, et Auito Teſtamento acquieſcant. Cap. CXLI.

Filiæ fęminæ, vel neptes natæ ex filijs ſeu filiabus præmortuis, dotatæ a patre vel auo, ſint contẽtæ dotibus, quas pater vel auus earum, in teſtamento vel alia vltima volũtate, ſeu inter viuos dederit, vel reliquerit, nec occaſione Falcidiæ, ſeu ſupplemẽti debiti iure naturæ, poſſint aliquid petere ab hæredib. patris vel aui de Agnatione etiã tranſuerſali, vltra id quod pater vel auus earum reliquit, ſeu dedit in vita; ſed ſemper teſtamentũ & vltima volũtas patris & aui robur habeat, nec poſſit per ipſas filias & neptes ſeu ipſarum hæredes, per quamcumque viam ſeu alio modo impugnari; non obſtanre iure Canonico, Ciuili, & Conſtitutionibus in contrarium facientibus; ſalua tamen filiali ſucceſſione ab inteſtato, ſecundum formam infra traditam.

Quod filiæ Fęminæ, vel Neptes paterno & Auito teſtamento acquieſcant.
Cap. 141. Gloſſ.

Per hoc ſtatutum videtur conceſſa Patri, & Auo facultas apponendi dilationẽ tradenda Dotis Filiæ; vel Nepti.ita Cor.in conſ.210.lib.1.et illam onerandi. Corn.in conſ.115.lib.2. Albertus Brunus ſuper ſtatutis art.11.num.58.

Stante boc ſtatuto quod ſint contentæ dotibus; quas Pater, vel Auus reliquerit; nõ per boc ſunt probibitæ agere ad ſupplementũ; ſi incõgruè fuerint dotata, et immoderatæ læſa.Caſtren.in conſil.108.Alexan.in conſ.32.in fine.lib.4. Iaſ. in conſ.133.nu.4.et 17.lib.4. Curtius Sen.in conſil.27.num.38.Curtius Iun.in conſ.10.num.1. Dec.in conſ.180.col.2. Cepb.in conſ.95.nu.20. lib.1. Dos quæ dicatur cõgrua conſiſtit arbitrio

boni viri inſpectis facultatibus Patris; & qualitatibus perſonarum; & non debet eſſe minor legitima. Bart. in l.ſi filiæ.ff. de legat.3. Alex. in conſil.69. num.2.lib.1. Afflictus deciſ.160. Menoch. de Arbitr. caſu 149. num.36. & 37. & in conſ.8. num.9. & 13. Quia hoc ſtatutum non derogat.l.quoniam in prioribus.C.de Inoff. Teſtam. vt teſtatur Rota in Romana bonorum de Ceulis coram R.P.D. Penia. 28. Iun.1596. & coram Robuſterio in Romana Dotis de Marganis 9. Martij 1583.

Nec poſſint aliquid petere, &c.

An iſta clauſula tollat ius petendi ſupplementum? & videtur quod ſic quando Filia, vel Neptis dotem relictam; cum iſta clauſula, ſeu traditam acceptauit.l.ſi quando.§.illud in fine.C.de inoffic. Teſtamen.Pariſ. in conſ.9.num.4.& 5. lib.3. Contrarium eſt verius per text. in §. ſed hæc diſpoſuimus.ver.Cæterum Auth.Vt cum de appellat.cognoſ.Rubeus in repet.l.Titia.Seio.§. Imperator. nu.269.ff.de legat.2. Pariſ.in conſil.7.num.55. lib.2. Dec.in conſ.228. num.3. Ruy.in conſ.56.nu.8. & in conſ.60.nu.4.lib.2. in conſ.40.num.13.lib.2.in conſ.68.lib.4.Iaſ. in l.ſi quando.§.fin.C.de inoff.Teſtamen.& ratio eſt quia clauſula iſta vti impeditiua legitimæ reijcitur, & habetur pro non adiecta.l.quoniam in prioribus.C.de inoff.Teſtam.Bald.Salic. & alij in d.§.finali Bald. in l. hac edictali col.4. verſ.iuxta hoc quæro. C. de ſecund.Nuptijs. Imola in repet.l.1.§.ſi ex fundo.num.66. de hæred.Inſtit.Aret.de Teſtamentis glo.60.numero 3. Ruy. d.conſ.56.nu.8. Bald.in conſ.60. num.4.lib.2. & in conſ.117.num.10.lib.2. Cephal.d.conſ.95.num.7. & ſequen.& Rota corã Penia & Robuſterio vbi ſupra, & ita maximè eſt affirmandum in caſu huius ſtatuti; quia ſub c.145. vult dotari de paragio, ſecundum conditionem Domus, & facultatem patrimonij,quia vnum ſtatutũ eſt ſecundum aliud intelligendũ. Dec.in conſ.42.nu.3. & 13. in conſ.553.nu.8. Soccin.ſen.in conſ.242. num.9.lib.2. Brunus de ſtatuto.art.5.in q.3. & q.10. Alciat.conſ.59. num.10.verſ.ſecundo reſpondeo. Roland.in conſil.62.num.30.lib.3. Et vnum per aliud ſuppletur. Decius vbi ſupra Ruy.in conſ.201.num.5. lib.1. & in conſ.8.num.12. lib.5. Anchar.moder.q.26.num.8.lib.1. Præſertim ſi ad illud ſe referat. Burſat. in conſ.44. num.34.lib.1. Et nouum declaratur per antiquum. Menoch. in conſ.187.num.37. lib.2. Facilius enim ſtatuta recipiunt declarationem à ſtatutis; quam à iure communi. Decius in conſ.301.num.8.Soccin.in l.Gallus, §.1.num.8.ff.de lib.& poſthum.Ripa in l.Centurio.num.31.ff.de vulgari. Burſattus in conſ.69.num.6.lib.1. & omnes mandant dotari de paragio ſecundum conditionem Domus, ſecundum facultatem Patrimonij & congruè. vt in d.c.145. & in alijs. Hoc ſtatutum habet locum ſolum quando extant deſcendentes, vt ſæpius tenuit Rota; vt teſtatur coram R.P.D.Penia in Romana bonorum de Ceulis die 19. Decembris 1597. & non obſtat quod Sorores non poſſint ſuccedere ſimul cum fratribus in hæreditate Auunculi. Rota coram Cardinale Mellino in Romana hæreditatis Maij 1594.

Non obſtante iure Canonico, Ciuili &c.

Clauſula iſta vti non poteſt inferior à Principe Alex. in l.Centurio num.32.ff.de vulgari, & pupill. Felin.in c.nonnulli.nu.89. de Reſcriptis. Gratus in conſ.61.num.4.lib.1. Et non tollit ius inſertũ in corpore Calca. in conſ.120. num.2.Caſtren.in l.1.num.2.ff.de legatis.Ruy. in conſil.226.nu.5.lib.2.Felyn.in d.c.nonnulli. num.87.de reſcript.Dec.in conſ.165.nu.4. Caſtren.in auth.qua in prouincia.num.5.C.vbi de Crim.agi oport. & in l.2.§.omnes.num.4.ff.de Iudic.Bart.in extrauag.ad reprimendum.verſic.non obſtante.num.10.Bald.& Caſtren.in l. vnica.C.quando Imper.inter viduam. Nec impedit quominus vnum ſtatutum per aliud declaretur diſtinguatur, vel limitetur Riminald. in conſ.118.num.44.lib.1. Stepha. de Federic. de Interpret.iuris 2.p.num.22. Tom.5. Bart.in l. ſciendum.ff.qui ſatiſd.cogan. Natta in conſ.52. num.12.13.lib.1.

Niſi forte fuerit dictum non obſtante aliqua lege; quæ generaliter, vel ſpecialiter in contrarium loquatur; quia tunc dictæ leges non diſtinguerent, nec limitarent legem nouam. Bart. in extrauagan. ad reprimendum.num.6.& nu.9. Sed bene declararent. Natta in d.conſ.52. numer.12.& 13.per Bartolum quem citat vbi ſupra, & alios.

De filijs in conditione poſitis. Cap. CXLII.

Filij poſiti in conditione fideicommiſſi, cenſeantur ad fideicõmiſſum tacitè vocati.

De filijs in conditione poſitis. Cap. 142. Gloſſ.

Hæc materia ſecundum terminos iuris communis fuit à multis agitata & poſt omnes latiſſimè eam tractat. Ioſeph.Ruſticus Aquilanus

in

in tractat. de filijs in conditione poſitis. An autẽ filij in conditione poſiti cenſeantur vocati? Sunt inter maximos iuris interpretes opiniones. Et quidẽ negatiuæ fuit magnus Accurſ. in l. Lucius. la 2. ff. de hered. inſtit. quem ſunt ſequuti quos cumulaui in tract. de condit. par. 2. c. 1. q. 97. Affirmatiuę verò opinionis fuit Oldr. & alij per me allegati in d. q. 97. n. 2. qui ambo habent ſequaces atteſtantes amborum eſſe cõmunem, vt deduxi in d. q. 97. etiã cum in conditione tacitè, & expreſſè ponantur, vt ibi ſub n. 5. fuit per nos demõſtratũ; exinde rationabiliter dubitari cõtingit. An ex iſto ſtatuto ſit tenenda affirmatiua etiam quando in cõditione tacitè poſiti inueniuntur? Tenui ego quod non in d. q. 97. ſub n. 6. & ſeq. vſq; ad n. 14. & an in terminis huius ſtatuti ſit facienda differentia inter hæredes extraneos, & ipſius teſtatoris deſcendẽtes? Quidquid dixerint Deciã. con. 9. n. 1. conſ. 44. n. 5. lib. 1. Theſ. in deciſ. 96. n. 7. Tenui ego quod non, ſequendo Clar. in §. teſtam. q. 79. Gabr. lib. 4. de fideicom. concl. 4. nu. 35. & alios citatos in d. q. 97. ſub n. 14. & hanc tenuit Rota in Albanen. fideicom. 13. Ianuarij 1606. coram R. P. D. Cuccino. Et in puncto mihi de facto contingenti. An ſcilicet huiuſmodi ſtatutũ extendatur etiã ad cõtractus vt, & in contractibus in conditione poſiti cenſeãtur vtiq; vigore ſtatuti vocati? Tenui & obtinui, quod non, pro illuſtr. D. Marchione Saluiato, per doctrin. Pau. de Caſt. in l. ſi cum dotem. n. 9. in fin. Vbi autem Bart. n. 9. & 10. ff. ſolut. matrim. quos ſequuntur alij allegati per nos in d. q. 97. n. 13. per totũ. Nã ſtatutũ inquit in cõditione fideicõmiſſi et debet ſtrictè, & propriè intelligi. Tiraq. de pia cauſa. glo. 11. ver. addit. Bart. & de retract. lignag. §. 35. glo. 1. n. 2. vt notat Bero. in conſ. 86. n. 2. lib. 3. per text. in l. quidquid aſtringendæ. ff. de verbor. obligat. & in l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. geſtis. vt non comprehendat poſitos in conditione contractus.

Filijs illegitimis quantum relinqui poſſit, legitimis non extantibus. Cap. CXLIII.

LIceat Ciui Romano non habenti filios legitimos, & naturales, ſeu nepotes, ſeu pronepotes, ex eis per rectam lineam deſcendentes, filijs ſuis naturalibus, ſpurijs, ſeu quomodolibet illegitimis, pro ſubſtentatione eorum, medietatem bonorum ſuorum inter viuos donare, & in vltima voluntate relinquere.

Filijs illegitimis quantum relinqui poſſit, legitimis non extantibus. Cap. 143. Gloſſ.

1 *Liceat Ciui Romano ideſt poſſit; eſt enim elegãs ratio rectè loquẽdi figura, cũ licere propoſſe vſurpatur. Et Cicero 13. in Ant. oratio. exponit licere, quod legibus, moribus, inſtitutiſq; conceditur. Nec enim quod quiſq; poteſt, id & licet, nec ſi nõ obſtatur propterea permittitur. l. 28. §. quod eis. ff. ex quibus cauſ. maior. l. 7. §. ſi pariter. ff. quod met. cauſ. licere dicitur quod lex xij. Tabul. & lex Iulia de adulterijs permittunt. Licitum itaq; eſt quod per leges permittitur. Illicitũ quod prohibetur. l. 1. ff. de iuſt. & iur. Vbi licitũ ſeparatur ab honeſto. l. 42. ff. de rit. nupt. l. 158. ff. de diuer. reg. l. 1. C. de liber. caſ. Nec enim quicquid licet honeſtum eſt. l. 108. ff. de diuer. reg. & Cicero. pro Corn. Balbo. Et aliquid quod non oporteat, tũ & ſi licet; quidquid vero nõ licet, certe non oportet. l. verbum oportere. ff. de verb. ſignif. & licere aliquid, vt ire agere per viam publicam non eſt ita perſonale, vt non tranſeat ad hæredes. l. 2. §. vlt. ff. ne quid in flum. publ. Secus eſt licere vti frui. Spiegell. Licet ideſt licitũ eſt, & tunc eſt verbum. l. 1. §. 1. ff. de hæred. inſtit. & quot modis intelligatur. tradit Bart. in l. ſtipulatio iſta. §. ij qui. ff. de verb. oblig. nõ enim omnia quæ licẽt expediũt, nec honeſta ſunt, Specul. 1. par. de Teſte. §. 10. ver. porro. de iſta dictione vide Dec. in l. vt vim. ff. de iuſt. & iur. & an hoc verbum importet liberam voluntatẽ; vel arbitriũ boni viri. vide Dec. in l. in actionibus. n. 11. ff. de in litẽ iurando. Naturales Filij; & Pater ſibi inuicẽ de iure cõmuni ſuccedunt in duabus vncijs ab inteſtato, auth. quibus mod. natur. effic. ſui, auth. licet. C. de natur. liber. ſi deſit ſoboles legitima; nec ſuperſit coniunxit legitima. §. diſcretis. auth. quib. mod. natur. effic. ſui.*

Si habet liberos legitimos Patri in nihilo naturales ab inteſtato ſuccedunt, ſed alimenta ſolum eis præſtantur. §. ſi vero effuſa concupiſcentia. auth. quib. mod. natur. eff. ſui. Si plures ex pluribus cõcubinis naturales adſint nihil prorſus ex paternæ hæreditate adipiſcũtur propter. actũ effuſæ libidinis. d. §. diſcretis ibi. ſi vero effuſa etc. auth. quibus mod. natur. eff. ſui. ſed tamen ale debent. c. cũ haberet. & ibi Abb. & alij. de eo qui duxit in vxor. quã polluit per adulter. argum. auth. multo magis. C. de ſacroſ. eccl. & auth. multo magis. C. de epiſ. & cler. c. ſi in laicis. 38. diſt. l. qui indignus. ff. de ſenat. l. nõ in ea. 22. §. 1. ff. ad l. iul. de adult. glo. in l. 2. C. de patribus qui fil. diſtinxerunt. Et quæ dicta ſunt de naturalibus liberis ex vna cõcubina natis nõ extenduntur ad nepotes & pronepotes in ſucceſſione ab inteſtato. Hi enim nullo modo ad aui vel proaui paterni ſucceſſionẽ ab inteſtato admittuntur. l. fin. C. de natur. liber. Aret. in §. nouiſſime. Inſtit. de S.C. Orphit. Cum filius natu-

ralis

ralis legitimatus auo paterno ab inteſtato non ſuccedat, ſed patri tantum naturali, Alberic. Guliel. Cuma. & Bal. in l. benignus. ff. de legib. Iaſ. in l. ſi is qui pro emptore. col. 36. ff. de vſucapio. Bald. in l. eam quam. C. de fideicom. Socc. in l. Gallus. §. ſi eius. ff. de liber. & poſthu. Abb. & Butr. in c. per venerabilẽ. §. 1. qui fil. ſint legit. Fely. in c. poſtulaſti. de reſcript. & in c. nonnulli. eod. Creme. ſing. 22. Corn. in conſ. 1. lib. 3. Alex. in conſ. 60. lib. 2. Ex teſtamento exiſtentibus legitimis vltra vnciã naturalibus relinqui non poteſt, nec donari, & ſi vltra relictũ, & donatum fuerit. reuocabitur. auth. nunc ſoli. C. de natur. lib. & l. matrẽ. C. eod. §. ne igitur. auth. quib. mod. natu. eff. ſui. Legitimis nõ exiſtentibus, ſed parentibus ſuperſtitibus eis legitima reſeruata, omnia naturalibus filijs relinquere, vel inter viuos donare poteſt. auth. licèt Patri. ver. quod. C. de natur. liber. & in corpore vnde ſumitur. auth. quibus modis natur. effic. ſui. Nullis extantibus liberis legitimis; neq; parentibus, neq; vxore. Pater naturalis omnià bona teſtamẽto naturalibus liberis relinquere poteſt. §. ſi verò filios. d. auth. quib. mod. natur. effic. ſui, et inter viuos donare. §. cæterum. d. Auth. Et omnia hæc, quæ de naturalibus liberis primi gradus dicta ſunt habent locũ etiam in nepotibus, & pronepotibus, in cauſa tamen teſtati. l. vlt. §. fin. C. de natur. liber. §. de nepotib. d. auth. quib. mod. natur. effic. ſui per hoc noſtrum ſtatutũ licèt Ciui Rom. non habenti filios legitimos & naturales, ſeu nepotes, ſeu pronepotes ex eis per rectam lineam deſcendentes filijs ſuis naturalibus, ſpurijs, ſeu quomodolibet illegitimis medietatem ſuorum bonorũ inter viuos donare, & in vltima volũtate relinquere. habenti verò legitimos; non licèt eis illegitimis relinquere plus quam vni ex legitimis, cui minus relinquet. vt in c. 144. Naturalibus legitimatis à patre, ſi præteriti ſint, competit querela; & ideo eis debetur legitima, vt nõ poſſint querelare. §. generaliter. auth. quib. mod. natur. eff. ſui. Rom. conſ. 29. Dec. in conſ. 52. in conſ. 343. & 345. n. 8. & 258. Curt. conſ. 13. Cotta in verb. legitimatio alios citat Valentius Forſter. de ſucceſ. ab inteſt. lib. 6. c. 37. per tot. & n. 1. & ſeq. et n. 29. & ſeq. Et in cauſa inteſtati adequatur legiti. §. liceat. et c. 3. d. aut. valẽt. vbi ſup. li. 6. c. 38. per tot.

Filij legitimati quantum ex teſtamento, vel ab inteſtato capere poſſint, ſtantibus legitimis.
Cap. CXLIIII.

CIui Romano habenti filios legitimos & naturales, ſeu nepotes, vel pronepotes, per rectam maſculinam lineã deſcendentes, & filios ſpurios, ſeu quomodolibet illegitimos, per habẽtem poteſtatẽ legitimandi legitimatos; nõ liceat in teſtamento, vel quauis vltima voluntate, eiſdem illegitimis relinquere plus quàm vni ex legitimis, cui minus relinquet. Si vero dicto teſtatori filia legitima & naturalis ſupereſſet, ſeu frater carnalis coniunctus ex vtroq; parẽte, vel ex patre tantũ, ſeu nepotes ex fratre prædicto; tunc non poſſit idem teſtator eiſdem legitimatis, niſi medietatem ſuorũ bonorum relinquere, & nõ vltra. Ab inteſtato vero ſi dicti legitimati pleniſſimam legitimationem habuerint, non plus quam ſupra dictum eſt in caſibus prædictis capere poſſint.

De ſucceſſionibus ab inteſtato.
Cap. CXLV.

SI quis deceſſerit inteſtatus, relictis filijs maſculis, ſeu filio vel nepote ex filio maſculo ſibi pręmortuo, & ſuperſtitibus filiabus fęminis, vna, vel pluribus, maritatis, & dotatis; ipſæ filiæ fęminæ nuptæ in aliquo nõ ſuccedant patri, ſed ſint contentæ dotibus pro eis datis. Si vero dictæ filiæ fęminæ peruenerint ad viduitatẽ; tunc reuertãtur cũ dote & fructibus dotis ad domũ paternã, ſi voluerint, & habeãt de bonis paternis in eadẽ domo cõgrua alimẽta ſecũdũ facultatẽ & potentiã domus: fructus tamẽ dotis, dum alimentantur in domo paterna, debeant eſſe fratrũ, ſeu hæredum patris: & quod dictũ eſt de filiabus intelligatur de neptibus natis ex filijs, ſeu filiabus maritatis & dotatis: Et idem iuris eſſe volumus in filiabus & neptibus non maritatis, nec dotatis, quibus nõ eſt cõſtituta dos per patrẽ vel auũ in ſua vltima voluntate; dũmodo frater germanus, ſiue patruus, ſit paratus, cũ effectu dotare ſororẽ, ſeu neptẽ ipſam de paragio, ſecundum conditionẽ illorum de domo ſua, & facultatem patrimonij: alioqui ſuccedant dictæ mulieres cũ maſculis, prout iura diſponũt. Quæ Filiæ vel neptes ab vna ex prędictis perſonis dotatæ, vel ſi vna ex prædictis perſonis ſit parata eas dotare, in caſibus ſupradictis nec matri, nec auiæ ab inteſtato ſuccedant.

De ſucceſſionibus ab inteſtato.
Cap. 145.
Gloſſ.

Statutum hoc cum præcedente c. 141. excludit fœminas à quocumq; etiam extraneo, & in

eis

eis non nominatò dotatæ, vt tenuit Rota in Roman. hæreditatis de Sellis die 1. Iulij 1598. Contrarium quod excludantur ſolum à nominatis tenens allegati per Cephal. in conſ. 298. nu. 95. & ſequen. lib. 2. pro quibus facit quia in alia Romana hæreditatis coram Illuſtriſſimo D. Mellino die 16. Maij 1594. fuit reſolutũ ſtatutum c. 141. & 145. excludens filias fœminas, & neptes ab hæreditate Patris, Aui, Matris, & Auiæ, non obſtare ſororibus quominus poſſent ſimul cum fratribus ſuccedere in hæreditate Auunculi; quia eas ſtatuta illa ab hæreditate Auunculi non excludunt, & ſtatuta excluſiua excludunt ſolum perſonas in eis expreſſas ab hæreditate perſonarum expreſſarum. Bald. Aluar. & Card. Alex. in c. 1. §. quia etiam in tit. epiſc. vel Abb. Bald. in l. illam. nu. 4. vbi Caſtren. Alex. & alij. C. de collat. Corne. conſ. 82. nu. 9. lib. 4. Decius conſ. 621. Decia. in conſ. 13. nu. 16. & 17. & conſ. 60. nu. 36. & ſequen. lib. 3. Corne. conſ. 61. nu. 3. lib. 4. Dec. conſ. 451. n. 8. & coram Cardinale Pamphilio in Romana ſucceſſionis die 2. Iunij 1595. & ideo non comprehendit Patruum magnum, vt in d. deciſione.

Nec propter identitatem, vel maioritatem rationis extenditur ad perſonas non expreſſas; quia attenditur ſolum illa ratio in perſonis expreſſis. Dec. d. conſ. 451. num. 9. & 10. conſ. 369. nu. 2. & ſequen. conſ. 389. & 688. num. 1. & ſequen. cum ſequitur Decia. in d. conſ. 13. num. 29. & in d. conſ. 60. nu. 40. lib. 3. & Rota coram Illuſtriſ. Mellino vbi ſupra diſtinguit duos caſus; & nihil allegat; pro iſtis multa adduxi in Spoletana ſucceſsionis ab inteſtato.

Statutum excluſiuum aufert beneficium. l. hac editali. C. de ſecundis nuptijs. Tiraquel. in l. ſi vnquam. in verbo, ſuſceperit liberos, n. 107. in fine. C. de reuocan. donat. Rolandus. conſ. 95. nu. 20. lib. 3. Rimin. Iunior. conſ. 47. num. 40. Surdus deciſ. 8. nu. 14. & 26. poſtquam id reuocauit in dubium ſub nu. 2. & ſequen.

Fuit aliquando dubitatum an per huiuſmodi ſtatutum ſit ſublatum ſtatutum reformans dotes ad ſcut. 4500? ita vt in maiori ſumma poſsint conſtitui? Et quod ſic ſuadent verba confirmationis ſupra in princ. poſitæ ibi. Nos vero volentes &c. & quoties ſtatuentes loquuti ſunt de dotibus, ſemper vſi ſunt verbis generalibus, & indefinitis; vt in c. 8. 131. 132. 133. 134. 136. & 137. lib. 1. & in c. 138. 139. 141. & 145. dicunt Puellas debere dotari ſecundum conditionem domus, & facultatem patrimonij, & congrue, & de paragio; non autem ſecundum antiquas reformationes vſq; ad dictã ſummã ſcut. 4500. pro hoc facit. & c. 85. eodem lib. 1. alioqui ſuccedant mulieres cum maſculis &c. quomodo hoc intelligatur tradit Rota diuerſ. in deciſ. 538. & 540. par. 1. vbi ſtante ſtatuto excluſiuo firmatur dos, deberi ſi matrimonium ſequatur, & ſic ſub conditione, vt antea non poſsit dici indotata, & petere admitti cum maſculis; vt in dictis deciſionibus, & in tract. meo de conditionibus par. 2. c. 6. quæſt. 1. nu. 72.

An autem hoc ſtatutum excludat ſub modo, vel ſub conditione: & dic ſub modo; per dictionem illam, dummodo cum effectu ſit paratus dotare, vt declarat Bart. in l. quibus diebus. §. Termilius. num. 2. & 4. ff. de condit. & demonſtr. Rota in nouis deciſ. 231. Ruy. in conſ. 215. num. 10. lib. 1. & in conſ. 20. nu. 1. lib. 2. Berous quæſt. 99. dixi in tract. de condit. par. 1. c. 89. num. 20. & c. 95. nu. 4. & in terminis huius ſtatuti ita firmat Gabr. in conſ. 5. nu. 2. lib. 1. & in conſ. 4. & 139. lib. 2. & hoc ſtatutum dat facultatem excludendi ſorores, ſeu nepotes per dotationem; et illas admittendi ſi requiſiti negauerint eas dotare; vt probat Gabr. in d. conſ. 5. lib. 1. in d. conſ. 4. & in d. conſ. 139. lib. 2. An autem dotata poſsint agere ad ſupplementum, & dic vt ſupra. c. 141. vide Rotam diuer. in deciſ. 760. par. 1.

Hoc ſtatutum videtur conformis iuri communi: ex quo fouetur magis agnatis, quam cognatis, vt notat Salicet. in l. fratres. nu. 4. C. de inoff. teſtam. Verum hoc procedit in ſtatuto præferente agnatos cognatis, vt notat Dec. in conſ. 13. num. 7. & declarat Curtius Iun. in conſ. 9. num. 3. & 4. Vrſillus ad Afflictum. in deciſ. 226. nu. 9. & 11.

An autem hoc ſtatutum excludens fœminas propter maſculos ſit fauorabile, vel odioſum. Et ſunt opiniones; & quod ſit fauorabile notat Brunus ſuper ſimili ſtatuto artic. 3. nu. 5. Alciatus in conſ. 717. nu. 2. Afflictus in conſtit. Regni. rubr. 23. de ſucceſſ. filiorum. nu. 11. & 12. lib. 3. Soccin. Iun. in ſuis communibus in verbo, ſtatuto, quod ſtantibus Berous in conſ. 14. n. 9. lib. 2. Menoch. in conſ. 3. num. 25. lib. 1. Burſatus in conſ. 32. num. 9. & 10. & in conſ. 76. num. 28. lib. 1. & in conſ. 93. nu. 7. lib. 1. & in conſ. 208. nu. 5. lib. 2. Rota diuer. in deciſ. 240. num. 30. par. 1. Quod autem ſit odioſum, & iuri communi contrarium firmat Corne. in conſ. 296. nu. 6. lib. 2. Decius in conſ. 261. num. 4. conſ. 31.

conſ.31. num.6. Curt.iun.in conſ.110.num.8. Rot. diuer. in deciſ.191. nu.3. & ſeq.par.2. addentes ad Mattheſ.ſing.110.nu.73. & 74. cõtrarium. Et quod ſit contra naturalem æquitatem notat Anchar. in conſ.27. Bald.de ſtatutis, in verbo, æquitas, Brun. vbi ſup. artic.4. Natt. tract.ſimili,quæſt.1.nu.16.Orian.de interpret. ſtatuti.nu.34. Quod etiam ſit odioſum not. Berous in conſ.354.num.6. lib.2. Anchar. in. quæſt.66. vlt. 17. lib.2. Menoch. in conſ.95.nu. 19. Quia in ſucceſsionibus æqualitas eſt ſeruanda, Burſatt. in conſ.93. nu.31.lib.1. Sed iſtæ contrariæ opiniones poſſunt ita conciliari, quod ſcilicet ſit fauorabile quoad maſculos, & odioſum quoad fœminas, Alciat.in conſ.60.num.11. & 12. & conſ.71.nu.7. Menoch. de recuper. remed.1. nu.34. Cepha. in conſ.278. num.106. & 107. lib.1. Vrſill. ad Afflict. in deciſ.226. nu.11.Burſatt.conſ.93. nu.7. lib.1. Rot. diuerſ. in deciſ.376. nu.4. & 5. par.1. Quod autẽ valeat, latè notat Brun. ſuper ſtatuto fœm. excluſ. huic noſtro ſimili.artic.1.quæſt.1. Soci.ſen. in conſ.5. num.2.lib.1. Et potiſsima ratio ſtatuti huius eſt fauor agnationis, & vt bona conſeruentur, in familia, Aret.in conſ.1.col.1. & in conſ.19. in princ. Alex. in l.2. §. Prætor.num. 9. vbi Dec. & Iaſ.ff. de in ius vocan. Alex. in conſ.8.nu.2. & 7.lib.1. Dec.in conſ.227.nu.6. Soccin.in conſ.30.nu.6.& conſ.31.lib.1. Brun. vbi ſup.artic.3. Curt.ſen.in cõſ.51.col.1. Curt. iun.in conſ.87.nu.5. Tiraquel.de nobilitate. c.37.nu.123. vbi dicit conſeruari honorem familiæ per maſculos, Menoch.in conſ.95. nu.60. lib.1. & in conſ.150.nu.33. lib.2.Gabr.de ſtatutis.concluſ.5. & 6. Vrſill. ad Afflict. d. deciſ. 226.nu.9. Burſatt.in conſ.93. num.8. lib.1. Et eſt principaliter introductum fauore priuato; ſecundario fauore publico, nec poteſt dici prohibitiuum, Tiraquel.in l.ſi vnquam.in verbo, ſuſceperit liberos, quæſt.24.nu.15. & 20. & ſeq. C.de reuo.donat. Brun.artic.1. quæſt.1. num.7. Et eſt fundatum ſuper media iuriſprudentia, ita Camillus Gallinius tract. de verb. ſignif.lib. 8. c.12.num.25. Sed hoc ſtatutum & ſimile eſt ſtrictè intelligendum, nec ampliari, vel reſtringi aliquo modo debet, Soccin.ſen. in conſ.150. nu.26. & ſeq.lib.1.Curt.ſen.in conſ.35.nu.23. Et non extenditur ad perſonas non nominatas, Alciat.in conſ.479.nu.24. Burſatt.in cõſ.208. nu.19. lib.2. Rota diuerſ. in deciſ.686. num.1. par.1. & quod inducit hoc ſtatutum, poteſt inducere etiam conſuetudo familiæ. Alciat. in conſ.199 numer.52. Arnim.ſing.46. Tiraquel. de primog.quæſt.16, & hoc ſtatutum ligat etiã clericos, Tiraquel. vbi ſupra.quæſt.43. numer. 5. & ſequen. & le mort ſaiſit.3.par. declar. 8. ad finem; res eſt dubia Rota diuer. in deciſ. 295.num.12. par.1. ſed eſt clara in ſtatuto Vrbis, quia ſunt ſtatuta Papalia. Rota diuer.in deciſ.452.par.1. & Iudeos. Brunus artic.6. in princ. primo memb.q.3.nu.41. Gregor. Natta ſuper ſimili ſtatuto. quæſt.2. nu.105. Soccin. Sen. in conſ.6.nu.11. & conſ.71. col.1. & 2. lib.1. Tiraquel.de primog. quæſt.66.num.1. & 27. Roland. in conſ.35. num.35. & 40. lib.4. Burſatus, in conſ.182.num.5. lib.2. Licèt ſuccedant ſecundum legem Moſaicam, ſi ea adſit. Saurez, in verbo, Iudeus, Burſatus d. conſ. 182. numer.3. lib.2. Nam Iudei comprehenduntur in omni diſpoſitione. Pariſ. in conſ.2. num.9. lib.4. Natta in conſ.621. Roban. vbi ſupra. Corn. in conſ.180. num.13. lib.2. Fely. in c. Iudei. il 2. nu.3. verſ. extra gloſam: de Iudeis. & procedit tam in ſucceſſione laici, quam clerici, & etiam Cardinalis, vt in terminis notat Roman.in ſing.446. & ibi adde Signor. in conſ.166. col.2. Tiraquel. de primog. quæſt.45. numer.1. & 2.Brunus artic.8. quæſt.2. opiniones contrarias recitat Burſattus in conſ.93. num.16. 36. & 37. lib.1. Non autem habet locum in bonis eccleſiæ. Barbat. in conſ.4. col.6. & in conſ.14. num.2, lib.2. quia ſtatuta laicorum non comprehendunt bona Eccleſiæ ex communi. Burſattus in conſ.132.num.7. lib.2. Niſi reſpectu vtilis dominij, quoties eſſent emphyteotica. Bald. de ſtatutis in verbo ſuccedere, nu. 5. & num.24. Alex. in conſ.9. numer.2.lib.5. Brunus artic.8. quæſt.2. num.3. et quæſt.22. num.3. & 4. Soccin. Iun.in conſ.71. numer.1. lib.1. Menoch.de arbitr. lib.2. cent.2. caſu 180. num.9. & ſupra cap.122. Habet etiam locum in ſucceſſionibus forenſium reſpectu bonorum hic exiſtentium. Alba in conſ.35.num.5. Ceph. in conſ.309.num.60. lib.3. Burſattus in conſ.198.num.42. & 43. lib.2. Rota diuer. in deciſ.304.nu.3. par.1. ſed quando agitur inter forenſes de hereditate forenſis de bonis ſitis in vrbe, tunc attenditur ius commune, non autem diſpoſitio ſtatuti loci prætendentium ſuccedere, nec ſtatuti huius & ſi vbiq; adſint ſtatuta conformia excludentia fœminas, ita ſenuit Rota in pluribus cauſis, & vltimo loco in Ciuitatis Caſtelli hereditatis die 10. Maij. 1606. coram R.P.D. Ludouiſio quia ſtatutum loci prætendentium excludere fœminas non porrigit effectum ſuum ad bona ſita in vrbe. Bart. in l. cunctos popu-

populos.quaſt.7. nu.73. vbi Bald. num.9. C. de ſumma trinit. & fide cathol. Lapus allegatione 91. cum alijs allegatis in d.deciſione. Et ſtatutũ Vrbis excludens fœminas non comprehendit forenſes, Alex.in conſ.44.nu.15. lib.5. Iaſ. in conſ.80. nu. 9. lib.3. & alij allegati in d.deciſione, Rot.diuer.in deciſ.304 num.6. & per totam.par.1.& in deciſ. 295. par.1.& in deciſ.104.nu.8.par.1. Præſertim quia loquitur circa perſonas, Rot.diuer.in deciſ.404.nu. 1. par.1.& 580.

Et non excludit filiam à ſucceſſione Patris propter patruum niſi hoc dicat expreſſè, Socc. in conſ.55.num.1. lib.3. Rot.diuer. deciſ.790. nu.3.par.1.Gabr.in cõſ.5.in princ. lib.1.ſed hoc noſtrum ſtatutum hoc dicit expreſſè ergo illam excludit, etiam propter patruum. Et procedit hoc ſtatutum etiam in ſucceſſione iurispatronatus, Arnon.in ſingul.607.Tiraquel.de primog. quaſt.36.nu.2.Brun.artic.8. quaſt.24. Sed nõ habet locum in feudalibus contra tenorem inueſtituræ, Pariſ.in conſ.12.nu.39.lib.1.Brun.d.artic.8.q.23. Rolan.de lucro dotis.quaſt.54.n.2. Burſatt.in conſ.132.nu.48.lib.2. Nec minus in bonis emphyteuticis conductis pro ſe,& ſuis, Bald.de ſtatutis,in verbo,ſuccedere,nu.5.ſed cõtraria eſt verior, Didac. in c. raynutius. §. 2. nu.2.de teſtamen.Bero.in conſ.65. nu.15. lib. 2.Clar.§.fin.quaſt.32.Ancbar.moder.in q.65. nu.10.& 11.lib.2. Niſi fuiſſet ſuſcepta pro ſe, & hæredibus, Brun. d.artic.8. q. 22. Bero. in conſ.93.nu.29.lib.1. Non habet etiam locum in prouiſione legis hac edictali C.de ſecun.nupt. cum non ſit ſucceſſio, Brun.d.artic.8.q.29.Nec in iure repreſentationis, Rot.diuer.in deciſ.708 nu.3.par.1. Nec in ſucceſsionibus Illuſtrium perſonarum,& Principum in caſibus in quibus fœminæ poſſent ſuccedere, Brun. artic.6.1.mẽ. q.7.nu.47.

Relictis filijs maſculis,ſeu filio maſculo &c. *Hoc ſtatutum ſi loqueretur per ſolum verbum pluralis numeri,nihilominus verificaretur etiã in vno, Bald.in l.1.nu.1. C.de condit.inſertis, Brun.artic.12.q.13. Tiraquel.in l.ſi vnquam. in verbo,ſuſceperit liberos,nu.290.C.de reuoc. donat.ſed maſculi debent adeſſe de tempore delatæ ſucceſsionis,Brun.artic.12.q.32. Alba in conſ.106.nu.10.*

Vel Nepote ex filio &c. *Idem eſſet ſi non dixiſſet, quia extenderetur etiam ad Nepotes maſculos ex filio,Iaſ.in l.qui ſe patris. nu.57. C.vnde liberi,Dec.in l.venia.nu.6.C.de in ius vocan.Mar.ſing.303.nu.3. Tiraquell.de primog.q.4.nu.49. Gabr.de verb.ſigni.cõcl.1.nu. 19.& 20. & habet locũ ẽt cõtra filias fratrum præmortuorum, Rot. in Roman.hæreditatis de Capranica coram Card. Seraphino 23. Ianuarij 1581.Viuius opinione 869.ſtatutum excludens ſorores.nu.2. & 3.& vide infra c.146. ver.ſorores reſpectu,ſed maſculi naturales,vel ſpurij hoc ſtatuto non comprehenduntur, Brun. artic.12.q.3.& artic.6. q.5. Burſatt.conſ.98. nu.14.lib.2.de quibus ſupra c.143.Legitimati per ſubſequens matrimonium comprehenduntur,Dec.in cõſ.155.nu.4.Tiraquell.de primog. q.34.nu.59. Duen. reg.350. filius naturalis. ampliat. 15. Gabr. de legitimatione concl. 1. nu.34. Menoch.in conſ.14.nu.1. Arrogati & diſtingue,vt per Brun.art.12.q.1.& quod nõ dicit Iaſ.in l.2.§.prætor.nu.13.ff.de in ius vocan. Caſſan.in conſue.Burgun.rub.7.§.12.nu. 5.Secus ſi ſint arrogati ab auo materno, Bero. in conſ.14.nu.2.lib.2.Adoptati pariter maſculi non comprehenduntur hoc ſtatuto,Rip.in l.ex facto §.ſi quis rogatus. il 1.nu.32. ad Trebell. Tiraquell.in l.ſi vnquam. in verbo,ſuſceperit, nu.11.C.de reuocã.donat.& de primog.q.84. nu.5. Legitimatus per reſcriptum ad inſtantiã patris, an comprehendatur, & ſunt opiniones. Affirmatiuam tenet Bald. in l. eam quam. nu. 42. C.de fideicom. Ang. §.1. Auth.quib.mod. natur.effic.legitimi,Alex.conſ.2. nu.11. lib.2. Dec.in conſ.193.conſ.258.conſ.275. Gozzad. conſ.6.nu.3. Pariſ.conſ.2. nu.12. lib.2.& alij multi,Tiraquell.vbi ſupr.nu.65.& 82.ſi fuit in legitimatione expreſſum,Ceph.conſ.117.nu. 20.lib.2. Brun.artic.12.q.3.& 4. nu.16.Valent.Forſter.de ſucceſſ.ab inteſt.lib.6.c.37.nu. 11. & fortius nu.34. Negatiuam tenent multi relati per Brun. d.q.3.in princ. Dec.in conſ. 51.per totum. conſ.365. conſ.383. conſ. 342. Miſsing.obſeruat.26.cent.3.Capic.deciſ.194 nu.6. Vrſill.ad Afflict. deciſ.386. nu.1. Ceph. in conſ.278.nu.4.lib.1. Valent. vbi ſup.n.19. & 35. Et in propoſito noſtri ſtatuti ita eſt dicẽdum,quia loquitur per verba naturalia ibi.ſeu filio,vel nepote ex filio maſculo, vt per Curtiũ ſen.in conſ.13.col.1. Nam dictio,ex filio &c. denotat cauſam immediatam. l.1.§. ex incendijs. ff.de incend. l. ex hoc. ff.de iuſtitia & iure,Surdus conſ.1. num.19.Ceph.in conſ.330. nu.39.& 40.lib.3. Decia.in conſ.3.nu.27.lib. 1. Rot.coram Illuſtriſſ.Pamphilio in Maceraten.fideicommiſsi 20.februarij 1598. vt alios non comprehendat. Sed communi iure inſpecto legitimati ad inſtantiam patris per reſcriptum*

ſcriptum

ſcriptum Principis in ſucceſsione inteſtati adæquantur legitimis §.liceat.Auth.quib.mod.natur.efficia.ſui.c.3.Dec.in cõnſ.258.& cõſ.315.nu. 7. & 8. et alij alleg. per Valent.Forſter. de ſucceſſ.ab inteſt.lib.6.c.38.per totum.Maſſulus etiam clericus hoc ſtatuto vtitur, vti laicus. quicquid dicat Mattheſ ſing.110.quia communis eſt in contrarium,vt firmat Alex.in cõſ.41 nu.3. lib.7. Dec. in conſ.282. in fine,Cott. in verbo, Clerici ligantur , addentes ad Mattheſ. vbi ſupra nu.7. Brun. artic.12. q.11. quod in omnibus religioſis capacibus tradit Afflict. in conſt.regni.rub.23.de ſucceſſ.filio.q.15.nu.58 & 59.lib.3. Tiraquell.de primog. q.44.nu.7. & 8. Burſatt.conſ.93.nu.27.lib.1.Roma.ſing. 446. Brun. artic.8.q.2. Banniti,& Deportati an hoc ſtatuto vtantur? & quod non. dicit Bal. in l.Gallus. §.& quid ſi tantum. nu.3. ff.de liber.& poſth.Brun.artic.12.q.5. Nell.de bãnitis.1.par.2.temporis.q.37.nu.37. Alciat. in conſ.58.nu.10. Nec fiſcus eorum loco ſuccedit, nec fœminas excludit,Brun.d.q.5.nu.5.Et hęc cõcluſio procedit in omnibus alijs maſculis incapacibus, Bald. in conſ.3. nu. 2. lib.4. Bart. in l.1.§.qui habebat.nu.5. ff.de bon. poſſeſſ.contr. tab. Corn. in conſ.75. nu.6.lib.1. Dec. in conſ. 296.nu.5.& in conſ.505.nu.4.Brun.artic.12. q.5.nu.1.Grammat.deciſ.63.nu.10.Tiraquell. in l.ſi vnquam.in verbo,ſuſceperit,nu.125.C. de reuocan.donat. Gabr.de ſtatutis.concluſ.4. nu. 22. Et filio exhæredato à patre extraneis inſtitutis,fœmina per exhæredatum non excluditur,Bart.in l.3.§.ſi pater.col.2.ff.de coniug. cum emancip.liber. Alex.conſ.19.nu.1. lib. 1. Brun. artic. 12. q. 6. Afflict. in conſt. Regni. d.rub.23.nu.10.in fin.lib.3.Immo eo caſu filia præterita poterit dicere teſtamentum patris nullum, ſi extranei fuerint inſtituti, Dec.in conſ. 296. nu. 6. & in conſ. 383. nu. 4. Brun. artic.10.q.4.princ. in 2.memb.Inſucceſſibilis ex facto ſuo qui renũciauit an excludat fœminas? dic,vt per Brun.artic.12.q.7. Soccin. ſen. in conſ.35.nu.16.lib.4. Brun. artic. 10. q.2. Tiraquel.de primog.q.24.nu.22. Afflict.vbi ſupra.nu.29. Mar. ſing.361.Soccin.in cõſ.114. lib.1. Et vbi non extant maſculi tẽpore mortis qui excludant fœminas ceſſat excluſio fœminarum, Dec.in conſ. 364. nu. 3. & in conſ. 451. nu.4. Menoch. in conſ.111.nu.61.lib.2. Nam ad excluſionem fœminarum vigore ſtatuti huius requiritur aditio maſculi, Alberic. de ſtatutis.lib.2.quæſt.105. Corn.in conſ.96.nu.12. & in conſ.134.nu.3.lib.2. Tiraqu.de exiguis. ver.83. Gabr. in conſ.5.lib.1.& in conſ.4. & 139.lib.2. Sed quod tranſmittatur, not. Caſtr. in l.fin. nu.3.ff.de acquir.poſſeſſ.Alex.in conſ. 20. nu.4.lib.1. Iaſ.in l. ſi arrogator. nu.18.ff. de adopt. Dec. in conſ. 331. nu.6.Brun.artic. 13.q.6. Soccin.regu.217. hæres ſuus. limit.6. Crauett.in conſ. 185. in fin. Gabr. de ſtatutis. concluſ.4. nu.23. Sed ſi voluit maſculus fœminas admitti ſuccedent cum maſculis,ita dictat ſtatutum,& negãdo eas dotare, eaſdem ad ſucceſſionem admittit,Gabr. d.conſ.5. lib. 1.cõſ.4. & conſ.139. lib. 2. & ita dictat ſtatutum ibi. alioqui ſuccedant &c.

Quæ filiæ &c. hoc ſtatutum etiam quod nõ dixiſſet, quod filiæ dotatæ nec matri nec auiæ ſuccedant, prout dicit in fine, Nihilominus cõprehenderet ſucceſſionem matris, niſi reſtringeretur ad lineam maſculinam, Laurus de ſtatuto nu.33. Brun.artic. 8.q. 14. Sed non comprehendit ſucceſſionem tranſuerſalium in ſtatuto non expreſſorum, Brun. artic. 5. q.13.& artic.8.q.19. Iaſ.in §.actionum .nu. 22. Inſtit.de actio. Abb.in conſ. 98. nu.2. Gabr. de ſtatutis.concl.7.nu.36.Menoch.in conſ.3.nu.9. lib.1. & ſi proueniat ab aſcendente, Brun. artic.6.q.2.memb.2.nu.48. artic.8. q. 18. Menoch. vbi ſup.& in conſ.160.nu.4.lib.2.& non excludit ab hæreditate non dotantium, hoc eſt ſi non ſit dotata ab vno ex nominatis in ſtatuto, Brun.artic.8.q.16.Alciat.conſ.57. per totum, Gabr.de ſtatutis.concluſ.5.nu.10. & 11. Burſat.in conſ.208. nu.10. lib.1. & dixi in princ. huius capitis,vel non ſint parati dotare, Brun. artic.7.q.16.nu.22. Et dicuntur parati dotare ad effectum excludendi , eo ipſo quod non cõſtat de contrario : Nam adeundo cenſentur ſe oneribus ſtatuti obligaſſe,Roma.in cõſ.261.nu.24. & 32. Rot. in Balneoregien. bonorum. 16. Maij 1594. coram Card. Pamphilio. quod idem dicit Gabr. in d.conſ.5.lib.1.Dec.in conſ. 26.nu.4. & hæc dotandi facultas trãſit ad hæredes ad hunc effectum, Iaſ. in l. cum viu. nu. 21.C.de tranſact. Brun.artic.13.q.6. & intelligitur hoc ſtatuto fœminas eſſe excluſas à ſucceſſione inteſtati ita dicit in fine, & ita debet intelligi ſi non dixiſſet Corn.conſ.290.num.5. lib.3.Curt.ſen.in conſ.37.nu.12. Nam defunctus cui debet ſuccedi, poteſt huic ſtatuto fœminarum excluſiuo derogare, Bart.in l.fin. nu.4. vbi Ang. Decius nu.26.Iaſ.nu.21.C.de pactis, Alex. in l.ſtipulatio.hoc modo concepta.nu.24. vbi Crot. nu.10. ff.de verb. oblig. Boer. in conſuetud.Galliæ.rubr.des coſtumes.§.5.col. 2.ver.

ſed

ſed quaro. Caſſan.rub.7. §.12.num.1. Brunus, artic.6.quarto caſu. q.13. & teſtari ad earum fauorem,vt in terminis Ancharan. conſil.427. Alex.19.lib.6. Dec.466. num.6.

Et hoc ſtatutum comprahendit etiam moniales per allegata ſupra de Clericis, & Caſtren. in conſ.304.nu.4.lib.1. Abbas in c.quod Clericis. nu.40. de foro competen. Alciat.in conſil.358. Soccin.conſ.81.num.5.lib.1.Brunus art.6.q.2. n.36.Tiraquel. de primog.q.43.n.7.Bero.conſil.42.n.5.lib.3.Alba in conſ.98.n.1.Burſattus in conſ.93.n.19.28.& 33.lib.1.et in conſ.198. n.45.lib.2. maximè ſi ſint factæ moniales ante delatam hareditatem. Alex.in conſ.211.nu.9. lib.2.Brunus ar.6.q.2.n.36.Ruy.in conſ.205. n.1.& 2.li.1.Sed cum ſtatutũ hoc ſit Papale indiſtinctè ligat etiã moniales,ſicut laicas.Rota diuer.in dec.452.p.1.et hoc ſtatutũ excludit quoad fœminas querelã inofficioſi ob præteritionẽ. Bar.in l.fin.§.fin.n.5.ff.ad Tertull.Bald.in cõſil.34.n.1.et in cõſ.36.n.1. et in conſ.328.li.3. Idẽ Bald.in l.maximum uitiũ n.10.C.de liber. & poſthu.Alex.in conſ.47.n.9.li.2. Rom.in cõſ. 13.n.1.et 2. Dec.in conſ.26.n.4.in cõſ.106.Rauẽ.ſing.655.Capic.deciſ.176.n.2. Tiraq.de primog.q.53.n.22.Afflict.deciſ.158. vbi Vrſillus. n.1.Burſat. in conſ.36.n.2.li.1.declara vt ſupſtantib. maſculis volentib. fœminas excludere. Tiraq. de primog. q.53.n.24.& 36. et nu.43. Fœminæ excluſæ ad augendam legitimã fauore maſculorum connumerantur in numero filiorũ. Myſſing.obſer.22.cent.4. Iaſ.in auth.nouiſſima n.47.& ſequen. C.de inoff.teſtam.Butrius conſil.39.num.3.Brunus art.13.q.3. recitat quinque opiniones. Tiraquel. de retract. lignagier §.1.glo.8.num.15. Alciat.in conſ.479.nu.12.

Alimenta congrua quæ dicantur notat Cranetta,in conſ.189.nu.9.& 10.Cummia in ritibus magnæ Curiæ.c.38.nu.102. & appellatione alimẽtorũ quid veniat,notat latè Rolã.in conſ. 22.n.1.li.1.Cumia.vbi ſup.nu.71.& ſequen.

Mora ad effectũ excludẽdi fœminas vigore huius ſtatuti põt purgari, Afflictus in dec.159. n.2.et vt mora currat debet præcedere interpellatio fœminæ Afflictus.in dec.370.n.7.et in conſtit.regni.Rubr.23.de ſucceſ.filiorũ.n.30.lib.3. Brunus art.6.q.11.Gab.in d.conſ.5.lib.1.& in conſ.4.& 139.lib.2.in terminis huius ſtatuti.

De ſucceſſione fratrum. Cap. CXLVI.

DEfuncto fratri ſine filijs ab inteſtato, germani fratres, tàm vtrinque coniuncti, quàm ex patre tantum, illorumq; filij maſculi in ſtirpes ſimul ſuccedant,excluſa matre;præterquã à legitima: & ij ſiue omnes ſuccedant, ſiue ipſorum aliquis, excludant etiam ſorores & amitas, etiam vtrinque coniunctas reſpectiuè, dummodo dictæ ſorores,& amitæ congruè dotatæ exiſtant, vel eas fratres & nepotes ſimiliter congruè dotare parati ſint. In illius autem bonis maternis ſuccedant, prout ius commune diſponit.

De ſucceſſione fratrum. Cap. 146. Gloſſ.

Quid ſi defuncto fratri ab inteſtato non ſuperſint Germani fratres, ſed ſolũ fratrum filij, an & inter ipſos ſit facienda diuiſio in ſtirpes; & quod non ſuadent verba illa, ſimul ſuccedãt, hoc eſt Germani fratres illorumq; filij maſculi in ſtirpes ſimul ſuccedãt defuncto fratri; hoc.n. ſtatuto deciditur illa difficultas iuris cõis,quæ cõtrouertitur apud Doct. An ſcilicet filij repræſentent perſonã patris in hæreditate patrui prædefuncti, vt vna cũ patruo ſuperſtite in ea ſuccedant;non.n.dubitatur repræſentare patrẽ in hæreditate aui.l.cũ filius, vbi Aret.inſt. de hæred. quæ ab inteſt.defer.et quidẽ in ſtirpes,vt in d.§. Controuerſia illa, ab hoc ſtatuto ſublata,ortũ habuit à Gloſſa, in l.cũ ita.§.in fideicom.in verbo proximo ff.de leg.2. Dec.in conſ.412.nu.6. & 480.n.9.& 10. Curtius Iun.conſ.22.num.9.

Quando extant ſolum filij fratrũ; hoc eſt patrueles; eſt caſus diuerſus,quia omnes ſunt eiuſdẽ gradus,non autem diuerſi, vt eſt caſus huius ſtatuti;vbi filij fratrũ concurrunt cũ patruo ſuperſtite,et ideo ob diſparitatẽ gradus vult ſtatutũ ſuccedere in ſtirpes.Alius caſus quando extãt ſolũ patrueles hoc ſtatuto nõ deciditur, et ſic remanet in diſpoſit. iuris cõis, quæ extat firmatũ patrueles in capita ſuccedere debere, vt extat de hoc Conſtit.Caroli V.et hæc fuit opinio Azzonis, et aliorũ quos refert, et ſequitur Theſaurus in dec.162. per totã, et Rota coram Card.Blanchetto in Rom.iuris ſuccedẽdi,die 10.Apr.1592.

Sorores reſpectu fratrũ defuncti fratris, Amitas verò reſpectu filiorũ fratrũ defuncti fratris, vt animaduertit Viuius opin.869.n.5.ſed ſub n.3.& 4.adducit Rotã in contrarium.Sed concurrẽtib. nepotibus cum patruo ad patrui defuncti hæreditatẽ;quod mihi uidetur de directo contra ſtatutũ, quia excludit ſorores reſpectu fratrũ, & Amitas reſpectu filiorum fratrum, non autem Neptes, vt non poſſit illa reſolutio ſubſiſtere contra Neptes. Hoc ſtatutum excludit Matrem præterquam à legitima contra ius.

Dec.in conſ.466.n.5.Angel.conſ.26.n.1.Duen. reg.61.Sed valet. Anchar.in conſ.421.etiam ſi excluderet à legitima matrem: Angel. in conſ. 104.n.5. Alex.conſ.3.n.8.et 9.lib.7.Dec.in cõſil.372.n.4.et.466.n.2. Gratus conſ.21.n.21. Ratio ſtatuti eſt fauor Agnationis. Alex.in conſil.132.lib.6. Soccin. conſ.31.n.2.lib.4. Dec.in conſ.296.et 333. Caputaq.deciſ.212.p.3.& ea ceſſante ceſſat diſpoſitio. Soc.conſ.35.n.7.lib.4. Dec.in conſ.296.n.4.& 337.n.2.& 383.nu.4. Non excludit Matrẽ à bonis ſitis extra Territoriũ. Signor.conſ.166. Corn.in cõſ.162.n.3.li.3. Dec.in conſ.314.nu.6.et ſupra.c.144. Brunus art.5.q.25. Sed per hoc ſtatutum nõ dicitur excluſa à tutela. Bart.in l.1. ff.de legit. tutel. Signor.conſ.2.Aret.in l.2.n.3.ff.de legatis 2.Brunus art.5.q.30. Dec.conſ.16.n.2. Soc.cõſ.153. lib.2. Vrſil.deciſ.183.n.5. Si ſtatutum non dixiſſet præterquam à legitima, Tamen intelligeretur reſeruata ſi nõ eſſet ſpecificè excluſa. Bal. in conſ.452.et 453.n.3.lib.1.et in conſ.99.li.4. Roman. in conſ.32.nu.10. Alex.conſ.69.nu.2. lib.1.Dec.in conſ.299.num.3.& conſ.303. Rolandus.conſ.62.n.32.lib.3.declara vt per Aret. in conſ.103. Alex.conſ.3.n.8.conſ.168.nu.3. lib.7.Ruy.in conſ.51.n.21.lib.3. Hoc ſtatutum non procedit in cauſa Teſtati Anchar.conſ.427. Alex.19.lib.6. Dec.466.Fulgoſ.conſ.48.nu.3. Bald. conſ.216.lib.3.

Vt poſſeſſio bonorum defuncti, in ſuos hæredes continuata cenſeatur. Cap. CXLVII.

POſſeſſio quorumcumq; bonorum teſtatorum, vel ab inteſtato defunctorum, in hæredes ſuos tantum, præſentium Statutorum auctoritate continuata cenſeatur: Senatorq; & Iudices eoſdem hæredes in poſſeſſione manutenere, & reducere iuris & facti remedijs opportunis, omnino teneantur.

Vt poſſeſſio bonorum defuncti, in ſuos hæredes continuata cẽſeatur. Cap. 147. Gloſ.

Super huiuſmodi ſimili ſtatuto multa ſcripſere Caſſaneus ſuper Conſuetud. Burgun. & Tiraquellus in tractat. le mort ſaiſit le vif, & talis poſſeſſio eſt manutenibilis Tiraquellus vbi ſupra in 7. declarat. 5. par. Niſi fuerit antea per alium naturaliter capta: Caputaquen. deciſio.199.num.4. par.2. Limita ſecundò, niſi à defuncto naturaliter tantum poſſidebatur. Imola. conſ.16. Iaſon. conſ.147. Corn. conſil.173. lib. 2. Rota in Imolen. bonorum coram Cardinale Pamphilio 10. Aprilis 1592. Limita tertio, niſi poſſeſſio fuerit apud defunctum ex cauſa ad ſuos hæredes non tranſitoria. Alexander in conſ.153.num.4.lib.2. & Rota in Mediolanen. Bonorum, die 28. Martij 1594. Limita quartò non procedere in bonis emphiteuticis Rota vbi ſupra. An autem procedat inter Foreſes? & dicit quod non; vt per Rotam vbi ſupra. An procedat in minore? & quod ſic Tiraquellus par.2. declarat.penult. & vltima. Gabr.conſ.96.num.13.lib.1. Contrarium videtur dicere Rota diuerſ.deciſ.337.par.2. & allegat Tiraquellum in d. declaratione penultima in principio.

De noui operis nunciatione. Cap. CXLVIII.

SI alicui fuerit nouum opus nunciatum, vel opus in aliquo loco facere prohibitum, etiam ſi is, qui prohibitus eſt, ſatisdationem offerat de opere deſtruendo, in euentum in quem conſtiterit eum iniuſtè ædificaſſe, vel aliud opus feciſſe; ſit in poteſtate nunciantis, vtrum velit dictam ſatisdationẽ recipere, vel infra ſex dies vtiles, de ſuo iure probare, infra quos poſſit etiam is qui ædificare, vel opus facere prohibitus eſt, de ſuo iure docere, & ſuũ opus iuſtificare. Quòd ſi actor infra dictum terminum aliquid non probauerit, vel plenè nõ probauerit, reus ad cautionem prędictã admittatur, & in cauſa ad vlteriora procedatur.

De noui operis nunciatione. Cap. 148. Gloſſ.

Noui operis nunciatio fit, aut iuris noſtri conſeruandi cauſa; Aut damni repellendi; Aut publici iuris tuendi. Nunciamus autem; quia ius aliquod prohibendi habemus, vel vt damni nobis infecti caueatur ab eo, qui fortè in publico, vel in priuato quid molitur; aut etiam ſi quid cõtra leges edictaue Principum, quæ ad modum ædificiorum facta ſunt, fiet, vel in ſacro, vel in loco religioſo, vel publico, ripaue fluminis: quibus ex cauſis & interdicta proponuntur. lege ſecunda, §. nunciatio. vbi gloſſa, & Doctor. ff. de oper. nou. nunc. Et ſextus Pedius noui operis nunciationis triplicẽ eſſe cauſam affirmat, Naturalem, Publicam, vel Impoſititiam. Naturalem, cum in noſtras ædes quid immittitur, aut in noſtro ædificatur. Publicam, quoties leges, vel ſenatuſconſulta, conſti-

conſtitutionesq; Principum per noui operis nunciationem tuemur. Impoſitiuam, cum quis, poſteaquam ius ſuum deminuit, alterius auxit: hoc eſt, poſteaquam ſeruitutem ædibus ſuis impoſuit, contra ſeruitutē fecit. l.de pupillo.5. §.Sextus, vbi gloſſ.& Doct.ff.de oper.noui nunc. & in §. ſed etſi, & in §. meminiſſe.

Opus autem nouum quis facere videtur, Aut ædificando, aut detrahendo aliquid, quod priſtinam faciem operis mutet l.1. §.opus.vbi Doct. paſſim.ff.de operis nou.nūc.et hoc edicto permittitur, vt ſiue iure, ſiue iniuria opus fiat, per nunciationem inhiberi.deinde remittetur inhibitio, eatenus quatenus prohibendi ius is, qui nunciauit, nō haberet.l.1.in princ.vbi gl.1.et aliæ ſeq. & Caſtren.poſt alios.ff.de operis nou.nunc.Et cōpetit aduerſus opera futura; nō aduerſus præterita; hoc eſt aduerſus ea, quæ nondū facta sūt, ne fiant.d.l.1.§.hoc autem.vbi glo.Bart.in princ. & cæteri ſcribētes.ff.eod. Et nunciās nouū opus non habet neceſſe prætorē adire.l.1.§.nūciatio. vbi glo.et Bart.ff.eod.Nā per manū, hoc eſt per Lapilli iactū nouum opus inhiberi poteſt.l.de pupillo.5.§.meminiſſe.vbi glo.et Doct.ff.eod.Qui autē ſimplici verbo nunciat poſſeſſionē amittit, ſi eā habet; Si verò per Prætorē; vel per Lapilli iactū non vtiq; d.§.meminiſſe.vbi glo.et Doct. & l.1.§.in operis, vbi glo.in verbo.aduerſariū. et Caſtrē.poſt alios.ff.eod.Benè pōt Prætorē adire pro nouo opere nūciando.d.§.meminiſſe. Sed aliter opere nūciato debēt litigatores ſeſe Prætoriæ iuriſdict. cōmittere.l.1.§.et poſt.ff.eod.Cōtradicit glo. ibi in uerbo, cōmittunt declarādo, ideſt cōmittere poſsūt.et ita notat ibi Bar.in 1.notabili.

Verum hoc edictū non datur, ſi quis non nouū opus, ſed vetus fulciat.l.1.§.ſi quis ædificiū, vbi gl.in verbo, fulciat, et in uerbo, ne poſſimus, Bar. et alij in princ.ff.de oper.nou.nūc.Nec minus, ſi quis Riuos; aut Cloacas purget, vel reficiat. l.de pupillo 5.§.ſi quis riuos.vbi glo.in verbo, Cloacas, in verbo, reficere, et aliæ ſeq. et Bart.et alij ff.eod.l.Seruius.3.§.ſi quis riuū.ff.de Riuis.l.1. §.ſi quis purganti.ff.de Cloacis. Nec minus accōmodatur, ſi in re mobili opus fiat; nam datur ſolū ſi in re ſoli opus fiat.l.1.§.hoc autē il 2. & ibi glo.in verbo, cōiuncta, in verbo ad ea opera, & in verbo, in ſolo. Bart.in princ.et cęteri oēs. ff.de operis noui nunc. Minus accomodatur, ſi in re cōmuni opus fiat, nam Socius Socia opus nouū nunciare non poteſt; niſi nomine proprio faciat. l.in prouinciali.3.§.1. & §.quod ſi ſocius.ff.de oper. nou.nunc. eſt enim huius edicti beneficium extraordinariū; & ideo non cōpetit niſi in ſubſidiū, & ideo ceſſat vbi habet locū ordinarium cōmuni diuidundo; vt hic. d.l. in prouinciali, vbi glo. in verbo, quia poſſim: et Doct. in princ. ff.eod. Et generaliter Prætor ab hoc edicto cætera quoq; opera excipit, quorum mora periculū aliquod eſt allatura. Nā in his contemnendā putauit operis noui nunciationē. l.de pupillo. §. ſi quis riuos, ibi præterea, & ibi: Toties, vbi glo. in verbo, periculū declarat de cuius periculo ſit intelligendū. & Bart.in princ. ff.de operis nou. nunc. Et nuncians debet iurare de calūnia corā Iudice parte pſente. d.l.de pupillo.5. §.qui opus.vbi glo.in verbo, nuntiare, et Bart.ff.eod.

Et hoc edictum cōpetit ei ad quem pertinet res ipſa.l.1.§.iuris noſtri. ff.de oper.nou.nunc. vbi glo.et Caſtrē.ff.eod.ſiue conſiſtat in Dominio, ſiue in ſeruitute. l.vnica. §.ius is habet. ff.de remiſſionibus. Itē Fructuario loci nomine domini. d.l.vnica.& l.2. & l.1.§.fin. ff. de oper. nou. nunc.l.inter ſeruiētes. 14.in fin.ff.de ſeru.vrb. præd.l.etſi fortè.6.§.fin. ff.ſi ſeruit.vindic. Itē ſuperficiario, qui habet vtile dominiū l.in prouinciali §.ſi ergo.& ibi Bar.ff.de oper.nou.nūc. Item pupillo tutore authore l.de pupillo.vbi glo. magna.& in verbo, tutore, ff.eod. Sed non cōpetit vno ex ſocijs.d.l.de pupillo.§.ſi pluriū, quia poteſt vni competere, & alijs non.d.§.ſi pluriū. ubi glo.& Bart. ff.eod. Verum ſi in publico aliquid fiat, omnes Ciues opus nouum nunciare poſſunt. l.3. §. fin. vbi gloſſ. in verbo, omnes Ciues, & in verbo, nam reipub. & Bart. ff. de oper.nou. nunciat. & l.quarta ff. eod.

Nunciatio autem fit cuilibet præſenti, adeo vt etiā fabris, vel opificibus, qui eo loci operantur opus nouū nunciari poſſit; et generaliter cuicūq; qui in re præſenti fuit Domini operisvè nomine.d.l.de pupillo 5.§.nunciationem. vbi glo. in verbo, nunciationem factam, & Bart. ff.de oper.nou.nunc.l.etſi 7.§.ff.eod.& l.cuilibet.11. ff. eod. & ſufficit vni nunciatum eſſe; & nocet omnibus.d.l.de pupillo.5.§.ſi plurium.vbi gloſſ. & Bart. ff. eod.

Et quia nunciatio eſt in rem, non in perſonā. l.operis 10.cum lege ſequen.ff.de oper.nou.nunc. l.is cui.23.§.quia nunciatio.ff.eod. ſufficit ideo cuicumq; & furioſo, et infanti factam fuiſſe; hoc eſt cuilibet intelligenti veluti fabro facta, infantem, & furioſum tenet, item abſentem, inuitum, & ignorantem. d.l.operis, 10. & l.11. & l.1.in fine, §.nunciatio.ff.de oper.nou.nunc. & vbique gloſſ. & poteſt fieri omnibus diebus, d.§. nunciatio. vbi gloſſ. in verbo, omnibus, & Bart.in princ.ff.eod.& debet fieri in ipſo opere;

& in loco, vel locis vbi opus vel opera fiunt. l. de pupillo. §. nunciationem. & §. ſi quis forte. & vbique gloſſæ. & Doct. & §. ſi in pluribus locis. vbi gloſſ. ff. eod. Poſt factum opus fruſtra ſit nunciatio, niſi ſit tantum inchoatum nõ perfectum. l. 1. §. 4. vbi gloſſ. & Bart. ff. de oper. noui nunc. l. Prætor ait 20. §. ſiue autem. vbi Paul. de Caſtro. ff. de oper. noui nunc. & ideo qui opus nouum nunciat, in teſtationem referre debet, ſi quid operis iam factum eſt l. non ſolum. 8. §. qui nouum opus, & §. ſed vt probari. vbi gloſ. Bart. & Paul. de Caſtro. ff. eod. Et in quo loco. d. l. de pupillo. 5. §. qui nunciat. vbi gloſſ. & Bart. ff. eod. & qui nunciat nomine alieno tenetur cauere de rato. d. l. 5. §. qui procuratorio. declara vt in gloſſ. in verbo, ſatisdabit. Nunciatio enim iã facta finitur morte nunciantis. l. 8. §. morte, quia ex parte nunciantis eſt in perſona. gloſſ. & Bart. in d. §. morte. Alienatione d. §. morte, itẽ morte, & alienatione nunciati d. §. morte, vbi gloſſ. & Bart. ff. de oper. noui nunc. Item finitur ſi lis intra annum non ſit finita. l. vnica. C. eod. Sed in Curia Capitolij inſtantia eſt biennalis. vt ſupra c. 81. Finitur ſi per Prætorem opus nouũ nunciatum fuit; deinde prohibuerit. l. ſi opus. 16. ff. eod. nam per ſecundam interlocutoriam contrariam primæ, cenſetur à prima receſſum. d. l. ſi opus. vbi Paul. de Caſtro. in 1. notab. Item trãſactione. l. 1. §. inde quæritur. Eſt enim hoc edictum inductum principaliter in fauorem priuatorũ; ideo ſuper ipſo poteſt paciſci. Bart. in d. §. inde quæritur. ff. eod. Finitur etiam cautione præſtita de opere demoliendo, eo caſu quo non rectè fuerit nec iuſtè ædificatum. l. de pupillo. 5. §. ſi is cui. l. non ſolum 8. §. ſi cum poſſem. l. ſtipulatio 21. ff. de oper. noui nunc. & vbique Doct. l. ſi alius 7. §. remiſſione ff. quod vi aut clam. Sed ſi quis paratus ſatiſdare, & nuncians non velit ſatiſdationem de opere demoliendo recipere erit nunciatio ex hoc finita per remiſſionem. l. Prętor ait. 20. §. ſi quis, & l. 5. §. ſi is cui. vbi gloſſ. & Doct. ff. de oper. noui nunc.

Sed antea quam ſit aliquo ex dictis, vel forſan alijs modis finita nũciatio iam facta; Is cui nouũ opus nunciatũ eſt debet abſtinere ab opere donec vel caueat, vel remittatur; vel aliter finiatur. l. non ſolũ. 8. §. ſciendum. & §. ſi cũ poſſem, & vbiq; glo. & Doct. ff. de oper. nou. nunc.

Sed ipſa noui operis nunciatione denegata; nihilominus legitimæ actiones firmæ manent. lege ſciendum. 19. quia licet nunciator ſuccumbat, nõ ideo experiri ordinarias actiones prohibetur. Caſtren. in d. l. ſciendum. ff. de oper. nou. nunc.

Verũ ſi noui operis nunciatione contẽpta, nunciatus nihilominus opus fecerit cogetur, illud deſtruere per actionem de opere demoliendo. l. Prætor. 20. vbi glo. 1. & 2. ambo in verbo, Prætor. & in verbo, reſtituas. l. ſi alius. 7. §. remiſſione vbi glo. & Doct. ff. quod vi aut clam. Niſi nunciatio fuerit remiſſa. d. §. remiſſione. l. cum procurator. 13. §. ſi in remiſſione. ff. de oper. nou. nũc. l. de pupillo. §. ſi in pluribus. ff. eod. Et id fiet etiã ſi iuſtè ſit poſt nunciationem ædificatũ. d. l. 20. §. ait prætor. ff. eod. Quod enim antea factum eſt non deſtruetur. l. 1. §. 1. ff. eod. d. l. 20. §. ſiue autem. ff. eod. Et datur perpetuò, & hæredi cæteriſque ſucceſſoribus competit. Aduerſus ipſum quoque qui opus fecit, vel factum ratum habuit. d. l. Prætor ait. 20. §. hoc interdictum. Nam ex hoc edicto oritur interdictum de opere demoliendo, ſi fiat contra nunciationem, etiam ſi iure factũ ſit. Caſtren. in d. §. interdictum. de d. l. 20. quod reſtitutorium vocatur, glo. in d. l. §. Interdictum in verbo, interdictum. ff. de oper. nou. nunc. Sed ſi vnus ex pluribus non ædificauit. hic factum ſociorum non præſtabit, & ſic hoc interdicto non tenebitur. d. l. de pupillo, §. ſi plurium ff. eod. Niſi alij de eius voluntate ædificauerint, Tunc enim, & ipſe hoc interdicto tenebitur. lege ædibus 18. ff. de oper. nou. nunc. vbi Paulus de Caſtro in princ. poſt gloſſ. & alios. Item hoc interdicto de opere demoliendo tenetur qui opus fecit; qui opus factum ratum habuit l. Prætor ait 20. §. hoc interdictũ. vbi glo. & Caſtren. ff. eod. Item & poſſeſſor tenetur, l. ædibus 18. in fine vbi gloſſ. in verbo, fiat. Emptor vtique tenetur. l. vlt. Nam hoc interdictum demolitorium eſt in rem ſcriptum, & ideo tranſit in ſingularem ſucceſſorem glo. & Bart. in d. l. vlt. ff. de oper. nou. nunc. Item eo tenentur hæredes, & cæteri ſucceſſores. d. l. Prætor ait 20. §. hoc interdictum ibi planè. & l. cui nouum, 22. & d. l. vlt. & vbique gloſſæ & Doct. ff. de oper. nou. nunc. Sed ſi eſſet ſatiſdatum de opere demoliendo; quod fieri non poteſt niſi poſt ſex dies vigore ſtatuti huius & apparuerit iniuſtè factũ fuiſſe, & ita ſit iudicatum datur actio ex ſtipulatu de demoliendo; ſeu reſtituẽdo opere. l. ſtipulatio. 21. §. ſi quis autem, & §. habet autem. ubi gloſſ. & Paul. de Caſtro. ff. de operibus nou. nunc. Niſi id quod factum eſt faciem operis non habeat, dicta lege ſtipulatio. §. opus. ubi gloſſ. & Caſtren. ff. eod. Et tandem actione ex ſtipulatu demolitur, ac reſtituitur boni uiri arbitratu. d. l. ſtipulatio 21. d. §. opus. ibi ſiuè autem. ff. eod. & ſi demolitũ, ſeu reſtitutum non fuerit; quanti ea res eſt, ex ſtipu-

Digitized by Google

ſtipulatu competit actio ad intereſſe. d. §. opus. vbi glo. in verbo. ſiuè, & duæ gloſſæ ſequentes, & Caſtrenſ. poſt alios in princ. Stipulatio enim tanti committitur, quanti iudicatum fuerit. d. §. opus. in fine. & l. ex operis. 12. vbi gloſſ. in verbo, iudicatum, ff. de oper. nou. nũc. & quamuis pro parte opus reſtitutum ſit, Nihilominus in ſolidum datur actio ex ſtipulatu, donec totum demoliatur; vel reſtituatur. l. 2. in princ. & ibi gloſſ. ff. de Prætor. ſtipulat. Qui autem ſatis dedit non poteſt prohiberi opus facere; & datur interdictum prohibitorium ei qui ſatis dedit, ne quis probibeat eum facere volentem donec cauſa ventilatur. l. Prætor act. 20. §. deinde. & §. hoc interdictum. & vbique gloſſ. & Caſtren. in princ. ff. de oper. nou. nunc. Niſi fortè repromiſſum tantum; non ſatisdatum ſit; vel niſi cautũ non perſeueret. d. §. hoc autem. vbi glo. in verbo non erit. & in verbo, non perſeueret, & Paul. de Caſtro in princ. Sed ſi nuncians recuſauerit ſatisdationem accipere ei erit imputãdum. d. l. 20. §. deinde. vbi Paul. de Caſtro. & in §. ſequen. ibi aut per te ſtat. vbi glo. in verbo per te ſtat. Sed ſi aliquando ſtetit per Nunciatorem, quominus ſatisdetur, nunc non ſtat. interdictũ ceſſat d. l. 20. §. ſi aliquando. vbi glo. in verbo ſtetit. & alia ſequentes, notant licere variare; & quod vltima mora nocet. notat ibi Paul. de Caſtro. in princ. ff. de oper. nou. nunc. Et hoc interdictum ne vis fiat ei poſt ſatisdationem etiã poſt annum competit hæredibus, ceteriſq; ſucceſſoribus. d. l. 20. §. fin. vbi gloſſ. in verbo, hoc interdictum, & Paul. de Caſtro in princ. ff. eod. Et Procurator qui nouum opus nunciauit, & ſatis accepit interdicto propoſito conuentus ne ius fiat, debet ſatisdare iudicatum ſolui, non autem rem ratam Dominum habiturum, ideoq; exceptiones Procuratoriæ ei non ſunt opponendæ. l. de pupillo. 5. §. fin. cum legibus ſequen. vbi gloſſ. & Bart. ff. de oper. nou. nunc. & de Procuratore, & de actione ex ſtipulatu de Rato. vide tex. in l. cum procurator 13. in princ. & in §. ſi Dominus & ibi gloſſ. & Paulus de Caſtro.

De donationibus inter viuos, & cauſa mortis. Cap. CXLIX.

CVm Reipublicæ interſit, fraudibus, quæ in donationibus frequenter, & facilè committuntur, obuiare: Statuimus, vt donationes quæ inter viuos, etiam inter virum & vxorem reuocabiliter, ſiue irreuocabiliter, ſeu mortis cauſa fiunt, niſi donans in ipſa prima ſcriptura (quam etiam matricem ſiue imbreuiaturam appellant) coram Notario & Teſtibus, manu propria illico, & incontinenti, in actus celebratione ſe ſubſctipſerit; vel ſi ſcribere neſciat, aut nequeat, aliũ loco ſui ad ſcribendum adhibuerit: & niſi ſaltem duo Teſtes ex quinque, qui in donatione cauſa mortis adhibentur, & ſimiliter duo in donatione inter viuos, in ipſa prima ſcriptura, eodem tempore quo donans ipſe, ſe ſubſcribãt, irritæ ſint & nullæ, & nullũ ius donatarijs ex eis acquiratur: nullaq; ex eis oriatur, nec exerceri actio valeat; & ſi iuramentum appoſitum reperiatur, fraudulenter appoſitum cenſeatur: inſtrumentaq; aliter celebrata, nullam prorſus fidem faciant in iudicio vel extra, nec aliqua alia etiam extrinſecus probatione iuuari, vel adminiculari poſſint. Quam tamen primam ſcripturam liceat Notarijs extendere, cum clauſulis, & cautelis conſuetis, non mutata ſubſtantia.

De donationibus inter viuos, & cauſa mortis. Cap. 149. Gloſſ.

Donatio dicta eſt à dono, quaſi doni datio. l. ſenatus. 35. §. donatio. ff. de donat. cauſ. mortis. & donari videtur quod nullo iure cogente conceditur. l. donari. 29. ff. de donatio. l. donari. 83. ff. de reg. iur. & l. cuius 54. ff. eod. Donatio non connumeratur inter bonæ fidei contractus. l. eum qui 22. vbi gloſſ. in verbo, non deputetur, Sed eſt cõtractus ſtricti iuris nominatus, et ideo ex mora non veniunt vſuræ. d. l. eum qui. vbi gloſſ. & Bart. in princ. ff. de donat. l. ſi quis argentum. 35. §. ſed ſi quidem C. de donat. vbi Salycet. Sed quia donationum duo ſunt genera: mortis cauſa, & non mortis cauſæ. §. 1. Inſtit. de donat. l. 1. ff. eod. vtramque ideo hoc ſtatutum complectitur tàm in rubro; quàm in nigro; & pro illis faciendis præciſam formã inducit; qua non ſeruata non intelligitur aliquo modo donatum. quando enim ſtatutum aliquid inducit pro forma, illa eſt ad vnguem ſeruanda; vt dixi ſupra in c. 140. verſ. & vbi per Iudicem.

Sed ſeruata ſtatuti forma donatio valet, & Donatario datur actio ad rem donatam conſeruandã; vel conſequẽdam. l. ariſt. 18. §. fin. ff. de donat. l. ſi quis argentũ 35. §. ſed ſi quidẽ C. eod. Niſi fortè filiusfamilias donauerit. l. filiusfam. 7. in princ. nã iſte neq; inter viuos, neque cauſa mortis etſi habeat peculium non poteſt ſine iuſta cauſa; vel ex permiſſione Patris donare. d. l. 7.

vbi gloſſ. & Bart.in princ.ff.de donat.l.contra iuris. 28. §.ſi filius ibi nam cum verum. ff. de pactis. l.in ædibus. 9. §.penult. ff. de donat. & l.2. in princ. ff.eod. Limita 2.niſi mente captus donauerit. l. Modeſtinus.23. §.finali vbi gloſſ. in verbo, non poſſe, quia non poteſt conſentire; & ideo nihil alienare. l.is cui. ff. de verborum obligat. Limita. 3.niſi inter virum, & vxorem irreuocabiliter inter viuos ſit donatum per allegata ſupra.in cap.135. Limita 4. Niſi nolenti, & inuito ſit donatum. l hoc iure. 19. §. non poteſt.ff.de donat. intellige directo; ſecus per obliquum glo.in d.§.nõ poteſt,in verbo,non poteſt, & in verbo,acquiri.l.inuito 70.ff.de reg.iur.et l.inuitus.198. §.fin.ff.eod. Limita quinto ſi res quæ donata fuit Donatarij non fiat. exemplo l. in ædibus 9.§.fin.vbi glo.in verbo,non poteſt.et Caſtren. in princ. ff.de donat. & l.ſi filius. 14. C.eod.l.ſed etſi 15.§.fin.ff.de contrab.empt. Limita ſextò. Niſi vxor conſtante matrimonio dotem donauerit. l. conſtante 21. vbi gloſſ. Bart. Bald. & Salycet. C. de donationibus. Limita ſeptimò. Niſi quis ſpem futuræ hæreditatis donauerit.l.quidam.30.§.fin.nam per hanc donationem Donator efficitur hæreditate indignus, & donatarius ex ea nihil conſequetur. d.§. fin. vbi gloß. & Bart. & l.nam ei. 31.vbi glo.ff.de donat. Limita octauo niſi donatio ſit imperfecta; quia careat aliquo ex requiſitis ab hoc ſtatuto; ſed ſuperfluum ſi quid aderit, ex eo non vitiabitur.l.verba.37.C.de donat.Limita nono ſi nullis adhibitis teſtibus non fuerit ſcripta & à donatore vel alio pro eo ſcribere ignorante ſubſcripta in matrice; & à Teſtibus, hoc enim exigit hoc ſtatutum; licet ſecus ſit de iure communi quoad ſubſcriptionem Teſtium, l.in donationibus. 31.C.de donat. ſtatutum vltra ſubſcriptionem donatoris, vel alterius de eius voluntate exigit etiam ſubſcriptionem teſtium. ius commune ſolius donatoris d.l.31. & l. nec ignorans. 10. ibi nec ſpecialiter ſubſcripſiſti. C. de donat. & præſentia Iudicis non æquipollet ſubſcriptioni ab hoc ſtatuto requiſitæ, Rota coram Cardinale Blaucbetto in Romana de Caris 13. Iunij 1584. Limita decimò, niſi donatio eſſet immodica, & in actis non inſinuata.l.donatio. 25.l.lata.27.C.eod.l.ſi quis argentum.3. §.ſed in his omnibus. De iure communi immodica donatio inſinuationẽ requirens antiquitus erat donatio excedens ſolidos ducentos. §.& cum retro. Inſtit. de donat. Imperator Iuſtinianus antiquum ius corrigens, ſtatuit eam donationem inſinuatione indigere, quæ trecentos ſolidos excedat.l.ſancimus.34.C.de donat. Tandem idem Imperator hanc ſuam conſtitutionem mutans pro trecentis ſtatuit ſolidos quingentos. lege ſi quis. 36. §.fin. C.de donationibus d.§. & cum retro. Inſtit.eodem ſtatutum ſub cap.150. hoc libro 1. inſinuationem exigit in donatione ducatos ducentos excedente. Limita vndecimò, niſi donator poſtea ſuſceperit liberos hoc enim caſu totum quidquid largitus fuerit reuertitur in eiuſdem donatoris arbitrio, ac ditione manſurum. lege ſi vnquam 8. vbi gloſſ. & Doct. & latiſſime præſertim Tiraquell. C. de reuocand. donatio. Limita duodecimò, niſi conditio donationis defecerit; vel cauſa propter quam facta fuit, non ſit ſecuta l.2.§.fin. vbi gloß.in verbo, condictione, & Bart. in princ. ff.de donatio. & l. & generaliter 3.vbi gloß.in verbo, Conditio, ff.eodem l.ſed ſi mors. §. fin. ff. eod. ſed oportet quod conditio apponatur in continenti ante perfectam donationem non poſt perfectam l. perfecta 4. C.de donat.quæ ſub modo. dixi in tract. de conditionibus par.2. cap.1. quæſt.71. Limita decimotertio niſi donatarius fuerit ingratus erga Donatorem; nam ex illius ingratitudine poteſt Donator eam reuocare. §.ſciendum vbi glo. Inſtit.de donat.l.vltima.vbi gloſſ.& Doct. C.de reuocand.donat.vbi quinque dinumerantur. Primò ſi donatarius donatario atroces iniurias intulerit; Secundò ſi manus ei intulerit. Tertiò ſi damnum dederit in bonis donatoris. Quartò ſi vitæ periculum ei intulerit. Quintò ſi legi donationis non paruerit, & l.1. C. eodem l.donationes 9. C. eod. Additur ſexta ſi libertus Donatarius Patrono donatori obſequium non præſtiterit. d.l.1. & vlt. C.de reuocan.donat. Verum præmiſſa non procedunt pro matre donatrice quæ tranſiuit ad ſecũdas nuptias poſt factam filio donationem; vel quæ inhoneſtè vixit; hoc enim caſu Mater eam non reuocabit ex cauſa ingratitudinis.l.his ſolis.7.vbi gloß.Baldus, & alij C. de reuocandis donat. Verum ſolus Donator non autem hæredes, & ſucceſſores poſſunt hoc iure reuocandi ex ingratitudinis capite donationem vti. d.l.vlt. §. hoc tamen. vbi glo.in verbo inſtituere. Bald.& Salycetus. C.de reuocãdis donat.ex alio capite, & hæredes Donatoris vti poſſunt. Limita decimoquartò. Niſi donatarius poſtea eãdem re donatori retrodonauerit, Tunc n.donationis anteced.inſtrum.actis ſequentib. obeſſe non põt, ſed inſtrum.donationis ſequentis obeſt antecedẽti. l.ſi ea 23. C.de bonis mater. Sciendũ eſt etiam hoc ſtatutũ procedere etiã in donat.præſumpta. Gabr.in cõſ.142.n.22 lib.2.

lib.2.In acceſſorijs ad alios contractus nõ habet locum. Rot. coram Card. Blanchetto in Romana vena ferri die 24.februarij 1592.et non habet locum in donatione facta à patre,vel matre filijs, Sarnen.q.98. & 99.lib.1.& ſupra ver. verum &c.

De donationibus inſinuandis.
Cap. C L.

VBicumque donatio, quæ de iure inſinuationem requirit, excedit ſummam, ſeu valorem ducentorum ducatorum, inſinuari debeat infra ſex menſes à die donationis factæ per acta alterius Notarij actuarij; aliàs vltra dictam ſummam ducentorum ſit nulla, nec renunciari poſſit ſolennitati inſinuationis legitimè faciendæ: & iuramentum tam in ipſa donatione,quàm in renunciatione ipſius inſinuationis cenſeatur fraudolenter appoſitum, nec contrarium probari,vel adminiculari poſſit. Ad validitatem autem actus inſinuationis, ſeu inſtrumenti de dicto actu inſinuationis celebrati, ſufficiant duo Teſtes, etiã quòd ſe non ſubſcribant.

De donationibus inſinuandis.
Cap. 150. Gloſſ.

Huic ſtatuto correſpondet tex. in l. donatio. 25.C.de donat.in l.lata. 27.C.eodẽ.in l.ſi quis argentum.35.§.ſed in his.C.eod. §.& cum retro.Inſt.de donationibus.l.ſancimus.34.& l.ſi quis.36.§.fin.C.eod.& eſt ſeruandum etiam per forenſes facientes donationes in Vrbe, Caputaquen.in deciſ.206.par.3. An autem donatio excedens ſummam à ſtatuto præfinitam; valeat pro ſumma ducatorum ducentorũ ſine inſinuatione?& dic quod ſic per illa verba, ibi in ſtatuto alias vltra dictam ſummã &c. quæ irritant,quod vltra datum eſt; & ita etiã valet de iure communi d.l.ſancimus. 34.§.ſi quid autem.l.vt mihi.21.ff.eod.§.ſed & illud. An in caſibus à iure communi exceptis requiratur ex diſpoſitione præſentis ſtatuti inſinuatio? Et dic quod non,quia ſe cum iure communi in hoc conformat ibi vbicũque donatio & cætera: & ideo limitabis inſinuationem non requiri in illis caſibus, in quibus de iure communi non eſt neceſſaria.

Prima itaque limitatio erit ſi donatio ſummam ducentorum ducatorum non excedat. ita enim diſponitur in ſtatuto.& de iure communi vbi deficit ſtatutum ſi non excedat ſummam quingentorum ſolidorum. tunc enim quamuis non ſit actis inſinuata nihilominus valet l.ſi quis argentum.35.§.ſed in his omnibus.l.ſancimus.34.C.de donatio. Limitatio ſecunda eſt Niſi plures res,vel ſummæ diuerſis temporibus donatæ ſummam ſtatuti, vel eo deficiente cõmunis iuris excedant,quia pro iſtis pluribus donationibus annullandis non fit coaceruatio in vnam ſummam, diuerſitas enim temporum pluralitatem donationum inducit,& ideo quot ſunt ſummæ, tot ſunt donationes; & non fit cumulatio d.l.34.d.§.ſi quis autem poſitus poſt Auth. Item & vbi gloſ. in verbo, Intelligantur, & ibi Doctor. C.de donation. Quod idem eſt eadem ratione,ſi quid annuum ſit donatũ, vt vnius, aut alterius anni redditus non excedant legitimam quãtitatem, licet plurium annorum cumulati redditus illam excedant, ſine inſinuatione ſubſiſtunt.d.l.ſancimus. 34. §.ſi quis autem. il 2. poſt d.Auth.Item & vbi glo. Bald.Salyc.& alij.C.de donatio.Limitatio tertia eſt niſi donatio ante nuptias facta ſit: nam hæc ſine inſinuatione valet.d.l.ſancimus. vbi glo.Bald. & Salycet.in princ.& in §. alias verò.vbi glo.in verbo,etiam niſi.C.de donat.l.minoribus.17.C. de donat. ante nuptias. & §.1. vbi Bart.Auth.vt ſponſalitia largitas, Rot.diuer. in deciſ.125. per totam. par.1. Limitatio quarta eſt,niſi donatio in cauſas pias facta appareat d.l.ſancimus.34.§.exceptis. & §.alias verò.vbi gloſſ.in verbo,ad quingentorũ, Bart. Bald. & Salycet. C. de donationibus. intellige, & declara, vt in l.illud.16. C.de ſacroſ.eccleſ. hac declaratione oblitus valere indiſtinctè abſque inſinuatione,tenet Tiraquell. de priuilegijs piæ cauſæ.priuileg.24.vbi citat multos. Limitatio quinta eſt niſi ſit facta donatio in redẽptionem captiuorum.l.ſi quis.36.C.de donat.Tiraquell.vbi ſupra.in princ. Limitatio ſexta eſt niſi illis ſit donatum, quorum ædes incendio, vel ruina ſint conſumptæ.d.l.ſi quis. 36. §.eãdem. vbi Bart.& Bald.in princ. d.l.36. C. de donatio. Limitatio ſeptima eſt, niſi Dux, ſeu Magiſter militum,militibus donauerit.d.l.36. vbi Bart.& Bald.in princ. Limitatio octaua eſt niſi per Imperatorem, ſeu Imperatori donatum ſit.l.ſancimus. 34. vbi Bart. Bald. & Salycet. C.de donatio.l.illud.16.C.de ſacroſ.eccleſ.§.illud quoque. Auth. vt non fiant pignorationes. Limitatio nona eſt niſi vſuræ à creditore remiſſæ vel condonatæ ſint l.modeſtinus. 23.vbi glo.& Bart.ff.de donationibus.Limitatio de-

Digitized by Google

tio decima eſt. Niſi immodica donationis donator ſit creditori donatarij delegatus, & creditor agat: nam contra eum non poterit de nõ inſinuatione excipere, ſed poterit agere contra donatarium delegantem l. purè. 5. §. ſi eum. ff. de doli mali except. & l. vt mihi. 21. ff. de donationib. Et ſi donatarius donatore ſciente in donato loco ædificauerit non poterit donator agere ex defectu inſinuationis ad donationem reuocandam niſi expenſas reficiat l. purè. 5. §. ſi donauit. ff. de dol. mal. except. Nec refert pro ipſa ſubſtinenda apud quem Iudieem ſit actis inſinuata, quia inſinuatam fuiſſe ſufficit l. in hac 30. C. de donationib. l. lata. 27. in fine. C. eod. Niſi aliter, vt in Vrbe Conſtantinopolitana diſpoſitum fuerit, l. ſecundum 32. C. de donatio. ſciendum eſt etiam quod fructus partus, & alia, quæ donator ob moram cum re donata præſtare tenetur donationem non augere, vt ex illo augumento inſinuatione indigeat, quia attenditur ſolum ſumma, ſeu valor rei donatæ l. in ædibus. 9. §. ex rebus. & l. cum de donatione. 11. ff. de donatio. Limitatio vndecima eſt niſi mortis cauſa donatio facta ſit, vel facta inter viuos in vltima voluntate ſit confirmata l. donationis. 25. §. ſi verò ſpecialiter. C. de donat. inter vir. & vxor. l. vltima. C. de mortis cauſa donationis. Limitatio duodecima eſt niſi per donatorem fuerit iuramento firmata, Io. And. ad Specul. de inſtrum. edit. §. porro. in vlt. addit. Roma. conſ. 26. Aret. conſ. 47. Alex. conſ. 26. lib. 7. Dec. in conſ. 239. & 432. Pariſ. in conſ. 33. nu. 45. & in conſ. 69. nu. 67. lib. 3. Guid. Pap. deciſ. 350. Capic. deciſ. 159. Clar. §. donatio. q. 18. & alij allegati per Seraphinum de priuilegijs iuramenti. priuileg. 73. nu. 3. Sed contrariæ opinionis fuerunt Bart. in l. modeſtinus ff. de donat. Caſtren. in conſ. 345. nu. 6. lib. 1. Calcan. conſ. 25. & alij citati per Seraphin. vbi ſupr. ſub n. 3. ver. contrariam, ſed prima eſt magis communis, vt ibi per eum. Sed an idem ſit ſtante hoc noſtro ſtatuto, quod infra ſex mẽſes debeant donationes excedentes ſummã ducatorum ducentorum in actis inſinuari, alias vltra dictam ſummam ſit nulla? & dic quod non, quia iuramentum propter hoc ſtatutum nõ tollit defectum inſinuationis, vt fuit reſolutum in Romana quinquagintamillium coram Decano 23. februarij 1572. Rot. diuerſ. in deciſ. 125 nu. 13. & 14. par. 1. Nam donatio excedens legitimam ſummam & ſi iurata ſit, eſt nulla à principio propter ſtatutum, & iuramento remoto vtiq; de iure communi eſt nulla ab initio, Soccin. in conſ. 77. nu. 19. lib. 1. Rot. diuerſ. in d. deciſ. 123. nu. 13. & 14. Limitatio decimatertia eſt niſi donatio ſit præſumpta reſultans ex tacita remiſſione ſine ſcriptura, Rot. in Romana de Martijs 13. Iunij, & 4. iulij 1601. coram Corduba. Secus ſi reſultaret ex confeſſione dotis, Gabr. conſ. 142. lib. 2. Ruy. in conſ. 132. nu. 18. Clar. in §. donatio. quæſt. 18.

De contractibus ſine certa ſolemnitate non valituris. Cap. CLI.

VOlentes etiam fraudibus obuiare, ne mulieres ex earum ſimplicitate, & puberes etiam maſculi, qui adhuc imperfectæ ætatis exiſtunt, defraudentur: Statuimus, vt Pacta de non petendo, Refutationes, Quietationes, & Donationes, quæ à quibuſcunque mulieribus, vel minoribus viginti annis maſculis, ſiue ſub patria poteſtate, ſiue ſui iuris exiſtentibus fient, nullius ſint roboris, vel momẽti, niſi duobus cõiunctis proximioribus adhibitis, quorum non interſit, etiam medio iuramento approbantibus, non eſſe in præiudicium earundem mulierum, vel minorum; & ſi ſub patria poteſtate exiſtant, vocentur ex linea materna, & nihilominus præſentia patris interueniat: & ſi aliqui coniuncti non exiſterent, cum curatoris legitimi auctoritate, ac ſemper cum Iudicis competentis decreto, cauſa in ſcriptis illi expreſſa & inſinuata, ac plenè cognita, contrahere debeant: & iuramentum aliàs præſtitum, cenſeatur dolo & metu extortum, & nihil operetur.

De contractibus ſine certa ſolennitate non valituris. Cap. 151. Gloſſ.

Alio Mediolanenſi huic ſimili ſtatuto magnam, & optimam parauit dotem Io. Stephanus Lambertengus in tract. de contractibus eorum, qui ſine certa ſolemnitate contrahere nõ poſſunt; quæ quidem dos eſt omnino cum iſto communis. Hoc enim ſtatutum etſi loquatur in quatuor tantum caſibus, tamen extenditur ad omnes contractus læſiuos, Puteus deciſ. 164. lib. 1. deciſ. 7. & 55. lib. 3. Rota diuerſ. deciſ. 529. nu. 4. par. 1. & in Romana hæreditatis de Ghiſiis coram Gipſio 26. octobris 1588. in Romana cambiorum coram Cardin. Mellino 28. Martij 1593. & in Romana releuationis coram Ortembergo 22. martij 1602. Tiraquell. de legib. connub. Gloſſ. 3. nu. 105.

Non

Non habet locum ſi contractus ſint ſine dolo celebrati inter Ciues extra territorium, Rota diuer. deciſ. 162. nu.2. & 3. par.1. & in Romana donationis coram R.P.D.Orano 29.martij 1599. & in Romana hæreditatis coram R. P. D. Litta. Item nec ſi ſint celebrati in Vrbe, vel eius territorio per procuratorem, & ratificati extra, quia attenditur locus ratihabitionis in quo contractus recipit perfectionem. Gloſſ.in clemen.ſi duobus. vbi Anchar. num.6. Imol. nu. 20. vt lit. penden. Tiraquell. de retract. lignag. §.1. Gloſſ.10. nu. 68. Lamberteng. vbi ſupr. ad fin.tit. nu.216. quæſt.68. Rota coram R. P. D. Litta in d.Romana hæreditatis 14. martij 1603. vbi d.iura adducebam.

Nec minus habet locum in contractibus modicæ ſummæ: nam in iſtis non ſunt neceſſariæ ſolemnitates, quia mulier, & minor pro modica ſumma validè, etiam ſine ſolemnitatibus obligantur, Bald.in l.ſancimus. col.2. C. de donat. ſequitur, & alia multa adducit Lamberteng. vbi ſup. Gloſſ.5.nu.2.& ſeq. & per totam firmat plures quæſtiones ad rem iſtam pertinentes. Et quid ſi iurauerint ſe maiores? Vide Rom. conſ. 52. Afflict.deciſ.322.nu.2.& 393. nu. 12. & 13. Dec. conſ.212. nu.3. Anchar. quæſt.16.& 20. Bald.in conſ.213. lib.2. de hoc & in propoſito noſtri ſtatuti, quoties mulier, vel minor ſine ſolemnitate ab eo tradita contraxerint, contractus erit nullus, etiam ſi minor ſe maiorem iureiurando aſſeruerit, minori ætate probata. l.1. & 2. C. ſi minor. ſe maiorem. de hac re latè Tiraquell.in tract. de legib.connub. glo.8. q. 16. multa pro vtraque parte dicit, & tandem firmat non valere ſecundum Iac.Belui. in diſputatione incipien. lege Perusina, Io.Andr.in addit.ad Spec.de ſenten.prolat.§.vt autem.col.2.verſ.procedendũ. vbi citat Nico. de Matt. pro quo omnes adducunt tex. in l.quid enim. in princ.& §.fin. & in l. prece. ff. de dol. Contrarium quod valeat tenuit Alex. in conſ.122. per totum. lib.6. Anchar. in conſ. 226. Abb.in cõſ.71. lib.1. Alex. in conſ.54. in 3.dub.lib.1.& in conſ.38. lib.4. vt res videatur controuerſa. & ideo diſtinguẽdum puto. Aut enim minor ſimpliciter ſine iureiurando aſſeruit ſe maiorem per errorem, & tunc minori ætate probata aſſertio hæc ei nõ nocet. d.l.1.& 2. C. ſi minor ſe maiorem dixerit, quod idem erit ſi fuerit circumuentus, & dolo inductus ad ſe maiorem affirmandum. l.3.& l.1. vbi Doct. & Caſtren.C.eod. Aut minor id doloſè affirmat, vt ſecum contrahentem decipiat, & valet contractus d.l.3. in princ. & §.1. quod intellige quantum ad eum contra quem minor dolum committit, non enim quoad alios. Ang.in d.l.3. verſ.vltimo pro intellectu, Caſtren.col.2. verſ.in ſecundo caſu.C.ſi min.ſe maior. dix. Sed ſi ille cum quo minor contraxit ſciebat eum eſſe minorem: tunc licet minor ſe cum dolo maiorem dixerit, ſibi non præiudicat.Bart. in d.l.3.vbi Caſtren. C. ſi minor ſe maior. Caſtren. in conſ.53. col.2. lib.2. Sed ſi iureiurando interueniente affirmauit ſe eſſe maiorem; & euidenter non conſtabat eſſe minorem ſibi tunc præiudicat. d.l.3. C.eod.l.minor. 32.ff.de minoribus 25. annis. l.de tutela.7.C.de in integr.reſtit.minor.glo.in d.l.3.in verbo, per teſtium, Bart. circa fin. ver.vlt. nota. Alberic. Angel. Salycet. & alij. An autem idem erit quando contractus eſt nullus ob non ſeruatas ſolemnitates ſtatuti in contractibus minoris requiſitas, & ſunt opiniones, vt dixi ſupra, & iuramentum in quo ſe maiorem affirmat an ei nihilominus præiudicet, & ſunt opiniones, vt per Lamberteng.de contractibus.gloſſ.8.nu.81. & ſequen. Sed quando iuramentũ per minorem præſtitum præſumitur à ſtatuto dolo, & metu extortum, & irritatur, vt fit in hoc noſtro ſtatuto in fine, res dubio caret, Minorem ſe maiorem etiam cum iuramento affirmantem ſibi nõ præiudicare, Curt.iun.in conſ.118.col.fin.verſ. ſed quid. & conſ.119. col. 3. ver.ſed quid fortius, Soccin.iun.in conſ.3.lib.2. Contrarium tenuit Anchar. in conſ.226. Abb.in conſ.71. Caſtren. in conſ. 53. lib. 2. & hanc amplectitur Lamberteng. vbi ſup. d.glo.8.nu.92. & ſeq.& diſtinctione reuertitur ad primam opinionem. nu.95. & ſeq. Caputaq.in deciſ.200.par.3.& in deciſ.190. eadem par. 3. quæ veriſſima eſt in Statuto Vrbis authoritate Papæ condito, & confirmato, cum expreſſa mentione, quod in eis in certis expreſſis caſibus iuramenti validitas reſtringitur, vt patet in Literis Gregorij XIII. in princ. Statutorum appoſitis, vt noſtro in caſu minor nec iureiurando ſibi præiudicet, ſtatuto Papali authoritate ita diſponente, vt per Corn. in conſ. 121. col.2. lib.4. & in conſ.53. lib.3. & in conſ. 99. lib.4. Roman.d.conſ.12. Gozzad.in conſ.16.col.penult.ver ſexto, & vltimo. qui inquit tale ſtatutum expreſſè confirmatum à Papa valere, Pariſ.in conſ.97.col.2. ver. nec obſtabit iuramentum. lib. 3. Lamberteng. gloſſ.8.nu.106. Item hoc ſtatutum non procedit ſi maior, vel mulier deliquerint, quia ſine ſolemnitatibus ex delicto quaſi obligantur

l.ſi

l. ſi ex cauſa. 9. §. nunc videndum. ff. de minoribus. 35. annis. l. auxilium 37. §. in delictis. ff. eod. limita niſi negando delictum pœna ipſius delicti creſcat. hoc enim caſu negatio ei non præiudicat ſine ſolemnitatibus ſtatuti. d. l. ſi ex cauſa. 9. ſed in proceſſu contra minorem faciendo eſt ei dandus Curator. l. Clarum. & ibi Bald. & Salicet. C. de auth. præſt. Lamberteng. gloſ. 1. nu. 356. & infra lib. 2. c. 11. Item 5. non procedit ſtatutum contra libertatem per minorem datam ſeruis ſinè ſolemnitatibus. d. l. 9. §. fin. ff. de minoribus 25. annis l. 2. C. ſi aduerſus libertatem. l. quos retrahi. 3. C. eod. & l. vlt. C. eod. Verum de dolo vtilis actio erit in id quod minoris interfuit. d. §. fin. & d. l. 2. & 3. & l. minor. 48. §. 1. ff. de minor. 25. annis. l. 1. in fine. C. ſi aduerſus libert. l. eleganter. 7. in princ. ff. de dolo malo. Item 6. hoc ſtatutum non procedit quando mulier, ſeu minor vtiliter contraxerunt. l. 1. C. qui & aduerſus quos in integr. l. 1. in fine. ff. de minoribus. 25. annis. Romanus in l. mutum. §. fin. ff. de acquir. hæredit. Alex. in addit. ad Bart. in l. apud Iuliũ. §. fin. in ver. dicit ſtatutum. ff. ex quibus cauſ. in poſſeſ. eatur. Natt. in conſ. 173. col. 2. lib. 1. latè Tiraquel. de legibus connub. glo. 8. quæſt. 8. & le mort ſaiſit le viu par. 7. declarat. 1. n. 5. Dec. in l. non omnis. §. ſi pupillus ff. ſi cert. petat. & in conſ. 572. & alij allegati per Lamberteng. de contractibus. finis. nu. 165. & ſequen. & nu. 168. dicit communem. Miſſinger. obſeruat. 34. cent. 2. Item 7. non procedit ſtatutum quando minor filius familias non ſibi ſed Patri contraxit. l. 3. §. ſed vtrum. §. de minoribus l. cum mandatu. 23. ff. eod. l. emilius. 38. §. fin. ff. eod. l. 1. C. de filio familias minore. l. 2. C. eod. l. eum non ſolum. §. vbi autem. C. de bonis quæ liberis. Item. 8. non procedit quando minor filius familias iuſſu Patris mutuum accepit d. l. 3. ff. de minoribus 25. annis; Nec minus quando realiter, & verè accepit mutuum; quia nemini licet cum alterius iactura ditari. l. nam hoc natura. ff. de condict. indeb. l. iure naturæ. ff. de reg. iur. l. ſed & ex dolo ff. de dolo. Tiraquel. de legibus connub. glo. 5. nu. 132. & Lambertengus vbi ſupra. gloſ. 24. nu. 2. & per totum. Item 9. non procedit in ſeruo minore cui dominus rem agẽdam commiſit. d. l. 3. §. fin. ff. de minoribus 25. annis, niſi fortè agatur de damno tangente ipſum ſeruum minorem exemplo. l. ſi tamen. 5. & l. ait prætor. 7. §. non ſolum. ff. eod. Nec minus in muliere; vel minore nomine alieno contrahentibus, quia non ſe, ſed mandantem eius nomine contrahunt obligare dicuntur. Imo la in l. quamuis. ff. de acquir. poſſeſ. Bald. in l. quæſitum. ff. de in ius vocan. Bart. in l. apud Iulianum. §. fin. ff. ex quibus cauſ. in poſſeſ. Crauett. in conſ. 100. Tiraquel. de leg. cõnub. gloſ. 5. q. 15. nu. 180. & per totum. Item 10. non procedit hoc ſtatutum ſi minor cum minore, vel mulier cum muliere contraxerit. l. verum. 11. §. penult. ff. de minoribus 25. annis. l. ſi minor. 34. ff. eod. Niſi contra quem ex hoc ſtatuto agitur ſit factus locupletior. d. l. 11. & 34. l. ſi apud minorem. ff. de minoribus. l. verum. §. item quæritur. ff. eod. de qua re latè Lamberteng. vbi ſupra. Finis. nu. 118. vſq; ad nu. 128. Rota diuer. in deciſ. 557. & 558. par. 1. Item 11. non procedit ſi minor, ſeu mulier cõtraxerint cum patre. l. patri. 27. §. fin. ff. de minoribus l. 2. C. qui, & aduerſus quos. Tiraquel. in præfatione l. ſi vnquam. nu. 26. C. de reuocan. donat. Alex. conſ. 106. lib. 1. & conſ. 29. lib. 3. Niſi pater nuptias iterauerit, & tutelæ remiſſionem à filio filiaué impetrauerit. §. porrexit potentiæ noſtræ. auth. 155.

Latè Tiraquel. de legib. connub. gloſ. 5. nu. 33. & ſequen. & in l. ſi vnquam. nu. 26. C. de reuoc. donat. Lamberteng. vbi ſupra nu. 100. vſq; ad nu. 116. limitat, diſtinguit, ac declarat. & ſtante ſequenti ſtatuto c. 152. prohibente ſine Patris conſenſu contrahere pater non poterit ſibi ipſi conſentire, & ſic contractus non valeret niſi in præiudicium patris. Alciat. reg. 1. præſumpt. 2. de præſumpt. nu. 5. Lamberteng. vbi ſupra n. 102. facit Caputaq. in deciſ. 205. per totum par. 3. Viuius opin. 796. num. 5. Item 12. non procedit ſi Mulier donauerit filijs. Crauett. in conſ. 39. nu. 14. poſt Bald. in conſ. 407. lib. 2. Cephal. in conſ. 9. lib. 1. conſ. 116. nu. 25. lib. 2. controuertitur, & diſtinguitur per Tiraquel. de legib. connub. gloſ. 8. q. 12. nu. 110. quem Lamberteng. vbi ſupra nu. 109. & ſequen. Item 13. non procedit ſi ſobriè, & prudenter contraxerit, nec leſus ſit in ipſo contractu, ſed poſt contractum damnum fatale acciderit. l. verum. 11. §. ſciendum. de minorib. l. quod ſi minor. 24. §. non ſemper. ff. eod. d. l. 11. §. vnde Marcellus. quod intellige de alio fatali damno, quam iudiciali, & per litem. l. minoribus 6. ff. eod. Lamberteng. vbi ſupra gloſ. 3. nu. 8. & muliere, & minore volentibus ſtare contractui ſine ſolemnitatibus celebrato. Surd. in deciſ. 179. nu. 17. Item 14. non procedit ſi mulier, & minor iure communi vſi ſint.

l. vlt.

Digitized by Google

l.ult.C.de in integr.reſtit.l.nihil conſenſui.116. §.penult.ff.de reg.iur. Item & 15. non procedit ſi minor mandato Patris contraxit l.cum mandat. 23.in princ.ff.de minor.l.quod ſi 24. l.denique 3. §.ſed vtrum. ff.eod. cum quo declara niſi ipſe damnum ſentiat d.§. ſed vtrũ. & ſupra. ver. 9. Item 16. procedere non videtur ſi alio modo vel alia actione indemnes ſeruari poſſunt l. in cauſa 16. in princ. & §. generaliter.ff. de minoribus l. ſi curatorem. 3.C. de in integ. reſt. minor. l.cum et minores.4. C. ſi aduerſus rem iudic. l. quos retrahi. C. ſi aduer.liber. l. 1. C. in quibus cauſ. in integ. reſt. neceſ. non eſt. l.2.C. eod. l. in minorum.C.eod. quod intellige de omni damno etiam litis l. minoribus.6. ff. de minoribus.

Item 17. non procedit ſi minor maior factus quod geſſit in minori ætate nulliter; ratum poſtea habuerit. l.2.C. ſi maior factus ratum habuerit.l.1.C. eod.l.deniq.3.§. ſi quis. ff. de minor.Lamberteng.vbi ſupra Finis.n.182.& ſeq.

Item & 18. non procedit, & auxilio huius ſtatuti non iuuantur niſi accepta reſtituerint l. intra vtile.39.§.fin.ff.de min.l.vnica.C.de reputatio.Rot.diuer.dec.111.p.1. Nec minus procedit quando fecerunt, quod expediens erat, vt puta pacẽ, ita Lamberteng. de contract. gloſ. 1. num.348. & ſequen. & nu. 336. & ſequen.

Item & 19. non habet locum ſi minor ſuccedens maiori ratione minoris ætatis intendat cõtractum maioris defuncti reſcindere. l. cum quidam.§. ex locato. ff. de vſuris. l. non intelligitur §. ſi quis palam. & §. cum quinquennium.ff. de iure fiſci. l.1.C. credit. euict. pign. non debe. l. qui in alterius. ff.de reg. iuris. Iaſ. in conſ. 162. col. 2.lib.4. Roland. conſ.99.ante finem lib.1.quod intellige in actu perfecto, & abſoluto per defunctum.l. ſicut. pro qua ſolutione eſt tex. in l. fiſcus cum in priuati.ff. de iure fiſci.vbi gloſ.& Bart.d. l.ſicut.C. de præſcript. 30.annu. d.l.cum quidam.§.ex locato.ff. eod. Lamberteng. vbi ſupra. Finis nu. 262. & ſequen. Soccin. in conſ. 48.

Item & 20. non procedit ſi minor, vel mulier ſuccedant ei cũ quo ſine ſolemnitatibus ſtatuti contraxerunt. Dec. in l. fin. col.2. ver. & per iſtum tex. C. de pactis. Soccin. in conſ.48. col.2. lib.1. Tiraquel. de legib. connub.glo.8. q.21. poſt Bald. Alex. & Iaſ. quos citat. Item 21. procedere non credimus, ſi mulier, vel minor ſe obligauerint pro dote. l. promittendo. ff. de iure dotium. l. fin. C. ad velleianum. Bald. nouel. de dote par.6. priuileg.48. Neguſan.de pignor. par. 8. in 1. membro. nu. 26. Natt. in conſ. 52. col. penult. & vlt. lib.1. Signor. in conſ. 49. col. 2. Calcan. conſ. 13. Blanchus de compromiſſis q.4.ver. cauſa dotis. Tiraquel.de retract. tit.1.§.1.gloſ.14. nu. 91. & ſequen. Pariſ.conſ.81. nu.9.lib. 3. vel pro donatione propter nuptias. Caputaquen. in deciſ. 199. par. 3. Puteus deciſ. 160. lib. 3.

Item & 22. non procedit ſi contrahant cum Eccleſia, Caputaquen. in deciſ. 172. nu. 9. & deciſ. 194. par. 3. Viuius opin.796.nu.1.Cott. in deciſ. 366. Lamberteng. glo. 1.nu. 14.

Item & 23: non procedit in obligatione neceſſaria.Caputaq. in deciſ. 199. lib.3. per conſ. Roman. 394. & Corn. in conſ.254.lib.1. Alex. conſ.215. lib.6. Soccin.conſ. 80. col. fin. lib.4. Tiraquel. de legib. connub. gloſ. 8. quæſt.23. per tex. in l. alienationes.ff. famil. erciſcun. l. qui poſuerunt. ff. de manu.teſtam. Signor.in conſ. 49. alios citat Lamberteng. gloſ. 1. nu. 1. & 2. per totum.

Item 24. non procedit fauore illius mulieris quæ virili veſte induta contraxit cum ignaro ſui ſexus. glo. in l. ſi decipiendi.ff. ad S.C. velleia. Alex. in conſ.122. lib. 6. Tiraquel. de legib. connub. gloſ. 8. nu. 135. & 142. & 143. Nam Deuter. c.22. præcipitur mulieri, ne viri habitum induat, & è conuerſo, & ſi ſecus fecerit mulier ad decipiendum non iuuabitur hoc ſtatuto per mox allegata. Niſi ille cum quo contrahit ſciat eſſe mulierem; quia ſciens non decipitur. l. nemo videtur. vbi glo. & doct. ff. de reg. iur. l. 1. §. vſque adeo ff. de iniur. Tiraquel. vbi ſupra d. nu. 142. & 143.

Item 25. non procedit ſi huic ſtatuto fuerit per æquipollens ſatisfactum; ſed regula eſt in contrarium quod non poſſit per æquipollens ſeruari. Iaſ. in conſ. 97. Alex. in conſ. 22. lib.6. Tiraquel. de legib. connub. gloſ.7. nu.188. Poteſt bene abundantius ſeruari eius forma adhibendo plures cõſanguineos; vel conſenſus poteſt à requiſito conſanguineorum numero per æquipollentia verba præſtari. Iaſ. in l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. col. 2. ff. de acquir. hæredit. Tiraquel. vbi ſupra. nu.94. & eſt tex. in l. 3. vbi glo. ff. de author. tutor. Bald. in conſ. 290. lib. 3. per tex. in l. etiam.ff. de ant. tutor. Lamberteng. gloſ. 7. nu. 89.

Item 26. non procedit in donatione cauſa mortis. Soccin. in l. 2. ff. de legat.1. Soccin. iun. ibi nu. 60. Rubeus in conſ. 27. controuertitur apud Lamberteng. gloſ.23. nu.2. & ſequen. & Viuium opinione. 796. nu. 3. & ſequen.

Item

Item 27. non procedit hoc ſtatutum ſi conſanguinei non velint ſine rationabili cauſa conſentire; quia ſi ſine recuſent Iudex prouidebit cum alia ſolemnitate in eorum defectum à ſtatuto aſcripta; & illa deficiente ſunt à Iudice cogendi conſentire. Butr. in c. cum conſuetudinis. de conſuetud. Abb. in c. nullus. de iure patron. & in c. quod Dei timorem. circa fine. de ſtatu monach. Bart. & Alex. in l. ſi cum dotem. §. eo tempore. ff. ſolut. matr.

Item 28. non procedit in hermafrodito maiore. Bald. in d. l. omnes Populi. col. 9. verſ. quid ſi ſtatutum. ff. de iuſt. & iur. Anchar. in repet. c. canonum ſtatuta. verſ. venio ad quartum. de conſtit. Item 29. non procedit in muliere ſine ſolemnitatibus huius ſtatuti acceptãte tutelam filiorum. Bart. & alij in l. 2. ff. de legat. 1. Alciat. reg. 1. præſum. 52. nu. 7. de præſumpt. Alberic. in tract. ſtatutor. quæſt. 100. Bald. in conſ. 105. lib. 4. Angel. in l. filius familias. circa medium. ver. quæro. ff. de his qui ſunt ſui. Sed cum hoc ſtatutum comprahendat omnes contractus ex quibus mulier lædi poteſt: de hoc valde dubito, & pro reſolutione videatur. Tiraquel. de legib. connub. gloſ. 5. nu. 133. & 181. & Lamberteng. gloſ. 3. nu. 24. & ſequen. vſq; ad 27.

Item 30. non procedit in contractu celebrato per mulierem tutricem ſuorum filiorum legitimè deputata, ſi tutorio nomine cõtrahat. Alex. in l. quæſitum: in fine. ff. de in ius vocan. de qua re latè Lamberteng. gloſ. 3. nu. 27. & ſequen. vſq; ad nu. 38.

Item 31. non procedit vbi modica ſolemnitas fuit omiſſa, Tiraquel. de iudic. in rebus exiguis. nu. 11. ſed cum ſit inducta pro forma eſt etiam in minimo ſeruanda. idem Tiraquel. vbi ſupra nu. 12. quando enim ſtatutum inducitur ad obuiandum fraudibus, vt iſtud ibi in princ. volentes etiam fraudibus obuiare &c. dicitur fauorabile. Felin. in c. de quarta. col. 5. in fine. verſic. & ſi eſt aliqua diſpoſitio. de præſcript. & dicitur conforme iuri naturali, ſecundum quod fraus eſt prohibita, Bald. in Auth. ingreſſi. nu. 24. in fine. C. de ſacroſ. eccl. eſt ad vnguem ſeruandum, vt ſæpè dixi etiam in vtroque foro, vt probat Soccin. in conſ. 97. col. 2. lib. 1. Alex. in conſ. 119. nu. 20. ac alij allegati per Caputaquen. in deciſ. 216. in princ. & nu. 11. parte 3.

Item & 32. non videtur procedere in tranſactione facta in vrbe inter forenſes; ſed contrarium eſt verius; quia ſeruatur etiam inter forenſes in vrbe contrahentes. Dec. in conſ. 283. col. 6. Gozzad. in conſ. 49. nu. 13. in tranſactione de neceſſitate ſit refutatio in ſtatuto comprehenſa. Caputaq. in deciſ. 195. in princ. & nu. 5. parte 3.

Item 33. non procedit in alienatione facta per minorem; vel mulierem ex præcepto Teſtatoris. l. 1. in princ. l. magis puto. §. ſi pupillus. ff. de rebus eorum. l. 1. & l. penult. C. quan. decreto opus non eſt. Tiraquel. de legib. connub. glo. 8. nu. 148. & ſequen. & nu. 194. Alex. in conſ. 64. lib. 2. Pariſ. conſ. 85. col. fin. lib. 3. Roland. in conſ. 99. col. penult. lib. 1. Item 34. non procedit quando mulier quietat ex cauſa neceſſaria. Rota in Romana Domus ſeu concordiæ. 5. Iunij 1595. coram bonæ mem. Cardinale Seraphino, pro hoc faciant allegata ſupra ver. Item & 23. Item 35. non procedit in donatione remuneratoria. Rota in Romana Vineæ, & bonorum coram Robuſterio 21. Iunij 1568. Item 36. non procedit in refutatione iuris de præſenti non competentis. Rota diuer. in deciſ. 228. in m. ſcriptis D. Alexandri Falciani. Item & 37. non procedit in donatione præſumpta reſultante ſine ſcriptura ex tacita remiſſione. Rota in Romana de Maſſis 13. Iunij & 4. Iulij 1601. coram Corduba. Secus in donatione reſultante ex confeſſione dotis. Gabr. in conſ. 142. lib. 2. Item 38. non videtur procedere in contractu Iudei maioris annorum tredecim, quia ex l. Moſaica Maſculi poſt 13. fœminæ poſt 12. annum habentur pro maioribus; quæ lex eſt inter ipſos ſeruanda. Cald. in conſ. 10. & in conſ. 30. Natt. in conſ. 621. Barbat. conſ. 15. col. 2. lib. 1. Soccin. in conſ. 72. in fine lib. 1. Fely. in c. Iudei il 2. de Iudeis. Tiraquel. de primog. q. 66. nu. 32. contrarium in terminis tenet Surd. in deciſ. 133. nu. 2. & ſequen. per tex. in l. Nemo Iudeorum. C. de Iudeis. Barbat. conſ. 29. lib. 3. Corn. in conſ. 260. in fine lib. 3. Pariſ. conſ. 2. nu. 29. lib. 4. Rolan. conſ. 25. lib. 3. Bece. conſ. 84. An autem ius dicendi de nullitate contractus ob non ſeruatas huius ſtatuti ſolemnitates tranſeat ad hæredes. & dic vt per Lamberteng. de contractibus ad finem. quæſt. 88. nu. 265. & ſequen. & vide infra c. 154. de læſione in fine verſ. an autem ius agendi &c.

De contractibus prohibitis cum filijsfamilias. Cap. C L I I.

AVctoritate Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ, in hac parte nobis ſpecialiter attributa

tributa

tributa,ſtatuimus,vt Filijfamilias Romani Ciues, vel incolæ,etiam Clerici ex nullo contractu poſſint ſe,aut ſua bona quoquo modo obligare, etiam ſi cum alio Filiofamilias contrahant, & liquido conſtet,bona & pecunias pro quibus ſe obligauerunt, ad eos cum effectu perueniſſe. Sed contractus & obligationes ab eiſdem, & eorum fideiuſſoribus, etiam principaliter obligatis,factæ, nullius ſint roboris vel momenti, etiam ſi contractus prædicti,quouis iuramento, quod dolo & metu extortum eſſe cenſeatur, & nihil operetur,obligatione camerali,cenſurarum, aut mandati executiui, ſiue termini ſuſceptione, vel quocumq; alio arctiori vinculo fuerint roborati. Nec ſi ipſi Filij familias quandocunque ſui iuris effecti fuerint, huiuſmodi contractus vnquam robur aliquod accipiant,aut conualeſcant. Excipimus autem ſi ijdem Filijfamilias de conſenſu & voluntate, aut mandato patris, vel Aui, in cuius poteſtate ſunt, contraxerint, vel ſi acceptam pecuniam, in rem patris, vel Aui,ſeu in id quod oneribus patris, vel Aui incumbit, verterint; aut ſi Mercatores, negocijs præpoſiti, inſtitoresuè ſint,aut à patre ſeorſum habitent,& publicè pro patribusfamilias habeantur; & reliquos caſus quib. Filijfamilias ex cauſa mutui de iure cõmuni ſine iuramento, non obſtante Senatusconſulto Macedoniano, obligantur.

De contractibus prohibitis cum Filijsfamilias. Cap. 152. Gloſſ.

Alexand. in conſ. 125. num. 10. lib. 1. dicit huiuſmodi ſtatutum non valere contra iuramẽtum; ſed cum ſit conditũ authoritate Papæ cum expreſſa iuramenti reſtrictione; vt dixi ſupra; valet, & ſeruatur. Roman. in conſ.12. Grammatic. in deciſ.12. num. 9. & 10. & alij allegati ſupra in cap. 151. & habet ſinpatiam cum Macedoniano; licet omnes obligationes filiorum familias annullet; nam aliquas Macedonianũ admittit. Non enim procedit Macedonianum, quando quis mutuum dedit alicui; quem filiumfamilias eſſe ignorabat. l. ſi quis 3. in princ. ff. ad S.C. Macedon. l. Iulianus 19. ff. eod. ſed non procedit in ignorantia ſupina, d.l. 3. & d.l. 19. & ignorantia vnius non prodeſt alteri, l. item ſi filius 7. §. non ſolum, & §. item ſi duos, ff. eod. Secundo non procedit ſi minor ætate filiofamilias maiori mutuam pecunia dederit, d.l. ſi quis 3. §. proinde, & in eo, ff. ad Macedonia. l. regula eſt, 9. §. 1. ff. de iuris, & facti ignor. l. Verum 11. §. fin. ff. de minoribus 25. annis, tunc enim minori cõtra filiumfamilias maiorem, erit ſubueniendum, etiam hoc ſtatuto non obſtante; quia de hoc caſu non dicit ergo. Tertiò non procedit Macedonianũ ſi filiusfam. filiofam. pecuniam erediderit. d.l. 3. §. Proinde, in fine. ff. ad Macedon. ſed cõtra diſponit hoc ſtatutũ ibi etiã ſi cũ alio filiofam. contrahant. Quartò non procedit Macedon. ſi libertus in fraudẽ patroni crediderit filiofam. l. ſi libertus 6. cum duabus legibus ſeq. ff. ſi quid in fraudem Patroni. Quartò non procedit Macedonianũ quando publicè Paterfamilias credebatur is cui creditum eſt, d.l. ſi quis 3. ff. ad Maced. l. 2. C. eod. vel ſe patremfamilias aſſeruit cum iuramento, l. qui cum eo 10. ff. de re iudic. l. apud Celſum, 4. §. contra ſenatuſconſulti, ff. de doli mali except. quicquid enim dixerint Roman. in d. conſ. 52. & Grammatic. in d. deciſ. 12. validè erit obligatus hoc ſtatuto non obſtante, quia replicatio de dolo ſicut impedit exceptionem Macedoniani etiam latis in eo ſententijs per text. in d.l. apud Celſum. §. contra ibi. eamque nocere debere, ff. de doli mali except. ita impedit exceptionem huius ſtatuti; Nam filijfamilias fraudolenti, & doloſi amittunt omne iuris beneficium, l. ſed etſi, §. interdum in fine, & l. eum qui. ff. quod cum eo. vbi Doct. Verum quia regula eſt pro filiofamilias, & habet intentionem fundatam in Senatuſconſulto Macedoniano, & in hoc ſtatuto, l. 1. ff. ad Macedonia. §. illud. Inſtit. quod cum eo, qui in aliena poteſt. Ideo dicens habitare ſeorſum à Patre, & pro Patrefamilias publicè haberi, neceſſe habet id tanquã regula exceptionem probare. Roman. in conſ. 123. num. 94. Alexan. conſ. 79. num. 5. lib. 7. Dec. in conſ. 142. num. 4. Et cum exceptio iſta data à ſtatuto duo copulatiuè requirat, vnum quod filij habitent ſeorſum à patre; alterum quod publicè habeãtur pro patribusfamilias, vtrumq; ideo eſt probandum; vt ſtatuto locus non ſit, l. ſi hæredi plures, ff. de condit. Inſtit. l. ſi is qui ducenta, §. vtrum, ff. de rebus dubijs. Et habitans in Domo Paterna vtens mobilibus, & vtenſilibus, & ab eo recipiens alimenta, & ſi pater ab eo abſit non dicitur ſeorſũ à Patre habitare. Surdus in deciſ. 35. num. 16. Et publica reputatio pro patrefamilias requirit probationem plurium actuum cum pluribus, & diuerſis perſonis, qui cadere non poſſint in eo; qui non ſit paterfamilias l. 3. in princ. vbi Bart. num. 3. ff. ad Macedon. l. 2. C. eod. latè Bald. in l. 1. num. 1. 2. & 6. C. eod. Et probatio publicæ reputationis ſit per famam; quia fama eſt id, quod publicè dicitur Bald. in d.l. 1. n. 1. Dicitur

enim quis ſe gerere pro Patrefamilias, quando id omnibus notum eſt, aut maiori parti Ferro in conſuetud. Burdegale. tit. de ſtatu et iure perſo. § 1. in fine; Requirit etiam hæc publica reputatio vltra plures actus, curſum longi temporis. Bald. in l. 2. num. 5 C. ſi aduerſus rem iudic. & ita obtinui in Romana nullitatis contractus 21. Iunij 1604. coram R.P.D. Ludouiſio. Quinto non procedit quãdo filiusfamilias inſtitor alicuius contraxit, l. item ſi 7. §. Interdum ff. ad S.C. Maced. Fulgoſ. in conſ. 75. col. fin. Lamberteng. glo. 1. nu. 380. & glo. 18. nu. 1. & 2. quod & explicitè excipit ſtatutum ibi. Aut ſi mercatores, negocijs præpoſiti inſtitoresvè ſint; &c. Sextò non procedit in milite filiofamilias, l. filiusfamilias, 7. § ſin autem C. ad Maced. quod intellige ſi in Caſtris degat. Septimò non procedit ſi caſtrenſe peculium habeat, l. 1. § fin. Cum l. ſeq. ff. ad Macedon. Septimò non procedit in filiafamilias, ſed contra eſt tex. in l. ſed ſi. 9. § hoc ſenatus. ff. ad Macedo. ſed contradicit non procedere in filiafamilias, Fulgoſ. in conſ. 75. col. 2 Alex. in conſ. 29. col. 3. lib. 3. in conſ. 234. col. 1. lib. 6. Dec. in l. 1. nu. 17. ff. de reg. iur. Tiraq. de retractu tit. 1. § 1. glo. 9. nu. 191. Octauo non procedit quando contrahit ex cauſa neceſſaria l. in pupillo. 47. §. fin. ff. de ſolut. l. 2. C. ad Macedon. l. Macedoniani. 5. C. eodem. quod declara niſi modum neceſſitatis exceſſerit l. itẽ ſi 7. §. quod dicitur. ff. ad Maced. l. alienationes ff. fam. erciſ. l. qui potuerunt ff. de manu. teſta. l. cum fidei. ff. de fideicõm. libert. l. 1. ff. de fundo dota. l. peto. §. prædium. ff. de legat. 2. l. tutor qui. ff. de admin. tut. vbi generaliter probatur quod prohibitio alienandi non comprehendit cauſam neceſſariam, Tiraquellus de legibus connub. gloſſ. octaua quæſt. 23. & alij quos citat Lamberteng. gloſſ. 1. numero 1. & 2. quod & ſupra fuit obſeruatum in capit. 151. Nono non procedit quando filiusfamilias contraxit pro ſorore dotanda. l. ſi filius. 17. ff. ad Macedon. l. item ſi. 7. §. ſed ſi filius. ff. eodem. Caputaquen. in deciſ. 199. par. 3. cum allegatis ſupra. capit. 151. ver. Item 21. Quod idem erit ſi contraxerit pro dotanda filia, l. profectitia, 5. §. ſi filiusfamilias, ff. de iure dotium. Decimò non procedit quãdo filiusfamilias cum iuſſu Patris, vel conſenſu contraxit. l. Macedoniani, 5. §. fin. C. ad Maced. l. 2. C. eod. l. ſi permittente 4. C. eodem, & ita explicitè excipit ſtatutum ibi excipimus autem &c. & ſupra capit. 151. ver. Item 8. Declara niſi Pater poſteaquam iuſſit mutauit voluntatem ante contractum, & intimauit volenti contrahere cum eius filio l. ſi tamen 12. ff. ad Maced. Vel niſi Nepoti in Aui poteſtate conſtituto, iuſſu vel conſenſu Patris creditum ſit l. filium. 14. ff. eod. & ita dicit ſtatutum ibi in cuius poteſtate ſunt. Vndecimò non procedit ſi Pater filium negociationi præpoſuit, vel mercem peculiarem exercere ſit paſſus. l. itẽ ſi. 7. §. interdum ff. ad Macedo. quod excipit etiam explicitè ſtatutum ibi, aut ſi mercatores, &c. Duodecimò non procedit quando fideiuſſor de voluntate patris pro filio interceſſit l. ſed ſi. 9. §. non ſolum, ff. ad Maced. quod, & admittit ſtatutum ibi excipimus autem &cæt. Quod idem videtur dicendum patre ſciente, & non contradicente, l. ſi tamen, 12. ff. ad Macedon. Decimotertiò Macedonianum non procedit quando alia res quam pecunia numerata credita ſit, niſi fortè adhibita fraude frumento, vel oleo dato vt illis diſtractis pecunia vteretur d. l. Item ſi. 7. § mutui, ff. ad Macedon. l. 3. §. is autem ff. eod. l. 3. C. eod. l. ſi quid, 13. ff. eod. & d. l. 7. § 1. ſtatutum noſtrum loquitur de omni contractu cuiuſcumque rei celebrato ibi ex nullo contractu per verbum vniuerſale negatiuum: Decimoquartò non procedit quando quis à filiofamilias eſſet ſtipulatus, poſtea patrifamilias effecto crediderit, & tradiderit quod antea erat ſtipulatus l. ſi quis 3. §. fin. & l. 4. & 5. ff. ad Macedon. quod & hoc ſtatuto non obſtante procedere arbitror, etſi contractus celebrati à filijsfamilias poſtea effectis ſui iuris ex diſpoſitione ſtatuti huius non conualeſcant; quia procedit in illis contractibus, qui omnem perfectionem habuerunt de tempore quo erant ſub poteſtate facit, text. in l. contra 6. ff. ad Macedo. vbi gloſſa, & Bartol. Decimoquintò non procedit quando ex contractu filiusfamilias locupletior ſit factus, ſed reprobatur per text. in l. ſed ſi. 9. § hoc ſenatus, ibi. nec intereſt ff. eod. Sed hoc non negat expreſſè hoc ſtatutum, ideo credimus teneri, ac obligatum eatenus quatenus locupletior factus appareat per tex. in l. Pupillus obligari, §. Pupillus, ff. de author. tutor. quod procedit etiam in mutuo, l. naturaliter, & ibi Bart. & Iaſ. ff. de condictio. indeb. & in commodato. l. 3. ff. commod. & in receptione ſolutionis debiti, §. at ex contrario. Inſtit. quibus alien. licet, & in receptione precij venditionis. l. fin. C. de vſu. pro empt. & cum inſtitoria actione agitur, l. verum & l. ſequent. ff. de Inſtit. actio. Et in actione negociorum geſtorum. lege tertia, §. pupillus, & lege ſi pupilli

in

in princ. ff. de negoc. geſtis l. litis cõteſtatæ ff. eod. & l. 2. C. eod. Eſt enim generale, vt non poſſit quis cum aliena iactura locupletari l. nã hoc natura. ff. de condict. indeb. l. iure naturæ, ff. de reg. iuris, l. ſed & ex dolo, in princ. et §. penult. ff. de dolo l. fin. ff. de alea. l. 3. §. ſi ſeruus pupilli. ff. de Tribut. actio. l. ſi me, & Titium. ff. ſi cert. petat. l. ſi vir, §. quod legaturus ff. de donat. inter virum & vxor. l. ſi quis, §. fin. ff. de inſtit. act. l. 1. §. ſi cum impubere, & l. 3. §. penult. ff. de petit. hæred. & eſt tex. omnium optimus. in l. apud Celſum. §. ſi quis, ff. de dolo malo. vbi generaliter dicitur procedere in omni perſona, & ita in terminis ſtatuti huius, voluit Tiraquel. poſt alios quos citat. de legibus connub. glo. 5. num. 132. Quando autem dicatur locupletior factus tradit gloſ. in l. 3. ff. commod. & glo. 1. in d. l. in pupillo, ff. de ſolut. & Bart. in l. 1. §. fin. in fine, ff. commoda. & in d. l. in pupillo, glo. in §. at ex contrario, in verbo, locupletior. Inſtit. quibus alien. licet, vel non. Dec. in l. certi condictio. §. quoniam, col. 1. ff. ſi cert. petat. glo. in l. fin. in verbo, locupletior. C. de vſucap. pro empto. vbi Ang. Bald. & Salycet. Decimoſexto non procedit quando pater ratum habuit contractum filij, vel partem ſoluit. l. ſi filius 7. in princ. et §. penult. C. ad Macedon. quod non negat hoc ſtatutũ; dum excipit ſi quod ex contractu percepit in rem Patris verterit, ibi excipimus autem. Decimoſeptimo non procedit quando Pater certior factus de contractu filij, ei non contradicit, ſi mandato Patris feciſſe aſſeruerit, l. ſi filius 16. ff. ad Maced. Decimooctauo non procedit quando filiusfamilias effectus ſui iuris debitum antea factũ agnouit. l. 2. C. ad Maced. quod non negat ſtatutum, etſi prohibeat conualeſcere quando ſunt filijfamilias ſui iuris effecti ibi. Nec ſi ipſi, &c. & ratio eſt quia intelligitur ipſis, in cuius fauorem eſt inducta nullitas volentibus, gloſſ. in l. eleganter, vbi Bart. Bald. & alij. ff. de dolo malo, Tiraquel. de legibus connub. glo. 8. num. 93. & in l. ſi vnquam: in verbo reuertatur, num. 16. et num. 392. C. de reuocand. donat. vbi declarat, & diſtinguit, quod idem facit Surdus in deciſ. 108. num. 4. 7. & 11. Rota diuer. in deciſ. 133. num. 12. par. 2. Surdus in deciſ. 179. nu. 17. & 18. & ſequen. & melius in deciſ. 69. Duo proponebantur. nu. 22. & ſequent. vbi reſpondet ad conſ. 128. Aretin. & ad alios ſub num. 27. vſque in finem. Declara tamẽ non procedere ſi fortè effectus maior debitum per ignorantiam agnouerit. l. vlt. ff. ad Macedon. Decimonono non procedit ſi ex contractu filijfamilias Pater commodum reportauerit, vtputa quia in ipſius patris rem quod filius accepit verſum ſit, l. item ſi. 7. §. proinde & l. ſi filius. 17. ff. ad Maced. quod nec negat ſtatutum ibi, vel ſi acceptam &c. Sed in rem patris vertiſſe non videbitur ſi pecuniam acceptam patri pro debito proprio ſoluit, patre ignorante. d. l. item ſi 7. §. proinde in fine. ff. ad Macedon. Sed dubitatur an hoc ſtatutum procedat in filiofamilias ſexagenario, & quidem procedere affirmat Soc. in conſ. 23. col. 4. li. 4. quia cũ prohibeatur ſe obligari ſine patris conſenſu videtur prohiberi ob patris præiudicium; non ob ſuam ipſius imbecillitatem, ſecundum Caſtren. in l. item qui in poteſtate, ff. de teſtamen. Alexan. in conſil. 106. lib. 1. Lamberteng. glo. 3. ſub nu. 26. & gloſſ. 18. num. 2. Vigeſimo non procedit in obligationibus quæ ex delicto ſeu quaſi contrahuntur, per allegata ſupra, in c. 151. ver. item 4. & Curt. iun. in l. ſi vnus, §. pactus ne peteret columm. 12. ver. quarto limitatur. ff. de pact. Boer. in conſuetud. Bitur. tit. 1. §. 4. Caſſaneus in Burgun. rub. 4. §. 1. glo. in verbo contraulz. col. 4. ver. Sexto limita Ferro in conſuetud. Burdega. tit. de ſtatu & iure perſo. §. 3. col. 6. Quod tamẽ eſt intelligendum quoad pœnam corporalem vel quoad pecuniariam vſque ad legitimam ſtante conſtitutione quod pater pro delicto filiorum teneatur vſque ad legitimam, Bald. in l. furioſum. in fine C. qui teſta. ſac. poſſ. de qua re latè Lamberteng. gloſſa 1. nu. 352. & ſeq. Nam valet ſtatutum quod pater pro delicto filij teneatur ad legitimam, Alex. in l. lex Cornelia. num. 8. ff. de vulgari. Iaſ. in auth. nouiſſima, nu. 8. C. de inoff. teſta. Gomeſ. in §. actiones. num. 24. Inſtit. de action. Didac. lib. 2. reſolut. c. 8. nu. 8. Marſil. ſing. 362. & 481. Viuius cõm. opin. in verbo, ſtatutum diſponens, & quoad peculium ipſius filijfamilias, vt per Roman. & Alex. in l. non ſolũ, §. ſi de vectigalibus, ff. de nou. oper. nunc. Iaſ. & Gomeſ. in d. §. actiones. Illud tamen certum eſt quod in confiſcatione non venit peculium profectitium. Ruy. in conſ. 24. n. 5. lib. 5. Curt. in conſil. 59. num. 12. Soccin. iun. in conſ. 77. num. 6. libro 2. Qui idem dicunt in peculio aduentitio, Pariſ. in conſil. 157. numer. 1. libro 4. Didacus vbi ſupra, num. 7. Cappella Tholoſan. in deciſio. 120. Idem concludunt ſcribentes in peculio Caſtrenſe; ſeu quaſi. Alexand. in l. 3. §. ſi filius nu. 3. Dec. num. 4. ff. quod quiſque iuris Pariſ. d. conſil. 157. numer. 36. Didac. vbi ſupra. Boſſius de bon. public. num. 71. Vigeſimoprimo non procedit hoc ſtatutum in ceſſione iurium. Baldus in conſil. 289. quæſtio iſta, libro tertio.

contra Pariſ. in conſ. 83. Pro reſolutione per totum lib. 3. Vigeſimoſecundo non procedit ſi & quando alieno nomine contrahit, Tiraquel. de legibus connub. gloſſ. 5. quæſtio. 15. cum alijs allegatis ſupra d. c. 151. verſ. item 9. Lamberteng. glo. 1. n. 377. et 378. alios citat, et declarat procedere quoad obligandum mandantem non ſe ipſum. Imol. in l. quamuis in fine. vbi Aretin. Angel. ff. de acquir. poſſeſ. Tiraquel. vbi ſupra, num. 180. Vigeſimotertio non procedit ſi cum patre ipſo filius contrahat, per allegata ſupra c. 151. ver. item 11. et per allegata per Lambertengum ad finem, nu. 100. & ſequen. limitat ac declarat ex Tiraquello, de legibus connub. gl. 5. n. 33. et ſequen. Vigeſimoquarto non procedit in rei communis diuiſione; verum quia cui non eſt permiſſam contrahere, & alienare, eſt vtiq; prohibitum ad diuiſionem prouocare, exemplo, l. ſi pupillorum, & l. inter omnes, ff. de rebus eorum, & l. fin. C. de fundo dota. & ita generaliter notauit Imol. in c. nulli. in fine, de rebus eccleſ. non alienan. ſequitur Opizo. in repet. l. filiusfamilias, §. Diui. nu 112. ff. de legat. 1. Tiraquel. de legibus connub. glo. 5. n. 216. Contrarium videtur poſſe ſubſtineri exẽplo feudi alienari prohibiti ſine domini conſenſu; quod tamen poſſit ſine eo diuidi. c. 1. §. præterea ducatus, de prohib. feud. alien. per Frider. Bart. in l. & ideo, ff. de condict. furti. Bald. in l. ſi familiæ col. 2. & ibi Salycet. C. famil. erciſ. Calder. in conſ. 52. Alex. in conſ. 189. col. 2. lib. 2. Corne. in conſil. 252. lib. 1. & in conſ. 24. lib. 2. Item exemplo emphiteutæ vtiq; alienare prohibito ſine Domini conſenſu; quod poſſit ſine eo diuidere, notat. Bart. in d. l. & ideo, l. fin. C. de iure emphit. c. potuit, de locato. Bart. in l. cum hi. §. ſi vni, circa medium, ff. de tranſact. in l. qui Romæ, §. duo fratres, q. 10. vbi Caſtren. col. 2. Alex. col. penult. Aret. col. penult. Iaſ. nu. 117. Ripa, nu. 88. ff. de verb. obligat. idem Bart. in conſ. 58. Specul. de locato. §. nunc aliqua. ver. 72. quæritur, nu. 93. Alber. de ſtatutis, p. 1. q. 110. Roman. in cõſ. 182. Alex. in conſ. 189. lib. 2. Corne. in d. conſ. 252. lib. 1. & d. conſ. 24. lib. 2. Iaſ. in conſ. 54. lib. 3. Ruyn. conſ. 63. lib. 1. Cephalus conſ. 59. num. 33. & 34. lib. 1. Capel. Tholoſ. q. 75. Et exemplo prohibitorum alienare ex Teſtatoris præcepto, qui tamen poſſunt inter ſe diuidere l. voluntas C. de fideicommiſ. quem Bar. ad hoc allegat. in d. l. et ideo, & exemplo rei litigioſæ de iure alienari prohibitæ, toto tit. ff. de alien. Iudic. mutan. cauſ. facta. Tamen diuidi poteſt, l. fin. C. de litigioſis §. 1. Auth. eod. & prohibita ceſſione, vt in l. per diuerſas, C. mandati, non eſt prohibita diuiſio Alberic. vbi ſupra d. quæſt. 110. quia in ea non præſtatur laudemium, vt dicit ibi Alberic. Contrarium conſuluit Roman. in conſ. 182. in 2. dubio. Vt ideo res videatur in noſtro propoſito valdè dubia. Ideo puto ſic definiri poſſe; Aut diuiſio fit de fructibus, vel gratia commodioris Culturæ Agrorum, & non procedit, & talis diuiſio ſubſtinebitur ſine eius ſolemnitatibus ſiue verſemur in caſu ſtatuti cap. 151. ſiue huius ſtatuti, cap. 152. quia huiuſmodi diuiſio eſt minoribus permiſſa ſine Iudicis decreto, glo. in l. Lucius & Titia. & ibi Bald. ff. famil. erciſ. Bald. in l. 1. in fine, ff. de rebus eorum, Cuneus in l. inter omnes, C. de predijs minor. Ioan. And. ad Specul. in rub. de curat. Idem in Vaſallo, Bald. in l. cõmuni diuidundo, in 1. lectu. ff. communi diuid. Idem in Eccleſia, glo. in l. iubemus. in verbo, diuidere, ſequitur Cuneus Bart. Bald. Salyc. Caſtren. num. 3. & 4. C. de Sacroſanct. Eccleſ. Imol. in c. nulli in fine, de rebus eccleſ. non alienan. Soccin. Iun. in conſ. 79. lib. 1. Aut diuiſio eſt facienda quoad proprietatem & dominium, & tunc procedit ſtatutum, & talis diuiſio facta à minore, muliere, filiofamilias, non ſeruata ſtatuti forma eſt nulla, l. ſi pupillorũ, ff. de rebus eor. l. inter omnes, C. de præd. mino. Ioan. And. ad Specu. vbi ſupra, & non poſſunt ſe inuicem ad diuiſionem prouocare, d. l. ſi pupillorum, & d. l. inter omnes. ex generali regula quia alienare prohibiti de qua ſupra: Et prouocati ab alijs non poſſunt ſine ſolemnitatibus ſtatuti diuidere per ſupra deducta, etiam quod alij non ſubiaceant ſtatuto quia maiores, & extra patriam poteſtatem, Bart. in l. cum hi §. ſi vni. circa medium, ff. de tranſact. Caſtren. ibi nu. 4. & in conſ. 432. lib. 1. Verum prouocati mediante perſona eorũ Tutoris ſi pupilli fuerint, tunc facta diuiſio ſubſiſtit ſine ſtatuti ſolemnibus, glo. in d. l. inter pupillos, ff. de author. tutor. Bal. in l. 1. C. ſi aduer. tranſact. & in l. 1. ff. de rebus eorũ, & in l. quoties, C. de fideicom. Lamberteng. gloſ. 1. nu. 36. alios citat, quod idem eſt ſi maiores ſint ad diuiſionem prouocati mediante perſona curatoris, per mox allegata. Ita enim cum Pupillis, & minoribus legitimè agitur. l. 1. C. de in litem dando tutore, cum alijs allegatis ſupra in c. 49.

Vigeſimoquinto hoc ſtatutũ non procedit in filijsfam. forenſib. nã etſi præcedẽti c. 151. ẽt inter forenſes procedere affirmauerimus in vèr. itẽ et 32. Tamẽ hoc ſtatutũ expreſsè diſponit, vt filijfam. Rõ. Ciu. vel Incolæ ex nullo cõtractu etc. vt ſit neceſſaria una qualitas à ſtatuto appoſita, vel

quod

Digitized by Google

quod ſint Ciues Romani, vel Incolæ. per allegata ſupra in c.41. Bart. in l.1.§.ait prætor. ff. ne quid in flumine publico. Felyn. in c.2. de reſcrip. Afflictus deciſ. penult. num.16. Iaſ. in conſ.163. nu.3. lib.2. Decius in conſ.520. nu.11. Bero. in conſ.29. n.29. lib.2. Ripa in conſ.78. n.1. Natta in conſ.474. nu.31. Alex. in conſ.172. num.5. lib.2. Cephal. in conſil.256. in fine. Menoch. in conſ.74. n.15. Beccius in conſ.12. nu.14. Nam iſta noua qualitas adiecta filijsfamilias; quod debeant eſſe Ciues, vel Incolæ, quoad filiosfamilias iſtam qualitatem habentes ſtatutum inducit quid diuerſum à Macedoniano c.1. de feudo nõ haben. propr. natur. Afflictus in deciſ.113. n.5. Camer. in c. Imperialem ver. et alia ratione in conuincibili fol.247. & in princ. ver. his planè rationibus, fol.19. Qualitas enim adiecta enti, illud reponit in diuerſa ſpecie, & nouam facit diſpoſitionem. Bart. in l. ſi quis poſthumo. §. ſi filium. in fine, vbi Iaſ. num.51. ff. de liber. & poſthum. Marſ. ſing.520. Crotus conſil.50. num.8. Gomeſ. §. in perſonam. nu.16. Inſtit. de actio. Menoch. in conſ.35. num.13. & de arbit. q.11. num.13. Vt filijfamilias forenſes iſtam qualitatem Ciuilitatis, vel Incolatus non habentes tanquam diuerſi à Ciuibus; vel Incolis ſub hoc ſtatuto modo aliquo non comprahendantur. Sed bene procedit in filijsfamilias hebreis in Vrbe commorantibus per allegata ſupra, in capit. 145. & infra in c.158. ver. an hoc ſtatutum procedat contra Iudeos, & ſupra c.151. in fine facit Surdus in deciſ.133. num.2. et ſequen. Procedit etiam in contractu pacis, quoniam in eo mulier, minor, & filiusfamilias debent ſeruare ſolemnitates ſtatuti, vt in alijs; quia in contractu pacis, vt in alijs poſſunt ledi; quod intellige ſi pro obſeruatione pacis apponatur pœna, nam ſine pœna ſola pax non eſt contractus, & non comprahenditur ſub ſtatuto. Abbas in conſil.108. li.2. Lamberteng. de contractibus glo.1. nu.346. & ſequen. & in dubio expedit fieri pacem, vt per Lamberteng. vbi ſupra nu.348. vbi citat Cynum in l.1. C. de in integ. reſtitut. mino. Bald. & alios, & quod expedit, ac vtile eſt poteſt ſine ſolemnitatibus fieri vt ſup. in c.151.

De contractibus illicitis, & Ciuantijs nuncupatis. Cap. CLIII.

OMnes contractus, qui vulgo Ciuanza, Rompicollo, ſeu ſtoccho, nuncupãtur, quocumque velamine, arte, vel malitia excogitari poſſint, palliatos prohibemus, & annullamus: ita vt ex illis nulla actio, ſiue cõtra principalem, ſiue contra fideiuſſores, etiã ſi vt principales ſe debitores conſtituerint, oriatur, nec intentari poſſit: Iuramentumq; deſuper præſtitum, dolo & metu præſtitum præſumatur, & nihil operetur. Declaramus autem quòd vbicumque res mobiles, ſeu ſemouentes ad tempus vendantur vltra tertiam partem iuſti pretij, aut ſi in toto, vel in parte penes venditorẽ, aut interpoſitam perſonam remaneant, aut ab eo, vel per interpoſitam perſonam redimãtur, vel ſi cum bonis pecuniæ ſint admixtæ, præſumantur contractus, ciauantiæ, & ſtocchi, & cõtra eos poſſit, & debeat quilibet Iudex ordinarius, in ſuæ iuriſdictionis ſubiectos inquirere, & culpabiles repertos punirẽ, tàm in amiſſione datorum, quæ cõmodo accipientis cedant, quàm in pœna ducentorum ſcutorum auri, vice qualibet condemnare: quorum tertia pars denuntianti, reliquum Fiſco illius Curiæ, per quàm inquiritur, applicetur. Proxenetæ autem ſiue Mediatores, quorum in his culpa maxima verſatur; prima vice pœna ſimili puniantur, quam ſi intra menſem non ſoluerint, publicè fuſtigentur, ſecunda verò ad triremes, per triennium damnentur.

De contractibus illicitis, & Ciuantijs nuncupatis. Cap. 153. Gloſſ.

Si omne quod licet non eſt honeſtum; vt notauimus ſupra, c.143. Illicitum quod eſt, erit turpe, & punibile, etſi ex l. penul. ff. ex quibus cauſ. infam. irrogetur contra dicat Blanchus de indicijs poſt homicidium. n.228. vt diſpoſuit Imperator, in §. ſancimus. Auth. de inceſtis, & nefarijs nuptijs vbi glo. in verbo, illicitas, & Bart. in princ. vbi imponit pęnã contrahentibus illicitas nuptias, quod idem faciunt ſtatuentes hic contra facientes contractus illicitos, quia vt dixi illicitum eſt punibile. Nam et in ſacris paginis Leuit. c.25. legitur. Ne decipias proximũ emendo, vel vendendo, neque fallas eũ verbo, Exod.22. Peregrinum neque verbo, neque mercando decipias. Difficultas conſiſtit in cognoſcendo contractũ illicitum, et quidẽ Iudex debet attendere pro illicito dignoſcendo ad illius circumſtantias, videlicet, quis, quid, vbi, quibus, auxilijs, quomodo, quando. Vel ſecundum Ariſt. li.3. Ethicorũ c.2. ſcilicet quis, quid, circa quid, in quo, gratia cuius, quomodo, & qualiter. Nam contractus duobus modis redditur illicitus. Aut ex obiecto; aut ex circunſtantia, vt patet exemplis, quę ponit Conradus de contractibus. quęſt.51. col.3.

ver. prima concluſio. & col.5.ver. ſecunda conclusio, vſque ad quæſt. 52. Nam vendentes res defectuoſas ſunt moderandi S.Thom.2.2.q.18. artic.3. de qua re latè Conradus vbi ſup.q.54. Debet enim venditor conſiderare quãtus ſit rei ſuæ valor eatenus quatenus cognoſcat, quãtum præcium licitè exigere valeat, vt declarat idẽ Conradus vbi ſupra, in quæſt.56. Nam eſt illicitum vendere mercem pro præcio, quod excedat illius valorem l.2.C.de reſcind.vẽdit. quod admittit Conradus vbi ſupra in q.57.per totam, et verſ. quarta concluſio, quod idem procedit contra emptorem ad fauorem venditoris. d.l.2.& ibi Doct.C.de reſcinden.vendit.& Cõradus vbi ſupra, in q.58. verſ. prima cõcluſio, Cepolla de ſimulatione contractuũ. nu.233.& ſequen. Eſt etiam illicitum vendere carius habita fide de præcio ad certum tempus ſoluendo, vt concludit Conradus vbi ſup.q.59.per totam.& in ver.Corollarium ſecundum, & verſ. Arguitur primò, c.conſuluit.10.ver.& an negociator. de vſuris. c.in Ciuitate.6. eod. Eſt etiam illicitum vẽdere pro centum Petro; & continuò eaſdẽ res ab alio à Petro trãſmiſſo emere minori præcio; vel alio non diſſimili modo poſito per Conradum vbi ſup. q. 68. in princ. Hos omnes illicitos contractus quocumque velamine, arte, malitiaq; palliatos hoc noſtrum ſtatutum annullat, inter quaſcumque perſonas celebrati fuerint. Nam, & de iure cõmuni, quia ſimulati non ſubſiſtunt l.1. C.plus valere quod agitur, l.2.l.emptione 3.l.ſi quis 4. C.eod. l.quamuis 4. C. ſi quis alteri vel ſibi ſub alterius. l.cum propria.C.eod.l.multũ intereſt. 6. ibi quod ſi emiſti. C. eod. ſi quis alteri, vel ſibi l. ſi ancillam 7. C.de contrahen.emptio.l.ſi cum 17. C. ad S. C. Velleianum l. cum ea. 21. C.de tranſactio. ac pro infectis habentur, vt in dictis iuribus diſponitur, & in d.l. 21. ibi pro infectis habitis, & latiſſimè per eadem, & alia iura probat. Cepolla in tract. de ſimulatione contractuum à principio vſque in finem, & numero 29. & ſequent. Simulatio autem non ſolum probatur per teſtes, Inſtrumenta, confeſsionem, & per alias ordinarias probationes, vt firmat Cepolla de ſimulatione contractuum nu.29. & ſequent. Rota diuer. in deciſ. 806. num.4. par.1. Sed et etiam per coniecturas, & præſumptiones tripliciter à priori, à poſteriori, & ab vtroque ſimul. Baldus in l.multum, nu.2.ver. ſed quomodo C. ſi quis alteri vel ſibi, quem ibi ſequuntur alij. Rota diuerſ. d.deciſ.806. nu.4. & 5. & Cepolla in d. ſuo tractatu dinumerat vigintiſex præſumptiones à num.35. vſque ad nu.175. ex quibus probatam eſſe affirmat: quas reaſſumit Maſcardus de probationibus concluſ. 438. nu.11. & ſequen. vſque ad concluſionem 449. excluſiuè, latiſſimè, & Menochius præſumptio.122. lib.3.de præſumpt. Pedemont. in deciſ.42. Surdus in deciſ.34.et in deciſ.23.numero 17. Nam regulariter Inſtrumentũ ſimulatum non præſumitur, quia inſtrumento ſtandum eſt donec aliter probetur l.cum precibus. ff.de probat. Rota diuerſ. in deciſ. 69.num.2. par.2. & in deciſ.219. num.2. per conſilium Bart.65. Alcia.in l.cum ea.num.2.de tranſact. & alij citati per Maſcardum in concluſ. 438. & per Menoch.in d.præſumptio.122. & ideo qui ſimulatum dicit, id debet probare, vel per ordinarias probationes; vel per coniecturas, et præſumptiones. Bart.d.conſ.65. ſed antea docere debet concludenter de cauſa ſimulationis, ſine qua nunquam ſimulatio ſolet committi, vt docuit Bart.in d.conſ.65. et latè poſt alios firmat Mandellus in conſ.9.num.1.7.& 8. & in conſil.97.num.24. & 28. Rota diuer.in deciſ.69. num.2. par.2. Nam originalis cauſa multum facit ad præſumendum contractum fœneratitium; & ſimulatum, vt poſt Odofredum tradit Bald.in l.emptione, poſt princ. C. plus valere quod agitur, quos ſequuntur Roman. in conſil. 423.n.12. & in ſing. 368. Dec. in conſ. 167. num.2. verſic. nam originalis cauſa. Curt.iun. in l.2.§.mutui datio. num.20. in fine ff. ſi certum petat. Bologn. ad Ioan. de Anania in conſil.58. propè finem. Cepolla vbi ſupra, num.15. in præſumpt. 1. in fine. Cotta in verbo, pactum de retrouendendo. Quæ quidem cauſa debet eſſe proxima contractui non remota, quia ſi ſit lõgè poſt mutuum celebratus contractus venditionis; ex eo enim mutuò non præſumitur venditio ſimulata ſi non fuerit facta proteſtatio quod intendebat eſſe pignus ſi contingeret dare in ſolutum vel vendere Domum, uel aliud pro mutuo, ut poſt Butrig.tradit Bart. in l.pacta nouiſſima num.2. C.de pactis.Bald. num.6. Angel. nu.3. Caſtren.num.7. Alex.num.3. Caſtren.num.7. Alexand. num.4. Dec.num.10. Purpurat.numero 25. idem Bart.in l.item quia §.fin. nu.2. & 3. Bald. num.5. Ang.num.1. Fulg.num.8. Iacob.nu.2. ff.de pactis.

Nulla actio contra principalem; & fideiuſſores, etiamſi vt principales &c. *Si quis pro aliquo fideiuſsit tenetur pro eo in id; quod ſub eius fide datum; ſeu creditum fuit, lege prima, §. ſed aut proprio. ff. de actio. & obligat. §.1. Inſtitut. de fideiuſ. & §. tua tantum. l.ſi quis*

57. §. ſi nummos in fine. vbi gloſſ. & Caſtren. ff. de fideiuſſor. l. ſi à Colono. 59. vbi gloſſa, et Caſtren. l. ſi ita. 55. vbi glo. & Bart. in princ. ff. eod. l. ſi fideiuſſor. 10. C. eod. hoc ſtatutum annullat obligationem principalis; & fideiuſſoris & bene, ita etiam facit ius cõmune. Nam ſi quis pro inutili ac inualida ipſius rei principalis obligatione fideiuſſerit nõ tenebitur; ſicuti non tenetur principalis ipſe. l. cum lex. 47. vbi gloſ. & Paulus de Caſtro. ff. de fideiuſſoribus. & poteſt opponere exceptionem ex perſona principalis etiam ipſo inuito. l. ſi ſtipulatus. 16. vbi gloſ. & Bart. & l. ſequen. vbi Paulus de Caſtro. ff. eod. l. ex perſona. 33. vbi Caſtren. ff. eod. Surd. in deciſ. 301. num. 8. & 13. quod probatur etiam exemp. l. ſi ſub conditione. 3. vbi diſponitur quod ſi ſub conditione impoſſibili ſtipulatus ſum fideiuſſorẽ non poſſe adhiberi vbi ita notat gloſ. Dyn. Caſtren. & alij. ff. de fideiuſſor. & exemplo. l. 1. §. ſi quis ita. in fine. ff. de verbor. obligat. l. ſi quis. 57. §. ſi nummos. & in princ. ff. de fideiuſſor. Niſi reus principalis ſit ſaltim naturaliter obligatus. §. 1. inſtit. de fideiuſſor. l. 2. vbi gloſ. & Caſtren. ff. de fideiuſſoribus tunc enim erit obligatus & fideiuſſor dicta l. 2.

Item niſi fideiuſſor ſit obligatus principaliter, & in ſolidum, quia tunc non gaudet priuilegio rei principalis. Alex. in conſ. 32. col. penult. verſ. tertio principaliter. lib. 4. Mobed. deciſ. 2. alias 223. de fideiuſſoribus; tunc enim dicitur Correus; vt per Surdum poſt alios in conſ. 327. nu. 32. & ſequen. lib. 3. Contra videtur Anchar. moder. in q. 36. nu. 2. par. 1. Sed hoc ſtatutum occurrit iſtis difficultatibus ibi etiã ſi vt principales debitores ſe conſtituerint. & ſic ſtat ſemper cum regula ſupra firmata in ver. nam ſi quis &c. Quod idem erit ſi pro pupillo, furioſo, vel ſimili, qui obligari non poſſit quis fideiuſſerit. l. is cui. ff. de verb. oblig. l. ſi à Deo. 70. §. ſi à furioſo. ff. de fideiuſ. reiectis exceptionibus, quæ dantur quando iſti ſaltim naturaliter ſunt obligati de quibus ſupra. quia ſtatutum noſtrum illas nõ attendit, & ſtat ſolum regulæ prædictæ, & liberat vtrumq; ab illis obligationibus principalem ſcilicet, & fideiuſſorem etiam vti principalis in ſolidum obligatum. Facit etiam pro iſto ſtatuto id quod dicitur quod fideiuſſor non poteſt aliter quam Reus in plus obligari in minusuè l. grecè. 9. §. illud. vbi glo. & Bart. ff. de fideiuſſ. §. fideiuſſores. Inſtit. eod. Vnde per ſtatutum liberato principali ab illicitis cõtractibus, benè fecit liberare etiam fideiuſſores, ne in plus, quam principales ipſi tenerentur: Nam eorum obligatio acceſſio eſt principalis obligationis, nec plus in acceſſione eſſe poteſt, quam in principali re. d. §. fideiuſſores. Iuſt. de fideiuſſor. l. fideiuſſores. 10. ff. eod. l. ſtipulatus 7. l. grecè. 9. §. item accepto. §. idem Iulianus. ff. eod. vbi in minus accedere poteſt d. §. fideiuſſores.

Iuramentum. *confirmat contractum regulariter iuramentum l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſoribus, & facit vt ſi non valeat obligatio, vt agitur valeat, vt melius valere poteſt l. cum pater. §. filijs matrem. ff. de legat. 2. Hyppol. in rubr. de fideiuſſor. nu. 4. Ang. in d. §. fideiuſſores. in fin. inſtit. de fideiuſ. Mobed. in ſpecie in d. deciſ. 2. aliàs 223. de fideiuſſoribus. Didac. in c. Raynald. §. 3. nu. 10. ver. quarto iuramenti religio. de teſtam. Rota diuer. in deciſ. 366. n. 45. par. 1. quia habet vim clauſulæ omni meliori modo, Bero. in c. in præſentia. nu. 99. de probat. Pariſ. conſ. 14. nu. 18. lib. 1. Alex. in conſ. 29. in fin. lib. 7. Mattheſ. ſing. 56. Rota diuer. in deciſ. 125. in fin. par. 1. & in deciſ. 107. nu. 6. par. 1. Verum cum iuramentũ debeat habere tres comites, videlicet veritatẽ, iudicium, & iuſtitiam. c. animaduertendum. 32. q. 2. c. quarto. de iure iuran. glo. in auth. quod eis C. de nuptijs. Crauett. in conſ. 229. & contractus de quibus in hoc ſtatuto contineant iniuſtitiam, & ſimulationem; & ideo de iure dicuntur nulli; & à ſtatuto annullantur, ſequitur quod iuramentum ſuper eis præſtitum nullius ſit momenti quia non debet eſſe vinculũ iniquitatis. d. c. quanto. & c. inter cetera. 22. q. 4. arg. tex. in l. illicitas. de off. præſidis. Imola in l. nemo poteſt, & ibi Iaſ. ff. de legat. 1. Mobed. in deciſ. 4. alàs 286. de empt. & vendit. Nec ideo confirmat tales contractus à lege improbatos. Abb. in c. ſuper eo. nu. 4. de vſuris. Aufrer. in Tholoſ. deciſ. 382. Calcaneus in conſ. 19. in fin. Corn. in conſ. 179. col. penult. in princ. conſ. 193. col. 2. lib. 4. per tex. in c. ſignificãte. de pignor. in c. 1. & in c. debitores. de iure iuran. Didac. variar. reſol. lib. 1. c. 4. nu. 5. & ita eſt prorſus affirmandum quando lex ſeu ſtatutũ, vt hic, præſumit eũ dolo ſeu metu extortum, tunc non poteſt contractum illum validare. Bart. quem alij ſequuntur in l. omnes populi. col. 8. nu. 24. ff. de iuſt. & iur. Alex. in conſ. 151. col. 3. & 4. lib. 7. in conſ. 59. lib. 1. in conſ. 38. lib. 3. Corn. in conſ. 135. col. 2. lib. 1. Nam dolus tollit iuramenti vires, & nõ obligat. c. quamuis. de pactis in 6. Pariſ. in*

conſ.

conſ.26.nu. 64. lib.3. l. dolus.C.de reſcind. vē dit. Bologn. in conſ. 44. col.4. in fine. Et cum iſti contractus de quibus in ſtatuto ſint illiciti, & nutriant peccatum non validantur iuramento.c.2. de pactis in 6. & c. non eſt obligatoriū. de reg.iur.in 6.Dec.in conſ. 536. nu. 56. Gozzad. in conſ. 3. nu. 29. & ideo non poteſt dici in hoc exorbitans, quia ſtatuit quod iura communia diſponunt.

Inquirere. *Nam etiam ſine accuſatione officio Magiſtratus celebrantes iſtos contractus ſunt puniendi. c. cum in dioceſi.15.de vſuris.& vt de ſimilibus cōtractibus conſtare poſſit ſunt inquiſiti cogendi edere libros rationum. clemēt. 1.§.cæterum.de vſuris.& ſi fuerint reperti culpabiles, & ideo condemnati eis non conceditur appellatio c. quam pernicioſum. 11. de vſuris. Læſio autem in hoc ſtatuto declaratur vltra tertiam iuſti pretij ibi declaramus autem &c. cū de iure debeat eſſe vltra dimidiā l.2. vbi Doct. C. de reſcindenda vendit. ſed quia in ſimilibus contractibus ſufficit, quod ſit circa dimidiam vel in dimidia iuſti pretij, vt voluit Cepol. de ſimulat. contractum nu. 109. Bero. in conſ. 90. nu.20. lib. 1. dicit quod quando læſio eſt circa dimidiam, licet non ſit in dimidia, nec vltra, nihilominus dicitur enormis, quod idem putat Menoch. de arbitr. q. 70. nu. 27. quia quod uix eſt, id tamen eſt.l. uix eſt. & ibi glo.ff.de iudic. declaratione ſtatuti huius ſumus ab iſta controuerſia redempti; & debet læſio eſſe vltra tertiam.*

Denuncianti. *eſt in multis locis ſtatutū, quod qui malefactorem denunciauerit habeat præmium, vt hic. Sed dubitatur an ſtatutum verificetur in complice denunciante; Et quod non verificetur docuit Bart. in l.3. §. ſi ex ſtipulatu.ff. ad Syllan. ſequitur Aug. in l.4.§.ſi ſibi.ff. de condict. ob turpem cauſam. Anania in c. qui cum fure. nu. 8. de furtis. Aliquando & Iudex ſtatuit præmium capientibus malefactores, quod facere poteſt. l. Barſatoram. C. de fideiuſſor. vbi glo. & Doct. Sed hoc non procedit in officiali; qui illud facere tenetur ex debito ſui officij. Poſt deciſ. Boer. Mont. in tract. de auctor. Magiſtratus Conſi.nu.146. Boſſius de captura.n.76. per glo. in l.2. C. quibus ad libert. proclam. non licet l. non omnes.§.fin. ff. de re milit. l.1.& 2. C. ex quibus ſer. pro præm. lib. accip. Alberic. in 4. par. ſtatutor. q.47. Ang. in l.1. poſt Bart. ff. quod quiſq; iuris. Bart. in l. 1. C. de ſalar. præſt. lib. 11. Et debet tale præmium ſolui primo de bonis delinquentis ſi adſint; ſin minus de bonis illius ad cuius iniuriam vindicandā hoc ſit. ſi neutrius bona ſufficiant vltimo loco ſolui debet de bonis fiſci. ita Bart. per illum tex. in l. lege cornelia.ff. ad Syllanianum. Angelus de maleficijs in verbo, quod fama publica, ver.13. & ibi addentes Io. Fab. in l. minimè. C. de appellat. & in rubr. C. de cuſt. reorum. addentes ad Tholoſ. deciſ. 263. & de denunciatoribus maleficiorum; qui conſtituuntur in locis, ſcribunt poſt alios Boſſius in tit. de denunc. Clar. in §. fin. q.7. & an condemnentur in expenſis, ſi reus abſoluatur: tradit Gratus in conſ. 97. nu.2. lib.1. Guid. Pap. in deciſ.182. Catald. de ſyndicat. q. 182. Principes, & cæteri omnes, quibus Prouinciarum vel Ciuitatum mandata eſt adminiſtratio, & cura; ſolent delatoribus, (quos denunciatores vulgus appellat) pro eorū delatione, præmia conſtituere; & quando illa certa non ſint, dubitatur quodnam præmium ſit conſtituendum. Angel. in l. lex Cornelia. §. ſi quis liberum. ff. de iniurijs. dixit eſſe Iudicis arbitrio; quod idem dixit Marſil. in l. quæſtionis modum. nu. 51. de quæſtionibus. l. 2. C. de falſa moneta. vbi gloſ. & Salic. in fin. Lex Papia conſtituit hos delatores, qui offenſas in Principem præcipuè ſpecularentur; & illis dimidiam illatæ mulctæ ſtatuit. Claudius Nero (teſte Suetonio in illius vita c. 10.) Legis Papiæ præmia ad quartas reuocauit: qua de re quadruplatores dicti ſunt. Iſtis delatoribus Romani Imperatores aliquando mirum in modū fauerunt; aliquando eoſdem contempſerunt, ac pœnis affecerunt. teſte Budeo in adnotat. Pandect. ad l. ab accuſatione.ff. ad. S. C. Turpillianum, & Alexandro ab Alexan. lib.4. dierum Genialium c. 22. & aliqua affert Cuiacius in interpret. tituli. C. de delatoribus. lib.10. & & lib. 7. obſeruationum c. 28. & fuſius Briſſonius lib. 3. antiqui iuris ciuilis c. 17. ad quos placet relegare lectorem. Et Martialis ad Cæſarem, quod expulerit delatores ita ait.*

Turba grauis paci, placidæq; inimica quieti;
Quæ ſemper miſeras ſollicitabat opes;
Tradita Getulis, nec cæpit arena nocentes:
Et delator habet, quod dabat exilium.
Exulat Auſonia profugus delator ab Vrbe
Impenſis vitam Principis annumeres.

Proxenetæ autem ſiue mediatores. *mediatores ad malum non ſolent puniri eadem pœna, qua principalis ipſe ſecundum Salicet. in l. 1. C. de rapt. virgi. quod eſt intelligendum de nudo auxilio, & fauore. Petr. à Pla. lib. 1. delic. c.16 nu.15. & ſi non dediſſent cauſam delicto.*

Gratus

Gratus in conſ.52.nu.3.lib.2.aliàs ſecus.Bart. in l. is qui opem. nu.5. & in l. iu furti. §. ope. ff. de furtis. Corn. in conſ.8.lib.3. Dec.in c.1. nu. 12. de off. deleg. Aym. in conſ.220.nu.12. Succin.in conſ.188.n.7. lib.2. Boer.deciſ.167. Sed iſti Proxenetæ, & mediatores, vt plurimum dant cauſam illicitis iſtis contractibus, ideo & bene ab hoc ſtatuto pro prima vice pari pœna puniuntur, qua principalis delinquens punitur.

Sciendum eſt etiam; quod pœna ex cõtractu illicito: & ſi applicetur Fiſco, tamen cauſa dicitur Ciuilis. vt per Bald. in l. fin. ver. quæro. C. de litigio. Alex. in l. prętor. ff. de ſepul.viol. & in addit. ad Bart. ibi Fely.in rubr. de re iudic.nu.1. Duenas lib.reg.315. Maranta in 4. par. diſtinc. 1. nu.39.fol. 52.

De Læſione. Cap. CLIIII.

IN omnibus contractibus & negocijs, vbi quis maſculus; ſeu fœmina reperitur læſus, vltra tertiam partẽ eius quod agitur, procedi poſſit ad reſciſſionem: & iuramentum ſimiliter cenſeatur doloſè extortum, & nihil operetur.

De Læſione. Cap. 154. Gloſſ.

Si minoris, vel pluris vera æſtimatione res aliqua vendita ſit, diſtracta, contracta, vel permutata, contractus de iure ſubſiſtit. l. in cauſæ. 16. §. idem Pomponius: ff. de minoribus 25. annis. l. item ſi. 22. §. fin. ff. locat. & conduct. & vbiq; Gloſſæ, & Doctor l. ad reſcindendam. 4. C. de reſcinden. vendit. l. ſi voluntate. 8. §. hoc enim. C. eod. l. venditor. 11. l. quiſquis. 15. C. eod. Niſi fortè minoris dimidio iuſti prætij res vendita, diſtracta, contracta, vel permutata fuerit. d. l. ſi voluntate. 8. in fine. ibi. niſi minus dimidia iuſti prætij &c. & eſt tex. famoſus in l. 2. ibi minus autem prætium eſſe videtur, ſi nec dimidia pars veri prætij ſoluta ſit. C. de reſcinden. vendit. vbi glo. Bart. Bald. & alij poſt quos latiſſimè Cagnol. hoc ſtatutum vltra dimidiam iuris communis, reuocat ad tertiam, itaut læſus vltra eam in obolo poſſit contractum reſcindere. Nam vltra dimidiam iuſti prætij deceptus dicitur emptor, qui nec dimidiam partem prætij acceperit, vltra tertiã, qui nec duas tertias integras iuſti prætij acceperit. In emptore verò alia ratio eſt, is enim non poteſt decipi vltra dimidiam, vel tertiam iuſti prætij, præterquam ſi plus duplo vel triplo emat Oldendor. in actione 1. claſſ. 4. ſpre. Sed in æſtimando valore rerum, vt dignoſcatur an adſit læſio vel ne? attenditur tempus celebrati contractus: nam ſi prætium poſtea auctum, vel diminutum ſit cedit damno, & commodo emptoris. d. l. ſi voluntate. 8. in fine. ibi. niſi dimidia iuſti prætij, quod fuerat tẽpore venditionis &c. C. de reſcinden. vendit. vbi gloſ. & Doctor. & ideo ad effectum reſcindendi contractum ex capite læſionis, oportet probare valorem rei de tempore contractus. d. l. & in fin. l. 3. §. diui fratres. ff. de iure fiſci c. ad aures vbi gloſ. in verbo, tunc, de rebus Eccleſ. non alien. Crauett. in conſ.11. nu.17. idem Crauett. in conſ. 151. nu.7. citat concordantes, & in conſ.184. nu.4. Cagnol. in repetit. l. 2. nu. 213. & ſequen. C. de reſcind. vendit. Gabriel. lib. 3. de empt. & vendit. concluſ.1. num.47. citat concordantes. Rota diuer. in deciſ.18. nu.4. par.2. Guid.Pap. in deciſ.157. ver. & iſta eſt communis. Gratus in conſ. 142. nu. 3. & 29. lib.2. Quod procedit etiam quando agitur de valore beneficij, qui eſt probandus de tempore prouiſionis. Oldrad. in conſ.58. Caputaq. in deciſ. 330. par. 3. Sed quando agitur de valore rei euictæ attenditur tempus euictionis non autem tempus contractus. l. ſi controuerſia. l. ſi cum quæſtio. l. empti actio. C. de euict. l. ſi etenim lis. §. pen. de act. empt. Bald. in l. ſi traditio. C. eod. Rot. coram Cardinale Blanchetto in Burgi ſancti ſepulchri bonorũ 13. maij. & coram Cardinale Seraphino die vlt. ianuarij 1597.

Et iuramentum ſimiliter. & dic vt ſupra c. 153. ver. iuramentum. Nam quando adeſt læſio vltra tertiam, quæ à ſtatuto ſubrogatur in locum læſionis vltra dimidiam dicitur enormiſſima, et non ſeruatur tunc iuramentũ, Alex. in conſ.47. lib.2. Afflict. deciſ.91. nu. 12. Socc. in conſ.90. col.2. nu.12. lib. 4. Quia læſio enormiſſima æquiparatur dolo ex propoſito interuenienti, Bald. in conſ. 213. lib. 1. in conſ. 280. eod. lib.1. Soccin. in conſ. 263. col. 3. & col. 6 lib. 2. Corn. in conſ. 161. col. 3. lib. 3. Gratus in conſ. 88. nu.4. lib.1. qui quidem dolus ſemper in omni actu videtur exceptus. l. creditor. §. lucius. ff. mandati Pedemont. in deciſ.33. & in deciſ. 41. in primo artic. & re ipſa dolus datur, data enormiſſima læſione. per allegata ſupra. l. omnes. §. lucius. ff. quæ in fraudem credito. l. ſi ſuperſtite. in fin. C. de dolo. & Rota diuer. in deciſ. 74. nu.2. par.1. & dolus dans cauſam contractui. ipſum cõtractum annullat. Cremen. in l.2. nu.12. C. de reſcind. vendit. In-

gne.in

Digitized by Google

gne. in l. contractus. nu. 108. ff. de reg. iur. Rota diuer. in deciſ. 192. nu. 4. par. 2. & in deciſ. 102. n. 3. & 4. & per totam par. 2. etiam quod ſit iuramento roboratum. l. dolo. C. de inutil. ſtipulat. Gratus in conſ. 24. lib. 2. Gabriel. de arbitr. concluſ. 3. nu. 39. & alij ſupra citati.

Cenſeatur dolosè &c. *Appellatione doli venit tam verus, quàm præſumptus etiam de iure; vt genus continet ſuas ſpecies. l. ſemper in generalibus. ff. de reg. iur. Bald. in l. 2. C. de iure aureo. annul. & ideo dolus præſumptus, vel re ipſa contingens equiparatur vero, & ex propoſito. l. ſi quis cum aliter, & ibi Doct. ff. de verbor. obligat. & non purgatur ex fatua credulitate, vel alia cauſa iniuſta. Angel. Imol. & Cuman. in l. ex conſenſu. §. fin. ff. de appell. Angel. in l. Plagij la 2. C. de Plagiar. Alex. in conſ. 103. nu. 13. & 14. lib. 1. Veronen. in conſ. crimi. 24. nu. 9. Curtius in conſ. 55. n. 12. vt tam verus, quàm præſumptus tollat vires iuramenti; vt illo non obſtante agi poſſit ad reſciſſionem. c. quamuis de pactis in 6. c. cum contingat. de iure iuran. Dec. in conſ. 45. n. 1. & in conſ. 180. n. 4. Didac. in d. c. quamuis. par. 3. §. 4. nu. 3. de pac. in 6. & ita dictat ſtatutum.*

An autem ſit neceſſe ab iſto iuramento dolo extorto; vel ab alio illicito, & extorto per metum petere abſolutionem. & dic quod ſic; quia competit actio ad talia iuramenta relaxanda: exemplo. c. 1. c. peruenit. 2. c. ſi vero aliquis. 8. c. verum 15. c. ſicut. 29. de iure iurando glo. in d. c. 8. in verbo, propriũ, Fichar. in addit. 2. ad Vill. c. 90. & l. 1. Dec. in conſ. 180. col. 5. dicit non eſſe neceſſariam abſolutionem; quia non obligat. l. decem. ff. de verb. obligat. l. non poteſt videri. ff. de reg. iur. Corneus in conſ. 6. in princ. lib. 1. Tutius tamen erit eam petere quicquid dixerit Bald. in l. fin. C. de non numer. pecun. Corneus in conſ. 11. col. 7. lib. 3. & alij citati ſupra. hoc enim probatur. in c. per venerabilem. in fine. ibi. nec valet &c. de elect. Anchar. in conſ. 34. col. 3. facit etiam quia regula eſt quod in omni diſpoſitione; quæ inducit aliquem effectum ipſo iure, ſemper requiritur declaratio. Bald. in c. 1. §. 1. quibus modis feud. amitt. Iaſ. in l. 2. col. 8. C. de iure emph. Capic. deciſ. 112. & deciſ. 121. nu. 24. Grãmat. deciſ. 15. nu. 7. & deciſ. 105. nu. 60. Dato itaq; quod iuramentum non teneat ipſo iure, quia inualidum, non ideo iurans poteſt venire contra tale iuramentum niſi prius petita abſolutione. Marſ. in conſ. 9. nu. 4. Corn. in conſ. 293. lib. 4. quia iurans eſſet Iudex in cauſa propria agendo ante obtentam abſolutionem, quod non licèt toto tit. ff. ne quis in ſua cauſ. Iudic. ita nuncupatim tradit Gratus in conſ. 30. nu. 18. & ſequen. lib. 1. niſi fortè enormiſſima læſio eſſet iam detecta, quia tunc non erit neceſſaria abſolutio. Rota diuer. in deciſ. 102. nu. 9. par. 1. Et cum iſta opinio ſit ſecurior pro anima, eſt intrepidè amplectenda. c. iuuenis. de ſponſal. & ita ſeruatur in Curia. An petita, & obtenta abſolutione cauſa ſit tractanda corã Iudice Eccleſiaſtico qui eam dedit, vel ſeculari. & ſunt opiniones; Nam Bald. in l. ordinarij col. 1. C. de rei vendic. Caſtren. in conſ. 210. col. fin. lib. 2. Viuius in verbo; Iudex Laicus, dicunt quod ſit tractanda corã eodem Iudice Eccleſiaſtico, qui relaxationem dedit. Contrarium tenent Imol. & Fely. in c. 1. col. 6. nu. 22. de iure iuran. quia petita abſolutione à iuramento ſuſpenditur ipſius iuramenti virtus, nec diſputatur amplius de periurio, ſed ſolum de iuſtitia, & meritis ipſius contractus; quæ eſt cauſa proſana; & ideo eſt corã Iudice tractanda; vt dicit ibi Fely. Bolognett. in l. ſi quis maior. nu. 78. C. de tranſact. Corn. in conſ. 210. col. 2. lib. 4. Pedemon. in deciſ. 78. Quando enim dubitatur an ſit concedenda propter diuerſas Doctorum opiniones, & tunc non poteſt concedi per inferiorem à Papa. Imol. in c. contingat. in 3. memb. in fin. de iure iuran. Corn. in conſ. 71. col. 2. lib. 3. Sciendũ eſt etiam in hac materia; quod hæres non tenetur eam petere, ex quo reatus periurij ad illum non tranſit. Alex. in conſ. 129. col. fin. lib. 6. Corn. in conſ. 27. col. 4. lib. 4. Dec. in conſ. 203. col. fin. Bologni. in conſ. 45. col. 2. Gabriel. de iure iurando. concluſ. 6. in princ. Rota diuer. in deciſ. 102. nu. 19. par. 2. Et iuramento per relaxationẽ, et abſolutionem ſublato agitur ad reſciſſionem contractus, etiam ſi nullus ſit iuramẽto remoto. Abb. in c. cum contingat. col. 12. de iure iuran. Corn. in conſ. 6. col. penult. in fin. lib. 1. d. conſ. 71. in fin. lib. 3. & in conſ. 287. in fin. lib. 4. quod etiam videtur ſentire, Guid. Pap. in deciſ. 226. Grat. in conſ. 71. col. 2. lib. 1. Gabriel. de minor. concluſ. 5. nu. 3. Quot enim ſunt vincula tot debent eſſe liberationes. Sed contra quando remoto iuramento cõtractus remanet nullus; quia ſolo iuramento ſubſtinebatur, non autem alio iure, non ſit neceſſaria alia ſententia, tenuit Afflict. in deciſ. 322. circa finem. Soccin. in l. hac ſcriptura. ff. de condit. & demõ. Crauett. in conſ. 7. nu. 7. Didac. in d. c. quamuis. in 2. par. §. 1. de pactis. in 6. & Variarum reſol. c. 4. vt nõ ſit neceſſaria alia ſententia

Digitized by Google

tentia reſciſſoria eo ſolo in caſu quando ſublato iuramēto cōtractus ſubſtinetur alio iure ex quo ſit ſeruandus; ita ſunt ſecundum iſtam diſtinctionem intelligendi allegati Doct. & ſimilem diſtinctionem facit Abb. in d. c. cum contingat. & in conſ. 12. nu. 6. lib. 2. & alij ſupra citati & vbi in eodem contractu ſunt plura iuramenta tot debēt eſſe relaxationes, & abſolutiones quot inibi adſunt iuramenta; aliàs non intelligeretur abſolutus. Grāmat. in conſ. 25. poſt Bald. in repetit. l. 2. col. 35. ver. quoad primam. ff. de iure iuran. Roman. in conſ. 326. & in conſ. 387. dicit quod abſolutus ab vna excommunicatione, nō intelligitur abſolutus ab alia propter quā de iure poterit vitari tanquam excommunicatus; Idem dicitur de reſtitutione in integrum; quæ dari debet aduerſus renunciationem de illa non petendo, & deinde alia reſtitutio in negocio principali. Io. de Amicis in conſ. 33. nu. 19. Quia tot debent eſſe remedia quot ſunt impedimenta. Roman. in d. conſ. 326. col. 2. & facit tex. in l. de pupillo §. ſi pluribus. ff. de oper. noui nunc. & in l. ſi domus. ff. de ſeruit. vrb. præd. gloſ. in c. cum pro cauſa. de ſentent. excommu. c. ex tuorum. de auctor. & vſu palij. Gratus in conſ. 23. nu. 13. lib. 2. & pariter videmus quod ſublata vna obligatione remanet alia. l. Celſus. ff. de arbitr. c. cum dilect. de dolo, & contu. Corn. in conſ. 2. col. fin. lib. 3. cum ſimilibus. An autem ius agendi ad reſciſſionē contractus tranſeat ad hæredes, & videtur quod non cum ſit perſonalis. Hoſtien. in ſumma tit. de donatio. §. qualiter. ver. hæ autem reuocationes. arg. tex. in l. fin. in fine vbi latè Ripa q. 61. C. de reuoc. donat. latè Tiraquell. in l. ſi vnquam in verbo, ſuſceperit liberos, nu. 211. C. de reuocan. donat. ſecus ſi ſit hoc ius reale quia tranſmittitur. c. priuilegium vbi Dyn. & alij de reg. iur. in 6. l. quia tale vbi Bart. & alij ff. ſolut. matrim. Immo vtrumq; ſiue ſit perſonale, ſiue reale tranſire dicit tex. in l. non ſolum. vbi gloſ. & Bart. ff. de in integ. reſt. l. hæredes, & ibi Doct. C. ad S. C. Velleianum; Nec obſtat quod dicitur perſonale priuilegium nō tranſire ad hæredes, quia non procedit quando obligatio eſt iam formata. ſecundum Bald. in auth. quas actiones col. antepenult. ver. ſed tu dic. C. de ſacroſan. eccleſ. illud enim quod dicitur priuilegium perſonale non tranſire ad hæredes procedit pro tempore futuro, non autem pro preterito, ita Bart. in d. l. hæredes. C. ad S. C. Velle. Quod maximè procedit quando de preterito competebat exceptio peremptoria; vel actio reſciſſoria. Bart. in d. l. quia tale. ff. ſolut. matr. Rota diuer. in deciſ. 102. nu. 18. ver. at ſecus eſt. par. 2. Signo. in conſ. 120. in fin. per tex. in l. qui teſtamentum. ff. de probat. & in l. fin. §. 2. ff. de his quæ in fraudem credit. Cæpolla. in conſ. 57. col. 2. Tiraquel. de vtroq; retractu. §. 1. gloſ. 18. nu. 24. Io. de Amicis in conſ. 33. nu. 39. & 40. Calcan. conſ. 126. nu. 3. Ruy. in conſ. 194. n. 11. & 12. lib. 1. qui licèt loquantur excipiendo; idē vtiq; erit agendo per mox allegata, & per Lamberteng. de contractibus ad finem. quæſt. 88. n. 265. & ſequen. vſq; ad nu. 269.

De fideiuſſoribus. Cap. CLV.

QVi pro alio fideiuſſerit, etiam ſi beneficio Authen. Præſente. C. de Fideiuſs. tacitè vel expreſsè non renunciauerit; poſſit (antequā principalis debitor excutiatur) conuenire, & cogi implere promiſſa.

De fideiuſſoribus. Cap. 155. Gloſſ.

De iure communi non poteſt conueniri fideiuſſor niſi prius diſcuſſo principali. Auth. præſente, & in corpore vnde ſumitur C. de fideiuſſoribus; & propterea prius eſt diſcutiendus principalis quam fideiuſſor, & antequam deueniatur ad tertios poſſeſſores pignorum. Auth. hoc ſi debitor C. de pignor. Guid. Pap. deciſ. 432. Pariſ. in conſ. 50. col. 5. lib. 1. quod amplia, limita, & declara, vt per Gabriel. lib. 3. de fideiuſſoribus concluſ. 1. latiſſimè. Ex diſpoſitione huius noſtri Statuti; non obſtante beneficio d. auth. præſente C. de fideiuſſoribus poteſt conueniri fideiuſſor antequā principalis debitor excutiatur. Immò plus ex diſpoſitione ſequentis ſtatuti. c. 156. poſſunt ſimul ex eadem re, vel diſiunctim ad libitum creditoris cōueniri fideiuſſores; Rurſus de iure communi non poteſt fideiuſſor agere contra principalem antequā pro eo ſoluat. l. lutius titius. §. fin. ff. mandati; & id facere poteſt pro ſua indemnitate obtinenda. §. ſi quid inſtit. de fideiuſ. l. ſi pro ea. 10. C. mandati. Limita 1. niſi fuerit condemnatus, hoc enim caſu etiā antequam ſoluat agere poteſt d. l. ſi pro ea. ibi & neq; condemnatus. C. mandati. l. ſi fideiuſſor. 6. C. eod. l. fideiuſſor. 41. ff. de fideiuſſoribus, vel niſi breui condemnandus ſit. Surd. in conſ. 367. nu. 19. Limita 2. niſi fideiuſſor pecuniam creditori obtulit; obſignatam depoſuit. l. qui mutuam. 56. §. fideiuſſor. ff. mandati. l. fideiuſſor. 64. ff. de fideiuſſoribus. & d. §. fin.

Limi-

Limita 3. Niſi fideiuſſor debitorem ſuum creditori cui fideiuſſit delegauerit. l. qui debitorē. 18. ff. de fideiuſ. l. inter cauſas. 26. § abeſſe ff. mandati Limita. 4. Niſi fideiuſſor, vel alius in gratiam ipſius creditorem aliqua obligatione liberauit. d. l. inter cauſas. 26. §. ſi is qui. ff. mandati. Limita quinto niſi creditor fideiuſſori debitum remiſerit. l. idemq; 10. §. fin. ff. mandati. Limita. 6. niſi alius pro fideiuſſore ſoluerit. l. ſi vero. § 1. ff. mandati. l. ſi is qui. 50. ff. eod. l. hæredem. 14. ff. eod. l. vranius. 71. §. fin. ff. de fideiuſſor. Limita. 7. niſi vxor creditrix fideiuſſori promiſerit, doti futurum ei id quod ex cauſa fideiuſſionis debet ſecutis nuptijs confeſtim agere poteris. l. Iulianus. 47. ff. mandati. Limita. 8. niſi fideiuſſor hæres creditori extiterit. l. ſi ei. 11. ff. maudati, ſed id faciet ex perſona creditoris. l. hæres. 21. §. fin. ff. de fideiuſſor Limita. 9. niſi fideiuſſor creditori pecuniam credi mandauit d. l. Vranius. 71. §. fin. ff. de fideiuſſor. Limita 10. niſi ſit obligatus per Inſtrumentum vti principalis, & in ſolidum. Galleſ. ad formam Cameræ de perſona petente executionem nu. 5. fol. 117. Surd. d. conſ. 367. nu. 20. & in deciſ. 94. nu. 5. Limita 11. niſi diu ſtetit in obligatione; quod intelligitur Iudicis arbitrio gloſ. in d. l. Lucius d. §. fin. ff. mandati. l. ſi pro ea. C. eod. Limita 12. niſi actum ſit, vt ad tempus teneatur, elapſo tempore agat. d. l. ſi pro ea. ibi neq; ab initio. vbi glo. & Doct. Limita 13. niſi principalis debitor cæperit bona ſua dilapidare. d. l. ſi pro ea. ibi neq; bona eum dilapidare &c. C. mandati. l. indebitum. ff. de condict. indeb. & eſt tex. in c. fin. de fideiuſſor. facit Afflict. in deciſ. 241. nu. 3. & ſequen. Limita. 14. niſi agat actione negociorū geſtorum, vt conſeruetur indemnis; vel vt liberetur; non vt ſibi ſoluatur. l. ſi tibi mandato; & ibi Bart. in fin. ff. mandati. Bald. in d. l. ſi pro ea. C. eod. l. ex mandato. 20. in fin. ff. eod. & in alijs caſibus de quibus per Doctores in d. l. ſi pro ea, & per Salicetum poſt alios. hoc noſtro ſtatuto c. 157. diſponitur contra ius commune; quod poſſit fideiuſſor ad libitum agere, vt extrahatur de fideiuſſione vno ex modis in ſtatuto cōtētis arbitrio principalis propter alternatiuam, vel in qua electio eſt debitoris l. plerumq; ff. de iure dotium. Bald. in l. quoties. C. eod. Natt. in conſ. 650. n. 4. Afflict. in deciſ. 397. Neguſantius de pignor. 1. me. 5. par. nu. 7. Surd. in conſ. 225. nu. 6. omnes poſt Cyn. & alios in l. fin. §. & ſi præfactam. C. de iure deliberandi in d. c. 157. nota hec verba.

Fideiuſſores fideiuſſor vocatur, qui alieno nomine obligatur l. 1. §. ſed aut proprio. ff. de actio. & obligat. §. 1. inſtit. de fideiuſſoribus. l. ſi hæreditatem. 32. ff. mandati. §. tua tantum inſtit. de mandato.

Expromiſſores Expromiſſor obligatur ſolus; & eſt reus principalis, & datur à fideiuſſore, qui per eum liberatur. l. vt res. 53. ff. de contrah. empt. & l. quid ſi. 10. ff. de pignor. act. in quo differat à fideiuſſore dixi de differentijs indiuiduorum in verbo fideiuſſor; & mandator. hoc ſtatutū expromiſſoribus eandem tribuit agendi facultatem pro eorum indemnitate; quam tribuit fideiuſſoribus.

Principales aut eorum hæredes. aduerſus principales datur actio fideiuſſoribus; vt ab eis indemnes ſeruentur. §. ſi quid. inſtit. de fideiuſſor. l. ſi is. 57. §. ſi nūmos in fine. ff. de fideiuſſ. & ſicut hæredes fideiuſſoris ſunt ex eius fideiuſſione obligati §. fideiuſſor. inſtit. de fideiuſ. l. poteſt. 4. in fin. ff. eod. l. ſi tibi. 8. C. mandati ita & hæredes principalis ſunt obligati ex eius perſona ſeruare indemnem fideiuſſorem; ac illius hæredes. l. hæredem. 14. ff. mandati. l. ſi vero 12. §. 1. ff. mandati.

Indemnes hoc eſt ſine damno. Indemnitatē repromittere; & de indemnitate cauere noſtri dicunt, ſatiſdato, vel ſimplici, & nuda promiſſione cauere alicui, indemnem eum ſeruatum iri ex eo negotio quo de agitur. l. 16. §. idem quærit ff. ad S. C. Velle. & ſic indemnitatis cautio l. 14. in fin. ff. ad Trebell. Indemnitatem præſtare l. penult. ff. de magiſtr. conuenien. de hac promiſſione obligatione vel fideiuſſione, ac illius effectu tradunt Angel. in l. cum procurator. nu. 1. ff. de fideicomm. Dec. in conſ. 551. nu. 7. Ruy. in conſ. 187. nu. 2. lib. 1. Pariſ. in conſ. 76. nu. 21. lib. 3. & in conſ. 16. nu. 124. lib. 2. & in conſ. 109. nu. 38. lib. 1. Oſaſc. in deciſ. 48. nu. 8. Surd. deciſ. 94. nu. 7. vide Alberic. in dictionario in verbo indemnitatem.

Idoneus Fideiuſſor idoneus non dicitur, qui non poſſidet immobilia. Doct. in l. 2. & in l. ſciendum. ff. qui ſatiſdare cogan. glo. in §. ſuſcepto Auth. de exhib. reis. Specul. de ſatiſd. §. dicto. ver. ſed ſi ſcholaris. Bald. in c. coram. col. vlt. de offic. deleg. Alex. in conſ. 160. lib. 5. & illa debet poſſidere in loco iudicij, nec ſufficit quod alibi habeat, vt de fideiuſſore inquit gloſſa in d. §. ſuſcepto Doct. in l. ſi fideiuſſor. ff. qui ſatiſd. coga. & in l. 1. ff. ſi quis in ius voc. non iuerit. Bart. in l. fin. C. de princip. agen. in reb. lib. 12. Caſtren. in l. qui filius. ff. qui ſatid. cog.

Et vbi

Et vbi lex, vel ſtatutum facit mentionem de idoneitate, tunc Iudicis arbitrio cõmittitur declaratio qualiter, & quomodo idoneus quis dicatur. Bald. in l.vniuerſa colum.vlt. verſ.ſtatuto Piſtorij C. de precibus Imper. offeren. & in conſ.472.lib.3. Iaſ.in l.ſancimus,num.3. verſic.ſecundo mirabiliter. C. de verb.ſignif. Beccius conſ.1.num.27. An autem valde diues teneatur ad iſtas idoneas cautiones? & videtur quod non, ſed ſufficit quod obliget bona ſua, l.quicumque, & ibi Bart. C. de fundo patrim. lib.11. l.de creationibus, C. de epiſcop. audie. l.1. §. ſi magiſtratus, ff. de magiſt. conue. l.1. ff. de cuſt. reis l. filio in fine ff. vt lega. nomi. caue. l.omnes, vbi Baldus, C.de Epiſc. & Cleric. Caſtren.in l.5. ff. qui ſatis, cogan. & l.diuortio. §.interdum ff.ſolut.matrimon. vbi dicit quod vbicumque ex legis, vel ſtatuti diſpoſitione aliquis tenetur ſatisdare, releuatur quando ipſe eſt idoneus, & ſoluendo, idẽ voluit Bar. in l.priuatæ C. de muri legalis, lib.10. Roman. in conſ.67.nu.4. Alex.in conſ.37.nu.12.lib.2. Iaſ.in l.1.num.18.ff.qui ſatiſd.cogan. Felyn.in cap. adhęc circa medium de ſenten.excommun. Sed contrariũ videtur velle tex.in l.1.in princ. ff.vt legat.nomi.caue. & in l.minor.§.fin.ff.de procurat. Alex.in d.l.1.nu.12. ff.qui ſatiſd.cogan. reprehendit Caſtren.idem Alex.in l.diuortio, §.interdum ff.ſolut.matr. & ibi Aret.allegat tex.quem dicit huius quæſtionis deciſiuum, in l.minor 25.§.fin.cum lege ſequen. ff.de procurat. & ibi Bald.quod puto verum ſtante ſtatuto, & ita firmat ibi Bald. facit in ſimili quod notat Alberic.in l.ex prædijs, C.de euict. quem ſequitur Rubeus in l.non ſolum, §.morte, n.463. ff.de oper.nou.nunc.

Similiter ſimiliter ideſt æqualiter, §. veniet Auth.de nuptijs, §.huic, auth.de Monachis l.non omnes in princ. ff. de re milit. l.2. ff. pro ſuo §. ſimiliter. Inſtit.de excuſatio.tuto. l.Clemens Patronus de hæred.Inſtit.aliquando ponitur nominaliter, ideſt ſimili modo, §. noſtra Inſtit. de exhæred.liber.aliquando pro ſicut l.1. §.ſed etſi quis C.de latin.liber.tolle. & denotat ſimilitudinem ad pręcedẽtia. Dec. in conſ.646. nu.2.& 3.dicit quod poſt copulam exponitur ſimiliter, ideſt ſicut in ſuperiori caſu, vt hic.

Poſſit quoque, verba iſta poſſit quoque, & debeat; indueunt neceſſitatem. Marcus Mantua in conſ.187.num.2. Felyn.in cap.nam concupiſcentiam numer.5.de conſtit. Hyppol.conſil.51. num.61. & in conſ.60.num.4. & 5. Pariſ. in conſil.11.num.8.lib.4. & eſt text.in l.Prætor. in princ.ff.de eden.l.1. §. 1.ff.quod quiſque iuris Bart. in l.3.in repet. C.de pignor. & eſt glo. in Clement. attendentes in verbo debeant, de ſtatu Monach.Bart.in l.creditores, C.de pignoribus. Abbas, in capit.1. de deſponſat. Impub. & in cap.intelleximus, de Iudic.Gemin. in capit.non ſolum, il 2. de appellatio. in 6. Et quod coniuncta cum verbo poſſit vt hic importet neceſſitatem eſt text.in capit.1. Vt eccleſ.benefic. in d.Clementina 1. vbi gloſſa de ſtatu monacho. Alexand. in conſ.222. in fine lib.2. Mantua d.conſ.187.num.2. & iure merito, eſt enim iuriſdictio poteſtas de publico introducta, cum iuris dicendi; & æquitatis ſtatuendæ neceſſitate, gloſſ.& ibi Bart.in l.1.ff.de iuriſdictio.omn. iudic. gloſſ.magna circa medium in §.iuriſiur. Auth.de defenſoribus Ciuitatum. Alciat. lib.2. diſpunct.capit.24. in fine. Quare hallucinatur Accur. dum iuriſdictionem à iuriſdictione dictã putat, ex quo infert, abſurdum hoc eſt, Merum Imperium ſub iuriſdictione contineri, cum potius ipſa iuriſdictio ſub Imperio comprehẽdatur, vt patet in l.3. ibi mixtum Imperium, cui etiam iuriſdictio ineſt. Accur.ſententiam Bart. & alij multi ſequuntur, cum tamen ſi quis diligenter aduertat, non dicatur iuriſdictio à ditione, ſed à dictione, nam per c. ſcribi ſolet, nec conſiderant ditionem, ſiue poteſtatem iuris non eſſe apud Iudicem, qui tamen dicitur habere iuriſdictionem, ſed apud ſolum Principem. Iudex verò habet iuriſdictionem, hoc eſt neceſſitatem iuris dicendi; Qua de re etiam ius dicens appellatur. l.1. ff. de iuriſdict.omn. iudic. & l. ſi conuenerit, ff.eod. & infra. ff.ſi quis ius dicenti non obtemper. Nam cum Iudex iuriſdictionem exercet, dicitur ius dicere, vt in d.l.1. & l. conuenerit vbi gloſſ. Plautus in Bacchide, itur illinc iure dicto. Cicero ad fratrem. Sit ſumma in iure dicendo ſeueritas. Liuius, lib.2. Ius decretis pecunijs dicere, & alias dicitur iuriſdictio facultas, atque poteſtas iurisdicendi. Nam ius dicere, eſt præeſſe iuri dicendo, & legibus gubernare, ac iuſtitiam miniſtrare, quod idem eſt quod ſupra extat diffinitum.

Barones, eſt nomen vulgare, & accipi pro inſigni, ac generoſo homine ſcribit Alciatus. libro 5. Parergon capitulo decimoſexto. Hos ita diffinit. Baldus in cap. innotuit de electione vt ſint, qui merum Imperium atque mixtum habent in aliquo Caſtro Principis conceſsione. Baro propriè accipi debet de eo, qui perfectè, & verè Baro. eſt Alciatus in conſilio 222. numero 1.

Communitates, *Communitas quid ſit, & an repræſentet perſonas, vel potius repræſentetur; tradit Bart. in l. 1. §. fin. ff. acquir. poſſeſ. cap. 1. 15. diſtinct. Abbas in c. fin. de procurator. Fely. in capit. dilectus colum. 2. & 3. de Simon. & vide infra capit. 194. in fine, vbi agatur de Repræſalijs.*

Vt ſimul contra fideiuſſorem, & Principalem procedi poſsit. Cap. CLVI.

Liceat creditori, habenti debitorem & fideiuſſorem, ex eadem re vel cauſa in ſpecie vel quantitate obligatos, contra quem voluerit, procedere: & iudicio contra vnum cœpto, & pendente, contra alium experiri; & vtroſque ſimul, donec ſibi de ſuo credito integre fuerit ſatisfactum, conuenire.

Vt fideiuſſor petere poſsit ſe à fideiuſsione eximi. Cap. CLVII.

Fideiuſſores, aut expromiſſores, qui ſe obligauerint pro aliquo, poſſint compellere principales, aut eorum hæredes, vt eos extrahant de fideiuſſionibus, vel expromiſſionibus pro eis factis, vel dẽt eis fideiuſſores idoneos, de cõſeruando eos indemnes; & hæc fieri poſſint, etiam antequam fideiuſſor vel expromiſſor ſit condemnatus: vel ſi diu non ſteterit in obligatione, vel etiam ſi principalis non dilapidet bona ſua: Et contra dictos principales, & hæredes Senator, & eius Iudices procedant ad petitionem fideiuſſorũ vel expromiſſorum, ſummariè, vt ſuperius de cauſis ſummarijs dictum eſt. Et ſi ſoluerit fideiuſſor, non obſtante temporis longinquitate, ſimiliter principales, & eorum hæredes cogere teneantur, vt conſeruent ſoluentem indemnem: & per eundem Iudicem, per quem ad inſtantiam creditoris proceditur contra fideiuſſorẽ, vel expromiſſorem, eodem modo & forma procedatur, ad fideiuſſoris inſtantiam contra illum pro quo interceſſit, ſi fideiuſſor voluerit. Poſſit quoque & debeat Senator, & illius Iudices mandare Dominis locorum & Communitatibus, in quibus dicti debitores degunt: vt eos, ad eundem fideiuſſorem releuandum indemnem, ſeu ad illum extrahendum vt ſupra, ſub pœna debiti cogant & compellant: quibus ceſſantibus, contra Ipſos Barones, & Communitates exequi debeat pro debito prędicto.

De præſcriptionibus. Cap. CLVIII.

Si creditor ex cauſa mutui, depoſiti, vel cuiuſcumque generis contractus, per annos ſexdecim negligens fuerit in petẽdo debitum, etiam ſi creditor ipſe habeat hypothecam generalem, vel ſpecialem, tacitam vel expreſſam, ſi corporalem, actualemque creditor ipſe pignoris, & hypothecę poſſeſſionem adeptus non fuerit: vel niſi in quolibet caſuum prædictorum de iudiciali vel extraiudiciali interpellatione creditor legitimè docuerit; pręſumatur iuris prę́ſumptione facta ſolutio, niſi contrarium per creditorem legitimè probetur, vel niſi contraria præſumptio præponderans, ac præualens adducatur: & durante præſumptione prędicta, inſtrumenta quæcumque, tàm publica quàm priuata, & codices quarumcumque rationum, quibus de iure, vel ex quocumque priuilegio fides adhibetur; necnon ſcripturæ, & cautiones quæcumque; etiam viuentibus debitoribus, poſt curſum ſexdecim annorum, nullam omnino faciant fidem, nullumque ſortiri poſſint iuris aut executionis effectum: exceptis dotibus, donationibus propter nuptias, tributis, & cenſibus Cameræ Vrbis debitis, ac cenſib. quibuſuis alijs perſonis ſuper bonis ſtabilibus, vel illis æquipollentibus, venditis vel cõſtitutis, & eo quod ſupra de fideiuſſoribus dictum eſt: in quibus quidem caſibus prę́ſumptio prędicta non obſtet. Creditor autem in vim chirographi, aut ſchedulæ ſiue apochæ priuatæ, ſi per decennium poſt mortem debitoris in petendo debitum in dicta apocha contentum, negligens, vt ſupra dictum eſt, fuerit: etiam ſi anni ſexdecim à die confectionis apochæ, lapſi non ſint, ſimiliter ſolutio facta prę́ſumatur: nec vigore huiuſmodi apochæ, poſt dicti temporis lapſum, & moram, quicquam amplius ab hæredibus debitoris petere poſſit.

De præſcriptionibus. Cap. 158. Gloſſ.

Huic ſtatuto amplam dotem tradidit Bouius in tractatu de ſtatutaria vrbis præſcriptione, ad quem erit pro indigentijs recurrendum. Sciendum itaque eſt pro introductione ad materiam, quod omnis actio aut tẽporalis eſt, aut perpetua, ideſt vſq; ad triginta annos cõpetens. §. 1. et toto tit. Inſtit. de perpetuis, et teporalib. actionib. Sanè actionum temporalium aliæ anno finiuntur, vt de

Digitized by Google

vt de prætorijs iam dictum eſt in d. §. 1. alia breuiori, alia lõgiori tempore; breuiori quidem, vt actio redhibitoria, quæ poſt ſex menſes expirat, l. ſciendum 19. §. fin. ff. de ædilict. edic. l. ædiles. 38. ff. eod. Longiori tempore actiones competentes alia biennio finiuntur, vt actio de dolo. l. optimum 8. C. de dolo. alia triennio, vt vendicatio rei mobilis bona fide ab alio poſſeſſę, alia quadriennio, vt nunciatio bonorum vacantiũ; alia quinquennio, vt querela de inofficioſo teſtamento. Itaque ſingulæ actiones temporales certũ à legib. tempus habent definitum intra quod competant, & poſt quod excludantur temporali præſcriptione, quibus autem actionibus nullum certum tempus eſt à lege præfinitũ, olim eæ perpetuæ erant hodie vero vſque ad triginta annos durant, l. ſicut in rem 3. C. de præſcript. 30. vel 40. anno. Hinc ſumpta occaſione dubitatur de quibus actionibus præſcribendis diſponatur per hoc ſtatutum? & quia eam examinat Bouius in d. ſuo tractatu glo. 23. in verbo, & ſublatam eſſe actionem, per totam, ad eum relego lectorem; & concludit quod hæc ſtatutaria ſexdecim annorum reducit præſcriptionem iuris communis 30. vel 40. vt hæc ſexdecim ſit in illarum 30. & 40. locum ſubrogata, per Bart. in l. ſequitur, §. viam, ff. de vſucapio. Alex. Iaſ. Ripa. & alij in l. nemo poteſt ff. de legat. 1. Corneus in conſil. 277. lib. 4. Pariſ. in conſ. 66. nu. 92. lib. 3. Bouius vbi ſupra glo. 1. num. 34. & 35. & vt talis debet recipere omnes limitationes; quæ dantur contra præſcriptionem 30. vel 40. annorũ, quia ſubrogatorum idem eſt iudicium, l. ſi eum, §. qui iniuriarum. ff. ſi quis caut. §. fuerat. Inſtit. de actio. c. Eccleſia. il 1. vt lite pẽde. Euerar. loco. 93. etiam in correctorijs, et pœnalibus vt ibi per eum, §. reliquũ Auth. de hæred. & falcid. Aret. in rubr. ff. de acquir. poſſeſ. in fine, & debet recipere alias limitationes; quas tradit Bouius in gloſ. 19. in verbis contra omnes creditores. numer. 137. & ſequen. vſque in finem d. gloſſæ inter quas ab ipſo ſtatuto ponitur dos, & donatio propter nuptias ibi exceptis dotibus &c. ſuper quibus verbis eſt glo. 3. ipſius Bouij in d. tractatu, quod extendit etiam ad dotis fructus ibi numer. 32. & 33. Puteus in deciſ. 93. lib. 1. et ſicut preſcriptio 30. vel 40. annorum fuit introducta non fauore poſſeſſoris, ſed in odium creditoris negligentis, qui non curat vti iure ſuo Dynus in c. poſſeſſor. de reg. iur. in 6. Ita & hanc ſtatutariam ſexdecim annorum eſſe inductam in odiũ creditoris eſt iudicandum, quia in illarum locum eſt ſubrogata. Limitationes itaque iuris communis hæ ſunt, & prima niſi de iure publico, publicaque vtilitate agatur, l. præſcriptio 5. vbi glo. & Salyc. C. de operibus publicis, gloſ. in c. cum non liceat, de præſcript. & quidem hoc ſtatutum loquitur inter priuatos, vt ad res publicas non poſſit extendi immò illas excipit ibi exceptis cenſibus Cameræ; licet procedat contra fiſcum l. iuſtas. 6. vbi glo. & Doct. C. de iure fiſci lib. 10. de qua re tradit Peregrin. de Priuileg. fiſci, lib. 6. tit. 8. per totum latiſſimè. Contrariũ indiſtinctè tenet Bouius ſuper hoc ſtatuto gloſſa 19. nu. 212. & ſequen. Limitatio ſecunda eſt, niſi actio ſit perſonalis, l. neque 5. vbi Bald. & Salycet. in princ. C. quibus non obijcitur longi temporis præſcript. ſed corrigitur per tex. in l. 1. §. adhæc cum nihil. vbi glo. & Salyc. C. de annali except. Limitatio 3. eſt niſi pignoraticia actione ad reddendum pignus agatur, l. neque 9. in princ. vbi Bal. & Salyc. C. de pignoraticia actio. et in l. quominus, 11. C. eod. l. ſi rem, §. omnis, ff. eod. Alex. in conſ. 106. lib. 5. Aret. in conſ. 108. Limitatio 4. eſt niſi actio in iudicium ſemel fuerit deducta, et reus interpellatus, l. vlt. C. de præſcrip. 30. vel 40. annorum, ita enim etiam temporariæ actiones efficiuntur perpetuæ, d. l. vlt. vbi glo. Bar. Bald. et Salyc. omnes in princ. l. omnes actiones, 181. ff. de reg. iur. l. 1. in fine C. de præſcript. longi tempo. l. 2. C. eod. l. nec bona fide 10. C. eod. l. 1. §. exceptis, C. de annali except. l. ſi poſſeſſio 4. C. quibus non obijc. long. præſcript. l. comperit. 6. C. de præſcript. 30. anno. l. cum notiſsimum, 7. C. eod. quod intellige, & declara vt per Bouium in glo. 21. in princ. n. 1. & ſequent. & per Surdum in deciſ. 5. per totam dicit quibus actibus interrumpatur, & quod ſtatutaria præſcriptio ſemel interrupta non reuiuiſcat dicit Rota diuer. in deciſ. 88. nu. 2. p. 1. & interrupta ab vno ex Correis prodeſt alijs, & nocet ſi rei credendi, vel debendi ſint reſpectiue. l. fin. C. de duobus Reis. vbi glo. Bald. Ang. & alij Rota diuerſ. in deciſ. 112. p. 1. Put. deciſ. 512. nu. 2. lib. 2. Verum ſi poſt nouiſsimam interpellationẽ quadraginta anni exceſſerint erit ex lapſu tanti temporis præſcriptio inducta, d. l. vlt. §. quod nos corrigentes, & §. fin. vbi glo. Bart. Bald. & Salyc. d. l. 1. §. exceptis, C. de annali except. An autem citatio, & oblatio libelli abſque litis conteſtatione præſcriptionẽ interrumpant? et dic vt in l. 2. C. quã libellus Principi datus. et vt in l. ſicut 3. §. nec ſufficiat, C. de præſcr. 30. ann. quod non niſi annalis actio ſit l. 1. C. quando libel. Principi datus, glo. in d. l. ſicut, in verbo precib. Limitatio 5. eſt niſi quis rem de cuius præſcri-

ptione agitur medio tempore tenuerit, ex hac enim poſſeſſione dicitur præſcriptio interrupta. l.cum notiſsimi, 7.§.imò & illud,vbi glo.Bald. & Salycet.C.de præſcrip.30.anno. Limitatio 6. eſt niſi debitor medio tempore debitum agnouerit, vel cautionem renouauerit,aut aliam dederit,vel pecuniam conſtituerit,nam ex iſtis præſcriptionem interruptam eſſe conſtat, d.§. Imò, & illud, ibi ſed & ſi, vbi gloſſ. Bald. & Salyc. l.item illa verba 18. §.quod adijcitur ibi proinde,ff.de conſtit.pecun.l.vlt. C.de duobus reis ſtipulan. Limitatio 7.eſt niſi actor experiũdi poteſtatem non habuerit,l.1.ff.de diuer.tẽpo.præſcr. l.2.§.pen.ff.de Iudic.l.cũ ſolito, 8.§.fin. C.qui bonis ced.poſſunt.l.2. C.de annal. except. l.vlt. C.de epiſc. audientia, eſt.n.regulare quod contra non valentem agere nõ currat præſcr.ut probãt allegati per Bouiũ vbi ſupra glo.19.n.254. & ſequen. ſiue impedimentum veniat ex perſona rei qui non poſſit conueniri, l.2. C.de anna. except.& l.vlt.C.de epiſc.audient.Siue ex perſona actoris, qui non poſſit reum conuenire, l.1. §.proinde ff.de diuer.temp. præſcript.l.ſi poſſeſſio 4.C.quibus non obijc.long.tẽp.præſcript.l.ab hoſtibus.6.& l.1.& 2.C.eod.dummodo id facto ſuo non eueniat d.l.2.C.eod.Siue ex re ipſa quia ſub conditione debita;conditio adhuc non euenerit. Bouius vbi ſupra, per text.in l.vbi autem, ff.de in diem adiect. & notatur in l.2.§. ſi ſub conditione ff. pro empt. & in l.neceſſario, §.ſi pendente, ff.de peric.rei venditæ Pariſ. in conſ. 92.n.24.lib.3. quod idem erit ſi de iure agere non potuerit,l.1.§.fin.C.de annali except. l.ſicut 3.§.quæ ergo, ibi.ex quo competere iure cæperunt,vbi gloſſ.in uerbo facultatem.Bar.Bald. & Salyc.C.de præſcript.30.anno.& exẽplo l.cũ notiſsimi, 7. §.illud autem, vbi gloſſ. & Salyc. C.eod.Verũ ſi eius auctor experiri potuit;quanquam ipſe anteceſſam actionem ab auctore non potuerit, nihilominus cõputatur ei tempus, quo eius auctor potuit agere,& coniungitur cum tẽpore quo ipſe agendi facultatẽ habuit;quod procedit quocumq; titulo ipſe auctori ſuo ſucceſſerit,l.ſi hæres.70.§.fin.ff.ad S.C. Trebell.nam incboata contra auctorem currit contra ſucceſſorem; etiam minorem,l.non omnia & l.etiam, ff.de minor. vbi Bart.col.1. & in l.ſi prædio ff. de in diẽ adiect. l.Aemilius, ff.de minor.l.apud Iulianum §.1.ff.ex quib. cauſ.in poſſeſ.eat.l.2. C.ſi adue.vend.pigno.gloſ.& Doctor.in l.fori ſi cum. C.de reſtit.milit.Bart.& alij in l.fin.C.in quibus cauſ.reſt.in integ.non eſt neceſſ.Natta in conſ.492.num.2.Rolandus in conſ.10.num.14. lib.2.Anchar.moder.q.59.lib.1. An autem minor ſuccedens maiori contra quẽ eſt præſcriptio incboata, & demum contra minorem perfecta reſtituatur? & ſunt opiniones,vt per.Oddum de reſtit.in integ.q.90.art.2.num.11.& q.88.artic.4.in princ.& n.51.dicit communem eſſe pro negatiua quàm ſequitur Surdus deciſ.4.nu.16. & 17. Quando verò eſt interrupta tunc tempora ante interruptionẽ decurſa; non coniunguntur cum temporibus decurſis poſt interruptionẽ. Soccin.ſen.in conſ.118.nu.4.6. & 8.lib.4. Limitatio 8.eſt niſi creditor fuerit minor viginti-quinque annis de iure communi; viginti ex diſpoſitione ſtatuti de qua ſupra,c.47.nam durante minori ętate non currit præſcriptio l. non eſt incognitum. C.quibus non obyc.long.temp. præſcript.l.vlt.C.in quibus cauſ.reſt.in integ.nõ eſt neceſ.l.3. §.nam cum ad eos, C. de præſcriptio. 30.anno.l.cũ notiſſimi,7.C.eod.controuertitur, & diſtinguitur apud Bouium glo.19.nu.33.& ſequen. Limitatio 9. eſt niſi propter ignorantiã actum non fuerit,quia contra ſcientem non ignorantem currit, §.rurſus ſancimus Auth.vt ſponſalitia largitas. l.ſicut 3. in fine,C.de præſcrip. 30.anno.controuertitur apud Bouium gloſſ.19. in princ. Ruyn.conſ.54.lib.5. Limitatio 10. eſt niſi fructus, cenſus,vſuræ compenſatiuę aliquot annis ſolutæ ſint, vel annuũ illud,quod petitur, l.ſi quis 8.§.fin.& d.l.cum notiſſimi, 7.§.in his etiam vbi glo.Bart.Bald. & Salycet. C.de præſcript. 30.anno. faciunt allegata per Bouium d.glo.19.nu.216.& ſequen. l.plures,& ibi Doctor. ff.de fide Inſtrum. Bart.in l.naturaliter, col.6. verſ.quęro quid ſi.ff.de vſucapio.Sicul.in c.illud col.5.in fine ver.ſit interruptio. de præſcriptio.Floria.in l.vna eſt via,ff.de ſerui.ruſt. prędiorum. Limitatio 11. eſt niſi præſcriptioni fuerit renunciatum, ſed controuertitur,& magis reprobatur per allegatos per Bouiũ, gloſ.29. num.19. & ſequen. pro quibus acceſsit Surdus in deciſ.2. num.7. & per totam. Contradicit in dec.64.n.33. Limit.12. eſt niſi nouiſsimus dies non ſit cõpletus,l.in omnib. 5.ff.de act.& oblig. l.vbi lex 101. ff.de reg.iur. ſecus eſt in vſucap. in qua ſufficit momentũ nouiſsimę diei ceſsiſſe, l.in vſucap.15.ff.de diuer.tempor.præſcrip.l.in vſucapionibus, 6. ff.de vſucapio. Limit.13. eſt niſi reus intra tẽpus negocia actoris geſſerit.l.ſi negocia.31.ff. manda.l.ſi autem, 7.ff.de negoc. geſtis, l. & qui natura.18. ff.eod. l.Tutor. 69. ff.de fideiuſſor. nam iſti negociorũ geſtores cum nunquam habeant veram poſſeſſionem nunquã præſcribunt l.etiã §.ſi quis,de petit.hæred.l.ma-

lè agi-

ſi agitur.C.de præſcrip.30.anno. Bald.conſ.12. lib.1. & conſ.386.lib.5.Limit.24. eſt niſi agatur actione reali.quia in ea non habet locū ſtatutaria præſcriptio. Bald.in §.1.n.3. Aret.n.16. Iaſ.nu.99.Inſtit. de actionibus Rom. conſ.201. n.2.& 3.Gratus conſ.42.n.7.Gabr.de præſcrip. cōcluſ.4. n.17.Dida.vari.reſol.c.14.n.1.Rim. Iun.in conſ.97.n.67.Rota diuer.dec.727.nu.5. p.1.Limitatio 15. eſt quā dat ſtatutum ibi exceptis &c.de qua per Boui.in glo.3. & gloſſ. 4. Omnes propoſitas limitationes, & alias per Bonium,& alios allatas excludit præſcriptio quadragenaria. l.omnes, 4.C.de præſcript.30.vel 40.anno.l.vlt.in fin.C. in quib.cauſ.reſt.in integ. non eſt neceſſaria, Niſi tributum, vel functio publica petatur,l. comperit, 6.C.de præſcr. 30.anno. Limitatio 2.eſt niſi eccleſia agat, ſed hoc iure nouo mutatum eſt, & contra eam præſcribitur quadraginta annorū ſpacio c.de quarta, 4.c.illud 8. & c.quia indicante,9.de præſc. niſi eccleſia vacauerit d.c.de quarta, hoc enim tempus vacationis detrahitur,d.c.de quarta,et c.auditis, 15.de præſcrip. Limita 3.niſi ſit quadragenaria ab Eccleſia interrupta, d.c.auditis, & c. illud,8.§.fin.eod. Limita.4.niſi belli tempus interceſſerit, c.ex tranſmiſſa 10.eod. Limita 5.niſi ſchiſma interceſſerit, c.cum nobis 14. eod.Limita.6.niſi eccleſia cōtra eccleſiā præſcribat tunc enim triginta anni ſufficiunt, 16.q.3. c.placuit,§.cæterum declara vt ibi. Limita.7. niſi aduerſus Eccleſiam Romanā præſcribatur, huic enim ſola centenaria nocet,c.ad audientiā 13. c.cum nobis 14. & c.diligenti 17. de præſcr. c. ſi qui 2.eod.in 6.c.cum dilecta.4.§.quia vero, de confirmat. vtili, hac de eccleſia. Auth. quas actiones C.de Sacroſanc. Eccleſ. & tantū tempus nocet Romano Imperio, & Principi habenti iura Imperij. Bald.in l.2. C. commun. de vſucapio. vbi etiam Angelus, Alex.in conſ.84. col.2. lib.1. Fely.in d.c. ad audientiam col.pen. Brunus in conſ.45.n.6. & 7. Pedemon. dec.69. n.13.Rolandus in conſ.4. n.42. lib.3. Sed quod contra Imperatorem præſcribatur ſpatio 30.vel 40.anno.cum diſt.quam faciūt doctores,firmat Boerius in deciſ.264.n.20.Guid.Papa dec.416. & Surdus deciſ.1. per totam,& n.7.& ſequen. Limitatio 8.eſt niſi Curialis ſuæ Curiæ vindicetur iſtis enim quadragenaria non obſtat, l.præſcriptionem 5. C.de præſcr.30. anno.vbi glo.& Bald. Limitatio 9.eſt niſi Ciuitati donatū; aut teſtamento relictum ſit. l. vt inter.19. C. de ſacroſanc.eccleſ.Limitatio 10.eſt niſi ille,qui præſcriptione vult vti,rem ex cauſa conductionis, vel procuratorio nomine poſſideat,l.2.vbi gloſſ. Bart.Bald.& Salic.C.de præſcriptio. 30. anno. Rota diuerſ.dec.427.n.4.p.1. declara niſi dubitetur vtrum in perpetuū, an ad tempus res fuerit conducta quia tunc per quadragenariā poſſeſſionem præſumitur emphyteuſis, ſeu locatio in perpetuum. l.comperit, 6.§.ideoq; iubemus,vbi Salyc.C.de præſcrip. 30. anno. l.vlt.C.de fundis patrimon.lib.11. l.ius emphyteutici 11. C. eod. Limitatio 11.eſt niſi cū actor aduerſario abſente, infante, vel furioſo conſtituto experiundi poteſtatem non haberet, & de hoc corā Præſide, vel Epiſcopo,vel teſtibus ſolemniter ſit proteſtatus, l.2. §.ſin autem, C.de Annali except. Limit.12.eſt niſi non dum agere potuit actor,nam ex eo tempore quadragenaria non cōputatur. d.l.cum notiſſimi,7.§.illud autem.vbi glo.Bar. Bald. & Salyc.C.de præſcrip.30.anno.Limitatio 13.eſt niſi quid annuum ſit ſolutum aliquot annis; iſti enim anni in quadragenaria non computantur. l.ſi quis 8.§.fin. vbi Salyc.C.eod. Limitatio 14.eſt niſi actione pignoraticia ad reddendum pignus agatur, l.neque 9.C.de pignor.act.de qua ſupra in Limitatione 3.

An hoc ſtatutū procedat contra forenſes extra forū Capitolij,et Bart.in l.1.n.15.ver.de his,C. de Sum.Trin. & fide Cath.dicit quod non quia eſt deciſorium, Caputaq. in deciſ.207.n.3.p.3. Bonius glo.19.nu.137. & ſequen. Secus in foro Capitolij vbi viget hoc ſtatutum,Bart. vbi ſup. vbi etiam Purpuratus nu.157. Caputaq. d. deciſ.207. n.4. Verum quando allegatur tāquam vigens in loco in quo forenſis cōuenitur,et illud potuit forenſis veroſimiliter ignorare,tunc ſuccurritur forenſi per reſtitutionem in integrum aduerſus dictum ſtatutum. Innocent. in rubr.de conſtit. vbi Io.And.& Butr.Alex.in conſil.37. n.10.lib.2.Aret.cōſ.21.Caputaq.in d.dec.207. nu.3.p.3. & corā R.P.D.Lancellotto in Ianuē. pecuniaria die 10. Ianij 1580. Immo cū ſit deciſorium non ligat forenſem, nec etiam in foro Capitolino,vt per Bonium vbi ſup. nu.146. & ſequē.niſi gaudeat beneficijs ſtatutorū,& ſoluat onera perſonalia & ſit Curialis, & vtatur ſtatutis pro ſe,ita Bonius vbi ſupra, num.138. & ſequen.nu.164. & ſequen.& n.168. Sed quod liget forenſem,qui iudiciū in vrbe introduxit, firmat Rota diuerſ.in deciſ.602.num.1. par.1.

An autē liget Clericos? & eſt diſtinguendū, aut.n.ſtatutū diſponit in rem,aut in perſonam, ſi in perſonam,nō ligat defectu poteſtatis ſtatuentium, Soccin.in conſil.288. Pariſ. conſ.40. num.24.lib.3. Doct. in c. animarum de conſtit.

 Felyn.

Felyn. & Dec. in c. Eccleſia S. Mariæ, eod. Ancar. in conſ. 258. Soccin. conſ. 46. numer. 3. & conſ. 71. lib. 4. Mohed. deciſ. qualiter 173. de conſtit. Si diſponat in rem, & eſt diſtinguendum, aut res eſt eccleſiaſtica, vel patrimonialis ſibi data in titulum beneficij, & non ligat Clericos, glo. in cap. Epiſcopus in fine de præben. Dec. & Felyn. in d. c. Eccleſia S. Mariæ, aut res aliunde prouenit ex hæreditate Patris, vel alterius, ſiu aliter ab alio ſine titulo beneficij, & ſunt opiniones, vnam tenent Oldrad. in conſ. 7. Felyn. & Dec. in c. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit. Tiraquel. de vtroq; retract. §. 30. nu. 8. Signor. in conſ. 21. alteram tenent Soccin. in conſ. 63. nu. 6. lib. 3. Guid. Pap. deciſ. 77. & alij citati per Bouium de ſtatut. glo. 19. nu. 211. & de hoc ſtatuto quoad bona prædicta non eſt dubitandum, quia fuit authoritate Papæ conditum, & ideo ligat etiam Clericos, Rota diuer. deciſ. 452. nu. 1. p. 1. Mohed. d. deciſ. 4. de conſtit. & Bouius diſtinctè etiam ſine Papæ auctoritate, vbi ſupra, num. 210. & ſequen. Et quando Clericus vtitur ſtatuto pro ſe, debet vtique illi parere ab alijs, vti contra ſe, Bouius vbi ſupra num. 210.

An hoc ſtatutum procedat contra Iudæos in Vrbe commorantes, & dic quod ſic, vt per Dec. Felyn. & alios in c. 1. de conſtit. Bald. in l. ſponſorem, §. iam autē, ff. de excuſſ. tutor. Rochus de Curte de conſuetudine q. ſect. nu. 36. & 46. Soc. in conſ. 21. nu. 2. lib. 1. & in conſ. 61. nu. 8. lib. 4. Quod procedit non ſolum inter ipſos Iudæos, ſed & etiam inter Iudæos & Chriſtianos, ita quod vnus contra alterum præſcribat, Roman. in conſ. 489. nu. ... per gloſſ. in cap. parere 16. q. 3. ... diſpar. 23. q. ... facit allegata ſupra in c. 145. ver. & hoc ſtatutum ligat.

An hoc ſtatutum procedat contra inſtrumentum iuratum, & videtur quod ſic per allegata ſupra in c. 153. verſic. Iuramentum, & alibi. Sed contrarium eſt verius, quia iuramentum perpetuat actionem, vſque ad quadraginta annos, & habet vim litis conteſtatæ, quæ præſcriptionem interrumpit, Bart. in l. mam, & piſſop. §. ... qui ff. de iureiuran. Imol. in l. naturaliter. ff. de vſucapio. Angel. in l. cum notiſſimi §. immo, C. de præſcrip. 30. anno. Soccin. iun. in conſ. 54. num. 7. lib. 1. Thalel. deciſ. 200. & ibi addentes. Surdus in deciſ. ... num. 1. 23. & ... in deciſ. ... n. 33. Rota in Romana penſionis Domini die 16. Ian. 1598. coram R. P. D. Lancellotto, niſi ſtatutum tollat fidem Inſtrumentis in quibus iuramenta continentur, vt fit in hoc noſtro ſtatuto ibi, & durante præſumptione prædicta, inſtrumenta quæcumque, tam publica, quàm priuata &c. nullam fidem faciant, quod per ſtatutum fieri poſſe non dubitatur, vt per Caſtrenſ. in conſ. 61. lib. 2. Alciatum, in c. cum contingat num. 149. de iureiuran. Alexan. in conſ. 170. nu. 1. & 2. lib. 7. Soccin. in conſ. 97. n. 5. lib. 5. & in conſ. 120. num. 19. lib. ... Marſ. ſing. 700. Roland. conſ. 49. nu. 3. & 4. lib. 3. Put. deciſ. 113. de conſtit. Mohed. deciſ. 226. Rota diuerſorum in deciſ. 10. nu. 2. par. 2. tunc enim non conſtat de iuramento, & procedit hæc ſtatutaria præſcriptio, Rota in d. deciſ. coram R. P. D. Lancellotto. verſ. & quamuis ſtatutum, & ita debet intelligi deciſ. Put. 76. de conſt. & Mohed. 227. quas citat Bouius in glo. 19. num. 225. Item niſi iuramentum præſumatur à ſtatuto metu, & dolo extortum, vt ſupra in d. c. 153. ver. Iuramentum, & alibi.

De præſcriptione penſionum Canonum, & Cenſuum. Cap. CLIX.

DOminus rei ad modicum vel longũ tempus locatæ, vel proprietarius rei, in emphyteoſim, vel ad cenſum conceſſæ, & cenſus empti vel quomodolibet conſtituti, nõn poſſit petere penſiones, canones, aut cenſus, niſi pro decem proximè præteritis annis tantum, & pro reliquis vltra decem annos ſibi ſatisfactum præſumatur, niſi de interpellatione iudiciali, aut præſcriptionis interruptione legitimè doceat. Sed & ſi conductor, aut cenſuum vel canonum debitor, per continuum triennium præteritum penſionem, canonem, vel cenſum ſoluiſſe demonſtrauerit, præſumatur pro toto præterito tempore ſatisfeciſſe, & moleſtari nõ poſſit.

De præſcriptione penſionum, Canonum, & Cenſuum. Cap. 159. Gloſſ.

In annuis præſtationibus an ſint de iure neceſſariæ tot præſcriptiones, quot ſunt annuæ præſtationes, vel vna tantum præſcriptio ſufficiat, hic quæſtionem mouet glo. in l. cum notiſſimi §. in his C. de præſcrip. 30. vel 40. annor. et in ea ſunt opiniones. Prima Vltramontanorum quam communem dicunt fuit, quod tot requirantur præſcriptiones quot ſunt annuæ præſtationes, vt teſtatur Paul. de Caſtro in l. ſi plures, §. fin. C. de fide Inſtrum. Guido Papæ dec. 406. in fin. Capella Tholo. deciſ. 342. & vbi addentes. Alia Citramontan. opinio fuit, quod vnica pro omnibus annis præſcriptio ſufficeret, eamq; vtiq; cõmunē aſſeruerunt, addentes de præſumpt. ... 4. par. princ. q. 4. Pariſ. in

s. auditis circa finē de præſcript. & in hanc Citramontanorum opinionem inclinauit Rota, vt per Puteum in deciſ. 259. nu. 1. verſ. & in hanc. dixit tamen non procedere in illis annuis præſtationibus quæ ceſſant per reſtitutionem ſortis principalis; vt ſunt cenſus fructus dotis, & ſimiles, quia pro iſtis omnibus non poteſt agi à principio, vt in futurum ſoluantur; quia poteſt contingere quod per reſtitutionem ſortis non debeātur; & ideo in iſtis tot debent eſſe præſcriptiones, quot annuæ præſtationes. vt per Iaſ. in l. vbi autem non apparet. §. qui ſortem. ff. de verb. oblig. quod idem eſt in legatis annuis conditionalibus in quibus non eſt nata actio ante euentum conditionis l. cedere diem. ff. de reg. iur. & per conſequens nec præſcriptio; quod idē eſt in ſtipulatione fructuum cenſus dotis, & ſimilibus; quæ pro primo anno eſt pura pro alijs cōditionalis ſi ſors, ſeu dos nō reſtituatur, vt dicūt Doct. Saliran. glo. ibi de mente Bart. in d. l. vbi autem apparet §. qui ſortē. & Iaſ. expreſſius. ff. de verbor. obligat. Puteus in d. deciſ. 259. in fin. lib. 1. Rota coram bo. me. R.P.D. Iuſto in Romana Dotis die 23. Iunij 1600. Pro pleniori intelligētia huius quæſtionis vide Guid. Pap. in d. deciſ. 406. cum duabus ſequen. Boer. in deciſ. 336. Bouius de Statutaria vrbis præſcriptione. gloſ. 3. nu. 30. & gloſ. 19. nu. 220. & ſequen. latius.

Fuit aliquando dubitatum an hoc Statutum procedat in contractu iurato: & videbatur dicendum quod ſic, quia Statutum præcedens. c. 158. vtiq; contractus iuratos comprehendit; vt ibi notauimus; & ita fuit alias reſolutum in terminis ſtatuti antiqui lib. 4. c. 18. de præſcript. perſon. act. vt tenuit Rota in Romana dotis coram Marſicano die 22. Aprilis 1541. vt per Mohe. in deciſ. 5. de præſcript. Fab. deciſ. 9. lib. 1. Put. deciſ. 116. lib. 1. & 16. de conſtit. Caputaq. in deciſ. 413. lib. 1. in manuſcriptis: Quod eo maximè videbatur ita dicendum, quia hoc Statutum venit conſequutiuè ad præcedentem; vt contenta in illo cenſeantur in hoc repetita iuxta tradita per Bart. in l. ſcio. §. caia. ff. de fundo inſtr. & alias inſeruiret de vento; quia ſemper apponitur iuramentum.

Rurſus cum ſit confirmatum à Papa comprehendit etiam obligationem iuratam per tradita per Gabr. de Statutis concluſ. 11. nu. 8. in fin. Verum iſtis non obſtantibus contrarium eſt verius; quia Statuta diſponentia quod creditor excludatur à ſuo credito niſi infra certum tempus illud petierit, vt facit hoc noſtrum ſtatutum non procedunt in contractu iurato, cum iuramentum non veniat in generali diſpoſitione niſi de illo ſit facta mentio. gloſ. in c. non decet. in ver. effectus de elect. in 6. per tex. in c. conſtitutus. de reſcriptis vbi Fely. nu. 5. Io. And. in reg. quod ſemel. in fin. de reg. iur. in mercur. Alex. in conſ. 37. nu. 24. lib. 2. Corn. in conſ. 328. col. 4. lib. 1. in conſ. 180. col. 1. in fin. lib. 3. Gratus conſ. 41. nu. 14. lib. 1. Gabr. de ſtatutis concluſ. 11. in princ. & de iure iuran. concluſ. 5. in princ. Seraph. de priuileg. iurament. priuileg. 22. nu. 53. Nam cum iuramentum perpetuet actionem; & habeat vim litis cōteſtationis, quæ præſcriptionem interrumpit. l. nam & poſtea. §. ſi is qui & ibi Bart. num. 3. Rom. nu. 4. Iaſ. nu. 5. ff. de iureiuran. Fely. in c. fin. nu. 7. de præſcript. Marſ. ſing. 141. cum alijs allegatis ſupra in præcedenti c. 158. quos recenſet alioſq; citat Lamberteng. de contractibus ad finem nu. 13. & 14.

Non obſtat quod in præcedenti firmauerimus illud ſtatutū procedere etiā contra Inſtrumēta; iurata quia id euenit ibi ob ſublatā fidē Inſtrumento ex quo probaretur iuramentum, ſi fides ei non eſſet ſublata, ſed ſi aliunde probaretur iuramentum non eſſet locus, d. ſtatuto; & ſic patet reſponſio etiam ad illud quod dicitur, quod hoc ſtatutum veniat conſecutiuè ad illud; quia cum in hoc non adimatur fides ſcripturis non eſt inferendum de vno ad aliud; nec cenſetur repetita qualitas, cū ſint capita omni reſpectu prorſus ſeparata. Bart. in l. ſeio. §. caiæ. nu. 2. ff. de fund. inſtr. Ruy. in conſ. 176. nu. 8. verſ. ad illud autem. lib. 2. cum alijs allegatis per nos in tract. de condit. par. 2. c. 1. q. 18. & 19. & in c. 6. q. 7. Nec inſeruit de vento hoc Statutum; quia locationes quandoq; fiunt per apochas priuatas ſine iuramento; non autem ſemper per Inſtrumenta iurata. Non obſtat Confirmatio Apoſtolica ex certa ſcientia quia intelligitur, quando per Statutum tollitur iuramentum, vt ſæpe dixi in c. 151. & in c. 152. nō quando nulla habetur mentio iuramenti in eo; quia confirmatio intelligitur in terminis in quibus ſtatuta loquuntur, cuius natura eſt, vt addat robur confirmato, non autem quod extendat vlterius illud ad id quod in eo non continetur. l. Aurelius §. teſtamento. ff. de liber. leg. Bald. in l. nominationes in fine C. de appellat. Corn. in conſ. 22. nu. 1. lib. 3. Alex. in conſ. 122. lib. 4. Ruy. in conſ. 158. nu. 1. lib. 1. & in conſ. 111. nu. 18. lib. 5. Dec. in rubr. de confirm. vtili vel inutili nu. 2. & 3. Io. Tomaſius Concíuis meus ſub nomine

mine

mine Berous q.5.nu.2. Sciendum eſt etiam non procedere in tributis, & cenſibus debitis Cameræ Vrbis; iſtæ enim præſtationes annuæ Tributorum, & cenſuum, ſeu canonum Cameræ debitæ excipiuntur per ſtatutum. c.158. ibi exceptis dotibus &c. Quando enim ſoluuntur in ſignum ſuperioritatis Principi ſupremo, nec de iure communi præſcribuntur l. comperit C. de præſcript. 30. anno, & ibi Bart. Butrig. & Salicet. qui dicit quod poſſunt præſcribi quoad dominium; non autem quoad ſolutionem canonis idem tenet Angel. in l. iubemus. C. de fundo patri. lib. 12. Io. And. in c. conſtitutus. de relig. Domi. vbi etiam Anchar. Abb. in c. ad audientiam de præſcript. Quod procedit in Papa, & alio Principe non recognoſcente ſuperiorem in temporalibus, in ſpiritualibus enim adeſt nullus ita Doct. in allegatis locis. Secus autẽ eſt in inferioribus, quia contra eos præſcribuntur. Abb. in conſ.102. lib.2. Iaſ. in l. Imperium. ff. de iuriſdict. omn. iudic. Soccin. in conſ.86. nu.13. lib.1. Pariſ. in conſ.25. nu. 20. lib. 4. vt puta quando quis probaret ſe aliquando interpellatũ fuiſſe, vt ſolueret tributum, & non ſoluit l. cum ſimus. C. de agr. & cenſi. quemadmodum etiã præſcriberetur ſi appareret de conditione, & renunciatione l. hæc autẽ. ff. de ſeruit. vrb. præd. vel quando adeſt bona fides ſcientia, & patientia, immò etiam ſine ſcientia illius contra quem præſcribitur. Alex. in conſ.536. lib. 2. in conſ. 36. lib.5. Corn. in conſ.162. lib. 3. & in conſ. 268. lib. 4. Rubeus in conſ. 25. num. 7. Alex. conſ.6. lib.5. Fely. in c. de quarta. de præſcript. Dec. in conſ. 85. contradicit Bart. qui exigit ſcientiam vtriuſq; præſcribentis ſcilicet, & illius cõtra quem præſcribitur. in l. ſi publicanus. §. fin. ff. de publ. Alex. in conſ.16. lib.5. Lauren. Silua. in conſ.1. nu.165. & ſequen. cũrrit etiã in illis caſibus in quibus de iure communi currit contra rempublicam. Bald. Salic. & Paulus de Caſtro in l. fin. C. de ſacroſan. eccleſ. Aret. in conſ.154. Alex. in d. conſ. 56. lib. 5. Pariſ. in conſ. 35. nu. 27. lib.1. Bart. & Paul. de Caſt. in l. licitatio. §. eorum. de licitati Alex. in conſ. 30. lib.5. Pariſ. in conſ.25. n.28. lib.1.

De præſcriptione ſpolij. Cap. CLX.

ACtio ſpolij vltra annos triginta non detur, niſi de ſpolio cum violentia doceatur.

De præſcriptione ſpolij. Cap. 160. Gloſ.

Eſt controuerſia apud Doctores an remediũ c. redintegranda. 3. q.1. ſit impræſcriptibile, vel potius aliqua præſcriptione tollatur? Tenẽtes negatiuam eſſe impræſcriptibile fundãt ſe primũ in d. c. redintegranda ibi in illis verbis, quacumq; temporis conditione, ex quibus colligunt hoc remedium nullo tempore præſcribi. deinde ducuntur auctorite gloſſę in c. ſollicite. de reſtit. ſpoliat. quæ vult. quod hoc remedio perpetuo agi poſſit. Tertio auctorite. Rotæ, quæ ſæpius hãc opinionem eſt amplexa in occurrentibus cauſis, teſte Caſſadoro in deciſ.6. de reſtit. ſpoliat. Puteo in deciſ. 118. lib.1. Mohed. in deciſ.18. de reſtit. ſpolia. Simonetta in deciſ. 60. Caputaq. in deciſ. 296. lib.1. quarto hæc opinio videtur habere rationem odij rationabilis, quo digni sũt illi; qui aliorum bona, & poſſeſſiones inuadunt, qui nulla ideo tut. ſunt præſcriptione; quæ neq; dari poteſt poſt lapſum tempus mille annorũ, ſi ab initio ſpoliator fuit doloſus, vel violentus, vt notant omnes in d. c. redintegranda, & in d. c. ſollicite, & eſt omnium Canoniſtarum receptiſſima opinio.

Tenentes affirmatiuam ducuntur argumentis, & illis vrgentiſſimis; ac validiſſimis grauiſſimorum Patrum auctoritatibus. Primo enim ducuntur in hanc ſententiam; quia vtroq; iure tam Ciuili quàm Canonico omnes actiones tolluntur quadragenaria præſcriptione; vt de iure ciuili probat tex. in l. ſicut. & in l. omnes. C. de præſcript. 30. vel 40. ann. auth. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccleſ. de iure Canonico probat tex. in c. ad aures in c. ad illud in c. quia indicante de præſcript. in c. placuit il 1. & in c. poſt quingentos 16. q. 6. cum alijs allegatis ſupra in c.158. ver. omnes propoſitas. Limitatio 2. quibus accedant. Ruy. in conſ.103. nu.7. lib.5. Iaſ. in conſ. 115. nu.27. lib.4. Crauett. in conſ.294. Roland. in conſ. 72. nu.20. lib.2. Et ratio eſt quia leges abhorẽt rerum dominia ſemper in incerto manere. l.1. ff. de vſucap. l. cũ notiſſimi. C. de præſcript. 30. annor. §.1. inſtit. de vſucapio. ac litium immortalitatem l. properandum. C. de Iudicijs & l. fin. vbi gloſ. in verbo finis. ff. pro ſuo. Secundo cum temporis præſcriptio tollat dominium; quod eſt maximi præiudicij: teſte Bart. in l. rem alienam. ff. de pignor. act. multo magis tollere debet actionem hanc poſſeſſoriam leuioris præiudicij, vt arguit Caſtren. in conſ.205. nu.3. lib.1. Soccin. in l. rẽ quæ nobis. nu. 18. ff. de acquir. poſſeſ. Pariſ. in

conſ.

Digitized by Google

conſ. 155. lib. 1. Balbus de præſcript. 4. par. princ. q. 20. nu. 1. Roland. in conſ. 72. nu. 19. lib. 2. & in conſ. 6. nu. 8. lib. 3. Et cum in hoc remedio probare ſufficiat duo extrema videlicet antiquiſſimam poſſeſſionem actoris, ac præſentem poſſeſſionem rei; & illa poſſit probari per teſtes etiam de fama, & de auditu, qui quidem in antiquis admittuntur, & ſæpè eueniat, quod propter antiquitatem, ac ſiniſtros caſus belli, incendij, Peſtis, Inundationis, & ſimilium, inſtrumenta quibus poſſeſſores ſeſe tueri poſſent ſint deperdita, aut vetuſtate corroſa, atq; conſumpta, Profectò ex tali huius remedij perpetuitate infinita facilè veri domini proprijs bonis iniuſtè priuabuntur atq; finite in graue totius Reipublicę præiudicium, vt per Mohed. in deciſ. 17. de reſtit. ſpol. & per Sarmen. de Redditibus Eccleſ. par. 1. c. 4. nu. 51. & Select. interpr. lib. 2. c. 13. nu. 2. Et quod eſt valde abſurdum quod poſſeſſorio remedio adeo priuilegiato circa qualitatem probationum tollatur dominium legitime præſcriptum, & inutile reddatur contra omnes iuris regulas, quibus perpetuo traditum eſt petitorum abſorbere poſſeſſorium, & hic nihilominus contrarium ſuccedit. Tertio ſi dinumeremus auctores hanc opinionē ſequentes, non poteſt negari reſpectu numeri, ponderis, & grauitatis illorum hanc eſſe magis communem, vt teſtatur Gabriel. de reſtit. ſpoliat. concluſ. 5. n. 64. Contard. de moment. poſſeſ. §. 4. Limitat. 2. nu. 26. & ſequen. Pontanus de ſpolio lib. 3. c. 2. nu. 91. Decian. in conſ. 63. nu. 2. lib. 5. Crot. conſ. 47. nu. 29. lib. 1. Honded. conſ. 82. nu. 49.

Non obſtāt verba illa à tenentibus negatiuā ponderata in d. c. redintegranda. 3. q. 1. vbi quacunq; temporis conditione, quæ reguntur ab illis verbis ſequentibus in fine poſitis, perdidiſſe noſcantur, quia referuntur potius ad qualitatem amiſſionis, quam ad quantitatem temporis l. 5. §. deniq; ait. ff. de aqu. plu. arcen. l. teſtium in princ. ff. de teſtibus Rebuff. in l. cōditionales. 62. verſ. quarto. ff. de verb. ſignific. & nos de condit. par. 5. c. 1. nu. 25. & nu. 30. vel potius ad temporis qualitatem quam quantitatem, vt ſenſiſſe videtur ibi Archidiac. dum ait. quod ibi forte erat guerra, vel metus latronum, nemo audebat ibi morari; quod idem poſt Belamer. & Io. de Turre Crema. firmat Contar. d. §. 4. Limit. 2. nu. 28. Caſtren. in conſ. 105. nu. 3. par. 1. Galleſ. de exercit. Iuris Ciuilis lib. 3. nu. 56. Menoch. de recuper. remed. 15. nu. 422. & ita ſenſiſſe videtur Gratianus Compilator dum in ſummario huius canonis ait ablata quacumq; conditione in eodem loco vnde ſubrepta fuerant reuocanda eſſe, ſublata illa dictione, temporis, quæ legitur in textu, & hūc germanum ſenſum appellat Grauat. ad Veſtr. lib. 7. c. 3. nu. 41. de quo etiam Cicero de Natur. Deor. quem ſequor. in d. tract. de condit. par. 1. c. 1. nu. 56. Quod ſuadetur etiam ex eo quia, & ſi contra Eccleſiam ſpatio 40. annorū præſcribatur c. de quarta. 4. c. illud 8. & c. quia indicante. 9. de præſcript. cum alijs allegatis ſupra in c. 158. d. Limitat. 2. poſt ver. omnes propoſitas. Tamen propter qualitatem tēporum vacationis, belli, ſchiſmatis, & ſimilium non præſcribitur, vt probaui in d. c. 158. poſt d. limitationem. 2. poſitam poſt d. verſ. omnes propoſitas per tex. in d. c. de quarta & in c. auditis 15. de præſcript. in c. ex tranſmiſſa. 50. & in c. cū nobis. 14. eod. Nec eſt veroſimile, quod Pontifex vna dictione, illaq; prorſus ambigua, voluerit totam materiam præſcriptionum tot, & tantis vigilijs elaboratam ſubuertere; vt tradit gloſ. in c. 1. §. præpterea. in verbo præſcriptione de Capitulis Conradi, vbi illa verba nulla obſtante præſcriptione intelligit de decennalli, vel viceunali non autem de triginta, aut quadraginta annorum ne tota materia præſcriptionum multis vigilijs excogitata, & tandem compoſita radicitus euellatur, dominia rerum ſtent ſemper in incerto, & totus orbis infinitis illisq; immortalibus litibus inuoluatur, hanc gloſſam communiter approbatam eſſe conſtat ex traditis per Tiraquel. de retract. conuent. §. 1. gloſ. 2. nu. 12. & cum Summi poſteriores Pontifices in c. ad aures. in c. illud. & in toto tit. de præſcript. per trigenariam, & quadragenariam præſcriptionem omnem actionē prorſus excludant, ſequitur, quod quando verba illa canonis redintegranda 3. q. 1. temporis perpetuitatem; atq; infinitatem ſignificarent, quod eſſet abſurdum, vt dixi, eſſet ei per nouas conſtitutiones omnem actionem per quadragenariā ſubmonentes prorſus derogatum; nec eſſet ſeruanda. c. in iſtis. §. leges. diſtinct. 4. & c. vlt. §. hæc & ſi eadem diſtine. 4. & in c. quis ignoret 32. q. 4. Non obſtat gloſ. & eam ſequentes in c. ſollicitæ. de reſtit. ſpol. dum dicit, quod ad damnum ſiuè pænā perpetuo agi poteſt, quia nulla conditio temporis opponi poteſt. c. redintegranda. 3. q. 1. quoniam ſublato fundamento illius canonis quo vtitur tollitur etiam opinio gloſſæ. Et cum vtatur dictione perpetuo debet intelligi, vt non excludat præſcriptionem 30.

vel

vel 40. annorum, quoniam in ſpatio tanti temporis includitur perpetuitas, & perpetuæ actiones ſpatio 30. & 40. annorum præſcribuntur. inſtit. de perpet. & tempor. act. & ſi ſemper, quandocunq; ac perpetuo agere poſſe ſit inter partes conuentum; quia per iſta verba ſiuè prolata à lege, ſiuè ab homine nõ tollitur longi tẽporis 40. annorum præſcriptio, vt voluit Bald. in conſ. 309. col. 2. lib. 1. Faber. Signor. Ang. Fely. Balb. Afflict. & alij quos ſequitur Tiraquel. de retract. conuent. §. 1. gloſ. 2. nu. 7. & ſequen. Iaſ. Curc. Iun. & Iacob. in l. petens. C. de pac. Didac. var. reſ. lib. 1. c. 9. nu. 1. & 2. Alciat. conſ. 369. nu. 10. Ruy. conſ. 111. nu. 2. lib. 1. in conſ. 150. nu. 7. lib. 4. Gabr. in conſ. 144. nu. 26. lib. 2. Ceph. conſ. 40. n. 6. in conſ. 43. nu. 12. Crauett. in conſ. 71. nu. 1. Roland. in conſ. 21. per totum lib. 2. Me noch. in conſ. 201. nu. eo quia, vt dixi legis, ſeu pacti perpetuitas ſpatio 40. annorum includitur iuxta d. conſ. Bald. 303. lib. 1. ſequutum in Rota in Reatina tenutæ. 13. Aprilis 1579. coram Card. Lancellotto. & die 12. decembris 1588. coram Cardinale Pamphilio. Niſi velimus intelligere, quod loquatur contra violentos, & doloſos ſpoliatores; quia pro iſtis nulla currit præſcriptio c. fin. de præſcrspt. cum alijs allegatis per Contardum in limitat. 2. num. 34. & 35. & in hoc ius canonicum diſcrepat à iure ciuili, quo non tamen violenti male fidei poſſeſſores 40. annorum ſpatio præſcribunt. l. ſicut. & l. omnes. C. de præſcript. 30. annrum Hieroni. Zanuetti. de differen. inter ius canonicum, & ciuile. nu. 75. & ſequen. & Baptiſta de S. Blaſio differen. 174. & eſt tex. in l. ſi quis emptionis C. eod. Azzo ibi in ſumma, Azzo. vbi ſupra. & Proſdo. de comi. de differ. iuris ciuilis. & canonici nu. 51. & ſequen. c. poteſt. 16. q. 3. Rubeus conſ. 13. nu. 14. Ceph. conſ. 235. in fin. lib. 2. Bero. in conſ. 56. nu. 25. lib. 3. Alex. in l. pomponius. §. cum quis nu. 23. ff. de acquir. poſſeſ. Aym. de antiquitate tempo. 4. par. verſ. materia iſta nu. 89. & ita diſponit hoc noſtrũ ſtatutum ibi; niſi de ſpolio cum violentia doceatur. Excepto enim caſu malæ fidei in materia præſcriptionis nulla eſt differentia inter ius canonicum, & ius ciuile, vt notant Abb. & alij in d. c. de quarta. de præſcript. Minus obſtat quod ſecundum aliquos præſcriptio fuerit inuenta propter dominium; non propter poſſeſſionem; quia hoc eſt falſum, vt probat tex. in c. iubemus. 16. q. 3. & in l. fin. C. de edic. Diui Adr. tolle. & in l. comperit. C. de præſcript. 30. annorum Immò poſſeſſio eſt longe debilior; & tempore minori amittitur Innocent. in c. quærelam vbi Bella. nu. 10. de elect. Soccin. in l. rem quæ nobis. q. 8. ff. de acquir. poſſeſ. Contard. vbi ſupra d. limat. 2. nu. 31. Vt quaſi de re clara, & à iure deciſa diſpoſuerint ſtatuentes actionem ſpolij vltra annos triginta non dari per ſupra deducta, non tamen eſt ſuperfluum propter varietatem opinionum de quibus in princ. cum per eũ tollatur illa ambiguitas à Doctoribus excitata. vt in ſimili dixit Alex. in conſ. 17. nu. 7. verſ. nam operatur. lib. 2. Crauett. in conſ. 25. n. 31. Becc. in conſ. 34. in fin. per tex. in l. quæ dubitationis. ff. de reg. iur. in l. 1. ff. de edilic. edic. Rota diuer. in deciſ. 741. nu. 10. par. 1. Immò & ſi diſponeret idem quod ius commune nõ ideo dicitur ſuperfluum, quia ſublato iure communi ſtatutum ſtaret firmum. Corſettus ſing. matrim. tl 2. nu. 2. & renunciando iuri ſimpliciter non renunciatur ſtatuto idẽ diſponenti Orian. tract. de interpr. ſtatut. nu. 2. & quamuis diſponat idem quod ius commune nihilominus dicitur ſtatutum. Bald. in l. 2. nu. 2. C. quæ ſit long. conſuet. Abb. in rub. de regular. nu. 4. Bero. in conſ. 65. nu. 7. lib. 2. Bertach. in verbo ſtatuta verſ. 7. Orian. vbi ſupra. nu. 1. & 2. Galli. tract. ſtatut. lib. 16. c. 1. nu. 2. & 3.

De Ceſſione bonorum, & inducijs quinquennalibus. Cap. CLXI.

AD ceſſionem bonorum, vel ad quinquennales inducias non admittantur, niſi qui ſe fatalia damna, calamitates & fortuitos caſus, vel alia aduerſa, poſt contracta debita incurriſſe docuerint; & tunc de conſenſu maioris partis creditorum. Luſores autem, dilapidatores, fraudatores omnes, & qui ſcientes ſe ſoluendo non eſſe, multiplicia debita contraxerunt, omnino excludantur: in electione vero alterius ex beneficijs prædictis, illi præferantur, qui ſe veros creditores eſſe, delato calumniæ iuramento, legitimis documentis, vel per idoneos Teſtes docuerint. Chirographarios autem creditores, niſi ſcripturæ tempus contineant, & ſint trino, vel ſaltem bino Teſte notatæ, numerum facere nolumus; omnibus colluſionibus, fictionibus, & fraudibus, quas debitores, & creditores ex mutua intelligentia machinari ſolent, penitus excluſis. Deprehenſi autem in aliqua fraude, fictione, vel mendacio, indigni omnino habeantur. Quicumque verò petierint ſe admitti, in-

terim

terim dum petunt, etiam ſi in vim Apoſtolici reſcripti id petant, non audiantur, niſi publice & palã biretum viride ita diſcoopertũ, quod ab omnibus videri poſſit, in capite deferant nec Iudex aliter, nec in vim commiſſionis, nec litis pendentiæ, poſſit inhibere; & facta inhibitio non teneat: & tam is, qui ad ceſſionem, quàm is, qui ad quinquennales inducias fuerit admiſſus, dictum biretum portare debeat; alioqui ipſo iure priuilegio priuatus cenſeatur, & mandata etiam aliàs contra eos relaxata, ſine nouo decreto & citatione, contra eoſdem, ſi ſine bireto viridi reperti fuerint, executores quicunq; exequi poſſint. Is verò qui ad quinquennales inducias admiſſus fuerit, ſi idonee cauerit de ſoluendo, in fine dilationis, ſeu termini huiuiuſmodi, ad dicti birecti dilationem non teneatur.

De ceſſione bonorum, & inducijs quinquennalibus. Cap. 161. gloſſ.

Si debitor bonis ceſſerit, conuentus poſtea à creditoribus tuebitur exceptione ceſſionis ex diſpoſitione ſtatuti huius, & §. fin. inſtit. de replicat. & in l. ex contractu. 3. vbi glo. Bar. & Paul. de Caſtro. C. de bonis auth. iudic. poſſide. & l. item ſi vnus. 17. ff. de recept. arbitris. Non enim ceſſione liberatur, ſed facit, vt non poſſit in carcerem detrudi l. 1. vbi Bart. & Caſtren. C. qui bonis cedere poſſint. Limita 1. niſi luſores, dilapidatores, fraudatores, & ſcientes ſe ſoluendo non eſſe multa debita cõtraxerint, iſti enim ad beneficium miſerabile ceſsionis nõ admittuntur, vt in ſtatuto. §. luſores. Limita. 2. niſi prius debitum agnouerit, vel condemnatus fuerit. l. qui cedit. 8. vbi gloſ. & Doct. ff. de ceſsio. bono. glo. in l. 1. in verbo. liberati. C. qui bonis cedere poſſint. Limita 3. niſi ceſſio fiat ob publica munera vitanda. l. propter. 5. vbi gloſſ. & Paul. de Caſtro. C. eodem Limita 4. niſi creditores quinquennales inducias cõcedere ſint parati; hoc enim caſu debitores non ſunt ad bonorum ceſsionem admittendi l. cum ſolito. 8. vbi glo. Bart. & Paul. de Caſtr. Quo in caſu ſtandum eſt maiori parti creditorum, inſpecto cumulo debiti; ſi par ſit cumulus debiti ſtandum erit, maiori parti creditorum inſpecto numero perſonarum, vt deciditur in d. l. cũ ſolito. & notant ibi gloſ. Bart. & Paul. de Caſtr. in princ. C. qui bonis cedere poſsint. Limita 5. niſi is qui vult cedere ſit debitor fiſci. Cyn. in l. 1. C. eod. Bart. in l. cum autem. ff. ad liuiam. pecul. Guid. Pap. deciſ. 211. ver. an debitor fiſci. Verum ſi poſt factam ceſsionem debitor ad pinguiorem fortunam deuenerit poterit in quãtum facere poterit cõueniri l. is qui 4. vbi gloſ. & Doct. ff. de ceſſ. bonor. l. ſi debitor. 7. ff. eod. §. fin. inſtit. de action. quod intellige niſi ceſſerit cum ignominia, vt infra: Agere tamen amplius non poteſt l. item ſi vnus. 17. ff. de recept. arbitr. Bene ei licet pœnitere, & ceſsionẽ reuocare. l. is qui 3. vbi glo. & Doct. ff. de ceſſ. bono. l. quem pœnitet. 5. ff. eod. l. 2. C. qui bonis cedere poſſint. vbi glo. Bart. & Caſtren. quod intellige non dum diſtractis facultatibus. d. l. 2. ibi nec dum diſtractis vbi glo. in verbo diſtractis. C. qui bonis cedere poſſint. d. l. 3. ff. de ceſſio. bono. & l. ſi prius. 8. in fine C. de diſtract. pignor. inuitus autem nemo cedere bonis eſt cogendus. auth. Ne quis cogatur bonis cedere. Et facta ceſsione à Patre non ſunt in quietanda bona filij emancipati l. ſi Pater tuus vbi Butrig. Salycet. & Caſtre. C. qui bonis cedere poſſunt. Nec è contra. l. cũ filij fam. vbi Bar. & Salyc. C. eod. & poteſt ceſſio bonorum de iure communi ſolo verbo, & ſine aliqua ſolemnitate fieri l. vbi gloſ. & Paul. de Caſtr. C. eod. Secus eſt vigore ſtatuti huius, quoniam qui petunt admitti ad ceſſionem bonorum; ſeu quinquennalem dilationem in vim ſtatuti; debent deferre palam; & publicè in capite birretum viride; niſi illi qui ad quinquennales inducias admiſſi ſunt idonee cauerint de ſoluendo in fine dilationis, quo in caſu ad delationem dicti Biretti nõ tenentur. Sed ſi ad ceſsionem admiſſi detulerunt Birrettum viride; & poſtea ad pinguiorem fortunã deuenerint in aliquo non tenentur, vt eſt gloſ. in c. ſicut dignum. §. hi quoq; in ver. ſi habent. ibi niſi pro eo iam ſubſtinuiſſet pœnas corporales. de homicidio Guid. Pap. dec. 343. per totã.

Exceptio ceſſionis an proſit fideiuſſoribus cedentis? & cum competat cedenti contra omnes creditores, etiam quod ante ceſsionem non egerint. l. is qui. 4. §. fin. ff. de ceſſ. bonor. & impediat executionem l. 1. C. qui bon. ced. poſſunt. Iaſ. in §. fin. inſtit. de actio. Rebuff. ſuper conſtit. lib. 1. de ſenten. execut. artic. vlt. gloſ. 1 verſ. octauo. videtur competere etiam fideiuſſoribus, ſed contrarium eſt verius quod fideiuſſoribus non proſit. §. fin. inſtit. de replicat. & eſt tex. vbi glo. in l. vbicunq; ff. de fideiuſſ. vbi Dyn allegat tex. in l. à debitore. §. quod ſi ſtipulator in fin. ibi fideiuſſorem manere obligatum. ff. de fideiuſſoribus Guido Pape in dicta deciſ. 211. in fin. verſ. ſed an ceſſio.

An

An autem poſſit huic beneficio ceſſionis bonorum renunciari cum iuramento? Simpliciter enim ſine iuramento renunciari non poteſt. arg. l. alia. §. eleganter. & ibi Dyn. ff. ſolut. matr. Cyn. Bart. & Cuma. in l. 1. C. qui bonis ced. poſſ. Cum iuramento autem poteſt renunciari per regulam quam ponit Bart. in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſor. facit à ſimili. c. debitores. de iureiuran. Specul. de renunc. §. 1. ver. item eſt beneficium, ſequitur. Aret. in §. fin. inſtit. de act. Contratrium dicit fuiſſe deciſum Guid. Pap. in dicta deciſ. 211. & ibi addentes in verbo contrarium.

Quinquennales enim conceduntur vel à creditoribus. l. cum ſolito. & C. qui bonis cedere poſſunt. Vel à Papa in Vrbe arg. eorum quæ notat Innocen. in c. inquiſitioni. de ſentent. excom. c. veniens de iureiuran. c. ſi duobus de appellat. Stapbil. de literis gratiæ. fol. 170. vbi dicit non dari à Papa Clericis in odium laicorum arg. c. nouit. de iudic. gloſ. in c. ſi clericus laicum. de foro competen. & alibi Principes poſſunt cōcedere alicui dilationem annalem, biennalem, triennalem; & ad ſummam quinquennalem ad ſoluendū ſuis creditoribus l. 2. vbi Doct. C. de precip. Imp. offeren. l. ſi debitori. vbi Caſtren. ff. de iudic. Anchar. in conſ. 37. alij Magiſtratus præter Principes, quia alijs præiudicant has dilationes concedere non poſſunt. Archid. in c. peruenit. 16. q. 1. glo. in ſum. 25. q. 2. & in ſimilibus conceſſionibus ſolet apponi clauſula recepta tamen ab eodē ſupplicāte cautione; quæ clauſula intelligitur de iuratoria ſi aliam dare non poterit, vt in rub. & l. 1. ff. qui ſatiſd. cogan.

Ad ceſſionem bonorum; vel ad quinquennales. *Poſſunt quinquennales concedi debitoribus fatale damnum paſſis, vt ſupra ratione belli, ignis, incendij, naufragij, & ſimilium ita dictat ſtatutum, & rubr. ff. de incend. rui. naufr. vel ex alio quocumq; aduerſa fortunæ caſu; qui etiam à ſapientiſſimis non potuit præuideri. l. quæ fortuitis. C. de pignor. act. & ob id vocantur caſus improuiſi l. 1. C. de ſicar. & vniuerſis hominibus alicuius ciuitatibus damnū belli, vel aliud perpeſſis conceditur, vt per Afflict. in deciſ. 377. Princep.*

Sed ſine fraude, colluſione; machinatione, ac fictione eſt impetranda, vt in d. ſtatuto. Sed ſi quis fraudem alleget, eam probare debet. l. quoties. §. qui dolo. ff. de probat. l. actor. C. eod.

Sed impetrata non nocet omnibus creditoribus impetrantis, vt patet in d. l. quoties. C. de precib. Imper. offere. & primo non nocet creditoribus ratione delicti, quoniam iſti hac dilatione non obſtante poterunt debitorem conuenire. Guliel. de Cun. in l. ſi ex parte. §. quamquam. ff. quod cum eo. l. ſi rerum. de re iudic. Rom. ſing. 179. quid ſi titius, quia reatus impedit ne delinquens beneficio quinquennalis vti poſſit. arg. l. 1. C. vbi Senat. vel Clariſ. Secundo non nocent creditoribus futuris. arg. l. aurelius. §. titius. 1. ff. de liber. legat Clementin. fin. de reſcriptis Guid. Pap. deciſ. 109. reſcripta annalia. facit Clement. 1. de cenſib. c. fin. de reſcript. Tertio non nocet creditoribus habentibus rem iudicatam exequutam l. ſeruo. §. cum prætor. ff. ad trebell. Guid. Pap. deciſ. 97. Pro conſeruatione. Stapb. de literis inſtit. l. 2. C. de vſur. rei iudic. l. debitor. ff. de iudic. Quarto non nocet domino; quia vaſallus non vtitur hoc beneficio contra Dominum. Iacob. de Bello viſu. in c. 1. de vaſallo qui contra conſtit. Lotharij in gloſ. facit tex. in l. incola. ff. de ad municip. aliàs priuabitur feudo c. vna. quibus modis feud. ammittat. Iaſ. in l. 2. nu. 24. C. de iure emphyt. Alex. & alij in l. 1. ff. ſi cert. petat.

Quinto idem erit in locatione, & emphyteuſi, & in alijs oneribus perſonalibus. gloſ. in l. cū fructuarius ff. de vſufruc. vbi Doct. Spec. de locat. §. nunc autem. ver. 129. Maſuer. de ſolutionibus. §. item dilato. Sexto idem erit in debito iurato; quia conſtitutio vna aliam tollens non refertur ad iuratam glo. in c. cum non deceat. in verbo effectus de elect. in 6. quod idem eſt de clauſula non obſtante per d. gloſ. Alb. in c. 1. col. 2. de his quæ fiunt à maior. par. c. Rō. ſing. 7. & in conſ. 517. & in conſ. 404. & in conſ. 336. Alex. in conſ. 27. lib. 1. & in conſ. 205. lib. 2. Immò talis tribus modis eſt periurus, Primum non ſoluendo, ſecundo Iudicem interpellando, tertio Principi ſupplicando l. ſi quis maior. C. de tranſact. Si tamen Princeps ſecularis motu proprio quinquennales conceſſiſſet non eſſet periurus arg. c. venientes de iure iur. l. fin. ff. qui ſatiſ. cogan. & ibi glo. l. 2. C. de petit. bon. ſub lib. 12. Lucas de Penna in l. 1. col. 3. C. qui milit. poſſ. lib. 12. & in dubio præſumitur conceſſa ad poſtulationem Alex. in d. conſ. 203. lib. 2. verum habita relaxatione ac diſpenſatione à ſuo Prælato comprahenduntur etiam debita iurata, vt notat. in c. debitores. de iureiuran. & ideo ſolet apponi clauſula diſpenſationis à Papa; & ab alijs ſuis Prælatis abſolutionis. Septimo non nocet creditoribus pauperibus non valentibus expectare; quia tunc

bene

bene ordinata charitas incipit à ſeipſo.l.præſes, C.de ſer. & aqua, ſed iſte qui dicit ſe pauperem debet probare ſe pauperiorem, impetrante Afflictus d.deciſ.377.Princeps,& qui dicantur pauperes relinquitur arbitrio Iudicis, vt dicit glo. in auth.præterea, C.vnde vir & vxor. Octauo non nocet creditoribus ex cauſa mercedis perſonalis laboris, l.in ſeruorum,ff.de pœnis. Nam Deut.c.24. Diuinitus ſancitum eſt,quod Mercenario eodem die merces rependatur, in affirmatiuis præcepto, 200. in Negatiuis præcepto 240.Ne remaneat merces mercenarij apud aliquem in craſtinum. Nono ſi ſemel data fuit eidem, & ab eodem fuerit alia ſecunda impetrata non facta mētione primæ,tunc ſecunda;quia ſubreptitia non nocebit creditoribus, c.ſuper literis, de reſcriptis. Decimo non nocet Principi illam concedenti, nec fiſco eius, l.nec damnoſa, C.de præc.Imper.offer.vbi Io.Faber.l.cum poſſeſſor.§.fin.ff.de cenſ. arg.c.petitio.de iureiur. Gemin.in c.deinde,col.2.diſtinct.26. & notat. in l.Paulus, §.fin.ff.de pignor. Vndecimò idem erit in debitis pijs pro anima, & eccleſijs, quia propter quod vnum quodque tale, & illud magis, auth.multo magis, C.de Sacroſanct.eccleſ. & l.ſancimus,C.eod. Angel.in conſ.24.& per notata in cap.eccleſia S.Mariæ.de conſtit. Hoc idem videtur dicendum in debitis Pupillorum, quia eccleſia, fiſcus, & pupillus æquiparantur. cap.1. de in integ.reſtitut. in 6. & quod ſtatuitur in vno ex parificatis,idem in alio ſtatutum eſſe videtur, capit. de mulct. de præbend. l.1. C.quan.Imperat. inter pupilli. Boerius in deciſio. 296. Duodecimo non nocet dotibus, ſiue agatur de ipſa ſoluenda, ſiuè repetenda ne mulieres remaneant indotatæ vt per text. in l.1. ff.ſolut.matrimon. firmat Maſuer. de ſolutionibus, §.Item nec debitis fauore ſtudij,Doctor. in dicta l.1. Decimotertiò non nocet creditoribus occaſione mercium venditarum, quando venditor exterus eſt, ne detur materia delinquendi l.conuenire, ff. de pactis dotal. & quia quando emptor recipit merces exteri intelligitur eo animo recipere, vt ſtatim precium ſoluas, l.in omnibus, ff. de Iudic. & quia exteri non ſunt moleſtandi, Auth.omnes peregrini, C. commu. de ſucceſſ. Ideo merx vendicari poterit, per l.Aurelio §.1. ff. de liber. leg. Decimoquarto non nocet creditoribus occaſione penſionis Domorum. Iaſ.& alij in §.item Seruiana Inſtitut. de actio. & in l.poſtquam ff. de pactis. Decimoquintò non nocet creditoribus ex cauſa depoſiti: per text. in l.penultima iuncta auth. ibi poſita, C. depoſiti, l.fin. C. eod. Boer. deciſio. 296. Decimoſextò non prodeſt Artificibus qui factum quod facere poſſunt promiſerunt, quia quinquennali non obſtante compelli poſſunt, lege ſi in precio. §.penult.& ibi Baldus, ff. locati. Cuucus in l.1.C.de ceſſ.bon. Decimoſeptimò non prodeſt fideiuſſoribus. Cynus, Baldus & Salyc.in dicta lege quoties.C.de precibus Imper.offeren.cum diſtinctione; Nam priuilegium perſonale non egreditur perſonam, §.ſed & quod Inſtitut. de iure natur. l.quia ff.ſolut. matrimon. Sed ſi reus comparens ad defenſionem fideiuſſoris opponat de dilatione ſibi conceſſa, tunc proderit etiam fideiuſſoribus Petrus de Bellapertica in l.cum filius 49. numer.28. ff. de verborum obligat. Cynus in d.l. quoties, quem ſequitur ibi Baldus in fine,idem Baldus in l.tam mandatori num.8. C. de non numer.pecun. Aret.in conſ.33.num.2. in fine, & num.3. Cuccus de morator. num.135.verſic.reſpondę. Quod idem procedit in ſequeſtratario, vt latè per Surdum in deciſio. 301. Decimooctauo non prodeſt emptoribus rerum commeſtibilium in emporio, ſeu mercatu, Boerius, d.deciſio.296.quia ſtatim ſolutio fieri debet de emptis ibi ſi à parte non ſit dilatio conceſſa l.2. ff.de nundinis,l.in omnib.de Iudio. Quinquennalis dilatio incipit currere à die datæ l.ſancimus.C.de diuer.reſcript.Verum hac quinquennali dilatione non vtetur debitor ſine delatione Birretti viridis niſi idoneæ cauerit, ita dicit ſtatutum in fine,& eſt tex.in l.vniuerſa.C.de precibus Imper.offeren. Poteſt tamen Principes hāc cautionem remittere ex cauſa; vt tenent Cynus Alber.Bald.& Salyc.in d.l.vniuerſa.vbi etiam Iaſ.Ioan.de Anania in conſ.82.viſo ſtatuto,& iſtæ dilationes ſunt à Principe concedendæ quando debitor paſſus eſt notabile damnum, propter quod ſoluere non valeat, Nam ſi fuerit Diues, non debet dilationem hanc obtinere, ſed tenetur ſoluere, vel bonis,ſeu foro cedere debet, vt ff.de ceſſ. bon. & C. qui bonis cedere poſſunt. Et ideo contra iſtas quinquennales poteſt opponi de ſubreptione, & obreptione, cap.ſuper literis,de reſcriptis, Item quod nullum; ſeu modicum damnum paſſus eſt l.ſcio, ff. de reſtit. in integ. Item quod dolo amiſit bona ſua,ea alienauit,& diſſipauit,ita diſponit hoc ſtatutū,in §.luſores & is qui dolum allegat illū probare debet, l.quoties, §.qui dolo.ff.de prob.et qui dicit vēdidiſſe debet probare id factū fuiſſe paulo ante impetrationē; vel poſt per tex. et ibi glo.in §.Tutor. Inſtit.de auth. Tuto.Doct. in l.1. C.de iure fiſci, lib.10.

Item opponi poteſt, quod creditores, vel maior pars non conſentit, l. maiore, C. de pactis, l.8.C. qui bon.cedere poſſunt. Item poteſt opponi quod illi qui conſentiũt ſunt ficti creditores, & ſimulati, ita dicit ſtatutum ibi illi verò præferantur, & poſſunt pœna falſi puniri. Ang. de maleſ. in glo.falſario, ver.quæritur. Bart.in l. creditor. vbi glo.& Salyc.C.de falſis facit Bal. in conſ.220. lib.3. & ideo eſt probandum plenè eſſe veros creditores. Item de falſa cauſa, toto tit. ſi ex falſo inſtru.l.pen.C.de tranſact. Item quod impetrans mortuus ſit, & ideo heredibus non prodeſſe l.Neratius ff.de reg.iur.niſi ipſa dilatione pendente mortuus fuerit, tunc enim proderit etiam hæredibus.Doct.in c.cum veniſſent, de Iudic. c.ſignificauit,de reſcript. Effectus autem quinquennalis dilationis primus, ac præcipuus eſt, vt ipſa pendente nihil debeat innouari, ſicut appellatione pendente, vt patet in rubr. ff. nil noua appell. pend. l.ſiue pars, C. de dilatio. Vital.in clauſ. nil nouari, & ſi nouatum fuerit reuocabitur tanquam attentum. Boer. in d.deciſ.296.col.2. per text.in l.fin. C. qui bon.ced. poſſunt, & ſi debitor habens dilationem fuerit captus erit relaxandus ſine cautione de repræſentando, & Aduerſarius veniret condemnandus in expenſis, & intereſſe. Bald.in l.per diuerſas. q.15.C.mandati. Iſta enim dilatione pendente debitores cõgrua ſecuritate lętãtur, c.fin. de treug. & pace, ac veteri prærogatiua l.vna, C.de priuileg.Vrb.Conſtant.lib.11.& vſuræ, et intereſſe contra eos non current, l.non ſolũ, §.illud ff.de liber.leg. Alberic.& Doct.in d.l.quoties, C.de præcibus Imperat.offeren.diſtinguũt, hãc (indiſtinctè) tenuit D.Galganettus genitor meus in quadã cauſa; in qua dicebat quod quãdo quis per impotentiam nõ ſoluit debitum; non poteſt conueniri pro intereſſe lucri ceſsantis, per notata per Beatum Antoninum Archiepiſcopum Florentinum in 2.p.ſuæ ſummæ in tit.de Auaritia fo.29.ver.quod de pęna appoſita; quẽ ſequitur Afflict. deciſ.20. col.2. Secus tamen erit in intereſse damni emergentis, Afflict d.deciſ.20. quem ſequitur Rota Ianuen. in deciſ.99.nu.3. eſt etiam ſciendũ in propoſito ſtatuti huius quatenus attinet ad ceſſionem bonorum, quod cedẽs bonis non deſinit eſse Dominus ſuorum bonorum, ante diſtributionem factam inter creditores, vt notatum mihi reliquit D. Galganettus genitor meus in ſuo Repertorio in quo aſserit eſse caſum in l.is qui, & ibi Bart. ff. de ceſs.bonor. l.legis Iuliæ.4. C.qui bonis cedere poſsunt. Capella Tholoſ. in deciſ.134.

De pactis cum altero ex debitoribus in ſolidum. Cap. CLXII.

SI creditor plures debitores habens, ex eadem cauſa inſolidum obligatos, cum vno ex eis, pro certa debiti parte conſequenda paciſcatur, illud idem pactum in reliquorum fauorẽ feciſſe cenſeatur, & obſeruare teneatur.

De pactis cum altero ex debitoribus inſolidum. Cap. 162. Gloſſ.

Hoc ſtatutum tractat materiã de duobus reis promittendi, ſeu pluribus; Nã reorum alij ſunt ſtipulandi; alij promittendi, vt conſtat in §.1. Inſtit.de duobus reis ſtipulan.et in l.1.ff.de duobus reis conſtit. Si enim duo pluresvè ſint rei ſtipulandi ſingulis in ſolidum cõpetit actio; ſi duo pluresvè ſint rei promittendi, aduerſus ſingulos in ſolidum actio datur, §.ex huiuſmodi Inſtit. de duobus reis l.2.l.3. §.vbi duo, ff.eod. l.1.2. & 3.C.eod. Limita.1.niſi non ſit adiectum ſingulos in ſolidum ſtipulatos eſſe, aut promiſiſſe, & ſic reos vel ſtipulandi, vel promittendi in ſolidum eſſe.l.reos promittendi, 11.§.cũ ff.de duobus reis. In dubio enim plures intelliguntur viriliter ſtipulari, et obligari niſi aliud actum ſit, vt notat Bar.in d.§.cum talibus, in princ.l.exprimere 3.C.eod.§.1.Auth.eod. Limita.2.Niſi non eodem tempore, ſed diuerſo ſtipulati ſint, vel promiſerint, Nam interuallum temporis inter interrogationem & reſponſionem impedit reſpõdentem obligari, l.ſi ex duobus, 12.vbi glo. & Bart.in princ.ff.de duobus reis. Niſi modicũ temporis interuallum interueniat, hoc enim, nec actus medius non cõtrarius reorum cõſtitutionẽ non vitiat, l.duos reos 6. §.duo rei, vbi glo.in verbo, modicũ. Bart.in princ. ff.de duobus reis. Limita.3. niſi alter ex promiſſorib. obligari nõ poſſit, tunc.n.erit obligatus ille, qui poteſt obligari d.l.ſi ex duobus, §.ſi à Titio, et pupillo.ff.eod. exẽplo.l.vir vxori.17.§.fin.et l.ſeq.ff.ad S.C. Velleian. Limit.4.niſi id quod in ſtipulationem deducitur in ſingulis perſonis propriũ intelligatur, vt Dos vſusfructus, et ſimiles. Quoniam diſparitas rei debitæ, vel cauſæ debendi impedit duorum reorũ conſtitutionem, l.ſi id quod. 15. vbi glo.& Bart.in princ.ff.de duob. reis. Limita.5. Niſi res, quæ alterius ſtipulatoris eſt in ſtipulationẽ deducatur, d.l.ſi id quod, §. idẽ ait, vbi gl.in verbo, idẽ, et in verbo, debeãtur. Limita.6. Niſi cũ apud duos deponeretur, vnus etiã culpã promiſerit, alter non, nã imparitas culpæ ab initio vitiat cõſtitutionem duorum reorum & eandẽ, p.§.ſed ſi quis, vbi glo.& Bart.in princ.

ff. de

ff.de duobus reis ſecus tamen erit cum ambo culpam promiſerint, & alteri eorum poſtea per pactum culpa ſit remiſſa, d.§.ſed ſi quis, ibi non idem probandum, vbi Bart. Limit.7. niſi duob. interrogatis vnus tantum reſpondeat, l.duos 6. in princ. ff. eod. Nam ex duobus interrogatis; vel interrogantibus, qui reſpondet obligatur; & cui reſpondetur quæritur obligatio, & ab vno tantum ex correis poteſt accipi fideiuſſor. ita notat Bart. in d.l.duos, ff.de duobus reis. Limit.8. niſi alter quoque promittendi reus præſens ſit, & ſit ſoluendo, §.ſcimus quidem c.99. Auth.de duobus reis. Limita.9. niſi creditor à ſingulis partem virilem acceperit, l.ſi creditores, vbi glo.& Doct.C.de pactis. Limit.10. niſi creditor ſingulos reos promittendi pro parte velit conuenire, l.in duobus 3.§.vbi duo ff.de duobus reis. Poteſt enim à quolibet Correorum inſolidum peti; & etiam pro parte, & vna ſolutio ſufficit, ſi perfecta ac integra ſit d.§.vbi duo, & ibi Bart. in princ.l.reos 11. vbi Bart. dicit quod duo rei poſſunt inuicem fideiubere; & poteſt Actor actionem diuidere quoad quantitatem, & quoad modum petendi, ff.de duobus reis. Verum vno reorum promittendi in ſolidum liberato liberatur & alter. Nam actio hæc idem facit, vt videantur conſtitui duo rei debendi, & credendi, & vnius petitione; & acceptilatione tollitur obligatio l.2. vbi gla. & Bart. ff.de duobus reis. Niſi fortè perſona tantum liberetur, non autem obligatio tollatur, l.fin. ff.eod.l.niſi 22.ff.de pactis, & ſic pactum factum cum vno ex pluribus inſolidum obligatis prodeſt etiam alijs iuris communis, & ſtatuti huius diſpoſitione, niſi perſonale ſit; quia ſtatutum vult pactum alijs prodeſſe; ſi cum vno ex eis pro certa debiti parte conſequenda paciſcatur, & ſic quod pactum ſit reale, vt perſonale remaneat in diſpoſitione iuris cōmunis, qua cautū eſt ſoli perſonæ cū qua factum eſt prodeſſe, non autem alijs Correis d.l. fin. ff. de duobus reis, & d.l.niſi 22.ff.de pactis.

De pęnis conuentionalibus non exigendis.
Cap. CLXIII.

VBicumque debitor, ſiue promiſſor fuerit in mora vel culpa adimplendi promiſſa, eo vſque pœnæ cōuentionales peti poſſint, quantum actor iurauerit ſua intereſſe, taxatione Iudicis præcedente; & ſi fuerit in obligatione intereſſe taxatum, & iuramentum vel aſſertorium, vel promiſſorium in obligatione & inſtrumento appoſitum, dictū iuramentum (quantum ad intereſſe conuentum & taxatū) cenſeatur metu & dolo extortum. In reliquis verò, & quo ad dictum intereſſe per Iudicem taxandum, iuramentum in ſuo robore permaneat; exceptis pœnis in compromiſſis, pace, ſecuritate, aut treguа appoſitis, quæ omninò exigi poſſint à non obſeruante.

De pęnis conuentionalibus non exigendis.
Cap. 163. Gloſſ.

An de iure cōmuni pœna conuentionalis debeatur? & ſunt opiniones, Prima eſt affirmatiua quod debeatur etiam, quod non conſtet aliter de intereſſe eam petentis, per text. in l.ſtipulatio iſta.§.alteri, ff.de verb.obligat. §.alteri Inſtit.de inutil.ſtipulat.l.cum pęna, ff.de Arbitris Corradus de contract. q.85. Corn.in conſ.153. ver.circa quartum, lib.1. Præcipuè quando ille offenditur cui eſt facta promiſſio. Dynus & poſt eum Bar.in l.2.§.ſi in facto, circa med.ff.de verbo.obligat. Soc.in conſ.253.nu.12.lib.2. Angel.in conſ.157.in princ.ver.tertiò quia. Summa Angel.§.pœna, n.12.vbi Limit.in Clericis, quod etiam tenuit Soc.in d.conſ.253.n.13. Sūma Angel.in verbo vſura, il 1.num.31.& fuit opinio Innoc.in c.ſuā de pœnis, & Abbat.in c.dilecti, de Arbitr. ſequitur Rebuff.in l.vnica, numer.267. C.de ſenten.quæ pro eo quod intereſt. Vbi intelligit quando non eſt adiecta quantitati, n.57ſ. Curt.iun. num.58. Cagnol.nu.110. Nam pœna adiecta quantitati non debetur tanquam adiecta in fraudem vſurarum, l.rogaſti, §.ſi tibi. ff.ſi cert.petat. Doct.in d.c.dilecti de Arbitrìs, in d.c.ſuā, de pœnis Alex. in conſ.49. lib.4. Rebuffus d.l.vnica, n.270. et vt exigi poſſit ita debet conſtare de implemento eam petētis Rota diuer.in deciſ.237. nu.2.par.2. & in deciſ.238.nu.1.par.2. Secunda opinio eſt negatiua quod ſcilicet non debeatur, niſi eatenus quatenus concurrat cum intereſſe, Rota diuer.in deciſ.371.par.1. & alij allegati per nos in tract. de condit. par.2. c.5.q.24. Hoc noſtrum ſtatutum adhæret huic ſecundæ negatiuæ opinioni, et diſponit non deberi, niſi in quantum interſit petenti moram paſſo. Immo quia quandoque in obligatione taxatur certū intereſſe, & iuratur per promiſſorem tantum loco intereſſe daturū ſi non obſeruauerit promiſſa, aſſerendo tanti intereſſe ſtipulāti; tantumque ſe daturum iureiurando promittens in caſu inobſeruātiæ promiſſorū. Nā quando intereſſe eſt certum in genere à principio, pōt etiā à principio taxari ad certā quantitatē, vt concludit poſt alios Caccialup. in l.cunctos populos n.8.C.de Sum.Trin.et fide.

Catho. Rebuffus in d.l.vnica,n.618.Cagnol.in l.curabit,nu.57.C.de act.empt.et in d.l.vnica.n.51.Surdus in dec.259.nu.16. alios citat, & non eſt neceſſe tunc illud probare,et in dec.260.n.23.et valet pactum quod de dãnis,et intereſſe ac eorũ quantitate ſtetur iuramento dãnum paſſi; vt voluerunt Dyn.Bart. & alij, in l.fin. ff.de prætor.ſtipulat.Bald.& Alber.in l.iuſiurã dum quod ex conuentione, ff. de iureiuran. vbi Iaſ.col.2.Signor.in conſ.157.col.2.Abb.in d.c. dilecti col.fin.de foro compet.Doct.in l.vnica C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt, vbi Cagno. n.114.Seraph. de priuil. iuramenti priuil. 31. n.8.& ſeq. alios citat; Præſertim quando nõ eſt appoſitum contractui mutui.ſed alijs contractibus.Bald.in conſ.166.in 1.dubio lib.1.Rebuffus in d.l.vnica,n.277. & 278. Surdus in d.deciſ. 259.n.7.& ſeq. Per hoc ſtatutum tollitur facultas taxandi intereſſe à principio,& iuramentũ ſiuè aſſertorium ſiuè promiſſorium,quantum ad intereſſe conuentũ & taxatum vult cenſeri metu,& dolo extortum;ibi etſi fuerit in obligatione intereſſe taxatum. Pactum verò quod de dãnis,& intereſſe,ac illorum quantitate ſtetur iuramento damnum paſſi non annullat;ſed dimittit in diſpoſitione iuris cõmunis,nec minus annullat iuramentum in reliquis in obligatione promiſſis, ibi in reliquis verò,& quoad dictum intereſſe per Iudicem taxandum &c. et quidẽ benè,ne damnum paſſos dimittat in periculo,ac diſcrimine propriè conſcientiæ,vbi de facili labũtur homines ſine Rectore. Verum in promiſſionibus de euictione poteſt apponi pœna dupli ex diſpoſitione iuris cõmunis,& ſtatuti vt patet ſupra, in c.120. Item pœna conuentionalis poteſt apponi, & exigitur in compromiſſis,in pace, ſecuritate,ac tregua à non obſeruante vt diſponit hoc ſtatutum ibi,exceptis pęnis in compromiſſis, pace,ſecuritate,aut tregua appoſitis, quæ omninò exigi poſſint à non obſeruante, quod etiã de iure permiſſum eſt,l.1.vbi gloſ.& Bart.ff.de iure fiſci Felyn. in cap.vergentis nu.1. in fine de hæretic.Aug.& Alex.in l.Inſulam, §.fin.ff.ſolut.matr. Iaſ.in l.qui Romæ, §.Flauius. n.17. ff.de verb.obligat. Cagnolus in l.id quod noſtrũ n.7.ff.de reg.iuris.Immò quãdo in compromiſſo eſt appoſita pœna ſtatur laudo metu pœnæ, et nõ appellatur, l.diem proferre, §.ſtan. ff. de Arbitris l.1.C.eod.Blanchus de Compromiſſis q.10. n.2.& ſeq.& de pœna in inſtrumento pacis appoſita,quod exigatur, & appoſita in inſtrumento ſecuritatis, & Treguæ ſi ſtudioſe fractæ fuerint, diſponit etiam ſtatutum c.25.& 26.lib.2.

De obligatis ad factum. Cap. CLXIV.

IN obligationibus facti, vbi quis poteſt factum promiſſum adimplere, poſſit præciſè ad factum cogi, de quo ſtetur Iudicis arbitrio: alias teneatur ad intereſſe, iuxta iuramentum principalis, Iudicis taxatione præcedente, vt in proximo capite dictum eſt; his, quæ de venditoribus moroſis ſupra tradidimus, ſemper ſaluis.

De obligatis ad factum. Cap. 164. Glo.

In òbligationibus facti vbi quis factum promiſſum poteſt adimplere,poſſit præciſè cogi ad factum,de quo ſtetur Iudicis arbitrio, hoc diſponit Statutum per prædicta verba,& eſt iuri conſentaneum,vt quis cogatur præciſè facere,quod promiſit,ſi id facere põt, Ber.in conſ.155.n.18. lib.1.& in conſ.15.n.68.lib.3.Surd.in conſ.52. n.17.Maximè ſi id facere promiſerit cum iuramento.Ripa,in l.2.§.mutui datio.n.28.ff.ſi certũ petat. poſt gl.in l.ſi pecuniã in verbo neceſſe ff.de condict.ob cau. vbi Bald. eam notat.idem Bald.Butr.et Abb.in c.veniẽs de iureiur. Imol. in c.per ueſtras.de Arb.Iaſ.latè in d.l.ſi pecuniã in princ. Soc.in conſ. 90.n.10.li.4. Dec.in c.1. col.9.de Iudic.Gozzad.conſ.100.col.fin.Neguſ. de pignor.in 1.mẽb.1.p.n.9. Cagnol.in l.ſi quis maior.n.98.C.de tranſact.Natta in conſ.426. n.4.Roland.in conſ.6.n.32. & ſeq.lib.1.Ceph. in conſ.480.n.7. Seraph.de priuil.iuram. priuil.74.n.1.et ſeq. Nec ſufficit implere per equipollens,glo.in d.l.ſi pecuniã vbi Bald.& alij, & præcipuè Iaſ.n.23.citat concordantes.Tamen ſi ille qui facere promiſit id facere minimè poterit, tenebitur ad intereſſe,quod præſtando erit liberatus, l.ſtipulationes non diuiduntur. ver. Celſus. ff.de verbor.obligat. l.ſi quis ab alio,in fine, vbi Alex.& Iaſ.ff.de re.iu. idem Iaſ.in l.quoties n.34. C. de rei vxor.act. Ang.in conſ.238. in fine. Alex.in conſ.212.n.18.lib.6. Fabia.de empt.& vendit.in q.5.princ.ver.quarto quæritur. Dec.in conſ.502.n.8. & in conſ.593.nu.2. Rota diuer.in deciſ.113.n.2.p.2. Quod tamen non admittitur in vẽditione vbiq; perfecta l.nõ eſt poſſibilis,vbi oẽs, C.de reſcind.vendit.Ceph. in conſ.393. num.35. & in conſ.407. num.52. dixi de differentijs indiuiduorum, litera P. in verſiculo 27. verbo. Permutatio, & emptio. Nec minus in feudo, quia Dominus neceſſario debet rem tradere Vaſallo.c.ſi autem cõtrouerſia. tit.

Digitized by Google

ſia, tit.qualiter iur.deb.vaſal.cum alijs allegatis per Ardizzonum, de feudis, c.41.per totum. In alijs enim intereſſe ſuccedit loco eius quod erat faciendum, ſeu præſtandum, & reputatur vnum, & idem, l.ſtipulatus eſt opus, ff. de fideiuſſ. Bart.in d.l.ſtipulationes, num.40. in fine, ff.de verb.oblig. Aret.in conſ.83.nu.3. Dec.in c.1.n.22.circa finem de Iudic.& in l.certi condictio in princ. n.7.ff.ſi cert.petat.& in conſ.2. n.7.& 8.Bart.in l.1.col.1.ff.de act.emp.Butrig. in l.Vinum, nu.55. vbi etiam Curt.iun.in fine, ff.ſi cert.petat.Immo, & pœna ipſa ſi ſit promiſſa, vel veniat ex diſpoſitione legis ſuccedit loco rei ſecundum Petr. & Cynum, in l.petens C. de pactis. Iaſ in l.cum proponas la ſecunda, nu.8. C.de pactis. Barbat. in conſil.74. col.12.lib.3. Dec.in d.l.cum proponas, num.8.

Sed ſi quis promiſerit factum alienum etiam cum iuramento liberabitur faciendo poſſibilia, vt ille faciat, vt dicit gloſſ.in cap. ex reſcripto de iureiur. Afflict.deciſ.295. per totam Grammat.in deciſ.101.n.80. & ſequen. Seraph. priuileg.74.n.22.& 31. Maranta in diſputat.7. nu.10.& 19. poſita poſt finem praxis Crotus in l.4. §.Cato.nu.97.ff.de verb.obligat. vbi dicit probari in c.gemma de ſponſ. Habet enim iuramentum vim clauſulæ, ſe facturum, & curaturum. Rom.in l.ſtipulatio iſta habere licere.ff.de verb.obligat. & antea Bald. in l.fin. C.de non num.pecun. Abb. in c.ex reſcripto in fine de iureiur. Aret.in conſ.28.col.3. & pro concordantibus Seraph. in priuileg.87.in princ. Pariſ. in conſ.209.n.11.lib.1. Rimin.in conſ.103.n.13. Et qui promittit ſe facturum, & curaturum; quod alter faciat, liberatur faciendo quidquid poteſt, vt ille faciat, l.ſi vehenda, §.fin. ff.ad l. Rhod.de iactu. Aret.in conſ.42.col.4. Abbas,in c.gemma circa finem, de ſponſ.Fely.in c.teſtimonium col.8.de teſtibus. Gabr.de pactis, cõcluſ.2. in princ. Maranta d.diſput.7.num.16. & 20. Seraph.d.priuileg.87.n.11. Ratio eſt quia promiſſio facti alieni eſt nulla ſine iuramento l.ſtipulatio iſta, §.2.ff.de verb.obligat.§.ſi quis aliũ Inſt. de inutil.ſtipulat. Pariſ. in conſil.135. in fine,lib 4. & iuramentum importat promiſſionem facti proprij,hoc eſt facturum,et curaturũ. Cor.in conſ.220.col.fin.lib.1. Afflictus,in deciſio.295. Iaſ.in §.item ſi quis poſtulante,col.2.in 9.effectu. Inſtit. de actio. Pariſ. in d.conſ.109. n.11.& 21. Maranta in d.diſput.7.n.6.Riminald.d.conſ.103.n.13.Seraph.d.priuil.87.n.2. Si verò poſſibilia non fecerit;& in mora non faciendi poſſibilia ſit conſtitutus;tũc tenebitur ad intereſſe. Bald.in c.1.§.adhæc,nu.3.hic finitur lex Feder. Aret.in conſ.142.col.4.ver.Si verò fecit.Alex.in conſ.157.n.2.et ſeq.li.6.& in conſil.148.li.7.Soc.reg.327.Ruy.in conſ.132.n.2. li.1.& in conſ.136.n.11.li.5.Rolãd.in cõſ.63. n.48.li.4.Curt.iun.in conſ.74 n.7.Alciat.in l. quod te n.45.ff.ſi cert.petat. Ripa,in l.4.§.Cat. nu.59.ff.de verb.oblig. Bertazol.clauſ.4.glo.6. per totã & 7. Sed an idẽ erit ſi quis promiſerit cũ iuramento factũ alienum,vt puta Titiu ratificaturũ; ſi fuerit ſuperaddita clauſula alias voluit teneri de proprio,& promiſit; an ſ.hoc in caſu ſufficiat diligentia, & conatus contra Titiũ? et videtur quod non ſufficiat;et quod ideo teneatur de proprio obſeruare in euentũ quod Titius non ratificauerit,ita n.in hunc contrariũ euentum videtur promiſſum, et tenebitur promiſſor. Soc.in conſ.288.n.31 lib.2. Abbas, in conſ.43. li.1. Dec.& Cagnol.in l.impoſſibiliũ,ff.de reg. iur.& quidẽ ad intereſſe; vel ad pœnã Soc. vbi ſup. Dec.in l.ſi 1.§.fin.n.11.ff.ſi cert.petat.et in conſ.313.col.fin.et in conſ.323. et in conſ.437. col.2. Pariſ.in cõſ.16.n.122.li.2.et in cõſ.109. & conſ.110.latiſsimè,lib.1.& in conſ.70.lib.3. Crauetta in conſ.272.n.13. Corne.conſ.62.col. fin.lib.3.Contrariũ firmat. Gabriel.in cõſ.131. Prima queſt.n.5.et ſeq.li.2. quia illa promiſſio alias de proprio attendere, et obſeruare promiſit,intelligitur ſub cõditione, ſi nõ curaret,quod Titius ratificet l.diuortio ff.de neg.geſtis. Nam hæc materia ſtrictiſsima eſt, & illa clauſula alias de proprio,eſt referenda ad promiſſionem, quod faciet ratificare; etſi non faciet poſſibilia tunc tenebitur & ita debet interpretari l.veteribus, ff.de pactis,l.quidquid aſtringendæ ff.de verb.obligat. Pariſ.in conſ.120.nu.44. & 61. lib.1.in d.conſ.109. & 110.eod.lib.1.cum alijs allegatis per Gabr.d.conſ.131.nu.5.& 6.lib.2. Maranta in diſput.8.n.20. & 23.& ſeq. Bertazzolus, d.clauſula 4.glo.9. Sed quando vltra dictam clauſulam eſt dictũ alias de ſuo proprio ere teneatur eundẽ conſeruare indẽnem,tunc conatus, & diligentia non excuſat ſic promittentem, ſed in caſu non ratificationis tenebitur ad intereſſe; vel ad pęnã ſi ſit appoſita. Soc. d.conſil.288.5.q.ver.tertio principaliter.Dec.in d.l. fin. §.fin.nu.11.ff.ſi cert.petat. & in conſ.313. 323. & 439.Pariſ.d.conſ.16.n.122.lib.2.et in conſ.109.lib.1.& in conſ.76.lib.3. Crauetta in conſ.272. n.13. quos Bertazolus vbi ſupra glo. 10. Quod admittit Gabr.in d.conſ.131.ſub n.6. ver. Quãuis igitur,lib.2. quia tunc verba ſunt clara, vt dicit ipſe. Sed quando ſunt dubia,

vt poſſint interpretari, vt pœna, & obſeruatio intelligatur promiſſa, in euentum non adbibita diligentiæ, tunc diligentia, & conatus ſufficit pro excuſatione, vt in alio promiſſor non teneatur, vt declarat Dec. in d. conſ. 313. col. fin. Pariſ. in conſ. 110. nu. 60. & 63. lib. 1. Afflict. deciſ. 295. Gomeſ. in §. in perſonã Inſtit. de actio. Boer. deciſ. 3. num. 16. Grammat. in deciſ. 102. nu. 110. Gabr. d. conſ. 131. num. 7. Ferrettus in conſ. 128. lib. 1. Abbas in conſ. 90. lib. 1. Quia verba dubia ſunt interpretãda in præiudicium ſtipulatoris, qui legem apertius potuit dicere l. veteribus, ff. de pactis, l. ſtipulatio iſta, §. in ſtipulationibus ff. de verbor. oblig. glo. in cap. in præſentia, vbi Doct. de probat. Bald. Ang. Caſtren. Salyc. & Iaſ. in l. non hoc, C. vnde legiti. Alexan. in conſ. 2. num. 6. lib. 4. Et in conſ. 197. lib. 2. Pariſ. in conſ. 117. nu. 6. lib. 1. Riminal. conſ. 679. num. 9. Corneus in conſ. 116. num. 9. lib. 1. Et contra eum qui ſe fundat in eis, & ad cuius commodum ſunt principaliter prolata glo. & Alberic. in d. l. veteribus Archid. Imola. Roma. Iaſ. & alij, quos citat Beccius, in conſ. 101. nu. 91. & ſeq. Corne. d. conſ. 116. num. 9. lib. 1. Tiraquel. de retract. conſang. §. 1. gloſ. 16. nu. 4. Iaſ. in conſ. 39. num. 2. lib. 1. Pariſ. in conſ. 54. num. 62. lib. 1.

De potentioribus moleſtantibus Ciues in eorum poſſeſſionibus. Cap. CLXV.

AD obuiandum inſolentijs quorundam, præſertim verò Baronum, qui adeò publicè vel occultè plerunque moleſtant habentes poſſeſſiones in eorũ Terris, Caſtris, & Territorijs, vel illis contiguas, aut vicinas, vt earum domini nec eas quietè poſſidere, nec ex eis fructus liberè colligere poſſint: Statuimus, vt Senator, conſtito ei per depoſitionem trium Teſtium, etiam extraiudicialiter, ex eius officio examinandorum, ac famam hominum ibidem conuerſantium, vicinorum, ſeu cuſtodũ, de quibusvis perturbationibus, ſeu inquietationibus, illico mandet eiſdem Baronibus, aut Vniuerſitati, ſeu perſonæ moleſtanti, ſub aliqua graui pecuniaria pœna, vt ab huiuſmodi perturbationibus, ſeu inquietationibus & moleſtijs deſiſtant, cautionemq; idoneam de deſiſtendo præſtent; & caſu quo non deſiſtant, ita vt dominus rei, vlterius non conqueratur, ſeu dictam cautionem non dederint, Idem Senator per omnia iuris & facti remedia, cogat ad deſiſtendum; & huiuſmodi pœnam impoſitam exigat, ſub pęna quinquaginta ducatorũ auri per eum, quoties requiſitus fuerit, & ceſſauerit, incurrenda, & in eius ſyndicatu retinenda. Et ſi bona prædicta per annum iuſto pretio non locari, aut nec liberè coli potuiſſe, per ſupradictos modos probatum fuerit, præſumatur facto & culpa eorundem ſupranominatorum factũ fuiſſe; & Senator procedere debeat vt ſupra. Quòd ſi ex cauſa harum perturbationum ſeu moleſtiarum dicti Barones aliquẽ Ciuem, ad vendendum eius bona, in eorũ diſtrictu exiſtentia, ſibi aut filijs, aut vxoribus, vel familiaribus, ſeu ſeruitoribus ipſorum, coegerint, vel induxerint, & venditor querela propoſita, per quattuor viros, idoneos Teſtes de publica fama, deponentes, id probauerit, Senator & illius Iudices, pretio emptori reſtituto, ſummariè, ſimpliciter & de plano, ſola facti veritate inſpecta, reducant venditorem in poſſeſſionem bonorum prædictorum, ac ipſos Barones in futurum ad cauendum vt ſupra, de vlterius non moleſtando, compellant.

De potentioribus moleſtantibus Ciues in eorum poſſeſſionibus. Cap. 165. Gloſſ.

Vt huic ſtatuto locus ſit duo agens ex eo neceſſe habet probare, Primum ſe poſſediſſe tempore moleſtationis turbationis; & impedimenti illati, vt docuit Bart. in l. 1. §. vlt. nu. 18. ff. vti poſſid. & in l. vnica, §. 1. num. 3. C. eod. Alex. in conſ. 92. nu. 4. lib. 1. & in conſil. 136. num. 7. lib. 2. Faber. in §. retinendæ: num. 19. Inſtit. de interdict. Ripa, in l. naturaliter, §. nibil commune, nu. 156. ff. de acquir. poſſeſ. Rebuffus, ſuper Conſtit. tom. 3. tit. de mater. poſſeſ. art. 2. glo. 3. n. 14. Bello in conſ. 11. n. 3. Rimin. in conſ. 219. n. 5. li. 1. Niſi reus ipſe probet ſe medio tempore poſſediſſe; quia tunc præſumitur continuatio, nõ moleſtia, nec turbatio, etiam tempore litis conteſtatæ, niſi actor probet ſe etiam tempore litis conteſtatæ poſſediſſe. Hoſtien. in c. cum ad ſedẽ, de reſti. ſpol. Io. Faber. vbi ſupra Orian. in rubr. de cauſ. poſſeſ. & propr. col. 8. verſ. ſecunda concluſio. Afflictus deciſ. 394. nu. 1. & 2. Rebuffus vbi ſup. art. 7. glo. 1. n. 8. Gratus conſ. 50. n. 34. lib. 1. Papien. in forma libelli pro poſſeſ. Turbat. in verbo hodie tenet, n. 2. Pariſ. in conſ. 136. n. 4. lib. 4. et in conſ. 112. n. 72. lib. 1. Oſaſchus in deciſ. 43. in fine, & debet actor probare poſſeſſionẽ rei hoc in caſu eſſe clandeſt. reſpectu ſuæ, vt obtineat. Bart. in d. l. 1. §. vlt. nu. 18. ff. vti poſſidetis. Barb. in conſ. 25. col. 1. li. 4. Soc. in cõſ. 54. num. 15.

Digitized by Google

num. 15. lib. 4. Iaſ. in conſ. 6. in fine lib. 1. & illa clādeſtinitas eo ipſo dicitur probata, quod Reus non probat poſſeſsionē ſuam Actoris antiquiorē, vel eam ab alio obtinuiſſe, vt declarat Bart. in d. §. vlt. nu. 18. & præmiſſa procedunt in caſibus in quibus lis non conteſtatur, tunc enim probanda eſt poſſeſſio illius temporis, quo lis conteſtanda fuiſſet, vt declarat Bald. in diſputatione. Accuſatus de vi turbatiua col. pen. ver. primo caſu quam ſequitur Alex. in conſ. 88. nu. 3. lib. 5. Soccin. in l. ait prætor. §. ſi iudex in fin. ff. de iudic. Et hoc remedium ideo non conceditur ſpoliato, cum poſſeſſione illa careat in qua non poteſt manuteneri, vt per Caſtren. in conſ. 234. col. 2. lib. 2. Bertr. in conſ. 51. n. 4. 1. par. lib. 2. Faber. in d. §. retinendæ, nu. 16. inſtit. de interdic. Cuiac. ad recept. ſenten. Pauli lib. 1. tit. 11. latè Maſcardus concluſ. 1191. lib. 3. de probat. & conclu. 1192. Secundum quod actor probare neceſſe habet, eſt ipſa moleſtatio, ſeu turbatio. glo. in l. ſi duo. §. 2. ff. vti poſſid. & in c. licet cauſam. de probat. Alex. d. conſ. 88. nu. 3. lib. 5. Corn. in conſ. 113. nu. 2. lib. 1. Faber. in d. §. retinendæ nu. 22. inſtit. de interdic. Papien. citato loco. Bald. in d. c. licet. nu. 31. & in d. diſputat. Accuſatus. col. pen. verſ. non ergo. Soccin. Iun. in conſ. 146. lib. 1. Maſcard. concluſ. 1390.

Quibus modis præmiſſa ſint probanda de iure tradit Papien. in forma libelli pro turbatiua. in verbo hodie nu. 6. & 7. de qua re latè Menoch. de retinenda remed. 3. n. 560. & ſequen. vſq; ad n. 588. & Maſcard. latè concl. 1178. & ſequen. vſq; ad concluſ. 1191. lib. 3. de probat. & d. concluſ. 1390. per totam. Hoc ſtatutū exigit depoſitionem trium teſtium ex officio, & extraiudicialiter examinandorum ac famam hominum ibidem conuerſantium, vicinorum; ſeu cuſtodum; alijs legitimis probationibus non excluſis. Nam ex iſtis probationibus priuilegiatis vult ſtatutum poſſe procedi contra Barones turbantes Ciues in eorum poſſeſſionibus; quod fieri poteſt per ſtatutum arg. eorum quæ deducit Miſsinger. obſeruat. 5. cent. 1. multo magis ex probationibus alijs legitimis, & non priuilegiatis per regulam ſi de quo minus ergo, & de quo magis, de quibus per Doctores in locis ſupra citatis. Quot autem modis turbatio poſſeſsionis contingere poteſt? & quidem multis; & varijs dicendum eſt, adeo vt uix cōprahendi ac dinumerari poſsint; cum plura ſint negocia quam vocabula. l. ſi quis in fundi vocabulo. ff. de legat. 1. & ita reſpondit Bart. in conſ. 112. Quidam accuſatus nu. 1. Rebuff. ſuper Conſtit. Tomo. 3. de mater poſſeſ. artic. 1. gloſ. 2. duos. & viginti dinumerat turbationis poſſeſsionis modos, hos repetit; alioſq; ex ſuo ingenio adducit Menoch. de retinen. remed. 3. q. 62. nu. 467. & ſequen. vſq; ad nu. 504. hos Rebuff. & Menoch. recenſet, & nonnullos alios ex ſe adducit Maſcardus in d. concluſ. 1390. per totā lib. 3. de probat. vt nullum alium nouum modum excogitare potuerim, & illos hic repetere iudicaui ſuperfluum.

Summariè ſimpliciter, & de plano, ſola facti veritate inſpecta. de uiribus iſtius clauſulæ tradit tex. in extrauagan. ad reprimendum vbi gloſ. & Bart. clement. ſæpe vbi glo. & Doct. de verb. ſignificat. & in cap. dilecti de iudic. Iaſ. in l. inſtituta. ff. de iuſtit. & iur. Corn. in conſil. 243. lib. 4. Angel. in l. leuia. num. 3. ff. de accuſat. Marant. de ordin. iudic. diſtinc. 9. n. 8. eſt enim maximi momenti ad lites abbreuiandas. Bertran. in conſ. 152. nu. 6. par. 3. Rom. in conſ. 519. nu. 4. Rota in nouis. deciſ. 2. de reſcriptis Oſaſc. deciſ. 1. nu. 20. & remouet omnes ſolemnitates, ac ordinem iudiciarium tollit. Dec. in conſ. 449. nu. 21. Rimin. in conſ. 387. nu. 2. lib. 2. & conſ. 162. nu. 2. lib. 1. Rota in nouis deciſ. 1. de verb. ſigniſ. & deciſ. 2. de reſcript. Nam ſola clauſula ſola facti veritate inſpecta. eſt tantę efficaciæ, vt iudex poſſit manu regia inſpecto iure gentium iure ciuili remoto procedere Grammat. deciſ. 19. nu. 4. & quod poſſit iudicare ſuper probato licet nō petito Ruy. conſ. 5. nu. 12. lib. 4. & quod poſſit credere perſuaſiue licet non concludenti probationi. Grammat. conſ. 77. nu. 16. & contrarietas non vitiat proceſſum cum iſta clauſula factum. Rip. in l. naturaliter. §. nihil commune. nu. 181. ff. de acquir. poſſeſ. & eſt maioris importantiæ quam clauſula ſummariè ſimpliciter, & de plano. Bertran. in conſ. 110. nu. 5. par. 3. & facit vt actor obtineat ſi vnam cauſam deduxit & aliā probauit. Pariſ. conſ. 131. nu. 14. lib. 1. & tollit ſolemnitatem libelli. Bellon. in conſ. 63. num. 10. & 11. & quid ſi ſit poſita in ſtatuto. Blanchus de compromiſ. q. 1. nu. 77. & facit quod ſufficiāt probationes leuiores, & veroſimiles Bald. in l. ſolam. q. vlt. C. de teſtibus. Dec. in conſ. 505. nu. 8. & in conſ. 699. in fine Crauett. in conſ. 73. nu. 23. & tantum ſignificat quantum clauſula ſine figura iudicij, & ſic minuit iuris ordinem; ac formā iudiciarij ordinis excludit. Dec. in c. dilecti de iudic. Roman. ſingul. 787. Rota in nouis deciſ. 33. quando committitur, &

in de-

Digitized by Google

in deciſ. 115. In vim commiſſionis Rebuff. de ſentent. execut. artic. 9. gloſ. 2. nu. 4. tom. 1. ſuper conſtit. alios huius clauſulæ effectus ponit Pedemont. in deciſ. 2. & per clauſulam ſummariè ſimpliciter de plano ſine ſtrepitu, & figura iudicij intelligitur datus terminus procedendi ſecundum terminos clement. ſæpe de verborũ. ſignif. Abb. in c. 2. de confir. Crauitt. ſuper ritu. vic. 288. Sed quando ponitur ſolum clauſula ſummariè ſimpliciter, & de plano, intelligitur commiſſa ſecundum terminos clement. diſpendioſam. de iudicijs.

Et omnes iſtas clauſulas concedit ſolus Papa, vel Princeps in ſua iuriſdictione, legatus, vel alius non concedunt, vt per gloſ. Sing. in c. fin. de hæret. in 6. Nam iudiciorum ordo eſt à iure poſitiuo introductus l. prolatum. C. de ſenten. & ideo non poteſt tolli ab inferiore; qui poſitiuo iuri derogare non poteſt clement. ne Romani. de elect. Rebuff. vbi ſupra. artic. 9. glo. 2. nu. 13. gloſ. in d. clement ſæpe, & ibi Cardin. q. 11. & 12. de verb. ſignif. & in d. clement. diſpendioſam in fine de iudic. Alex. in conſ. 106. n. 12. lib. 2. Maranta in 4. parte diſtinct. 9. nu. 3. Pedemontani in deciſ. 1.

Ac ipſos barones in futurum ad cauendũ de vlterius non moleſtando, compellant. Et de iure communi, a Prætore, vel iudice ordinario ad poſtulationem eius, qui moleſtiam, offenſionẽ, læſionem iniquè ab alio metuit cautio de non moleſtando conceditur per tex. in l. denunciamus. C. de ijs qui ad eccleſ. confug. vbi Bart. & Doct. & in l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de off. præſidis facit tex. in l. ſanctum. ff. de rerũ diuiſ. Fely. in rubr. de tregua, & pace nu. 10. Rip. in rub. de damno infecto. nu. 7. & ſequen. eſt enim metus expectatio mali teſte Cicerone in Tbuſ. cui ſemper oportuno remedio eſt per ſuperiores occurendum; vt ſæpè pro bono pacis; ac publicè quietis totius ſtatus Eccleſiaſtici in Sacra Conſulta obtinuit ordinationes R.P.D. Io. Antonius Fucciolus eiuſdem Sacræ conſultę à ſecretis primus, vir quidem probus, pacis, quietis, iuſtitiæ, & æquitatis integerrimus cultor. Moleſtia vero eſt malum præſens inferens metum de futuro, cui per cautionem eſt occurrendum per allegata iura. Iuſtus autem metus eſt, non vana hominis ſuſpicio, vel quilibet timor, ſed talis, qui in virum conſtantem cadere poſſit. l. 3. §. armis. & §. ſequen. ff. de vi & vi armat. l. metum. & l. ſequen. ff. quod metus cauſ. l. vani timoris ff. de reg. iur. l. metus ff. ex quibus cauſ. maior. l. interpoſitas. C. de tranſact. veluti terror armorum, vt in iuribus allegatis, vel minæ ab eo prolatæ, qui eas executioni mandare poteſt, & conſueuit, vt poſſunt potentiores. l. famoſ. §. 1. ff. ad l. iul. maieſt. vbi Bart. nu. 2. gloſ. vlt. in d. l. metus. Doct. in l. 1. C. ſi quis imperat. maledix. Alex. in conſ. 16. nu. 9. lib. 3. & in conſ. 165. nu. 4. lib. 5. Iaſ. in l. 1. C. de ſeru. fugit. Hercula. in tract. de cautione de non offendendo c. 1. nu. 11. Et iuſtus metus varie infertur, vt puta per inſidias, inimicitias, minas, corporis cruciatum, alijſq; modis, qui iudicis prudentiæ; & arbitrio committuntur, vt eſt tex. in l. 3. ff. ex quibus cauſ. maior. d. l. interpoſitas. C. de tranſact. vbi Doct. gloſ. in c. cum dilectus. quod metus cauſa. Alex. in d. conſ. 156. num. 4. lib. 3. & in conſ. 99. nu. 7. eod. lib. Et eſt in triplici differentia, Primo concuſſionis, qui per minas potentioris infertur. l. 1. ff. de concuſ. Dec. in conſ. 219. nu. 1. & ſequen. gloſ. in c. fin. in verbo metu regio. qui Clerici vel vouentes Afflict. deciſ. 69. Dec. & Alex. vbi ſupra. Deinde impreſſionis, qui fit per carcerem. Poſtremo violentiæ ſuſpicionis, qui ex inimicitijs apertis ſuboritur iuxta doctrinam Bald. de pace iur. firmam. §. item ſacramenta. nu. 1. Cautio quoq; de non offendendo eſt quadruplex, Prima enim eſt quæ datur à re rei. de qua in toto tit. ff. de damno infec. Secunda quæ a re perſonæ præſtatur. l. bona. §. qui damni. ff. de damn. infect. Tertia, quæ a perſona rei l. ſi ſuper poſſeſſione. C. de tranſact. de qua loquitur hoc noſtrum ſtatutum. Quarto quæ datur à perſona perſonæ ad quam pertinet tex. in d. l. denunciamus. & alia iura allegata ſupra, & pertinere poteſt diſpoſitio ſtatuti huius, vt patet ex illius primis verbis, & videndus eſt Bart. in d. l. illicitas. §. ne potentiores. nu. 2. Hercul. vbi ſupra. c. 2. nu. 1. 7. & 13. Ratio autẽ quia præcedentibus probationibus de quibus in ſtatuto abſtringuntur Barones cauere; eſt quia nemo præſumitur aliũ offendere velle niſi cauſa appareat. Bart. in l. capitalium. §. ad ſtatuas. ff. de pęnis. Felyn. in rub. de tregua, & pace nu. 10. ideoq; eſt probanda, vt diſponitur in ſtatuto.

Et in illis probationibus faciendis ſtatutum nullam exigit citationem partis; quinimo illas ex officio ac extraiudicialiter accipit, & illis acceptis Iudex illico præcipit, quod deſiſtant; & cautionem de deſiſtendo præſtent, vtiq; ſinè citatione, nam & de iure iudicem à præcepto nulla preuia citatione incipere poſſe notiſſimum eſt. vt eſt tex. in l. ſi cum ſeruũ. §. fin. ff. de fideicommiſ.

[illegible] liber. & in l. recuſare. ff. ad S. C. Trebell. in l. æquiſſimum. ff. de vſufr. & l. de. pupillo. [illegible] nominiſſe ff. de noui oper. nunc. ubi Alex. num. 4. Iaſ. in l. nec quicquam. §. ubi. Decretum. num. ff. de off. procanſ. Ang. in §. curare) num. 10. inſtit. de act. Hypolitus ſing. 304 in Vſciſ. Roman. in conſ. 210. num. 3. Præſertim in illis præceptis, cum nihil diſſonant; aut præcipiunt, quod in præiudicium eorum quibus mandatur, vergat futuram namque moleſtiam, & offenſionem ſub pœnis inhibent; atque prohibent, & ſic ceſſat ratio l. de vno quoque. l. ff. de re iudic. & l. nam ita diuus. ff. de adopt. Ita & cautio damni infecti; damnum nondum factum, ſed quod veremur, continet. l. 2. ff. de dam. infec. l. prætor ait. §. hoc edictum. ff. eod. Et actio aqu. plu. arcendæ futurum damnum reſpicit l. atheinſ. §. in hoc iudicium. ff. de aqu. plu. arcend.

Sed quia talia præcepta ſubditis contra dominum de iure non conceduntur, quia præſumptio eſt pro Magiſtratu. c. ad noſtram. de appellat. c. abſit. 11. q. 3. c. præſentia. de renunc. c. ſicut nobis in fine de ſenten. & re iudic. l. 2. C. de offic. Ciuil. Iudic. ibi quod non arbitramur. Alciat. de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 15. num. 1. Ideo ſtatuentes de hoc non ignari cognoſcentes hanc ſuorum Ciuium, & aliorum in Terris Baronum immobilia poſſidentium indigentiam, auctoritate Summi Pontificis ſtatuerunt, & ſubditis contra Barones talia præcepta eſſe concedenda, ſi de moleſtia, & impedimento per Barones illatis extraiudicialiter Senatori cõſtiterit. quoniam inique; & aliter ſolito ſubditos tractare non debent, ſed debent beneuole, cum eis agere, more antiquis recepto, & à maioribus veluti per manus ipſius tradito §. dominorum inſtit. de his qui ſunt ſui, vel aliẽ iuris. h. t. §. diſpicimus & l. 2. §. dominorum. ff. eod. vbi Bald. nu. 1. l. 1. C. de emen. ſeru. l. fin. C. quemad. Ciuilia. mun. lib. 10. tex. eſt ſing. in l. cum ſatis. §. caueat. C. de agric. & cenſ. lib. 11. Iaſ. ſing. reſpo. lib. 1. c. 3. nu. 82. Natt. in conſ. 614. nu. 9. & 11. Specul. de exact. num. 3. & de denunciat. num. 35. Boer. in deciſ. 132. per totam. Bald. in §. publici latrones nu. 2. de pace tenen. Roman. in conſ. 37. nu. 1. Guid. Pap. deciſ. 62. per totam. Grammat. deciſ. 104.

Cum itaq; talia præcepta nullius ſint præiudicij, vt dixi, ſunt per Senatorem cum facilitate concedenda contra illos Barones, qui inique minari, minas executioni demandare ſolent, & poſſunt moleſtare, & impedire vti; & frui poſſeſſionibus in eorum territorijs exiſtentibus per iura ſupra allegata. Sæpè etenim huiuſmodi præceptis multi metu pœnæ in officio retinentur; qui aliàs ruptis iuſtitiæ habenis, nihil penſi habentes perfricta fronte omnia pro ſua libidine per fas, atq; nefas auderent, & attentarent. Nam

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Tu nihil admittens in te formidine pœnæ.

Nam effrænata cupiditas, ſui prodiga, pacis æmula, mater litium, materia iurgiorum, ita ſine freno temperantiæ exarſit terminos, vt niſi iuſtitia refrenaret exceſſus, concordia hominum exularet à mundo. Ideo lex prodita eſt, vt appetitus noxius regulis conſtringatur, per quas genus humanum, vt honeſte viuat, alterum non lædat, ius ſuũ vnicuiq; tribuat informatur. hæc enim legis ſunt præcepta. l. legis ff. de legib. §. Rex pacificus. in proœm. decret. vbi Bald. nu. 2. c. 1. & c. facta ſunt autem leges. diſtinc. 4. c. 1. de homic. in 6. l. 1. ff. de iuſt. & iur. l. 1. C. ad l. iul. repetund. l. quoniam C. ad l. flauiam de plagiar. Duabus enim rebus potiſſimum reſpublicas contineri etiam Philoſophi exiſtimauerunt, pœna ſcilicet & præmio. l. virtutum. C. de ſtat. & imag. & Gellius Noct. attic. lib. 20. c. 1. præclare dixit. accerbitatem plerumq; vlciſcendi maleficij bene atq; caute viuendi diſciplinam eſſe. Et melius eſt in tempore occurrere, quam poſt exitum vindicare. l. 1. C. quando liceat vnicuiq; ſine iudic. ſe vindic. l. fin. C. in quibus cauſ. reſtit. in integr. nec. non ſit. Nam & Ouid. de remed. amoris ait.

Principijs obſta ſero medicina paratur,
Cum mala per longas inualuere moras.

Et Perſius Sat. 5.

Helleborum fruſtra cum iam cutis ægra tumebat,
Poſcentes videas, venienti occurrite morbo.

De iuriſdictione Iudicis, ſeu Capitanei Appellationum, & nullitatum Vrbis, & de illius Notario.

Cap. CLXVI.

IN hac Alma Vrbe, ſit vnus tantum Iudex Appellationum, qui eligi debeat, vt ſupra de illius electione dictum eſt; & cognoſcat de omnibus appellationibus cauſarum tam ciuilium quàm criminalium, & mixtarum, à ſententijs, & grauaminibus per Senatorem, & illius Iudices, & quoſcunq; alios Iudices, & officia-

officiales Capitolinos ferendis, & inferendis; & de cauſis nullitatum quarumcunq; ſententiarum, laudorum, arbitrorum, & arbitratorum, & eorundem reductione, & de alijs omnibus, de quibus virtute præſentium Statutorum cognoſcere poteſt, & iuriſdictio illi tribuitur. Ad cuius Tribunal, ſcribere debeat vnus Notarius, prout hactenus fieri conſuetum eſt; & ius de mane reddat, ſedendo in Palatio Cõſeruatorum, per horas duas, tempore alijs Iudicibus ad ſedendum, & ius dicendum deputato: cęteris verò diei horis partibus informare volentibus, ſe exhibeat; & ſtudeat cauſas quanto citius expedire: qui & in ſui officij ingreſſu iurabit, vt ſupra de eius iuramento dictum eſt.

De iuriſdictione Iudicis, ſeu Capitanei Appellationum, & nullitatum Vrbis; & de illius Notario. Cap. 166. Gloſſ.

Iudex Appellationum nuncupatur Romani Populi Capitaneus, quia antiquitus ex lege Valeria de prouocatione lata, condemnati à Iudicibus appellabant ad Populum; qui eorum appellationum cauſas cognoſcebat teſte Liuio lib. 3. & lib. 10. & Dioniſio lib. 10. Quæ quidem lex, fuit ter ab eadem familia lata, & repetita; Primum à Publio Valerio Publicola, Deinde à Lucio Valerio ſtatim poſt xij. tabul. leges. Poſtremo à Marco Valerio. Et ratio fuit, quia plus paucorum opes, quam libertas populi poterant eam legem ſupprimere, vt dicit Liuius lib. 10. & ideo ne prorſus in deſuetudinem abiret, prout euenit antea decem virali poteſtate, fuit ſæpe renouata fuit tandem Imperio euerſa; & hodie non eſt amplius in vſu in vrbe; Licet in multis Italiæ Ciuitatibus obſeruetur. Sed loco Romani Populi appellatur ad Capitaneum; qui ideo Romani Populi Capitaneus appellatur, quia ipſe cauſas appellationum loco populi cognoſcit, quas antiquitus Romanus Populus cognoſcebat, vt ſupra c. 15. verſ. quamuis autem, & Valerio Publicola nomen indictum fuit, quod leges populares tuliſſet, populumq; coleret. Prima itaq; lex fuit, vt à Conſulibus ad Populum prouocatio eſſet, ne ve ſine iuſſu Populi in caput Ciuis Romani animaduerti poſſet; ſola eis relicta eſt coercitio, vt in vincula duci iuberent. Secunda ne quis Magiſtratus Ciuem Romanum aduerſus prouocationem verberaret, aut necaret: quod demum confirmatum extat per legem 15. in xij. tabulis ſcriptam. Liuius vbi ſupra. Hotom. de Magiſtratibus Romanorum. c. Conſules. §. lege lata. dicit ſtatim poſt primum Conſulatum Vrbis Regibus expulſis hanc primã legem latam fuiſſe ergo prima ſuppreſſa paulatim in deſuetudinem abijt. Sed & altiorem etiam à iure Diuino, & naturali originem traxit, vtroq; enim iure ſemper permiſſa fuit, vt per S. Thom. 2. q. 69. artic. 3. Iacobatius de Concilio lib. 9. artic. 12. n. 194. & lib. 10. artic. 8. nu. 57. c. cum ſpeciali. de appellat. Ferrar. de appellat. fol. 64. tom. 5. nu. 7. Alex. in conſ. 113. viſo themate. lib. 5.

Ex his itaq; patet quam ſit vetus appellandi vſus, cum per primam legem fuerit introductus ſtatim poſt primum conſulatum. quod cognouit I. C. in l. 1. in princ. ff. de appellat. poſt quam à iure Diuino, & naturali antiquiorem originem ſumpſit. Ne itaq; contingat dubitare ad quem ſit appellandum, cum appellãdum ſit gradatim medio non omiſſo l. Imperator. 21. ff. de appellat. volunt. ſtatuẽtes quod in hac Alma Vrbe ſit vnus tantum Iudex Appellationum ad quem ſit appellandum. Vt ideo ſit par non inferior, quia ad inferiorem non appellatur l. 1. §. ſi quis in appellatione ff. de appell. c. anteriorum 2. q. 6. & c. placuit eadem 2. q. 6. §. illo videlicet Nouella 23. & ratio cur non appellatur ad inferiorem eſt, quia minor contra ſententiam maioris non reſtituit l. minor autem 18. ff. de minor. 25. ann. c. inferior 21. diſtinct. & inferior factum ſuperioris non iudicat c. cum inferior de maior. & obed. Ideoq; pro ſubſtantia eſt, vt appellatio non fiat ad minorem eo Iudice a quo appellatur, ſed ad ſuperiorem d. c. anteriorum. Notat tamen Abb. in c. expoſuit nobis nu. 5. de dilatio. quod conſuetudo poteſt inducere, vt appelletur ad parem, quod eſt contra gl. in c. 2. de conſuet. in 6. & non videtur verum quod Abb. dicit. quia in quantum dicit poſſe appellari ad parem ex conſuetudine, tunc conſuetudo facit eum maiorem. Et ſicut conſuetudo poteſt dare iuriſdictionem priuato, in alios priuatos. c. cum contingat eum ibi notat. de foro competen. ſic poteſt dare iuriſdictionem pari in parem faciendo eum maiorem, vt ita appellatio veniat diffinienda; quod ſit inuocatio auxilij ſuperioris Iudicis, ſeu poteſtatis, ad emendanda facta inferioris.

Supe-

Superior, vel maior dicitur hic ratione adminiſtrationis quam habet, non autem ratione dignitatis, vt per Bart. in l. 1. §. ſi quis in appellatione, & ibi gloſ. in verbo conſules ff. de appellat. Nam poteſt quis eſſe maior ratione adminiſtrationis; & minor dignitatis, & è contra, vt Cardinalis non Epiſcopus maior eſt Epiſcopo adminiſtratione, ſed non dignitate, quia Epiſcopatus eſt culmen dignitatum. c. venerabilis: de præben. c. quamquam. 2. q. 7. gloſ. in c. 2. de præbendis in 6. in verbo, dignitatē. Superior rurſus hic dicitur ratione eius; qui iudicauit; non autem litigantium; qui forſan iuriſdictionis aliena in eum conſenſerunt, & ideo appellādum eſt ad ſuperiorem illius Iudicis in quem conſenſerunt, non autem ad ſuperiorem litigantium, vt notat Specul. lib. 2. par. 1. tit. de competen. Iudic. act. §. 1. nu. 12.

Ceterum non ſufficit appellare ad ſuperiorem niſi talis ſit proximus Iudici à quo appellatur; & ideo generalem hic figimus regulam, & appellationem eſſe faciendam ad proximum immediatè ſuperiorem in poteſtate ſeculari, vel eccleſiaſtica poſitum, iuxta tex. in l. ſi quis, & in l. Imperatoris. 21. ff. de appellat. in l. additos. 29. C. eod. l. 5. de iuriſd. omn. iudic. Specul. de appellat. §. 4. nunc tractemus. nu. 1. c. placuit. & c. anteriorem 2. q. 6. c. ad reprimendam. de off. ordin. c. ſi duobus. c. dilectis. de appellat. c. quia cognouimus. 10. q. 3. & hoc eſt quod vulgariter dicitur gradatim eſſe appellationem faciendam, nempe, vt nō omittatur proximè ſuperior, & perueniatur eo omiſſo ad alium poſt illum ſuperiorē c. ſi quis. 2. q. 6. c. Roman. de appellat. in 6. c. 2. de conſuetud. in 6. Rota in nouis in deciſ. 371. facit. Roman. in conſ. 532. Maranta par. 6. actu 2. nu. 368. & ſequen. fol. 532. vbi affert decem limitationes à num. 369. vſq; ad num. 380.

Ex hac regula gradatim appellandi; ſequitur quod ſi ſimpliciter appellatum ſit nō expreſſo ad quem; appellatio nihilominus valeat, & facta cenſeatur ad proximum ſuperiorem, Specul. de appellat. §. nunc tractemus. ver. quid ſi dicat. Io. Faber. in l. præcipimus. de appellat. Io. And. in c. vt debitus. de appellat. Iaſ. in l. Roma. §. ſeia nu. 9. ff. de verb. obligat. quia in generali ſermone ordo iuris præſumitur inſertus arg. l. Gallus. §. quidam rectè. & ibi glo. ff. de liber. & poſthu. l. talem. 51. in princ. ff. de hæred. inſtit. Immò iſte modus appellandi vbi non eſt certus ſuperior, eſt tutior, quia forſan poſſet errari in appellando ſuperiorem certum, qui non eſſet competens. Bald. in l. cum proponas. de bonis auth. iudic. poſſid. l. 2. ff. de appellat. Huic errori prouidetur per hoc ſtatutum in quo datur certus ſuperior Iudex appellationum Vrbis.

Quid ſi Iudex Ordinarius à quo appellatum eſt efficiatur Iudex appellationum; vt puta Collateralis efficiatur Capitaneus, an de ead. cauſa appellationis poſſit cognoſcere? Hanc quæſtionē examinant Pileus Modien. in quæſt. iuridica 124. & Bartholomeus Brixien. in quæſt. dominicali. 54. & pro affirmatiua primo dicitur quod ſi Archiepiſcopus, vel ſuperior cui ſucceſſum eſt uiueret poſſet ſine dubio de cauſa cognoſcere; Ergo, & ipſe qui in eius locum ſucceſſit eodem iure vtetur. l. qui in ius. ff. de reg. iur. Nam mutatione Iudicis, ſeu ſubrogatione alterius non mutatur Iudicium. l. mortuo. 6. ff. de iudic. l. proponebatur. 76. ff. eod. Secundo quia non debet inſpici qualis fuerit olim perſona; ſed quæ nunc eſt c. ferrum. 50. diſtinc. l. ſi ſeruus in fine. ff. de adimen. legat. Tertio quia dignitas; ſeu poteſtas publica facit, vt etiam filius ſit Iudex in cauſa Patris. l. in priuatis. ff. de iudic. Quarto quia omnibus modis Proconſul curat ne cuiuſuis cauſa deterior fiat facto alieno. l. 1. ff. de alie. iudic. mutan. cauſ. facta. c. ſi Epiſcopum 16. q. 6. & ſedes maioris dignitatis non poteſt ſua auctoritate minui facto eius, qui ad eam vocatur, eſt enim potius habenda ratio altioris dignitatis, quam perſonarum arg. l. item. ff. quod cuiuſq; vniuerſit. nomi. Et in ſuperiori ſede conſtitutus cognoſcit potius tanquam alia perſona; quam cum eſſet in inferiori, vnde ad eundem non videtur facta appellatio c. à collatione. 11. de appellat. in 6. vbi appellatur ab Epiſcopo; qui fuit in Capitulo tanquam Canonicus, ad eundem Epiſcopum tanquam Superiorem. Quinto quia finitur iudicium, quando datus Iudex ſuſcipit Imperium eius, qui iudicare iuſſit l. iudicium ſoluitur. ff. de iudic. Sexto nullo iure id vetatur, ergo permiſſum eſſe cenſetur. arg. l. mutus. §. 1. ff. de procur. Septimo quia id quod dicitur recurſum non debere fieri ad eum à quo appellatum eſt in c. 2. de appellat. in 6. in c. fin. de conſuetud. in 6. Intelligitur ſi in eodem ſtatu permanſerit. l. cum quis. ff. de ſolut. l. poſt datum. ff. de procurat.

Pro negatiua dicitur Primo quod à Iudice ipſo ad eundem Iudicem non valet appellatio. c. 2. de appellat. in 6. c. fin. de conſuetud. in 6. Nec ab eodem Iudice cauſa ad eundem recurrere debet. l. eos qui C. de appellat. & conſideratur

ratur

ratur eius perſona; vel eius factum, & veroſimile eſt nolle ſuam ſententiam corrigere, vt ſit ideo ſuſpectus de hoc ſemper pro eadem cauſa vbicumq; ſedeat Iudex arg. l. fin. C. de aſſeſſor. quia nimium erubeſcenda ſententiæ variatio l. fin. C. de modo mulct. ſuſpecti enim Iudices caueri; ac declinari poſſunt. l. apertiſſimi. C. de Iudicijs l. ſi pariter C. de liber. cauſ. c. quia ſuſpecti 3. q. 5. & qui Aduocatus, & Conſultor fuit effectus Iudex ſuſpectus reijcitur. c. poſtremo de appellat.

Secundo Iudex ſemel officio functus de cauſa iudicare iterum non poteſt l. Iudex poſteaquam. ff. de re iudic. c. in literis. in fin. de off. deleg. & videtur pro hoc tex. expreſſus in c. ad hæc. de appellat. vbi ſi in vna cauſa à Iudice appellauerim poſſum in alia coram eodem conueniri, niſi perſonam eius recuſauerim, & poſſum reijcere teſtes, quos alias in alia cauſa reieci l. producti. ff. de teſtam. & c. placuit. §. item in criminali 4. q. 3. Pileus Modicen pro concordia opinionum in d. q. 124. exiſtimat poſſe hunc ſuperiorem Iudicem appellationum effectum de cauſa cognoſcere, melius facturum ſi alij deleget cognoſcendam; quod idem concludit Bartholo. Brixien. vbi ſupra, & ambo allegant l. prætor. ff. de iuriſdict. omn. iudic. alioquin dicunt poſſe vti ſuſpectum recuſari facit. c. ſi quis contra de foro competen. huius ſententiæ fuit gloſ. in d. c. ad hæc, in verbo, tanquam ſuſpectum, de appellat. exemplo. c. peruenit. 11. q. 1. c. cũ ſpeciali. de appellat. & c. ſi quis contra clericum. de foro cõpet. Speculat. de appellat. §. 4. nu. 21. & pro iſtis facit c. 184. & 185.

Iudex appellationum Vrbis ex diſpoſitione ſtatuti huius cognoſcit de omnibus appellationibus cauſarum tam ciuilium, quàm criminaliũ; & mixtarum, à ſententijs, & grauaminibus per Senatorem, & illius Iudices; & quoſcumq; alios Iudices, & officiales Capitulinos ferendis, & inferendis, & ſic etiam per Conſeruatores; & Iudices ab eiſdem Conſeruatoribus deputatos; quia Conſeruatores veniũt appellatione officialium; & Iudicum Capitolij; de quorum omniũ ſententijs; appellationibus ab eis interpoſitis dicit hoc ſtatutum; vt nihil à cognitione Iudicis appellationum excludat. l. 1. vbi Doct. ff. de legat. 1. l. à procuratore. C. manda. gloſ. in c. ſolitæ. de maior. & obedie. & in c. 2. de obſer. ieiun. Specul. de ſindico ver. quid ſi aliquo, & depoſito. §. 10. ver. item pone, & quod ſint illa verba, vniuerſalium omnium cõprehẽſiua probat. c. ſi Romanorum. 29. diſtinc. l. ſi ſeruitut. ff. de ſeruit. vrb. præd. l. damni. §. emptor. ff. de damno infecto l. ſi cui omnes. in princ. ff. de legat. 1. Pariſ. in conſ. 22. nu. 29. lib. 2. Dec. in conſ. 11. nu. 13. in conſ. 113. & in conſ. 427. nu. 1. Ruy. in conſ. 135. nu. 3. lib. 1. Crauett. in conſ. 294. nu. 1. & 2. & in conſ. 308. nu. 5.

Et in ſpecie, vt dixi prima lex poſt primum conſulatum Regibus expulſis fuit lata de prouocatione à Conſulibus ad Populũ, in cuius locum eſt hodie Iudex Appellationum Vrbis; qui Romani Populi Capitaneus appellatur; & Conſeruatores præmiſſa non ignorantes amatores Imperij ac iuriſdictionis Populi; appellationes ab eis interpoſitas non admittant; niſi ad eorum Capitaneum dirigantur, & ſi quidam Conſeruator neſcius ſui iuris noua petens, vt ipſe nouus erat ex priuilegio ciuis tentauerit introducere contrarium, quod non potuit obtinere.

Et de cauſis nullitatum *nullitas incidenter poteſt deduci coram omnibus Iudicibus Capitulinis coram quibus cauſa principalis vertitur. Sed principaliter coram ſolo Iudice Appellationum; & nullitatum Vrbis, ita colligitur ex hoc ſtatuto in rubr. & §. & de cauſis nullitatum. Nam ad officium Iudicis appellationum ſpectat de cauſis appellationum, & nullitatum quarũcumq; ſententiarum cognoſcere, vt dicit ſequens ſtatutum. c. 167. in princ. hac enim de cauſa vocatur Iudex Appellationum, & nullitatum Vrbis, vt ille ſolus principaliter de illis cognoſcat, non alius niſi incidenter, vt dixi, ita dictat ſtatutum, & ita conſuetudo obſeruauit; quæ eſt optima legum interpres. l. ſemper. vbi Dec. n. 9. Cagno. nu. 6. ff. de reg. iur. l. ſi de interpretatione. ff. de legibus. Roland. in conſ. 73. nu. 5. lib. 2. Nam obſeruantia ſubſecuta declarat, & interpretatur, ſecundum Bald. in c. 1. in princ. ver. & ideo quando tit. feudo ſine culpa non amittendo, & vera eſt illa interpretatio quæ ſumitur à practica, à qua non eſt recedendum, vt dixit idem Bald. in conſ. 472. col. 2. lib. 1. Dec. in conſ. 131. in fine. & in conſ. 2. col. 7. Alex. in conſ. 17. nu. 7. lib. 1. Iaſ. in l. rem quæ nobis. in 1. notab. de acquir. poſſeſſ. Bald. in l. illud. ff. de excuſat. tutor. Practica enim magnam affert vtilitatem, cum videatur rerum magiſtra. c. quam ſit, de elect. in 6. c. ſtatutum de reſcriptis. Roland. in conſ. 2. num. 7. & 8. lib. 2. & in conſ. 32. num. 22. eod. lib. 2.*

Et iuriſdictio illi tribuitur. *hoc ſtatutum per iſta verba, dat Iudici appellationum merum & mixtum Imperium, Bart. in l. Imperium. ff. de iuriſd. omn. Iudic. Abbas in c. quod ſedes. col. 2.*

de of-

de offic.ordinar.& ibi Fely.col.3. Bald.de pace conſtant. in verbo in Iuriſdictione. Paulus de Caſtro in cõſ.134.col.3.in princ.Vbi dicit,quod nomen Iuriſdictio,eſt nomen generale comprehendens merum,& mixtum Imperium tanquã iuriſdictionis ſpecies,iuxta plenè notata per Doctores in d.l.Imperium ff.de iuriſdict.omn.iudic. & per gloſſ. in §. nulla. Auth. de defenſor. Ciuitatum & cum ſit iuriſdictio poteſtas de publico introducta cum neceſſitate ius dicendi, & æquitatis ſtatuendæ,l.1.ff.de iuriſdict.omn.Iudic. quod conuenit mero, & mixto Imperio ergo & diffinitum habebit in ſe merum, & mixtum Imperium iuxta notata in l.1.§.1.ff.de dolo. Alex.in l.1.ff.de off.eius cui mand.eſt iuriſdict.& in conſ.35.col.1.lib.4.Iaſ.in d.l.Imperium col.6.in fine Caccial.num.6.Valaſ.n.34. Dec.nu.26. Purpurat. n.61. Pariſ.in conſil.8. col.1.lib.1. Dec.in c.licet cauſam,col.1.in fine, de probat. Curt.Iun.in d.l.1.nu.53. ff.de offic. eius.Papien.in forma libelli actionis confeſſoriæ in ver.plenam,col.2.ver.ad propoſitum.Didac. practic.quæſt.fol.11.col.4.in princ.ver.at vbi ſimpliciter. Alciat.in d.c.quod ſedes, nu.27.de off.ordin.& num.29.facit Oldrad.in conſ.252. Io.Andr.poſt Dyn. in addit.ad Specul.de iuriſdict.om.iud. in ver.Paſtoralis.

Et ius de mane, *Et ita etiam ſeruatur de iure communi, §.ſedebunt autem Auth.de Iudicibus, & vt nullatenus.*

Et ſtudeat cauſas quantocitius expedire, *Celeritas eſt Iudiciorũ Nouercã; ideoq; poſteaquã ſederit in Tribunali,& Domi cauſas audiuerit;ſtudeat citius eas expedire iuxta tex.in l.properandum,C.de Iudicijs.Conſideratur enim Mens et conſenſus hominis. Ex conſenſu dicta; aut facta;ex dictis factisvè cõtractus,vel quaſi obligatio. Ex obligatione actio, ex actione forma,ſeu facultas agendi;ex forma agendi Iudicium, ex iudicio ſententia, ex ſententia executio. Ab executione reipublicæ ſalus,& Priuatorum quies,ad quã quantocitius deueniendũ eſt.*

De officio eiuſdem Capitanei appellationum.
Cap. CLXVII.

AD officium Iudicis Appellationum ſpectat, de cauſis appellationum, nullitatum,& iniquitatum,quarumcumq; ſententiarum, Iudicum in præcedenti capite dictorum, arbitriorum ſiuè arbitramentorum,cognoſcere; & querelas & appellationes,quæ repręſentantur coram eo,& an ſint recipiẽdæ, accuratè perſpicere; & ſi ab interlocutoria & in Vrbe,parte citata, aliàs ſtatim,ſignificare & inhibere Iudici, à cuius ſententia,ſiuè grauamine appellatum,querelatumvè fuerit,ne cõtra appellantẽ & eius bona aliquid innouet, vel attentet, ad pęnam eius arbitrio moderandã; & inde acta & proceſſum primæ cauſæ recipiat, & inſpiciat,vtrum debito tempore fuerit appellatum, & querelatum: & ſi viderit quòd infra tempus à Statuto præfixum,nõ fuerit appellatum,ſeu querelatum,ſeu appellatio, & querela præſentata,interloquẽdo pronunciet appellationem vel querelam non eſſe recipiendam, vel eſſe deſertã.Si vero facta fuerit debito tẽpore appellationis repræſentatio, querelatio & proſecutio, actis tranſportatis, & partibus auditis,pronunciet,benè vel malè iudicatũ,appellatum,ſeu querelatum,prout ex actis viderit conuenire. Vbi verò cognouerit primã ſententiam condemnatoriã infirmandã, pronunciet bene appellatũ,& malè iudicatum,& partem appellantem abſoluat; & ſi viderit primã ſentẽtiam abſolutoriam infirmari debere,pronuntiet benè appellatum,& malè iudicatũ; & partem, quæ fuit abſoluta, condemnet. Poſſit etiã & debeat,ſi opus fuerit,in parte infirmare,& in parte cõfirmare,ſicut in diuerſis capitulis ſentẽtiæ viderit expedire. Poſſit quoque primam ſententiam addendo,corrigendo,minuendo vel modificando,reformare. Poſſit pręterea,ſi viderit primam ſententiam fuiſſe nullam, pronunciare ſuperuacuò appellatum, & cauſam adijcere, quia ſententia eſt nulla; & ſi de eius nullitate appareat euidenter,tunc ipſemet Iudex appellationum,ea nulla declarata, iterato pronũciet ſuper appellatione prędicta; & intelligatur totam cauſam appellationis & nullitatis eſſe deuolutã ad eundem Iudicem, ita vt totam cauſam poſſit & debeat reaſſumere,vigore appellationis interpoſitæ,& eam terminare, intra tempus à Statuto præfixum: quam,ſi non terminauerit,pęnam vigintiquinque aureorum incurrat,de eius ſalario ſui ſyndicatus tempore retinendam.

De officio eiuſdem Capitanei appellationum.
Cap. 167. Gloſſ.

De Iudice appellationũ,ac illius iuriſdict.multa dicta sũt ſup.c.5.et c.proximo præcedẽti 166 Nũc appellatione interpoſita dicendũ eſt de eius officio. Et quidẽ ſi à ſententia diffinitiua appellatum ſit, non habet neceſſe videre an ex cauſa fuerit appellatum; quia à diffinitiua etiam ſine

cauſæ expreſſione poteſt appellari, tunc.n.ſufficit dicere appello a ſententia iniqua; quod ſecus obſeruatur ſi fuerit appellatum ab interlocutoria; in qua cauſa grauaminis eſt exprimenda, et Iudex appellationis videre debet an fuerit talis, quæ probata, eſſet legitima, & ſufficiens, & ita ſola allegatio probabilis cauſæ ſufficit abſq; eo quod probetur, ad effectum, vt appellatio tanquã legitima admittatur, et iuriſdictio Iudicis appellationis fundetur, l.cũ quadam, §.1. ff.de iuriſdict.om.iudic. Specul.de appellat.§.de offic. Poſtea verò debet de veritate cauſæ cognoſcere per legitimas probationes per appellantẽ faciendas, et ſecundũ eas debet iudicare benè, vel malè appellatũ, c.vt debitus, et ibi Dec.de appellat. Specul.de appell.§.nunc dicamus, n.5. vbi dicit quod quãdo cauſa allegata eſt legitima, licet falſa, tamen appellatio eſt admittenda quouſq; conſtet de eiuſdẽ cauſæ ueritate, vel falſitate. Ipſaq; falſa reperta debet cauſam remittere ad Iudicẽ a quo appellatũ fuit, vt ille in cauſa procedat, d.c.vt debitus in fine de appell.et c.cũ in Eccleſ. de off.deleg. c.inſinuãte, de eo qui mittit, in poſſeſ.cauſa rei ſeruã.c.cũ veniſſent in fine 2.q.6. in fine Specul.vbi ſupra §.de officio num.10.

Et in cauſa appellationis proceditur ſũmariè, vel ordinariè, ſi principalis cauſa ſũmaria, vel ordinaria fuit; quoniã per appellationẽ non mutat ſuam naturã Dec. in c.cũ epiſc.n.6.de offic. ordinar. et infra c.178.ver.et proceditur via. Sed cõtra Bouer.ſingul.in verbo appellatio, n.1. Sed in quocumq; iudicio tàm ordinario, quàm ſummariò perſonæ ſemper legitimæ debent cõparere Bart.in l.2.ver.ſerius C.de edic.diui Adr. tollẽ.et in extrauag. ad reprimẽdũ ver.figura.

Et antequã inhibeat Iudicis a quo, ne in cauſa in qua appellatũ extat procedat, debet ſibi liquere cauſam ad ſe eſſe deuolutã per appellationis inſtrumentũ in tẽpore præſentatũ, ex quo in primis cõſtare debet in tẽpore à lege, vel ſtatuto appellat.interpoſitã fuiſſe, ex qua exercitiũ ſuæ iuriſdict.dicitur exoriri, c.ſuper literis de reſcrip. c.Rom.§.ſi verò, vbi glo.in verbo nõ præſumat. de appellat.in 6. Deuolutio.n.cauſæ appellationis ad ſuperiorẽ multis modis impeditur. Primò quando non eſt appellatũ, vel nõ eſt appellatum infra decẽ dies de iure cõmuni infra octo de iure ſtatuti, c.168.tit.intra quantũ tempus appelletur, poſt interlocutoriã, vel diffinitiuã d.§.Si verò.Spec.de appellat. §.de offic.ver.penul. Sed ſi conſtat appellatũ fuiſſe, ritè, et rectè appellatũ præſumitur ſecundũ Oſaſchũ in deciſ.25.n.2.vt aſſerens contrariũ id teneatur probare. Secũdò ſi appellationi eſt renunciatũ tacitè, vel expreſſè, nam appellans renunciat appellationi, ſi poſt vocẽ appellationis emiſſam litigat corã Iudice à quo de eadẽ cauſa in qua appellauit, c.gratũ, & ibi Abb.de off.delegati, c.quod ad conſultationem de re iudic. Tertiò quando obijcitur ex iniuſta, vel minus legitima cauſa appellatũ ante ſententiam diffinitiuã, & dicitur ex eo talẽ appellationem non eſſe admittendã d.c. Romana, §.quod ſi obijciatur, de appellat.in 6.tunc enim deuoluitur ſolum cognitio cauſæ propter quã legitimè ac iuſtè appellatum eſſe dicitur; vt mox dixi Quartò quando dicitur appellatum à ſententia diffinitiua in caſib. à iure prohibitis, vt puta à notorio; vel ab eo quod, quis in iure confeſſus eſt, vt in d.c.Romana §.ſi autẽ & in alijs caſibus de quib. per Spec. de appellat. §.in quibus in princ.Papien.fol.81.col.3. Quintò ſi dicatur nõ eſſe appellatum in ſcriptis eo caſu; quo in ſcriptis appellandum ſit, glo.in d.c.Romana, §.ſi verò. Ideoq; antequã inhibeat debet ſuper iſtis obiectis partes appellatas audire, & cognoſcere an ſit impedita deuolutio, vel ne; vt in d.c.Romana vbi Anchar.col.2. Archid.col.3. in ſimilibus obſeruaui mandare ſuperſederi; & ſuperſeſſoria pendente audire partes appellatas, et appellantes, & poſtea vel remittere, vel inhibere, vt mihi à iure fuit perſuaſum.

Nam videre an appellatio ſit admittenda, vel ne ſpectat ad Iudicẽ appellationis. Bart. in l.1. n.3.ff.nil noua.appell.põden.in l.Chyrographis, §.habet n.1.ff.de adminiſt.tut.& curat.nõ autem ad Iudicẽ à quo, glo.magna, in Clem.de dolo, et contum.vbi Card.q.4.d.l.1.in princ.ff.nil noua.appe.pẽd.vbi Bart.col.1.ver. Quæro quis Iudex Caſtren. in conſ.23. Soccin.in conſ.565. ver.ex quibus apparet; lib.2. Immò eam põt admittere etiã, quod à Iudice à quo admiſſa non fuerit. Bart.in d.l.Chyrographis, §.1. in 1.notab.ff.de adminiſt.tut. Card.vbi ſupra d.q.4. Quando.n.admiſſa fuit à Iudice à quo, debet ẽs admitti per Iudicem ad quem.Bald.in l.3.C.de appellatio.et in l.poſt ſententiã, n.7.C.de ſenten. Roland.in conſ.77.n.1.lib.2.cum alijs allegatis per Contardũ, ad l.1.C.ſi de moment.Limit.13. per totã cum declaratione, volente vel nõ reclamante parte appellata, vt ibi per eũ; Nam quando ſuper ea eſt proceſſũ corã Iudice appellationis tũc poterit pronũciare ſuper ipſa appellatione, et iuſtitia ſentẽtiæ. Innoc.in c.cũ dilecta de reſcr. in c.cum Bertoldus, de re iudic.quem ſequuntur Butr.& Imola, in d.cap.cum dilecta. Abbas in c.cum contingat, col.2.de off.deleg.Bald.in l.illicitas,

Digitized by Google

licitus, §. veritas. ff. de off. præſidis. Roman. in l. admouendi, ver. nono fallit, ff. de iureiur. Fely. in c. inter cæteras, de re iudic. Quod idem erit ſi probatio nõ admittenda admiſſa fuerit, nã nihilominus valebit. Bald. in l. certi condictio §. quoniam ff. ſi cert. petat. vbi etiã Alex. col. 3. Bald. & Salycet. in l. fin. C. de non num. pecun. Bart. in l. inter ſtipulantem §. 1. ff. de verb. oblig.

Statuẽda itaq; in propoſito erit regula, ei qui non rectè iudicatum eſſe dicat appellationẽ eſſe concedendam, §. noſtros tamẽ, §. appellationes, §. illo cuſtodiendo, et §. nã ſi per prouocationem Auth. de Iudicib. et vt nullatenus etc. In omnib. enim quis poteſt appellare, niſi expreſsè prohibitum inueniatur. glo. in l. qui reſtituere 68. ff. de rei vindic. Spec. de appell. §. 2. in princ. Iaſ. in auth. adhæc C. de Iudic. Phil. in rubr. de appell. col. 4. in fine Nam cum appellatio ſit quędã defenſio nemini ideo debet denegari. Soc. in conſil. 195. col. 3. lib. 2. & eſt text. in l. 1. in princ. ff. de appellat. & in c. cum ſpeciali, §. porrò, eod. tit. Viuius opin. Appellatio admittitur, et quod ab actib. etiã extraiudicialibus poſſit appellari eſt tex. et ibi Phil. in c. bonæ memoriæ de appell. vbi Abba. et in c. ſi Romana eod. Et in maiorib. & minorib. cauſis tàm Ciuilibus, quàm Criminalibus eſt appellatio admittenda, l. & in maioribus, C. de appell. l. litigatoribus, C. eod. et in d. Auth. De Iudicib. §. noſtros. Item à tota ſententia; vel à certo eius artic. ſi diuerſa capitula cõtineat appellatur, l. etiam ſi à Patre, de minor. 25. ann. arg. l. 1. §. Trebatius, de aqua quotid. & æſtima. Nam in edicto prohibitorio incluſio vnius prohibiti eſt permiſſio non expreſſi l. cum prætor. ff. de Iudic. l. 1. & l. ex eo. 18. ff. de teſtamen. l. quæſitum, §. idem reſpondit ff. de fundo inſtruc. Vt è contra quod in vno conceditur in alijs negatur l. maritus, C. de procur. l. cum ita, ff. de condit. et demon. Niſi in permiſsis, et prohibitis eadem eſſet ratio per quam fieret extenſio ad non comprahenſa l. per ſanctionem l. non poſſunt ff. de legibus.

Et duos principaliter operatur effectus appellatio ſuſpenſiuũ videlicet, & deuolutiuũ, ſuſpendit. n. iuriſdictionẽ Iudicis à quo quantũ ad illã cauſã attinet. Abbas in c. ſuper eo. de appell. Dec. in rubr. eod. n. 19. et præſumptionẽ, quę aderat pro ſententia c. cũ ad ſedẽ, de reſtit. ſpol. & c. veniẽtes de iureiur. Bar. in l. furti, §. ſed ſi furt. n. 1. ff. de his qui notan. in fam. & in l. 1. §. fin. ff. ad Turpill. et in l. illud, n. 1. ff. de appell. & in l. ante ſententiã n. 2. ff. de appell. recip. et reponit iudicatũ in eo ſtatu in quo erat poſt litẽ cõteſtatã. Bart. in l. ita demũ n. 2. ff. de procur. et facit ceſſare officiũ Iudicis à quo Bart. in d. l. 2. C. de appell. & in l. his qui n. 5. C. eod. non autem litis conteſtationẽ extinguit. Dec. in rub. de appellat. nu. 21. Et deuoluit cauſam ad ſuperiorẽ, c. cum contingat. de off. deleg. c. per tuas de ſenten. excõmunic. Abbas in rubr. de appell. col. 2. et appellans per eã ſe protectioni Iudicis appellationis ſubmittit. Innoc. in c. ad audientiã vbi etiã Abb. de appell. Guid. Pap. de appell. n. 1. fo. 57. Cui Iudex debet eſſe fauorabilis; quia eſt magis fauorabilis appellatio quã ſententia Dec. in c. inter cætera. n. 13. de appellat. Bald. ad Specul. de appell. ver. in dubio Lancell. de Attenta. c. 12. n. 118. Abbas antiquus, in c. dilectus de appell. & in c. ſi à Iudice de appell. in 6. l. diximus ff. de excuſat. tut. intellige in principio; in medio eſt par, in fine autẽ eſt fauendũ ſentẽtiæ, ſi id acta patiatur, vt notant mox allegati Doct. et eſt tex. in l. Herẽ. §. Caia ff. de euict. et ideo in principio debet Iudex interpretari; quod potius procedat, appellatio, quã non. c. vt debitus, vbi glo. in verbo rationabili cauſa, de appellat. Archid. in c. 1. & in c. ſi à Iudice de appellat. in 6. Spec. de appell. §. nunc dicamus ver. 1. et ver. circa hoc, Bart. in l. 1. col. 2. ff. nil noua appellat. pend. Bald. in l. de ſtatu, ff. de teſtam. latè Alex. in conſ. 113. Viſo Themate, lib. 5. per totũ. Debet itaq; Iudex appellationũ videre in quibus cauſis vel actionib. & à quibus actibus appellare liceat, vel non; & quidẽ vt dixi ſupra generaliter in omni cauſa eſt appellatio permiſſa niſi expreſsè reperiatur prohibita, l. & in maiorib. C. de appellat. Lanfr. in c. quoniã contra de probat. Dec. in c. paſtoralis, n. 27. de appellat. Specul. de appellat. §. quibus cum alijs allegatis ſupra; ſed de ſingulis cauſis ſpecialiter eſt inſpiciendum pro mea inſtructione, ac meorum in officio ſucceſſorum;

Appellari itaq; põt à ſentẽtia lata ſuper alicuius ætate, l. 2. C. quã prouoc. non eſt neceſſe Doct. in l. is cui, ff. de verb. oblig. Itẽ in cauſa aliena. l. 6. §. 5. C. de appellat. Item in cauſa alimentorum ad effectum deuolutiuũ, non ſuſpenſiuũ Põtan. de alimentis c. 19. n. 6. & 7. Lancell. de Attentatis, Limitat. 24. n. 5. 6. & 7. Remig. de Go. de charitat. ſubſidio q. 52. nu. 2. Bald. de Dote p. 9. priuil. 7. n. 2. Caputaquẽ. in deciſ. 118 p. 1. Surdus de Alimentis, tit. 8. priuileg. 96. fo. 337. tit. 1. q. 120. n. 13. et tit. 8. priuileg. 60. n. 19. 5. & ſeq. per totũ, vbi diſtinguit atq; declarat. An appellari poſſit in cauſa Attẽtatorũ ſunt opiniones, vt per Lãcell. de attẽtis c. 28. n. 98. et in præfatio. n. 92. et q. 25. n. 38. et 39. dicit quod ſic, et

quod nō ſecundū aliquos dicit idem Lancell.d.c. 28.n.44.et 49. et retenta affirmatiua eā limitat,vt n.99.et 100. Appellare nō licet in beneficio Auth.Bona dānatorum C.de bonis proſcript. Ant.Nicol.de Concord. glo. n.133.fo.197.Tomo 18. In Beneficialib.ſemel appellatur Nicel. vbi ſup.n.141. Et ſi appelletur extraiudicialiter ſufficit quod intimatio fiat in eccleſia Lācel. de Attent.Limit.3.n.38. In cauſis minimis,et breuioribus de iure Ciuili non appellatur. Auth. niſi breuiores,C.de ſenten.ex breui. recitan. & ex ſtatuto c.96.in cauſis à decē ducatis infra nō datur appellatio.Secus eſt de iure canonico.Abbas,in c.de appellat. In cauſis capitalibus poteſt appellari,et appellans tūc debet remitti ſub fida cuſtodia cū actis,et ſententia,et libellis dimiſſorijs l.30.C.de appellat.l.6.C.ſi reus vel accuſ. mor.fuer.et l.6.§.3.C.de appell. In cauſis requirentib. celeritatē appellatio non admittitur,nec executio impeditur Spec.de appell. §.in quibus, ver.8.Bart.in l.4.§.hoc autem,ff.de dāno infecto,et in l.fin.et ibi Alex.de appell.recipi. Lancell.de attēt.c.28.n.56. et an Iudex à quo poſſit in caſib.exigentib. celeritatē præfigere appellāti terminū ad appellationem finiendā tradit Fely. in c.2.col.1.de re iudic. Itē in cauſis cenſuū non admittūtur appellationes. Bonin.de Cenſib.art. 79.n.112.Foller.de cōtrac.Cenſ.n.48.et n.44. declarat. In charitatiuo ſubſidio nō appellatur. Gigas de penſio.q.95.Surd.de alimētis tit.8.priuil.60.nu.9. In cauſis cōmiſſis facultati Iudicis non appellatur, fallit, vt per Felyn.in c.except. n.3.5.et 6.de except. Si aliquis prodigus;vel inhabilis iudicetur datur appellatio Doct.in l.is cui ff.de verb.oblig. Ratione cauſæ appellabilis inappellabili cōiunctæ appellare licet.Bal.in cōſ.126. li.3.Sed remota in vno capite de cōnexis intelligitur remota ab alijs. Abb.in c.2.requiris de appell. In cauſis Crim.generaliter appellat. de iure admittitur Bart.Ang.Fulgo.et Imo.in l.non tātū,ff.de appell.Ang.de Maleſ.ver.præſēte d.Caio.in princ. Bart.in l.qui vlt.ſupplicio,ff.de pœnis.Dec.in c.cum ſit Romana,n.28.de appellat. c.liceat.2.q.6. c.in occultis 2.q.6. Myſſing.obſer.42.Cēt.4. Brunus à ſole in conſ.Crimin.cōſ. vnico,n.204.Ferrar.de appell.n.59.110.122. et 123.Tholoſ.de appellat.lib.2.c.7.& 8. Sed in ſpecie in crimine Barattariæ cum æquiparetur Crimini læſæ maieſtatis non appellatur Nicell. de concord.glo.n.149.fo.197.7.18. An à ſententia lata in cauſa falſitatis poſſit appellari tradit Bart.in conſ.22.n.2.lib.2. Condēnatus in cauſa Hæreſis non auditur appellans, c.vt inquiſit.de hæret.in 6. In crimine læſæ Maieſtatis nō appellatur,l.conſtitutiones vbi Bart.ff.de appell.Guido Papa de appell.n.88.Nicel.vbi ſup.nu.144. Gigas de Crim.læſæ Maieſt. q.913.n.4.Redoa. de Symonia c.6.n.13.et extrauag. ad Reprimēdū in verbo facin. l.ſi quis, §.hi autem oēs ff. de iniuſto teſt. Tria.n.Crimina ſunt prorſus ab appellatione excepta,Hæreſis,Symonia,et læſæ Maieſtat.iux.notata per gl.in c.1.de teſt.in 6.Archid.in c.Felicis de pœnis, in 6.Gigaſ.vbi ſupra q.13.n.1.et ſeq. diſtinguit, et tādem dicit in Crim.læſæ Maieſt. eſſe dandā per gl.in l.Pānunius,§.Rei.ff.de acquir.hæredit.Lancell.de Attent.ampliat.5.n.10.Boſſ.de appell.n.2.Sed intellige niſi de eo conſtet.Minus valet appellatio condemnati pro crimine falſæ monetæ,l.1.et ibi Doct.et Salyc.C.de falſa moneta Spec.de appell. §.In quib.ver.29. In cauſa Criminali,vbi imponitur pœna mortis,mēbri mutilationis,et exilij,Delatus victus,et confeſſus nō auditur appellans,quia non datur ſententia,ſed Iudex procedit ad executionē c.Roma.§.ſin.autem,& c.cū ſpeciali de appell. et c.quicūq; 2.q.6.§.ſunt ēt, Bart.in l.ſi qua pœna,ff.de verb.ſignif.Maſuer. de appell.Clarus, q.94. Minus appellat condemnatus pro Crimin.proditionis,Gigaſ.d.q.13.n.9. Nec condēnatus de Raptu Virginis l.1.§.Si autem, C.de Raptu.Nec Seditioſus de ſeditione cōdemnatus.Nicellus,de concord.glo.n.139. Nec condēnatus de crim.Symonia,Redoa.de Symon. p.4.c.6.n.12. In actione dāni infecti an appelletur,et quod non dixit Spec.de appell. §.in quibus,ver.Sed nūquid,et de off.omn.iudic. §.Iudicis officium ver.Sed an in eiſdem,l.fin.de appel.recipi,vbi Bart.et Alex.Rom.in ſing.in verbo appellatio. quia cauſa celeritatem deſiderat Bart.in l.4.§.hoc autem,ff.de dāno infec.In cauſis in quib.infertur dānum irreparabile appellatur. Cucchus de mentien.circa poſſeſ.n.344. In cauſa decimarum non appellatur. Guido Papa ſing.382. Bellen.de charit.ſubſid.q.55.n.1. & eſt tex.inc. tua nobis vbi glo.de decimis. l.abſtinēdū et ibi Doct.et Ang. C.quor.appell.nō recip. glo.in Clem.diſpendioſam de Iudic.Feder.de Senis,cōſ.81.Laicus de prædio Rebuff. de Decimis q.10. num.35. de hac re Myſſing.obſeruat.10. Cent.5. In cauſis dilationem non recipientibus non datur appellatio Rebuff. de priuileg. ſcholar.priuileg.6. num.2. & eſt text.in l.fin.ff.de appellatio.recipien. vel non vt puta,vt excommunicatus abſoluatur, cap.qua fronte de appell. c.ſacro. de ſenten.excom. Ne teſtamentum aperiatur; Ne ſcriptus hæres in poſſeſſionem mittatur,

Digitized by Google

tur, ne frumentum in ſubſidium militiæ tranſmittatur, ne fiat id quod edicto perpetuò continetur, ne pignus à creditore vendatur; vel ne Cadauer ſepelliatur, cum ſimilibus de quibus, in l.1. & toto tit. ff. de appellatio. recipien. vel non l.fin. ff.eod. l.quiſquis, C. quorum appellat. non recip. cap. ex parte, de ſepult. l.fin. & Auth. nec ante, & auth. item qui Domum, C.de ſepul. viol. & pro hac opinione facit tex. in c. qua fronte de appellat. in cap. ei qui. §. definitum, & §. ſi quis, & ſequen. 2.q.vlt. §. meminimus, Auth. vt cum de appel. l. vlt. ff. de reſcind. appell. Pro contraria facit, tex. in c. conſuluit, & in c. peruenit, de appellat. in c. poſt appellationem, §. appellatione interpoſita, 2.q.6. & l.1. §.1. ff. nil noua. appell. penden. In cauſa dotis an appellatio impediat executionem? tradit Io. Boſche. de Nuptijs, lib.6.n.38. & ſupra, c.85. Sed quando dubitatur an ſit danda appellatio, vel ne, in dubio conceditur vt dixi ſupra per Innocen. in cap. ſacro. & in cap. ceſſante. de appellat. A ſententia lata in duello datur appellatio. Lancel. de attent. ampl.10. Iacob. de Caſtill. de Duello. c.11.n.4. Paris de Puteo de re milit. rubr. an à ſenten. lata in duel. n.1. In cauſis executiuis appellare non licet, niſi modus excedatur, l. ab executore, ff. de appellat. l. ab executione. C. quorũ appellat. Galleſ. ad formam Cameræ in ſum. qq. poſt proceſ. inciden. n.6. & 7. Nicel. de Concor. glo. n.37. & n.74. Tholoſ. de appell. lib.2.c.11. fol.161. A ſententia de exhibendo non licet appellare, niſi ſit in ea appellans condemnatus ad intereſſe, ſi non exhibeat. Bart. in l. creditor. §. iuſtus ver. vltimo nota. ff. de appellat. Specul. de appellat. §. quibus ſub ver. quinto, & ratio eſt quia nec in poſſeſſorio appellatur l. quiſquis C. quor. appell. Niſi exhibitio trahat ſecum rem actori reſtitui l. Iulian. 3. §.1. §. idem, §. quantum, & §. vlt. ff. ad exhiben. l. ſed ſi hereditas, l. Celſus, per totam, & l.2. ff. eod. A ſententia lata in cauſa feudali licet appellare. Caccial. de feudo art.6.nu.47. et colligitur ex tex. in c. fin. vbi Aluar. tit. quo tẽpore mileſ. Aluar. in c.1. tit. apud quẽ, vel quos. Innoc. in c. cæterũ. de Iudic. Clar. §. feudũ q.90. Dec. in d.c. cæterum n.98. 102. & 103. 104. & 267. Fely. nu.20. In cauſa fiſcali ſi ſententia ſit lata contra fiſcũ appellatur, l.22. C. de appellat. Secus ſi pro fiſco lata ſit. l.4. C. quor. appellat. Nec à ſententia lata ſuper debito fiſcali appellatur, l. abſtinendũ, et l. fin. C. eod. Nicell. de concor. gl. n.5. et c. vlt. §. quoties de appell. c.9. per totũ. fo.151. A ſententia de ſoluẽdo tributa nõ appellatur, l. abſtinendũ, et l. fin. C. quor. appell. declara. vt in fin. A ſentẽtia lata in crimine hæreſis nõ appellatur c. vt inquiſit. de hæret. in 6. Arch. et Io. And. in c. felicis, de pœnis, in 6. Ang. de maleſ. in verbo appellante col. 3. A ſentẽtia lata in hypothecaria appellatur, nõ aũt lata in Saluiano. Bart. in l.1.n.4. ff. de Saluia. inter. Neguſant. de pign. p.8. mem.1.n.2. A ſentẽtia lata in cauſa ſtatus ingenuitatis, & libertatis, nõ appellatur l. ingenuum, ff. de ſtatu hõ. l. res iudic. ff. de reg. iur. Sed in cauſa libertatis eſt contra text. in l. ſi is quẽ. C. de liber. cauſ. & in l.2. §. ſi is. ff. quando appellan. A ſententia lata in cauſa iniuriarũ appellatur Philip. Frãc. in c. peruenit, de appell. A ſententia declaratoria talẽ incidiſſe in pœnã legis, vel Canonis appellatur, licet à pœna legis Canonis vel ſtatuti non appelletur, l. ſi qua pœna, ff. de verb. ſignif. c. quia nos. de appell. glo. in c. cupientes. §. quod ſi per in verbo priuatos, de elect. in 6. quia declaratoria eſt ſentẽtia hominis nõ iuris, et poteſt per eũ inferri grauamẽ, pœna legis eſt iuris executio non habens iniuriã, et ideo nõ appellatur, l. iniuriã, ff. de iniurijs. c. erit aũt lex, diſt.4. Phil. in d.c. peruenit, de appell. A ſententia lata in interdicto quorũ bonorũ non appellatur. Bart. in l.1. C. quorũ bonorum, et vide ſup. c.91. et declara vt ibi. Sed appellatio in caſu à iure prohibito, ſi Iudex ei detulit facit attẽtata. Lãcell. de attẽt. Limit.53.n.55. et 56. In cauſa maioratus ſi cõcedatur ſequeſtrũ non datur appellatio à tali ſequeſtro. Melch. Palaez. Maior. p.3.q.7.n.1. et 4. Appellare licet in maioribus, et in minoribus cauſis tã Ciuilibus quàm Crimin. l. et in maioribus, C. de appell. l. non tãtum, et l. fin. §. iuſſus. ff. eod. l. additos 29. et l. ſi quis 30. C. de appellat. Tholoſ. de appell. lib.2.c.7. per totũ, fol.138. & c.8. dicit in quibus cauſis denegatur, Fallit. in 23. caſibus ſecundum Marſil. in l.1. C. de rapt. Virg. n.138. Fallit. in 80. caſibus quos ponit Lãcell. de off. Prætor. §.2. de appell. n.7. et ſeq. Fallit, in 22. caſib. ſecundũ Carrer. in praxi Crim. l. obſeruare, n.43. vſq; ad n.101. Limitat 120. modis Nicell. in concord. gloſſarũ, iuris Ciuil. & Cano. concordia.6. Licet Soc. aſſignauerit ſolum limitat.32. in reg.24. In matrimonialib. licet appellare. Bart. in l. fin. col. vlt. ver. idem ff. de appell. Gaill. obſeruat.112. li.1. A ſententia lata in actione metus appellatur. Bart. in l. ſi cum exceptione §. hæc autem, col.2. ver. item quæro. ff. quod metus cauſ. Appellatio de iure canonico admittitur ẽt in minimis. Dec. in c. de appell. tit. de appell. n.1. & in c. cauſam quæ. n.24. de Iudic. Quod idẽ uidetur de iure Ciuili, ut per Dec. in d.c. de appel. n.2. dũ ex Cic. in orat. pro Cæcin. id cõſtare dixit Romanos tãta prudentia fuiſſe,

vt omnia omnium non modo tantarum rerum, ſed etiam tenuiſſimarum iura ſtatuiſſe, perſecutoſque fuiſſe. Alij dicunt contrarium, & text. in l.& in maioribus C.de appellat. intelligunt, & in maioribus, ideſt in criminalibus, & in minoribus ideſt in ciuilibus, l.3. ff. de peni. iudic. l.litigatoribus C.de appellatio. ſed res eſt valdè controuerſa vt per Doctor. in locis allegatis, ab hac controuerſia ſumus à ſtatuto cap.96. redempti, vbi à decem ducatis infra probibetur appellari. Poſſunt tamen ſummæ cumulari pro appellatione obtinenda, l.ſi idem cum ff.de iuriſdict. omn.iudic. l.fin. §.fin. C.de appellat. l.ſi quis, 10.§.1.ff.eod. & attenditur petitio non ſententia, vt dixi in d.cap.96. & alibi; etſi agatur de annua quamuis minima infra decem ducatorum præſtatione appellatio conceditur propter tractum ſucceſſiuum Dec.in cap.ex parte, nu.7. de appell. A ſententia lata in cauſa momentaneæ poſſeſſionis non datur appellatio. l. vnica. C. ſi de momen.poſſeſ.fuer.appellat. amplia declara, & limita vt per Contardum ibi. Tholoſ. de appell.lib.2. cap.5.fol.129. A ſententia lata in cauſa monetæ falſæ non appellatur, l.1.C.de falſis. Appellatio non datur contra id quod ex curſu naturæ debetur. Nicell.de concord. gloſſ. num.124. A ſententia lata in cauſa nobilitatis datur appellatio. Ioan.Arze.de Nobil.Hiſpan. p.2.3.princ. cap.2.num.8. In criminibus Notorijs non conceditur appellatio Gabriel. de relaxat. Carcerat.q.2.num.5. c.cum ſit Romana in fine, de appellat. & c.peruenit, & c.cõſuluit, & c.reprehenſibilis eod. cap.ex literis de ſponſ. c.quam perniciosum de Vſuris. Dec. in d.cap. cum ſit Romana, num.33. Nec minus in factis Notorijs per prædicta iura. A ſententia declarante factum notorium appellatur. Fely.in cap. cum non ab homine colum.5.in fin.de Iudic.& alijs caſibus quos notat Carrer.in princ.Crimi. l.obſeruare in princ.num.44. & glo.Abb.Dec. & alij in c.cum ſpeciali, §.porro de appellatio. Roman. in conſ.300. de materia Tholoſ. de appellat. lib.2.capit.26.fol.263. A ſententia lata de Nũmis Principũ non appellatur Dambaud. in praxi Ciuili, c.234.num.2. A ſententia lata in Iudicio nunciationis noui operis an detur appellatio tradit Bart.in l.fin.ff.de appellat.recip. Appellatio à ſententia declaratoria proficiſcente ab obligatione Camerali executionem non impedit, nec ſuſpendit. Galleſ.ad formam Cameræ, de proceſſu num.43. A ſententia lata in cauſa penſionis appellatur, niſi ſit reſeruata pro alimentis. Gigaſ.de penſio.q.95.nu.1.3.& 5. Appellatio ſuper relat.periti nõ admittitur, arg.l.1 ff.de appell.recipien.c.qua fronte de appell.c.ſacro de ſenten.excom.in 6. A ſententia lata in pia cauſa non appellatur Bellenc.de ſubſid. charit.q.55.nu.2. Nicell.de concord.glo.num.39. A ſententia lata in poſſeſſorijs non appellatur. Bart.in l.ante ſententiam num.4.ff.de appellat. recip.in l.quiſquis, C.quor.appell. Bart.in l.2. n.3. ff. de appellat.recip. Contardus in l.vnica, C. ſi de momen.poſſeſ.appell.vbi ampliat, declarat, & limitat. Priuatus in negocio quod habet cum Principe poteſt appellare, l.4. C.quor. appellat. Vbi appellatio eſt probibita per reſcriptum Principis, vel alias; non conceditur.l.1.in fine, vbi glo.& Bart.ff. à quibus, appell.non licet.de materia latè Tholoſ.de appell.lib.2.c.20. per totũ fol. 241. Appellatio in publiciana admittitur; quia petitorium, non poſſeſſorium dicitur. Bart.in l.eum qui. §. ſed etſi quis, ff. de public. Bal.in l.pen.col.3.ver.vtrũ publiciana, C. ſi à non competen. Iudic. In redhibitione debiti publici, vel priuati, euidentis, & conuicti non appellatur, l.4.C.quor.appell. In cauſa reductionis ad Arbitrium boni viri appellatio nõ admittitur. Nicell.n.46. In iudicio poſſeſſorio ex remedio l.fin. C.de edic. Diui Adr.tolle. non licet appellare, d.l.vnica C. ſi de momen.poſſeſ. Abb.in c.cum ad ſedẽ, n.30.de reſtit.ſpol.Paul. de Caſtro. Alex. & Iaſ.in d.l.fin.ſuper gloſſ. in verbo miſſus, vbi etiam Bald.16.col. Condẽnatus ex remedio l.ſi quis in tantam C. vnde vi an, et quando poſſit appellare; docet Bal.ibi n.9. Contardus Limitat.2.§.3.n.18. Faber. in §.recuperandæ n.6.Inſtit.de interd. In ſaluiano interdicto non appellatur. Bart.in l.1.in fine ff.de Saluia.interdic.& in l.1.in fine, C.eod. Iaſ.in §.itẽ Seruiana Inſtit.de actio. Neguſ.p.8.m.1. n.3.de pignor. Appellatio non impedit ſepulturã Cadaueris. Bellenc.de charit.ſubſ.q.55.num.5. & 6. In caſibus in quib. perpetuũ ſilentium imponitur non appellatur. Nicell.de Concord.gloſ. n.100.& 101. A ſententia lata in cauſa Simoniæ non appellatur. Nicell.vbi ſupra, nu.145. In cauſis ſpiritualib. an appelletur? tradit. Bellenc.de ſubſid.clar.q.55.nu.2. A ſententia lata in ſpolio de iure Ciuili non appellatur. Pontan. de ſpolio. lib.4.nu.39. Secus de iure Canonico. nu.41. A ſententia lata in cauſa ſtudij non admittitur appellatio Nicell.n.4.vbi ſupra. Tholoſan.de appellat.lib.2.cap.40.fol.255. Nec in cauſa charitatiui ſubſidij. Bellenc.d.q.55. A ſentẽtia lata in cauſis ſummarijs poteſt appellari, licet præiudicium per aliud iudiciũ poſſit reparari. Matth.in l.1. C.ſi de momen.poſſeſ. nu.4. A ſententia lata in Syndicatu nõ appellatur ſe-

cundum Nicel. de concor. glo. nu. 68. infra. c. 177. A ſententia lata ſuper falſitate teſtamenti licet appellare l. 1. C. de bon. poſſeſſ. ſecund. tab. A ſententia lata in iudicio rei vendic. licet appellare. Doct. in l. qui reſtituere. ff. de rei vendic. Generaliter ab omnibus cauſis non licet appellare ſine aliqua ſpecificatione; quia requiritur ſpecificatio quædam. c. inter cętera. & c. conſuluit. de appellat. Et generaliter ab omni ſententia eſt appellatio permiſſa, niſi reperiatur probibita. gloſ. in d. l. qui reſtituere. ff. de rei vendic. Nam ſi denegetur abſolutio excommunicato eam petenti poterit appellare. Bertach. de epiſ. par. 1. n. 72. & ſi abſolutio ei concedatur non poterit aduerſarius appellare. Lancell. de attent. c. 12. nu. 106. Innocen. in c. per tuas. col. 2. de ſenten. excom. Philip. in c. qua fronte de appel. A ſententia lata ſuper abſolutione ab obſeruatione Iudicij licet appellare. Bald. in l. 2. col. 4. verſ. octauo quæritur. C. de epiſ. audien. & notatur in l. barum. ff. ſi ſeruit. vendic. Lanfran. in c. quoniam contra verſ. item à ſententia de probat. Bald. in l. titia. ff. de accuſat. vbi Bart. nu. 5. A ſententia abſolutoria lata in iudicio criminali non appellatur. Maran. in Specul. c. de appellat. nu. 312. Appellatio ab omni actu extraiudiciali conceditur. Bart. l. 1. §. ſolent. nu. 1. ff. quan. app. ſit in l. reſ. n. 1. & 7. ff. de appellat. recip. Bart. in l. fin. ff. eod. Innocen. in c. cum olim. de cauſ. poſſeſ. & propr. Bald. in l. qui ad ciuilia. de appellat. Ab actu facto ſecundum Leges, & Canones non appellatur. c. conſuluit il 3. de appellat. Appellatio à nõ admiſſione admittendorum valet. Bald. in l. quamquam. C. de excuſ. tut. A futura ædificatione an liceat appellare? tradit Bart. in l. fin. ff. de appellat. recip. A ſententia de deſtruendo ædificatum appellatur l. 12. §. 7. C. de ædific. priuatis, Ab æſtimatione cõmiſſa conſcientiæ alicuius non appellatur. Rota in nouis. deciſ. 418. incip. fuit dubitatum A reuocatione allegationis an appelletur. Bald. conſ. 305. lib. 2. Item ab annotatione bonorum licèt appellare. l. 2. & ibi Bart. C. ſi penden. appell. mors inter. Appellari non poteſt à ſententia, quando apoſtoli non petuntur. Lancel. de attent. limit. 50. nu. 140. A decreto de aperiendo teſtamentnm clauſum, & ne aperiatur appellare non licet. l. quiſquis. C. quor. appel. vbi Bart. Spec. de appellat. §. in quibus. ver. 8. niſi cauſa exprimatur Bart. in l. fin. col. 2. ver. aduertendum. ff. de appellat. recipien. l. quiſquis. C. quor. appellat. Ab admiſſa appellatione, quia Iudex ei detulit appellare licet. Lanfranc. in ſua praxi. tit. de appellat. Bald. in l. fin. C. ne liceat in vna cauſ. ter prouoc. Io. Monac. in c. cupientes de elect. in 6. & è contra ſi admittenda non fuerit admiſſa appellatur Bart. & Doct. in l. fin. C. quor. appellat. nõ recip. c. ſi metropolitanus. 6. q. 4. A ſententia dicente appellationem deſertam appellatur. Lanfr. in praxi de appellat. nu. 67. declara, vt per Bald. in l. 2. C. de epiſ. audien. & per Gail. obſer. 138. nu. 4. lib. 1. Ab actu, quem quis ſemel approbauit appellans non auditur. l. ab eo. C. quom. & quan. iud. l. fin. C. de temp. appel. l. ad ſolutionem. C. de re iudic. Tholoſ. de appell. lib. 2. c. 27. fo. 264. Ab arbitrio Iudicis appellatur. Alex. poſt Caſtren. in l. videamus. §. 1. de in litẽ iuran. A pœna arbitraria, vtiq; appellatur. gloſ. in c. ſuper his. in verbo arbitrium de accuſat. Bart. in l. ſi qua pœna. col. 2. verſ. vltimo ego. ff. de verb. ſignif. & in l. quid ergo. §. pęna grauior. penult. col. ver. vltimo legis iſtum. §. 1. ff. de infam. Bald. c. 1. col. 7. ver. & ſcias. de milite vaſal. qui cont. & in Margarita ad Innocen. in verbo appellatio. ver. 27. Innocen. in c. 1. de reſcript. Ab arbitro elect. ſuper ſuſpictione Iudicis appellatur. Ioan. Andr. in c. ab arbitris. & in c. cum ſpeciali de appellat. Spec. de appellat. §. nunc tractemus. ver. ſcilicet ad quem. Ab arbitrio, vel à ſententia arbitri iuris quod liceat appellare. c. ab arbitris de off. deleg. in 6. Abb. in c. paſtoralis. de reſcrip. gloſ. in l. 1. vbi Doct. C. de arbitris. Alex. in l. fin. ff. de appel. recip. Quod non liceat appellare. l. diem proferre. §. ſtari, & ibi Doct. de arbitris. l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum. ff. pro ſocio. Specul. de appellat. §. in quibus. verſ. 16. Thol. de appell. lib. 2. c. 12. per totum fol. 175. Sed ab arbitrio eius ad quem recurſum fuit, vt bonum virum non licet appellare. Innocen. in c. præſenti de reſcript. Angel. in l. arbitro. qui ſatiſd. cogan. In commiſſis Iudicis arbitrio appellare licet ſi cognouit vt Iudex. glo. in c. ſuper his. de accuſat. l. ſi qua pęna. & l. illud. ff. de verbor. ſignif. facit tex. in c. 1. de dilatio. Alex. in l. 1. col. 20. ff. ſolut. matri. A ſequeſtro pecuniæ facto poteſt appellari ſecundum Petr. Pechi. de iure ſiſten. c. 4. num. 1. & ſeq. c. dilecti. il 2. de appellat. Inno. & Io. And. in c. vt debitus eod. Specul. §. 1. eod. Ab aſſignatione loci non tuti licitum eſt appellare. Abb. in c. ex parte. de appellat. Item ab aſſignatione congrue portionis appellatur. Rebuff. de congr. portio. nu. 79. A ſententia lata in iudicio attentatorum cum cauſa expreſſione appellatur. Lancell. de at-

Digitized by Google

de attent.c.28.n.68.& n.23. Itē & ab attentorū non reuocatione n.90. Ab atteſtatione nō appellatur. Innocen.in c.cum olim.de cauſ.poſſeſ. & propr. A denegata audientia licitum eſt appellare. Bald. ad Specul. de dilat. ver. ſententia. l.3. C. de excuſ.tut. l. titia. de accuſat.niſi ſit deneganda de iure. c. rurſus. in fin.11.q.3. c. in nomine. 23. diſtinct. Appellatio à monitione ad ſententiam, & ſic à diffuſione citationis non admittitur.Bart.in l.2. ver. quarta & vltima, & ibi Ang. C. quomo. & quan. Iudex. Cepolla caut. 98. A ſententia Banni lata in contumaciā ex forma ſtatuti licita eſt appellatio. Bald. in l.2. col.4.q.3.C.de epiſ. audie. Bart.in l.2. col.5.ff. de appel. recip. Bald. ad Specul.de appell. ver. titius appellauit. & notat. in l.1.ff. de requir. reis. Appellatio non eſt interponenda à denegatione beneficij. c. bona.& c. fin. de poſtul. prælat. l.1. §.quod ait. de aqu. quotid. & æſt. l.2. C. ſæpius in integr. reſt. poſt.Sed interpoſita à denegato beneficio iuris ſubſiſtit. Abb. antiquus in c. ſollicitudinem.de appellat.Bald. in margarita ad Innocen. in verbo,appellatio, ver. 13. Specul. eod. §. in quibus ver. ad huius. Appellatio à ſententia capitali valet etiam interpoſita per extraneum, niſi à iure ſit prohibita. l. non tantum. vbi Bart.& Doct.ff. de appellat. Bart. in l. additos. C. eod. A principali capitulo ſententiæ ſufficit appellare, vt valeat appellatio. l.3. & ibi Bald.C. ſi penden. appell. Ab iniuſta carceratione datur appellatio.Bart. in l.2. col. 4. ver. an liceat appellare. ff. de appell. recip. Bald. in l. 2. col. 3. verſ. quæro. C. de epiſ. audi. ſed non ſuſpendit executionem. Bart. in l. ab executore. nu. 3. C. quor. appel. non recip.Lancel.de attenta.Limitat.33.n.4.5. & 6. Appellare à citatione quando quis poſſit. Bart.in l. ante.nu.12. de appell. recep. ff. Tholoſ. de materia. lib.2. c.15. per totum fol. 211. de appellat. A citatione per edictum extra caſus permiſſos eſt licita. Bart. in extrauagan.ad reprimen.ver. per edicta. Alex.in l.2. ff.de appellat. recip. Contra Io. de Imola in l.4.§.prætor. & ibi Alex.ff. de damno infec. Quando citatur non citandus poteſt appellari per eum.Canoniſtæ in c. præterea.de dilat. Bald. in l.2.C. de epiſ. audie. Bart. in l.2.ff. de appell.recip.Et quando quis eſt citatus ad locum non tutum appellatur. Dec. in c.ex parte. nu. 6. & 8. de appella. etiam ſi cauſa ſit commiſſa appellatione remota. Phil. in d.c. ex parte.de appell. vbi Dec. & locus debet eſſe tutus omnibus interuenire debentibus. glo.1. in d.c. ex parte. c. ſi non contumacigij. 23. q.2. glo. in c. bonæ. in verbo, ſecure. de elect. Appellatio à citatione verbali non permittitur; à reali ſic. Bald. in l.2. col.3. verſ. primo quærit, & ver. venio ad citationem.C. de epiſcop. audie. Bart. in l.2. col. 4. verſ. primo an liceat. ff. de appellat. recipi. Lanfran. in c. quoniam contra in verbo, Appellationis, verſ. & vt perfectus de probat. & notatur in c.præterea de dilatio. Sed ſi verbalis contineat breuem terminum ad comparendum erit licita appellatio. Spec. de citatione. §.2. in fine. Item à citatione omiſſa appellatur. Bald.in l.ab executione C. quor.appe. non recip. A collatione facta à Canonicis appellatur ad Epiſcopum. c. à collatione.de appell.in 6. A comminatione Iudicis licet appellare. c. cum ceſſante. & ibi Innocen.& Doct.de appellat. Bald. in d. l. 2. col. 3. ver. ſed aduertatis. C. de epiſc. audie. & notatur in l. ſi quis prouocatione.C. de appellat. Specul.eod. tit. §.1. ver.& intellige. Quod eſt verum etiam poſt decem dies; vel octo iuxta diſpoſitionē ſtatuti datos ad appellandum, cum talis comminatio non habeat vim ſententiæ. Innocen. & Doct.in c.2. col.4. de integ. reſt. Phil. in d. c. ceſſante Paulus de Liazar. in clem.cauſam.de elect. & quod notatur in c. ad aures. de tempor. ordin. Spec. de appel. §. in quibus. ver. 37. intellige & declara de his quæ pertinet ad eius iuriſdictionem l. fin. S. 1. ff. quod metus cauſ. & toto tit. C. comminat. vel epiſc. & program. c. cum ſuper de offic. deleg. A commiſſione appellatione remota, & ſententia illius vigore lata non appellatur pro friuola cauſa. l. 1. in fine. ff. à quibus appell. non licet c. ſuper eo. de appellat. & c. paſtoralis. de off. delegat. & c. ſuper quæſtionum eod. A commiſſione de exequendo, ſi non dicatur incipiendo à minus damnoſis licitum erit appellare. Bart. in l. à diuo pio.§.in vendi.nu.8. ff.de re iudic. Item ſi cauſa non committitur in loco propinquo partibus. Dec.in c. cum te. n.13. de offic. deleg. A ſententia lata ſuper competentia, vel incompetentia Iudicis licitum eſt appellare. Bart. in l. ante ſententiam. nu.15.ff. de appella. recip. Bald. in l. 2. C. de epiſ. audie. Salicet. in l. poſt ſententiam.C.de ſenten. & interloc. glo. fin. in auth. habita. C. ne filius pro patre vbi Bart. & Ang. Aret. conſ. 106. & eſt tex. in c. ſignificante. de reſcriptis, & ſupra. c.41. Niſi fiat contra verum contumacem. Innocent. in c. præterea. de dilat. Niſi eſſet diſcordia inter duos Iudices, & ſuperior pronunciauit vnum competentem Ant.del bene ſing.13. Verum eſt appellandum in ſcriptis cū inſertione

causæ

cauſa alias appellatio non tenet. c. cordi. de appellat. Myſing. obſer. 35. cent. 3. Cor. conſ. 98. lib. 4. A mandati cōceſſione licèt appellare. Bart. in l. fin. C. de iure reipub. lib. 11. Maſuer. de appellat. nu. 42. A pronuncia quod quis habeatur pro confeſſo appellatur. ſupra c. 68. fol. 110. ſub nu. 20. Moron. de fide treg. & pac. q. 35. n. 12. A ſententia Iudicis Eccleſiaſtici confirmata à Iudice Laico non appellatur. auth. ſi quis. C. de epiſc. audient. Sētētia iuſta lata ex aliqua falſa expreſſa cauſa eſt per Iudicem appellationum confirmanda. l. fin. & ibi glo. ff. quod cum eo Guid. Pap. de appellat. nu. 12. Appellans ab interlocutoria petens ab eodem Iudice contrario Imperio reuocari; Si Iudex illā confirmet etiā poſt lapſum tempus à die prima ad appellandū, poterit ab iſta confirmatione appellare. Innocen. in c. fin. de noui oper. nunc. Guid. Pap. de appellat. nu. 37. Appellatio à confirmatione vel conſecratione Epiſcopi an valeat. tradit Spec. de appellat. §. reſtat. ver. ſed quid dices. Doct. in c. vt debitus. de appellat. in c. quamuis de elect. in 6. Card. in clemen. cauſam. de elect. A ſententia confiſcationis bonorum datur appellatio. l. 6. C. ſi reus vel accuſ. mor. fuer. etiam facta executione pœna corporalis. Bald. in l. 1. col. 7. C. ne ex delic. defunc. & in l. conſtitutione. ff. de appellat. A ſententia conſcientiali, vbi cauſa conſcientiæ alicuius fuit commiſſa non licet appellare. gloſ. in c. ſtatutum. §. inſuper. de reſcript. in 6. Bald. in l. 2. C. de hære. Nicell. de Concor. gloſ. nu. 63. Quod immò poſſit interponi, licet Iudex à quo nō teneatur ei deferre. gloſ. in c. 1. de cor. viti. & in cleme. 1. §. præcipimus. in ver. oneramus. de iure patron. Bald. in l. 2. col. 2. verſ. item ſciaſ. C. de ſent. ex breuil. recit. & in l. id quod pauperibus. C. de epiſ. & cleric. Bertach. in verbo æſtimatio ver. 10. & in verbo. conſcientia. verſ. vlt. facit. Lancell. de attentat. limitat. 10. nu. 2. 3. 4. & 13. A ſententia lata de partuim conſenſu ſecundum conſilium ſapientis appellare licet. Bart. in l. ſi conuenerit. vbi etiam Alex. ff. de re iudic. & in l. ex conſenſu. ff. de appellat. Niſi lata ſit in ipſo die contractus de partium cōſenſu. Bald. in c. P. & G. col. 3. ver. quæro pone. de offic. deleg. Fely. in c. ſi diligenti. col. 2. de for. competen. Ang. in conſ. 197. col. 1. & 2. Cotta in verbo appellari. Appellari poteſt à denegatione conſilij ſapientis. Ang. in conſ. 188. Pacin. Scala de conſil. ſapi. lib. 4. c. 15. Sed à ſententia lata de conſilio Principis non appellatur. Paci. Scal. lib. 3. c. 15. vbi ſupra. Nec à pronuncia de Principe conſulendo. Bart. in l. 1. §. quæſitum. nu. 5. ff. de appellat. d. l. 1. §. huic. Gregor. Thol. de app. lib. 2. c. 3. fo. 109. Appellatio à ſententia lata contra conſuetudinem an valeat? tradit Bart. in tit. de pace conſtan. §. nos Romanorum. col. 12. ver. ſed nunquid valeat. Appellatio à contractu non valet. l. 1. & ibi Bald. col. 1. oppoſ. 3. C. de arbitr. Nicell. de concord. gloſ. nu. 196. A ſententia lata per contradictas licet appellare vera contumacia appellantis non obſtante. Gambar. de author. lega. lib. 10. nu. 92. A contumelia per Iudices illata eſt appellatio licita l. 30. C. de appellat. A denegata copia articulorum, & aliorum iurium datur appellatio. Spec. de inquiſit. §. 1. ver. item ſi petit, & in §. nunc tractemus. verſ. hac igitur. Item à denegatione copiæ relationis. Spec. de relatione. §. qualiter. in princ. Appellatio à correctione futura nō valet. Spec. in d. §. nunc tractemus. ver. quid ſi prælatus. & de appellat. §. in quibus. ver. 11. à correctione. c. porro de appellat. declara, vt per Innocen. ibi & in c. reprahenſibilis de appell. & eſt tex. in c. ad noſtram. de appellat. c. ad audientiam, & ibi Doct. de appell. Nicel. de concor. glo. n. 79. Lancel. de attentat. Limit. 6. nu. 16. Bald. in margarita appellatio. ver. 42. Nec minus à correctione exceſſuum, vel morum facta à Iudice ſeculari. Specu. de inquiſ. §. 1. ver. Item quod eſt ſibi. Hoſtien. in ſumma de appel. Bald. vbi ſupra ver. 43. Tholo. de app. lib. 2. c. 10. per totum. fo. 153. Quis Tutor ſeu Curator nominatus non appellat. l. 13. in princ. ff. de excuſ. tut. Nep. de except. artic. 24. nu. 33. A declaratione dicti ſui ambigui facta per Iudicem nō appellatur. glo. in l. quidquid aſtringendæ, & ibi Ang. ff. de verb. oblig. Secus ſi declarat factum alienum. ita declarat Ang. in l. qui cum ſe. ff. de re iudic. Soccin. regula. 40. Nicel. de concord. glo. num. 102. Pac. Scal. de conſ. ſapi. lib. 3. c. 1. & ſupra ver. A ſententia declarante factum notorium. A decreto officio Iudicis ſuper alimentis præſtandis interpoſito non appellatur, ſed à ſententia alimentorum iure actionis petitorum ſic. Bald. ad Spec. de ſenten. ver. à decreto. Spec. de appel. §. in quibus. ver. 8. quæro. & ſupra ver. Item in cauſa alimentorum. A decreto conuentionali Iudicis appellatio nō datur, ſed reſtitutio in integrum. Bald. in l. 1. l. fin. C. de contrh. empt. per l. ait prætor. §. permittitur. ff. de minor. A decreto ordinis puta Conſeruatorum an poſſit appellari. tradit. Bart. in l. 1. §. ſoleat. nu. 2. ff. quando appell. vbi alij Doct. A decreto perpetuo non appellatur. c. 29. de ap-

de appellat. A primo decreto non appellatur. Nicel. de concord. glo. nu. 41. & n. 128. Bald. in l. 2. C. de epiſ. audie. A ſecundo decreto licet appellare. Bart. in l. ſi finita. §. ſi fore. in fine. ff. de damno infecto. & in l. 2. col. 7. ver. ſexto quaero de appellat. recip. Bald. in d. l. 2. q. 9. & 10. & in l. conſentaneum. col. 4. ver. quaero nunquid. C. quomod. & quand. & in l. ignorare col. 1. C. de reſt. milit. Bald. in margar. Eccleſia. ver. 7. Ang. conſ. 46. l. fulcinius. §. fin. ff. ex quibus cauſ. in poſſeſ. eatur. Appellatio à commiſſione cauſae appellationis nõ valet. Bald. & Doct. in l. cum poſt C. de ſenten. & interloc. om. Iudic. A ſententia de demoliendo nouũ opus poſt nunciationem factum non datur appellatio. Lancel. de attent. c. 28. nu. 78. Ab appellatione admiſſa licet appellare. Bald. in l. fin. C. ne liceat in vna cauſa ter prouocar. Io. Mona. in c. cupientes. de elect. in 6. Myſing. obſer. 55. cent. 3. Hoſtien. in c. dilecto. §. procurator. & in c. ex parte. §. ideoq; de appellat. A ſententia deportationis licèt appellare. l. 6. C. ſi reus vel actor, ſed non retardat executionem ex conſtitutionibus Sũmorũ Pontificum. A depoſitionẽ ordinis gradus, & dignitatis, appellatur, & illius executio ſuſpenditur glo. in c. ſaepè de appellat. glo. 8. q. 4. in ſumma. l. chyrographis. §. 1. ff. de adminiſ. tuto. l. ex iudiciorum. ff. de accuſ. Bald. in d. c. quoniã contra. col. pen. de probat. A deſcriptione bonorum ſine cauſa facta licet appellare. Bart. in l. poſt contractus nu. 19. ff. de donat. & in l. vlt. nu. 6. C. de anno. & tribut. A declaratione deſertae appellationis licet appellare. Bart. in l. 2. col. penult. ver. vlterius. 14. quaero. C. de epiſ. audie. Innocen. in c. conſtitutus col. 1. de appellat. A ſententia detentationis appellatur. Nicell. de concord. gloſ. nu. 31. & 43. A deuio, & obliquo ad rectum, & regulatum appellatur. Iacobat. de concil. lib. 10. artic. 1. nu. 29. A ſententia diffinitiua appellatur. l. creditor. 28. §. iuſſus. ff. de appellat. A dignitate iniuncta licèt appellare. l. 4. C. de appellat. A dignitate recuſata non licet. Bart. in l. Barbar. col. 3. in repet. ff. de off. praetor. A dilatione nimis magna, vel breui licet appellare. Bald. in l. 2. col. pen. C. de epiſ. audie. & in l. 1. C. de dilat. Spec. de dilatio. §. videndum. ver. item nota. Bart. in l. ante ſententiam. nu. 24. ff. de appellat. recip. Caſtren. conſ. 25. Bald. c. 1. col. 7. de milite vaſa. qui cont. eſt. c. ad petitionem de accuſat. Innocen. in c. 1. de dilat. Guid. Pap. ſing. 32. n. 4. A diſcordia conſanguineorum in maritanda puella appellatur. l. 1. l. vidua & l. in coniunctione C. de nuptijs Bart. in l. fin. col. vlt. ff. de appell. recip. A diſcretione Iudicis admittitur appellatio c. ſtatutum de reſcriptis in 6. Io. Andr. in c. 1. de iuram. calu. Bald. in l. fin. col. 2. C. de iure dot. A ſententia diſcuſſionis datur appellatio. Bart. in l. à Diuo pio. §. ſi in venditione. & ibi Alex. ff. de re iudic. Alex. in l. fin. ff. de appell. recip. contra tenet Bald. in l. 3. C. quando fiſcus, vel priuatus. Si quis in bonis vltra modum à Iudice grauetur poterit appellare. l. 3. C. de appellat. Ab edicto Iudicis de Armis non portandis nõ appellatur. Guid. Pap. de appellat. nu. 39. Ab electione non licèt appellare, vt Principes ſoli ſint in culpa electionis, ſi malam fecerint. c. cum à nobis de elect. Bertach. de epiſ. par. 1. nu. 71. Nicel. de concor. glo. nu. 92. c. conſtitutus de appellat. Ab emptione futura poteſt appellare poſſeſſor. Phil. Franc. in c. bonae memoriae. in fine de appellat. Appellatio à pronuncia ſuper exceptionibus an admittatur. tradit. Specul. de appell. §. in quibus ver. ab his autem dicit quod ſic. glo. & Card. in Clemen. fin. de appellat. Ab exceptione non admiſſa appellatur. c. dilecti de appellat. c. vt debitus eod. c. ex parte, & ibi Doct. eod. Bald. in l. poſt ſententiam col. 2. & ibi Ang. C. de ſenten. Spec. de libel. concept. §. 1. ver. tantus, & de excepſ. §. viſo. ver. quidam autem. Dec. in d. c. ex parte. nu. 9. & 10. de appellat. Appellatio à non admiſſa exceptione, quod eſt appellatum omiſſo medio valet. Rota in nouis deciſ. 387. Item ſi tres. A beneficij exceptione reiecta appellatur. Lancell. de attent. limit. 2. nu. 6. A ſententia lata ſuper exceptione dilatoria quando liceat appellare. Bart. in l. ante. nu. 17. ff. de app. recipi. A reiecta exceptione contra executionem oppoſita quando appellatur. Aret. in l. ab executione. C. quor. appe. non recip. Caepoll. caut. 91. A reiecta exceptione de iure licita appellatur. Spec. de except. §. dicto. ver. hoc tamen fallit. quia à beneficio iuris denegato appellatur. l. 2. C. ſi ſaepius in integ. reſt. poſt. l. ſi quis prouocatione. C. de appellat. A reiecta exceptione oppoſita contra guarentigiam an liceat appellare. vide Bald. ad Specul. de appellat. ver. ſcilicet nunquid à tali. A reiecta exceptione incertitudinis libelli appellatur. c. ſignificantibus. 49. eod. tit. reprobatur. per c. cum ſit. §. ſi vero. c. ſuper eo. 12. de appellat. c. qui ſcit. §. fin. 2. q. 6. & c. non ita & c. ſi quis niſi cauſa rationabilis coram iudice à quo ante ſententiam appellatur ab appellante fuerit expraeſſa. c. vt debitus. 19. de appell.

Digitized by Google

pell. c. Romana. 3. §. cum autem eod. in 6. & ſecundum iſtam diſtinctionem videtur intelligendum. c. vlt. de dolo. & cont. in 6. A reiecta exceptione ne in ius vocetur vltra duas dietas datur appellatio. c. olim. 7. de except. A reiecta exceptione litis pendentiæ datur appellatio. Lancel. de attent. limit. 2. nu. 66. 67. & 68. 69. & 70. A reiecta exceptione mandati inſufficientis, & litis pendentie appellatur. c. ſignificauit. 48. de appellat. A reiecta exceptione oppoſita contrà Procuratorem, contra Iudicem, & contra Reſcriptum auditur appellans, Bart. in l. à procedente ver. quæro quid ſi Iudex C. de dilat. vbi allegat. Spec. de except. §. fin. ver. ſi proponit. Idem erit ſi Iudex nõ pronunciet, ſed cauſa cognita ſuper exceptione ad vlteriora procedat, quia tacitè reÿcit, & auditur appellans à tacita reiectione. Bald. in d. l. à procedente. in 3. notab. Ang. in l. 2. ff. ſi quis in ius voc. non ierit Caſtren. in conſ. 25. Gloſ. & Card. in Clemen. fin. de appellat. c. ex parte & ibi Doct. de appellat. Bart. in l. eius. qui ff. de app. recip. l. arbitrio. ff. qui ſatiſd. cogan. l. ait prætor. §. permittitur. ff. de minor. Spec. de except. §. 2. ver. & nota. Et ſi Iudex ter monitus non pronunciet ſuper exceptione poterit appellare. arg. c. 1. de ſuppl. neg. prælat. Abb. in c. ex parte de appellat. Quando exceptio admittitur ſub conditione ſi probatũ fuerit, nõ datur appellatio. Lancel. de attentat. limit. 50. nu. 146. A reiectione expreſſa omnium exceptionum auditur appellans, quia à beneficÿs per Iudicis iniuriam denegatis datur appellatio. l. 1. in fine. C. de in integ. reſtit. l. ſi quis prouocatione. C. de appellat. l. ait prætor. §. permittitur. ff. de minor. & à beneficio excuſationis denegato datur appellatio. l. 1. §. ſi quis tutor. ff. quan. app. ſit. l. tutores §. tutor. datus. ff. de adminiſtr. tutor. A reiectione exceptionis recuſationis Iudicis appellatur. quia ex diſpoſitione ſtatuti. c. 184. eſt dandus conſultor Iudice ſuſpecto allegato.

Ab exceſſu modi in exequendo licèt appellare Guid. Pap. de appell. n. 59. Ferrar. eod. n. 377. latè Contardus in l. vnica. C. ſi de moment. poſſeſ. limitat. 19. per totam. Rota diuer. deciſ. 100. nu. 8. par. 1. A ſententia excommunicationis vtiq; auditur appellans. Bart. in l. fin. C. ſi à non compet. Iudic. Innocen. in c. nouit. de appell. & in c. per tuas. de ſentẽn. excommu. col. 1. ver. defert. Spec. eod. §. in quibus. ver. 17. & ver. 35. Io. de Lignano de Cenſ. Eccleſ. §. 28. nu. 5. ſed non ſuſpendit effectum, vt ſecum non trahat executionem; ſed transfert negocium ad ſuperiorem, Io. de Lignano vbi ſupra. Et ſi conditionalis ſit ſententia. Bertach. in verbo excommunicatio. Lancel. de attent. limit. 50. nu. 176. & 177. & ſuſpendit executionem, vt interim non ſit appellans excommunicatus. Lancell. de attent. limit. 21. nu. 31. etiam ſi poſtea impleatur conditio. nu. 32. & eſt tex. in c. præterea de appell. Item ad eundem effectum appellatur à ſententia declarante incidiſſe in excommunicationem; Card. in Clem. 1. §. 1. in fine de ſequeſtrr poſſeſ. Fely. in c. cum non ab homine. col. 5. in fin. de iudic. Abb. in d. c. per tuas. Ab executione an, & in quibus caſibus poſſit appellari, tradit Innocen. in c. nouit. de appellat. Bald. ad Spec. de appel. in verbo Iudex. de ſenten. ver. an oppoſita. Cæpoll. caut. 90. & 91. Et regulariter ab executione non licèt appellare. l. ab executore. ff. de appellat. vbi Bart. & Doct. l. ab executione. C. quor. app. Innocen. in d. c. nouit. in ver. poſſit. Fely. in c. quod ad conſultationem. col. 9. Caſtren. conſ. 25. & 325. Ang. in conſ. 115. limita niſi modus excedatur. Mathe. in l. ab executione. nu. 1. & 4. C. quor. app. Nicel. de concord. gloſ. nu. 37. & nu. 74. Guid. Pap. de appellat. nu. 50. & 51. Contard. de moment. Limit. 19. alios citat. & quando dicatur excedi modus, & qualiter tradit. Hoſtien. in c. quod ad conſultationem de re iudic. Bald. in d. l. ab executione, & exceditur re, tempore, loco, & cauſa. l. ſi quis pronocatione, & l. quoniam Iudicis. de appellat. Bald. in Margarita appellatio. ver. 35. & ab omnibus appellatur ſed eſt exceſſus exprimendus. Doct. & Petr. de Sun. in l. ſi quis. C. de appellat. & alÿ ſupra citati. etiam ſi dubitetur an ſit exceſſum aliquo modo. Ita And. & Gemi. in d. c. quod ad conſultationem de re iudic. Ab executione cenſus non appellatur ad impediendum executionem. Foller. de contr. cenſ. nu. 42. & 44. Nec minus ab executione collectarum. l. abſtinendum. & l. fin. C. quor. appella. Ab executione facti appellatur; non ab executione iuris; niſi modus excedatur. Dy. & Ray. ſing. 138. Ab executione iniurioſa appellatur. l. ſi quis prouocatione. C. de appellat. l. 5. C. quor. appellat. A ſententia executoriali quãdo in ea aliquid de nouo deducitur licèt appellare. Lancell. de attent. limit. 50. nu. 35. niſi in prima ſententia fuiſſet appellatio probibita idẽ ibi nu. 35. Appellatio ab executore ad quem fiat tradit Bart. in l. à diuo pio. §. 1. q. pet. ff. de re iudic. Bald. & Alex. in d. l. ab executore. ff. de appella. Abb. in d. c. quod ad conſultationem. de re iudic. Appellatio probibita à ſtatuto ab

execu-

Digitized by Google

executione Inſtrumentorum nō intelligitur prohibita tertio comparenti pro ſuo intereſſe, Abb. in c. ſuper eo. de off. deleg. Appellatio ab exceſſu aliàs licita non conceditur contra executionem cameralis obligationis, & quare. Galleſ. ad formam Camerę. q. poſt proceſſum inciden. n. 12. Si in executione Iudicij ordo non ſeruetur licèt appellare. Innocen. in c. propoſuit. col. 2. ver. ab executore enim. de conceſ. præben. Bald. ad margar. in verbo. executio ver 10. Surd. cōſ. 39. Neuiz. 77. Roland. conſ. 32. n. 14. lib. 4. Si executor ſit ſuſpectus appellatur ab eo. c. ſuper. §. verum. de offic. deleg. Sed procurator ab executione ſine ſpeciali mandato non appellat; nec ab exceſſu. Roland. in conſ. 43. n. 11. lib. 1. Myſing. obſeruat. 32. cent. 3. & eſt appellatio in ſcriptis interponenda cum expræſſione cauſa exceſſus. Bart. in d. l. ab executore. Dec. in d. c. nouit de appellat. nu. 13. Roland. d. conſ. 43. Lancell. de attent. limit. 53. nu. 38. & ſequen. Rom. conſ. 41. Innocen. in c. paſtoralis col. 2. de off. deleg. Myſing. obſer. 32. cent. 3. An iſta appellatio faciat attentata; Lancell. de attent. limit. 53. n. 8. & ſequen. dicit quod non. Nam ſuſpendit executionem ſolum in ea parte in qua exceditur. Abb. Butr. & Imol. in d. c. quod ad conſultationem de re iudic. Caſtren. conſ. 335. & res mobiles ſequeſtrantur, & fructus rei immobilis, Bart. in l. ab executione. nu. 1. C. quor. app. & in l. ab executore. ff. de appellat. de hac re Canar. de execut. Inſtr. nu. 86. A pronuncia de exequendo an poſſit appellari; tradit Lācell. de attent. limit. 53. nu. 14. Ant. Canar. vbi ſupra nu. 85. Dec. in c. nouit. nu. 6. de appellat. Anan. in conſ. 26. Corn. conſ. 71. lib. 1. Capie. deciſ. 34. Grat. conſ. 16. lib. 2. Ruy. conſ. 80. lib. 5. Alex. conſ. 95. lib. 2. Roland. conſ. 43. nu. 5. lib. 1. Alex. in conſ. 113. lib. 5. Crauett. in conſ. 273. A præcepto de exibendo datur appellatio, quando qui exibere tenetur non habet facultatem exibendi. Nicell. de concord. gloſ. nu. 106. Marant. in Specul. par. 6. de appell. nu. 331. Io. de Amic. conſ. 147. nu. 3. Contard. de momen. limit. 14. nu. 3. Appellatio à condemnatione expenſarum poteſt interponi, niſi ſit probibita in cauſa principali. Specul. de execut. ſent. §. nunc. videndum. ver. quid igitur. Innocen. & Doct. in c. fin. quod met. cauſ. & in c. quod ad conſultationem. col. 2. de re iudic. vbi Fely. col. 1. Bart. in l. à diuo pio. col. 2. ff. eod. Lancell. de attent. c. 28. nu. 132. A taxatione vide infra c. 173. Ab omiſſa condemnatione expenſarum licèt appellare. Ang. & Imol. in l. fin. §. fin. ff. de appellat. niſi ipſe victus appellauerit, quia prodeſt victori quoad expenſas. l. fin. C. quor. appell. Rota in nouis deciſ. 356. Guid. Pap. de app. nu. 42. & ſtante ſtatuto. c. vlt. non licèt Iudici abſoluere victum ab expēſis. Ab expulſione propter ſtrepitum prope ſcolas expulſus non appellat. Bart. in l. 1. §. ita vt. n. 4. C. de ſtud. liber. lib. 11. Capic. deciſ. 58. in fine. Ab iniuria facti datur appellatio. l. ſi quis prouocatione & ibi Bart. C. de appellat. Spec. de app. §. in quibus. ver. itē lex. Nicel. de concor. glo. n. 147. Sed à facto proprio, vel procurato nō appellatur. l. generaliter. §. 1. C. de rebus cred. & iureiur. Nicel. de concor. glo. n. 84. c. offerat. 3. q. 3. c. cū olim de cauſ. poſſ. & propr. c. à Iudicibus. 2. q. 6. c. cū olim. 3. c. ſuper quæſtionum. §. verū. de offic. deleg. A non facto quando non reſidet in poteſtate Iudicis non appellatur. Dec. in c. ad hæc. nu. 2. de appellat. A formatione dubij pro conſilio. Bald. in Phili. in c. intimaſti. de appellat. per l. fin. ff. quando appel. ſit. A ſententia ſortis non appellatur. Dec. in rub. de appell. nu. 39. Pariſ. de Puteo de re milit. rub. vlt. n. 2. Sebaſt. Med. de fortuit. caſibus par. 2. q. 10. nu. 142. Tholol. de appell. lib. 2. c. 19. per totum fo. 227. A ſententia lata pro fiſco appellatur l. lata. 22. & ibi Doctor. C. de appellat. Tholo. vbi ſupra c. 9. A ſententia lata ſuper fructibus non appellatur quando non poteſt appellari in cauſa principali. Lancel. de attent. c. 28. nu. 132. A geſtis per maiorem partem creditorum Capituli, vel vniuerſitatis an liceat appellare; tradit Spec. de appel. §. in quibus ver. 26. non poteſt. vbi dicit quod non. Contra dicit Abb. in c. 1. col. 1. de his quæ fiunt à maior. par. cap. & de materia Spec. de appel. §. 2. ver. 22. A quouis grauamine, vt ab interlocutoria iniuſta appellatur. l. generaliter. §. ſi Iudex. C. de rebus. cred. Dec. in c. ſuper. nu. 16. de appel. Soccin. de Iudic. n. 15. Mandoſ. de monit. q. 35. nu. 2. c. ſi duobus de appellat. Gregor. Tho. de appel. lib. 2. c. 4. per totum. fo. 117. A grauamine aſſeſſoris appellatur. Innocen. in tract. de except. rub. de except. contra aſſeſ. A grauamine iudicialiter comminato appellatur. Moron. de fide treu. & pac. q. 111. nu. 10. c. ceſſante de app. l. non ignorat. C. de fru. & li. expen. & ab extraiudiciali futuro grauamine appellatur. c. bonæ de appell. c. cum nobis. de elect. ſed quomodo; dic vt ibi per Doct. Ab extraiudiciali grauamine appellatur de iure infra decem, ex ſtatuto infra octo dies à die ſciētia. Feder. Schench. de appell. nu. 43. Guid. Pap. eod. nu. 4. Sed appellatione

pellatione

pellatione deſerta amplius non auditur. Nicell. de concord.gloſſ.num.149. Sed à futuro grauamine Iudicis regulariter non appellatur,cap.vt debitus, de appellatio. l.ante ſententiæ tempus, C.eodem Ang.in conſ.188. Ab illato, vel comminato ſecus, c.dilecto, & c.cum cauſam,de appell. glo. in c.2.eod. Innoc.in c.ſignificauerunt, de teſtibus.Guido Papæ ſing.585. Ioan.And. in cap.ſuper eo. il 1.de appell. Limita vt per Phil. in c.vt debitus.de appell. Rota in deciſ.316. incip. poſſeſſor beneficij, & per Fely. in d.c.vt debitus col.6.& per Diaz.reg.42. Ab irreparabili futuro grauamine appellatur. Dec.in c.eccleſiæ S.Mariæ n.158.de conſtit.Nicel.de concord. glo.num.31. A grauamine legis non appellatur. Guido Papa de appell.nu.36. Nec à grauamine ſtatuti Bart. in l.ſi ſecundum legẽ,C.de iure reipub. lib.11. & in l.omnes populi, in q.5. princ. ver.vltimo quæro, ff.de iuſtit.& iure. Pariſ.de puteo de Syndic. de exceſ. baro num.24. Nec à grauamine ſublato appellatur, c.cum ceſsante. 60. & c.ſi à Iudice, 10.§.fin.de appellat. in 6. l.quod iuſſit ,ff. de re iudic. Intellige ſecundum Spec. de except. §.viſo.ver.propoſitis, Reſpectu vnius grauaminis illati poteſt appellari ab eo,et a quolibet futuro. Dec.in c.conſuluit, num.1.de appellat. Hercul.de attentatis,c.23.n.17. Quomodo ſit appellandum tradit Boer. de Card. ſeu poteſta.legat. num.49. poſt Bart. in l.ſcire oportet. §.ſcire,num.1.ff.de excuſ.tuto. c.inter cætera 2. c.conſuluit 18. de appell. Schencb. eod.tit. nu.2.& 3.& eſt facienda in ſcriptis c.poſt. §.forma 2. q.6.& c.cordi de appellat. Ab honore publicè delato licet appellare,l.1.§.2.et 3.ff.quan. appellat. Ab oneribus,& honoribus eccleſiaſticis non appellatur. Nicell.de concord. glo.num.77. Appellatio à pronũcia ſuper idoneitate alicuius an ſit permiſſa? Spec.de except. §.viſo ver.quidam, & quod ſit ſuper idoneitate fideiuſſoris dicit Bald.& Alex.in l.arbitro.qui ſatiſdat.coga. Ab impedimenti declaratione appellatur . Archid.in c.cupientes,de elect.in 6. Guido Papa de appellat.nu.76. Ab incertitudine libelli non declarati licet appellare.cap.ſignificantibus,& ibi Doct.de appell.Ab indictione purgationis Canonicæ licet appellare. Decia. in tract.Coira Tõ.1. c.48.nu.38. A mala informatione Papa appellatur. Io.de Selua. de benef. par.3. q.8. num.15. Ab inhibitione appellatur . Mandoſ. de inhibit. quæſt.74. nu.12. Ab infirmatione ſententiæ latæ à Iudice appellationis licet appellare. Auth.ſi quis C.de epiſ.audie. Contra inhibitionem Principis non appellatur, l.1.ff.à quibus appellat.non licet. capit.paſtoralis. de appellatio. Sed ab omni iniquitate licet appellare, etſi nemo cogatur appellare, gloſſ.in l.hoc edictum, §.1.ff.quod quiſque iuris Bart.in l.& in multis, num.1. C. de appellatio. Ab innouatione à Iudice facta regulariter appellatur. Phil. in capit. ſignificante de appellatio. quod Limita vt per gloſſ.& Doct. ibi. Ab inquiſitione inſtituta in caſu non permiſſo appellatur. Baldus in l.2. quæſt. 4. C. de epiſc. audi. Nicell. de concord. gloſſ. num.128. Zanchus de hæret.cap.29.num.3. Ab inſtitutione præſentati an appelletur . Lancell. de attent. limit.49. num.1.& 2. Appellatio ab interdicto eccleſiaſtico an admittatur , & quid operetur , tradit Innocen.in capit.ad hæc de appellat. vbi dicit quod non,Spec.eodem §.in quibus ver.17. non appellatur, & ver.ſi dices, Clement.1. vbi gloſ. & Cardin. in 4.oppoſit. de ſenten. excommunic. & vide ſupra appellatio ab excommunicatione . Ab omiſſa taxatione intereſse in poſſeſsorijs licet appellare . Bart. in l. creditor. §. iuſsus, ver.vltimo nota. ff.de appellatio. Appellatio ab interlocutoria ſit propter iniquitatem Iudicis tantum, capit. interpoſita. in fine, de appellatio. Alexand.in l.ait prætor. de minor. Interlocutoria quæ ſit, vide infra capit. 173. Appellatio ab interpretatione ſententiæ ſubſiſtit. gloſs. Bart. & Doct. in l.ab executione, C. quor. appellat. & in l.ab executore, ff. de appellat.l.4. §.1. ff.de appellatio. Baldus in l.quicumque, colum.7. C.de ſer. fugit. per l.2. §. poſtea ne diutius, ff. de orig. iur. Ab vltimo iudicio non appellatur Iacob. de Concil. lib.10. artic.1. nu. 16. Quando iuſiurandum iniuſtè defertur poteſt appellari,Phanuc.de iureiur.par.3. cap. 3. num.1. Et à delato per Iudicem Baldus in Margar.appellatio. ver.34. & poteſt interponi, etiam elapſo tempore ad appellandum. Lancell.de attent. Limit.50. num.175. Quando cauſa eſt deciſa per iuramentum delatum; vel relatum non appellatur, Bart.& Doctor.in l.generaliter. §.ſed iuramento, C.de rebus cred. Abb.in cap.fin.de iureiur. Nicell.de concor.glo. nu.131. A iuramento in litem non appellatur . Bart.in l.in actionibus nu.26. ff.de in litem iuran.vbi Iaſ.in fine ſecus,de iure Canonico,Maran.par.6.de appell.num.339. Tholoſ.lib.2. capit. 13. A denegata iuſtitia appellatur ſi pluries petita fuerit , & non obtenta. auth. ſtatuimus, C.de epiſc. & cleric. l.qui Romæ, §.Seian. ff.de verb.oblig. Maſuer.de appellat.num.40. Rom. ſing.429. Myſing. obſeruat. 24. cent.2. obſeruat.55.57.et 58.cent.3. de materia plura dicit.

Appellatio contra ius nõ admittitur c. conſuluit de appellat. l.iniuriarum, ff.de iniur. cap.quia nos.de appellat.l.ſi qua pœna,ff.de verbo.ſignif. A legitimatione Baſtardi licet appellare. Bald. in l.eam quam, col.9. C. de fideicommiſ. Lauden.de legit.num.15. A legitimatione perſonarum in iudicio facta licet appellare,cap.ex parte, & ibi Doct.de appellat.facit l.arbitro.ff.qui ſatiſd.cog.Bart.in l.2.col.5.ff.de appellat.recip. Bart.et Bald.in l.à procedente, C.de dilat.Spec. de except. §.viſo ver.quidam autem, quia tale grauamen reparari non poteſt in definitiua. l.ita demum,de procur.auth.habita, C.ne filius pro patre, Bald.in l.intra vtile,de minor.Bart. in l.2.ff.de appellat. A pronuncia eſſe procedendum ſuper libello inepto, & obſcuro licet appellare, l.3.5. & 7.ff.de appellat. Bald.in l.2.q.5. de epiſc.audie. Bart.in l.2.col.7. ff.de appellat. cap.ſignificantibus de libell.oblat.A libelli reiectione appellatur,Spec.de lib.oblat.§.1. ver.quo facto. A denegato libello petito appellatur Spec. de compar.in ter. in fine,& de citatione, §.iam de citatione.ver.ſed pone. A ſententia data pro libertate appellatur. Bola.de reſtit.in integ. c.25.num.1.& ſequen. A licentia conceſſa de carcerando appellatur,l.3.vbi glo.C.de appella. ſed valet captura, vt notat.in l.eus,C.de appellat.l.1.§.fin.C.vt omnes tàm Ciui.quàm Crim. l.ſi cõtra.de appellat. A literis & reſcriptis Principis an appelletur? glo.in l.appellandi §.1.quæſitum,ff.de appellat. Ab aſſignatione loci non tuti licet appellare. Abb. antiqu. in c.ex parte, de appell. Innocen.in c.fin.de oper.noui.nunc.et vide ſupra à citatione ad locum non tutum. A ſententia maioris partis, & ab eo quod facit maior pars capituli vniuerſitatis, vel creditorũ non licet appellare, cap.1.de his quæ fiunt à maiori par.cap. Spec.de appellat.§.in quibus n.19. Sed minor pars creditorum ex iuſta cauſa poteſt appellare Franc.in c.bonæ memoriæ.q.9. de appell.per tex.in l.maiorem,ff.de pactis. A mandato facto de declarando an ſcriptura ſit ſua non appellatur, Bald.in conſ.325.lib.4. A mandato de reſidendo appellatio eſt fruſtratoria.Lãcel.de attent.Limit.18.nu.1.& 5. A mandato de exequendo conceſſo parte non citata appellatur. Lãcell.de attent. Limit.53.nu.41.& vide ab executione. A mulctæ impoſitione appellatur,Myſſing.obſer.43.cent. 3. et obſeruat.41.cent.4. & obſer.4.Tholoſ.de appellat.lib.2. cap.6.fol.133. A muneribus Ciuilibus impoſitis appellat,qui habet vacationẽ l.4.7.& 11.C.de appellat. Item à munere publico delato.l.1.in fine, ff.quan.appell. Sed finitur morte appellantis. Mattheſ. in l.ſi pater.C.ſi penden.appell. A negligentia Iudicis poſt litem conteſtatam an poſſit appellari? tradit Iaſ.in l.fin. colum.2. in princ. C. vt litè pend. vbi dicit quod ſic. facit Gayl. obſer. 141. num. 10. libro 1. A nominatione ad munera licet iuſta ſit licet appellare, l.11. C. de appellat. ſed eſt perficienda intra duos menſes, l.1. C.de temp. appellat. Appellatio à nominatione officij valet,l.ad ſcribatũ vbi Doct.C.de appell. Ab actu nullo,ſeu nullo decreto appellatur. Vãt. de nullit.tit.corã quo poſſit,nu.4. Lancell.de attent.ampl.6.n.2. & licet ſoleat dici quod à ſententia nulla non ſit neceſſaria appellatio. l.1.ff. quæ ſenten. ſine appell.reſcin. glo.in c.per tuas, de ſenten.excom.tamen conſilium vtile eſt quod appelletur,vt dicit glo.in d.c.per tuas,quam ſequuntur Raph.Angel.& alij in d.l.1.Quia ſi ſola nullitas proponitur, & non videtur non impedit executionem ſententiæ l.4. §. condẽnatum, ff.de re iudic.vbi Bart.& Doct.Secus ſi appelletur, & ſimul de nullitate dicatur,toto tit.ff. nil noua.appell.pen.glo.et Doct.in l.1. C.quan.prouoc.non eſt neceſſe. Bart.& Doct. in l.ſi expreſſim,de appellat. An appellatio valeat à nunciatione noui operis? tradit Bart.in l.fin.ff.de appellat.recip. A futura occupatione quam times poteris appellare.Frãc.in c.bonæ memoriæ.q.9. de appell. Quando agitur hypothecaria ad auocandum pignus non appellatur.Abb.in c.cum ad ſedem col.antepen.in fine de reſtit.ſpol.A prohibita aduocatione an liceat appellare? tradit Cyn. in l.cũ à præfecto,C.de poſtul.Maſuer.de appell. nu.46.A præcepto Iudicis facto ſine cauſæ cognitione appellatur,cap.2.de in integ.reſtit.Phil.in c.ceſſante,col.5.de appellat. A præcepto facto in cõfeſſum appellatur,l.creditor,§.iuſſus ff.de appell.Maſſa ad ſor.Cameræ de proceſſu ipſo, nu. 19.declara vt per eum,ibi num.19. A præcepto Dei, & Canonum non appellatur Iacob.de Concil.lib.10. art.1.n.12. A præcepto habente vim diffinitiuæ appellatur Abb. antiqu. & Io.And. in c.veniens, de appellat. A præcepto facto hæredi de implendo voluntatem defuncti licet appellare. Bald.in auth.hoc amplius,q.28.C.de fideicommiſſ.in lect.antiqua. A præcepto Iudicis appellatur Mattheſ.ſing.39.nu.7. Sed à præcepto ſuperioris non appellatur ſine cauſa Nicell. in concord.gloſſ.num.130. Sed debet iuſtificari ex primis actis,Baldus in l.1.columna vltima,C.de litis conteſt. A præpoſteratione ordinis appellatur. Baldus & Doct. in l.1. colum. penult.C.de appellat. Ab admiſſis probationibus non admittendis

tendis datur appellatio, Bart.in l.2.col.vlt.ff.de appell.recip. Si probationes admiſſæ non ſint datur appellatio. Bart.in l. à procedente, C.de Appellat. A publicatione proceſſus non appellatur. Bald.in l.publicari,q.5.de teſtamen. Sed à publicatione denegata, vel omiſſa datur appellatio Doct.in c.cum 1.de re iudic. A pronuncia de referendo, & à relatione appellatur Nicell. de concor. gloſſ.num.118. Niſi relatio fiat Principis iuſſu. Lancell.de attent.Limit.50.num.120. A reintegratione Monitorij nō appellatur Mandoſ.de monit. q.35.nu.1. A relatione æſtimatoris Calculatoris Ponderatoris menſuratoris appellatur. Bald.in l.fin.C.de relatio. Bart.in l.1. num.2.C.de Ponder.lib.10.Faber.& Aret.in §. pratium Inſtit.de empt.& vendit. Doct.in l.fin. C.de contrah.empt. Afflictus,deciſ.188.num.4. Ang.de Maleſ.in verbo Cicatrix,n.4. A repoſitione partis aduerſæ appellatur. Lācell.de attēt. Limit.1.num.14. A ſententia lata ſecundum reſcriptū appellatur,ſecus à reſcripto.Bart.in l.1. §.quæſitum, num.4.& 6.de appel.l.2.C.de appellat. Appellatio à non reuocatione attentatorū conceditur.Lancell.de attent.c.27.num.4. A reuocatione gratiæ collationis beneficij non appellatur. Bald.in l.2.§.1.col.4.C.commu.de legat. in lect.antiqua. A reuocata taxatione non auditur appellans. Innoc.in c.ſæpe col.1.de appellat. A ſententia inter alios lata ratione qualis qualis præiudicij appellatur,glo.& Bart.in l.à ſententijs, nu.1.ff.de appellat. Contar.de moment. limitab.23.per totam. Contra rem iudicatā non auditur appellans,l.1.& fin. Vt lite penden.l.1. de re iudic.Tholoſ.lib.2.c.23.fol.254.Seb.Med. de diffinit.diff.21.nu.6. Maran.par.6.nu.256. Specul.de appell.§.iuxta in fine Succin.conſ.10. col.fin.lib.4.Roland.conſ.83.n.6.lib.1. A ſentētia nulla, etiā ſine nullo intereſſe auditur appellans Matthe.in l.2. C.ſi à non competen. Iud. c.dilecto,de appellat.Bald.in l.1.col.1.C.de ſenten.ex breui.recit. A ſententia Principis,vel Papæ non auditur appellans.l.1.in princ.ff.à quibus appell.non licet. Nicell.de concor. glo.nu.6. Niſi ad cōſultationem alterius iudicauerit. l.2. C.de appell.l.1.§.1.ff.de appellat. Tholoſ.de appellat.lib.2.c.2.per totum fol.104. et lib.2.c.3. fol.271. A ſententia ſortis non appellatur, l.fin. in princ.C.cōmu.de legat.§.pen. Auth.vt omnes ob Iudic.l.1. C.de his qui ſe deſu. Dec.in c.cauſam,num.210.de probat. Niſi ſit magnus exceſſus. Dec.in cap.licet cauſam,num.211.eod. Baldus in d.l.fin. arg.l.maioribus, C.cōmu. vtrius. Iudic. Rauēna ſing.673. A ſtatuto facto in odiū particularis perſonæ auditur ille appellās. Bart. in l.omnes populi num.53.ff.de iuſtit.& iure,et in l.1.ff.quand.appellan.ſit. Soc.reg.20. Dec.in c.cum omnes nu.15.de conſtit. Idem ſi ſit factū in odium vnius Rionis Ciuitatis Iaſ.in l.1.ff.de legibus Bertran.in conſ.1.n.5.lib.3.primæ Impræſſionis; Secus autem à ſtatuto generali Bart. in l.fin. ff.de appell. recip. Bald.in l.quiſquis, C. quor.appell. Alberic.de ſtatutis lib.3. quæſt.35. Intellige quod ſit re, & nomine generale l.2.§. exactis, ff.de orig.iuris l.ſi qua pœna,ff.de verborum ſignificatione, l.fin. ff.de appellat. recip. c.quia nos, de appellat. Dec.in c.conſuluit il 3. de appellat. A tarditate Iudicis poteſt appellari, & quando tradit Felyn.in cap.Paſtoralis nu.6. de off. Iudic. Innoc.in c.interpoſita colum.2. de appellat. Baldus in margarita appellatio verſ. fin. A taxatione expenſarum appellatur. Innocen.in cap.ſuper eo. quod metus cauſ. & ſupra, cap.178. A mandato de extendendo formam Cameræ datur appellat. Galleſ.ad formam Cameræ de præamb.proceſſ.quæſt.2.num.8. in fine fol.98. A denegatione termini licet appellare. Bald.in l.2.colum.6.C.de epiſc.audie.et ad Specul.de appell.ver.vbi auditus, glo.in l.ſed ſi per pretorē, §.ſi feriæ,ff.ex quib.cauſ.maior. Alex. in l.2. in fine, ff.de appellat.recipien. A termino deliberatorio an liceat appellare? & quod ſic dicit Specul. de libell. oblatio. verſic. quo facto. A denegato termino ad proponēdas exceptiones appellatur.Specul.vbi ſupra. A ſententia declarante teſtamentum falſum appellatur, l.1. C.de bon.poſſeſ.ſecund.tab. Ab admiſſione teſtium, etiam in effrenato numero an appelletur? vide Bart. in l.2.colum.vlt.ff.de appellat.recip. Baldus in l.2. col.penult.C.de epiſc.audie. & quod ſic per ſtatutum ſupra cap.73. A ſententia de torquendo appellatur. Gomeſ.Var. reſolut. capit.13. num.23. Nicel.de concor. glo.num.43. A ſententia habendæ quæſtionis in tormentis datur appellatio. Roſſel.de Indict.et tortu.nu.17. Amod. de Syndic.ver.quæro de vna notab.quæſtio.num.4. Bald.in l.2.col.2.C.de epiſc.audie. Bart. & Alexand. in l.maritum, ff.de quæſtio. ſed non ſeruatur. A tranſactione non appellatur.Nicel.de concor.gloſ.num.125.niſi ſit facta in fraudem Tertij, l.2.§.2.3.& 4. ff.de appellatio. Franc.in cap.bona memoria, quæſt.9. de appellat. Tutor datus non appellat. ſed excuſatur, & à denegata propoſita excuſatione appellatur, Bart.in l.2.ff.de Tutor,et Curat.datis ab his, & in l.Romanus in princ.eod. Bald.in l.2. q.8. C.de epiſc.audien. Specul.de appellat. §.2.

A ſententia de vendendis bonis debitoris appellatur. Spec. de primò & 2.decre. §. nunc dicamus,ver.illud autem. A venditione futura vigore promiſſionis de vẽdendo appellatur,et qualiter tradit Innocen.in cap.bonæ de appellat.ſequitur Iaſ.in l.quoties,C.de rei vendic. Petraſancta.ſing.98. num.6. A venditione pignoris appellatur ex cauſa. Bart.iu l.fin. col.2. ff. de appellat.recip.Spec.de appellat.§.in quibus,ſub ver.quinto nou appellatur. Contra eſt tex. in l.ſi res, 7.§.fin.ff.de appellat. Appellatio à viſitatione Epiſcopi non admittitur. Lancel. de attent.limitat.18.num.6. Ab vno articulo ex con nexis cum alijs à quibus appellari non poteſt eſt licita appellatio. Nicel.de concord. glo.nu.75. & 132. & in cap. Raynaldus tradunt omnes, de teſtamen. Papien. de appellat. à diffinitiua ver. in illis paſsibus. Innocen. in c.dilectis, de appellat. Bart.in l.appellanti, ff. de appellatio. Guido Papæ de appellat.num.46.& ab alijs vi detur appellatum,cum ad eos ſe extendat Bart. in l.Seio §. quidem, num.2. ff.de appell. Guido Papæ ſing.32.num.1. & verſibus iſtis docemur à quibus non liceat appellare.

Appellare vetant, ſcelus, excellentia,Pacta,
Contẽptus,minima,& res, interdictio facta,
Arbitrium, Res quæ perit,& ſi longius acta.

Scelus, ideo quando appellatur ne ſcelus publicum puniatur, quod tunc probibetur appellatio, vt ſupra dictum eſt,& notat Tboloſ. de appell. lib.2. c.8. per totum.

Excellentia, ideo dicitur, quia à Principe non appellatur, vt ſupra dictum eſt, & notat Tholo. vbi ſupra. c. 1. & lib. 3. c.2.

Pacta, contra Pactum de non appellando non appellatur, vt dictum eſt ſupra, & notat Tboloſ.lib.2. de appel.c. 27. & c. 13.

Contumax non auditur appellans, vt dictum eſt ſupra.

Minima res, de ea non appellatur, vt dictum eſt ſupra.

Interdictio facta, & bæc impedit appellationem, vt ſupra dictum eſt, & notat Tbol. lib. 2. c. 20. de appellat. fol. 241.

Arbitrium, & ab eo uon appellatur, vt dixi ſupra,& Tboloſ. lib. 2. c. 12. fol. 175.

Res quæ perit,& de eo non appellatur,vt dixi.

Et ſi longius acta,ſi bis appellatum ſit non appellatur amplius. clemen. 1. vbi gloſ. de ſent. & re iudic. l.1. ff. ne liceat iu vna eadem cauſa tertio prouo. l. 7. C. eod. Thol. vbi ſupra. c. 25. fol. 256. & ex ſtatuto ſi ſemel, vt iufra c. 180.

Præterea Iudex appellationũ ſubrogatur loco Iudicũ à quibus appellatur, litigando corã eo eſt perinde,ac ſi lis eſſet corã primis Iudicibus,Crotus in l.omnes populi.n.148.in fin. ff. de iuſt.& iure, & ſuccedit primis tamquam confirmator, vel infirmator, Alex. in conſ. 164. nu.5. lib.6. Natt. in conſ. 573. nu.35. & cauſa appellationis dicitur eadem. c.non iniuſte in fin. ff.de procur. Specul. de iuram. calum.§. ſequitur. nu.3. & ſi non eſt eadem in omnibus, ſaltem non eſt abſolute diuerſa,& quoad aliqua eſt eadem, quoad aliqua eſt diuerſa. gloſ. in l. qui proprio. §. idem quæritur. ff. de procur. Cyn. in l. inuitus. nu. 22. q. 14. C. eod. Alex. in conſ. 96. nu. 5. lib. 2. & vbi appellatio non deuoluit cauſam ſuper articulo à quo fuit appellatum, debet Capitaneus remittere cauſam primo Iudici Roma.in conſ.392. in 2. dubio. & vbi deuoluit, quia fuit benè appellatum, non debet eam remittere, ſed poteſt cognoſcere etiam de articulo à quo nõ fuit appellatum, c. vt debitus vbi gloſ. & Doct. de appellat. Surd. in deciſ.175. nu. 7. & 8. Guid. Pap. in conſ. 66. nu. 10.

An ſufficiat pro validitate ſententiæ per Capitaneum ferendæ, quod proceſſus Iudicis à quo ſit tranſportatus, abſque eo quod fuerit facta citatio ad dicendum contra iura producta,& repetita, & iu termino citationis ſit facta de omnibus actis generalis repetitio ; & ſufficere ex Bart.in l.naturaliter,§.nibil commune nu.32. ff.de acquirend.poſſeſſ. dixit Rota diuer. in deciſio.688. par.1. Contrarium tenet Dec. in l.is apud quem,nu.34.C.de ædendo Caſſad.deciſ.2. num.10.de appellat. Rota in nouis deciſ.20. de re iudic. & deciſ.1.de fide Inſtrum. aliàs ſententia per Capitaneum ferenda viribus nõ ſubſiſteret, vt potè lata non viſis actis, vt notant Doct.in c.eccleſia S. Mariæ,de conſtit.c.tum ex literis, de reſtit. in integ. & quod realis productio requiratur tenet Bart.in d.§. nibil commune, ver.ſit tamen cauſas. Alex.in conſ.82. col. fin. ver. nec obſtat, lib. 1. Mattheſ.ſing.161. Marſ.ſing. 30.& banc tenet practius Lucas petus lib.5.c.8.nu.2.& ſequen.vbi docet quomodo bac citatio ſit facienda, eiq; à parte reſpondendum ; Non obſtat Rota diuerſ. vbi ſupra in d. deciſ.688. quia poteſt ſaluari ex eo, quia in Rota ſeruantur termini ſubſtãtiales inter quos adeſt citatio à dicendum contra iura producta; qui termini non ſeruantur in Curia Capitolij, in qua ideo oportet citare, & facere repetitionem actorum, vt dixi.

Intra

Digitized by Google

Intra quantum tempus appelletur. Cap. CLXVIII.

IN omnibus caſibus, in quibus appellare permittitur, debeat appellans intra octo dies, à die latæ ſententiæ computandos, ſuam appellationem interponere; aliàs cēſeatur ſuæ appellationi renunciaſſe, & prima ſententia firma remaneat: nec ignorantia allegari poſſit, ſi citatio ad ſententiam audiendam iuxta formam ſupra traditam præceſſerit, & ſententia in loco publico fuerit promulgata.

Intra quantum tempus appelletur. Cap. 168. Gloſſ.

In cauſa propria de iure communi antiquo biduum, in aliena triduum dabatur ad appellandum, l.1.§.in propria, C. quando appellandum ſit, l.2.ff.eod.l.qui ſuſpectum 20. ff.de appellat. l.intra, 3.ff.eod.l.eos qui.6.§.penult.ff.de appellat. Sed illud biduum, vel triduũ ſublata diſtinctione, an cauſa ſit propria, vel aliena, iure nouo mutatur in decendium, §. anteriorum legum acerbitati. Auth.de appellat.& intra quæ tempora debeat appellari. auth.hodie, C.de appellatio. Et decendium incipit currere à die latæ ſententiæ, l.1.§.biduum, ff.quando appell. ſit, d.§. anteriorum, ibi à recitatione ſententiæ numerãdum, Niſi ſententia lata ſit ſub conditione; vel Iudex ſententiam latam tranſmiſerit Imperatori, vel Principi confirmandã; immò a ſententia lata ſub conditione eſt appellandum infra decendium, d.§.biduum, & d.l.1.in princ.cum aliȷs allegatis per nos in tract.de condit. par.2. t.1.queſt.60. Hoc ſtatuto decendium de iure communi nouo ad appellandum mutatur in octo dies, qui à die latæ ſententiæ computãtur hoc eſt excluſa die ſententiæ; quæ tota erit appellantis; quia præpoſitio à excludit & ſeparat diem latæ ſententiæ l.à Calligato, vbi Cyn.C.de nuptȷs, glo. in l.ratio. §.cum per venditionem, ff. de actio.empti. Bald. Caſtren. Alexand. & Iaſ. in l.1. in princ. ff.ſi quis caut. non obtemp.glo. magna in cap.ſtatutum, vbi Imol. & alȷ de prebend.in 6.Tiraquel. de retract.lignag.§.1. gloſſ.11.num.51. Sarnen.in reg.de infirmis reſignan. q.37. num.3.

Et appellatione interpoſita in ſcriptis, niſi quis ipſo die, quo ſententia fertur apud acta viua voce conſtet eſſe appellatum iuxta text.in l.2.ff.de appellat.l.litigatoribus 14. C.eod.l.1. §.fin.ff.eod.l.3.per totam ff.eod.petit appellans apoſtolos, ſeu libellos dimiſſorios l. 1. in princ. ff.de libell. dimiſ.l.dimiſſoriæ, 106. ff.de verb. ſignif.l.6.§.fin. C.de appellat.l.præcipimus 32. §.in his C.eod. quos petȷſſe ſufficit, & reuertere intra tempus hic datum à ſtatuto pro eis, etſi dati non ſint, d.l.1.§.fin.ff.de libel.dimiſſ. & l. ſi appellationem 31. C. de appellat. & ſi dati ſint refutatorȷ, ſunt tranſmittendi d.l.6. §.ſuper his, C. de appellat.l.19. & l.32. §.refutat. C.eod. & acta ſunt tranſmittenda; & edenda, l. Iudicibus 24. C. de appellat. l.ne cauſas 15. C. eod. An autem intra octo dies dati ad appellandum liceat pluries appellare, & vbi quis poteſt appellare à ſententia, vel ab aliquo grauamine iuxta notata in cap. cum ceſſante de appellat. & poterit ſtatim viua voce appellare, & denuo intra octo dies appellare in ſcriptis, et ſic pluries; & poterit proſequi vtram velit, & vtramque ſimul ſecundum Innocen. in cap. dilecto circa finem, de appellat. Ioan. And.in cap. bonę eodem in nouella. Bald.in l.3. C.de appellat.& in capit.1. quo tempore miles Alberic. in l.pacta nouiſsima, C. de pactis & ſecunda operatur quoad differendum tempus proſecutionis appellationis, non quoad ſententiæ reſciſsionem, & deuolutionem, quia in his duobus prima iam operata eſt ſecundũ Bald.vbi ſupra. Licet Bart. in l.cum procurator, §. Dominus, ff.de oper.noui nunc. & Imola in l.1. §.libell.ff.de appellat. ſentiant ſecundam nil operari, quod procedit quoad dictos duos effectus tantum. Idem ſentit Præpoſ. in rubr. & cap.ſua. colum.29. de appellat. Inſtantia itaque à quo die ſit imputanda primæ videlicet appellationis, vel ſecundæ, & quidem ſi à die primæ forſan erit deſerta, quia eam non eſt proſecutus argum. l.ſtipulatus es opus ff.de fideiuſ. l.nonnunquam ff. de collat. bonorum quo facto ſententia videtur deſertione appellationis confirmari: In contrarium facit, quia bis appellans duo iura habere videtur, & obtinendo vnum, non perdit reliquum, quòd eſt longioris vitæ, l.ſi domus ff. de ſerui. vrb. pręd. l.ſi mandato, §. interdum. ff. mand. l. pater ff. de caſtren. pecul. Sed reſpondetur, quod illæ non ſunt duæ appellationes, ſed eſt vna in ſubſtantia, nam per primam infringitur ſententia, non per ſecundam: vnde ſecunda non eſt ſecunda in virtute appellationis, ſed eſt magis proſecutio, & approbatio primæ, & ideo tempora primæ ſunt computanda, ſtante maximè ſtatuto dante termino quinque dierum, ad appellationem repræſentandam,

tandam, vt per Marantam par.6. de appellat. n.152. Sed geminare appellationem non nocet, ſed fruſtra fit per poſterius; quod poteſt fieri per prius; niſi fortè ſecunda appellatio eſſet plenior prima, arg.l.ſi ita ſcriptum fuerit,ff. de hæred. Inſtit.& l.fin.§.1.ff.de vulg.ſubſt. vel eſſet denuò interpoſita ad primam emendandam, vel mutandam l.ſi quis libellos.C.de appell.Clem.1. de dolo, & contumac.

Et quando quis appellat pluries primò viua voce,poſtea etiã in ſcriptis, an prima, vel ſecũda valeat?eſt.controuerſia inter Doct. aliqui dicunt in appellantis electione eſſe quam velit proſequi per text. in d.l.ſi quis libellos, C.de appellat.vbi conceditur appellanti primæ appellationi renunciare, & ad alteram tranſire, quia actus ille appellandi pendet ex ipſius appellantis voluntate per notata in c.interpoſita, §. deniq; de appllat. In actibus enim ex voluntate facientis pendentibus ſemper inſpiciendum eſt,quẽ habere voluerit is, qui eoſdem plures actus fecit. Bart. & alij in l.ſi quis in principio,ff.de legat. 3.& l.ſi mibi,& tibi. §.in legatis,ff.de legat.1. Alij verò contra ſentiunt,ſi prima fuerit per ſe valida eidem eſſe adhærendum, & alterã quaſi fruſtratoriam, vel temerariam eſſe reijciendam vt latè per Roman. in conſ.41.n.3. Sed ſi prima appellatio per ſe fuit inutilis, altera poſtea facta vtilis,eam appellans ſibi vtilem proſequi poteſt, et hanc tenent Bart.& Doct.in d.l. cum procurator. §.ſi Dominus ff. de noui oper. nunc. & ibi Imola Caſtren. in conſ.7. lib.1. & in conſ.270. Dec.in c.tua nobis, de appellat.latiſſimè. Prior ſententia,ſtare ſcilicet in arbitrio appellantis quàm velit proſequi, vna tamen electa aliqua concident eſt Rotæ in antiquis deciſ. 500. quàm refert & ſequitur Myſſing. obſeruat.7. per totam cent.1.

Sed ſi fuit appellatum in ſcriptis,et appellans dubitans fuiſſe appellationem malè conceptam, iterum aliam intra tempus ad appellandum denuo in ſcriptis interponit an ſubſtinebitur?et dic quod ſic, vt per text.in l.1. §.biduum,ff.quando appellan.ſit, ver.quod & in ſententijs,et ita tenet Bald.in l.2.ad finem, C.de epiſ.audien.& poterit proſequi illam,quæ ei vtilis fuit vt dixi ſupra per Bart.& alios, in d.§. Si dominus accedat Bald. in l.appellatione, C. de appellat. & in cap.1.§.ſancimus col.2. Quo tempore miles inueſtit. pet.deb. & in conſ.164. Appellatum eſt bis ſuper eodem. Salycet. in l.ſi quis libellos, C.de appellat.Butr.in c.dilecta col.vlt.de appellat.vbi Zabar.& alij Abb.in c.ſuam nobis eod.

Sed ſi Iudex primam appellationẽ admiſit eiq; detulit dando apoſtolos dimiſſorios ſtatim eſt functus officio ſuo, & iuriſdictio deuoluitur ad ſuperiorem ad quem eſt appellatum, & ideo nõ poteſt amplius tunc ſecundæ appellationi deferre, arg.l.qui arbitr.vbi gloſſ.ff.de arbitr. l.Iudex poſteaquam,ff.de re iudic. Baldus, in l.eos, §. Apoſtolos, ver.quæro, C.de appellat. & in d.conſ.164. Aret.in l.1. §.libelli in fine, ff. de appellat. Gabriel.in conſ.35.nu.12.lib.1. Ideò cautela eſt vt quis non poſſit ſuam appellationẽ geminare vt appellatus procuret,vt Iudex primam admittat,& ei deferat,& appellanti apoſtolos dimiſſorios concedat, vt dicunt allegati Doct. & Cepola cautela 193.

Et appellatio vno contextu geminata vnica cenſetur, Felyn.in c.ex literis,n.8.ver.ſed banc fallentiam de conſtit.& appellationis geminatio non nocet Innocen.in c.dilecto de appellat.Bald. in margar.ad Innocent.verbo renuncians,verſic.12. Bart.& Alexan.in l.1.§.1.in fine,ff.de oper.noui nuncia.Spec.de ſenten.§.8.num.24. Doct. in Clemen.ſi ante de dolo, & contumac. Dec.in c.bona memoriæ, n.9.de appellat.

De tempore redeundi pro apoſtolis,
Cap. CLXIX.

QVando legitimè ab appellantibus apoſtoli petiti ſunt,& Iudex à quo monuerit ad terminũ iuris: Statuimus quòd terminus iuris intelligatur eſſe dierum quinque à die interpoſitæ appellationis; quòdque non liceat Iudici ad longiorem terminum appellantem monere. In quo die quinto, & qualibet illius diei parte,ſufficiat pro apoſtolis redire,etiam ſi Iudex illos non dederit, aut non reſpondiderit, & Iudice non reperto, ſufficiat coram Notario proteſtari. Et dicto termino apoſtolorum durante, nihil omnino neq; per Iudicem, neque per partem poſſit innouari, & innouatum tamquam attentatum reuocetur.

De tempore redeundi pro apoſtolis.
Cap. 169. Gloſſ.

Itaque opus eſt, vt qui appellationem intra legitima tẽpora interpoſuit, teſtimoniũ eius aliquod habeat apud Iudicem; qui de appellatione cogniturus eſt, quare literas petet ab eo, à quo appellatum eſt,quibus ſignificetur eum prouocaſſe, & ſic miſſionem ad Iudicem ſuperiorem obtinebit, quam literas dimiſſorias, ſeu apoſto-

apoſtoli reuerentiales vocari ſolent, vt ſenſere. Butrig. & Abb. relati per Io.Ferrar. lib.2. de appellat. c.6. Nam appellatione recepta debet Iudex à quo dare appellanti apoſtolos requiſitos. c.cordi. de appellat. Spec. de appell. §. ſequitur. qui continentur in inſtrumento appellationis, quod producitur. Nam apoſtolorum petitio, & negociũ habentur ſe per modum cauſati ab appellatione eiuſq; naturam ſequitur, & ſunt adeo neceſſarij, vt dicantur eſſe pars, immò de ſubſtãtia appellationis. Herc.de attent.c.24. n. 4. Lancell. de attent. limit.50. n.202. Oſaſc. deciſ.7. nu.4. In tantũ, vt ſi appellans illos non petierit non appellaſſe dicatur. Rota in nouis de appellat. deciſ.41. Gemi.in c. ab eo. §. fin.col.2. de appel. in 6. Fely. in c. perſonas.ver. non ſufficit de appellat. & appellatio iure non ſubſiſtat. clement. quamuis rigor. de appell. Bart.in l.eos. §. apoſtolos. C.de appellat. Innocent. in c. cordi eod. Myſing. obſer. 36. cent. 4. Lancell. limit. 50. n.195. Niſi forte eſſet aliquis Ruſticus, qui neſciret eos petere. arg. l. quoties. C. famil.erciſ. Guid. Pap. deciſ. 436. quod cum Iudex cognoſcit ſpontè non petitos concedet. Guid.Pap.de app. nu. 13. Verum in appellatione extraiudiciali de neceſſitate non requiruntur, licèt tutius ſit eos petere. Innoc. in d. c. cordi. quem ſequitur ibi Io.And.col.1. ver. petat apoſtolos.de appellat. in 6. gloſſ. in cap. ſuper. eo. eod. Nicel. de concord.glo.num.140. & apoſtoli nihil aliud ſunt quam libelli dimiſſorij tot.tit.ff.de libel.dimiſ. c. cordi de app. in 6. Alberic.in ſuo dictionario. Abb. in c. bona memoriæ col.1. in fin. de appellat. Federic. Schench. de appellat. nu. 29. Cardin. in clemen.2. in princ. q.1. de appellat. Et ſunt alij Dimiſſorij, alij Refutatorij, alij Reuerentiales, alij Tremebundi ſecundum. Io. de Graſſis qui eos declarat. De ſubſtantia procuratorij verſ. apoſtolos, & literas nu.4. Lucer. Inquiſit. not.21. ponit. quinq; ſpecies. Conuentionales, Teſtimoniales, Dilatorij, Refutatorij, & Reuerentiales; & appellatione apoſtolorum in actis veniunt reuerentiales ſecundum Butr. & Abb. in c. dilectis filijs de appel. Alex. in l. 1. de libel. dimiſſ. & poſſunt de iure omni tempore etiam de feriato peti. glo. & Doct. in l.1.C. de ferijs. glo.in c. appellatio. de appellat. in 6. Anchar. & Abb. in c. fin. de ferijs. Salyc. in d.l.1. Fely. in c. ſignificauerunt. col.5. de iudic. idem dicit de appellatione. Et in appellatione interponenda non eſt neceſſaria præſentia Aduerſarij, Nam poteſt quis appellare, parte non citata, & recipere apoſtolos infra terminum ſibi à Iudice præfixum. clemen. 2. de app. & cleme. 1. & ibi Anchar. eod. de die, & de nocte. Iaſ. in l. morè.Roman col.3. ff. de ferijs Io. de Sylua de benef. par.3. q. 17. nu. 7. Et quomodo petantur tradit. Bald. ad Spec. de appell. ver. dubium fuit, & ver. dicitur ſæpius. Spec. §. 6. An autem neceſſe ſit eos petere in libello appellationis, & videtur quod ſic, vt in d. c. cordi & d. l.1. de libell. admiſ. §. fin. vſus ita ſeruat, ſed de iure vſq; ad 30. dies peti poſſunt. l.1. in fin. ff. de appe. Spec. de app. §.6. vſu non obſtante. Bart.in l.1. §. libelli. nu.8. ff. de appellat. Hoc noſtro ſtatuto ſi Iudex monuerit appellantem ad terminum iuris, terminus erit dierum quinque, & in die quinto debet redire pro eis, & quando appellatio fuit interpoſita in ſcriptis, vtiq; apoſtoli ſunt in ſcriptis petendi. Bald. & Petr. de Sun. in l. eos. §. apoſtolos.C. de appellatio. Io. Mona. in c. ab eo. eod. in 6. & id inſtanter. ſed cum reuerentia Card.in d.cleme.2. pen. q. de app. Fely. in c. cauſa. in fine. de off. deleg. & negligentis infra terminum iuris petere videtur appellationi renunciaſſe. c. ab eo. 2. q.5. l. quoniam.C.de appellat. & terminus currit à die appellationis interpoſitæ, non latæ ſententiæ, vt per Hoſtien. in c. cordi. de app. in 6. Rota in nouis deciſ. 29. Zenzell. in clement. quamuis de appell. Miliſ.in repert. in verbo apoſtolorum. Quidquid contra dixerit. glo.in l.1. ff. de libel. dimit. & in c. ab eo. de app. in 6. & addentes ad Capel. Tholo. in deciſ. 14. controuertitur, & diſtinguitur apud Marantam. par. 6. de app.n. 220. fo. 512. Et ſunt ſæpius, & inſtanter congruis loco, & ſemper petendi, immò inſtantiſſime vnico contextu. Oſaſc. deciſ. 12. nu. 3. Et ſi plures ſint Iudices à quibus petendi ſunt poſſunt ab eiſdem ſeparatim concedi. Clemen.1. vbi Card. in quæſt. 15. & 24. de appellat. Et appellatione recepta, & ſi petiti non ſit nihilominus dandi ſunt. Spec. de appell. §. nunc dicamus.ver.recepta. Terminum iuris. 30. dierũ ad illos recipiendum poteſt per Iudicẽ abreuiari, & ſi die ſtatuta illos non receperit petierit, & proteſtatus fuerit appellatio erit deſerta non aliter expectato lapſu. 30. dierum; quia Iudex à quo poteſt hunc terminum abreuiare clement. quamuis de appell. Belamer. concluſ. 152. Non autem terminum abreuiatum à ſtatuto, vt hic; quia abbreuiatus à ſtatuto, non eſt denuo abreuiandus à Iudice, quia ad nihilum reduceretur; quod non eſt ferendum. Debet benè appellans in termino ſibi a Iudice dato redire pro eis, hoc eſt in quinta die, vt dicitur in hoc

ſtatuto,

ſtatuto, & eſt tex. in d. elem. 2. §. ſimiliter. de appellat. vbi Card. q. 2. aliàs ſi non redierit cẽſetur appellationi renunciaſſe Lancell. de attent. limit. 50. nu. 197. & ſequen. glo. & Card. in d. §. ſimiliter. & non tenetur appellans redire pro apoſtolis niſi ſemel. Guid. Pap. in deciſ. 25. nu. 1. & ſi interim cauſam committat, & Iudicem impetret, tam appellatio, quàm impetratio tunc valet, etiam ſi pro apoſtolis amplius non redierit. Lancel. de attent. c. 13. nu. 29. quod procedit, ac procedere poteſt in alijs tribunalibus vbi terminus iuris eſt triginta dierum in Curia Capitolij ſi Iudex dederit terminum iuris debet redire in quinta die termini; quia ibi terminus iuris datus à Iudice eſt quinque dierum; & terminus incipit currere à die interpoſitæ appellationis in qua Iudex dat terminum iuris. Rota in nouis deciſ. 5. de appellat. Lancell. de attent. c. 13. nu. 2.

Eſt enim apoſtolorum datio actus extraiudicialis, Rota in antiquis deciſ. 82. de appella. & qualiter fiant tradit Specul. de appellat. §. ſequitur videre per totum vbi ponit diuerſas formas, & regulariter debet continere, quis, a quo, contra quem, & ad quem, & ſuper quo, & quare appellat, & an is a quo appellatur deferat, vel non, & quare ſic vel non, vel an appellantem dimittat, vel non. l. 1. ff. de libell. dimiſ. e. cordi de appellat. in 6. l. ſciendum. de appellat. recip. l. 1. §. fin. ff. de app. l. ſi dimiſſoriæ. ff. de verbor. ſignif.

Sed ſi appellans apoſtolos petierit, & Iudex ei conceſſerit, & Notarius dare diſtulerit, ita vt dies præſtituta tranſierit, eſt appellans in integrum reſtituendus. l. procurator. §. ſi authores. ff. mandati facit Clemen. quamuis vbi glo. & Card. de appellat. Capic. ſing. 97.

Pendente autem termino redeundi pro apoſtolis dato: ſi quid fiat tam per Iudicem a quo, quã per Iudicem ad quem, aut per partes litigantes, vt nullum, & attentatum debet reuocari. Lancell. de attent. c. 13. nu. 15. & 20. Capell. Tholoſ. deciſ. 323. Rota in nouis deciſ. 360. fuit dubitatum. Secus ſi fuerit impetratus Iudex; vt prædixi.

Et ſunt apoſtoli mittendi ſumptibus, & expenſis ipſius appellantis. gloſ. in elem. quamuis. in verbo oblatos. de appellat. & ibi Card. & in §. ſimiliter. q. 5. Bald. in l. eos. §. apoſtolos. col. 3. ver. quæri. C. de appellat. Maranta par. 6. de appell. num. 224. fol. 513. Alex. in l. ſi poſtulauerit.

De repræſentatione Appellationis.
Cap. CLXX.

IN quacumque cauſa fuerit appellatum, appellans intra quinque dies, a die interpoſitæ appellationis numerandos, ſuam appellationem coram Capitaneo Appellationum in actis Notarij eiuſdem repræſentare tenetur, etiam ſi ipſe ad terminum iuris per Iudicem à quo monitus fuerit; cum iam ſit prouiſum, vt ſufficiat in quacumque diei quinti parte, apoſtolos petijſſe, ſeu pro eis tedijſſe. Qui verò intra dictum terminum ſuam appellationem non repræſentauerit, cenſeatur ſuæ appellationi renũciaſſe, & prima ſententia firma maneat.

De repræſentatione Appellationis.
Cap. 170. Gloſſ.

Non ſufficit intra decem dies de iure communi; nec intra octo ex diſpoſitione ſtatuti precedentis c. 168. appellatum fuiſſe; ſed neceſſe eſt; quod appellatio introducatur. Phil. in c. ſi iuſtus col. 4. de appell. auth. hodie. C. de appellat. Marant. par. 6. eod. nu. 133. fol. 498. aliàs ſententia ſic tranſit in rem iudicatam; ac ſi ab illa appellatum nõ fuiſſet c. ſæpè de appell. Gail. obſer. 140. lib. 1. docet de duplici termino legis ſcilicet, & hominis introducendæ appellationis, & vbi eſt terminus legis ceſſat terminus hominis hoc eſt Iudicis, Hoc noſtro ſtatuto diſponitur, quod intra quinq; dies, à die appellationis numerandos debeat appellatio per appellantem, in actis Notarij repræſentari, aliàs cenſeatur appellationis renunciaſſe, vt dicit ſtatutum, & ius commune diſponit, ſi intra decem dies à die latè ſententiæ repræſentata non fuerit. d. auth. hodie. C. de appellat. & vt teſtatur. Myſing. obſeruat. 57. cent. 5.

Sed poteſt appellatio in qualibet die termini feriato etiã in honorem Dei repræſentari, ſecundum Bart. in l. 1. §. dies. ff. quan. appel. ſit.

Appellationis itaq; introducendæ tempus, tam in interlocutorijs, quàm diffinitiuis ſententijs præciſè obſeruari debet. Nam eo elapſo perinde appellatio deſerta efficitur ac ſi intra decem de iure communi intra octo ex diſpoſitione ſtatuti interpoſita non fuiſſet. c. ſæpe. §. ſaluis de appell. vbi Phil. Franc. n. 15. c. cum ſit Roman. vbi gloſ. in verbo reſciſus, & c. perſonas. eod. cleme. ſicut appellationem de appel. l. præſes. C. eod. l. tempora. C. de tempo. appel. l. 3. §. ſi ad diem.

diem.ff. de re milit. Guid. Pap. deciſ.25.deciſ. 213. detiſ. 336. & 436. Afflict. in deciſ. 78. nu.2. & Iudex talem deſertionem apparentem non ſolum parte opponente, ſed etiam ex officio attendere, & ſuper ea propter iuriſdictionis defectum pronunciare debet. d. clemen. ſicut appellationem. de appel. & l.2.§. fin. C. de temp. app. Franc. in c. ex ratione. nu. 68. de appell. Maran. par. 6. de appell. nu. 398. in fine; & vt dicit ſtatutum quòd tempus huiuſmodi debeat incipere à die appellationis interpoſita; ita & iure communi ſtatutum eſſe legitur. in auth. ei qui C. de tempo. appel. vbi Doct. & in d. clem. ſicut. vbi glo. in verbo à die, & in clemen. quãuis. de appellat. & illo elapſo purgatio mora nõ admittitur, cũ terminus legis ſit peremptorius. c. pia de except. in 6. l. fin. ff. de decret. ab ordin. facie. Roland. in conſ.21.nu.9.lib.1. incipit extat ſtatutum. Nam vt dixi nec tempus feriarum eſt impedimento. l. ſed & ſi per prætorem. §. ſi feriæ. ff. ex quibus. cauſ. maior. Et ideo appellans ſibi debet imputare ſi iuſto tempore ſuam appellationem non introduxit; ſeu repreſentauit, iuxta tex. in l. 2. §. ſi quis tamen. ff. ſi quis cautio. d. l. 2. §. illud vbi Bald. nu. 4. C. de temp. appel. Phil. Franc. in d. c. ex ratione. num. 55.

Sed quid ſi propter ferias repreſentare omiſerit, an ex hoc erit appellans excuſandus ſi poſt ferias ſtatim in prima audiẽtia repreſentet? Et cum notum ſit ferias prouocationum tempora non prorogare. l. ſi quis domum. §. idem quærit. ff. locat. l. 1. C. de ferijs l. ſiue pars. §. feriæ. C. de dilat. d. l. 2. §. fin. C. de temp. app. vbi gloſ. in verbo præcedente, & poſſe repreſentari etiã die feriata, vt dixi, non videtur excuſatione dignius. Tamen benignus agendo ſi in prima audientia poſt ferias reproduxerit recipietur, per regulam quod non valenti agere non currit præſcriptio. l. 1. §. ne autem. C. de annal. præſcript. l. 1. ff. de diuer. & temp. præſcript. facit Bart. de citatione nu. 11. & ſequen. Idq; maximè procedet, ſi feriæ paruæ ſint, aut terminus ſub finem longarum feriarum incideret per tex. in l. 2. §. fin. ff. ſi quis in ius voc. non ierit. & in l. & ſi poſt tres. ff. ſi quis cautio. Præterea cum eo caſu locum haberet reſtitutio in integrũ. Bald. in d. l. 2. C. de temp. app. gloſ. in d. c. ex ratione in verbo impotentiam, & ibi Franc. Iudex non inique faciet, ſi appellationem recipiat, atq; admittat omiſſa reſtitutione, vt euitetur circuitus. Bald. in auth. ſi appellatione nu. 1. C. de temp. appel. Nam licèt Iudex à quo non poſſit terminum legis prorogare, Tamen Iudex appellationis, hoc iuſtis de cauſis terminum à lege aſſignatum prorogare poteſt, exemplo. c. cum ſit Romana. de appel. c. cum ex literis. §. fin. de in integ. reſtit. l. præſes. C. de appe. glo. in c. anteriorum. §. ad hoc ſancimus, in verbo imperator. 2. q. 5. Phil. Franc. in d. c. ex ratione. n. 27. & 54. Iaſ. in l. qui ante Kalendas. nu. 9. ff. de verb. oblig. addentes ad Cremen. in ſing. 122. Item compromiſſo, vel expreſſo partium conſenſu prorrogari poſſe exiſtimo. per tex. in auth. ſi tamen. C. de temp. appe. & in clem. quamdiu. de appe. Sed ſi partes ſteterint in tractatu compromiſſi, vel concordiæ, an durante iſto tractatu tempora introducendæ appellationis currãt, & currere non dubito, quia tractatus ſine concluſione nihil eſt, cum multa dicantur, & tractentur; quæ tamen non perficiuntur. Bald. in l. multum. nu. 26. C. ſi quis alteri, vel ſibi per tex. in l. ſi voluntate. C. de reſcinden. vend. & in l. eleganter. ff. de condic. indeb. & in c. 1. de reb. eccleſ. non alien. in 6. & in l. ſciendum. §. dictum. ff. de ædilic. edic. Bald. in l. cum allegaſ. n. 8. C. de vſuris. Alex. in conſ. 13. n. 12. lib. 1. & in conſ. 18. nu. 2. & in conſ. 28. n. 3. eod. lib. & eſt tex. in c. tua nuper. de his quæ fiunt à prælatis. Hinc eſt quod teſtis deponens de tractatu, non probat concluſionem. Bald. in c. fin. nu. 8. de iura. calum. Dec. in conſ. 488. n. 9. & ſequen. & tractatus ſinè perfectione non inducit obligationem. d. c. 1. de rebus eccleſ. non alien. & d. l. ſi voluntate. Alex. d. conſ. 18. & d. conſ. 28. lib. 1. Vt circumſpectus debeat eſſe appellans, & appellationem debito tempore introducere, ſeu repreſentare, & proſequi; ne appellatio efficiatur deſerta. Gayl. obſeruat. 140.

Qui verò intra dictum terminum ſuam appellationem non repreſentauerit, cẽſeatur ſuæ appellationi renunciaſſe &c. *Ex hoc enim quòd intra quinque dies aſſignatos ad appellationem repreſentãdam, eam non repreſentauerit, cenſetur ſuæ appellationi appellans renunciaſſe; Sed dubitatur an præſumptio iſta recipiat probationem contrariam. Et cum ſit iuris, & de iure, cũ ſtatutum ita præſumat; & illud verum eſſe ſtatuat puto quòd non. Nam legis auctoritas hoc certum eſſe facit, cum animus ſtatuentium ad veriſimile applicetur, ac illud ſanctione confirmet, vt per Bald. in rubr. C. de probat. nu. 4. & in l. ſiue poſſidetis. n. 6. C. eod. & in l. ea quidem nu. 6. C. de probat. Curt. Iun. in conſ. 4. nu. 15. & in conſ. 50. n. 5. Alciat. de præſumpt. in præludijs. par. 2. nu. 3. per tex. in c. is qui fidem de*

ſponſ.

ſponſ. Fely. in c. quanto nu. 3. de præſumpt. Sed cum non dicatur expræſſe in ſtatuto, quod contraria probatio non admittatur, ſecundum aliquis non videtur præſumptio iuris, & de iure, vt per Bald. in rub. de præſumpt. n. 1. Innocen. in c. quia verisſmili. nu. 2. de præſumpt. Verum Fely. in d. c. quanto. col. 2. ver. & dicitur de iure docuit id opus non eſſe quod lex, ſeu ſtatutũ expræſſim reijciat probationem contrariam, & eiuſdem opinionis fuit ibi Abb. nu. 2. ver. vnde ſcias, & ita ſenſerunt etiam Innocen. & Bald. in locis mox allegatis. Alex. in l. inter. ſtipulantem. §. 1. nu. 3. ff. de verb. oblig. vbi Cuman. Roman. in l. ſi duo. nu. 8. ff. de acquir. hæredit. Card. Alex. in c. is qui fidem. nu. 23. de ſponſ. Salycet. in rub. C. de probat.

De appellationibus non recipiendis, & depoſito faciendo. Cap. CLXXI.

AB executionibus facti, etiam perſonalibus, nulla recipiatur appellatio: à ſententijs verò, per quas inſtrumenta etiam dotalia, apochas, teſtamenta, & vltimas voluntates, ſententias, arbitria, arbitramenta & lauda, iuxta formam ſupra traditam, exequi mandantur, vel pro illis exequendis mandatum relaxatur, nulla recipiatur appellatio, aut petitio reductionis, ad arbitrium boni viri: niſi appellans, aut reductionem petens, intra triduum à die repræſentationis appellationis computandum, deponat apud aliquem idoneum campſorem, vel aliam perſonam fide, & facultatibus idoneam ſummam iudicatã, aut pignora æquiualentia, etiam ſi appellatus depoſitum non requiſiuerit, aſſignanda appellato, ſi pro eo fuerit in cauſa iudicatum, vel niſi ſe perſonaliter in carceribus conſtituat, detinendus vſque ad finalem & integram executionem: & ſi eſſet ſumma notabilis, ſupra centum ducatos de carlenis, & reus perſona, quæ tot pignora veriſimiliter non habeat, poſſit deponere res ſtabiles plus valentes, ad electionem partis aduerſæ, etiam infra aliud triduum, ſi appellatus rem aliam, quàm illam quàm reus depoſuerit, elegerit; computato dicto triduo à die intimationis eiuſdem electionis. Et in obligationibus facti, ipſe appellans teneatur deponere, quantum appellatus iurauerit ſua intereſſe (Iudicis taxatione præcedente) pariter infra triduum, poſt factam declarationem: Et ſi de re mobili, vel immobili actum ſit, teneatur appellans pariter dictam rem mobilem deponere, & immobilem ſequeſtrare, penes perſonam per Iudicem, parte citata, eligendam, infra triduum, vt ſupra: aliàs in quolibet caſuum prædictorum appellatio ſit deſerta, & prima ſententia firma remaneat.

De appellationibus non recipiendis, & depoſito faciendo. Cap. 171. Gloſſ.

Supra dictum eſt, intra quantum tempus appelletur poſtquam fuerunt notati caſus multi in quibus appellare licèt, vel non; item de tempore redeundi pro apoſtolis, ac de repræſentatione ipſius appellationis. Verum quia hæc omnia poſſunt etiam fieri in caſu in quo appellare non eſt permiſſum; ideo modo in hoc capite diſponitur de appellationibus repræſentatis non recipiendis; Nam non omnes appellationes in tempore legitimo interpoſitæ, atq; repræſentatæ, ſunt à Iudice appellationum recipiendæ, quales ſunt illæ; quas notauimus ſupra de officio èiuſdem Capitanei Appellationum. c. 167. vbi poſuimus multos caſus in quibus appellatio non conceditur.

Itaq; nec ab executionibus facti; etiam perſonalibus appellatio huius ſtatuti vigore recipitur, quòd & iuri communi correſpondet, vt datur legi in tex. l. ab executore. ff. de appellat. vbi Bart. & cæteri Doct. & in l. ab executione. C. quor. app. non recip. Innocen. in c. nouit. ver. poſſidit de appellat. Fely. in c. quod ad conſultationem. col. 9. de re iudic. Caſtren. in conſ. 25. & 325. Angel. in conſ. 115. quod tamen limita, & declara, vt ſupra in d. c. 167.

A ſententijs, verò, ſeu mandatis de exequendo inſtrumenta etiã dotalia apochas teſtamenta, & vltimas voluntates, ſententias, arbitria, arbitramenta, & lauda nulla vtiq; ex diſpoſitione ſtatuti huius recipitur appellatio, aut reductio ad arbitrium boni viri, niſi appellans infra triduũ à die repræſentationis appellationis, computandũ deponat &c. Nã nec ab iſtis regulariter cõmuni iure inſpecto conceditur appellatio, vt patet ex allegatis ſupra in d. c. 167. Et ideo ſtatutũ illam admitti: facto depoſito de ſumma, re, vel rei petitæ æſtimatione infra tridiũ, à die repræſentationis, de quo conſtare debet in actis Notarij Iudicis Appell. ad præſens. D. Alexandri Pocchij.

Sed quia eſt regulare; quòd vbi lex, vel ſtatutum mandat aliquid fieri, quod alterius fauorẽ cõcernat, id ſemper intelligatur eo petente cuius fauorem concernit. c. quod præcipitur 4. q. 1. Card. in clem. fin. de ætate, & qualit. l. peto. §. fratre. & ibi Caſtren. ff. de legat. 2. cum alijs allega-

allegatis infra c. penult. poſt princ. ver. eſt enim, ſtatuẽtes ad euitandã hanc regulã, dixerunt huiuſmodi depoſitũ eſſe per appellantẽ faciendum etiã ſi appellatus non requiſiuiſſet fieri, & quando in hoc ſtatuto id dictum non fuiſſet, tamen quia dicit niſi infra tridum deponat, intelligeretur etiam parte appellata non petente; quia dies ad deponendum, datus appellãti pro homine appellato interpellat. l. magna. C. de contrab. & commit. ſtipul. gloſ. in l. cum patronus. ff. de bon. lib. l. mora. ff. ſolut. matr. facit in iſtis terminis Surd. in deciſ. 57. nu. 4. & ſequen. An autem huic ſtatuto poſſit ſatisfieri per compenſationem, vt puta quia appellans eſſet in alia creditor appellati, & vellet ſuum creditum pro ſatisfactione huius ſtatuti penes appellatum in depoſitum dimittere: & puto quod non; quia ſtatutum dictat deponi debere apud aliquem idoneum campſorem, vel aliam perſonam idoneã; ergo non apud appellatum modo aliquo, multo minus per viam compenſationis; quia compenſare non eſt deponere. Item diſponit, quòd deponatur ſumma debita, aut pignora æquiualentia; ergo aliter per æquippollens, vt puta per compenſationem non erit ſtatuto ſatisfactum Boer. in deciſ. 1. num. 44. Mobed. in deciſ. 17. alias. 300. de cauſ. poſſeſ. & propr. Pedemon. deciſ. 92. nu. 15. & ſequen. Ianuen. deciſ. 210. nu. 5. Surd. deciſ. 268. nu. 18. deciſ. 122. n. 3. & deciſ. 144. nu. 17. Rota diuer. in deciſ. 267. nu. 6. par. 1. cum alijs allegatis per nos in tract. de conditionibus par. 2. c. 1. q. 41. & q. 82. multa ad propoſitum ſtatuti huius tradit Lucas Petus lib. 5. c. 5. de depoſito faciẽdo in executiuis.

Sed quid ſi ſit appellatum à laudo cuius nondum eſt data executio; an ſit neceſſarium depoſitum; & dic quod non; quia à laudo licèt appellare, vt infra c. 178.

Sed ſi per appellantem in caſibus præmiſſis fuerit omiſſum facere depoſitum etiam in vno nummo, appellatio erit deſerta. Bald. ad Spec. de appell. ver. ſed pone dicit ſtatutum refert, & ſequitur Iaſon. in auth. qui rem. col. 7. ver. decimo adde. C. de ſacroſanct. eccleſ. Gayl. obſer. 124. lib. 1. Sed ſi appellans pauper ſit, vt deponere ſummam non poſſit excuſabitur à deſertione, quæ ex hoc defectu exoritur, vt notat Bald. in l. 2. §. ſi quis in iudicio. nu. 4. ff. ſi quis caut. & in l. continuus. §. illud. ff. de verb. oblig. Mar. ſing. vlt. & ibi addentes. Creme. ſing. 122. & ibi addentes Cotta in verbo paupertas. Prout excuſatur etiam ſi ob paupertatem quis ſuam appellationem non proſequitur, vt propterea à ſuo iure nõ excludatur, Dec. in c. epiſtolæ. nu. 220. de probat. Gayl. obſer. 142. lib. 1.

An hoc ſtatutum comprahendat tertium in ſententia non nominatum: & dic quod non, vt per Iaſ. in l. à diuo pio. §. ſi ſuper rebus. col. fin. ff. de re iudic. Caputaquen. in deciſ. 198. par. 3.

Et in obligationibus facti; Appellans in obligationibus facti tenetur deponere quantum appellatus ſua iurauerit intereſſe, Iudicis taxatione præcedente, infra triduum poſt factam declarationem.

Et ſi de re mobili; vel immobili. Res mobilis eſt per appellantem deponenda; Res immobilis ſequeſtranda penes perſonam per Iudicem parte citata eligendam, infra triduũ, vt ſupra, aliàs in quolibet dictorum caſuum appellatio ſit deſerta; & prima ſententia firma maneat. Hoc ſtatutum dat formam, qua non ſeruata appellatio non ſubſiſtit, loquitur enim atq; diſponit per verba conditionalia niſi, etiam ſi, aliàs, & irritat aliter factum, vel non factum, & ideo formam inducit, vt dixi in tract. de conditionibus. par. 1. c. 88. nu. 7. & c. 89. n. 1. 3. & 5. & probat Staph. de literis gratiæ expect. in princ. n. 22. Bero. in rubr. de iure patron. nu. 65. Marcus Mantua. in conſ. 157. num. 16. cui formæ partes non poſſunt renunciare, Barb. in clemc. 1. nu. 23. de elect. Neuiz. in conſ. 33. nu. 15. Barbat. in conſ. 21. nu. 16. lib. 1. Maranta par. 2. nu. 39. & ſequen. & 42. diſtinguit. Immò forma hic tradita non ſeruata appellatio erit nulla, quia ita diſponit ſtatutum, & facit pro eo cleme. conſtitutione vbi Card. in §. fin. oppo. 2. de elect. & allegata per Euerardum in loco a defectu formæ. nu. 2. per totum. Gayl. d. obſer. 124. lib. 1.

Nam forma legis, vel ſtatuti non ſeruata, actus non valet, quia forma dat eſſe rei. c. quia propter. de elect. l. cum ÿ in princ. & in §. ſi prætor. ff. de tranſact. l. iulianus. §. ſed & ſi quis. ff. ad exhib. Bald. in l. cum quis. nu. 4. C. de iuris & fac. ignor. Soccin. in conſ. 24. n. 21.

Sed dubitatur coram quo ſit pro obſeruantia formæ depoſitum, vel ſequeſtrum faciendum: an ſcilicet coram Iudice a quo, vel ad quem: & quidem ex verbis ſtatuti ibi nulla recipiatur, & ibi a die repreſentationis colligitur, quod ſunt facienda coram Iudice ad quem, nam ipſe recipit appellationes, & coram eo repreſentantur, & intra triduum a die repreſentationis eſt ſtatuti huius forma implenda ergo, & interim quod ſtatuto non eſt ſatisfactum non poterit vti appellatione appellans niſi prius ſatisfecerit; quod intra triduum a die repreſentationis facere debet,

Digitized by Google

bat, vt iſta non ſit forma ſubſtantialis appellationis, ſed accidentalis, quæ aduenit rei exiſtenti in actu, vt notant Doct. in c. cum conſuetudinis. de conſuet. Bart. in l. ſi ita quis. §. ea lege. nu. 6. ff. de verb. obligat. in l. vniuerſa. C. de prec. imp. vbi Bald. nu. 2. Fely. in c. 1. nu. 1. in fin. vbi multa allegat. glo. in c. vxoratus. in ver. nullatenus. de conuer. coniug. Sed ſi intra triduum adimpleta non ſit triduo elapſo appellatio corruit, atq; ipſo iure non ſubſiſtit ita diſponit ſtatutum pro quo facit, auth. hoc ius porrectum. C. de ſacroſ. eccleſ. ibi aliter enim d. §. ſi prætor. l. hac conſultiſſima. C. de teſtam. l. non dubium. C. de legibus, & hæc eſt differentia inter formã ſubſtantialem, & accidentalem; vt illa in tempore, ac actu ipſo, iſta poſt actum poſſit adimpleri, vt dicunt allegat. Doct. & Fely. in c. quoniam. nu. 3. vt lite non conteſt. Euerardus. d. loco à defectu formæ. Gayl. obſer. 124. n. 3. lib. 1.

De depoſito in cauſis Nullitatum.
Cap. CLXXII.

NVllus ad principaliter dicendum de nullitate ſententiæ latè ſuper executionibus, de quibus in proximè præcedenti capite dictum eſt, admittatur, niſi & ipſe infra triduũ depoſuerit, vt ſupra: & ſi de facto fuerit admiſſus; admiſſio, dicto triduo elapſo, cum omnibus inde ſecutis etiam ſi Iudex inhibuerit, nullum præſtet iuris effectum, nec executionem, aut vlteriorem proceſſum quoquo modo valeat impedire.

De depoſito in cauſis Nullitatum.
Cap. 172. Gloſſ.

Si quis voluerit principaliter dicere de nullitate ſententiæ; ſeu mandati de exequendo inſtrumenta, apochas, teſtamenta, & vltimas voluntates, ſententias, arbitria, arbitramenta, & lauda, non eſt ad hoc admittendus, niſi intra triduum depoſuerit, vt ſupra c. 171. præcedenti, & ſi de facto fuerit admiſſus, admiſſio triduo elapſo, cum omnibus inde ſecutis, etiam ſi Iudex inhibuerit nullum præſtet iuris effectum, nec executionem quoquo modo valeat impedire, & ſic vt vides inducit formam ſubſtantialem, qua nõ ſeruata, admiſſio, & inhibitio nullius eſt momenti per allegata in præcedenti, illa verò ſeruata; hoc eſt depoſito facto intra triduum, admiſſio ſubſiſtit, & inhibitio valet; pro hoc ſtatuto facit. clement. vt calumnijs. de ſenten. & re iudic. de hac nullitatis materia multa dicentur infra. de cauſis nullitatum cap. 192.

De appellationibus ab interlocutorijs recipiendis, vel non. Cap. CLXXIII.

AB interlocutorijs, etiam vim diffinitiuæ habenribus, quæ aliàs per diffinitiuam, ſeu in ipſa diffinitiua reparari poſſent, nulla recipiatur appellatio; ſed omnia grauamina, & eorum cognirio, diſputatio, & diffinirio, ipſo iure intelligantur per hanc legem, ſine miniſterio iudicantis in fine cauſæ reſeruata. Et quia ſunt nonnulli caſus impedientes litis ingreſſum, (de quibus ſupra ſub rubrica de exceptionibus, litis ingreſſum impedientibus) Statuimus, vt in illis omnibus, grauato liceat appellare. Volumus tamen quòd appellans nullo modo audiatur per Iudicem ad quem, niſi deponat penes perſonam, fide, & facultatibus idoneam, per appellatum, ſi voluerit, eligendã, ac de depoſito conſtet in actis infra triduum, infraſcriptas ſummas in pecunia, vel pignoribus duplum valentibus, aſſignandis ſtatim appellaro, in caſu, quo contra appellãtem pronuncietur: quo triduo elapſo, & depoſiro non facto, ſeu de eo in actis non docto, cenſeatur ſuæ appellationi renunciaſſe, & in negocio ptincipali ad vlteriora procedatur. Summæ deponendæ ſunr hæ: In cauſa decem ducatorum, ducatus vnus; in cauſa ducatorum viginti & infra, ducati duo; infra quinquaginta, ducati quinque, à quinquaginta ad centum, ducati decem; à centum vſque in quamcumque ſummam, ducati quindecim, & nihilominus appellans ad expenſarum refectionem teneatur, ſi in appellatione ſuccumbat.

De appellationibus ab interlocutorijs recipiendis, vel non. Cap. 173. Gloſſ.

Pro euidentia ſciendũ eſt, quod ſententia alia eſt diffinitiua, alia interlocutoria, & diffinitiua eſt diffinitio iudicialis, controuerſiæ finem imponens, continens abſolutionẽ, vel condemnationẽ, ita diffinit Abbas in rubr. de re iudic. col. penul. poſt Specul. in tit. de ſent. prolat. §. 1. & dicitur ſententia à ſentiendo, quia Iudex iudicat ſecundum quod ſentit, l. ſicuti. §. ſed ſi quæratur. ff. ſi ſeruitus vendic. Pontanus Perus in rubr. ff. de re iudic. nu. 9. Interlocutoria verò eſt ſententia Iudicis, quæ fertur inter principium et finẽ cauſæ ſuper aliquo incidenti, vel emergenti, gloſſ.

in

in clem.1.ver.diffinitiua de ſequeſtr.poſſeſſ. & fruct. Specul.vbi ſupra, §.2. in princ. Alex. in rub.ff.de re iudic.col.2.Bald.in l.arbitrio ff.qui ſatiſd.cogan. Ang.in l.ex ſtipulatione C. de ſentent. & eſt text. in cap.ſignificantibus.de offic. deleg. & in cap.ſignificauerunt. de teſtibus. Interlocutoria alia eſt ſimplex;de qua loquuntur mox allegati ; alia verò habet vim diffinitiuæ ; quæ quidem quomodo cognoſcatur datur videre apud Marantam par. 6. & demum fertur ſententia, num.23.& ſequent.fol.457. vbi ponit aliquot ſigna. & illud eſt præcipuum,quando non ſperatur alia ſententia ab eodem Iudice, ita Butr.Imol.Abbas, & Francus in c.cum ceſſante. de appellatio.Bart.in l.quod iuſſit,ff.de re iudic.poſt gloſſ.in verbo,diffinitiua,Clem.1. de ſequeſtr. gloſſ.fin. & Doctor. in l.qui reſtituere, ff. de rei vendic. Iaſon.in d.l. quod iuſſit num.10.ff. de re Iudic. Alex.in conſil.72.n.1. lib.7.vt de ſentẽtia abſolutoria ab obſeruatione Iudicij;de illa per quã pronunciatur appellationẽ eſſe deſertam, Item de præcepto de ſoluendo, Item de ſecundo decreto, Item de ſentẽtia mulctæ, & de ſimilibus; Secundum ſignum eſt,quoties per interlocutoriam finitur officium iudicis interloquentis, nam hæc dicitur habere vim diffinitiuæ, ſecundum Bart. in d. l. quod iuſſit; vtputa quando Iudex pronunciat ſe eſſe incompetentem, vt per Alexand.in d.l.quod iuſſit.colum.7.ver.duodecimo. Tertium ſignum eſt quoties interlocutoria diffinit vnum articulum ſubſtantialem cauſæ principalis; nam talis interlocutoria habet vim diffinitiuæ gloſ.in clem. fin.de appellatio. & in clemen.1. de cauſ. poſſeſ. & propr. Bald.in l.1. C.quando prouoc. non eſt neceſſ. & eſt text. in l.intra vtile, ff. de minor. vtputa quando minor petit reſtitutionem in integrum, & Iudex pronunciat ſuper ætate; ſcilicet eum non eſſe minorem ita enim tacitè excludit eum à reſtitutione petita, & ſic deciditur articulus ſubſtantialis cauſæ, Alexand. in rubric. ff. de re iudic. in fine . Item quando repellitur; vel admittitur exceptio peremptoria dicta clementina fin. de appellatio. Item quando Iudex nollet admittere aliquas probationes ſine quibus illas producens non poſſet obtinere, & ſimilia. Quartum ſignum eſt quoties interlocutoria continet aliquid dari vel fieri debere, nã hæc vim diffinitiuæ habet ſecundũ Bar.in l.nec quidquã, §. vbi decretum. in princ. ff. de offic. proconſ. Valaſcus conſult.47. num.9. An autem ab iſtis interlocutorijs ſit per hoc noſtrum ſtatutum probibita appellatio? & ſtatuenda eſt regula quod ſic, niſi ſit talis; quæ poſt ſe non expectet diffinitiuam in cauſa principali, à tali enim dabitur appellat. Valaſcus dicta conſult.47.n.8. & nu.5. & ita videtur ſenſiſſe Maranta. p.6. n.43.& ſeq. fol.460. Gayl.obſer.129. & 130. lib.1.& ita diſponit hoc noſtrũ ſtatutum ibi.quæ alias per diffinitiuã;ſeu in ipſa diffinitiua reparari poſſunt;nulla recipiatur appellatio,ſed omnia grauamina, & eorum cognitio, diſputatio, & diffinitio ipſo iure intelligantur per hanc legem, ſine miniſterio Iudicis in fine cauſæ reſeruata.

Et quia ſunt nonnulli caſus. *hoc ſtatutum quando pronunciatur ſuper aliqua exceptione peremptoria, vult quod liceat grauato appellare; & iure meritò; quia dicitur talis interlocutoria habere vim diffinitiuæ, & ab ea appellatur. dicta clementina fin. de appellat. Iaſon. in d.l.quod iuſſit, num.10. Limitat. 9. ff. de re iudic. Contradicit Felyn. in rubr. de re Iudic. colum. 7. cum diſtinctione ſequitur Maranta vbi ſupra num.39. fol.460. Volunt tamen ſtatuentes; quod appellans ab iſtis interlocutorijs ſuper exceptionibus peremptorijs litis ingreſſum impedientibus promulgatis nullo modo audiatur per Iudicem ad quem niſi deponat infra triduum ſummas de quibus ibi.etſi defecerit in vno nũmo appellatio erit deſerta Bald.ad Spec.de appellatio.ver.ſed pone. Ant.tract.mini.n.100.facit Ang. in conſil. 39. & Bald. in auth. ei qui. C.de appellatio.Gayl.obſer.124. lib.1. Sed ſi appellãs pauper ſit, vt ob paupertatẽ deponere non poſſit excuſabitur, per allegata ſupra in c.169. ver. Sed ſi appellans & Maranta vbi ſupra numero 24. & ſequent. plures format quæſtiones ad materiam pertinentes. fol.457. vſque ad 460.*

Sciendum eſt etiam, quod appellatio ab interlocutoria, & diffinitiua differt in multis. Primò differt, quia appellatione pendente à diffinitiua nihil eſt per Iudicem à quo innouandum; ſecus ab interlocutoria, niſi expreſſè ſit prohibitum, vt in caſibus in hoc ſtatuto expreſſis ibi, & quia &c. capit.non ſolum, de appellatio. in 6. Secundò differunt, quia in appellatione à diffinitiua non requiritur expreſſio cauſæ, l. Seio. ff. de appellatio. Ab interlocutoria ſunt cauſæ exprimendæ, capit. vt debitus, de appellat. capit. cordi, eod. tit. in 6. Bald. in l.minoribus, ff. de ijs quibus vt indignis. Gayl. dicta obſeruat.129. & 130. lib.1. Tertiò differunt; quia ab interlocutoria debet appellari in ſcriptis, à diffinitiua poteſt appellari viua voce

Digitized by Google

animo appellandi in ſcriptis d. cap. vt debitus, & l.2.ff.de appellat. Oſaſc.deciſ.6.num.5. Myſſing.obſer.66. cent.1. Quartò differunt quia in cauſa appellationis à diffinitiua poteſt fieri iuſtificatio ex nouis probationibus l. eos, §. 1. C. de appellatio. l. per banc, C. de tempor. ad appellatio. Ab interlocutoria non vtique, ſed ex eiſdem eſt iuſtificanda Clementina appellanti, de appellat. Capic.in deciſ.5.num.14. Maranta par.6.et demum fertur ſententia, n.10.fol.457. vbi citat Card.in d.Clement.appellanti Bart.in l.3. ff.de appellatio. recipie. & Afflict. in deciſio.79. & idem Maranta par. 6. in verbis, & quandoque appellatur, nu.159. & ſeq.fol.504. Cor.in conſ.87. effectus appellat.ab interlocutoria tradit Myſſing. obſeruat. 46. cent.4.

Quod Appellationes ante diffinitiuam ſcribantur per Notarium cauſæ. Cap. CLXXIV.

APpellationes omnes ante diffinitiuam interponendæ, ſcribantur per Notarium cauſæ, niſi is fuerit legitimè impeditus; & tunc eà appellatio cum nomine Notarij, per cuius acta fuerit interpoſita, appellato denuncietur: aliàs appellatio non teneat, & nullum iuris ſortiatur effectum.

Quod Appellationes ante diffinitiuam ſcribantur per Notarium cauſæ. Cap. 174. Gloſſ.

Ante diffinitiuam appellatur vel à ſimplici interlocutoria, vel ab interlocutoria vim diffinitiuæ babente, de quibus in præcedenti proximo capite dictum eſt. Iſtæ appellationes; vt ſubſiſtãt ſunt per Notarium cauſæ ſcribẽdæ, vt dicit boc ſtatutum; Nam & de iure communi ab iſtis interlocutorijs eſt in ſcriptis appellandum, non autem viua voce.cap.cordi nobis. de appellat.in 6. Specul.de appellat. §.qualiter, poſt princ. Bart. in l.eius, ff.de appellatio.recip.Pbilip.in cap.vt debitus colum. 7. ver.ſecundo quæritur, de appellat.Caſtren.in conſ.270.in princ.lib.2. Bald. & Ang.in l.patris, & filij, ff.de vulg.& pupill. Roman. in conſil.41. An autem ſufficiat vt appellatio dicatur facta in ſcriptis comparere in Iudicio, & dicere Notario cauſæ ſcribe qualiter ego appello à tali ſententia ex tali cauſa? & dic quod non de iure communi, ſed eſt porrigendus libellus appellatorius ſcriptus, ita dixit Pbilip. in d.capit. vt debitus. colum.7. ver. quarto quæritur. de appellatio. & plenè Corneus in conſ.95.colum.1.in fine lib.4. & eſt gloſſ. & ibi Bart.in l.in ſacris, C.de prox.ſacr.ſcrin.lib.12. Iaſon. in l.1.colum.3. in princ.de eden. In boc noſtro ſtatuto ſufficit comparere coram Notario, et ipſo ſcribente ſuam dictare appellationem abſque productione libelli appellatorij; & eſt appellato intimanda.

De appellatione ab expenſarum taxatione. Cap. CLXXV.

A Taxatione expenſarum appellans non audiatur, niſi ſummam iudicatam, aut pignora plus valentia penes perſonam fide & facultatibus idoneam, infra triduum: etiam ſi appellatus non requiſiuerit, realiter & cum effectu depoſuerit, & de eodem depoſito conſter in actis: alioqui ſuæ appellationi renunciaſſe cenſeatur, & prima taxatio firma maneat.

De appellatione ab expenſarum taxatione. Cap. 175. Gloſſ.

In taxatione expenſarum an requiratur citatio? & videtur quod non, vt per Iaſon. qui citat Bald. in l. nec quidquam, §. vbi decretum colum.10.ff.de offic.proconſ. Sed eſt diſtinguendum; Aut enim taxantur eodem die quo eſt lata ſententia; aut poſt quia Iudex taxationem ſibi reſeruauit; Primò caſu non eſt neceſſaria citatio partis, ſecundo verò caſu eſt neceſſaria. Bald.ita diſtinguit in l.terminato.colum.2.C.de fruct. & lit.expen.Philip.in cap.ſæpe, quæſt.13. de appellatio. Et ab iſta taxatione quando illa exceſſiua ſit datur appellatio. Bart. in l. ab eo executore, colum.fin. ff.de appellat. & eſt text. & ibi Bart. in l. fin. C. quando prouoc. non eſt neceſſ. Iaſon. in l.properandum, §. ſin autem, colum.antepen.in fine, C.de Iudic.Pbilip.d.cap. ſæpe, ſed debet exprimi exceſſus in appellatione, vt per Pbilippum ibi. latè Contardus in l. vnica, C. ſi de moment. Limitat.19. per totam. Ex diſpoſitione huius noſtri ſtatuti non eſt neceſſe appellare ab exceſſiua; ſed ſufficit vocem appellationis emittere à taxatione expẽſarum; in qua appellans non auditur, niſi ſummam iudicatam, aut pignora plus valentia etiã irrequiſitus infra triduum depoſuerit, vt ibi: Hinc dubitari contingit an appellans ab exceſſiua in forma iuris cõmunis, teneatur pro ſubſtẽtatione ſuę appellationis ſeruare formã huius ſtatuti? hoc eſt facere depoſitum infra triduum, et puto quod non;

non ; quia ex hoc ſtatuto appellans ſimpliciter à taxatione expenſarum nulla facta mentione exceſſiuitatis, facto depoſito auditur alias non; vt appellaus ab exceſſiua in forma iuris communis ſit ſine depoſito audiendus ; quia ſtatutum non loquitur de appellatione ab exceſſiua, ſed de appellatione à taxatione ſimplici expenſarum ; vt illa ab exceſſiua remaneat in diſpoſitione iuris communis l. ſi extraneus, ff. de condict. ob cauſ. l.commodiſſimè, ff. de lib. & poſthum. Alberic. de Statutis lib. 1. quæſt. 9. num. 19. 25. 40. & 52. & in lib. 2. quæſt. 107. num. 4. Nam ſtatutum loquens in caſu ſimplici, non trahitur ad caſum mixtum Doctor. in l. certi condictio. §. quoniam nummos, ff. ſi cert. petat. Alexand. in conſil. 24. numer. 44. & in conſil. 116. num. 9. lib. 2. & in conſil. 82. num. 17. & in conſil. 96. num. 6. lib. 3. & in conſil. 28. in fine, lib. 4. Dec. in conſil. 333. in princ. Iaſ. in l. Titia textores num. 22. ff. de legat. 1. & in §. omnium, num. 29. & ibi adden. Inſt. de actionibus. Alciat. in conſil. 57. num. 4. latè Lamberteng. de contractibus. gloſſ. 2. numer. 5. Menoch. in conſil. 187. num. 27. libro 2. Bonacoſſa in ſuis commu. in ver. ſtatutum in caſu ſimplici.

De appellatione à deſertione, vel reiectione appellationis. Cap. CLXXVI.

SI per Iudicem ad quem, appellationem deſertam, aut reijciendam eſſe pronuncietur, & ab ea pronuncia ſiuè declaratione appelletur : ſi appellatio ſic deſerta, aut reiecta declarata, interpoſita fuerit, ab interlocutoria, à qua per præſentia Statuta appellare permiſſum eſt, Volumus quòd liceat appellato, in negocio principali, coram primò Iudice à quo, appellatione huiuſmodi à deſertione vel reiectione non obſtante, ad vlteriora procedere : & nihilominus de dicta appellatione à deſertione, vel reiectione, coram Iudice ad quem cognoſci poſſit. Et ſi aut non deſertam, aut non reijciendam fuiſſe per duas conformes iudicetur, omnia poſt appellationem prædictam ſecuta, in priſtinum reducantur, & victus victori expenſas reficiat. Si verò appellatio ſicut præmittitur deſerta aut reiecta, declarata ; à diffinitiua ſententia interpoſita fuerit : tunc huiuſmodi appellatione (à deſertione vel reiectione non obſtante) ad vlteriorem executionem (ſi executio retractabilis ſit) in negocio principali, per Iudicem à quo, procedi poſſe ſtatuimus : data tamen prius per petentem executionem, idonea cautione de reſtituendo Reo, ſeu appellanti, omnia in executionem capta, cum expenſis, in euentum in quem, appellationem non fuiſſe deſertam, vel non fuiſſe reijciendam, per duas conformes iudicetur.

De appellatione à deſertione, vel reiectione Appellationis. Cap. 176. Gloſſ.

Sententia per quam pronunciatur appellationem eſſe deſertam, & inſtantiam peremptam ; etſi non ſperet aliam ſententiam poſt ſe, & finem liti imponat tamen interlocutoria nuncupatur, vt per Bald. in l. 2. colum. penultima in fine, C. de epiſc. audien. ſed habet vim diffinitiuæ, & ideo ab ea poterit appellari, Corn. in conſil. 14. in litera B, & in conſil. 262. l. b. libro 4. & appellatio hæc deuoluet ad Iudicem ad quem articulum deſertionis ; Negocium verò principale per deſertionem & reiectionem appellationis reuertitur ad primum Iudicem à quo ſi ab eius interlocutoria fuerit appellatum, ita dicit ſtatutum, cuius praxim tradit Lucas Petus lib. 5. cap. 7. per totum. Non enim dubitatur, quod poteſt quis in pronunciatione deſertæ, vel reijcienda : quia deſerta non ſit, nec reijcienda venit grauari, vt ab hoc grauamine audiatur appellans, vt per Corneum vbi ſupra. Sed dubitatur an à reiectione appellans ſit indiſtinctè audiendus, & quidem ſi cognouerit Iudex appellationis eſſe pronunciatum in cauſis in quibus de iure communi, vel ex diſpoſitione ſtatutorum appellatio non admittitur, tunc nec admittetur appellatio ab ipſius appellationis reiectione quin poſſit cauſa coram primò Iudice ad quem eſt reiecta in negocio principali agitari ne liceat indirectè, quod directè non eſt conceſſum, immò prohibitum contra diſpoſitionem text. in l. cum hi, §. ſi cum lis, ff. de tranſactio. in l. quod dictum ff. de pactis, & in l. athletas, §. prætor ait. ff. de ijs qui notan. infam. Crauetta in conſ. 592. nu. 10. & in conſ. 973. n. 27. Et ne quod vna via fieri non poteſt per aliam concedatur, c. cum quid. de reg. iur. in 6. Surd. in deciſ. 249. num. 9. Nam appellatione interpoſita, ſi appellans intra legitimum tempus eam non produxerit, aut productam non exercuerit, vel deſeruerit iuſtè pronunciatur deſerta, & reijcitur, & ab hac iuſta pronuncia nō auditur appellans, quod etiam comprobatur in l. cum anteriorib. 5. §. illud, C. de tempo. & repar. appellatio.

latio. & in l. ſi contra, C. de appellat. & in lege quoniam, C. eodem Tempus autem exequendæ appellationis, quod fatalia appellant ex hoc noſtro ſtatuto cap..81. eſt ſex menſium, quod vtique de iure communi ſancitum eſt l. 2. C. eodem quod idem ſancitum eſt cum aliqua mutatione in d. l. cum anterioribus, C. eod. An autem vltra illud tempus ex aliqua rationabili cauſa audiatur appellans tradit text. in d. l. cum anterioribus, §. illud, per totum. C. eod. §. Appellationes Auth. de Iudicibus, & in §. 1. Auth. de ijs, qui ingred. ad appellat. Poteſt quidem appellans appellatione deſerta intra tres poſt deſertionem menſes petere à Principe reſtitutionem, d. l. 2. §. quod ſi ita, C. de tempor. & repara. appellatio. Et ſi pendente appellatione vnus ex litigatoribus ſit defunctus, hæredes non tantum reſiduum temporis habebunt; ſed etiam alios quatuor menſes l. ſi vnus 6. C. ſi penden. appellatio. mors interue. Verum ſi appellatio in conſiſtorium Principis ſit introducta illius inſtantia erit perpetua, d. l. cum anterioribus, §. §. ſi tamen, C. de tempor. & repar. appellatio. §. adhac. Auth. de appellatio. & intra quæ tempor. Baldus in conſil. 212. libro 3. per text. in auth. ſed lis, C. de tempor. & repar. appellatio. Et non currit ſi ita inter partes ſit conuentum, d. l. cum anterioribus, §. fin. Regula enim eſt quod in omnibus cauſis tàm ciuilibus, quàm criminalibus inſtantia perit Doctor. in l. properandum, C. de Iudicijs; Quod procedit non ſolum in cauſis in quibus proceditur per viam actionis, vel accuſationis, verum etiam vbi proceditur per viam inquiſitionis Baldus in dicta lege properandum in princ. columna 3. Abbas in capitulo venerabilis. item vbi proceditur per officium Iudicis Abbas, in d. capit. venerabilis in fine, de Iudic. Item procedit in cauſis executiuis, & Inſtrumentalibus in quibus executio eſt parata. Roman. in conſil. 174. Soccin. in conſil. 95. lib. 1. Felyn. in d. capit. venerabilis in fine Alexand. in conſil. 50. lib. 2. Iaſon. in d. l. properandum, colum. 2. circa finem, & procedit non ſolum coram Iudice ordinario verum etiam coram Delegato, dicta lege properandum ibi. Sed omnes Iudices. Et coram Arbitro quando tempus à partibus non fuit appoſitum. Specul. de Arbitris, §. Differt, colum. fin. ver. Item vt infra. Abbas in d. cap. venerabilis columna penult. Iaſon. in dicta lege properandum, columna 4. in 7. not. Secus eſt coram Arbitratore. Specul. & Abbas, vbi ſupra. Sed iſta procedunt de iure Ciuili; ſecus de iure canonico, quia de iure Canonico inſtantia nunquam perit, d. capit. venerabilis & capit. fin. de Iudic. Doctor. in d. l. properandum poſt gloſſ. in verbo Triennij Alexand. in conſil. 23. columna 1. libro 3. Corn. in conſil. 210. in fine libro 4. Felyn. in dicto capitulo venerabilis, in princ. Vedr. lib. 3. capitulo 5. numero 1. & 6. Concil. Trident. ſeſſ. 24. capit. 20. de reformat. generali. Limita ſecundo quando cauſa agitatur in conſiſtorio Principis per mox allegata facit Afflict. in deciſio. 283. per Innoc. & Abbat. in capit. in cauſis, de re iudic. Limita 3. quando Iudex habet liberum arbitrium in procedendo, & ſententiando; quia tunc non durat inſtantia poſt lapſa tempora, ſecus ſi haberet arbitrium in ſententiando tantum, ita Bart. & Caſtren. in l. ſi in lege, in princ. ff. locati. Alexand. in conſil. 50. colum. 3. lib. 2. & in l. qui Romæ, §. Callimachus columna fin. ff. de verborum obligatione. Sed ſi per Statutum, vel Principem eſt breuiata vlterius non durat. Bald. in d. l. properandum, columna 3. Abbas in d. capit. venerabilis, columna penultima, vbi Felyn. columna 6. Quod poſſit breuiari per ſtatutum tenet Alexand. in conſil. 42. lib. 3. Baldus in l. ſi cum ipſe C. de excuſatione tutorum & per reſcriptum, eſt text. in cap. ſuper eo il 2. & ibi Phil. & Abbas de appellatio. & in capit. de cauſis, de offic. delegat. Sed quando eſt breuiata per ſtatutum incipit à die litis conteſtatæ ſicut inſtantia iuris communis Alexand. in dicto conſil. 42. columna 2. lib. 3. Bald. in auth. Clericus, colum. 2. ver. deinde quæritur, C. de epiſc. & Cleric. Sed quando eſt breuiata per reſcriptum Principis, ſiue prorogata incipit à die præſentationis reſcripti, dicto capitulo ſuper eo, & ibi Philip. columna 2. in 4. not. Sed iuſta cauſa excuſat, vt inſtantia breuiata per ſtatutum, vel reſcriptum non pereat; & valet ſententia poſtea lata ſecundum Baldum in dicta lege, ſed cum ipſe ff. de excuſatione tutorum, Abbas in d. capit. venerabilis, columna 4. in fine, de Iudic. & in conſil. 63. colum. 1. lib. 2. Alexand. in conſil. 72. colum. 1. lib. 3. Limita 4. non perire quando inſtātia fuit per Principem prorogata, vt quia erat propè finem, & princeps eā vltra tempus prorogauit, quia tunc ex prorogatione durat vltra tempus Paris de Sind. in ver. ſententia cap. Limit. 5. non procedere in cauſis fiſcalibus, vbi enim agitur de aliqua cauſa fiſcali nunquam perit inſtātia hoc eſt vbi agitur de tributis, ſeu functionibus publicis d. l. properandum in princip. ibi exceptis

Abbas

Abbas, in d.cap.venerabilis. colum.4. Afflict. in deciſio.210. Limita 6. non procedere in cauſis eccleſiarum; quia etiam ſi agitentur coram Iudice Laico, in eis tameu nunquam inſtantia perit, d. cap. venerabilis, de Iudic. vbi Abbas in colum.5. Afflict. d.deciſio.210. Limita 7. niſi tempus ſuerit per partes prorogatum per allegata ſupra. ſed dubitatur an poſſit prorogari ſicut poteſt breuiari per partes? Nam quia breuiatio tendit ad fauorem publicum, vt lites citius finiantur poteſt fieri per partes. Roman. in l.2. ff.de re iudic. Alexand. in d. l. properandum in princip. prorogatio vero quia tendit ad odium non vtique gloſſ. in l. 2. §.ſed ſi Iudex, ff.de Iudic.gloſſ.Bart.Alexand. & Iaſon.in d.l. properandum, & dicunt non valere etiam facta cum iuramento, & appoſitione pœnæ. Bart. & Alexand. in l.Seius & Augerius. ff. ad l.falcid. Abbas, & Felyn.in d.cap.venerabilis. Alexand. in conſil.138. colum.1. lib.2. Roman. in conſil.174. Spec.de Iudice deleg. §.reſtat. ver. ſed nunquid de tempore, & ibi Ioan.And. Quod ſecus eſt in inſtantia appellationis, clem.quamdiu, de appellatio. & in inſtantia abbreuiata per ſtatutum; quæ poteſt prorogari vſque ad triennium. Salycet. in d.l. properandum. Alexaud. colum. 2. Iaſon colum. penult. Felyn. in d.cap. venerabilis. colum.4. in fine, ver.ſecunda declaratio. Vel abbreuiata per Principem. Doctor. in capit. de cauſis alias iu cauſis, de offic.deleg. Felyu.in d.cap.venerabilis colum.4. in fine vel eius inferiorem, ſed ab inferiore abbreuiata nõ perit, ſed finito tempore reuertitur ad eum; qui poteſt ex eiſdem actis pronunciare Bald. in d.l.properandum, §. ſin autem in fine. Felyn. in cap.de cauſis, colum.1. in princ. de offic. delegat. Limita 8. niſi Iudex propè finem inſtantiæ moreretur deceſſerit abfuerit, vel mutatus fuerit. Nam eius ſucceſſori datur alius annus de iure communi, d. l. properandum. §. ſin autem in medio. Limita nono non perire inſtantiam in emergentibus ante litem conteſtatam. Guliel. de Cuneo. in d. l. properandum quem ſequitur Iaſon. colum.2. Bald. in l. & poſt edictum, §.penult. in fine, ff.de Iudic. Capic.deciſio. 11. in cauſa Federici Limita 9. non procedere quando quis facto Aduerſarÿ eſſet impeditus expeditionem cauſæ reportare. Bart. in l. ſi cum ipſe, ff.de excuſat.tutor. & ibi etiam Bald. Abbas, in conſil.19. colum.1. lib.2. Alexand.in addit. ad Bart. in d.l. ſi cum ipſe, gloſſ.in l.intra vtile, ff. de minor. & eſt text. & ibi Bald. in l. fin. C. de adult. Grauat. ad Veſtr. lib. 6. capit. fin. lit. penden. num. 25. Sed ſemper bene eſt proteſtari quod tempus non currat propter impedimentum; eſt enim iſta proteſtatio valdè vtilis ſecundum Baldum, & Doctor. in d.l. properandum. §. ſin autem. Felyn.in d. capit. venerabilis colum. 2. & 3. de Iudic. Alexand. in conſil. 71. in princ. & colum.2. in fine lib. 5. Gayl. obſeruatio. 141. numero 9. & 10. lib.1. Sed an idem erit ſi impedimentum cauſetur facto Iudicis, vel Tertÿ? & dic quod non ſecundum communem, de qua per Alexand. & alios in d. §. ſin autem vtraque Imol. in capitulo ex inſinuatione de appellatio. Franc. in capit. ex ratione. columna 9. & 10. eodem Felyn. in dicto capitulo venerabilis, colum. 2. & 3. Bart. & Bald.in auth. item ſi in appellatione, C.de tempor. appellatio. Soccin. in conſil. 31. colum.4. libro 1. Luc. de Pen. in l.2. columna antepenultima, & penult. C. de naufr. lib.11. Sed bonum eſt proteſtari propter reſtitutionem facilius obtinendam, vt per Bart. & Bald. in d.auth. Item ſi in appellatione, quæ eſt à Principe obtinenda, cauſæ autem ex quibus Princeps illam concedit enumerantur per Pariſ. de Synd. in ver. ſententia, capit. reſtat vnum. colum.1. circa finem, & ſequen. & quando eſt peremptio cauſata facto Aduerſarÿ Iudicis, ſeu Tertÿ conceditur ſine clauſula refectis expenſis; vt dicit Pariſ. vbi ſupra. Sed quando cauſa eſt colorata, vel non conceditur, aut conceditur cum clauſula refectis expenſis per impetrantem Pariſ. vbi ſupra. Afflict. in deciſio. 11. & in deciſio.206. etſi iu conceſſione non fuit dictum intelligitur, quia debet intelligi ſine præiudicio tertÿ l.2. §. meritò, & §. ſi quis à principe, ff. ne quid in loco publ. niſi appareat de aliqua iuſta cauſa Afflict.deciſio.70. Limita 10. non procedere in ea cauſa, quæ cum Principe eſt communicanda, et ab eo expectandum reſponſum, donec enim eius reſponſum expectatur inſtantia non curris. Luc.de Penna, in l.1.colum.8. C.de naufrag. libro 11. Quod idem eſt quando Iudex fuit inbibitus ab alio, & diſputatur de iuriſdictione; donec enim durat inbibitio non currit inſtantia, cap. tuam de ordine coguit. Abb. in cap. venerabilis colum.4. ver. ex boc arguo. de Iudic. & videtur text. in l.intra vtile, ff. de minoribus. Limita 11. non procedere quando aliquis impeditur agere impedimento iuris, vt puta quia Reus conuentus eſt effectus priuilegiatus, vt non poſſit conueniri, vtputa quia ſit effectus Conſeruator Vrbis, ſeu Caput Rionis. Interim enim durante tali priuilegio inſtantia

non currit Baldus in l.quoties, C. de precibus, Imper.offeren.Aret.in conſ.100.in princ.Limita 12. quando proceſſus eſt concluſus, & tranſmiſſus ad Conſilium ſapientis, quia donec ſtat penes Conſultorem inſtantia non currit. Sed res eſt dubia, vt per Felyn. in c.cum venerabilis, colum.17.ver.fallit tertio.de exceptio.Caſtren.in l.1.C.de relat. Quando enim eligitur Conſultor in locum Iudicis ſuſpecti allegati vigore ſtatuti, cap.185. tunc tempora à die petitionis Conſultoris, vſque ad diem acceptationis officij conſulendi in fatalibus non computantur ita dictat ſtatutum in d.cap.185.in fine, de quo Lucas Petus lib.5.cap.10. Limita 13. quando inſtantia perempta partes de conſenſu repetunt omnia acta vnico contextu; quia per talem reepilogationem actorum poſſunt inſtantiam peremptam reſtaurare, & poſtea habebitur ac ſi perempta non fuiſſet.Bart.in d.l.properandum, vbi etiam Alexand.colum.4. in fine. Bart. in l.Seius, & Augerius, ff. ad l.falcid. & in l.qua omnia, & in l.mutari, ff. de procurat. Felyn.in cap.venerabilis, colum.5. ver.quarta declaratio. de Iudicijs.Imol. in capit.de cauſis de offic.deleg.Soccin. in conſil.31.colum.5. in princ.lib.1. Et in ſumma inſtantia perempta inſtauratur quatuor modis. Primò per Principem vt dixi ſupra. Secundò modo per reſtitutionem in integrum. Tertiò modo per reepilogationem, vt pariter dixi ſupra. Quartò modo per inchoationem cauſa de nouo; quia perempta inſtantia non perit cauſa, neque ius partis, ſed poteſt actor de nouo cauſam incipere, & nouam inſtantiam fabricare, d.l.properandum, §.fin. & ibi gloſſ. in verbo vigorem, & Doctor. C.de Iudicijs.Bart. in l. petendæ, C. de tempor. in integr. reſtitut. & hoc modo tenetur actor indiſtinctè ante omnia reficere expenſas. Afflict. deciſio.7.Baldus in d.l. properandum, §. illo in fine. Lanfranc.in cap.quoniam contra. in fine de probat. Verum accuſator non poteſt inſtantia perempta de nouo accuſare. Alexand.in d.l.properandum, §.fin. vbi etiam Salycetus, Bald.in l.abolitionem, C.de adult.Ioan.de Anania in cap.licet colum.fin. de accuſat. etiam quod accuſator offerat expenſas. Salyc. in l.1. C. vt infra certum tempor.l.ſi is, & l.fin. C.ad Turpill.Capic. deciſio. 206.

Data tamen prius, *Verba iſta important conditionem. Alciat. in l. cum quærebatur 240. ff. de verborum ſignificatione cum alijs allegatis per nos in tract. de condit. parte 1. cap. 89. num. 21. Quid ſi ſit facta executio poſt declaratam cauſam deſertam, vel appellationem reijciendam, & appellatum ſit, & non ſit data per petentem executionem cautio ante executionem ipſam, an executio tanquam nulla ſit reuocanda, & videtur quod ſic propter appellationem à deſertione, ſeu reiectione appellationis interpoſitam, quia hoc in caſu ſtatutum vult, quod petens executionem prius idonea caueat, qua forma non ſeruata actus corruit, glo. in capit.1. in verbo vocationem, & ibi Baldus de Milite Vaſſallo. qui con. eſt idem Baldus in l. 2. colum. fin. C. quomodo, & quan. Iudex. Alexand.in conſil.42.num.26.lib.1. & in conſil.41.num.12.lib.1. Felyn.in cap.fin.colum.1. de probatio. Iaſon.in conſil.191.colum.2.lib.2. nam per illa verba conditionalia, data tamen prius &cat. ſtatutum inducit formam præciſè ſeruandam; vt ſæpe dixi, et probant allegati per nos de condic. par. 1. cap.88. num.7. & per totum. Contrariũ tamen iudicaui de voto D.Dominici Neruccij, quod ſcilicet in propoſito caſu exequutio ſubſtineatur data cautione poſt executionem in continenti, quia parua mora in caſu iſto ei viſa fuit excuſabilis, & potuit ſecundum eum celeri ſatisfactione purgari, Soccin. iun. in conſ.115.num.21.libro 2. cum alijs latè citatis per Surdum in deciſio.221.num.24. Siuè enim prius, ſiuè Paulo poſt executionem quis caueat eſt huic ſtatuto ſatisfactum. Nam in leuibus nõ intelligitur propter hoc Iudex præuaricator ſtatutorum argum.l.1.ff.de ventre inſpic.l.quamuis, ff. de conditio. & demonſtrat. l. cui Deus, ff. de edilit. edict. Bald.de Syndicatu num.60. forma ab hoc ſtatuto tradita non requiritur vbi fuit actum vigore obligationis in forma cameræ vt infra. c. 177. & de ſtylo mihi teſtatus eſt D. Alexander Poggius in omni foro Vrbis verſatus; à quo expectamus tractatum de proceſſ. executiu. A pronuncia appellationis deſerta, vel reiectæ datur appellatio, quia, & ſi interlocutoria ſit, habet vim diffinitiua. Bald. in l.2. C. de epiſ. audie. l. intra vtile. ff. de minor. effectus enim deſertionis appellationis plures ſunt. Primus itaq; eſt, quia deſerta appellatione ſententia in cauſa lata à primo Iudice rata manet præcedente tamen Iudicis ad quem declaratione deſertionis. l. præſes. C. quomo. & quan. Iudex. Bald. in conſ. 338. lib. 3. Guido Papa in conſ. 77. dub. 4. Secundus effectus eſt, quod Iudex ad quem; appellatione deſerta, nullam habet iuriſdictionem in cauſa principali, Bald. in tit. quo temp. Miles.§.fin.& in conſ.20.lib.1.Guid. Pap. d. conſ.77. nu. 5. Immò tunc, nec de nul-*

litate

litate poteſt cognoſcere. Guid. Pap. in con. 10. Cag. in l. 2. q. 166. C. de pac. inter emp. Brun. conſ. 50. n. 8. Sed eam ad ordinarium remittet. Anchar. in conſ. 345. Tertius effectus eſt, quia appellatione deſerta, appellans non habet tempus, quod dari ſolet iudicatis. l. quoniam. C. de appellat. Alex. in conſ. 61. lib. 3. Iaſ. in l. debitoribus. limita 4. ff. de re iudic. Quartus effectus eſt, quod deſertio fingit retro omnia ſubſiſtere. Bal. in l. furtum. §. 1. n. 2. ff. de ijs qui notan. infam. Quintus effectus eſt, quia appellans, appellatione deſerta debet cõdemnari in expẽſis ipſius deſertionis. c. ex parte. 2. de reſcript. c. cum appellat. eod. in 6. Federic. de Senis in conſ. 133. Guid. Pap. in conſ. 48. col. 2. Verum in dubio appellatio non præſumitur deſerta. Iaſ. in l. 1. not. 6. ff. ſi quis cautio. Dec. in conſ. 34. num. 5.

Vt à ſententijs Syndicorum non appelletur. Cap. CLXXVII.

A Sententijs latis per Iudices electos ad ſyndicandum Senatorem & Iudices, eiuſq; officiales, Cõſeruatores, & alios Officiales quocunq; nulla recipiatur appellatio; ſed vnica ſententia rem faciat iudicatam.

Vt à Sententijs Syndicorum non appelletur. Cap. 177. Gloſſ.

Supra c. 13. dictũ eſt, de ſyndicatu Senatoris, & aliorum officialium; Verum quia iſti tandem ſuam proferunt ſententiam; vel abſolutoriã, vel condemnatoriam, huius occaſione dubitatur an ab ea liceat appellare: & cõmunis regula eſt quod omnis grauatus valeat appellare. l. & in maior. C. de appellat. l. 1. ff. eod. c. omnis oppreſſus. 2. q. 6. glo. in l. qui reſtituere. ff. de rei vindic. Bald. in rubr. C. de appellat. in contrariũ eſt tex. in l. nulli. C. quor. appel. non recip. vbi Doct. & Cyn. ita eã legem intellexit; quod Bart. intelligit quando eſt condemnatus pro delicto cõmiſſo in officio, & ita firmare videtur Paris de Puteo in tractatu de ſyndicatu. in verbo, appellatio. n. 16. & ſeq. Quod eo magis procedere debet ſtante ſtatuto prohibẽte appellare à ſententijs ſyndicorum, quia ligat etiã officialem forenſem ratione delicti in officio commiſſi, auth. qua in prouincia. C. vbi de crimine; quod tamẽ intelligi debet de appellatione friuola. Bald. in l. fin. C. de ſenten. per tex. in c. vt debitus honor. de appell. Bart. in l. 1. ff. quod vi aut. clam. & in l. 1. §. interdum. ff. à quibus appellare non licet. Paris de Puteo de ſyndicat. in ver. An ſi ſtatuto, n. 1. & 2. illa enim non iuſta appellatio cenſetur à ſtatuto prohibita; Item ſtante hoc ſtatuto prohibente appellare intelligitur à diffinitiua, nõ enim ab interlocutoria; quia ab ea appellabitur, cum cauſa legitima, Bal. in l. incerti. de interdic. Innoc. in c. ſignificauerunt. de teſtibus. Bal. in c. 1. de milite vaſſallo, vt puta quia ſyndicus non velit probationes recipere; nam ex hoc datur appellatio. d. c. ſignificauerunt. de teſtibus. Paris de Puteo vbi ſupra, in verbo, an ſtante dicto ſtatuto, & Amodeus de Caſtello de ſyndicatu, n. 236. & ſeq. firmat indiſtinctè non poſſe appellare officialem condemnatum pro delictis cõmiſſis in officio. per tex. in d. l. nulli, & per Specul. de appell. §. in quibus. ver. tertia nota. quod tamen limita ex dictis ſupra in d. c. 13. in fine. Sed quid ſi officialis cõueniatur, quia pupillo, vel Minori Tutorẽ, & Curatorem non dedit; vel dedit minus idoneũ, & ſatiſdationem non ſuſcepit, vel ſuſcepit minus idoneam, ex quibus pupillo, vel minori damnũ euenerit, an de illo damno teneatur in ſyndicatu? & dic quod ſic per tex. in l. in magiſtratu. C. de magis conuenien. in l. 1. §. in magiſtratibus. ff. eod. l. 3. C. eod. l. tutores. 5. in fin. ff. de confir. tuto. §. ſciendum. inſtit. de ſatiſd. tutor. d. l. 1. §. ſi magiſtrat. ff. de magiſtr. conuenien. §. nos autem. inſtit. de attil. tutor. l. 1. §. fin. C. de tutor. illuſtr. perſona. l. vlt. C. de magiſtr. conuenien. limita & declara vt in §. fin. inſtit. de ſatiſd. & in l. 1. §. neq; prætor. ff. de magiſtr. conue. & in §. ſi præſes. tenetur etiam, qui approbat ſatiſdationem tutoris, & curatoris electi. d. l. 1. §. diuus. ff. de mag. conue. & in l. vltim. C. eod. Sed ſunt prius diſcutiendi tutores, curatores, fideiuſſores, & approbatores, quã officialis. l. 1. & l. aduerſus. 4. C. de magis conuenien. qui quidem officialis ſi fecerit omnia; quę ad ſe pertinebant in dando tutore, & curatore; tunc enim quamuis poſtea ſoluendo eſſe deſierit, tamẽ erit extra periculum. l. 1. §. ſi magiſtratus. & l. quod ad heredem. 6. §. vero cauit. ff. eod. Et actio hæc competit pupillis, minoribus, & eorum heredibus, & tutori; qui ſoluit pro contutore. d. l. 1. §. non tantum. ff. de magiſtrat. conuenien. l. 2. ff. eod. contra officialem, & eius heredes. d. l. in magiſtratu. 5. & l. non ſimiliter 4. & l. quod ad 6. ff. eod. l. 2. C. eod. Item cõtra patrem officialis de peculio. d. l. 1. §. fin. ff. eod. contra fideiuſſores nominatoresq; officialis. d. l. 1. in princ. Itẽ contra collegas d. l. 1. §. ſi inter. Sed ſinguli officiales ad quos ſpectat tenentur pro virili. l. ſi in 3. C. de magiſtr. cõue. l. in magiſtratus. 7. ff. eod. niſi vnus ſolus in

ſoli-

ſolidum geſſerit. d.l.1.§.ſi inter. cui autem incũbat onus probãdi vtrum fideiuſſores tempore quo dati ſint eſſent idonei, vel ne: tradit tex. in d.l.1. §. ſi magiſtratus. verſ. probatio autem vbi dicit ſpectare ad officialem probare tunc fuiſſe idoneum; non autem ad pupillum; nec minorem. nec ſufficit officiali dediſſe tutorem idoneum; niſi & idoneum fideiuſſorem ab eo exegerit. d. §. ſi magiſtratus. Et ſicut Deus ſtetit in Synagoga Deorum; in medio autem Deos dijudicat. Pſal. 81. ita ſedens in medio eorum iudicabit iuſtitias. Iudicate itaq; Egeno, & Pupillo: humilem, & pauperem iuſtificate. eod. Pſalm. 81.

De appellatione, & reductione à ſententijs Arbitrorum & Arbitratorum.
Cap. CLXXVIII.

A Sententijs Arbitrorum intra decem dies appellare, & de nullitate dicere liceat; & ſimiliter à laudis Arbitratorum intra eoſdem decem dies liceat de nullitate dicere & petere reductionem ad arbitrium boni viri. Quæ omnes cauſæ intra tres menſes terminentur: quibus elapſis prima ſententia, arbitrium ſiue laudum firmum remaneat.

De appellatione, & reductione à ſententijs Arbitrorum, & Arbitratorum.
Cap. 178. Gloſſ.

Supra c. 100. in fine ver. an autem à ſententia diximus ab arbitrio neceſſario dato à Iudice vigore ſtatuti appellationem concedi, hoc noſtro ſtatuto. A ſententijs Arbitrorum intra decẽ dies appellare; & de nullitate dicere licet, & ſimiliter à laudis arbitratorũ intra eoſdem decem dies licèt de nullitate dicere, & petere reductionem ad arbitrium boni viri, qui quidem decem dies incipiunt currere à die lata ſententia, ſi pars fuerit citata; ſi non fuerit citata die ſcientia. Corn. in conſ. 17. col. 4. lib. 4. Crau. de antiq. temp. par. 2. n. 2. Gayl. obſer. 140. lib. 1. huius occaſione dubitatur an hoc ſtatutum licentiã appellandi, ac reductionem ad arbitriũ boni viri petendi concedens procedat nõ ſolum in ſententia Arbitri neceſſarij vigore dicti ſtatuti. c. 100. à Iudice dati, ſed & etiam in ſententia Arbitri voluntarij? & quidẽ de iure à ſententia Arbitri voluntarij non auditur appellans, ſed conceditur reſtitutio in integrũ per allegata ſupra in d. c. 100. d. ver. An nutem à ſententia. Vnde cũ in d. c. 100. nihil de appellatione à ſententia Arbitri diſpoſitũ legatur, credendum eſt hoc ſtatutum licentiã appellandi à ſententia Arbitri concedens intelligere de ea ſententia, quæ lata fuit ab arbitrio neceſſario vigore d. ſtatuti. c. 100. à Iudice data, ſicut enim ibi ſtatutũ loquitur de Arbitris neceſſarijs, ita credendum eſt quod hoc ſtatutum loquatur de appellationibus interponendis, à ſententijs Arbitrorũ vtiq; neceſſariorum, quia vnũ ſtatutum ab alio interpretatur, ſuppletur, & declaratur. Bero. in conſ. 110. n. 17. lib. 3. Dec. in conſ. 42. n. 3. & 13. in conſ. 553. n. 8. Soc. in con. 242. n. 9. lib. 2. Bru. de ſtatut. art. 5. q. 3. & q. 10. Alciat. in conſ. 59. n. 10. ver. Secundo reſpõdeo. Rol. in conſ. 62. n. 30. lib. 3. Ruyn. in conſ. 201. n. 5. lib. 1. & in conſ. 8. n. 12. lib. 5. Ancbar. Iun. in q. 126. n. 8. lib. 1. Verum ſi ſuper Inſtrumentis fuerit factum compromiſſum; & datum laudum catenus conceditur ab eo appellatio, quatenus contra eos eſt laudatũ; in eo verò quod ſuper eis non eſt laudatum remanent in ſuo ſtatu. Alex. in conſ. 22. in princ. lib. 1. Fely. in c. cum olim. in fin. de præſumpt. Rota diuer. in deciſ. 171. par. 2. & cum laudum datũ ſit ad executionem alicuius inſtrumenti, ſecundum eundem inſtrumentũ intelligi debet, ad cuius executionem fuit prolatum, vt declarat Corn. in con. 37. col. 5. ver. nec huic. lib. 3. facit Bart. in l. ſi fundus. §. in vendit. ff. de pignor. Cepoll. in con. 57. col. 5. in princ. Sed laudum ab arbitro ſiue volũtario, ſiue neceſſario latum propter enormem læſionem, ac nullitatem; quamuis iuratum reſtinditur per reductionem ad Arbitrium boni viri; petita prius iuramenti abſolutione. Felyn. in c. ex tranſmiſſa, col. 1. de præſcript. Doct. in c. quintaualli. de iure iur. Iaſ. in l. quidam. col. 8. ff. de verb. oblig. Fely. in c. ſi diligenti. de for. comp. & in c. fin. de maior. & obed. Socin. in conſ. 220. in conſ. 283. & in conſ. 299. lib. 2. Gratus in conſ. 118. nu. 18. lib. 2. huius opinionis fuit etiam ante allegatos Io. Andr. in addit. ad Spec. de arbitr. §. fin. ver. quid ſi factum ſit. Oldrad. in conſ. 156. Guid. Pap. deciſ. 319. cum alijs allegatis per Seraph. de priuil. iuram. priuil. 83. nu. 100. & in priuileg. 136. nu. 4. & ſequen. teſtatur de communi, quod procedit etiã ſi per ſtatutum ſit prohibitum appellare, & reductionem petere. Abb. in conſ. 44. par. 1.

Sed ſi fuerit à ſententia, ſiue laudo appellatum, an liceat appellanti ſuæ appellationi renunciare inuito appellato? & eſt diſtinguendum. Aut enim per Iudicem appellationi eſt delatum;

aut

Digitized by Google

aut non, & primò caſu appellationi renunciari non poteſt per partes, ſecundo verò caſu poteſt renunciari, & ad Iudicem reuerti, vt per Cynum in l. omnem honorem, ver. modo quæro, Salycet. nu. 3. ver. quæro C. quan. prouoc. non eſt neceſ. Dec. in l. penult. nu. 18. C. de pactis Rota in nouis deciſ. 49. alias 369. nu. 5. de appellat. & diuerſorum in deciſ. 570. num. 4. par. 1. Tiraquel. de retract. lignag. ad finem nu. 25. Crauett. in conſ. 80. n. 10. facit quod notat. Abb. in c. ex conqueſtione. nu. 11. & ſequen. de reſtit. ſpoliat. Fely. in c. ex parte nu. 4. & 5. de reſcriptis, dicit poſſe renunciari ante citationem partis, idem dicit Maranta in 6. parte actu 2. num. 335. Oſaſ. deciſ. 535. n. 12. & 53. Cumunia ritu 88. nu. 93. Idem erit ſi appellatio ex ſpeciali fauore concedatur. Vrſill. ad Afflict. in deciſ. 83. nu. 3. Sed ſi appellatus non obſtāte renunciatione appellantis voluerit cauſam proſequi; & ideo pro ea proſequenda fecerit plures expenſas, an ad eas appellans quamuis appellationi renunciauerit nihilominus teneatur; & puto eſſe ſimiliter diſtinguendum videlicet; aut ſumus in caſu in quo non potuit renunciare, quia per Iudicem appellationi fuit delatum, & tenebitur ad expenſas proſecutionis factæ per appellatum; quia eſt in eius arbitrio acceptare renunciationem, & cauſam non proſequi, & illam non acceptare; & cauſam proſequi; quæ culpa appellantis eſt deuoluta, & pendet indeciſa coram Iudice ad quem; vt eius dāno, & ſumptibus poſſit terminari. c. damnum. 86. vbi Dyn. de reg. iur. in 6. faciunt allegata infra c. vlt. ver. ſed quid ſi fuerit liti.

Si ſumus in caſu in quo appellans potuit renunciare appellationi: quia Iudex à quo appellationi non detulit; & tunc appellatus non poteſt vlterius proſequi cauſam coram Iudice appellationis, & ſi proſequetur nulliter, & iniuſte actum erit, & ipſe tenebitur ad expenſas factas in proſequutione; quia poteſt à Iudice, qui pro eo ſententiam tulit, ſi ille ordinarius ſit; ſententiæ executionem obtinere. c. quod ad conſultationem. de re iudic. l. à diuo pio. in princ. & ibi Bart. ff. de re iudic. l. properandum. §. ſin autem. C. de iudic. cū alijs allegatis in tract. de differentijs in diuiduorum vtriuſq; iuris in ver. iudex ordinarius ver. 58. differunt.

De appellatione à confeſſione debiti.
Cap. CLXXIX.

A Confeſſione debiti, ſeu mandati relaxatione, in vim obligationis in forma Cameræ, appellare non liceat, ad effectum impediendi executionem; ſed tantum ad effectum deuoluendi cognitionem ad Iudicem Appellationum: qua deuolutione nō obſtante, ad executionem dictæ confeſſionis procedatur; & nihilominus de dicta appellatione per Iudicem præfatum intra legitima ſupra præſtituta tempora cognoſcatur.

De appellatione à confeſſione debiti.
Cap. 179. Gloſſ.

Confeſſio eſt duplex vna iudicialis, extraiudicialis altera, iudicialis eſt, illa quæ fit in iudicio, & in ciuilibus habet vim ſententiæ, & rei iudicatæ, vt aliud non expectet, niſi præceptum de ſoluendo. l. vnica. C. de confeſſis. l. 1. l. iulianus. 3. l. certum. 6. §. ſi alia. ff. eod. l. 1. §. fin. l. ſi quis 7. & l. ſi quis. 8. ff. de interrog. act. & ideo a confeſſione debiti ſtatutum negat appellationem ſuſpenſiuam, quod idem facit ius commune. l. ad ſolutionem 5. C. de re iudic. l. tale pactum. 40. §. 1. ff. de pactis. l. abſtinendum. 4. C. quor. appel. non recipi. l. & publicarum. 8. C. eodem. Bart. Bald. Salicet. & Paul. de Caſtr. in l. 2. C. eod. c. cum ſpeciali. §. porro. de appellat. c. quicumq; 2. q. 6. Rot. deciſ. 98. num. 1. par. 1. diuerſorum. Et partes Iudicis in iudicialiter confeſſis ſunt dare terminum ad ſoluendum. l. certum. 6. §. ſi alia quacumq; ff. de confeſſis. l. ſi debitori. 21. ff. de iudicijs l. debitoribus. 31. ff. de re iudic. ipſoq; termino elapſo in exequendo. l. 1. ff. & C. de confeſſis. Soccin. Iun. in conſil. 51. nu. 4. lib. 2. Maranta par. 6. de confeſſione. nu. 21. Rota in nouis. deciſ. 425. Rom. in conſ. 391. Iaſ. in l. fin. nu. 39. ff. de verbor. obligat. & in l. imperator. nu. 10. ff. de legat. 1. latè Maſcard. in concluſ. 344. & in concl. 348. Rota diuer. d. deciſ. 98. & aduerſus eos ex ſua confeſſione actio datur vſq; ad finalem executionem ſine intermedio appellationis, vt probant allegata iura. limita. 1. niſi alius quam is, qui ex confeſſione conuenitur, confeſſus ſit, Pariſ. conſ. 19. nu. 6. lib. 3. per tex. in l. ſcia. ff. ad Velleian. Maſcard. concluſ. 386. declara, vt per Rotam diuer. in deciſ. 496. nu. 1. par. 1. & deciſ. 9. nu. 6. par. 2. & ſi ille procurator, tutor, curator, aut defenſor eius fuerit. d. l. certum. 6. §. ſed an & ipſos. ff. de confeſſ. l. vlt. in princ. ff. de act. & oblig. Sed ipſi confitentes tenentur Aduerſario. l. ſi ſine. §. celſus. ff. de interrogat. in iure facie. l. proinde. 29. §. ſi procurator. ff. ad l. Aquil. ſed intelligitur de confeſſione extrajudiciali,

iudiciali: Nam iudicialis procuratoris confeſſio præiudicat Domino. glo. in c. 1. in verbo, non negauit, de poſtul. prælator. glo. in c. ſuborta. de re iudic. Oldrad. conſ. 126. Spec. de confeſſis. §. nunc videndum. ver. ſed nunquid confeſſio Procuratoris, Rota in nouis deciſ. 374. Belam. in deciſ. 164. deciſ. 374. & deciſ. 695. Sed dominus quouis tempore ante ſententiam, dummodo probet factum per errorem eam poterit reuocare, Rota in antiquis deciſ. 506. per notata in c. cum in poſitionibus. de iure iur. in 6. & in nouis. deciſ. 260. & in deciſ. 60. Dec. in conſ. 493. nu. 29. de qua re latè, Maſcard. concluſ. 369. confeſſio procuratoris, Rota diuer. deciſ. 613. nu. 9. par. 1. dicit poſſe reuocari etiam non docto de errore, & allegat Rotam in deciſ. 2. de cōfeſſis, & in deciſ. 19. de procurat. in nouis, & in deciſ. 32. de teſtibus in antiquis, tutoris verò curatoris, & executoris confeſsio in iudicio, vtiq; præiudicat, Rom. in conſ. 389. nu. 3. extraiudicium non præiudicat; vt dixi, & probant allegati per Tiraquel. de retract. conuent. §. 4. glo. 6. nu. 12. quod idem voluerunt Bart. Bald. Fulgoſ. Roma. Caſtren. Alex. Soccin. & Iaſ. in l. 2. §. fin. ff. ſi cert. petat. Federic. de Senis in conſ. 54. Bald. in conſ. 123. lib. 3. & in conſ. 187. eod. lib. 3. Anch. in conſ. 57. Rom. in conſ. 352. Caſtren. in conſ. 186. lib. 1. Fulgoſ. in conſ. 209. Soccin. in conſ. 3. lib. 2. Alex. in conſ. 132. col. 2. lib. 4. Aret. in conſ. 4. Guid. Pap. ſing. 650. Dec. in conſ. 196. ver. tertio non obſtat. & in conſ. 493. ver. & ideo. Ruy. conſ. 70. n. 2. lib. 4. intellige, & declara; vt per Rotam diuer. in deciſ. 177. nu. 1. & 2. par. 2. Limita ſecundo niſi pupillus ſit confeſſus. d. l. certum. 6. §. in pupillo. ff. de confeſsis; quod intellige ſine tutoris auctoritate d. §. in pupillo. & l. clarum. C. de actor. præſt. Roma. in conſ. 257. num. 3. eſt enim pupillus ipſo iure tutus ab omni præiudicio. c. paruuli. 22. q. 5. Speculat. de confeſsis. §. ſequitur. in princ. & de reſtit. in integ. §. 2. Bart. in l. 1. col. penult. ver. oppono. C. de confeſsis. Doctor. omnes in d. §. in pupillo. Confeſsio verò minoris valet etiam ſine auctoritate curatoris. d. l. certum. 6. §. vlt. ff. de confeſsis. l. ſi ex cauſa iudicati. §. 2. ff. de minor. Specul. d. §. ſequitur. de confeſsis. in princ. Dyn. conſ. 38. Bart. in l. 1. col. penult. C. de confeſſ. Sed ei datur reſtitutio in integrum d. l. certum. 6. §. minorem. ff. de confeſſ. Specul. d. tit. de confeſsis §. ſequitur. in fin. & alij ſupra allegati, & facta in criminalibus à minore non valet niſi in tormentis d. l. clarum. vbi Cyn. & Bald. in 2. notab. C. de auct. præſt. Bald. ad Specul. de confeſsis. ver. nota quod in criminali. Abb. in c. ex parte. col. 3. ver. ex bis infertur. de confeſsis & c. fin. eod. Dū modo cauſæ grauiores nō ſint. Mar. conſ. 26. n. 9. Doct. in d. l. clarum. idē Mar. in conſ. 130. n. 22. Angel. de malefic. in ver. comparent dicti inquiſiti. ver. nec non ſit bene cautus. infr. lib. 2. c. 11. Limita 3. niſi id quod quis eſt confeſſus, nec ius nec natura admittat. l. ſi is. 14. §. fin. ff. de interrog. in iure faciē. exemplo. l. cōfeſsionibus. 13. §. fin. & in princ. l. ſi ſeruus. 16. §. fin. & in princ. ff. eod. Bart. in l. ornamentorum. ff. de auro, & argen. legato. Hercula. de negatiua. nu. 198. ver. 13. fallit. l. vnica. C. de confeſsis vbi glo. in ver. ſoluere. ibi ſed cum ius, & natura non reſpuit, Crauetta in cōſ. 29. nu. 2. & in conſ. 48. nu. 7. quod idem erit quando contra eam fuerit iudicatum. Innocen. in c. mulieri. de iure iur. Marſil. in ſing. 252. Rota diuer. in diſcurſu poſt deciſ. 310. nu. 1. & 2. par. 2. Limita 4. niſi confeſsio veritate in contrarium probata, falſa appareat. l. cum falſa. C. de iuris & facti ignor. Dec. in conſ. 536. num. 10. amplia, limita, & declara, vt per Maſcar. in concluſ. 384. & in ſpecie limita in confeſsione falſa iudiciali ſcienter facta. d. l. certum. §. 1. ff. de confeſsis. glo. in d. l. cum falſa. vbi Bart. n. 10. idem Bar. in l. iura. C. de omn. agr. deſer. lib. 11. Maſcar. vbi ſupra. n. 9. & eſt tex. in l. ſi is. 4. ff. de confeſſ. in l. de ætate. 11. §. 1. ff. de interrog. in iure faciē. & in §. 2. & in l. ſi filius. 12. ff. eod. Secus enim erit in confeſsione falſa per errorem, & ignorantiam in iudicio emiſſa. l. 2. ff. de confeſ. d. l. de ætate. 11. §. ex cauſa. ff. de interrog. in iure faciē. & in §. iuſto. & in §. fin. l. cum fideiuſſorem. 7. ff. de confeſſ. l. cum teſtamento. 8. C. de iuris & facti ignor. l. non idcirco. 9. C. eod. l. non epiſtolis. 13. C. de probat. l. error. C. de iuris, & facti ignor. Non enim fatetur qui errat. l. non fatetur. ff. de confeſsis. Doct. in c. fin. eod. Bart. in l. capite quinto ff. ad l. iul. de adulter. & talis confeſsio erronea poteſt reuocari. Iaſ. in l. 1. col. 2. ver. tertio ſubtilius. C. de errore calculi. l. ſed ſi me putem. & ibi Doct. ff. de condict. indeb. l. cum falſa, & l. poſt diuiſionem. C. de iuris, & facti ignor. l. cū de indebito. ff. de probat. Curtius in conſ. 69. n. 8. ver. quia videmus, & ſi ſæpius fuit repetita; vel iurata; & ſit erratum in facto, vel in iure, dummodo conſtet de errore. Dec. in conſ. 408. Rom. conſ. 391. Ruy. conſ. 10. lib. 3. Pariſ. conſ. 131. nu. 35. Hercul. de negatiua. nu. 198. ver. 16. fallit Caſtren. in l. ſi poſt diuiſionem. C. de iuris

& fa-

& facti ignor. d. l. non fatetur. ff. de confeſſis vbi Bart. Crauetta de antiquit. tempo. par. 1. in ver. propoſitum noſtrum. nu. 56. Corn. in conſ. 250. col. fin. lib. 4. Bero. in conſ. 87. n. 11. lib. 2. & in conſ. 152. num. 8. lib. 3. docet quomodo cognoſcatur erronea, Rota diuer. deciſ. 83. nu. 2. par. 1. ſed ſi per latam culpam, vel dolo proximam ſit erratum præiudicat. d. l. de ætate. 11. §. qui iuſto. in fine. ff. de interrogat. in iure facie. Limita 5. niſi ad id quod quis ſe feciſſe confeſſus eſt factum non ſit, nec ab eo quo falſo confeſſus eſt, nec ab alio. exemplo. l. vnde Neratius 21. §. fin. cum l. ſequen. ff. ad l. Aquil. d. l. ſi is. 4. ibi ſi tamen. ff. de confeſſus pro quæ faciunt allegata ſuperius, & exemplum eorum quos allegat Maſcard. in concluſ. 354. per totam. Limita 6. niſi incertum ſit id; quod quis eſt confeſſus. d. l. certum. 6. in princ. vbi gloſ. & Doct. ff. de confeſſis, Rota diuer. deciſ. 131. n. 2. 4. & 6. par. 1. & deciſ. 462. nu. 1. par. 1. Sed vrgeri poteſt hoc in caſu, vt certum confiteatur. d. l. certum. 6. §. ſi quis incertum. vbi gloſ. & Doct. ff. de confeſſis. Limita 7. niſi non ſimpliciter facta ſit confeſſio, ſed qualificate; quo in caſu eſt diſtinguendum, vt per Abb. in cap. bonæ il 2. col. penult. de poſt. prælat. & per Cor. in conſ. 94. col. 2. & 3. lib. 3. poſt Bart. in l. aurelius. §. idem quæ ſit. ff. de liber. leg. quos ſequitur, & alios citat Maranta par. 6. de confeſſione. n. 27. fo. 394. Rota diuer. deciſ. 802. n. 1. par. 1. Confeſſio extraiudicialis, aut fit ſine ſcriptura, illaq; aut parte præſente coram teſtibus, aut parte abſente teſtibus audientibus, & de illa deponentibus, aut fit in ſcriptura, vt puta in inſtrumento, teſtamento in præcibus; & illa vtiq; fit, aut preſente parte, aut abſente, de quibus ſingulariter inſpiciamus. Extraiudicialis ſine ſcriptura parte præſente, coram teſtibus probat, & releuat ab onere probandi. l. publia meuia. §. fin. ff. de probat l. generaliter in fine. vbi Doct. C. de non numer. pecu. Bald. in l. 1. nu. 4. C. ne ex delicto deſunc. & in l. quoniam. nu. 7. in fin. ff. de his qui not. infam. Soccin. in conſ. 228. nu. 9. lib. 2. Crauetta in conſ. 267. n. 1. Imol. in conſ. 138. col. 2. Alex. in conſ. 53. col. 1. lib. 1. & in conſ. 19. lib. 4. & in conſ. 76. lib. 6. per tex. in l. cum te. la. 2. C. de tranſact. in l. fin. C. de fideicommiſ. & in c. per tuas. de probat. & pars dicitur præſens etiam quando pro ea adeſt procurator, nuncius, vel negociorũ geſtor. d. l. certum. 6. §. ſi quis abſente ibi certe procuratorem. ff. de confeſſis. Crauetta in conſ. 272. nu. 16. Aret. in conſ. 64. col. 1. ver. ſecũdum patet. Sed vt probet oportet, quod à parte præſente, ſeu procuratore pro ea acceptetur; & confitentem obliget. Cyn. in d. l. 1. quæſt. 6. C. de confeſsis. vbi Salycet. in 15. oppoſit. & in l. iubemus. C. de liber. cauſ. & in l. generaliter. q. 6. C. de non numer. pecun. Bald. in auth. quod obtinet. C. de probat. Dec. in conſ. 146. col. 1. Alex. in conſ. 20. num. 1. lib. 4. Aret. conſ. 26. Curt. conſ. 78. Curt. Iun. conſ. 149. Soccin. reg. 73. controuertitur, limitatur, diſtinguitur, & declaratur per Maſcardum in concluſ. 346. per totam lib. 1. de probat. extraiudicialis ſine ſcriptura parte abſente teſtibus audientibus; ac de ea deponentibus, non probat. d. l. certum. 6. §. ſi quis abſente. ff. de confeſſis. l. vlt. & ibi glo. ff. de interrogat. actio. gloſ. in l. cum de indebito. §. vlt. ff. de probat. Bald. in conſ. 380. nu. 5. lib. 5. Ruyn. conſ. 199. nu. 13. lib. 2. Natta in conſ. 21. nu. 9. lib. 1. Pariſ. conſ. 120. num. 4. lib. 1. Marſ. ſing. 339. Gabr. de confeſſis lib. 1. concluſ. 1. controuertitur, limitatur, ampliatur, & diſtinguitur apud Fely. in c. ſi cautio. n. 25. de fide inſtrum. Gabriel. vbi ſupra, & apud Maſcard. in concluſ. 347. per totam vbi ſub n. 1. ver. ab iſtorum ex Bald. in l. cum falſa in 1. oppoſ. C. de iuris, & fac. ignor. dicit transferre onus probandi contrarium in confitentem. verum emiſſa non ad obligandum, ſed ad probandum attenditur, & probat, & ſi facta ſit parte abſente Egid. deciſ. 692. Rota diuer. in deciſ. 121. nu. 29. & de æquitate canonica, plenè probat, vt poſt Butr. Card. Imol. & Fely. in d. c. ſi cautio de fide inſtrumen. probat. Gabr. lib. 1. de confeſsis concluſ. 1. nu. 46. & 47. ſequitur, & cõmunem dicit Rota diuer. in deciſ. 4. nu. 1. par. 2.

Confeſsio extraiudicialis in ſcriptura, vt puta in inſtrumento, teſtamento; & in præcibus, & ſimilibus probat; vt in inſtrumento dicit Iaſ. in conſ. 36. in princ. lib. 3. etiam parte abſente. l. ſi deſiderium. C. depoſiti, vbi Bald. Caſtren. in conſ. 84. Cremen. ſing. 104. Rota diuerſ. deciſ. 168. nu. 4. deciſ. 693. nu. 3. par. 1. & in deciſ. 604. nu. 5. par. 1. Surd. deciſ. 10. nu. 7. Maſcard. concluſ. 360. lib. 1. de probat. vbi ampliat, limitat, & declarat in teſtamento ſi ſit iurata, vt in inſtrumento vtiq; probat contra confitentem, & ſi facta ſit parte abſente. Bart. in l. cum quis decedens. §. codicillis ff. de leg. 3. Bald. in l. rationes. C. de probat. & in conſ. 14. lib. 2. & in conſ. 262. lib. 3. Ruy. in conſ. 128. nu. 16. lib. 2. Aliàs ſine iuramento ſubſtinetur in vim legati fauore abſentis. Bart. in d. l. ſi quis decedenſ. d. §. codicillis. ff. de legat. 3. Bald. in

l. non

l. non ſolum. §. ſi liberationis. ff. de liber. legat. Butr. & Abb. in c. ſi cautio vbi Fely. nu. 9. de fide inſtrume. & ſi nulla extent verba diſpoſitũ legatum importantia. Cyn. poſt Petrum. in l. generaliter. q. 8. nu. 11. C. de non numer. pecu. vbi Caſtren. nu. 5. cum alijs allegatis per Surd. in deciſ. 250. nu. 1. & ſequen. & deciſ. 285. nu. 5. Aret. conſ. 64. Rota diuer. deciſ. 685. num. 7. par. 1. Maſcard. concluſ. 359. per totam. Item facta in præcibus probat contra confitentem; vti facta in iudicio. l. cum precum vbi Bald. & Salyc. C. de liber. cauſ. l. 2. C. de inſtit. & ſubſt. Oldrad. in conſ. 292. Dec. in conſ. 534. ſub n. 4. Cuman. conſ. 73. Imol. in conſ. 127. quando preces fuerunt productæ. Soccin. in conſ. 244. & conſ. 41. col. pen. lib. 1. Rota diuer. in deciſ. 266. num. 4. par. 2. latè Maſcard. in concluſ. 368. per totã lib. 1. de probat. & n. 1. & 21.

A confeſſione debiti *eſt itaque intelligendum de ſimplici confeſſione facta in iudicio, per allegata in princ. & illa dicitur, quæ fit coram Iudice pro tribunali ſedente: Io. And. in addit. ad Specul. tit. depoſitio. §. 2. Abb. in c. at ſi clerici col. 2. vbi etiam Fely. de iudic. idem Abb. in c. fin. de confeſſis. gloſ. & Bart. in l. cum ſcimus. C. de agric. & cenſ. lib. 11. ſi enim fieret coram Iudice in loco non Tribunali, non faceret fidem, niſi vt extraiudicialis. l. 1. C. de confeſ. Soccin. reg. 66. confeſſio. Idem ſi fieret coram Notario abſente Iudice. Bart. in d. l. cum ſcimus. glo. & Bald. in l. iubemus. & in l. interrogatam. C. de liber. cauſ. Fely. in c. quoniam contra. col. 25. de probat. Calder. in conſ. 2. Bart. in l. 4. §. hoc autem. in 6. & 7. oppoſ. ff. de dãno infecto. Alex. in l. ſi confeſſus. ff. de cuſt. reor. Afflict. deciſ. 245. col. 3. Non enim poteſt Notarius recipere confeſſionem, niſi Iudice præſente; vel committente, vt præiudicet confitenti. Afflic. vbi ſupra, & in deciſ. 324. nu. 15. & huius opinionis fuerunt Accur. Salicet. & Bald. in d. l. iubemus. C. de liber. cauſ. ſed benè reputatur tanquam confeſſio extraiudicialis ſcripta in actis per Notarium Mantua in c. at ſi clerici. n. 25. col. 3. ver. contra. de iudic. quæ probat. c. Piſanos. de reſtit. ſpol. Innocen. in cap. qualiter, & quando. col. 2. ver. non negamus. de accuſat. & ibi Felyn. Vant. de nullit. proceſ. tit. quibus modis ſenten. nulla repar. poteſt. nu. 126. & probatur. in c. 1. & 2. de accuſat. in 6. ſed non tantum quantum Iudicialis facta coram iudice Maſcard. concluſ. 357. in princ. & per totam. Nec eſt iudicialis illa quæ fit coram Iudice incompetente. arg. notatorum. in l. capite 5. ff. de adulter. Abb. & Fely. in d. c. at ſi clerici. de iudicijs. Bald. in l. omnes. C. de appellat. & in l. 1. col. vlt. C. de confeſſis. Ang. in l. magiſtratibus. ff. de iuriſdic. omn. iudic. Dec. in d. c. at ſi clerici. Felyn. in d. c. qualiter, & quando. §. licet autem. nu. 9. 47. & 50. de accuſat. amplia limita, & declara, vt per Maſcard. in concluſ. 352. lib. 1. de probat. Minus dicitur iudicialis illa quæ fit coram arbitratore, ſed eſt extraiudicialis. Alex. in conſ. 13. col. 3. conſ. 96. col. 4. lib. 1. Roman. in conſ. 306. Afflict. deciſ. 178. in 6. dubio. corã Arbitro eſt varietas inter Doct. Nam quod teneat, vt iudicialis voluerũt. Imol. & alij in c. præſentata de teſtibus; & quod ſit extraiudicialis, & quod valeat, vt talis voluit. Cynus in d. l. 1. C. de confeſſis. Afflict. d. deciſ. 178. nu. 7. Maranta par. 6. de confeſſione. n. 31. fol. 395. & vtraq; eſt vera: Nam prima eſt vera ſi Arbiter proceſſit iuris ordine ſeruato ad inſtar Iudicis, quia tunc dicitur iudicialis. Imola in d. c. præſentata. de teſtibus Bart. in d. l. 1. C. de confeſſis. Nam hodie Arbitria ſunt redacta ad inſtar iudiciorum. Bart. & Caſtr. in l. 1. ff. de arbitris, ſecus ſi proceſſerit iuris ordine non ſeruato, ita debet intelligi, Cyn. Afflict. & Maran. vbi ſupra, Maſcard. concluſ. 344. ſub nũ. 8. & ſequen. & confeſſio dubia ſemper eſt interpretãda in fauorem confitentis. l. ſi quis intentione ambigua. ff. de iudic. Dec. in conſ. 278. nu. 10. in conſ. 493. nu. 16. & in conſ. 539. n. 2. Mohed. deciſ. 37. Rota diuer. deciſ. 287. nu. 4. & deciſ. 462. nu. 1. par. 1. & in deciſ. 80. num. 21. par. 2. & in deciſ. 613. nu. 10. par. 1. hanc non approbat Maranta par. 6. de confeſſione. n. 32. fol. 396.*

Seu mandati relaxatione in vim obligationis in forma Cameræ, *Et quidem nec de iure à mandato vigore Cameralis obligationis relaxato datur appellatio. Soccin. Iun. in conſ. 138. nu. 5. lib. 3. & interpoſita non retardat executionem. Lancel. de attent. appellat. penden. Limita 53. nu. 59. Galleſius ad formam Cameræ ſumm. quæſt. poſt proceſſ. inciden. nu. 7. & 13. fol. 155. & 156. & ita diſponit hoc Statutum; Nam ad finem, & effectum impediendi illius mandati executionem, & ipſius executoris proceſſum appellatio non datur; ſed ad effectum; vt ſine impedimento executionis cauſa appellationis deuoluatur bene conceditur etiam ſi à mero executore interpoſita fuerit. Specul. de act. ſeu petit. §. ſuper petitionibus ver. ſed quid ſi ante. Innocent. in c. cum inter canonicos. de elect. Butr. in c. dilecto. de appellat. col. 2. vbi Franc. in vlt.*

in vlt. notab. Et ideo ſignatura ſolet quãdo fuit actum vigore Cameralis obligationis, committere cauſam cum clauſula ſine praiudicio legitimæ executionis. Verum ratione exceſſus licita eſt appellatio Bald. in c. licet, de off. ordin. & in conſ. 428. lib. 1. Dec. in c. nouit. num. 3. de appellatio. cum alijs allegatis per Contardum de moment. Limitat. 19. in princ. Sed hoc nõ poteſt procedere in obligatione Camerali, quæ continet in ſe certam liquidam ſummã, vel aliquam aliam rem nulla liquidatione indigentem; niſi fortè vltra id quod in ea continetur fiat executio; quo in caſu daretur appellatio, vel ſimpliciter, vel cum alia clauſula ſalutari ſi quid exequendum exequatur, ſin minus causã appellationis cognoſcat; et id quando in petenda illius executione non eſt proceſſum, vt dicit Galleſ. vbi ſup. n. 12. Nam facta liquidatione proceditur ad confeſſionem debiti, & deinde ad executionem, vt hac ſeruata forma non poſſit dici per Iudicem exceſſum per rationem quam adducit Gemi. in conſ. 99. et eſt caſus in c. conſtitutus de appellat. et ideo non datur appellatio; quæ executionem impediat; ſed actio ad ipſam reuocandã, vt per Io. Mon. et Io. And. in c. cum venerabilibus, §. porrò, de ſent. excom. in 6. Galeſ. vbi ſupra, n. 13. Sed quia ſunt multa exceptiones quæ hanc mandati relaxationẽ poſſunt reddere adeo turbidam; vt poſſit etiam iniuſta videri; quas, vltra illas tres falſitatis, quietationis, et ſolutionis poſitas à Galleſio fo. 52 n. 2. fo. 60. n. 3. dinumerat Carolus de Graſſis in tractatu de exceptionib. et Cõtardus in l. 1. C. ſi de momen. poſſeſ. fuerit appellatum, et nos ſupra in c. 82. Lucas Petus li. 4. cap. 4. nu. 5. et lib. 3. cap. 2. num. 11. ver. habita. et num. 12. & ſeq. Rota diuer. deciſ. 50. n. 30. par. 2. ex iſtis conſueuit ſignatura cõmittere cauſas aliquando ſimpliciter, aliquando cum d. clauſula. Si quid exequendum. Nã, et vbi agitur vigore Cameralis obligationis poteſt inferri grauamẽ; quod faciat cõcedere appellationem; vt nos ſæpè docuit vſus fori; et deſuper poſſemus compilare tractatũ colligendo caſus, in quibus obligatione Camerali nõ obſtante fuit conceſſa, quia de iure erat concedenda appellatio, vt ſæpe reſcripſerunt illi Reuerendiſsimi Patres Signatura Iuſtitiæ iudicantes iuſtitias, de quorum munere poſt alios ſcripſit R. P. D. Io. Baptiſta Marcheſanus, vnus ex eis.

De hoc ſtatuto, ac illius praxi tradit Lucas Petus lib. 4. c. 4. et in eo non eſt ſeruanda forma tradita ſupra in c. 82. de executione Inſtrumẽtorũ, quia ibi non loquitur de Inſtrumentis Cameralibus, Nam habenti debitorem in forma Cameræ obligatum, breuiori via ſuccurſum eſt per hoc ſtatutum; quam per remedium executionis inſtrumenti de quo ſupra in d. c. 82. Hoc enim caſu propter confeſſionem; quæ fit in iudicio vigore dictæ Cameralis obligationis, vel ab ipſo reo; vel ab eius procuratore, de qua in dicta formula poſita per Galleſ. in princ. ſui tractatus, voluit ſtatutum non ſolum exequi poſſe, ſed & etiam denegauit appellationẽ ad effectum impediendi illius executionem, licet ad effectum deuolutiuum, appellationem permiſerit adherẽdo iuri communi, vt mox dixi & patet in d. c. 82. fol. 124. ſub n. 50. & fol. 125. ſub nu. 10. et ideò in quadam cauſa vbi dicebatur de nullitate mãdati ob non ſeruatam formam ſtatuti capit. 82. de executione Inſtrumentorum; dixi illam non eſſe adhibendam in executione Inſtrumentorum Cameralium, & mandatum vigore Cameralis obligationis relaxatum ſine illa forma ſubſiſtere iudicaui.

Et hoc ſtatutum appellationem à relaxatione mandati vigore obligationis in forma Cameræ appellationem denegans dicitur reſpicere ordinatoria; non autem deciſoria, Franc. in cap. ſi duobus, §. 1. ver. quid autem ſi laicus. & in capit. vt debitus. col. 8. ver. ſeptimò quæritur. de appellatio. et in ſimili dicitur de ſtatuto tollente omnem exceptionem præter exceptionem ſolutionis de quo ſupra, c. 82. quod ſcilicet ſit ordinatoriũ Fely. in c. quoniam, n. 12. de conſtit. Tamen eſt ſeruandum nõ ſolum in foro Capitolino; verum etiam in omni alio foro Vrbis, vt fuit reſolutum coram Binarino, vt refert Rota diuer. in deciſio. 452. nu. 6. par. 1. de qua re infra, cap. 178. verſic. an autem ſit ordinatorium, vel deciſorium.

Eſt etiam ordinatorium ſtatutum tollens omnes exceptiones præter quaſdam ab eo dinumeratas, vt facit ſtatutum c. 82. Fely. in cap. quoniam, n. 12. de conſtit. Rota diuer. in deciſ. 452. num. 6. par. 1.

Eſt etiam ſciendum, quod hoc ſtatutum appellationem denegans, non procedit ſi Inſtrumentum Camerali obligatione vallatum ſit nullum; nec mereatur inſtrumenti nomen, quia careat requiſitis de quibus ſupra in d. cap. 82. Nam etſi per ſtatutum aliquæ exceptiones, vtputa ſimulationis, falſitatis, ſolutionis, & quietationis, admittantur tantum; nunquam tamen intelligitur ſublata exceptio iſta hoc non eſt inſtrumẽtum, non meretur inſtrumenti nomẽ; vel eſt nullum. Bart. in l. 1. §. & parui n. 3. ff. quod vi aut

clam. Soccin. conſ. 83. num. 3. & conſ. 97. n. 52. lib. 4. Roman. conſ. 42. nu. 3. Menoch. præſump. 48. num. 24. lib. 2. de præſumpt. Rota diuer. deciſ. 50. nu. 30. par. 2. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 283. nu. 3. Canar. de execut. Inſtr. q. 11. Carolus de Graſſis de exceptionibus, except. 20. per totam. Lucas Petus, lib. 3. cap. 4. num. 3.

Sed confeſſio facta in Inſtrumento nullo; vel inualido valet, & probat contra confitentem in iudicio ordinario, quia nullitas, & inualiditas Inſtrumenti, & principalis contractus non vitiat confeſſionem in eo contentã; vt dixit Paul. de Caſtro in l. ſi ita ſtipulatus, §. Chriſogonus, nu. 4. ff. de verb. oblig. vbi etiam Alexan. Ang. & Imo. idem tenet Bart. in l. 1. §. ſi quis ita, et in l. decem in fine, ff. eod. Angel. in l. 1. C. de præſcrip. 30. anno. Ruyn. in conſ. 54. num. 15. lib. 2. Dec. in l. cum principalis ver. & hoc modo. ff. de reg. iuris. Alex. conſ. 184. nu. 2. lib. 7. Tiraquel. de vtroque retractu. fol. 14. nu. 9. & de conſtit. poſſeſſ. Limitat. 7. num. 19. Sed nu. 25. Limitat atque diſtinguit. Contrarium videtur ſentire Dec. in cap. cum venerabilis num. 14. de except. Roman. in conſ. 294. nu. 2. per text. in l. 1. §. hæc verba ff. quod quiſque iuris & in l. penult. §. docere, ff. ne quis eum qui. cap. relatum. de Cleric. non reſid. l. duo ſunt Titij, ff. de Teſtam. Tutel. l. 1. ff. de contrahen. empt. facit text. in l. fin. ff. de conſtit. pecu. quem ſingularem dicit Bald. in l. ſi abſentis, col. fin. C. ſi cert. petat. Barbat. in conſil. 28. col. 6. lib. 1. & conſil. 43. col. 5. eod. lib. 1. Tiraquel. vbi ſupra diſtinguit. Sed certiſsima ac vera erit ſine diſtinctione ſi inſtrumentum in quo adeſt confeſsio ſit falſum; vel confeſsio ſit de eo quod eſt nullum; vt puta de teſtamento; quia tunc confeſsio eſt ineſſicax. Innoc. d. c. cum venerabilis. de except. Bart. in l. poſt legatum, ff. de his quibus vt indig. cap. principatus, cap. cum Paulus 1. q. 1. Rom. d. conſ. 294. num. 1. & 2. Nec validat teſtamentum; cum ſit nullũ; quia ius reſiſtit. arg. l. nemo poteſt. ff. de legat. 1. l. 15. ff. de inter. actio. Ruy. conſ. 3. nu. 11. lib. 3. Tiraquel. d. Limitat. 7. n. 26. citat cõcordantes.

Ne in vna eademq; cauſa ſecundo liceat prouocare. Cap. LXXX.

A Sententia lata per Iudicem de appellatione, ſeu de reductione ad arbitrium boni viri cognoſcentem, nullus audiatur appellans, niſi quatenus ea ſententia eſſet infirmatoria primæ ſententiæ diffinitiuæ, ſeu vim diffinitiuæ habentis. quo caſu, & ab ea parte infirmationis tantum, appellari poſſit ad Senatorem, qui ſi non ipſe, aut illius officiales fuerint, qui primam ſententiam tulerint, de cauſa ſicut Iudex appellationum cognoſcat. Si verò idem Senator, aut illius Iudices de cauſa cognouiſſent; Conſultor, vt infra dicetur, eligatur, cuius conſilio cauſa terminetur. Declarantes quòd omnino in nulla cauſa ſeu caſu, ſecundo liceat prouocare; ſed duæ conformes ſententiæ habeant vim trium, & rem faciant iudicatam: Quod Statutum in omnibus Curijs inter Ciues incolas & diſtrictuales Vrbis ſeruari volumus; & aliàs proceſſus contra præſentem Conſtitutionem factus, ſit ipſo iure & perpetuò nullus.

Ne in vna eademq; cauſa ſecundo liceat prouocare. Cap. 180. Gloſſ.

De iure communi ſecundò, ſed non tertiò in vna eademq; cauſa licet appellare l. 1. C. ne liceat in vna eademq; cauſa tertiò prouocare capit. ſuper nobis 65. de appell. c. ſi autem. in princ. & §. vnde 2. q. 6. Federic. Schench. de appell. n. 13. Quod procedit etiam ſi ab interlocutoria fuerit appellatum d. l. 1. ne liceat tert. prou. c. cum cauſa, & ibi Doct. de re iud. Spec. de appell. §. 7. c. ſi quis in quacunque 2. q. 6. Ex diſpoſitione ſtatuti huius ſemel tantum appellare licet. De validitate huiuſmodi ſtatuti contra diſpoſitionem iuris communis prohibentis ſecundo prouocare dubitari poteſt; quia ſtatuta inferiorum appellationẽ prohibentia nullam habent firmitatẽ ſecundum Bart. in l. omnes populi 3. q. princ. ff. de iuſt. & iur. quem omnes ibi ſequuntur. Doct. in c. ſicut Romana de reſcript. vbi Ripa, n. 19. dicit cõmunem. Bald. conſ. 86. lib. 3. Rol. conſ. 29. nu. 5. & ſeq. lib. 1. Sed iſta propoſitio limitatur multis modis, vt per Rol. vbi ſupra, & alios, quos citat Viuius opinione 816. per totam p. 2. Sed quia conditum authoritate Papæ, et ſic ſuperioris, res eſt clara quod valet; & extenditur etiam ad iſtã appellationem ſecundũ Soc. in conſ. 39. n. 3. & 10. li. 4. An autẽ cenſeatur ſublatum tertiò prouocare etiam ab interlocutoria tes videtur quod ſic per adducta in prin. Cõtrarium tenet Bal. in l. ſi ex cauſa, §. nũc videndũ. de minor. Alex. in l. 1. n. 15. ff. quod quiſq; iuris. Soc. in cõſ. 39. n. 12. et 13. li. 4. Fely. in c. cauſã quæ n. 27. de reſcrip.

Poteſt etiam dubitari, an procedat ſi prima ſententia ſit in ſecunda reformata; an ſcilicet habeat locum in ea parte, in qua ſunt conformes, vt quoad eã non liceat ſecundo prouocare; & quod

Digitized by Google

& quod nõ procedat videtur, quia ſententiæ nõ ſunt conformes in totum, immò diſcordantes, et adhoc, vt ſit locus non debent in aliquo diſcordare, Rota coram Biſigneto deciſ.2.de ſenten.& re iud. Dec.in c.directæ, nu.6.& 9.de appell.facit Gabriel.in conſ.168.nu.99.& ſeq.lib.1.et ideò Bald. Ang. Imol.Caſtren. & Alex.in l.ſcire debemus ff. de verb.oblig. dixerunt, quod ſi actor petat in iudicio quinquaginta, et probet ſibi fuiſſe promiſſa centum ſuccũbet; niſi probet illa 50. eſſe de centum promiſsis propter diuerſitatem Summæ, ita ex præmiſsis, & alijs arguit Surd. in conſ.102.in prin. Sed iſtis non obſtantibus contrarium eſt verius in caſu huius noſtri Statuti, quo diſponitur expreſsè poſſe tantũ ſecundo prouocare ab ea parte infirmationis, vt ab illa confirmationis ſecundo prouocare nõ liceat: verba enim ſtatuti ſunt in hoc clara, et ideò nõ eſt opus coniecturis l.continuus, ff.de verb.oblig.nam in eo in quo prima non eſt in ſecunda confirmata eſt difformis: in eo verò, in quo eſt confirmata eſt conformis, & in eo, in quo ſunt conformes, eſt locus Statuto, & ſi id non exprimeret, vt probãt latè deductis per Surdum in d. conſ.102. nu.7. & ſequen. cum verò Statutum noſtrum id exprimat ibi quo caſu, & ab ea parte &c. non eſt locus dubitationi, & infra cap. 180. & facit Afflictus in deciſ.362. fuit maximè per totam.

Huiuſmodi ſtatutum, quod non liceat ſecũdo prouocare, eſt correctorium, odioſum, & ſtrictè intelligendũ, quia corrigit ius commune, ſecundum quod licet cuique bis appellare l.1.C.quan. appell.ſit. Anchar.Moder.q.43.n.3.lib.1.Dec. conſ.34.nu.2.& conſ.49. nu.2. Gabr.conſ.56. nu.11.lib.1.Surd.conſ.271.nu.17.& ſequen.

Et ideo non ligat fideiuſſores, quin poſſint ſecundo appellare à ſententia lata cõtra principales, vt in ſpecie nititur defendere Surd.in d.conſil.271.ſub n.16.& ſeq.per totum. Niſi fortè eſſet fideiuſſor de ſtando iuri, et iudicatũ ſoluendo apud acta in Iudicio obligatus: quia tunc ſententia lata contra principalẽ exequutioni mandantur contra ipſum l.1.C.de conſ.l.ſi debitori ff.de iudic.l.2.C.de act. rei iud.Specul.de exeq.ſent. §.ſequitur num.10.Surd.d.conſ.251.ſub n.36. & ſequen.alios citat. Nec extenditur ad emergentia, & incidentia, ſed reſtringitur ad deciſoria litis Surdus deciſ.27. num.10. & 15.

An hoc ſtatutum comprehendat Collegium? & videtur quod ſic propter illa verba generalia, in cauſa, ſeu caſu & quia Collegium dicitur ibi habitare, vbi congregare conſueuit, vel vbi reſidet illius caput Bald. in auth. ſed cum teſtator nu.5.C.ad l.falc.et dicitur ciuis Bar.in l.1. nu.12. ff.ad municipales. Sed cum ſtatutum loquens de Ciuibus intelligatur de veris Ciuibus, non de fictis Bald.in conſ.456.nu.6.lib.1. & ſit ſtrictè intelligẽdum quoties eſt odioſum, vt iſtud prohibens appellationem Aym. conſ.153.n.4. in fin. & cum Collegium ſit perſona ficta Rom. in conſ.436.nu.3.& 4.non poteſt vere, & propriè dici ciuis, quia quod per fictionem eſt tale, non eſt propriè tale l.Cornelia in fin.ff.de teſt.l.2. in princ.ff.de vſufruct.earum rerum, §.conſtituuntur in fine.inſt. de vſufruct. Quod idẽ eſt dicendum de Incolatu, qui non poteſt referri verè, & propriè ad Collegium, vti perſona ficta cum incolatus contrahatur per habitationem l.2. et ibi Doct.C.de incol.l.3.§.hac verba ff. de neg.geſt. Bart. in l.1. §.1. ff.de Fonte Pariſ. conſ.98.numer.39.lib.1.& de hac re fuit diſputatum corã R. P. D. Litta in Roman. cenſus de Incoronatis de anno 1605.

Fuit etiam aliquando dubitatum; an hoc Statutum inter ciues, et incolas habeat locum in cauſa ſeparationis Thori principaliter ſpirituali? Et ego dicebam quod non: quia procedit in prophanis, non autẽ in ſpiritualibus, quas laici prorſus tractare prohibentur c.2.de Iudicijs, vbi latè Doct. Et quod cauſa ſeparationis Thori ſit ſpiritualis, ac fori Eccleſiaſtici patet; quia agitur de ſeparatione Thori matrimonialis, quod ſpectat ad Eccleſiam c.accidentibus 12. de exceſſ. Prælat.vbi Io.And.in prin.Butr. & cæteri omnes, & in diuinis præceptis affirmatiuis 222.dicitur Sacerdos formulam repudij ſibi præſcriptam ſeruet Num. Abbas in c.ex literis nu.11. Boich.num.3.de conſang. & affin. vti enim admonitione Sacerdotali debet quis ad Thorum ſuæ coniugis redire c.præceptũ Domini 21.q.5. vbi gloſſ.ita et Sacerdotali Imperio debet ab eodem matrimoniali Thoro ſecedere, quod ad laicos non ſpectat, ſed ad Eccleſiam, & forum Eccleſiaſticum per mox allegata, & per tex.in capit.1.vbi glo.in verbo, comprouinciales, 33.q.1. & per Concilium Tridentinum ſeſſ.24.cap.20. §.ad hæc. Et cum matrimonium ſit Sacramentum, eius cauſa, ac ipſius acceſſoria, & dependentia, vti eſt ſeparatio Thori ſpectat ad forum Eccleſiaſticum c. debitum.de Bigam. cap.tuum de ord.cogn. cap.lator qui filij ſint legit. & non ligatur ſtatuto laicorum, quia non poteſt ſuper eo, ac illius acceſſorijs diſponere argum. l. fin. ff. de iuriſ.omn.iud.& cap.vt animarum. de cõſtit.in 6. Abbas in conſ.12.num.2.lib.1.

Et ideo videmus ob hãc cauſam multas ciui-

nou currit Baldus in l.quoties, C. de precibus Imper.offeren. Aret.in conſ.100.in princ. Limita 12. quando proceſsus eſt concluſus, & tranſmiſsus ad Conſilium ſapientis, quia donec ſtat penes Conſultorem inſtantia non currit. Sed res eſt dubia, vt per Felyn. in c.cum venerabilis, colum.17.ver.fallit tertio.de exceptio.Caſtren.in l.1.C.de relat. Quando enim eligitur Conſultor in locum Iudicis ſuſpecti allegati vigore ſtatuti, cap.185. tunc tempora à die petitionis Conſultoris, vſque ad diem acceptationis officij conſulendi in fatalibus non computantur ita dictat ſtatutum in d.cap.185.in fine, de quo Lucas Petus lib.5.cap.10. Limita 13. quando inſtantia perempta partes de conſenſu repetunt omnia acta vnico contextu; quia per talem reepilogationem actorum poſsunt inſtantiam peremptam reſtaurare, & poſtea habebitur ac ſi perempta non fuiſset. Bart.in d.l.properandum, vbi etiam Alexand. colum.4. in fine. Bart. in l.Seius, & Augerius, ff. ad l.falcid. & in l.quæ omnia, & in l.mutari, ff. de procurat. Felyn.in cap.venerabilis, colum.5. ver.quarta declaratio. de Iudicijs. Imol. in capit.de cauſis de offic.deleg. Soccin. in conſil.31.colum.5. in princ. lib.1. Et in ſumma inſtantia perempta inſtauratur quatuor modis. Primò per Principem vt dixi ſupra. Secundò modo per reſtitutionem in integrum. Tertiò modo per reepilogationem, vt pariter dixi ſupra. Quartò modo per inchoationem cauſa de nouo; quia perempta inſtantia non perit cauſa, neque ius partis, ſed poteſt actor de nouo cauſam incipere, & nouam inſtantiam fabricare, d.l.properandum, §.fin. & ibi gloſſ. in verbo vigorem, & Doctor. C.de Iudicijs. Bart. in l. petenda, C. de tempor. in integr. reſtitut. & hoc modo tenetur actor indiſtinctè ante omnia reficere expenſas. Afflict. deciſio.7. Baldus in d.l. properandum, §. illo in fine. Lanfranc.in cap.quoniam contra. in fine de probat. Verum accuſator non poteſt inſtantia perempta de nouo accuſare. Alexand.in d.l.properandum, §.fin. vbi etiam Salycetus, Bald.in l.abolitionem, C.de adult. Ioan.de Anania in cap.licet colum.fin. de accuſat. etiam quod accuſator offerat expenſas. Salyc. in l.1. C. vt infra certum tempor.l.ſi is, & l.fin. C.ad Turpill. Capic. deciſio. 206.

Data tamen prius, Verba iſta importunt conditionem. Alciat. in l. cum quærebatur 240. ff. de verborum ſignificatione cum alijs allegatis per nos in tract. de condit. parte 1. cap. 89. num. 21. Quid ſi ſit facta executio poſt declaratam cauſam deſertam, vel appellationem reijciendam, & appellatum ſit, & non ſit data per petentem executionem cautio ante executionem ipſam, an executio tanquam nulla ſit reuocanda, & videtur quod ſic propter appellationem à deſertione, ſeu reiectione appellationis interpoſitam, quia hoc in caſu ſtatutum vult, quod petens executionem prius idonea caueat, qua forma non ſeruata actus corruit, glo. in capit.1. in verbo vocationem, & ibi Baldus de Milite Vaſſallo. qui con. eſt idem Baldus in l.2. colum. fin. C. quomodo, & quan. Iudex. Alexand.in conſil.42.num.26.lib.1. & in conſil.41.num.12.lib.1. Felyn.in cap.fin.colum.1. de probatio. Iaſon.in conſil.191.colum.2.lib.2. nam per illa verba conditionalia, data tamen prius &cæt. ſtatutum inducit formam præcisè ſeruandam; vt ſæpe dixi, et probant allegati per nos de condic. par. 1. cap.88. num.7. & per totum. Contrariũ tamen iudicaui de voto D.Dominici Neruccij, quod ſcilicet in propoſito caſu exequutio ſubſtineatur data cautione poſt executionem in continenti, quia parua mora in caſu iſto ei viſa fuit excuſabilis, & potuit ſecundum eum celeri ſatisfactione purgari, Soccin. iun. in conſ.115.num.21.libro 2. cum alijs latè citatis per Surdum in deciſio.221.num.24. Siuè enim prius, ſiuè Paulo poſt executionem quis caueat eſt huic ſtatuto ſatisfactum. Nam in leuibus nõ intelligitur propter hoc Iudex præuaricator ſtatutorum argum.l.1.ff.de ventre inſpic.l.quamuis, ff. de conditio. & demonſtrat. l. cui Deus, ff. de edilit. edict. Bald. de Syndicatu num.60. forma ab hoc ſtatuto tradita non requiritur vbi fuit actum vigore obligationis in forma cameræ vt infra. c. 177. & de ſtylo mihi teſtatus eſt D. Alexander Poggius in omni foro Vrbis verſatus; à quo expectamus tractatum de proceſſ. executiu. A pronuncia appellationis deſerta, vel reiecta datur appellatio, quia, & ſi interlocutoria ſit, habet vim diffinitiuæ. Bald. in l.2. C. de epiſ. audie. l. intra vtile. ff. de minor. effectus enim deſertionis appellationis plures ſunt. Primus itaq; eſt, quia deſerta appellatione ſententia in cauſa lata à primo Iudice rata manet præcedente tamen Iudicis ad quem declaratione deſertionis. l. præſes. C. quomo. & quan. Iudex. Bald. in conſ. 338. lib. 3. Guido Papæ in conſ. 77. dub. 4. Secundus effectus eſt, quod Iudex ad quem; appellatione deſerta, nullam habet iuriſdictionem in cauſa principali, Bald. in tit. quo temp. Miles.§.fin.& in conſ.20.lib.1.Guid. Pap. d. conſ.77. nu. 5. Immò tunc, nec de nullitate

litate poteſt cognoſcere. Guid. Pap. in con. 10. Cag. in l. 2. q. 166. C. de pac. inter emp. Brun. conſ. 50. n. 8. Sed eam ad ordinarium remittet. Auchar. in conſ. 345. Tertius effectus eſt, quia appellatione deſerta, appellans non habet tempus, quod dari ſolet iudicatis. l. quoniam. C. de appellat. Alex. in conſ. 61. lib. 3. Iaſ. in l. debitoribus. limita 4. ff. de re iudic. Quartus effectus eſt, quod deſertio fingit retro omnia ſubſiſtere. Bal. in l. furtum. §. 1. n. 2. ff. de ijs qui notan. infam. Quintus effectus eſt, quia appellans, appellatione deſerta debet cõdemnari in expẽſis ipſius deſertionis. c. ex parte. 2. de reſcript. c. cum appellat. eod. in 6. Federic. de Senis in conſ. 133. Guid. Pap. in conſ. 48. col. 2. Verum in dubio appellatio non præſumitur deſerta. Iaſ. in l. 1. not. 6. ff. ſi quis cautio. Dec. in conſ. 34. num. 5.

Vt à ſententijs Syndicorum non appelletur. Cap. CLXXVII.

A Sententijs latis per Iudices electos ad ſyndicandum Senatorem & Iudices, eiuſq; officiales, Cõſeruatores, & alios Officiales quocunq; nulla recipiatur appellatio; ſed vnica ſententia rem faciat iudicatam.

Vt à Sententijs Syndicorum non appelletur. Cap. 177. Gloſſ.

Supra c. 13. dictũ eſt, de ſyndicatu Senatoris, & aliorum officialium; Verum quia iſti tandem ſuam proferunt ſententiam; vel abſolutoriã, vel condemnatoriam, huius occaſione dubitatur an ab ea liceat appellare: & cõmunis regula eſt quod omnis grauatus valeat appellare. l. & in maior. C. de appellat. l. 1. ff. eod. c. omnis oppreſſus. 11. q. 6. glo. in l. qui reſtituere. ff. de rei vindic. Bald. in rubr. C. de appellat. in contrariũ eſt tex. in l. nulli. C. quor. appel. non recip. vbi Doct. & Cyn. ita eã legem intellexit; quod Bart. intelligit quando eſt condemnatus pro delicto cõmiſſo in officio, & ita firmare videtur Paris de Puteo in tractatu de ſyndicatu. in verbo, appellatio. n. 16. & ſeq. Quod eo magis procedere debet ſtante ſtatuto prohibẽte appellare à ſententijs ſyndicorum, quia ligat etiã officialem forenſem ratione delicti in officio commiſſi, auth. qua in prouincia. C. vbi de crimine; quod tamẽ intelligi debet de appellatione friuola. Bald. in l. fin. C. de ſenten. per tex. in c. vt debitus honor. de appell. Bart. in l. 1. ff. quod vi aut. clam. & in l. 1. §. interdum. ff. à quibus appellare non liceat. Paris de Puteo de ſyndicat. in ver. An ſi ſtatuto, n. 1. & 2. illa enim non iuſta appellatio cenſetur à ſtatuto prohibita; Item ſtante hoc ſtatuto prohibente appellare intelligitur à diffinitiua, nõ enim ab interlocutoria; quia ab ea appellabitur, cum cauſa legitima, Bal. in l. incerti. de interdic. Innoc. in c. ſignificauerunt. de teſtibus. Bal. in c. 1. de milite vaſſallo, vt puta quia ſyndicus non velit probationes recipere; nam ex hoc datur appellatio. d. c. ſignificauerunt. de teſtibus. Paris de Puteo vbi ſupra, in verbo, an ſtante dicto ſtatuto. & Amodeus de Caſtello de ſyndicatu, n. 236. & ſeq. firmat indiſtinctè non poſſe appellare officialem condemnatum pro delictis cõmiſſis in officio. per tex. in d. l. nulli, & per Specul. de appell. §. in quibus. ver. tertio nota. quod tamen limita vt dictũ ſupra in d. c. 13. in fine. Sed quid ſi officialis cõueniatur, quia pupillo, vel Minori Tutorẽ, & Curatorem non dedit; vel dedit minus idoneũ, & ſatiſdationem non ſuſcepit, vel ſuſcepit minus idoneam, ex quibus pupillo, vel minori damnũ euenerit, an de illo damno teneatur in ſyndicatu? & dic quod ſic per tex. in l. in magiſtratu. C. de magis conuenien. in l. 1. §. in magiſtratibus. ff. eod. l. 3. C. eod. l. tutores. 5. in fin. ff. de confir. tuto. §. ſciendum. inſtit. de ſatiſd. tutor. d. l. 1. §. ſi magiſtrat. ff. de magiſtr. conuenien. §. nos autem. inſtit. de attil. tutor. l. 1. §. fin. C. de tutor. illuſtr. perſona. l. vlt. C. de magiſtr. conuenien. limita & declara vt in §. fin. inſtit. de ſatiſd. & in l. 1. §. neq; prætor. ff. de magiſtr. conue. & in §. ſi præſes. tenetur etiam, qui approbat ſatiſdationem tutoris, & curatoris electi. d. l. 1. §. diuus. ff. de mag. conue. & in l. vltim. C. eod. Sed ſunt prius diſcutiendi tutores, curatores, fideiuſſores, & approbatores, quã officialis: l. 1. & l. aduerſus. 4. C. de magis conuenien. qui quidem officialis ſi fecerit omnia, quę ad ſe pertinebant in dando tutore, & curatore; tunc enim quamuis poſtea ſoluendo eſſe deſierit, tamẽ erit extra periculum. l. 1. §. ſi magiſtratus. & l. quod ad heredem. 6. §. vero cauit. ff. eod. Et actio hæc competit pupillis, minoribus, & eorum heredibus, & tutori; qui ſoluit pro contutore. d. l. 1. §. non tantum. ff. de magiſtrat. conuenien. l. 2. ff. eod. contra officialem, & eius heredes. d. l. in magiſtratu. 3. & l. non ſimiliter 4. & l. quod ad 6. ff. eod. l. 2. C. eod. Item cõtra patrem officialis de peculio. d. l. 1. §. fin. ff. eod. contra fideiuſſores nominatoresq; officialis. d. l. 1. in princ. Itẽ contra collegas d. l. 1. §. ſi inter. Sed ſinguli officiales ad quos ſpectat tenentur pro virili. l. ſi tu 3. C. de magiſtr. cõue. l. in magiſtratus. 7. ff. eod. niſi vnus ſolus in

ſoli-

ſolidum geſſerit. d.l.1.§.ſi inter. cui autem incũbat onus probãdi vtrum fideiuſſores tempore quo dati ſint eſſent idonei, vel ne: tradit tex.in d.l.1.§.ſi magiſtratus. verſ. probatio autem vbi dicit ſpectare ad officialem probare tunc fuiſſe idoneum; non autem ad pupillum; nec minorem, nec ſufficit officiali dediſſe tutorem idoneum; niſi & idoneum fideiuſſorem ab eo exegerit. d.§.ſi magiſtratus. Et ſicut Deus ſtetit in Synagoga Deorum; in medio autem Deos dijudicat. Pſal. 81. ita ſedens in medio eorum iudicabit iuſtitias. Iudicate itaq; Egeno, & Pupillo: humilem, & pauperem iuſtificate. eod. Pſalm. 81.

De appellatione, & reductione à ſententijs Arbitrorum & Arbitratorum.
Cap. CLXXVIII.

A Sententijs Arbitrorum intra decem dies appellare, & de nullitate dicere liceat; & ſimiliter à laudis Arbitratorum intra eoſdem decem dies liceat de nullitate dicere & petere reductionem ad arbitrium boni viri. Quæ omnes cauſæ intra tres menſes terminentur: quibus elapſis prima ſententia, arbitrium ſiue laudum firmum remaneat.

De appellatione, & reductione à ſententijs Arbitrorum, & Arbitratorum.
Cap. 178. Gloſſ.

Supra c. 100. in fine ver. an autem à ſententia diximus ab arbitrio neceſſario dato à Iudice vigore ſtatuti appellationem concedi, huc noſtro ſtatuto. A ſententijs Arbitrorum intra decẽ dies appellare; & de nullitate dicere licet, & ſimiliter à laudis arbitratorũ intra eoſdem decem dies licèt de nullitate dicere, & petere reductionem ad arbitrium boni viri, qui quidem decem dies incipiunt currere à die latæ ſententiæ, ſi pars fuerit citata; ſi non fuerit citata die ſcientiæ. Corn. in conſ. 17.col.4.lib.4.Crau. de antiq.temp.par.2. n.2.Gayl.obſer.140.lib.1.huius occaſione dubitatur an hoc ſtatutum licentiã appellandi, ac reductionem ad arbitriũ boni viri petendi concedens procedat nõ ſolum in ſententia Arbitri neceſſarij vigore dicti ſtatuti. c. 100. à Iudice dati, ſed & etiam in ſententia Arbitri voluntarij? & quidẽ de iure à ſententia Arbitri voluntarij non auditur appellans, ſed conceditur reſtitutio in integrũ per allegata ſupra in d.c.100. d.ver. An autem à ſententia. Vnde cũ in d.c.100. nihil de appellatione à ſententia Arbitri diſpoſitũ legatur, credendum eſt hoc ſtatutum licentiã appellandi à ſententia Arbitri concedens intelligere de ea ſententia; quæ lata fuit ab arbitrio neceſſario vigore d.ſtatuti.c.100.à Iudice data, ſicut enim ibi ſtatutũ loquitur de Arbitris neceſſarijs, ita credendum eſt quod hoc ſtatutum loquatur de appellationibus interponendis, à ſententijs Arbitrorũ vtiq; neceſſariorum, quia vnũ ſtatutum ab alio interpretatur, ſuppletur, & declaratur. Bero. in conſ.110.n.17.lib.3.Dec.in conſ.42.n.3.& 13. in conſ.553.n.8.Soco.in con.242.n.9.lib.2. Bru. de ſtatut.art.5.q.3.& q.10. Alciat. in conſ. 59. n.10.ver.Secundo reſpõdeo.Rol.in conſ.62.n.30. lib.3. Ruyn. in conſ.201.n.5.lib.1.& in conſ.8. n.12.lib.5.Anchar.Iun.in q.126.n.8.lib.1. Verum ſi ſuper Inſtrumentis fuerit factum compromiſſum, & datum laudum eatenus conceditur ab eo appellatio, quatenus contra eos eſt laudatũ; in eo verò quod ſuper eis non eſt laudatum remanent in ſuo ſtatu. Alex.in conſ.21. in princ. lib.1. Fely.in c.cum olim.in fin.de præſumpt. Rota diuer.in deciſ.171. par.2.& cum laudum datũ ſit ad executionem alicuius inſtrumenti, ſecundum eundem inſtrumentũ intelligi debet illud cuius executionem fuit prolatum, vt declarat Corn.in con. 37. col. 5. ver. nec huic. lib. 3. facit Bart.in l.ſi fundus.§.in vendit.ff.de pignor. Cepoll.in con.57 col.5. in princ. Sed laudum ab arbitro ſiue volũtario, ſiue neceſſario latum propter enormem læſionem, ac nullitatem; quamuis iuratum reſcinditur per reductionem ad Arbitrium boni viri, petita prius iuramenti abſolutione. Felyn.in c.ex tranſmiſſa, col.1. de præſcript. Doct. in c. quintauallis. de iure iur. Iaſ. in l. quidam. col.8. ff. de verb. oblig. Fely.in c.ſi diligenti. de for.comp. & in c. fin. de maior. & obed. Soccin. in conſ. 220. in conſ.283. & in conſ. 299. lib. 2. Gratus in conſ. 118. nu. 18. lib. 2. huius opinionis fuit etiam ante allegatos Io. Andr. in addit. ad Spec. de arbitr. §. fin. ver. quid ſi factum ſit. Oldrad.in conſ. 156. Guid.Pap.deciſ. 519. cum alijs allegatis per Seraph. de priuil. iuram. priuil. 83. nu. 100. & in priuileg. 136. nu. 4. & ſequen. teſtatur de communi, quod procedit etiam ſi per ſtatutum ſit prohibitum appellare, & reductionem petere. Abb. in conſ. 44. par. 1.

Sed ſi fuerit à ſententia, ſiue laudo appellatum, an liceat appellanti ſuæ appellationi renunciare inuito appellato? & eſt diſtinguendum. Aut enim per Iudicem appellationi eſt delatum,

aut

aut non, & primò caſu appellationi renunciari non poteſt per partes, ſecundo verò caſu poteſt renunciari, & ad Iudicem reuerti, vt per Cynum in l. omnem honorem, ver. modo quæro, Salycet. nu. 3. ver. quæro C. quan. prouoc. non eſt neceſ. Dec. in l. penult. nu. 18. C. de pactis Rota in nouis deciſ. 49. alias 369. nu. 1. de appellat. & diuerſorum in deciſ. 170. num. 4. par. 1. Tiraquel. de retract. lignag. ad finem nu. 25. Crauett. in conſ. 80. n. 10. facit quod notat. Abb. in c. ex conqueſtione. nu. 11. & ſequen. de reſtit. ſpoliat. Fely. in c. ex parte nu. 4. & 5. de reſcriptis, dicit poſſe renunciari ante citationem partis, idem dicit Maranta in 6. parte actu 2. num. 331. Oſaſ. deciſ. 131. n. 12. & 13. Cumminia rita 88. nu. 93. Idem erit ſi appellatio ex ſpeciali fauore concedatur. Vrſill. ad Afflict. in deciſ. 83. nu. 3. Sed ſi appellatus non obſtãte renunciatione appellantis voluerit cauſam proſequi; & ideo pro ea proſequenda fecerit plures expenſas, an ad eas appellans quamuis appellationi renunciauerit nihilominus teneatur; & puto eſſe ſimiliter diſtinguendum videlicet; aut ſumus in caſu in quo non potuit renunciare, quia per Iudicem appellationi fuit delatum, & tenebitur ad expenſas proſecutionis factæ per appellatum; quia eſt in eius arbitrio acceptare renunciationem, & cauſam non proſequi, & illam non acceptare; & cauſam proſequi; quæ culpa appellantis eſt deuoluta, & pendet indeciſa coram Iudice ad quem; vt eius dãno, & ſumptibus poſſit terminari. c. damnum. 86. vbi Dyn. de reg. iur. in 6. faciunt allegata infra c. vlt. ver. ſed quid ſi fuerit liti.

Si ſumus in caſu in quo appellans potuit renunciare appellationi: quia Iudex à quo appellationi non detulit; & tunc appellatus non poteſt vlterius proſequi cauſam coram Iudice appellationis, & ſi proſequetur nulliter, & iniuſte actum erit, & ipſe tenebitur ad expenſas factas in proſequutione; quia poteſt à Iudice, qui pro eo ſententiam tulit, ſi ille ordinarius ſit; ſententiæ executionem obtinere. c. quod ad conſultationem. de re iudic. l. à diuo pio. in princ. & ibi Bart. ff. de re iudic. l. properandum. §. ſin autem. C. de iudic. cũ alijs allegatis in tract. de differentijs in diuiduorum vtriuſq; iuris in ver. iudex ordinarius ver. 18. differunt.

De appellatione à confeſſione debiti.
Cap. CLXXIX.

A Confeſſione debiti, ſeu mandati relaxatione, in vim obligationis in forma Cameræ, appellare non liceat, ad effectum impediendi executionem; ſed tantum ad effectum deuoluendi cognitionem ad Iudicem Appellationum: qua deuolutione nõ obſtante, ad executionem dictæ confeſſionis procedatur; & nihilominus de dicta appellatione per Iudicem præfatum intra legitima ſupra præſtituta tempora cognoſcatur.

De appellatione à confeſſione debiti.
Cap. 179. Gloſſ.

Confeſſio eſt duplex vna iudicialis, extraiudicialis altera, iudicialis eſt, illa quæ fit in iudicio, & in ciuilibus habet vim ſententiæ, & rei iudicatæ, vt aliud non expectet, niſi præceptum de ſoluendo. l. vnica. C. de confeſſis. l. 1. l. iulianus. 3. l. certum. 6. §. ſi alia. ff. eod. l. 1. §. fin. l. ſi quis 7. & l. ſi quis. 8. ff. de interrog. act. & ideo a confeſſione debiti ſtatutum negat appellationem ſuſpenſiuam, quod idem facit ius commune. l. ad ſolutionem 5. C. de re iudic. l. tale pactum. 40. §. 1. ff. de pactis. l. abſtinendum. 4. C. quor. appel. non recipi. l. & publicarum. 8. C. eodem. Bart. Bald. Salicet. & Paul. de Caſtr, in l. 2. C. eod. c. cum ſpeciali. §. porro. de appellat. c. quicumq; 2. q. 6. Rot. deciſ. 98. num. 1. par. 1. diuerſorum. Et partes Iudicis in iudicialiter confeſſis ſunt dare terminum ad ſoluendum. l. certum. 6. §. ſi alia quacumq; ff. de confeſſis. l. ſi debitori. 21. ff. de iudicijs l. debitoribus. 31. ff. de re iudic. ipſoq; termino elapſo in exequendo. l. 1. ff. & C. de confeſſis. Soccin. Iun. in conſil. 11. nu. 4. lib. 2. Maranta par. 6. de confeſſione. nu. 21. Rota in nouis. deciſ. 425. Rom. in conſ. 391. Iaſ. in l. fin. nu. 39. ff. de verbor. obligat. & in l. imperator. nu. 10. ff. de legat. 1. latè Maſcard. in concluſ. 344. & in concl. 348. Rota diuer. d. deciſ. 98. & aduerſus eos ex ſua confeſſione actio datur vſq; ad finalem executionem ſine intermedio appellationis, vt probant allegata iura. limita. 1. niſi alius quam is, qui ex confeſſione conuenitur, confeſſus ſit, Pariſ. conſ. 19. nu. 6. lib. 3. per tex. in l. ſeia. ff. ad Velleian. Maſcard. concluſ. 386. declara, vt per Rotam diuer. in deciſ. 496. nu. 1. par. 1. & deciſ. 9. nu. 6. par. 2. & ſi ille procurator, tutor, curator, aut defenſor eius fuerit. d. l. certum. 6. §. ſed an & ipſos. ff. de confeſſ. l. vlt. in princ. ff. de act. & oblig. Sed ipſi confitentes tenentur Aduerſario. l. ſi ſine. §. celſus. ff. de interrogat. in iure facie. l. proinde. 29. §. ſi procurator. ff. ad l. Aquil. ſed intelligitur de confeſſione extraiudiciali,

iudiciali: Nam iudicialis procuratoris confeſſio præiudicat Domino. glo. in c. 1. in verbo, non negauit, de poſtul. prælator. glo. in c. ſuborta. de re iudic. Oldrad. conſ. 126. Spec. de confeſſis. §. nunc videndum. ver. ſed nunquid confeſſio Procuratoris. Rota in nouis deciſ. 374. Belam. in deciſ. 164. deciſ. 374. & deciſ. 695. Sed dominus quouis tempore ante ſententiam, dummodo probet factum per errorem eam poterit reuocare, Rota in antiquis deciſ. 506. per notata in c. cum in poſitionibus. de iure iur. in 6. & in nouis. deciſ. 260. & in deciſ. 60. Dec. in conſ. 493. nu. 29. de qua re latè, Maſcard. concluſ. 369. confeſſio procuratoris, Rota diuer. deciſ. 613. nu. 9. par. 1. dicit poſſe reuocari etiam non docto de errore, & allegat Rotam in deciſ. 2. de cõfeſſis, & in deciſ. 19. de procurat. in nouis, & in deciſ. 32. de teſtibus in antiquis, tutoris verò curatoris, & executoris confeſsio in iudicio, vtiq; præiudicat, Rom. in conſ. 389. nu. 3. extraiudicium non præiudicat; vt dixi, & probant allegati per Tiraquel. de retract. conuent. §. 4. glo. 6. nu. 12. quod idem voluerunt Bart. Bald. Fulgoſ. Roma. Caſtren. Alex. Soccin. & Iaſ. in l. 2. §. fin. ff. ſi cert. petat. Federic. de Senis in conſ. 54. Bald. in conſ. 123. lib. 3. & in conſ. 187. eod. lib. 3. Anch. in conſ. 57. Rom. in conſ. 352. Caſtren. in conſ. 186. lib. 1. Fulgoſ. in conſ. 209. Soccin. in conſ. 3. lib. 2. Alex. in conſ. 132. col. 2. lib. 4. Aret. in conſ. 4. Guid. Pap. ſing. 650. Dec. in conſ. 196. ver. tertio non obſtat. & in conſ. 493. ver. & ideo. Ruy. conſ. 70. n. 2. lib. 4. intellige, & declara; vt per Rotam diuer. in deciſ. 177. nu. 1. & 2. par. 2. Limita ſecundo niſi pupillus ſit confeſſus. d. l. certum. 6. §. in pupillo. ff. de confeſsis; quod intellige ſine tutoris auctoritate d. §. in pupillo. & l. clarum. C. de actor. præſt. Roma. in conſ. 257. num. 3. eſt enim pupillus ipſo iure tutus ab omni præiudicio. c. paruuli. 22. q. 5. Speculat. de confeſsis. §. ſequitur. in princ. & de reſtit. in integ. §. 2. Bart. in l. 1. col. penult. ver. oppono. C. de confeſsis. Doctor. omnes in d. §. in pupillo. Confeſsio verò minoris valet etiam ſine auctoritate curatoris. d. l. certum. 6. §. vlt. ff. de confeſsis. l. ſi ex cauſa iudicati. §. 2. ff. de minor. Specul. d. §. ſequitur. de confeſsis. in princ. Dyn. conſ. 38. Bart. in l. 1. col. penult. C. de confeſſ. Sed ei datur reſtitutio in integrum d. l. certum. 6. §. minorem. ff. de confeſſ. Specul. d. tit. de confeſsis §. ſequitur. in fin. & alij ſupra allegati, & facta in criminalibus à minore non valet niſi in tormentis d. l. clarum. vbi Cyn. & Bald. in 2. notab. C. de auct. præſt. Bald. ad Specul. de confeſsis. ver. nota quod in criminali. Abb. in c. ex parte. col. 3. ver. ex his infertur. de confeſsis & c. fin. eod. Dũmodo cauſæ grauiores nõ ſint. Mar. conſ. 26. n. 9. Doct. in d. l. clarum. idẽ Mar. in conſ. 130. n. 22. Angel. de malefic. in ver. comparent dicti inquiſiti. ver. nec non ſit bene cautus. infr. lib. 2. c. 11. Limita 3. niſi id quod quis eſt confeſſus, nec ius nec natura admittat. l. ſi is. 14. §. fin. ff. de interrog. in iure faciẽ. exemplo. l. cõfeſsionibus. 13. §. fin. & in princ. l. ſi ſeruus. 16. §. fin. & in princ. ff. eod. Bart. in l. ornamentorum. ff. de auro, & argen. legato. Hercula. de negatiua. nu. 198. ver. 13. fallit. l. vnica. C. de confeſsis vbi glo. in ver. ſoluere. ibi ſed eum ius, & natura non reſpuit, Crauetta in cõſ. 29. nu. 2. & in conſ. 48. nu. 7. quod idem erit quando contra eam fuerit iudicatum. Innocen. in c. mulieri. de iure iur. Marſil. in ſing. 252. Rota diuer. in diſcurſu poſt deciſ. 310. nu. 1. & 2. par. 2. Limita 4. niſi confeſsio veritate in contrarium probata, falſa appareat. l. cum falſa. C. de iuris & facti ignor. Dec. in conſ. 536. num. 10. amplia, limita, & declara, vt per Maſcar. in concluſ. 384. & in ſpecie limita in confeſsione falſa iudiciali ſcienter facta. d. l. certum. §. 1. ff. de confeſsis. glo. in d. l. cum falſa. vbi Bart. n. 10. idem Bar. in l. iura. C. de omn. agr. deſer. lib. 11. Maſcar. vbi ſupra. n. 9. & eſt tex. in l. ſi is. 4. ff. de confeſſ. in l. de ætate. 11. §. 1. ff. de interrog. in iure faciẽ. & in §. 2. & in l. ſi filius. 12. ff. eod. Secus enim erit in confeſsione falſa per errorem, & ignorantiam in iudicio emiſſa. l. 2. ff. de confeſ. d. l. de ætate. 11. §. ex cauſa. ff. de interrog. in iure faciẽ. & in §. iuſto. & in §. fin. l. cum fideiuſſorem. 7. ff. de confeſſ. l. cum teſtamento. 8. C. de iuris & facti ignor. l. non idcirco. 9. C. eod. l. non epiſtolis. 13. C. de probat. l. error. C. de iuris, & facti ignor. Non enim fatetur qui errat. l. non fatetur. ff. de confeſsis. Doct. in c. fin. eod. Bart. in l. capite quinto ff. ad l. iul. de adulter. & talis confeſsio erronea poteſt reuocari. Iaſ. in l. 1. col. 2. ver. tertio ſubtilius. C. de errore calculi. l. ſed ſi me putem. & ibi Doct. ff. de condict. indeb. l. cum falſa, & l. poſt diuiſionem. C. de iuris, & facti ignor. l. cũ de indebito. ff. de probat. Curtius in conſ. 69. n. 8. ver. quia videmus, & ſi ſæpius fuit repetita; vel iurata; & ſit erratum in facto, vel in iure, dummodo conſtet de errore. Dec. in conſ. 408. Rom. conſ. 391. Ruy. conſ. 10. lib. 3. Pariſ. conſ. 131. nu. 35. Hercul. de negatiua. nu. 298. ver. 16. fallit Caſtren. in l. ſi poſt diuiſionem. C. de iuris

& fa-

& facti ignor. d. l. non fatetur. ff. de confeſſis vbi Bart. Crauetta de antiquit. tempo. par. 1. in ver. propoſitum noſtrum. nu. 56. Corn. in conſ. 250. col. fin. lib. 4. Bero. in conſ. 87. n. 11. lib. 2. & in conſ. 152. num. 8. lib. 3. docet quomodo cognoſcatur erronea, Rota diuer. deciſ. 83. nu. 2. par. 1. ſed ſi per latam culpam, vel dolo proximam ſit erratum præiudicat. d. l. de ætate. 11. §. qui iuſto. in fine. ff. de interrogat. in iure facie. Limita 5. niſi ad id quod quis ſe feciſſe confeſſus eſt factum non ſit, nec ab eo quo falſo confeſſus eſt, nec ab alio. exemplo. l. vnde Neratius 21. §. fin. cum l. ſequen. ff. ad l. Aquil. d. l. ſi is. 4. ibi ſi tamen. ff. de confeſſus pro qua faciunt allegata ſuperius, & exemplum eorum quos allegat Maſcard. in concluſ. 354. per totam. Limita 6. niſi incertum ſit id; quod quis eſt confeſſus. d. l. certum. 6. in princ. vbi gloſ. & Doct. ff. de confeſſis, Rota diuer. deciſ. 131. n. 2. 4. & 6. par. 1. & deciſ. 462. nu. 1. par. 1. Sed vrgeri poteſt hoc in caſu, vt certum confiteatur. d. l. certum. 6. §. ſi quis incertum. vbi gloſ. & Doct. ff. de confeſſis. Limita 7. niſi non ſimpliciter facta ſit confeſſio, ſed qualificate; quo in caſu eſt diſtinguendum, vt per Abb. in cap. bonæ il 2. col. penult. de poſt. prælat. & per Cor. in conſ. 94. col. 2. & 3. lib. 3. poſt Bart. in l. aurelius. §. idem quæ ſit. ff. de liber. leg. quos ſequitur, & alios citat Maranta par. 6. de confeſſione. n. 27. fo. 394. Rota diuer. deciſ. 802. n. 1. par. 1. Confeſſio extraiudicialis, aut ſit ſine ſcriptura, illaq; aut parte præſente coram teſtibus, aut parte abſente teſtibus audientibus, & de illa deponentibus, aut ſit in ſcriptura, vt puta in inſtrumento, teſtamento in præcibus; & illa vtiq; ſit, aut preſente parte, aut abſente, de quibus ſingulariter inſpiciamus. Extraiudicialis ſine ſcriptura parte præſente, coram teſtibus probat, & releuat ab onere probandi. l. publia meuia. §. fin. ff. de probat l. generaliter in fine. vbi Doct. C. de non numer. pecu. Bald. in l. 1. nu. 4. C. ne ex delicto defunc. & in l. quoniam. nu. 7. in fin. ff. de his qui not. infam. Soccin. in conſ. 228. nu. 9. lib. 2. Crauetta in conſ. 267. n. 1. Imol. in conſ. 138. col. 2. Alex. in conſ. 53. col. 1. lib. 1. & in conſ. 19. lib. 4. & in conſ. 76. lib. 6. per tex. in l. cum te. l. 2. C. de tranſact. in l. fin. C. de fideicommiſ. & in c. per tuas. de probat. & pars dicitur præſens etiam quando pro ea adeſt procurator, nuncius, vel negociorū geſtor. d. l. certum. 6. §. ſi quis abſente ibi certe procuratorem. ff. de confeſſis. Crauetta in conſ. 272. nu. 16. Aret. in conſ. 64. col. 1. ver. ſecūdum patet. Sed vt probet oportet, quod à parte præſente, ſeu procuratore pro ea acceptetur; & confitentem obliget. Cyn. in d. l. 1. quæſt. 6. C. de confeſsis. vbi Salycet. in 15. oppoſit. & in l. iubemus. C. de liber. cauſ. & in l. generaliter. q. 6. C. de non numer. pecun. Bald. in auth. quod obtinet. C. de probat. Dec. in conſ. 146. col. 1. Alex. in conſ. 20. num. 1. lib. 4. Aret. conſ. 26. Curt. conſ. 78. Curt. Iun. conſ. 149. Soccin. reg. 73. controuertitur, limitatur, diſtinguitur, & declaratur per Maſcardum in concluſ. 346. per totam lib. 1. de probat. extraiudicialis ſine ſcriptura parte abſente teſtibus audientibus; ac de ea deponentibus, non probat. d. l. certum. 6. §. ſi quis abſente. ff. de confeſſis. l. vlt. & ibi glo. ff. de interrogat. actio. gloſ. in l. cum de indebito. §. vlt. ff. de probat. Bald. in conſ. 380. nu. 5. lib. 5. Ruyn. conſ. 199. nu. 13. lib. 2. Natta in conſ. 21. nu. 9. lib. 1. Pariſ. conſ. 120. num. 4. lib. 1. Marſ. ſing. 339. Gabr. de confeſſis lib. 1. concluſ. 1. controuertitur, limitatur, ampliatur, & diſtinguitur apud Fely. in c. ſi cautio. n. 25. de fide inſtrum. Gabriel. vbi ſupra, & apud Maſcard. in concluſ. 347. per totam vbi ſub n. 1. ver. ab iſtorum ex Bald. in l. cum falſa in 1. oppoſ. C. de iuris, & fac. ignor. dicit transferre onus probandi contrarium in confitentem. verum emiſſa non ad obligandum, ſed ad probandum attenditur, & probat, & ſi facta ſit parte abſente Egid. deciſ. 692. Rota diuer. in deciſ. 121. nu. 29. & de æquitate canonica, plenè probat, vt poſt Butr. Card. Imol. & Fely. in d. c. ſi cautio de fide inſtrumen. probat. Gabr. lib. 1. de confeſsis concluſ. 1. nu. 46. & 47. ſequitur, & cōmunem dicit Rota diuer. in deciſ. 4. nu. 1. par. 2.

Confeſsio extraiudicialis in ſcriptura, vt puta in inſtrumento, teſtamento; & in præcibus, & ſimilibus probat; vt in inſtrumento dicit Iaſ. in conſ. 36. in princ. lib. 3. etiam parte abſente. l. ſi deſiderium. C. depoſiti, vbi Bald. Caſtren. in conſ. 84. Cremen. ſing. 104. Rota diuerſ. deciſ. 168. nu. 4. deciſ. 693. nu. 3. par. 1. & in deciſ. 604. nu. 5. par. 1. Surd. deciſ. 10. nu. 7. Maſcard. concluſ. 360. lib. 1. de probat. vbi ampliat, limitat, & declarat in teſtamento ſi ſit iurata, vt in inſtrumento vtiq; probat contra confitentem, & ſi facta ſit parte abſente. Bart. in l. cum quis decedens. §. codicillis ff. de leg. 3. Bald. in l. rationes. C. de probat. & in conſ. 14. lib. 2. & in conſ. 262. lib. 3. Ruy. in conſ. 128. nu. 16. lib. 2. Aliàs ſine iuramento ſubſtinetur in vim legati fauore abſentis. Bart. in d. l. ſi quis decedens. d. §. codicillis. ff. de legat. 3. Bald. in

l. non

Digitized by Google

l. non ſolum. §. ſi liberationis. ff. de liber. legat. Butr. & Abb. in c. ſi cautio vbi Fely. nu. 9. de fide inſtrume. & ſi nulla extent verba diſpoſitũ legatum importantia. Cyn. poſt Petrum. in l. generaliter. q. 8. nu. 11. C. de non numer. pecu. vbi Caſtren. nu. 5. cum alijs allegatis per Surd. in deciſ. 250. nu. 1. & ſequen. & deciſ. 285. nu. 5. Aret. conſ. 64. Rota diuer. deciſ. 685. num. 7. par. 1. Maſcard. concluſ. 359. per totam. Item facta in præcibus probat contra confitentem; vti facta in iudicio. l. cum precum vbi Bald. & Salyc. C. de liber. cauſ. l. 2. C. de inſtit. & ſubſt. Oldrad. in conſ. 292. Dec. in conſ. 534. ſub n. 4. Cuman. conſ. 73. Imol. in conſ. 127. quando preces fuerunt productæ. Soccin. in conſ. 244. & conſ. 41. col. pen. lib. 1. Rota diuer. in deciſ. 266. num. 4. par. 2. latè Maſcard. in concluſ. 368. per totã lib. 1. de probat. & n. 1. & 21.

A confeſſione debiti *eſt itaque intelligendum de ſimplici confeſſione facta in iudicio, per allegata in princ. & illa dicitur, quæ fit coram Iudice pro tribunali ſedente: Io. And. in addit. ad Specul. tit. depoſitio. §. 2. Abb. in c. at ſi clerici col. 2. vbi etiam Fely. de iudic. idem Abb. in c. fin. de confeſſis. gloſ. & Bart. in l. cum ſcimus. C. de agric. & cenſ. lib. 11. ſi enim fieret coram Iudice in loco non Tribunali, non faceret fidem, niſi vt extraiudicialis. l. 1. C. de confeſ. Soccin. reg. 66. confeſſio. Idem ſi fieret coram Notario abſente Iudice. Bart. in d. l. cum ſcimus. glo. & Bald. in l. iubemus. & in l. interrogatam. C. de liber. cauſ. Fely. in c. quoniam contra. col. 25. de probat. Calder. in conſ. 2. Bart. in l. 4. §. hoc autem. in 6. & 7. oppoſ. ff. de dãno infecto. Alex. in l. ſi confeſſus. ff. de cuſt. reor. Afflict. deciſ. 245. col. 3. Non enim poteſt Notarius recipere confeſſionem, niſi Iudice præſente; vel committente, vt præiudicet confitenti. Afflic. vbi ſupra, & in deciſ. 324. nu. 15. & huius opinionis fuerunt Accur. Salicet. & Bald. in d. l. iubemus. C. de liber. cauſ. ſed benè reputatur tanquam confeſſio extraiudicialis ſcripta in actis per Notarium Mantua in c. at ſi clerici. n. 25. col. 3. ver. contra. de iudic. quæ probat. c. Piſanos. de reſtit. ſpol. Innocen. in cap. qualiter, & quando. col. 2. ver. non negamus. de accuſat. & ibi Felyn. Vant. de nullit. proceſ. tit. quibus modis ſenten. nulla repar. poteſt. nu. 126. & probatur. in c. 1. & 2. de accuſat. in 6. ſed non tantum quantum Iudicialis facta coram iudice Maſcard. concluſ. 357. in princ. & per totam. Nec eſt iudicialis illa quæ fit coram Iudice incompetente. arg. notatorum. in l. capitè 5. ff. de adulter. Abb. & Fely. in d. c. at ſi clerici. de iudicijs. Bald. in l. omnes. C. de appellat. & in l. 1. col. vlt. C. de confeſſis. Ang. in l. magiſtratibus. ff. de iuriſdic. omn. iudic. Dec. in d. c. at ſi clerici. Felyn. in d. c. qualiter, & quando §. licet autem. nu. 9. 47. & 50. de accuſat. amplia limita, & declara, vt per Maſcard. in concluſ. 352. lib. 1. de probat. Minus dicitur iudicialis illa quæ fit coram arbitratore, ſed eſt extraiudicialis. Alex. in conſ. 13. col. 3. conſ. 96. col. 4. lib. 1. Roman. in conſ. 306. Afflict. deciſ. 178. in 6. dubio. corã Arbitro eſt varietas inter Doct. Nam quod teneat, vt iudicialis voluerũt. Imol. & alij in c. præſentata de teſtibus; & quod ſit extraiudicialis, & quod valeat, vt talis voluit. Cynus in d. l. 1. C. de confeſſis. Afflict. d. deciſ. 178. nu. 7. Maranta par. 6. de confeſsione. n. 31. fol. 395. & vtraq; eſt vera: Nam prima eſt vera ſi Arbiter proceſsit iuris ordine ſeruato ad inſtar Iudicis, quia tunc dicitur iudicialis. Imola in d. c. præſentata. de teſtibus Bart. in d. l. 1. C. de confeſsis. Nam hodie Arbitria ſunt redacta ad inſtar iudiciorum. Bart. & Caſtr. in l. 1. ff. de arbitris, ſecus ſi proceſſerit iuris ordine non ſeruato, ita debet intelligi, Cyn. Afflict. & Maran. vbi ſupra, Maſcard. concluſ. 344. ſub nu. 8. & ſequen. & confeſsio dubia ſemper eſt interpretãda in fauorem confitentis. l. ſi quis intentione ambigua. ff. de iudic. Dec. in conſ. 278. nu. 10. in conſ. 493. nu. 16. & in conſ. 539. n. 2. Mohed. deciſ. 37. Rota diuer. deciſ. 287. nu. 4. & deciſ. 462. nu. 1. par. 1. & in deciſ. 80. num. 21. par. 2. & in deciſ. 613. nu. 10. par. 1. hanc non approbat Maranta par. 6. de confeſsione. n. 32. fol. 396.*

Seu mandati relaxatione in vim obligationis in forma Cameræ, *Et quidem nec de iure à mandato vigore Cameralis obligationis relaxato datur appellatio. Soccin. Iun. in conſ. 138. nu. 5. lib. 3. & interpoſita non retardat executionem. Lancel. de attent. appellat. penden. Limita 53. nu. 59. Galleſius ad formam Cameræ ſumm. quæſt. poſt proceſſ. inciden. nu. 7. & 13. fol. 155. & 156. & ita diſponit hoc Statutum; Nam ad finem, & effectum impediendi illius mandati executionem, & ipſius executoris proceſſum appellatio non datur; ſed ad effectum; vt ſine impedimento executionis cauſa appellationis deuoluatur bene conceditur etiam ſi à mero executore interpoſita fuerit. Specul. de act. ſeu petit. §. ſuper petitionibus ver. ſed quid ſi ante. Innocent. in c. cum inter canonicos. de elect. Butr. in c. dilecto. de appellat. col. 2. vbi Franc. in vlt.*

in vlt. notab. Et ideo ſignatura ſolet quãdo fuit actum vigore Cameralis obligationis, committere cauſam cum clauſula ſine præiudicio legitimæ executionis. Verum ratione exceſſus licita eſt appellatio Bald. in c. licet, de off. ordin. & in conſ. 428. lib. 1. Dec. in c. nouit. num. 3. de appellatio. cum alijs allegatis per Contardum de moment. Limitat. 19. in princ. Sed hoc nõ poteſt procedere in obligatione Camerali, quæ continet in ſe certam liquidam ſummã, vel aliquam aliam rem nulla liquidatione indigentem; niſi fortè vltra id quod in ea continetur fiat executio; quo in caſu daretur appellatio, vel ſimpliciter, vel cum alia clauſula ſalutari ſi quid exequendum exequatur, ſin minus causã appellationis cognoſcat; et id quando in petenda illius executione non eſt proceſſum, vt dicit Galleſ. vbi ſup. n. 12. Nam facta liquidatione proceditur ad confeſſionem debiti, & deinde ad executionem, vt hac ſeruata forma non poſſit dici per Iudicem exceſſum per rationem quam adducit Gemi. in conſ. 99. et eſt caſus in c. conſtitutus de appellat. et ideo non datur appellatio; quæ executionem impediat; ſed actio ad ipſam reuocandã, vt per Io. Mon. et Io. And. in c. cum venerabilibus, §. porrò, de ſent. excom. in 6. Galleſ. vbi ſupra, n. 13. Sed quia ſunt multæ exceptiones quæ hanc mandati relaxationẽ poſſunt reddere adeo turbidam; vt poſſit etiam iniuſta videri; quas, vltra illas tres falſitatis, quietationis, et ſolutionis poſitas à Galleſio fo. 52 n. 2. fo. 60. n. 3. dinumerat Carolus de Graſsis in tractatu de exceptionib. et Cõtardus in l. 1. C. ſi de momen. poſſeſ. fuerit appellatum, et nos ſupra in c. 82. Lucas Petus li. 4. cap. 4. nu. 5. et lib. 3. cap. 2. num. 11. ver. habita. et num. 12. & ſeq. Rota diuer. deciſ. 50. n. 30. par. 2. ex iſtis conſueuit ſignatura cõmittere cauſas aliquando ſimpliciter, aliquando cum d. clauſula. Si quid exequendum. Nã, et vbi agitur vigore Cameralis obligationis poteſt inferri grauamẽ; quod faciat cõcedere appellationem; vt nos ſæpè docuit vſus fori; et deſuper poſſemus compilare tractatũ colligendo caſus, in quibus obligatione Camerali nõ obſtante fuit conceſſa, quia de iure erat concedenda appellatio, vt ſæpe reſcripſerunt illi Reuerendiſsimi Patres Signaturæ Iuſtitiæ iudicantes iuſtitias, de quorum munere poſt alios ſcripſit R. P. D. Io. Baptiſta Marcheſanus, vnus ex eis.

De hoc ſtatuto, ac illius praxi tradit Lucas Petus lib. 4. c. 4. et in eo non eſt ſeruanda forma tradita ſupra in c. 82. de executione Inſtrumẽtoris, quia ibi non loquitur de Inſtrumentis Cameralibus, Nam habenti debitorem in forma Cameræ obligatum, breuiori via ſuccurſum eſt per hoc ſtatutum; quam per remedium executionis inſtrumenti de quo ſupra in d. c. 82. Hoc enim caſu propter confeſsionem; quæ fit in iudicio vigore dictę Cameralis obligationis, vel ab ipſo reo; vel ab eius procuratore, de qua in dicta formula poſita per Galleſ. in princ. ſui tractatus, voluit ſtatutum non ſolum exequi poſſe, ſed & etiam denegauit appellationẽ ad effectum impediendi illius executionem, licet ad effectum deuolutiuum appellationem permiſerit adherẽdo iuri communi, vt mox dixi & patet in d. c. 82. fol. 124. ſub n. 50. & fol. 125. ſub nu. 10. et ideò in quadam cauſa vbi dicebatur de nullitate mãdati ob non ſeruatam formam ſtatuti capit. 82. de executione Inſtrumentorum; dixi illam non eſſe adhibendam in executione Inſtrumentorum Cameralium, & mandatum vigore Cameralis obligationis relaxatum ſine illa forma ſubſiſtere iudicaui.

Et hoc ſtatutum appellationem à relaxatione mandati vigore obligationis in forma Cameræ appellationem denegans dicitur reſpicere ordinatoria; non autem deciſoria, Franc. in cap. ſi duobus, §. 1. ver. quid autem ſi laicus. & in capit. vt debitus. col. 8. ver. ſeptimò quæritur. de appellatio. et in ſimili dicitur de ſtatuto tollente omnem exceptionem præter exceptionem ſolutionis de quo ſupra, c. 82. quod ſcilicet ſit ordinatoriũ Fely. in c. quoniam, n. 12. de conſtit. Tamen eſt ſeruandum nõ ſolum in foro Capitolino; verum etiam in omni alio foro Vrbis, vt fuit reſolutum coram Binarino, vt refert Rota diuer. in deciſio. 452. nu. 6. par. 1. de qua re infra, cap. 178. verſic. an autem ſit ordinatorium, vel deciſorium?

Eſt etiam ordinatorium ſtatutum tollens omnes exceptiones præter quaſdam ab eo dinumeratas, vt facit ſtatutum c. 82. Fely. in cap. quoniam, n. 12. de conſtit. Rota diuer. in deciſ. 452. num. 6. par. 1.

Eſt etiam ſciendum, quod hoc ſtatutum appellationem denegans, non procedit ſi Inſtrumentum Camerali obligatione vallatum ſit nullum; nec mereatur inſtrumenti nomen, quia careat requiſitis de quibus ſupra in d. cap. 82. Nam etſi per ſtatutum aliquæ exceptiones, vtputa ſimulationis, falſitatis, ſolutionis, & quietationis, admittantur tantum; nunquam tamen intelligitur ſublata exceptio iſta hoc non eſt inſtrumẽtum, non meretur inſtrumenti nomẽ; vel eſt nullum. Bart. in l. 1. §. & parui n. 3. ff. quod vi aut

& quod nõ procedat videtur, quia ſententiæ nõ ſunt conformes in totum, immò diſcordantes, et adhoc, vt ſit locus non debent in aliquo diſcordare, Rota coram Biſigneto deciſ.2.de ſenten.& re iud. Dec.in c.directæ,nu.6.& 9.de appell.facit Gabriel.in conſ.168.nu.99.& ſeq.lib.1.et ideò Bald.Ang.Imol.Caſtren. & Alex.in l.ſcire debemus ff. de verb.oblig. dixerunt, quod ſi actor petat in iudicio quinquaginta, et probet ſibi fuiſſe promiſſa centum ſuccũbet; niſi probet illa 50. eſſe de centum promiſſis propter diuerſitatem Summæ, ita ex præmiſſis, & alijs arguit Surd. in conſ.102.in prin.Sed iſtis non obſtantibus contrarium eſt verius in caſu huius noſtri ſtatuti, quo diſponitur expreſſè poſſe tantũ ſecundo prouocare ab ea parte infirmationis, vt ab illa confirmationis ſecundo prouocare nõ liceat: verba enim ſtatuti ſunt in hoc clara, et ideò nõ eſt opus coniecturis l.continuus,ff.de verb.oblig.nam in eo in quo prima non eſt in ſecunda confirmata eſt difformis: in eo verò, in quo eſt confirmata eſt conformis, & in eo, in quo ſunt conformes, eſt locus ſtatuto, & ſi id non exprimeret, vt probãt latè deductis per Surdum in d. conſ.102. nu.7. & ſequen.cum verò ſtatutum noſtrum id exprimat ibi quo caſu, & ab ea parte &c. non eſt locus dubitationi, & infra cap.180. & facit Afflictus in deciſ.362. fuit maximè per totam.

Huiuſmodi ſtatutum, quod non liceat ſecũdo prouocare, eſt correctorium, odioſum, & ſtrictè intelligendũ, quia corrigit ius commune, ſecundum quod licet cuique bis appellare l.1.C.quan. appell.ſit. Ancbar.Moder.q.43.n.3.lib.1.Dec. conſ.34.nu.2.& conſ.49. nu.2. Gabr.conſ.56. nu.11.lib.1.Surd.conſ.271.nu.17.& ſequen.

Et ideo non ligat fideiuſſores, quin poſſint ſecundo appellare à ſententia lata cõtra principales, vt in ſpecie nititur defendere Surd.in d.conſil.271.ſub n.16.& ſeq.per totum. Niſi fortè eſſet fideiuſſor de ſtando iuri, et iudicatũ ſoluendo apud acta in Iudicio obligatus: quia tunc ſentẽtia lata contra principalẽ exequutioni mandantur contra ipſum l.1.C.de conſ.l.ſi debitori ff.de iudic.l.2.C.de act. rei iud.Specul.de exeq.ſent. §.ſequitur num.10. Surd.d.conſ.251.ſub n.36. & ſequen.alios citat. Nec extenditur ad emergentia, & incidentia, ſed reſtringitur ad deciſoria litis Surdus deciſ.27. num.10. & 15.

An hoc ſtatutum comprehendat Collegium? & videtur quod ſic propter illa verba generalia, in cauſa, ſeu caſu & quia Collegium dicitur ibi habitare, vbi congregare conſueuit, vel vbi reſidet illius caput Bald. in auth. ſed cum teſtator nu.5.C.ad l.falc.et dicitur ciuis Bar.in l.1. nu.12. ff.ad municipales. Sed cum ſtatutum loquens de Ciuibus intelligatur de veris Ciuibus, non de fictis Bald.in conſ.456.nu.6.lib.1. & ſit ſtrictè intelligẽdum quoties eſt odioſum, vt iſtud prohibens appellationem Aym. conſ.153.n.4. in fin. & cum Collegium ſit perſona ficta Rom. in conſ.436.nu.3.& 4.non poteſt vere, & propriè dici ciuis, quia quod per fictionem eſt tale, non eſt propriè tale l.Cornelia in fin.ff.de teſt.l.2. in princ.ff.de vſufruct.earum rerum, §.conſtituuntur in fine.inſt. de vſufruct. Quod idẽ eſt dicendum de Incolatu, qui non poteſt referri verè, & propriè ad Collegium, vti perſona ficta cum incolatus contrahatur per habitationem l.2. et ibi Doct.C.de incol.l.3.§.hæc verba ff. de neg.geſt. Bart. in l.1. §.1. ff.de Fonte Pariſ. conſ.98.numer.39.lib.1.& de hac re fuit diſputatum corã R. P. D. Litta in Roman. cenſus de Incoronatis de anno 1605.

Fuit etiam aliquando dubitatum; an hoc ſtatutum inter ciues, et incolas habeat locum in cauſa ſeparationis Thori principaliter ſpirituali? Et ego dicebam quod non: quia procedit in prophanis, non autẽ in ſpiritualibus, quas laici prorſus tractare prohibentur c.2.de Iudieijs, vbi latè Doct. Et quod cauſa ſeparationis Thori ſit ſpiritualis, ac fori Eccleſiaſtici patet; quia agitur de ſeparatione Thori matrimonialis, quod ſpectat ad Eccleſiam c.accidentibus 12. de exceſſ. Prælat.vbi Io.And.in prin.Butr. & cæteri omnes, & in diuinis præceptis affirmatiuis 222.dicitur Sacerdos formulam repudij ſibi præſcriptam ſeruet Num. Abbas in c.ex literis nu.11. Boich.num.3.de conſang. & affin. vti enim admonitione Sacerdotali debet quis ad Thorum ſuæ coniugis redire c.preceptũ Domini 21. q.5. vbi gloſſ.ita et Sacerdotali Imperio debet ab eodem matrimoniali Thoro ſecedere, quod ad laicos non ſpectat, ſed ad Eccleſiam, & forum Eccleſiaſticum per mox allegata, & per tex.in capit.1.vbi glo.in verbo, comprouinciales, 33.q.1. & per Concilium Tridentinum ſeſſ.24.cap.20. §.ad hæc. Et cum matrimonium ſit Sacramentum, eius cauſa, ac ipſius acceſſoria, & dependentia, vti eſt ſeparatio Thori ſpectat ad forum Eccleſiaſticum c. debitum.de Bigam. cap.tuum de ord.cogn. cap.lator qui filij ſint legit. & non ligatur ſtatuto laicorum, quia non poteſt ſuper eo, ac illius acceſſorijs diſponere argum. l. fin. ff. de iuriſ.omn.iud.& cap.vt animarum. de cõſtit.in 6. Abbas in conſ.12.num.2.lib.1.

Et ideo videmus ob hãc cauſam multas ciui-

les leges eſſe correctas c.vno 30. q.2. Doctor.in c.penul. & vlt. de ſecun. nupt. Federic.de ſenis in conſ.35.vbi dicit debere regi, & diſponi Iure Diuino, et Canonico, nõ autẽ Ciuili, & tale ſtatutũ ſuper matrimonio, illius acceſſorijs, et dependentibus non valet, Abbas d.conſ.12. n.2. & 3. lib.1. Ceph.in conſ.226.n.13. & ſequen.lib.2.

Nec in propoſito obſtare dicebam confirmationem factam à Papa, quia quoad hoc eſſet illicita, cum ſupponeret ſpiritualia laicis, quo in caſu confirmatio Papæ quantũuis generalis, & in forma cõmuni nõ trahitur ad ſtatuta illicita, et inhoneſta, Bar.in l.1.n.1.verſ.generali, C.de monopol.Bald.conſ.134.lib.3. cum alijs citatis per Rot.diuer.deciſ.780.n.6.p.1.et per Surd.in deciſ.158.n.16. & confirmatio nõ facit, quod ſint Papalia, vt probat Bald.de ſtatutis in verbo, cõfirmatio, et quacunq; confirmatione non obſtante, ſemper in cauſis ſpiritualibus attenditur diſpoſitio iuris canonici, & diuini, vt per Alexan. in conſ.39.n.3. & ſeq. & n.7. & per totũ lib.4. Comprobatur exẽplo Egidianæ, quæ & ſi ſit confirmata à Papa, nihilominus non habet locum in cauſis fori Eccleſiaſtici, nec minus quãdo agitur de re Eccleſiaſtica, Rota in Auximana bonorũ 20. Nouemb.1579. coram Card. Seraphino, & alias ſæpè. Et hoc ſtatutum confirmatũ à Papa & ſi contineat, nuptias poſſe contrahi in gradu iuxta diſpoſitionem Ciuilis iuris: tamen nõ ſeruatur in hoc, ſed attẽditur ius Canonicum. Iſtis tamen non obſtan. Rot.in Romana ſeparationis thori corã R.P.D. Marcomont. de anno 1605. tenuit locum eſſe huic ſtatuto de duabus conformibus inter ciues, & incolas. Ego non ſto cum dicta deciſione: quia & ſi ſtatuta laicorum valeant circa accidentia matrimonij, vt puta dotes, & ſucceſſiones Brun.de ſtatut.art.1.nu.30. Tamen talia ſtatuta in matrimonialibus cedũt iuri Canonico Bal.de ſtat.in ver.cedente n.2.

Non eſt ommittendum huiuſmodi ſtatutũ debere intelligi de duabus ſententijs, quatenus illæ validæ ſint Iaſ.in l.3. §.condemnatum nu.32. ff.de re iud.Corn.conſ.144.n.3.lib.1. Nã exceptio nullitatis impedit duarum cõformium executionẽ.Oldrad.in conſ.106.Bald.in conſ.449. lib.4. Abb.in conſ.97.lib.2. Caſtrẽ.in conſ.320. Alex.in conſ.77.lib.2. Gabr.conſ.49.lib.1. & non excludit in integrum reſtitutionem Baldus conſ.236.num.1.lib.1.

Bene verum eſt, quod reſtitutio in integrum non retardat executionem duarum conformiũ, ſi illa petita ſit ante reſtitutionem, ſecus ſi poſt Alberic.in l.poſtulata num.1. C.de in integ.reſtit. poſt Caſt.in auth. quæ ſupplicatio ſub nu.3. C.de præc.Imp.offic. Alex.conſ.223.n.6. lib.6. Put.deciſ.285.lib.2. Rota diuerſ.deciſ.346.numer.6. Oddus de reſtit. in integ. par.2.q.100. art.1. Boer.deciſ.65.num.6. & deciſ.79.nu.6. Cephal.conſ.263. in fine.

Et appellatio interpoſita ab vno ex conſortib. prodeſt alijs, vbi eſt ead.cauſa, alias non l.ſi qui ſeparatim §.quotieſcũq; ff.de appell.Bal.in l.1. C.ſi vnus ex plur.Spec.de appell.§.1. ver.item ſi plures. Sed appellatio interpoſita per confeſſum non prodeſt alijs non confeſſis Bal.in d.l.1.l.legaui ff.de liber.leg.et quãdo Iudex interloquendo appellationẽ non admittit eſt ab illa non admiſſione iterũ appellandũ Innoc.in c.paſtoralis §.præterea col.2.de off.deleg.Capic.dec.34.n.7.

An autem ſit ordinatorium, vel deciſoriũ? et dic vt per Rot.diuerſ.in dec.452.n.6.p.1.vbi dicitur reſpicere ordinatoria, et tamen fuit ſeruatum in ſupradicta Romana ſeparationis Thori in Rota tanquã deciſorium corã Marcomontio, licet de iure ordinatorium ſeruetur in ſuo foro, deciſoriũ verò in omni foro glo. in l.1. in verb. controuerſiarũ in addit.C.quæ ſit longa conſuet. per text.in l.1.ff.de vſur. & in l.ſi fundus ff. de euict. & hæc fuit originalis diſtinctio Odofred. in d.l.1.n.12.C.quæ ſit lõga conſuetudo, vbi format quæſtionẽ; An ſtatuta ſint ſeruãda vbi cauſa tractatur, licet perſonæ non ſint ſubiectæ, & diſtinguit aut ſunt ordinatoria, aut deciſoria, & reſoluit vt ſupra, quod admittit etiam Rota diuer.in d.deciſ.452.num.6.par.1.

Sed an aduerſus duas conformes ſit in omni caſu, & cauſa concedẽda petenti in integrũ reſtitutio? Et quidẽ regulariter non eſt denegãda; quia deficiente remedio appellationis ordinario conceditur extraordinariũ, quod eſt reſtitutio in integrum glo. & Doct.in l.vnica, C.ſi de moment.poſſ.fuerit appell. Paul.de Caſt.in l.ſi finita, §.poſtea quam ff.de dãno infecto, Put.de Syndicatu §.an ſi ſtatuto n.4. Marſ.in l.1.n.168. C.de rap.virg. Iacob.de San.Geor. in l.arbitrio n.6.ff.qui ſatiſdare cog.Rom.in conſ.90. Oddus in tract. de reſt.in integ. q.15.nu.31. & ſeq. & n.34. & ſequen.multa dicit. Tamen non in omni caſu, nec in omni cauſa eſt concedenda: nã ex modica leſione nõ conceditur, l.Seio, ff.de in integr.reſt.vbi gl.in verbo, ſi maiori, Innoc.in c.coram eod.tit.et licet appellatio pro minimo dãno detur l.à ſent.ff.de appell. Corn.in conſ.50.n.4. li.3.c.ſuper eo.vbi Frãc.col.fin.de appell.tamen contrarium ſuccedit in reſtitutione in integrum gloſſ.in l.interdum. in verbo, ſed dumtaxat, ff.

de

de minor. Bald. in l. 1. C. ſi aduerſ. vendit. pign. Rom. in conſ. 90. num. 4. Alexand. in conſ. 67. num. 4. Gozzad. in conſ. 44. num. 8. Natta in conſ. 631. nu. 22. & in conſ. 481. nu. 13. per tex. in d. l. Seio. Nec valet argumentum ab appellatione ad reſtitutionem Corn. in d. conſ. 50. n. 4. lib. 3. & appellatio eſt fauorabilior reſtitutione, vt dicit Franch. in d. cap. ſuper eo. de appellatio. Immò propter medium inter mediam, & enormem ſunt variæ Doctorum opiniones, vt datur videre apud Oddum vbi ſupra quæſtio. 4. num. 105. per totum, & ideo putat hoc Iudicis arbitrio remittendum eſſe ſub num. 106. quod ampliat contra Eccleſiam num. 105. Quæ dicatur media læſio, vel talis, quæ excludat reſtitutionem in integrum, vel illam admittat reſidet in arbitrio Iudicis, Bald. in conſ. 358. lib. 1. & alij allegati per Menoch. de arbitr. caſu 53. num. 5. Oddus vbi ſupra numer. 114. & 124. Menoch. caſu 74. num. 4. & in caſu 75. Ad rem noſtram cum petatur contra duas conformes coram eiſdem iudicibus, qui primam ſententiam tulerunt, quæ fuit poſtea confirmata, eſſet ab eiſdem in magnis cauſis parce concedenda, immò nunquam ſine cauſæ cognitione; In minimis poſſent credere, quod bene iudicauerint, poſtea quam ita cenſuit Iudex appellationum, & inclinare ita arbitrium contra petentem reſtitutionem, quæ in magnis cauſis, vt plurimum calumnioſè petitur, in minimis ſemper: ideo non eſſet ſuper reſtitutione in integrum lis conteſtanda ſine cauſæ cognitione l. 3. & ibi Doctor. ff. de reſtit. in integ. & in l. cauſa, §. cauſa cognita ff. de minor. Guido Papæ conſil. 40. num. 6. Sylua. conſ. 17. num. 18. lib. 1. & conſil. 19. numero 2. eod. lib. 1. & proceditur via ordinaria, ſi cauſa ordinaria ſit, & ſummariè, ſi cauſa ſit ſummaria, Bellam. in deciſ. 266. quod Oddus de reſtitut. in integr. quæſtio. 35. num. 52. & 53. dixit eſſe notandum, & vtique proceditur ſummariè quando incidenter petitur, vt latè ex multis concludit Oddus d. quæſt. 35. nu. 5. & 59. & ſupra c. 167. verſ. & in cauſa appell.

Non enim excludit tertiū poſt latas duas contra principalem quin poſſit pro ſuo intereſſe appellare. Angel. in l. tractatum eſt, §. interdū n. 5. ff. à quibus appell. Butr. in c. ſuper. n. 5. de off. deleg. vbi Anch. nu. 1. Abb. n. 4. Imò u. 3. Franc. in c. paſtoralis, col. 14. ver. ſeptimò quæritur de appell. Marſ. ſing. 285. Butr. in tract. de iuriſdict. Epiſc. c. 1. n. 2. Mara. p. 6. & quandoq; appellatur, n. 328 Fely. in d. c. ſuper eo. n. 2. de off. deleg. Innoc. in c. cū ſuper. col. 3. & ibi Abb. de re iud.

An hoc ſtatutum liget foreſes? Et cum ſit ordinatoriū vt dixit Rota diuer. in d. deciſ. 452. n. 6. p. 1. ſi foreſes litigant in foro Capitolij hoc ſtatuto ligantur, nec poterunt ideo ſecūdo prouocare; quia quoad ordinē iudiciorum attenditur locus Iudicij: non autem quoad deciſoria, vt latè per Alciat. de præſump. reg. 3. q. 28. n. 8. Doct. in c. quod Cler. de foro cōpet. et in l. 1. C. de ſumma Trinit. & fide Catho. latè Dec. in c. eccleſia S. Mariæ, num. 42. de conſtit. Soccin. in conſ. 71. nu. 7. lib. 4. faciunt, & allegata ſupra in c. 151. de contractibus ſine certa ſolemnitate non valituris, & c. ſequen. & c. 100. fol. 153. num. 10.

An Papa poſſit ex ordinaria poteſtate concedere facultatem ſecundo prouocandi hoc ſtatuto non obſtante? & dic quod ſic, vt per Dec. in c. ſua nobis, n. 21. de appell. poſt Bald. et Imol. Soc. ſen. in conſ. 158. col. 1. Viſis proceſſu, & ſent. lib. 2.

Sed ſi appellatio poſt duas cōformes in aliquo caſu permittatur non facit attentata, quia non impedit executionem, niſi id expreſſè dicatur. Lancel. de attent. Limit. 45. num. 1. & ratio eſt ne lites in infinitum producantur, et ne fiant immortales, cap. finem. de dolo, & contum. & cap. venerabilis eod. cap. frequens. de exceptio. cap. cordi nobis, de appellat. l. 2. in fine C. de iura. calum. & l. properandum, C. de Iudic.

Appellari quamuis ſecundo non poſſit, poteſt tamen dici de nullitate Dec. in d. cap. ſua nobis, num. 30. ſemel, & pluries in infinitum, vt per Vant. de nullit. tit. quoties, & intra quod tempus num. 3. & ſequen.

An hoc ſtatutum procedat etiam in illis ſententijs, quæ nunquam tranſiuerunt in iudicatum? et dic quod ſic, licet enim in illis poſſit cauſa de nouo incboari, non tamen poteſt ſecundo appellari, glo. ſingularis, in cap. fraternitatis, in verbo, fornicari, de frigid. & in cap. Lotharius, 31. q. 2.

Sed ſi ſecundo fuit prouocatum, & lata ſententia ſuper ſecunda appellatione an valeat? aut fuit oppoſitum, & probatum de prima appellatione, & tunc ipſo iure non valet, aut non fuit oppoſitum, nec probatum, & valet, vt eſt caſus in d. c. ſua nobis. de appell. ſecundum Bald. dicētem alibi non reperiri. Nam duo conformes ex hoc noſtro ſtatuto faciunt rem iudicatam, verā, & propriam vti faciunt tres conformes, de iure cōmuni, glo. in c. non ſolum in verbo, innouata, de appellat. in 6. quam ſequitur Dec. in l. res iudicata 206. n. 1. ff. de reg. iur. & ſenten. lata cōtra rem iudicatā non valet, l. 1. C. quan. prouo. non eſt neceſ. etſi vigore reſcripti ſimplicis, videat et iuſtitiā faciat lata ſit, quia ſimplex reſcriptum

Principis rem iudicatam non tollit. l. cauſas, C.de tranſactio.l.vlt. C.ſentent. reſcind. non poſſe. Latè Iaſon.in conſil:47.colum.2.lib.3. & conſil.101. colum.penult.lib.4. Nam res iudicata facit ius plenum plenius, & pleniſſimum ſecundum Bald. in l.ingenuum, ff. de ſtatu homi. mutat naturalia vincula ſanguinis quoad effectum; etſi non eſſentialiter idem Bald. in capit. in præſentia de renunc. & alia multa de quibus per Dec. & Cagn.in l.res iudicata ff.de regul. iur. & Iaſon. in rubr. ff.de re iudic. poſt Bald.dixit facere de Guelpho Gebellinum. Et ideo magna eſt vis exceptionis rei iudicatæ, vt ex mox allegatis clarè depræbenditur, & Iudex ſiuè Laicus, ſiuè Eccleſiaſticus non erigens aures ad oppoſitam rei iudicatæ exceptionem ſunt puniendi pœna de qua per Bonifacium 8.in cap.vlt.de exceptio.in 6.quam ibi glo. Io.And. Archid.& Anchar an. arbitrariam appellant. Eſt enim rei iudicatæ exceptio ab eo coram quo cauſa agitur admittenda, & ratio eſt, quia res iudicata pro veritate habetur, l.res iudicata.ff.de reg.iuris. Nullus ergo iudicum contemnere eam debet, niſi fortè proueniret ex ſententia lata à non competenti Iudice, vt notant omnes, in d.cap.vlt. de exceptio. in 6. per text. in cap. ſæculares, de foro competent. in 6. Vel ex admiſsione huius exceptionis inſurgeret animæ periculum. Gemin.in d.capit.vlt.colum.1. ver. nota quod iudex, & ibi Franc. in vlt.notab. de except.in 6. per text. in cap.5. de offic.ordinarij. Iaſ. in l. à Diuo pio. §. ſententiam, nu.18. ff. de re iudic.

Si tamen grauamen ſit ſucceſsiuum, vel noua ſuperueniant grauamina centies appellare licet. Specul.de appellat. §.quoties ver.quid autem, & vltima primam non abſorbet. Maut. ſing. 151.

Et ſuper quolibet articulo, vel grauamine, & qualibet interlocutoria licebit ſemel appellare, cap.dilecta de appellat.l.1. C.ne in vna eademque cauſa, cap.ſua de appellat.cap.ſi autem, §.poſt ſecundam 2.quæſt.6. cap.omnis oppreſſus cap.Romanam, cap. quoties & cap. ideo eadem 2.quæſt.6.

Sed ſi tu habuiſti pro te duas ſententias; & ego pro me alias duas, quis erit potior, cum nulli noſtrum liceat vlterius appellare? & videtur quod originalis reus, quia promptiores ſumus ad abſoluendum, quam ad condemnandum. l.Arianus, ff. de actio.& oblig.cap.ex literis in fine de probat. cap.inter dilectos in fine de fide inſtrum. cap. alligant, 26.quæſt.vlt. Immò videtur, quod is qui prius ſententias obtinuit, ſiuè ſit reus, ſiuè actor, potior ſit; quia præſumitur pro ſententia, capit. in præſentia de renunc. & Iudices appellationum ſępe in peius ſententiam reformant. l.1.ff.de appellat.ſicut, & alias cum quis à pluribus ex noxa eiuſdem ſerui conuenitur, dabitur ei, qui prius ad ſententiam peruenit, l. ſi quis à multis ff. de noxa l. ſic & in actione de peculio. l. ſi vero adhuc ff. de pecul. Sic vt & alias inter duo impetrantes; qui primò præſentat literas, primò præbendam obtinet. cap.capitulum, de reſcriptis. Sed hodie per clemen.2. de re iudic.res eſt extra diſputationem; quod melior eſt conditio actoris quando habuit primam pro ſe; nam licet reus obtineat ſecundam, tamen cum actor habeat tertiam, & ſic duas pro ſe habebit ex hoc ſtatuto exequutionem ad inſtar habentis tres, iuxta text.in d.clement. 2. de re iudic.

De appellatione à ſententia Capitanei.
Cap. CLXXXI.

NOn ſolum vt in præcedenti capite, à ſententia Capitanei, quando cum prima non eſt conformis, ad Senatorem appellari volumus; ſed etiam quando Capitanei ſententia, ſiue diffinitiua, ſiue vim diffinitiuæ habẽs, eſſet vnica vel prima; dummodo appelletur in caſibus à iure, & per præſentia Statuta permiſſis: & tunc ſeruentur omnia coram Senatore, quæ coram Capitaneo appellationum ſeruati debere dictum eſt, & infra dicetur: & Senator eo caſu vt Iudex appellationum in omnibus & per omnia procedat.

De appellatione à ſententia Capitanei.
Cap. 181. Gloſſ.

Huic ſtatuto correſpondet auth. ſi quis litiga. C. de epiſc. audiend. vbi gloſſ. & Doctor. & pro eo faciunt, quæ dicta ſunt ſupra capit. 166. & 167. de iuriſdictione Iudicis appellationum, ac illius officio; nam ſicut à ſententia DD. Collateralium appellatur ad Capitaneum, ita à ſententia Capitanei quatenus illorum ſententiam infirmet appellatur ad Senatorem, & à Senatore ad Capitaneum, vt in ſequenti cap.182. de appellatione à ſententia Senatoris, de appellatione cognoſcentis.

De ap-

De appellationibus à ſententia Senatoris de appellatione cognoſcentis. Cap. CLXXXII.

A Sententia Senatoris cognoſcentis de appellatione, à ſententia per Capitaneum lata, quæ cum prima conformis non fuerit, liceat ab ea tantum parte, quæ cum prima conformis non fuerit, liceat ab ea tantum parte, quæ cum prima conformis non eſt, ad eundem Capitaneum, appellare: qui ſi fuerit ille idem, qui prius in ea iudicauerit; Conſultor, vt infra dicetur, eligatur, cuius conſilio cauſa terminetur.

De temporibus ad appellandum, & appellationes repreſentandum in tertia inſtantia. Cap. CLXXXIII.

VT res, quantum fieri poteſt, ad vnam conſonantiam reducantur; volumus, vt eadem tempora appellandi, redeundi pro apoſtolis, appellationis repreſentandæ, depoſiti & ſequeſtrationis (vbi illis locus erit) faciendæ: & reliqua omnia, quæ in ſecunda inſtantia fieri debere præcipimus, in quacumque inſtātia obſeruetur; pręterquam quo ad fatalia, quę in tertia inſtantia quatuor menſium (vt ſupra in capite de Inſtantijs dictum eſt) eſſe volumus: & ita ſub pœnis deſertionum, & alijs quoquo loco comminatis ſeruetur.

De temporibus ad appellandum, & appellationes repræſentandum in tertia inſtantia. Cap. 183. Gloſſ.

Eadem tempora appellandi redeundi pro apoſtolis, appellationis repræſentandæ, depoſiti, & ſequeſtri; vbi illis locus ſit; faciendi, obſeruentur in quacunq; inſtantia, quæ obſeruantur in ſecunda. ſupra c. 168. Intra quantum tempus appelletur, & de tempore redeundi pro apoſtolis. c. 169. & de repræſẽtatione appellationis. c. 170. & de appellationibus non recipiendis, & depoſito faciendo. c. 171. & de depoſito in cauſis nullitatum. c. 172.

Præterquam *ab iſtis temporibus excipit fatalia; quæ in tertia inſtantia vult eſſe menſiũ quatuor, vt diſponitur ſupra de inſtantijs, & fatalibus. c. 81. Nam dictio, præter, excludit fatalia tertiæ inſtantiæ à fatalibus ſecundæ, vt non eadem; ſed diuerſa, & minora eſſe debeant hoc eſt quatuor menſium; ea enim eſt d. dictionis natura, vt excludat, & includat, vt hic, & in l. titiæ teſtamento. ff. de legat. 1. & in l. plenum. §. prætor. ff. de vſu & habit. l. 1. in fin. & ibi gloſ. ff. de pignor. act. l. ſed & hæc. §. prætor. ff. de procur. l. ſeio. §. vxori. ff. de annu. legat. Dyn. in l. pater. de collat. Doct. c. progeniem. 35. q. 3. c. Ebron. 13. q. 1. c. ad apoſtolicæ. §. præter. vbi Archid. de re iudic. in 6. & quod includat eſt tex. in c. adijcimus. 16. q. l. 2. ff. de fun. inſtr. Innocen. in c. 1. in ver. vſq; de renunciat. l. nullum ff. de diuor. l. ſi filius. §. vlt. ff. ſolut. matr. l. ſi ita ff. de legat. 1. l. nam quod. l. ſi inſulam. ff. penu. legat. l. 2. ff. de adimen. legat. §. ſed ſi inſtit. de adopt. l. præter. C. de appar. & l. 2. C. de lucr. aduoc. lib. 12. de hac dictione, præter, an, & quando excludat, & includat, tradit Bar. in d. l. ſeio. §. vxori. ff. de ann. legat. & l. fundo. ff. de adimẽ. legat. & in l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis caut. l. placet. C. de ſacroſanct. eccleſ.*

Fatalia. *fatalia iudiciorum, & litium, ſunt in duplici differentia ſtatuenda, nam alia ſunt primæ inſtantiæ de quibus ſupra. in c. 81. & de illis eſt tex. in l. properandum. 13. C. de iudic. alia ſunt cauſæ appellationum; Appellationum fatalia ſunt in triplici differentia; quædã enim ad interponendam; quædam ad introducendam coram Iudice Appellationis; alia ad finiendam appellationem pertinent, vt patet in ſupra citatis ſtatuti capitibus, & per adducta per Gayl. lib. 1. obſer. 139. & patet in l. qui ſuſpectam. 20. ff. de appellat. & in nouel. 23. §. 1. & in l. Iudicibus. C. de appellat. & in l. 2. & 3. de tempo. & reparat. appel. Salycet. in auth. ſed & lis. C. de tempor. app.*

De fatalibus appellationis interponendæ de iure communi, & ex diſpoſitione ſtatuti, dixi ſupra. in c. 168. Intra quantum tempus appelletur, & de iſtis tradit Guid. Pap. deciſ. 115. Myſing. cent. 2. obſer. 11. & obſer. 68. vbi dicit quod iſta per partes non poſſunt prorogari. cent. 3. obſer. 221. & fuit de mente Oldrad. in l. fin. C. de temp. appel. licèt ſecus ſit quo ad alia. Myſing. cent. 3. d. obſer. 221. Sed non currunt niſi à die notitiæ. Specul. de appel. §. reſtat. glo. in c. 1. & in c. concertationi. de appell. in 6. Minus currunt impedito. Spec. vbi ſupra §. reſtat. ver. ſed nunquid hoc tempus. An autem tempora fatalium; de quibus in auth. ei qui appellat. C. de temp. app. & in c. cum ſit Romana de appell. & in d. c. 168. currant contra minores. & dic vt per gloſ. in l. fin. C. ſi aduer. ſentent. & in l. ſi præſes. C. quomodo, & quan. iud. & de intellectu d. auth. ei qui. vide Cyn. ibi & Spec.

Digitized by Google

Spec. de arbitr. §. differt. ver. item vt infra. Guid. Pap. de appel. nu. 33. & 34.

Et licèt non currant niſi à die ſcientiæ, vt prædixi, hoc tamen non procedit, vbi fuit procurator, & contra eum fuit lata ſententia domino ignorante. l. 1. in fin. ff. quan. app. ſit Spec. de app. §. 1. ver. ceterum. & §. reſtat. ver. 1. Nã qui miſit procuratorem negligentem non excuſatur. l. ſi procuratorem. §. ſi tutores. ff. mand. Bald. in auth. hodie. col. 2. C. de appell. ſed controuertitur, & diſtinguitur, vt per glo. in l. 1. ff. quan. app. ſit. Guid. Pap. deciſ. 436. Bald. in d. auth. hodie.

Et licèt per ſtatutum poſſit minui, vt ſit ſupra d. c. 168. & prorogari, vt per glo. in l. præſcriptione. in verbo iuris. C. ſi contra ius vel vtil. pub. non tamen poteſt in totum tolli. glo. & Bald. in l. 2. col. 7. C. eod. & in auth. hodie. C. de appe. Bald. & Doct. in l. fin. col. 2. C. de temp. appel. Ang. in l. per interualla. de iudic. Hoc tamen non poteſt fieri per partium conſenſum, vt dixi, nec per Iudicem. gloſ. in c. cum ſit Romana. de appel. gloſ. in auth. offeratur. C. de lit. conten. vbi Bald. & in auth. ei qui C. de temp. app. quia non poſſunt facere Iudices, nec partes quod lapſis iſtis legis, ſeu ſtatuti fatalibus, per appellationem deuoluantur iuriſdictio, ad non habentem iuriſdictionem. l. priuatorum. C. de iuriſdict. omn. iudic. & non poſſunt facere, quod ſententia non tranſirent in iudicatum. l. fin. C. de tranſact.

Et quod fuerit appellatum intra tempus non probat confeſſio partis; ſed eſt probãdum per appellantem. Spec. vbi ſupra §. de offic. ver. item quæritur ſi conſtat.

Verum hoc tempus appellationis interponendæ idem operatur; quod appellatio interpoſita, vt ipſo pendente nihil ſit innouandum. Bald. de ſtat. ver. ſententia. nu. 1.

De fatalibus ad appellationem introducendã dixi ſupra in c. 169. de tempore redeundi pro apoſtolis, & de repræſentatione appellationis. c. 170.

De fatalibus ad proſequendam, & finiendam appellationem, dixi ſupra in d. c. 81. de inſtantijs, & fatalibus: ſed communi iure ad proſequẽdam, & finiendam appellationem datur annus. clemẽ. ſicut de appe. auth. ei qui. vbi Bart. C. de temp. app. & fatalis ſolet appellari eo quod appellatio eo anno elapſo recipiat fatum, ideſt mortem, & finem. Bald. in l. fin. col. 3. C. de tempor. appel. Benign. de appe. q. 9. nu. 2. Gambar. de auth. leg. lib. 8. nu. 184. & 185. hoc noſtro ſtatuto in ſecunda inſtantia iſta fatalia ſunt ſex menſes, in tertia quatuor, vt in d. c. 81. & incipiunt à die interpoſitæ appellationis infra quæ tempora appellans debet inchoare, proſequi, & finire appellationem; aliàs eius appellatio efficietur deſerta. d. clemen. ſicut. de app. Bart. in d. auth. ei qui. Marſ. ſing. 51. nu. 1. & currunt contra eccleſiam, & minorem. gloſ. in l. rem. 5. C. ſi aduer. rem iudic. Spec. de reſtit. in integ. §. ſi quis autem. ver. vt autem. & ſunt continua eorum tempora. l. 2. & ibi Bald. C. de temp. appel.

Sed dubitatur an incipiant à die appellationis interpoſitæ viua voce, vel in ſcriptis, & in ſcriptis eſt magis cõmunis quod incipiant. Alex. in conſ. 82. in fine lib. 6.

Appellans, & Iudex fatalia hæc appellationis proſequendæ minuere poſſunt; non autem appellatus, vt not. in c. oblatæ. de appel. Spec. de appel. §. qualiter. ver. hic autem. Phil. in c. ſæpè. de appell.

An de conſenſu partium poſſint prorogari? & quod non dicit Bart. in auth. ſi tamen. C. de temp. appel. Abb. in c. ex ratione. vbi Dec. nu. 33. & ſequen. de appell. gloſ. Bart. & alij in d. l. properandum C. de iudic. Io. And. ad Spec. de appel. §. nunc breuiter. ver. licèt autem. Roman. in conſ. 174. in fine. Alex. in conſ. 24. circa finem. lib. 4. quod ſic tenet. Marant. in 6. par. in 2. actu. nu. 225. & ſequen. quod intellige tacitè, vt puta ſi cauſa compromitteretur, non autem expreſse, vt per Doct. in d. l. properandum. Rom. in d. conſ. 174. Boer. deciſ. 283. Maran. vbi ſupra. d. n. 225. Poſſunt enim fatalia ſuſpendi per pactum expreſſum, & per compromiſſum, non autem impediri, nec prorogari. clem. quamdiu. de appe. glo. & Doct. in d. l. properandũ. Bart. in d. auth. ſi tamen. in 2. not. C. de temp. app. Io. And. vbi ſupra. Butr. Imol. & Phil. in d. c. ex ratione de app. etiam quod ſint per ſtatutum præfixa. Butr. & Abb. in d. c. ex ratione. vbi etiam Imol. & Fely.

Perempta tamen inſtantia poteſt per partes reſtaurari; ſi communi conſenſu repetant omnia acta vnico conſenſu. Bart. & Alex. in d. l. properandum. Bart. in l. ſeius, & augerius. ff. ad l. falcid. Soccin. conſ. 31. lib. 1. Myſſing. cent. 3. obſer. 49.

Et hæres appellantis de iure communi habet quatuor menſes vltra tempus datum appellanti ad proſequendum. l. fin. & ibi Bart. C. ſi pend. app. mors interue.

Sed ægritudo appellantis, & impedimentum

non

non affectatum impediunt curſum fatalium appellationis proſequendæ. Dec. in conſ. 104. Imol. in c. fin. de appell. Iaſ. in l. ſi verò. ff. qui ſatiſ. coga. & in l. fin. nu. 48. ff. de fer. Roland. de inuent. 3. par. q. 14. nu. 5. Item cauſa attentatorũ contra appellantem commiſſorum. Bar. de temp. vtili. & cont. c. 4. n. 5. c. non ſolum de app. in 6. Rota in nouiꝫ. deciſ. 102. Itẽ quod fatalia. aliàs 105. Phil. in c. dilecti q. 4. de appe. Boninco. de pauper. q. 9. num. 6. Dec. in c. ex ratione. n. 42. de appella.. Item compromiſſum acceptatum ab arbitris, vt dixi. Dec. in c. ex ratione nu. 32. de appel. Item bella fatalium curſum impediunt cum ſint appellanti impedimento. Lancel. de attent. c. 12. nu. 46. Idem faciunt fortuiti non affectati caſus. Becc. in conſ. 104. nu. 5. Cappell. Tholoſ. in deciſ. 321. Idem ſi caſus contingat in perſonam Nuncij, vel Procuratoris. l. cum à matribus. C. qui pet. tu. l. præſes vbi Bart. C. de appe. Card. in conſ. 10. de appe. Alex. in conſ. 72. lib. 1. Phil. & Abb. in c. ex ratione de appe. Idẽ eſt compromiſſo pendente ſecundũ Blan. de compr. q. 6. nu. 23. Lancell. de attent. c. 15. nu. 161. Anchar. in conſ. 284. Rota deciſ. 7. & 25. de appel. Pedemo. deciſ. 28. n. 6. Minus currunt quãdo cognitio pendet in Conſiſtorio Principis. §. ad hęc. auth. de appell. Math. in auth. ſed & lis. nu. 1. C. de temp. & repar. app. Si concluſum ſit in cauſa, & Iudex non expediat fatalia non currunt. Phil. in c. oblatæ. ver. circa quintum. de appe. Non enim impedit eorum curſus tractatus concordiæ Gayl. 1. obſer. 140. nu. 9. Si copia ſententiæ, inſtrumenta, vel teſtes in cauſa habere non poſſit appellans fatalia nõ currunt. Bal. ad Spec. de appe. & in c. ex ratione eod. Spec. eod. §. nunc breuiter. ver. item fallunt. ſed dolo appellati impedito non currunt fatalia. Bart. in l. in arbitrio. §. dolo. ver. ſed tunc oppo. ff. de dolo, ſed datur appellanti actio de dolo. ibi. vbi gloſ. & alij Bald. in auth. ei qui. col. 1. C. de appe. Butr. in d. c. ex ratione facit Oldrad. in conſ. 271. Impoſſibilitas impedit fataliũ curſum Medices. de fort. caſib. par. 1. q. 5. nu. 36. Incidentia, & emergentia impediunt quando ſuper eis appellans vincit; ſecus ſi ſuccubuit. Phil. in c. oblata. ver. circa primum. de appe. l. accuſaturus. ff. ad l. iul. de adult. Appellanti facto Iudicis impedito non currunt fatalia. auth. ſed lis. C. de temp. appell. vbi Doc. Innocen. & alij in d. c. ex ratione. de appe. c. ex inſinuatione, & ibi Doct. eod. Bald. in auth. ei qui. col. 1. C. de tempo. app. Cagn. in l. in omnibus. nu. 15. ff. de reg. iur. Bonincon. de pauper. q. 9. nu. 3. Nauigatio caſu impedita, an curſum fatalium impediat, & dic, vt per Gayl. 1. obſer. 143. nu. 3. An cauſa nullitatis impediat curſum fatalium in cauſa principali, & eſt diſtinguendum, aut enim coniunctim fuit appellatum, et de nullitate dictum, & tunc eiſdem fatalibus perit nullitas, & iniquitas. Angel. in l. Papinianus. §. ſi filius. ff. de inoff. teſtam. Innocen. in c. ſæpè. Bart. in l. ſi expreſſim. col. 4. ff. de appell. ſi vero fuit dictum de nullitate principaliter, & de per ſe diſtinctè ſecus erit. Cyn. & Bald. in l. contra maiores. C. de inoff. teſta. niſi appellans ſuccubuerit Bald. in auth. ei qui. C. de temp. app. arg. c. Nicholao. de appe. Cyn. & Bald. in d. l. contra maiores. Ang. in l. paulus. §. hæres. ff. de vſur. Si ob paupertatem quis appellationem, quam interpoſuit non proſequatur, excuſabitur ſi efficiatur deſerta, quoniam impoſſibilium nulla eſt obligatio. l. impoſſibilium. ff. de reg. iur. Hyppo. pract. crimi. §. ſequitur. nu. 35. per tex. in l. ſi procuratorem. §. ſi ignorantes. ff. mand. facit tex. & ibi not. in c. licèt. de cenſibus. idem Hyppo. in l. 1. §. præterea. nu. 87. ff. de quæſt. Bald. in l. 2. §. ſi quis in iudicio. num. 4. ff. ſi quis caut. Matth. ſing. vlt. & ibi adden. Crem. ſing. 122. Hanc etiam tenet Innocen. in d. c. ex ratione. nu. 2. de appell. Abb. nu. 2. Fely. in c. ſi qui teſtium. n. 10. de teſtibus. Iaſ. in l. inuitus. nu. 8. C. de procur. Guid. Pap. deciſ. 213. Rolan. in conſ. 87. n. 51. lib. 2. reſtringe, vt per Gayl. 1. obſer. 142. Ruptura Pontis ex qua appellans impeditur perficere iter an impediat, & dic, vt per Gayl. 1. obſer. 143. nu. 3. Contra impeditum per Principem ſuam proſequi appellationem non currunt fatalia. Dec. in c. ex ratione. nu. 6. de appel. & coram Principe inſtantia non perit. auth. ſed lis. C. de temp. appe. auth. ſi tamen. C. eod. Sed negligentia, ſeu dolus procuratoris curſum fatalium non impedit. Spec. de appe. §. nunc videtur. ver. quid ſi pars. Abb. in d. c. ex ratione col. 3. Card. in clemẽ. ſicut. de app. nec ex hoc reſtituitur appellãs niſi refectis expenſis, Ponta. de ſpolio. lib. 4. nu. 57. impedito tempeſtate; ſeu vi fluminis an currant fatalia: Gayl. 1. obſer. 143. nu. 3. Sed certè contra impeditum ipſo iure non currunt. §. hoc quoq; auth. vt ſponſ. arg. c. cum ſit. & c. hac ratione. 31. q. 1. fallit. vt per Soccin. reg. 18. Sed neceſſe habet proteſtare, quod per eũ nõ ſtat. Fely. in c. cum. m. q. 1. de conſtit. gloſ. in c. cupientes. §. quod ſi. in verbo, propoſita, de elect. in 6. Bart. in conſ. 50. lib. 2. Alex. in conſ. 164. lib. 2. Pedemon. deciſ. 12. n. 7. contrariã probat. Beccius. in cõſ. 104. n. 13. & dicit communẽ ibi.

Sed

Digitized by Google

Sed fatalia ſi perempta ſint, faciunt etiam perire actionem, licèt ſecus ſit in prima inſtãtia; loquimur etiam hic de fatalibus appellationis. Bart. in l. petendæ. circa medium. ver. quaero verum. C. de temp. in integr. reſtit. Roger. de diuer. præſcript. c. 1. nu. 5.

De proſequutione cauſa appellationis. Cap. CLXXXIIII.

CAuſa appellationis, per actorum in prima inſtantia factorum tranſportationẽ, & illorum repetitionem inſtructa cenſeatur: & ideo in ea non ſit opus libellum offerre, litem conteſtari, aut iuramentum calumniæ, vel veritatis præſtare; ſed inſtrumentum appellationis cum actis ſupraſcriptis, pro libello, & intentione appellantis ſufficiat.

De proſecutione cauſæ appellationis. Cap. 184. Gloſſ.

An cauſa appellationis cenſeatur eadem, vel potius diuerſa ab ea, quæ in prima inſtantia pendebat: & Lancel. de atient. limit. 2. nu. 3. Guido de Suæ. de ordin. iudic. nu. 129. dixerunt eadem cum prima, & eiuſdem naturæ cuius eſt cauſa principalis, & regulari ſecundum principalem, omniaq; in cauſa appellationis locum habent, quæ in cauſa principali. Dec. in c. per tuas. nu. 12. de appellat. in c. cæterum. nu. 7. & in c. paſtoralis. nu. 20. de reſcript. Contrariũ quod non ſit eadem cum prima tenet. gloſ. in l. Principe. 11. de poſt. & in l. conueniſſe. 2. §. 3. l. legatis. ff. de Iudic. gloſ. in l. qui proprio. 46. ff. de procurat. l. nihil. C. de procur. Bart. in l. per hanc. col. 2. C. de temp. appe. Specu. de aduo. §. nunc tractemus, ver. quid ergo. & de ſalar. §. ſequitur. ver. ſcilicet. mirum reſpectu inſtantiæ; Nam capiendo cauſam reſpectu eius quod in iudicio deducitur cauſa appellationis eſt eadem cũ principal. c. tua nobis. de appe. Fely. in c. fraternitatẽ in princ. de teſtibus. Ideo omiſſo appellationis articulo procedi poteſt in cauſa principali, Rota in antiquis de appellat. deciſ. 71. Bouerſing. in verbo, appellatio, nu. 13. Dec. in c. vt debitus. n. 74. de appell. c. ad probandum. 24. de re iudic. etiam inuito, & contradicente appellãte. c. cordi. de app. in 6. vbi Io. And. nu. 6. Anchar. nu. 7. Archid. nu. 5. Monachus in c. cupientes. nu. 21. de elect. in 6. Poteſt enim appellatus ſuo fauori renunciare, & appellans neceſſe habet pati per Iudicem in negocio principali pronunciare, nec poteſt litis pendentiam coram Iudice à quo allegare, cum appellando illius iuriſdictionem declinauerit. c. ſi à Iudice. de appell. in 6. Phil. Franc. in d. c. vt debitus, & alij Doct. in locis allegatis. Bart. in l. eius qui. nu. 10. ff. de appel. recip. Proſecutio appellationis continet etiam eius finem; quia tempus proſequendi intelligitur, & finiendi clem. ſicut, & ibi Cardin. de appe. & ideo proſecutio dicitur habere tres partes. ſcilicet, principium, medium, & finem, vt colligitur ex c. ſtatuimus, & ex c. cupientes. de appell. Rota in nouis deciſ. 155. ſi certus. l. 1. C. vt lit. pend. & c. vt debitus, & c. dilecti. de app. Et de iure pars appellans quando ſuam appellationẽ debito tempore, & modo introduxit, proceſſus obtinuit, & intra terminum parte citata reproduxit debet offerre libellum. auth. offeratur. C. de litis conteſt. Gayl. obſer. 61. lib. 1. ex diſpoſitione ſtatuti huius non eſt opus libellũ offerre litem conteſtari, aut iuramentum calũniæ, vel veritatis præſtare, ſed inſtrumenta appellationis, & acta primæ inſtantiæ tranſportata, & repetita pro libello ſufficiunt, & ex his cauſa dicitur inſtructa, & poteſt ferri ſententia, Caputaquen. deciſ. 101. par. 1. & officium appellantis eſt facere, vt cauſa ad exitum perducatur Pariſ. conſ. 108. nu. 8. lib. 3. Bart. in l. qui appellat. ff. de iudic. Boninco. de appell. nu. 8. Bald. ad Spec. de app. ver. iudicium. Nã appellans, & non proſequens præſumitur habere iniuſtam cauſam. Card. in clemen. conſtitutionem. §. ſane. q. 9. de elect. c. ſi vero. 2. q. 6. & ideo cadit ab ea non proſequendo. Dec. in c. perſo. num. 11. de appe. Capel. Tholoſ. deciſ. 245. Specul. de appel. §. reſtat videre ver. hoc tamen ſcias. appellationem proſequi poteſt etiã appellatus. l. ampliorem. in princ. C. de appe. Bald. ad Spec. eod. tit. ver. appellationem poteſt proſequi. l. fin. & ibi Doct. C. eod. quia appellationis beneficium eſt commune; vt in dictis iuribus, ſed id facere debet quilibet in tempore, Grauat. ad Veſtr. lib. 7. c. 3. n. 49. Alex. in conſ. 101. & conſ. 125. lib. 2. gloſ. & Doct. in c. vt circa. §. alioquin. ver. adhærentes. de elect. in 6. Bald. in auth. hodie. col. 2. C. de appell. Guid. Pap. deciſ. 13. 78. & 436. Fely. in c. ſuper. in fin. de re iudic. & eſt adeo verum, vt non poſſit appellans poſtquam appellatus ſuæ appellationi adhæſit appellato inuito ei renunciare. per tradita per Doct. in l. omnem honorem. C. quan. prouoc. non eſt neceſ. Tiraquel. de vtroq; retractu ad finem tit. §. 36. num. 25. Gomeſ. de trien. poſſ. q. 54. verſ. hanc voluit Præpoſ. in c. interpoſita.

Digitized by Google

ſita.§: ille deniq; nu. 7. & 10. de appell. de hac re Oſaſc. in Pedem. deciſ. 28. nu. 8. An in cauſa appellationis poſſit opponi exceptio compenſationis: & dic quod ſic. l. 1. qua ſent. ſine appe. reſcin. l. per hanc. C. de temp. appe. facis optime. l. 2. C. de compenſ. Bald. ad Spec. de appe. ver. ſed nunquid in cauſa. Item opponi poteſt exceptio declinatoria, quia cauſa appellationis debet agitari corã Iudice ad quem. Bald. in auth. qua in prouincia col. 2. ver. vlt. not. C. vbi de crimin. agi oport. Item & dilatoria. Dec. in c. paſtoralis. nu. 24. de except. & vide Doct. in c. 1. de lit. cont. tex. & ibi glo. in c. ex conqueſtione de reſtit. ſpol. vbi Abb. col. 2. Phil. in c. ſollicitudine. de app. Item excommunicationis. c. cum parati. de appe. Didac. variar. reſolut. lib. 5. c. 18. nu. 5. Exceptionem litis pendentiæ coram Iudice à quo, non poteſt allegare appellans. Dec. in c. vt debitus. nu. 75. de appe. exceptio peremptoria poteſt appellationi opponi. Bald. ad Spec. de inſtru. edit. col. 2. ver. ille qui appellat. Item exceptio præuentionis poteſt opponi: exemplo. c. cuncta per mundum. 9. q. 3. gloſ. in d. c. vt debitus. de appe. c. inter monaſterium. de ſenten. & re iudic. c. ſi duobus. de appe. Item poteſt opponi exceptio renunciationis. Anchar. in conſ. 365. Fely. in c. exceptionem. nu. 40. ver. idem dic de exceptione. de exceptio. Item poteſt opponi exceptio trium conformium de iure l. 1. C. ne lice. ter. prouo. duarum ex ſtatuto de qua ſupra. c. 180. Limita niſi ad Imperatorem; ſeu Papam appellatum ſit, vt per Bald. in l. vlt. C. de ſenten. Myſſing. cent. 1. obſer. 15. & tenetur appellans acta omnia edere, & tranſportare. c. vlt. §. iudicibus. 2. q. 6. c. vlt. de probat. Gayl. lib. 1. obſer. 134. multa tradit; cui Iudex à quo ad hunc effectum copiam tradere tenetur. l. is apud quem. vbi Bart. & Doct. C. de eden. Fely. in c. 1. nu. 18. de probat. An de iure communi ſit in cauſa appellationis neceſſarius libellus, & litis conteſtatio, & quod ſic patet ex Bald. ad Spec. de libel. ver. an libellus. & in l. edita. C. de eden. gloſ. in l. 1. ff. de act. empti. l. fin. ff. ad turpill. de conteſtatione litis tradit. Guido de Suza. de ordin. iudic. num. 126. & ſi agitur inter præſentes eſt neceſſaria, ſecus ſi inter abſentes, Bart. in auth. de his qui ingre. n. 2. 10. & 13. Math. in auth. ei qui. nu. 3. C. de tempor. & repar. appe. Matheſ. ſing. 66. nu. 1. Aret. in conſ. 20. n. 8. Niſi fortè in cauſa principali non fuerit lis conteſtata; quia tunc erit cõteſtãda in cauſa appellationis, Rota deciſ. 143. 207. Mattheſ. ſing. 66. Roman. ſing. 400. Oldrad. conſ. 12. Dec. in c. per tuas, de appell. An autem omiſſio vitiet proceſſum, & dic, vt per Mattheſ. d. ſing. 66. Myſſing. cent. 1. obſer. 1. Rolan. conſ. 7. nu. 35. lib. 1. conſ. 94. nu. 4. & 21. lib. 2. & licèt ſit litis principium, & ſubſtantia, c. de cauſis, & ibi Dec. de offic. deleg. & dicatur lapis angularis totius iudicij, Bald. in c. 1. col. 1. de litis conteſ. & eius omiſſio vitiet totum proceſſum. gloſ. in c. dudum. de elect. Soccin. d. c. 1. nu. 8. Exceptis cauſis ſummarijs. Card. in clem. ſæpè in 4. oppo. de verb. ſigni. Tamen in cauſis appellationum omiſſio non vitiat. Dec. in d. c. per tuas. de appel. ſi fuerit in principali cauſa conteſtata. Rota in antiquis. dec. 207. 668. Guid. deciſ. 58. Bellame. deciſ. 697. Gayl. 1. obſer. 76.

De teſtibus, iuribus de nouo repertis in cauſa appellationis producendis. Cap. CLXXXV.

IN cauſis appellationum, poſſint induci teſtes de nouo reperti, & examinari tàm ſuper articulis in prima inſtantia datis, quàm ſuper alijs de nouo dandis: ſimiliter inſtrumenta publica & priuatæ ſcripturæ produci poſſint, dummodo pars quo ad Teſtes, iuret de nouo reperiſſe.

De teſtibus, & iuribus de nouo repertis in cauſa appellationis producendis.
Cap. 185. Gloſſ.

De Iure Canonico teſtes ſuper articulis datis in prima inſtantia, non examinautur in ſecunda appellationis. clemen. teſtibus, & ibi Doct. de teſtibus. c. fraternitatis. de teſtibus. De Iure Ciuili ſic. Cyn. & alij in l. per hanc. C. de temp. appe. vbi Bart. nu. 5. & 6. hoc ſtatutum adhæret Iuri Ciuili in hoc dum vult, quod poſſint examinari ſuper articulis iam datis in prima inſtantia. auth. at qui ſemel. C. de probat. & §. quia verò, auth. de teſtibus. hoc reſtringit ante didicita teſtificata in prima inſtãtia, in ſecũda permittit repeti etiam eoſdem teſtes ſuper eiſdem articulis denuo præſtito iuramento. gloſ. & Doct. in d. l. per hanc. Alex. in l. hæredes palam. §. ſi quis. ff. de teſtam. Super nouis articulis noui teſtes. vtroq; iure, & huius ſtatuti diſpoſitione poſſunt examinari, ſed præcedente iuramento noniter eos reperiſſe. cui adſtipulatur, Innocent. in c. cũ veniſſent. de teſtibus; & ita ſeruatur in foro Capitolino huius ſtatuti vigore. Et pro eiſdem, & alijs ſuper eiſdem, & nouis articulis examinãdis cautela eſt vbi non adſit ſtatutum, vt hic,

quod

quod Iudicis officio interrogentur, & valebunt teſtificationes in hunc modum impetrata, vt per Bald. in l. ampliorem. C. de appell. Innocent. in c. per tuas de teſtibus, Barbat. ad Bald. in l. per hanc. C. de temp. appell. Inſtrumenta enim, & ſcripturæ ſemper, & in omni iudicio ante latam ſententiam produci poſſunt, & probant. & ita gloſ. & Saly. in auth. at qui ſemel. C. de probat. gloſ. in c. cum dilectus de fide inſtrum. Innocen. in c. cum veniſſent de teſtib. & in c. paſtoralis. de cauſ. poſ. & propr. & in c. quoniam contra de probat. Bart. in l. peremptorias. C. ſenten. reſc. non poſ. Bald. in l. ſi quando. C. de teſt. Caſtren. in l. veluti. §. hac vox. ff. de eden. Spec. de inſtru. edit. Nam ex actis, & agendis, ex productis, & producẽdis iniquitas prima ſententia detegi poteſt. quod intellige de diffinitiua ſententia, quia in appellatione à diffinitiua ſententia habet locum regula non probata probabo. l. eos. C. de appe. l. per hanc. C. de temp. appe. qua regula ceſſat in appellatione ab interlocutoria, vt in clem. appellanti. de appe. Bart. in l. eius qui. ff. de appe. recip. Iaſ. in repet. l. admonendi. n. 57. ff. de iure iur. Fely. in c. cum Ioannes nu. 17. de fide inſtru. in c. ad audientiam. 2. num. 14. de reſcript. Guid. Pap. deciſ. 14. Roman. in conſ. 381. nu. 3. Neuiz. in conſ. 19. col. fin. Roland. in conſ. 94. nu. 10. lib. 1. in conſ. 45. n. 16. lib. 2. Oſaſc. in deciſ. 14. nu. 8. Nam coram Iudice appellationum poteſt deduci, & probari, quod nõ fuit deductum; neq; probatum in cauſa principali, vt not. in d. c. cum Ioãnes de fide Inſtrum. & hoc facere poteſt, tam appellans, quàm appellatus. d. c. cum Ioannes. & d. l. per hanc. Rota in nouis. deciſ. 365. Abb. in c. ſignificauerunt. col. 4. de except. Butr. Abb. & Imol. in d. c. cum Ioannes. vbi Fely. ampliat, limitat, & declarat. Sed inſtrumenta, qua nimis in fine temporis producuntu, poſſunt repelli. l. nemo in fine. de appel. Bald. ad Spec. de appell. & Iudex appellationis ſeruat ſtatuta primi Iudicis l. fin. Iud. ſolu. Innocent. in c. 1. de conſuetud. quia loco eius ſuccedit. l. pen. iudic. ſolui Hoſtien. in c. 1. de conſuetud. Guid. Pap. de appell. q. 52. & ſi appellatione deſerta iudicat bene iudicatum, ſentẽtia ipſo iure non valet. l. ſcire oportet. §. conſequens ff. de execu. tut. l. arbitrio. §. penult. ff. de dolo. §. rurſus inſtit. de actio. Sententia deſertionis eſt interlocutoria. gloſ. in clem. 1. in verbo, diffinitiua, de ſequeſ. poſſeſſ. & fruct. Felyn. in rub. de ſent. & re iud. nu. 2. l. ex ſtipulatione. C. de ſenten. & interlo. omn. iudic. hoc eſt ſi ab interlocutoria fuerit appellatum; Nam ſi appellatum fuerit à diffinitiua, erit, & ipſa diffinitiua. l. ſi præſes. C. quomo. & quan. vbi gloſ. in verbo, adiutore, Bald. nu. 3. & in l. 2. n. 20. C. de epiſ. audie. Franc. in c. ex ratione nu. 80. de appe. Guid. Pap. deciſ. 11. nu. 1. deciſ. 12. nu. 4. deciſ. 220. nu. 4. Franciſ. Marc. deciſ. 1. nu. 5. par. 1.

De ſuſpicione Capitanei. Cap. CLXXXVI.

SI in principio litis, aut ex rationabili cauſa in illius proſecutione, pars aliqua Capitaneum appellationum, vt ſuſpectum recuſet, Conſultor eligatur, cuius conſilio cauſa terminetur, & aliter ſententia non valeat ipſo iure.

De ſuſpicione Capitanei. Cap. 186. Gloſſ.

Hoc ſtatutum illaqueat multorum conſcientiam; quia ſine cauſa Iudicem, vt ſuſpectum recuſant, & licet diſponat quòd in principio litis poſſit recuſari; tamen nõ eſt ſine cauſa rationabili recuſandus; & cum cauſa eſt recuſandus in principio; quia exceptio recuſationis debet opponi ante litem conteſtatam, & ante omnes aliàs exceptiones. Lanfr. in c. quoniam contra. in ver. recuſatione. in princ. de probat. per noea. per Bar. & Doct. in l. quidam conſulebat. ff. de re iudic. glo. & Doct. in c. inter monaſterium. de re iudic.

Vſus intellexit quod ex hoc ſtatuto Iudex poſſit recuſari in principio litis ante tranſportationem actorum ſine cauſa; & id forſan factum fuit per ſtatuentes, vt poſſit euitari ignorantia Iudicis tenentis hoc munus, quod ſæpè, vt alia conceditur ad prouidendam perſonam de munere, non autem munus de perſona; Sed hodie inoleuit abuſus; vt omnes etiam Iuris Conſultiſſimi hoc munus in cauſis appellationum iudicandi integrè tenentes recuſentur ad lites in longum protrahendas. In proſecutione cauſa ſi à principio recuſatus non fuit, non poteſt recuſari ſine rationabili cauſa, ita dictat ſtatutũ. De hac materia tractatur plenè per Lanfranc. in d. c. quoniam contra, & per Doct. in c. ſuſpicionis de off. deleg. in c. poſtremo in c. ſecundo requiris, & in c. cum ſpecialis. de appel. & per Iaſ. & Doct. in l. apertiſſimi. C. de iudic. & recuſatio ſuſpendit iuriſdictionẽ Iudicis recuſati; vt nulliter ab eo in cauſa procedatur. Doct. in l. apertiſſimi. C. de iudic. vbi Bart. nu. 6. Iaſ. num. 7. Maſcard. citat alios in concluſ. 951. nu. 16. & ſequen. Cauſa itaq; ex quibus Iudex recuſari

poteſt

poteſt multæ ſunt, & prima eſt magna familiaritas alterius partis iuxta illud

Che per l'amico coſa ſi fà ſpeſſo
La qual non ſi faria pe'l Padre iſteſſo.

Et Taſſus in Aminta.

Che ſe giuſtitia violar ſi deue
Sol per l'amico violar ſi deue.

& ideò eſt iuſta ſuſpicionis cauſa cap.inſinuante & ibi Abb. & Felyn. poſt gloſſ.de offic.delegat. Spec.de Iudice deleg. §.ſupereſt. ver.item ſi eſt nimis. iſta cauſa reflectitur in Vicarium Iudicis licet in ſpecie in Vicario nulla adſit cauſa ſuſpicionis Abb. & Felyn.in d.c.inſinuante, col.1. de offic.deleg.Secunda eſt affinitas & conſanguinitas d.c.poſtremò,de appell.c.accedens,2.vt litè non conteſt.l.qui iuriſdictioni ff.de iuriſdict. om. Iudic. etiam Inimici alterius partis. Abb. in d.c. accedens Bald. in l.quoniam liberi, C.de teſtibus Felyn.in d.c.accedens Phil.in d.c.poſtremò. Maſcar.de probat.concluſ.951.num.18.et ſequen. lib.2. & hac ratione fuit per Pium IV. probibitum Affinibus, & Conſanguineis Iudicũ præbere patrocinium in cauſis corã eis pendentibus in bulla; quæ legitur in Sacro Rotæ Auditorio ſingulo anno;ſed pro ceremonia. Tertia cauſa eſt Inimicitia. Spec.de Iudic.delegato. §.ſupereſt. ver.item ſi eſt inimicus. Abb.& Felyn.in c.accedens, 2.vt lit. non conteſt.c.cum R,de off. deleg. Phil.in d.cap.poſtremò, colum.9.ver.32. de appellat.Quarta commenſalitas alterius partis, vel inimici, & ècontra. Abb.in d.cap.accedens, colum.1. ver.2.cauſa. Phil.in d.capit.poſtremò colum.7.ver.8.de appellat.Quinta Conciuilitas. Abb.in d.cap.accedens,colum.1.ver. Tertia cauſa.Felyn.colum.2.vbi declarat.Sexta cauſa eſt Vaſalaggij alterius partis. Abb. & Doct. in d.cap.accedens. Phil.in d.cap.poſtremò colum.7.ver.13. & 15. de appellat. Septima ſi Iudex fuit Aduocatus alterius partis in illa cauſa, l.prætor, vbi Alexand.& Doct.ff.de iuriſ.omn. Iudic. Abb. & Phil.in d.cap.poſtremò. Octaua ſi fauet magis vni quàm alteri Abb. in d.cap. accedens.& Phil. in d.cap.poſtremò, cap. eamque il 2.de Iudic. Nona ſi altera pars alloquitur cum Iudice ſecretè in aure.Abb.in d.cap. accedens, colum.3. ver. & aduerte. Lanfranc. in d.cap. quoniam contra.ver.recuſationes.colum.fin. de probatio. Decima cauſa eſt ſi Iudex animosè extraiudicialiter, & iniuſtè procedat Abb. in cap.conquerente. colum.2. de reſtit.ſpoliat. & in capit. cum veniſſent. in 5.not.eodem Phil.in d.capit. poſtremò, colum.8.ver.27. Vndecima cauſa eſt ſi Iudex habeat cauſam conſimilem, gloſſ. & ibi Abb. & Doctor.in cap.cauſam quæ. el.2. de Iudic. Duodecima cauſa eſt lis cum Iudice vt priuato. Abb. in capit. cum ſuper. in 3. not. de offic.delegat. Decimatertia eſt ſi Iudex noluit partem admittere ad oſculum pacis, vel exercere actum humanitatis Abb. in d.capit. cum ſuper. ver. Secunda cauſa, ex hoc enim præſumitur inimicitia. Decimaquarta cauſa ſunt minæ Iudicis contra partem. Abbas in dicto capitulo cum ſuper. colum.1. ver. Tertia cauſa. de offic. delegat. Decimaquinta cauſa eſt quando Iudex non reddit ſalutationem Abb. in d.capit. cum ſuper. colum. ver. adde quartum. Iaſon.in l.apertiſſimi. colum.3.C.de iudic. Decimaſexta cauſa eſt ſi Iudex de cauſa Conſultus propalauit votum ſuum. Phil. in d.cap. poſtremò colum.7. de appellatio. Doctor. in l.prætor.ff.de iuriſdict.omn.iudic. Decimaſeptima cauſa recuſationis eſt ſi fuit datus ad petitionem partis, ex hoc enim ſolo poteſt per alteram partem recuſari,l.obſeruandum. de Iudic. cap.inſinuante.de offic.delegat. Phil.in d.capit. poſtremò.colum.8.Sed ab impetrante non poteſt recuſari, niſi noua cauſa ſuperueniat, gloſſ. & ibi Abb. in fine, in cap.inſinuante. de offic.deleg. Caſtren.in conſ.442. lib.2. Decimaoctaua eſt ſi Iudex fuit teſtis in eadem cauſa l.fin.ff.de teſtibus,Specul.de iudic.delegat.§.ſupereſt,ver. item ſi fuit teſtis. Decimanona cauſa eſt ſi Iudex eſt de aliquo collegio, & coram eo litigat collega, quia tunc poterit per alteram partem recuſari. capit.cum R, de offic. deleg. Spec. de Iudic. delegat. §.ſupereſt, ver. item ſi eſt, Phil. in dicto capitulo poſtremò, columna ſeptima, niſi ambo litigantes eſſent collegæ Iudicis. Phil. ibi.Vigeſima eſt ſi quis ſibi Dominum ſuum Iudicem impetrauit, capitulo cauſam quæ. de offic.delegat. Vigeſimaprima cauſa eſt ſi Iudex eſt ſocius alterius partis, vel habitat in eadem domo. Specul. de Iudic. delegat. §. ſupereſt. ver. quid ſi ſit ſocius. Phil.in dicto capitulo poſtremò. columna 8. de appellatio. Vigeſimaſecunda eſt ſi Iudex procurauit ſe impetrari. Specul. in d. §. ſupereſt, ver. item ſi ipſe. per text. in lege quæ omnia. ff. de procurat. Vigeſimatertia cauſa eſt ſi pars appellauit ab aliquo grauamine, & habeat cauſam aliam coram eodem Iudice, nam pendente appellatione prima cauſæ poterit recuſari in illa, & in alia. Phil. in dicto capitulo poſtremò, columna nona, ver. 28. quod intellige in Iudice delegato,

non in ordinario; quia ſi ab eo condemnabitur in alijs cauſis poterit prouocare, & ex eo quod ab eo fuerit in alia cauſa condemnatus non poteſt in alijs recuſari. l.vnica, vbi Bart. ff. apud eum à quo appellatur. Vigeſimaquarta cauſa eſt donatio facta Iudici ab aliqua parte; ex hac enim alteri parti redditur ſuſpectus, & poteſt recuſari. Phil.d.cap.poſtremò colum.9.ver.28. Sed in Curia quoad exculenta, & poculenta pro victu trium dierum non eſt cauſa legitima. Vigeſimaquinta cauſa eſt ſi tulit primam ſententiam, & poſtea ſit effectus Iudex appellationis eiuſdem cauſæ. Phil.in d.capit.poſtremò, colum.10. ver.29.de appellat. Vigeſimaquarta cauſa eſt; ſi Iudex fuit quondam inimicus parti; nam licet ſit reconciliatus, tamen poteſt recuſari, Nam dicit ſapiens; Amico reconciliato ne confides in æternum. Phil.d.cap.poſtremò.colum.9. ver. 35. repellitur etiam à teſtimonio. Abb. in cap.cum oporteat.col.3.de accuſ. Vigeſimaquinta cauſa eſt, ſi commodum; vel incommodum pertineret aliquo modo ad ipſum Iudicem. Phil.in d.capit.poſtremò.col.9. ver.30.& 31. de appellat. Vigeſimaſexta cauſa eſt ſi Iudex fuit ab altera parte corruptus, vel eam timet, ſeu nimis diligit, poterit enim talis ab alia recuſari. Spec. de Iudice deleg. §. ſupereſt, ver. item ſi ſit inimicus. Vigeſimaſeptima eſt ſi Iudex ſit illitteratus, atque indiſciplinatus, imperitus & groſſius, & cauſa ſit ardua & ſubtilis, quia cauſæ ſubtiles non ſunt Iudicibus groſſis committendæ, Bald. quæſt.16.C.de hæred.inſtit. Felyn. in cap.ſciſcitatus col.7. ver.dicit etiam Bald.de reſcript. Iaſon.in l.apertiſſimi, ver.ſecunda cauſa. C. de iudic. Vigeſimaoctaua eſt ſi Iudex eſſet nimis ſeuerus, & crudelis. Iaſon.in d.l.apertiſsimi colum.2.ver.tertia cauſa, per ea quæ notat Bald. in l.2. ff. de his qui ſunt ſui vel alie.iuris. Vigeſimanona eſt indiſcretio Iudicis, Bald. in c.ad noſtram.in fine.de probat.

Trigeſima cauſa eſt, ſi Iudex ſit cōpater alterius partis. Imo.in c.prudentiam. de offic.deleg. Iaſon.in d.l. apertiſsimi col.3.glo.in c.cum I, & A, de re iudic. Dec. in cap.cum ſpeciali, n.6.de appell. Tiraq.de pen.cauſa 21.n.5.& 6.

Trigeſimaprima cauſa eſt ſi Iudex non vult audire partem, nec aduocatum, licet cauſa ſit clara. Lanfran. in clem.ſæpè, col.1.ver.de plano, de verb.ſignif. Maſcar. d.concluſ.951.

Trigeſimaſecunda eſt omnis cauſa; quæ eſt ſufficiens ad remouendum procuratorē, vel Arbitrum. Abbas in d.c.poſtremò, vbi Phil. col.4. ver. ſed pro declaratione. cauſæ autem probantur iuramento ipſius recuſantis, glo. Bald. Salyc. Imo. Aret. Iaſon. & Caſtren. in l.apertiſsimi, C. de Iudic. Bart. in conſ.105. nu.9. Ruyn.conſil.6.nu.4.lib.4. Gail.lib.1. obſeruat.35.nu.14. & Card.in d.cap.poſtremò dinumerat.70.cauſas, ſuſpicionis Phil.40. Bertach. in verbo Iudex recuſatus. Non enim poſſunt omnes Rotæ Auditores omnes Prælati, omnes Aduocati, omnes Procuratores recuſari ſtatuto hoc prohibente Boer. deciſ.269. Viui. in ver.ſuſpecti Maſc. concluſ.951. num.32. Sed recuſans Iudicem ſi poſt recuſationem litigat in eadem cauſa coram Iudice recuſato videtur per hoc renunciare recuſationi. Abb.in cap.inter monaſterium, in 3. not.de re iudic.& appellatio & recuſatio ſimul ponuntur l.16.C.de ſenten.& inter omn.iud. & æquiparantur, vt not.in rub.de appellat. Lapus alleg.1. Spec.de recuſ. §.1.ver.Sed quid ſi cauſa, & §.effectus, Felyn. in cap.1.col.2.in fine.de Iudic. & ſecundum Vital. de clauſ. nil nouari recuſatione, num.2. dicit quod vbi non eſt locus appellationi, non eſt locus recuſationi num.3. 6. & 14. Barb. de Card.leg.q.3. num.24. Sed appellatione remota non intelligitur remota recuſatio Iudicis, Dec.in d.cap.poſtremò, num.1. de appellat. Innocen.in cap.paſtoralis.in medio, de appellat. Lanfranc.in cap.quoniam contra.in verbo, appellationes, de probat. Dec. in cap.ſuper num.32.de appellat.

Si cauſa eſt pronunciata deſerta, & ſic remiſſa ad Iudicem à quo an poterit recuſari? & in alia cauſa non eſt dubium. Abb. in cap. ad hæc colum.3.de appellatio. vbi Butr. & Felyn. num. 4. & in eadem etiam poteſt recuſari, vt per Felyn. ibi.gloſ. in capit. diſpendia.in verbo in omnibus, de reſcript.in 6. Sed loquuntur in deleg. Ang.in l.ſi contra maiores, C.de appellat.

Sententia quæ fertur ſuper recuſatione Iudicis, & ſic Iudicem fore, vel non fore ſuſpectum eſt interlocutoria, Arcbid.in c.Iudex. de off.deleg. in 6. Sed an detur appellatio? et puto quod non ſtante hoc ſtatuto, et quia eſt friuola, niſi fortè ipſe recuſans à reiecta recuſatione appellauerit; quia à reiectione exceptionis auditur appellans, Lancel.de attent. Limit.1.n.39.facit text. in c.licet cauſam, de probat. Innoc. in cap.poſt electionem.de conceſſ.præben. Soccin.reg.37.facit text.in c.cum ſpeciali, vbi Doct.de appellat. Immò appellatione ſublata non intelligitur ſublata facultas recuſandi Iudicem, quia tolli non poteſt, niſi friuola ſit c.qui ſuſpecti 3.q.5. Marſ. ſingul.292. Neuiza. conſ. 36. Myſſing. cent. 3. obſeruat. 63.

In iu-

In iudicio attentatorum poterit licet fuerit ſuſpectus recuſatus ab attentante procedere ex officio ad illorum reuocationem, ita ſeruat ſtylus Tribunalis Iudicis appellationum, & fulcitur authoritate Innocentij, Franc. Mili. & aliorum quos citat Lancel. de attent. 2. par. cap. 6. de attent. poſt recuſatum Iudicem num. 31. & ſequent. Gail. lib. 1. obſer. 146. num. 7.

Sed an in fine inſtantiæ poſſit recuſari, quando ipſe ſolum inhibuit, & nihil vlterius factum fuit? Et quidem cum lis incipiat pendere coram Capitaneo per citationem ad dicendum contra inſtrumentum appellationis, & inhiberi, quoties inhibuit non poterit in fine inſtantiæ ſine causa recuſari; quia ex hoc ſtatuto à principio eſt ſine cauſa recuſandus, vel paulo poſt incontinenti ante reproductionem iurium primæ inſtantiæ; quia quæ in continenti fiunt dicuntur ineſſe. Gabr. in conſ. 65. num. 2. 3. & 6. lib. 1. & alter Gabr. lib. 1. de præſumpt. concluſ. 13. per totum, Tiraquel. de retract. conuẽ. §. 1. glo. 4. & glo. 5. num. 2. & ſequen. Lamberteng. de contract. glo. 2. num. 56. niſi quæſtio ſit de momento. Surd. in conſil. 354. num. 21. lib. 3. Poſt reproductionem actorum primæ inſtantiæ, non eſt recuſandus niſi ex cauſa; quæ per iuramentum poteſt probari per recuſantem, Doctor. in d. cap. poſtremò, de appellatio. gloſſ. in verbo, artificis, in §. & quid. Auth. de Trien. & ſemiſſe Bald. in capit. ſuper quæſtione colum. 1. ver. pone. de offic. delegat. Caputaquen. in deciſio. 102. pars 1.

An requiratur mandatum ſpeciale ad recuſandum Iudicem? & cum ſuſpicio ſit paſſio animi oportet quod habens hanc paſſionem eam foris emittat, & ſpecialiter procuratorem conſtituat, Alex. in conſ. 26. col. 2. lib. 6. Pariſ. conſ. 31. nu. 112. & 113. lib. 1. Roland. in conſ. 19. nu. 2. lib. 3. nam propoſitum in mente retentum nihil operatur, & paſſio animi non poteſt perſcrutari, cum ſolus Deus ſit cordium ſcrutator, ita arguunt allegati per Alex. & Roland. vbi ſupra, & ſi Iudex recuſatus procedet, nulliter erit proceſſum; vt notant allegati in princ. & Bart. in au. lege apertiſſimi, num. 6. Iaſon. numero 7. C. de Iudic.

De Conſultore eligendo. Cap. CLXXXVII.

IN cauſis, in quibus Capitaneus vt ſuſpectus recuſatus eſt, & in his in quibus Conſultor ipſi Capitaneo, vel etiam Senatori per præſentia Statuta dari præcipitur, hæc in eligendo forma ſeruetur: Ter pars citetur ad dãdum liſtam, ſeu ſchedulam ſuſpectorm, & eorum de quibus confidunt, quam cum iuramento partes dare debeant, in qua nominatim ſuſpecti ſint deſcripti (quoniam allegationem ſuſpectorum in genere, veluti omnes Auditores, omnes Romani nullatenus admitti nec attendi volumus) quibus ſchedulis per Iudicem ſequenti die viſis, & parte ad videndum extrahi Conſultorem vocata; ſi partes in aliquem conſenſerint, is Conſultor pronuncietur. Si verò non conſenſerint, Iudex datis vel non datis ſchedulis ſuſpectorum, ſemotis partibus, de bonis, & doctis viris à neutra partium nominatis, decem eligat, eorumq; nomina in Vrnam, ſeu Buſſulam conijciat, ex qua publicè pro Tribunali ſedendo, vnum extrahat, qui Conſultor ſit. Aliæ verò chartulæ, vbi deſcripta ſunt nomina aliorum qui remanſerunt in Vrna, ibi ſtatim publicè inuoluantur (non lectæ) in aliqua crumena vel ſacculo, ſigillis partium, ſi voluerint, vel aliorum loco partium, ſignato: retinenda penes Iudicem vel Notarium cauſæ, donec electus acceptauerit: qui, ſi non acceptauerit, ſtatim facta notificatione per appellantem, extrahatur alter, & deinde alius, donec vnus acceptauerit; qua acceptatione ſecuta, ad inſtantiam petentis partis, aliorum nomina, quæ in ſacculo remanſerunt, publicè legantur, & Notarius cauſæ ſub pœna falſi, deſcribat omnia nomina, tàm illorum decem, quàm aliorum à partibus nominatorum in eius actis. Tempora autem prædicta, ideſt à die petitionis Conſultoris, vſque ad diem acceptationis, in fatalibus omnino non computentur.

De Conſultore eligendo. Cap. 187. Glo.

Iudice recuſato alter dandus eſt, Nam ſi delegatus recuſatus ſit eſt pro alio potiendo Delegans adeundus; ſi ſit recuſatus Iudex ordinarius, idem ordinarius alium concedit, vt notaui de differentijs indiuiduorum in ver. Iudex ordinarius differt à delegato, & debet recuſans intra quatuor audientias à die recuſationis incipiendas procedere ad extractionem Conſultoris iuxta formam hic traditam, alias Iudex recuſatus poterit procedere in cauſa ac ſi recuſatus non fuiſſet. Sed quia de iure communi is Iudex non datur, quem altera pars nominatim affectat lege obſeruandum. 47.

ff. de Iudic. vbi gloſſ. & Doctor. immò ex hoc ſolo poteſt ab altera parte, vt ſuſpectus recuſari, vt probaui in præcedenti cap. 186. de ſuſpicione Capitanei, ideo in conſultore eligendo Statuentes modum, per quem quod iuri communi iniquum viſum fuit in d. l. obſeruandum commodè vitari poteſt, quia partes in liſta conſidentium poſſunt in aliquo conuenire; nec erit iniquum eum Iudicem habere, in quo conueniunt. Et conſultorem dat Capitaneus ſuſpectus recuſatus; qui in omnibus, & per omnia ſuccedit in eiuſdem Capitanei locum. Exemplo capit. ſi quis contra. 4. de foro competen. & poteſt dari etiam à Vaſallo non autem à Domino ſupremo, & directo, ſi recuſetur. Roland. in conſ. 78. num. 6. & ſequent. libro 2. Ratio quare detur Conſultor quando Capitaneus eſt recuſatus, eſt quia Iudex ordinarius recuſatus ſuſpectus non remouetur. Auth. ad hæc, & l. apertiſſimi, C. de Iudic. vbi Iaſon. num. 4. Menoch. de retinen. remed. 3. num. 393. & ſequent. & ideò acta fiunt ſemper coram Capitaneo, non autem coram Conſultore. Aſinius in ſua praxi Iudic. §. 14. cap. 1. num. 9.

De officio Conſultoris, & Sportulis illius.
Cap. CLXXXVIII.

Conſultor electus, Conſilium tradere teneatur infra decem dies, à die ſuæ acceptationis numerandos, intra quos viſis actis, & informationibus partium (ſi informare voluerint) auditis, conſilium ſuum in ſcriptis, clauſum, ſuoq; etiam ſigillo ſignatum, Notario cauſæ tradat; iuxta cuius conſilium, Iudex pronunciabit: quod, ſi infra dictum decendium facere neglexerit, ducatorum auri de Camera centum pœnam incurrat, & damnum leſæ parti reſarciat; nec vlterius in ea cauſa eligi poſſit. poſt traditum autem conſilium Notario, illud nec reuocare, nec corrigere, neque mutare, aut illi quicquam addere poſſit. Sportulæ pro Conſultore ſint tantundem quantum pro Iudice, cui Conſultor datus eſt; ſupra in capite de Sportulis Capitanei taxatum reperitur: vltra quas nihil omninò ipſi Conſultori percipere liceat; alioqui pœnam eandem, quæ in dicto capite de Sportulis expreſſa eſt, & dans recipiens ipſo iure incurrant.

De officio Conſultoris, & Sportulis illius.
Cap. 188. Gloſſ.

De iure communi datur ſumptibus petentis maximè ſi dubium ſit contra eum, Bartol. in lege ſi poſtulauerint ff. ad l. Iul. de adult. Baldus in l. ſed ſi luci ff. de fin. regun. ſed ad euitandam altercationem an dubium ſit contra petentem vel ne, datur expenſis communibus prout dari etiam quando dubium tangit omnes notarunt. Bart. & Bald. vbi ſupra. De Conſultore iſto multa tradit Caſtren. in conſil. 91. numer. 9. lib. 1. Et eius officium non eſt conſulere, ſed per votum cauſam ſibi ad conſulendũ tranſmiſſam diffinire, Menoch. de arbitrar. caſu 167. numer. 10. lib. 2. alios citat. Quod facere debet infra decem dies à die acceptati oneris conſulendi; alioquin ſua iuriſdictio expirat, ita dicit Statutum. Nec eſt neceſſe quod exprimat in voto fundamenta, Aſinius in praxi. §. 25. cap. 30. vbi tradit alia de hac materia, de hoc & eius officio tradit Lucas Petus lib. 5. cap. 10. & Pac. Scal. de conſilio ſapientis.

An autem à ſententia lata de voto Conſultoris appelletur? & ſunt opiniones. Nam Bald. in addit. ad Spec. de appellat. colum. 10. ver. lata ſententia dicit quod non idem dixit Bart. in l. 1. in princ. ff. de appellat. Pac. Scal. de Conſilio ſapientis, lib. 4. cap. 15. Sed contra dixerunt Catald. de Syndic. num. 161. Dec. in cap. de quo vult Deo num. 17. & 67. de Iudic. Bald. in repet. l. tale pactum. §. qui prouocauit, ff. de pactis. Phil. in capit. intimaſti. in fine. vbi Abb. etiam in fine. de appellat. Bart. in l. ex conſenſu in princ. & in l. 1. §. quæſitum. in fine ff. de appellatio. in l. 2. C. eod. & in l. ſi conuenerit. ver. ſed an tunc partes ff. de re iudic. Bald. in Margar. Iudex ver. 111. Soccin. in conſ. 24. lib. 1. Caſtren. in conſ. 6. num. 2. lib. 1. Sed prima opinio procedat, ſi cauſa alias non ſit ſui natura appellabilis; Secunda verò procedat, ſi ſit appellabilis; quia cauſa per mutationem Iudicis non mutat naturam. Bene verum eſt, quod ſemel effecta appellabilis ſemper remanet appellabilis. c. non debet actori, vbi Dyn. de reg. iur. in 6. Rota diuer. in deciſ. 132. num. 1. par. 2.

Acceptatio oneris conſulendi ex quibus actis facta intelligatur, & quidem ex omnibus, quæ citra nomẽ acceptationis fieri non poſſunt; Nam extracto aliquo in Conſultore, ſi ipſe accedat ad locũ de quo eſt cõtrouerſia cum partib. et Notario accepto viatico conſueto, ex hoc dicitur acceptaſſe onus conſulendi, quia iſta agens exercuit iuriſ-

iuriſdictionẽ ſibi demandatum; et per tale exercitiũ dicitur acceptaſſe, et probata eius iuriſdictio, ut in ſimili notat Aſſlict. in deciſ. 265. n. 1. quem citat Maſcard. in cõcluſ. 946. n. 4. et per totam, lib. 2. Et probatur etiam ex omnibus illis actis, ex quibus probatur exercitiũ iuriſdictionis, ut videri poteſt apud Maſc. vbi ſupra, et in alijs præceden. & ſequentibus concluſionibus.

An autẽ acceptatione aliquo pacto ſequuta, & cauſa per conſultorem intra decendium ſibi aſſignatum non expedita, erit inſtantia deſerta? & dic quod non, quia tempora decurſa à die petitionis conſultoris vſque ad diem acceptationis non computantur in fatalibus; vt dicit ſtatutum præcedens, de Conſultore eligendo. capit. 187. in fine. §. Tempora autem; Sed ſi poſt acceptationem ſit lapſa inſtantia, & illius tempora conſumpta; quia tunc à die acceptationis in futurum tempora computantur in fatalibus; illis elapſis cauſa erit deſerta.

Sed dubitatur an tempora lapſa à die appellationis ante petitum conſultorem coniungantur, cum tempore elapſo poſt acceptationem factam à conſultore? & computari ſæpius indicavi ductus exemplo eorum, quæ dicuntur de compromiſſo quod ſuſpendat inſtantiam, & fatalia coram Iudice, vbi cauſa erat ante compromiſſum introducta, per text. in auth. de appellatio. colum. 8. vbi glo. quod fieri ante acceptationem arbitri dixerunt Soccin. in conſil. 39. colum. 7. lib. 4. et alij citati per Blanchum de compromiſſis. quæſt. 6. de effectu compromiſſi, num. 1. 7. & 18. fol. 218. Sed compromiſſo finito, nullo per Arbitri impoſito fine cauſæ, cauſa reuertitur ad Iudicem, coram quo primò pendebat in ſtatu, & terminis in quibus reperiebatur, vt per Blanc. in pluribus locis, & ſic etiam quoad tempus lapſum ante compromiſſum, quod tempus coniungitur cum eo quod currit poſt acceptationem oneris conſulendi vſque ad finem fatalis inſtantiæ. exemplo eorum quæ dicit Capic. contra emphiteutam in deciſ. 16. num. 6. quem Achil. in deciſ. 1. de locat. Puteus in deciſ. 422. lib. 3. Rota diuer. in deciſ. 692. num. 2. par. 1. & in ſpecie videtur text. in l. properandum. §. ſin autem vtraque parte, ibi ſin autem in medio triennij. C. de iudic. vbi ſi medio tempore aliqua de cauſa iudicium fuerit mutatum Iudex ſuccedens intra reliquum tempus cauſam expedire debet, & ſic prima, & vltima tempora coniungere, vbi Cyn. num. 2. Blanch. de compromiſ. quæſt. 7. de annullat. compro. ex ſe num. 2. fol. 242. Facit in ſimili text. in l. ſi hæres 70. §. fin. ff. ad Trebell. in l. non omnia, in l. etiam ff. de minor. Roland. conſil. 10. num. 14. lib. 2. vbi præſcriptio incboata contra defunctum currit contra hæredem. glo. in l. ſi intra C. de non nume. pec. Bart. & alij in l. licet C. de iurè deliber. Alex. in conſ. 126. lib. 2. Roland. in d. conſil. 10. num. 15. lib. 2.

Vacante officio Capitanei Conſeruatores inhibeant. Cap. CLXXXIX.

OFficio Iudicis appellationis vacante, vſque quo alius poſſeſſionem adeptus fuerit, appellationes & querelæ omnes coram Conſeruatoribus repreſententur, qui per acta Notarij appellationum illas recipiant, & inhibere poſſint. In reliquis verò ſuperſedeatur vſque ad aduentum noui Capitanei, & interim nulla tempora, neque termini currant.

Vacante officio Capitanei Conſeruatores inhibeant. Cap. 189. Gloſſ.

Hinc colligitur, quod Iudex appellationum Romani Populi Capitaneus nuncupatus ſubſtinet vices Populi, qui de prouocationibus antiquitus ex lege Valeria cognoſcebat, vt dixi ſupra de iuriſdictione Iudicis appellationum, & nullitatum Vrbis cap. 166. & cap. 167. Nam eius officio vacante Conſeruatores totum Populum vtique repreſentantes quaſi ad eos ſit iuriſdictio reuerſa pro Capitaneo Romani Populi inhibent, & delatas appellationes recipiunt; huic ſtatuto correſpondent notata per Guido Papæ in ſingul. 567. & per Corſetum in ſing. in verbo, appellatio, 7. nu. 1. vbi dicitur quod vacante officio Iudicis appellationum prouocatur ad Populum; non ad futurum ſucceſſorem. Bart. in l. vbi, ff. de tut. & cur. dat. ab his, & in l. quoties ff. ad municip. Bal. in l. 2. C. quan. fiſ. vel priua. col. 2. per text. in §. & hoc peruenit, Auth. vt nulli Iudic. Felyn. in rub. de appell. col. 4. et 5. et in c. querelam. col. fin. de iureiur.

De appellationibus ſubditorum Caſtrorum, & Terrarum Romani Populi. Cap. CXC.

APpellationes per Subditos officio Conſeruatorum, ab eorum Iudicibus, aut ſuperioribus officialibus interponendæ, ad ipſos Conſeruatores interponi debeant, ad quos appellationes prædictæ, vnà cum toto negocio deuoluantur. qui de illis omni iu-

ris ſolemnitate omiſſa, per ſe aut Aſſeſſorem eligendum, ac ſola veritate inſpecta, cognoſcant, & ſecundum iuſtitiam terminent, & decidant.

De appellationibus ſubditorum Caſtrorum, & Terrarum Romani Populi.
Cap. 190. Gloſſ.

Conſeruatores in eorum Caſtris;et Terris deputant Iudices, iure ideo meritò appellationes per ſubditos interponendæ à Iudicibus per Conſeruatores delegatis ſunt ad eoſdem Conſeruatores dirigendæ, ex generali regula quod à delegato appellatur ad delegantem l. 1. 2. & 3. ff. qui & à quibus appellatio. l.præcipimus, & ibi Bart. & Doctor. in princ. C. de appellatio. Specul. eod.tit. §.nunc tractemus. in princ. in capit. dilecti,in verbo,appellationem. vbi Phil. q.3.de appellat. & in cap.2. in verbo, officiali, de conſuetud. in 6. & in clem.2.in verbo,foraneo, de reſcriptis. Hac ratione, quia vacante Imperio appellatur indiſtinctè omiſſo medio ad Papam, vt per Abb.in cap. licet ex ſuſcepto & ibi Felyn.col.2.de foro competen.colligitur quod Imperatoris Iuriſdictio deriuat à Papa,et quod Papa eſt fons omnium iuriſdictionum deriuãs, non deriuatus, vt dixi ſupra in cap.1. Sed dubitatur an à ſubdelegato ſit appellandũ ad ſubdelegantem, an verò ad ſubdelegantis ſuperiorem, qui delegauit ſubdelegantem? & text. in l.1. §.1.ff.qui & à quibus appellat. dicit appellandum eſſe ad delegantem, non ad ſubdelegantem, text. verò in l. 1. C. qui pro ſua iuriſdict. dicit, quod à delegatis iudicibus ad ipſos delegantes, non ad Principem qui delegauit ac delegante ſuperior eſt eſſe appellandum. Bart. in d.l.1. §.1. dicit eſſe diſtinguendum inter delegatum Principis, & alterius Iudicis ipſius Principis delegati. Si Principis delegatus alijs vices ſuas commiſerit ad ipſum delegantem appellandum erit d.l.1. C. qui pro ſua iuriſdict. Si verò alius quàm Principis delegatus ſubdelegauerit, non ad delegantem appellabitur, ſed ad ſuperiorem delegantis, d.l.1. §.3. ff.qui, & à quibus. Alij exiſtimant has leges accipiendas eſſe ſecundum iuris Canonici diſtinctionem; quæ habetur in d. cap.ſuper quæſtione; §. porrò. de offic. deleg.videlicet,vt ſi delegatus totam cauſam ſubdeleget nihil ſibi reſeruando, tunc ad ſuperiorẽ ipſius ſubdelegantis appelletur; Si verò aliquid ſibi reſeruauerit, appelletur ad ipſum ſubdelegantem,cap.ſi delegatus.de offic.deleg. in 6.glo. in d. capit. ſuper quæſtione, §. porrò, vbi Abb. & Imola.Franc. in d.cap.dilecti 3.num.30. de appellat.Longauil.in l.Imperium 2.par.num.9. ff.de iuriſd.omn.iudic. vbi dicit quod ex §.porrò diſpoſitionem & Doctrinam eſſe l. 1. C. qui pro ſua iuriſ. variandam, & declarandam. Nam ſi delegatus Principis totam cauſam ſubdeleget (Ad Nos) in ea legendum erit, hoc eſt interponendã eſſe appellationem ad ipſum Principem; Si verò partem ſubdeleget, ſcribemus ad eos,ſcilicet ad delegantem iure remeabit appellatio. Quod attinet ad antinomiam,ego nullam eſſe exiſtimo;Nam hæc duo differunt mandare iuriſdictionem, & Iudicem dare, ſiuè delegare, l.cum prætor. ff. de Iudic. ibi is quoque cui mandata eſt iuriſdictio, Iudicem dare poteſt. Itaque mandatur iuriſdictio in vniuerſum, vel quoad vnam ſpeciem, Iudex verò datur in vna cauſa particulari; vel in articulo vnius cauſæ Longauil.vbi ſupra num.2. Soccin.in d.l.1.ff.quis & à quo appellat. Alciat. de offic.ordin.in rubr. Catiunc.lib.2.de offic.iudic. cap.2.ver. Hoc autem loco. Federic.Scot. de offic.eius in rubr. num.48. Ergo text. in d.l.1. §. 1.ff. qui & à quibus. Loquitur de Iudice cui mandata eſt iuriſdictio,& qui alteri eam mandat, quare non ad ipſum, ſed ad eius ſuperiorem eſt appellandum, & ratio eſt, quia is cui iuriſdictio mandata fuit, nihil proprium habere dicitur, ſed eius qui mandauit iuriſdictione vtitur. l.1.§.qui mandatum, ff.de offic.eius cui mand. eſt iuriſdictio. & ideo videtur quodammodo ſententia ab ipſo mandaute lata,& ſic ad eum appellari non debet, quaſi videatur idem auditorium, ac tribunal, ſicuti dicitur de Epiſcopo, & eius Vicario in capit.2. de conſuetud. in 6. & in capit. Romana, de appellatio. in 6. Maranta par.6. & quandoque appellatur numero 380.fol.535. hoc firmat pro regula,quam limitat, & declarat vſque ad num.986. Text. in d. l.1. C. qui pro ſua iuriſdict. loquitur in Iudice delegato à Principe, qui alij ſubdelegauit cauſam, ibi niſi Iudices à nobis ſpecialiter delegantibus datis. A Iudice autem ſeu delegato ſecundum iuris regulas appellari debet ad delegantem lege prima, & tertia, ff. qui & à quibus lege Imperatores ff.de appell.et rel.quia debet gradatim appellari, vt ibi dicitur. Quod verò attinet ad propoſitam quæſtionem, puto diſcrimen eſſe ſtatuendum inter Ius Canonicum, & Ciuile Iure Canonico ſeruabitur quod diſponitur in d. c.ſuper quæſtione. §. porrò. & in d. c. ſi delegatus. Iure autem Ciuili quod di-

ſponitur

ſponitur in d. l. 1. & in d. l. Imperatores. & in d. l. 1. & 3. ff. qui & à quibus, eſt enim hac in re aperta diuerſitas, vt patet ex dictis legibus Nam in d. l. Imperatores. ita conſtitutum eſſe legimus. Idem reſcripſerunt à Iudice, quem à Præſide Prouinciæ quis acceperat, non rectè Imperatorem appellatum eſſe; ideoq; reuerti eum ad Præſidem debere, & ita ad delegantem eſſe appellandum.

Idem conſtitutum legimus in d. l. vnica. C. qui pro ſua iuriſdict. Nec ea variatio, quam commemorat Longauilla admitti poteſt quia omnes Codices, habent ad eos, non autẽ ad nos. & tex. in l. 1. & 3. ff. qui & à quibus dicunt. Dato Iudice à Magiſtratibus Populi Romani, cuiuſcumq; ordinis, etiã ſi ex authoritate Principis, licet nominatim dederint, ipſi tamen Magiſtratus appellabuntur. Iure Canonico ita conſtitutum legimus in d. c. ſuper quæſtione. §. porro. de offic. deleg. Porro cum delegatus à nobis, iuriſdictionem ſuam in aliam transfert totam, ſi fuerit appellandum, non ad eum; ſed ad nos appellari debet. Cum autem ſibi aliquid de iuriſdictione reſeruat, ſi cauſa ſit ei, appellatione remota, commiſſa, non ad nos, ſed ad eum poterit de iure appellari; & vide Marant. vbi ſupra.

De cauſis nullitatum. Cap. CLXXXXI.

CAuſa nullitatis principaliter in iudicio deducta, litis conteſtationem non poſtulat; ſed ea intentata, actor ſtatim infra decem dies vtiles, à die ſuper ea petitionis oblatæ numerandos, per proceſſum & acta primæ cauſæ, ſeu aliter prout potuerit, ſuam intentionem iuſtificet. quibus elapſis, vlterius ad illius iuſtificationem non admittatur, & lis ipſa, ac ius dicendi de nullitate pereat, & Iudex cauſam infra primam communem inſtantiam decidat. Volumus autem, quòd interim executio legitima non impediatur; & ſi Iudex inhibuerit, cenſeatur cum clauſula, ſine præiudicio legitimæ executionis inhibuiſſe, niſi executio facienda eſſet irretractabilis: quo caſu, & cum hac expreſſione, attento quòd executio eſt irretractabilis, volumus per Iudicem inhiberi poſſe. De nullitate autem ſententiæ non poſſit agi nec replicari poſt annum, à die ſententiæ numerandum: neque de nullitate vnius & eiuſdem ſententiæ niſi ſemel principaliter agi poſſit, etiam ſi ex diuerſis capitibus nullitas prætendatur.

De cauſis nullitatum. Cap. 191. Gloſſ.

Cauſæ nullitatum poſſunt quinque modis cognoſci, primo per libellum principaliter coram Capitaneo nullitatum porrectum, ſecundo per viam appellationis appellando à ſententia nulla; tertio dicendo de nullitate incidenter, & acceſſoriè ad appellationem, quia in omni appellatione tacitè nullitas includitur, quarto de nullitate expreſſè inſimul, cum appellatione de qua infra, c. ſequen. 192. quinto per viam exceptionis coram Iudice exequente inter quos modos magna eſt differentia, vt per Phil. Franc. qui de illis latè tradit. in c. dilecto. de appellat. Hoc ſtatutũ loquitur de primo modo quando principaliter deducitur ibi principaliter, quæ coram ſolo Iudice nullitatum in Curia Capitolij poteſt deduci, vt aliàs dixi, & conſtat omnibus in illo foro verſatis, & ſi ſtatutum non dixiſſet expreſſè de hoc primo modo principaliter, prout dicit, Tamen quia præfigit terminum ad probandum, & dat ei ſuam inſtantiam ad expediendum ex hoc ſolo intelligeretur loqui de primo modo principaliter; etiam ſi expreſſum non fuiſſet, ita docuit Franc. vbi ſupra. quæſt. 54. ver. his ſic præmiſſis, & in q. 11. Propriè enim, & verè de nullitate dicere, eſt adire Iudicem per viam querelæ. l. expreſſim. ff. de appe. c. concertationi, & ibi Archid. de appe. in 6. idem Phil. in d. c. dilecto. q. 27. ver. & præmitte. de appellat. quòd non ignorauit Lucas Petus lib. 6. c. 1. per totum. vbi hoc ſtatutum deducit ad praxim.

Volumus autem quòd interim executio, *Nullitas principaliter intentata nõ impedit executionem duarum conformium niſi irretractabilis ſit, vt dictat ſtatutum, pro quo eſt etiam tex. in l. 4. §. condemnatum, vbi Bart. & Doct. ff. de re iudic. Vant. de null. tit. quot, & quibus modis nullit. in iudic. prop. nu. 31. Secus autem erit ſi fuerit appellatum, & ſimul de nullitate dictum. Lancell. de attent. c. 8. n. 9. & ampl. 6. nu. 1. & latiſſimè par. 2. c. 17. de attent lite penden. per totum, & nu. 70. & per allegata ſupra in c. 167. ſub ver. ab actu nullo.*

De nullitate poſt annum. *Poſt annum à die latæ ſententiæ non poteſt agi nec replicari de nullitate, & principaliter ſemel tantum, ita diſponit ſtatutum verbis apertis. in §. De nullitate. De iure communi perpetuo ſpatio 30. annorum poteſt principaliter de nullitate agi. glo. in c. 1. in verbo, vnde quæritur, 35. q. 9. in fine. R. P. D. Marcheſanus de commiſ. ſuper nullitatibus par. 2.*

par. 2. c. 2. nu. 58. in 1. impreſſ. de hac re Carolus de Graſſis in tract. de except. except. 20. per totam, & ſic ſtatutum eſt contra ius commune in hoc, quod procedit etiam ſi nullitas euidens, & notoria fuerit, quoniam elapſo anno nec talis poterit deduci. Alex. in conſ. 105. num. 4. & ſequen. lib. 5. & in conſ. 225. nu. 5. & 9. lib. 6. Alba in conſ. 278. nu. 9. lib. 2. Gozzad. in conſ. 109. nu. 9. Viuius deciſ. 220. nu. 2. lib. 1. Plotus conſ. 63. nu. 4. Sed contra quod notoria etiam elapſo anno poſſit deduci tenuerant Doct. in l. vbi pactum. C. de tranſact. Caſtren. in conſ. 347. col. fin. lib. 2. Calder. in conſ. 29. de conſtit. Calcan. in conſ. 16. col. vlt. quos ſequitur Rota coram Achille in deciſ. 6. in fin. de conſtitut. Niſi fortè ſpolio annexa fuerit. Rota diuer. in deciſ. 215. nu. 4. par. 1. quia ratione mixtura ceſſat diſpoſitio loquens de ſimplici, quoties qualitas ſit talis, quæ faciat ceſſare rationem diſponendi in ſimplici cui eſt admixta. Aret. in l. 2. nu. 4. ff. de verb. oblig. Galiau. num. 22. Bolognett. num. 37. 38. & 177. Rota diuer. vbi ſupra num. 4. & 5.

An iudicium nullitatis principaliter introducta impediat curſum fataliū in negotio principali? Et cum Iudex pendente articulo nullitatis non poſſit negocium principale cognoſcere, vt per Lancell. de attent. par. 2. c. 17. de attent. nullit. penden. nu. 35. & 36. ſequitur quod Iudicium nullitatis principaliter introductum impediat curſum fatalium in negocio principali. l. contra maiores, vbi Bart. Bald. Salycet. Caſtr. nu. 2. Iaſ. nu. 1. & 8. C. de inoff. teſtam. Put. in deciſ. 106. in vna Romana Scommiſſæ. nu. 2. & per totam. lib. 2. Vant. de nullit. tit. quoties, & intra quæ. nu. 12. Lancell. vbi ſupra. n. 76.

Sed dubitatur an per hoc ſtatutum poſt annū prohibeatur excipi, vel replicari de nullitate: & quatenus attinet ad replicationem ſtatutum expreſsè loquitur ibi, nec replicari, vt de hoc non ſit dubitandum; prout in ſpecie fuit deciſum apud Achil. in deciſ. 7. per totam. de conſtitutionibus. Quatenus verò attinet ad exceptionem res aliter procedit, quoniam prohibitus agere non prohibetur excipere poſt illud tempus quo agere prohibetur, vt per Alb. Bru. in verbo, nullitas, col. 3. de conſtit. & decr. poſt Alex. in conſ. 82. col. 3. lib. 3. facit Bald. in l. peremptorias. n. 35. ver. quæro ſi ſtatutum. C. ſenten. reſcin. non poſſ. Bart. & Caſtre. in l. 1. ff. de except. Franc. in c. dilecto. num. 150. de appel. Ang. conſ. 291. ſeu 348. Per Dominicus Obierat Gemi. in tract. proteſt. ver. nullitas. col. 10. ver. aduerte quia. Non obſtat, Dec. in conſ. 7. Iaſ. in conſ. 302. col. fin. lib. 2. quia loquuntur in cauſa vbi ſtatutū prohibebat dici, non autem agi, vt facit hoc noſtrum ibi agi, nec replicari, & ſi fuerit inchoatū agere de nullitate, & labatur annus, neque per viam exceptionis amplius audietur ita diſponit ſtatutum per illa verba, nullatenus audiatur, pro quo Doct. in l. poſtquam liti. C. de pactis. Alex. in l. nam & poſtea. §. ſi maior. col. fin. ff. de iure iur. Caſtren. conſ. 288. lib. 1. Calcan. conſ. 16. Achill. deciſ. 11. de conſtitut. Sed comprehendit etiam nullitatem ex defectu iuriſdictionis ob nō datum conſultorem petitum, vt per Achillem deciſ. 8. de conſtitutionibus, contra in Romana Cenſus. 15. ianuarij. 1607. coram R. P. D. Penia.

An hoc ſtatutum cōprehendat etiam interlocutoriam? & quia appellatione ſententia intelligitur de diffinitiua, iuxta notata per Fely. in rub. de re iudic. videbatur dicendum ſolam diffinitiuam comprehendere; Sed contra vtramq; ſcilicet comprehendere ſuadet ratio; quia eſſet inconueniens, quod citius terminaretur diffinitiua, quam interlocutoria, quòd non eſt ferendum, vt per Alex. in conſ. 50. col. 1. & 2. lib. 2. tenuit Rota coram Achille. in deciſ. 9. de conſtitut. Ligat Clericos, vt per Puteum dec. 99. lib. 3. & eſt deciſorium; & ideo in omni foro ſeruandum. Achil. deciſ. 10. de conſtit.

Sed dubitatur an poſſit dici de nullitate primæ ſententiæ confirmatę per ſecundam: & quod nō dixit Guid. Pap. de appel. q. 107. per tex. in l. fin. ff. pro ſuo. clem. vt calumnij vbi Imo. n. 10. de re iudic. Doct. in l. ſi expreſſim. vbi Imol. nu. 10. de appell. Creſcent. Dec. 15. de ſentent. & re iudic. Gabr. in conſ. 49. nu. 4. lib. 1. quando ſcilicet vltima valida fuit. Contrarium verò etiam quod vltima valida fuerit, quòd poſſit dari de nullitate alicuius præcedentis tenuit Roman. in conſ. 338. Abb. in conſ. 47. nu. 1. lib. 1. qua opinio ſuadetur generalitate verborum d. clem. vt calumnijs, non diſtinguentis inter vltimam, & aliàs, ſed permittentis agi de nullitate alicuius facta prius executione, vbi dicitur, quod qui contra ſe reportauit tres ſententias, nō audietur de nullitate earū, vel alicuius ex eis, donec executio fuerit expleta, quaſi dicere velit; quod poſt executionem audietur, & ſic vltimæ etiam ritè latæ, & iuſtè ſecundum veritatem, vel præſumptiuè, quia res iudicata pro veritate accipitur, retractabuntur probata nullitate ſolius primæ ſententiæ, quod videtur abſurdum, nec recipitur, quando cauſa nullitatis ceſſat in confir-

confirmatoria, quia Iudex appellationis poteſt confirmare ſententiã nullam, Imol. & alij in c. 1. de confir. vtil. vel inut. Ang. in l. 2. col. 3. limit. 7. ff. ſi quis in ius voca. non ierit Bart. in d. l. ſi expreſſim. de appel. in l. ſi vt proponis. col. 2. C. quo. & quan. Iudex. Bellam. deciſ. 295. & 481. Alex. in conſ. 37. & 67. lib. 7. Pariſ. in conſ. 119. col. 1. lib. 4. etiam ſi vitium non ſit remiſſibile à partibus quicquid dixerit Card. in conſ. 17. Innocen. & alij in d. c. 1. & in c. ſuper literis. nu. 7. Butr. 41. Vnde ſi id ritè fecerit non poterit amplius de nullitate præcedentis opponi, vt probaui, Secus autem erit ſi in ſententia confirmante idem ſit nullitatis vitium, puta quia ſit prima nulla defectu ſubſtantialium proceſſus, tunc enim Iudex appellationum non poteſt eam confirmare, ſed ſolum eam nullam declarare. c. cum dilecti. de empt. & vend. Bald. in rub. C. de reſcind. vend. q. 14. Abb. in d. c. cũ dilecti. nu. 4. Imol. in d. l. ſi expreſſim. num. 9. Alex. in conſ. 79. nu. 2. lib. 2. conſ. 53. nu. 16. lib. 5. Dec. in conſ. 483. nu. 8. Ruy. in conſ. 74. nu. 10. lib. 4. & nullitates proceſſus ſunt circa libellum, iuramentum calumniæ, & litis conteſtationem, quæ ſunt ſubſtantialia, & influunt etiam in proceſſum appellationis, eumq; nullum reddunt, vt not. in c. 1. de libel. oblat. c. 1. de litis conteſt. & in c. 1. de iuramento calum. in 6. in l. prolatam. C. de ſenten. in auth. offeratur. C. de litis conteſt. Et hoc caſu non eſt locus clemen. vt calumnijs. de re iudic. quia ſententiæ ſunt duæ non tres, Nec ſtatuto ne in vna eadem cauſa liceat ſecundò prouocare. c. 180. quia ſententia erit vna, non duæ, & conſequenter non erit antea facienda executio, & ſi aliàs eſſet etiam in duabus conformibus locus dictæ clementinæ ſtãte ſtatuto. Bald. in l. fin. col. 2. nu. 9. C. de ſenten. Pariſ. in conſ. 109. n. 16. lib. 4. Sed contra quod diſpoſitio dictæ clementinæ vt calumnijs, non procedat in ſtatuto de duabus conformibus; ſed requirat tres. notat idem Bald. in l. 1. C. ne liceat tertio prouocare. num. 6. Saly. in d. l. fin. num. 10. C. de ſenten. Rota in nouis deciſ. 180. Caſſ. in conſ. 208. col. 2. lib. 5. ſed cum ſtatutum velit, quod interim executio non impediatur. ibi in 6. volumus; ſi duæ aderunt conformes, nõ obſtante nullitate principaliter deducta executioni demandabuntur, quia ex diſpoſitione ſtatuti per hoc iudicium executio duarum conformium non impeditur niſi irretractabilis ſit. Lancell. de attentatis. par. 2. c. 17. de attent. null. penden. nu. 79. & nu. 54. & ſequen.

De appellantibus, & ſimul de nullitate dicentibus. Cap. CXCII.

SI ille, contra quem eſt lata ſententia duxerit appellandum, in ſua appellatione, nullitatem & iniquitatẽ deduxerit, & in cauſa appellationis, contra eum fuerit lata ſententia; non audiatur vlterius ſuper nullitate primæ ſententiæ, à qua fuerat appellatum.

De appellantibus, & ſimul de nullitate dicentibus. Cap. 192. Gloſſ.

Huius ſtatuti vigore non poteſt dici amplius de nullitate ſententiæ confirmatæ, quod eſt cõtra diſpoſitionem iuis communis, qua cautum eſt poſſe dici de nullitate primæ ſententiæ confirmatæ, niſi ſententia confirmans tranſierit in iudicatũ. Abb. in c. dilecto. nu. 10. de appell. Innocen. & omnes in c. 1. de confir. vtil. vel inuti. vel niſi nullitas ſit circa ſubſtantialia proceſſus; quia tunc nullitas proceſſus primæ influit nullitatem in proceſſum ſecundæ, per quam prima non poteſt confirmari, ſed poteſt declarari nulla, vt dixi in præcedenti capite per tex. in c. cum dilecti, de empt. & vendit. & ſi fuerit confirmata poterit de ambarum nullitate dici, & opponi, vt probat in ſpecie Gabr. in conſ. 49. n. 5. & 6. lib. 1. Bene verum eſt, quòd nullitas primæ ſententiæ confirmatæ præter quam in ſubſtantialibus non attenditur; ſed ſecunda confirmans executioni demandatur. Imol. in d. clemen. vt calumnijs. nu. 10. de re iudic. & in l. ſi expreſſim. nu. 10. de appel. Gabr. d. conſ. 49. nu. 4. & ſequen. lib. 1. ſi in iudicatum confirmans tranſierit, Creſcentius in deciſ. 15. de ſenten. & re iud.

Nullitas ſimul cum appellatione deducta impedit executionem, propter appellationem admixtam. c. exhibita. de iudic. c. ſuper quæſtione in fine. de offic. deleg. Franc. in c. dilecto. q. 9. nu. 31. & 22. & q. 10. nu. 32. ver. & ex bis. de appel. Cuma. in l. ſi expreſſim. ff. de appell. Vant. de null. nu. 43. Didac. pract. quæſt. c. 24. nu. 6. ver. ſed & ſi verum. Brun. de ſtatu. & conſtit. in verbo nullitas, col. ante penul. verſ. tertio hoc idem patet. Lancell. de attent. par. 2. c. 17. de attent. nullit. penden. nu. 70. Nam nullitas per ſe non habet effectum ſuſpenſiuum niſi de ipſa ad ſe ipſam, vt declarat Lancel. vbi ſupra. nu. 35. & 36. Item oppoſita excipiendo retardat executionem. Oldrad. in conſ. 106. Alex. in conſ. 77. nu. 15. lib. 2. Ruy. in conſ. 131. lib. 4. Barbat. latè in clement. vt calumnijs. nu. 13.

nu. 13. de re iudic. & alij quos citat Lancell. vbi ſupra. nu. 45. & ſequen. declarat, & ampliat vſq; ad nu. 62.

An deſerta cauſa appellationis poſſit Iudex cognoſcere de nullitate, cum ipſa appellatione deducta? Et quod non firmat Zabar. in clem. appellationem. de appell. Guid. Pap. in conſ. 10. conſ. 38. & in conſ. 124. nu. 6. faciunt mox allegata ſub ver. nullitas. ſimul.

Sed ſi nullitas ex alio ſtatuto proueniens proponatur an retardet executionem? & ſi reſultat ex inobſeruantia formæ alterius ſtatuti impedire executionem affirmauit ex Io. And. Cyno, & alijs Rip. in l. 4. §. condemnatum. nu. 13. ff. de re iudic. nam ſtatutum tollens omnes exceptiones non intelligitur tollere eas, quæ ex capite alterius ſtatuti reſultant. Bart. in l. 1. §. parui. ff. quod vi aut clam. Purpur. in conſ. 98. nu. 7. lib. 2. & ſtatutum permittens agi, ſeu dici de nullitate intra certum tempus licèt includat nullitatem etiam ex defectu iuriſdictionis ſecundũ vnam opinionem de ſupra in c. præced. Tamen illam non cõpræhendit quando prouenit ex defectu formæ ſtatuti permittens intra certum tẽpus agi de nullitate nõ obſeruatæ formæ, vt poſt alios declarat Borgni. in deciſ. Fiuiza. deciſ. 11. n. 54. ver. niſi defectus. Quod procedit etiam ſi ſtatutum tolleret omnes exceptiones niſi ſolutionis tãtum; quia nihilominus poſſent aliæ opponi; quæ ex capite alterius ſtatuti reſultarent. Dec. in c. ex parte il 2. nu. 41. de off. deleg. & in conſ. 238. nu. 9. in conſ. 424. nu. 6. Ruy. in conſ. 162. nu. 11. lib. 2. Marſ. ſing. 293. Menoch. præſumpt. 37. nu. 26. & præſumpt. 48. nu. 3. lib. 3. de præſumpt. Pedemon. deciſ. 1. n. 22. poſt Alex. in conſ. 123. nu. 13. lib. 4. & ratio eſt quia non eſt veriſimile quod ſtatuentes illico voluerint ſuum proprium ſtatum tollere, ſeu corrigere per alterum. Dec. in d. c. ex parte nu. 41. vbi etiam Butr. & Imol. de off. deleg. Bart. in d. l. 1. §. & parui. nu. 5. ff. quod vi aut clam. Io. And. ad Spec. de execut. ſentent. §. fin. ver. 16. Fulgoſ. in conſ. 107. in fin. Aſin. in praxi. §. 31. c. 22. Scaccia de iud. c. 97. nu. 93. & talis nullitas ex ſtatuto proueniens impedit executionẽ quocunq; modo proponatur, non ſolum excipiendo, ſed etiã agendo, ſeu replicando, vt probant allegata iura, Nam excipiendo omnis nullitas propoſita impedit executionem, vt dixi ſupra in ver. Item oppoſita excipiendo. quod eſt adeo verum, vt procedat etiam in criminalibus ſi executio irretractabilis fuerit, vt poſt Iaſ. teſtatur Boſſius de nullit. aduer. ſenten. nu. 4. quem ſequitur Clarus. in §. homicidium. col. 38. ver. ſucceſſiuè quæro. & in §. fin. q. 94. verſ. ſcias autẽ. Blanchus in prax. Crimi. fo. 101. nu. 120. Item in poſſeſſorijs. Curt. Iun. in conſ. 108. nu. 14. Villalo. litera E. nu. 116. & aduerſus ſententiam Principis, & illius executionem, vt poſt Bald. in l. fin. C. de legibus. & Ang. in l. Principes. ff. eod. Abb. in c. 1. de cauſ. poſſ. & propr. tradit. Lofred. in conſ. 32. quodam nu. 23. de qua re Burſattus in conſ. 74. nu. 21. & 24. lib. 1. Gigas de penſ. q. 69. nu. 4. Agendo vero ſolum euidens, & notoria ex actis impedit executionem Myſſing. obſer. 64. centur. 4. de hac re latè Lancell. de attent. par. 2. c. 17. de attent. null. pend. nu. 65. 66. & 67.

De electione executionis rei iudicatæ.
Cap. CXCIII.

IS, in cuius fauorem mandatum executiuũ realiter & perſonaliter exequendum, per præſentia Statuta relaxatum eſt, poſſit, ſi velit, debitorem perſonaliter capi facere, & ad carceres deduci, inde non relaxandum donec ſoluerit, vel ſatisfecerit ipſi creditori. Poſſit quoque in poſſeſſionem bonorum immobilium ſe immitti facere; bona quoque mobilia capere, & ſuper nominibus debitorũ & iuribus alijs omnibus exequi: & ſi vnam viam elegerit, alteri non præiudicaſſe cenſeatur, ſed de vna ad aliam ſibi liceat tranſire.

De electione executionis rei iudicatæ.
Cap. 193. Gloſſ.

Hoc ſtatutum tradit formam executionis rei iudicatæ in executione, quæ fit iuris ordine non ſeruato contra perſonam, contra immobilia, & contra mobilia, iura, & nomina debitorum ad electionem creditoris, cui liceat variare, & de vna via tranſire ad aliam, vt per Lucam Penam lib. 8. c. 3. Hinc colligitur veriſsima eſſe, & præclara præcepta Plutarchi; quæ tradit in ſuo opuſculo de vitando ære alieno; quia illud contrahendo debitor, ſe perſonam, & bona creditoris arbitrio committit, vt ipſe inquit ibi, & hac ratione vitandum eſſe affirmat ad manutentionem libertatis propriæ perſonæ, & ſuorum bonorum. De iure non poteſt capi perſona niſi facta diſcuſſione bonorum, vt infra. c. 295. de executione facienda iuris ordine ſeruato. Bald. vero in l. fin. §. & ſi præfatam C. de iure delib. Saly. in l. eum filij. C. qui bon. ced. poſſ. tenent

contra-

Digitized by Google

contrarium, quòd poſsit etiam incipi à perſona, & Alex. in l. à Diuo pio. §. in venditione dicit Bald. & Salycet. opinionem eſſe veriorem. ff. de re iudic. Sed quòd contrarium eſt communior. Caſtren. in l. 3. nu. 4. dicit non ſeruari de conſuetudine totius Italiæ, qua eſt in electione creditoris incipere à perſona, vel à rebus. Iaſ. in d. §. in venditione nu. 1. hoc ſtatuto ſumus ab hac controuerſia redempti, & c. 87.

De forma ſeruanda in pignore prætorio, vel etiam conuentionali, mobili vel immobili vendendo, & de nominibus debitorum. Cap. CXCIIII.

IS, qui in poſſeſſionem immobilium miſſus eſt, ſeu is cui immobilia cum faculrate capiendi poſſeſſionem & vendendi data eſt, à die qua in poſſeſſionem miſſus eſt, qui in prętorio; qui vero in conuentionali, à die qua denunciauerit debitori ſe velle rem hypothecaram vendere, ſileat per dies triginta conrinuos; quibus elapſis, citatis aduerſarijs, Iudex ea immobilia adiudicet actori, pro quanrirate in mandato executiuo, & verè debita reſpectiuè, contenta. Alrera autem die ad actoris libitum, citata parte, eligantur æſtimatores, quorum alterum, in contumaciam non eligentis, Iudex eligat: qui dicta bona infra quindecim dies cōtinuos, citata parte, pro certa die & hora, ad intereſſendum, habita ratione rei & eius qualitatum, fructuum ac loci & temporis, & eius quod communiter vendi poteſt & ſolet, æſtiment: qua æſtimatione facta, & vno preconio, ſeu banno præcedente, ſi aliquis apparuerit emptor, dentur & vendantur per Iudicem plus offerenri, niſi infra menſem debitor ſoluerit: Vel ipſe Iudex tantum de dictis bonis in ſolutum ipſi creditori concedat, quæ aſcendant ad quantitatem ſibi debiram, & tertiam partem vltra; per quam dationem in ſolutum efficiatur Dominus, & defendatur per Senatorem & Iudices, & ipſe vendat cui voluerit. Poſſit tamen illa bona debitor, illiusq; hæredes recuperare, ſi infra ſex menſes à die dationis in ſolutum computandos, cum effectu ſoluerint creditori, ſeu eius hæredibus vel habentibus cauſam ab eo, quantitatem veram pro qua fuit facta miſſio & executio ſupradicta. Debitorem autem, & eius hæredes, cuius bona venduntur, aut in ſolutum dantur, teneri volumus ad euictionē, & defenſionem dictorum bonorum emptori, ſeu creditori, cui in ſolutum data fuerint, vel per Iudicem addicta, perinde ac ſi ipſi dicta bona vendidiſſent, aut in ſolutum tradidiſſent, & perinde ac ſi expreſsè de euictione & defenſione emptori & creditori præſenti & ſtipulanti promiſiſſent; & ad hæc iuris & facti remedijs opportunis cogi poſſint. Si vero mobilia ſint, ſuper quibus executio facta eſt, ſeu quæ creditori in pignus data ſunt: tunc illis mandatario præuia citatione, & Iudicis decreto ſubhaſtanda, conſignatis; mandatarius, ter ſaltem, bona ipſa in publicum eo modo quo fieri poteſt, producat, & exhibeat; & ſi non eſſent portabilia, ſaltem per ſchedulam, ad valuas curiæ affigendam, publicè denunciet: quæ bona vt volentes, offerre valeant, per ipſum ſubhaſtentur. Vt autem omnis fraus ceſſet, oblationes quæ pro re ſubhaſtanda fient, per Notariū cauſæ deſcribi & adnotari curabit: quo termino elapſo, & citato reo, dentur & vendantur plus offerenti, niſi infra decē dies debitor ſoluendo quantiratem, pro qua facta fuit executio, pignora illa reluerit. Sin autem ſuper nominibus debitorum executio fieri contingat, citabitur nomen ad declarandum, ſi ſit debitor debitoris, & contra eum ad grauamen vſque quo declarabit, procedatur; ſi confitebitur, fiat præceptū de ſoluendo infra dies octo, quibus elapſis, cōtra eum citatum, mandatum contra reum relaxatum exequatur. Si vero negabit, citetur reus principalis ad cedendum iura contra illum ſuum debitorem: quo contumace exiſtente, Iudex illa debitoris loco cedat, ſicq; contra illum debitorem debitoris, creditor eo iure ceſſo, iuxta cauſarum naturam procedat: Ceſſio autem prædicta eatenus liberet primum ſuum debitorem, quatenus creditor exigere poterit; nec interim ſit creditori præiudicatum, quo minus executionem & realem & perſonalem contra ſuum debitorem facere poſſit, dummodo vnica ſolutione contentus ſit. Non liceat etiam debitori debitoris, poſtquam ſibi ceſſio prædicta denuntiata fuit, aut in iudicio fuerit per primum creditorem interpellatus, ſuo creditori ſoluere: alioqui irerato ad ſolutionem vrgeri poſſit.

De forma ſeruanda in pignore prætorio, vel etiam conuentionali, mobili vel immobili vendendo, & de nominibus debitorum. Cap. 194. Gloſſ.

Praxim ſtatuti huius diligenter docet Lucas Petus. lib. 8. c. 2. nu. 26. & ſequen. Cui quidem ſtatuto

ſtatuto aſſiſtit tex. in l. à diuo pio. per totum. ff. de re iudic. & in l. ſi conuenerit 4. ff. de pignor. act. & in l. 1. C. de pac. pigno. & in l. quæ ſpecialiter. 9. C. de diſtract. pignor. & in l. ſi in hoc. 14. C. eod. Hoc enim ius diſtrahendi pignora competit priori, & ſecundo creditori ſoluto priore. l. 1. ff. de diſtract. pign. l. rei 17. C. eod. l. 2. C. de ijs qui in prior. credit. locum. Et eorum hæredibus, l. ſi neceſſarias. 8. §. de vendendo. ff. de pignor. act. l. arbiter. 11. ff. de diſtract. pigno. Et ex pluribus pignoribus vnũ quod volunt eligere poſſunt, vt diſtrahatur. l. creditoris. 8. ff. de diſtract. pign. Et vt diſtrahatur totum etiam ſi pars debiti ſoluta ſit. l. ſolum. 11. §. ſi creditori ff. de pignorat. act. & conuentionale de iure communi biennio poſtquam debitori denunciatum eſt, vel ſententia debitore abſente lata. l. vetuſtiſſimum. §. ſancimus. C. de iure domi. Impetr. Non autem vendi poteſt ante diẽ quo pecunia eſt ſoluenda. l. cum ſoluenda. 4. ff. de diſtract. pignor. l. ſi neceſſarias. 8. §. ſi annua. ff. de de pignor. actio. l. creditor. 4. C. de diſtrac. pigno. Eſt tamen bona fide, & ſolemniter vendendum. l. quæ ſpecialiter. 9. C. de diſtrac. pignor. d. l. vetuſtiſſima. 3. C. de iure domi. impet. latè Surdus in conſ. 39. in princ. & per totum. & in eo vendendo ſunt pacta ſeruanda ſi aliqua adſint. d. l. 3. §. ſancimus. & l. ſi conuenerit. 4. ff. de pignor. act. Non enim creditor inuitus cogendus eſt vẽdere pignus niſi ipſi ſatisfactum fuerit. l. quamuis. 6. ff. de pignor. act. l. inter eos. §. creditor. ff. de fideiuſſor. & venditor pignoris conuentionalis de quo ſupra tenetur emptori de euictione. l. 1. §. quoniam hoc C. credit. euict. non debere. l. exemplo. 11. §. ſententiam. ff. de act. empt. l. ſi pignora. 50. ff. de euictio. l. & ſi. 10. ff. de diſtrac. pigno. l. 2. C. credit. euic. non debere. & cedere ius quod habet emptori. l. vlt. ff. de diſtrac. pigno. l. creditore. 38. ff. de euict. & ſi pluribus quam ſibi debetur vendidit eſt debitori reſtituendum. l. pen. ff. de pignor. act. d. l. vetuſtiſſimam. 3. §. vt autem. C. de iure domi impetr. quod eſt intelligendum accepto præcio ab emptore. l. eleganter. 24. §. ſi vendideris. ff. de pignorat. act. etiam cum licitis vſuris. l. in eum 4. ff. de vſur. l. pen. ff. de pignor. act. l. quamuis. 6. §. fin. ff. eod. l. ſi autem. 7. ff. eod. & actione ſuperflui, non emptor, ſed creditor, & eius hæredes tenentur. l. ſi creditore. 5. C. ſi vendito pignor. agat. l. ſecundum 20. C. de diſtract. pignor. d. l. eleganter. §. ſi vendiderit. Et pignore non rectè diſtracto datur actio aduerſus creditorem nõ emptorẽ pignoranti. l. ſi ceſſante. 7. in fine C. de diſtract. pigno. l. 1. in princ. C. ſi vendito pign. ag. l. ſi creditores. 5. C. eod. l. creditor. C. de diſtract. pign. Affict. dec. 358. n. 3. Rota in Romana nullitatis ſubbaſtationis Vineę die 10. Iunij 1609. coram R. P. D. Ludouiſio. Niſi fortè emptor de fraude creditoris participauerit. d. l. 1. in fin. l. cum contra 4. C. eod. Vel niſi creditor ſoluendo non ſit d. l. 1. et l. ſi vxor. 3. C. eod. Vel niſi creditor ius diſtrahendi pignus non habuerit. d. l. 2. C. ſi vend. pign. agatur. l. 2. §. 1. ff. ad S.C. Velle. quomodo executio contra debitores confeſſos, & conuinctos ſit facienda, tradit tex. in l. delatoribus. 31. §. fin. ff. de re iudic. in l. à diuo pio. §. in venditione. ff. eod. & in l. 2. & vlt. C. de execut. rei iudic. Res captæ non adiudicantur creditoribus, niſi emptorem non inueniant. d. l. à diuo pio. §. ſi pignora. l. ordo. 3. C. de execut. rei iudic. & condemnatus eſt cogendus etiam manu militari. l. qui reſtituere. 68. ff. de rei vẽdic. An autem creditor qui fecit pignora capta ſubhaſtare teneatur de euictione emptori? Et quod non ipſe ſed debitor, qui per illam diſtractionem liberatus eſt de euictione teneatur, eſt tex. in l. ſi plus. 74. §. 1. ff. de euict. cum atijs allegatis ſupra ver. & venditor pignoris conuentionalis, Rota diuer. in deciſ. 281. n. 33. par. 2. de hac re placet hic ponere deciſionem per me factam in quadam cauſa.

Romana Euictionis.
Die 5. Iulij 1607.

Albinus de Marchis emit quamdam Domum Sanctis Anſani furnarij, quam per viam Curiæ pro conſequutione ſui crediti ſubbaſtari obtinuit Annibal Lomellinus, cui fuit præcium ſolutum pro ſua ſatisfactione, & poſtea fuit ab eodem Albino emptore euicta, quo factum fuit, vt Albinus prætenderet Annibalem ad cuius inſtantiam Domus fuit ſubhaſtata eſſe ſibi de euictione obligatum, & ideò ſuper prætenſa euictione mouit iudicium contra hæredes Albini coram Primo, à quo reportauit ſententiam fauorabilem ipsũ pro euictione teneri ad reſtitutionẽ præcij ad damna, & intereſſe. Vnde cauſa per appellationem ad me deuoluta; fuit dubitatum an Annibal, qui pro conſecutione ſui crediti ſubhaſtationem obtinuit teneatur ad fauorem Albini emptoris de euictione actione exempto? & cũ euictio eſſet ſequuta ad inſtantiam Antonij de Mottis anterioris creditoris Sanctis, videbatur dicendum Aunibalem, qui ſubhaſtationem obti-

nuit

nuit de euictione teneri quia, qui pignoris iure vendit potiorem ſe eſſe ceteris creditoribus preſtare debet l. 1. §. quoniam. C. credit. euict. pignor. non debere. l. ſi pignora 50. §. quoniam. ff. de euict. Hoc tamen non obſtante contrarium fuit per me de voto D. Alexandri Poggi iudicatum; & ratio fuit, quia D. Annibal iuſſu Iudicis Domum in executione ſui mandati captam diſtrahi obtinuit; & de illius præcio fuit ſatisfactus, & Sanctes ſuis debitis liberatus, quo caſu ſanctes debitor, qui ex præcio liberatus eſt, non autem Annibal, cui de præcio eſt pro ſuo credito facta ſolutio de euictione tenetur, vt eſt de hoc tex. ſatis clarus in l. ſi plus. 74. §. 1. ff. de euict. l. ex empto. 11. §. ſententiam. ff. de actio. empt. l. ſi ob cauſam. 13. vbi gloſſ. & Doctor. C. de euict. Non obſtat tex. in dicta l. 1. §. quoniam. C. credit. euict. non debere; quia loquitur in pignore conuentionali; quod colligitur ex illis verbis ibi, qui pignoris iure vendit. Secus autem eſt quando ex cauſa iudicati res iuſſu Iudicis capta, & diſtracta fuit, & ex illius præcio debitor remanſit liberatus, vt in caſu iſto, quia tunc debitor ipſe non creditor de euictione tenetur à quocumque illa obtenta ſit. dicto §. 1. & dicta l. ſi ob cauſam. vbi Doctor. Neguſant. de pignorib. 1. memb. 6. par. nu. 43. in fine. Et ita tenent gloſſ. in l. à diuo pio. §. ſi poſt addictum in verbo, periculum, quam ſequitur ibi Bart. ſub num. 2. Alberic. qui citat etiam Dynum ſub num. 3. Angel. num. 2. Alex. qui dicit communem num. 7. Iaſ. num. 3. vtiq; dicit communem. ff. de re iudic. Neguſant. vbi ſupra in fine, & ita iudicaui, & hanc tenet Rota diuer. in deciſ. 281. num. 33. parte 2. & tamen fuit in gradu appellationis à Senatore cum voto Conſultoris, cum hoc pacto, vt eũ reuocaret, (re vocata) licet pacta illicita non ſint ſeruanda. Limita primo, niſi creditor, qui obtinet ſubhaſtationem ſciens occultauerit rei vitium, vel ſeruitutem. l. fin. C. credit. euic. non debere gloſſ. Bald. Salyc. & alij in dicta l. 1. C. eodem Aymon. in conſil. 221. num. 9. Rota diuer. in deciſ. 281. num. 34. par. 2. Limita 2. niſi in limine contractus ipſius deliberationis ſuperuenerit euictionis periculum, tunc enim cauſatiue per viam exceptionis poteſt retineri præcium donec emptor ſit factus ſecurus, vt poſt Iacob. de Aret. Io. Andr. & alios tenuit Bart. Angel. Alexand. & alij in dicta l. à diuo pio. §. ſi poſt ff. de re iudic. Rota diuer. in dicta deciſ. 281. nu. 35. par. 2.

An executio poſſit fieri in ſubſidium contra Communitates, & Barones Dominos locorum in quibus condemnati debitores degunt? & quidem poſſe ſi Communitas, & Barones moniti negligant curare executionem mandatorum contra tales in eorum locis degentes exemplo eius quod diſponitur ſupra in c. 157. Vt fideiuſſor petere poſſit ſe à fideiuſſore eximi. §. poſſit quoque & debeat. Nam ob denegatã iuſtitiam conceduntur etiam repræſalia. capit. Dominus noſter. 23. quæſtione ſecunda de repræſalijs, & Martin. Lauden. eodem tractat. numero quarto. Gayl. lib. primo obſer. 28. numero nono. Eſt enim earum vſus antiquiſſimus, qui à Romanis legibus originem ſumpſit, vt dicunt allegati Doctores. l. pignorationes. de iniur. & damn. dat. Zaſ. in l. 2. §. ita leges quaſdam. ff. de origin. iuris. Myſſinger. centur. 6. obſeruat. 1. Gayl. de pignorationibus obſeruat. 1. numer. 5. & valent Iure Diuino, Naturali, & Ciuili ob iuſtitiam denegatam. dicto cap. Dominus noſter. 23. quæſt. 2. vbi Doctor. Bart. & Lauden. vbi ſupra, cum alijs citatis per Gayl. de pignorationibus obſeruat. 2. per totam. Sed ille qui repræſalijs cauſam dat ſiue ſit communitas, ſiue priuatus tenetur reſarcire omne damnum ex illis illatum. Iaſon. in l. 2. §. vltimo, columna vlt. verſ. extat. gloſſ. ff. de verborum obligatio. Viuius lib. 2. opin. 35. Myſſing. cent. 6. obſeruat. 1. in fin. niſi detegantur iniuſtæ l. ſi per imprudentiam. ff. de euict. eod. §. vlt. Myſing. d. obſeruat. 1. in fine.

An autem Iudex nulliter, & iniuſtè procedendo ad executionem ſpoliet, ita vt ſit ita ſpoliatus reſtituendus, vel ne? Qua in re inſpicienda eſt in primis conſtituenda regula negatiua, Priuatum ſua poſſeſſione authoritate Iudicis iuris ordine ſeruato, non eſſe reſtituendum, prout hanc regulam conſtituit Abb. in capitulo conquerente. numero 6. de reſtitutione ſpoliatorum, & ita ibi intelligit gloſſ. in capit. præſentium. 7. quæſtio. 1. quam probat Iaſ. in lege iuſtè poſſidet. numer. 3. ff. de acquir. poſſeſſ. Rota in antiquis deciſ. 1. de ordin. cognit. quia præſumitur pro Iudice, & pro ſententia lege 2. C. de offic. Ciui. Iud. Alciat. regul. 3. præſumpt. 9. de præſumption. & alij citati per Menochium de recuper. remed. 8. num. 3. & ſequentibus. Et ſententia etiam iniuſta

valet mero iure, & tranſit in iudicatum, niſi ab ea intra debitum tempus appelletur. c. cum inter. de re iudic. Berou. in capit. conquerente. num. 8. de reſtit. ſpol. Menoch. vbi ſupra n. 6. & 7. & demum executioni demandatur.

Quando verò nulliter, & iniuſtè Iudex ad executionem procedit, tunc ſpoliat, & talis ſic ſpoliatus eſt reſtituendus, vt eſt text. in lege meminerint. 6. vbi Bart. & communiter ſcribentes, C. vnde vi. quem ad hoc Abbas in dicto capitulo conquerente. ſub numero 8. ver. quandoque Iudex, & Berouius numero 7. & 8. de reſtitutione ſpoliatorum. Felynus in capit. dilectus, il primo, ſub num. 1. fallent. 1. ver. & ideò dicis Hoſtien. de reſcriptis. Dec. in conſilio 125. numero 8. Crauetta in conſil. 18. numero 8. in conſilio 124. numero 4. Boer. deciſ. 238. numero 4. Puteus deciſ. 183. libro 1. Ceſar de Graſſis in deciſ. 1. num. 4. de conſtitut. Nulliter autem, & irritè procedere dicitur Iudex ad hunc effectum quando proceſſit; vt priuatus, non vt Iudex extraiudicialiter, vt animaduertit Crauetta in conſ. 302. ſub numero 3. & ſequent. & poſt alios Menoch. de recuper. remed. 8. num. 20. Quod ſpolium pariter non intrat etiam ſi ad executionem nulliter proceſſum ſit; Quoties notorium ſit non ius prætendentis ſe ex capite nullitatis ſpoliatum; vt in terminis reſpondit Brunus, in conſil. 22. numero 2. ver. non obſtat, & ita Bart. in dicta lege meminerint. numero 7. C. vnde vi. Dec. in conſil. 191. columna vltima. Gratus in conſil. 76. numero duodecimo libro 2. facit Caputaquen. in deciſ. 175. numero 4. & 5. par. 3. Crauetta in conſ. 382. num. 2. & 6. Nam executio facta de mandato Iudicis, vtputa ſolutio debiti veri, & liquidi non reſcinditur eo ſub prætextu, quod ſit facta iuris ordine prætermiſſo. l. fin. ff. quod met. cauſ. Innocent. in capit. 2. de in integr. reſtit. Bald. in Margar. ad Innocen. in verbo executio, in ciuiliter. Capicc. deciſ. 51. nu. 6. ver. quarto facit; iuncto principio deciſionis. Surd. in conſil. 39. num. 21. & ſequen. Neuizan. latè conſil. 77. num. 7. & ſequen.

Sed ſi fuerit exceſſum in executione intrare ſpolium pro toto tenuerunt Bart. in l. ſi non ſortem, §. ſi centum, ff. de condict. indeb. vbi Iaſon. num. 2. Afflictus deciſ. 218. numero 3. & 4. deciſ. 358. num. 7. Capicc. deciſ. 51. Rota diuer. deciſ. 33. num. 6. par. 2. et in Aſſiſien. ſubbaſtationis 15. Nouembris 1596. coram Orano. Puteus, deciſ. 183. lib. 1. Anchar. q. 14. num. 3. lib. 2. & Rota coram bonæ memoriæ R. P. D. Iuſto in Romana ſpolij Domorum 21. Februarij 1600.

Contrarium, quod detur retentio pro vero credito, et ſic quod ſpolium non intret pro toto; ſed tantum pro exceſſu, voluerunt allegati per Tiraquell. de retract. lignag. §. 23. gloſ. 1. num. 27. Vrſillus ad Afflict. deciſ. 218. nu. 4. & deciſ. 392. num. 22. vbi allegat Dec. in conſil. 449. num. 16. Grammat. in conſ. 86. nu. 7. in Ciuilibus, & idem ſecuta eſt Rota in Aſſiſien. ſubbaſtationis corã Orano 2. Maij 1597. Pedemon. in deciſ. 160. in princ. Quod maximè procedere debet in ſupremis Tribunalibus, in quibus attenta ſola iuſtitia inutiles circuitus euitantur. Tiraquel. de retract. conuent. §. 1. glo. 1. num. 24. & ad finem tituli nu. 25. & 61. & ita in iſtis terminis conſuluit Collegium Patauinũ, vt per Card. conſ. 105. et Neuizanum d. conſ. 77. num. 7. & ſeq. & faciunt allegata ſupra cap. 167. ver. an iſta appellatio faciat attentata.

Sed quia ſupra in ver. & pignore non rectè diſtracto dixi; quod pignore non rectè diſtracto datur actio pignoranti aduerſus creditorem nulliter, & irritè diſtrahentem, non autem contra emptorem per iura ibi allegata, quia pignora ſunt ſolemniter, & bona fide diſtrahenda, lege quæ ſpecialiter 9. & lege creditor. 4. C. de diſtract. pignor. & tamen Fulgoſ. in conſ. 136. num. 1. in fine in conſ. 172. num. 2. & in conſ. 190. in fine, firmat hoc iudicium extendi etiam contra tertium bonæ fidei poſſeſſorem, cui bona fuerunt tanquam plus offerenti deliberata, ita vt illa, vna cum fructibus decurſis à die motæ litis teneatur hoc caſu reſtituere quem ſequuta eſt Rota in d. Romana ſpolij Domorum coram Iuſto. Sed ibi ita fuit deciſum, quia ſub imagine alterius perſonę ſuppoſitæ pro multo minori precio domus illæ fuerunt diſtractæ, & breui manu datæ creditori; qui eas ſemper poſsedit; contra text. in l. et qui ſub imagine 10. vbi glo. magna. Bald. et Salyc. in princ. C. de diſtract. pign. & inſuper totum creditum eiuſdem creditoris cõtrouertebatur; Sed quando emptor non participauit de fraude creditoris, & creditor eſt ſoluendo, et creditum eſt verum non eſt emptor cogendus reſtituere bona empta, & fructus, niſi confeſtim vnico contextu releuetur à creditore; qui irritè, & informiter; ſeu iniuſtè pignora diſtraxit; ne ipſe ex alieno dolo, vel fraude prægrauetur,

& pe-

& pęna ſuos authores tranſcēdat, cōtra notata per nos. de conditionibus par.2.c.5. q.2. Nam agens ad reuocationē executionis factę nulliter, vel exceſſiuè non eſt audiendus niſi actualiter numeret, id totum quod ab eo debetur, vt eſt text. in lege fin. C. ſi aduer. fiſcum, l. 1. C. de fide inſtrumen. lib. 10. l. ſi minor C. de iure fiſci libro decimo. Neuizan. in conſil. 77. numer. 12. Surdus in dicto conſil. 39. num.24. Et pro hoc facit quod dicitur in dicta lege ſi non ſortem, §. ſi centum, vbi Bart. & omnes ff. de condict. indeb. quod ſcilicet ſi res ſit data creditori in ſolutum pro maiori ſumma quam eſſet debitum; licet datio ſit nulla, tamen creditor poteſt eam retinere, donec ſibi ſoluatur ſuum creditum, quod vtique facere poterit eadem ratione emptor pignoris, qui tenet locum creditoris, Neuizan. dicto conſilio 77. numero duodecimo alios citat. & ita declarant Caſtren. in dicto §. ſi centum, num. 3. Alexand. numero 3. Afflictus in deciſ. 351. ſub numero vndecimo 358. in fine, & ante omnes Baldus in capit. quoniam frequenter, §. fin. numero 2. vt litè non conteſt. quos Surdus in d. conſil. 39. propè finem.

De executione facienda iuris ordine ſeruato. Cap. CXCV.

IN cauſis, in quibus executio, iuris ordine ſeruato, fieri deber, vt ſunt Summariæ & aliæ, in quibus exprimitur, primò pignori capiantur mobilia, quæ ſi per executorem non reperiantur, facta per ipſum fide, cui ſtetur, ita vt contrarium probari non poſſit, Iudex parte aliter non vocata, immobilia, ſi ſumma patiatur, & debitoris qualitas ita requirat; prout ſibi videbitur capi mandet. Si verò nō erunt immobilia, vel ſumma, vt dictum eſt, non patiatur, perſonalis executio committatur, & demum ad nomina debitorum, vt ſupra in præcedenti capite dictum eſt, deueniatur.

De executione facienda iuris ordine ſeruato. Cap. 195. Gloſſ.

Iuris ordo eſt, vt pro executione prius capiantur mobilia, & ſemouentia, ſi adſint, ſed ſi non adſint, vel non ſufficiant tunc capiantur immobilia, deinde nomina debitorum, & mobilia minus damnoſa debitori ſunt capienda, & pro modico debito non ſunt capienda immobilia magni valoris, & in hoc conueniunt omnes, in l. a diuo pio. §. in venditione vbi gloſſ. Bart. nu.4. & 5. Alexand. num.4. Iaſon. nu.10. ff. de re iudicatum. Iſtis deficientibus vltimo loco deuenitur ad capturam perſonæ, non enim debet capi perſona pro debito, ex ſententijs, & re iudicata proueniente niſi prius excuſſis bonis, ſecundum Bart. in l. 3. §. Tutores, & ibi etiam gloſſ. ff. de ſuſpect. Tutor. ſcilicet quando facta diſcuſſione bona non reperiuntur ſufficientia. Baldus in l. 1. in fine, C. de iuris & fact. igno. Abb. in capit. quod ad conſultationem colum.6. in fine. de re iudic. Parſ. de Syndic. ver. captura, in princ. Bald. in cap. tuæ, vt lite non conteſt. Alexand. in d. §. in venditione. colum.3. & 4. Etſi peruertitur ordo prædictus executio non valet. Imo. & Alexand. in d. §. in venditione. colum.5. Felyn. in d. capit. quod ad conſultationem, colum.9. de re iudic. Afflict. deciſio. 308. Quod idem erit ſi à ſtatuto alius ordo inducatur, ille enim ordo erit ſeruãdus alias executio erit nulla per allegata iura, & per Iaſon. in lege cum quædam puella. colum. fin. ff. de iuriſdictio. omnium iudic. et dicentes valere, affirmant ab executione facta iuris, vel ſtatuti ordine non ſeruato licere appellari, & eſſe in iudicio appellationis executionem informiter factam reuocandam per Iudicem appellationis. Abb. in d. capit. quod ad conſultationem, de re iudicat. poſt Bart. in d. l. à diuo pio, §. in venditione, ff. de re iudic. num.6. Iaſon. num.19. Alex. num.5.

Hoc ſtatutum diſponit idem, quod ius commune, dum vult, quod executiones fiant iuris ordine ſeruato, & iuris ordo eſt ſupra poſitus, de quo in ſpecie tradit text. in d. §. in venditione, & in lege debitoribus 31. §. fin. ff. de re iudicat. & in lege 2. & fin. C. de executio. rei iudicat. & Papien. in forma executionis ſenten. diffin. ſapiens, fol.211. Maranta p.6. Tertius, & vltimus actus fol.544.

Sed quia ſtatutum in §. ſi verò, ibi perſonalis executio committatur, & demum ad nomina debitorum deueniatur, videtur ordinem iuris communis præuertere concedendo executionem contra perſonam antequam deueniatur ad nomina debitorum; ideò dubitatur an in hoc ſtatutum ſit ſeruandum, & executio deficientibus mobilibus, & immobilibus, ſit facienda contra perſonam prius quam contra nomina debitorum? & cum in rubrica dicatur de executione facienda iuris ordine ſeruato, & in text. dicatur in cauſis in quibus executio, iuris ordine ſeruato fieri debeat, & ſequa-

tur iuris ordo vſque ad dictum §. ſi verò erendendum eſt quod per in curiam, & extra mentem ſtatuentium ſit ibi alteratus ordo iuris potius in verbis; quam in intentione; vt prius debeat iuris ordine ſeruato fieri executio contra nomina debitorum; quam contra perſonã, vt deficientibus omnibus ſcilicet mobilibus, immobilibus, & nominibus capiatur perſona; Ne in eodem periodo videautur ſe correxiſſe, & in continenti contraria diſpoſuiſſe, l. non ad ea. ff. de condit. & demonſtrat.

Sed cum ex Statuto de executione ſententiarum, arbitramentorum, & laudorum cap. 87. poſſit habens rem iudicatam monere condemnatum, vt infra octo dies ei pareat, quibus elapſis ſi non docuerit de rationabili cauſa, quare parere non debeatur per eum, poſſit contra eumdem condemnatum habere mandatum executiuum realiter, & perſonaliter exequendum fatuus quidem eſſet; ſi executionem peteret ſecundum formam ſtatuti huius, niſi velimus vrbanum appellare; quia eam concedit longiori iuris ordine ſeruato, non contra perſonam niſi prius diſcuſſis, ac deficientibus bonis mobilibus, immobilibus, & nominibus debitorum, praxim Statuti præfati capit. 87. tradit Lucas Petus lib. 8. cap. 2. num. 53. & ſequen. cui pro creditori magis eſt adhærendum; quam huic. Et ſi executores ceſſauerint exequi, quod eis eſt commiſſum poſſunt à Iudice mulctari, atque mutari, l. 2. C. de Sportulis, & ſumptibus. An executio poſſit fieri in bonis dotalibus pro debitis vxoris, & quando tradit. Guido Papæ in deciſ. 447. Pone vxor conuenitur. An tertius veniens ad cauſam pro ſuo intereſſe impediat executionem trium, vel duarum conformium? & quod ſic dicit Innocen. in capit. veniens. num. 3. de teſtibus. Cardin. in clement. vt calumnijs. quæſt. 4. vbi Vitali. quæſt. 84. de re iudic. Rota in antiquis deciſ. 2. de re iudic. & deciſ. 13. eodem, & in nouis, deciſ. 14. de probat. Alexand. in conſil. 83. numer. 12. lib. 3. Gabr. de re iudic. concluſ. 1. num. 19. Achil. deciſio. 3. eodem Puteus deciſ. 91. lib. 3. De hac re latè doctè, atque diſtinctè tradit Didacus Couar. practic. quæſtio. capit. 16. per totum. Rolandus in conſil. 5. numer. 56. libro 2. Extende etiam ſi executio prætendatur fieri vigore Cameralis obligationis. Rota diuerſ. in deciſio. 641. numer. 16. par. 1.

De expenſis litis. Cap. CXCVI.

IN qualibet cauſa, victus victori expenſas reficiat, non obſtante quòd de calumnia ſit iuratum, & in ſententia ſit condemnatio omiſſa; niſi aliter per aliquod ſtatutum in aliqua cauſa diſponatur, in quarum repetitione, nullus ordo, nec ſolemnitas iuris requiratur: ſed folio vbi fuerint adnotatæ producto, & illarum examine Notario cauſæ vnica citatione præuia commiſſo, per Notarium examinentur: quo facto, per Iudicem taxentur, actorque iureiurando affirmet, tantum erogaſſe; iterumque reo citato, ad ſoluendum expenſas taxatas, contra eum mandatum executiuum, iuris ordine ſeruato, exequendum, relaxetur: & prædicta coram quibuſcumque Capitolinis Iudicibus, fieri debeant. Si verò in ſententia condemnatio facta fuerit, coram Iudice ſententiam exequente, prædicta taxatio & executio fiat.

De expenſis litis. Cap. 196. Gloſſ.

Poſt executionem agitur de expenſis & ſumptibus litis, §. hæc autem omnia. Inſtitut. de pœna temere litigan. l. eum quem, ff. de iudic. l. properandum, C. eod. l. non ignoret. 4. C. de fruct. & lit. expen. Nam appellans, & ſuccumbens debet etiam de iure reficere expenſas. Innocen. in capit. fin. de dolo & contum. Baldus in l. fin. in fine, C. quan. prouoc. non eſt neceſſe & in margarita appellatio. ver. 36. Caſtren. in conſ. 88. Bellam. de re iudic. deciſ. 598.

Statutum dicit victus victori expenſas reficiat; quod debet intelligi pro rata victoriæ, vtputa appellans victus in prima inſtantia reficiat illius inſtantiæ expenſas, appellatus victus in ſecunda reficiat appellanti expenſas ſecundæ. Baldus in lege fin. C. quando prouocar. non eſt neceſſe l. generaliter, §. ſin autem non ritè, vbi gloſſ. in verbo Stipendij, C. de rebus cred. Bald. ad Spec. de expenſis, ver. appellans B.

Sed de iure appellans contumax etiam victor in expenſis condemnatur, Auth. ei qui. C. de tempor. appellatio. Iacob. de Arena in tract. de expenſ. num. 26. Quod idem erit de appellante deſerente ſuam appellationem; ſi nullo modo eam eſt proſequutus, cap. 1. & ibi Io. Andr. in ver. condemnandum, de appell. in 6. Doct. & Phil. in c. reprehenſibilis. de appell. Bald. in l. eos, §. fin. & alij C. eod. Doct. & Petrus de Sun. in l. ſi quis libellos. eod. Bald. ad Spec. de expen-

ſis

ſis colum.1.ver.appellans, & Spec.de appellat. §.nunc videndum, ver.quid de appellatione, & notatur, in cap.quamuis. de electio.et in cap. ex parte.de reſcript.et in cap.circa. de appellat. in 6. plenè Card.in clem. ſi appellationem, q.3. de appellatio.

Sed dubitatur per quem Iudicem appellationem deſerens ſit condemnandus à quo ſcilicet, vel ad quem, & Doct. in d.cap. reprehenſibilis de appellat. diſtinguunt, aut appellans nullo modo fuit proſecutus appellationem; aut aliquo modo fuit eam proſecutus, quia coram Iudice ad quem cauſa proſecutionis fuit cepta, primò caſu erit condemnandus per Iudicem à quo, ſecundò per Iudicem ad quem, ita Doct.in d.cap.reprehenſibilis, & in cap. 1 .eod.in 6. & in cap.ex parte.de reſcriptis. Bart.in l.2.C.vt intra cert.tempor. & eſt glo.ordinaria, in c.ſedes, de reſcript. & in clem.1. eod. Et ſi Tutor egit litem iniuſtã pro pupillo ipſe ad expenſas tenebitur, l.non eſt ignotum, C.de adminiſtrat.tut.vbi glo.et Bart. Sed appellans, & appellationem deſerens gaudet termino ſolutionis, qui alias datur iudicatis l.fi. C.de vſur.rei iudic. Rom.in l.qui præſens, ff.de verborum obligation. Bald. in l.quoniam nonnulli, C.de appellat. & in l.2.in fine, C.de vſur. rei iudic.glo.in l.2. in ver.ſed nonne, C.de tempor. appellat. reſtringit. Sed ſi à diffinitiua ſit appellatum; & lis proſecuta, & lata ſententia à Iudice appellationum, quales expenſas Iudex appellationis taxabit, & quod omnes expenſas factas coram Iudice à quo, & coram ſe taxare poterit dixit Innoc. in capit. ſæpe, de appellat. quia Iudex ad quem ſuccedit in locum Iudicis à quo. cap.Raynutius, & cap. Raynaldus.de teſtam.glo. in cap.illud, 12. diſtinct.

Sed ſi Iudex non condemnat in expenſis facit litem ſuam l.ſancimus, C.de Iudic.vbi Baldus & Doct. ſed ſi condemnationem omiſit, hoc noſtro ſtatuto habetur pro condemnato; vt per omiſſionem condemnationis Iudex non faciat litem ſuam, ſtante hoc ſtatuto, ſed per abſolutionem: Nam ſtante hoc ſtatuto Iudex non poteſt victum ab expenſis abſoluere; quia in pœnam temeritatis, & calumniæ, quarum mater eſt impunitas teſte Zoſimo, ſunt expenſæ victoribus reficiendæ, cap.calumniam. de pœnis.l.properandum, §.ſin autem C.de Iudicijs, cum concordantibus allegatis per Didac.practic.quæſt.cap.27. num.1. Ergo ſtatutum hoc videtur ſuperfluum. Sed cum de iure communi ſecundum aliquos habens iuſtam cauſam litigandi excuſetur ab expenſis, vt tradit Didac.vbi ſupra num.3. ſtante ſtatuto non excuſabitur, vt per Marſil.ſing. 207. & alios allegatos per Didac. vbi ſupra, nu. 4. quando maximè verba ſtatuti inducunt obligationem ipſius victi, vt iſtud per verbum reficiat, vt optimè declarat Didac. vbi ſupra, d. num.4. ver.tunc ſanè; eſt enim verbum reficiat imperatiui modi, & præcipit victo, qui neceſſe habet parere victore petente, capit.quod præcipitur 4.quæſt.1. Cardin.in clement.fin. de ætat. & qualit. l.2. §. quod ait prætor. & l.ſi quis filium, §.ſtipulatio. ff.de collat. bono. l.1. ff. vt legat.nomi.capit.1. de ſentent.excommunic. in 6. capit.1. de ſepult. in 6. l.4. §.hoc autem.ff.de damno infect. Bart.in l.admõuendi.in fine.ff.de iureiuran.gloſſ.in l.ſcimus, C.de inoffic.teſtamen. & in l.ſi conſtat, C.de compenſat. gloſſ.in l.2. vbi omnes, C.de iure emphyt. Butr. & Abb.in capit.venerabilis.de iudic. Abb. in capit.fin. de reſcript. Caſtren. Alexand. & Iaſon. in l. properandum ff. de iudic. Natta in conſil.685. per totum. Et quod ſtante hoc ſtatuto non poſſit victus ab expenſis abſolui probat Roland. in conſ.62. num.14.lib.4. Vt Iudices qui cum hoc ſtatuto iuriſdictionem exercent faciant litem ſuam, & mereantur appellari Patres temeritatis, & calumniæ, ab expenſis victos abſoluentes ex allegatis.

Et quando primum iudicium annullatur, vel mutatur, ſunt vtique expenſæ reficiendæ, Curtius iun. in conſ.163.num.4. & 5. & cum debeantur actione ex ſtatuto non poſſunt vllo pacto euitari per victum, etſi habuerit iuſtam cauſam litigandi glo. in verbo, ſolo, in §.oportet Auth.de iudic.Bald. & Angel.in l.non ſolum, ff.de rei vendic. Bald.Salyc.Alexand. Iaſon.& alij, in d.l.properandum, §.ſin autem, C.de iudic.Surdus in conſ.142.num.2.et in deciſ.274. num.6. & ſequen.

Stylus Rotæ eſt excuſare ab expenſis habentem ſententiam rotalem pro ſe, quæ poſtea fuit ex nouiter deductis reuocata niſi ille fuerit mendax repertus. Rota diuer.deciſ.730.per totam. par.1. Gomeſ.de annali, quæſt.41. Didac. vbi ſupra, num.3. ver.iudices verò. Sed ſi ſententia fuerit reformata an victus excuſabitur pro rata, & quod non firmat Gabr. de expenſis concluſ.1. nu.11. Caputaquen. in manuſcriptis deciſ.46.lib.1. quia victus quoad ſummam debitam debebat à principio cedere liti, & ſoluere vt fuit reſolutum in Gerunden. expenſarum coram Fantuccio die 14. Octobris 1552. Sed ſi fuerit liti, & cauſæ renunciatum an renuncians tenebitur ad expenſas? & quidem

à die renunciationis in futurum non teneri docet Bart. in l. ſi quis inficiatus ff. depoſiti. de quo latè per Dec. & Cagno. in l. qui in alterius, ff. de reg. iur. Doctor. in l. properandum, §. ſin autem alterutra, C. de Iudic. quod intellige renunciatione notificata. argum. l. ſi mandaſſem, & Bellame. deciſ. 14. Sed quid ſi notificatione facta notificatus non contentus voluerit nihilominus ſententiam ſuper ſuo iure, an notificans renunciationẽ teneatur nihilominus ad illas expenſas factas pro ſententia obtinenda? & quidem teneri per viam actionis, non autem Iudicis officio firmat Bellam. deciſ. 14. ver. ſed pone. pro quo facit Creſcent. in deciſ. 3. alias 51. de ſenten. & re iudic. facit Abbas in capit. ex conqueſtione num. 11. de reſtit. ſpol. Verum Iudex debet expenſarum rationem examinare, §. oportet autem, vbi Ang. Auth. de Iudic. diſpoſitione Statuti huius debet illarum examen Notario committere, & prauia taxatione actor debet iureiurando affirmare tantum erogaſſe, & id. optima ratione, quia poſt præſtitum iuramẽtum ſuper expenſis factis, non poteſt Iudex in minori quantitate quam iuratum ſit condemnare, d. §. oportet, ſecundum vnam opinionem.

Vbi enim non adeſt ſtatutum; & Iudex vult condemnatum abſoluere ab expenſis neceſſe habet exprimere cauſam; nec ſufficit dicere iuſtis de cauſis animum noſtrum mouentibus, alias ſententia erit nulla tanquam continens iuris errorem ſecundum Salyc. in auth. nouo iure C. de iudic. Ioan. Andr. in cap. finem. de dolo, & contum. Butr. in cap. examinata. de iudic. Contrariam tenet Abb. in d. cap. cum quo tranſit Felyn. in cap. ſicut. colum. 12. de iudic. ſed primam ſequitur. Franc. deciſ. 340. Marſil. ſing. 545. litigantes, num. 2. Sed ex expreſſa cauſa abſolutus ab expenſis; non cenſetur abſolutus à damnis, quia appellatione expenſarum non veniunt damna, gloſſ. in l. 1. §. fin. ff. ſi quis ius dicen. non obtemp. vbi Bald. num. 1. & in d. l. terminato num. 19. Surdus deciſ. 261. per totam alios citat. licet appellatione damnorum, & intereſſe veniant etiam expenſæ. Alex. in conſ. 34. in fine lib. 3. & à ſententia abſolutionis, vel condemnationis expenſarum datur de iure appellatio Angel. & Imola. in l. fin. §. fin. ff. de appellat. Specul. de execut. ſenten. §. nunc dicendum, ver. quid igitur Bart. in l. à Diuo pio. in princ. colum. 2. ver. ſed quid ſi appelletur, ff. de re iudic. Innocent. & Doctor. in capit. fin. colum. 2. ver. taxatione. Quod metus cauſa & ex diſpoſitione ſtatuti cap. 175. de appellatione ab expenſarum taxatione; ſeruata illius ſtatuti forma, etſi non fuerit appellatum à condemnatione poterit appellari a taxatione exceſſiua etiam de iure. Innocent. in cap. ſepe, de appellatio. & in cap. fin. Quod metus cauſa. Bald. in l. terminato, C. de fruct. lit. Sed ſi Iudex pronunciauit ſuper aliqua exceptione omiſſa condemnatione expenſarum, vtrum ex interuallo quandocumque vſque ad finem cauſæ poterit in illis expenſis condemnare? Innocen. in d. capit. ſæpe. tenet quod ſic, quia ſemper durat officium Iudicis vſque ad ſententiam diffinitiuam, & poſt diffinitiuam, & per totam illam diem l. Paulus de re iudic. cap. cum appellationibus, de appellat. Bart. in d. l. terminato, C. de fruct. & lit. expen. Abb. in d. cap. ſæpe. Sed dubitatur an ab iſta condemnatione detur appellatio. & non eſt dubium quod ſic, ſed infra tempus legis vel ſtatuti inchoandum à die illius interlocutoriæ. Innocen. in d. cap. ſæpe, non autem poſtea, quia condemnatio poſt interlocutoriam ſecuta, eſt illius executio, vnde non appellando ab ea vbi in expenſis non fuit condemnatus, videtur acquieuiſſe condemnationi expenſarum poſt eam ſecutæ Innocen. ſequuntur Bald. & Abb. in d. cap. ſæpe, de appellat.

Vigore Statuti huius in taxatione expenſarum requiritur citatio. ibi, vnica citatione præuia, & ibi. iterumq; reo citato ad ſoluendũ etc. An requiratur etiam de iure communi? et quod ſic docuit Bart. in l. aut qui aliter. ff. quod vi, aut clam. quod declara vt per Bald. in d. l. terminato colum. 3. in princ. C. de fruct. & lit. expen. & per Innoc. in cap. calumniam, de pœnis.

Sed an poſt taxationem poterit idem Iudex eam corrigere diminuendo, vel augendo? & quod ſic dixit Innoc. in cap. fin. quod met cauſ. quod ſingulare dixit Imola. in cap. finem litibus. de ſequeſtra poſſeſ. & fruct. Nec obſtat iuramentum partis affirmantis tantum erogaſſe, quia ſequitur naturam actus ſuper quo apponitur. Innoc. in cap. per tuas, in verbo, de obſeruando. de Arbitris, glo. in cap. fin. de procurat. in 6. c. vltima voluntas, 13. q. 2. & licet lex dicat ſtandum eſſe iuramento, tamen ex cauſa poteſt reuocari, & probari contrarium per notata in c. Statutum, §. cum verò, de reſcript. in 6. Spec. de offic. Iudicis, §. ſi ſuper, ver. 6. quia hoc iuramentum non eſt litis deciſiuum, ſed loco probationis, & quando ius dicit ſtandum eſſe iuramento alicuius loco probationis, poteſt probari contrarium, iuxta notata in l. contra negantem, C. ad l. Aquil. Sed ſi ſit facta taxatio ſub præ-

textu

textu iuramenti deciſiui non poteſt amplius diminui; nec augeri. Innocen. in d.cap.fin. Quod metus cauſa facit l.3. §.dato ff. de iureiuran. de quo per Doctor. in d.cap.fin. Phil. Franc. in cap. ſæpe., de appellat.

Sed vigore Statuti huius, & de iure hodie expenſæ prius taxantur à Iudice, & poſtea iuratur à parte tantum erogaſſe, quantum Iudex taxauit. auth. poſt ius iurandum. C. de iudic. Doct. in d. c. finem litibus. de dolo, & contumac.

Sed an Iudex poſſit in expenſis ex officio condemnare; & ſi à parte petitæ non ſint? & quod ſic dixit. Innocent. in d. c. ſæpè. de appe. glo. in d.c. finem litibus tenet contrarium Dyn. & Bar. in l.4. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infecto. q. 5. ſtante hoc ſtatuto debentur etiam ſi petitæ non ſint, quia imperat victo, vt eas victori reficiat abſq; eo quod fuerit à Iudice in eis condemnatus.

Poſtremo quæritur ad quem Iudicem ſpectet executio condemnationis expenſarum? & vide. in c. ex ratione de appe. in 6. & in c. vt debitus eod. Doctor. in c. paſtoralis. §. præterea de offic. delegat. Gemin. in c. Romana. §. cum autem de appe. in 6. Bald. in auth. ſi quis litigantium. C. de epiſcop. audie. & in l. ante ſententiam in fine. C. quorum appe. l. eos. C. de appe. Franc. in c. ſæpè. & quia in quadam cauſa de materia iudicani placet hic inſerere votum per me datum.

Romana Expenſarum.

Lunæ vltima Octobris 1605.

Michal Florettus egit interdicto vtilis Saluiani in Curia Capitolina coram Illuſtr. D. Primo Collaterali, contra D. Franciſcum Puſterlam, pro conſecutione ſui crediti, quod habebat contra Bernardinum Patriarcham ſuper domo olim dicti Patriarchæ poſſeſſa à dicto Puſterla, & obtinuit in illius poſſeſſionem immitti, vt in ſentẽtia, in extractu fol. 48. Puſterla appellauit, et cauſa ad tũc D. Capitaneũ deuoluta, fuit de uoto Conſultoris ſententia D. Primi confirmata, in qua ambas partes ab expenſis abſoluit, ab abſolutione expenſarum Florettus appellauit in extractu coram D. Capitaneo fol. 36. & 37. & iſta ſententia abſolutoria expenſarum fuit de voto alterius conſultoris per me confirmata, et ſic per duas conformes, aduerſus quas Florettus ordinario auxilio deſtitutus petijt reſtitutionem in integrum incidenter coram me; & habuit terminum Statutarium decem dierum ad probandas cauſas reſtitutionis iuxta formam Statuti cap. 50. §. ſi verò incidenter lib. 1. In quo termino pro cauſa deduxit Statutum de expenſis litis c. 196. lib. 1. vbi diſponitur, quod in qualibet cauſa victus victori expenſas reficiat; & quod, ſtante diſpoſitione dicti Statuti, non poterat Puſterla in prima, & in ſecunda inſtantia victus, in ſecunda ab expenſis abſolui: quia huiuſmodi ſtatutum non eſt exorbitans, nec diſcrepat à iure communi, quo vtique cauetur, quod victus victori condemnetur in expenſis cap. calumniam de pœnis, cap. olim il 2. de priuileg. cap. finem litibus de dolo & contum. l. properandum §. ſin autem alterutra, C. de iud. & ideo Puſterlam fuiſſe contra caſum legis, & Statuti ab expenſis abſolutũ, & Florettum contra iſtas abſolutorias eſſe in integrum reſtituendum ſaltem ex generali clauſula ſi qua alia mihi iuſta cauſa videbitur reſtituendus, vt dicit Prætor in l. 1. §. 1. ff. ex quibus cauſ. maior. in integ. reſt. & in l. ſed & ſi 26. §. item inquit ff. eod. & in l. necnon 28. ff. eod. & in l. Diuus Antoninus, 7. in princ. et in §. nec intra ff. de in integr. reſtit. Oddus de reſtitut. in integ. par. 2. quæſt. 79. art. 1. per totum: Non enim culpa Floretti, qui ſemper appellauit, euenit res iudicata; ſed diſpoſitione Statuti cap. 178. lib. 1. vt non poſſit dici negligentia ſua eueniſſe, nec ideo eſſe reſtituendum, quia non fuit negligens, & ideo ex generali clauſula eſt reſtituendus, vt probat Oddus vbi ſupra.

Non obſtat, quod dicebatur, Puſterlã habuiſſe iuſtam cauſam litigandi, & ideo fuiſſe iuſtè ab expenſis abſolutum, & conſequenter non eſſe locum alicui reſtitutioni aduerſus duas abſolutorias conformes ab expenſis: quia præterquàm quod nullibi conſtat de iuſta cauſa litigandi; immò de contrario ex prima, & ſecunda ſententia contra eum in Saluiano latis, quæ ritè, & rectè latæ præſumuntur, vt probant latè congeſti per Gabr. lib. 2. de ſent. concluſ. 4. in princ.

Reſpondetur quod de iure communi procederet obiectum, & ex iuſta litigandi cauſa fuiſſet iuſtè Puſterla abſolutus ſecundum vnam opinionem, quam tenent Doct. in l. qui ſolidum §. etiã ff. de leg. 2. glo. in d. cap. finem litibus. de dolo, & contum. & in d. §. ſin autem. Sed quia in dubio omnis præſumptio eſt contra victum, quod ſcilicet non habuerit iuſtam litigandi cauſam glo. in d. c. calumniam. de pœn. & in auth. generaliter C. de epiſc. & cleric. Bald. Salyc. & Iaſon. in d. §. ſin autem, Bald. & Salyc. in auth. nouo iure C. de iud. Abb. in d. cap. finem litibus num. 22. & dicit communem in d. c. calumniam, Natta conſ. 108. nu. 5. Menoch. præſumpt. 85. lib. 2. de præſumpt.

ideo

ideo non eſt etiam de iure communi ſecundum aliam opinionem ab expenſis abſoluendus victus, niſi probauerit iuſtam habuiſſe litigādi cauſam propter præſumptionem, quam habet contra ſe, & hanc ſeruat Rota, vt per Sarnen. in regula de annali poſſeſ. q. 41. Rota diuerſ. in deciſ. 130. per totam par. 1.

Et in caſu iſto omnem remouet difficultatem Statutum noſtrum in cap. 196. lib. 1. dum mandat, quod in qualibet cauſa victus victori expenſas reficiat; quo caſu victus non excuſatur ab expenſis etiam ſi conſtiterit habuiſſe iuſtam cauſam litigandi, Marſ. ſing. 207. huius opinionis author fuit Bart. in l. 3. §. ſi rem ff. de leg. 3. Abb. in capit. vnico. colum. 3. de plus pet. gloſ. in auth. de exhib. reis, verſ. cauſam, quam dicit ſingularem Crem. in ſing. 120. Corſet. in verbo, pœna, & ratio horum eſt, vt Statutum aliquid de nouo vltra ius commune inducat, vt per Marſ. in d. ſing. 207. Et id maximè procedit quoties, vt in caſu noſtro, verba Statuti diriguntur erga victum Mattheſ. not. 82. Alex. in l. 1. colum. penult. ff. ad l. falcid. & in d. §. ſin autem alterutra, Felyn. in cap. 1. de reſcript. & in cap. ſignificarunt. col. 3. de except.

Hoc enim caſu debentur actione ex ſtatuto, nec poſſunt ex iuſta litigandi cauſa euitari gloſ. in verbo, ſolo, in §. oportet auth. de iud. Bald. & Ang. in l. non ſolum, ff. de rei vendicat. Bald. Alexand. Iaſon. et alij in l. properandum §. ſin autem C. de iud. Surd. in conſ. 142. num. 2. & in deciſ. 274. nu. 6. & ſequen. Roland. in conſ. 62. num. 12. & ſequen. lib. 4. & ideò per viam reſtitutionis dixi de iure communi, et actione ex Statuto expenſas Michaeli victori per Puſterlam victum eſſe reficiendas.

De verborum, & rerum ſignificatione.
Cap. CXCVII.

DIſtrictus Vrbis paſſibus quadraginta millibus circumquaq; finitur. Dierum vtilium appellatione, illi dies continentur, quibus ius in Capitolio redditur: vbi autē dierum ſine adiectione, vtilium, ſit mentio, de currentibus diebus intelligitur.

Menſes triginta dierum ſinguli computantur.

Ducatus auri Iuliorum vndecim computatur. quòd, ſi ſimpliciter ducati nomen proferatur, vel cum adiectione, de carlenis, carlenorum decem pro ſingulis interpretatur.

Scutum, ſi aliud non adijciatur, Iuliorum decem intelligitur.

Floreni nomen ſimpliciter prolatum, quadraginta ſeptem ſolidorum prouiſinorum interpretatur, qui conſtituunt præſentis temporis Sanctiſs. Domini Noſtri Domini Gregorij Papæ Decimitertij, & huius anni M. D. LXXIX. bolonenos triginraquinque, & quartam partem alterius boloneni.

Libra prouiſinorum conſiſtit ex ſolidis prouiſinorum, viginti, bolonenis autem quindecim.

Iulius eſt bolonenorum decem.

Carolenus bolonenorum ſeptem cum dimidio.

Bolonenus quatrenorum quatuor.

Prouiſinum denique ſolidorum, interpretamur eſſe trium quatrenorum.

De verborum, & rerum ſignificatione.
Cap. 197. Gloſſ.

Hic vltra clarè explicata per Statuentes aliqua ſunt dicenda de verbis ſtatutorum, ac illorum intelligentia, & quidem in primis ſciendum eſt dictionem eſſe vocem articulatam cum aliqua ſignificatione, ex qua inſtruitur, & in quam reſoluitur oratio, dicta à dicendo, quod aliquid dicat, hoc eſt ſignificet, ſunt enim verba, & dictiones adinuentæ, vt dicentis ſententiam exprimant, ideoq; eius voluntas in primis ſpectanda eſt. l. labeo. ff. de ſuppellect. leg. & mens cognoſcitur ex eo quod verba ipſa indicant. Bald. in l. ſed & reprobari, ff. de excuſat. tutor. cum alijs allegatis per Tiraquel. in l. ſi vnquam in ver. libertis, num. 17. C. de reuocat. donat. Surd. deciſ. 276. num. 11. & ſequen. Illa itaque quatuor modis accipiuntur, ex proprietate, ex improprio, ex vſu, & per interpretationem, vt ex Quint. lib. 8. docuit Alciat. de verbor. ſignif. lib. 1. in princ. de quibus omnibus ſigillatim tradit ibi doctrinam; hoc eſt lib. 1. proprietatis, lib. 2. improprietatis, vſus, & interpretationis, vt ab ea non ſit in legibus, vel ſtatutis declarandis recedendum per rationes, & iura ab eo adducta, & per adducta per Rebuff. in rubr. ff. de verb. ſignif. ver. notandum eſt. et per Bologn. in l. omnes populi ff. de iuſtit. & iure.

Sed verba Statuti ſunt propriè intelligenda l. 3. §. hæc verba, ff. de negoc. geſtis. Campez. de ſtatut. q. 13. num. 65. Gram. deciſ. 92. num. 3. Surdus deciſ. 9. num. 4.

Limita primò niſi ſubiecta materia ſuadeat contrarium quia tunc; vt ſubiecta materia conueniant ſunt impropriāda l. inſulam ff. de præſcript.

Digitized by Google

ſcript. verb.l.proculus,ff.de vſufr. Neuiz. conſil.92. num.16. Natta conſ.416. num.3. Cepb. in conſ.176. num.37. Pedemon.deciſ.35.nu.3. Surdus deciſ. 73. num. 5. Quod & placuit Alciato.vbi ſupra.li.2.in princ.& Rebuff.in rubr.

Limita ſecundò ſi agatur ad excludendum delictum; nã eo caſu debent impropriari etiam per iuris fictionem ad ipſum delictum effugiendum. Aymon.in conſ.9.nu.20. & ſequen.

Sublimita niſi per impropriationem, vel propriationem ita intelligerentur, vt nullius eſſent operationis, quia ſunt ſemper intelligenda, & interpretanda; vt aliquid operentur, l.ſi quando, ff.de legibus, capit.ſi Papa. de priuileg. in 6. capit. ex parte l'vltimo. vbi Butr. de verb. ſignificatione, & in capit.cum dilectus, & in capit.ſequen.de Cleric.non reſid. Bald.de ſtatuto.in verbo,interpretatio.num.7.Alber.de ſtatut. lib.2.quæſt.2.num.26.

. Limita tertiò ratione impoſſibilitatis vitandæ, quia vt impoſſibilitas vitetur,verba impropriantur Bart. in l. ſi Titio ff. de vſufr.legat. Afflict.deciſ.275.num.4. & deciſ.307. nu.26. facit Bald.de ſtatutis.in ver. verba,num.2.

Limita quartò ratione abſurdi vitandi,nam verba potius impropriantur, quam abſurdum ex proprietate,ſequatur Bart. & alij in l.Gallus, §. etiam. ff. de liber. & poſthum. Bald. in l. quod verò num.3. ff.de legibus. Iaſon. in l.1. num.4. C.de ſucceſſ.edict. Decian.in conſil.74. num.16. lib.3. alios citat Rota diuer.dec.708. num.5.par.1. & deciſ.294.num.3.par.2.alios citat Card.Mantic.de coniect.lib.3.tit.7.nu.3. Gail. obſer.32.lib.2.

Sed quando ſtatutum eſt iuris communis correctorium, & exorbitans, tunc eſt ea interpretatio capienda, quæ ſuadent verba, ac illorum proprietas,ſi illa tendat ad minorem iuris communis correctionem, d.l.3. §. hæc autem verba ff.de neg.geſt. & omnes in d.l.Gallus,§.& quid ſi tantum ff.de liber.& poſthum. Decian.in conſil.37.num.65.lib.3. Greg.Natt.de ſtatut.q.2. num.21. Campeg. de ſtatut. num.220. Debent enim ſemper reſtringi,& interpretari, vt quãto minus fieri poteſt lædant ius commune capit. cum dilectus. de conſuet. Roman.conſ.197.n.2. Alexand. in conſ. 106. num.9. lib.5. Corne. in conſ.115.lib.2. Dec.in conſ.444.num.11.Surdus deciſ.43. num.6. Nec obſtat quod aliqui ex allegatis Doct.loquãtur de interpretatione verborum teſtatoris, quia verba ſtatuti, & Teſtatoris æquali modo interpretantur. §. diſponat auth.de nupt.l.ſi quis legauerit.la 2.et ibi Bart. ff.de legat.1.l.qui filium,§.Sabinus.et ibi Bart. ff. ad Trebell.l.cum quidam C. de verborum ſignificat. gloſſ.in auth.hoc inter liberos, C.de teſtamen. Soccin conſ.31.col.2.lib.1. Fulgoſ.conſil. 170. & ideò diſpoſitiones ſtatutorum regulantur ſecundum iura, quæ loquuntur de diſpoſitionibus Teſtatorũ, vt notat Bart.in l.1.C.de his quibus vt indig. & in l. in cognitione col.2. ff.ad Syllan. Alexand.in l.ea demum, C.de collat.Roman.in conſ.131. Dec.in conſil.90.nu.3. Pariſ.in conſ.119. num.23.lib.4. Et ideò poteris quintò limitare niſi verba impropriẽtur ad effectum reducendi nos ad ius commune, ſeu ad effectum; vt ius commune per ſtatutum minus lædatur, quia tunc admittitur etiam verborum ipſius ſtatuti impropriatio, vt fiat reductio ad ius commune glo.in cap.cum dilectus.de cleric. non reſid. Roman.in conſ.318.num.5.& 6. Felyn.in capit.cum acceſſiſſent.colum.3. de conſtit. vbi Dec.colum.3. idem Dec.in cap.cum omnes colum.1.eod. & in capit.cauſam quæ. colum.3. de reſcriptis.

Sublimita niſi appareat de mente contraria ſtatuentium, quod ſcilicet voluerint ius cõmune corrigere, vt in ſpecie declarat Bald.in l.maximum vitium C. de liber.præter.ſequitur Caſtren.in l.fin. §.in computatione ver. adde aliã limitationem C. de iure delib. Bald. in cap.cum non licet.colum.fin.ver.quæro pone,de præſcrip. Alexand.in conſ.227.col.2. lib.6. in conſ.249. colum.fin. lib.1. Lex enim, & legis mens idem ſunt. Dyn.in cap.fin. in fine, de regul.iur. in 6. Tiraq.in l.ſi vnquam. in ver.libertis,num.37. C. de reuoc. donat. & de retract. conſang.§.1. glo.9. num. 224. & ſequen. & licet verbis vis fiat ſatis eſt; quod ſtatuti mens ſeruetur. Caſtren. in conſ.83. colum.fin. lib.2. Crauetta in conſ.429.num.13. & in conſ.486.nu.13.Ang. in conſ.169.Simon de Pretis in conſ.189. nu.7. lib.1. Euerar.loco 36.colum.9. ver.ſed iſta regula; à qua ideò non eſt recedendum,quia mens potius ſtatuentium, quam verba ſpectatur l.ſi ancillas, in fine, ff. de legat.1. l. ab omnibus in fine ff. eod.l.Mæuia.ff.de manumiſſ.teſta. l.talem.§.1.in fine ff. de hæred. inſtit. Decianus in conſ.17. num.22.lib.1. & in conſ.61.num.16. lib.2.conſ.46. num.119. lib.2. & in conſil.43. nu.12.eod. lib.2. Rebuff.in l.in conuentionibus. 219.in princ.ff.de verb.ſignific. Nam in omni diſpoſitione mens præualet verbis, & verba intentioni debent inſeruire, non ècontra. l. cum proponebantur. ff. de legat.2. l.vnum ex familia, §.fin.ff.eod.l.in conditionibus ff. de condit.

& de-

Digitized by Google

& demonſtrat. lege eum de Lanionis, §. Aſinam, de fundo Inſtru. lege 3. C. de liberis præter. lege in teſtamento. C. de teſta. milit. capitulo humanæ aures 22. quæſtio. 5. capitulo ſecundo requiris. de appellatio. ita notant Cynus, & Baldus in lege fin. ff. ſi cert. petatur, Butr. in capit. nouit. de Iudicijs, Grammat. deciſ. 102. numero 118. Georg. Natt. de ſtatut. quæſtione 4. num. 145. Albericus de ſtatutis, libro ſecundo quæſtione 106. num. 5. Sed limitatur quatuor modis, vt per Rebuffum in lege in conuentionibus 219. verſ. Primò limitatur ff. de verborum ſignificatione. An autem credendum ſit aliquid eſſe ex mente ſtatuentium, quod ſit contra ius commune? & dic vt per Brunum de ſtatut. artic. 5. num. 101. remiſſiuè ad artic. 9. & quæſtiones ibi examinatas.

Sublimita ſecundò, quod in dubio eſt facienda interpretatio, vt minus lædatur ius commune, ſi & quando ius commune nullum commune ius habeat in contrarium, quia intelligi debet de iure communi, quod nullum ius habeat in contrarium; non autem ſecundum ius commune extraordinarium, & alio iuri communi derogans, ita pulchrè Bald. in l. meminimus, C. de legit. hæredi. quem ſequitur Paul. in l. vlt. §. in computatione in vltimis verbis, C. de iure deliberan. & in l. lege 12. tabul. etiam in vltimis verbis, C. de legit. hæred. ſequitur, & melius dilucidat Decian. in conſ. 17. ſub num. 51. ver. ſecundo etiam, lib. 1. idem tenet Io. Bapt. de S. Seuer. in repet. l. omnes populi, num. 99. ver. item limita. ff. de iuſtit. & iure.

Limita ſextò, niſi vſus, ſeu conſuetudo propriè, vel impropriè ſtatuti verba intellexerit; Nam ex vſu loquendi verba in quacumque materia etiam pœnali accipiuntur, quoniam communis vſus loquendi dummodo ex auctoritate prudentium originem traxerit verborum proprietati ſemper præualuit, nec eſt dubium, quod ex auctoritate Doctorum propria verborum ducitur ſignificatio. Bart. in lege omnes populi. quæſt. 3. ff. de iuſtit. & iure. Nam vſus, & conſuetudo loquendi poteſt vocabuli ſignificationē immutare, & illi nouam dare; & illa dicetur propria ſignificatio. l. labeo. ff. de ſuppellect. leg. l. quos vos hoſtes ff. de verb. ſignif. l. librorum, §. quod tamen ff. de legat. 3. Rebuff. in rubr. ff. de verborum ſignific. ver. tertiò, & ver. quartò concordantes citat Maſcard. concluſ. 1124. numero 15. & 16. lib. 3. & Quint. lib. 1. capit. 5. dicit quod conſuetudo ſuperat auctoritatem verborum & Horat. in arte poet. inquit

Multa renaſcētur, quę iam cecidere, cadentq́;
Quę nūc ſūt in honore vocabula, ſi volet vſus,
Quē penes arbitriū eſt ius, & norma loquendi.

Et quod vſus communis loquendi in ſtatutis attendatur, & præualeat, voluit in ſpecie Brunus de ſtatut. artic. 6. nu. 190. Campeg. de ſtatut. nu. 82. Bald. in l. lege. 12. tabul. in fin. C. de legit. hæred. Cyn. in l. ſi cum antea. C. de donat. ante nupt. Bart. in d. l. librorum. §. quod tamen caſſiue. ff. de legat. Roman. in conſ. 4. & in conſ. 23. Alex. in conſ. 2. nu. 17. lib. 1. Iaſ. in l. ſtipulatio iſta. §. hoc quoq; ff. de verb. oblig. & communi vſu loquendi ceſſante, res remanet in terminis iuris communis. Brun. de ſtatut. artic. 11. nu. 41. Qualis autem debeat eſſe talis vſus dixi ſupra, & tradit Fulgoſ. in conſ. 165. Roman. in conſ. 4. Brunus artic. 8. nu. 46. Et modicum tempus eum non inducit, vt per gloſ. & Bart. in d. l. labeo. ff. de ſup. legat. ſequitur Brunus vbi ſupra artic. 9. n. 107. & quomodo probetur docet Bart. in d. l. labeo. & in l. 2. C. quæ ſit long. conſuet. Brunus. artic. 8. nu. 42. de ſtatutis. Nam probari debet ab eo, qui ſe fundat in illo, vt docuit Bart. in d. l. labeo. Dec. in conſ. 472. nu. 14. cum alijs citatis per Card. Mantic. de coniect. lib. 3. tit. 8. nu. 6. Dictam limitationem amplia procedere in qualibet materia etiam odioſa, & penali, vt dixi & probat Abb. in c. 2. in princ. de arbitr. Bart. in rubr. ff. de oper. nou. nunc. & in l. 1. ff. de ſuis & legit. Matthef. ſing. 95. ſiuè à lege, ſiuè à ſtatuto diſpoſita. c. 2. vbi Abb. de verb. ſignif. Oldrad. conſ. 168. ver. ad primam, & conſil. 219. in fine. Bald. in l. omnes populi. col. pen. ff. de iuſt. & iure. Bart. vbi ſupra. Felyn. in proœm. decr. circa principium vbi etiam Butr. in c. quamuis. ver. vſus obtinuit. de verbo. ſignif. Cagnol. in proœm. ff. n. 25. faciunt allegata per Card. Mant. lib. 3. de coniect. tit. 8. in princ. Secundo amplia procedere etiam ſi à peritiſſimis, & doctiſſimis viris condita ſtatuta fuiſſent. Butr. in proœm. decr. & in d. c. quamuis. de verb. ſignif. Bald. in l. ſi nepotes. ff. de teſta. tut. Roman. in l. teſtamento. C. de teſtam. milit. Iaſ. in rubr. ff. de oper. noui nunc. Fely. in proœm. dec. n. 3. & in eis diceretur quod verba intelligantur, prout iacent, & ad litteram, Butr. vbi ſupra, & Fely. nu. 14. Bald. in d. l. omnes populi. q. pen. ff. de iuſt. & iure, & in l. de quibus. ff. de legibus, & in l. data opera. C. qui accuſ. poſſ. Bart. in d. l. omnes populi. q. 6. in fin. ff. de iuſt. & iure Ancbar. conſ. 413.

Sublimita, vt non procedat quando in ſtatuto

dice-

diceretur, quod intelligantur nihil extrinſecut addito. Iaſ. in rubr. ff. de oper. nou. nunc. & in l. ſi auiæ. col. fin. C. de ſucceſ. edict. Bart. in d. l. labeo. ff. de ſup. legat. Bald. in l. omnes populi. ff. de iuſt. & iur. Butr. in proœm. decret. quem ſequitur Felyn. num. 14. Romanus ſingul. 427.

Sublimita ſecundo non procedere ſi in ſtatuto dicatur, quod debeat intelligi ſecundum propriam ſignificationem. Bart. in d. l. labeo. Fely. vbi ſupra, Roman. dicto ſing. 427. Sed propria erit illa ſignificatio; quam communis prudentium loquendi vſus introduxit per allegata in limitatione precedenti, de hac re theoricam tradit Alciat. de verb. ſignif. lib. 2. ſub nu. 27. ver. & ideo exiſtimauit.

Sublimita tertio non procedere ſi talis loquendi vſus non a peritis, ſed ab idiotis ſuam originem traxerit, nam idiotarum vſus, abuſum eſſe dixit Bald. in l. ſi dictum. in princ. ff. de euict. Alciat. vbi ſupra lib. 2. ſub nu. 29. ver. & inprimis viderentur & nu. 30. quod tamen declara procedere in declarandis legibus, & ſtatutis, non autem in interpretanda voluntate teſtatoris. imperiti, & idiotæ, quia illius proprius loquendi vſus, non autem communis attenditur pro illius voluntate interpretanda, vt per Bart. in l. ſi quis filiabus. ff. de teſtamen. tute. l. ſi ſeruus plurium. §. vlt. & ibi omnes. ff. de legat. 1. Roman. in conſ. 179. n. 5. & in l. hæredes palam. num. 7. ff. de teſtam. hanc probat multis auctoritatibus Card. Mantic. de coniect. lib. 3. tit. 9. in princ. vbi materiam exornat.

Huc pertinent quæ dicuntur de Iudice, quod licet iurauerit obſeruare ſtatuta, tamen ex magna cauſa illa tranſgredi poteſt, vt per Innoc. in cap. canonum ſtatuta. de conſt. ex quo Bald. infert quod in pupillo committente homicidium poſſit Iudex ratione ætatis commutare pœnam mortis in aliam in l. & ſi ſeuerior col. 3. C. de infam. item propter metum periculi, vel ſcandali idem facere poterit. Bald. in l. ſi quis filio. §. hi autem. ff. de iniuſt. & rupt. teſtam. & excuſatur in ſyndicatu ſi ob multorum ſalutem ſtatuta non obſeruauerit, Bald. in l. obſeruare. q. 10. ff. de offic. procon. & leg. Nec poteſt dici periurus qui ex cauſa rationabili ſtatuta egreditur. Bald. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infam. Fely. in d. c. canonum ſtatuta, n. 48. Bald. in c. 2. de re iudic. Abb. in c. ſuper his. de accuſat. Roman. in conſ. 308. & l. ſi vero. §. per iuro 46. fall. ff. ſolut. matr. Roland. in conſ. 7. nu. 7. lib. 1. & in conſ. 12. nu. 11. lib. 2.

STATVTORVM ALMAE VRBIS ROMAE

Auctoritate S. D. N. Gregorij xiij. P. O. M.

A SENATV POPVLOQ. ROMANO EDITORVM.

CVM GLOSSIS D. LEANDRI GALGANETTI I. C. COLLENSIS.

Liber Secundus.

QVI AD ACCVSANDVM Admittantur. Cap. I.

NVLLVS ad accuſandum vel denunciandum aliquem de criminibus, exceſſibus, vel delictis admittatur, niſi ſuam vel ſuorum, vſque ad tertium gradum incluſiue, de iure Canonico computandum, iniuriam proſequatur; exceptis caſibus infraſcriptis, videlicet, de crimine læſæ Maieſtatis, homicidio, incẽdio, falſitate, latrocinio, aggreſſione nocturna, & battalia generali, in quibus & alijs per præſentia Statuta expreſſis caſibus cuilibet accuſare permittatur.

Qui ad accuſandum admittantur. Cap. 1. Gloſſ.

Accuſatio, & ius accuſandi omnibus accuſare volentibus competit. § . 1. inſtit. de publicis iudicijs. ver. publica autem dicta ſunt. c. 1. de accuſationibus 11. q. 1. c. nihil. c. in primis. § . ſed & de perſonis accuſantium. 3. q. 9. c. dignum. in fine. 6. q. 1. c. nos ſequentes. Clar. § . fin. pract. crim. quæſt. 14. in princ. l. qui accuſare. ff. de accuſat. 1. Exceptio eſt. Niſi agatur de crimine ſuppoſiti partus. l. lege cornelia. § . 1. ff. de falſis, gloſ. in d. § . 1. in verbo. plerumq; inſtit. de publicis iudicijs. 2. Exceptio eſt. Niſi mulieres ſint; quæ accuſare velint. l. qui accuſare. 8. ff. de accuſat. & l. 1. ff. eod. & l. Senatuſconſulto. C. qui accuſ. non poſſ.

& l. de

Digitized by Google

& lege de crimine 12. eodem. 2. q. 1. c. prohibentur 15. q. 3. in prin. & c. de crimine, & Clar. in §. fin. q. 14. n. 8. Replicatio eius prima eſt, niſi mulier ſuã ſuorumq; iniuriam perſequatur, hoc enim caſu publica accuſatio ei cõpetit d. l. 12. C. eod. & l. 1. ff. de accuſ. & l. 2. ff. eod. & l. vxor. 4. C. qui accuſ. non poſſ. & l. non ignorat. 9. C. eod. & d. quæſt. 3. in princ. verſ. niſi forte ſuas, & capit. ex eo quod. §. fin. capit. certis de cauſis. in princ. & §. vxor tua, & Clarus vbi ſupra dicto num. 8. verſ. ſcias tamen. Duplicatio eius eſt, niſi mulier maritum, vel adulteram de crimine adulterij velit accuſare, hanc enim ſuam iniuriam perſequi non permittitur. l. 1. C. ad l. Iul. de adulter. 32. quæſt. 1. capit. apud miſericordem. §. publico ratio proponitur. 32. quæſt. 5. cap. penult. §. ſed quæritur. cum cap. ſequent. Replicatio ſecunda eſt, niſi mulier ex lege Cornelia teſtamentaria accuſet. l. 2. §. idem. & in lege. ff. de accuſationibus. Replicatio tertia eſt, niſi mulier crimen leſæ maieſtatis deferat l. in quæſtionibus 8. ff. ad l. Iul. maieſt. 15. quæſt. 3. capit. ceteris de cauſis. §. in quæſtionibus. cap. ſane. §. vnde aut. Replicatio quarta eſt, niſi mulier ex lege Iulia de annona accuſet. l. mulierem. 13. ff. de accuſat. concordat. l. Imperator ſeuerus. 3. §. fin. ff. ad l. Iul. de annona. 2. quæſt. 1. cap. prohibentur. §. mulierem, & l. 8. ff. de accuſat. Tertia exceptio eſt, niſi pupillus accuſare velit. l. qui accuſare 8. in princ. ff. de accuſat. dicto capit. prohibentur in princ. Vill. M. 91. Viuius opin. 677. incipien. pupillus ſine Tutoris authoritate. num. 13. Clarus §. fin. quæſt. 14. nu. 6. Replicatio prima eſt, niſi pupillus ſuam ſuorumq; perſequatur iniuriam; vel eorum teſtamentum l. 2. §. fin. ff. de accuſationibus 15. quæſt. 3. cap. certis de cauſis. §. pupillis. Vill. M. 91. Clarus vbi ſupra dicta quæſt. 14. nu. 2. Replicatio ſecunda eſt, niſi exceſſerit vigeſimum annum tunc enim quamuis ſit minor 25. admittitur ad accuſandum, Iul. Clar. vbi ſup. quæſt. 14. nu. 7. ibi ſi vero eſt maior, Viuius opin. 29. incipien. accuſare regulariter poteſt maior. Replicatio tertia eſt, niſi crimen de quo accuſat minor ſit leſæ maieſtatis, adulterij, vel defraudatæ annonæ. Ang. in tract. de maleſ. in verbo, ad querelam Titij, nu. 39. Viuius opin. 677. incipien. pupillus ſine Tutoris authoritate. nu. 55. Replicatio quarta eſt, niſi conſuetudine contrarium ſeruetur, Clar. §. fin. q. 14. nu. 7. ver. ſed certe quicquid. Quarta exceptio eſt; niſi ſeruus accuſet. lege quoniam. 26. C. ad l. Iul. de adulter. 3. quæſt. 5. capitulo canonica. verſ. aut libertas. capitulo accuſatores. §. fin. & capitulo nullus. Replicatio eius prima eſt; niſi ex lege Iulia maieſtatis ſeruus accuſet. l. famoſi. 7. in princip. ff. ad l. Iuliam maieſt. Clarus §. fin. quæſt. 14. numer. 4. verſ. dixi etiam. Replicatio ſecunda eſt, niſi ex l. Iulia de annona ſeruus accuſet l. mulierum 13. §. fin. ff. de accuſationibus. 2. quæſt. 1. capitulo prohibentur. §. mulierem. Replicatio tertia eſt; niſi ſeruus mulierem; quæ cum proprijs ſeruis rem habuit, deferat. 12. quæſt. 2. capitulo epiſcopus. §. in criminali. ver. quo caſu. l. vnica. §. ſit etiam ſeruo. C. de mulieribus quæ ſe proprijs ſeruis. Quinta exceptio eſt, niſi pauper ſit is; qui accuſat. l. nonnulli. 10. ff. de accuſat. 2. q. 1. c. prohibentur. §. non nulli & c. in primis. §. ſed, & de perſonis. Clar. §. fin. q. 14. nu. 18. verſ. ſed hic etiam. Replicatio eius prima eſt, niſi habeat aureos quinquaginta in bonis. dicta l. non nulli, & ibi Clarus d. num. 18. nam talis non eſt pauper. Replicatio ſecunda eſt, niſi ſit bonæ conditionis, & famæ, & honeſtæ vitæ; nec propter paupertatem ſuſpectus. gloſ. in dicta lege nonnulli, quam ſequuntur omnes, vt ait Berous in c. 1. nu. 54. de accuſatio. Gabriell. libr. 1. de teſtibus. concluſ. 18. nu. 3. & Clar. vbi ſup. nu. 18. verſ. ſed hic etiam ibi bene verum: Sexta exceptio eſt, niſi miles accuſet. l. qui accuſare. 8. ibi alij propter ſacramentum. ff. de accuſationibus. dicto capit. prohibentur. in princ. Clarus dicta quæſt. 14. nu. 4. ver. quæro etiam nunquid miles. Replicatio eius prima eſt; niſi ex l. Iulia maieſtatis accuſet l. famoſi. 7. in princ. ff. ad l. Iul. maieſt. Replicato ſecunda eſt; niſi ex lege Iulia de annona miles accuſet. l. mulierem. 13. ff. de accuſationibus. dicto c. prohibentur. §. mulierem: verſ. milites quoque. Replicatio tertia eſt, niſi miles ſuam ſuorumq; iniuriam perſequatur. l. non prohibentur milites. C. qui accuſar. non poſſunt, Clarus dicto §. fin. quæſt. 14. nu. 2. verſ. volo etiam vt præſupponas. Septima exceptio eſt, niſi filiusfamilias accuſet. controuertitur, & diſtinguitur apud Clarum dicto §. fin. quæſt. 14. numer. 5. verſ. ſed quid in filiofamilia, & Vill. fo. 133. Octaua exceptio eſt, niſi quis quæſtus cauſa accuſet c. ſignificante. 5. qui matrimo. accuſare poſſunt. Nona exceptio eſt, niſi is, qui in magiſtratu poſitus eſt accuſet. lege qui accuſare 8. ff. de accuſationibus ibi alij propter magiſtratum,

& dicto capitulo probibentur, in principio. Decima exceptio eſt, niſi is qui accuſat infamis ſit dicta lege octaua, ibi propter delictum proprium, vt infames, & lege is qui. 4. ff. eodem, & lege criminis, 15. C. qui accuſare non poſſunt, dicto capitulo probibentur, §. alij propter delictum 3. quæſtione quarta in princ. cum capitulo ſequente 3. quæſtione quinta, capitulo canonica, capitulo accuſatores. in fine, capitulo conſtituimus, capitulo ſimiliter, capitulo nullus, & 4. quæſtione prima, capitulo primo, §. omnes, 6. quæſtione prima, in princ. cum capitulo ſequente, & capitulo beatus, & qui ſint infames babetur 6. quæſtione prima, capitulo omnes, capitulo illi qui. capitulo ſumma, §. fin. cum capitulo ſequente, Bart. in lege infames, ff. de public. iudic. Salyc. & omnes DD. communiter in d. lege criminis. C. qui accuſare non poſſunt. Ang. de Malef. in verbo, ad querelam Titij. ver. accuſare non poteſt ille, qui eſt infamis numero 23. Canoniſtæ omnes in capitulo 1. de accuſatio. communiter Iul. Clar. in §. fin. quæſtione decimaquarta, numero vndecimo, ver. ſecundus eſt caſus. ibi. ver. & in boc ſuis. Replicatio eius prima eſt, niſi infamis ex lege Iulia maieſtatis accuſet, lege 7. in princ. ff. ad leg. Iuliam maieſtatis, vel ex l. Iulia de annona lege mulierem 13. ff. de accuſat. 2. quæſtione 1. capitulo probibentur, §. mulierem. ver. famoſi quoque, vel niſi ſuam ſuorumque iniuriam perſequatur. lege quarta in princ. ff. de accuſat. Clar. §. fin. quæſtione 14. numero 15. ver. quintus eſt caſus ibi. quam tamen intellige. Duplicatio earum eſt, niſi ex ſententia publici Iudicij infamis ſit effectus; bic enim neque in exceptis criminibus accuſare poteſt. gloſſa in lege qui iudicio, ff. de accuſatio. quam ſequitur Bart. ibi & Berous in capitulo primo, numero 43. de accuſationibus dicit communiter approbari; ſequitur Clar. dicta quæſtione decimaquarta, numero 15. ver. Quintus eſt caſus. ibi. Adde quod bac. Replicatio 2. eſt, niſi de bæreſi, vel Simonia infamis accuſare velit 6. quæſtione 2. capitulo nos ſequentes, §. ſed licet, contradicere videtur 2. quæſtione prima, capitulo quæro ergo; vbi Gratianus ſubijcit ſolutionem ver. vtrum boc Auguſtini. Replicatio tertia eſt, niſi non iuris, ſed facti infamia ſit infamis, qui velit accuſare; approbatur iure Ciuili, Bero. in dicto capitulo primo de accuſat. numero 44. Bart. in lege qui accuſare. numero 7. ff. de accuſationibus. Abb. Soccin. & Ioan. de Imola in d. capitulo primo, Viuius opin. 26. incipien. accuſare non poteſt infamis. num. 4. Clar. quæſtione 14. prædicta, numero vndecimo. ver. ſecundus eſt caſus ibi, & in boc ſcias dicit communem, & illa dicitur infamia iuris ſecundum Abbas in dicto capitulo primo, quæ eſt ſecundum leges Ciuiles, vel ipſo iure, prout ipſo iure quis infamis efficitur, vt lege 1. & ſequenti, ff. de bis qui notant infamia vel mediante ſententia, vt babetur in l. infamem ff. de public. iudic. & in capitulo probibetur 2. quæſtione 1. & in lege qui accuſare. Replicatio 4. eſt, niſi infamis accuſatorem ſuum velit accuſare; per ea quæ proponuntur infra 17. exceptione. Vndecima exceptio eſt, niſi is qui accuſat calumnia ſit notatus vel præuaricatus l. quarta, in princ. ff. de accuſat. l. alij 9. ff. eodem & lege accuſator. 5. ff. de præuaricationibus 2. quæſtione 1. capitulo probibentur, §. alij propter ſuſpicionem. & lege 2. quæſtione 3. capitulo vltimo, §. accuſator & infra 18. except. Duodecima exceptio eſt, niſi accuſator antea ob accuſandum, vel non accuſandum pecuniam acceperit dicta l. 4. in fine, & l. qui accuſare 8. ibi. nummoſvè, ff. de accuſationibus. capitulo ſignificante 5. qui matrim. accuſare poſſunt, & 2. quæſtione 1. capitulo probibentur. Decimatertia exceptio eſt, niſi accuſator plures reos babeat dicta lege 8. §. alij propter, ff. de accuſationibus. lege cum rationibus 16. C. qui accuſare non poſſunt, & d. capitulo probibentur, §. alij propter. Spec. in titulo de accuſatore. ver. item quod non poteſt. Maran. in capit. 11 poſt numero 143. col. 4. ver. eſt ergo vera. de libell. oblat. Replicatio prima eſt, niſi ſuam ſuorumque iniuriam perſequatur dicta lege cum rationibus 16. C. qui accuſare non poſſunt, & l. bos accuſare 12. §. lege Iulia ff. de accuſationibus, & l. inter liberas, 6. §. fin. ff. ad l. Iuliam de Adulter. Iul. Clar. §. fin. quæſtione 14. numero 2. ver. volo etiam vt. Replicatio ſecunda eſt, niſi de eodem Crimine plures accuſet, Clar. d. §. fin. quæſtione 13. numero 2. ver. quæro nunc. ibi. Hæc tamen concluſio intelligenda eſt, &c. Decimaquarta exceptio eſt, niſi is accuſare velit, qui cum beſtijs pugnat, vel rem ludricam ſiue lenocinium exercet l. is qui 4. ff. de accuſatio. l. qui accuſare 8. ibi alij propter turpem ff. eod. 15. exceptio eſt, niſi is, qui accuſat familiaris, vel domeſticus, aut cognatus ſit eius qui accuſatur d. l. 8. in fine, & l. ſi quis, 20. C. qui accuſ. non poſſ. & l. 1. §. quod autem, ff. de off. præſt.

& lege

& lege falſi 5. C. ad leg. Cornel. de falſis, & lege ſi magnum 13. C. qui accuſare non poſſunt quibus elicitur ſeruos Dominum, liberos parentem, fratres fratrem capitali crimine accuſare non poſſe. 3. quæſtione 5. capitulo ſimiliter. ver. vel ad fines, capitulo accuſatores ver. nec familiares, & 3. quæſtione 11. capitulo vltimo, ſi quis enim ita firmat Ang. in tract. maleſ. ver. ad querelam Titij numero 27. & Gaudin. in tract. de Maleſ. ſub rubrica, qui accuſare poſſunt numero 2. immo non ſolum repelluntur ab accuſando, ſed debent etiam puniri lege iniquum, C. qui accuſa. non poſſ. & capitulo fin. 3. quæſtione vltima. Replicatio eius prima eſt, niſi familiaris domeſticus vel cognatus non ſint criminoſi; quia interpretatur procedere exceptionem in criminoſis Felyn. in capitulo nonnulli. de accuſatione ſecundum communem intellectum, de quo per Dec. in capitulo dilecti columna quarta de exceptionibus. Replicatio ſecunda eſt, niſi accuſatio fuerit facta à perſonis prædicationis accuſato non opponente, quia in tali caſu procederet, & valeret proceſſus ſecundum Doctor. in capitulo primo de accuſationibus Bart. & Alexander in lege 1. §. accuſationem, ff. ad Turpill. Follerius in practic. criminali, ver. audiantur exceptiones proponendæ per eos. numero 41. Ang. de Maleſ. in dicto ver. ad querelam Titij numero 4. & eſt communis teſte Aretino in dicto capitulo primo, & Hieronymo Chuccalon in addit. ad Ang. in dicto ver. ad querelam Titij, ſub numero 40. Replicatio tertia eſt, niſi crimen capitale non ſit viribus allegatis in exceptione quibus concordat lege ſororem 18. C. qui accuſare non poſſunt. Replicatio quarta eſt, niſi libertus patronum iure mariti velit accuſare, lege ſi adulterium 38. §. liberto, ff. ad l. Iuliam de adulterijs. Replicatio quinta eſt, niſi ciuiliter non criminaliter de ſuis rebus agant l. ij tamen 11. §. 1. ff. de accuſationibus concordat l. 1. §. quod autem dictum, ff. de offic. præfe. Vrbis, & lege falſi 5. C. ad lege Cornel. de falſis. Replicatio ſexta eſt, niſi Dominus ſeruum, non ſeruus Dominum accuſet. lege ſeruos. 5. ff. de accuſationibus. Replicatio ſeptima eſt, niſi non filius patrem; ſed pater filium accuſet lege propter 14. C. qui accuſare non poſſunt. Replicatio octaua eſt, niſi lege Iulia maieſtatis accuſent lege ſi quis. 20. in fine C. eodem. Replicatio nona eſt, niſi ſeruus queratur, quod tabulæ teſtamenti in quibus ſibi libertas relicta eſt, à Domino ſupprimantur l. nullo 7. ff. ad l. Corn. de falſis. Replicatio decima eſt, niſi de annona ſeruus, vel domeſticus Dominum accuſet lege prima, ff. ad l. Iuliam de annona. Replicatio vndecima eſt, niſi ſeruus Dominam cum ſeruis proprijs rem habentem accuſauerit lege vnica, ver. ſi etiam ſeruo, C. de mulieribus, quæ ſe proprijs ſerius. Decimaſexta exceptio eſt, niſi is, qui accuſat Procurator fuerit eius quem accuſat. l. deferre 18. §. item decreuerunt, ff. de iure fiſci. Decimaſeptima exceptio eſt, niſi is, qui accuſare volet reus criminis ſit factus ab eo, quem volet accuſare lege is qui 5. in princ. ff. de publ. Iudic. concordat l. 2. §. qui hoc dicit, ff. ad leg. Iuliam de adult. & lege neganda 19. C. qui accuſare non poſſunt. Replicatio prima eſt, niſi iudicium quo accuſare volens reus ſit finitum iuribus allegatis in exceptione. Duplicatio eius eſt, niſi accuſare volens non ſit abſolutus, ſed damnatus, tunc enim nec finito iudicio accuſatorem ſuum poteſt accuſare iuribus præallegatis Iul. Clar. §. fin. quæſtione 14. numero 15. ver. quintus eſt caſus ibi. & tunc aliqui. Triplicatio prima eſt, niſi damnatus Ciuitatem, & libertatem retinuerit l. is qui 5. §. 1. ff. de publ. Iud. Triplicatio ſecunda eſt, niſi ante damnationem fuerit incohata dicta lege 5. §. fin. Replicatio ſecunda eſt, niſi accuſator de maiori crimine ab accuſato accuſetur lege prima, C. qui accuſare non poſſunt, Clar. §. fin. quæſtione 14. numero 12. ver. Tertius eſt caſus ibi poſtquam, & quinimmo. Replicatio tertia eſt, niſi inſcriptiones tantum pendente accuſatione reus deponere velit l. neganda 19. in fine, C. qui accuſare non poſſunt. Replicatio quarta eſt, niſi reus ſuam ſuorumque iniuriam perſequi velit dicta lege 19. in princ. Clar. d. §. fin. quæſtione decimaquarta, numero duodecimo, ver. Tertius caſus eſt, in princ. & numero primo, ver. volo etiam vt præſupponas. in princ. Replicatio quinta eſt, niſi cauſam fiſco reus deferre velit, lege capitis 21. ff. de accuſationibus. Replicatio ſexta eſt, niſi vxor à marito adulterij accuſata, ei lenocinij crimen obijciat, hoc enim caſu maritus quoque accuſator poteſt accuſari, l. ſecunda, §. ſi publico, ff. ad l. Iul. de Adult. Clarus in §. fin. quæſtione decimaquarta, ver. Tertius eſt caſus numero 12. ibi. Vbi vero reus, &c. Replicatio ſeptima eſt, niſi crimina ſe inuicem contingant, Clarus vbi ſupra dicto ver. vbi vero reus. Duplicatio eius eſt, niſi reus non ſit præſens, Clarus vbi ſupra ibi apud nos autem. Replicatio octaua eſt, Niſi nomen

accuſati nondum inter reos ſit receptum, Clar. d. §.fin. quæſt.14. ver. tertius eſt caſus numero duodecimo in prin. quando autem quis inter reos receptus eſſe dicatur habetur d. quæſt. 14. ver. ſed hic incidenter num. 13. ibi controuertitur. 18. exceptio eſt, niſi is, qui accuſare volet antea alia accuſatione aduerſus eundem inſtituta ſit calumniatus, l.ſi cui 7.§.ſi tamen, ff.de accuſat. 2.quæſt.1.cap.prohibentur, §.alij propter ſuſpicionem, & 2.q.3.cap.vlt. §.accuſator.et 5.except.11. 19.exceptio eſt,niſi accuſator ab inſtituta accuſatione ſemel deſtitit l.2. ff. ad S.C. Turpill. concordat l.accuſationem 6. C.qui accuſ.non poſſ.& l.ſi ea.7 C.eod.& l.mulier.4.§.fin. ff.ad S.C. Turpill. & l.in Senatuſconſultum 15. §.ſi propter in fine ff.eod.& lege quamuis. 3.C.eod. & l.ſi is,4.C.eod.capit.licet 14. de accuſatio. Replicatio eius prima eſt, niſi animum accuſandi non depoſuerit. l. in executionibus 6.C.eod. Duplicatio eius eſt, niſi intra præſtitum terminum rem non peregerit l.1. C.vt intra certum tempus crimin.quæſt.terminum. Replicatio 2.eſt, niſi Imperator accuſatori denuo accuſationem permiſerit l. 1. in fine, C. de abolitionibus. 19.exceptio eſt, niſi plures de eodem crimine eundem accuſare velint,l.qui de crimine 9. in princ. C. de accuſat. concordat l.ſi plures, 16. ff.eodem, & l.ſi tamen 11.§.fin. ff.eod. c. illa 3. de accuſationibus. Salic. in l.ſi accuſatoribus nu.2. C.eod. Hieronym. in apoſt. ad Ang. de Maleſ. in verbo, & ad querelam num 65. Vil. A, 13. Replicatio prima eſt, niſi de diuerſis criminibus ex eodem facto ortis plures velint accuſare, l. qui de crimine 9. ff. de accuſationibus. Replicatio ſecunda eſt,niſi alius accuſator deſtiterit, vel accuſare amplius non poſſit; Tunc enim ad accuſandum alter admittitur l.11.§.fin. ff.de accuſat. 2.quæſt.11. capit. prohibentur, §.ab alio. Replicatio tertia eſt, niſi accuſatus à pluribus de eodem crimine non oppoſuerit exceptionem præfatam. Aretin. cap.olim, num.10. de accuſat.quem refert Villalubos litera A, nu.13. Replicatio quarta eſt, niſi plures eundem procuratorem conſtituerint ad accuſandum. Innocen. in dicto capitulo olim numer.5. quem ſequuntur communiter omnes, vt teſtatur Imol. in dicto capitulo olim. in fine, prout illum refert Auan. in capitulo primo poſt numero 3. ver. quid autem ſi plures, de colluſ. detegen. dicit etiam Aretin. in loco præallegato poſt numerum vndecimum, quod hanc doctrina approbant communiter Doctor. & illum refert. Vill. A, 13.ibi fallit ſi plures. Replicatio quinta eſt, niſi plurium interſit ratione officij, vel communis iniuriæ. Clar. §.fin. quæſt.13. in princ. Soarez A, 19. 20. exceptio eſt, niſi accuſator ipſe ſit culpabilis,& in crimine conſtitutus 6.quæſt.1. in princ. cum cap.ſequen. & capit.beatus in princ. item capit. qui crimen, & 31. quæſt.5. capit.ſuſpectus, capit.canonica,capit.ſimiliter, capit.nullus, capit.cum eccleſiaſticæ 3. de exceptionibus, l.fin. C. de accuſat. glo. Bart. Bald. Salic.& Paul. de Caſt.in l.quoniam liberi, C.de teſtibus, Dec.conſ.189. num.7. & conſ.234. num.1. Boer. deciſ.319. Grammat. deciſ.28. num.9. Marſ.ſing.209. 21.exceptio eſt, niſi excommunicatus, vel anathematizatus accuſet. 4 quæſt.1. capit.1. in princ. & capit. quid autem, 2.quæſtione 7. capit.in ſancta 6.quæſt.1. capit.illi qui. §.ſimiliter.cap.omnes 3.quæſt.4. capit. conſpiratores, capit. nullus, capit.omnes. Clar.§.fin. quæſt.14. numero 16. ver.quæro nunquid. 22. exceptio eſt, niſi inferior ſuperiorem, vel minor maiorem accuſet 2. quæſt.7. capit.qualis, §. fin. cum capit.ſequen. item cap. maiorum cap. quærendum, cap. in ſancta.ver. & ſicut maior 6. quæſt.1. cap.beatus in princ. ver. & qui eis coæquales, & §.fin. cap.omnes vero. in fine,& 3.quæſt.5. cap.accuſationes. in fine Abb.in capit.nulli epiſcoporum, num.7. de accuſat. vbi teſtatur de communi ex Innocen. maximè in caſu quando ſuperior in accuſatione propoſita, vel proponenda aduerſus eum opponat, quid ſubditus iſte reperitur criminoſus vilis opinionis; & malæ famæ Abb. ibi. Replicatio prima eſt,niſi maior ſit hæreticus, & minor Catholicus 6.quæſt.11.cap.cum maiores. Replicatio ſecunda eſt, niſi maior exemplo ſuo trahat iuniores ad interitum, 2. quæſt.7. capitulo Paulus dicit. Replicatio tertia eſt, niſi maior vita, & moribus ſit minore deterior dicta quæſtione 7. capit.qui nos, §. fin. cum capit.ſequen. cap.quanquam, cap.puto, cap.quæritur. Duplicatio replicationum propoſitarum generalis eſt, niſi minor non ſit inreprahenſibilis dicta quæſtione 7. capit. criminationes. in princ. 23. exceptio eſt, niſi ſubditus Prælatum, vel magiſtratum ſuum accuſet. 2.quæſt.7. capit.1. capit. ſacerdotes, capit.qualis, cap.ſententiam, cap.oues, capit.ſunt nonnulli, cap.ſi hæreticus, §. item quod dicitur, 3. quæſt. 4. capit. hi qui. 6.quæſt.1. cap.oues, cap.deteriores, 8.quæſt.2. capitulo vltimo in fin. controuertitur apud Clarum, §. fin. quæſtione decimaquarta, ver. ſed quæro num.21. ex conſil. Grat. 1. numero 60. libro 1. contradicit 2. quæſt.7. cap.plerumque.

cap. te-

cap.teſtes, §. ecce oſtenſum cum ſequent. vſque ad capit. clericos, aut laicos & cap. criminationes §. colligitur, & capit. admonendi; ſed eſto quod ſit approbata. Replicatio eius prima eſt, niſi prælatus à fide exorbitauerit, tunc enim à ſubditis ſuis poteſt accuſari 2. quæſt. 7. cap. ſacerdotes in fine cap. oues, ver. niſi à fide, & capit. præſumunt. Replicatio 2. eſt, niſi Prælatus ſit tantum nomine non vita. d. quæſt. 7. capit. non omnes. cap. non omnis, cap. ſequuti, capit. qui nec plerumque, §. fin. c. Paulus 8. quæſtio. 1. cap. vereor. Replicatio 3. eſt, niſi accuſator ſit vir probus; nec criminoſus 2. quæſt. 7. cap. oues, §. his authoritatibus cum cap. ſeq. & cap. accuſatio. in princ. cap. ſunt nonnulli, §. fin. cum cap. ſeq. cap. ſi hæreticus, §. item quod dicitur. Replicatio 4. eſt, niſi ciuiliter tantum agat. Clarus d. §. fin. quæſt. 14. ver. ſed quæro nunquid, num. 21. 24. exceptio eſt, niſi is, qui Clericus non eſt, nec eſſe poteſt Clericum accuſet 2. quæſt. 7. cap. beati, §. fin. cum cap. ſeq. cap. teſtes. in princ. & §. ſic & illud capit. ſacerdotes item 6. quæſt. 1. cap. omnes vero, ver. indignum eſt enim, cap. infames, §. hi nimirum omnes & 15. quæſt. 3. in princ. ver. generaliter. 25. exceptio eſt, niſi laicus Clericum accuſet. 2. quæſt. 7. in princ. cum cap. ſequent. cap. nullus, cap. laico, cap. in ſancta, cap. laicos, cap. ſicut. cap. laici, 6. quæſt. 1. cap. beatus, cap. ſacerdotes. cap. ſunt plurimi. cap. quieſcite 11. quæſt. 1. c. Clericum. in fine, & cap. cum P, 10. de accuſationibus, & cap. de cætero 14. de teſtibus gloſ. in ſum. 2. quæſt. 7. & hoc omnes admittunt ſecundum Foller. in pract. crim. canonica, fol. 48. num. 43. Replicatio prima eſt, niſi ius publicum in crimine verſetur puta dilapidationis bonorum eccleſiæ, tunc quilibet laicus etiam extraneus admittitur ad accuſandum Clericum, & ita tenēt communiter Doctores, vt ait Ferret. in conſil. 183. numer. 5. Replicatio 2. eſt, niſi laicus ſuam ſuorumque iniuriam perſequatur. Ferret. d. conſil. 183. num. 5. ver. quinto corroboratur dicit quod ita vbique tenent omnes Doctor. gloſſ. in ſumma 21. quæſt. 7. & Foller. ſupra citato loco. Replicatio 3. eſt, niſi Ciuiliter crimen proponatur, ſed reprobatur ſecundum Felyn. in cap. ex parte num. 6. & ſeq. de teſtibus. Replicatio quarta eſt, niſi patronus eccleſiæ Clericum accuſet. gloſſ. in dicto capitulo ex parte, in verbo, tacito, in fine, tenet quod ſic, ſed certè cōmuniter tenetur oppoſitum vt teſtatur Aretin. in cap. cum dilectus num. 11. de accuſation. Bene verum eſt quod illa gloſſa dicit totum contrarium eius ad quid allegatur. Videtur enim tenere; quod non poteſt accuſare, ſed quod tantum admittatur ad denunciādum, & eſt communis opin. vt teſtatur Aret. in cap. illa, num. 7. de accuſationibus. Plurimum enim intereſt etiam laicis habere bonos prælatos. Replicatio quinta eſt, niſi Clericus ſit tantum prima tonſura, reprobatur de iure communi, ſed de conſuetudine approbatur teſte Caſone in ſua pract. fol. 99. num. 5. 26. exceptio eſt, niſi clericus laicum accuſet. 2. quæſt. 7. capit. ſicut. Replicatio eius prima eſt, niſi ſuum Plebeium accuſet d. quæſt. 7. capit. decretum. Replicatio ſecunda eſt, niſi pœna ſanguinis non ingeratur, textus eſt in capitulo ſecundo, & capitulo poſtulaſti. de homicidio, & eſt communis, vt teſtatur Didac. Conar. in clement. ſi furioſus. de homicid. fol. 313. ver. tertio eodem. Replicatio tertia eſt, niſi proteſtetur quod non intendit agere ad vindictā corporalem, quia eo caſu non efficitur irregularis; ſed controuertitur, & magis reprobatur ſecundum Clarum, in §. fin. quæſtio. 24. num. 9. ver. ſed quid ſi Clericus ex Couar. in repet. d. Clement. ſi furioſus fol. 314. ver. 13. his omnibus de homicidio. 27. exceptio eſt, niſi Monachus Clericum accuſet 2. quæſtio. 7. capit. placuit, capitulo nullus in princ. 3. quæſt. 4. capit. hi qui. §. fin. 3. quæſt. 5. cap. canonica, §. fin. contradicit dicta quæſt. 7. capitulo vltimo, §. item Ioannes, huic obiectioni reſpondetur per diſtinctionem d. capituli nullus. §. ſed aliud & cap. negligere, & cap. ſancta, & capitulo ex parte vndecima de accuſationibus. 28. exceptio eſt, niſi hæreticus, Apoſtata, vel alias vilis homo velit accuſare 21. quæſt. 7. capit. quærendum, cap. alieni, cap. pagani 3. quæſtio. 4. cap. 1. cap. beatus, cap. ſi quis 3. quæſt. 5. cap. ſuſpectus, cap. canonica, cap. nullus, & 4. quæſt. 1. cap. 1. §. omnes etiam, & cap. quod autem. Replicatio eius eſt, niſi hæreticus, hæreticum velit accuſare d. cap. pagani, §. in hoc, & dicta quæſt. 7. cap. ſi hæreticus. in princ. 29. exceptio eſt, niſi is, qui ſortilegos, & Magos conſulit accuſet, 2. quæſt. 8. cap. quiſquis. §. fin. & 3. quæſt. 10. cap. conſtituimus ver. ſeu qui ad. 30. exceptio eſt, niſi is, qui Papæ inobediens eſt velit accuſare, 3. quæſtione 4. capitulo primo, & cap. ſi quis. 31. exceptio eſt, niſi in illegitimo matrimonio conſtitutus accuſet, vel ei conſentiens, dicta quæſt. 4. cap. conſanguineorum. 32. exceptio eſt, niſi raptor velit accuſare dicto cap. conſanguineorum ver. ſimiliter de raptoribus. 33. exceptio eſt, niſi conſpirator velit accuſare

ideo non eſt etiam de iure communi ſecundum aliam opinionem ab expenſis abſoluendus victus, niſi probauerit iuſtam babuiſſe litigãdi cauſam propter præſumptionem, quam babet contra ſe, & banc ſeruat Rota, vt per Sarnen. in regula de annali poſſeſ. q. 41. Rota diuerſ. in deciſ. 130. per totam par. 1.

Et in caſu iſto omnem remouet difficultatem Statutum noſtrum in cap. 196. lib. 1. dum mandat, quod in qualibet cauſa victus victori expenſas reficiat; quo caſu victus non excuſatur ab expenſis etiam ſi conſtiterit babuiſſe iuſtam cauſam litigandi, Marſ. ſing. 207. buius opinionis author fuit Bart. in l. 3. §. ſi rem ff. de leg. 3. Abb. in capit. vnicò. colum. 3. de plus pet. gloſ. in autb. de exbib. reis, verſ. cauſam, quam dicit ſingularem Crem. in ſing. 120. Corſet. in verbo, pœna, & ratio borum eſt, vt Statutum aliquid de nouo vltra ius commune inducat, vt per Marſ. in d. ſing. 207. Et id maximè procedit quoties, vt in caſu noſtro, verba Statuti diriguntur erga victum Mattheſ. not. 82. Alex. in l. 1. colum. penult. ff. ad l. faleid. & in d. §. ſin autem alterutra, Felyn. in cap. 1. de reſcript. & in cap. ſignificarunt. col. 3. de except.

Hoc enim caſu debentur actione ex ſtatuto, nec poſſunt ex iuſta litigandi cauſa euitari gloſ. in verbo, ſolo, in §. oportet autb. de iud. Bald. & Ang. in l. non ſolum, ff. de rei vendicat. Bald. Alexand. Iaſon. et alij in l. properandum §. ſin autem C. de iud. Surd. in conſ. 142. num. 2. & in deciſ. 274. nu. 6. & ſequen. Roland. in conſ. 62. num. 12. & ſequen. lib. 4. & ideò per viam reſtitutionis dixi de iure communi, et actione ex Statuto expenſas Michaeli victori per Puſterlam victum eſſe reficiendas.

De verborum, & rerum ſignificatione. Cap. CXCVII.

Diſtrictus Vrbis paſſibus quadraginta millibus circumquaq; finitur. Dierum vtilium appellatione, illi dies continentur, quibus ius in Capitolio redditur: vbi autẽ dierum ſine adiectione, vtilium, fit mentio, de currentibus diebus intelligitur.

Menſes triginta dierum ſinguli computantur.

Ducatus auri Iuliorum vndecim computatur. quòd, ſi ſimpliciter ducati nomen proferatur, vel cum adiectione, de carlenis, carlenorum decem pro ſingulis interpretatur.

Scutum, ſi aliud non adijciatur, Iuliorum decem intelligitur.

Floreni nomen ſimpliciter prolatum, quadraginta ſeptem ſolidorum prouiſinorum interpretatur, qui conſtituunt præſentis temporis Sanctiſs. Domini Noſtri Domini Gregorij Papæ Decimitertij, & huius anni M. D. LXXIX. bolonenos trigintaquinque, & quartam partem alterius boloneni.

Libra prouiſinorum conſiſtit ex ſolidis prouiſinorum, viginti, bolonenis autem quindecim.

Iulius eſt bolonenorum decem.

Carolenus bolonenorum ſeptem cum dimidio.

Bolonenus quatrenorum quatuor.

Prouiſinum denique ſolidorum, interpretamur eſſe trium quatrenorum.

De verborum, & rerum ſignificatione. Cap. 197. Gloſſ.

Hic vltra clarè explicata per Statuentes aliqua ſunt dicenda de verbis ſtatutorum, ac illorum intelligentia, & quidem in primis ſciendum eſt dictionem eſſe vocem articulatam cum aliqua ſignificatione, ex qua inſtruitur, & in quam reſoluitur oratio, dicta à dicendo, quod aliquid dicat, boc eſt ſignificet, ſunt enim verba, & dictiones adinuentæ, vt dicentis ſententiam exprimant, ideoq; eius voluntas in primis ſpectanda eſt. l. labeo. ff. de ſuppellect. leg. & mens cognoſcitur ex eo quod verba ipſa indicant. Bald. in l. ſed & reprobari, ff. de excuſat. tutor. cum alijs allegatis per Tiraquel. in l. ſi vnquam in ver. libertis, num. 17. C. de reuocat. donat. Surd. deciſ. 276. num. 11. & ſequen. Illa itaque quatuor modis accipiuntur, ex proprietate, ex improprio, ex vſu, & per interpretationem, vt ex Quint. lib. 8. docuit Alciat. de verbor. ſignif. lib. 1. in princ. de quibus omnibus ſigillatim tradit ibi doctrinam; boc eſt lib. 1. proprietatis, lib. 2. improprietatis, vſus, & interpretationis, vt ab ea non ſit in legibus, vel ſtatutis declarandis recedendum per rationes, & iura ab eo adducta, & per adducta per Rebuff. in rubr. ff. de verb. ſignif. ver. notandum eſt. et per Bologn. in l. omnes populi ff. de iuſtit. & iure.

Sed verba Statuti ſunt propriè intelligenda l. 3. §. bæc verba, ff. de negoc. geſtis. Campez. de ſtatut. q. 13. num. 65. Gram. deciſ. 92. num. 3. Surdus deciſ. 9. num. 4.

Limita primò niſi ſubiecta materia ſuadeat contrarium quia tunc; vt ſubiectæ materiæ conueniant ſunt impropriãda l. inſulam ff. de præſcript.

ſcript. verb.l.proculus,ff.de vſufr. Neuiz. conſil.92. num.16. Natta conſ.416. num.3. Cepb. in conſ.176. num.37. Pedemon.deciſ.35.nu.3. Surdus deciſ. 73. num. 5. Quod & placuit Alciato.vbi ſupra.li.2.in princ.& Rebuff.in rubr.

Limita ſecundò ſi agatur ad excludendum delictum; nã eo caſu debent impropriari etiam per iuris fictionem ad ipſum delictum effugiendum. Aymon.in conſ.9.nu.20. & ſequen.

Sublimita niſi per impropriationem, vel propriationem ita intelligerentur, vt nullius eſſent operationis, quia ſunt ſemper intelligenda, & interpretanda; vt aliquid operentur, l.ſi quando, ff.de legibus, capit.ſi Papa. de priuileg. in 6. capit. ex parte l'vltimo. vbi Butr. de verb. ſignificatione, & in capit.cum dilectus, & in capit.ſequen.de Cleric.non reſid. Bald.de ſtatuto.in verbo,interpretatio.num.7.Alber.de ſtatut.lib.2.quæſt.2.num.26.

Limita tertiò ratione impoſſibilitatis vitandæ, quia vt impoſſibilitas vitetur,verba impropriantur Bart. in l.ſi Titio ff. de vſufr. legat. Afflict.deciſ.275.num.4. & deciſ.307.nu.26. facit Bald.de ſtatutis.in ver. verba,num.2.

Limita quartò ratione abſurdi vitandi,nam verba potius impropriantur, quam abſurdum ex proprietate,ſequatur Bart. & alij in l.Gallus, §. etiam. ff. de liber. & poſthum. Bald. in l.quod verò num.3. ff.de legibus. Iaſon. in l.1. num.4. C.de ſucceſſ.edict. Decian.in conſil.74. num.16. lib.3. alios citat Rota diuer.dec.708. num.5.par.1. & deciſ.294.num.3.par.2.alios citat Card.Mantic.de coniect.lib.3.tit.7.nu.3. Gail. obſer.32.lib.2.

Sed quando ſtatutum eſt iuris communis correctorium, & exorbitans, tunc eſt ea interpretatio capienda, quæ ſuadent verba, ac illorum proprietas,ſi illa tendat ad minorem iuris communis correctionem, d.l.3.§.hæc autem verba ff.de neg.geſt. & omnes in d.l.Gallus,§.& quid ſi tantum ff.de liber.& poſthum. Decian.in conſil.37.num.65.lib.3. Greg.Natt.de ſtatut.q.2. num.21. Campeg. de ſtatut. num.220. Debent enim ſemper reſtringi,& interpretari, vt quãto minus fieri poteſt lædant ius commune capit. cum dilectus. de conſuet. Roman.conſ.197.n.2. Alexand. in conſ. 106. num.9. lib.5. Corne. in conſ.115.lib.2. Dec.in conſ.444.num.11.Surdus deciſ.43. num.6. Nec obſtat quod aliqui ex allegatis Doct.loquãtur de interpretatione verborum teſtatoris, quia verba ſtatuti, & Teſtatoris æquali modo interpretantur. §. diſponat auth.de nupt.l.ſi quis legauerit.la 2.et ibi Bart. ff.de legat.1.l.qui filium,§.Sabinus.et ibi Bart. ff. ad Trebell.l.cum quidam C. de verborum ſignificat. gloſſ.in auth.hoc inter liberos, C.de teſtamen. Soccin.conſ.31.col.2.lib.1. Fulgoſ.conſil. 170. & ideò diſpoſitiones ſtatutorum regulantur ſecundum iura, quæ loquuntur de diſpoſitionibus Teſtatorũ, vt notat Bart.in l.1.C.de his quibus vt indig. & in l. in cognitione col.2. ff.ad Syllan. Alexand.in l.ea demum, C.de collat.Roman.in conſ.131. Dec.in conſil.90.nu.3. Pariſ.in conſ.119.num.23.lib.4. Et ideò poteris quintò limitare niſi verba impropriẽtur ad effectum reducendi nos ad ius commune, ſeu ad effectum; vt ius commune per ſtatutum minus lædatur, quia tunc admittitur etiam verborum ipſius ſtatuti impropriatio, vt fiat reductio ad ius commune glo.in cap.cum dilectus.de cleric. non reſid.Roman.in conſ.318.num.5.& 6.Felyn.in capit.cum acceſſiſſent.colum.3. de conſtit. vbi Dec.colum.3. idem Dec.in cap.cum omnes colum.1.eod. & in capit.cauſam quæ. colum.3. de reſcriptis.

Sublimita niſi appareat de mente contraria ſtatuentium, quod ſcilicet voluerint ius cõmune corrigere, vt in ſpecie declarat Bald.in l.maximum vitium C.de liber.præter.ſequitur Caſtren.in l.fin. §.in computatione ver. adde aliã limitationem C. de iure delib. Bald. in cap.cum non licet.colum.fin.ver.quæro pone,de præſcrip. Alexand.in conſ.227.col.2. lib.6. in conſ.249. colum.fin. lib.1. Lex enim, & legis mens idem ſunt. Dyn.in cap.fin. in fine, de regul.iur. in 6. Tiraq.in l.ſi vnquam. in ver.libertis,num.37. C. de reuoc. donat. & de retract. conſang.§.1. glo.9. num. 224. & ſequen. & licet verbis vis fiat ſatis eſt; quod ſtatuti mens ſeruetur. Caſtren. in conſ.83. colum.fin. lib.2. Crauetta in conſ.429.num.13. & in conſ.486.nu.13.Ang. in conſ.169. Simon de Pretis in conſ.189. nu.7. lib.1. Euerar.loco 36.colum.9. ver.ſed iſta regula; à qua ideò non eſt recedendum,quia mens potius ſtatuentium, quam verba ſpectatur l.ſi ancillas, in fine, ff. de legat.1. l. ab omnibus in fine ff. eod.l.Mauia.ff.de manumiſſ.teſta. l.talem.§.1.in fine ff. de hæred. inſtit. Decianus in conſ.17. num.22.lib.1. & in conſ.61.num.16. lib.2.conſ.46. num.119. lib.2. & in conſil.43. nu.12.eod. lib.2. Rebuff.in l.in conuentionibus. 219.in princ.ff.de verb.ſignific. Nam in omni diſpoſitione mens præualet verbis, & verba intentioni debent inſeruire, non ècontra. l. cum proponebantur. ff.de legat.2. l.vnum ex familia, §.fin.ff.eod.l.in conditionibus ff. de condit.

& de-

& demonſtrat. lege cum de Lanionis, §. Aſinam, de fundo Inſtru. lege 3. C. de liberis præter. lege in teſtamento. C. de teſta. milit. capitulo humanæ aures 22. quæſtio. 5. capitulo ſecundo requiris. de appellatio. ita notant Cynus, & Baldus in lege fin. ff. ſi cert. petatur, Butr. in capit. nouit. de Iudicijs, Grammat. deciſ. 102. numero 118. Georg. Natt. de ſtatut. quæſtione 4. num. 145. Albericus de ſtatutis, libro ſecundo quæſtione 106. num. 5. Sed limitatur quatuor modis, vt per Rebuffum in lege in conuentionibus 219. verſ. Primò limitatur ff. de verborum ſignificatione. An autem credendum ſit aliquid eſſe ex mente ſtatuentium, quod ſit contra ius commune? & dic vt per Brunum de ſtatut. artic. 5. num. 101. remiſſiuè ad artic. 9. & quæſtiones ibi examinatas.

Sublimita ſecundò, quod in dubio eſt facienda interpretatio, vt minus lædatur ius commune, ſi & quando ius commune nullum commune ius habeat in contrarium, quia intelligi debet de iure communi, quod nullum ius habeat in contrarium; non autem ſecundum ius commune extraordinarium, & alio iuri communi derogans, ita pulchrè Bald. in l. meminimus, C. de legit. hæredi. quem ſequitur Paul. in l. vlt. §. in computatione in vltimis verbis, C. de iure deliberan. & in l. lege 12. tabul. etiam in vltimis verbis, C. de legit. hæred. ſequitur, & melius dilucidat Decian. in conſ. 17. ſub num. 51. ver. ſecundo etiam, lib. 1. idem tenet Io. Bapt. de S. Seuer. in repet. l. omnes populi, num. 99. ver. item limita. ff. de iuſtit. & iure.

Limita ſextò, niſi vſus, ſeu conſuetudo propriè, vel impropriè ſtatuti verba intellexerit; Nam ex vſu loquendi verba in quacumque materia etiam pœnali accipiuntur, quoniam communis vſus loquendi dummodo ex auctoritate prudentium originem traxerit verborum proprietati ſemper præualuit, nec eſt dubium, quod ex auctoritate Doctorum propria verborum ducitur ſignificatio. Bart. in lege omnes populi. quæſt. 3. ff. de iuſtit. & iure. Nam vſus, & conſuetudo loquendi poteſt vocabuli ſignificationē immutare, & illi nouam dare; & illa dicetur propria ſignificatio. l. labeo. ff. de ſuppellect. leg. l. quos vos hoſtes ff. de verb. ſignif. l. librorum, §. quod tamen ff. de legat. 3. Rebuff. in rubr. ff. de verborum ſignific. ver. tertiò, & ver. quartò concordantes citat Maſcard. concluſ. 1124. numero 15. & 16. lib. 3. & Quint. lib. 1. capit. 5. dicit quod conſuetudo ſuperat auctoritatem verborum & Horat. in arte poet. inquit

Multa renaſcētur, quę iam cecidere, cadentq;
Quę nūc sūt in honore vocabula, ſi volet vſus,
Quē penes arbitriū eſt ius, & norma loquendi.

Et quod vſus communis loquendi in ſtatutis attendatur, & præualeat, voluit in ſpecie Brunus de ſtatut. artic. 6. nu. 190. Campeg. de ſtatut. nu. 82. Bald. in l. lege. 12. tabul. in fin. C. de legit. hæred. Cyn. in l. ſi cum antea. C. de donat. ante nupt. Bart. in d. l. librorum. §. quod tamen caſſiue. ff. de legat. Roman. in conſ. 4. & in conſ. 23. Alex. in conſ. 2. nu. 17. lib. 1. Iaſ. in l. ſtipulatio iſta. §. hoc quoq; ff. de verb. oblig. & communi vſu loquendi ceſſante, res remanet in terminis iuris communis. Brun. de ſtatut. artic. 11. nu. 41. Qualis autem debeat eſſe talis vſus dixi ſupra, & tradit Fulgoſ. in conſ. 165. Roman. in conſ. 4. Brunus artic. 8. nu. 46. Et modicum tempus eum non inducit, vt per gloſ. & Bart. in d. l. labeo. ff. de ſup. legat. ſequitur Brunus vbi ſupra artic. 9. n. 107. & quomodo probetur docet Bart. in d. l. labeo. & in l. 2. C. quæ ſit long. conſuet. Brunus. artic. 8. nu. 42. de ſtatutis. Nam probari debet ab eo, qui ſe fundat in illo, vt docuit Bart. in d. l. labeo. Dec. in conſ. 472. nu. 14. cum alijs citatis per Card. Mantic. de coniect. lib. 3. tit. 8. nu. 6. Dictam limitationem amplia procedere in qualibet materia etiam odioſa, & pęnali, vt dixi & probat Abb. in c. 2. in princ. de arbitr. Bart. in rubr. ff. de oper. nou. nunc. & in l. 1. ff. de ſuis & legit. Mattheſ. ſing. 95. ſiuè à lege, ſiuè à ſtatuto diſpoſita. c. 2. vbi Abb. de verb. ſignif. Oldrad. conſ. 168. ver. ad primam, & conſil. 219. in fine. Bald. in l. omnes populi. col. pen. ff. de iuſt. & iure. Bart. vbi ſupra. Felyn. in procem. decr. circa principium vbi etiam Butr. in c. quamuis. ver. vſus obtinuit. de verbo. ſignif. Cagnol. in procem. ff. n. 25. faciunt allegata per Card. Mant. lib. 3. de coniect. tit. 8. in princ. Secundo amplia procedere etiam ſi à peritiſſimis, & doctiſſimis viris condita ſtatuta fuiſſent. Butr. in procem. decr. & in d. c. quamuis. de verb. ſignif. Bald. in l. ſi nepotes. ff. de teſta. tut. Roman. in l. teſtamento. C. de teſtam. milit. Iaſ. in rubr. ff. de oper. noui nunc. Fely. in procem. dec. n. 3. & in eis diceretur quod verba intelligantur, prout iacent, & ad litteram, Butr. vbi ſupra, & Fely. nu. 14. Bald. in d. l. omnes populi. q. pen. ff de iuſt. & iure, & in l. de quibus. ff. de legibus, & in l. data opera. C. qui accuſ. poſſ. Bart. in d. l. omnes populi. q. 6. in fin. ff. de iuſt. & iure Anchar. conſ. 413.

Sublimita, vt non procedat quando in ſtatuto dice-

Digitized by Google

diceretur, quod intelligantur nihil extrinſecus addito. Iaſ. in rubr. ff. de oper. nou. nunc. & in l. ſi auiæ. col. fin. C. de ſucceſ. edict. Bart. in d. l. labeo. ff. de ſup. legat. Bald. in l. omnes populi. ff. de iuſt. & iur. Butr. in proœm. decret. quem ſequitur Felyn. num. 14. Romanus ſingul. 427.

Sublimita ſecundo non procedere ſi in ſtatuto dicatur, quod debeat intelligi ſecundum propriam ſignificationem. Bart. in d. l. labeo. Fely. vbi ſupra, Roman. dicto ſing. 427. Sed propria erit illa ſignificatio; quam communis prudentium loquendi vſus introduxit per allegata in limitatione præcedenti, de hac re theoricam tradit Alciat. de verb. ſignif. lib. 2. ſub nu. 27. ver. & ideo exiſtimauit.

Sublimita tertio non procedere ſi talis loquendi vſus non a peritis, ſed ab idiotis ſuam originem traxerit, nam idiotarum vſus, abuſum eſſe dixit Bald. in l. ſi dictum. in princ. ff. de euict. Alciat. vbi ſupra lib. 2. ſub nu. 29. ver. & inprimis viderentur & nu. 30. quod tamen declara procedere in declarandis legibus, & ſtatutis, non autem in interpretanda voluntate teſtatoris. imperiti, & idiotæ, quia illius proprius loquendi vſus, non autem communis attenditur pro illius voluntate interpretanda, vt per Bart. in l. ſi quis filiabus. ff. de teſtamen. tute. l. ſi ſeruus plurium. §. vlt. & ibi omnes. ff. de legat. 1. Roman. in conſ. 179. n. 5. & in l. hæredes palam. num. 7. ff. de teſtam. hanc probat multis auctoritatibus Card. Mantic. de coniect. lib. 3. tit. 9. in princ. vbi materiam exornat.

Huc pertinent quæ dicuntur de Iudice, quod licet iurauerit obſeruare ſtatuta, tamen ex magna cauſa illa transgredi poteſt, vt per Innoc. in cap. canonum ſtatuta. de conſt. ex quo Bald. infert quod in pupillo committente homicidium poſſit Iudex ratione ætatis commutare pœnam mortis in aliam in l. & ſi ſeuerior col. 3. C. de infam. item propter metum periculi, vel ſcandali idem facere poterit. Bald. in l. ſi quis filio. §. vbi autem. ff. de iniuſt. & rupt. teſtam. & excuſatur in ſyndicatu ſi ob multorum ſalutem ſtatuta non obſeruauerit, Bald. in l. obſeruare. q. 14. ff. de offic. procon. & leg. Nec poteſt dici periurus qui ex cauſa rationabili ſtatuta egreditur. Bald. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infam. Fely. in d. c. canonum ſtatuta, n. 48. Bald. in c. 2. de re iudic. Abb. in c. ſuper his. de accuſat. Roman. in conſ. 308. & l. ſi vero. §. per iuro 46. fall. ff. ſolut. matr. Roland. in conſ. 7. nu. 7. lib. 1. & in conſ. 12. nu. 11. lib. 2.

STATVTORVM ALMAE VRBIS ROMAE

Auctoritate S. D. N. Gregorij xiij. P. O. M.

A SENATV POPVLOQ. ROMANO EDITORVM.

CVM GLOSSIS D. LEANDRI GALGANETTI I. C. COLLENSIS.

Liber Secundus.

QVI AD ACCVSANDVM Admittantur. Cap. I.

NVLLVS ad accuſandum vel denunciandum aliquem de criminibus, exceſſibus, vel delictis admittatur, niſi ſuam, vel ſuorum, vſque ad tertium gradum incluſiue, de iure Canonico computandum, iniuriam proſequatur; exceptis caſibus infraſcriptis, videlicet, de crimine læſæ Maieſtatis, homicidio, incẽdio, falſitate, latrocinio, aggreſſione nocturna, & battalia generali, in quibus & alijs per præſentia Statuta expreſſis caſibus cuilibet accuſare permittatur.

Qui ad accuſandum admittantur. Cap. 1. Gloſſ.

Accuſatio, & ius accuſandi omnibus accuſare volentibus competit. §. 1. inſtit. de publicis iudicijs. ver. publica autem dicta ſunt. c. 1. de accuſationibus 11. q. 1. c. nihil. c. in primis. §. ſed & de perſonis accuſantium. 3. q. 9. c. dignum. in fine. 6. q. 1. c. nos ſequentes. Clar. §. fin. pract. crim. quæſt. 14. in princ. l. qui accuſare. ff. de accuſat. 1. Exceptio eſt. Niſi agatur de crimine ſuppoſiti partus. l. lege cornelia. §. 1. ff. de falſis, gloſ. in d. §. 1. in verbo. plerumq; inſtit. de publicis iudicijs. 2. Exceptio eſt. Niſi mulieres ſint; quæ accuſare velint. l. qui accuſare. 8. ff. de accuſat. & l. 1. ff. eod. & l. Senatuſconſulto. C. qui accuſ. non poſſ.

& l. de

Digitized by Google

& lege de crimine 12. eodem. 2. q. 1. c. prohibentur 15. q. 3. in prin. & c. de crimine, & Clar. in §. fin. q. 14. n. 8. Replicatio eius prima eſt, niſi mulier ſuã ſuorumq; iniuriam perſequatur, hoc enim caſu publica accuſatio ei cõpetit d. l. 12. C. eod. & l. 1. ff. de accuſ. & l. 2. ff. eod. & l. vxor. 4. C. qui accuſ. non poſſ. & l. non ignorat. 9. C. eod. & d. quæſt. 3. in princ. verſ. niſi forte ſuas, & capit. ex eo quod. §. fin. capit. certis de cauſis. in princ. & §. vxor tua, & Clarus vbi ſupra dicto num. 8. verſ. ſcias tamen. Duplicatio eius eſt, niſi mulier maritum, vel adulteram de crimine adulterij velit accuſare, hanc enim ſuam iniuriam perſequi non permittitur. l. 1. C. ad l. Iul. de adulter. 32. quæſt. 1. capit. apud miſericordem. §. publico ratio proponitur. 32. quæſt. 5. cap. penult. §. ſed quæritur. cum cap. ſequent. Replicatio ſecunda eſt, niſi mulier ex lege Cornelia teſtamentaria accuſet. l. 2. §. idem. & in lege. ff. de accuſationibus. Replicatio tertia eſt, niſi mulier crimen leſæ maieſtatis deferat l. in quæſtionibus 8. ff. ad l. Iul. maieſt. 15. quæſt. 3. capit. cæteris de cauſis. §. in quæſtionibus. cap. ſane. §. vnde aut. Replicatio quarta eſt, niſi mulier ex lege Iulia de annona accuſet. l. mulierem. 13. ff. de accuſat. concordat. l. Imperator ſeuerus. 3. §. fin. ff. ad l. Iul. de annona. 2. quæſt. 1. cap. prohibentur. §. mulierem, & l. 8. ff. de accuſat. Tertia exceptio eſt, niſi pupillus accuſare velit. l. qui accuſare 8. in princ. ff. de accuſat. dicto capit. prohibentur in princ. Vill. M. 91. Viuius opin. 677. incipien. pupillus ſine Tutoris authoritate. num. 13. Clarus §. fin. quæſt. 14. nu. 6. Replicatio prima eſt, niſi pupillus ſuam ſuorumq; perſequatur iniuriam; vel eorum teſtamentum l. 2. §. fin. ff. de accuſationibus 15. quæſt. 3. cap. certis de cauſis. §. pupillis. Vill. M. 91. Clarus vbi ſupra dicta quæſt. 14. nu. 2. Replicatio ſecunda eſt, niſi exceſſerit vigeſimum annum tunc enim quamuis ſit minor 25. admittitur ad accuſandum, Iul. Clar. vbi ſup. quæſt. 14. nu. 7. ibi ſi vero eſt maior, Viuius opin. 29. incipien. accuſare regulariter poteſt maior. Replicatio tertia eſt, niſi crimen de quo accuſat minor ſit leſæ maieſtatis, adulterij, vel defraudatæ annonæ. Ang. in tract. de malef. in verbo, ad querelam Titij, nu. 39. Viuius opin. 677. incipien. pupillus ſine Tutoris authoritate. nu. 15. Replicatio quarta eſt, niſi conſuetudine contrarium ſeruetur, Clar. §. fin. q. 14. nu. 7. ver. ſed certe quicquid. Quarta exceptio eſt; niſi ſeruus accuſet. lege quoniam. 26. C. ad l. Iul. de adulter. 3. quæſt. 5. capitulo canonica. verſ. aut libertas. capitulo accuſatores. §. fin. & capitulo nullus. Replicatio eius prima eſt; niſi ex lege Iulia maieſtatis ſeruus accuſet. l. famoſi. 7. in princip. ff. ad l. Iuliam maieſt. Clarus §. fin. quæſt. 14. numer. 4. verſ. dixi etiam. Replicatio ſecunda eſt, niſi ex l. Iulia de annona ſeruus accuſet l. mulierum 13. §. fin. ff. de accuſationibus. 2. quæſt. 1. capitulo prohibentur. §. mulierem. Replicatio tertia eſt; niſi ſeruus mulierem; quæ cum proprijs ſeruis rem habuit, deferat. 12. quæſt. 2. capitulo epiſcopus. §. in criminali. ver. quo caſu. l. vnica. §. ſit etiam ſeruo. C. de mulieribus quæ ſe proprijs ſeruis. Quinta exceptio eſt, niſi pauper ſit is; qui accuſat. l. nonnulli. 10. ff. de accuſat. 2. q. 1. c. prohibentur. §. non nulli & c. in primis. §. ſed, & de perſonis. Clar. §. fin. q. 14. nu. 18. verſ. ſed hic etiam. Replicatio eius prima eſt, niſi habeat aureos quinquaginta in bonis. dicta l. non nulli, & ibi Clarus d. num. 18. nam talis non eſt pauper. Replicatio ſecunda eſt, niſi ſit bonæ conditionis, & famæ, & honeſtæ vitæ; nec propter paupertatem ſuſpectus. gloſ. in dicta lege nonnulli, quam ſequuntur omnes, vt ait Berous in c. 1. nu. 54. de accuſatio. Gabriell. libr. 1. de teſtibus. concluſ. 18. nu. 3. & Clar. vbi ſup. nu. 18. verſ. ſed hic etiam ibi bene verum. Sexta exceptio eſt, niſi miles accuſet. l. qui accuſare. 8. ibi alij propter ſacramentum. ff. de accuſationibus. dicto capit. prohibentur. in princ. Clarus dicta quæſt. 14. nu. 4. ver. quæro etiam nunquid miles. Replicatio eius prima eſt; niſi ex l. Iulia maieſtatis accuſet l. famoſi. 7. in princ. ff. ad l. Iul. maieſt. Replicato ſecunda eſt; niſi ex lege Iulia de annona miles accuſet. l. mulierem. 13. ff. de accuſationibus. dicto c. prohibentur. §. mulierem: verſ. milites quoque. Replicatio tertia eſt, niſi miles ſuam ſuorumq; iniuriam perſequatur. l. non prohibentur milites. C. qui accuſar. non poſſunt, Clarus dicto §. fin. quæſt. 14. nu. 2. verſ. volo etiam vt præſupponas. Septima exceptio eſt, niſi filiusfamilias accuſet. controuertitur, & diſtinguitur apud Clarum dicto §. fin. quæſt. 14. numer. 5. verſ. ſed quid in filiofamilia, & Vill. fo. 133. Octaua exceptio eſt, niſi quis quæſtus cauſa accuſet c. ſignificante. 5. qui matrimo. accuſare poſſunt. Nona exceptio eſt, niſi is, qui in magiſtratu poſitus eſt accuſet. lege qui accuſare 8. ff. de accuſationibus ibi alij propter magiſtratum,

Digitized by Google

& dicto capitulo probibentur, in principio. Decima exceptio eſt, niſi is qui accuſat infamis ſit dicta lege octaua, ibi propter delictum proprium, vt infames, & lege is qui. 4. ff. eodem, & lege criminis, 15. C. qui accuſare non poſſunt, dicto capitulo probibentur, §. alij propter delictum 3. quæſtione quarta in princ. cum capitulo ſequente 3. quæſtione quinta, capitulo canonica, capitulo accuſatores. in fine, capitulo conſtituimus, capitulo ſimiliter, capitulo nullus, & 4. quæſtione prima, capitulo primo, §. omnes, 6. quæſtione prima, in princ. cum capitulo ſequente, & capitulo beatus, & qui ſint infames babetur 6. quæſtione prima, capitulo omnes, capitulo illi qui. capitulo ſumma, §. fin. cum capitulo ſequente, Bart. in lege infames, ff. de public. iudic. Salyc. & omnes DD. communiter in d. lege criminis. C. qui accuſare non poſſunt. Ang. de Maleſ. in verbo, ad querelam Titij. ver. accuſare non poteſt ille, qui eſt infamis numero 23. Canoniſtæ omnes in capitulo 1. de accuſatio. communiter Iul. Clar. in §. fin. quæſtione decimaquarta, numero vndecimo, ver. ſecundus eſt caſus. ibi. ver. & in boc ſuis. Replicatio eius prima eſt, niſi infamis ex lege Iulia maieſtatis accuſet, lege 7. in princ. ff. ad leg. Iuliam maieſtatis, vel ex l. Iulia de annona lege mulierem 13. ff. de accuſat. 2. quæſtione 1. capitulo probibentur, §. mulierem. ver. famoſi quoque, vel niſi ſuam ſuorumque iniuriam perſequatur. lege quarta in princ. ff. de accuſat. Clar. §. fin. quæſtione 14. numero 15. ver. quintus eſt caſus ibi. quam tamen intellige. Duplicatio earum eſt, niſi ex ſententia publici Iudicij infamis ſit effectus; bic enim neque in exceptis criminibus accuſare poteſt. gloſſa in lege qui iudicio, ff. de accuſatio. quam ſequitur Bart. ibi & Berous in capitulo primo, numero 43. de accuſationibus dicit communiter approbari; ſequitur Clar. dicta quæſtione decimaquarta, numero 15. ver. Quintus eſt caſus. ibi. Adde quod bac. Replicatio 2. eſt, niſi de bæreſi, vel Simonia infamis accuſare velit 6. quæſtione 2. capitulo nos ſequentes, §. ſed licet, contradicere videtur 2. quæſtione prima, capitulo quaro ergo; vbi Gratianus ſubijcit ſolutionem ver. vtrum boc Auguſtini. Replicatio tertia eſt, niſi non iuris, ſed facti infamia ſit infamis, qui velit accuſare; approbatur iure Ciuili, Bero. in dicto capitulo primo de accuſat. numero 44. Bart. in lege qui accuſare. numero 7. ff. de accuſationibus. Abb. Soccin. & Ioan. de Imola in d. capitulo primo, Viuius opin. 26. incipien. accuſare non poteſt infamis. num. 4. Clar. quæſtione 14. prædicta, numero vndecimo. ver. ſecundus eſt caſus ibi, & in boc ſcias dicit communem, & illa dicitur infamia iuris ſecundum Abbas in dicto capitulo primo, quæ eſt ſecundum leges Ciuiles, vel ipſo iure, prout ipſo iure quis infamis efficitur, vt lege 1. & ſequenti, ff. de bis qui notant infamia vel mediante ſententia, vt babetur in l. infamem ff. de public. iudic. & in capitulo probibetur 2. quæſtione 1. & in lege qui accuſare. Replicatio 4. eſt, niſi infamis accuſatorem ſuum velit accuſare.; per ea quæ proponuntur infra 17. exceptione. Vndecima exceptio eſt, niſi is qui accuſat calumnia ſit notatus vel præuaricatus l. quarta, in princ. ff. de accuſat. l. alij 9. ff. eodem & lege accuſator. 5. ff. de præuaricationibus 2. quæſtione 1. capitulo probibentur, §. alij propter ſuſpicionem. & lege 2. quæſtione 3. capitulo vltimo, §. accuſator & infra 18. except. Duodecima exceptio eſt, niſi accuſator antea ob accuſandum, vel non accuſandum pecuniam acceperit dicta l. 4. in fine, & l. qui accuſare 8. ibi. nummoſuè, ff. de accuſationibus. capitulo ſignificante 5. qui matrim. accuſare poſſunt, & 2. quæſtione 1. capitulo probibentur. Decimatertia exceptio eſt, niſi accuſator plures reos babeat dicta lege 8. §. alij propter, ff. de accuſationibus. lege cum rationibus 16. C. qui accuſare non poſſunt, & d. capitulo probibentur, §. alij propter. Spec. in titulo de accuſatore. ver. item quod non poteſt. Maran. in capit. 1. poſt numero 143. col. 4. ver. eſt ergo vera. de libell. oblat. Replicatio prima eſt, niſi ſuam ſuorumque iniuriam perſequatur dicta lege cum rationibus 16. C. qui accuſare non poſſunt, & l. bos accuſare 12. §. lege Iulia ff. de accuſationibus, & l. inter liberas, 6. §. fin. ff. ad l. Iuliam de Adulter. Iul. Clar. §. fin. quæſtione 14. numero 2. ver. volo etiam vt. Replicatio ſecunda eſt, niſi de eodem Crimine plures accuſet, Clar. d. §. fin. quæſtione 13. numero 2. ver. quæro nunc. ibi. Hæc tamen concluſio intelligenda eſt, &c. Decimaquarta exceptio eſt, niſi is accuſare velit, qui cum beſtijs pugnat, vel rem ludricam ſiue lenocinium exercet l. is qui 4. ff. de accuſatio. l. qui accuſare 8. ibi alij propter turpem ff. eod. 15. exceptio eſt, niſi is, qui accuſat familiaris, vel domeſticus, aut cognatus ſit eius qui accuſatur d. l. 8. in fine, & l. ſi quis, 20. C. qui accuſ. non poſſ. & l. 1. §. quod autem, ff. de off. præf. & lege

& lege falſi 5. C. ad leg. Cornel. de falſis, & lege ſi magnum 13. C. qui accuſare non poſſunt quibus elicitur ſeruos Dominum, liberos parentem, fratres fratrem capitali crimine accuſare non poſſe. 3. quæſtione 5. capitulo ſimiliter. ver. vel ad fines, capitulo accuſatores ver. nec familiares, & 3. quæſtione 11. capitulo vltimo, ſi quis enim ita firmat Ang. in tract. maleſ. ver. ad quarelam Titij numero 27. & Gandin. in tract. de Maleſ. ſub rubrica, qui accuſare poſſunt numero 2. immo non ſolum repelluntur ab accuſando, ſed debent etiam puniri lege iniquum, C. qui accuſa. non poſſ. & capitulo fin. 3. quæſtione vltima. Replicatio eius prima eſt, niſi familiaris domeſticus vel cognatus non ſint criminoſi; quia interpretatur procedere exceptionem in criminoſis Felyn. in capitulo nonnulli. de accuſatione ſecundum communem intellectum, de quo per Dcc. in capitulo dilecti columna quarta de exceptionibus. Replicatio ſecunda eſt, niſi accuſatio fuerit facta à perſonis prædicationis accuſato non opponente, quia in tali caſu procederet, & valeret proceſſus ſecundum Doctor. in capitulo primo de accuſationibus Bart. & Alexander in lege 1. §. accuſationem, ff. ad Turpill. Follerius in practic. criminali, ver. audiantur exceptiones proponendæ per eos. numero 41. Ang. de Maleſ. in dicto ver. ad quærelam Titij numero 4. & eſt communis teſte Aretino in dicto capitulo primo, & Hieronymo Chuccalon in addit. ad Ang. in dicto ver. ad quærelam Titij., ſub numero 40. Replicatio tertia eſt, niſi crimen capitale non ſit viribus allegatis in exceptione quibus concordat lege ſororem 18. C. qui accuſare non poſſunt. Replicatio quarta eſt, niſi libertus patronum iure mariti velit accuſare, lege ſi adulterium 38. §. liberto, ff. ad l. Iuliam de adulterijs. Replicatio quinta eſt, niſi ciuiliter non criminaliter de ſuis rebus agant l. ij tamen 11. §. 1. ff. de accuſationibus concordat l. 1. §. quod autem dictum, ff. de offic. præſe. Vrbis, & lege falſi 5. C. ad lege Cornel. de falſis. Replicatio ſexta eſt, niſi Dominus ſeruum, non ſeruus Dominum accuſet. lege ſeruos. 5. ff. de accuſationibus. Replicatio ſeptima eſt, niſi non filius patrem; ſed pater filium accuſet lege propter 14. C. qui accuſare non poſſunt. Replicatio octaua eſt, niſi lege Iulia maieſtatis accuſent lege ſi quis. 20. in fine C. eodem. Replicatio nona eſt, niſi ſeruus quæratur, quod tabulæ teſtamenti in quibus ſibi libertas relicta eſt, à Domino ſupprimantur l. nullo 7. ff. ad l. Corn. de falſis. Replicatio decima eſt, niſi de annona ſeruus, vel domeſticus Dominum accuſet lege prima, ff. ad l. Iuliam de annona. Replicatio vndecima eſt, niſi ſeruus Dominam cum ſeruis proprijs rem habentem accuſauerit lege vnica, ver. ſi etiam ſeruo, C. de mulieribus, quæ ſe proprijs ſeruis. Decimaſexta exceptio eſt, niſi is, qui accuſat Procurator fuerit eius quem accuſat. l. deferre 18. §. item decreuerunt, ff. de iure fiſci. Decimaſeptima exceptio eſt, niſi is, qui accuſare volet reus criminis ſit factus ab eo, quem volet accuſare lege is qui 5. in princ. ff. de publ. Iudic.. concordat l: 2. §. qui hoc dicit, ff. ad leg. Iuliam de adult. & lege neganda 19. C. qui accuſare non poſſunt. Replicatio prima eſt, niſi iudicium quo accuſare volens reus ſit finitum iuribus allegatis in exceptione. Duplicatio eius eſt, niſi accuſare volens non ſit abſolutus, ſed damnatus, tunc enim nec finito iudicio accuſatorem ſuum poteſt accuſare iuribus præallegatis Iul. Clar. §. fin. quæſtione 14. numero 15. ver. quintus eſt caſus ibi. & tunc aliqui. Triplicatio prima eſt, niſi damnatus Ciuitatem, & libertatem retinuerit l. is qui 5. §. 1. ff. de publ. Iud. Triplicatio ſecunda eſt, niſi ante damnationem fuerit inchoata dicta lege 5. §. fin. Replicatio ſecunda eſt, niſi accuſator de maiori crimine ab accuſato accuſetur lege prima, C. qui accuſare non poſſunt, Clar. §. fin. quæſtione 14. numero 12. ver. Tertius eſt caſus ibi poſtquam, & quinimmo. Replicatio tertia eſt, niſi inſcriptiones tantum pendente accuſatione reus deponere velit l. neganda 19. in fine, C. qui accuſare non poſſunt. Replicatio quarta eſt, niſi reus ſuam ſuorumque iniuriam perſequi velit dicta lege 19. in princ. Clar. d. §. fin. quæſtione decimaquarta, numero duodecimo, ver. Tertius caſus eſt, in princ. & numero primo, ver. volo etiam vt præſupponas. in princ. Replicatio quinta eſt, niſi cauſam fiſco reus deferre velit, lege capitis 21. ff. de accuſationibus. Replicatio ſexta eſt, niſi vxor à marito adulterij accuſata, ei lenocinij crimen obijciat, hoc enim caſu maritus quoque accuſator poteſt accuſari, l. ſecunda, §. ſi publico, ff. ad l. Iul. de Adult. Clarus in §. fin. quæſtione decimaquarta, ver. Tertius eſt caſus numero 12. ibi. Vbi vero reus, & cæt. Replicatio ſeptima eſt, niſi crimina ſe inuicem contingant, Clarus vbi ſupra dicto ver. vbi vero reus. Duplicatio eius eſt, niſi reus non ſit præſens, Clarus vbi ſupra ibi apud nos autem. Replicatio octaua eſt, Niſi nomen

cap. teſtes, §. ecce oſtenſum cum ſequent. vſque ad capit. clericos, aut laicos & cap. criminationes §. colligitur, & capit. admonendi; ſed eſto quod ſit approbata. Replicatio eius prima eſt, niſi prælatus à fide exorbitauerit, tunc enim à ſubditis ſuis poteſt accuſari 2. quæſt. 7. cap. ſacerdotes in fine cap. oues, ver. niſi à fide, & capit. præſumunt. Replicatio 2. eſt, niſi Prælatus ſit tantum nomine non vita. d. quæſt. 7. capit. non omnes. cap. non omnis, cap. ſequuti, capit. qui nec plerumque, §. fin. c. Paulus 8. quæſtio. 1. cap. vereor. Replicatio 3. eſt, niſi accuſator ſit vir probus; nec criminoſus 2. quæſt. 7. cap. oues, §. his authoritatibus cum cap. ſeq. & cap. accuſatio. in princ. cap. ſunt nonnulli, §. fin. cum cap. ſeq. cap. ſi hæreticus, §. item quod dicitur. Replicatio 4. eſt, niſi ciuiliter tantum agat. Clarus d. §. fin. quæſt. 14. ver. ſed quæro nunquid, num. 21. 24. exceptio eſt, niſi is, qui Clericus non eſt, nec eſſe poteſt Clericum accuſet 2. quæſt. 7. cap. beati, §. fin. cum cap. ſeq. cap. teſtes. in princ. & §. ſic & illud capit. ſacerdotes item 6. quæſt. 1. cap. omnes vero, ver. indignum eſt enim, cap. infames, §. hi nimirum omnes & 15. quæſt. 3. in princ. ver. generaliter. 25. exceptio eſt, niſi laicus Clericum accuſet 2. quæſt. 7. in princ. cum cap. ſequent. cap. nullus, cap. laico, cap. in ſancta, cap. laicos, cap. ſicut. cap. laici, 6. quæſt. 1. cap. beatus, cap. ſacerdotes. cap. ſunt plurimi. cap. quieſcite 15. quæſt. 1. c. Clericum. in fine, & cap. cum P, 10. de accuſationibus, & cap. de cætero 14. de teſtibus gloſ. in ſum. 2. quæſt. 7. & hoc omnes admittunt ſecundum Foller. in pract. crim. canonica, fol. 48. num. 43. Replicatio prima eſt, niſi ius publicum in crimine verſetur puta dilapidationis bonorum eccleſiæ, tunc quilibet laicus etiam extraneus admittitur ad accuſandum Clericum, & ita tenẽt communiter Doctores, vt ait Ferret. in conſil. 183. numer. 5. Replicatio 2. eſt, niſi laicus ſuam ſuorumque iniuriam perſequatur. Ferret. d. conſil. 183. num. 5. ver. quinto corroboratur dicit quod ita vbique tenent omnes Doctor. gloſſ. in ſumma 21. quæſt. 7. & Foller. ſupra citato loco. Replicatio 3. eſt, niſi Ciuiliter crimen proponatur, ſed reprobatur ſecundum Felyn. in cap. ex parte num. 6. & ſeq. de teſtibus. Replicatio quarta eſt, niſi patronus eccleſiæ Clericum accuſet. gloſſ. in dicto capitulo ex parte, in verbo, tacito, in fine, tenet quod ſic, ſed certè cõmuniter tenetur oppoſitum vt teſtatur Aretin. in cap. cum dilectus num. 11. de accuſation. Benè verum eſt quod illa gloſſa dicit totum contrarium eius ad quid allegatur. Videtur enim tenere; quod non poteſt accuſare, ſed quod tantum admittatur ad denunciãdum, & eſt communis opin. vt teſtatur Aret. in cap. illa, num. 7. de accuſationibus. Plurimum enim intereſt etiam laicis habere bonos prælatos. Replicatio quinta eſt, niſi Clericus ſit tantum primæ tonſuræ, reprobatur de iure communi, ſed de conſuetudine approbatur teſte Caſone in ſua pract. fol. 99. num. 5. 26. exceptio eſt, niſi clericus laicum accuſet. 2. quæſt. 7. capit. ſicut. Replicatio eius prima eſt, niſi ſuum Plebeium accuſet d. quæſt. 7. capit. decretum. Replicatio ſecunda eſt, niſi pœna ſanguinis non ingeratur, textus eſt in capitulo ſecundo, & capitulo poſtulaſti. de homicidio, & eſt communis, vt teſtatur Didac. Couar. in clement. ſi furioſus. de homicid. fol. 313. ver. tertio eodem. Replicatio tertia eſt, niſi proteſtetur quod non intendit agere ad vindictã corporalem, quia eo caſu non efficitur irregularis; ſed controuertitur, & magis reprobatur ſecundum Clarum, in §. fin. quæſtio. 24. num. 9. ver. ſed quid ſi Clericus ex Couar. in repet. d. Clement. ſi furioſus fol. 314. ver. 13. his omnibus de homicidio. 27. exceptio eſt, niſi Monachus Clericum accuſet 2. quæſtio. 7. capit. placuit, capitulo nullus in princ. 3. quæſt. 4. capit. hi qui. §. fin. 3. quæſt. 5. cap. canonica, §. fin. contradicit dicta quæſt. 7. capitulo vltimo, §. item Ioannes, huic obiectioni reſpondetur per diſtinctionem d. capituli nullus. §. ſed aliud & cap. negligere, & cap. ſancta, & capitulo ex parte vndecima de accuſationibus. 28. exceptio eſt, niſi hæreticus, Apoſtata, vel alias vilis homo velit accuſare 21. quæſt. 7, capit. quærendum, cap. alieni, cap. pagani 3. quæſtio. 4. cap. 1. cap. beatus, cap. ſi quis 3. quæſt. 5. cap. ſuſpectus, cap. canonica, cap. nullus, & 4. quæſt. 1. cap. 1. §. omnes etiam, & cap. quod autem. Replicatio eius eſt, niſi hæreticus, hæreticum velit accuſare d. cap. pagani, §. in hoc, & dicta quæſt. 7. cap. ſi hæreticus. in princ. 29. exceptio eſt, niſi is, qui ſortilegos, & Magos conſulit accuſet, 2. quæſt. 8. cap. quiſquis. §. fin. & 3. quæſt. 10. cap. conſtituimus ver. ſeu qui ad. 30. exceptio eſt, niſi is, qui Papæ inobediens eſt velit accuſare, 3. quæſtione 4. capitulo primo, & cap. ſi quis. 31. exceptio eſt, niſi in illegitimo matrimonio conſtitutus accuſet, vel ei conſentiens, dicta quæſt. 4. cap. conſanguineorum. 32. exceptio eſt, niſi raptor velit accuſare dicto cap. conſanguineorum ver. ſimiliter de raptoribus. 33. exceptio eſt, niſi conſpirator velit ac-

cuſare d.quæſt.4. cap. conſpiratores. 34. exceptio eſt, niſi detractor; vel actorum inimicus Epiſcopum accuſet. d.quæſt. 4. capit.detractores, & 6. quæſt.1. cap.deteriores. 35.exceptio eſt, niſi ſortilegus, & ſacrilegus accuſet. 5. quæſt.4. cap. nulli. 36. exceptio eſt, niſi accuſator ſuſpectus ſit. 3. quæſt.5. capit. ſuſpectos cap.canonica. cap.accuſatores. §. fin. cap.ſimiliter, capit.accuſatores, capit.omnes. in fine & 3. quæſt.8. cap.1. 37.exceptio eſt, niſi accuſator ſit homo contentioſus d.cap. ſuſpectos d. cap. ſimiliter & d.quæſt.5. capit.nullus.ver. nullus frequenter litigans. 38. exceptio eſt, niſi accuſator inimicus ſit accuſati d. capit. ſuſpectos d.cap. canonica, & d.capit. nullus, ver.nullus qui inimicitijs ſtudet. & d. cap. omnes in fine, & 3.quæſt.5. cap.accuſatores, cap. accuſatoribus, cap. nulli §. quod vero cap. vlt. §. fin. & 23. quæſt.4. cap. ex vindicta, §. ſed huic vindictæ, & capit.vlt. & capit. cum P, 10. & capit.meminimus 13. de accuſationibus. Declaratur definitione inimici 5. quæſt. 5. in princ. cum cap.ſequen. cap.non omnis, capit. non obſtulatur. Replicatio eius prima eſt, niſi inimicitia non ſit capitalis. Clarus in dicto §. fin. quæſt.14.num.17. ver.vlterius dixi, declaratur melius in quæſt.24. ver. item quæro.num.5. Replicatio ſecunda eſt, niſi ſuam ſuorumq. iniuriam perſequatur. Clarus d. §. fin. quæſt.14. num.17. ver. vlterius dixi ibi hoc tamen intellige. 39.exceptio eſt, niſi accuſator domeſticus ſit inimici accuſati, vel cum eo cohabitet cap. repellantur 7.de accuſationibus & 3. q.5. capit. accuſatoribus.in princ. 40. exceptio eſt, niſi exterus, & ignotus accuſet d. q. 5. cap.canonica, ver. & eos qui non ſunt eorum gentis, & capit.accuſatores, ver. nullus alienigenæ. 41.exceptio eſt, niſi libertus Epiſcopum accuſet d. quæſt.5. cap. accuſatores, §. fin. & cap.nullus. 42.exceptio eſt, niſi ſeruus Dominum accuſet 3.quæſt.11. cap.vlt. §. ſi quis enim & capit.vlt. §.cauſa vero 2.quæſt.1. cap.in primis, §.quod autem dicitur l. ſi quis 20. C. qui accuſa. non poſſ. & l. 1. §. quod autem, ff. de offic. Præfecti Vrbi. 43. exceptio eſt, niſi liberi parentes accuſent 2.quæſt.1.cap.prohibentur l.qui accuſare, 8. §. alij propter condictionem ff. de accuſationibus. 44. exceptio eſt, niſi libertus Patronum accuſet 3.quæſt.11. capit.vlt. §. fin. 12.quæſt.2. capit. Epiſcopus, §.huiuſmodi autem, & §.in criminali & d. §. alij propter condictionem l.vlt. C. qui accuſ. non poſſ. Viuius opin.26. incipien. accuſare non poteſt, num.10. Replicatio eius & præcedentis exceptionis eſt, niſi ex l.Iulia maieſtatis accuſet d. §.in criminali ver.crimen vero, & d.l.20. ver.maieſtatis tamen, & d. §. ſi quis enim.in fine. Replicatio ſecunda eſt, niſi ciuiliter non criminaliter agatur. 2. quæſt.1. capit.prohibentur, §. liberi & l.11. §.1. ff. de accuſationibus, & vide ea quæ proponuntur ſupra 15. exceptione & eius replicationibus. 45.exceptio eſt, niſi domeſticus, vel familiaris Iudicis accuſet. 3. quæſt. 5. cap. ſimiliter in verbo, Gratioſi, & 4. quæſt.4. cap.penult. §. fin.cum cap.ſeq. 46. exceptio eſt, niſi accuſator prior à Reo ſit accuſatus; quæ accuſatio non dum ſit finita 3.quæſt.11. in princ. cum cap.ſequente.cap.non eſt in princ. & capit. neganda & 4.quæſt.1.cap.vlt. §. fin.6.quæſt.1. capit. qui crimen l. neganda 19. C. qui accuſ. non poſſ. Replicatio prima eſt, niſi accuſator de maiori crimine accuſetur. d. capit. non eſt, §. hoc autem l. 1. C. qui accuſa. non poſſunt. Replicatio ſecunda eſt, niſi reus contra accuſatorem priorem inſcriptiones tantum pendente accuſatione deponat, hoc enim facere non prohibetur d.l. neganda, & cap. neganda in fine. Replicatio tertia eſt, niſi prior reus ſuam ſuorumque perſequatur iniuriam d.capit. & l.neganda in princ. 47. exceptio eſt, niſi accuſator aduerſus eumdem; vel alium accuſatione inſtituta eam non probauerit 3. quæſt. 10. in princ. cum cap. ſeq. & cap.vlt. & 4.quæſt.6. capit. 1. cap. ſi accuſatorem, & cap. fin. & l.7. §. ſi tamen ff. de accuſationibus. Replicatio eius eſt, niſi accuſator propriam cauſam non tamen criminalem, vel eccleſiaſticam perſequatur, d.q.6. cap.vlt. ver.niſi proprias. 48.exceptio eſt, niſi accuſator antea præſtito iureiurando, accuſationi renunciauit cap.veniens 15. de accuſationibus. 49. exceptio eſt, niſi accuſatori nihil interſit. gloſſa in cap. illa præpoſitio 3. de accuſationibus. 50. exceptio eſt, niſi eccleſia, vel eccleſiaſtica perſona accuſet, his enim videtur accuſatio deneganda, quia mali ab ijs tollerandi videntur. 23. quæſt.4. in princ. cum cap. ſequen. cap. tu bonus, capit. quid ergo.cum pluribus ſeq. Huic argumen. reſpondetur per diſtinctionem, ſi mali non ſint noſtri iuris, vel iuriſdictionis; vel eorum delicta latent, aut ſalua pace eccleſia puniri non poſſunt, alias contra d. §. his itaque reſpondetur cap. cum in lege.vſque ad c.cum quiſque & dicta 4. q. cap.duo iſta §. fin. cum ſeq. 51.exceptio eſt, niſi crimen ſit priuatum tunc enim non omnibus licet accuſare. Clar.in §. fin. q.17.num.2. Soarez, A. 27.

Repli-

Replicatio eius eſt; niſi lex ſpecialiter permittat omnibus volentibus accuſare, Clarus ibi d. nu. 2. ibi, & dixi regulariter. Replicatio ſecunda eſt; niſi pro crimine priuato pęna veniat applicanda fiſco; controuertitur, & magis approbatur d. q. 17. à Claro. num. 3. verſ. ſed quid ſi: Soarez. A. 26. 52 exceptio eſt; niſi is accuſet, qui ciuiliter agere nequit, controuertitur apud Clarum. §. fin. q. 50. verſ. vlt. Soarez. A. 47. 53 exceptio eſt; niſi vaſſallus Dominum accuſet controuertitur apud eundem Clarum. §. fin. q. 14. verſ. ſed quaro. 21. Replicatio eius eſt; niſi vaſſallus contra Dominum ciuiliter agat. Clar. ibi ex Grat. conſ. 1. nu. 60. vol. 1. Replicationes generales propoſitarum exceptionum multa ſunt quarum generalis. Replicatio prima eſt; niſi accuſare prohibitus ſuã, vel ſuorum iniuriam perſequi velit, hoc enim caſu ad accuſandum admittitur. l. 11. in princ. ff. de accuſat. vbi gloſ. 1. 2. q. 1. c. prohibentur. §. hi tamen omnes. 4. q. 6. c. omnibus. c. illud vero. verſ. niſi proprias. & c. ſi accuſator verſ. niſi proprias. & cap. vlt. ver. niſi proprietas. Clar. in §. fin. q. 14. nu. 2. ver. volo etiã, vt præſupponas, & qui veniant appellatione ſuorũ. dic vt notat ibi Clar. ver. appellationem autẽ ſuorum. Replicatio ſecunda generalis eſt; niſi prohibitus accuſare ex crimine leſa maieſtatis accuſet iuribus in replicationibus propoſitarum exceptionum allegatis. Replicatio tertia generalis eſt; niſi exceptio aduerſus perſonam accuſatoris prohibiti accuſare non fuerit oppoſita. Doct. in c. 1. de accuſat. Bart. & Alex. in l. 1. §. accuſationem. ff. ad turpill. Foller. in pract. Crim. ver. audiantur exceptiones proponendæ per eos. nu. 41. Ang. de maleſ. in ver. ad querelam titij nu. 40. & eſt communis teſte Aret. in d. c. 1. de accuſat. & Hieron. Cucba. in addit. ad Ang. d. ver. ad querelam titij. n. 40. verum hoc caſu parte non opponente poteſt Iudex ex officio accuſatorẽ repellere, vt not. Clar. d. §. fin. q. 15. in princ. cum ver. ſeq. Replicatio quarta generalis eſt; niſi per inquiſitionem ex officio procedatur poſt porrectam accuſationem ab accuſare prohibito. Clar. d. q. 14. §. fin. nu. 1. ver. ſcias tamen. Replicatio quinta generalis eſt; niſi reus accuſatorem propter crimen, quod illi obijcit à ſua familiaritate antea repulerit. c. nulli. 5. de accuſation. & 3. q. 5. c. nulli. in princ. Duplicatio eius prima eſt; niſi reus excommunicato accuſatori antea communicauit: hic enim nihilominus eum propter excommunicationem ab accuſatione poterit repellere. cap. 2. de exceptionibus. Duplicatio ſecunda eſt; quod Iudex nihilominus ex officio poſſit accuſatorem repellere; quamuis reus per exceptionem non poſſit. gloſ. in dicto c. nulli. gloſ. fin. cuius opinio ab omnibus communiter approbatur, vt dicit Clarus §. fin. quaſt. 15. num. 2. Replicatio ſexta generalis eſt; niſi accuſator prohibitus accuſare poſſit produci teſtis in reum arg. notatorum per gloſ. & Bart. in l. qui iudicio. ff. de accuſat. quod procedit affirmatiuè hoc modo; qui admittitur ad teſtificandum in criminalibus, admittitur etiam ad accuſandum c. teſtes 4. q. 3. & 2. q. 7. c. teſtes §. nunc demoſtrandum. ver. at quicumq;. Replicatio ſeptima generalis eſt; niſi par parem, vel ſuperior inferiorem accuſet. cap. pagani. 2. q. 7. Replicatio octaua generalis eſt; niſi à prohibito accuſare, hareticus accuſetur. dicta q. 7. c. præſumunt. §. huic oppoſitioni. ver. ceterum ſi à fide, & 6. q. 1. c. nos ſequentes. §. ſed licet c. cum maiores, & c. quaro. Duplicatio eius eſt; niſi hareticus de alio crimine, quam de hareſi accuſetur ab eo, qui eſt inferior in conuerſatione vita dicta q. 17. v. ſi hareticus. §. ſed queritur. Exceptiones præfatæ, cum eorum replicationibus, & duplicationibus habent locum in his locis in quibus ſeruatur ius commune, & vbi Iudices non poſſunt ſuper omnibus delictis procedere ex officio; & in illis caſibus in quibus non poteſt procedi niſi ad querelam partis; quæ hodie ſuccedit loco accuſationis, quia ex generali conſuetudine in omnibus fere caſibus hodie per inquiſitionem, ſeu ex officio proceditur, etiam ſi nemo accuſet. Et ideo Iudices nunquam reÿciant querelam ab aliquo porrectam ex prædictis etiam à parte oppoſitis exceptionibus; ex quo ipſi etiam ſine querela ex officio poſſunt procedere, teſte Claro in multis locis, & in q. 14. nu. 1. ver. ſcias tamen. §. fin. & extat infra ſtatutum. de modo procedendi per inquiſitionem. cap. 6. Accuſari neq; puniri debet alius, quam, qui crimen de quo agitur commiſit. Nouell. cap. 134. §. quoniam vero. Auth. vt nulli Iudicum. & 1. q. 4. in princ. cum ſequentibus. vſq; ad cap. quia præſulatus. cap. crimen. cap. Iudei. cap. iam itaq; cap. non imputantur, & 24. q. 3. in princ. §. vnde per Ezechielem. & §. quia vero; & cap. 1. & cap. certum. §. illicita, & cap. 2. §. fin. de his que fiunt à maiori parte, & de conſec. diſtinct. 4. capit. quæris. in princip. & lege 26. ff. de pœnis. accedit Clarus in §. fin. quaſt. 86. in princip. & per totam

Prima

Prima exceptio eſt; niſi alius mandauit; vt crimen committeretur, vel conſilium dederit, hic enim quamuis nihil vltra commiſerit poteſt accuſari, & puniēdus eſt ſimul cum committente. l. non ideo. 5. C. de accuſat. & de pęniten. diſtin. 1. c. ſi quis iratus cum c. ſeq. accedit Turz. opin. 130. Replicatio eius prima eſt; niſi ſtatuto pœna crimini ſit impoſita, hoc enim caſu mandans non tenetur, niſi in rem, non in perſonam ſtatutum ſit conceptum, vt puta pro homicidio perpetrato, vel pro furto ſit pœna mortis, tunc etiam mandans tenebitur ea pœna, ſed ſi loqueretur in perſonam, puta ſi quis homicidium commiſerit, tunc mandans non propriè homicidium feciſſe videtur, ſicq; pœnam ordinariam non ſubiret, ſed aliam mitiorem ſecundum Bart. in l. aut qui aliter. §. fin. num. 3. ff. quod vi aut clam. Dec. num. 3. & ſequen. & Cagnol. num. 2. in l. is damnum dat. ff. de regul. iur. Iaſon. cum aliȷs congeſtis per eum in l. ſi is qui pro emptore. num. 82. ff. de vſucapio. & Carrer. in ſua pract. crimin. in §. circa igitur tertium de homicidio commiſſo numer. 59. vbi firmat iſtam communem. Sed huiuſmodi diſtinctio tanquam verbalis à pleriſq; reiecta eſt, & firmatum, vt vtroq; caſu mandans ordinaria pęna teneatur, quam communem dicit Gandinus in rubric. de tranſactionibus cól. 10. & in rubric. de pęnis colum. 4. Vill. M. S. controuertitur apud Clar. in §. fin. q. 89. num. 3. verſ. ſed quæro nunquid. Replicatio ſecunda eſt, quod mandans teneatur propter mandatum; non ex mandato, ita Clar. in §. fin. q. 89. nu. 4. verſ. ſcias autem. vbi dat vtilitatem huius replicationis ibi vtilitas autem. Replicatio tertia eſt; niſi mandatarius exceſſerit fines mandati, tunc enim de eo quod excedit non tenetur mandans, hanc dicit communem Dec. conſ. 482. n. 16. & conſ. 622. circa finem, ſecundum quam refert etiam conſuluiſſe Ant. de Roſſellis. Fran. de Capitib. liſta, & Ang. de Caſtr. Sed profectò iſta opinio non videtur amplectenda; quia (vt dici ſolet) vulnera non dantur ad menſuram, verum ſi fuit mandatum ad percutiendum Alapa, vel Baculo tunc ſi mandatarius excedit quia vulnerat, vel occidit non tenetur mandans de exceſſu, & homicidio; quia mandatarius facile poterat percutere, & non occidere, & ideo mādans in hoc caſu eſt puniendus tantummodo pęna extraordinaria cōmunem dicit Placa. lib. 1. delictorum. c. 15. nu. 1. ſecundum quam conſuluit Gram. conſ. crim. 20. idem etiam dicendum eſt, ſi fuit mandatum ad deturpandam faciem, & vt vulgo dicitur à ſfregiare, prout in caſu in quo conſuluit. Decius conſ. 622. Apparet enim quod iuſſit fieri actum, ex quo de ſui natura non ſolet ſequi mors. Idemq; ſi mandaſſet famulo, vt daret alicui pugnum, vt in caſu conſ. Iaſ. 188. lib. 2. Sed ſi mandatum fuit ad vulnerandum, tunc dic quod ſi mandatarius occidat mandans tenetur de homicidio, quia nulla fere eſt pars corporis, præter faciem, in qua vulnera non poſſint eſſe lethalia; vt experientia quotidie docet, & hanc dicit communem. Boſſ. in tit. de mandato ad homicidium. n. 10. ſecundum quam conſuluit Cępolla conſ. Crim. 34. Replicatio quarta eſt; niſi conſuluerit eū: quia alias id facturus erat etiam ſine eius conſilio; vel mandato, hoc enim caſu conſulens; & exhortans non eſt pari pęna, cum delinquente puniendus; ſed mitiori, vt communiter dicunt ſcribentes in c. 1. de off. deleg. & in ſpecie Imol. nu. 95. Fely. nu. 8. & Dec. n. 9. vt refert Rim. inter conſ. Criminalia diuerſorum conſ. 105. num. 43. lib. 1. Berberius in viatorio iuris in rubr. de homicidio. col. 6. ver. ſupereſt videre. Felyn. in c. ſicut dignum. num. 7. de homicid. Dec. in l. conſiliȷ. n. 4. ff. de reg. iur. quem refert Conrad. in pract. fol. 332. poſt nu. 1. Cagn. in d. l. conſiliȷ n. 6. Carrer. in pract. crim. fo. 343. nu. 163. Berou. in d. c. 1. nu. 85. vbi dicit quod hæc eſt communis opinio Legiſtarum, & Canoniſtarum. Didac. in repet. Clemen. ſi furioſus fol. 291. col. 2. in fine, & repet. c. peccatum. fol. 291. Bolenc. in repetit. l. capitalium. §. famoſus. n. 94. & ſeq. ff. de pœnis Duen. reg. 149. Placa. lib. 1. delictorum. cap. 17. num. 1. & & nu. 7. in fine. Boer. deciſ. 262. poſt nu. 2. Boſſ. in tit. de mandato ad homicidium. nu. 59. de exhortatore idem communiter tenent Doct. vt dicit Alberic. in l. ob hæc verba in fine. ff. de his qui notant infam. quot modis. & qualiter dicatur quis præſtare conſilium vide plenè per Carrer. in pract. Crimin. fol. 333. cum pluribus foliȷs ſequentibus, & quia pęna puniatur tradit fuſius Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 4. caſu 351. Ang. de Aret. in §. in fraudem. n. 7. inſt. quibus ex cauſis manumit. non licet, vbi etiam dicit quod ad hoc, vt quis teneatur de conſilio opus eſt, vt articuletur quod Titius dictum maleficium ſine dicto conſilio non commiſiſſet. Vill. cap. 190. Duplicatio eius eſt; niſi conſilium præſtitum fuerit in delictis atrocioribus, veluti læſæ maieſtatis, venenationis, proditionis, vis, & ſimilium. Ita

per

per Matth. in lib. comm. opin. diuerſorum. fol. mihi 343. ver. conſuetudo. Duplicatio ſecunda eſt; niſi conſulens delinquere delinquat, & non ſit ſoluendo, tunc enim conſulens eadem eſt non mitiori pœna puniendus qua delinquens. Iaſ. in l. ex hoc edicto. nu. 2. ff. de eo per quem factum erit. Dec. in c. quia quæſitum, de off. deleg. & an, & quando conſilium obliget, vide per Ang. de Aret. in §. 1. inſtit. de mandat. Secunda exceptio eſt; niſi alius qui crimen non commiſit, ſit hæres eius qui crimen commiſit; & lex ſpecialiter id ſtatuat, poteſt enim lex humana propter publicam vtilitatem, & ex cauſa ſtatuere, quod propter parentum culpam filij, vel nepotes pęna amiſſionis bonorum, vel alia ſimili afficiantur, & eſt communis opinio ſecundum Didac. lib. 2. reſolut. c. 8. poſt nu. 1. ver. quarta poterit, & è contra ſtatuere, quod Pater teneatur ſoluere condemnationem pro filio vſq; ad legitimam, & eſt communis, vt atteſtatur Alex. in l. lex Cornelia. n. 8. ff. de vulg. quē refert Iaſ. in auth. nouiſſima, n. 8. C. de inoff. teſtamen. Soccin. in l. ſi filius familias, nu. 8. ff. de verbor. oblig. Gomeſ. in §. actiones, n. 24. inſt. de actionibus. Didac. in loco præallegato. Marſil. ſing. 367. & ſing. 481. Vill. H. 2. in addit. ver. item nota quod in delictis. Replicatio eius eſt; niſi non per veras probationes, ſed in contumaciam fuerit prætenſus delinquens condemnatus; vt in filio, & patre; quia in caſu ſtatuti ſiue legis id diſponentis vnus ita demum pro alio tenetur, ſi verè conſtat de delicto. Bart. in dicta l. cum filius familias. num. 4. cum quo tranſeunt communiter Doctores, vt dicit in dicta l. cum filius. num. 18. & communem dicit Soccin. conſ. 37. num. 11. lib. 3. Duplicatio eius eſt; niſi ſtatutum ſeu lex id diſponens non delictum, ſed condemnationem tantummodo reſpiceret, puta quia diceret, quod pater tenetur ſoluere quamcunq; condemnationem factam contra filium, eo enim caſu ſequuta condemnatione ſiuè contra filium præſentem; ſiue in eius contumaciam poteſt Pater cogi ad illam ſoluendum, ita diſtinguit Bart. in dicta l. cum filiusfamilias. num. 3. quam diſtinctionem communem dicit Felyn. in capit. cum Bertoldus nu. 2. de re iudic. quem refert Boſſ. in tit. de carc. fideiuſ. relax. num. 58. Tertia exceptio eſt; niſi alius qui crimen non commiſit, ſit hæres eius qui læſę maieſtatis crimen commiſit iuribus allegatis in proxima præcedenti exceptione, & l. 5. §. filij vero eius C. ad l. Iuliam Maieſt. Vill. H. 2.

& in addit. ver. Item nota quod in delictis. Replicatio eius eſt; niſi hæres, & poſteri per fœmininā non maſculinam lineam deſcendat. c. vbicunq; 4. de pęnis in 6. Quarta exceptio eſt; niſi alius in crimen ab alio cōmiſſum conſenſit, nam, & hic propter ſuum conſenſum tenetur. 11. quæſt. 3. cap. qui conſenſit 17. q. 4. cap. omnes 22. q. 5. in princ. 27. q. 1. cap. viduas. §. fin. idem diſtinct. 88. cap. facientis. & glo. in cap. 1. de offic. delegati quandoq; maiori pœna, vt illa; qui per viam authoritatis, & defenſionis delicto conſenſit, ita dicit gloſ. in Clementin. 1. in verbo defenſionis. de pœnis, & eſt communis, vt ait Bolenc. in repet. l. capitalium. §. famoſos. num. 24. ff. de pœnis, & poteſt exemplificari in prælato; qui diſſimulet aliquem concionatorem in ſua diœceſi falſa Dogmata prædicantem item in Domino Ciuitatis, aut Villa, qui non perſequatur Latrones ſpoliantes, & occidentes eos qui tranſeunt per ſuum territorium; quandoq; pari, vt in minoribus delictis, & ita intelligunt communiter omnes, vt dicit Conrad. in ſua pract. crim. fol. 332. numer. 8. Illud enim quod dici ſolet, quod agentes, & conſentientes pari pœna puniuntur, intelligendum eſt, quando conſilium; & auxilium præſtiterunt ex propoſito ad committendum maleficium, & ita dicunt omnes, vt teſtatur Mantua conſ. 251. num. 24. lib. 1. Quinta exceptio eſt; niſi alius crimen ab alio commiſſum defendat; Nam, & hic ob ſuam defenſionem tenetur. dicto c. qui conſenſit. 11. q. 3. verſ. & defendit alium, & ver. ſi quis peccantem defendit exemplum habetur. dicta quæſt. 3. cap. ita corpus, & 14. q. 6. cap. 1. §. illud vero fidentiſſime. Sexta exceptio eſt; niſi alius alium coegit ad crimen faciendum, nam, & hic tenetur 22. q. 5. in prin. cum cap. ſequente. Septima exceptio eſt; niſi alius cum poſſet, non propulſauit iniuriam, nam, & hic tenetur. diſtinct. 84. in princ. cum ce. ſequentibus, & diſtinct. 86. capit. facientis, & 23. quæſt. 3. cap. non inferenda. cap. qui poteſt. cap. ab Imperatoribus, & cap. vltimo & quæſt. 5. cap. non putes, cap. non eſt. capit. qui vitijs; & quæſt. 8. cap. præterea. & cap. dilecto. 6. §. & quidem de ſenten. excomm. in 6. controuertitur, & magis reprobatur apud Clarum. §. fin. quæſt. 87. num. 3. verſ. dictum eſt per totum. Admittitur tamen in Vaſſallo, & nonnullis alijs. teſte Viuio opinio. 190. incipien. defendere offenſum. num. 5. & 6. Octaua exceptio eſt; niſi alius crimen ratum

habuit:

Google

habuit: Nam & hic tenetur, quam communem dicit Bald. in l. obſeruare. §. proficiſci nu. 9. ff. de offic. proconſ. licet ipſe uideatur in contrariam ſententiam inclinare, & illum refert Augu. ad Ang. de malef. in verbo; & Sempronium, num. 36. Replicatio eius prima eſt; niſi tale ſit delictum, quod ſolet communiter, & principaliter committi propter libidinem ipſius delinquentis, vt eſt adulterium, ſtuprum; & huiuſmodi. gloſ. in l. 1. §. deieciſſe. in verbo mandato. ff. de vi. & vi armata, & ita receptum eſſe ait Placa lib. 1. delictorum. capit. 18. numer. 1. & 2. niſi non propter libidinem adulterantis, ſed propter iniuriam mariti ad alterius inſtantiam; quia poteſt ratum haberi. Replicatio ſecunda quæ loco propoſitę Replicationis duplicatio etiam eſſe poteſt; niſi delictum fuerit commiſſum, non meo nomine, & ignorem quatenus meo nomine commiſſum meo nomine commiſſam fuiſſe, ratum habeam; vt enim ratificatio delicti obliget ad pœnam ratificantem iſta duo requiruntur, Primum quod delictum fuerit commiſſum uomine meo, ſecundnm quod ego ſcieus illud commiſſum fuiſſe meo nomine; illud tanquam meo nomine factum ratificem, ita dicit gloſ. in dicto §. deieciſſe, in verbo, ratum habuero, & eſt communis; vt teſtatur Aret. conſ. 163. num. 3. & 4. & quod requiratur delictum fuiſſe meo nomiue commiſſum tenuit gloſ. in Clem. prima in princ. in verbo, rata, de pęn. quam ſequuntur communiter Doctores, vt dicit Collegium Floren. inter conſ. Curtij Senioris, conſ. 21. num. 6. & 7. Duplicatio eius eſt; niſi dubium ſit an nomine ratum habeatur, & ipſo ſciente ſit commiſſum; quia ex eo; quod quis ratum habet aliquod delictum cenſetur illud ratum habere; quia ſuo nomine, & ipſo ſciente geſtum ſit, ita dicunt Doctores, vt ait Salycet. in l. non ideo minus. num. 31. C. de accuſat. Triplicatio eius eſt; niſi ratum habens delictum probet, quod non fuit geſtum nomine ſuo, & ipſo ſciente, præſumptio enim recipit probationem in contrarium, & excluditur. ex Salyc. ibi. Nona exceptio eſt; niſi alius opem tulit committenti crimen nam, & hic teuetur: Bart. in l. is qui opem. nu. 5. ff. de furtis videtur indiſtinctè teuere, quod auxiliator eadem pœna puniatur, qua principalis delinques; qnam dicit communem Corne. conſ. 8. libr. 3. quem refert Decius in cap. 1. numer. 12. de offic. delegat. relatus per Crauett. conſ. 220. num. 12. verſ. ſed arguitur. Soccin. conſ. 188. numer. 7. verſ. ſi diceremus. libr. 6. quem refert pract. Conradi fol. 330. num. 4. Bolo. conſ. 5. col. fin. verſ. ſecundo de hoc, & hoc etiam ſi manum maleficio non appoſuerit, prout communem eſſe atteſtatur Decius in loco præallegato. Replicatio eius prima eſt; niſi alius auxilium præſtitit poſt perpetratum delictum; hic enim mitiori pœna quam principalis deliquens punitur, quia re vera propriè loquendo præſtans auxilium poſt commiſſum delictum non dicitur verè auxiliator, vt dicit. Bart. in l. 3. §. ſi quiſquam. ff. ad S.C. Syllan. & eſt communis opinio; vt atteſtatur Augn. ad Ang. de malef. in verbo, & Andream. num. 5. & ideo regulariter mitiori pęna eſt puniendus; quam principalis deliquens, vt teſtatur de communi. Placa lib. 1. delictorum, cap. 16. num. 15. Soarez. A. 299. cum nu. ſequente. Duplicatio eius eſt; niſi delictum ſit commiſſum præuio tractatu, vel deliberatione, accedente conſenſu, vel ſaltem ſcientia auxiliatoris poſt commiſſum delictum; quia talis quocunque tempore auxilium præſtiterit, ſiue ante delictum, ſiue in delicto; ſiue poſt delictum eadem pœna, qua principalis delinquens venit puniendus; quia licet corpore ipſi delicto non interuenerit, animo tamen cenſetur interueniſſe; præſertim ſi illud auxilium erat vſq; à principio deſtinatum; puta quia ſcienter promiſiſſet volenti aliquem interficere accomodare eqnos, ſuper quibus patrato delicto poſſet fugam arripere, & huiuſmodi, & ad huc allegatur dictum Bart. in l. in furti. §. ope. ante finem. ff. de furtis, vbi dicit quod ſpes data auxilij ad euadendum; dicitur auxilium ad maleficium committendum. Triplicatio eius eſt; niſi dubium ſit nunquid præceſſerit tractatus; ſiue deliberatio ſaltem reſpectu auxiliatoris poſt delictum commiſſum; Tunc enim ipſe auxiliator torquendus eſt ſuper deliberatione, aut tractatu, aut ſcientia delicti: ita conſuluit. Mantua conſ. 67. lib. 1. & vbi nihil fatetur eſt pęna extraordinaria puniendus. Triplicatio ſecunda eſt; niſi qualitas facti, & perſonarum aliud ſuaderet; puta ſi nulla alia eſſe ſuſpicio contra eum, neq; affinitatis, neq; amicitię, vel huiuſmodi, & auxilium fuiſſet valde remotum ab ipſo actu maleficij, prout contigit in eo, qui commodauit baliſtam alteri; cum qua ille deinde alium interfecit de quo per Boerium deciſ. 167. nu. 2. Replicatio ſecunda eſt; niſi principalis delinquēs abſq; eo quod conſtaret deliquiſſe fuiſſet in eius contumacia condemnatus; quia talis contuma-

tumacia non nocet ei, qui eſt de auxilio imputatus, ita dicit Bart. in l. is qui rem §. ſi tu titium. numer. 2. ff. de furtis; quem ſequuntur cõmuniter Doctores; vt dicit Alex. conſ. 99. numer. 4. verſ. præterea iſte. lib. 1. & idem Alexan. in apoſtilla ad Bart. in loco præallegato. Replicatio tertia eſt; niſi alias delinquens facturus fuiſſet, & auxiliator ei ſimplicem fauorem præſtitit, hoc enim caſu eſt auxiliator mitius quam delinquens puniendus, ita dixit Io. And. in c. fœlicis. de pœnis in 6. propter cuius dictum quidam qui dedit auxilium fieri aliàs furtum facturo euaſit à furca, vt dicit Augu. ad Ang. de maleſ. in verbo, & Sempronium. numer. 44. Replicatio quarta eſt; niſi prætenſus auxiliator ſolum armatus ſtetit à longe, non iuxta delinquentem, vel cum eo, Innocen. in capit. continentia. de Clerico percuſſore, quem ſequuntur Legiſtæ, & Canoniſtæ, vt dicit Alexan. conſ. 138. numer. 4. lib. 6. Replicatio quinta eſt; niſi alius aſtitiſſet animo diuidendi rixantes, hic enim non eſt puniendus; & poteſt exemplificari in eo, qui accurrit, cum badile ad diuidendam rixam, in quà deinde ſequutum eſt homicidiũ pro quo conſuluit Mantua cõſ. 281. li. 1. in partibus Etruriæ adeſt lex prohibens intromiſſionem. Replicatio ſexta eſt; niſi in accuſatione nõ ſit expreſſè facta mentio auxilij; vel in inquiſitione; ſed reprobatur à Clar. in §. fin. q. 66. n. 4. verſ. ſed quid ſi pro parte. communem dicit Soccin. conſ. 188. lib. 1. Decima exceptio eſt; niſi alius armatus adſtiterit Crimini: Nam & hic tenetur Innoc. & alij allegati ſupra in replicat. 4. nonæ propoſitæ exceptionis; quæ replicatio huic etiam exceptioni datur, accedit Soarez. A. 283. & 284. Vndecima exceptio eſt; niſi alius contra ſtatutum auxilium, & fauorem Bannito præſtiterit: Nam, & hic vigore ſtatuti in pœnam incidit. Replicatio eius eſt; niſi Aduocatus, vel Procurator Bannito ſit patrocinatus hic enim eſt excuſatus. Clar. in §. fin. quæſt. 82. ſtatutum ſecundum circa bannitos. numer. 2. verſ. quæro nunquid, & Soarez. A. 94. Duodecima exceptio eſt; niſi cum ſtatutum puniat eum qui cum Bannito locutus ſit; aliquas ei litteras ſcripſit; ſed reprobatur ſecundum communem opinionem de qua teſtatur Alciatus in l. 1. in princip. ff. de verborum obligation. Accuſatio non poteſt inſtitui per alium, neq; per epiſtolam; ſed accuſator ipſe eam inſtituere tenetur. l. accuſatore. 13. ff. de publ. iudic. 2. q. 6. capit. ſi quando. & quæſt. 7. capit. criminationes. & quæſt. 8. cap. perſcripta. in princ. & 3. q. 9. cap. abſente. capit. non oportet. cap. habetur. cap. qui accuſare. cap. dignum. cap. abſens, & cap. vltimo, & 5. quæſt. 2. capit. relatum, & quæſt. 3. cap. in criminalibus accedit. Clar. in §. fin. quæſt. 32. nu. 3. ver. ratio autem, & Gabriell. lib. 7. concluſ. 9. numer. 4. ratio huius concluſionis redditur in pœna talionis, ad quam accuſator olim tenebatur ſi fuiſſet calumniatus, Clar. ibi ſic etiam quilibet accuſator, quæ pœna cum hodie ſit per conſuetudinem ſublata, vt teſtatur idem Clarus d. §. fin. quæſt. 81. numer. 3. verſ. ſed quæro, videtur quoq; ceſſare propoſita concluſio, idem Clarus dicto §. fin. quæſt. 14. num. 22. ver. item quæro. in fine ibi, ſed poſtquam hodie. Sed quicquid ſit ſi tamen accuſator ab alio accuſatus ſe per procuratorem non poſſet defendere; vt puta bannitus hoc caſu iuxta præfatam concluſionem non poſſet per procuratorem accuſare. Baldus in l. reos. C. de accuſat. & Nellus de Bannitis in 3. parte ſecundi temporis q. 68. dicit quod ita ſeruatur, prout illum refert Cepolla conſ. crimin. 20. col. 2. verſ. immo plus dico. Prima exceptio eſt; niſi vniuerſitas per Syndicum accuſet, Gabriell. lib. 7. concluſ. 9. num. 6. Vill. V. 45. in addit. controuertitur apud Clar. dicta quæſt. 14. n. 22. verſ. item quæro. Secunda exceptio eſt; niſi per modum exceptionis crimen per alium obijciatur approbatur ſimul, & diſtinguitur apud Clar. in §. fin. quæſt. 32. verſ. tu ſcis quod plures exceptiones cumulat Gabriell. d. concluſ. 9. num. 5. cap. ſuper ijs. 16. §. fin. de accuſat.

Accuſatus ſe per Procuratorem defendere non poteſt, nec per epiſtolam, ſed tenetur comparere perſonaliter ad ſemetipſum defendendum. l. accuſatore. 13. ff. de pub. iud. 3. q. 9. c. vlt. 5. q. 3. c. in criminalibus. in fine, & c. vlt. ver. excepto publico. l. penult. §. ad crimen. ff. de pub. iud. & l. ſeruum quoq; §. publice. ff. de procurat. quia talis ſe defendens per procuratorem reputandus eſt contumax ſecundum Io. And. in cap. fin. de iura. cal. Ang. in l. ſi actor. ff. de procur. & l. fin. eod. vbi dicit ita ſeruari, idem teſtatur Augu. in addit. ad Ang. de maleſ. in verſ. qui Iudex videns, quod inquiſiti. col. 8. Gabriell. lib. 7. concl. 9. nu. 1. Clar. §. fin. q. 32. in princ. ratio eſt, ne eludatur ſententia reo condemnato abſente d. q. 32. ver. ratio autem, & d. concl. 9. nu. 2. Prima exceptio eſt; niſi abſens ſit ad pœnam damnandus,

Digitized by Google

dus, hoc enim caſu admittitur procurator cauſam abſentis defendens potius quam abſens indefenſus damnetur. l. reos. C. de accuſatio. & 5. q. 3. c. 1. c. ſi erogans. §. reos. item. c. veniens. 15. §. idem vero. de accuſatio. Io. de Imol. in c. veniens; & ibi Io. de Anani. col. 7. de accuſatio. vbi aiunt omnes Doct. id communiter teneri; ſequitur conſulendo Marſ. conſ. 6. nu. 24. ſequitur, & communem dicit Grām. conſ. ciuili 37. nu. 10. cum ſeq. & ita conſuluit Alex. de Neuo conſ. 90. per totum. Cyn. in d. l. reos. col. fin. ver. tertio quæritur. C. de accuſat. Ruin. conſ. 118. lib. 5. Corn. con. 17. lib. 3. & conſ. 122. lib. 4. litera F. & conſ. 325. quod eſt vlt. in litera G. lib. 3. Bellem. deciſ. 717. Contrariam tamen opinionem in practica communiter ſeruari teſtatur, Clar. in §. fin. q. 32. nu. 11. ver. contrariam autem ſententiam; & q. 33. in princ. Soarez A. 5. Vill. A. 10. cū additio. Secunda exceptio eſt; niſi ſeruus ſit accuſatus; hic enim per Dominum, & Procuratorem defendi poteſt. l. ſeruus. 11. ff. de publ. iudic. concordat. l. 2. C. de accuſat. & l. ſi non. 19. ff. de pœnis. Riminal. conſ. 13. n. 1. communem dicit Bald. quem refert Baptiſta à Sancto Blaſio inter conſilia criminalia diuerſorum conſ. 77. n. 8. lib. 2. Marian. in d. c. veniens. num. 87. ver. Iu aduerte, & infra 19. exceptio. Tertia exceptio eſt; niſi mulier ſit accuſata, poteſt enim mulier rea ſe per procuratorem defendere. l. 1. C. de offic. diuer. iudic. & Nouell. c. 134. §. neceſſarium, cum ſeq. auth. vt nulli iudicum ſecus eſt de iure antiquo. l. miles. 11. §. ea quæ inter. ff. ad leg. iul. de adulter. Quarta exceptio eſt; niſi Illuſtris perſona de iniurijs accuſetur; poteſt enim talis Illuſtris ſe per procuratorem defendere. 3. q. 8. c. abſens. & l. vlt. C. de iniurijs, quod locum habet in cauſis iniuriarum tantum in cæteris cauſis non vtiq; l. 15. C. de accuſat. Quinta exceptio eſt; niſi abſentia accuſati cauſa per procuratorē reddatur. 5. q. 3. in princ. cum c. ſequen. & c. veniens. 15. §. idem vero ad ſuum. de accuſationibus & l. 71. ff. de procuratoribus. Menciacha controuer. vſu frequen. c. 17. n. 2. vbi dicit hanc eſſe cōmunem, & ab omnibus receptiſſimā. Anan. in d. c. veniens. n. 13. Ang. in l. reos. circa prin. C. de accuſ. dicit quod ita ſeruatur indiſtinctè. Idē teſtatur Carauit. ſuper ritu. 105. magnæ Curiæ. n. 21 neq; eſt facienda differentia an habeat mandatum in ſpecie ad allegandum cauſas abſentiæ; vel ad cauſam ipſam defendendam: nā vtroq; caſu ad allegandas cauſas abſentiæ eſt admittendus, ita cōmuniter Doct. vt dicit Anan. in loco præallegato. n. 14. Sexta exceptio eſt; niſi Procurator velit proponere; quod reus citatus habet in eo loco ad quē citatur capitales inimicitias, nam, & eo caſu erit cū mandato audiendus, Marianus in d. c. veniens. n. 68. ver. circa primam quem refert Boſſ. in tit. an in crim. iud. n. 12. Septima exceptio eſt: niſi velit procurator pro reo proponere aliquas exceptiones dilatorias; ſeu declinatorias; aut aliquas alias ex his; quæ ante litis conteſtationem proponi ſolent; puta quod accuſator ſit infamis, vel excommunicatus, vel alias inhabilis ad accuſandum, vel quod Iudex ſit incompetens, vel excommunicatus, vel huiuſmodi: ita dicit Bart. in d. §. ad crimen. d. l. penult. ff. de pub. iudic. cum quo tenent omnes, vt dicit Imol. ibi, & refert Boſſ. in tit. de carcer. fideiuſ. comm. nu. 16. & eſt communis opinio ſecundum Benedict. de Plumbin. in d. §. ad crimen. num. 52. Replicatio eius eſt; niſi talis ſit exceptio, quæ ad ipſum crimen pertineat, puta quia diceret quod aliàs de ipſo crimine fuit abſolutus, vel huiuſmodi; non enim eſſet ad tales exceptiones proponendas admittendus, ita dicit Bart. in d. §. ad crimen. nu. 19. & eſt communis, vt ait Rubeus in eodem §. ad crim. n. 214. Duplicatio eius eſt; niſi talis exceptio eſſet notoria; nā eo caſu vtiq; eſſet admittendus Procurator. ſecundum Bart. in loco præallegato. & ita communiter tenetur, vt dicit Nellus de Bannitis in ſecunda parte ſecundi temporis q. 14. quem refert Boſſ. in tit. præalleg. nu. 16. in fin. cōmunem vtiq; dicit Aret. in d. c. veniens. n. 19. & ſeq. quem refert Boſſ. in loco præalleg. nu. 13. Bero. in d. c. veniens. n. 29. & ſeq. quando vero talis exceptio eſſet dubia non admittitur Procurator, vt dicit Bart. in loco præalleg. & eſt communis concl. vt teſtatur Bero. in d. c. veniens. n. 32. Octaua exceptio eſt; niſi aduerſus accuſationem opponatur quod accuſatus occidit Bannitum, qui ex forma ſtatutorum poterat impune occidi, & nihilominus ex hoc homicidio contra eum procedatur, ita tenet Bart. in l. vbi pactum nu. 10. C. de tranſact. quem ſequuntur communiter omnes Doct. teſte Mar. nu. 76. ita etiam teſtatur Gand. de maleſ. in rubr. vtrum Procurator. circa fin. Nell. de Bannitis in ſecunda parte ſecundi temporis. q. 14. vbi dicit, quod ita cōmuniter tenetur, quem refert Marian. in d. c. veniens. n. 76. Alber. in quarta parte ſtatutorū q. 38. n. 14. Immo etiā quilibet de populo poſſet comparere, et talem exceptionē proponere, Clar. in §. homicidium. ver. item ſcias, Soarez. B. 12.

Repli-

Replicatio eius eſt, niſi Bannum occiſi non ſit notorium ſed vlteriorem probationem requirat, ita communiter teneri teſtatur Ruin. conſil. 59. nu. 2. ver. 2. prædicta confirmantur lib. 5. Nona exceptio eſt, niſi cauſa nullitatis ſententiæ ſeparatim agatur à negocio principali; hæc enim per Procuratorem agi poteſt. Benedic. de Plumb. d. §. ad crim. n. 99. ita notat. Ang. in l. ſi actor. ff. de procuratoribus, & idem videtur concludere Io. de Imola in d. c. veniens. de accuſ. & Io. de Anania ibi col. 7. Decima exceptio eſt, niſi per modum exceptionis crimen obijciatur, hoc enim caſu ad id per Procuratorem reſponderi poteſt, ita concludunt omnes Doct. vt dicit Foll. in pract. Crim. Canon. fol. 104. n. 3. Vndecima exceptio eſt, niſi aduerſus Procuratorem rei conuenti non fuerit exceptio propoſitæ concluſionis oppoſita. glo. in c. 1. in verb. criminalis. de iudic. in 6. communem dicit Bald. in l. ita demum. nu. 4. C. de procur. quem refert Bertran. conſ. 358. circa princip. lib. 4. & Felyn. in c. meminimus. num. 18. de accuſat. Vantius de nullit. fol. 239. num. 177. & Dec. in l. ambiguis. §. non eſt nouum. nu. 11. ff. de reg. iur. & conſ. 469. in fin. Mar. in pract. crimin. §. ſequitur. numer. 17. Conradi fol. 264. in fin. Corſett. in verb. Procurator, in ſing. incip. licet quis, & dicit Imol. in d. §. ad crimen. quod ita ſeruatur in practica, prout illum refert Rubeus in eodem §. num. 99. Replicatio eius eſt, niſi delictum tale ſit; quod in eo non ſolum ad querelam partis, ſed etiam ex officio poſſit procedi, & tunc licet non fuerit oppoſita exceptio propoſitæ concluſionis; Proceſſus factus per Procuratorem; qui non erat admittendus eſt nullus; quia partis; aut Iudicis malitia, negligentia; aut ignorantia non debet iuri publico nocere. Aret. in c. veniens. nu. 87. de accuſationibus. Rubeus in prællegato §. ad crimen. num. 231. Gomeſ. c. 1. num. 80. ver. quid tenendum. de Iudicijs. Duodecima exceptio eſt, niſi vniuerſitas per Syndicum defendatur. Vill. V. 45. in addit. Decimatertia exceptio eſt, niſi non corporalis; ſed pecuniaria pœna; aut relegationis priuationis; aut alia ſimilis veniat reo imponenda gloſ. in lege ſeruum quoq; §. publicè. ff. de procuratoribus. & in lege penult. dicto §. ad crimen. ff. de pub. iudic. quam communem dicit Berò. in dicto capit. veniens. nu. 35. & 39. Sapia in repet. lege Imperium. numer. 42. ff. de iuriſd. omn. iudic. Menciacha controuer. vſu frequen. capit. 17. numer. 7. & Marianus in dicto capit. veniens. numer. 24. & hanc eſſe communem tenet Cyn. in l. reos. col. 1. ver. 2. caſu. C. de accuſat. accedit Gabriell. libr. 7. concl. 9. nu. 1. Replicatio eius eſt, niſi dubium ſit vtrum pecuniaria, an corporalis pœna ſit imponenda. Alex. in l. prætor ait. in princ. nu. 5. ff. de damn. infect. Decimaquarta exceptio eſt, niſi pœna arbitrio Iudicis ſit imponenda, ſi quidem pro eo delicto Iudices ex arbitrio non conſueuerunt imponere pœnam corporis afflictiuam, alias ſecus. Ang. in dicto §. ad crimen. de lege penult. in vltimis verbis. ff. de publ. iudic. vbi etiam Imol. num. 20. ver. quid autem ſi pœna. Decimaquinta exceptio eſt, niſi in mortuum ſententia ſit ferenda, tunc enim admittitur procurator ad defendendum mortuum, vt fuit obtentum Romæ tempore Clementis V. coram quo fuit accuſatus de hæreſi Bonifacius VIII. iam mortuus, vt recenſet Alberic. in rubr. C. de hæret. nu. 15. & in dicto §. publicè. nu. 17. in fine, quem refert Rubeus in dicto §. ad crimen. numer. 83. & ſequen. Decimaſexta exceptio eſt, niſi reus in iudicio perſonaliter conſtitutus ſe per procuratorem defendat, quia in tali caſu admittitur, & in hoc omnes concordant, vt dicit Bal. in l. reos. num. 21. C. de accuſationibus; quem refert Marianus in dicto capit. veniens. nu. 6. Imol. in dicto §. ad crimen. n. 18. & ſequen. Ant. Gomeſ. capit. 1. delictorum. nu. 14 Alberic. in dicto. §. publice. numer. 18. ver. item quæritur. Replicatio eius eſt, niſi per Procuratorem preſens reus reſpondere vellet accuſationi inquiſitioni, vel interrogationibus à Iudice factis. Ang. in dicto §. publicè. nu. 5. quem refert ibi Paulus de Caſtro. nu. 9. & Ang. de malef. in verbo, qui d. Iudex videns quod inquiſiti. nu. 12. Ang. in dicta lege reos. num. 2. in fine. Decima ſeptima exceptio eſt, niſi reus ſit egrotus, tunc enim per Procuratorem poteſt defendi. Soarez. A. 115. Decimaoctaua exceptio eſt, niſi conſuetudo extet in contrarium. Guid. Pap. deciſ. 338. Decimanona exceptio eſt, niſi Pater pro Filio, Dominus pro Seruo, Vxor pro Marito, Ciuitas pro Ciue, et alius ratione ſui intereſſe pro reo compareat. Riminal. conſ. 13. nu. 1. Alex. de Neuo. conſ. 90. nu. 2. Cepoll. conſ. crim. 75. in primis verbis dicit hanc eſſe communem, & Rim. conſ. 17. n. 9. & ſupra 2. except. aliàs plures cumulat Gabriel. lib. 7. de Maleſic. concl. 9. n. 3. & 7. cum ſequentibus vſq; ad fin. Accuſandus regulariter, ac puniendus eſt reus in eo loco vbi crimen commiſſum eſt, & apud Iudicem loci. l. vlt. C. de accuſat. l. ſolent. 7. ff. de cuſt. & exhib. reorum. l. non dubium.

11. ff. eod. l. deſertorem. 3. in princ. ff. de re militari. & l. 11. C. vbi de criminibus agi oportet. l. ſi cui. 7. §. idem Imperator. ff. de accuſationibus. & l. ſi dum. 13. C. ad l. Iul. de adulterijs. cap. 1. de raptoribus. 2. quæſt. 3. capit. Paulum. §. reuera. 3. quæſt. 6. in princ. cum c. ſequente. & capit. vlt. 3. q. 9. capit. nec extra. 6. q. 3. capit. placuit. & cap. vlt. Didac. pract. quæſt. 11. num. 3. accedit Vill. D. 57. cum addit. & Gabriel. libr. 6. de conſuetudine concluſ. 2. num. 19. Prima exceptio eſt, niſi Papa permiſerit alibi accuſari. d. cap. nec extra. ver. ſalua tamen. Secunda exceptio eſt, niſi alibi de crimine conſtare poſſit. 3. q. 6. cap. pulſatus. §. hoc autem. Tertia exceptio eſt, niſi per appellationem, vel recuſationum Iudicis; cauſa ad alium Iudicem, & locum deuoluatur. dicto §. hoc autem. Quarta exceptio eſt, niſi Epiſcopus accuſetur. 3. q. 6. c. ſi quis in princ. 3. q. 5. capit. accuſatore. §. nullus; quia apud ſuos Comprouinciales eſt conueniendus. 3. q. 4. cap. ſi quis Epiſcopus. Quinta exceptio eſt, niſi fur cum re furtiua in alio loco deprehendatur; hoc enim caſu; cum eandem rem in alio loco contrectet; & ita ibi quoq; furtum faciat ibi poteſt accuſari, & puniri. Bart. in l. ſi dominum. num. 2. ff. de furtis aſſenſit Paul. de Caſtr. in l. ſiue manifeſtum. §. 1. nu. 13. ff. de condict. fur. vbi dicit ita practicari per totum mundũ. Mar. in l. fin. num. 212. ff. de iuriſdict. omn. Iudic. Boer. deciſ. 13. nu. 47. Didac. lib. 2. reſolut. cap. 20. num. 15. in fine. & practicarum quæſt. 11. nu. 9. Beninſacus de paupertate fol. 104. nu. 17. Capic. deciſ. 104. & c. 1. §. contrahentes de for. competen. Sexta exceptio eſt, niſi agatur de pœnitentia iniungenda, quia in foro pœnitentiali non ſortitur quis forum delicti. gloſ. in cap. 1. 16. q. 1. Abbas in capit. fin. num. 7. & in capit. cum contingat. num. 29. de for. competen. & in cap. 1. vbi dicit communem de raptoribus Anchar. in cap. poſtulaſti. nu. 15. de foro competen. Abb. in cap. cum ab eccleſiarum. col. 3. de off. ordin. Rom. in ſing. 467. incipien. ratione delicti. Rocc. qui dicit communem in cap. fin. fol. 72. de conſuetudine. Didac. pract. quæſt. 11. num. 4. Duen. reg. 378. in prima limitatione. Septima exceptio eſt, niſi cum eſſent duo Domini eiuſdem Caſtri; qui diuidant iuriſdictionem inter ſe; vnus in alterius iuriſdictione deliquerit. Bart. in l. inter tutores. numer. 6. ff. de adminiſtr. tutorum, & eſt communis; vt dicit Gaſpar Valas in repet. legis Imperium. numer. 186. ver. ex ſupradictis inferſur. ff. de iuriſdict. omn. iudic. communem etiã eſſe atteſtatur. Felyn. in cap. prudentiam. nu. 4. de offic. deleg. quia, (vt communiter dicitur) par in parem non habet Imperium. Octaua exceptio eſt, niſi exercitu alicubi poſito miles crimen commiſerit; hoc enim ad iuriſdictionem militarem non Iudicem loci pertinet. Martin. Sil. in l. cunctos populos. C. de ſumma trinit. & fide cath. & eſt commune; vt ait Corſet. in reper. Abb. in verbo, Iudicis incompetentia. 33. limitat, Ita etiam tenere Doctores atteſtatur. Bald. in l. 3. nu. 3. ff. de off. præſid. & in d. l. cunctos populos. nu. 24. in fine dicens, quod ita eſt de generali conſuetudine; & ante eum ita de conſuetudine ſeruari dixit Bart. in d. l. cunctos populos. nu. 46. Idem atteſtatur Grammat. ſuper conſtitu. Regni. fol. 64. nu. 6. & 7. Poteſt enim vniuerſitas prorogare Iuriſdictionem, & exercitus in hoc habetur loco vniuerſitatis. Bar. in l. 1. nu. 13. ff. ad municipal. Nona exceptio eſt, niſi tractatus de crimine committendo alibi ſit habitus, tunc enim ibi videntur puniendi nõ in hoc loco delicti illi qui tractarũt, ſed reprobatur conſ. 8. Bologne. in 11. dubitatione, vbi valde eleganter loquitur. Decima exceptio eſt, niſi exiſtens in vno Territorio, Bombarda hominem in alio territorio interficiat hoc enim caſu vtriuſq; territorij Iudex competens eſt, & eſt locus præuentioni, & ita communiter concluditur, vt dicit Abb. in c. fin. num. 25. de foro competen, quem refert pract. Corrad. fol. 250. in fine, ita etiam communiter teneri atteſtatur Alberic. in 4. part. ſtatu. quæſt. 79. quem refert. Nellus de Bannit. in 2. parte primi temporis. quæſt. 8. Vndecima exceptio eſt, niſi delictum in confinio commiſſum ſit; vt ignoretur in cuius territorio ſit commiſſum, hoc enim caſu vtriuſq; territorij Iudex competens eſt, ſi tamen vnus præueniat; ille ſolus cognoſcere debet, & hanc dicit communem. Iac. de Belui. iun. in repet. §. contrahentes. nume. 12. Boſſ. in tit. de foro competen. numer. 60. Duodecima exceptio eſt, niſi delinquens apud Iudicem domicilij accuſetur, per ea quæ dicuntur infra concluſ. 5. in princip. Accuſari ibi quoq; poteſt reus; vbi habet domicilium; Iudex enim Domicilij rei competens eſt. lege in criminali. 5. in princip. C. de iuriſdict. omnium iudic. lege 2. C. vbi de crimine agi oport. & lege relegatorum. 7. §. interdicere, cum ſequentem ff. de interdic. & releg. quæ concluſio communiter approbatur, vt dicit Salycetus in lege prima, numero 3. C. vbi de crimine

agi

agi opor. quem refert Grammat. conſ. 27. n.6. in fine, & dicit Afflict. ſuper 3. parte conſtit. Regni. Rub. 55. numer. 18. quod iſta eſt communis omnium Doctorum nemine diſcrepante, etiam ſi à loco domicilij abſens ſit, poterit à Iudice citari; & in contumaciam condemnari, ita dicit Abb. in cap. fin. num. 41. de foro competen. Prima exceptio eſt, niſi Iudex. loci in quo crimen eſt commiſſum petierit reum ſibi tranſmitti, & eſt communis ſecundum Cepollam conſil. crimin. 58. ver. primum eſt. an Curtius Iunior in l. heres abſens. §. 1. num. 5. ff. de Iudic. vbi Sapia. numer. 10. maximè ſi non cepit cognoſcere Iudex domicilij, ſiuè originis, & petatur remitti reus. Marian. in capit. poſtulaſti. num. 14. ver. ſi vero Iudex de foro competen. hanc etiam dicit communem. Pract. Conrad. folio 249. numer. 12. Replicatio eius prima eſt, niſi Iudex à quo remiſſio petitur non habeat iuriſdictionem reum capiendi, ſed reprobatur conſil. Cald. affirmatur tamen per Boſſ. in tit. de foro competen. num. 52. & ſequen. Replicatio ſecunda eſt, niſi crimen ſit leue; quia in leuibus non debet fieri remiſſio, & ita communiter tenetur, vt dicit Abb. in dicto c. fin. num. 15. de foro competen. & Duennas in reg. 278. limitatio. 3. & Didacus practic. quaeſt. num. 7. ver. octauo remiſſioni. Replicatio tertia eſt, niſi agatur ciuiliter pro crimine; quia tunc de iure non habet locum remiſſio, ſiue crimen ſit leue; ſiue ſit grauiſſimum, Abb. in dicto capitul. fin. numer. 15. de foro competen. dicit quod ita cōmuniter tenetur Aufrer. deciſ. 319. Fichard. in addit. ad Vill. R. 21. addit. 3. Replicatio quarta eſt, niſi à Curia Romana remiſſio Rei ab aliquo Iudice petatur, quia nunquam in aliquo caſu remittit delinquentes ad aliam Ciuitatem; ſiue Prouinciam, & ſemper ibi fuit talis conſuctudo, vt atteſtatur Oldrad. conſ. 124. in fine. quia Roma eſt communis patria, & iudicat omnes. Replicatio quinta eſt, niſi cum idem de pluribus criminibus eſſet accuſatus, proceſſus de alijs criminibus apud eum Iudicem à quo petitur remiſſio, non ſit dum finitus. Boſſius in tit. de foro competen. num. 58. Duplicatio praecedentium replicationum generalis eſt, niſi Iudex Eccleſiaſticus Clericum ſibi remitti petat, ita ſentiunt omnes; vt dicit Io. Campeg. inter conſ. Alex. de Neuo. conſ. 56. numero 3. & ita in facti contingentia conſuluit Iaſ. conſil. 121. in primo dubio libr. 1. Replicatio ſexta eſt, niſi de conſuetudine ſit ſublata remiſſio; quam hodie à conſuetudine ſublatam

eſſe teſtatur. Cyn. in authen. apud eloquentiſſimum in tertio not. C. de fide inſtrumen. Bart. in lege ſepulchri. numer. 3. ff. de ſepulcro violato, quem refert Abbas conſil. 24. numer. 1. libr. 1. & Gram. conſil. 28. in fine Gand. de malef. in rubr. de citat. facien. num. 8. Bald. conſ. 393. libr. 1. & conſ. 209. in fine libr. 2. & conſ. 238. libr. 4. & in l. 1. numer. 2. in fin. C. vbi de crim. agi opor. Soccinus conſ. 76. numer. 7. libr. 3. Gramm. deciſ. 26. num. 3. Duplicatio eius eſt, niſi ambo Iudices ſint ſub eodem Principe quia quod non fiat remiſſio intelligendum eſt, vt procedat inter illos Iudices, qui non ſunt ſubditi eiuſdem Principis, & hec eſt communis ſententia, vt dicit Probus in Apoſtill. ad Io. Monachum in capit. Inquiſitores. numer. 8. de heret. in 6. Didacus practicarum quaeſt. 11. numer. 10. dicit quod hac eſt totius Orbis ſententia, ita etiam ſeruari teſtatur Bald. in l. exequutorem. num. 30. in fine C. de execut. rei iudic. & in lege requirendi. numer. 2. C. de ſeruis fugit. Paulus de Caſtro. conſ. 309. numer. 1. lib. 2. Secunda propoſita concluſionis exceptio eſt, niſi Iudex loci in quo crimen commiſſum eſt, caeperit contra reum procedere. Marſil. in pract. crimin. §. conſtante numer. 90. & non fuerit contumax reus; quia ſi fuerit contumax ſecus erit, vt dicit Bald. in lege 1. numer. 5. C. vbi de crim. agi oport. & Bart. in l. ſepulcri. numer. 3. ff. de ſepul. viola. Tertia exceptio eſt, niſi extra Territorium crimen ſit commiſſum, quia hoc conſtito non poteſt Iudex in accuſatione procedere. Marian. in capit. poſtulaſti. numer. 9. ver. circa 13. de foro competen. Bart. in l. cunctos populos. nu. 48. Iacobus de Bel. in l. fin. ff. de iuriſdict. omn. Iudic. Io. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de comp. Iud. adit. §. 1. in addi. antequam exeamus. Bald. in l. 1. C. de aedil. actio. cum alijs infra in prox. replic. poſt. ver. contrarium. Replicatio eius eſt, niſi non per viam accuſationis; ſed inquiſitionis; & ex officio Iudex Domicilij contra delinquentem extra Territorium proceſſerit. Alber. in 3. parte ſtatutorum q. 36. n. 6. communem dicit Alex. conſ. 111. lib. 1. quem refert Pariſ. conſ. 159. nu. 6. lib. 4. contrarium tenet Marſ. in pract. crim. §. conſtante. n. 90. quem refert Grām. deciſ. 26. num. 9. & 11. & Apoſtill. ad Riminal. conſil. 32. numer. 20. & conſ. 484. numer. 1. Salyc. in lege ſeruos. C. ad l. Iuliam de vi plene per Legiſtas in lege fin. ff. de iuriſd. omnium iudic. & per Grammat. conſ. 74. nu. 21. vol. 2. & eſt iſta magis com-

munis, vt teſtatur Soccin. in l. à diuo pio. §. ſententiam. Rom. num. 16. ff. de iudic. Ang. Aret. conſ. 58. num. 2. vol. 2. conſiliorum Crimin. diuerſorum, & ita eſt intelligendum ſtatutum diſponentem quod Iudex poſſit de delictis procedere per inquiſitionem; quia intelligitur de commiſſis in ſuo Territorio non extra. Bald. in lege cunctos populos. col. 30. Alexan. conſil. 3. vol. 1. Ruin. conſil. 84. num. 9. vol. 4. Accuſati enim puniuntur, aut de factis, vt de furtibus, cędibuſq; aut de dictis, vt de conuicijs, & inſidis aduocationibus; aut de ſcriptis, vt de falſis, & famoſis libellis; aut de conſilijs, vt de coniurationibus, & de ſcientia Latronum, quos vel alios ſuaſionibus iuuiſſe conſtat. l. aut facta. 16. in princ. ff. de pœnis, & de pœniten. diſt. 1. capit. aut facta. Prima exceptio eſt, niſi non iniuriæ facienda, ſed emendationis cauſa fecerit dicta lege aut facta. 16. §. cauſa. ff. de pœnis. & l. 1. C. de emend. propinq. Replicatio eius eſt, niſi emendationis cauſa enormiter læſerit. dicta lege vnica. ibi. Neque tamen. & lege ſed & ſi. §. final. cum lege ſequen. ff. ad lege Aquilliam. Secunda exceptio eſt, niſi ſine dolo malo, & non certo propoſito delictum factum ſit. l. qui iniuriæ. 55. in princip. ff. de furtis. l. fraudis. 79. ff. de reg. iur. l. reſpiciendum. 11. §. delinquunt. ff. de pœnis. l. aut facta. 16. §. euentus. ff. eod. & l. fero. 108. ff. de reg. iur. & l. liberorum. 11. §. notatur. ff. de his, qui notan. infam. quia hoc caſu non ordinaria, ſed extraordinaria mitiori pœna delinquens eſt puniendus. Bart. in l. quid ergo. §. pęna grauior. num. 11. ff. de his qui not. infam. & l. 1. §. 1. numer. 1. ff. ſi quis teſtam. liber. & eſt communis ſententia, vt dicit Cæpolla conſil. crimin. 33. col. 2. ver. quod ſic probatur. Bald. in lege data opera. C. qui accuſ. non poſſ. Cyn. Bald. Ang. & Paulus de Caſtro in l. 1. ff. de legibus. Vill. C. 23. & 15. quęſt. 1. in princ. & §. cui ſententiæ; & capit. non eſt, & de pæniten. diſtin. 2. capit. ſciendum. 23. q. 5. cap. cum homo. in princ. & dicto capit. aut facta. Replicatio eius prima eſt, niſi lata culpa interuenerit, ſed reprobatur iuribus præallegatis, quibus accedit Clarus. §. fin. quæſt. 84. in princ. ver. neque ſufficeret. Vill. D. 90. l. 6. cum adit. Replicatio ſecunda eſt niſi fatua fuerit; vel craſſa ignorantia. Bald. in l. Plagij. numer. 2. C. ad lege Flauiam de Plag. ſed magis reprobatur Vill. C. 216. Soarez. C. 30. Gabriell. libr. 7. concluſ. 8. vbi etiam diſtinguitur. Replicatio tertia eſt, niſi abortionis, aut amatorium poculum dederit. l. ſi quis. 38. §. qui abortionis. ff. de pœnis. Tertia exceptio eſt, niſi per ebrietatem, vel laſciuiam quis delictum commiſerit. lege omne delictum. §. per vinum. ff. de re milit. l. reſpiciendum. 11. §. deliquunt. ibi impetus. ff. de pęnis. & l. vnica. ibi, ac temulentia. C. ſi quis Imper. maledix, & 15. quæſt. 1. capit. ſane diximus, & capit. inebriauerunt. quia talis eſt puniendus pœna extraordinaria, & ita tenent communi conſenſu Doctores, vt ait Placa libr. 1. delictorum. cap. 30. num. 1. Menciacha cap. 96. num. 31. & ſecundum Abbatem antiquum in capit. 2. de maled. quem ſequuntur communiter Doctores, teſte Grammat. ſuper conſtit. reg. fol. 113. n. 6. Soarez. B. 27. Quarta exceptio eſt, niſi mandato alterius, cui parere neceſſe fuerit, delictum ſit commiſſum. l. is damnum. 130. ff. de reg. iuris. l. libellorum. 11. §. fin. ff. de his qui notan. infam. l. ad ea. 199. ff. de reg. iur. l. non videtur. 127. ff. eod. gloſ. in l. in rem. §. tignum. in gloſ. fin. ff. de rei vendic. Soccin. conſil. 54. num. 23. lib. 4. Iaſ. dicit communem in l. de pupillo. §. nunciationem. numer. 7. ff. de noui. oper. nuncia. Boſſ. in tit. de mandato ad homicidium. numer. 12. Roland. conſ. 54. num. 6. libr. 1. Bald. conſ. 144. libr. 1. & conſ. 314. eod. vol. & conſ. 463. libr. 3. & 436. libr. 5. Gabriell. lib. 6. de clauſulis concl. 2. num. 96. cap. quod quis. 24. de reg. iur. in 6. & de conſecrat. diſtinct. 4. cap. quæris à me. in princip. maxime ſi Princeps cum minis aliquid fieri mãdauerit. Pract. Carrer. fol. 422. numer. 174. Taeg. in pract. Crimin. capit. 10. numer. 36. videtur enim facere ad ſui defenſam ne occidatur. Boſſ. de homicidio. numer. 98. in fine. Replicatio eius prima eſt, niſi delictum commiſſum ſit de atrocibus. l. ſeruus. 19. ff. de actionibus, & obligationibus. l. ſed & ſi. 17. §. ſi iuſſu domini verſ. nec in omnia. ff. de iniurijs, & eſt communis opinio, vt dicit Iaſ. conſ. 136. poſt medium. libr. 1. Duplicatio eius eſt, niſi mandanti fuit licitum; puta adulteram occidere; tunc enim etiam mandatarius excuſatur propter mandantem. l. Gracchus. 4. §. idemq; filijs. C. ad leg. Iul. de adulterijs. Vill. P. 44. Triplicatio eius eſt, niſi alius, quam filius, vel ſeruus mandantis, ex mandato fecerit, controuertitur apud Clarum in §. homicidium. ver. dubium eſt. 51. approbatur à Cępolla relato à Carrer. in ſua praxi fol. 325. nu. 113. Duplicatio ſecunda eſt, niſi mandans ſit potens; ac ſeuerus in mandatario. Grammat. voto 38.

Dupli-

Duplicatio tertia eſt, quoad pęnam ordinariam, à qua excuſatio competit propter mandatum, quamuis extra ordinem ſit puniendus. gloſ. in l. 2. C. de ſepul. viol. quam Doct. communiter approbant, vt atteſtatur Didacus ſuper 4. decret. fol. 46. nu. 7. in fine. Replicatio ſecunda propoſitæ exceptionis eſt, niſi mandatario non fuit neceſſe mandato parere. l. non ideo. 5. C. de accuſationibus. l. liber. 37. in princ. ver. quod ſi non. ff. ad l. Aquiliam. Duplicatio eius eſt, niſi id quod fecit non fuit de genere prohibitorum iuribus ſupra in exceptione propoſita allegatis. Replicatio tertia eſt, niſi hæres iuſſu teſtatoris contra legem, vel ſtatutum quid commiſerit. lege ſenatus. ff. de legat. 1. & ita tenent omnes ſcribentes communiter in lege cætera. §. fin. eod. & Iaſon. in lege iuſte poſſidet. numer. 18. & ſequentibus ff. de acquiren. poſſeſſ. In contrarium inclinauit conſulendo Laurentius Sylu. conſil. 26. numer. 17. tamen quicquid ſuadeat, non eſt à communi recedendum. Quinta exceptio eſt, niſi is qui fecit minor ſit ætate. lege fere. 108. ff. de regul. iur. lege aut facta. 16. §. perſona in fin. ff. de pœnis. l. infans. 12. ff. ad l. corneliam de ſicarijs. 15. q. 1. c. illud. §. fin. c. firmiſſime. in princ. & c. intelleximus. de delictis puerorũ. infans enim non poteſt pro delicto Criminaliter puniri d. l. infans, & eſt communis, vt dicit Placa lib. 1. delictorum c. 32. nu. 1. Replicatio eius eſt, niſi minor ætate ſit doli capax. l. impunitas. 7. C. de pœnis. declaratur. l. pupillum. 111. ff. de reg. iur. l. impuberem. 23. ff. de furtis. 15. q. 1. c. illud. §. fin. verſ. niſi rationis ſit capax. & cap. 1. de delictis puerorum, & eſt communis, vt dicit Placa in d. cap. 32. nu. 6. Replicatio ſecunda eſt, niſi minor ſit pubertati proximus, vel pubes; & doli Capax; nam vtrunq; requiritur, & ita dicit Auguſt. ad Ang. de maleſ. in verbo ſcienter, & doloſe. nu. 6. Replicatio tertia eſt, niſi minor pubertati proximus, & doli capax in commitendo; non omittendo deliquerit, hæc eſt diſtinctio Cyn. quam dicit eſſe ab omnibus approbatam Igneus. in l. 1. §. impubes. nu. 5. ff. ad Syll. quia talis minor delinquens in omittendo non punitur; ſecus in committendo. Igneus ibi ex Cyno. Duplicatio generalis propoſitarum replicationum eſt, quoad pœnam ordinariam; nam vtcumq; minor ſit doli capax, pubertati proximus, & delinquerit in committendo, vel omittendo excuſatur à pœna ordinaria, & extra ordinem punitur non impunis euadit. l. auxilium. 37. §. in delictis. ff. de minoribus. 25. annis. l. fere in omnibus. 108. ff. de regul. iur. c. 1. de delictis puerorum. ver. quamuis in eis non ita, & eſt communis opinio, vt dicit Gram. deciſ. 23. nu. 12. & Placa d. cap. 32. nu. 11. Sexta exceptio eſt, niſi Princeps; vel Auguſta delictum cõmiſerius. l. Princeps. 30. ff. de leg. vel Papa, qui non poteſt de aliquo crimine accuſari, conuinci, ac damnari etiam ſi delictum notorium, & ſcandaloſum foret, & ipſe incorrigibilis eſſet. cap. 1. de hæreticis. cum l. 2. C. eod. glo. in c. ſi quis pecunia. 78. diſtinct. & in c. non nos. 40. diſt. Moderni in c. at ſi clericis de iudicijs. Io. Nicolaus Arelatanus in tract. de hæreticis in 12. notabili. nu. 1. & ſequentibus dicit communem omnium Thelogorum. Clar. in §. fin. quæſt. 35. num. 2. & ſequen. Septima exceptio eſt, niſi magiſtratus Populi Romani; Legatus, Præſes, vel is qui reipublicæ cauſa abeſt delictum commiſerit. l. hos accuſare. 12. in princ. ff. de accuſat. l. ſi adulterium. 38. §. fin. ff. ad l. Iul. de adulterijs. diſtinguitur. l. ſi maritus. 15. §. legis Iuliæ. ff. eod. Octaua exceptio eſt, niſi is, qui crimen commiſit mortuus ſit. l. publica. 3. ff. de publ. iudic. l. defuncto. 6. in princ. ff. eod. l. 2. C. ſi reus, vel accuſator mortuus ſit. l. defunctis. 4. C. eod. 33. quæſt. 2. capit. admonere. §. & nunc. poſt mortem. verſ. nec a te poſt. & eſt communis; vt dicit Cagno. in l. pupillum qui. §. in hæredes. numer. 4. verſ. & prædicta. ff. de regul. iur. neq; mortuo accuſato tranſit in hæredes accuſatio. l. 1. C. ſi reus, vel accuſator mortuus ſit, & hanc dicit communem. Placa. libr. 1. delictorum. cap. 38. num. 2. Replicatio eius prima eſt, niſi crimen læſæ maieſtatis ſit commiſſum. l. meminiſſe. 6. in princ. C. ad l. Iuliam maieſtatis. l. poſt diui. 7. eod. 24. quæſt. 2. cap. penult. §. fin. cum c. ſequente. Gomeſ. in c. 1. delictorum. nu. 80. quia in eo poteſt procedi poſt mortem, & damnari memoria defuncti. l. fin. C. ad l. Iuliam maieſtatis, & ita tenuit glo. in §. per contrarium in verbo damnata. Inſt. de hæred. quæ ab inteſtat. deferã. quam dicit eſſe notabilem; & approbatam. Ferret. conſ. 31. num. 8. Cæpoll. conſ. crim. 17. & Ruin. conſ. 3. lib. 5. Duplicatio eius prima eſt, niſi non per duellionis reus ſit. lege vltima ff. ad legem Iuliam maieſt. ibi maieſtatis iminuta. crimen rei morte obliterari; Perduellionis autem memoriam etiam poſt mortem damnari; magna enim eſt differentia inter maieſtatis, & perduellionis Crimen, vt dixi de differentijs indiuiduorum in verbo læſæ maieſtatis, & Perduellionis crimen. &c.

Duplicatio ſecunda eſt; niſi aduerſus inferiorem Principem, vel Ciuitatem læſę maieſtatis crimen ſit commiſſum; quia in tali caſu morte extinguitur, & eſt communis; vt dicit Boer. de ſeditio. in 6. præſuppoſito. nu. 20. quem refert Gigas de crim. læſę maieſt. fol. 74. nu. 24. Alciatus conſ. 467. nu. 1. Gram. deciſ. 6. & Gigas vbi ſupra fol. 73. q. 23. nu. 1. Duplicatio tertia eſt, niſi non directo contra Imperatorem; vel Rempublicam commiſſum ſit. Gram. d. deciſ. 6. & hoc caſu ius accuſandi, & damnandi memoriam defuncti præſcribitur quinquennio. Gigas vbi ſupra fol. 73. q. 23. nu. 1. quod loco quartę duplicationis noto. Replicatio ſecunda eſt, niſi & alij eiuſdem criminis rei ſint. l. 1. C. ſi reus vel accuſator mortuus ſit, & l. ſi vt. 3. eod. quia contra viuos ius accuſandi durat. Replicatio tertia eſt, niſi ſententia viuo reo ſit lata; tunc enim quamuis appellatione pendente mortuus ſit; nihilominus iudicium propter id quod intereſt fiſci, vel alterius durat. l. 1. C. ſi penden. appellat. mors interue. diſtinguitur. l. ſi is. 3. C. eod. concordat. l. vnica. ff. eod. & l. Lucius. 9. ff. de iure fiſci, & l. fin. C. ſi reus vel accuſator mortuus ſit. Duplicatio eius prima eſt, niſi fiſci, vel alterius nihil interſit ſententiam confirmari; tunc enim etiam ſententia lata, morte rei finitur iudicium d. l. vnica; ibi, quod ſi appellatori. ff. ſi penden. appella. mors inter. concordat. l. ſi pœna. 20. ff. de pęnis. Paris de Puteo de ſyndicatu fol. 315. n. 1. & hoc eſt cõmune, vt dicit Sapia in l. imperium. nu. 7. ff. de iuriſd. omn. iudic. & omnes Doct. in d. l. imperium, & in ſpecie Curtius Iunior. n. 35. Igneus in l. 1. §. ſi ſibi manus. nu. 46. & 54. ff. ad Syllan. Boſſ. de accuſat. n. 33. Nam Crimen, & pœna morte delinquentis extinguitur. l. defuncto. ff. de publ. iudic. ſed contrarium de conſuetudine ſeruari teſtatur contra conſciſcentem ſibi mortem, Igneus in loco præallegato. nu. 21. & 42. Bald. in l. 2. nu. 2. C. qui teſtam. fac. poſſ. quem refert Marcus deciſ. 953. n. 7. Imol. in c. Rainutius n. 144. de teſta. Cagn. in l. pupillum qui. §. in hæredes. nu. 2. ff. de reg. iur. & in famoſis latronibus idem atteſtatur Imol. in d. l. imperium, prout illum refert Gigas de crim. læſæ maieſt. fol. 137. q. 33. n. 4. idem Imol. in l. defuncto. n. 1. ff. de publ. iud. & in l. 1. §. quoties. ff. de iniurijs, vt illum refert Bertacch. in verbo, cadauera, n. 3. & Ang. de maleſ. in verb. qui Iudex videns, n. 43. & Marian. in repet. c. qualiter, & quando n. 261. Gomeſ. c. 1. delictorum. n. 79. de viſu teſtatur, & ita vidiſſe ſeruari. teſtatur Boſſ. in tit. de exequutione ſententiæ. nu. 18. Duplicatio ſecunda eſt, niſi non ſpecialiter in ſententia bona ſint ablata; tunc enim quamuis ipſo iure publicatio bonorum capitalem pœnã ſequatur, & ob id videatur fiſci intereſſe, non tamen ob id cauſa appellationis mortuo reo durat. l. 3. ibi nam multum intereſt. C. ſi penden. appell. & l. 2. eod. Duplicatio tertia eſt, niſi in ſententia publicatio bonorum ſit alteri pęnæ adiecta per particulam, cum, eo enim caſu, cum publicatio bonorum ſit acceſſoria ad pœnã corporalem, extinguitur morte ſicut, & ipſa condemnatio corporalis, ita Bart. in l. 3. in fin. C. ſi penden. appell. mors inter. & hanc dicit eſſe communem Augu. ad Ang. de maleſ. in verbo, qui Dominus Iudex. n. 49. & in verbo, & eius bona. nu. 3. Triplicatio eius eſt, niſi in ſententia publicatio bonorum ſit alteri pęnæ adiecta per particulam, et; & hoc caſu etiam ſi reus moriatur pendente appellatione non extinguitur confiſcatio bonorum. Bart. vbi ſupra, & Augu. ad Ang. vbi ſupra. Soarez. A. 228. Duplicatio quarta eſt, niſi reus ſine hærede deceſſerit, tunc enim quamuis interſit fiſci propter publicationem bonorum ſententiæ ſpecialiter inſertam; tamen finitur nihilominus iudicium. l. vnica in princ. ff. ſi penden. appell. ratio eſt, quia reo ſine hærede mortuo, alia ratione eius bona ad fiſcum pertinent tanquam vacantia, & ob id quaſi confuſione obligationis tollitur iudiciũ. Duplicatio quinta eſt, niſi non ſententia lata ſit; ſed requirendus adnotatus; tunc enim reo intra annum mortuo cauſa expirat. l. 1. §. fin. ff. de requirendis reis concordat. l. 2. C. ſi penden. appellat. mors interuenerit. Duplicatio ſexta eſt, niſi intra tempus appellandi reus deceſſerit appellatione nondum interpoſita, verum in hoc variæ ſunt Doctorum opiniones, ſed tu videre potes diſtinctionem, quam tradit Angel. de maleſ. in verbo, præſente Gaio, & appellante. n. 35. Replicatio propoſita exceptionis quartæ eſt, niſi reus ante accuſatus; accuſatorem corrupit, tunc enim nihilominus poſt eius mortem cauſa poteſt retractari. l. eius qui. 29. §. plane, & ſi ff. de iure fiſci, vbi gloſ. in verbo agi poſſit. Nona exceptio eſt, niſi accuſator mortuus ſit; vel ex alia cauſa impediatur accuſationem proſequi. lege aut priuatim 10. in princip. ff. ad S. C. Turpill. lege vltima §. idem obſeruatur. C. ſi reus vel accuſator mort. fuerit. lege libellorum. 3. §. fin. ff. de accuſationibus. 2. quæſt. 8. capitulo vltimo §. fin. & eſt omnium recepta ſententia, vt dicit Placa lib. 1. delictorum.

capi-

Digitized by Google

capitulo 38. numer. 2. Replicatio eius prima eſt, niſi alius poſtea eundem reum de eodem crimine accuſare velit, Tunc enim non obſtat exceptio propoſita dicta l. libellorum. §. fin. ibi itaut liceat alij ex integro repetere reum. ff. de accuſat. concordat. l. accuſatore. 13. in princ. ff. de publ. iudic. & l. hi tamen 11. §. fin. ff. de accuſat. Bart. in dicto §. fin. d. l. libellorum nu. 6. & eſt communis, vt dicit Ant. Gomeſ. lib. delictorum. cap. 1. nu. 36. Duplicatio eius eſt, niſi poſt triginta dies elapſos alius reum velit repetere. dicto §. fin. de dicta l. libellorum, & ibi Bartol. Triplicatio eius eſt, niſi poſt triginta dies alius de nouo velit reum accuſare. Bartolus & Gomeſius, vbi ſupra. Replicatio ſecunda eſt, niſi Iudex poſtea ex officio proceſſum inſtitutum proſequi velit, ita tenet Bart. in d. l. libellorum §. fin. num. 5. & ita communiter tenetur, vt dicit Corſet. in repert. Abb. in verbo, abolitio, Ana. in cap. crimina. num. 5. ver. His autem præmiſſis de colluſ. deteg. & ita ſeruat Bart. vt atteſtatur Boſſius in tit. de inquiſit. num. 89. Decima exceptio eſt, niſi reus conſpirationem ſociorum; qua ruptis vinculis, & fracto carcere euadere conati ſunt, dixerit l. in eos 13. in fine, ff. de cuſt. & exhib. reorum. Vndecima exceptio eſt, niſi iudicium cæptum intra tempus ſtatutum non ſit finitum, tunc enim reus eſt abſoluendus l. criminales, 3. C. vt intra certum tempus crim. quæſt. termin. l. cum Titia. 18. ff. de accuſat. & ita communiter dicitur, vt atteſtatur per Salycetum, in l. qui de crimine num. 8. C. de accuſat. quem refert Capiccius deciſ. 206. num. 4. & hoc tàm de iure Canonico, quàm de iure Ciuili vt omnes concordant, vt dicit Anan. in capit. qualiter, & quando il 2. §. licet autem num. 6. ff. de accuſat.. Replicatio eius eſt, niſi procedatur ex officio, vel ſit conſuetudo in contrarium, vt in effectu eſſe teſtatur. Boſſius in tit. de inquiſit. num. 89. Duodecima exceptio eſt, niſi eadem accuſatio antea quoque in iudicium fuerit deducta; vel eiuſdem criminis nomine ſemel actum l. ſi cui 7. §. ijſdem, ff. de accuſatio. capit. de his, 6. de accuſationibus, & reus abſolutus, vel condemnatus, & eſt cõmunis, vt dicit Pract. Conradi fol. 227. num. 11. Ang. de Malef. in verbo, & ad querelam, num. 90. ita conſuluit Mantua conſ. 251. lib. 1. Ioan. de Amicis conſil. 37. in pri ma regula. Soarez, A, 28. Replicatio eius prima eſt, niſi abſente accuſatore, & cauſa nondum cognita reus in priori iudicio fuerit abſolutus l. ſi accuſatoribus 4. C. de accuſat. Replicatio ſecunda eſt, niſi prior accuſator fuerit præuaricatus, vel per colluſionem reus abſolutus, l. quod & lex, 3. §. ſi tamen poſteaquam, ff. de liber. homi. exhiben. l. 1. C. de aduocat. diuerſ. iudic. l. præuaricationis 3. in princ. ff. de præuaricat. & l. ſi quis 11. C. de accuſat. cap. vltimo de colluſione detegenda, gloſſ. in d. cap. de his. de accuſat. & eſt communis, vt ait Didacus lib. 2. reſolut. capit. 10. num. 1. ver. ſecundo tunc demum. Replicatio tertia eſt, niſi is qui poſtea accuſare volet ſuam iniuriam perſequatur; doceatque ſe accuſationem antea ab alio inſtitutam ignoraſſe, l. ſi cui 7. §. ijſdem ff. de accuſat. ita tenet gloſſ. vnica in d. capit. de his, quam dicit eſſe communiter receptam, Didacus lib. 2. reſolut. capit. 10. numero 1. ver. tertio admittenda, & in hoc caſu probabitur ignorantia per proprium iuramentum ipſius accuſare volentis, vt dicit gloſſ. in d. §. ijſdem, in verbo, doceatque quam, Doctor. ſequatur vt ait Didacus in loco præallegato. Duplicatio eius eſt, niſi aliter in contrarium de ſcientia appareat. Gomeſius libro 1. delictorum cap. 1. num. 19. in fine. Duplicatio ſecunda eſt, niſi ignorantia ſit veriſimilis, & probabilis, & ſubſit aliqua magna cauſa; adhoc vt iterum procedi poſſit dicto §. ijſdem ibi. magna cauſa. Replicatio quarta eſt, niſi ciuiliter non criminaliter ſit actum lege vnica, C. quando Ciuil. action. Crimin. præiudic. ſi enim reus fuerit abſolutus; eo quia Crimen commiſſum non fuerit, non poteſt amplius criminaliter accuſari, Cynus in dicta lege vnica in 3. quæſt. quem ſequuntur communiter Doctores, vt dicit Succin. in lege qui agnatis. numer. 3. ff. de exceptio, & eſt communis, vt ait Boſſius in titulo de ſenten. numer. 77. Duplicatio eius eſt, niſi actio Ciuilis, & Criminalis tendant ad diuerſa; tunc enim agi poteſt altera via, non obſtante; quod prius actum ſit vna, ita intelligitur tex. dictæ l. vnica, & eſt communis concluſio, vt atteſtatur Maranta in ſuo Speculo fol. 40. numer. 9. Replicatio quinta eſt, niſi reus ex alio crimine quam antea fuit accuſatus; nunc accuſetur. l. qui de crimine. 9. §. ſi tamen C. de accuſat. quod verum eſt non modo ſi talia crimina ex pluribus factis reſultent; ſed etiam ſi ex eodem facto oriantur plura crimina, & ſpecie diuerſa; poteſt enim delinquens de ipſis omnibus ſeparatim accuſari, & de pluribus quoq; puniri, & vbi de vno crimine ſit concluſum in cauſa; adeo quod ſola ſententia expectetur; erit ſuperſedendum

donec

traditus eſt, ſed poſt triginta dies abolitio ſit petita. d. l. 3. Septima replicatio eſt, niſi Teſtes qui torti ſunt abolitioni non conſentiant. d.l.3. §. quod ſi ingenuorum. Replicatio octaua eſt, niſi ſeruus reus fuerit. l. Domitianus 16. ff. ad S.C. Turpill. Replicatio nona eſt, niſi non omnium criminum; vel omnium reorum abolitio petita ſit l. 1. §. plura, ff. ad Turpill. l. vim paſſam 39. §. duos, ff. ad l. Iul. de adulter. Replicatio decima eſt, niſi cauſa non cognita abolitio ſit indulta, l. 2. in princ. C. de abolitionibus. Replicatio vndecima eſt, niſi abſente aduerſario abolitio ſit petita, d. l. 2. Replicatio duodecima eſt, niſi non pro Tribunali, ſed de plano ſit impetrata abolitio l. 1. §. abolitio, ff. eod. Replicatio decimatertia eſt, niſi non competente Iudice abolitio ſit impetrata l. 2. in princ. C. de abolit. Duplicatio generalis propoſitarum replicationum eſt, niſi quis ſuam ſuorumq; iniuriam perſequatur, vel cognatos ſuos accuſet. l. 2. §. fin. C. de abolitio. l. quamuis. 30. in princ. ibi, ſed & his perſonis, C. ad l. Iul. de adulterijs.. Replicatio decimaquarta eſt, niſi crimen ſit liquidatum, vel ſententia de eo ſit lata, hoc enim ſub generali abolitione contineri non videtur, vt notat Clarus in §. fin. quæſtio. 59. verſ. vlt. num. 13. Replicatio decimaquinta eſt, niſi abolitione generali interueniente crimen poſt eam ſit commiſſum, ita communiter tenetur, vt dicit Imola in cap. fin. nu. 11. de conſtitutionibus. Replicatio decimaſexta eſt, niſi crimen ſub ſpe generalis abolitionis ſit commiſſum. Vt tradit Gul. de Bened. in ſecunda parte cap. Raynutius, fol. 88. num. 115. & in tertia parte fol. 49. num. 38. Replicatio decimaſeptima eſt, niſi pars offenſa non remiſerit iniuriam, vt in terminis conſuluit Ruy. conſ. 60. lib. 7. maximè ſi extat talis conſuetudo, vt non concedatur abolitio, niſi prius pars offenſa remiſerit iniuriam, vt atteſtatur Boſſ. de pace, in princ. & in tit. de remed. ex ſola Clem. nu. 24. Duplicatio eius eſt, niſi Princeps ſpecialiter, & expreſſè non generaliter abolitionem alicui de aliquo crimine conceſſerit: poteſt enim Princeps remittere iniurias, & damna ſingularium perſonarum, nec eorum conſenſus requiritur, & eſt communis concluſio; à qua nullus diſcrepat, vt dicit Decius conſil. 520. nu. 5. quem refert Petrus Bellus de re militari, fol. 130. n. 20. Menciach. controuer. Illuſtr. c. 4. n. 11. Replicatio decimaoctaua eſt, niſi in ſupplicatione pro impetranda abolitione omiſſa ſint ea; quæ veriſimiliter Principem ab abolitione, ſeu indulgentia retraxiſſent; ſi ſciuiſſet, per ea quæ allegãtur ſupra in 16. Replic. Decimaquarta exceptio eſt, niſi de crimine ſit tranſactum & accuſatio ab aduerſario ſit remiſſa. reprobatur iure communi, l. vlt. ff. de præuaricator. l. 2. in princ. ff. de bonis eorum, qui ante ſenten. lege in fiſci 4. & l. eius qui 29. ff. de iure fiſci, l. tranſigere 18. C. de tranſact. & eſt communis, vt dicit Alexand. in d. l. tranſigere num. 16. quem refert Mantua ibi. num. 194. in fine, & fuit optn. glo. in l. iuriſgentium, §. ſi paciſcar. in verbo, non liceat, ver. ſed an idem. ff. de pactis, Pariſ. conſil. 150. num. 4. lib. 4. communem dicit Villapand. in repet. d. l. 22. cap. 4. num. 1. Verum de conſuetudine approbatur; Nam quandocunque fiunt paces, & tranſactiones ſuper criminibus, ſemper valent, & ſunt ſeruandæ. Clarus §. fin. quæſt. 58. in princ. & ver. ſed punctus eſt, num. 2. Replicatio eius prima eſt, niſi per inquiſitionem Iudex ex officio procedat; hoc enim caſu non obſtat tranſactio facta inter partes. Clarus d. quæſt. 58. in princ. ver. ſed de conſuetudine. Sed nouo proceſſu opus eſt, quia licet ſequuta morte accuſatoris, abolitione, vel tranſactione, poſſit Iudex accuſationem ipſam proſequi ex officio, debet tamen nouum proceſſum, & nouam inſtantiam inchoare, ex quo prima remanſit extincta, ita tenet Bart. in d. l. tranſigere, nu. 8. cuius ſententiam communem dicit Anton. Gomeſ. cap. 1. delictorum, num. 36. ver. ex quo apertè, licet ipſe teneat contrarium, & in rei veritate eum Iudex concurrat cum accuſatore inquirendo non poteſt di ei inſtantia per tranſactionem perempta, ſed durare, quam poteſt Iudex proſequi quandocumque ſecundum Angel. in d. l. tranſigere num. 7. quem ibi refert Don Anton. de Padill. num. 47. & ita de conſuetudine ſeruari teſtatur Anton. Gomeſ. loco præallegato, num. 37. in fine. Replicatio ſecunda eſt, niſi poſt captum iudicium tranſactio facta ſit, hoc enim caſu deuenitur ad condemnationem contra delinquentem perinde, ac ſi nulla pax aut remiſſio partis ſequuta eſſet, & dicit Gand. de Maleſ. in tit. de tranſact. num. 13. quod hæc eſt opinio omnium doctorum communiter, & quod ita de conſuetudine ſeruatur, quem refert Villapand. in repetit. l. 22. capit. 6. num. 5. Pract. Carrer. fol. 105. num. 379. relatus à Villa. in litera T, num. 121. qui ita in praxi obſeruari teſtatur. Vital. de Maleſic. in tit. de pace, num. 4. dicit quod in hoc concordant communiter omnes, & quod ita ſeruatur idem teſtatur Ang. in d. lege tranſi-

tranſigere, nu.10. quem refert Ana. in cap.1. numero 20. de colluſ.deteg. & dicit Alber. in ſecunda parte Statutorum, quæſt.127. quod ita communiter tenetur, & ſeruatur. Duplicatio eius eſt, niſi tale ſit delictum pro quo Iudex ex officio non poſſit procedere, ita firmat Clarus in §. fin. quæſt. 51. num.11. ver. ſed quid ſi accuſator. in fine. Sed ſi conſuetudine cum ſuper omnibus delictis poſſit ex officio procedi, vt in multis locis teſtatur idem Clarus, & in quæſtio.58.num.2.in fine. Iudex quandocunque procedere poteſt. Replicatio tertia eſt, niſi alius, quàm qui tranſegit; poſtea accuſet, & eſt communis opinio, vt dicit Felyn. in d.cap.de his, numero 3. de accuſat. vbi dicit, quod ita tenent omnes Doctores. Curtius Iunior in dicta lege transſigere. num. 34. Maranta in ſuo ſpeculo. fol. 84. numero 61. Didacus lib. 2. reſolut. capit.10. num.5. ver. nono idem. Don Anton. de Padilla in dicta lege tranſigere num. 31. Duplicatio eius eſt, niſi in contrarium adſit conſuetudo. Clarus in d. §. fin. quæſt.58. num.2. ver. & licet de iure communi tranſactio. Replicatio quarta eſt, niſi Pater in cauſa filij tranſegit, vt firmat idem Clarus vbi ſupra, numero 21. ver. quæro nunquid ibi, & re vera: Decimaquinta exceptio eſt, niſi furioſus delictum commiſerit. 3.quæſt.9. capit. indicas 15. quæſt.1. in princ. & cap.illud, §.furor, §.meas vero, cap.aliquos, cap.cauenda, ver. neque enim ſi, capit. nec is qui. §.fin. l.infans, ff. ad l. Cornel. de ſicar. & eſt frequentiori Doctorum calculo approbata ſententia, vt dicit Placa lib.1.delictorum cap.29.numero 1. ita tenet Bald.in l.furioſum.circa finem, C.qui teſtamen. fac. poſſ. & eſt communis opinio, vt atteſtatur Iaſ.in d.l. furioſum. num.8. & in l. ex facto num. 30. ff. de vulg. & in l. ſi ſeruum. numero 7. ff. ſi ex noxali cauſ. agat. Ripa in d.l. ex facto, num.73. & in l.fin. num.229. C. de reuocan. donat. Gomeſ. in §. item ſi quis in fraud. num.6. Inſtit. de actio. Mar. in lege 1. num. 58. ad leg. Cornel. de ſic. Didacus in repet. clem. ſi furioſus fol. 316. num.2. Carer. fol.365. num. 14. Cagn. in lege in negocijs numero 3. ff.de regulis iuris, Menciach.controuer. Illuſt. cap.96.numero 31. Duenas regula 259. Apoſtilla ad Decium in dicta lege in negocijs num.3. Guliel.de Benedic. in ſecunda parte, cap. Raynucius fol.45. num.25. in fine. Decimaſexta exceptio eſt, niſi quis per cæcitatem delictum cõmiſerit, approbatur, & diſtinguitur cap.illud, §.ſed obijcitur.15.q.1. Decimaſeptima exceptio eſt, niſi animal Brutum delictum commiſerit, 15.quæſt.1.capit.firmiſſimè §.animalia enim, quia merum Imperium non exercetur in Beluas, & eſt communis, vt dicit Sapia in lege Imperium num.6. ff. de iuriſdict. omn. iudic. Replicatio eius eſt, niſi homo cum Beſtia ſe carnaliter commiſcuiſſet. Clarus in §. fornicatio. ver. cum animali. Decimaoctaua exceptio eſt, niſi crimen commiſſum ſit vulgare, & vſitatum 23. quæſt.4. cap.ſi quis poteſtatem, §. fin. cum capit. ſequente, Turp. opin. 96. numero 4. Vill. C. 182. Gabriel. lib.7. concluſ.8. numero 17. quod intellige in hoc ſeculo. Turp. vbi ſupra numero 5. Decimanona exceptio eſt, niſi non conſtet de Crimine an ſit commiſſum. Craſſus inter conſilia crimin. diuerſorum conſil.99.num.7. ver.ſecundo etiam lib.1. eſt enim vulgaris, & tuta concluſio, quod ante omnia debet Iudici conſtare de delicto; quæ colligitur ex text. in vulgata l.1.§. item illud ff. ad Sillan. quem textum ſciunt omnes, vt dicit Boſſius in tit. de delicto. nu.2. Replicatio eius eſt, niſi ad inquirendum denunciatio facta ſit; tunc enim inquirendum eſt, quamuis de crimine nondum conſtet. Clarus in §. fin. quæſt.4. numero 2. & 3. Duplicatio eius eſt, niſi crimen ſit facti permanentis, vt homicidium, incendium, & ſimilia. Clarus vbi ſupra, d.num. 3. & ſequentibus. Vigeſima exceptio eſt, niſi reus probet delictum ipſum non fuiſſe commiſſum; idque per euidentiam rei; puta ſi homo, qui dicitur occiſus, exhibeatur viuus, vel Domus, quæ dicitur combuſta reperiatur illæſa, vel huiuſmodi. Bald.in l.ſi quis teſtibus. in finem, C. de teſtibus, quem refert Ang. de Malef. in verbo comparent, & produxerunt inſtrumentum pacis num.33.& Pract.Carrer. fol.558.num.96. Idemque ſi delictum, quod commiſſum fuiſſe dicitur; ſit per rerum naturam impoſſibile. Vigeſimaprima exceptio eſt, niſi quis dormiendo delinquat, puta hominem interficiat, vel huiuſmodi, non enim erat tempore delicti compos mentis, ideo tanquam de furioſo videtur iudicandum, Bart.in l.penult. ff. ad l.pompe.de Parric.& eſt communis opinio, vt ait Didacus in repet.clemen. ſi furioſus fol.310.num.6. Placa lib.1. delictôrum, capit.31. num.3. Replicatio eius eſt, niſi alias tali dormienti ſæpe talia euenire ſolerent, vt ſcilicet è lecto ſurgere, & enſem euaginare, vel ſimilia facere, & non præcauit claudendo hoſtium, quia hoc caſu diceretur eſſe in culpa, & ideo deberet pœna extraordinaria puniri iuribus pręallegatis. Vigeſima-

ſecunda

ſecunda exceptio eſt, niſi per ignorantiam, vel errorem quis crimen commiſerit. Clarus in §. fin.q.6.n.11. Vigeſimatertia exceptio eſt, niſi delictum fuerit authoritate magiſtratus ab aliquo commiſſum, l.non videntur 127. ff. de reg. iur. Ioan. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de conſtit. §.1. colum.penult. Hoſtien.in capit.1. eod. Bart. in l.omnes popull ff.de iuſtit. & iure, cum alijs quos cumulat Viuius opin. 770. incipien. ſtatutum diſponens, in princ. Replicatio eius eſt, niſi inualidum fuerit decretum magiſtratus. Vigeſimaquarta exceptio eſt, niſi vi metusvè cauſa delictum fuerit commiſſum; metus enim inſtantis periculi, & mortis excuſat delinquentem à capitali pæna, ideoq; ſi quis Tirannus, aut potens, dicat alicui non potenti, occidas talem, alias occidam te, & ille reperiretur conſtitutus in huiuſmodi periculo, & calamitate, quod ſi eius iuſſum non adimpleret mitteret minas ad effectum, tunc ſi aliter euadere non poſſet vitam ſuam, niſi occidendo, excuſatur ſi occidat, nec vtique aliqua pæna punitur propter mortis periculum, ſecundum Bald. & Alexand. in l.liber homo, ff. ad l.Aquiliam & Floria. ibi in princ. & in lege quod dicitur, ff.eod. & in l.1.ff.de ſicar. Petrus & Cyn. in l.ſcientia, §.qui cum aliter, ff. ad l. Aquiliam Bald.in l.1.quæſt.2.C.vnde vi.in l.ſeruos, C.ad l.Iuliam de vi. & in cap.1. §.iniuria, col.fin. de pace tenen. Gand.in rubr.de pænis.colum.penult. Gloſſ.in l.ſi familia communis, in ver. etſi ſeruus, ff.ſi fam.fur.ſec.dic. Capolla caut.4. & 40. Ioan.de Lig. in tract. de Bello fol. 125. Felin.in cap.ſignificaſti.il 2.circa finem.de homic. Curtius conſ.20. Iaſon. in §. mitius, col.antepenult. inſt.de actionibus. Decius conſ.336. & in regula velle non creditur, ff. de reg.iuris, & in l.quod iuſſu, eod. & in l.vt vim, ff.de iuſtit. & iure vbi ſcribit iſtam eſſe cõmunem. Marſ. conſil. 25. Corſettus in ſingul. in verbo, metus, hanc fatetur communem, Grãmat. voto 28. Bolenc.in repet.l.capitalium, §.famoſos.num.200. ff.de pænis. Vigeſimaquinta exceptio eſt, niſi quis iuſto dolore motus delictum aliquod commiſerit; hoc enim caſu contra talem delinquentem pæna eſt temperanda. Text.eſt in l.ſi quis in graui, §. maritus ff. ad Syll. & in l. ſi adulterium, cum inceſtu, §. Imperator ff. de adulter. & dicit Afflict.ſuper 3.parte conſtit.Regni. rubr.46.num.1.quod ſæpius vidit ita fuiſſe practicatum tempore Regis Ferdinan. primi exemplum poni poteſt in marito occidente vxorem deprehenſam in adulterio. Clarus in §. homicidium, ver.ſed quid dicendum, Alexand. conſil.103.num.13. ver.& dato quod comes lib.1. & ita practicatur, vt ait Blanc. in pract. Crimin.fol.139. num.8. Vigeſimaſexta exceptio, niſi clam, vel palam delictum fuerit commiſſum; Nam ſi delictum eſt ex illis, quę ex ſui natura poſſunt eſſe licita, & illicita, vt ſunt contractus, qui regulariter liciti ſunt, ſed in aliquibus caſibus prohibentur, puta Tutoris cũ Pupillo, vel huiuſmodi, & tunc magis punitur, qui ea clam committit; quam qui palam: Nam ex quo illud clam facit præſumitur ſcire illud illicitum eſſe, & ideo non excuſatur. Si vero delictum eſt ex ijs, quæ de ſui natura ſunt ſemper illicita, vt eſt blaſpemia, furtum, homicidium, & huiuſmodi, & tunc plus punitur, qui ea palam committit, quam, qui clam, & hæc eſt communis diſtinctio, & reſolutio Doctorum, vt dicit Gomeſ. in §. ex maleficijs num.21. inſt. de actionibus ſubdens non eſſe ab ea in conſulendo, & iudicando recedendum. Vigeſimaſeptima exceptio eſt, niſi ſenex ſit qui delictum commiſit, non enim pæna ordinaria erit puniendus, ſed mitiori. Ita dicit gloſſ.in l.ferè in omnibus circa principium ff.de reg.iur. & hæc eſt frequentiori calculo recepta ſententia, vt dicit Placa lib.1. delictorum cap.32.num.13. in fine. Replicatio eius eſt, niſi crimen à ſene commiſſum ſit de atrocioribus iuribus allegatis. Vigeſimaoctaua exceptio eſt, niſi quis per iracundiam delictum commiſerit, ſecundum Iaſ. in l.ſi duo Patroni, §.ſi quis iurauerit.el primo numero 1. ff. de iureiuran. quod ita ſolet communiter dici, vel ſaltem (ſecundum omnes) mitius puniri debet, & poteſt poni exemplum in eo, qui calore iracundiæ blaſphemauit, eſt enim mitius puniendus ſecundum Abbatem antiquum in c. 2. de maled. quem Doctores ſequuntur, vt dicit Grammat. ſuper conſtit. Regni fol.113. num.5. Replicatio eius eſt, niſi aliunde quam à iuſta cauſa proueniat ira, ex qua delictum fuit commiſſum, hoc enim caſu in nihilo delinquentem excuſat. & hæc eſt communis opinio, vt atteſtatur Menciach.controuer. Illuſtr.cap.18.nu.29. Duplicatio eius eſt, niſi non facto, ſed verbis contumelioſis ex iniuſta cauſa iratus delictum cõmiſerit, hoc enim caſu mitius punitur, vt teſtatur Afflict. ſuper 3. parte conſtitutionum Regni rubr.54.num.6. Vigeſimanona exceptio eſt, niſi quis per Amorem delictum aliquod commiſerit, cum teſte Platone in Phedro ſit Amor furoris ſpecies, hac ratione mitius puniendus videtur, qui propter amorem deliquit, & dicit Caſſaneus ſuper

per

per conſuetud. Burgund. fol. 39. num. 13. quod in facti contingentia vidit excuſari propter amorem quandam mulierem, quæ receptauerat res furatas ab Amaſio, fuit etiam abſolutus quidã, qui fecit ſortilegia propter amorem; vt teſtatur Clarus in §. hæreſi. ver. ſucceſſiuè quæro, ſed ſecundum Grammat. in deciſ. 36. hoc non profuit illis nobilibus Neapolitanis, qui poſuerunt ſcalas ad Domum Amaſiarum ſuarum, qui iuſſu Viceregis fuerunt decapitati. Non ita fecit Piſiſtratus Rex Athenienſium, qui cuidam nobili Iuueni, qui eiuſdem Regis filiæ amore accenſus eam deoſculatus fuit, libenter, ac patienter pepercit, etſi vxor vindictam ab eo inſtantiſſime efflagitaret, de quo Dantes in purgatorio Cantilena 15. ibi.

Indi m'apparue vn'altra, con quell'acque
Giù per le gote, che'l dolor diſtilla,
Quando per grã diſpetto, in altrui nacque:
E dir, ſe tu ſei Site della Villa
Del cui nome, ne' Dei, fù tanta lite,
E onde ogni ſcientia diſfauilla,
Vendica te di quelle braccia ardite,
Ch'abbracciar noſtra Figlia, ò Piſiſtrato:
E'l Signor mi parea benigno, e mitẽ,
Riſponder lei, con viſo temperato,
Che farem noi, à chi mal ne deſira,
Se quei, che ci ama, è per noi condennato.

De forma accuſationis & modo procedendi, ac cuſtodia Reorum. Cap. II.

QVi aliquem de aliquo maleficio, crimine, ſeu delicto coram Senatore, ſeu illius Iudice maleficiorum, accuſare vult; teneatur ſuam accuſationem dare in ſcriptis, in qua locus, tempus, & qualitas perpetrati delicti contineatur, & abſque eo quod ſe in accuſatione ſubſcribat, iuret coram Iudice, ſe credere accuſationem eſſe veram, & non calumnioſam: & in ipſa accuſatione nomina Teſtium, quos putat de delicto informatos, non plus numero quàm decem, deſcribat; vltra quos, alios Teſtes producere non poſſit: Iudex tamen ex ſuo officio, ne delicta remaneant impunita, aut per colluſionem occultentur, poſſit etiam poſt publicationẽ Teſtium, alios, & quotquot ſibi videbitur ſuper accuſatione prædicta, & contentis in ea, recipere: qua porrecta, reum citari, aut moneri faciat ſuper dicta accuſatione ſeu querela, cum comminatione, quòd ſi non comparuerit de & ſuper eo delicto, pro confeſſo reputabitur, & condemnabitur; eoque ter citato, ſiuè perſonaliter, ſiuè domi copia dimiſſa, & contumace exiſtente, iterum eodem modo & in ſcriptis ad audiendam ſententiam citetur, & illius contumacia accuſata, ad ſententiæ diffinitiuæ prolationem & diffidationem, iuxta delicti qualitatem, procedatur: & hæc de ciuibus & habitantibus in Vrbe, & circa eam per milliaria tria intelligantur. Qui verò extra Vrbem in Vrbis diſtrictu, & vltra dicta tria milliaria ab Vrbe, forum in Vrbe vel ratione delicti, vel territorij, aut perſonæ ſortiuntur, citentur edicto Senatus cum inſerto tenore accuſationis ſeu querelæ, quatenus infra terminum dierum viginti vel alium Iudicis arbitrio pro peremptorio aſſignandum (habita diſtantiæ locorum, perſonarum, & delicti ratione) debeat coram ipſo Iudice comparuiſſe, & accuſationi ſeu querelę reſpondiſſe cum comminatione, quòd eo termino elapſo, pro confeſſo habebitur, & tanquam confeſſus contra eum ad ſententiam & diffidationem procedetur. & hæc executio citationis fiat, vt in ciuilibus cauſis de citandis edicto Senatus dictum eſt: quo contumace exiſtente, iterum per affixionem ſchedulæ ad valuas curiæ affixæ, ad ſententiam ad primam diem citetur, illoque contumace exiſtente, ad ſententiam & diffidationem, vt ſupra, procedatur. Vagi autem, & domicilium non habentes, citentur ad valuas Palatij, affixa copia citatorij edicti, vt dictum eſt, & ibi etiam copia dimiſſa, vt facilius ad eorum notitiam poſſit citatio deuenire. Quòd ſi reus prædictus ante ſententiam cõparuerit, Iudex faciat eum per ſe ipſum accuſationi, ſeu querelæ reſpondere; qua reſponſione habita, ſi reus de eo delicto accuſetur, pro quo de iure vel ex forma Statutorum pęna pecuniaria imponenda venit, Iudex eum, præſtitis idoneis fideiuſſoribus, vſque ad ſummam per eum taxandam relaxet: Quòd ſi in defectum ſolutionis pecuniariæ pœnę, corporalis veniat imponenda, vel etiam corporalis pro pecunia redimi poſſit; tunc niſi reus idonea pignora, aut pecuniam in Camera depoſuerit, quæ pro pęna & intereſſe partis ſufficiat, carceribus mancipetur, in quibus diligenter cuſtodiatur, vſque ad totalem & finalem cauſæ expeditionem. Vbi verò pœna corporis afflictiua, ſiuè ea ſit à Statutis aut à lege præciſè taxata, ſiuè Iudicis arbitrio relicta, veniat imponenda; tunc nullatenus reus pignoribus aut cautionibus com-

committatur, ſed omnino in carceribus cuſtodiatur, vſque ad finalem cauſæ deciſionem. Prædicta autem confeſſione aut negatione ſecuta, & prædictis impletis, ad iuſtificationem & impugnationem dictæ accuſationis ſeu querelæ partibus aliquo competenti termino ad probandum præfixo procedatur. Iudex autem qui in prædictis & eorum quolibet negligens, aut remiſſus fuerit, pęna quinquaginta aureorum in ſyndicatu puniatur, & intereſſe parti læſæ reſarciat.

De forma accuſationis, & modo procedendi, ac cuſtodia Reorum. Cap. 2.

Gloſſa.

Idem modus, & forma accuſationis datur in lege libellorum, 3. vbi gloſſa, ff. de accuſatio. Sola ſubſcriptio accuſationis de qua in lege ſi cui. 7. ff. eodem in lege in cauſis 16. C. eodem in lege accuſationis 17. C. eodem hoc præſenti ſtatuto eſt ſublata ibi abſque eo quod ſe in accuſatione ſubſcribat. Ad inſtar accuſatoris; qui ſuam ſuorumque iniuriam proſequitur, & Mariti accuſantis vxorem de adulterio, qui de iure communi accuſationem ſubſcribere non tenebantur lege de crimine 12. C. de accuſatio. lege quamuis 30. §. in primis, C. ad leg. Iuliam de Adulter. licet hodie de iure authenticorum Maritus ſe ſubſcribat, §. ſi de adulterio. Nouell. conſtit. 117.

Iudex tamen ex ſuo officio; *ſecuta accuſatione iuxta hic traditam formam Iudex debet requirere, & adnotare Reos, ita etiam dictat textus in lege 1. ff. de requir. reis, & in lege 1. C. eodem in lege abſentem, vbi gloſſ. & Bald. C. de accuſatione & facere eos apprehendere ſi adſint, & delictum id exigat, §. cæterum Nouell. conſtitut. 134. lege 1. §. fin. ff. de receptor. & apprehenſi ſunt cuſtodiendi, l. 2. §. fin. C. de exhiben. reis l. 2. ff. de cuſt. rer. vbi gloſſ. Niſi forte ſatisdederint iudicio ſiſti l. Diuus. 3. ff. eodem. lege ſi grauius. C. de dignitat. vel niſi fortè abſoluti, ſeu condemnati pœnam fuerint l. de his, C. de cuſtodien. reor. l. rectores 24. C. de pęnis, & eorum cuſtodia ſpectat ad Commentarienſem, & eius Adiutorem lege ad Commentarienſem, C. de cuſtodien. reor. Nec Tironi, nec vni, ſed duobus ad minus eſt cuſtodia reorum committenda lege non eſt 14. ff. de cuſtod. reor. Qua autem cuſtodia Reus ſit cuſtodiendus, eſt in arbitrio Iudicis lege 1. ff. eodem ſi graue crimen ſit Reus eſt in carcerem cuſtodiendus dicta lege 1. & lege 2. C. eodem, & debent cuſtodes in carcere ſeparare mares à fœminis lege quoniam 3. vbi gloſſ. Baldus & Salyc. C. de cuſtodien. reorum, & ſingulis triginta diebus debent inquirere perſonarum numerum, delictum, ordinem, & ætatem, & Iudici deferre, lege de iis, vbi gloſſ. & Bald. C. de cuſtod. reor. Debent etiam eos humanè tractare, eiſque victum; & ſtratum dare, lege Iudices 9. C. de epiſcop. audien. lege ſi victum 34. ff. de re iudicatum. Ferrum vero, & venenum prohibere, lege carceri 8. ff. de cuſtodien. reor. & curare debent, ne ſine vinculis cuſtodiam agant, Nam ſi cuſtodia euaſerint Cuſtodes punientur, lege ad commentarienſem, C. eodem. lege cuiuſque 4. §. penult. ff. ad leg. Iuliam Maieſtat. lege ſi quis 38. §. Miles, ff. de pœnis, lege Milites 12. ff. de cuſtodien. reor. & lege non eſt 14. ff. eodem. Illi enim qui carcere effracto, vel cuſtode occiſo euaſerunt ſunt capite plectendi, lege in eos, 13. ff. de cuſtodien. reor. lege 1. ff. de effract. lege ſi quis 38. §. miles ff. de pœnis, lege milites 13. §. eius fugam, ff. de re milit. dicta lege non eſt facile 14. §. ſed ſi cuſtodia, ff. de cuſtodiend. reor. lege prima, §. illud etiam, C. eodem, & non ita facile à Magiſtratu cuſtodia eſt dimittenda, lege ne quis 10. ff. eodem. Nullus enim reus in iudicio exhibendus eſt, niſi de exhibitione Iudex ipſe pronunciauerit, & id ſpectat ad commentarienſem, lege quarta ff. eodem, & Reus in vna cauſa exhibitus, non recipitur Reus in alia, niſi ex hoc temporalis actio in periculum cadat, lege ſecunda, §. fin. vbi gloſſ. & Bart. ff. de cuſtodien. reorum. In reatu autem conſtitutus bona ſua poteſt adminiſtrare, eique debitor rectè bona fide ſolut. l. aufertur, §. in rectu, ff. de iure fiſci de qua re latè ſupra lib. primo, capitulo 115. Niſi Reus ſit in fuga, & eius bona ſint adnotata, vel niſi reus repetundarum vel Maieſtatis ſit, lege vltima in fine, ff. de requir. reis lege ex iudiciorum, 20. §. adeo vt, ff. de accuſation. lege quisquis 5. §. emancipatio, C. ad leg. Iuliam Maieſtat. & ſunt rei de loco ad locum commiſſi delicti remittendi, lege vltima, C. de accuſatione, lege ſolent, 7. ff. de cuſtodiend. reorum, lege non dubium, 11. ff. eodem. lege deſertorem, ff. de re milit. lege prima, C. vbi de crimin. agi opor. lege ſi cui, §. eidem Imperator. ff. de accuſation. lege ſi dum, 12. C. ad leg. Iul. de Adulter. quomodo autem ſint audiendi Rei, & quæ dilationes ſint eis*

concedendæ tradit textus in lege vnius 18. §. cogniturum, ff. de quæſtio. Quando autem, & quibus præſentibus ſententia ſit ferenda, & de abſente, & indefenſo non damnando tradit. text. in lege eos qui 6. §. fin. C. de modo mult. in lege prima, C. de requir. reis. lege ſi vindicari 20. C. eod. l. cum reis, C. de pœnis l. abſentem, ff. eod. l. abſentem, C. de accuſ. l. inter. 10. ff. de publ. iudic. l. accuſatore 13. §. fin. ff. eodem lege ſi quondam, C. ad l. Iuliam de adult. Sed apparitores perfidi quamuis abſentes ſunt damnandi. l. ne diu 21. C. de pœnis. Et quando plura crimina ex eodem facto naſcuntur, & à diuerſis deferuntur, non licet Iudici ſeparatim de vno crimine ſententiam ferre, priuſquam pleniſſima examinatio ſuper alijs quoque criminibus fiat, l. qui de crimine 9. in fine vbi gloſſ. & Salicet. C. de accuſat. Debet tamen Iudex ſecundum apertas probationes, & luce meridiana clariores, & ipſius Rei confeſſiones iudicare l. ſciant cuncti 25. C. de probat. vbi glo. Bald. & Salicet. l. abſentem 5. §. 1. ff. de pœnis, l. qui ſententia 16. C. eod. & veteris iuris authoritas non permittit de ſe confeſſos, de aliorũ conſcientiâ interrogari; Nemo igitur de proprio crimine confitentem ſuper aliena conſcientia ſcrutetur, l. accuſationis 17. §. fin. C. de accuſat. vbi gloſſ. vlt. Bart. & Bald. C. de accuſatio. hoc declarant. Sed modernorum Iudicum peruerſitas introduxit contrarium, quod paſſim adeo ſeruatur, vt non poſſit amplius ad obſeruantiam iuris retrahi. Sententiæ ad clamorem Populi non ſunt ferendæ, quandoque enim noxium crimine abſoluit; quandoque innocentẽ condemnari deſiderat, vt fecerunt Iudei de Baraba, quem nocentem voluerunt dimiſſum, & de Ieſu Chriſto, quem innocentem voluerunt condemnatum, & crucifixum, glo. Bald. & Salycet. in l. decurionum 12. C. de pœnis.

Teneatur ſuam accuſationem. *In ſcriptis etiam de iure eſt danda accuſatio, in qua locus, tempus, & qualitas commiſſi delicti eſt inſcribenda, niſi illa leuia ſint, vel ſucceſſiua, d. l. libellorum vbi gloſſ. Bart. num. 16. & alij ff. de accuſat. Aleiat. in l. edita, num. 29. C. de edendo, vbi Purpuratus ver. ſexto in leuibus Roman. in conſ. 195. num. 8. Rota diuer. in deciſ. 431. num. 1. & 2. par. 1. Barbat. in l. Leuia. 6. ff. de accuſatio. & dum exigit iuramentum calumniæ ab accuſante ibi. iuret &c. concordat cum conſuetudine totius Italiæ; qua accuſator tempore quo offert libellum accuſationis tenetur iurare de calumnia. Bart. in l. 1. num. 6. C. de iur. calum. Aug. ad Ang. de Maleſ. in verbo, & ad querelam, ſub num. 4. Mantua in l. tranſigere, ſub num. 23. C. de tranſact. Alberic. in l. libellorum, num. 11. ff. de accuſat. Curt. ſen. de iuramen. calum. in princ. nu. 2. & quod præmiſſa de neceſſitate facere debeat accuſator probat, verbum illud teneatur; quod importat præceptum, cui de neceſſitate eſt parendum clement. exiui de paradiſo, de verb. ſignific. §. plebiſcitum. inſtit. de iuſt. & iure. Pariſ. in conſ. 19. nu. 132. lib. 2. & poteſt accuſator deſcribere nomina teſtium in accuſatione, quos putat de delicto informatos, non plus numero decem, in cauſis ciuilibus ſeptem, ſupra lib. 1. cap. 73. Hos teſtes nominatos debet examinare Iudex, & alios & quotquot ſibi videbitur ex officio poterit interrogare, ſed ab omnibus debet recipere quod deponunt, tam pro reo; quàm contra Reum; & aliter faciendo deficiunt in eorum officio, & habebat Deum vltorem. Poſt habitas informationes ad procedendum ſufficientes, iuxta delicti qualitatem citatur Reus, vel committitur captura illius, vt docent criminaliſtæ omnes poſt quos Clarus in §. fin. quæſt. 31. num. 15. & ſequen. & quæſt. 28. per totam, dicit capturam ſtatim poſt porrectam accuſationem, ſi delictum ſit graue, ex quo accuſatus veniat corpore plectendus, eſſe committendum per conſ. 328. Pauli de Caſtro. lib. 2. quod tamen reprobat Ang. de Caſtro inter conſilia Criminalia diuerſorum conſ. 94. num. 2. lib. 1. & Clarus dicit, quod ante capturam Iudex debet habere aliqualem informationem poſt accuſationem porrectam ibi ſub num. 2. ver. & ideo dic, quod idem diſponit hoc ſtatutum ibi, & in ipſa accuſatione, & in §. vbi vero. Vbi vero capturæ locus non ſit, eſt Reus legitimè citandus etiam de iure communi, alias omnia erunt ipſo iure nulla, gloſſ. fin. in l. ſi accuſatoribus, C. de accuſat. Rolandus in conſ. 68. num. 14. lib. 2. clemen. paſtoralis de re iudic. Socein. in conſil. 87. num. 19. lib. 3. conſ. 164. nu. 16. lib. 2. cum alijs citatis per Clarum in d. §. fin. q. 31. nu. 1. & 2.*

De cautione ab accuſare volentibus præſtanda, & pœna eorum, qui delicta non probauerint. Cap. III.

SI quis accuſauerit aliquem de delicto, pro quo pœna capitalis ad mortem imponenda veniret; non ante audiatur, quàm per idoneos fideiuſſores cauerit ſe quingentos aureos Cameræ ſoluturum, & de ſtando tot diebus in carceribus, quot reus ſteterit, ſi in

accu-

accuſatione ſuccubuerit. Si vero aliqua alia corporalis pęna quàm mortis;tunc cautio prędicta de ſoluendo ducatos auri centum, & de ſtando in carceribus, vt dictum eſt, præſtare debeat: ad quas pœnas eo ipſo condemnatus intelligatur, quòd reus fuerit abſolutus; & nihilominus parti ad intereſſe teneatur, & ſtatim pro dictis pęnis contra ipſum & fideiuſſorem executio fieri poſſit. Si vero accuſare voluerit de exceſſibus pro quibus pecuniaria pęna, ſiue principaliter, ſiue in ſubſidium imponenda eſſet; tunc nec etiam audiatur, niſi dederit idoneos fideiuſſores de ſoluendo medietatem pęnæ, in qua accuſatus condemnandus veniret, abſque aliquo beneficio pacis aut conſeſſionis; ad quam pęnam cenſeatur eo ipſo condemnatus,quòd aduerſarius fuerit abſolutus, & ſtatim contra ipſum & illius fideiuſſorem executio fieri poſſit: & nihilominus parti ad intereſſe teneatur, & Iudex aliter eum ad accuſandum admittens, de ſuo teneatur in ſyndicatu.

De cautione ab accuſare volentibus præſtanda, & pœna eorum, qui delicta non probauerint. Cap. 3. Gloſſ.

Et de iure communi ſimilem cautionem accuſatores praſtare tenebantur, lege ſi cui 7. in princ. vbi glo. ff. de accuſat. l.qui crimen, 3.C. qui accuſa. non poſſ. vbi gloß. Bart. & Bald.in princ.& ſe obligabant ad pænam talionis, vt ibi gloſſ. & Doct. Sed pęna talionis vſu ſublata eſt, & hoc ſtatutum, quoad carcerationem ſeruat pænam talionis; quoad alias pænas loco talionis exigit ab accuſatoribus ſummas diuerſas pecuniarum; ſecundum qualitatem delictorum, vt ibi in princ. & in §. ſi vero, & ſimilitudine cuſtodia, & carceris accuſati patiebantur de iure communi accuſatores, ſi calumnioſi apparuerant, l. accuſationis. 17. C. de accuſat. l.2. §.fin. C. de exbib. reis.

Accuſatorum enim temeritas tribus modis detegitur, & tribus pænis, de iure communi ſubijcitur, Aut enim calumniantur,aut prauaricantur, aut tergiuerſantur. Calumniantur ſi falſa crimina intendunt, atque proponunt l.1. ff. ad S.C. Turpill. ſi non probant quod proponunt d.l.1. §.calumniatoribus, l. qui non probaſſe 3.C. de calumniatoribus l.ab accuſatione 6. §. fin. ff. ad Turpill. & eadem pana ſunt calumniatores puniendi, qua eſſent puniti Rei, ſi fuiſſent damnati l. vlt. C. de calumniatoribus l.non prius 7. C. eod. l.accuſationi 17. C.de accuſat. vbi gloſſ. Bart. & Bald.l.ſi quis 7. C. ad l. Iul. de vi publ. & non tantum delator punitur ſi non probauerit, ſed & mandator, quem delator ipſe debet exhibere, l. non tantum 24. ff. de iure fiſci. Calumnia punitur pana legis Rhemia Reo prius abſoluto ſi accuſator inexcuſabilis ſit.l.1. §.calumniatoribus, ff.ad Turpill. glo. in cap. 2. de calumn. Abbas in cap. calumniam, num.2. de panis, cum allegatis per Clarum in §. fin. quaſt.62. num. 6. & excuſatur quando habet pro ſe aliqua euidentia indicia, licet ſuam accuſationem non probauerit plenè. Abb.in conſ.78. num.1 .lib.1. quod fuit etiam de mente Bart. in l.cum quidam, §. quod dicitur, num.3.ff.de acquireu.hareedit. Guido Papa, deciſ.446. Vox publica. num.1. Clarus vbi ſupra, num.8. Prauaricantur quando vera delata crimina abſcondent, & colludunt cum Reo per eos accuſato. l.1.in princ. §.prauaricari, & §. prauaricator, & §.prauaricatorem, ff.ad Turpill. l.prauaricatores 212. ff. de verb.ſignif. & huius Iudicij diuiſionem tradit text. in l.prauaricationis, ff. de prauaricator. Huius autem criminis pœna eſt extraordinaria, l.2.l.ab Imperatore 6. ff. de prauaric. Verum ſi accuſator prauaricationem non probauerit efficitur infamis, l.1 .in fine, C. de Aduoc. diuer. iudic. Reus prauaricationis damnatus ſit infamis, & poſtea ex lege amplius non accuſat l.ſi is 4. & l. accuſator 5.ff.de prauaric.& in propoſito ſcias quod Oldradus triſticia cuiuſdam criminis prauaricationis obijt, vt dicit Paul. de Caſtro. in l.1. in vltimis verbis, C. de Aduoc. diuer.iudic. refert Nun auis de los corregidores, fol. 34. colum.2. ver.conſilo. Tergiuerſantur ſi in vniuerſum ab accuſatione deſiſtunt, ſi cum Aduerſario de compoſitione criminis loquuntur, ſi intra praefinitum tempus accuſationem non proſequuntur, vel ſe abſentant, l.1.§.1.ff.ad Turpill.l.res qua. §. fin. ff. de iure fiſci, l. in Senatus Conſultum. 15. ff. ad Turpill. l.ab accuſatione. 6. ff. eodem l.qui explicandi 10. C. de accuſat. d.l. ab accuſatione, §.deſtitiſſe, & l.1.& 2.C.vt intra certum tempus crimin.quaſt.termi.& tunc ex S.C. Turpilliano pana quinque librarum auri tenentur. lege 3. §.fin.ff.de prauaric.qua pana tenentur etiam fideiuſſores, & illi qui accuſatorem ſubmiſerunt, inſtigarunt, inſtruxerunt, aut ei mandarunt, lege prima, vbi gloſſa, & Doctor. ff. ad Turpillian. & §. incidit, lege in Senatus 15. ff. eodem. lege ſeruus, 34. §.finale, ff.de penis. Puniuntur etiam quarta parte

bonorum. lege 1. C. vt intra certum tempus. Item exilia ſi perſona ſit humilis. lege 2. C. eodem. Item extra ordinem, & ſumptus reſtituere coguntur. lege qui crimen. §. ſin vero. C. qui accuſ. non poſſ. l. 2. in fin. C. ad Turpill. & vbiq; gloſſæ, & Doct. Interdum, & grauius quam Turpilliani pœna puniũtur. l. abſentem. §. in accuſatorem. ff. de pœnis. Sed quatenus attinet ad calumniam, quia abuſu non punitur, ius cõmune, & ſtatutum in hoc non habet Iudices obſeruatores, ideo multi ſunt prompti ad accuſandum, in graue accuſatorum damnum; certi impunes licet calumnioſi euaſuri.

De abolitionibus. Cap. IV.

NVllus accuſationem à ſe inſtitutam, deſtituere neque eam aboleri petere poſſit, ſed ad illius effectualem proſecutionem procedere teneatur: alioqui pœnam iuris incurrat; exceptis caſibus infraſcriptis, videlicet, de verbis iniurioſis, de damno dato, de contemptu mandati, de turbata poſſeſſione, de inueſtimento fracto, & vbi vxor de adulterio à viro accuſata fuiſſet, quò ad vxotem tantum, non quò ad adulterum.

De abolitionibus. Cap. 4. Gloſſ.

Abolitione legitimè petita, vel interueniente, ſi deſiſtit accuſator non dicitur tunc tergiuerſari. l. ſi interueniente. 52. ff. ad Turpill. l. 2. §. niſi forte. C. vt intra certum tempus. l. abolitio. 8. cum ſequen. ff. ad Turpill. Poſſunt enim accuſatores de iure cõmuni, præterquam in crimine læſæ maieſtatis, Patriæ expugnatæ Peculatus, & ſimilibus abolititionem priuatim petere. dicta lege 8. cum ſequen. ff. ad Turpill. lege fallaciter. 3. §. fin. C. de abolit. lege nemo. C. de epiſcop. audien. & vigore ſtatuti huius de verbis iniurioſis, de damno dato, de contemptu mandati; de turbata poſſeſſione, de inueſtimento fracto, & vbi Vxor de adulterio à Viro accuſata fuiſſet quo ad vxorem non quo ad Adulterum poteſt ab accuſatore peti abolitio; non autem in alijs caſibus, & in iſtis, non corrupti, neque decepti l. 2. §. fin. C. de abolit. Nec minus ſi aliter corrupti dixerint cauſam Ciuilẽ eſſe, cum eſſet criminalis l. vlt. §. fin. ff. ad Turpill. Nec minus ſi fallaciter, & calumnioſè accuſauerint l. fallaciter. 3. C. de abolit. l. fallaciter C. de calumniator. Nec inuito accuſato l. Imperatores 18. in princ. & §. 1. ff. ad Turpill. d. l. 3. in princ. C. de abolit. Niſi fortè res eſſet integra, & accuſatus nullam corporalem iniuriam paſſus eſſet, d. l. 3. §. quando autem. Si verò teſtes torti ſint, & abolitioni conſentire minimè velint non eſt concedenda etiam cum conſenſu accuſati. d. l. 3. §. quod ſi ingenuorum. Si autẽ accuſator ſuam ſuorum iniuriam ſit proſequutus, vel cognatos ſuos accuſauerit abolitionem petere non prohibetur. l. 2. §. fin. C. de abolit. l. quamuis. C. ad l. Iul. de adulter. Si autem non omnium criminum, vel omnium reorum petita ſit abolitio, pro eis quos omiſerit dabitur Senatuſconſulti, legis, ſeu ſtatuti pœna. l. 1. §. ſi plura ff. ad Turpill. l. vim paſſum. 39. §. duos. ff. ad l. Iul. de adult.

Eſt tamen cauſa cognita parte præſente, à competente Iudice pro tribunali ſedente concedenda, alias non tenet, l. 2. in princ. vbi glo. & Doct. C. de abolit. d. l. 1. §. abolitio. vbi glo. ff. ad Turpill. l. abolitionẽ 16. & ibi Bald. poſt alios, C. ad l. Iul. de adult. Sed abolitio generalis non trahitur ad futura, nec ad delicta commiſſa ſub illius ſpe, & prodeſt non ſolum carceratis; ſed etiam condemnatis, ſi eorum delicta ſub decreto generalis abolitionis compræhendantur. Clarus in §. fin. quæſt. 59. num. 10. & ſequen. & ibi addentes.

In quibus caſibus per inquiſitionem procedi poſsit. Cap. V.

NVlla inquiſitio per Senatorem vel Iudicem maleficiorum formari poſſit, niſi in caſibus infraſcriptis; videlicet, in crimine læſæ Maieſtatis, Homicidio, etiam per Communitatem commiſſo, & de Abortu fœtu iam viuificato, Aſſaſſinio, Incendio, Falſitate quorumcumq; inſtrumentorum, inſtrumenti latè ſumpto vocabulo: De falſarijs quarumcumque monetarum, etiam quò ad illas tondentes, ſeu minuentes: Necnon de receptatoribus conſcijs, & conſentientibus eorundem, & de erogantibus eandem falſam monetam, De furto, Latrocinio etiam à Pyratis facto, Violentia mulieribus etiam libidinis cauſa illata: & de Lenonibus mulierum, etiam ſi meretrices ſint: De his qui pueros libidinis cauſa verberant, abducunt aut ſeducunt, Sodomia, Aggreſſione nocturna, Battalia generali, Pace vel ſecuritate fracta: De præſtantibus auxilium, conſilium, & fauorem ex propoſito ad committendum homicidium in principio, aut medio, vel in fine homicidij:

dij: De percuſſionibus cum ſanguinis effuſione, vel fractura cranei, quò ad percuſſorem tantum: De inferentibus vel nunciantibus minas, vt infra ſuo loco: De ſpernentibus mandata Senatoris in aſſecurando,& contra iniuriam Nuncijs inferentes: De ſumentibus vindictam contra innocuos,Et de receptatoribus delinquentium, Et de offendentibus Magiſtratum, vel officiales, Aduocatos, Procuratores, & Notarios ratione officij: De Blaſphemis: De Inceſtu: De Plagiarijs: De Proditoribus, De proijcientibus ſtercora, Et de famoſis libellis: De iacientibus plumbatam: De prohibentibus Annonam ſiuè graſciam ad Vrbem adferri: De portantibus vel habentibus arma prohibita, vel venenata: Contra diruentes antiqua ædificia: Contra priuatum carcerem exercentes: Contra inciſores Vinearum & vitium in Vrbe & extra: De congregatione, conſpiratione ſiuè coniuratione, contra bonum & pacificum Ciuitatis ſtatum: Et de ſeditioſis: Contra ementes victualia veſcibilia & eſculenta in Portis & Pontibus Vrbis, & extra Plateas deſignatas: De exceſſibus commiſſis in Curia Capitolij & platea tàm Capitolij, quàm ſanctæ Mariæ de Aracæli: De exceſſibus commiſſis in ludo Teſtaciæ & Agonis, & rixis & percuſſionibus ibi factis: Si Senator, Conſeruatores, & Mareſcalli aut Capitaneus Curiæ Capitolinæ, ſeu eorum alter irent per Vrbem, & in eorum vel alterius ipſorum præſentia vel conſpectu exceſſus fuerit commiſſus: Si exceſſus dicetur commiſſus in exercitu Romano, aut intra eccleſias Vrbis, & de alijs caſibus, de quibus per præſentia Statuta, inquiri poſſe vel debere permittitur, & mandatur. In quibus omnibus caſibus, volumus etiam per denunciationem procedi poſſe.

In quibus caſibus per inquiſitionem procedi poſſit. Cap. 5. Gloſſ.

Deficiente remedio ordinario accuſationis, & querela de quo ſupra cap. 1. 2. & 3. oportuit, ne delicta remanerent impunita prouidere de remedio extraordinario inquiſitionis ex Iudicis officio, quo reperti culpabiles venirent vti ac cuſati puniendi, & hoc noſtrum ſtatutum dinumerat caſus in quibus per inquiſitionem poteſt procedi, vltra quos procedi non debet, nam & de iure Ciuili non in omnibus procedi poteſt per inquiſitionem, ſed in aliquibus caſibus, licet ſecus ſit de iure Canonico quo in omnibus caſibus procedi poſſe conſtitutum eſſe affirmant Baldus in cap. 1. de offic. ordin. Dec. in rubr. de Iudicijs, num. 68. & 69. Barbat. in conſ. 43. col. 4. lib. 1. Maran. par. 6. de inquiſ. num. 39. & caſus in quibus procedi poteſt per inquiſitionem de iure Ciuili dinumerant gloſſ. & Bart. in l. 2. §. ſi publico. ff. de adult. Angel. in l. ſi vacantia, C. de bon. vacan. Spec. de Inquiſit. §. 2. Doctor. & præſertim Soccin. in cap. qualiter, & quando. de accuſat. Clarus in pract. q. 5. ver. ſcias etiam. Maranta vbi ſupra num. 16. & ſequen. ponit vltra 50. caſus. Et vbi ex conſuetudine procedi poteſt in omnibus caſibus indiſtinctè; ſeu in aliquibus vigore ſtatuti vt hic. Debet in primis, & ante omnia conſtare de corpore delicti, l. 1. §. item illud, & ibi omnes. ff. ad Syllanianum l. neceſſario, §. 1. ff. eod. l. vnde neratius. §. fin. ff. ad l. Aquil. l. 1. §. ſi quis vltro ff. de quæſt. l. Diuus Traianus. ff. de milit. teſtam. l. ſi is qui rem. la 2. §. ſi lex Titium. ff. de fur. Crauetta in conſ. 244. Gabr. lib. 7. de Maleficijs concluſ. 17. num. 1. Clarus pract. quæſt. 4. Deinde eſt facienda inquiſitio generalis ad Curiæ informationem pro delinquente reperiendo, quæ dicitur facti, vt in l. congruit ff. de offic. præſidis Bald. in l. ea quidem. C. de accuſ. de qua poſt alios per Sygiſmundum Scacciam de Iudic. li. 1. cap. 83. rubr. de inquiſitione generali num. 1. & ſeq. & habita informatione, vtputa; quod Titius ſit de illo delicto diffamatus demum inquiritur ſpecificè contra ipſum, quæ dicitur inquiſitio iuris ad puniendum Titium de illo crimine l. 2. §. ſi publico. ff. de adulter. & ſic inquiſitionem iuris, & facti reſpectu diuerſorum effectuum poſſe dici docuit Hoſtienſis in ſumma de inquiſitione §. 1. Conra. in pract. de inquiſit. num. 5. hoc idem in effectu dixit Specul. eod. tit. de inquiſit. §. quando autem, dum primam præparatoriam ad inueniendum, aliam ſolemnem ad puniendum appellat. Nouem capita diſtinctionum in materia inquiſitionis tradit luculenter Soccin. in repet. cap. qualiter & quando, il 2. artic. 1. in quæſt. 1. de accuſatio. Sed omnibus omiſſis hodie præmiſſis duobus modis ſcilicet primò generaliter, deinde ſpecialiter per inquiſitionem vbique locorum proceditur. teſte Innocen. in cap. bona il 1. nu. 5. de elect. ſequitur Bald. in l. edita num. 30. C. de eden. & in l. ea quidem, num. 42. C. de accuſatio. vbi etiam Ang. num. 5. Doct. in c. inquiſitionis vbi Anan. num. 4. Felyn. num. 5. de accuſat. Tiraquel. de pœna temper. cau. 53. num. 3. quos & alios refert Clarus in pract. quæſt. 5. ver. poterit igi-

donec cauſa etiam ſuper altero crimine expediatur, ita tenet Bart. in lege qui de crimine, ver. venio ad finem. C. de accuſationibus; & hæc concluſio eſt communiter approbata. Vt dicit Grilland. de diuerſis criminib. lib. 3. q. 1. num. 13. Ang. in d.l. qui de crimine num. 5. ver. de ſecundo igitur. Replicatio ſexta eſt, niſi in priore iudicio reus fuerit contumax, ita dicit Baldus in l.1. num.5. C. vbi de crimin. agi oport. Carauitta ſuper ritu magnæ Curiæ ritu 205. numer.1. neque tenetur ſecundus Iudex; neque ad inſtantiam partis, neque ad inſtantiam primi Iudicis in cauſa ſuperſedere; vel cauſam ipſam illi primò Iudici remittere ita dicit Bart. in l.ſepulcri, num. 3.ff. de ſepul.viol. & Carauitta loco præallegato nu. 3. Replicatio ſeptima eſt, niſi noua iudicia; vel probationes ſuperuenerint; quando reus non eſt abſolutus ſimpliciter, ſed quia non fuit probatum, cum clauſula ex deductis; vel ſtantibus rebus, prout ſtant, quia hoc caſu quandocumque ſuperueniant indicia; ſemper proceditur Clarus in §.fin.quæſt.57. num.2. & 3. & ita ſeruari in partibus Hiſpaniarum teſtatur. Didacus variarum reſolut. lib. 1. cap.1. num.8. idem In Gallia ſeruari teſtatur Igne. in repet. §. non alias, num.180. & Rebuff. in prohem. conſtit. Franciæ, glo.5. num.118. Replicatio octaua eſt, niſi cum reus ab accuſatore aliqua accuſatus eſſet ab inſtantia Iudicij abſolutus; & Iudex poſtea ex officio nihilominus procedere velit. Vill. T, 121. in addit.. ver. vlt. Replicatio nona eſt, niſi mortuo accuſatore, vel alia cauſa impedito, alius reum repetere velit, de qua vide ſupra 9.except. replic.1. & ſequentib. Replicatio decima eſt, niſi ratione tranſactionis cum priore accuſatore inita fuerit reus abſolutus; quia non obſtante tali remiſſione poterit ab alio accuſari; & eſt communis, vt dicit Felyn. in cap. de his num.3. de accuſationibus. Curtius Iunior. in l. tranſigere, numerò 34.C.de tranſactio, Maranta in ſuo ſpeculo. fol.61.nu.161. Didacus lib.2.reſolut.capit. 10. n.5. ver.nono idem. Don Antonius de hoc latius dicetur infra exceptione. Replicatio vndecima eſt, niſi in foro pœnitentiali antea fuerit abſolutus; quia talis pœnitentia non liberat quem à foro temporali, ita tenent communiter Doctores, vt dicit Aret. in cap. accuſati numero 5. de accuſationibus quem refert. Vill. L, A, n.13.gloſ.in cap.de his de accuſat.quam omnes approbant, vt dicit Auguſtin. ad Ang. de Maleſ. in verbo, & ad quarelam, num.91. Didacus lib.2. reſolut. cap.10. num.3. idem dicit Cardin. Alexand.in capit.habent col.fin. ver. Ideo etiam: Etiam quod in foro pænitentiali pæna quantumcumque magna fuerit punitus; adhuc enim non attenta tali punitione poterit accuſari, & puniri in foro pænitentiali. Ita tenet gloſſ. in cap.gaudemus, in glo. fin. de Diuortijs, quam omnes Doctor. ſequuntur teſte Ant.Gomeſ. capit. 1. Delictorum num.40. ver. ſit prima. Replicatio duodecima eſt, niſi cum idem crimen à diuerſis iudicibus puniri poſſet, ab vno punitus, vel abſolutus apud alium accuſetur, quando iuriſdictiones iudicum ſunt ſeparatæ & diſtinctæ ita teſtatur Bald. relatus ab Aret. in d.cap.de his, num.20. & ita ſeruari dicit Iacob. de Belviſio conſil.9. circa finem, inter conſ.crimin. diuer. lib.1. Decimatertia exceptio eſt, niſi abolitio criminis interuenerit, vel Princeps crimen remiſerit, l.ſi interuenien te 12. in fine, ff. ad S.C. Turpill. 2. quæſt.3. cap.vlt. §.deſtitiſſe, ver.abolitio enim, glo.in l.2. in verbo concedi. C.de in ius voca. quæ eſt ab omnibus communiter approbata, vt dicit Pariſ.: conſ.1 .num.1 .lib.4.& num.59. Replicatio eius prima eſt, niſi falſi crimen ſit; hoc enim caſu generali abolitione non comprehenditur. l.fallaciter 3. §. fin. C. de abolitionibus l.nemo 3. C.de epiſc. audiend. l. Lucius 17. ff. à S. C. Turpill. & ita communiter tenetur, vt dicit Nellus de Bannitis in tertia parte ſecundi temporis quæſt. 12. quem refert Apoſtilla ad Angelum de Maleſic. in verbo, & ad quærelam num.80. Replicatio ſecunda eſt, niſi crimen læſæ Maieſtatis, Patriæ expugnatæ, peculatus, aut ſimile in iudicium ſit deductum; huic abolitio generalis non competit iuribus ſupra in proxima repl.allegatis. Replicatio tertia eſt, niſi accuſator pecunijs à reo corruptus, vel per deceptionem abolitionem petijt. lege 2. §. ſin autem, C. de abolitionibus. Replicatio quarta eſt, niſi falſam cauſam allegando, abolitionem impetrauit accuſator, veluti dicendo cauſam eſſe pecuniariam, cum eſſet criminalis l.vlt. §.fin.ff.ad S.C. Turpill. Replicatio quinta eſt, niſi fallaciter, & calumnioſè accuſauit, l. fallaciter 3. in princ. C. de accuſat. l. fallaciter 9. C. de calumniatoribus. Replicatio ſexta eſt, niſi inuito aduerſario abolitionem petierit accuſator, l. Imperatores 18. in princ. & §. ff.ad S.C. Turpill. Duplicatio eius eſt, niſi reus nullam iniuriam corporalem paſſus fuerit, dicta l.3. C. de abolit. Triplicatio eius eſt, niſi non intra triginta dies, poſtquam reus cuſtodiæ traditus

traditus eſt, ſed poſt triginta dies abolitio ſit petita. d. l. 3. Septima replicatio eſt, niſi Teſtes qui torti ſunt abolitioni non conſentiant. d.l.3. §. quod ſi ingenuorum. Replicatio octaua eſt, niſi ſeruus reus fuerit. l. Domitianus 16. ff. ad S.C. Turpill. Replicatio nona eſt, niſi non omnium criminum; vel omnium reorum abolitio petita ſit l.1. §.plura, ff. ad Turpill. l.vim paſſam 39. §.duos, ff.ad l.Iul. de adulter. Replicatio decima eſt, niſi cauſa non cognita abolitio ſit indulta, l.2. in princ. C. de abolitionibus. Replicatio vndecima eſt, niſi abſente aduerſario abolitio ſit petita, d. l. 2. Replicatio duodecima eſt, niſi non pro Tribunali, ſed de plano ſit impetrata abolitio l. 1. §. abolitio, ff. eod. Replicatio decimatertia eſt, niſi non competente Iudice abolitio ſit impetrata l. 2. in princ. C.de abolit. Duplicatio generalis propoſitarum replicationum eſt, niſi quis ſuam ſuorumq; iniuriam perſequatur, vel cognatos ſuos accuſet. l.2.§.fin. C.de abolitio. l.quamuis.30. in princ. ibi, ſed & his perſonis, C. ad l.Iul. de adulterijs. Replicatio decimaquarta eſt, niſi crimen ſit liquidatum, vel ſententia de eo ſit lata, hoc enim ſub generali abolitione contineri non videtur, vt notat Clarus in §. fin. quæſtio.59. verſ.vlt. num.13. Replicatio decimaquinta eſt, niſi abolitione generali interueniente crimen poſt eam ſit commiſſum, ita communiter tenetur, vt dicit Imola in cap.fin. nu.11. de conſtitutionibus. Replicatio decimaſexta eſt, niſi crimen ſub ſpe generalis abolitionis ſit commiſſum. Vt tradit Gul.de Bened. in ſecunda parte cap. Raynutius, fol.88. num.115. & in tertia parte fol.49. num.38. Replicatio decimaſeptima eſt, niſi pars offenſa non remiſerit iniuriam, vt in terminis conſuluit Ruy.conſ.60. lib.7. maximè ſi extat talis conſuetudo, vt non concedatur abolitio, niſi prius pars offenſa remiſerit iniuriam, vt atteſtatur Boſſ.de pace, in princ. & in tit.de remed. ex ſola Clem. nu.24. Duplicatio eius eſt, niſi Princeps ſpecialiter, & expreſsè non generaliter abolitionem alicui de aliquo crimine conceſſerit: poteſt enim Princeps remittere iniurias, & damna ſingularium perſonarum, nec eorum conſenſus requiritur, & eſt communis concluſio; à qua nullus diſcrepat, vt dicit Decius conſil.520. nu.5. quem refert Petrus Bellus de re militari, fol.130. n.20. Meneiach.controuer.Illuſtr.c.4.n.11. Replicatio decimaoctaua eſt, niſi in ſupplicatione pro impetranda abolitione omiſſa ſint ea; quæ veriſimiliter Principem ab abolitione, ſeu indulgentia retraxiſſent; ſi ſciuiſſet, per ea quæ allegãtur ſupra in 16. Replic. Decimaquarta exceptio eſt, niſi de crimine ſit tranſactum & accuſatio ab aduerſario ſit remiſſa. reprobatur iure communi, l.vlt. ff.de præuaricator. l.2.in princ. ff. de bonis eorum, qui ante ſenten. lege in fiſci 4. & l.eius qui 29. ff. de iure fiſci, l. tranſigere 18. C. de tranſact. & eſt communis, vt dicit Alexand. in d. l. tranſigere num. 16. quem refert Mantua ibi.num.194.in fine, & fuit opin.glo. in l.iuriſgentium, §.ſi paciſcar. in verbo, non liceat, ver. ſed an idem.ff.de pactis, Pariſ. conſil.150. num.4. lib.4. communem dicit Villapand. in repet. d.l.22. cap.4. num.1. Verum de conſuetudine approbatur; Nam quandocunque fiunt paces, & tranſactiones ſuper criminibus, ſemper valent, & ſunt ſeruandæ. Clarus §. fin. quæſt.58. in princ. & ver. ſed punctus eſt, num.2. Replicatio eius prima eſt, niſi per inquiſitionem Iudex ex officio procedat; hoc enim caſu non obſtat tranſactio facta inter partes. Clarus d. quæſt.58. in princ. ver.ſed de conſuetudine. Sed nouo proceſſu opus eſt, quia licet ſequuta morte accuſatoris, abolitione, vel tranſactione, poſſit Iudex accuſationem ipſam proſequi ex officio, debet tamen nouum proceſſum, & nouam inſtantiam incohare, ex quo prima remanſit extincta, ita tenet Bart. in d.l. tranſigere, nu.8. cuius ſententiam communem dicit Anton.Gomeſ. cap.1. delictorum, num. 36. ver. ex quo apertè, licet ipſe teneat contrarium, & in rei veritate cum Iudex concurrat cum accuſatore inquirendo non poteſt di ei inſtantia per tranſactionem perempta, ſed durare, quam poteſt Iudex proſequi quandocumque ſecundum Angel. in d. l. tranſigere num. 7. quem ibi refert Don Anton. de Padill. num. 47. & ita de conſuetudine ſeruari teſtatur Anton.Gomeſ. loco praallegato, num.37. in fine. Replicatio ſecunda eſt, niſi poſt captum iudicium tranſactio facta ſit, hoc enim caſu deuenitur ad condemnationem contra delinquentem perinde, ac ſi nulla pax aut remiſſio partis ſequuta eſſet, & dicit Gand. de Maleſ. in tit. de tranſact. num. 13. quod hac eſt opinio omnium doctorum communiter, & quod ita de conſuetudine ſeruatur, quem refert Villapand. in repetit. l.22. capit.6. num.5. Pract.Carrer. fol.105. num.379. relatus à Villa. in litera T, num.121. qui ita in praxi obſeruari teſtatur. Vital. de Maleſic. in tit. de pace, num.4. dicit quod in hoc concordant communiter omnes, & quod ita ſeruatur idem teſtatur Ang. in d. lege tranſi-

tranſigere, nu.10. quem refert Ana. in cap.1. numero 20. de colluſ.deteg. & dicit Alber. in ſecunda parte Statutorum, quæſt.127. quod ita communiter tenetur, & ſeruatur. Duplicatio eius eſt, niſi tale ſit delictum pro quo Iudex ex officio non poſſit procedere, ita firmat Clarus in §. fin. quæſt. 51. num.11. ver.ſed quid ſi accuſator. in fine. Sed ſi conſuetudine cum ſuper omnibus delictis poſſit ex officio procedi, vt in multis locis teſtatur idem Clarus, & in quæſtio.58.num.2.in fine. Iudex quandocunque procedere poteſt. Replicatio tertia eſt, niſi alius, quam qui tranſegit; poſtea accuſet, & eſt communis opinio, vt dicit Felyn. in d.cap.de his, numero 3. de accuſat. vbi dicit, quod ita tenent omnes Doctores. Curtius Iunior in dicta lege tranſigere. num. 34. Maranta in ſuo ſpeculo. fol.84. numero 61. Didacus lib. 2. reſolut. capit.10. num.5. ver. nono idem. Don Anton. de Padilla in dicta lege tranſigere num. 31. Duplicatio eius eſt, niſi in contrarium adſit conſuetudo. Clarus in d. §. fin. quæſt.58. num.2. ver. & licet de iure communi tranſactio. Replicatio quarta eſt, niſi Pater in cauſa filij tranſegit, vt firmat idem Clarus vbi ſupra, numero 21. ver. quæro nunquid ibi, & re vera: Decimaquinta exceptio eſt, niſi furioſus delictum commiſerit. 3.quæſt.9. capit. indicas 15. quæſt.1. in princ. & cap.illud, §.furor, §.meas vero, cap.aliquos, cap.cauenda, ver. neque enim ſi, capit. nec is qui. §.fin. l.infans, ff. ad l. Cornel. de ſicar. & eſt frequentiori Doctorum calculo approbata ſententia, vt dicit Placa lib.1.delictorum cap.29.numero 1. ita tenet Bald.in l.furioſum.circa finem,C.qui teſtamen. fac. poſſ. & eſt communis opinio, vt atteſtatur Iaſ.in d.l. furioſum. num.8. & in l. ex facto num. 30. ff. de vulg. & in l. ſi ſeruum. numero 7. ff. ſi ex noxali cauſ. agat. Ripa in d.l. ex facto, num.73. & in l.fin. num.229. C. de reuocan. donat. Gomeſ. in §. item ſi quis in fraud. num.6. Inſtit. de actio. Mar. in lege 1. num. 58. ad leg. Cornel. de ſic. Didacus in repet. clem. ſi furioſus fol.316. num.2. Carer. fol.365. num. 14. Cagn. in lege in negocijs numero 3.ff.de regulis iuris, Menciacb.controuer. Illuſt. cap.96.numero 31. Duenas regula 259. Apoſtilla ad Decium in dicta lege in negocijs num.3. Guliel.de Benedic. in ſecunda parte, cap. Raynucius fol.45. num.25. in fine. Decimaſexta exceptio eſt, niſi quis per cæcitatem delictum cõmiſerit, approbatur, & diſtinguitur cap.illud, §.ſed obijcitur.15.q.1. Decimaſeptima exceptio eſt, niſi animal Brutum delictum commiſerit, 15.quæſt.1.capit.firmiſſimè §.animalia enim, quia merum Imperium non exercetur in Beluas, & eſt communis, vt dicit Sapia in lege Imperium num.6. ff. de iuriſdict. omn. iudic. Replicatio eius eſt, niſi homo cum Beſtia ſe carnaliter commiſcuiſſet. Clarus in §. fornicatio. ver. cum animali. Decimaoctaua exceptio eſt, niſi crimen commiſſum ſit vulgare, & vſitatum 23. quæſt.4. cap.ſiquis poteſtatem, §. fin. cum capit. ſequente, Turp. opin. 96. numero 4. Vill. C. 182. Gabriel. lib.7. concluſ.8. numero 17. quod intellige in hoc ſeculo. Turp. vbi ſupra numero 5. Decimanona exceptio eſt, niſi non conſtet de Crimine an ſit commiſſum. Craſſus inter conſilia crimin. diuerſorum conſil.99.num.7. ver.ſecundo etiam lib.1. eſt enim vulgaris, & tuta concluſio, quod ante omnia debet Iudici conſtare de delicto; quæ colligitur ex text. in vulgata l.1. §. item illud ff. ad Sillan. quem textum ſciunt omnes, vt dicit Boſſius in tit. de delicto. nu.2. Replicatio eius eſt, niſi ad inquirendum denunciatio facta ſit; tunc enim inquirendum eſt, quamuis de crimine nondum conſtet. Clarus in §. fin. quæſt.4. numero 2. & 3. Duplicatio eius eſt, niſi crimen ſit facti permanentis, vt homicidium, incendium, & ſimilia. Clarus vbi ſupra, d.num.3. & ſequentibus. Vigeſima exceptio eſt, niſi reus probet delictum ipſum non fuiſſe commiſſum; idque per euidentiam rei; puta ſi homo, qui dicitur occiſus, exhibeatur viuus, vel Domus, quæ dicitur combuſta reperiatur illæſa, vel huiuſmodi. Bald.in l.ſi quis teſtibus. in finem,C.de teſtibus, quem refert Ang. de Maleſ. in verbo comparent, & produxerunt inſtrumentum pacis num.33.& Pract.Carrer. fol.558.num.96. Idemque ſi delictum, quod commiſſum fuiſſe dicitur; ſit per rerum naturam impoſſibile. Vigeſimaprima exceptio eſt, niſi quis dormiendo delinquat, puta hominem interficiat, vel huiuſmodi, non enim erat tempore delicti compos mentis, ideo tanquam de furioſo videtur iudicandum, Bart.in l.penult. ff.ad l.pompe.de Parric.& eſt communis opinio, vt ait Didacus in repet.clemen. ſi furioſus fol.310.num.6. Placa lib.1. delictorum, capit.31. num.3. Replicatio eius eſt, niſi alias tali dormienti ſæpe talia euenire ſolerent, vt ſcilicet è lecto ſurgere, & enſem euaginare, vel ſimilia facere, & non præcauit claudendo hoſtium, quia hoc caſu diceretur eſſe in culpa, & ideo deberet pœna extraordinaria puniri iuribus prqallegatis. Vigeſima-

ſecunda

ſecunda exceptio eſt, niſi per ignorantiam, vel errorem quis crimen commiſerit. Clarus in §. fin.q.6.n.11. Vigeſimatertia exceptio eſt, niſi delictum fuerit authoritate magiſtratus ab aliquo commiſſum, l.non videntur 127. ff. de reg. iur. Ioan. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de conſtit. §.1. colum.penult. Hoſtien.in capit.1. eod. Bart. in l.omnes populi ff. de iuſtit. & iure, cum alijs quos cumulat Viuius opin. 770. incipien. ſtatutum diſponens, in princ. Replicatio eius eſt, niſi inualidum fuerit decretum magiſtratus. Vigeſimaquarta exceptio eſt, niſi vi metusvè cauſa delictum fuerit commiſſum; metus enim inſtantis pèriculi, & mortis excuſat delinquentem à capitali pæna, ideoq; ſi quis Tirannus, aut potens, dicat alicui non potenti, occidas talem, alias occidam te, & ille reperiretur conſtitutus in huiuſmodi periculo, & calamitate, quod ſi eius iuſſum non adimpleret mitteret minas ad effectum, tunc ſi aliter euadere non poſſet vitam ſuam, niſi occidendo, excuſatur ſi occidat, nec vtique aliqua pæna punitur propter mortis periculum, ſecundum Bald. & Alexand. in l.liber homo, ff. ad l.Aquiliam & Floria. ibi in princ. & in lege quod dicitur, ff. eod. & in l.1. ff.de ſicar. Petrus & Cyn. in l.ſcientia, §.qui cum aliter, ff. ad l. Aquiliam Bald.in l.1.quæſt.2.C.vnde vi.in l.ſeruos, C.ad l.Iuliam de vi. & in cap.1. §.iniuria, col.fin. de pace tenen. Gand.in rubr.de pænis.colum.penult. Gloſſ.in l.ſi familia communis, in ver. etſi ſeruus, ff.ſi fam. fur.ſec.dic. Capolla caut.4. & 40. Ioan.de Lig. in tract. de Bello fol. 125. Felin.in cap.ſignificaſti,il 2.circa finem.de homic. Curtius conſ.20. Iaſon. in §. mitius, col.antepenult. inſt.de actionibus. Decius conſ.336. & in regula velle non creditur, ff. de reg.iuris, & in l.quod iuſſu, eod. & in l.vt vim, ff.de iuſtit. & iure vbi ſcribit iſtam eſſe cõmunem. Marſ. conſil. 25. Corſettus in ſingul. in verbo, metus, hanc fatetur communem, Grãmat. voto 28. Bolenc.in repet.l.capitalium, §.famoſos.num.200. ff.de pænis. Vigeſimaquinta exceptio eſt, niſi quis iuſto dolore motus delictum aliquod commiſerit; hoc enim caſu contra talem delinquentem pæna eſt temperanda. Text.eſt in l.ſi quis in graui, §. maritus ff. ad Syll. & in l. ſi adulterium, cum inceſtu, §. Imperator ff. de adulter. & dicit Afflict.ſuper 3.parte conſtit.Regni. rubr.46.num.1.quod ſæpius vidit ita fuiſſe practicatum tempore Regis Ferdinan. primi exemplum poni poteſt in marito occidente vxorem deprehenſam in adulterio. Clarus in §. homicidium, ver.ſed quid dicendum, Alexand. conſil.103.num.13. ver.& dato quod comes lib.1. & ita practicatur, vt ait Blanc. in pract. Crimin.fol.139.num.8. Vigeſimaſexta exceptio, niſi clam, vel palam delictum fuerit commiſſum; Nam ſi delictum eſt ex illis, quę ex ſui natura poſſunt eſſe licita, & illicita, vt ſunt contractus, qui regulariter liciti ſunt, ſed in aliquibus caſibus prohibentur, puta Tutoris cũ Pupillo, vel huiuſmodi, & tunc magis punitur, qui ea clam committit; quam qui palam: Nam ex quo illud clam facit præſumitur ſcire illud illicitum eſſe, & ideo non excuſatur. Si vero delictum eſt ex ijs, quæ de ſui natura ſunt ſemper illicita, vt eſt blaſphemia, furtum, homicidium, & huiuſmodi, & tunc plus punitur, qui ea palam committit, quam, qui clam, & hæc eſt communis diſtinctio, & reſolutio Doctorum, vt dicit Gomeſ. in §. ex maleficijs num.21. inſt. de actionibus ſubdens non eſſe ab ea in conſulendo, & iudicando recedendum. Vigeſimaſeptima exceptio eſt, niſi ſenex ſit qui delictum commiſit, non enim pæna ordinaria erit puniendus, ſed mitiori. Ita dicit gloſſ.in l.ferè in omnibus circa principium ff.de reg.iur.& hæc eſt frequentiori calculo recepta ſententia, vt dicit Placa lib.1. delictorum cap.32.num.13. in fine. Replicatio eius eſt, niſi crimen à ſene commiſſum ſit de atrocioribus iuribus allegatis. Vigeſimaoctaua exceptio eſt, niſi quis per iracundiam delictum commiſerit, ſecundum Iaſ. in l.ſi duo Patroni, §.ſi quis iurauerit.el primo numero 1. ff. de iureiuran. quod ita ſolet communiter dici, vel ſaltem (ſecundum omnes) mitius puniri debet, & poteſt poni exemplum in eo, qui calore iracundiæ blaſphemauit, eſt enim mitius puniendus ſecundum Abbatem antiquum in c. 2. de maled. quem Doctores ſequuntur, vt dicit Grammat. ſuper conſtit. Regni fol.113. num.5. Replicatio eius eſt, niſi aliunde quam à iuſta cauſa proueniat ira, ex qua delictum fuit commiſſum, hoc enim caſu in nihilo delinquentem excuſat.& hæc eſt communis opinio, vt atteſtatur Menciach.controuer. Illuſtr.cap.18.nu.29. Duplicatio eius eſt, niſi non facto, ſed verbis contumelioſis ex iniuſta cauſa iratus delictum cõmiſerit, hoc enim caſu mitius punitur, vt teſtatur Afflict. ſuper 3. parte conſtitutionum Regni rubr.54.num.6. Vigeſimanona exceptio eſt, niſi quis per Amorem delictum aliquod commiſerit, cum teſte Platone in Phedro ſit Amor furoris ſpecies, hac ratione mitius puniendus videtur, qui propter amorem deliquit, & dicit Caſſanaus ſuper

per

per conſuetud. Burgund. fol. 39. num. 13. quod in facti contingentia vidit excuſari propter amorem quandam mulierem, quæ receptauerat res furatas ab Amaſio, fuit etiam abſolutus quidã, qui fecit ſortilegia propter amorem; vt teſtatur Clarus in §. hæreſi. ver. ſucceſſiue quæro, ſed ſecundum Grammat. in deciſ. 36. hoc non profuit illis nobilibus Neapolitanis, qui poſuerunt ſcalas ad Domum Amaſiarum ſuarum, qui iuſſu Viceregis fuerunt decapitati. Non ita fecit Piſiſtratus Rex Athenienſium, qui cuidam nobili Iuueni, qui eiuſdem Regis filia amore accenſus eam deoſculatus fuit, libenter, ac patienter pepercit, etſi vxor vindictam ab eo inſtantiſſime efflagitaret, de quo Dantes in purgatorio Cantilena 15. ibi.

Indi m'apparue vn'altra, con quell'acque
Giù per le gote, che'l dolor diſtilla,
Quando per grã diſpetto, in altrui nacque:
E dir, ſe tu ſei Sire della Villa
Del cui nome, ne' Dei, fù tanta lite,
E onde ogni ſcientia disfauilla,
Vendica te di quelle braccia ardite,
Ch'abbracciar noſtra Figlia, ò Piſiſtrato:
E'l Signor mi parea benigno, e mitẽ,
Riſponder lei, con viſo temperato,
Che fatem noi, à chi mal ne deſira,
Se quei, che ci ama, è per noi condennato.

De forma accuſationis & modo procedendi, ac cuſtodia Reorum. Cap. II.

QVi aliquem de aliquo maleficio, crimine, ſeu delicto coram Senatore, ſeu illius Iudice maleficiorum, accuſare vult; teneatur ſuam accuſationem dare in ſcriptis, in qua locus, tempus, & qualitas perpetrati delicti contineatur, & abſque eo quod ſe in accuſatione ſubſcribat, iuret coram Iudice, ſe credere accuſationem eſſe veram, & non calumnioſam: & in ipſa accuſatione nomina Teſtium, quos putat de delicto informatos, non plus numero quàm decem, deſcribat; vltra quos, alios Teſtes producere non poſſit: Iudex tamen ex ſuo officio, ne delicta remaneant impunita, aut per colluſionem occultentur, poſſit etiam poſt publicationẽ Teſtium, alios, & quotquot ſibi videbitur ſuper accuſatione prædicta, & contentis in ea, recipere: qua porrecta, reum citari, aut moneri faciat ſuper dicta accuſatione ſeu querela, cum comminatione, quòd ſi non comparuerit de & ſuper eo delicto, pro confeſſo reputabitur, & condemnabitur; eoque ter citato, ſiuè perſonaliter, ſiuè domi copia dimiſſa, & contumace exiſtente, iterum eodem modo & in ſcriptis ad audiendam ſententiam citetur, & illius contumacia accuſata, ad ſententiæ diffinitiuæ prolationem & diffidationem, iuxta delicti qualitatem, procedatur: & hæc de ciuibus & habitantibus in Vrbe, & circa eam per milliaria tria intelligantur. Qui verò extra Vrbem in Vrbis diſtrictu, & vltra dicta tria milliaria ab Vrbe, forum in Vrbe vel ratione delicti, vel territorij, aut perſonæ ſortiuntur, citentur edicto Senatus cum inſerto tenore accuſationis ſeu querelæ, quatenus infra terminum dierum viginti vel alium Iudicis arbitrio pro peremptorio aſſignandum (habita diſtantiæ locorum, perſonarum, & delicti ratione) debeat coram ipſo Iudice comparuiſſe, & accuſationi ſeu querelę reſpondiſſe cum comminatione, quòd eo termino elapſo, pro confeſſo habebitur, & tanquam confeſſus contra eum ad ſententiam & diffidationem procedetur. & hæc executio citationis fiat, vt in ciuilibus cauſis de citandis edicto Senatus dictum eſt: quo contumace exiſtente, iterum per affixionem ſchedulæ ad valuas curiæ affixæ, ad ſententiam ad primam diem citetur, illoque contumace exiſtente, ad ſententiam & diffidationem, vt ſupra, procedatur. Vagi autem, & domicilium non habentes, citentur ad valuas Palatij, affixa copia citatorij edicti, vt dictum eſt, & ibi etiam copia dimiſſa, vt facilius ad eorum notitiam poſſit citatio deuenire. Quòd ſi reus prædictus ante ſententiam cõparuerit, Iudex faciat eum per ſe ipſum accuſationi, ſeu querelæ reſpondere; qua reſponſione habita, ſi reus de eo delicto accuſetur, pro quo de iure vel ex forma Statutorum pœna pecuniaria imponenda venit, Iudex eum, præſtitis idoneis fideiuſſoribus, vſque ad ſummam per eum taxandam relaxet: Quòd ſi in defectum ſolutionis pecuniariæ pœnę, corporalis veniat imponenda, vel etiam corporalis pro pecunia redimi poſſit; tunc niſi reus idonea pignora, aut pecuniam in Camera depoſuerit, quæ pro pœna & intereſſe partis ſufficiat, carceribus mancipetur, in quibus diligenter cuſtodiatur, vſque ad totalem & finalem cauſæ expeditionem. Vbi verò pœna corporis afflictiua, ſiuè ea ſit à Statutis aut à lege præcisè taxata, ſiuè Iudicis arbitrio relicta, veniat imponenda; tunc nullatenus reus pignoribus aut cautionibus com-

committatur, ſed omnino in carceribus cuſtodiatur, vſque ad finalem cauſæ deciſionem. Prædicta autem confeſſione aut negatione ſecuta, & prædictis impletis, ad iuſtificationem & impugnationem dictæ accuſationis ſeu querelæ partibus aliquo competenti termino ad probandum præfixo procedatur. Iudex autem qui in prædictis & eorum quolibet negligens, aut remiſſus fuerit, pęna quinquaginta aureorum in ſyndicatu puniatur, & intereſſe parti lęſæ reſarciat.

De forma accuſationis, & modo procedendi, ac cuſtodia Reorum. Cap. 2.

Gloſſa.

Idem modus, & forma accuſationis datur in lege libe lorum, 3. vbi gloſſa, ff. de accuſatio. Sola ſubſcriptio accuſationis de qua in lege ſi cui. 7. ff. eodem in lege in cauſis 16. C. eodem in lege accuſationis 17. C. eodem hoc præſenti ſtatuto eſt ſublata ibi abſque eo quod ſe in accuſatione ſubſcribat. Ad inſtar accuſatoris; qui ſuam ſuorumque iniuriam proſequitur, & Mariti accuſantis vxorem de adulterio, qui de iure communi accuſationem ſubſcribere non tenebantur lege de crimine 12. C. de accuſatio. lege quamuis 30. § in primis, C. ad leg. Iuliam de Adulter. licet hodie de iure authenticorum Maritus ſe ſubſcribat, §. ſi de adulterio. Nouell. conſtit. 117.

Iudex tamen ex ſuo officio; *ſecuta accuſatione iuxta hic traditam formam Iudex debet requirere, & adnotare Reos, ita etiam dictat textus in lege 1. ff. de requir. reis, & in lege 1. C. eodem in lege abſentem, vbi gloſſ. & Bald. C. de accuſatione & facere eos appræhendere ſi adſint, & delictum id exigat, §. cæterum Nouell. conſtitut. 134. lege 1. §. fin. ff. de receptor. & appræhenſi ſunt cuſtodiendi, l. 2. §. fin. C. de exhiben. reis l. 2. ff. de cuſt. rer. vbi gloſſ. Niſi forte ſatiſdederint iudicio ſiſti l. Diuus. 3. ff. eodem. lege ſi grauius. C. de dignitat. vel niſi fortè abſoluti, ſeu condemnati pœnam fuerint l. de his, C. de cuſtodien. reor. l. rectores 24. C. de pęnis, & eorum cuſtodia ſpectat ad Commentarienſem, & eius Adiutorem lege ad Commentarienſem, C. de cuſtodien. reor. Nec Tironi, nec vni, ſed duobus ad minus eſt cuſtodia reorum committenda lege non eſt 14. ff. de cuſtod. reor. Qua autem cuſtodia Reus ſit cuſtodiendus, eſt in arbitrio Iudicis lege 1. ff. eodem ſi graue crimen ſit Reus eſt in carcerem cuſtodiendus dicta lege 1. & lege 2. C. eodem, & debent cuſtodes in carcere ſeparare mares à fęminis lege quoniam 3. vbi gloſſ. Baldus & Salyc. C. de cuſtodien. reorum, & ſingulis triginta diebus debent inquirere perſonarum numerum, delictum, ordinem, & ætatem, & Iudici deferre, lege de ijs, vbi gloſſ. & Bald. C. de cuſtod. reor. Debent etiam eos humanæ tractare, eiſque victum; & ſtratum dare, lege Iudices 9. C. de epiſcop. audien. lege ſi victum 34. ff. de re iudicatum. Ferrum vero, & venenum prohibere, lege carceri 8. ff. de cuſtodien. reor. & curare debent, ne ſine uinculis cuſtodiam agant, Nam ſi cuſtodia euaſerint Cuſtodes punientur, lege ad commentarienſem, C. eodem. lege cuiuſque 4. §. penult. ff. ad leg. Iuliam Maieſtat. lege ſi quis 38. §. Miles, ff. de pœnis, lege Milites 12. ff. de cuſtodien. reor. & lege non eſt 14. ff. eodem. Illi enim qui carcere effracto, vel cuſtode occiſo euaſerunt ſunt capite plectendi, lege in eos, 13. ff. de cuſtodien. reor. lege 1. ff. de effract. lege ſi quis 38. §. miles ff. de pænis, lege milites 13. §. eius fugam, ff. de re milit. dicta lege non eſt facile 14. §. ſed ſi cuſtodia, ff. de cuſtodiend. reor. lege prima, §. illud etiam, C. eodem, & non ita facile à Magiſtratu cuſtodia eſt dimittenda, lege ne quis 10. ff. eodem. Nullus enim reus in iudicio exhibendus eſt, niſi de exhibitione Iudex ipſe pronunciauerit, & id ſpectat ad commentarienſem, lege quarta ff. eodem, & Reus in vna cauſa exhibitus, non recipitur Reus in alia, niſi ex hoc temporalis actio in periculum cadat, lege ſecunda, §. fin. vbi gloſſ. & Bart. ff. de cuſtodien. reorum. In reatu autem conſtitutus bona ſua poteſt adminiſtrare, eique debitor rectè bona fide ſolut. l. aufertur, §. in rectu, ff. de iure fiſci de qua re latè ſupra lib. primo, capitulo 115. Niſi Reus ſit in fuga, & eius bona ſint adnotata, vel niſi reus repetundarum vel Maieſtatis ſit, lege vltima in fine, ff. de requir. reis lege ex iudiciorum, 20. §. adeo vt, ff. de accuſation. lege quiſquis 5. §. emancipatio, C. ad leg. Iuliam Maieſtat. & ſunt rei de loco ad locum commiſſi delicti remittendi, lege vltima, C. de accuſatione, lege ſolent, 7. ff. de cuſtodiend. reorum, lege non dubium, 11. ff. eodem. lege deſertorem, ff. de re milit. lege prima, C. vbi de crimin. agi opor. lege ſi cui, §. eidem Imperator. ff. de accuſation. lege ſi dum, 12. C. ad leg. Iul. de Adulter. quomodo autem ſint audiendi Rei, & qua dilationes ſint eis*

concedendo tradit textus in lege vnius 18. §. cognituram, ff. de quæſtio. Quando autem, & quibus præſentibus ſententia ſit ferenda, & de abſente, & indefenſo non damnando tradit. text. in lege eos qui 6. §. fin. C. de modo mult. in lege prima, C. de requir. reis. lege ſi vindicari 20. C. eod. l. cum reis, C. de pœnis l. abſentem, ff. eod. l. abſentem, C. de accuſ. l. inter. 10. ff. de publ. iudic. l. accuſatore 13. §. fin. ff. eodem lege ſi quondam, C. ad l. Iuliam de adult. Sed apparitores perfidi quamuis abſentes ſunt damnandi. l. ne diu 21. C. de pœnis. Et quando plura crimina ex eodem facto naſcuntur, & à diuerſis deferuntur, non licet Iudici ſeparatim de vno crimine ſententiam ferre, priuſquam pleniſſima examinatio ſuper alijs quoque criminibus fiat, l. qui de crimine 9. in fine vbi gloſſ. & Salicet. C. de accuſat. Debet tamen Iudex ſecundum apertas probationes, & luce meridiana clariores, & ipſius Rei confeſſiones iudicare, l. ſciant cuncti 25. C. de probat. vbi glo. Bald. & Salicet. l. abſentem 3. §. 1. ff. de pœnis, l. qui ſententia 16. C. eod. & veteris iuris authoritas non permittit de ſe confeſſos, de aliorũ conſcientia interrogari; Nemo igitur de proprio crimine confitentem ſuper aliena conſcientia ſcrutetur, l. accuſationis 17. §. fin. C. de accuſat. vbi gloſſ. vlt. Bart. & Bald. C. de accuſatio. hoc declarant. Sed modernorum Iudicum peruerſitas introduxit contrarium, quod paſſim adeo ſeruatur, vt non poſſit amplius ad obſeruantiam iuris retrahi. Sententiæ ad clamorem Populi non ſunt ferendæ, quandoque enim noxium crimine abſolui; quandoque innocentẽ condemnari deſiderat, vt fecerunt Iudei de Baraba, quem nocentem voluerunt dimiſſum, & de Ieſu Chriſto, quem innocentem voluerunt condemnatum, & crucifixum. glo. Bald. & Salycet. in l. decurionum 12. C. de pœnis.

Teneatur ſuam accuſationem. *In ſcriptis etiam de iure eſt danda accuſatio, in qua locus, tempus, & qualitas commiſſi delicti eſt inſcribenda, niſi illa leuia ſint, vel ſucceſſiua, d. l. libellorum vbi gloſſ. Bart. num. 16. & alij ff. de accuſat. Alciat. in l. edita, num. 29. C. de edendo, vbi Purpuratus ver. ſexto in leuibus Roman. in conſ. 195. num. 8. Rota diuer. in deciſ. 431. num. 1. & 2. par. 1. Barbat. in l. Leuia. 6. ff. de accuſatio. & dum exigit iuramentum calumniæ ab accuſante ibi. iuret &c. concordat cum conſuetudine totius Italiæ; qua accuſator tempore quo offert libellum accuſationis tenetur iurare de calumnia. Bart. in l. 1. num. 6. C. de iur. calum. Aug. ad Ang. de Maleſ. in verbo, & ad querelam, ſub num. 4. Mantua in l. tranſigere, ſub num. 23. C. de tranſact. Alberic. in l. libellorum, num. 11. ff. de accuſat. Curt. ſen. de iuramen. calum. in princ. nu. 2. & quod præmiſſa de neceſſitate facere debeat accuſator probat, verbum illud teneatur; quod importat præceptum, cui de neceſſitate eſt parendum clement. exiui de paradiſo, de verb. ſignific. §. plebiſcitum. inſtit. de iuſt. & iure. Pariſ. in conſ. 19. nu. 132. lib. 2. & poteſt accuſator deſcribere nomina teſtium in accuſatione, quos putat de delicto informatos, non plus numero decem, in cauſis ciuilibus ſeptem, ſupra lib. 1. cap. 73. Hos teſtes nominatos debet examinare Iudex, & alios & quotquot ſibi videbitur ex officio poterit interrogare, ſed ab omnibus debet recipere quod deponunt, tam pro reo; quàm contra Reum; & aliter faciendo deficiunt in eorum officio, & habebat Deum vltorem. Poſt habitas informationes ad procedendum ſufficientes, iuxta delicti qualitatem citatur Reus, vel committitur captura illius, vt docent criminaliſtæ omnes poſt quos Clarus in §. fin. quæſt. 31. num. 15. & ſequen. & quæſt. 28. per totam, dicit capturam ſtatim poſt porrectam accuſationem, ſi delictum ſit graue, ex quo accuſatus veniat corpore plectendus, eſſe committendum per conſ. 328. Pauli de Caſtro. lib. 2. quod tamen reprobat Ang. de Caſtro inter conſilia Criminalia diuerſorum conſ. 94. num. 2. lib. 1. & Clarus dicit, quod ante capturam Iudex debet habere aliqualem informationem poſt accuſationem porrectam ibi ſub num. 2. ver. & ideo dic, quod idem diſponit hoc ſtatutum ibi, & in ipſa accuſatione, & in §. vbi vero. Vbi vero capturæ locus non ſit, eſt Reus legitimè citandus etiam de iure communi, alias omnia erunt ipſo iure nulla, gloſſ. fin. in l. ſi accuſatoribus, C. de accuſat. Rolandus in conſ. 68. num. 14. lib. 2. clemen. paſtoralis de re iudic. Soccin. in conſil. 87. num. 19. lib. 3. conſ. 164. nu. 16. lib. 2. cum alijs citatis per Clarum in d. §. fin. q. 31. nu. 1. & 2.*

De cautione ab accuſare volentibus præſtanda, & pœna eorum, qui delicta non probauerint. Cap. III.

Si quis accuſauerit aliquem de delicto, pro quo pœna capitalis ad mortem imponenda veniret; non ante audiatur, quàm per idoneos fideiuſſores cauerit ſe quingentos aureos Cameræ ſoluturum, & de ſtando tot diebus in carceribus, quot reus ſteterit, ſi in accu-

accuſatione ſuccubuerit. Si vero aliqua alia corporalis pęna quàm mortis; tunc cautio prędicta de ſoluendo ducatos auri centum, & de ſtando in carceribus, vt dictum eſt, præſtare debeat: ad quas pœnas eo ipſo condemnatus intelligatur, quòd reus fuerit abſolutus; & nihilominus parti ad intereſſe teneatur, & ſtatim pro dictis pęnis contra ipſum & fideiuſſorem executio fieri poſſit. Si vero accuſare voluerit de exceſſibus pro quibus pecuniaria pęna, ſiue principaliter, ſiue in ſubſidium imponenda eſſet; tunc nec etiam audiatur, niſi dederit idoneos fideiuſſores de ſoluendo medietatem pęnæ, in qua accuſatus condemnandus veniret, abſque aliquo beneficio pacis aut confeſſionis; ad quam pęnam cenſeatur eo ipſo condemnatus, quòd aduerſarius fuerit abſolutus, & ſtatim contra ipſum & illius fideiuſſorem executio fieri poſſit: & nihilominus parti ad intereſſe teneatur, & Iudex aliter eum ad accuſandum admittens, de ſuo teneatur in ſyndicatu.

De cautione ab accuſare volentibus præſtanda, & pœna eorum, qui delicta non probauerint. Cap. 3. Gloſſ.

Et de iure communi ſimilem cautionem accuſatores præſtare tenebantur, lege ſi cui 7. in princ. vbi glo. ff. de accuſat. l. qui crimen, 3. C. qui accuſa. non poſſ. vbi gloſſ. Bart. & Bald. in princ. & ſe obligabant ad pœnam talionis, vt ibi gloſſ. & Doct. Sed pęna talionis vſu ſublata eſt, & hoc ſtatutum, quoad carcerationem ſeruat pœnam talionis; quoad alias pœnas loco talionis exigit ab accuſatoribus ſummas diuerſas pecuniarum; ſecundum qualitatem delictorum, vt ibi in princ. & in §. ſi vero, & ſimilitudine cuſtodiæ, & carceris accuſati patiebantur de iure communi accuſatores, ſi calumnioſi apparuerant, l. accuſationis. 17. C. de accuſat. l. 2. §. fin. C. de exhib. reis.

Accuſatorum enim temeritas tribus modis detegitur, & tribus pœnis, de iure communi ſubijcitur, Aut enim calumniantur, aut præuaricantur, aut tergiuerſantur. Calumniantur ſi falſa crimina intendunt, atque proponunt l. 1. ff. ad S. C. Turpill. ſi non probant quod proponunt d. l. 1. §. calumniatoribus, l. qui non probaſſe 3. C. de calumniatoribus l. ab accuſatione 6. §. fin. ff. ad Turpill. & eadem pœna ſunt calumniatores puniendi, qua eſſent puniti Rei, ſi fuiſſent damnati l. vlt. C. de calumniatoribus l. non prius 7. C. eod. l. accuſationi 17. C. de accuſat. vbi gloſſ. Bart. & Bald. l. ſi quis 7. C. ad l. Iul. de vi publ. & non tantum delator punitur ſi non probauerit, ſed & mandator, quem delator ipſe debet exhibere, l. non tantum 24. ff. de iure fiſci. Calumnia punitur pœna legis Rhemiæ Reo prius abſoluto ſi accuſator inexcuſabilis ſit. l. 1. §. calumniatoribus, ff. ad Turpill. glo. in cap. 2. de calumn. Abbas in cap. calumniam, num. 2. de pœnis, cum allegatis per Clarum in §. fin. quæſt. 62. num. 6. & excuſatur quando habet pro ſe aliqua euidentia indicia, licet ſuam accuſationem non probauerit plenè. Abb. in conſ. 78. num. 1. lib. 1. quod fuit etiam de mente Bart. in l. cum quidam, §. quod dicitur, num. 3. ff. de acquiren. hæredit. Guido Papæ, deciſ. 446. Vox publica. num. 1. Clarus vbi ſupra, num. 8. Præuaricantur quando vera delata crimina abſcondent, & colludunt cum Reo per eos accuſato. l. 1. in princ. §. præuaricari, & §. præuaricator, & §. præuaricatorem, ff. ad Turpill. l. præuaricatores 212. ff. de verb. ſignif. & huius Iudicij diuiſionem tradit text. in l. præuaricationis, ff. de præuaricator. Huius autem criminis pœna eſt extraordinaria, l. 2. l. ab Imperatore 6. ff. de præuaric. Verum ſi accuſator præuaricationem non probauerit efficitur infamis, l. 1. in fine, C. de Aduoc. diuer. iudic. Reus præuaricationis damnatus ſit infamis, & poſtea ex lege amplius non accuſat l. ſi is 4. & l. accuſator 5. ff. de præuaric. & in propoſito ſcias quod Oldradus triſticia cuiuſdam criminis præuaricationis obijt, vt dicit Paul. de Caſtro. in l. 1. in vltimis verbis, C. de Aduoc. diuer. iudic. refert Nunauis de los corregidores, fol. 34. colum. 2. ver. conſilo. Tergiuerſantur ſi in vniuerſum ab accuſatione deſiſtunt, ſi cum Aduerſario de compoſitione criminis loquuntur, ſi intra præfinitum tempus accuſationem non proſequuntur, vel ſe abſentant, l. 1. §. 1. ff. ad Turpill. l. res quæ. §. fin. ff. de iure fiſci, l. in Senatus Conſultum. 15. ff. ad Turpill. l. ab accuſatione. 6. ff. eodem l. qui explicandi 10. C. de accuſat. d. l. ab accuſatione, §. deſtitiſſe, & l. 1. & 2. C. vt intra certum tempus crimin. quæſt. termi. & tunc ex S. C. Turpilliano pœna quinque librarum auri tenentur. lege 3. §. fin. ff. de præuaric. qua pœna tenentur etiam fideiuſſores, & illi qui accuſatorem ſubmiſerunt, inſtigarunt, inſtruxerunt, aut ei mandarunt, lege prima, vbi gloſſa, & Doctor. ff. ad Turpillian. & §. incidit, lege in Senatus 15. ff. eodem. lege ſeruus, 34. §. finale, ff. de pęnis. Puniuntur etiam quarta parte

dij: De percuſſionibus cum ſanguinis effuſione, vel fractura cranei, quò ad percuſſorem tantum: De inferentibus vel nunciantibus minas, vt infra ſuo loco: De ſpernentibus mandata Senatoris in aſſecurando, & contra iniuriam Nuncijs inferentes: De ſumentibus vindictam contra innocuos, Et de receptatoribus delinquentium, Et de offendentibus Magiſtratum, vel officiales, Aduocatos, Procuratores, & Notarios ratione officij: De Blaſphemis: De Inceſtu: De Plagiarijs: De Proditoribus, De proijcientibus ſtercora, Et de famoſis libellis: De iacientibus plumbatam: De prohibentibus Annonam ſiuè graſciam ad Vrbem adferri: De portantibus vel habentibus arma prohibita, vel venenata: Contra diruentes antiqua ædificia: Contra priuatum carcerem exercentes: Contra inciſores Vinearum & vitium in Vrbe & extra: De congregatione, conſpiratione ſiuè coniuratione, contra bonum & pacificum Ciuitatis ſtatum: Et de ſeditioſis: Contra ementes victualia veſcibilia & eſculenta in Portis & Pontibus Vrbis, & extra Plateas deſignatas: De exceſſibus commiſſis in Curia Capitolij & platea tàm Capitolij, quàm ſanctæ Mariæ de Aracæli: De exceſſibus commiſſis in ludo Teſtaciæ & Agonis, & rixis & percuſſionibus ibi factis: Si Senator, Conſeruatores, & Mareſcalli aut Capitaneus Curiæ Capitolinæ, ſeu eorum alter irent per Vrbem, & in eorum vel alterius ipſorum præſentia vel conſpectu exceſſus fuerit commiſſus: Si exceſſus dicetur commiſſus in exercitu Romano, aut intra eccleſias Vrbis, & de alijs caſibus, de quibus per præſentia Statuta, inquiri poſſe vel debere permittitur, & mandatur. In quibus omnibus caſibus, volumus etiam per denunciationem procedi poſſe.

In quibus caſibus per inquiſitionem procedi poſſit. Cap. 5. Gloſſ.

Deficiente remedio ordinario accuſationis, & querela de quo ſupra cap. 1. 2. & 3. oportuit, ne delicta remanerent impunita prouidere de remedio extraordinario inquiſitionis ex Iudicis officio, quo reperti culpabiles venirent vti accuſati puniendi, & hoc noſtrum ſtatutum dinumerat caſus in quibus per inquiſitionem poteſt procedi, vltra quos procedi non debet, nam & de iure Ciuili non in omnibus procedi poteſt per inquiſitionem, ſed in aliquibus caſibus, licet ſecus ſit de iure Canonico quo in omnibus caſibus procedi poſſe conſtitutum eſſe affirmant Baldus in cap. 1. de offic. ordin. Dec. in rubr. de Iudicijs, num. 68. & 69. Barbat. in conſ. 43. col. 4. lib. 1. Maran. par. 6. de inquiſ. num. 39. & caſus in quibus procedi poteſt per inquiſitionem de iure Ciuili dinumerant gloſſ. & Bart. in l. 2. § ſi publico. ff. de adult. Angel. in l. ſi vacantia, C. de bon. vacan. Spec. de Inquiſit. § 2. Doctor. & præſertim Soccin. in cap. qualiter, & quando. de accuſat. Clarus in pract. q. 5. ver. ſcias etiam. Maranta vbi ſupra num. 16. & ſequen. ponit vltra 50. caſus. Et vbi ex conſuetudine procedi poteſt in omnibus caſibus indiſtinctè; ſeu in aliquibus vigore ſtatuti vt hic. Debet in primis, & ante omnia conſtare de corpore delicti, l. 1. § item illud, & ibi omnes. ff. ad Syllanianum l. neceſſario, § 1. ff. eod. l. vnde neratius. § fin. ff. ad l. Aquil. l. 1. § ſi quis vltro ff. de quæſt. l. Diuus Traianus. ff. de milit. teſtam. l. ſi is qui rem. la 2. § ſi lex Titium. ff. de fur. Crauetta in conſ. 244. Gabr. lib. 7. de Maleficijs concluſ. 17. num. 1. Clarus pract. quæſt. 4. Deinde eſt facienda inquiſitio generalis ad Curia informationem pro delinquente reperiendo, quæ dicitur facti, vt in l. congruit ff. de offic. præſidis Bald. in l. ea quidem. C. de accuſ. de qua poſt alios per Sygiſmundum Scacciam de Iudic. li. 1. cap. 83. rubr. de inquiſitione generali num. 1. & ſeq. & habita informatione, vtputa, quod Titius ſit de illo delicto diffamatus demum inquiritur ſpecificè contra ipſum, quæ dicitur inquiſitio iuris ad puniendum Titium de illo crimine l. 2. § ſi publico. ff. de adulter. & ſic inquiſitionem iuris, & facti reſpectu diuerſorum effectuum poſſe dici docuit Hoſtienſis in ſumma de inquiſitione § 1. Conra. in pract. de inquiſit. num. 5. hoc idem in effectu dixit Specul. eod. tit. de inquiſit. § quando autem. dum primam præparatoriam ad inueniendum, aliam ſolemnem ad puniendum appellat. Nouem capita diſtinctionum in materia inquiſitionis tradit luculenter Soccin. in repet. cap. qualiter & quando, il 2. artic. 1. in quæſt. 1. de accuſatio. Sed omnibus omiſſis hodie præmiſſis duobus modis ſcilicet primò generaliter, deinde ſpecialiter per inquiſitionem vbique locorum proceditur. teſte Innocen. in cap. bona il 1. nu. 5. de elect. ſequitur Bald. in l. edita num. 30. C. de eden. & in l. ea quidem, num. 42. C. de accuſatio. vbi etiam Ang. num. 5. Doct. in c. inquiſitionis vbi Anan. num. 4. Felyn. num. 5. de accuſat. Tiraquel. de pœna temper. cau. 53. num. 3. quos & alios refert Clarus in pract. quæſt. 5. ver. poterit igi-

tur & quæſt. 20. & quæſt. 50. ver. item quia. Menoch. de præſumpt. quæſt. 88. num. 7. & 8. lib. 1. Sed ad ſpecialem non poteſt procedi, niſi præcedentibus indicijs, alias inquiſitio erit ipſo iure nulla, vt per Doct. in l. milites C. de quæſt. in l. iuſtiſſimos, C. de offic. Rect. prouinc. & in l. ſi quis alicui. C. ad l. Iul. Maieſt. Ruyn. in conſil. 2. num. 7. lib. 5. Crauetta in conſ. 262. Boſſ. de inquiſit. num. 21. Fulgoſ. in conſ. 175. Ceph. conſ. 204. num. 18. conſ. 206. num. 21. lib. 2. Roland. in conſ. 95. num. 10. lib. 4. Menoch. de arbitrar. quæſt. 78. num. 1. Maſcardus concluſ. 351. lib. 1. de probat. Decian. in conſ. 18. numero 52. & ſequen. lib. 1. Niſi forte Princeps ita mandaret motuproprio aſſerendo talem deliquiſſe; hoc enim Principis mandatum ſufficeret pro indicio ſufficienti ad ſpecialiter contra illum talem inquirendum, Marſ. ſing. 14. & in pract. §. conſtante, num. 21. & ſequen. & eſt glo. communiter approbata in verbo, fuerat, cap. 2. de accuſat. in 6. Innocent. in cap. cum oporteat, de accuſat. Alexand. in conſ. 180. num. 2. lib. 2. Dec. in conſ. 175. num. 3. Menoch. de arbitr. quæſt. 78. num. 4. lib. 1. Magonius in Lucanis. deciſ. 22. num. 7. Non autem concedendo arbitrium Iudici poterit ſine indicijs inquirere ſpecialiter Bald. in cap. 1. in ver. libera, de offic. ordinarij. Gratus conſ. 74. num. 8. lib. 2. Ruyn. conſ. 147. num. 1. lib. 5. Rolan. in conſ. 57. n. 13. & conſ. 94. num. 12. lib. 4. in conſ. 17. num. 9. lib. 3. Magon. d. deciſ. 22. Alias tenebitur in ſyndicatu ad damna, & intereſſe inquiſiti ſine indicijs præcedentibus, Rolan. in conſ. 17. nu. 9. lib. 3. in conſ. 94. num. 13. lib. 4. Oſaſchus in conſil. 64. num. 6. Etſi inquiſitio ſit de crimine læſæ Maieſtatis. Fulgoſ. in conſ. 137. Doctor. in l. ſi quis alicui, C. ad l. Iul. Maieſt. Mar. in l. 1. in princ. num. 36. ff. de quæſt. Roland. in conſ. 57. num. 10. & 12. lib. 4. in conſ. 64. lib. 2. in conſ. 17. lib. 3. Dec. in conſ. 18. nu. 52. lib. 1. ſed leuiſſima indicia ſufficere ait, & indicia debent eſſe legitima. Cartar. de execut. ſenten. c. fin. nu. 59. per tex. in l. iuſtiſſimos. C. de off. Rector. & l. milites. C. de quæſtio. quæ autem ſint legitima indicia tradit Ang. de malef. in verbo, hæc eſt quædam inquiſitio. §. 2. principaliter. nu. 30. vbi allegat Soccin. in l. ea quidẽ. C. de accuſat. vbi Salycet. nu. 41. Boſſi. de inquiſitio. n. 8. & leuia ad inquerendum ſufficere indicia dixit Boſſius vbi ſupra nu. 61. ſed reprobat eum Rolan. d. conſ. 57. n. 23. lib. 4. Clar. pract. q. 20. ver. ad formandam, Menoch. de hac re lib. 1. de præſumpt. q. 88. nu. 2. & ſeque. Decian. in d. conſ. 18. n. 57. lib. 1. & Maſcard. concluſ. 754. nu. 22. de probat. lib. 2. Sed hoc eſt intelligendum quando inquiſitus comparuit, & oppoſuit de nullitate inquiſitionis ob defectum indiciorum, nam ſi non fuit oppoſitum ſubſtinebitur inquiſitio, & proceſſus ſine legitimis indicijs formatus. c. 2. de accuſ. in 6. Alex. conſ. 120. lib. 7. Ruyn. conſ. 80. lib. 4. Beccius conſ. 70. num. 26. lib. 1.

Sed eſt aduertendum, quod inquiſitus, & abſolutus non eſt amplius de eodem delicto inquirendus, vel moleſtandus. l. penult. §. fin. ff. naut. caupo. ſtabul. l. ſi cui §. ijsdem. vbi Bart. ff. de accuſ. c. de his. vbi Doct. eod. l. fin. C. de cuſt. reor. Specu. de abſolutione. §. 1. ver. porro. Anan. conſ. 37. col. 1. Alex. conſ. 11. col. 2. lib. 1. Maran. par. 6. de Inquiſ. num. 48. Mant. conſ. 251. lib. 1. Clar. pract. q. 57. Ceph. con. 39. nu. 14. lib. 1. conſ. 192. nu. 12. lib. 2. Quod idem erit in gratiato à Principe. l. 1. & toto tit. C. de ſenten. paſſis. l. fin. C. de gener. abolit. l. 1. §. de qua autem. ff. de poſtul. gloſ. in l. 2. in verbo, cõcedi. C. de in ius voca. Pariſ. conſ. 1. lib. 4. Clar. pract. q. 59. in princ. & ver. & hæc quidem concluſio. Sciendum eſt etiã quod elapſis viginti annis poſt commiſſum delictum non inquiritur, Iodoc. prax. crimi. de inquiſit. nu. 27. per tex. in l. querela & ibi Doct. C. ad l. Cornel. de falſis. Balb. de præſcript. in 4. par. 4. Partis principalis q. 2. num. 2. Abb. in c. cum haberet. n. 4. de eo qui dux. in matri. Viuius comm. opin. lib. 1. verſ. accuſatio falſi. Clarus in pract. q. 51. Angel. de Caſtr. in conſ. crimi. diuer. conſ. 94. nu. 61. lib. 1. & inquiſitio eſt facienda per iudicem competentem, alias erit nulla l. 1. & toto tit. C. ſi à non competen. iudic. Ang. de Maleſic. in verbo, hæc eſt quædam inquiſitio, verſ. quarto principaliter. Boſſius de inquiſit. num. 62. Amod. de Syndic. num. 30. Iodoc. de inquiſit. c. 8. nu. 4. Marant. part. 6. num. 102. Oſaſc. in conſ. 64. nu. 7. & ideo reus contra quẽ inquiritur debet eſſe ſuppoſitus iuriſdictioni inquirentis aut ratione loci originis, vel domicilij, aut ratione commiſſi delicti l. 1. C. vbi de crimi. agi opor. c. ſi diligenti. de foro competen. Ang. vbi ſupra, nu. 50. Boſſius de inquiſit. n. 67. Cepoll. conſ. crim. 58. nu. 22. Didac. pract. quæſt. c. 11. num. 6. Soccin. reg. 87. Oſaſchus d. conſ. 64. Hinc infertur, quod Iudex ſecularis inquirens contra perſonas Eccleſiaſticas nulliter, & inualidè agit, quia Clerici neq; ciuiliter, neq; criminaliter poſſunt conueniri coram iudice laico. c. clerici. & c. cum non ab homine,

de

de iudic. c. 2. de foro competen. cap. continua. c. placuit. c. clericum nullum. 11. q. 1. auth. Statuimus. C. de epiſ. & cleric. c. ſi iudex laicus. de ſenten. excom. in 6. Roland. conſ. 12. nu. 34. lib. 2. Clarus in practic. q. 36. Et ex hoc quod ſtatutum dat Senatori, & Iudicibus Capitolinis facultatem inquirendi colligitur eos habere merum, & mixtum imperium, quia ſolum Iudices habentes merum, & mixtum imperium habent facultatem inquirendi. Bart. in l. inter cõuenientes. ff. ad municip. Spec. de inquiſ. §. item opponitur. Hoſtien. in ſumma eod. tit. §. quis poſſit. Vant de nullit. defec. iuriſdic. nu. 45. Angel. de maleſ. in ver. per iudicem maleficiorum nu. 1. quod intellige principaliter, Nam incidenter Iudex ciuilis poteſt de criminali cauſa coram ſe incidenti cognoſcere, & inquirere, Böſſius de foro competen. nu. 121. Menoch. de retine. poſſeſ. remed. 3. nu. 552. & eſt tex. in l. quoties. C. de iudic. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 91. num. 9. per l. 1. C. de ordin. cognit. & l. ſi quis à liberis. §. ſi vel paren. ff. de liber. agnoſcen. Et eadem ratione licèt Iudices criminales de ciuilibus non cognoſcant. l. ſolemus. §. latrunculator. ff. de iudic. Bal. & Cyn. in l. ſi quis ex conſenſu. C. de epiſ. audie. Rota in antiquis deciſ. 19. de iudic. Menoch. de arbitr. q. 82. lib. 1. Tamen incidenter ratione connexitatis de ciuilibus in criminales incidentibus poſſunt cognoſcere. Bald. & Paul. de Caſtro. in d. l. ſolemus. ff. de iudic. idem Caſtren. in l. quæſitum. C. de ſeruis fugi. & in l. quos retrahi. C. ſi aduer. liber. Boſſ. de foro competen. nu. 121. Menoch. de arbitr. d. q. 91. nu. 8. lib. 1. & in d. 3. remed. n. 552. Sed ciuiliter non poteſt condemnare, niſi criminaliter etiam condemnet. Rimi. conſ. crimini. diuer. 106. nu. 8. lib. 1. Natt. conſ. 407. numer. 14. lib. 2. Creſcen. deciſ. 5. de iudic. aliàs 167.

Et eſt inquiſitio formanda contra præſentem, quia contra abſentem, niſi abſens ſit per contumaciam, de iure procedi non poteſt, vt notant omnes in c. qualiter & quando. il. 2. de accuſat. Clar. in pract. q. 11. Sed contrarium ſeruat conſuetudo.

De modo procedendi per Inquiſitionem.
Cap. VI.

ANtequam formetur particularis inquiſitio, debeat per iudicem, inquiſitionem formare volentem, recipi ſufficiens informatio, de delicto vel maleficio per teſtium receptionem, de qua apparere debeat in actis Notarij maleficiorum; quæ teſtium depoſitiones per extenſum in libro deſcribi, & adnotari debeant; quibus receptis, Iudex cauſam in aſſettamento proponat, in quo ſi per Iudices, aut eorum maiorem partem fuerit reſolutum inquiri poſſe, ad inquiſitionem procedatur. Debeat tamen de dicta deliberatione per acta Protonotarij, & illius fidem, quam gratis dare teneatur, cõſtare: qua demum deliberatione facta, Iudex inquiſitionem formet, in qua omnes & ſingulas qualitates delictorum, quæ ad eius notitiam peruenerint, vel publica fuerint, apponere debeat: aliàs ipſe Iudex, etiam ſi omiſerit qualitatem corporalem, pœnam requirentem, pęnam ſimilem incurrat. qua formata, ſi talis ſit cauſa, in qua pœna corporis afflictiua imponenda venit, & reus haberi non poſſit; tunc moneatur reus per affixionem ſchedulæ ad domum ſuæ ſolitæ habitationis, & ad valuas Curiæ Capitolij, ſi in Vrbe aut circa eam per milliaria tria inhabitet: aliàs edicto Senatus, vt de accuſatione dictum eſt, quatenus infra triduum, aut alium terminum competentem, loci & perſonæ habita ratione, ſub pœna confeſſi criminis debeat perſonaliter comparuiſſe ad ſe excuſandum ſuper delicto per eum in illum caſum, tali die & loco, commiſſo; cum comminatione, quòd eo non comparente, pro confeſſo habebitur, & ad diffinitiuam ſententiam, & diffidationem contra eum procedetur: eoq; peremptoriè ad docendum ſe paruiſſe citato, & contumace exiſtente, rurſus iuxta traditam ſupra de accuſationibus formam, ad ſententiam audiendam citetur; eoq; in contumacia perſiſtente, diffinitiua ſententia promulgetur, & demum ad pœnarum executionem procedatur, iuxta iuris, & Statutorum formam. Quòd ſi inquiſitus comparuerit, aut captus fuerit, & in poſſe Curiæ deuenerit; tunc formatæ contra eum inquiſitioni reſpondere cogatur; qua reſponſione facta, vel in carceribus detineatur, vel fideiuſſoribus, aut datis pignoribus committatur, iuxta delictorum qualitatem, & prout ſupra de accuſationibus eſt expreſſum: vel etiã ſi Iudici videbitur opportunum, reum cuſtodiat, vſque quo delictum fuerit probatum, vel euacuatum; aliter autem formata inquiſitio (ſi de illius nullitate ante ſententiam obijciatur) non teneat, & per prædicta non cenſeatur ſublata facultas Iudici incipiendi etiam à captura inculpati, iuxta diſpoſitionem iuris

com-

Digitized by Google

communis. Iudex autem in præmiſſis negligens, aut contraueniens, pœnam vigintiquinque aureorum incurrat.

De modo procedendi per Inquiſitionem. Cap. 6. Gloſſ.

Modus procedendi datus hic à ſtatuto conuenit cum dato à iure communi, vt patet ex allegatis in præcedenti c. 5. ver. debet in primis, in eo quod debeat prius conſtare de delicto, & antequam formetur particularis inquiſitio, debeat recipi ſufficiens informatio per receptionẽ teſtium, de qua debeat in actis apparere, vt ibi dicta ſint, & huc referenda; Nam inquiſitio nullis præcedentibus indicÿs, vel non præcedente ſaltim fama non ſubſiſtit, etiam de iure. c. inquiſitionis. c. qualiter, & quando il 2. de accuſ. vbi Doc. c. licèt Heli. de Simonia. Spec. de inquiſit. rubr. qualiter in inquiſitione ſit procedendum. col. 3. Hoſtien. in ſumma de inquiſit. col. 2. verſ. quomodo procedatur. Rolan. conſ. 3. nu. 9. lib. 3. & in conſ. 57. nu. 9. & 28. Curt. Iun. in conſ. 324. Ceph. in conſ. 204. num. 18. conſ. 305. nu. 4. Decius conſ. 18. n. 38. Menoch. conſ. 166. nu. 58. lib. 1. Oſaſc. conſ. 64. nu. 1. lib. 1. Quod eſt adeo verum, vt procedat etiam ſi Statutum diſponeret ſimpliciter, quod Iudex de talibus delictis inquirat, alias puniatur. Marant. par. 6. de inquiſ. nu. 33. vel Princeps, ſeu Statutum committat Iudici, vt inquirat arbitrio ſuo, vel procedat. Bald. in c. 1. vbi gloſ. in verbo, liberam, & alÿ Doct. ff. de off. ordin. Iaſ. in l. milites. C. de teſta. milit. Gramm. conſ. 35. nu. 50. Gratus conſ. 59. nu. 8. & conſ. 74. nu. 8. lib. 2. Barbat. in conſ. 47. lib. 1. Dec. in conſ. 175. Rolan. conſ. 3. nu. 11. conſ. 17. num. 11. lib. 3. conſ. 94. nu. 27. lib. 4. Decian. conſ. 18. nu. 39. lib. 1. Et cum ſtatutum diſponat, quod teſtes ante particularem inquiſitionem recipiãtur, & quod eorum dicta per extenſum deſcribantur, de quibus apparere debeat in actis Notarÿ ſequitur quod Iudici aſſerenti in inquiſitione famã præceſſiſſe non ſit credendum, prout credi non debere niſi de ea aliunde appareat per teſtes receptos, & examinatos, etiam de iure voluerunt. Fulgoſ. in conſ. 107. col. 2. & conſ. 136. col. 6. Angel. in l. ſi vacantia. nu. 182. C. de bonis vacant. Amod. de ſyndic. n. 56. Dec. conſ. 256. Signor. in conſ. 156. col. 2. conſ. 170. col. 2. & conſ. 189. col. fin. Alex. conſ. 34. lib. 6. Roland. conſ. 45. nu. 23. lib. 1. & conſ. 57. nu. 9. lib. 4. Immo ſtatutum diſponens quod de delicto poſſit inquiri contra non inditiatum; nec diffamatum non valet. Card. in clem. 1. nu. 23. de offic. ordin. Marſil. conſ. 79. nu. 5. conſ. 78. num. 5. conſ. 76. nu. 9. conſ. 82. nu. 20. conſ. 117. nu. 10. conſ. 130. nu. 9. Duen. reg. 298. ampliat. 2. Decian. conſ. 18. nu. 4. lib. 1. & ſi diſponat quod Poteſtas poſſit liberè inquirere, id facere non poterit contra non diffamatum, per Bald. Dec. Iaſ. & Mar. allegatos ſupra in ver. quod eſt adeo verum, & ſi Iudex aliter fecerit tenetur inquiſitis in ſyndicatu ad damna, & intereſſe, de quibus contra eum iuratur in litem. Amod. de ſyndic. n. 139. Bald. in rub. C. de pœnis Iudic. qui male iudic. & in l. obſeruare. §. proficiſci. q. 26. de off. procon. & legat. Pariſ. de ſyndic. in ver. inquiſitio. nu. 9. Barbat. conſ. 197. lib. 1. Marant. par. 6. nu. 21. Roland. d. conſ. 3. n. 13. lib. 3. & in conſ. 94. n. 30. lib. 4. Oſaſc. conſ. 64. nu. 6. Antequam enim Iudex procedat ad inquiſitionem, capturarum, ſeu torturam debet conſtare liquide de corpore delicti, vt dixi in d. c. 5. per tex. in l. 1. §. item illud. ff. ad ſyllan. nec ſufficit conſtare delictum eſſe commiſſum, ſed oportet apparere ſcelere, hoc eſt dolo commiſſum; vt procedi poſſit ad inquiſitionem primo generalem deinde particularem contra inditiatum, Boſſius de delicto. nu. 3. & 4. per illum textum. vbi Bart. Roman. Cuman. Io. Igne. & alÿ Bald. in l. quoties. §. ſi quis nomen. ff. de hæred. inſtit. & in c. at ſi clerici. col. 2. de iudic. Grammat. conſ. 60. Mar. conſ. 8. nu. 1. conſ. 12. nu. 33. conſ. 14. nu. 13. conſ. 40. nu. 4. Pariſ. conſ. 153. col. 2. lib. 4. Ruy. conſ. 80. lib. 4. Gabr. lib. 7. de crimin. concluſ. 17. n. 4. Boſſius de delicto. nu. 1. & 14. Roland. conſ. 51. n. 9. lib. 1. Burſatt. conſ. 201. nu. 29. lib. 2. Oſaſc. conſ. 66. nu. 20. Honded. conſ. 107. nu. 7. & vbi non cõſtat de corpore delicti, quod non poſſit deueniri ad capturam tradit in ſpecie Marſil. in d. conſil. 12. nu. 34. Grammat. conſ. 15. & conſ. 30. Burſſattus d. conſ. 201. nu. 33. lib. 2. Io. And. qui loquitur in clerico. in c. ſi clericos. in verbo commiſſos, de ſenten. excom. in 6. Corn. in conſil. 325. litera C. lib. 4. Clar. in §. fin. q. 28. & minus ad torturam. dicit tex. in d. §. item illud, ibi non haberi de familia quæſtionem. Mar. in conſ. 8. nu. 1. conſ. 12. nu. 34. conſ. 46. nu. 1. & 2. & in l. 1. nu. 5. ff. de quæſtio. Crauetta in conſ. 244. Boſſ. de delic. n. 14. Burſat. conſ. 201. nu. 29. lib. 2. Honded. conſ. 107. nu. 7. Non enim per coniecturas, ſeu præſumptiones de delicti corpore conſtare debet ad effectum inquirendi, ſed liquide per plenas probationes, vt

probat

probat text. in d. l. 1. §. item illud. ff. ad Syll. ibi liquere igitur debet, & in l. ſi quando ibi pateſacta. C. vnde vi. vbi Bald. nu. 2. Iaſ. nu. 12. Ang. in l. certum. ff. de confeſſ. Cappell. Tholo. deciſ. 313. Boer. deciſ. 288. nu. 2. in fine. Crauetta conſ. 244. Myſing. obſer. 81. cent. 3. Dec. in conſ. 410. num. 5. Oſaſc. conſ. 66. num. 20. Maſcard. concluſ. 830. nu. 5. lib. 2. de probat. & liquide dicitur conſtare per teſtes, ſeu per euidentiam facti Gand. de præſumpt. & indic. indub. col. 2. num. 6. Boſſ. de delicto. num. 15. & 16. & 18. Clar. q. 4. & defectus probationis corporis delicti non ſuppletur per confeſſionem partis dicentis deliquiſſe, quia ſi de eo non conſtat non poteſt pro eo damnari. Bart. in lege diuus. ff. de milit. teſt. Bald. in l. 1. C. de confeſſ. Soccin. in l. non vtiq; circa finem. ff. de except. Rimin. conſ. 6. Boer. deciſ. 164. num. 8. Grammat. deciſ. 2. n. 28. Pariſ. conſ. 153. n. 8. lib. 4. Marſil. conſ. 8. n. 1. Crauett. in conſ. 211. nu. 3. in conſ. 262. nu. 3. Myſinger. obſer. 81. cent. 3. Ceph. conſ. 230. num. 11. lib. 2. Rolan. conſ. 51. num. 13. lib. 1. Burſatt. conſ. 201. nu. 29. lib. 2. Honded. conſ. 108. nu. 50. Clar. q. 55. Maſcar. concluſ. 754. libr. 1. de prob. Decian. conſ. 18. nu. 218. lib. 1. conſ. 86. n. 19. lib. 3. vt ſit maximè importantiæ hoc requiſitum, cum ſine ipſo non poſſit inquiri, neq; ad condemnationem etiam confeſſi procedi, vt dicunt omnes memorati Doctores vno ore.

Si mulier de delicto accuſetur, aut contra eam inquiratur. Cap. VII.

MVlier honeſta accuſata, vel inquiſita de leuibus criminibus, aut vadat perſonalirer ad reſpondēdum ante Eccleſiam Sanctæ Mariæ de Aracæli; aut ſi noluerit, Notarius maleficiorum ad eius domum accedat ad reſponſionem recipiendam, pro quo viatico recipiat bolonenos quinque, & non ultra. Pro grauioribus delictis, vbi tamen pœna corporis afflictiua non infertur, ad dictam Eccleſiam ire teneatur, & ante dictam Eccleſiam accuſationi aut inquiſitioni reſpondere cogatur: in vtraque tamen cauſa per idoneos fideiuſſores cauere teneatur, & debeat de condemnatione ſoluenda. Si autem capitalis aut corporalis pœna imponenda veniret, tunc in carceribus pro mulieribus factis, & faciendis, ſeorſum à viris; aut ſi nobilis perſona fuerit, vel de magnatibus, in aliquo tuto loco, ſub idoneis fideiuſſoribus de tuto carcere cuſtodiatur: & in omnibus & per omnia contra eam procedatur, prout de viris dictum eſt, & dicetur.

Si mulier de delicto accuſetur, aut contra eam inquiratur. Cap. 7. Gloſſ.

De iure mulieres pro delicto accuſatæ, vel inquiſitæ non poſſunt perſonaliter detineri, capitulo mulieres. de iudic. in 6. Boer. in repet. l. conſentaneum, num. 144. C. quomodo & quan. Iudex. Quod tamen intelligi debet de mulieribus honeſtis, non de meretricibus, & vilibus, vt per Menoch. poſt alios de arbitr. lib. 1. quæſt. 84. numero 13. & ſeq. Hoc ſtatutum pro delictis capitalibus diſponit poſſe carcerari, quod & conſuetudo vbique introduxit, ſed in carceribus ſeparatis à carceribus virorum teſte Imola. in c. 2. num. 16. de pignor. Soccin. de citatio. artic. 5. quæſt. 17. ver. 16. fallit Grammat. deciſ. 33. numero 11. Blanc. in pract. Crimin. fol. 4. num. 27. Boer. in deciſ. 349. nu. 5. Bonum eſt tamen, & ita diſponit ſtatutum quod iudex in hoc ſit valde circumſpectus, quia ſi mulier ſit nobilis, & honeſtæ conditionis non debet illam eum dedecore ad ſe conduci facere; neq; ſtatim in carcerem conijcere. Grammat. dicta deciſ. 33. Foller. in pract. crim. fol. 34. nu. 18. & quando carceratur eſt ſeparatim à Viris cuſtodienda per allegata ſupra in cap. 2. ver. & debent. In reliquis proceſſus proceditur contra mulieres, vti proceditur contra Viros, vt per ſtatutum in fine.

Quando procurator admittatur, & de ſecuritate Reis danda pro alijs exceſſibus. Cap. VIII.

SI ex delicto, pro quo reus accuſatus eſt vel inquiſitus, pœna corporis afflictiua, ſiue principalirer, ſiue in defectum pecuniariæ, & ſiue ea arbitraria, ſiue à Statuto taxata ſit, imponenda venit; reus ſe ipſum præſenrare, & querelæ vel inquiſitioni reſpondere cōfitendo vel negando delictum, de quo inquiritur aut accuſatur, omnino teneatur. In alijs vero iudicij actibus admittatur procurator ad omnia, quæ pro defenſione reorum fuerint opportuna. Si vero ex crimine veniat pœna pecuniaria imponenda, & reus idoneæ cauerit, dato fideiuſſore de pęna ſoluenda, admittatur procurator ad reſpondendum, habens ſpeciale mandatum ad ſic reſpondendum: quòd ſi reus accuſatus, vel inquiſitus timeat ad reſpondendum accedere, eo quod de alijs exceſſibus diffamatus

tus

num. 4. & ſequen. lib. 1. Nam non videtur ſecure venire; qui non poteſt ſecure redire. arg. l. de ætate, ff. ad Trebell. Alexand. in conſ. 46. lib. 2. Gayl. & Myſſing. vbi ſupra Dec. in conſil. 51. & ſecuritate pendente, ſiue concedatur à Principe, ſiue ab inferiore ex iuſta cauſa nihil eſt contra eam committendum l. 1. §. vlt. ff. de quæſt. l. relegati, ff. de pœnis l. 3. §. ſeruus, ff. de acquiren. poſſeſſ. l. fin. ff. de ijs qui ad eccleſ. confu. Rebuff. de appellat. artic. 16. glo. 1 num. 36. Tomo 3. Obſeruandum etiam eſt, quod ſi alicui itineris cautio conceſſa eſt, & vt vocant ſaluus conductus, hæc cautio extenditur etiam ad illius vxorem & ſi de ea nulla facta fuerit mentio, ita conſuluit Bald. in conſ. 414. lib. 5. ſequitur Iaſon. in l. ſi ſtipulatus fuero, ff. de verb. obligat. Petr. à Plac. lib. 1. delict. cap. 6. nu. 24. Verum Saluus conductus conceſſus à Principe non extenditur ad debitum iuratum, Alexand. in conſil. 37. lib. 3. plenè Felyn. in cap. conſtitutus. de reſcriptis, Grammat. deciſ. 12. num. 3. De validitate tamen ſecuritatis conceſſæ à Principe dubitare nullo modo quis poteſt citra ſacrilegij crimen, l. 2. C. de crimin. ſacrileg. Dec. in conſ. 64. num. 3. & 7. Iaſon. in l. 1. in princ. ff. de conſtit. Princ. Pedemon. deciſ. 88. num. 16. Guido Papæ deciſ. 418. Aliquando Iudices has ſecuritates concedunt de iure, Blanc. in pract. Crimin. fol. 33. num. 15. & ſequen. quod admittit hoc noſtrum ſtatutum, & de Saluaguardia conceſſa conſuluit. Neuizan. in conſ. 83. & adeſt tractatus de ſecuritate Ioan. Rayn. ad quem erit pro indigentijs recurrendum.

Quod teſtes ex officio ſuper innocentia recipiantur, & eorum dicta deſcribantur.

Cap. IX.

SEnator, & Iudex, ſicut ex eorum officio diligenter pro delictis reorum & nocentium indagandis & inueſtigandis inquirunt, & teſtes examinant: ita & pariformiter ex eorum officio, æqualitate ſeruata, pro innocentia inueſtigare & indagare, & teſtes de veritate facti informatos, per quoſcumque ad eorum notitiam deducantur, interrogare & examinare, & in actis annotare & deſcribi facere teneantur, & debeant; & non præterire teſtem & teſtium dicta, pro innocentia deponentes: aliàs tam Iudex veritatem facti pro innocentia quærere, quàm Notarij dicta teſtium ſcribere & annotare, & in actis ponere, per malitiam, aut per manifeſtam deſidiam ceſſantes, in ſyndicatu ad intereſſe teneantur, & pœna falſi puniantur.

Quod teſtes ex officio ſuper innocentia recipiantur, & eorum dicta deſcribantur.

Cap. 9. Gloſſ.

Contra hoc ſtatutum committunt in Vrbe mali Iudices, & peſſimi Notarij, quoniam ea, quæ tendunt ad reum exonerandum per teſtes ex officio examinatos teſtificata non ſcribunt; Dicunt enim quod in repetitione illa adnotabuntur, & ita neceſſitant ad minus Reos ad repetitionem faciendam pro ſua defenſione; quæ alias hoc ſtatuto ſeruato non eſſet neceſſaria; ſæpe etiam euenit, quod teſtes iſti repeti non poſſunt in graue damnum inquiſitorum; Itaque ſicut pro indagandis delictis ſunt teſtes ex officio examinandi, ita æqualitate ſeruata ſunt pariformiter pro innocentia reperienda ex officio examinandi, & eorum dicta ſunt pro innocentia adnotanda hoc diſponit ſtatutum per dictionem pariformiter, hoc eſt ſimul eodem tempore inquirere ex officio de delicto, & de innocente, & innocentia, l. quod de pariter mortuis, ff. de rebus dub. l. ſi fundus, §. ſi duo. de pignor. l. ſi hi qui. de donat. cauſ. mortis cap. 1. de tempor. ordin. in 6. l. ſi pariter, ff. de liber. cauſ. l. 1. C. commun. de ſucceſſ. Archid. cap. 1. §. 1. de decim. Bertac. in repert. in verbo, pariter; Nam ſicut atteſtatio probe, & ſincere ſcripta præſumitur; ita eſt ſcribenda, cap. quoniam contra. de probat. & ibi Doctor. capit. bonæ memoriæ il 1. §. nos igitur. de elect. cap. in præſentia. de renunc. capit. ſicut §. fin. de ſenten. & re iudic. Alexand. in conſ. 22. num. 1. lib. 2. & in conſil. 105. nu. 1. & 2. lib. 6.

Sed reo citato inſtante repetendi ſunt, & iterum examinandi cum iuramento, & eorum dicta ſunt in ſcriptis adnotanda, gloſſ. Bart. & alij in l. repet. ff. de quæſtionibus, Salyc. in l. fin. C. eod. Nam examinati pro informatione Curiæ ex officio Reo non citato non probant, lege ſi quando, §. ſed cum C. de teſtibus, §. & hic vero quia multoties. Nouell. cap. 90. Auth. de teſtibus.

An autem teſtis repetendus poſſit ſe referre ad primam eius depoſitionem; & quod non docuit Bart. in l. eos, ff. de falſis, Soccin. conſ. 98. num. 13. lib. 3. Pedemon. deciſ. 128. nu. 13. Nec ſunt teſtes cogendi quicquam dicere contra veritatem aliquo modo per Iudicem, l. lege Cornelia ff. de Sicar. Bart. in l. 1. in princ. ff. eodem, Immo Iudex debet inquirere conditionem teſtis

ex

ex officio, etiam parte non petente. gloſ. in l. 1. §. ſi curatores. ff. de mag. conue. vbi Bald. Innocen. in c. per tuas. de teſtibus. Paris de Puteo de Syndic. ver. & aduerte. Nam infamis homo reprehenſibilis, humilis, & abiectus à teſtificando repellitur. l. teſtium. 3. in princ. ff. de teſtibus. l. eos teſtes. 4. C. eodem. Seruus accuſatoris, vel inducentis. d. l. eos teſtes. §. ſi vero. Nouella. c. 90. de teſtibus, limita, & declara, vt in l. 7. ff. de teſtibus, & in l. 7. C. eod. l. 1. §. diuus. ff. de quæſtionibus. lege diuus. 9. §. ex quibus. ff. de quæſtio. l. vnius. 18. §. ſeruo. ff. eod. Omnes Religioſi ſine conſenſu Superioris. c. & ſi Chriſtus. & ibi Doct. de iure iuran. limita vt in §. ſi quando. authen. de ſanctis epiſ. minores. 20. annis. l. in teſtimonium. 20. ff de teſtibus. l. 3. §. lege Iulia. ff. eod. l. inuiti. 19. in fine. ff. eod. l. ex liberis. 15. §. 1. ff. de quæſtio. Sed examinati cum alijs ex officio faciunt iudicium. Iacob. Butrig. Guid. de Suza. quos refert Florianus in d. l. in teſtimonium. Bart. in l. 3. §. impuberes. ff. ad Syllan. gloſ. in l. fin. C. eod. Bart. in l. maritus. ff. de quæſt. addentes ad Capellam Tholoſanam. q. 237. Pauperes repelluntur quia eis minus quam diuitibus creditur. §. ſancimus. auth. de teſtibus, & l. teſtiū. ff. eod. Soccin. reg. 289. Pauper. Io. de Amicis conſ. 78. nu. 9. Roland. conſ. 64. nu. 33. lib. 2. quod intellige concurrente turpitudine vitæ. Berous in c. 1. nu. 54. de accuſat. Clar. in §. fin. quæſt. 14. ver. ſed hic etiam. domeſtici familiares, commenſales, mercennarij, & famuli. l. præſenti. §. ſanè. C. de his qui ad eccleſ. confug. l. 2. C. de teſtibus. l. idonei. 6. ff. eod. l. teſtes. 24. & l. teſtis. 9. ff. eod. Canoniſte in cap. in literis. de teſtibus, niſi familiares, vel domeſtici ſint valde honeſti; vt Papæ, Principum, Cardinalium, Prælatorum, & ſimilium. lege etiam. C. de teſtibus. Inno. in d. c. in literis. de teſtibus. Bald. & Salycet. in d. l. etiam. Lanfranc. in c. quoniam contra. de probat. in verbo depoſitiones. ver. quæro primo ponit per ordinem qui teſtes admittantur, & qui non, vel niſi agatur de re, quæ à ſolis domeſticis, & familiaribus ſciri magis poſſit, Io. And. ad Spec. de teſte. §. 1. ver. quid ſi olim. Mutus non poteſt eſſe teſtis. Spec. vbi ſupra. §. nunc tractandum. ver. quid de muto. Roman. ſing. 745. facit tex. in l. 3. §. idem diuus. & §. Caninio. ff. de teſtibus. vbi teſtes viua voce oportet deponere alias repelluntur; nec per ſcripturam ſunt admittendi. Felyn. in c. de teſtibus. num. 7. eod. Sed limitat quinque modis quæ falentiæ non procedunt in Vrbe vbi adeſt ſtatutum. cap. 75. lib. 1. In Regno Bohemiæ, Auſtriæ, & Bauariæ adeſt conſuetudo contraria, vt per Gayll. obſeruat. 100. in fine. lib. 1. Infames vtiq; repelluntur. Bart. in l. 1. §. beſtias. ff. de poſtulan. vt publico Iudicio Rei, vel in publicis Carceribus detenti. l. 3. §. lege Iulia. ff. de teſtibus, vel publico Iudicio damnati; etiam propter calumniam ab eis commiſſam. l. in teſtimonium. 20. d. §. lege iulia. l. ſcio. l. ex eo. & l. repetundarum. ff. de teſtibus. l. quæſitum. 13. ff. eod. l. ob carmen. 21. ff. eod. & periuri. Io. And. ad Spec. de teſtibus. §. 7. ver. ferre teſtimonium. Abb. in c. teſtimonium. nu. 7. de teſtibus. Clar. in §. periurium. ver. repellitur. Redemptor litis, & continuus litigator repellitur. cap. ſuſpectos. 3. q. 5. & c. nullus eadem cauſa. Roman. ſing. 314. inimicus. §. inſuper. auth. de teſtibus. l. 3. in princ. ff. eod. etiam quod ſit nouiter reconciliatus. Bald. in l. preſcriptione. C. ſi contra ius vel vti. publ. c. accuſatores. 3. q. 5. Bald. in l. ſi quando. col. fin. C. vnde vi. Bart. in l. quoties. C. de naufr. lib. 10. Niſi cauſa cognita aliter Iudici videatur. l. 1. §. præterea. ff. de quæſtion. Sed ſi inimicitia capitalis fuerit etiā in caſibus exceptis non admittitur. Felyn. in c. cum oporteat. num. 8. de accuſat. c. per tuas de Simon. Marſ. conſ. 65. nu. 20. Grammat. deciſ. 33. nu. 7. & ſi de recenti ſit reconciliata. Innocen. in d. c. cum oporteat. n. 6. Fely. n. 10. Didac. pract. quæſtionum cap. 13. nu. 3. Teſtes proditi; traditi, vel cuſtoditi ab eo contra quem proferuntur ſunt repellendi. l. 1. §. cum quis latrones. ff. de quæſtionibus. l. ſicuti 4. C. eod. Hæretici repelluntur, cum diſtinctione de qua in l. quoniam. 12. C. de hæreticis. infideles, & excommunicati. c. ſi hæreticis. 2. q. 7. Meretrices. l. 3. §. lege Iulia. ff. de teſtibus. Amicus pro amico non eſt idoneus. l. 3. in princ. ff. eod. Sed Cubicularij pro innocentiam accuſati admittuntur, item Parentes, & conſanguinei. Florian. in l. teſtes idoneos. ff. de teſtibus poſt Spec. de inquiſ. §. 1. ver. ſed nunquid. Ang. in l. 4. ff. de confeſſ. Bald. in l. parentes. C. de teſtibus. Notandum eſt conditionem teſtis eſſe de tempore peribiti teſtimonij inſpiciendam. Dec. in conſ. 163. col. pen. teſtes obſcuri, & ignoti non admittuntur. §. ſancimus auth. de teſtibus. Nec Socij criminis. c. de quibus. de ſenten. excom. glo. & Doct. in l. fin. ff. de accuſ. l. qui filium cum ibi notat. C. de liber. cauſ. Nec teſtes qui antea contra eundem teſtimonium peribuit. l. produci. 23. ff. de teſtibus. Nec Pater contra

filium,

filium, nec filius contra Patrem recipitur. l. parentes. 5. C. de teſtibus. nec Aduocatus nec Procurator, nec ſollicitator. l. vlt. ff. de teſtibus. l. mandator. ff. eod. Nec ille qui negocio non interfuit. §. quamuis anthea authen. de teſtibus. Nec de cauſa propria quis deponere poteſt. lege nullus. 10. ff. de teſtibus. l. omnibus. 9. C. eod. cauſa propria quæ ſit definitur in l. 1. §. in propria. ff. quando appell. ſit. Sed teſtes non iurati nihil probant. l. iuriſiurandi. 8. C. de teſtibus lege teſtium. 14. C. eod. Gayl. obſeruat. 101. per totam. lib. 1. Nec ſibi contrarij. §. ſi qui plane. authen. de teſtibus. l. ob carmen. 21. §. ſi teſtes. ff. eod. Nec odioſi inter ſe §. fin. auth. de teſtibus. cap. cum oporteat. de accuſ. Nec varij, & ita dicuntur qui nulla cauſa aſſignata dicunt contrarium eius, quod primo dixerunt. c. dilectus. de tem. ordin. Nec qui vacillando dubiè loquuntur. l. eos. ff. de falſis nec titubantes. l. fin. C. de ordin. cognit. Spec. de teſte. §. 1. ver. item quod ſunt varij. l. 2. ff. eod. Nec pecunia corrupti. Bart. in lege 1. §. 1. ff. de falſis. lege ſi quis teſtium. C. de teſtibus Nec illi qui deponunt in veriſimilia. lege ob carmen. ff. eodem. Nec qui deponunt per eundem præmeditatum ſermonem. lege 3. §. 1. ff. eodem ſeu per eadem verba dicto §. 1. Nec qui dicunt de diuerſis delictis. capit. licèt. de probat. vel diuerſis locis, vel diuerſis temporibus, vel de diuerſis perſonis. lege teſtium. C. de teſtibus. lege ad probationem. C. de probat. argumento notatorum in lege quid tamen. §. denunciaſſe. ff. de adult. capit. nihil. 3. quæſt. 7. Nec minus illi qui rationem ſcientiæ dicti ſui non reddiderint. gloſſ. in lege 3. C. de teſtibus, & teſtibus, non autem atteſtationibus Iudex credere debet, lege 3. §. diuus. ff. de teſtibus. Nam Iudex debet videre, & audire teſtem qua fronte qua voce loquatur, lege de minore. §. tormenta. ff. de quæſt. & ibi Bartol. dicta lege 3. §. Caninio. ff. de teſtibus. Maximè in cauſis criminalibus. §. quoniam ſcimus ibi in criminalibus enim. authent. de teſtibus. In cauſis Ciuilibus in Vrbe nunquam examinantur coram Iudice, in Criminalibus raro, vt atteſtationibus Iudicem credere oporteat; non autem teſtibus, & malè. An autem Fiſcus poſſit contra teſtes productos ad rei defenſionem eaſdem opponere exceptiones? & dic quod ſic. Baldus in lege parentes. C. de teſtibus. Gemin. & Francus in capitul. 1. de teſtibus. in 6. Abbas in capit. 1. de confeſſis. Lanfranc. in dicto capit. quoniam contra. verbo, depoſitiones. verſ. vnum ſolum reſtat. Angelus de maleſic. in verbo, qui Iudex ſtatuit, & ibi addentes. Boniſac. de maleſic. de teſtibus. Felynus in capit. cum oporteat. de accuſation. Alexand. in conſil. 93. & in conſil. 24. libr. 2. Sed quando à nemine poſſunt haberi teſtes integri, & habiles admittuntur non idonei; ne veritas occultetur, ſiue cauſa ſit Ciuilis, ſiue Criminalis. lege diuus. ff. de quæſtio. authen. ſi dicatur. C. de teſtibus. capit. 1. in fine. de re iudic. capit. fin. & ibi Doctor. de teſtibus cogen. & capitul. 3. de teſtibus. Sed cum tortura. lege ob carmen. §. fin. ff. de teſtibus. capitul. ſi teſtes. §. ſi verò. & §. fin. autem 4. quæſt. 2. & 3. gloſſ. in capit. cum P. de accuſation. Ioan. Andr. in capit. in contemplatione. de regulis iuris. declara, vt per Dec. in conſil. 342. numer. 8. Marſ. ſingul. 73. Roland. in conſil. 24. nnmer. 77. libr. 1.

De termino Reis dando. Cap. X.

SI reus accuſationi, aut inquiſitioni reſpondendo, delictum de quo accuſatur vel inquiritur, negauerit, & accuſatot vel Fiſcus ſuam intentionem iuſtificaſſe prætendat, antequam ad rigoroſum examen deueniatur, Romano & Romæ habitanti, terminum ſex dierum; aduenæ verò & de diſtrictu, duodecim dierum ad ſe defendendum, etiam ſi pars non petierit, præfigatur: in quo termino copia indiciorum contra eum laborantium, ſi eam habere voluerit, & facultas ſuos procuratores alloquendi, dari debeat.

De termino reis dando. Cap. X.

Gloſſa.

Omnes dilationes inre communi inſpecto arbitrariæ ſunt, non quod Iudex poſſit eis penitus derogare, ſed conſideratis locorum diſtantijs, perſonarum, temporis, viarum, & negocij qualitatibus, poteſt eas (cum viderit expedire) moderare, vel prorogare. c. quod ad conſultationem. de re iudic. capit. perſonas. de appellation. lege 2. & ibi Doct. ff. de re iudic. Specul. de citatione. §. nunc. verſ. nam omnes. quæ inra loquatur in cauſis Ciuilibus.

Aa *Sed*

Sed an idem ſit in Criminalibus? & Alexand. in lege prima, in princ. ff. de edend. numero 6. dicit quod ſic. Contrarium quod ſuper facto proprio non debet dari Reo terminus ad deliberandum, tenuit Bald. in leg. cum falſum. numero 2. ff. de acquirend. hæredit. Clarus in §. fin. quæſtio. 45. numero 7. Accuſatori verò ad probandum ſic, leg. fin. ff. de ferijs, vbi gloſſ. magna ibi, & Bald. Clarus in §. fin. quæſt. 48. numero 2. Sed datę accuſatori ſunt accuſato communes, addentes ad Signor. in conſ. 160. Clar. d. quæſt. 48. num. 4.

Sed dandæ ſunt à Iudice pro tribunali ſedente leg. à procedente, C. de dilationibus. Hoc noſtro ſtatuto præſentibus ſex dierum, abſentibus duodecim danda eſt Reis in criminalibus dilatio; vt ceſſet controuerſia de qua ſupra. Et data accuſatoribus erit, & Reis communis, vt dixi; Immo accuſatori duæ, Reo verò tres concedi debent, leg. fin. de ferijs, vbi gloſſ. & Bart. num. 15. Gayl. obſeruat. 91. numero 15. lib. 1. & de pace publ. capit. 9. numero 7. libro 1. Et omnis dilatio, quæ datur à lege, vel ſtatuto eſt peremptoria, & non requirit miniſterium Iudicis leg. mancipiorum. ff. de opt. leg. l. peremptorias, C. ſenten. reſc. non poſſ. Spec. de dilat. §. videndum, ver. item nota. Gayl. obſeruat. 91. in princ. libro 1. & illius terminus de iure in dubio eſt continuus, gloſſ. ſing. in leg. 2. C. de diuer. & tempor. præſcript. & ideo feriæ in numero connumerantur, Bald. in leg. 1. ff. de ferijs, leg. ſiue pars, C. de dilatio. Gayl. obſer. 53. num. 12. libro 1. Quod ſecus eſſet ſi concederentur dies vtiles, quoniam ab iſtis excluduntur feriæ, quia dies vtiles dicuntur, quibus Iudex ſedit, & copia eius haberi poteſt, leg. iure mariti, C. de adult. leg. 1. in princ. ff. de diu. & tempor. præſcript. & à iure ob eam cauſam tales dies dicuntur aliquando dies ſeſſionum, lege is cui §. ſex autem menſium, ff. vt in poſſeſſ. legat. Soccin. iun. in conſ. 19. num. 16. lib. 3.

De minoribus. Cap. XI.

MInores annis decem & ſeptem, abſque curatoris legitimi interuentu in iudicio criminali ſtare non poſſint, & aliter eorum confeſſiones, & geſta cum eis non valeant.

De minoribus, Cap. XI.

Gloſſa.

Nec minus de iure communi minor habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio criminali ſine curatore. l. Clarum, C. de auth. præſt. & etiam quod ſpontè confiteatur, & confeſſio erit nulla ſine curatore. Cyn. in d. l. Clarum. Bart. in l. fin. §. pupillus, ff. de verb. obligat. Immo curator debet adeſſe ad videndum iurare minorem, Salyc. in l. 1. C. de confeſſ. Sed curator dandus eſt ab eo Iudice coram quo cauſa pendet, Bald. in l. fin. poſt princ. C. de adminiſtratione tutorum, & ideo Iudex eccleſiaſticus dat curatorem laico minori coram ipſo litem habenti, cap. fin. de iudic. in 6. & è contra. Rota in antiquis deciſ. 207. quam citat Maran. in 4. par. 11. diſtinct. num. 13. & 39. Myſing. obſeruat. 87. Centur. 1. An hoc ſtatutum extendatur etiam ad mulierem maiorem? Nam ad minorem decem, & ſeptem annorum non eſt dubitandum, quia maſculinum in fauorabilibus concipit fœmininum in ſtatutis, reſcriptis, & priuilegijs, leg. qui duos. ff. de legat. 3. leg. pronunciatio, ff. de verborum ſignificatione, Tiraquel. de retractat. lignag. §. 1. gloſſ. 9. numero 203. & ſequen. Rota diuerſ. deciſ. 125. numero 31. parte 2. Doctor. in leg. ſi quis maior. C. de tranſactio. & extendi etiam ad mulierem maiorem notarunt allegati per Lambertengum de contract. gloſſ. 1. numero 356. per Aretin. de Malefic. in verbo, comparent dicti inquiſiti, columna 3. ver. nec non ſis bene cautus, & ibi addentes, etſi minor, vel mulier propter indicia torquendi ſint, in interlocutoria de ſubijciendo eos tormentis erit citandus curator datus, & ſi nullum habeant prius illis detur, & poſtea interloquatur, nec eſt neceſſe quod adſit in tormentis, quia eſt executio illius ſententiæ; ad quam executionem videndam non eſt curator citandus. An autem minoris confeſſio in tormentis ei præiudicet ſine auctoritate curatoris? & cum non requiratur præſentia Curatoris, vt dixi præiudicat, Nicho. de mate. & Ioan. And. ad Spec. de confeſſ. §. ſequitur, ver. ſecundo, quia fit ad habendam veritatem, Ang. in l. certum §. in pupillo ff. de confeſſ. Cynus in lege 1. C. de confeſſ. Alberic. in quarta parte ſtatut. quæſtio. 82. Alberic. & Fulgoſ. in d. l. clarum. tenent contrarium. Circa quæ vide Boſſ. ſi aduerſus iud. numero 22.

Roland.

Roland. in conſilio 31. numero 1. libro primo. Petr. à Plac. libro 1. delictor. capitulo 32. numero 12. Grammat. conſil. 16. Clar. in §. fin. quæſtio. 50. & ibi Baiardus in addit.

De poſitionibus in cauſis criminalibus non faciendis. Cap. XII.

IN cauſa criminali non recipiantur poſitiones pro reſponſione ab alterutra parte habenda, niſi quando mixte pro violentia expulſiua vel turbatiua intentaretur ſimul ciuile & criminale iudicium: poſſint tamen fieri & produci capitula ad offenſam & defenſam, de quibus parti copia, ſi voluerit, dari debeat.

De poſitionibus in cauſis criminalibus non faciendis. Cap. 12. Gloſſ.

Nec communi iure inſpecto in cauſis mere Criminalibus poſitiones admittuntur; nec pro confeſſatis in contumaciam non reſpondentis recipiuntur, ſed ad probandum eas producentes admittuntur, & ratio eſt, quia in cauſis criminalibus probationes luce meridiana clariores requiruntur, lege fin. C. de probation. lege abſentem, ff. de pœnis, lege qui ſententiam C. eodem capitulo ſciant cuncti. ſecunda quæſtione ſexta, leg. ſingulis, C. de accuſation. & ratio rationis eſt, quod quoties de hominis vita agitur perſpicacius, & diligentius eſt agendum leg. additos, C. de appellation. gloſſ. in leg. fin. in verbo, iudicijs, C. de probation. & vbi maius eſt periculum, ibi cautius eſt agendum, cap. vbi periculum. de electio. in 6. lege prima, §. ſed etſi quis, ff. de carbo. edict. Nam & Iuuenali Satyr. 6. inquit: Nulla vnquam de morte hominis cunctatio ſera eſt, & quod poſitioni criminoſæ, nemo reſpondere teneatur, probat Neuizan. in conſil. 5. numer. 68. Pedemontan. deciſ. 66. numero ſecundo, & vndecimo, & notaui de differentijs indiuiduorum litera I, numero 56. ver. quarto, & quid differant poſitiones ab articulis tradit Maranta par. 6. de poſitionibus num. 1. quam non admittit Gayl. obſeruat. 79. in princ. lib. 1.

De quæſtionibus, & tormentis. Cap. XIII.

PVblici latrones & viarum violatores, homicidæ, falſarij monetarum maieſtatis rei, incendarij, violatores mulierum, ſodomitæ, ſtatus Romani Populi turbatores, & proditores; ac de prædictis, ſeu aliquo prædictorum infamati vel deſcripti, & nominati in infraſcriptis libris infamatorum pro prædictis, ſi fama publica præcedente per tres ſaltem idoneos teſtes probata, ad manus Curiæ deuenerint, ne tanta ſcelera impunita remaneanr, pro veritate eruenda, prout dictauerit diſcretio Senatoris, & ſuorum Iudicum, ad tormenta contra eos procedatur. Accuſati autem & inquiſiti de alijs quibuſcumque exceſſibus, maleficijs & delictis nullatenus torqueantur, niſi præcedentibus legitimis indicijs, vel depoſitione vnius teſtis de viſu, cum aliquali indicio; vel ſaltem quatuor teſtium examine, de publica fama deponentium cum aliquali indicio, vt dictum eſt. Prius tamen interrogetur reus ſuper delicto; & ſi confiteri voluerit, torqueri non poſſit: aliàs vero antequam ad torturam deueniatur, terminus ad defendendum, prout ſupra de termino reis dando dictum eſt, etiam ſi reus non petierit, præfigatur. & eo elapſo votum omnium Iudicum de aſſectamento, ſeu maioris partis eorum accedat; de qua deliberatione & voto Protonotarius rogare ſe debeat, & per illius fidem in actis Notarij criminalis conſtet, & aliter ad torturam deueniri non poſſit: & ſi aliter fiat, confeſſio extorta confitenti non noceat, & Iudex in ſyndicatu pœna centum aureorum puniatur, & intereſſe, ſi æſtimabile fuerit, parti reſarciat.

De quæſtionibus, & tormentis. Cap. 13.

Gloſſa.

Diffamati de delictis in hoc ſtatuto notatis; præcedentibus indicijs leuioribus ſunt quæſtionibus, & tormentis ſubijciendi, accuſati & inquiſiti de alijs delictis hic non enumeratis non niſi præcedentibus indicijs legitimis, vel depoſitione vnius teſtis de viſu, cum aliquali indicio, vel ſaltem quatuor teſtium de fama deponentium cum aliquali indicio. ibi accuſati autem. Nullo enim iure extat conſtitutum à tormentis eſſe incipiendum; Ad tormenta ſeruorum ita de... um veniri oportet, cum ſuſpectus eſt Reus, & alijs argumentis ita probationi admouetur, vt ſola confeſſio ſeruorum deeſſe videatur, l. 1. & ibi gloſſ. 1. & Doct. ff. de quæſtionibus, & hoc ſi aliæ probationes euidentes

haberi non poſsint lege edictum 8. in principio, ff. eodem. leg. diuus 9. lege prima, §. in cauſa. ff. eodem, quod intellige ſemper præcedentibus legitimis indicijs, dicta lege prima, l. de minore 10. §. tormenta. lege vnius 18. §. in cauſa eſt. lege vltima, ff. de quæſt. & vbique Doctor. l. primum 3. C. eodem lege ſicut 17. in fine, C. ad l. Cornel. de falſis. Quæ autem indicia præcedere debeant, vbi non adeſt ſtatutum, vt hic, Iudicis arbitrio relinquitur iudicandum, lege teſtium fides, 3. §. quæ argumenta, ff. de Teſtibus: Et de iure vnius Teſtis teſtimonium non ſufficit ad quæſtionem inducendam. lege maritus 20. vbi gloſſa in verbo admitti, ff. de quæſt. Quæſtionem autem habere debet ipſe Iudex in præſentia Clariſſimorum Virorum, & Patronorum cauſarum. lege cuſtodias. 12. ff. de pub. iudic. §. corroborantes Auth. de Teſtibus, hæc laudabilis lex non ſeruatur, niſi in aliquibus locis, etſi ſeruaretur vbique Iudices non ita crudeliter contra quærendos ſæuirent. Statim enim reis exhibitis etiam diebus feriatis, quæſtio de eis eſt habenda. dicta lege prima, & dicta lege duodecima, & ſupra in gloſſa, capitulo 58. libro 1. & ex pluribus Reis vnius facinoris timidior, vel Iunior torqueatur, lege prima, §. 1. vbi gloſſa in verbo, incipiendum, & lege vnius 18. vbi gloſſa in figuratione caſus, ff. de quæſtionibus, & quidem torqueatur non quantum accuſator poſtulat; ſed vt moderatæ rationis temperamenta deſiderant, lege quæſtionis 7. vbi gloſſa, leg. de minore 10. §. tormenta, & ibi gloſſa in verbo, temperamenta, ff. de quæſtio.

Prius tamen interrogetur ſuper delicto; *Iudex qui quæſtionem eſt habiturus non debet ſpecialiter interrogare teſtes an Titius homicidium commiſerit, ſed generaliter quis id commiſerit, Alterum enim magis ſuggerentis, quam requirentis videtur, lege 1. §. qui quæſtionem. Reos verò ſic, dicto §. qui quæſtionem. vbi glo. in verbo, interrogare, & in verbo, de ſe, ff. de quæſtio. & pluſquam ſemel quæſtio haberi poteſt. leg. repeti. 16. vbi gloſſa, & leg. vnius 18. §. 1. ff. de quæſtionibus. vbi gloſſ. in verbo, repeti. An autem quæſtioni fides adhibenda ſit, & quæ eſt in arbitrio ipſius Iudicis dicta leg. 1. §. quæſtioni. Vnde autem id Iudex arbitrari poſſit tradit text. in lege de minore, §. plurimum, ff. de quæſt. Regulariter autem quæſtioni, & confeſſioni partis fides eſt adhibenda. lege edictum 8. ff. de quæſtio. & iure communi inſpecto; de quo nec latum vnguem abuſus ſeruat; Non paſſim quiuis pro, vel contra quemuis torquendus eſt, l. milites 8. §. fin. C. de quæſtio. Sed tantum ſerui torquendi ſunt l. diuus Pius 9. §. licet itaque ff. de quæſtionibus, leg. ſi quis 12. ff. eodem facit l. is cui 19. ff. eodem, & non ſemper, Nam contra Dominos, nec pro dominis torquendi ſunt, lege prima, §. Antoninus, ff. de quæſt. leg. pridem 6. C. eodem leg. ſeruos 14. C. eodem. liberi homines regulariter torquendi non ſunt, quod colligitur ex mox allegatis iuribus, quibus permiſſum eſt ſolos ſeruos poſſe torqueri, ideo liberos prohibitum, vt eſt text. in lege ex libero homine 15. ff. de quæſt. leg. de minore 10. §. fin. & lege ſi quis 12. ff. eodem, Niſi fortè manumiſſi ſint, ne torqueantur. lege prima, §. ſi ſeruus, ff. eodem, vel niſi liberi ſint obſcuri, & in teſtimonio dicendo, vel reſpondendo ſuſpecti, tunc enim quamuis liberi torqueri poſſunt, §. corroborantes, §. ſi eiuſmodi. Auth. de teſtibus, leg. ob carmen 21. §. ſi ea rei, ff. de teſtibus. Item, niſi agatur de Crimine læſæ Maieſtatis, in quo omnes omnino torquendi ſunt; ſiue Teſtes, ſiue accuſatores, inſtigatores, & Rei; maſculi, & fœminæ cuiuſcunque gradus, dignitatis, ac conditionis fuerint, lege de minore 10. ff. de quæſt. leg. nullus 4. C. ad leg. Iul. Maieſt. leg. ſi quis 3. C. eodem. leg. Decuriones 16. C. de quæſtio. leg. primum 3. C. eodem, & iure merito; Sed quod omnes liberi homines, & in omni caſu ſine diſtinctione gradus, dignitatis, & conditionis torqueantur peſſimus abuſus eſt, quo vt ſerui, vel vt liberi obſcuri, & ſuſpecti tractantur, quamuis Chriſtiani, Nam gentiles illis fauoribus vſi ſunt.*

De termino dando capto capitaliter diffidato. Cap. XIV.

DIffidato, ſeu condemnato capitaliter ad mortem, ſi infra annum ſponte ſe conſtituerit; terminus competens ſtatuatur, ad ſuam innocentiam (ſi potuerit) probandam, non obſtante quòd à ſententia diffidationis de coniumace & confeſſo per eum, vel eius procuratorem non fuerit appellatum: infra quem terminum, etiam ſuper nullitate ſententiæ audiatur.

De ter-

De termino dando capto capitaliter diffidato. Cap. 14. Gloſſ.

De materia vide ſupra, capit. 10. & terminus competens erit idem de quo ibi. Condemnatus in contumaciam, etſi non fuerit pro eo à nemine appellatum; infra annum comparens per hoc ſtatutum auditur, & admittitur ad ſuam innocentiam probandam cum præfixione termini competentis. Et infra eundem anni terminum poteſt dare de nullitate ſententia, vt in hoc Criminalis cauſa cum Ciuili concurrat, vt patet ſupra cap. 191. de cauſis nullitatum, §. de nullitate autem, lib. 1. Sed de iure comparens infra annum non tenetur docere de ſua innocentia Alber. in l. 1. num. 5. ff. de requir. reis, Guliel. de Benedic. in cap. Raynutius, par. 2. verbo mortuo itaque teſtatore, numero 152. de teſtat. Clarus in §. fin. quæſt. 44. ver. quando Reus, de qua re Gand. tit. Quid ſit agendum reo abſente, num. 1. Boſſ. de requir. reis num. 1. & de citat. num. 5. Clarus d. quæſt. 44. Roland. in conſ. 68. nu. 11. lib. 2. Sed neceſſe habebit fiſcus ſuam intentionem probare alias erit Reus abſoluendus, l. qui accuſare, C. de eden. Ex diſpoſitione ſtatuti huius cum diſponatur ad probandam innocentiam eſſe admittendum, videtur talis comparens teneri de ſua innocentia docere; Quod quidem ego puto verum quando conſtat ſententiam contra cõtumacem latam fuiſſe ob delictum, non autem ob ſimplicem contumaciam; Nam lata ob contumaciam, ſi illa per comparitionem purgata fuerit, & ſic reſoluta, cenſentur quoque reſolutæ omnes pœnæ contumaciales, l. 1. §. ſi frater verſ. etſi quidem per contumaciam, ff. de collat. cap. ex literis. vbi latè Felyn. de conſtit. quod enim contumacia abſtulit obedientia reſtituit. Bald. in cap. fin. c. lum. 1. tit. per quos fiat inueſtitura, & ſententia lata ex contumacia eius eſt naturæ, vt tamdiu ſolum duret, quamdiu durat contumacia, Gayl. de pace publ. cap. 6. num. 4. lib. 2. & Reo comparente reducitur ad ſimplicem citationem Bald. in l. 1. ver. extra opponitur. C. de poſtulan. Bart. in l. 1. §. fin. ff. de requir. reis, Tiraquel. de ceſſante cauſa par. 1. num. 57. & ſequen. & in dubio potius ob contumaciam, quam ob delictũ contra abſentes latam eſt præſumendum l. Papinianus, §. meminiſſe, & ibi Bart. ff. de inoffic. l. ſi ideo vbi Bart. ff. de euictio. l. qui repudiatis in fine, ff. de inoff. teſtamen. Alberic. de ſtatut. par. 4. quæſt. 81. Capolla conſ. Crim. 58. & conſil. 64. num. 210. Marſ. ſing. 4. Tiraq. de ceſſ. cauſ. par. 1. num. 62. Gabr. de ſenten. concluſ. 3. num. 1. Nonnius conſ. 94. num. 4. Gayl. de pace pub. lib. 2. cap. 5. num. 9. Rota coram Achille. deciſ. 1. de abſolutione, in manuſcriptis in impreſſis vero 11. de dolo, & contumacia, & in Romana Canonicatus S. Angeli vltima februarij 1567. coram Cotta, & 17. Maij 1567. & in Imolen. Caſtrorum die 22. Aprilis 1575. coram Cardinale Seraphino, et in Ciuitatis Caſtelli 16. Decembris eiuſdem anni, coram eodem Seraphino, & in manuſcriptis apud D. Iulium Feum. 1447. & 1448. quod procedere ſtante etiam ſtatuto diſponente quod contra contumaces procedatur tanquam contra confeſſos affirmauit Rota in prædictis deciſionibus. Secus autem erit ſi de delicto in actis conſtet, & ſententia ob delictum in actis probatum contra abſentem, & contumacem lata legatur, vt per Bald. in l. 1. num. 9. C. de hæred. inſtit. omnes in l. 2. C. qui teſt. fac. poſſ. Bero. conſ. 8. numero 3. & 11. lib. 2. Menoch. in conſil. 492. numero 23. libro 5. Gayl. de pace pub. capit. 6. numero 4. in fine, libro 2. remiſſiuè ad capitulum 19. Contrarium quod ſtantibus Bullis, & hoc ſtatuto contra tot ſupra citatos, & Rotam dicatur lata ob delictum, non ob contumaciam conatur defendere D. Proſper Farinaccius quæſtiõ. 11. ante num. 93. & d. num. 93. & ſequen. par. 1. Sed quicquid ſit negari tamen non poteſt ex diſpoſitione ſtatuti huius eſſe admittendos infra annum comparentes ad eorum innocentiam probandam, & ad dicendum de nullitate ſententia, quia ſtatum in hoc videtur ſatis clarum; An autem quod diſponitur in ſponte comparente infra annum procedat etiam in capto? & quod ſic dicit rubrica ibi de termino dato capto capitaliter diffidato, quod etſi non repetatur in nigro; tamen habetur pro repetito, quia rubrica eſt concordanda cum nigro. Iaſon. in rubr. Inſt. de actionibus numero 28. Imola. in rubr. de verborum obligation. Alberic. & Salycet. in lege 1. ff. ſi certum petatur. Euerardus in loco de rubro ad nigrum. Myſſinger. obſeruat. 89. numero 3. cent. 1. et rubrica pro lege poteſt allegari ſi perfectam orationem contineat, vt iſta; vt per Felyn. ad rubr. vt lite non conteſtata, Abbas, & alij in capit. ex parte il 1. num. 43. de reſcript. gloſſ. in lege vnica, C. ne liceat in vna eademque. in verbo, retractare, & ibi Bald. numero 6. in fine, gloſſ. in prohem. decret. §. nos ad apicem. in verbo, titulis. in 6. Iaſon. in lege prima, num. 2. ff. ſi certum petat. Bald. in rubr. nu. 1.

C. an ſeruus pro ſuo facto. Gayl. de pignorationibus cap.4. num.2. & 3. & ita etiam intellexit vſus auctore Summo Pontifice introductus de quo teſtatur D. Farinaccius in d. quæſt.11. ſub num.104. verſ. Limita 4. per totam.

De libro diffidatorum, & inueſtigatorum, & eorum nominibus publicandis.

Cap. XV.

SEnator Vrbis retineat apud ſe vnum librum cum chartis numeratis, & ſigno Cameræ Vrbis impreſſis; in quo per Alphabetum nomina omnium diffidatorum deſcribi faciat, illumq; diligenter cuſtodire, & finito officio, in manibus ſyndicatorum ſucceſſori tradendum, conſignare teneatur; aliàs ad omne intereſſe, & vltra, ad pœnam centum ducatorum Cameræ obligetur, & de ſuo ſalario in ſyndicatu retineantur. Similiter etiam retineat, ſicut hactenus conſuetum eſt, librum alium (quem vacchettam appellant) in quo Notarij maleficiorum, ſua manu, nomina delinquentium, qui ad eorum notitiam peruenerint, cum annotatione temporis, & diei, & qualitatis delicti, ſummatim annotare debeant; & aliter ad capturas inueſtigatorum (niſi in grauioribus delictis) deueniri non poſſit: quę capturæ ſemper ſigillo Senatoris fieri debeāt, & aliter non valeant, & dictus liber conſeruetur & reſtituatur vt ſupra, ſub dicta pęna. Omnes autem & ſinguli diffidati pro crimine, in dicto libro deſcripti; deſcribantur in charta membrana capaci, per nomina, & cognomina, & Regiones cum expreſſione pœnæ: Et ſingulis hebdomadis prima die iuridica, exhibeantur in publico, & in valuis Palatij eadem charta appendatur, vt ab omnibus inſpici & legi poſſint; & ibi ſaltem per vnam horam, dum ius redditur, retineatur. & fiat dicta annotatio ſimiliter per alphabetum, & ab vna parte deſcribantur ciues, & incolæ domicilium in Vrbe habentes; ab alia forenſes, & extra Vrbem habitantes: Vel fiant duæ chartæ diſtinctæ, vt facilius inueniantur, & maiori infamia notentur, & omnibus magis innoteſcāt; Et detur fides huiuſmodi ſcripturis, ad effectum procedendi ad capturam diffidatorum, & offendendi ipſos, in caſibus permiſſis; ac etiam excipiendi contra eos, vt ab agendo, & ab officijs publicis, ac dignitatibus repellantur. Si vero contingat aliquos ex ijs reaffidari, vel eorum diffidationes caſſari; pariformiter Scribæ Senatus Vrbis, aut Protonotarius Curiæ Capitolij, nomina eorū ex dictis chartis, de mandato Senatoris & Iudicum, & ad cuiuſque petentis inſtantiam, delere, & cancellare teneantur, ita vt legi non poſſint; & nullus alius, ſub pęna falſi, manus apponere poſſit, aut corrumpere præſumat dictas patentes ſcripturas. Et ſi Senator, vel eius Iudex maleficiorum, vel Scriba Senatus, aut Protonotarius in his exequendis ceſſauerit; is qui ceſſauerit, aut neglexerit, decem aureorum, toties quoties omiſerit, pęnam incurrat. Item Senator habere, & retinere debeat vnum aliū codicem, ſimiliter cum numero chartarum ſignatarum, & impreſſarum; in quo omnes infamati de homicidijs, de furtis, vel alijs huiuſmodi facinoribus, diligenter annotentur, & deſcribantur ad hoc, vt contra eos procedi poſſit vt ſupra.

De libro Diffidatorum, & inueſtigatorum, & eorum nominibus publicandis.

Cap. 15. Gloſſ.

Hoc idem communi iure diſpoſitum legitur in l.1. ff. de requir. reis, & in l.1. C. eod. Nam rei ſi abſint, vel latitent ſunt prius requirendi, & poſtea adnotandi, vt in dictis iuribus, l. annus 4. ff. eod. vel potius adnotantur, vt requirantur l.1.: ibi ſed adnotari, C. de requir. reis, & d. l. 1. ibi ſed abſens requirendus adnotandus eſt. ff. eod.

Quod diffidati impune offendi poſſint, & quando in iudicio eſſe permittantur.

Cap. XVI.

DIffidati de crimine capitali ad mortem, impunè offendi poſſint, & per Senatorem contra illos occidentes vel tradentes in manibus Curiæ præmium de pecunia Camerę ſoluendum conſtitui poſſit; diffidatus autem citra pęnam mortis, non poſſit nec etiam leuiter offendi; immo eum offendens, ita puniatur, ac ſi non diffidatum offendiſſet. Qui verò diffidatum etiam capitaliter ad mortem, poſtquam in manibus & poſſe Curiæ, vel ſuæ familiæ deuenit, offenderit; perinde puniatur, ac ſi non diffidatum offendiſſet. Ciuiliter autem ſiue citra mortem diffidati, ſi ab alio ciuiliter conueniantur, poſſint ſe per procuratorem legitimum defendere, diffidatione non obſtante. In cauſis tamen criminalibus audiantur

diantur agendo & excipiendo, ſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequantur. Diffidati autem ſiue pro cauſa ciuili ſiue pro criminali nullatenus ad aliquod officium intra vel extra Vrbem eligi poſſint, & electio non teneat.

Quod diffidati impunè offendi poſſint, & quando in iudicio eſſe permittantur. Cap. 16. Gloſſ.

Impunè. *Statutum hoc valet, vt dixit Dec. poſt alios in l. vt vim. ff. de inſtit. & iure, & in c. quæ in Eccleſiarum. de conſtit. Rip. in l. ex facto §. ex facto. ff. ad Trebell. ſcribentes in l. 5. C. de hæret. Petr. Plac. lib. 1. delict. c. 36. nu. 1. Alex. conſ. 2. in fine. lib. 2. conſ. 65. n. 2. Dec. in conſ. 327. nu. 3. Alex. Iaſ. & alij in lege ſi plagij. ff. de verbor. obligation. Viuius in commu. opin. in verbo, Statutum diſponens quod Bannitus. Clarus in §. homicidium, ver. plerumq; occidens bannitum habentem ſaluum conductum an teneatur de homicidio? tradit Soccin. in conſil. 61. & ſtante ſtatuto quod ex delictis iteratis augeatur pœna, an occidens bannitum impunè teneatur ad augmentum pœnæ? & puta quod ſic; licèt enim offendens bannitum, qui de iure occidi poteſt interpretatione iuris non dicatur delinquere propter impunitatem; tamen non poteſt negari quod delinquens ſit, & delictum commiſerit, Bald. in lege 1. & 2. ff. ne quis eum qui in ius voc. & in l. decuriones vbi etiam Caſtren. n. 4. C. ex quibus cauſ. infam. irro. Nam illud quod in ſuo genere eſt malum, non poteſt vlla de cauſa bene fieri. Ariſt. in 2. Ethic. quem Sotus de inſtit. & iure lib. 5. q. 1. artic. 2. & id quod pœnam non meretur, excuſa tamen eſt, & non abſtergit nomen delicti; licèt pœnam tollat, vt docuit Bart. in l. 1. ff. de his quibus, vt indignis. Quamuis enim multa faciamus ſine pœna, tamen non carent vitio, & dedecore e. nerui. 13. diſtinc. Contrarium nititur defendere Magon. in Lucanis deciſ. 41. nu. 15. & 18. pro quo videtur Bald. in l. 1. nu. 15. C. ſi non à competen. Ruyn. in conſ. 4. num. 13. & 28. libro 5.*

De Homicidis. Cap. XVII.

HOmicidia, capite naturali puniatur, ſi capi poterit, ſeruata forma de qua ſupra: alioqui diffidetur, & condemnetur de homicidio, & bona eius publicentur, & Cameræ Vrbis applicentur: deducta legitima filiorum, & nepotum. Domus autem occiſoris, pro Vrbis decore nullatenus diruatur; de quibus bonis medietas ſit Cameræ Vrbis, & alia medietas hæredum legitimorum proximiorum in gradu, qui ab inteſtato venirent ad hæreditatem interfecti: ſiue interfectus teſtamentum fecerit, ſiue non, & illis deficientibus, ſit hæredum in teſtamento deſcriptorum, deducta tamen ſemper ex omnibus dictis bonis legitima filiorum, & nepotum interficientis, quæ eiſdem applicetur: & Senator in poſſeſſione dictæ medietatis bonorum hæredes ſupradictos immittat, & immiſſos manuteneat, & partem pro diuiſo, ſi voluerint, aſſignet.

De Homicidis. Cap. 17. Gloſſ.

Non occides dicit Dominus in quinto præcepto decalogi, & omni iure Homicida capite punitur; & communi iure vltore ferro ex lege Cornelia de Sicarijs homicida punitur. §. item lex. inſtit. de publ. Iudic. l. 3. §. penult. & l. qui cædem. 16. ff. ad l. Corn. de Sicarijs. Si quis autem hominem ſica, vel veneno occiderit, vel hominis necandi cauſa cum telo ambulauerit, venenum confecerit, dederit, vendiderit, habuerit, vel aliter mortis cauſam dederit, tenetur lege Cornelia de Sicarijs. l. 1. ff. ad l. Cornel. de Sicar. l. is qui 7. C. eod. §. lex Cornelia. & §. telum. inſtit. de publ. iudic. l. 1. §. præterea. ff. ad l. Corne. de Sicar. l. eiuſdem. 3. ff. eod. l. qui venenum. 236. ff. de verbor. ſignif. & l. nihil intereſt. 15. ff. ad l. Corn. de Sicarijs. Cauſam autem dediſſe dicitur morti, qui falſa indicia profeſſus; profitendauè curauit, vt innocens circumuentus condemnaretur. l. 3. §. item qui author. ff. eod. l. 1. in princ. ff. eod. Item ſi falſum teſtimonium quis dixerit; quo quis publico iudicio reus capite damnaretur. d. l. 1. §. præterea ſi magiſtratus pecuniam acceperit, vt reum damnaret innocentem. d. §. præterea. Si mulier viſceribus vim intulit, vel medicamenta adhibuit, quo partum abigeret. l. ſi mulierem. 8. ff. ad l. Cor. de Sicar. l. diuus. 4. ff. de extraordin. Crimi. l. Cicero. 39. ff. de pœnis. Si vim ac tumultum quis excitauit, vnde aliquis interemptus ſit. l. quoniam. 6. C. ad l. Iul. de vi publ. Si quis author ſeditionis fuit. l. 3. §. item qui. ff. ad l. Cor. de ſicar. Si homo ſinè Iudice ſit damnatus. l. circumcidere. 11. §. 1. ff. ad l. Cor. de ſicar. & §. fin.

§. fin. Si hominem caſtrauerit, aut filios circumciderit. d. l. 3. §. qui hominem. & l. 4. §. idem diuus. ff. ad l. Cor. de ſicar. Si partum abiecit, eiq; quis alimoniam deneget. l. necare 4. ff. de agnoſcen. liberis. Sed præmiſſa limitabis niſi non occidendi animo facta fuerint. l. 1. §. diuus. ff. ad l. Corn. de ſicar. l. 1. C. eod. l. 5. C. eod. l. 7. ff. eod. quoniam procedunt in homicidio voluntario quod ex propoſito, & dolo committitur, vt notat Iaſ. in l. ff. de legibus vbi Mar. Salamo. egregie de homicidio voluntario, & inuolūtario ſcribit, Gayl. obſer. 110 lib. 2. in princ. & num. 3. Sed quotieſcumq; conſtat aliquem homicidium commiſiſſe; vel homicidio cauſam dediſſe, ſemper præſumitur ex propoſito, & dolo commiſiſſe. l. 1. C. de ſicar. l. non conuitij. C. de iniur. & ſi dicat non ex propoſito, nec dolo commiſiſſe, vel aliter, vt veniat excuſandus debet probare. glo. in d. l. 1. Spec. de præſump. §. ſpecies. ver. illud eſt. Limita 2. niſi tutandæ propriæ ſalutis cauſa homicidium commiſerit. l. 2. C. ad l. Cor. de ſicar. l. 3. & 4. C. eod. l. itaq; ſi. ff. ad l. aquil. lege ſed & ſi 5. ff. eod. declara tamen, vt tutela ſit facta cum moderamine tutelæ inculpatæ. Doct. in l. vt vim. ff. de iuſt. & iure. Gayl. vbi ſupra nu. 10. & 13. Limita 3. niſi quis latronem, ac depopulatorem agrorum occiderit. l. 1. C. quando liceat vnic. ſine iudice ſe vindic. Limita 4. niſi quis adulterum cum filia deprehenſum occiderit. l. patri 20. & l. ſequen. l. Gracchus 4. C. eod. l. nihil. in princ. C. ad l. Iul. de adult. Limita 5. niſi militiæ deſertorem occiderit. l. 2. C. quan. lice. vnic. ſine iudic. ſe vindic. vel transfugam. l. 3. §. fin. ff. ad l. Corn. de ſicar. Limita 6. niſi furem nocturnum occiderit. l. itaq; 4. ff. ad l. aquil. declara, vt in lege furem. 9. ff. ad l. Corn. de ſicar. & vbiq; Doctor. Limita 7. niſi ſtuprum ſibi, vel ſuis per vim inferentem occiderit. l. 1. §. fin. ff. ad l. Corn. de ſicar. Limita 8. niſi quis occiderit quem diſpoſitione legis, vel ſtatuti impunè occidi poſſit, vt colligitur ex allegatis iuribus, & ſupra in cap. 16. Limita 9. niſi per furioſum dormientem, infantem, pupillum, vel ebrium homicidium ſit commiſſum, vt per Gayl. obſer. 100. nu. 20. & ſequen. lib. 2. Clar. §. fin. q. 60. alios caſus excuſabiles ponit, idem facit Tiraquel. de pœnis temperandis. Clarus in d. §. fin. q. 83. num. 10. Sed qui imprudenter aliquem interfecit, exulet vſq; ad mortem ſummi Pontificis. Num. c. 35. Ioſ. 20. & in præceptis affirmatiuis præcepto. 224.

Deducta legitima filiorum. *hoc idem ſeruabatur de iure antiquo, quo bona confiſcabātur ſalua filijs homicidæ condemnati legitima. l. 1. ff. de bonis damnator. iure vero nouiſſimo nequaquam niſi in certis caſibus. §. fin. auth. vt null. Iudic. & auth. bona. C. de bonis proſcriptorum. Hoc ſtatutum vtrumq; ius amplectitur, ius nouiſſimum quando homicida in fortiam Curiæ venit, ius antiquum quando eſt contumax, cum mandet in pœnam diffidationis, & capitis damnari; & confiſcationis bonorum ſalua ſemper legitima filiorum. dicta lege 1. ff. de bonis damnat.*

Si homicidium ab aliqua Ciuitate vel Caſtro de Vrbis diſtrictu committatur. Cap. XVIII.

SI contigerit Communitatem alicuius Terræ de diſtrictu Vrbis, committere homicidium, condemnetur, ſi fuerit Ciuitas, in mille ducatis auri; & ſi fuerit Caſtrum, in quingentis Cameræ Vrbis, & tantundem hæredibus interfecti, & plus in quolibet caſu arbitrio Senatoris, & diffidetur: & non poſſit reaffidari, niſi primo hæredibus occiſi, & Cameræ Vrbis dictam ſoluerit quantitatem: & nihilominus auctores, & homicidæ pœna iuris, & præſentium Statutorum, puniantur. Diffidata autem ſeu condemnata Communitate alicuius Caſtri vel Terræ pro pœna prædicta; ſinguli de Caſtro vel Terra cenſeantur diffidati, ſeu condemnati pro eadem pœna, Clericis, Religioſis, Pupilliſque & Mulieribus duntaxat exceptis.

Si homicidium ab aliqua Ciuitate; vel Caſtro de Vrbis diſtrictu committatur. Cap. 18. Gloſſ.

Ab aliqua Ciuitate. *Eſt enim Ciuitas multitudo, ſeu vnitas Ciuium in hoc collecta, vt optimò iure ſocietatis viuat. c. ſi ciuitas. de ſentent excom. in 6. & Cicero in ſomn. Scipio. In Ciuitate inquit, & vbi vis locorum neceſſario requiritur in primis Verbum Dei, deinde Magiſtratus, qui adminiſtret rempub. Id quod gentes quoq; (quamuis Chriſtum Saluatorem noſtrum ignorarent(Lumine tamen aliquo naturali cognouerunt, vt Ariſtoteles, Plato, & alij quamplurimi teſtantur. Ideoque inter exempla publici iuris referuntur Sacerdotes, & Magiſtratus. l. 1. §. 1. ff. de inſtit. & iure. Ci-*

uitas

uitas appellari ſapè ſolet cętus vel congregatio, non quibuſcumq;, ſed conciliata in vnam ſocietatem, ac communionem Fidei; & Sacramentorum. Vnde Apoſto. ad Corint. Eccleſiæ Dei (inquit) quæ eſt Corintbi. & ad Coloſſ. c. 1. pro corpore ipſius (ait) quod eſt Eccleſia. Vocatur autem propria Ciuitas, quæ babet Epiſcopum. c. in illis. & c. ſequen. 80. diſtinc. Et quæ Epiſcopum non babet. Alciat. in c. pernicioſam. de offic. ordinar.

Vel Caſtro. *Caſtrum numero vnius notiſſimæ eſt ſignificationis, Caſtra vero numero multitudinis locum ſignificat, vbi milites tentoria figunt, quo in ſenſu accipit, Modeſt. in l. 1. §. emanſor. ff. de re milit. & borum genera multa erant; quædam enim prætoria de quibus Tacitus lib. 1. de Tiberio loquens diſperſas per Vrbem cobortes in vna Caſtra conduxit Tiberius. Alias erant vrbana. l. ſi maritus. §. legis. ff. de adulter. Alia vigilum. d. §. legis. Idem dicitur Caſtrum quaſi Caſa alta, vel caſa ſtricta; quia babitatio Caſtri non debet eſſe diffuſa; ne multa egeat cuſtodia. Io. And. in c. ſi ciuitas. nu. 2. de ſenten. exc. in 6. vbi Pbil. Fran. nu. 5. Abb. in c. tuæ. nu. 2. de Cler. non reſid. Iaſ. in l. ſi bæres iuſſus §. vicis. nu. 4. ff. de legat. 1. & poteſt eſſe ſine diſtrictu, Territorio, & iuriſdictione l. per Prouincias. C. de ædif. priua. Franc. & Ioan. And. vbi ſupra, quo caſu nullo gaudet priuilegio de iure communi; ſed Ciuitati viciniæ ſubeſt. Ancbar. in c. ſtatutum. §. nec audiatur nu. 5. de reſcript. in 6. Franc. in d. cap. ſi ciuitas. Secus ſi ſubditos babeat, & ius Territorij; ſiue vniuerſitatis, quo caſu vtitur priuilegijs Ciuitatis. d. §. vicis. vbi Iaſ. n. 1. Ancbar. d. §. nec audiatur. Bald. in c. 1. nu. 5. & 6. de Capit. qui cur. vend. Gayl. obſer. 62. lib. 2. multa dicit de iuribus Caſtro competentibus, & de eius pertinentijs.*

De Vrbis diſtrictu. *Diſtrictus aſtringendo ſignificat Territorium, & Dioceſim apud Doct. pragmaticos, & apud veteres boc verbum reperiri dixit. Alciat. in l. Pupillus. ff. de verbor. ſignific. vbi etiam de Territorio dicit quod ſit vniuerſitas agrorum intra fines cuiuſq; Ciuitatis ab eo dictum, quod Magiſtratus eius loci intra eos fines terrendi, boc eſt ſubmouendi ius babet. l. 3. §. non perpetuæ. ff. de Sepul. viol. Varro. lib. 4. lat. lig. Myſſing. obſer. 89. nu. 7. & 8. cent. 4.*

Si contigerit Communitatem. *Communitas non poteſt puniri de delicto commiſſo per Ciues, niſi perpetratum fuerit ex propoſito, & conſilio Ciuium; etiam ſi omnes Ciues vexillo erecto, & pulſata Campana illud delictum committerent ſine deliberatione publica. Curt. Iun. in conſ. 174. num. 33. & in conſ. fin. in fine Oldrad. in conſ. 65. & 315. num. 3. Dec. in conſ. 221. nu. 2. Soccin. in conſ. 20. col. 20. lib. 1. Clarus in §. fin. q. 16. ver. vlt. quæro. Myſſing. obſeruat. 79. per totam. cent. 4. & quando ex conſilio fuit commiſſum, & locus ſit ſtatuta pœna pro qua eſt imponenda collecta, tunc innocentes non contribuunt. Felyn. in cap. graue. de ſenten. excom. Brun. in conſ. 28. n. 11. Pedemon. deciſ. 90. nu. 9. l. ſemper. §. in ſepulcro. ff. quod vi aut clam. Iaſ. in conſ. 139. lib. 4. Dec. in conſ. 667. nu 9. & 672. nu. 7. Aymon. conſ. 21. nu. 8. Quod verum eſt in delicto momentaneo, ſecus in babente cauſam ſucceſſiuam, vt rebellio, quia tunc Ciuitas tenetur dato quod conſilium, & deliberatio non præceſſerit. Ancbar. in conſ. 158. col. 4. Bart. in l. aut facta. §. fin. ff. de pœnis, Caſtre. conſ. 114. lib. 2. Corn. conſ. 224. lib. 4. Affict. deciſ. 376. Pariſ. conſil. 21. num. 33. & ſequen. lib. 4. Zabar. in Clemen. 1. col. 8. de pœnis. Pedem. in deciſ. 138. Sed pro communitate poteſt procurator interuenire in iſtis cauſis. Myſſing. obſeruat. 76. n. 3. cent. 4. Sed pleriq; voluerunt vniuerſitatem delinquere non poſſe; quod an verum ſit, & quomodo intelligatur docuit Myſſing. obſeruat. 78. per totam cent. 4. & d. obſeruat. 79. vtiq; per totam eadem cent. 4. Homicidium vero à pluribus commiſſum vti ſingulis, non vti vnũ corpus ex deliberato conſilio quomodo ſit puniendum, tradit ex multis quos citat Gayl. obſeruat. 109. per totam lib. 2. pract. obſeruat. & mitius eſſe agendum tradit Tiraquel. de pœnis temper. cauſa. 47. Proſp. Farinac. in q. 96. per totam par. 2. Nam ob populum multum crimen pertranſit inultum.*

De pace, & quibus non ſuffragetur.
Cap. XIX.

SI quis inſtigãte diabolo, homicidium commiſerit, nullatenus reaffidari poſſit, niſi pacem ab hæredibus legitimis proximioribus in gradu intetfecti (ſi extant, ſiue defunctus teſtamentum fecerit, ſiue non: vel ſi non extent legitimi, ab hæredibns teſtamentarijs) habuerit. Statuimus autem, quòd ſi is homicida, ſecundum homicidium, ſeu plura homicidia commiſerit, & pacem habuerit à legitimis hæredibus intetfecti, vel etiam teſtamentarijs;

tarijs; pax ipſa pro ſecundo, ſeu pluribus homicidijs reddita, nihil illi proficiat, nec opituletur: quinimmo contra eum ad pœnam legis & Statutorum Vrbis, cum rigore iuſtitiæ procedatur, pace huiuſmodi non obſtante. Similiter & pacem ſuffragari nolumus his, qui doloſè occiderint patrem, matrem, filium, filiam, fratrem carnalem, vel nepotem carnalem, patruum, auunculum, & materteram, ſororem carnalem ſeu vxorem: ſed pace non obſtante, contra tales facinoroſos ad pęnam legis & ſtatutorum rigoroſè procedi mandamus: niſi mulier interfecta in regione vel vicinia eſſet manifeſta meretrix, quo caſu pacis beneficium, vt cæteris ſuffragari poſſit.

De pace, & quibus non ſuffragetur.
Cap. 19. Gloſſ.

De pace. *Pax eſt vinculum perfectionis ſecundum Apoſt. & Chriſtus eſt pax noſtra, qui fecit vtraq; vnum, & beati pacifici quoniam filij Dei vocabuntur, & differt à concordia; quia pax eſt genus, concordia vero ſpecies. Alex. & alij in l. 1. ff. de pac. vnde aiunt; quod ſtatutum de pace habenda non verificatur in concordia, & eſt pax humanarum rerum tranquillitas dicta a pactione d. l. 1. ff. de pac. c. 1. de treug. & pace, vbi Felyn. & quod ſit vinculum caritatis notant in c. nouit. de iudic. de qua Doct. in l. tranſigere. C. de tranſact. Didac. var. reſ. lib. 4. c. 10. Boſſ. de pace. Clar. in §. fin. q. 58. Gozzad. in conſ. 31. & Gayl. de pace pub. lib. 1. capit. 1. multa dicit de laudibus pacis.*

Nullatenus. *Ideſt nullo modo. c. ſtatutum de teſtam. Archid. in c. quoniam. de immun. eccleſ. c. 7. de decimis in 6. Corſett. in ſing. litera N. ver. nullatenus. cap. 2. vt lite penden. in 6. c. ſuper literis. de reſcriptis. & c. cum contingat. eod. c. quia diuerſitatem. de præbendis. Bart. lib. 1. Minoricarum c. quidam in teſtamento ſuo.*

Reaffidari poſſint. *Sicut diffidare eſt in banno ponere, ac pro crimine condemnare, ita reaffidare eſt ad priorem ſtatum diffidatos reſtituere, & diffidati dicuntur pro crimine condemnati reaffidati reſtituti à pœna. l. 2. & l. relegatorum. ff. de interdic. & relegat. & tales reaffidati poterunt recuperare omnia quæ per diffidationem amiſerunt. Nam per reaffidationem dicitur quis reſtitutus. Bart. in l. fin. nu. 11. C. de ſenten. paſſis. Boſſ. de remed. ex ſola clemen. Princ. n. 1. & ſeq. Sed non extenditur ad bona alienata per fiſcum. Felyn. in c. inter. n. 4. de maior. & obed. Iaſon. in l. gallus. §. & quin ſi tantum. n. 70. ff. de liber. & poſthu. Natt. conſil. 471. Niſi expreſſè dictum fuerit. Rube. conſ. 164. nu. 6. & dicitur diffidatio ſententia interlocutoria. lege 1. ff. de requir. reis. auth. item nulla. C. de epiſ. & cleric. Bald. in l. ſi quis filio. §. eius qui. ff. de inoff. teſtam. glo. in l. 1. §. quid ergo. in ver. vel multis. ff. de ventr. inſpic. Et ad ſolum Principem ſpectat dare iſtas reaffidationes. Pariſ. in conſ. 1. lib. 4. per glo. in l. 2. in verbo, concedi. C. de in ius vocan. Pedem. deciſ. 101. vel ad populum; qui non recognoſcit ſuperiorem, vt dicit Bart. per illum tex. in l. relegati. ff. de interdic. & relegat. & in l. is qui reis. ff. de pub. iudic. Sed non debet Princeps diffidatum reaffidare niſi parte concordata, hoc eſt habita pace; vt diſponit hoc ſtatutum, & dicit Ruy. in conſ. 60. lib. 5. Boſſ. de pace. in princ. Gramma. voto 35. num. 8. & conſ. 31. Sed pro bono pacis; ac maxima cum cauſa poteſt diffidatum ſine pace reaffidare ſecundum Dec. in conſ. 520. nu. 5. Iudices vero poſſunt reaffidare, ſi reaffidati occiderint Bannitum; l. non omnes. §. fin. ff. de re milit. Roman. ſing. 538.*

Committens plura homicidia ex diſpoſitione ſtatuti huius beneficio pacis non ſuffragatur. §. ſtatuimus autem. Nec minus cõmittens homicidium in perſonis nominatis in §. ſimiliter. niſi forte eſſet manifeſta meretrix. Et diffidati ſunt laicaliter excommunicati, vt per Salycet. in d. auth. item nulla communitas. C. de epiſ. & cleric. & in l. 1. C. de hæred. inſtit.

De beneficio pacis. Cap. XX.

SI de aliquo delicto, aut maleficio, pro quo pœna pecuniaria veniat imponenda, pax infra decem dies à die delicti computandos, ab offenſo habeatur, hoc caſu pœnæ medietas remittatur.

De beneficio Pacis. Cap. 20. Gloſſ.

Plura de pace, ac beneficio illius in terminis ſimilis ſtatuti tradit Clar. in §. fin. q. 58. per totum; & de materia mitigationis pęnarũ plures cauſas affert. Tiraq. de pęnis temperan. Clar. in d. §. fin. q. 60. & q. 85. numer. 10. Grammat. deciſ. 8. & deciſ. 23. & poſt prææallegatos eaſdem, & alias affert pęnarum temperanda-

Digitized by Google

rantiarum cauſas D. Proſper Farinac. q. 87. vſq; ad q. 98. incluſiuè.

De beneficio confeſſionis. Cap. XXI.

CVilibet accuſato vel inquiſito de delicto, de quo ſimiliter pœna pecuniaria imponenda venit, ſpontè & in prima reſponſione confitenti maleficia, vnum, vel plura, de quibus proceditur contra eum, remittatur quarta pars pœnæ pecuniariæ, quæ in huiuſmodi maleficijs, vno vel pluribus confeſſatis, ſecundum Statuta imponi deberet.

De beneficio confeſſionis. Cap. 21. Gloſ.

Cum quis crimen non conuictus confiteatur, eſt etiã de iure communi cum eo mitius agendũ; quam ſi negans poſtea conuinceretur. l. 1. C. ne tut. vel curat. vectig. cond. auth. ſed nouo iure C. de pœn. iudic. qui male iudic. cap. vlt. & ibi glo. de furtis. c. inter corporalia, ver. ſane. de translat. epiſ. cap. 3. & ibi glo. 30. diſtinct. cap. vlt. 82. diſtinc. glo. in l. non omnes. §. fin. ff. de re milit. Immo ſpontè confitenti interdum omnino parcitur, vt puta quando ſe ipſum defert. l. edicto. in princ. ff. de iure fiſci. l. 3. §. vlt. ff. de alie. iudic. mut. cauſ. fac. vbi gloſ. & Salomon. Prouerb. 28. Qui confeſſus fuit ſcelera ſua, miſericordiam conſequetur, huc ſpectant; quæ de altercatione diſſerendo dixit Fab. lib. 7. ita. Nocet etiam diu pugnare in his, quæ obtinere non poſſit; nam vbi vinci neceſſe eſt, expedit cedere; quia ſiue plura ſunt, de quibus quæritur, facilior erit in cæteris fides ſiue vnum, mitior ſolet pœna irrogari verecundiæ: nam culpam præſertim deprehenſam pertinaciter tueri, culpa altera eſt. Et Cicer. in Verrem ante finem. Nemo ita in manifeſto peccato tenebatur, vt cum impudens fuiſſet in facto, tum impudentior videretur ſi negaret, & Plin. libr. 4. epiſt. & lib. 9. Rem (inquit) manifeſtam inficiari, augentis erat crimen, non diluentis. & Ariſt. libr. Rethoric. de cauſis ciuilibus ad Alex. dixit. Si te accuſarit, ac dixerit deliquiſſe; vt veniam conſequare facile præſtabis, & apud Athenienſes manifeſtanti ſe ipſum impunitas præſtabatur, teſte Liuio 1. dec. lib. 1. quod & lege Moſaica idem ſeruari conijcitur Exod. c. 22. & Numer. 5. vbi glo. Nicolai de Lyra. Sed prædicta intellige procedere in ſpontè confeſſo citra metum tormentorum. glo. in c. de hoc. ver. iure. de ſimon. & ibi Abb. & in cap. at ſi cleric. col. 2. ver. nota parua eſſe, vbi etiam Felyn. ver. nota etiam. quod mitius Dec. in 6. not. de iudic. Secundo intellige non procedere, quando per legem, vel Statutum quis incurreret pœnam ipſo iure delicto commiſſo. Bar. in l. id quod ſeruo. §. 1. ff. de pec. leg. l. palam. §. vlt. ff. de ritu nupt. Ang. de maleſ. in verbo, comparent inquiſiti, Bal. in l. ea quæ. in 2. q. C. de condict. indeb. Anchar. in c. perpetuè. col. 1. de elect. in 6. & in c. 1. col. vlt. de homicid. in 6. Alex. in l. eum qui. ff. de iure iur. D. Proſper. Farinac. q. 81. c. 5. nu. 181. & 182. citat tenentes contrarium. Tertio intellige non procedere in ſpontè confitente delictum; ſed negante qualitatem alterantem ipſum delictum; quoniam ſi de negata qualitate poſtea conuincatur, æque punitur, ac ſi omnino negaſſet, vt per Bart. in diſputat. incip. per Italiam communiter ſunt Statuta, & in d. l. eum qui. ff. de iure iur. & in l. proinde. §. notandum. ff. ad l. aquil. Bald. in d. l. ea quæ. in 7. q. Ang. de maleſ. vbi ſupra. Farinac. vbi ſupra. num. 180. & 186. Quarto intellige non procedere in eo qui poſteaquam negauit delictum pœnitentia ductus confeſſus fuerit. Bart. in d. l. eum qui. nu. 4 ff. de iure iur. Soccin. in l. non fatetur. num. 7. ff. de excep. Sed contra dixit Iaſ. in d. l. eum qui. num. 8. ſequitur Iaſonem. Clar. in §. fin. q. 82. ver. ſtante ſtatuto. Iaſ. & Clari opin. reprobatur ratione quia dolus proprius nemini debet patrocinari. l. in fundo. ff. de rei vendic. & quia ex malitia non debet quis præmium reportare. l. conuenire. ff. de pac. dotal. vt Bart. opinio videatur melioribus rationibus fulcita. An autem præmiſſa procedant ſolum in pœnis arbitrarijs; vel etiam in ordinarijs certis à lege, vel Statuto appoſitis, & quod ſic firmat D. Proſper. Farinac. in d. q. 81. c. 5. num. 183. & ſequen. dummodo illæ pœnæ ſint de illis; quæ mitigari, ac temperari poſſint; vt ſunt pecuniariæ ex diſpoſitione ſtatuti huius, & vide Catal. de Boncompagnis de Syndicatu. n. 137. tom. 14.

Vt ſemel gratioſè à carceribus liberati, amplius non liberentur. Cap. XXII.

QVi ſemel extractus fuerit, ſeu liberatus de Carceribus, in honorem Aſſumptionis Beatæ Mariæ ſemper Virginis, vel alijs ſolemnitatibus, ex benignitate Sanctiſſimi Domini noſtri Papæ, non poſſit vlterius ſimilem gratiam obtinere.

De pace per metum extorta, & quòd ſecuritas non habeat vim Pacis. Cap. XXIII.

SI quis terrore vel minis præcedentibus, aliquem ad pacem præſtandam adduxerit, omni pacis commodo, & beneficio (quo ad diminutionem pœnæ) ſit excluſus, & omni beneficio cuiuſcumque reſcripti, ſeu gratiæ, omnino priuatus: nec pax minis præcedentibus ſecuta, proſit illis, qui ſic illam fuerint conſequti, quoad dictos effectus: ſed eo beneficio indigni reddantur, & habeantur; & pax ſic præcedentibus minis, vel alijs violentijs facta violenta, & coacta præſumatur; & quò ad effectum remiſſionis pœnæ, vel conſequendę gratiæ, ex reſcripto Principis, aut Superiorum; nulla, nulliuſq; roboris vel momenti exiſtat. Quo autem ad effectum ſecuritatis præſtitæ de ſe mutuo non offendendo, valida ſit, & perpetuò inuiolabiliter obſeruetur, ac ſalua, & firma remaneat, & vim perpetuæ ſecuritatis obtineat. Perpetua autem ſecuritas, nullatenus intelligatur vim pacis habere ad dictos effectus gratiæ, vel remiſſionis partis pœnæ ex beneficio Statuti vel reſcripti.

De pace per metum extorta, & quòd ſecuritas non habeat vim Pacis. Cap. 23. Gloſſ.

Iure merito ſtatutum eſt pacem per metum extortam non ſuffragari; quia nemo poteſt cogi facere pacem arg. tex. in l. furti. §. qui iuſſu. ff. de his qui notan. infam. §. qui vero. auth. vt litigan. iur. collat. 9. cap. fin. de reſcriptis. Bart. in d. §. qui iuſſu. nu. 2. Bald. in l. 1. §. qui es. ff. de off. præfect. Vrb. Alex. ad Bart. in l. æquiſſimum. ff. de vſufr. Bald. in l. ex ſtipulatione. C. de ſenten. & in c. 1. §. fin. de pace tenen. Felyn. in rubr. de treg. & pace. nu. 1. & ſequen. Clar. in §. fin. q. 58. in fine nu. 4. ver. pro complemento.

Contrarium voluit Bart. ſibi contrarius in l. congruit. n. 4. ff. de off. præſidis. Abbas de treg. & pace. nu. 1. c. placuit. 90. diſtinc. Card. in Clemen. 2. de re iudic. Viuius opin. 424. nu. 4. quod verum exiſtimo ſi pro quiete Reipublicæ per Principes cogerentur priuati ad pacem faciendam pro ſcandalo euitando. Catald. de Syndic. nu. 25. Bald. in l. eum affirmes. C. de liber. cauſ. & in d. l. æquiſſimum. Martin. Lauden. de confœderatione Principum. q. 12. Felyn. in d. rubr. de tregua, & pace. nu. 3. & 6. Mar. conſ. 98. nu. 5. Viuius d. opin. 424. nu. 4. ver. nec non Iudex. Baiardus ad Clar. dicta q. 58. nu. 75. Nam priuatus à priuato cogi non poteſt per allegata in princ. & ſi fuerit coactus nõ ſubſiſtit, nec ſubſtinetur, vt diſponit etiam hoc noſtrum ſtatutum, pro quo faciunt allegata ſupra, & Bulla Inno. VIII. 128. Paul. II. Clem. VII. & aliorum, quas Baiard. q. 59. n. 51.

De occidentibus, & percutientibus per pecuniam, vulgo Aſſaſſinis vocatis. Cap. XXIIII.

QVicumque pretio vel pecunia aliquem quomodocumque occiderit, aut occidere tentauerit, vel occidi fecerit; aut mandauerit. Dummodo ad actum proximum deuentum fuerit, per Terram trahatur; & in furcis laqueo ſuſpendatur, ita vt moriatur, & bona eius confiſcentur applicanda prout ſupra de Homicidijs dictum eſt. Si quis autem pretio, vel pecunia aliquem, citra tamen animum occidendi, percuſſerit; ſeu percuti fecerit; tam ipſi percutienti, quàm percuti facienti amputetur manus ita vt à brachio ſeparetur, & in quadruplum eius in quo teneretur, ſi pecunia non interueniſſet, puniatur, & tam huiuſmodi occiſores vel percuſſores, quàm mandantes nullo pacis aut confeſſionis beneficio gaudeant. quod & locum habere volumus etiam ſi occaſione vindictæ talia perpetrentur.

De occidentibus, & percutientibus per pecuniam, vulgo Aſſaſſinis vocatis. Cap. 24. Gloſſ.

Contra iſtos inſurgit armata lex Cornelia de Sicarijs. ff. & C. ad l. Cor. de ſicar. & in iſtis delictis probabilia argumenta ſufficiunt ad condemnandum, vt probat tex. in c. pro humani. de homicid. in 6. ibi & poſtquam probabilibus conſtiterit argumentis, vbi Geminia. n. 2. Archid. nu. 2. Franc. nu. 5. notab. 11. Felyn. in c. afferte. nu. 9. in 3. limitati. de præſumpt. addent. ad Ang. de malef. in verbo, quod fama publica. nu. 26. Boſſ. de indit. nu. 201. Dec. in conſ. 189. nu. 4. Boer. deciſ. 164. nu. 5. Roland. conſ. 27. nu. 4. lib. 1. Gabr. libr. 7. concluſ. 1. nu. 20. Clar. in §. fin. q. 20. ver. ſcias autem, & in §. Aſſaſſinium ver. præterea.

Aſſaſſini erant populi quidam ex Siria, qui à pueritia ita inſtruebantur, vt inimicos Regis, aut domini cui obediebant, eius mandato audenter

denter incautos opprimebant, Volater. lib. 1. capit. de ſeris Syriæ, quod probat Didac. lib. 2. var. reſolut. capitulo 20. numero 10. quia allegat eiuſdem opinionis Ioan. Andr. in capitulo primo de homic. in 6. Alberic. in dictionario in verbo, aſſaſſinus. aſſaſſini qui fuerint, & vnde originem traxerint tradit Paul. Aemilius libro 5. de rebus geſtis Francorum, ita inquit. Non Agri modo infeſti ab hoſte erant, ſed, & in Vrbibus inſidiæ proceribus ſtruebantur, nec vllus locus tutus, nullum tempus metu vacuum. Nectum magni Reges, Imperatoresque formidoloſi erunt, quam Aſſaſſini gens obſcura, aſſaſſini ſunt illi qui aliquem Chriſtianum occidi prætio mandant alteri ſiuè infideli, ſiuè Chriſtiano, vt dixit Aretin. in conſil. 163. ſub numero decimoſeptimo. Viuius cõm. opin. in verbo, aſſaſſini omnes. Capic. deciſ. 155. Grammat. voto 8. & 9. Et ſecundum hoc noſtrum ſtatutum ſunt etiam illi, qui occidunt per pecuniam, vt in rubr. qui ambo puniuntur de affectu, etſi non ſequatur effectus, dummodo tentauerint efficere, vt in dicto ſtatuto, & de iure conatum ſufficere ſine effectu dixit Angel. in conſil. 14. In quæſt. præmiſſa, Didac. in repetit. Clementinæ ſi furioſus, fol. 280. ver. ſecundo proponitur. Afflict. par. 1. Conſt. Regni rubr. 12. numero 11. Grammat. voto 9. Capic. deciſ. 155. capit. 1. de homic. in 6. vbi Franc. quod intellige ſecundum caſus quos ponit Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 2. cent. 4. caſu 360. ſub numero 38. ver. quartus eſt caſus 39. & ſequen. Gayl. de pace pub. capit. 14. num. 21.

Pœna de iure communi eſt diffidatio à toto populo Chriſtiano, & poſſunt impunè offendi, d. capit. 1. de homic. in 6. Grammat. voto 8. numero 2.

De pace fracta. Cap. XXV.

QVicumque pacem cum aduerſario ſuo factam ſtudioſè fregerit, per ſe vel per alium, ſi capi poterit, capite puniatur ad mortem; ſi autem capi non potuerit, capitaliter diffidetur ad mortem; bonis eius publicatis: & ſi pœna fuerit in inſtrumẽto apposita, illa etiam à datis fideiuſſoribus exigatur, & cum offenſo diuidatur, ſecũdum formam inſtrumenti pactorum, & non poſſit aliquo tempore reaffidari, nec liberarionem à Senatore impetrare; & ſi impetrauerit, ipſo iure nulla ſit. Domus autem eius ne Ciuitas ruinis deformetur nullatenus diruatur, ſed publicara pro medietate Cameræ Vrbis, & pro alia medietate parti offenſæ applicetur: reſeruatis ſemper iuribus dotium mulierum, & quorumcunque creditorum. Et ſi aliquis de Baronibus aut Magnatibus Vrbis dictum pacis fractorem receptauerit, poſt diffidationem, vel condemnationem de prædictis, puniatur in ducatis auri mille, & amplius arbitrio Senatoris: & ſententia ſeu diffidatio lata contra delinquentem, ipſo iure noceat fideiuſſori; & hoc locum habeat, ſi de pace conſtet per publicum inſtrumẽtum.

De pace fracta. Cap. XXV.

De pœna frangentis, ſeu violantis pacem, vel treguam iuxta diſpoſitionem iuris communis tradit text. in cap. 1. de pace tenenda in vſibus feudorum, vbi Bald. dicit quod ille qui hominem ſub pace occiderit capite puniatur, niſi probauerit ad ſui defenſionem occidiſſe, ſi aufugerit bona eius mobilia publicantur, immobilia relinquuntur hæredibus, per ipſos prius iurato quod delinquenti nullum auxilium præſtabunt, ſi non occiderit, ſed vulnerauerit amputatur manus; Si verò ſine ſanguine percuſſerit, vel abſque percuſſione inuaſerit pecuniaria pœna veniet puniendus, hæc Baldus ibi, ſequitur in parte Vulpel. de pace, quæſt. 51. Sed Bero. in conſil. 114. numero 38. & ſequen. lib. 1. dicit quod pro pace violata, nec mobilia publicantur, ſed reſeruãtur filijs.

Ciuitas violans pacem punitur pæna auri librarum centum, oppidum triginta, Duces, Marchiones, & Comites quinquaginta, Capitanei viginti; Alij verò inferiores trium, ita text. in cap. 1. §. ſi quis verò de pace iuramen. firmam Vulpell. d. quæſt. 51. numero 1. & 9. Bart. in l. 1. numero 6. ff. ad l. Iuliam. Maieſt. per illum text. videtur velle quod pacis violator incidat in pænam læſæ Maieſtatis, ſed loquitur in pace publica facta per duas Ciuitates non recognoſcentes ſuperiorem, ita Vulpell. d. quæſt. 51. num. 3.

Albericus in tract. de ſtatutis par. 1. q. 51. in princ. ſimpliciter dixit fractorẽ pacis capite puniendum, eum refert Marſ. in rub. ff. de fideiuſſor. q. 29. nu. 243. verſic. contrariam tamen partem, quod debet intelligi in milite publicæ pacis violatore, per text. quem ibi allegat in l. fin. ff. de re militari, & quandoque violatoribus pacis bona publicantur, & quandoque

De frangentibus ſecuritatem, vel Treguam. Cap. 26. Gloſſ.

Eadem capitali pęna per hoc ſtatutum puniuntur fractores ſecuritatis, & Treguæ; vltra conuentionales pęnas, ſicuti fractores pacis de quibus ſupra c. proximo, & quidem bene; Nam de iure communi ſecundum vnam opinionem tenentur iſti pęna criminis læſæ Maieſtatis, quæ eſt capitalis d. cap. 1. de pace tenenda; Alij autem tenuerunt debere tradi offenſo puniendum, alij vero teneri pœna eadem qua fractor pacis; alij pœna amputationis manus, alij tanquam proditorem, vt per Bart. & Alberic. in l. illicitas, §. ne potentiores ff. de offic. præſidis. Sed in hac opinionum diuerſitate præualuit illorum qui arbitrariam iuxta facti, & perſonarum qualitatem extra ordinem dixere. ita poſt Bart. Alberic. in d. §. ne potentiores, Cumanus in conſ. 32. Menoch. de Arbitr. caſu 335. num. 3. lib. 2. Sed vbi certa pœna à ſtatuto eſt appoſita, vt hic ceſſat Iudicis arbitrium; Quod quidem vbi non adeſt ſtatutum poteſt extendi vſque ad mortem. Doct. in §. in ſumma. Inſtit. de iniurijs, Herculan. de caut. de non offen. capit. 10. numero 4. Bart. in l. 1. C. de ſuperexact. lib. 10. Sed de conſuetudine non ſeruatur, Clarus §. fin. quæſt. 84. ver. ſed hic incidenter, & hoc ſtatutum intelligitur de ſecuritate, & cautione voluntaria, non de ea quæ datur Iudicis imperio, quod colligitur ex illis verbis ibi ſi de ſecuritate, vel tregua conſtet per publicum Inſtrumentum, hoc eſt per voluntariam conuentionẽ, quod idem dicendum eſt de pace, quia de vtraque idem diſponitur, vt in d. cap. 25. & hoc capit. 26. Licet generaliter, & de iure non valeat argumentum de pace ſeu tregua, ad ſecuritatem licet poſſint concurrere, Benintend. deciſ. 65. num. 16. & ſequen. Vulpel. de promiſ. de non offenden. quæſt. 73. Herculan. de caut. de non off. cap. 15. num. 4.

Quomodo pacis ſecuritas fracta intelligatur. Cap. XXVII.

PAcis ſecuritas, ſiue fideiuſſio fracta intelligatur, ſi quis eum, cum quo pacem & ſecuritatem habet, ſtudiosè per ſe, vel alium percuſſerit, bona aut munitiones inuaſerit, vel violenter abſtulerit: Item per quamcumque violentam inuaſionẽ ad domum iniurioſo animo factam: Item per ſolam violentam & iniurioſam aggreſſionem: Item per ſolam euaginationem gladij, & per adminationẽ, cum quocumque genere armorum, licet perſona non tangatur: Item per ſolam infugationem cum armis, vel ſine armis: Item ſi per pallium iniuriosè apprehenderit, vel ſi equitantem per frenum ceperit, & retinuerit. Pro verbis tamen iniurioſis, vel contumelioſis, non intelligatur pacis ſecuritas fracta; ſed agi poſſit ciuiliter, & criminaliter æſtimatoria iniuriatum: Et ſi criminaliter agatur, imponatur pro quolibet verbo iniurioſo vel contumelioſo pœna decem ducatorum, vel arbitrio Senatoris, puniatur etiam pœna corporali pro perſonarum verborum, & locorum qualitate; ſin autem ciuiliter agatur, æſtimentur arbitrio Iudicis. Quæ autem dicta ſunt de pœna verborum iniurioſorum, locum habeant etiam inter quos nulla eſt pacis ſecuritas: mitigetur tamen pœna eius, qui prouocatus, verba iniurioſa reſponderit; & ſi modum & menſuram non exceſſerit, impunitus euadat.

Quomodo pacis ſecuritas fracta intelligatur. Cap. 27. Gloſſ.

Hic ponuntur plures modi quibus pacis ſecuritas rupta intelligitur, qui omnes factum aliquod iniurioſum continent vſque ibi pro verbis tamen, & tale factum ex hoc ſtatuto debet habere qualitatem, quod ſtudiosè factum ſit per ſe vel per alium; vt ſine hac qualitate non intelligatur ex eo pacis ſecuritas rupta; quia ſtatutum diſponens cum aliqua qualitate, adhoc vt habeat locum, de illa qualitate conſtare debet. Bart. in lege prima, §. quod autem. ff. ne quid in flum. publi. Felyn. in capitulo 2. de reſcriptis. Dec. in conſil. 520. numero 11. Natta in conſil. 474. numero 31. Bero. in conſil. 29. lib. 2. numero 29. Surdus conſ. 45. numero 14. alios citat.

An autem per alia facta iniuriosè ac ſtudiosè facta vltra dinumerata in ſtatuto intelligatur pacis ſecuritas rupta? & puto quod ſic quoties illa fuerint maiora expreſſis in ſtatuto; vel ſimilia, non autem minora, quod colligi poteſt ex deductis per Farinaccium. de var. ac diuer. Crimin. quæſt. 107. par. 2. artic. 13. Nam per modicam offenſionem minorem expreſſis in ſtatuto pacis ſecuritas rupta non intelligitur, vt per Baldum in conſil. 195. num. 6. libro 2. Marſil. in conſ. 80. numero 11. Herculan. de caut. cap. 26. num. 10. & cap. 27. per totum, Bertaz. conſ. 4. num. 6. lib. 1. conſ. 147. num. 18. & conſil. 248.

mero 37. & concluſ.1157. numero 43. & 51. Bertazo. in conſil.4. numero 10. lib. 1. & in conſ.147, numero 24. & in conſ.151. num.12. Baiard. ad Clarum d.quæſt.47.num.55. Honded. conſil.97. num.38. lib.1. & conſil.89. numero 73. lib.2. Rimin. conſ.300. num.38. lib.3. Vel quod non poſſit deduci & probari noua cauſa neceſſaria offendendi ad ſui deſenſionem, quoniam hæc nec a lege, nec à ſtatuto, nec ex partium conuentione poteſt probiberi, & ſi probiberetur non valeret probibitio, cap.1.§.ſiquis hominem & §.ſi quis alium, & ibi glo. in verbo, vitam ſuam defendendo. de pace tenenda. Bero. in conſil.198. num.15. lib.3. Hercul. de caut. de non offen. capit.13. numero 11. & capit.42. num.30. Mago. in Luca. deciſ.100. numero 8. Eugen. conſ.82. num.40. Maſcard. d.concluſ.1157. numero 54. & ſequen. Bertaz. ampliatiuè in conſ.151. numero 10. & ſequen. Honded. in conſ.89. num.72. lib.2. Nam eum tales conſtitutiones ſint exorbitantes, & odioſæ ſunt ideo reſtringendæ quantum fieri poteſt, vt non procedāt in caſibus a lege permiſſis, Herculan. de caut. capit.51. num.2. & 3. & 5. & num.19. Bert. d.conſil.151. numero 7. 23. & ſequen. reprobat. Ceph. in conſ.35. numero 35. Eugen. d.conſil.82. num.32. Riminald. in conſil.30. numero 17. lib.3. Et in dubio ſemper iudicandum eſt pacem non eſſe fractam, nec cautioni de non offendendo eſſe contrauentum. Alexand. in conſil.19. num.2. lib.1. Cornel. in conſ.167. num.8. lib.3. & in conſil.40. numero 5. lib.2. Hercul. vbi ſupra cap.33. num.1. Vulpel. conſil.2. num.33. Rimin. conſ.299. numero 18. Thob. conſil.111. numero 25. Honded. conſ.103. num.23. conſ.89. num.53. lib.2. Maſcard. concluſ.1131. num.11. & concluſ.1157. num.3. Et leges, conſtitutiones, pacta, & inſtrumenta ad excluſionem pœnę, & contrauentionis ſunt ſemper interpretanda, argum. l. veteribus ff. de pactis, l. ſi præſes & l. præſes & l. interpretatione ff. de pęnis, l. quidquid aſtringendæ ff. de verb. obligat. cap. inter dilectos. de fide inſtrum. capit. ex literis. de probat. Bald. in ſpecie in conſ.145. numero 7. lib.2. Cornel. in conſil.167. num.7. lib.3. in conſ.40. num.4. libro 2. in conſ.218. num.10. lib.2. in conſ.248. num.3. lib.4. Dec. in conſ.406. nu.7. Sylua in conſ.74. num.14. Gabr. in conſ.182. num.5. & 6. lib.1. Honded. conſ.103. num.38. lib.1. Vulpell. de pace quæſt.56. num.2. & conſ.2. nu.1. Riminald. in conſ.101. num.3. & 11. lib.1.

Pro verbis iniurioſis. *Verba iniurioſa, & contumelioſa non rumpunt pacem, nec cautionem de non offendendo ita dictat ſtatutum ibi pro verbis &c. Sed quid ſi fuerit promiſſum, & cautum non offendere, neque in dictis neque in factis, an per verba iniurioſa erit contrauentum, & non eſt dubium quod ſic, vt per text. in l.1.§. omnem autem ff. de iniur. l. item apud, §. generaliter, ff. eod. Alberic. de ſtatut. lib.2. quæſt.173. num.1. Bald. de ſtatutis, in verbo maleficium, num.4.*

Præterea ſciendum eſt quod communi iure accuſatus accuſatorem, quando ſuam ſuorum iniuriam proſequitur poteſt reconuenire criminaliter, & accuſare, maximè ſi reconuentio fiat antequam nomen accuſati ſit receptum inter reos, quia in talibus caſibus in criminalibus admittitur reconuentio, ſicut in ciuilibus per text. in l.1. vbi Bald. num.17. & ſequen. & in l. neganda in princ. C. qui accuſare non poſſunt. Bart. in l. is qui reus num.1. & ſequen. ff. de pub. iudic. & in auth. & conſequenter num.7. C. de ſenten. & interloc. omn. iudic. Abbas, in cap.1. num.20. de mut. petit. Marant. par.4. diſtinct.6. num.47. in praxi. Accuſati nomen inter reos receptum eſſe tunc dicitur, quando Iudex exceptionibus dilatorijs non obſtantibus pronunciauit procedendum eſſe ad vlteriora ſuper accuſatione, vel quando accuſatus litem ſuper libello Criminali ſua ſponte ſit conteſtatus, vt notatum dimiſit Bart. in d.l. is qui reus, num.5. Abb. d.cap.1. num.22. de mutuis peti. Bald. in l. quamuis, num 2. C. ſi pend. app. mors interue. & in d.l.1. num.22. C. qui accuſ. non poſſ. Quod tamen intelligendum eſt, ſi reconuentio fiat coram Iudice ordinario accuſatoris reconuenti, & Iudice vtriuſque cauſæ; Nam regula actorem eum Iudicem, quem elegit, & approbauit recuſare non poſſe de qua in l. cum Papinianus, C. de ſenten. & interloc. omn. iudic. non habet locum in cauſis criminalibus; quia accuſator non eligit Iudicem Rei, nec ſponte ad eum accedit, ſed hoc facit quadam neceſſitate vrgente, propter maleficium, ſeu iniuriam ſibi factā, quæ quidem cauſa ceſſat in ciuilibus cauſis ex contractu, vel quaſi ſuam originem trahentibus Bart. vbi ſupra. Abb. vbi ſupra, & Canoniſtæ omnes in d.cap.1. de mutuis petit. per tex. omnes in l.2. §. ſed etſi agatur, ff. de iudic.

Hac ratione quæritur an reconuentio habeat locum in cauſa fractæ pacis, ſeu ſecuritatis? & videtur dicendum quod non, quoniam crimen fractæ pacis innocentia, non relaxatione eſt purgandum per text. in dicta lege is qui reus, ff. de

publ. Iudic. Aut enim vult accuſatus accuſatorem ex eodem delicto reconuenire, vt puta quia accuſator prior eum prouocauerit, & cauſam frangendi pacem dederit, & hoc debet fieri per modum defenſionis reſpondendo libello, & dando articulos defenſiuos, non autem per modum reconuentionis, capitulo ſeries, de teſtibus, capit. ſi quidem, de except. quibus articulis accuſator neceſſe habet reſpondere, & illis negatis accuſatus admittitur ad illos probandum, lege in exceptionibus, & lege pactum, ff. de probat. & illis probatis, & ita intentata actione eliſa, vel alias actione per accuſatorem non probata accuſatus abſoluetur, & accuſator in expenſis condemnabitur, lege qui accuſare, C. de eden. l. qui ſententiam, C. de pœnis, etſi ſuper Criminibus in eadem rixa factis ratione connexitatis videatur Bart. reconuentionem admittendam in dicta lege is qui reus. num. 3. quæ connexitas operatur, vt vnum delictum mutuæ iniuriæ cenſeantur, ſicuti plures iniuriæ vnico perturbati animi impetu geminatæ pro vnica iniuria accipiuntur, per text. in lege Prætor ff. de iniur. vbi Bart. numero 2. & in l. nunquam plura. num. 11. ff. de priuat. delict. Alber. de ſtatut. lib. 2. quæſt. 39. Ang. de Malefic. in verbo, verba iniurioſa, num. 6. Didac. var. reſolut. lib. 2. cap. 10. num. 8. Secus ſi crimina eſſent ſeparata, & commiſſa diuerſis temporibus, lege ſi plures, ff. de iniur. gloſſ. in dicta lege nunquam plura, in verbo, ob aliud, ff. de priuat. delictis. Aut accuſatus vult accuſatorem ſuper alio delicto contra pacem commiſſo reconuenire, & non permittitur, ſed ſuper nouo illo facto eſt danda, & inſtituenda accuſatio, & eſt ſuper ea procedendum, vt moris eſt ſuper alijs accuſationibus procedere. Niſi fortè ita reconuentus nihil oppoſuerit, ſed ſponte ſuã litem ſuper reconuentione fuit conteſtatus, & ita tacitè iuriſdictionem prorogauerit; Nam clarum eſt iuriſdictionem Iudicis habentis in ſimilibus cauſis iurisdictionem prorogari poſſe per partes. lege ſed etſi manente, ff. de precar. l. 2. §. ſed ſi agant, ff. de Iudic. l. 1. C. vbi de crimin. agi opor. vbi gloſſa in verbo, inchoata, Aret. in l. 1. §. ſi quis num. 22. ff. de verborum obligation. Felyn. in cap. cum olim, numero 2. ver. ratio. de offic. deleg. Calcan. in conſil. 114. Alias ſecus, quia vbi Iudex in ſimilibus iuriſdictionem non haberet, nulla foret eius prorogatio, ſed potius eſſet nouæ iuriſdictionis collatio, quæ partium voluntate in criminalibus tribui non poteſt. l. 1. ff. de iudic. d. l. 3. §. ſed ſi agant. ff. eod. l. 1. C. de iuriſdic. omn. iudic. vbi gloſ. in verbo iudicibus. Bart. in l. inter conuentiones. nu. 1. ff. ad municip. Caſtren. dicta l. 1. numer. 20. C. de iuriſd. omn. iudic. Abb. in c. ſi diligenti. nu. 14. de foro competen. Clar. in §. fin. q. 42. per totam vbi dicit prorogationem fieri debere ad ſpeciem non diuerſam, vnde de mixto ad merum Imperium prorogatio non admittitur, ſed de mero, ad merum, & de mixto ad mixtum ſic. Abb. in d. c. ſi diligenti. n. 14. de foro competen. Bart. in d. l. inter conuenientes. ff. ad municipal. Nam prorogare eſt extendere, & quod non poteſt extendi non poteſt prorogari. l. priuatorum. C. de iuriſdic. omn. iudic. c. P. & G. de off. iudic. delegat. d. l. ſed & ſi manente. & l. bonorum. ff. rem ratam haber. Abb. in c. non omnis. nu. 14. & de pœnit. & remiſſ. & in c. oblatæ. nu. 9. de appellat. Iaſ. in l. ſi per errorem. nu. 1. ff. de iuriſdict. omn. iudic. Præterea in cauſis fractæ pacis non fit propriè prorogatio iuriſdictionis Iudicis, quia cauſæ fractæ pacis non habent alium Iudicem ordinarium, niſi Principem; vel eius vice Iudices habentes ab eo merum, & mixtum Imperium, quo fit, vt ſi libellus reconuentionis admittatur tacito vel expreſſo partium conſenſu, nullum erit peccatum ſi Iudex ſuper eo procedat, cum reconuentio coram Iudice vtriuſq; cauſæ admittatur etiam in criminalibus, vt dicebam antea.

Sciendum eſt etiam factum cum ſuis qualitatibus in hac fractæ pacis actione eſſe probandum, prout in illius libello deducitur. Doctor. in c. ex parte. il 1. de reſcript. vbi Felyn. n. 21. & in c. licet cauſam. nu. 40. de probat. Nam qualitate in libello deducta non probata; factum aliud eſſe cenſetur quam illud quod in libello propoſitum legitur. c. ab eo qui contra. de elect. in 6. l. habebat. ff. de inſtit. act. l. prætor ait. la. 2. §. docere ibi cæterum ſi alibi datum ſit, quam in turba. ff. de vi bon. rapt. & l. ſulcinius. §. cum hoc edictum. ff. ex quibus cauſ. in poſſeſ. eatur. l. 1. §. fin. ff. de incend. rui. naufr. l. non ignorat. C. de his qui accuſ. non poſſ. glo. in c. ſignificaſti. in verbo, cum omni. 33. q. 5. Caſtr. in l. 2. in fi. C. ad l. Iul. de vi. pub. Dec. in conſ. 261. nu. 2. & eſt doctrina Bart. in l. 1. §. quod autem ait. nu. 1. ff. ne quid in flumine publ. idem tradit Iaſ. in l. non ſolum. §. ſciendum. nu. 3. ff. de nou. oper. nunc. Alex. in conſ. 172. nu. 5. lib. 1. in conſ. 82. num. 14. lib. 3. Nam ſuccumbens in qualitate ſuccumbit in toto, quia ſermo qualificatus cenſetur indiuiduus,

diuiduus, & ideo in vna parte vitiatus corruit in totum. Fely. in d.c. ex parte. il 1. de reſcript. per tex. in d.c. ab eo. de elect. in 6. Doct. in l. diuus. ff. de re iudic. Bald. in l.2. ff. de probat. Bart. in l. quemadmodum. nu. 9. C. de agric. & cenſ. lib. 11. Clar. §. fin. q. 85. numer. 9. Marſil. ſing. 187. n. 3. Anchar. in conſ. 271. nu. 2. Natt. in conſ. 254. num. 2. Roma. in conſ. 144. Curt. Sen. conſ. 59. nu. 7. Nam qualitas inhæret ſubiecto eiq; formam dat. l. Titius. ff. de milit. teſtam. c. ſtatutum. de elect. in 6. c. vbi periculum. §. cæterum. eod. Pariſ. conſ. 53. nu. 44. lib. 4. conſ. 58. nu. 58. & ſequen. lib. 4. & conſ. 27. n. 75. lib. 2. Ideoq; accuſator qualitates promiſſæ ſecuritatis, & pacis articulare, & probare debet, aliàs accuſatus abſoluetur, & ipſe accuſator in expenſis condemnabitur. d. l. qui accuſare. C. de eden. Iaſ. in lege non eſt nouum. nu. 5. C. eod. Clar. §. fin. q. 62. Qualitate enim non probata probatio non eſt concludens, & ideo non releuat. c. in præſentia. de probat. Marſil. ſing. 187. n. 1. & in l. ſi quis. n. 131. ff. de quæſtio. Roman. in conſ. 110. nu. 1. Caſtrē. in l. ſi communem. §. 1. nu. 2. ff. quemad. ſeruit. amitt. Neq; pro probatione habetur, quia rem facit magis dubiam, & in dubio contra probantem etiam in materia fauorabili eſt interpretatio facienda. l. ſi quis intentione. ff. de iudic. l. inter ſtipulantem. §. 1. ff. de verb. oblig. gloſſ. in dicto capit. in præſentia. in verbo, dubium. Bald. l. matrem. nu. 1. C. de probat. & in l. 2. nu. 5. C. de bon. poſſeſ. clarē. Dec. in conſ. 322. num. 6. & in conſ. 109. num. 3. conſ. 483. nu. 23. Roman. conſ. 305. nu. 8. & ſing. 749. Marſ. ſing. 267. & 494.

Præterea deficiente requiſito ſtudioſitatis de quo in ſtatuto, & quod ſit facta voluntariè, deficit iuriſdictio Senatoris agendi pro pace rupta per tex. in l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. in l. 1. & in l. fin. C. ſi à non competen. iudic. Probationes itaq; extra cauſam fractæ pacis, ſunt impertinentes, & nullius momenti. c. examinata. de iudic. l. Bebius. in fine. ff. de pactis. & qui aliam quam intentauit actionem probat inepte agit; & qui ex ſingulari cauſa agit, & aliam probat nihil poteſt obtinere. d. l. Bebius. in fine de pact. dota. l. illud. ff. de liber. cauſ. l. habebat. ff. de inſtit. act. l. 1. §. fin. vbi glo. in verbo, non tenere, ff. ſi men. fal. mod. dix. c. examinata. de iudic. c. Abbate. de re iudic. in 6. Abbas in c. ſicut. nu. 12. eod. Bald. in l. 2. nu. 2. C. de probat. Roman. in conſ. 110. nu. 1. quia ſententia debet eſſe libello conformis. c. licet. Heli de Simo. & de qua re Iudex cognouit, de ea iudicare debet. l. de qua re. ff. de iudic. Sed ſi qualitate remota factum non alteretur, nec pœna minuatur, vel augeatur, ſed eadem ſit, tunc tam in Ciuili, quàm in Criminali iudicio, non refert quod probetur. l. in delictis. §. ſi detracta. ff. de noxal. act. Bald. in l. 1. nu. 11. & ſequen. ff. de condict. indeb. & in l. 11. nu. 8. ff. de eden. refert, & ſequitur Felyn. in d. c. ex parte. il 1. nu. 30. de reſcrip. & in c. licet cauſam. num. 41. de probat. vbi multa adducit Bald. in l. Titia. nu. 1. ff. ſolut. matr. Bart. in lege denunciaſſe. §. quid tamen. nu. 2. ff. ad l. Iul. de adult. Nam & qualitas facto impertinenter adiecta ſuperuacanea eſt, & habetur pro non adiecta, & non eſt de neceſſitate probanda, vt volunt Bald. Fely. & alij vbi ſupra; quod intellige de alia qualitate quam à lege, ſeu ſtatuto appoſita, quia illa ſemper eſt probanda, vt antea dicebam.

An autem conatus in cauſis fractæ pacis habeatur pro effectu? & puto quod ſic per illa verba ſtatuti ibi item per ſolam &c. & iure merito, quia pacem quis violare poteſt ſine homicidio, & homicidium committere, itaut pacem non rumpat. l. 1. §. diuus. ff. ad l. Corn. de ſicar. l. idem eſt. §. qui armat. ff. de vi & vi armat. Qui autem armati venerunt inquit ibi I. C. & ſi non armis vſi ſunt ad deijciendum, ſed deijcierunt armata vis facta eſſe videtur, ſufficit enim terror armorum, vt deieciſſe videatur. l. qui dolo. §. fin. ff. de vi pub. lege aut facta. §. euentus. ff. de pœnis. l. is qui eum telo. C. ad l. Corn. de ſicar. l. 2. §. dolo malo. ff. vi bon. rapt. l. prætor ait. §. eritq; ff. eod. Natt. in conſ. 240. num. 10. lib. 2. & licèt regulariter non puniatur affectus, niſi ſequatur effectus. l. qui falſam vbi Mar. n. 2. ff. ad l. Cor. de falſis. l. 1. §. fin. vbi glo. in verbo putamus. ff. quod quiſq; iuris. Tamen regula illa non procedit in atrocioribus delictis in quibus conatus, vt effectus ipſe punitur, vt in crimine raptus. l. ſi quis non dicam rapere, ibi attentauerit vbi gloſ. & Doct. C. de epiſ. & cleric. & in crimine læſæ maieſtatis in primo capite. l. quiſquis. C. ad lege Iul. Maieſt. cap. quiſquis. de pœnit. diſtinct. 1. Clemen. paſtoralis. de re iudic. l. 1. C. de raptu virgin. Felyn. in hac ſimili quæſtione, & in c. 1. n. 9. de off. deleg. & in c. 1. nu. 2. de præſumpt. Bald. in l. data opera. nu. 7. C. qui accuſ. poſſ. Gigas de læſa maieſt. q. 66. Dec. in conſ. 482. nu. 12. Tiraq. de pœnis cauſa 37. Clar. §. fin. q. 92. num. 2. hanc declarat. Sufficit ergo in

atrocio-

atrocioribus, quod deueniatur ad actum aliquem exteriorem, & ſi effectus non ſequatur, Nam voluntas externis indicijs pateſacta ibi habetur pro delicto, & generaliter quotieſcumq; non ſtat per aliquem, quominus actus perficiatur, tunc actus habetur pro perfecto, & impleto l. de pupillo. §. ſi is cui. ff. de nou. oper. nunc. idq; maximè obtinet in maleficijs, vbi principium, & voluntas ſpectatur; non exitus. l. quoniam multa. C. ad l. Iul. de vi. publ. l. qui iniuriæ. ff. de furtis. l. diuus. ff. ad l. Cor. de ſic. c. pro humani. §. fin. de homic. in 6. Nam vt dicebat Cicc. in Paradox. peccata non rerum euētu, ſed vitijs hominum ſunt metienda. Quod autem crimen fractæ pacis, ſeu ſecuritatis ruptæ atrociſſimum ſit, non eſt qui dubitet, vt merito conatus ipſe veniat puniendus, vt dixit ſtatutum ibi item per ſolam. l. generaliter. §. 1. vbi Bart. nu. 1. ff. de calumn. l. 1. §. item. ff. de poſtul. vbi gloſ. in verbo ſiuè. l. 3. ff. quod quiſq; iuris l. ſi quis ſeruo. ff. de furtis, & ſeruo corrupto. Bart. in d. l. 1. §. diuus. ff. ad l. Cor. de ſicar. Tiraquel. de pœnis cauſa 37. num. 7. Crimen enim contrahitur, ſi & nocendi voluntatis interdicit. l. 1. C. ad l. Corn. de ſicar. d. §. diuus. ff. eod. & dolus, & propoſitum maleficia diſtinguunt. l. qui iniuriæ. ff. de furtis. l. quod reipub. ff. de iniur. c. 1. 15. q. 1. Sed mitior pœna in delictis attentatis irroganda eſt, quam in conſumatis, Doct. in l. 1. §. fin. ff. de extraord. Crimi. & in l. ſi quis aliquid. §. 1. ff. de pœnis. Doct. in l. 1. §. hęc autem. ff. quod quiſq; iuris. Tiraquel. de pęnis. cauſa. 39. Clar. q. 92. Tiraq. vbi ſupra cauſa 40. nu. 2. Et licèt apud Deum, qui ſolùm cor intuetur votum pro opere, ideſt voluntas pro facto reputetur. c. 1. de pęnit. diſtinc. 1. Tamen non debet tanta pęna imponi pro voto quanta pro facto, etiam in foro conſcientiæ. glo. in c. qui viderit. in verbo iam mechatus. 32. q. 5. Nam & Leuit. c. 24. ſcriptum eſt qui percuſſerit, & occiderit hominem, morte moriatur, & Numer. c. 35. ſi quis ferro percuſſerit, & mortuus fuerit, qui percuſſus reus erit homicidij, & ipſe morietur, vt ſolus conatus morte non ſit multandus, & quamuis Exodo c. 21. legatur. Qui percuſſerit hominem volens occidere morte puniatur; Tamen ibi Nichol. de Lyra intelligit quod conueniat cum locis ſuperioribus, & ita ſe habere hebraicam lectionem teſtatur. Percutiens hominem, & moritur, ideſt percuſſus, ita quod verbum percuſſio pro occiſione accipiatur, nec ſufficiat ſola voluntas niſi ſequatur effectus, quoad pęnam ordinariam. Clarus in §. ſodomia. ver. quæro. nu. 8. Bart. clarè. in l. 1. §. diuus. nu. 1. ff. ad l. Cor. de ſicar. & ratio eſt quia quod delictum attentatum habeatur pro perfecto, non ex veritate; ſed ex fictione procedit, at ſtatuta propriè, & naturaliter, non fictè ſunt interpretanda. l. 3. §. hæc verba. ff. de negoc. geſtis. l. quicquid aſtringendæ. ff. de verbo. obligat. Tiraquel. de pęnis cauſa. 37. num. 2. Fely. in c. 1. nu. 12. de præſumpt. Bart. in l. is qui cum telo. nu. 1. C. ad l. Corn. de ſicar. de qua re ſupra lib. 1. cap. vlt.

Accuſatus de pace fracta ſi capi non potuerit eſt capitaliter diffidandus ad mortem bonis publicatis ita diſponit ſtatutum. c. 25. huius occaſione dubitatur an pendente iudicio fractæ pacis contra contumacem poſſit interim de rebus ſuis diſponere? & videtur quod ſic per tex. in l. poſt contractum. ff. de donat. vbi Bart. in l. ſi quis poſthac. C. de bonis proſcript. Gomeſ. variar. reſolu. lib. 3. c. 14. n. 4. Nam regulariter reus criminis bonorum ſuorum adminiſtrationem non amittit, eiq; debitor bona fide ſoluit. l. in fraudem. ff. de iure fiſci. l. aufertur. §. in reatu. ff. eod. l. res vxoris. C. de donat. inter. vir. & vxor. quod tamen intelligi debet ſecundum diſtinctionem quam facimus ſupra libro 1. c. 115. Sed cum extet ſtatutum in dicto c. 115. diſponens quod venditio facta ab accuſato de crimine capitali, ſeu publico non valeat, & hoc fractæ pacis, ſeu ſecuritatis ſit capitale, dicendum eſt, indiſtinctè accuſatum de hoc crimine non poſſe validè de rebus ſuis diſponere per contractum venditionis, & alienationis. Quod ſecus erit per teſtamentum, & vltimam voluntatem; quia ſtatutum d. c. 115. non loquitur de vltimis voluntatibus, quæ ideo remanent in diſpoſitione iuris communis, qua cauetur; quod accuſatus de crimine accuſatione pendente, poſſit condere teſtamentum. l. qui à latronibus. §. fin. de teſtam. quia ante ſententiam declaratoriam ſi decedat Ciuis Romanus deceſſiſſe intelligitur. l. 1. §. hi quibus. ff. de legat. 3. l. liber homo. §. ſi hæres. ff. de hæred. inſtit. Caſtren. l. ſi quis filio. §. irritum. ff. de iniuſto rupto irrito fac teſta. Nec eſt omittendum pacem à tregua in eo differre, quod pax ſit perpetua, tregua vero pax temporalis, quando ſecuritas præſtatur rebus, & perſonis ad tempus, diſcordia nondum finita; per allegata per nos de differentijs indiuiduorum vtriuſq; iuris in verbo, pax, & per gloſ. in c. 1. in verbo, treguas. de tregua, & pace. Iaſ. in l. cum proponas la 2. nu. 6.

nu. 6. C. de pactis. Sciendum eſt etiam pacem in dubio ruptam non præſumi, ſed obſeruatam, ne pœna de ea obſeruanda committatur. Bald. in l. ſi prædium C. de edilit. edic. Roman. in conſil. 183. in fin. Dec. in conſ. 406. in fin. pro quo facit regula præſumptionem ſemper eſſe in dubio faciendum, vt pœna euitetur. l. proximè. ff. de his quæ in teſta. delent. l. ſemper in obſcuris. ff. de reg. iur. Alciat. de præſumpt. reg. 3. præſumpt. vlt. ſequitur Menoch. præſumpt. 144. nu. 4. lib. 5. de præſumpt.

De frangentibus reconciliationem oſculo oris, aut aliter factam. Cap. XXVIII.

SI quis autem fregerit pacem, ſecuritatem, vel treguam, de qua non eſt factum inſtrumentum, ſed ſolum pacis oſculum, ſeu potus, vel alius reconciliationis modus interuenerit, puniatur in quadruplum eius pœnæ, quę pro admiſſo delicto imponenda veniret, ſi pax aut reconciliatio facta non eſſet.

De frangentibus reconciliationem oſculo oris, aut aliter factam. Cap. 28. Gloſ.

Supra in præcedentibus capitibus actum fuit de pace per inſtrumentum facta inter partes, nunc agendum eſt de ea, quæ fit oſculo oris, aut aliter, Pax enim non præſumitur, ſed eſt per allegantem probanda. Gratus in conſ. 41. nu. 18. lib. 2. poſt Bald. in conſ. 402. lib. 1. & probatur multis modis, & primo per Inſtrumentum. Ale. poſt Bald. & Ang. in l. 1. nu. 2. ff. de pactis vbi Caſtren. nu. 2. eſt enim inſtrumentum probatio probata. Bald. in c. 1. §. inſtrumentum. de natura feudi. Tiraquel. de retract. conſang. §. 2. glo. 1. nu. 20. Secundo probatur per teſtes, ſicut per inſtrumentum quia eorum par eſt virtus, l. in exercendis. C. de fide inſtru. Anchar. moder. q. 10. nu. 6. per Calian. in conſ. 29. nu. 15. Surd. deciſ. 71. nu. 6. & 7. Hercul. de caut. de non offen. c. 36. nu. 23.

Nam ſi deponant vidiſſe aliquem cum inimico oſculari, cum oſculum indicet conſenſum. Felyn. in c. ſuper nu. 4. de off. deleg. ex oſculo infertur pacem fuiſſe initam, Io. Faber. in §. fin. vbi etiam Ang. inſtit. de iniur. Felyn. in c. repellatur; nu. 7. ver. item per oſculum. de accuſatio. Abb. in c. olim. nu. 6. eod. Herc. c. 36. nu. 23. Corſettus de priuileg. pacis. nu. 26. & eſt glo. in c. pacem. in verbo, probauerit, de conſecrat. diſtinct. 3. Sed præmiſſa non procedunt, quando quis aliquem recipit in Eccleſia ad oſculum pacis, nam cum tale oſculum ex quadam neceſſitate honeſtatis recipiatur, & ea honeſtate ſalua non poſſit refutari, ex eo pax non arguitur, ita Io. Faber. & Ang. in d. §. fin. inſtit. de iniurijs per tex. in c. fin. de ſenten. excom. Tertio probatur pax per tactum palmarum amicabilem ſecundum Bald. & Ang. in l. 2. ff. de pactis; & in l. 1. in lectura antiqua. num. 9. ver. in eadem gloſ. ibi à percuſſione palmarum. ff. eod. vbi Alex. nu. 4. Surd. con. 92. nu. 22. quia manum ſtringere ſignificat dilectionem glo. fin. in c. 1. de ſpon. duor. glo. in verbo, dexteras, cap. fundamenta. §. tu es Petrus. de elect. in 6. Felyn. in c. repellantur. num. 6. ver. item per tactum. de accuſat. Alex. ad Bart. in l. non ſolum. §. iniurias. ff. de iniurijs, Corſettus de priuileg. pacis. nu. 26. Caſtren. in d. l. 1. ff. de pact. Dicitur enim dextera ſignum pacis. Lucas de penna. in l. 1. C. de aqueduc. lib. 12. quod idem comprobant Poetæ; & Taſſus canto 11. cantilena 69. ait.

D'vn bel pallore ha il bianco volto aſperſo,
Come à gigli ſarian mille viole
E gl'occhi al Ciel'affiſſa, e'n lei conuerſo
Sembra per la pietate il Cielo, e'l Sole,
E la man nuda, e fredda alzando verſo
Il Caualiero in vece di parole;
Gli dà ſegno di pace; in queſta forma
Paſſa la bella Donna, e par che dorma.

Quarto probatur, initaq; dicitur pax, quando inimici inſimul biberunt, comederunt, & riſerunt. Alex. ad Bart. vbi ſupra, & in d. l. 1. nu. 4. ff. de pactis. gloſ. in verbo, diſſimulatione. §. fin. inſtit. de iniurijs, quam ibi ſequuntur omnes, & Iacob. de Beluiſ. in praxi iudic. de iniurijs. nu. 75. addentes ad Capel. Toloſ. in deciſ. 233. Vital. de malefic. col. 3. ver. item tollitur ſimilis actio. quod intellige ſi facta hec fuerint volantariè, non coactè; nec ex quadam neceſſitate honeſtatis per dicta ſupra ver. nam ſi deponant. ita Io. Faber. Angel. & Aldobrand. in d. §. fin. inſtit. de iniurijs. vbi dant exemplū in duobus inimicis inuitatis ab aliquo, & ex improuiſo ſimul ad vnam menſam, cum alijs multis poſiti, qui honeſtate cogente id permiſerunt.

Quinto inita dicitur pax, & probatur per mutuam ſalutationem. Bald. in l. filio quem. ff. de liber. & poſth. per tex. in c. cum adrianus. 63. diſtinc. & in c. omnis. 24. q. 1. Qui enim alicui dicit aue cum illo dicitur communicare. d. c. om-

d. c. omnis. & c. excommunicatos. 11. q. 3. & ex conuerſatione, & communicatione probatur pax, Bald. in l. in ipſius. C. fam. erciſ. & ex nõ reddita ſalutatione præſumitur inimicitia. glo. in d. c. cum Adrianus in ver. ad ſalutandum, quam ſingularem exiſtimat. Barbat. in cap. repellantur. de accuſ. Abb. in c. olim. nu. 6. de iniur. & in c. ad hæc il 1. nu. 3. de appell. Mantua conſ. 173. num. 6. lib. 2. & ita qui ſalutat Amicus præſumitur, & per ſalutationem pacem initam inter inimicos aſſeuerauit. Fely. in d. c. repellantur. n. 7. Mantua conſ. 325. n. 15. lib. 1. Io. de Amicis conſ. 41. & 35. n. 17. quod idem voluit Hoſtien. in c. olim. de iniur. Grammat. conſ. 42. nu. 12. & voto 34. nu. 6.

Sexto inita pax dicitur, & probatur ſi quis à ſuo Inimico eligatur ad aliquid pro eo agendum. lege amiciſſimos, & ibi Bart. ff. de excuſ. tutor.

Septimo inita pax dicitur, & probatur per grata ſeruitia ſibi inuicem facta; vel ab vno tantum, & ab alio recepta. Bal. in l. ipſius vbi alij. C. familiæ erciſcun. Lancel. Conrad. de decurioni. lib. 1. c. 9. §. 3. in fine. ver. decimoquinto. Bald. in l. liberi. C. de inoff. teſtam.

Octauo inita dicitur, & probatur pax per legata relicta inter inimicos. Bal. in d. l. in ipſius. ver. quærit hic. C. famil. erciſ. facit. l. 2. in fin. ff. de adimen. lega. & l. quos ſi iterum. ff. eod.

Nono per receptionem ſatisfactionis pax inita dicitur arg. §. 1. inſtit. quibus mod. toll. oblig. l. ſed & ſi vnius. §. ſi ante Iudicem. ff. de iniur. Qui enim ſatisfactionem accepit inquit Vlpia. iniuriam ſuã remiſit. & l. ſi pupillus. ff. de adminiſt. tuto. Rimin. in l. ſi vnus. §. pactus. num. 348. ff. de pactis. Omnibus iſtis, & alijs quibuſuis modis ſimilibus ſi inita pax rumpatur non capitali pœna fractores puniuntur, vt in facta per publicum inſtrumentum, vt ſupra cap. 25. & 26. Sed in quadruplum eius pœna, quæ pro admiſſo delicto imponenda veniret ſi pax facta non eſſet, ita diſponit hoc ſtatutum, & quidem cum maxima ratione, quia pax publico inſtrumento facta eſt maioris efficaciæ; quam facta per oſculum oris, & aliter; vt fractores illius pacis ſint maiori pœna feriendi, quam fractores iſtius, de qua in ſtatuto, ex quibus autem rupta probetur dicit ſtatutum præcedens. c. 27. vbi dinumerantur modi, quibus rumpitur; alios multos ſecundum diſpoſitionem iuris cõmunis dinumerat Maſcard. in concluſ. 1157. per totam. lib. 3. de probat. & rumpere pacem crimen grauiſſimum eſt, c. 1. de pace tenen. c. 1. de tregua, & pace, c. 1. §. 1. de pace tenen. inter ſubditos in vſibus feudorum, Immò contra Dei præceptum committit, qui ab illa diſcedit, dilige enim proximũ tuum ſicut te ipſum dicit Dominus, & in eius aduentu Angeli cecinerunt gloriam Deo in excelſis; & in terra pacem hominibus; & Chriſtus ſemper dicebat pax vobis, pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis, & Poetæ Gentiles, vt Virg. lib. 11. Eneid. dixit.

Nulla ſalus bello, pacem te querimus omnes.

Et Lucan. lib. 1. de Bello Ciuili inquit.

Heu quantum Terræ potuit pelagiſq; parari,
Hoc quem Ciuiles hauſerunt ſanguine deſtræ

Idem lib. 10.

Nulla fides pietaſq; vlris, qui Caſtra ſequũtur,
Venaleſq; manus, ibi fas, vbi maxima merces

Virg. Georg. lib. 2.

Quippè vbi fas verſum atq; nefas, tot bella per orbem.
Iam multæ ſcelerum facies, non vllus aratro
Dignus honos: ſquallẽt abductis arua colonis

Iuuen Satir. 14. art.

Ius, & iura negant homines, & numina fallunt,
Nec Iouis Imperium, nec Phlegetonta timent.

Qui, & ſi loquantur de bellis publicis, nihilominus conueniunt etiam priuatis inimicitijs, & Areoſtus dixit,

Non conoſce la pace, & non la ſtima,
Chi prouata non ha la guerra prima.

Qui, & quibus petere poſſint ſecuritatem, & fideiuſſores de non offendendo. Cap. XXIX.

QVicunque vulnerauerit aliquem cum armis & ſanguinis effuſione, aut fractura oſſis, aut ſic offendenti auxiliatus fuerit, non poſſit petere ſecuritatẽ ab offenſo, ſeu conſanguineis, & affinibus illius, niſi prius contra eum ad effectualem executionem pęnę per Curiam proceſſum, vel per ipſum ſpontè dicta pœna ſoluta, aut depoſita fuerit; & vtroque caſu facto compromiſſo in Pacerios, aut alios duos nobiles viros, & præſtita per ipſum cautione idonea de ſatisfaciendo parti læſæ, iuxta declarationem per dictos Pacerios, ſeu arbitros faciendam, ac etiam præſtita idonea fideiuſſione de non offendendo aduerſarium ſub pœna per Senatorem iuxta perſonarum qualitatem arbitranda. Si verò offenſio ſine ſanguine facta fuerit, ſecuritas per ipſum offenſorem & ſocios ab offenſo peti poſſit, facta ſatisfactione iniuriæ arbitrio Paceriorum, & cau-

cautione,vt dictum eſt, præſtita, & pœna ſoluta. Conſanguinei tamen, & affines vtriuſq; partis vſq; ad tertium gradum incluſiuè, de Iure Canonico computandum, incontinenti inuicem ſecuritatem cum idoneis fideiuſſoribus petere poſſint, ad id per Senatorem, omni mora poſtpoſita, per iuris & facti remedia compellantur: & ſi ipſi id non petierint, Senator, & Iudex etiam ex officio ipſos conſanguineos & affines ſine mora inter ſe ſecuritatem & fideiuſſores præſtare compellat, & cogat; & idem inter omnes facere poſſit & debeat, inter quos de futura rixa dubitetur, in quibus liberum habeat arbitrium: & ſi minæ præceſſerint, non ſolum pro ſe ipſis, ſed pro attinentibus illius, qui minas intulit vſq; ad tertium gradum incluſiuè, de Iure Canonico ſimiliter computandum, minas ſecuritatem præſtare teneatur: Ipſi tamen vulnerato & offenſo liceat quandocunq; ab offenſore & conſanguineis & affinibus eiuſdem ſecuritatem petere præſtita tamen per ipſum fideiuſſione de non offendendo illum, à quo ſecuritatem petit. Et prædicta, & quæ in ſequentibus dicuntur, locum habeant etiam ſi contra bonos mores, & quietum Populi ſtatum inuicem etiam cum iuramento conuentum fuiſſet, & promiſſum de ſecuritate inuicem non petenda, nec præſtanda. Poſſit etiam quilibet à quacunq; perſona ex quacunq; cauſa & ſuſpicione ſecuritatem petere, in qua cum idoneis fideiuſſoribus partes inuicem cauere debeant, ſub pęna arbitrio Senatoris iuxta perſonarum qualitatem moderanda, pro medietate Cameræ Vrbis, & pro alia offenſo applicanda: quod in omnibus caſibus prædictis locum habere volumus. Et ſi pars conuenta, & cui per petentem ſecuritas eſt promiſſa, & fideiuſſio de non offendendo eſt præſtita, ſimilem cautionem præſtare ceſſauerit; cogatur illico & incontinenti,vnica tamen cautione præcedente per Senatorem iuris,& facti remedijs opportunis,etiam per diffidationem & capturam perſonalem,ad dictam ſecuritatem & fideiuſſionẽ præſtandam; nec antea reaffidetur,aut captus à carceribus liberetur, quàm ſecuritatem cum idoneis fideiuſſoribus præſtiterit, & quinque pro centenario ex ſumma,pro qua cautio præſtari mandatum fuerit, Cameræ Vrbis pro pęna perſoluerit. Senator autem & Iudices,qui in præmiſſis negligentes fuerint, pœnam ducentorum ducatorum auri incurrant, & partibus ad intereſſe teneantur. Debeat etiam illi, cuius aduerſarius ob non præſtitam ſecuritatem vel fideiuſſionem fuerit diffidatus,pro tuitione ſui corporis defenſibilia arma deferendi licentia, ſi petierit, concedi.

Qui, & quibus caſibus petere poſſint ſecuritatem, & fideiuſſores de non offendendo. Cap. 29. Gloſſ.

De hac re non nulla dicta fuerunt ſupra fol. 325. ſub nu. 30. & ſequen. Quid autem ſit ſecuritas de non offendendo tradunt Goffred. & Hoſtien. in ſumma Spec. Abb. & Fely. in rubr. de tregua, & pace Io. And. ad Spec. ead. rubr. Fely. in c. ſignificaſti de Iudic. vbi etiam gloſſ. Bart. in conſ. 200. Bald. in conſ. 195. num. 3. lib. 2. Benintend. deciſ. 65. num. 15. Euge. in conſ. 82. Dec. in c. nouit.nu. 51. de iudic. Vulpell. de pace q. 1. & q. 71. & in conſ. 9. nu. 1. Hercul. de caut. de non offend. c. 15. nu. 1.

De iure communi cautio de non offendendo à Iudice ordinario ad poſtulationem eius, qui iniquam offenſionem metuit ab alio; rectè conceditur. l. denunciamus. C. de ijs, qui ad eccleſ. confug. vbi Bart. & Doc. & l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de off. præſid. l. ſanctum. ff. de rerum diuiſ. Clar. in §. fin. q. 47. Immo quando Iudex videt imminere periculum ne partes ſe inuicem offendant poteſt ex officio, eaſdem partes etiam inuitas cogere ad ſibi inuicem cauendum de non offendendo, Bart. & Doct. in l. congruit. ff. de officio præſidis. & in d. l. illicitas. §. ne potentiores. ff. eod. Alberic in l. æquiſſimum. ff. de vſufr. Beuint. deciſ. 65. num. 15. Franc. deciſ. 359. & cogi poſſunt per mulctam, per capturam, & carcerationem, per exilium, & per alias pœnas arbitrarias ſecundum facti & perſonarum qualitatem, de quibus per Hercul. de caut. de non offen. c. 5. & c. 44. & c. 50. n. 29. Clarus in §. fin. q. 47. ver. ſed nunquid. conſ. diuer. crim. 78. num. 24. lib. 1. Gayl. de pace publ. lib. 1. c. 3. num. 7. Et quando Iudex monet partes ad cauendum ſub aliqua pœna interim donec præſtetur, vel mulctentur in pęnam comminatam habetur pro præſtita. Hercul. d. c. 5. nu. 1. & 5. & c. 9. nu. 21. Gayl. de pace pub. lib. 1. c. 2. nu. 6. Vulpel. de promiſ. de non offen. q. 81. in fine, Baiard. ad Clar. in d. q. 47. nu. 21. Sed ſi Iudex fuerit requiſitus ab aliqua ex partibus multo magis tenetur facere hanc cautionem præſtare per allegata ſupra in verſ. de iure communi. Hercul. c. 3. num. 1. de caut. de non offen. Gomeſ. de iniurijs. nu. 16. Gayl. de pa-

de pace pub. lib. 1. c. 2. nu. 1. Vulpel. de pace. q. 73. nu. 3. & d. conſ. 73. nu. 3. diuer. crimi. Immò ſi Iudex con coegerit hāc cautionem præſtari facit iniuſtitiam, & tenetur in ſyndicatu de omni damno, & ſcandalo ſecuto. Hercul. de caut. de non offend. c. 3. nu. 5. c. 30. nu. 32. & ita diſponit hoc noſtrum ſtatutum in fine. §. Senator autem, & Iudices.

An autem offenſus poſſit ex officio; vel ad partis inſtantiam cogi præſtare ſimilem cautionem? & quod ſic concludunt Bart. Alexand. Imola. & alij in l. qui bona. §. ſi iuſta. ff. de damno infec. Abb. in c. literas. de reſtit. ſpol. & in c. 1. in 6. not. vt lite non conteſt. Pariſ. in conſ. 168. col. fin. lib. 4. Clar. d. q. 47. ver. ſed pone. Sed ſemper mitius agendum eſt cum offenſo, quam cum offendente, vt dicunt omnes. Hoc Statutum in princ. vult, quod quicumq; vulnerauerit aliquē cum armis et ſanguinis effuſione, aut fractura oſſis, aut ſic offendenti auxiliatus fuerit, non poſſit petere ſecuritatem ab offenſo, ſeu conſanguineis, & affinibus illius, niſi prius contra eum ad effectualem executionem pœna per Curiam proceſſum; vel per ipſum ſpontè dicta pœna ſoluta aut depoſita fuerit, vt hoc in caſu à parte huiuſmodi cautio non poſſit peti; nec petita obtineri, niſi &c. nam dictio niſi inducit conditionem; quæ in primis debet impleri. Alber. in dict. in verbo, niſi, cū alijs allegatis per nos in tract. de condit. par. 1. c. 89. nu. 3. & par. 2. c. 1. q. 3. nu. 2. Sed dubitatur an excluſa facultate petendi niſi prius &c. vt in d. ſtatuto, poſſit nihilominus Iudex ex officio cogere offenſum ad hanc cautionem non aliter adimpleta per offendentem conditione ſtatuti huius? & puto quod ſic, quia ſtatutum loquitur de petita à parte offendente; non autem de ea quam Iudex ex officio poteſt à partibus aſſumere pro bono pacis, ſed non debet id facere ex abrupto, ſed parte citata, & cauſa cognita, quia cogere homines ad cauendum eſt quid onerosum. l. 2. §. ſi dubitetur. ff. de Iudic. Bart. in d. l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de off. præſid. Imol. in l. 2. §. 1. in fine. ff. ſolut. matr. Fely. de tregua, & pace. nu. 10. Pariſ. conſ. 168. num. 4. & 10. libr. 4. Menoch. de arbitr. caſu 140. nu. 4. Baiard. ad Clar. d. q. 47. num. 16. Niſi periculum eſſet in mora. Hercul. de caut. de non offend. c. 3. nu. 10. & 11. & c. 42. nu. 28. Clar. §. fin. d. q. 47. ver. ſed nunquid, Gayl. de pace pub. lib. 1. c. 2. nu. 16. & c. 3. nu. 6. Nam officium Iudicis eſt latiſſimum. l. 1. ff. de iuriſd. omn. iud. Spec. de off. omn. iudic. §. 1. ver. 1. Et vbi ceſſat actio ordinaria datur Iudicis officium. l. quædam. in princ. & ibi Bart. ff. de eden. glo. in l. vinum. ff. ſi cert. petat. Bald. in l. fin. §. ſin autem. in princ. C. de furtis. Corn. in conſ. 18. litera G. lib. 3. Aret. in princ. rub. inſt. de actio. alios citat Bertach. in repert. in verbo, officium Iudicis. ver. 58. officium Iudicis competit etiam prohibito intentare actionem per Statutum.

Sed nec ex officio, nec ad inſtantiam partis poteſt Iudex vnam ſolam partem cogere ad cauendum ſine altera contraria, ſecundum Bart. in l. ſi bona §. ſi quis circa. in fine. ff. de damno infec. Fely. de tregua, & pace. col. penul. declarat. 6. Ripa in rubr. ff. de damno infec. nu. 19. Hercul. de caut. de non offend. c. 31. nu. 1. 7. 11. & ſequen. Bertaz. conſ. 18. nu. 7. lib. 1. conſ. 183. nu. 13. lib. 1. Vulpel. conſ. 2. num. 36. conſ. 3. nu. 10. Gratus conſ. 138. lib. 1.

Conſanguinei autem. Et de iure communi in caſibus in quibus cautione de non offendendo opus eſt, pro amicis cauendum eſt, multo magis pro conſanguineis, & affinibus. Bart. in d. l. illicitas. §. ne potentiores. nu. 5. ff. de offic. præſid. Felyn. in rub. de tregua, & pace. num. 10. in fine. Ripa in rubr. ff. de damno infec. nu. 12. & ſequen. Hercul. de caut. de non offend. c. 7. per totum, & è contra ab amicis familiaribus complicibus adhærentibus, tam maſculis quàm fœminis peti poteſt, & cogendi ſunt eam præſtare, vt dicunt allegati Doctor. & Bald. in l. 1. in fine. C. de epiſ. & cleric. Hercul. c. 8. nu. 1. & ſequen. de caut. de non offend. ſtatutum diſponit, quod ipſi conſanguinei debeant hanc cautionem præſtare, non autem partes pro eis, quod iuri communi videtur conſentaneum, quia nemo tenetur cauere pro altero, niſi ei taliter ſubiectus fuerit, vt valeat eidem prohibere, ne delinquat. Rip. in rubr. ff. de damno infec. n. 16. Salycet. in l. denunciamus. nu. 2. C. de ijs qui ad eccleſ. confug. Vulpel. de promiſ. de non offen. q. 87. Laderchius in conſ. 208. nu. 2. Cephal. in conſ. 587. nu. 37. & ſequen. lib. 4. Sed ſi inter ſe erunt inimici non erunt ad hanc cautionem aſtringendi; quia bona fides id non patitur, vt quis pro ſuis inimicis ad hanc cautionem compellatur. l. ſi merces. §. culpæ. ff. locat. quod fuit etiam de mente Bart. in d. l. illicitas. §. ne potentiores. n. 5. ff. de off. præſid. Hercul. d. c. 8. nu. 2. & 3. & Laderchius d. conſ. 208. nu. 3. & ſi quis huic cautione contraueniat, vt promittens pro eo ſoluat pœnam, erit à contrauemiente releuandus. vt per Hercul. de caut. de

non

non offende. capit. 33. num. 23. & capit. 42. num. 20. Vulpel. de pace. quæſt. 57. num. 4. & quæſt. 63. num. 2. etiam ſi promiſſionem pro eo factam non ratificauerit nec promiſſorem indemnem releuare promiſerit, & ſi non iure actionis ſaltim Iudicis officio ex quadam æquitate, quæ vult, vt quis alteri damnum reſarcire teneatur; quod culpa, & facto ſuo patitur. lege. 2. §. item ſi in facto, vbi Alciat. numer. 4. ff. de verbor. oblig. c. fin. de iniurijs.

Cum idoneis fideiuſſoribus. *Obligatus præſtare cautionem de non offendendo, illã præſtare tenetur cum idoneis fideiuſſoribus ita diſponit hoc noſtrum ſtatutũ, & ita etiam diſponit ius commune, vt per Guliel. de Cuneo; quem citat Bart. in d. l. illicitas. §. ne potentiores. num. 4. ff. de offic. præſid. vbi arguit, pro & contra; & poſtea tenet opinionem Gulielmi ſequitur Salyc. in l. denunciamus. numer. 2. C. de ijs qui ad eccleſ. confug. Alberic. in l. non eſt veriſimile. ff. quod met. cauſ. Felyn. de tregua, & pace. numer. 10. Ripa. in rubr. ff. de damno infec. numer. 9. cap. literas. ibi ſufficienti ſecuritate promiſſa, & cap. ex tranſmiſſa ibi ſufficienti cautione recepta de reſtit. ſpol. Nam verbum cautio adiunctum, verbo, ſufficienti intelligitur, cum fideiuſſore, vt per gloſs. in cap. ad noſtram. de iureiuran. & in capit. quamquam fideiuſſionem, de vſur. in 6. lege ſi cuius, & lege ſequen. ff. de vſufr. Clar. §. fin. q. 47. numer. 5. Surdus deciſ. 320. ſub numer. 7. & 8. Sed ſi ille qui cauere debet pauper ſit, admittitur ad cautionem iuratoriam. Clar. dicta quæſt. 47. numer. 5. Hercul. de caut. de non offend. cap. 5. numer. 11. & ſequen. Vulpel. de promiſ. de non offend. quæſt. 77. numer. 1. & 2. Niſi ex aliqua cauſa aliter Iudici videatur, vt eius arbitrio hoc ſit commiſſum. Gomeſ. de delict. capit. 6, numer. 17. Menoch. de arbitr. caſu. 140. il 1. & caſu. 140. il 2. numer. 6. Hercul. de caut. de non offend. capit. 4. num. 5. 7. & 13. Vulpel. de promiſ. de non offend. q. 77. num. 3. Limita 2. niſi Iudex procedat ad hanc cautionem ad inſtantiam partis, quia tunc non poteſt admittere ad cautionem iuratoriam ſecundum Felyn. in rubr. de tregua, & pace, num. 10. in 2. declaratione. Hercul. vbi ſupra capit. 7. numer. 16. Sed de hoc dubitat Ripa in rubr. ff. de damno infec. numer. 11. in fine. Limita 3. non procedere in homine valde maluagio, & rixoſo; quia talis ad iuratoriam cautionem non eſt admittendus. Ripa vbi ſupra. numer. 11. ver. præterea. vbi perſona eſt ſuſpecta. Clar. in §. fin. dicta quæſt. 47. numer. 5. ver. ſed quæro. Hercul. vbi ſupra cap. 4. num. 4. & 13. Vulpel. de promiſ. de non offen. q. 77. num. 3. & 4. Limita 4. in forenſe vagabundo, vt per Bart. & Ang. in lege ſed ſi ſuſceperit. §. fin. ff. de iudic. & per Felyn. de tregua, & pace in 4. declarat.*

An autem idoneus per ſe, qui poſſidet immobilia teneatur cauere cum fideiuſſoribus? & ſunt opiniones. nam Guliel. & Bart. in d. l. illicitas. §. ne potentiores dicunt quod non, ſequitur Salycet. in l. denunciamus. numer. 2. C. de his qui ad eccleſ. confug. contrarium voluit Ripa in rubr. ff. de damno infecto. numer. 9. Clar. §. fin. quæſt. 47. numer. 5. Surdus in deciſ. 295. numer. 13. Nam ſtatuto ſeu lege requirente cautionem eſt illa præſtanda, cum fideiuſſore; etiam à diuite, vt volunt allegati per Surdum in dicta deciſ. 295. numer. 13. & ſequen. multo magis quando in lege vel ſtatuto exprimitur, quod cum idoneis fideiuſſoribus caueatur, vt hic in ſtatuto.

Sed cautio hæc non debet eſſe perpetua; ſed temporalis ad Iudicis arbitrium, Bart. in d. lege illicitas, §. ne potentiores, numero 7. ff. de offic. præſid. reiecta opinione illorum, qui dixerunt durare per ſpatium 30. dierum in §. ſed neque Auth. de mand. Princ. hoc idem ante Bart. voluit Guliel. de Cuneo in d. l. denunciamus, numero 35. C. de his qui ad Eccleſ. confug. Ang. in l. dies cautioni. vbi etiam Alexand. num. 5. ff. de damno infect. idem Ang. & Imola in l. qui bona, §. cæterum, ff. eod. Felyn. in rubr. de tregua & pace num. 10. in 3. declarat. Ripa, in rubr. ff. de damno infect. num. 23. in fine, addentes ad Capellam Tholoſan. in deciſ. 489. Gomeſ. de iniurijs, num. 16. Clarus in §. fin. quæſtio. 47. numer. 6. Menoch. de arbitr. caſu 141. numer. 2. Et huiuſmodi Iudicis arbitrium poteſt extendi vſque ad decem annos, & non vltra ſecundum Ang. Imol. & Caſtr. in lege penultima, ff. de prætor. ſtipulat. Felyn. vbi ſupra. Alexand. vbi ſupra numero 6. Menoch. d. caſu 141. numero 3. Herculan. de caut. capit. 9. numero 6. & 8. & in perpetuum ex magna cauſa, Vulpell. de promiſs. de non offenden. quæſtione 78. numero ſecundo, & tertio. Sed melius eſt ſine termino illam accipere ne differatur vindicta in illud tempus; & tantum durabit quantum durabit inimicitia, Ripa in dicta rubrica, ff. de damno infect. numero vigeſimotertio, etſi hoc in caſu ſecundum Herculan. duret in perpetuum in dicto capitulo 9. numero 22. & 23.

Contrariũ videtur firmare, Eugen. in conſ.82. num.8. Sed facultas agendi illius vigore ſpatio 20. annorum praſcribitur arg. l. querelã, C. de falſis, Herc. d. cap.9. num.24. Poteſt tamen Iudex ex cauſa cogere partes ad illam renouandã ſi præfixum tempus ſit finitum. Clar. d.q. 47. Herc. d. cap.9. num.19. Non autem poteſt cogere eoſdem fideiuſſores l. nec emere, C. de iure delib. Herc. nu.21. Et ſtante ſtylo quod præſtentur durante tempore officialis, & per duos menſes poſtea; finito d. tempore cautio expirat exemplo l. centeſimis, §. fin. ff. de verbor. oblig. Hercul. de caut. de non offend. cap.31. num.14. & 15. & per regulam quod prohibitum ad tempus; poſt tempus cenſetur permiſſum l. Imperator. ff. de poſtul. ideo oportet quod ſucceſſores faciant eas renouare, ne ob eorum negligentiam offenſiones ſequantur, vt monuit Clarus q. 41. numero 6. ver. item quæro. Niſi fortè præſtita appareat ſimpliciter ſub nomine dignitatis, non autem ſub nomine proprio, iuxta notata in lege & quia ff. de iuriſdict. omn. iudic. Hercul. de caut. de non offenden. capit.9. num.24. in fine.

Si ſecuritas per Ciuem ab aliquo de diſtrictu petatur. Cap. XXX.

SI Ciuis vel Incola Vrbis, ſecuritatem ab aliquo in diſtrictu habitante petierit, & ille edicto Senatus citatus, cautionem præſtare recuſauerit, aut contumax fuerit, ſupraſcriptam pœnam Ciuibus comminatam incurrat, & inſuper requiratur Ciuitas, Caſtrum vel dominus loci vbi habitat, vt dictam ſecuritatem, & fideiuſſionem præſtari faciat: quod ſi non fecerit, Communitas ipſa, ſi Ciuitas ſit, in ducatis auri ducentis; ſi Caſtrum aut Villa, aut Baro illius dominus, in centum condemnetur; & executio contra quemlibet illius ciuem, aut oppidanum, etiam Romæ apprehenſum, fieri poſſit.

Si ſecuritas per Ciuem ab aliquo de diſtrictu petatur. Cap. 30. Gloſſ.

Ciuis maximè is dicitur, qui ad ſuæ Ciuitatis honores ſuſcipiendos eſt habilis, ita vt particeps ſit imperandi, & parendi, Ariſt. lib.3. Politic. cap.1. & capit.3. & noſtri dicunt illum propriè eſſe Ciuem, qui ſuſtinet Ciuitatis onera; & gaudet cum alijs Ciuibus priuilegijs Ciuitatis, vt poſt alios Cephal. in conſ.246. num.1. & ſeq. lib.2. Decian. in conſ.550. colum.2. Menoch. in conſ.390. num.52. & de præſumpt. lib.6. præſumpt.30. num.23. & 24. Iaſon. in conſ.77. col. vlt. lib.3. Ruyn. in conſ.220. nu.12. lib.2. Rota diuer. in deciſ.327. nu.3. & 4. quia ad ſolos Ciues ſpectant commoda, & incommoda Ciuitatis, l.1. ff. ad municip. & Ciuitas nihil aliud eſt, quam vniuerſalis ſtatus Ciuium comprehendens eorumdem Ciuium commoda, & incommoda l. cum filius, §.1. l. cum Pater. §. menſe. ff. de legat.2. glo. in l. ædificia, ff. de verb. ſignific. Dec. in conſ.550. colum.2. & ideo ad hunc effectum etiam Ciues ex priuilegio, licet ſecundum aliquos non ſint propriè Ciues, vtiq; Ciues dicuntur quia, & ipſi commoda, & incommoda Ciuitatis ſufferunt, vt in iuribus allegatis, & per Ruyn. in conſ.222. numero 2. libro 1. Roland. in conſil.79. numero 1. & ſequen. libro 3. Decianus in conſil.44. per totum. lib.4. Surdus latè pro, & contra in conſil. 313. per totum lib.3.

Incola Vrbis. *Incola procedit à pari cum Ciue hic; & ſupra lib.1. cap.41. & 42. & alibi, & ita etiam eſt de iure, Rebuff. in l. pupillus. §. incola. ver. quarto quia, ff. de verborum ſignific. & quando quis ſibi in aliqua Ciuitate larem rerumque, ac fortunarum ſuarum ſummam conſtituit, ibi Domicilium habere Incolam eſſe, ac eiuſdem Ciuitatis incolatus iure ad munera obligatum dicitur, lege ſi in patria, & l. Ciues. vbi gloſſ. C. de Incolis. lib.10. Immò ſecundum aliquos ſufficit vel larem, vel maiorem partem ſuarum rerum habere pro domicilio in aliquo loco contrahendo. leg.2. C. vbi Senat. vel clariſ. Menoch. de arbitr. libro 2. caſu 86. numer.18. & ſequen. Caputaquen. in deciſio.80. par.2. Rebuff. in d. §. Incola, Rota diuer. in deciſ.150. par.2. & in deciſ.105. numero 4. par.2. de materia, & habens incolatum in aliqua Ciuitate, dicitur eſſe de illa Ciuitate. gloſſ. in cap. ſtatutum, in ver. eiuſdem Ciuitatis, & in ver. vnam dietam, de reſcript. in 6. vbi Gemin. dicit quod poteſt incola dici Ciuis, ſequitur eum Alexander in conſil.16. columna 3. numero 6. libro 5. Dec. in conſil.358. numer. 2. & 4. Pariſ. conſil.12. numer.13. libr.3. & gaudet beneficio ſtatuti vti Ciuis, Caccialupus in l. cunctos populos. numero 164. & ſequen. C. de Summa Trinit. & fide Catholic. Rebuff. vbi ſupra. Pariſ. d. conſil.12. num.13. lib.3. Surdus conſ.59. num.6.7. & 8. lib.1. & in conſil.174. num.7. lib.2. Brunus de ſtatut. artic.6. numero 5. & ſequen. & ideò Ciuis &*

In-

Incola Vrbis inter cetera gaudet etiam beneficio ſtatuti huius.

Et executio contra quemlibet. *Ob denegatam iuſtitiam repræſaliæ vt hic conceduntur; quod & iure communi cautum eſſe dignoſcimus cap. Dominus noſter. 23. quæſt. 2. Martin. Lauden. de repreſalijs, num. 4. Bald. in auth. ſed omninò. num. 1. C. ne vxor pro marito, Gayl. de Arreſtis Imperij, cap. 9. num. 19. & ſequen. Sed cauſam dans repreſalijs tenetur ad omne damnum inde proueniens, niſi iniuſtè conceſſæ appareant. Iaſon. in l. 2. §. finalum. fin. ver. extat gloſſ. ff. de verb. obligat. Viuius lib. 2. commun. opin. opin. 35. Myſſing. obſeruatio. 1. num. 10. cent. 6. de materia dixi ſuprà. Rota diuer. deciſ. 611. par. 1.*

De inferentibus, & nunciantibus minas.
Cap. XXXI.

SI quis per ſe, vel per Nuncium, vel per litteras, ſeu quocumque alio modo, quibuſcumque conſanguineis, vel amicis, vel inſtitoribus, vel ſocijs, vel factoribus, ſeu famulis, ſeu mercenarijs, vel quibuſcumque alijs propter cauſam brigæ, vel ad nocendum ſuis inimicis, minas intulerit, ſeu minas inferendo, aliquem domi ſe includere, & cuſtodire fecerit, vel quocumque alio modo ad brigam prouocauerit: ſi plebeius, vel filius familias, vel iuuenis, aut adultus ſit, de facto capiatur, & arbitrio Senatoris torqueatur, & ad ſemeſtre in carceribus & compedibus detineatur. ſimiliq; pœna Nuncius, qui ſcienter litteras reddiderit, vel tales minas alicuius mandato denunciauerit; puniatur, nec prædicti de carceribus liberentur, niſi ſoluta prius pęna centum aureorum, pro ſingulis, ac præſtita fideiuſſoria cautione (ſi petatur) pro ſe ipſis, & pro omnibus eorum attinentibus, vſque ad tertium gradum de iure Canonico computandum, de non offendendo perpetuò in perſona, vel in bonis, nec offendi faciendo. Sed ſi capi non poſſint, ad querelam cuiuſcumque, vel ex mero officio inquiratur contra eos, & procedatur ad diffidationem per contumaciam, & pro confeſſis habeantur, & ad capitalem pœnam mortis condemnentur. & in omni caſu contumaciæ, ſeu latitationis, aut fugæ, liceat eos poſt diffidationem impunè offendere. Poſſint etiã per eos, quorum intereſt, capi, & tradi in manibus Curiæ: & ſi in Vrbe capti fuerint, non poſſint detineri vltra ſpatium quinque horarum; ſi extra Vrbem, ſeruetur diſpoſitio Iuris, ſecundum locorum diſtantiam, ita vt quam primum poſſit, Iudici illæſi præſententur, nec poſſint poſt capturã impunè quouis modo offendi; vel ſi tuto præſentari non poſſint, denuncietur Curiæ, vt familiam mittat. Contrafacientes verò, puniantur de violentia arbitrio Senatoris. Poſſit etiam ſuo arbitrio Senator, ſi ſibi videbitur, conſtituere præmiũ capientibus, vel occidentibus prędictos in contumacia perſeuerantes, & illud de introitibus Cameræ ſolui facere. Et idem ſeruetur contra quoſcumque contemptores mandatorum, & inobedientes, & contumaces cauere vel aſſecurare recuſantes, vel ceſſantes; & in omnibus grauibus, & atrocibus criminibus, & contra quoſcumque facinoroſos, ac rebelles diffidatos aut condemnatos, quos liceat impunè offendere; & præmium, eos capientibus conſtituatur arbitrio Senatoris vt ſupra. Si verò huiuſmodi minas inferentes, aut inferri facientes, vel ad brigam prouocantes, patres familias exiſtant, pœnam ducentorum ducatorum incurrant, & ad cuiuſque ſuſpicionem habentis, inſtantiam, vel etiam ex officio, ſi ad notitiam Curiæ quomodocumque peruenerit, illico & ſine mora præcipiatur eiſdem, vt ſub pœna quingentorum aureorum (quæ tamẽ pœna augeri poſſit ad quamcumque ſummam, arbitrio iudicum, ſecundum perſonarum conditionem, & qualitatẽ) cum idoneis fideiuſſoribus aduerſarium ſecurum facere debeãt, ſecundum modum ſupradictum: & ſi neutra partium talem ſecuritatem præſtari petierit, aut petere voluerit, Senator, & Iudices ex eorum officio, vbi, & quoties cognouerint, inter ciues Romanos diſſenſionem aliquam, aut rixam exoriri poſſe (de quo extraiudicialiter, & ex ſola probatione famæ inueſtigare, & ſe informare ſufficiat) vtrique parti mandent mutuas ſecuritates præſtari, & ad præſtandum cogant, per diffidationes, condemnationes, carcerationes, & per alia iuris & facti remedia: & contra inobedientes, & contumaces, ſi in contumacia perſeuerauerint, ſeruetur modus ſupra traditus, cum omni ſeueritatis rigore. Præſumatur autem is, qui imputatur de huiuſmodi minis, illas feciſſe, vel fieri feciſſe; ſi illum, contra quem minæ illatæ dicuntur, recuſet; vel ſemel monitus, diſtulerit aſſecurare.

De inferentibus, & nunciantibus minas.
Cap. 31. Gloſſa.

Si iniuria etiam nutu fieri poteſt, dummodo ex nutu appareat ſignum deſignans voluntatem iniuriantis, vt voluit Beluiſ. in practic. lib. 1. capitulo 3. rubric. de iniurijs, numero 34. Iodoch. pract. crimin. capitulo 135. numero primo, & capitulo 137. numero 1. immò etiam riſu Baiard. ad Clarum in §. iniuria numero 15. Theſaur. in dec. 229. & infra capitulo 70. §. ſi quis verò. Multo magis fieri poſſe dicendum eſt per minas illatas alicui, vel per Nuncium demandatas; vt opus fuerit pœnis in hoc ſtatuto contentis etiam minis occurrere ne fiant, neque denuncientur, quia etiam per minas, etſi in illis verbum iniurioſum non dicatur iniuria infertur, ita adden. ad Angel. de Maleſic. in verbo, & dictus Titius, columna 3. ver. quaritur an ex ſolis minis. Bertaz. in conſil. 434. numero 8. lib. 2. Baiard. ad Clarum in dicto §. iniuria. numero trigeſimotertio; ſiuè minæ illatæ ſint, ſiuè demandatæ, vt in iuribus ſupra citatis, & per text. in leg. item apud labeonem, §. feciſſe conuitium, ff. de iniur. & in leg. non ſolum. in princ. & in §. ſi mandato meo, & §. ſequen. & in leg. ſed ſi iniuria, §. ſi iuſſu Domini ff. de iniur. Bartol. in dicta lege non ſolum. numero primo, & in d. §. ſi mandato, & in leg. ſed ſi vnius, §. ſeruus meus, ff. eodem. Doctor. in §. non ſolum. Inſtit. de iniur. capitulo fin. de iniurijs. Azzo. in ſumma de iniur. numer. 3. & 13. Hoſtien. in ſumma eodem titul. numero 6. §. contra quos. Vital. de iniurijs. numero vndecimo, & 41. & vltra pœnas in hoc ſtatuto contentas tenentur inferentes, ſeu denunciantes minas, aſſecurare minatos, quod illos non offendent, vt ibi in §. ſi verò huiuſmodi pro qua facit text. in leg. famoſi §. 1. ff. ad l. Iuliam Maieſt. & alij allegati per Gayl. de pace publ. libro 1. capit. 2. numero 4. & notatur in lege decernimus, & ibi Doctor. C. de Epiſcop. audien. Bald. Ang. & Petr. de Sunn. in l. ſed etſi ſuſceperit, §. 1. ff. de iudic. l. illicitas, §. ne potentiores, vbi Ray. & Bart. de offic. præſid. Aretin. de Maleſic. ver. verba iniurioſa. Doctor. in l. 1. C. ſi quis Imperat. maledix. & in l. metum, C. quod metus cauſ.

De iniuriam inferentibus Nuncijs.
Cap. XXXII.

CONtra offendentes aut inferentes iniuriam Nuncijs, ad deferendum mandata, citationes, & edicta, per Magiſtratus deſtinatis, ex cauſa dicti officij (quod ſemper præſumatur, niſi contrarium probetur) qui ius gentium violare, & Principis maieſtatem offendere videntur, ſeueriſſimè inquiratur, & Communitates, & Domini Caſtrorum, diffidentur ad pœnam quingentorum ducatorum: ſed contra ipſos iniuriam inferentes, ſi capi poſſint, ſi iniuria fuerit perſonalis & atrox, ad Capitalem pœnam procedatur, & vltimo ſupplicio afficiantur: ſi verò perſonalis fuerit minus atrox, ad Triremes per triennium mittantur: vel alia pœna corporali, citra mortem, Iudicis arbitrio, plectantur. Si verò iniuria fuerit tantum verbalis; tunc arbitrio Iudicis, quod extendi poſſit vſque ad relegationem, puniri debeant: Et credatur iuramento ipſorum Nunciorum cum vno Teſte idoneo de viſu: & non ſit opus eos, qui moneri vel citari debebant, vlterius in illa cauſa citare, niſi in valuis Capitolij per affixionem ſchedularum.

De iniuriam inferentibus Nuncijs.
Cap. 32. Gloſſ.

Diuus Paulus ad Romanos cap. 13. inquit. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, non eſt enim poteſtas, niſi a Deo, quæ autem ſunt, à Deo ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit poteſtati; Dei ordinationi reſiſtit, qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt. Nam Principes non ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis autem non timere poteſtatē? bonum fac, & habebis laudem ex illa. Dei enim miniſter eſt in bonum tibi, noli itaque ei quāuis minimò reſiſtere, quia eius opera etiam Summo Pontifici pro iuſtitia miniſtranda eſt neceſſaria. Immò contra ius gentium committunt illi; qui Nuncijs iniuriam inferunt, teſte Liuio lib. 4. Decad. 1. Romanæ Hiſtoriæ.

An autem credatur relationi facta per Nuncium? & quod ſic in ſpectantibus ad ſuum officium non eſt qui dubitet eſſe credendum in Vrbe; quamuis ſit controuerſia apud Doctor. vt per Menoch. caſu 112. numero 1. & 2. de Arbitr. libro 2. Sed quando agitur de re grauis præiudicij, vt puta quia refert

ſuiſſe

fuiſſe offenſum iniuriatum, ſeu vulneratum; tunc ſolo Nuncio non credi, firmat idē Menoch. vbi ſupra numero 9. & ſequen. quod, & hoc noſtro ſtatuto diſponitur ibi, & credatur iuramento ipſorum Nunciorum cum vno teſte idoneo de viſu; vt ſolis ipſis Nuncijs in ſimilibus credendum non ſit; Sed quando cum vno idoneo teſte de viſu, ac illorum iuramento probant, quod referunt; tunc erit locus ſtatuto noſtro quoad pœnas contra relatos infligendas; & nihilominus non erit opus eos, qui moneri vel citari debebant vlterius in illa cauſa citare, niſi in Valuis Capitolij & iure merito, quia citatio propter impedimentum non executa habet vim citationis per edictum; quæ perinde citatum arctat, ac ſi eſſet facta in perſonam, lege dies cautionis, §. toties, ff. de damn. infect. Clementina prima de Iudic. vbi gloſſ. capitulo ex tuæ. de Cleric. non reſiden. capitulo Romana, §. contrahentes. de foro competen. in 6.

An ex hoc ſtatuto idem erit de executione non facta propter impedimentum, vt ſcilicet habeatur pro facta? ſed hoc non determinat ſtatutum; licet offendentes ad differenda mandata caſtiget, vt in diſpoſitione iuris communis permaneat; & in mandato de immittendo in poſſeſſionem; quod impeditus immitti dicatur poſſidere in præiudicium impedientis dixit Ruyn. in conſil. 161. num. 16. libro 1. & quod in eam immiſſus dicatur per executorem ſolo aſpectu rei, cum aliquo impediente non potuit ingredi, dixit Tiraquell. de iure conſtit. poſſeſſ. par. 3. limit. 17. numero 3. & 7. per text. in lege quamuis 13. ff. de bonis author. iud. poſſid. Bald. in lege 2. numero 6. ver. nam eſt reperire, C. ne vxor. pro marito, Milis in repert. in ver. poſſeſſio. ver. poſſeſſio tunc acquiritur per aſpectum. Surdus in conſil. 374. num. 3. & 4 libro 3. & in deciſ. 203. num. 17.

De ſumentibus vindictam contra innocuos. Cap. XXXIII.

QVicumque ab aliquo offenſus, conſanguineos, affines, aut amicos vel domeſticos offendentis, qui ipſi offenſores non fuerunt, vindictam ſumendo vulnerare, mutilare, occidere, vel quocumque modo realiter vel perſonaliter offendere auſus fuerit; pœnam capitis ad mortem & publicationis bonorum, ac perpetuæ infamiæ, iuxta ſaluberrimas Pauli Papæ Secundi, & aliorum ſummorum Romanorum Pontificum Conſtitutiones, quę in hac parte in omnibus, præterquam quo ad demolitionem domorum (vt eiſdem placuit) ne Ciuitas ruinis deformetur, ſeruandæ ſunt, incurrant. Sed ſi reus in poteſtate habeatur, & decapitatus fuerit, ſeu mortis ſupplicio affectus, publicationis bonorum pęna locum non habeat, niſi in vindictam ſumendo, homicidium ſit commiſſum. Si verò homicidium interuenerit, vltra pœnam capitis, etiam ſi decapitatus, ſeu aliàs vltimo ſupplicio affectus fuerit, bona publicentur, & in omni caſu pro dimidia applicentur parti offenſæ, vel ſuis hæredibus; quam ſi habere noluerint, tota applicetur Cameræ Vrbis, vt ſupra. Ad demolitionem autem domorum, non aliter deueniendum eſſe ſtatuimus, niſi quando aliter in perſonam, vel in alijs bonis excedentibus ſummam quingentorum ducatorum auri puniri non poſſet: & ſi domus eſſet communis cum alijs, vel nexu hypothecæ alicui obligata, ſi ſocius partem delinquentis emere, vel creditor hypothecam habens in ſolutum recipere, & pretium, quodupereſſet, æſtimatione illico facta, refundere voluerit; præferatur, & pretium applicetur vt ſupra: aliàs, facta ſine mora diuiſione, pars tota, quæ Fiſco & parti læſæ obuenerit, dituatur; vel ſi diuiſionem non recipiat, tota parti offenſæ, vel ſuis hæredibus vt ſupra adiudicetur, & pleno iure transferatur, qui vera debita ſatisfacere teneantur.

De ſumentibus vindictam contra innocuos. Caput 33.

Gloſſa.

Adeſt conſtitutio ſimilis Innocentij Papæ Octaue contra ſumentes vindictam in perſonam tertij, & eſt vindicta duplex priuata, & publica; Priuata non eſt communi iure permiſſa, lege ſcientiam; §. qui eum aliter. & ibi Florian. ad leg. Aquil. Nam nemo ſe ſine Iudice poteſt vindicare; niſi in quibuſdam caſibus de quibus per Spec. de Actor. ver. item qui vult, & de offic. omn. iudic. §. poteſt. in princ. & de Accuſat. ver. Sed pone Doctor. in lege prima, & ſecunda, C. quando liceat ſine Iudice &c. & in caſibus in quibus eſt a iure permiſſa vel a ſtatuto; non poteſt alteri committi, ſeu demandari, Baldus in capitulo 1. §. 1. columna 1. ver. & hoc facit, de pa-

de pace iuram. firm. & in l.3. in fine, C. commun. diuid. per l. cum fundum, §. fin. de vi & vi arma. & in lege accuſationis, C. quod metus cauſ. & in lege vt vim, de iuſtitia & iure, & in lege 1. C. vnde vi. Alexand. & Caſtren. in lege ſi cum dotem §. tranſgrediamur, ff. ſolut. matrimon. Bart. in lege 1. C. de his quibus vt indign. & illam ex permiſſione legis, vel ſtatuti ſumens tenetur actione iniuriarum de exceſſu. Baldus in lege ſi familia, ff. de iuriſdict. omn. iudic. Aretin. in lege ſi ſeruus. in fine, ff. de verborum obligatione. Sed vindicta priuata Deo eſt ſeruanda. Nam mihi vindictam, & ego retribuam capit. 1. poſt medium 13. quæſt. 1. cap. ita planè 23. quæſt. 3. cap. ſeditionarios 46. diſtinct. & cap. quod habetur 14. quæſt. 1.

Vindicta publica quæ ad correctionem fit per Iudices eſt iuſta, & exequenda cap. eſt iniuſta, & c. ſequen. 23. quæſt. 4. & cap. ſed his, & cap. quando eodem, & hæc dicitur pęna, capit. felicis. de pęnis, lege ſeruus, de ſeruis exportan. cap. vlt. 23. quæſt. 4. Et quia non ea mente Magiſtratus agit, vt iniuriam faciat, ſed ad vindictam publicè Maieſtatis reſpicit, actione iniuriarum ideo non tenetur, ita Spiege. ex Budeo, in lege quod reipubl. ff. de iniurijs. Azzo. in ſumma C. eodem. num. 14. Hoſtien. num. 6. §. contra quos, eodem Boſſius de iniurijs, num. 11. Vital. num. 33. & 55. eod.

De tumultuoſis armatorum Collectis. Cap. XXXIV.

SImili modo, vt de ſumentibus vindictam contra innocuos dictum eſt, aduerſus omnes, qui tumultuoſas armatorum collectas, non ſolum ad vindictam ſumendam, ſed etiam ad iniuriam inferendam, & ad quoſcumque actus illicitos, ſiue aliàs ſine legitima cauſa, de die, vel de nocte, facere auſi fuerint, in omnibus & per omnia procedendum eſſe; eosq; in eaſdem pœnas incidere, & pariformiter puniri debere, ſtatuimus.

De tumultuoſis armatorum Collectis. Cap. 34. Gloſſ.

Tumultuoſus eſt ille, qui turbas excitare ſolitus eſt l. fin. de offic. Proc. Cæſar. & tumultus accipitur pro omni motu periculoſo præcipuè populari, & rapidè facto, quem ſedare rem neceſſariã dixit Imperator, in §. 1. Auth. de mandat. Principum. gloſſ. in l. 1. §. 1. ff. depoſiti, & pro tumultu ſedando multa conceduntur; quæ alias negarentur, l. penultima, ff. ad l. Cornel. de Sicar. Et qui aduerſus Rempublicam ſeditionis, ac tumultus auctor eſt efficitur reus Maieſtatis, lege 1. in fine, ff. ad l. Iuliam Maieſt. l. 1. & 2. C. de ſeditioſis, Clarus in §. fin. quæſt. 68. num. 37. & de tumultuoſa conuenticula eſt text. in l. conuenticulam, C. de Epiſc. & Cleric. & in cap. conuenticula de pace tenen. Sed hoc noſtrum ſtatutum loquitur de priuatis collectis armatorum. de quibus Guido Papæ in deciſ. 423. Cornel. in conſil. 175. lib. 3. Crauetta in conſil. 220. & in conſil. 224. Alexand. in conſil. 55. lib. 7.

Quæ dicantur illicita Collecta. Cap. XXXV.

TVmultuoſæ autem collectæ, factæ intelligantur, ſi numerum decem armatorum excedant; quo caſu principales ductores tantum, ad pœnam in præcedenti capite contentam obligentur. Sequaces vero, vltra alias pœnas delictorum perpetrandorum, ſinguli aureorum centum pęna, ſine diminutione aliqua, necnon & quatuor ictuum funis mulctentur. Si vero minor numerus fuerit, ſed ſint ſupra quatuor; principales arbitraria pœna plectantur, quam vſque ad ſanguinem, & mutilationem membrorum incluſiuè, pro perſonarum qualitate, arbitrari Senator poſſit. Sequaces vero, pęna quinquaginta ducatorum auri, ſinguli ſine diminutione, & trium ictuum funis, mulctentur & plectantur: & nihilominus pro delictis commiſſis puniantur. Si vero ſint quatuor, vel infra, omnes tam principales, quàm auxiliatores pari pęna puniantur, pro delictorum, & facti, & perſonarum qualitate: quæ pęnæ aduerſus eos, qui tumultuoſas collectas fecerint, locum habeant in omni tumultu illicito, & in omni collecta armatorum prohibita, & non in caſibus à iure permiſſis: in quibus quidem caſibus locum non habeat capitalis, ſeu publicationis bonorum pœna: ſed ſi aliqua delicta commiſerint, vel ſi aliquam illicitam violentiam intulerint, vel exercuerint; extra ordinem, vel ſecundum Statuta puniantur.

Quæ dicantur illicitæ Collectæ. Capit. 35. Gloſſ.

Regulariter omnes confederationes, coniurationes, conſpirationes, ac conuenticulæ ſunt illicitæ, ac iure prohibitæ. l. denunciamus. C. de ÿs qui ad eccleſ. confug. l. 1. & 2. C. de ſeditio. l. conuenticula. C. de epiſ. & cleric. & de colleg. ff. per totum niſi cauſa religionis, vel authoritate Domini fiant. l. 1. §. 1. l. 2. & l. 3. §. 1. ff. de collegÿs. Et de iure trium perſonarum numero conſtituuntur. l. Neratius 85. ff. de verbor. ſignif. hoc noſtro ſtatuto decem numero illicitam collectam armatorum conſtituunt, & in dubio ſemper illicita præſumuntur. Innocen. in c. 1. de ſciſma. Io. And. in c. 2. de verbor. ſignif. Permittit tamen ius collectam hominum armatorum ad aliquod bonum, puta ſi quis timeret ſe appreſſum iri à ſuis inimicis in itinere; nam cum defenſio tam rerum, quàm perſonarum licita ſit; & iure permiſſa. l. vt vim. & ibi Doct. ff. de iuſtit. & iure. l. 1. C. vnde vi cum ſimilibus, vtiq; permiſſum eſt pro defenſione ſuæ perſonæ ire aſſociatus ab hominibus armatis, quia iure permittente fit arg. l. Gracchus. C. ad l. Iul. de adult. l. 1. C. de his qui ven. ætat. impetr. Bart. expreſſè in extrauag. ad reprimendum in verbo, occulte. Vtiq; licitæ etiam ſunt armatorum collectæ; vt reſiſtant, & adiuuent aliquem ne ſpolietur; & eÿciatur de re ſua l. 3. §. cum. ff. de vi. & vi armata. Bar. & Ang. in l. 1. C. de delat. lib. 10. infr. c. 77. Sed hæc omnia facere poterunt præcedente licentia ſuperioris, ita diſponente ſtatuto infra c. 38. De medelis autem, & documentis circa ſeditiones reprimendas; ac ſedandas tradit Ariſt. libr. 5. Politie. capit. 4. per totum.

De incendiarÿs. Cap. XXXVI.

SI quis data opera, ignem immiſerit, & ex eo incenſum fuerit Caſtrum, Villa, Caſale, aut aliqua domus, in toto vel in parte; igne comburatur, ita vt moriatur. ſi vero Area cum frumento, vel acerui ſeu poſtæ lignorum, furca ſuſpendatur. Qui verò ad oſtia meretricum ignem immittunt, ſi inde domus incendium non ſequatur, ſi capi poterint, tribus ictibus funis torqueantur. Et inſuper ſi viles perſonę fuerint, fuſtigentur per Vrbem, & in perpetuum exilium vel ad Triremes arbitrio Senatoris damnentur: & ſi perſonæ nobiles aut bonæ æſtimationis aliàs fuerint, vltra torturam vt ſupra, per triennium relegentur, vel per annum arbitrio Senatoris in carceribus detineantur, & præterea in quadruplum damni illati damnum paſſo condemnentur, & ſi capi nō poſſint, pro dicta pœna diffidentur.

De incendiatÿs. Cap. 36. Gloſſ.

Pœna incendÿ de iure communi quæ ſit, quando habeat locum; & quando quis ex incendio teneatur ad damna, & intereſſe damnum paſſo latè tradit poſt alios Farinac. in q. 110. c. 1. de var. ac diuer. crim. per totam. vbi determinat an conductor Domus de illius incendio teneatur; & quando? de hoc eodem articulo multa etiam tradit Gayl. obſeruat. 21. lib. 2. & in obſeruat. 22. differit an vicinus vicino de incendio teneatur? multa de incendÿs ac ineendiarÿs tradit etiam Clar. in §. fin. q. 68. nu. 20. & ſequen. & de iudicio damni ab igne manantis eſt Diuina Scriptura Exod. c. 22. & de materia. l. 1. & tot. tit. ff. de incendio ruin. naufrag. Maſcardus de probationibus concluſ. 892. libr. 2. Menoch. de arbitrar. caſu 390. per totum, ambo latiſſimè. Sed quia mali homines aſſumpta ſub ſpecie boni occaſione currunt ad incendia, & ruinas, & inde rapiunt quicquid ad eorum manus peruenit, ideo contra tales datur actio de incendio, ruina, naufragio, &c. in quadruplum infra annum; poſt annum in ſimplum eius quod rapuerint l. 1. in princ. & §. 1. ff. de ineend. rui. naufrag. &c. & §. ex incendio. l. 3. §. non tantum. & §. non ſolum. ff. eod. Sed de damno ſine dolo malo dato tales occurrentes ad defenſionem non tenentur. d. l. 3. §. quod ait prætor. ff. de incendio ruin. naufr. &c. Nec minus tenentur hac actione ſi poſt incendium, ruinam, &c. rapuerunt. l. 1. §. fin. cum duabus legibus ſequen. ff. eod. l. ſi quis 5. ff. eod. Nec ſi ex alio loco quam quo incendium &c. fit abſtulerint. niſi fortè ibi ex incendio remota res repoſita ſit. d. l. ſi quis 5. §. quod ita verum, & l. 1. §. ex incendio ibi proinde & §. item ruinæ. ff. de incend. ruin. naufr. Nec minus ſi ante incendium, ruinam, &c. rapuerint; niſi fortè in ipſa ſuſpicione incendÿ &c. raptum ſit. l. 1. §. ſi ſuſpicio. lege pedius. 4. ff. de incendio, ruina, naufrag. &c.

De

De receptatoribus delinquentium.
Cap. XXXVII.

IVxta Sacras Conſtitutiones fœlicis recordationis Innocentij Octaui, & aliorum ſummorum Romanorum Pontificum, contra receptatores, & minas inferentes, vſui receptas; Statuimus, vt ſi quis, etiam non brigoſus, diffidatos de crimine vel condemnatos, ſiue de enormibus delictis infamatos, vel alios quoſcunque mandatorum à Magiſtratibus factorum, contemptores, vel inobedientes, & contumaces, ſeu mandatis de aſſecurando, parere recuſantes, aut ceſſantes, ſcienter receptauerit; pœnam trecentorum ducatorum, vel aliàs iuxta formam dictatum Conſtitutionum patiatur. Præſumatur autem ſcientia, ſi diffidati, vel per ſententiam condemnati appareant: Et ſi Ciuitas, vel Cõmunitas, vel ipſarum domini immediatè, vel Vicarij ſint, apud quos illicita prædictorum fieret receptatio; contra dominos & officiales, & ipſas Vniuerſitates ex officio inquiratur, & diffidentur, aut condemnentur ad pœnam quingentorum ducatorum, vel alias iuxta formam earundem Conſtitutionum, & ad effectualem executionem, per pignorum captiones, perſonarumq; & animalium arreſtationes, & per generales repreſalias, procedatur, & non reaffidentur, nec à repreſalijs deſiſtatur, donec fuerit integra pęna ſoluta, & à tali receptatione deſtitiſſe, per legitimas probationes docuerint. Sed & ſi de diffidatione, vel condemnatione eorum, qui ſic fuerint receptati, non appareat; poſtquam per litteras Senatoris ipſi Barones & officiales ipſarum Communitatum, & Vniuerſitatum moniti, aut aliter legitimè certiores facti fuerint, vt ab huiuſmodi receptatione abſtineant, vel deſiſtant, eandem pęnam niſi paruerint, incurrant. Senator autem, & Iudices, quomodocumque ad aures, & notitiam eorum peruenerit, quo in loco tales perſonæ receptentur, ſtatim monere debeant receptantes, vt eos capiant, vel expellant; alioquin contra eos procedant, & exequantur, vt ſupra eſt dictum; & ſi negligens in his fuerit Senator, vigintiquinque aureorum pœnam in ſyndicatu patiatur; & Camerarius Cameræ Vrbis ad omnem requiſitionem Senatoris teneatur ſoluere mercedem Nunciorum, aut Curſorum ad prædicta deputandorum: & ad id, officio eiuſdem, ſi opus fuerit, compellatur: ſaluis nihilominus remanentibus alijs pœnis contra prædictos receptatores, per eaſdem Conſtitutiones Apoſtolicas inflictis.

De receptatoribus delinquentium.
Cap. 37. Gloſſ.

Peſſimum genus eſt receptorum, ſine quibus latere nemo diu poteſt, vnde præcipitur, vt perinde puniantur, atq; latrones, ita diſponit tex. in l. 1. ff. de receptoribus. l. congruit. ff. de offic. præſid. l. 1. C. de ijs, qui latrones vel alios occult. & l. 2. C. eod. l. oues. §. fin. ff. de Abige. Niſi illi qui receperint, & occultauerint affines, vel cognati ſint illorum; quos receptarunt, nam iſti neq; abſoluendi, neq; ſeuerè admodum ſunt communi iure puniendi. l. 2. §. eos apud quos. ff. de receptatoribus. Crauetta in conſ. 309. Maſcard. concluſ. 1258. nu. 7. citat alios. De iſtis adeſt præſens ſtatutum, & adſunt aliæ plures ſeueriſſimè ſummorum Pontificum Conſtitutiones, quibus tales receptatores non ſolum extranei; ſed etiam affines, & coniuncti ſeueriſſimè puniuntur; vt pœnæ iuris communis videantur ſatis leues. Cynus Bald. & Salycet. in l. 1. & 2. C. de ijs qui latrones occultauerunt inferunt ad varias quæſtiones de materia.

Scienter receptauerint. *Cautè loquitur ſtatutum de ſcienter receptante, quia nemo ignorans peccat. l. qui iniuriæ. ff. de furtis: Nam receptatio dolum malum requirit. l. quicumq; C. de ſeruis fugit. & eſt de natura boni. Bald. in l. d. quocumq; n. 1. quia natura cognationem quandam inter homines conſtituit, quæ vnum ad alterius auxilium inducit. l. vt vim. ff. de iuſtit. & iure. l. ſeruus. in fine. ff. de ſeruis export. vbi gloſ. ceſſante ergo dolo ceſſat delictum; quod ſine dolo non committitur, quia non omnis qui recipit ſtatim delinquit ſed qui dolo malo ſcienter non per ignorantiam recipit. c. fœlicis. ibi ſcienter. de pœnis in 6. l. 3. §. non tantum. ff. de incend. rui. &c. l. Metrodorum. ff. de pœnis. l. in furti. §. rectè. ff. de fur. l. generaliter. C. de tabul. lib. 10. l. fin. in fine. ff. de oper. publ. l. genero. ff. de ijs qui notan. infam. & in dubio ignorantia præſumitur, quia cum illa qualitas ſcientiæ non inſit à natura ideo non præſumitur niſi probetur. l. in bello §. facta ff. de capt. & poſtlim. reuer. Iaſ. in l. fin. §. ſed quia notab. 4. C. commun. de legat. Pedem. deciſ. 73. nu. 5. & deciſ. 71. cap. præſumitur. de regulis iuris in 6. Maſcard. concluſ. 1258. numero 3. & 4. lib. 3. de probat. & ignorantia regulariter à delicto, & pœna excuſat. l. ſi quis ignorans.*

rans.ff. locat. gloſ. in l. 1. in verbo, latrones, ff. de receptat. vbi Bart. & in §. pari. nu. 2. & in l. fin. nu. 2. ff. ſi quis teſta. liber eſſe & in l. omnes. nu. 1. C. de Agric. & cenſ. lib. 11. Bald. in c. à nobis. nu. 1. de except. per tex. in l. ſcimus. C. de pęnis. Hyppol. in l. qui ignorans. nu. 9. & ſequen. ff. ad l. Corn. de ſicar. & in l. qui falſam. nu. 65. ff. eod. Nellus de Bann. in 3. par. 2. temporis. q. 20. n. 12. Gigas de crimin. læſæ maieſt. libro 3. tit. de pluribus & varijs quæſt. q. 10. nu. 8. & de materia receptatorum Bannitorum plura tradit Gayl. de pace publ. lib. 2. c. 10. per totum. Menoch. de arbit. lib. 2. caſu 348. Boſſius de rapinis, Foller. in pract. crim. §. banniatur. nu. 2. Clar. in §. fin. q. 90. numer. 9. & ibi Baiard. & alij addentes. Sed extra dubitare contigit an Bannitus mortuus in Banno poſſit ſepelliri in patria in ſepulcro maiorum ſuorum? & quod non dicit Bart. in l. 3. ff. de cada. punien. quia, qui viuus in Ciuitate morari non poterat ad eam mortuus ferri non poteſt. Dubitare denuo contingit An Principes poſſint impedire eorum ſubditos, & colonos, ne ab eorum iuriſdictione, & poteſtate diſcedant; & quatenus diſceſſerunt an poſſit eoſdem à receptatoribus vindicare? & vide Lucam de Penna in l. ſi coloni. C. de agric. & cenſ. lib. 11. & in l. ſi quis prædium. C. eod. Doct. in c. 1. de capit. qui cur. vendid. gloſ. in c. 1. § præterea. de probib. feud. alie. per Feder. in verbo, ad altum, Menoch. de recuper. remed. 10. alia plura de materia non iniocunda; quæ poſſent occurrere Dominis Baronibus Sedis Apoſtolicæ, ſi vnus alterius vaſſallos ac ſubditos fugitiuos reciperet tradit Gayl. de arreſtis Imperij. c. 8. ſub nu. 13. & ſequen. vſq; in finem, vbi adducit Luc. de Pen. in d. l. ſi coloni. & Menoch. vbi ſupra, nu. 48. & ſequen.

Et pro defenſione eius qui imputatus ſit receptaſſe res furatas vide Bald. in conſ. 410. lib. 1. in conſ. 48. lib. 3. in conſ. 382. nu. 8. lib. 5. Rimin. in conſ. 80. Roland. in conſ. 45. in 1. dubio lib. 1.

De Brigoſis, & qui ſe domi pro Briga includere poſſit, & quos ſecum retinere. Cap. XXXVIII.

Liceat offenſo, vel iniuſtis minis præcedentibus, ad brigam prouocato, vel aliam iuſtam ſuſpicionis cauſam habenti, pro ſecuritate ſuæ perſonæ, vel ſuorum, qui ſint eiuſdem familiæ, vel ei qui domi ſe includendi, & in briga ſe continendi iuſtam & rationabilem cauſam habuerit, impunè id facere: habita tamen prius licentia à Senatore, & Pacerijs: & ſi fuerit de offenſoribus, iuſtam cauſam habere etiam intelligatur, poſtquam ſoluta pœna delicti, offenſor ipſe Magiſtratibus parere, & obediens eſſe paratus ſit; & de parendo mandatis eorum idoneas cautiones dederit, & aduerſarius inobediens fuerit, & Superiorum mandatis parere recuſauerit, vel diſtulerit, ſeu latitando ſe ſubtraxerit, vt capi non poſſit: Et dummodo vltrà eos, qui ſunt de eadem familia, abſq; Senatoris, vel Paceriorum expreſſa licentia (de qua in ſcriptis apparere debeat) aliquos armatos non retineat: ita tamen, quòd ſi licentiam retinendi aliquos armatos obtinuerit, nec diffidatos pro crimine, nec brigoſos, nec aliquos qui minas alicui intulerint, nec inobedientes Magiſtratibus, nec aſſecurare recuſantes eos, qui ſecuritatem ab eis petierint, nec aliquos criminoſos de grauibus delictis infamatos, receptare; nec condemnatos pro ciuili debito, apud ſe ſtare permittat: alioquin eandem pœnam incurrat (ſi pecuniaria ſit pœna) ad quam diffidati, vel condemnati obligantur: & ſi debitum ſit ciuile, ad tantundem obligetur. Sed ſi receptati capitaliter, vel ad pœnam ſanguinis diffidati ſint, receptantes brigoſi in pœnã in proximè præcedenti capite contra receptantes impoſitam, incurrant. Sed nec homicidas, nec raptores, nec falſificantes monetas, nec alios latitantes, & à manibus Curiæ ſe eximere quærentes, etiam ſi non fuerint diffidati vel condemnati, quouis modo audeant receptare: & ſi prædictos, aut alios delinquentes ſcienter receptauerint; ad ducentorum ducatorum auri pęnam obligentur, à qua pœna eximantur, ſi illi qui receptantur, de iuris permiſſione receptari poſſunt, non tamen diffidati, vel condemnati de crimine. Si autem prædicti brigoſi, plures, quàm de dicta licentia permiſſum fuerit, receptauerint armatos, aut apud ſe in domo ſtare permiſerint, incidant in pęnam centum ducatorum, quoties contrafecerint; ſalua ſemper prohibitione, & pœna illicitæ collectæ, de qua ſupra, ſi vltra decem armatos receptauerint, & hoc vltra pœnam in licentia & mandato prohibitionis impoſitam, ſi qua per Magiſtratum appoſita fuerit: nullamque poſt huiuſmodi prohibitionem, ignorantiam prætendere poſſint. Senator verò & Iudices ex eorum officio, teneantur in omnibus dictis caſibus diligenter

inue-

inueſtigare, inquirere, & perquirere, ſeu perquiri facere ſingulis menſibus, in domibus brigoſorum, & ad executionem dictarum pœnarum procedere; aliàs ipſi, qui talia impunè tranſire permiſerint, ad eandem pœnam obligentur.

De Brigoſis, & qui ſe domi pro Briga includere poſſit, & quos ſecum retinere. Cap. 38. Gloſſ.

Huic ſtatuto pertinent dicta ſupra in capit. 25. ver. permittit tamen ius. vſque in finem.

De Brigoſis non permittentibus executores eorum domos perquirere. Cap. XXXIX.

Si aliquis brigoſus, vel inimicitias habens, non permiſerit Magiſtratus, vel officiales, & executores, cum mandatis Iudicum, intrare in eorum domos, & receptacula, etiam perquiri, ſi contra conſtitutiones, armati, & diffidati apud eos exiſtant, in pœnam ducentorum ducatorum auri incurrat. Quam pœnam pecuniariam, ſi ſoluere nequeat, luat in in corpus, arbitrio Senatoris, & Iudicum. Quòd ſi maiores Magiſtratus non admiſerit, capitaliter puniatur ad mortem, & contra ſic delinquentes Senator ex officio inquirere teneatur: ſaluis tamen Conſtitutionibus fœlicis recordationis Pij Papæ Quarti, & Sanctiſſimi Domini Noſtri Gregorij Papę Decimitertij contra prætenſas franchiſias editis.

De Brigoſis non permittentibus executores eorum domos perquirere. Cap. 39. Gloſſ.

Vide quæ dicta ſunt ſupra in cap. 32. & huc referas. Scias etiam Iudici licere ſuam iuriſdictionem defendere pęnali iudicio. lege 1. ff. ſi quis ius dicen. non. obtemp. & ibi Bart. Boniſ. de maleſ. de pęnis cond. ver. ſed nunquid Iudex etiam aduerſus non ſubditum c. dilecto. de ſenten. excom. in 6. l. nullum. C. de teſtibus; etiã cum armis. Caſtren. in d. l. 1. ff. ſi quis ius dicen. non obſ. & tenetur defendere ſuam iuriſdictionem, vt reus, vt actor, & vt Iudex; & vt reus armis, & proceſſibus. Bald. in Margar. ad Innocen. in verbo, Iudex tenetur ſuam iuriſdictionem; & Iudicis poteſtati permiſſa non ſemper ſunt iuris neceſſitati ſubiecta. Rota in nouis. deciſ. 3. aliàs 31. de ſequeſtr. poſſeſ. & fruct. Poteſt etiam capere perſonam. l. cum reũ ff. ad l. Iul. repet. l. conſentaneum. C. quomodò & quan. Iudex l. pleriq; ff. de in ius vocan. Bart. in d. l. 1. vbi Caguol. de materia.

De viſitatione Brigoſorum permiſſa. Cap. XL.

Viſitantes Brigoſos, ſi ſint amicitia vel beneuolentia coniuncti, conſanguinei vel affines, vel vicini, quando & quoties (vt fieri ſolent) humanitatis cauſa, & ex charitate, hoc faciant, aliqua pœna non puniantur, & præſumantur charitatis cauſa facere, ſi armati cum armis ſibi prohibitis non incedant, vel ſi continuam reſidentiam in illorum domibus non faciant, vel ſi per Magiſtratus non fuerint prohibiti; quibus caſibus, ſi ſecus fecerint, incidant in pœnas ſupra contra armatos impoſitas. Deferentes autem arma ad domos eorundem brigoſorum, & propter cauſam brigæ, ſine Senatoris licentia, armati ibi commorantes, in pœna quinquaginta ducatorum ſinguli mulctentur, & contra hos inquirere Senator debeat.

De offendentibus Magiſtratus, Aduocatos, vel Procuratores, aut Executionem impedientibus. Cap. XLI.

Offendentes Magiſtratus, ius coërctionis habentes, in officio vel propter officium etiam pendente ſyndicatu, capitaliter ad mortem plectantur. Sed ſi iniurioſa, aut contumelioſa verba protulerint, capiantur, & carcerentur, vel torqueantur, vel alijs etiam grauioribus arbitrarijs pœnis, arbitrio Senatoris, & Iudicum, verborum & perſonarum qualitate penſata, puniantur. Idemque obſeruetur contra verberantes, aut iniuriam inferentes Aduocatis, Procuratoribus, & Notarijs ratione officij; & præſumatur offenſio facta ratione officij, niſi contrarium probetur. Reſiſtentes verò Mareſcallis, vel executionem impedientes, ſi cum armis reſtiterint, carcerentur, & in carceribus ad menſem detineantur, & torqueantur, vel alijs pœnis corporis afflictiuis, ſecundum perſonarum, & facti qualitatem, afficiantur, & non liberentur, niſi prius integraliter omne intereſſe parti, & pœnam Fiſco perſoluerint; ſi pecuniarium ſit intereſſe, vel pęna; ſed ſi pęna eſſet capitalis, vel ſanguinis,

ad

ad quàm exemptus tenebatur, ſimilem pęnam is qui exemit, patiatur. Si verò ſine armis reſiſtatur, reſiſtens in cauſa ciuili, pęnam quinquaginta aureorum incurrat, & damnum parti reſarciat: in criminalibus verò in pęnam aureorum quingentorum condemnetur. Pro offenſionibus autem in perſonam executorum illatis, duplicentur pęnæ pro delictorum qualitate limitatæ, & prædicta locum habeant etiam contra Communitates, & Barones executionem fieri impedientes, aut executores expellentes: & ſi Communitas cum armis, pęnam quingentorum aureorum; ſi ſine armis, pęnam aureorum trecentorum incurrat, & dãnum vt ſupra reſarciat. De expulſione verò credatur Executori vel Mandatario cum vno teſte idoneo, medio iuramento deponenti. Et præmiſſa intelligantur ſaluis prædictis Conſtitutionibus eorundem Pij Papæ Quarti, & Sanctiſs. Domini Noſtri Domini Gregorij Papæ XIII. quæ in ſuis caſibus ſeruandæ ſunt.

De offendentibus Magiſtratus, Aduocatos, vel Procuratores, aut executionem impedientibus. Cap. 41. Gloſ.

Exod. c. 22. Præcipitur ne maledicatur Iudici, nec cæteris, vt multo minus ſit offendendus, Nam offendentes magiſtratus ius correctionis habentes capitaliter ad mortem etiam communi iure plectuntur, Bald. in c. 1. §. iniuria. in princ. de pace iuram. firman. Io. de Ann. in c. inquiſitionis. in fine de accuſat. Fely. in c. ex literis. ver. 1. declaratio. nu. 25. vbi etiam Dec. de conſtit. Pariſ. de ſyndic. in verbo pęna. ver. an ſit. Iaſ. in l. qui iuriſdictionem nu. 3. ff. de iuriſd. omn. iudic. & in l. 1. in 1. not. C. de pręcib. Impe. offer. Grammat. deciſ. 36. nu. 4. Boſſius de iniurijs. nu. 30. Roland. in conſ. 48. nu. 1. lib. 2. Nam iniuria illata Magiſtratui dicitur atrox. l. prætor edixit. §. fin. ff. de iniur. Bart. in l. non ſolum. §. mandato. ff. eod. Salyc. in l. non ideo minus. ff. de accuſat. Doct. in c. cum illorum. de ſenten. excommu. Franciſ. Marc. deciſ. 34. par. 2. Menoch. de arbitr. caſu 263. nu. 5. & ſequen. lib. 2. & de materia poſt alios multa tradit Farinac. quæſt. 17. de delictis, & pęnis. num. 38. & ſequen. Sed an erit excuſandus ille; qui à Iudice quaſi priuato prouocatus, eundem Iudicem offendit; & puto quod ſic, à pœna ſtatuti huius firma remanente pęna offenſionis condigna; nã cum ſit ſicut ſpecula erga mores Ciuium, cuſtos æqui, & iuſti, & eius propria virtus ſit prudentia; & illius ſuperbia cauſa ſeditionum; debet eſſe quietus, & temperatus, vt occaſionẽ propriæ offenſioni nemini tribuat; Nam ſi aliquam dederit agendo; ſeu loquendo, tenetur, & ipſe actione iniuriarum. l. nec Magiſtratibus. vbi Alberic. & Ang. nu. 1. ff. de iniurijs, Io. Faber. inſtit. cod. in princ. Vital. de iniurijs. nu. 29. & 30. Baiard. ad Clar. in §. iniuria. n. 26. niſi fortè protulerit verbum iniurioſũ animo corrigendi. Baiard. vbi ſupra, & infr. c. 71. & 86. & exemplo Magiſtri; qui verberat diſcipulum ad correctionẽ. l. ſedet. §. Magiſtrum. ff. ad l. Aquil. Io. Fab. in l. ſi non conuitij. n. 5. C. de iniurijs. Vital. vbi ſupra n. 33. ver. item non tenetur. Gayl. obſeruat. 106. nu. 6. par. 2. Menoch. de arbitr. caſu. 364. n. 10. nam actione iniuriarum non tenetur, niſi modum exceſſerit. Vital. vbi ſupra. Clar. in §. fin. q. 56. ver. poteſt etiam poni exemplum. Menoch. d. caſu. 364. nu. 12.

De Blaſphemia. Cap. XLII.

QVicumque Deum & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, vel Glorioſam Virginem Mariam eius Genitricem expreſsè blaſphemauerit, ſi Nobilis aut ſoluendo ſit pro prima vice pœnam XXV. ducatorum auri incurrat, pro ſecunda pœna duplicetur: pro tertia autem centum ducatos auri ſoluat, & ignominia notatus exilio mulctetur. Qui verò Plebeius fuerit, & pęnam prædictam infra decem dies non ſoluerit, aut ſoluendo non ſit, pro prima vice manibus poſt terga ligatis, & capite diſcooperto in Platea Capitolij in loco infamiæ, ſeu ad Berlinam, per diem integrum conſtituatur: pro ſecunda fuſtigetur per Vrbem: pro tertia lingua eius perforetur, aut ad Triremes mittatur. Qui reliquos Sanctos blaſphemauerit, pro qualitate blaſphemiæ, atque perſonæ, arbitrio Iudicis puniatur. Executoribus autem ſiue Birruarijs pœnæ prædictæ aggrauentur, Senatoris & Iudicis arbitrio: Et de prædictis quilibet poſſit accuſare, & Curia teneatur inquirere; & quilibet qui audierit denunciare teneatur.

De Blaſphemia. Cap. 42. Gloſſ.

Eſt enim Blaſphemia crimen læſæ Maieſtatis Diuinæ atrociſſimum, nefandiſſimum per quod de Deo, vel de eius ſemper Virgine Matre Maria, aut de Sanctis eius falſa dicuntur. ita Sanctus

ctus Auguſtinus de mendacio quem ſequitur D. Petrus Lombar. in comment. epiſto. S. Pauli ad Epheſios. c. 4. Et illa dicitur Blaſphemia per quàm attribuitur Deo, quod ei nõ conuenit; vel ab eo remouetur, quòd ei conuenit; vel attribuitur creaturæ, quod Deo omnium Creatori cõuenit, & ſic in effectu Blaſphemare eſt de Deo falſa loqui vno ex tribus modis prædictis. Summa Caietana in verbo, Blaſphemia, Summa Armilla, Angelica, & alia in eodem verbo. Sotus de iuſt. & iure. libr. 8. quæſt. 2. artic. 3. & inter noſtros Lucas de Penna in lege omnes Iudices. C. de delat. lib. 10. Alber. in dictionario. in ver. Blaſphemia. Soccin. in conſ. 102. lib. 1. Boer. deciſ. 301. Corn. in conſ. 181. lib. 1. Clar. in §. Blaſphemia. & eſt tex. in c. ſi quis per Capillos. 22. q. 1. & auth. vt non luxur. contra naturam, & in l. vlt. §. fin. C. de religioſis. alios citat Plotus de Blaſphemia in princ.

Et iure Ciuili pęna mortis Blaſphemi puniuntur. §. & quoniam. col. 6. & ibi gloſ. Bart. & Ange. auth. vt nõ lux. cont. natu. glo. in c. fin. de cleric. maled. & in d. c. ſi quis per capillos. 22. q. 1. Didac. in repet. c. quamuis. par. 1. §. 7. nu. 10. de pac. in 6. Boer. d. deciſ. 301. nu. 10. Menoch. de arbitr. caſu. 375. nũ. 25. vt ſtatuentes in pœnis Blaſphemis infligendis hic fuerint ſatis indulgentes; cum nec recidiuos ad mortem damnent. de materia. Maſcard. concluſ. 194. lib. 1. de probatio. & Farinac. quæſt. 20. n. 2. & ſeq. Plotus in tractatu, & alÿ ſupra citati. Nec mirum ſi ſtatuentes pęnam iuris Ciuilis modificarunt; quia de conſuetudine pęna mortis receſſit ab aula; & eius loco ſucceſſit arbitraria contra Blaſphemos, vt per Bald. in l. 2. C. de rebus credit. Menoch. de arbitr. d. caſu. 375. nu. 26. Bellam. in conſ. 96. nu. 6. Franc. Marc. deciſ. 509. & deſuper adeſt Concilium Lateranen. de quo meminit Decian. in tract. crim. lib. 6. c. 6. nu. 3. in fine, & Bulla Pÿ V. in Bullario. 5. in ordine. Si plura volueris adeas Soccin. in c. 2. de maledic.

De crimine læſæ Maieſtatis. Cap. XLIII.

QVicumque contra ſtatum Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ, & eius ſucceſſorum, aut Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, vel contra illius Reuerendiſs. Cardinales, Romanum Populum, vel Senatorem, vel Senatus officium gerentes, ſeu Rempublicam, ab aliquo receperit ſtipendium, ſeu aliter machinatus fuerit; capitaliter ad mortem puniatur, & eius bona publicentur. Qui verò rebellionem commiſerit, per terram trahatur per Vrbem, & furcis laqueo ſuſpendatur, & eius bona Cameræ applicentur: & alienationes per eum à tempore maleficij perpetrati factæ, ipſo iure non valeant; & locus vnde eſſet rebellionem committens, vel ſtipendium recipiens, ſi de conſenſu vel voluntate dictæ Terræ prædicta commiſerit; ſi fuerit Ciuitas, in ducatis auri mille; ſi terra vel Caſtrum, in quingentis; ſi Villa, in trecentis Cameræ condemnetur. Scientes autem & non reuelantes, pœna iuris communis puniantur.

De crimine læſæ Maieſtatis. Cap. 43. Gloſſ.

Inter publica iudicia eſt lex Iulia Maieſtatis; quæ in eos, qui contra Imperatorem, vel rempublicã aliquid moliti ſunt, ſuum vigorem extendit. §. publica. inſtit. de pub. iudic. & crimen læſæ maieſtatis definitur hic per ſtatuentes; non diſſimilem definitionem tradit tex. in l. 1. & 2. ff. ad l. Iuliam maieſtatis, & in l. 3. §. 1. ff. eod. & l. Iulia maieſtatis, & hoc ſtatuto tenetur, qui ſeditionem; aut tumultum mouerit. l. 1. §. fin. ff. eod. & l. 2. C. de ſeditioſis. qui plebem, vel ruſticanos in patrocinium ſuſceperit. l. 1. vbi gloſſ. & Doct. C. de ſeditioſis. l. 5. C. ad l. Iul. maieſt. vbi plures numerantur cauſæ quibus quis l. Iul. maieſt. illaqueatur. Item tenetur ille cuius opera factum ſit, qua quis contra rempublicam arma ferat; vel faciat. l. 1. l. cuiuſq; 4. ff. ad l. Iul. maieſt. & qui iniuſſu Principis bellum geſſerit, delectuum habuerit, exercitumuè comparauerit; vel ſucceſſori in Principatu exercitum non tradiderit. l. 3. §. eadem. ff. eod. l. 1. C. vt armorum vſus, & ille cuius opera factum ſit, vt magiſtratus, vel qui Imperium, ac poteſtatem habet occidatur. d. l. 1. & d. l. quiſquis. 5. ff. & C. eod. Item ſi hoſtes fecerit reipub. vel ex amicis hoſtes, vel hoſtes concitauerit, hoſtibus nuncium, vel literas miſerit, ſignum aliquod dederit, hoſtes, armis, telis, equis, pecunia, vel aliter adiuuauit. l. cuiuſq; 4. l. 3. l. 1. ff. ad l. Iul. maieſt. l. 1. & 2. C. quæ res export. non debeant. l. cotem. 11. C. de public. l. 1. C. de litor. & itiner. cuſto. Tenetur etiam l. Iulia maieſtatis ille qui Barbaros artem nauium cõficiendarum docuit. l. vlt. C. de pœnis. & ille qui Prouinciam, vel Ciuitatem hoſtibus prodidit. l. maieſtatis. 10. ff. ad l. Iul. maieſt. & qui in bello fugit, aut Ca-

ſtra

ſtra hoſti conceſſit, ſiue Ciuem hoſti tradidit lege 3. in princ. & §. ff. eodem, & qui hoſtem fugientem ſuſcepit, vel diſſimulauit, aut ad hoſtes aufugit, l. 2. ff. eodem. lege Metrodorum. 40. ff. de pœnis, & exercitum deſeruit. d. lege 2. & l. 3. ff. ad leg. Iul. Maieſtat. & ille etiam cuius dolo malo factum ſit quominus hoſtes ſuperentur lege 4. ff. eodem, Capicc. deciſione 130. Gigaſ. de Crimine leſæ Maieſtatis, Cephalus conſil. 75. libro 1. & tales legibus, & hoc ſtatuto morte plectuntur, §. publica. inſtit. de public. iudic. leg. 3. ff. ad leg. Iul. Maieſt. lege 5. C. eodem. communi iure damnatur etiam eorum memoria, dicto §. publica inſtit. de pub. iudic. l. poſt Diui. 7. C. ad l. Iul. Maieſt. & publicantur bona. leg. quiſquis, C. eod. leg. meminiſſe 6. & dicta lege 7. C. eodem. Sed ſi Ciuitas, vel vniuerſitas crimen rebellionis committat, communi iure priuatur priuilegijs, & bonis, & eius memoria damnata funditus euerti, & ſolo æquari poteſt, lege vſusfructus, ff. quibus modis vſusfr. vbi exemplum de Carthagine, Innocen. in capitulo ex iniuncto numero ſecundo de oper. nou. nunc. Bart. in lege aut facta, §. nonnunquam. num. 6. ff. de pœnis. Bald. de pace, Conſtan. in verbo, damna numero ſecundo, & in verbo, Imperialis, numero 8. & in conſ. 367. numero 6. lib. & in auth. habita numero 7. C. ne filius pro patre. latè Afflict. in capitulo 1. numero 13. de Capit. Conrad. gloſſ. in §. 1. in verbo, rebellando, in fine. qui ſint rebelles; & veteres in euertendis vrbibus inducere ſolebant Aratrum, teſte Horat. lib. 1. Carmi. Ode 16.

imprimeretq; muris
Hoſtile aratrum exercitus inſolens.

Et quod amittat omnia priuilegia Ciuitas rebellis dicit Bald. in Margar. ad Innocen. in verbo, Ciuitas, l. cognitionum, §. conſumitur, ff. de var. & extraor. cognit. Bart. in lege fin. numero 24. ff. de Colleg. illic. gloſſ. in cap. priuilegium. de regulis iuris in 6. Innocen. in cap. cum ex iniuncto numero 2. de nou. oper. nunc. Bello. conſil. 1. numero 8. Curtius ſen. in conſil. 26. numero 4. latè Gail. obſeruat. 61. per totam lib. 2. Et delictum rebellionis non eſt difficilis probationis cum ſit publicum, & celari non poſſit text. in cap. manifeſta, & in cap. de manifeſta 2. quæſt. 1. & in cap. euidentia de accuſat. Maſcardus concluſ. 1237. num. 16. libro 3. de probat. Nam cum ſit delictum continuum ad quod totus populus tanquam bellua multorum capitum furiosè concurrit quando exoritur. Virg. lib. 1. Aeneidos

Seditio, ſæuitq; animis ignobile vulgus.
Iamq; faces, & ſaxa volant, furor arma miniſtrat.

Satis enim facto ipſo Vniuerſitatis voluntas declaratur, quia hominis voluntas magis factis, quam verbis oſtenditur. cap. dilectè filij, de appellat. l. reprehendenda, C. de inſtit. & ſubſtit. Boer. de ſeditio. in 7. præſuppoſito. num. 9. & ſequen. Quod tamen intelligendum exiſtimo in rebellione Ciuitatis, Terræ, Caſtri, & Vniuerſitatis; non autem alicuius priuati hominis, quoniam adhoc, vt quis probetur rebellis neceſſariò requiritur ſententia ſuper rebellione præcedentibus probationibus. Caſtren. in conſil. 212. in fine lib. 2. Soccin. conſ. 22. num. 6. lib. 1. Capicc. deciſ. 162. num. 15. Pariſ. conſ. 1. num. 23. lib. 1. cum alijs allegatis per Maſcardum in d. concluſ. 1257. in princ. vbi concluſionem limitat atque declarat. Sed probato aliquem eſſe rebellem de eo ſumpto ſupplicio, ac memoria eius damnata ædificia eius ſolo æquantur, & inſignia gentis, & familiæ tolluntur, & deijciuntur per text. in lege eorum, & ibi Bart. numero primo, ff. de pœnis & in §. receptatoribus, de pace tenen. & iuramen. firma. Roman. in ſing. 480. eorum arma. & in ſingul. 673. An arma. Tiraquel. de Nobilit. capit. 6. num. 15. & capit. 27. num. 16. Iaſ. in §. pœnales. numero 14. inſtit. de act. & in l. ſi is id quod, ff. de iuriſdict. omn. iudic. Sic Sylla ambitus condemnatus imagines amiſerat teſte Cicer. in orat. pro Sylla. dum inquit ſi iudicio veſtro erit liberatus, domus erit exornata, aperientur maiorum imagines, ipſè ornatum, & veſtitum recuperabit; omnia Iudices hæc amiſſa ſunt, omnia generis, honoris, nominis inſignia atque ornamenta, vnius iudicij calamitate ceciderunt.

Si fuerit Ciuitas in ducatis auri mille. *Bart. in l. aut facta, §. nonnunquam ff. de pœnis magnis indictionibus, & varijs tributorum generibus dicit eſſe grauandas Ciuitates rebelles. Natta in conſil. 158. numero 10. lib. 1. hoc ſtatutum ad imitationem iuris communis grauat in ſcutis mille auri; & tali caſu collecta non per capita, ſed per æs & libram, hoc eſt pro virib. patrimonij eſt imponenda. gl. in l. 1. §. fin. in verbo, proconſul, in fine. ff. quod cuiuſq; vniuerſitatis nomine Bart. in l. ſi ſe nō obtinuit 4. §. act. n. 2. ff. de re iudic. vbi Alex. n. 12. Natta in d. conſ. 158. Gomeſ. var. reſolut. lib. 3. c. 1. n. 53.*

Et quidem optima ratione, quia ob multitudinem delinquentium receditur à regulis iuris cōmunis, & ob multorum ſtragem vitandam ſeueritati detrahitur. cap. ipſa pietas §. verum cap. Guiliſarius, & cap. non poteſt. 23. quaeſt. 4. cap. fin. de tranſact. capit. latrone, de Cleric. excom. capit. dilectus. de ſimonia l. penult. ff. ad l. Cornel. de ſicar. Clarus in §. fin. quaeſtio. 60. num. 30. & de Romanorum decreto, militari multitudine peccāte, Cicer. in orat. pro A. Cluentio. Statuerunt, inquit, maiores noſtri, vt ſi à multis eſſet flagitium rei militaris admiſſum, ſortione in quoſdam animaduerteretur; vt metus videlicet ad omnes; pœna autem ad paucos perueniret, & Plutar. in vita Craſſi hunc morem Romanorum peruetuſtum eſſe ſcribit, qui minorem damno ignominium continet; plurimumque aſpicientibus horrorem inijcit. Idem notat in Scipione Affricano, quod ipſo egrotante cum eſſet orta inter milites magna ſeditio, rem ipſam Scipio ad Conſilium retulit; cuius maior pars in eos, à quibus initium tumultus ortus erat animaduertendum, & reliquis ignoſcendum cenſuit, ſic enim fieri poſſe, vt pœna ad paucos, exemplum ad multos perueniret, facit text. in l. 1. C. ad l. Iul. repetund. in lege aut facta, §. fin. ff. de pœnis, in lege 1. C. de precibus Imper. offer. in capit. 1. §. ſed nos. Qui ſint rebelles. Tiraquell. de pœnis temper. cauſa. 47. Alexand. ab Alexand. Gentalium dierum. lib. 2. cap. 10.

De falſa moneta. Cap. XLIV.

SI quis falſam Monetam non ſolum auream, argenteam; ſed etiam æream, vel etiam ex quacumque alia materia, ex qua Monetæ expendibiles fieri conſueuerint, ſiue ſit materia ſimplex, ſiue mixta percuſſerit, cuſerit, ſignauerit, vel impreſſerit, aut fuderit, aut quocumque modo fabricauerit, & quocumque ſtigmate vel ſigno non ſolum Pontificis, ſiue Imperatoris, ſed etiam Regum, Ducum, & Ciuitatum ius cudendi Monetam habentium, falſificauerit; vltimi ſupplicij pęna puniatur: & diligentiſſimè non ſolum contra prædictos, ſed etiam contra mandantes, & fabricari facientes, necnon contra permittentes, & ſcientes, receptantes, & contra quoſcumque conſcios, qui lucri participes fuerint, inquiri volumus & mandamus; & ſi fuerint Domini alicuius Terræ, Caſtri, vel Villæ, ipſi Domini, ſi in poteſtate haberi poſſint, capitaliter ad mortem puniantur: ſi haberi non poterunt, diffidentur ad capitalem pęnam, & publicentur bona omnia: & contra ſubditos, & vaſſallos, & contra Cōmunitates, & Vniuerſitates eorum ad diffidationes, & repreſalias procedatur; & quandocumque capi poſſint, ad executionem dictæ capitalis pœnæ procedatur. Communitates verò etiam ipſæ, ſi ſciuerint, & non prohibuerint, vel ſi prohibendi facultatem non habeant, ſi quamprimum potuerint, non denunciauerint Principi, vel alijs Superioribus, incidant in pœnam mille ducatorum, & ad dictam pœnam diffidentur, & ad repreſalias contra omnes municipes, & eorum bona deueniatur. Contra alias verò priuatas perſonas ſcientes, qui lucri participes non fuerint, neque conſilium, auxilium, vel fauorem, ante vel poſt factum dederint, arbitraria ſit pęna, quam Senator, & Iudices arbitrari poſſint, ad pęnam ſanguinis, mutilationis membrorum, fuſtigationis, carcerum, tormentorum, exilij, perſonarum qualitate & conditione conſideratis. In omnibus autem dictis caſibus, ex ſola infamia, per tres ſaltem veridicos, & fide dignos teſtes probata, cum aliquali indicio, Senator inquirere teneatur; & ſi accuſator, vel denunciator, palàm, vel ſecretè, nominatis teſtibus interuenerit, quartam partem pœnæ, ſi pecuniaria ſit, lucretur. Si verò capitalis, vel corporis afflictiua, conſtituatur ſibi præmium arbitrio Senatoris, & Conſeruatorum Cameræ Vrbis. Quam partem pœnæ, ſiue præmium, de manibus Camerarij, cum ſolita ſchedula Senatoris, & Conſeruatorum, & non aliter, recipiat.

De falſa moneta. Cap. 44.

Gloſſa.

Nummi ex inſtituto facti ſunt, vt pro indigentia ſint; non enim natura conſtant; ſed lege, & vt menſura res ipſas metiendo ad æqualitatem redigunt; omnium aliarum rerum menſura ideo commodè dici poſſunt, eo quod omnia redigant ad æqualitatem teſte Ariſtot. libro quinto Moralium de retaliatione, nummo, & indigentia capitulo quinto. Quod profecto fieri non poterit ſi adulterati fuerint, & ideo opus fuit contra adulterantes; vel cudentes falſam monetam lege vltrice obuiam ire; vt factum videmus in l. quicumque 8. et in l. 9.

ff. ad

ff. ad l.Cor.de falſis & in l.1. & 2. C. de falſa moneta vbi varijs plectuntur pœnis & in d.l. 1. & 2. C. de falſa moneta illico omni dilatione ſubmota, flammarum accenſionibus mancipentur, ac appellandi licentia priuato denegetur. Didac.de veter.numiſ.coll.cap.fin. Viuius com mun.opin. in ver. monetam falſam, Clarus in §. falſum. ver. dixi etiam. locus vbi hæc ſunt perpetrata publicatur cum quadam diſtinctione incuriæ negligentiæ; vel neſcientiæ d.l. 1. §. domus, vbi diſponitur quid in vidua, quid in impubere, quid in Tutore agendum ſit, & reſcriptum de cudenda moneta impetratum non ſolum non valet; ſed etiam impetrans eſt puniendus, l.ſi quis 3. C. de falſa moneta. Sed qui incepit, & non perfecit iuſtè pœnitentiæ ſuffragio eſt abſoluendus, l.qui falſam 19. ff. ad l.Corn. de falſis. Et illi qui in publica moneta operantur, ſi extrinſecus ſibi pecuniam ſignauerint tenentur peculatus actione lege Sacrilegij. 6. §. qui cum ff. ad l.Iul.pecul.

De vendentibus, aut erogantibus falſas Monetas; & de tondentibus, & minuentibus Monetam. Cap. XLV.

SCienter vendentes Monetas falſas, ſeu reprobas, & ſcienter ementes, mercandi ſeu lucrandi cauſa; ſi ſummam vigintiquinque ducatorum exceſſerint, capitaliter, vt ſupra puniantur; & ſi minor ſit ſumma, amputetur eis manus dextera, dummodo vltra quam ſemel talia non perpetrauerint. Verum ſi bis, vel vltra, vendere vel emere ſcienter falſas, vel reprobas Monetas, quis compertus fuerit, capitaliter ad mortem, vt ſupra puniatur. Et idem in omnibus & per omnia ſeruetur, contra inciſores aut imminutores Monetarum etiam Argentearum, videlicet, ſi ſemel, vſque ad ſummam vigintiquinque ducatorum inciderint, capitaliter ad mortem; ſi verò infra eandem ſummam xxv. dummodo vltra ſummam decem ducatorum, pœna manus; ſi verò pluries id commiſerint, etiam pœna mortis plectantur. Expendentes verò aut cambiantes ſcienter falſam Monetam, ſi non ſint de complicibus fabricantium, de quibus dictum eſt capite præcedenti, pœnam ducatorum auri vigintiquinque vice qualibet incurrant: Sed & contra hos omnes inquiratur, & accuſatores quartam partem etiam lucrentur, vt ſupra.

De vendentibus, aut erogantibus falſas Monetas; & de tondentibus, & minuentibus Monetam. Cap. 45.

Gloſſa.

Falſum quatuor modis committis ſcripto, dicto, facto, & vſu dixit Azzo. in ſumma, C. ad l. Cornel. de falſis, quod antea innuit Ariſtot. lib. 5. Metaph. cap. 29. De falſo in ſcriptis eſt text. in leg. 1. §. qui rationibus, & l. 2. ff. ad leg.Cornel. de falſis l.lege Cornelia 9. §.pœna ff. eod. l.Paulus 16. §.Paulus ff.eod. l.quid ſit 23. l. eum qui 14. C.eod.cum ſimilibus. De dicto eſt text. in d.l.1. §.ſed, & ſi quis & §. pœna legis; & d.l. lege Cornelia. §. pœna ff. ad l.Cornel. de falſis. l.qui falſa 16. ff. de teſtibus. De facto, vt in eo qui falſam monetam cudit eſt text.in l.1. & in l.qui falſam ff. ad l. Cornel.de falſis. cum alijs allegatis ſupra in præcedenti capite 44. & vt in eo qui falſo menſuratur l.quicumque & l.penult. ff. eod. vel pondera; aut menſuras falſauit d.l. penult. & l. annonam 6. §. fin. ff.de extraordin. crimin.l.in Dardanarios, ff.de pœnis. De vſu, vt in eo qui falſis vtitur probationibus, eſt text. in l.ſi falſos, C. de falſis. l.diuus 13. ff.ad l.Cor.de falſis, ſeu falſis conſtitutionibus, & reſcriptis l.fin. ff. ad l. Cor. de falſis l.maiorem 4. C. eod. l. 1. ff. de concuſſionibus l. qui nomine, ff. ad l. Cor. de falſis. Quatenus attinet ad rem noſtram circa monetam quatuor Crimina ſolent occurrere, aut enim falſa moneta cuditur, aut tingitur, aut erogatur & expenditur; aut tonditur ſeu minuitur. Quibus Criminibus ſicuti à iure particulares pœnæ aſcriptæ leguntur, vt patet in iuribus allegatis ſupra in præcedenti capit. 44. & per Menoch. de Arbitr. caſu 316. per totum lib. 2. ita & pariter per præſentia ſtatuta cudentibus falſam monetam, vendentibus aut erogantibus; tondentibus, & minuentibus particulares pœnas aſcriptas eſſe legimus.

Monetam falſam cudens qua pœna puniatur dicit ſtatutum cap. 44. Quod procedit etſi bonam monetam quis cudat, quia dicitur falſa quæ ſine Principis auctoritate cuditur. glo. in l.2. in verbo, obnoxia, C. de falſa moneta l.ſacrilegij, ff. ad l. Iul.pecul. Alex.in l.ſingularia, num.26. ff.ſi cert. petat. Franciſ. Marc. deciſio.261. num. 4. par. 2. Monetam falſam expendens qua pœna puniatur dicit hoc ſtatutum, & de iure puniri cum diſtinctione tradit Menoch. d.caſu 316. num.51. & ſequen.

Monetam tondens, & minuens qua pęna puniatur tradit hoc ſtatutum & de iure puniri in pęnam capitis dixit text. cum quadam diſtinctione ſtatus in l. quicumque ff. ad l.Cor. de falſis, vbi Bart. Cyn. in l.2. C. de falſa moneta, Sed non procedere in eo qui totondit, & diminuit monetam illam, quæ iuſtum pondus excedebat, ſi ita tondendo illam ad iuſtum pondus redegit dixit Marſil. in l. qui falſam. num. 100. de falſis, Alciat. in conſ. 461. quia non eſt diminuere, quando remanet iuſtum pondus, vt inquit Alciat. ex capit. quanto. de iureiuran. de materia Bald. in conſ. 494. Sciendum eſt quod moneta lib. 1. & de falſarÿs, & eorum pœnis in inferno ſecundum Theologos dicit Dantes in inferno Cantilena trigeſima per totam, & in ſpecie de monetariÿs Cantilena vigeſimanona ita cecinit

Si vedrai, ch'i ſon l'ombra di Capocchio,
Che falſai li metalli con alchimia,
E ten' dee ricordar, ſe ben' t'adocchio,
Com' i fui di natura buona Scimia.

Et Cantilena 30. ibi.

Iui è Romena là dou' io falſai
La lega ſugellata del Batiſta
Perch'io il corpo ſuſo arſo laſciai.

De teſtibus falſum deponentibus.
Cap. XLVI.

TEſtis qui in cauſa Ciuili falſum Teſtimonium tulerit, fuſtigetur per Vrbem, & in exilium per triennium mittatur: qui autem ipſum ſcienter produxerit, litem & cauſam amittat, & pœnam aureorum centum, Cameræ Vrbis applicandam, ſi Plebeius ſit, incurrat; & per Vrbem fuſtigetur: ſi verò Nobilis ſit, pœna pecuniaria duplicetur, & in exilium per ſeptennium mittatur: ſi Baro, aut de Magnatibus, ſiue illorum Baſtardus, eadem pœna pecuniaria quadruplicetur, & in exilium per decennium mittatur, & nihilominus iam teſtis, quàm producens, parti ad expenſas teneatur.

De teſtibus falſum deponentibus.
Cap. 46. Gloſſ.

Teſtimonium, teſte Ariſtot. in cap. 15. Rhethor. ad Aleſſandrum, eſt rei cognitæ voluntaria confeſſio. & paulò inferius dicit quomodo teſtibus ſit contradicendum; qui verò rem ſibi incognitam deponit falſus eſt teſtis; Nam exod. capit. 23. legimus Teſtem quæ nouit teſtificari debere, non quæ non nouit alias de falſo tenetur etiam hoc ſtatuto, & ſtatuto deficiente tenetur pœna l. Corneliæ de falſis l. 1. ff. ad l. Cornel. de falſis l. lege Cornelia 8. §. pœna legis. eodem lege qui falſa. 16. ff. de teſtibus, & procedit non ſolum, ſi quis falſum teſtimonium dixerit, ſed & etiam ſi dicendum curauerit, vel ob dicendum, vel non dicendum pecuniam acceperit d. l. 1. in princ. & §. 1. ff. ad l. Cornel. de falſis & l. 2. in fine. ff. de concuſſio. Vel ſi quis vt puta Notarius dicta teſtium non rectè ſcripſerit; vel Teſtationes corruperit, d. l. 1. & l. 8. §. pœna legis. ff. ad l. Cornel. de falſ. Caputaquen. in deciſ. 196. & 197. par. 3. Vel probationes alterius occultauerit l. Paulus, §. 1. ff. de falſis l. eum qui C. eod. Bald. Alexand. & Soccin. in l. qui accuſare, C. de eden. Mar. in rubric. C. de probat. numero 80. Boer. deciſ. 292. num. 5. Felyn. in capit. accepimus. colum. vlt. de fide Inſtrumen. declara vt per Menoch. de Arbitrar. caſu 311. per totum.

Sed dubitatur an ob teſtimonium de veritate perhibendum poſſit teſtis aliquid accipere, & non poſſe notant Doctor. in capitulo qualiter. il primo. de accuſatio. Diuus Thomas in ſecunda 2. quæſtio. 70. artic. 1. capitulo nolite timere. vndecima quæſtione 3. capitulo intimauit. de teſtibus. capitulo non ſanè. 14. quæſtione 5. Didac. in capitulo peccatum. 2. par. §. 3. numero 2. de regulis iuris in 6. Sed ſi aliquid accipiat qua pęna puniatur, tradũt allegati per Didac. in capitulo quem pactum, par. 1. §. 7. numero 5. de pact. in 6. Mar. ſingul. 353. & alÿ quos recenſet Menoch. de Arbitrar. caſu 310. per totum. Sed ſumptus teſtibus à producente ſunt præſtandi mandato Iudicis, lege quoniam 10. C. de teſtibus, l. eos. 6. §. ſi quis, C. de appellat. Menoch. vbi ſupra, numero decimo, & ſequen.

De teſtibus contraria deponentibus.
Cap. XLVII.

IN quacumque cauſa ciuili, vel criminali, Teſtes iudicialiter, vel coram arbitris, vel arbitratoribus, citata tamen parte, examinati, contraria in facto deponere reperiantur, ſi ad concordiam eorum dicta reduci non poſſint, ante prolationem ſententiæ, facto capiantur,

piantur, & carcerentur, vel denuntientur per arbitros, ſeu arbitratores Senatori: qui, viſis & conſideratis atteſtationibus, contrarietate reperta, eo ipſo ad capturam procedat, & vt ſibi videbitur, per quæſtiones, & tormenta, veritatem eliciat. Incipiat autem, tam quo ad capturam, quàm quo ad tormenta, ab ijs qui magis ſuſpecti videbuntur, perſonarum qualitate, & alijs circumſtantijs conſideratis, & illis demum fides adhibeatur, qui habita quæſtione, in ſuo dicto perſeuerauerint: Iudex autem, vel arbiter, ſiue arbitrator, qui in denunciando negligens fuerit, in pœnam vigintiquinque ducatorum incidat. Poſſit etiā, & debeat Senator ad cuiuſcumque querelam, ſeu denunciationem, de ijs inquirere, & inquiri facere, in quibus, ſi negligens fuerit, eandem pœnam vigintiquinque ducatorum incurrat, de ſuo ſalario retinendam.

De teſtibus contraria deponentibus. Cap. 47. Gloſſ.

Communi iure contraria inter ſe teſtimonia deponentes teſtes tenentur l. Cornelia de falſis l. eos qui 27. ff. ad l. Cornel. de falſis l. qui falſa 16. ff. de teſtibus; Niſi errore non dolo malo contraria dixerint. §. ſi dedita opera collat. 90. Auth. de teſtibus. Quod idem erit ſi teſtis vnum dixerit in iudicio, & aliud extra, Bart. in l. eos num. 8. ff. ad l. Cor. de falſ. Tindarus de teſtibus, cap. 11. Aſflict. in conſtit. lib. 3. tit. de periurijs num. 14. Sed hanc Bart. opinionem reprobant Bald. in capit. 1. §. ſi enim colum. 2. Quid ſit inueſtit. Alberic. de ſtatut. ſecun. par. quaſtio. 147. Alexand. conſil. 74. num. 6. lib. 1. Felyn. in capit. cum in tua. de teſtibus, Didac. in dicto capitulo quamuis, 1. par. §. 7. num. 5. de pac. in 6. ad rem Bald. in conſil. 106. libro 1. Bologne. conſil. 30. Viuius opin. 351. Gand. in rubr. de falſarijs. num. 21. Marſ. in d. l. eo. dicit leniter eſſe tales teſtes puniendi, vt mendaces. de hac re latè Gabriel libro 7. de Maleſic. concluſ. 31. & ſequen.

Sed in quantum fieri poteſt ſunt ad concordiam eorum dicta in Iudicio reducenda ad eius tandam falſitatem inter ipſos; Clarus in §. falſum num. 36. & ibi Baiardus ſub numero 307. Petra de fideicommiſ. quaſt. 12. numero 901. & ſequent. Decian. in conſil. 40. lib. 2. & conſil. 93. numero 44. & ad faciendum, vt aliquid probent; & quibus magis ſit credendum latè tradit Gabr. lib. 1. de teſtibus. concluſ. 3. per totam. Verum ex Diuino affirmatiuo præcepto 181. Deuteronom. 13. & 19. Diligentiſſimè ſunt explorandi teſtes; quod vtique Ciuili iure ſancitum eſſe legimus in lege Teſtium fides 3. ff. de teſtibus, in lege eos teſtes. 4. C. eodem lege in teſtibus 2. ff. eodem §. corroborantes, cap. 90. Auth. de teſtibus, & hoc noſtro ſtatuto de eodem ſtatuto moniti ſumus.

De fabricantibus, & fabricare facientibus falſa Inſtrumenta, & priuatas Scripturas. Cap. XLVIII.

NOtarius qui fecerit falſum Inſtrumentum, & qui fieri fecerit, & ipſorum quilibet inſolidum puniatur in ducatis auri ducentis, & vlterius Notario amputetur manus dextera, & fieri faciens ſi Plebeius ſit, fuſtigatus per Vrbem ad Triremes per trienniū mittatur. Si verò Nobilis aut de genere nobilium, in ducatis auri quadringentis condemnetur: & per quinquennium relegetur, & quilibet ex prædictis, qui ex hoc fuerit in Iudicio condemnatus parti læſę damnum reſarciat. Quos ducentos & quadringentos ducatos ſi Plebeius aut Nobilis prædicti infra decem dies à die latæ ſententiæ, vel poſtquam in fortiam Curiæ deuenerint, non ſoluant, amputetur eis manus dextera. Notarius verò prædictus poſtquam de falſo diffidatus aut cōdemnatus fuerit, non poſſit amplius in perpetuum Tabellionatus officium exercere; & Inſtrumentis poſt diffidationem ſeu condemnationē per eum factis & rogatis, nulla fides adhibeatur: Et qui ſcienter produxerit falſum Inſtrumentum, aut eo vſus fuerit, ſi Plebeius fuerit, in ducatis auri ducentis; ſi Nobilis, aut de genere nobilium, in quadringentis, ſi Baro in mille ſimilibus ducatis condemnentur. Quicumque verò priuatas falſas ſcripturas fabricauerit, aut fieri mandauerit, ſi Plebeius pœnam ducentorum ducatorum auri incurrat, & poſtquam in loco infamiæ in ſcalis Capitolij per totam audientiam ſteterit: per triennium in exilium mittatur; ſi Nobilis quadringentos ducatos auri ſoluat, & per triennium relegetur. Quàm pecuniariam pœnam ſi tam Plebeius quàm Nobilis infra decem dies, vt ſupra ſoluere ceſſauerint, amputetur eis manus dextera; & nihilominus in exilium Plebeius mittatur; & Nobilis relegetur, vt ſupra. Quicumque verò ſcienter falſam priuatam ſcripturam in iudicio

De receptatoribus delinquentium. Cap. XXXVII.

IVxta Sacras Conſtitutiones fœlicis recordationis Innocentij Octaui, & aliorum ſummorum Romanorum Pontificum, contra receptatores, & minas inferentes, vſui receptas; Statuimus, vt ſi quis, etiam non brigoſus, diffidatos de crimine vel condemnatos, ſiue de enormibus delictis infamatos, vel alios quoſcunque mandatorum à Magiſtratibus factorum, contemptores, vel inobedientes, & contumaces, ſeu mandatis de aſſecurando, parere recuſantes, aut ceſſantes, ſcienter receptauerit; pœnam trecentorum ducatorum, vel aliàs iuxta formam dictatum Conſtitutionum patiatur. Præſumatur autem ſcientia, ſi diffidati, vel per ſententiam condemnati appareant: Et ſi Ciuitas, vel Cõmunitas, vel ipſarum domini immediatè, vel Vicarij ſint, apud quos illicita prædictorum fieret receptatio; contra dominos & officiales, & ipſas Vniuerſitates ex officio inquiratur, & diffidentur, aut condemnentur ad pœnam quingentorum ducatorum, vel alias iuxta formam earundem Conſtitutionum, & ad effectualem executionem, per pignorum captiones, perſonarumq; & animalium arreſtationes, & per generales repreſalias, procedatur, & non reaffidentur, nec à repreſalijs deſiſtatur, donec fuerit integra pęna ſoluta, & à tali receptatione deſtitiſſe, per legitimas probationes docuerint. Sed & ſi de diffidatione, vel condemnatione eorum, qui ſic fuerint receptati, non appareat; poſtquam per litteras Senatoris ipſi Barones & officiales ipſarum Communitatum, & Vniuerſitatum moniti, aut aliter legitimè certiores facti fuerint, vt ab huiuſmodi receptatione abſtineant, vel deſiſtant, eandem pęnam niſi paruerint, incurrant. Senator autem, & Iudices, quomodocumque ad aures, & notitiam eorum peruenerit, quo in loco tales perſonæ receptentur, ſtatim monere debeant receptantes, vt eos capiant, vel expellant; alioquin contra eos procedant, & exequantur, vt ſupra eſt dictum; & ſi negligens in his fuerit Senator, vigintiquinque aureorum pœnam in ſyndicatu patiatur; & Camerarius Cameræ Vrbis ad omnem requiſitionem Senatoris teneatur ſoluere mercedem Nunciorum, aut Curſorum ad prædicta deputandorum: & ad id, officio eiuſdem, ſi opus fuerit, compellatur: ſaluis nihilominus remanentibus alijs pœnis contra prædictos receptatores, per eaſdem Conſtitutiones Apoſtolicas inflictis.

De receptatotibus delinquentium. Cap. 37. Gloſſ.

Peſſimum genus eſt receptorum, ſine quibus latere nemo diu poteſt, vnde præcipitur, vt perinde puniantur. atq; latrones, ita diſponit tex. in l. 1. ff. de receptoribus. l. congruit. ff. de offic. præſid. l. 1. C. de ÿs; qui latrones vel alios occult. & l. 2. C. eod. l. oues. §. fin. ff. de Abige. Niſi illi qui receperint, & occultauerint affines, vel cognati ſint illorum; quos receptarunt, nam iſti neq; abſoluendi, neq; ſeuerè admodum ſunt communi iure puniendi. l. 2. §. eos apud quos. ff. de receptatoribus. Crauetta in conſ. 309. Maſcard. concluſ. 1258. nu. 7. citat alios. De iſtis adeſt præſens ſtatutum, & adſunt aliæ plures ſeueriſſimè ſummorum Pontificum Conſtitutiones, quibus tales receptatores non ſolum extranei; ſed etiam affines, & coniuncti ſeueriſſimè puniuntur; vt pænæ iuris communis videantur ſatis leues. Cynus Bald. & Salycet. in l. 1. & 2. C. de ÿs qui latrones occultauerunt inferunt ad varias quæſtiones de materia.

Scienter receptauerint. *Cautè loquitur ſtatutum de ſcienter receptante, quia nemo ignorans peccat. l. qui iniuriæ. ff. de furtis: Nam receptatio dolum malum requirit. l. quicumq; C. de ſeruis fugit. & eſt de natura boni. Bald. in l. d. quocumq; n. 1. quia natura cognationem quandam inter homines conſtituit; quæ vnum ad alterius auxilium inducit. l. vt vim. ff. de iuſtit. & iure. l. ſeruus. in fine. ff. de ſeruis expor. vbi gloſ. ceſſante ergo dolo ceſſat delictum; quod ſine dolo non committitur, quia non omnis qui recipit ſtatim delinquit ſed qui dolo malo ſcienter non per ignorantiam recipit. c. fœlicis. ibi ſcienter. de pœnis in 6. l. 3. §. non tantum. ff. de incend. rui. &c. l. Metrodorum. ff. de pœnis. l. in furti. §. rectè. ff. de fur. l. generaliter. C. de tabul. lib. 10. l. fin. in fine. ff. de oper. publ. l. genero. ff. de ÿs qui notan. infam. & in dubio ignorantia præſumitur, quia cum illa qualitas ſcientiæ non inſit à natura ideo non præſumitur niſi probetur. l. in bello §. facta ff. de capt. & poſtlim. reuer. Iaſ. in l. fin. §. ſed quia notab. 4. C. commun. de legat. Pedem. deciſ. 73. nu. 5. & deciſ. 71. cap. præſumitur. de regulis iuris in 6. Maſcard. concluſ. 1258. numero 3. & 4. lib. 3. de probat. & ignorantia regulariter à delicto, & pœna excuſat. l. ſi quis ignorans.*

rans.ff. locat. gloſ. in l.1. in verbo, latrones, ff. de receptat. vbi Bart. & in §. pari. nu.2. & in l. fin. nu.2.ff. ſi quis teſta. liber eſſe & in l. omnes. nu. 1. C. de Agric. & cenſ. lib.11. Bald. in c. à nobis. nu.1. de except. per tex. in l. ſcimus. C. de pęnis. Hyppol. in l. qui ignorans. nu.9. & ſequen. ff. ad l. Corn. de ſicar. & in l. qui falſam. nu.65. ff. eod. Nellus de Bann. in 3. par.2. temporis. q.20.n.12. Gigas de crimin. læſæ maieſt. libro 3. tit. de pluribus & varijs quæſt. q. 10. nu.8. & de materia receptatorum Bannitorum plura tradit Gayl. de pace publ. lib.2. c.10. per totum. Menoch. de arbit. lib. 2. caſu 348. Boſſius de rapinis, Foller. in pract. crim. §. banniatur. nu. 2. Clar. in §. fin. q. 90. numer.9. & ibi Baiard. & alij addentes. Sed extra dubitare contigit an Bannitus mortuus in Banno poſſit ſepelliri in patria in ſepulcro maiorum ſuorum? & quod non dicit Bart. in l. 3. ff. de cada. punien. quia, qui viuus in Ciuitate morari non poterat ad eam mortuus ferri non poteſt. Dubitare denuo contingit An Principes poſſint impedire eorum ſubditos, & colonos, ne ab eorum iuriſdictione, & poteſtate diſcedant; & quatenus diſceſſerunt an poſſit eoſdem à receptatoribus vindicare? & vide Lucam de Penna in l. ſi coloni. C. de agric. & cenſ. lib.11. & in l. ſi quis prædium. C. eod. Doct. in c. 1. de capit. qui cur. vendid. gloſ. in c. 1. § præterea. de probib. feud. alie. per Feder. in verbo, ad alium, Menoch. de recuper. remed.10. alia plura de materia non iniocunda; quæ poſſent occurrere Dominis Baronibus Sedis Apoſtolicæ, ſi vnus alterius vaſſallos ac ſubditos fugitiuos reciperet tradit Gayl. de arreſtis Imperij. c. 8. ſub nu.13. & ſequen. vſq; in finem, vbi adducit Luc. de Pen. in d. l. ſi coloni. & Menoch. vbi ſupra, nu. 48. & ſequen.

Et pro defenſione eius qui imputatus ſit receptaſſe res furatas vide Bald. in conſ.410. lib.2. in conſ. 48. lib.3. in conſ. 382. nu.8. lib. 5. Rimin. in conſ. 80. Roland. in conſ.45. in 1. dubio lib. 1.

De Brigoſis, & qui ſe domi pro Briga includere poſſit, & quos ſecum retinere.

Cap. XXXVIII.

Liceat offenſo, vel iniuſtis minis præcedentibus, ad brigam prouocato, vel aliam iuſtam ſuſpicionis cauſam habenti, pro ſecuritate ſuæ perſonæ, vel ſuorum, qui ſint eiuſdem familiæ, vel ei qui domi ſe includendi, & in briga ſe continendi iuſtam & rationabilem cauſam habuerit, impunè id facere: habita tamen prius licentia à Senatore, & Pacerijs: & ſi fuerit de offenſoribus, iuſtam cauſam habere etiam intelligatur, poſtquam ſoluta pœna delicti, offenſor ipſe Magiſtratibus parere, & obediens eſſe paratus ſit; & de parendo mandatis eorum idoneas cautiones dederit, & aduerſarius inobediens fuerit, & Superiorum mandatis parere recuſauerit, vel diſtulerit, ſeu latitando ſe ſubtraxerit, vt capi non poſſit: Et dummodo vltra eos, qui ſunt de eadem familia, abſq; Senatoris, vel Paceriorum expreſſa licentia (de qua in ſcriptis apparere debeat) aliquos armatos non retineat: ita tamen, quòd ſi licentiam retinendi aliquos armatos obtinuerit, nec diffidatos pro crimine, nec brigoſos, nec aliquos qui minas alicui intulerint, nec inobedientes Magiſtratibus, nec aſſecutare recuſantes eos, qui ſecuritatem ab eis petierint, nec aliquos criminoſos de grauibus delictis infamatos, receptare; nec condemnatos pro ciuili debito, apud ſe ſtare permittat: alioquin eandem pœnam incurrat (ſi pecuniaria ſit pœna) ad quam diffidati, vel condemnati obligantur: & ſi debitum ſit ciuile, ad tantundem obligetur. Sed ſi receptati capitaliter, vel ad pœnam ſanguinis diffidati ſint, receptantes brigoſi in pœnā in proximè præcedenti capite contra receptantes impoſitam, incurrant. Sed nec homicidas, nec raptores, nec falſificantes monetas, nec alios latitantes, & à manibus Curiæ ſe eximere quærentes, etiam ſi non fuerint diffidati vel condemnati, quouis modo audeant receptare: & ſi prædictos, aut alios delinquentes ſcienter receptauerint; ad ducentorum ducatorum auri pęnam obligentur, à qua pœna eximantur, ſi illi qui receptantur, de iuris permiſſione receptari poſſunt, non tamen diffidati, vel condemnati de crimine. Si autem prædicti brigoſi, plures, quàm de dicta licentia permiſſum fuerit, receptauerint armatos, aut apud ſe in domo ſtare permiſerint, incidant in pęnam centum ducatorum, quoties contrafecerint; ſalua ſemper prohibitione, & pœna illicitæ collectæ, de qua ſupra, ſi vltra decem armatos receptauerint, & hoc vltra pœnam in licentia & mandato prohibitionis impoſitam, ſi qua per Magiſtratum appoſita fuerit: nullamque poſt huiuſmodi prohibitionem, ignorantiam prætendere poſſint. Senator verò & Iudices ex eorum officio, teneantur in omnibus dictis caſibus diligenter

inue-

inueſtigare, inquirere, & perquirere, ſeu perquiri facere ſingulis menſibus, in domibus brigoſorum, & ad executionem dictarum pœnarum procedere; aliàs ipſi, qui talia impunè tranſire permiſerint, ad eandem pœnam obligentur.

De Brigoſis, & qui ſe domi pro Briga includere poſſint, & quos ſecum retinere. Cap. 38. Gloſſ.

Huic ſtatuto pertinent dicta ſupra in capit. 25. ver. permittis tamen ius. vſque in finem.

De Brigoſis non permittentibus executores eorum domos perquirere. Cap. XXXIX.

SI aliquis brigoſus, vel inimicitias habens, non permiſerit Magiſtratus, vel officiales, & executores, cum mandatis Iudicum, intrare in eorum domos, & receptacula, etiam perquiri, ſi contra conſtitutiones, armati, & diffidati apud eos exiſtant, in pœnam ducentorum ducatorum auri incurrat. Quam pœnam pecuniariam, ſi ſoluere nequeat, luat in corpus, arbitrio Senatoris, & Iudicum. Quòd ſi maiores Magiſtratus non admiſerit, capitaliter puniatur ad mortem, & contra ſic delinquentes Senator ex officio inquirere teneatur, ſaluis tamen Conſtitutionibus fœlicis recordationis Pij Papæ Quarti, & Sanctiſſimi Domini Noſtri Gregorij Papæ Decimiterrij contra prætenſas franchiſias editis.

De Brigoſis non permittentibus executores eorum domos perquirere. Cap. 39. Gloſſ.

Vide quæ dicta ſunt ſupra in cap. 32. & huc referas. Scias etiam Iudici licere ſuam iuriſdictionem defendere pœnali iudicio. lege 1. ff. ſi quis ius dicen. non obtemp. & ibi Bart. Boniſ. de maleſ. de pœnis cond. ver. ſed nunquid Iudex etiam aduerſus non ſubditum c. dilecto. de ſenten. excom. in 6. l. nullum. C. de teſtibus; etiã cum armis. Caſtren. in d. l. 1. ff. ſi quis ius dicen. non obſ. & tenetur defendere ſuam iuriſdictionem, vt reus, vt actor, & vt Iudex; & vt reus armis, & proceſſibus. Bald. in Margar. ad Innocen. in verbo, Iudex tenetur ſuam iuriſdictionem; & Iudicis poteſtati permiſſa non ſemper ſunt iuris neceſſitati ſubiecta. Rota in nouis. deciſ. 3. aliàs 31. de ſequeſtr. poſſeſ. & fruct. Poteſt etiam capere perſonam. l. cum re ff. ad l. Iul. repet. l. conſentaneum. C. quomodò & quan. Iudex l. plerique ff. de in ius vocan. Bart. in d. l. 1. vbi Caguol. de materia.

De viſitatione Brigoſorum permiſſa. Cap. XL.

VIſitantes Brigoſos, ſi ſint amicitia vel beneuolentia coniuncti, conſanguinei vel affines, vel vicini, quando & quoties (vt fieri ſolent) humanitatis cauſa, & ex charitate hoc faciant, aliqua pœna non puniantur, & præſumantur charitatis cauſa facere, ſi armati cum armis ſibi prohibitis non incedant, vel ſi continuam reſidentiam in illorum domibus non faciant, vel ſi per Magiſtratus non iis fuerint prohibiti; quibus caſibus, ſi ſecus fecerint, incidant in pœnas ſupra contra armatos impoſitas. Deferentes autem arma ad domos eorundem brigoſorum, & propter cauſam brigæ, ſine Senatoris licentia, armati ibi commorantes, in pœna quinquaginta ducatorum ſinguli mulctentur, & contra hos inquirere Senator debeat.

De offendentibus Magiſtratus, Aduocatos, vel Procuratores, aut Executionem impedientibus. Cap. XLI.

OFfendentes Magiſtratus, ius coercitionis habentes, in officio vel propter officium etiam pendente ſyndicatu, capitaliter ad mortem plectantur. Sed ſi iniurioſa, aut contumelioſa verba protulerint, capiantur, & carcerentur, vel torqueantur, vel alijs etiam grauioribus arbitrarijs pœnis, arbitrio Senatoris, & Iudicum, verborum & perſonarum qualitate penſata, puniantur. Idemque obſeruetur contra verberantes, aut iniuriam inferentes Aduocatis, Procuratoribus, & Notarijs ratione officij; & præſumatur offenſio facta ratione officij, niſi contrarium probetur. Reſiſtentes verò Mareſcallis, vel executionem impedientes, ſi cum armis reſtiterint, carcerentur, & in carceribus ad menſem detineantur, & torqueantur, vel alijs pœnis corporis afflictiuis, ſecundum perſonarum, & facti qualitatem, afficiantur, & non liberentur, niſi prius integraliter omne intereſſe parti, & pœnam Fiſco perſoluerint; ſi pecuniarium ſit intereſſe, vel pœna; ſed ſi pœna eſſet capitalis, vel ſanguinis,

ad

Digitized by Google

ad quàm exemptus tenebatur, ſimilem pęnam is qui exemit, patiatur. Si verò ſine armis reſiſtatur, reſiſtens in cauſa ciuili, pęnam quinquaginta aureorum incurrat, & damnum parti reſarciat: in criminalibus verò in pęnam au reorum quingentorum condemnetur. Pro offenſionibus autem in perſonam executorum illatis, duplicentur pęnæ pro delictorum qualitate limitatæ, & prædicta locum habeant etiam contra Communitates, & Barones executionem fieri impedientes, aut executores expellentes: & ſi Communitas cum armis, pęnam quingentorum aureorum; ſi ſine armis, pęnam aureorum trecentorum incurrat, & dãnum vt ſupra reſarciat. De expulſione verò credatur Executori vel Mandatario cum vno teſte idoneo, medio iuramento deponenti. Et præmiſſa intelligantur ſaluis prædictis Conſtitutionibus eorundem Pij Papæ Quarti, & Sanctiſs. Domini Noſtri Domini Gregorij Papæ XIII. quæ in ſuis caſibus ſeruandæ ſunt.

De offendentibus Magiſtratus, Aduocatos, vel Procuratores, aut executionem impedientibus. Cap. 41. Gloſ.

Exod. c. 22. Præcipitur ne maledicatur Iudici, nec cęteris, vt multo minus ſit offendendus, Nam offendentes magiſtratus ius correctionis habentes capitaliter ad mortem etiam communi iure plectuntur, Bald. in c. 1. §. iniuria. in princ. de pace iuram. firman. Io. de Ann. in c. inquiſitionis. in fine de accuſat. Fely. in c. ex literis. ver. 1. declaratio. nu. 25. vbi etiam Dec. de conſtit. Pariſ. de ſyndic. in verbo pęna. ver. an ſit. Iaſ. in l. qui iuriſdictionem nu. 3. ff. de iuriſd. omn. iudic. & in l. 1. in 1. not. C. de pręcib. Impe. offer. Grammat. deciſ. 36. nu. 4. Boſſius de iniurijs. nu. 30. Roland. in conſ. 48. nu. 1. lib. 2. Nam iniuria illata Magiſtratui dicitur atrox. l. prætor edixit. §. fin. ff. de iniur. Bart. in l. non ſolum. §. mandato. ff. eod. Salyc. in l. non ideo minus. ff. de accuſat. Doct. in c. cum illorum. de ſenten. excommu. Franciſ. Marc. deciſ. 34. par. 2. Menoch. de arbitr. caſu 263. nu. 5. & ſequen. lib. 2. & de materia poſt alios multa tradit Farinac. quæſt. 17. de delictis, & pęnis. num. 38. & ſequen. Sed an erit excuſandus ille; qui à Iudice quaſi priuato prouocatus, eundem Iudicem offendit; & puto quod ſic, à pœna ſtatuti huius firma remanente pęna offenſionis condigna; nã cum ſit ſicut ſpecula erga mores Ciuium, cuſtos æqui, & iuſti, & eius propria virtus ſit prudentia; & illius ſuperbia cauſa ſeditionum; debet eſſe quietus, & temperatus, vt occaſionẽ propriæ offenſioni nemini tribuat; Nam ſi aliquam dederit agendo; ſeu loquendo, tenetur, & ipſe actione iniuriarum. l. nec Magiſtratibus. vbi Alberic. & Ang. nu. 1. ff. de iniurijs, Io. Faber. inſtit. cod. in princ. Vital. de iniurijs. nu. 29. & 30. Baiard. ad Clar. in §. iniuria. n. 26. niſi fortè protulerit verbum iniurioſũ animo corrigendi. Baiard. vbi ſupra, & infr. c. 71. & 86. & exemplo Magiſtri; qui verberat diſcipulum ad correctionẽ. l. ſedet. §. Magiſtrum. ff. ad l. Aquil. Io. Fab. in l. ſi non conuitij. n. 5. C. de iniurijs. Vital. vbi ſupra n. 33. ver. item non tenetur. Gayl. obſeruat. 106. nu. 6. par. 2. Menoch. de arbitr. caſu. 364. n. 10. nam actione iniuriarum non tenetur, niſi modum exceſſerit. Vital. vbi ſupra. Clar. in §. fin. q. 56. ver. poteſt etiam poni exemplum. Menoch. d. caſu. 364. nu. 12.

De Blaſphemia. Cap. XLII.

QVicumque Deum & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, vel Glorioſam Virginem Mariam eius Genitricem expreſsè blaſphemauerit, ſi Nobilis aut ſoluendo ſit pro prima vice pœnam XXV. ducatorum auri incurrat, pro ſecunda pœna duplicetur: pro tertia autem centum ducatos auri ſoluat, & ignominia notatus exilio mulctetur. Qui verò Plebeius fuerit, & pęnam prædictam infra decem dies non ſoluerit, aut ſoluendo non ſit, pro prima vice manibus poſt terga ligatis, & capite diſcooperto in Platea Capitolij in loco infamiæ, ſeu ad Berlinam, per diem integrum conſtituatur: pro ſecunda fuſtigetur per Vrbem: pro tertia lingua eius perforetur, aut ad Triremes mittatur. Qui reliquos Sanctos blaſphemauerit, pro qualitate blaſphemiæ, atque perſonæ, arbitrio Iudicis puniatur. Executoribus autem ſiue Birruarijs pœnæ prædictæ aggrauentur, Senatoris & Iudicis arbitrio: Et de prædictis quilibet poſſit accuſare, & Curia teneatur inquirere; & quilibet qui audierit denunciare teneatur.

De Blaſphemia. Cap. 42. Gloſſ.

Eſt enim Blaſphemia crimen læſæ Maieſtatis Diuinæ atrociſſimum, nefandiſſimum per quod de Deo, vel de eius ſemper Virgine Matre Maria, aut de Sanctis eius falſa dicuntur: ita Sanctus

ctus Auguſtinus de mendacio quem ſequitur D. Petrus Lombar. in comment. epiſto. S. Pauli ad Epheſios. c. 4. Et illa dicitur Blaſphemia per quàm attribuitur Deo, quod ei nō conuenit; vel ab eo remouetur, quòd ei conuenit; vel attribuitur creaturæ, quod Deo omnium Creatori cōuenit, & ſic in effectu Blaſphemare eſt de Deo falſa loqui vno ex tribus modis prædictis. Summa Caietana in verbo, Blaſphemia, Summa Armilla, Angelica, & aliæ in eodem verbo. Sotus de iuſt. & iure. libr. 8. quæſt. 2. artic. 3. & inter noſtros Lucas de Penna in lege omnes Iudices. C. de delat. lib. 10. Alber. in dictionario. in ver. Blaſphemia. Soccin. in conſ. 102. lib. 1. Boer. deciſ. 301. Coru. in conſ. 181. lib. 1. Clar. in §. Blaſphemia. & eſt tex. in c. ſi quis per Capillos. 22. q. 1. & auth. vt non luxur. contra naturam, & in l. vlt. §. fin. C. de religioſis. alios citat Plotus de Blaſphemia in princ.

Et iure Ciuili pęna mortis Blaſphemi puniuntur. §. & quoniam. col. 6. & ibi gloſ. Bart. & Ange. auth. vt nō lux. cont. natu. glo. in c. fin. de cleric. maled. & in d. c. ſi quis per capillos. 22. q. 1. Didac. in repet. c. quamuis. par. 1. §. 7. nu. 10. de pac. in 6. Boer. d. deciſ. 301. nu. 10. Menoch. de arbitr. caſu. 375. nu. 25. vt ſtatuentes in pœnis Blaſphemis infligendis hic fuerint ſatis indulgentes; cum nec recidiuos ad mortem damnent. de materia. Maſcard. concluſ. 194. lib. 1. de probatio. & Farinac. quæſt. 20. n. 2. & ſeq. Plotus in tractatu, & alij ſupra citati. Nec mirum ſi ſtatuentes pęnam iuris Ciuilis modificarunt; quia de conſuetudine pęna mortis receſſit ab aula; & eius loco ſucceſſit arbitraria contra Blaſphemos, vt per Bald. in l. 2. C. de rebus credit. Menoch. de arbitr. d. caſu. 375. nu. 26. Bellam. in conſ. 96. nu. 6. Franc. Marc. deciſ. 509. & deſuper adeſt Concilium Lateranen. de quo meminit Decian. in tract. crim. lib. 6. c. 6. nu. 3. in fine, & Bulla Pij V. in Bullario. 5. in ordine. Si plura volueris adeas Soccin. in c. 2. de maledic.

De crimine læſæ Maieſtatis. Cap. XLIII.

QVicumque contra ſtatum Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ, & eius ſucceſſorum, aut Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, vel contra illius Reuerendiſs. Cardinales, Romanum Populum, vel Senatorem, vel Senatus officium gerentes, ſeu Rempublicam, ab aliquo receperit ſtipendium, ſeu aliter machinatus fuerit; capitaliter ad mortem puniatur, & eius bona publicentur. Qui verò rebellionem commiſerit, per terram trahatur per Vrbem, & furcis laqueo ſuſpendatur, & eius bona Cameræ applicentur: & alienationes per eum à tempore maleficij perpetrati factæ, ipſo iure non valeant; & locus vnde eſſet rebellionem committens, vel ſtipendium recipiens, ſi de conſenſu vel voluntate dictæ Terræ prædicta commiſerit; ſi fuerit Ciuitas, in ducatis auri mille; ſi terra vel Caſtrum, in quingentis; ſi Villa, in trecentis Cameræ condemnetur. Scientes autem & non reuelantes, pœna iuris communis puniantur.

De crimine læſæ Maieſtatis.
Cap. 43. Gloſſ.

Inter publica iudicia eſt lex Iulia Maieſtatis; quæ in eos, qui contra Imperatorem, vel rempublicā aliquid moliti ſunt, ſuum vigorem extendit. §. publica. inſtit. de pub. iudic. & crimen læſæ maieſtatis definitur hic per ſtatuentes; non diſſimilem definitionem tradit tex. in l. 1. & 2. ff. ad l. Iuliam maieſtatis, & in l. 3. §. 1. ff. eod. & l. Iulia maieſtatis, & hoc ſtatuto tenetur, qui ſeditionem; aut tumultum mouerit. l. 1. §. fin. ff. eod. & l. 2. C. de ſeditioſis. qui plebem, vel ruſticanos in patrocinium ſuſceperit. l. 1. vbi gloſſ. & Doct. C. de ſeditioſis. l. 5. C. ad l. Iul. maieſt. vbi plures numerantur cauſæ quibus quis. l. Iul. maieſt. illaqueatur. Item tenetur ille cuius opera factum ſit, quo quis contra rempublicam arma ferat; vel faciat. l. 1. l. cuiuſq; 4. ff. ad l. Iul. maieſt. & qui iniuſſu Principis bellum geſſerit, delectuum habuerit, exercitumuè comparauerit; vel ſucceſſori in Principatu exercitum non tradiderit. l. 3. §. eadem. ff. eod. l. 1. C. vt armorum vſus, & ille cuius opera factum ſit, vt magiſtratus, vel qui Imperium, ac poteſtatem habet occidatur. d. l. 1. & d. l. quiſquis. 5. ff. & C. eod. Item ſi hoſtes fecerit reipub. vel ex amicis hoſtes, vel hoſtes concitauerit, hoſtibus nuncium, vel literas miſerit, ſignum aliquod dederit, hoſtes, armis, telis, equis, pecunia, vel aliter adiuuauit. l. cuiuſq; 4. l. 3. l. 1. ff. ad l. Iul. maieſt. l. 1. & 2. C. quæ res export. non debeant. l. cotem. 11. C. de public. l. 1. C. de litor. & itiner. cuſto. Tenetur etiam l. Iulia maieſtatis ille qui Barbaros artem nauium cōficiendarum docuit. l. vlt. C. de pœnis. & ille qui Prouinciam, vel Ciuitatem hoſtibus prodidit. l. maieſtatis. 10. ff. ad l. Iul. maieſt. & qui in bello fugit, aut Ca-

ſtra

ſtra hoſti conceſſit, ſiue Ciuem hoſti tradidit lege 3. in princ. & §. ff. eodem, & qui hoſtem fugientem ſuſcepit, vel diſſimulauit, aut ad hoſtes aufugit, l. 2. ff. eodem. lege Metrodorum. 40. ff. de pœnis, & exercitum deſeruit. d. lege 2. & l. 3. ff. ad leg. Iul. Maieſtat. & ille etiam cuius dolo malo factum ſit quominus hoſtes ſuperentur lege 4. ff. eodem, Capicc. deciſione 130. Gigaſ. de Crimine læſæ Maieſtatis, Cephalus conſil. 75. libro 1. & tales legibus, & hoc ſtatuto morte plectuntur, §. publica. inſtit. de public. iudic. leg. 3. ff. ad leg. Iul. Maieſt. lege 5. C. eodem. communi iure damnatur etiam eorum memoria, dicto §. publica inſtit. de pub. iudic. l. poſt Diui. 7. C. ad l. Iul. Maieſt. & publicantur bona. leg. quiſquis, C. eod. leg. meminiſſe 6. & dicta lege 7. C. eodem. Sed ſi Ciuitas, vel vniuerſitas crimen rebellionis committat, communi iure priuatur priuilegijs, & bonis, & eius memoria damnata funditus euerti, & ſolo æquari poteſt, lege vſusfructus, ff. quibus modis vſusfr: vbi exemplum de Carthagine, Innocen. in capitulo ex iniuncto numero ſecundo de oper. nou. nunc. Bart. in lege aut facta, §. nonnunquam. num. 6. ff. de pœnis. Bald. de pace, Conſtan. in verbo, damna numero ſecundo, & in verbo, Imperialis, numero 8. & in conſ. 367. numero 6. lib. & in auth. habita numero 7. C. ne filius pro patre. latè Afflict. in capitulo 1. numero 23. de Capit. Conrad. gloſſ. in §. 1. in verbo, rebellando, in fine. qui ſint rebelles; & veteres in euertendis vrbibus inducere ſolebant Aratrum. teſte Horat. lib. 1. Carmi. Ode 16.

imprimeretq; muris
Hoſtile aratrum exercitus inſolens.

Et quod amittat omnia priuilegia Ciuitas rebellis dicit Bald. in Margar. ad Innocen. in verbo, Ciuitas, l. cognitionum, §. conſumitur, ff. de var. & extraor. cognit. Bart. in lege fin. numero 24. ff. de Colleg. illic. gloſſ. in cap. priuilegium. de regulis iuris in 6. Innocen. in cap. cum ex iniuncto. numero 2. de nou. oper. nunc. Bello. conſil. 1. numero 8. Curtius ſen. in conſil. 26. numero 4. latè Gail. obſeruat. 61. per totam lib. 2. Et delictum rebellionis non eſt difficilis probationis cum ſit publicum, & celari non poſſit text. in cap. manifeſta, & in cap. de manifeſta 2. quæſt. 1. & in cap. euidentia. de accuſat. Maſcardus concluſ. 1257. num. 16. libro 3. de probat. Nam cum ſit delictum continuum ad quod totus populus tanquam bellua multorum capitum furioſè concurrit quando exoritur. Virg. lib. 1. Aeneidos

Seditio, ſæuitq; animis ignobile vulgus.
Iamq; faces, & ſaxa volant, furor arma miniſtrat.

Satis enim facto ipſo Vniuerſitatis voluntas declaratur; quia hominis voluntas magis factis, quam verbis oſtenditur. cap. dilectè filij, de appellat. l. reprehendenda, C. de inſtit. & ſubſtit. Boer. de ſeditio. in 7. præſuppoſito. num. 9. & ſequen. Quod tamen intelligendum exiſtimo in rebellione Ciuitatis, Terræ, Caſtri, & Vniuerſitatis; non autem alicuius priuati hominis, quoniam adhoc; vt quis probetur rebellis neceſſariò requiritur ſententia ſuper rebellione præcedentibus probationibus. Caſtren. in conſil. 212. in fine lib. 2. Soccin. conſ. 22. num. 6. lib. 1. Capicc. deciſ. 162. num. 15. Pariſ. conſ. 1. num. 23. lib. 1. cum alijs allegatis per Maſcardum in d. concluſ. 1257. in princ. vbi concluſionem limitat atque declarat. Sed probato aliquem eſſe rebellem de eo ſumpto ſupplicio, ac memoria eius damnata ædificia eius ſolo æquantur, & inſignia gentis, & familiæ tolluntur, & deijciuntur per text. in lege eorum, & ibi Bart. numero primo, ff. de pœnis & in §. receptatoribus, de pace tenen. & iuramen. firma. Roman. in ſing. 480. eorum arma. & in ſingul. 673. An arma. Tiraquel. de Nobilit. capit. 6. num. 15. & capit. 27. num. 16. Iaſ. in §. pœnales. numero 14. inſtit. de act. & in l. ſi is id quod, ff. de iuriſdict. omn. iudic. Sic Sylla ambitus condemnatus imagines amiſerat teſte Cicer. in orat. pro Sylla. dum inquit ſi iudicio veſtro erit liberatus, domus erit exornata; aperientur maiorum imagines, ipsè ornatum, & veſtitum recuperabit; omnia Iudices hæc amiſſa ſunt, omnia generis, honoris, nominis inſignia atque ornamenta, vnius iudicij calamitate occiderunt.

Si fuerit Ciuitas in ducatis auri mille. *Bart. in l. aut facta, §. nonnunquam ff. de pœnis magnis indictionibus, & varijs tributorum generibus dicit eſſe grauandas Ciuitates rebelles. Natta in conſil. 158. numero 10. lib. 1. hoc Statutum ad imitationem iuris communis grauat in ſcutis mille auri; & tali caſu collecta non per capita, ſed per æs & libram, hoc eſt pro virib. patrimonij eſt imponenda; gl. in l. 1. §. fin. in verbo, proconſul, in fine. ff. quod cuiuſq; vniuerſitatis nomine Bart. in l. ſi ſe nō obtinuit 4. §. act. n. 2. ff. de re iudic. vbi Alex. n. 12. Natta in d. conſ. 158. Gomeſ. var. reſolut. lib. 3. c. 1. n. 53.*

ff. ad l.Cor. de falſis & in l.1. & 2. C. de falſa moneta vbi varijs plectuntur pęnis & in d.l.1. & 2. C. de falſa moneta illico omni dilatione ſubmota, flammarum accenſionibus mancipentur, ac appellandi licentia priuato denegetur. Didac. de veter. numiſ. coll. cap. fin. Viuius commun. opin. in ver. monetam falſam, Clarus in §. falſum. ver. dixi etiam. locus vbi hac ſunt perpetrata publicatur cum quadam diſtinctione incuriæ negligentiæ; vel neſcientiæ d.l.1. §. domus, vbi diſponitur quid in vidua, quid in impubere, quid in Tutore agendum ſit, & reſcriptum de cudenda moneta impetratum non ſolum non valet; ſed etiam impetrans eſt puniendus, l.ſi quis 3. C. de falſa moneta. Sed qui incępit, & non perfecit iuſtè pænitentię ſuffragio eſt abſoluendus, l. qui falſam 19. ff. ad l.Corn. de falſis. Et illi qui in publica moneta operantur, ſi extrinſecus ſibi pecuniam ſignauerint tenentur peculatus actione lege Sacrilegij. 6. §. qui cum ff. ad l.Iul. pecul.

De vendentibus, aut erogantibus falſas Monetas; & de tondentibus, & minuentibus Monetam. Cap. XLV.

SCienter vendentes Monetas falſas, ſeu reprobas, & ſcienter ementes, mercandi ſeu lucrandi cauſa; ſi ſummam vigintiquinque ducatorum exceſſerint, capitaliter, vt ſupra puniantur; & ſi minor ſit ſumma, amputetur eis manus dextera, dummodo vltra quam ſemel talia non perpetrauerint. Verum ſi bis, vel vltra, vendere vel emere ſcienter falſas, vel reprobas Monetas, quis compertus fuerit, capitaliter ad mortem, vt ſupra puniatur. Et idem in omnibus & per omnia ſeruetur, contra inciſores aut imminutores Monetarum etiam Argentearum, videlicet, ſi ſemel, vſque ad ſummam vigintiquinque ducatorum inciderint, capitaliter ad mortem; ſi verò infra eandem ſummam xxv. dummodo vltra ſummam decem ducatorum, pœna manus; ſi verò pluries id commiſerint, etiam pœna mortis plectantur. Expendentes verò aut cambiantes ſcienter falſam Monetam, ſi non ſint de complicibus fabricantium, de quibus dictum eſt capite præcedenti, pœnam ducatorum auri vigintiquinque vice qualibet incurrant: Sed & contra hos omnes inquiratur, & accuſatores quartam partem etiam lucrentur, vt ſupra.

De vendentibus, aut erogantibus falſas Monetas; & de tondentibus, & minuentibus Monetam. Cap. 45.

Gloſſa.

Falſum quatuor modis committis ſcripto, dicto, facto, & vſu dixit Azzo. in ſumma, C. ad l. Cornel. de falſis, quod antea innuit Ariſtot. lib.5. Metaph. cap.29. De falſo in ſcriptis eſt text. in leg.1. §. qui rationibus, & l.2. ff. ad leg.Cornel. de falſis l.lege Cornelia 9. §.pęna ff. eod. l.Paulus 16. §.Paulus ff.eod. l.quid ſit 23. l.eum qui 14. C.eod.cum ſimilibus. De dicto eſt text. in d.l.1. §.ſed, & ſi quis & §. pęna legis; & d.l. lege Cornelia. §. pęna ff. ad l.Cornel. de falſis. l.qui falſa 16. ff. de teſtibus. De facto, vt in eo qui falſam monetam cudit eſt text. in l.1. & in l.qui falſam ff. ad l. Cornel. de falſis. cum alijs allegatis ſupra in præcedenti capite 44. & vt in eo qui falſo menſuratur l.quicumque & l.penult. ff. eod. vel pondera; aut menſuras falſauit d.l. penult. & l. annonam 6. §. fin. ff. de extraordin. crimin. l.in Dardanarios, ff. de pœnis. De vſu, vt in eo qui falſis vtitur probationibus, eſt text. in l.ſi falſos, C. de falſis. l.diuus 13. ff. ad l.Cor. de falſis, ſeu falſis conſtitutionibus, & reſcriptis l.fin. ff. ad l. Cor. de falſis l.maiorem 4. C. eod. l.1. ff. de concuſſionibus l. qui nomine, ff. ad l. Cor. de falſis. Quatenus attinet ad rem noſtram circa monetam quatuor Crimina ſolent occurrere, aut enim falſa moneta cuditur, aut tingitur, aut erogatur & expenditur; aut tonditur ſeu minuitur. Quibus Criminibus ſicuti à iure particulares pœna aſcriptæ leguntur, vt patet in iuribus allegatis ſupra in præcedenti capit.44. & per Menoch. de Arbitr. caſu 316. per totum lib. 2. ita & pariter per præſentia ſtatuta cudentibus falſam monetam, vendentibus aut erogantibus; tondentibus, & minuentibus particulares pœnas aſcriptas eſſe legimus.

Monetam falſam cudens qua pœna puniatur dicit ſtatutum cap. 44. Quod procedit etſi bonam monetam quis cudat, quia dicitur falſa quæ ſine Principis auctoritate cuditur. glo. in l.2. in verbo, obnoxia, C. de falſa moneta l.ſacrilegij, ff. ad l.Iul. pecul. Alex. in l.ſingularia, num.26. ff. ſi cert. petat. Franciſ. Marc. deciſio.261. num. 4. par.2. Monetam falſam expendens qua pœna puniatur dicit hoc ſtatutum, & de iure puniri cum diſtinctione tradit Menoch. d. caſu 316. num.51. & ſequen.

piantur, & carcerentur, vel denuntientur per arbitros, ſeu arbitratores Senatori: qui, viſis & conſideratis atteſtationibus, contrarietate repetta, eo ipſo ad capturam procedat, & vt ſibi videbitur, per quæſtiones, & tormenta, veritatem eliciat. Incipiat autem, tam quo ad capturam, quàm quo ad tormenta, ab ijs qui magis ſuſpecti videbuntur, perſonarum qualitate, & alijs circumſtantijs conſideratis, & illis demum fides adhibeatur, qui habita quæſtione, in ſuo dicto perſeuerauerint: Iudex autem, vel arbiter, ſiue arbitrator, qui in denunciando negligens fuerit, in pœnam vigintiquinque ducatorum incidat. Poſſit etiã, & debeat Senator ad cuiuſcumque querelam, ſeu denunciationem, de ijs inquirere, & inquiri facere, in quibus, ſi negligens fuerit, eandem pœnam vigintiquinque ducatorum incurrat, de ſuo ſalario retinendam.

De teſtibus contraria deponentibus. Cap. 47. Gloſſ.

Communi iure contraria inter ſe teſtimonia deponentes teſtes tenentur l. Cornelia de falſis l. eos qui 27. ff. ad l. Cornel. de falſis l. qui falſa 16. ff. de teſtibus; Niſi errore non dolo malo contraria dixerint. §. ſi dedita opera collat. 90. Auth. de teſtibus. Quod idem erit ſi teſtis vnum dixerit in iudicio, & aliud extra, Bart. in l. eos num. 8. ff. ad l. Cor. de falſ. Tindarus de teſtibus, cap. 11. Afflict. in conſtit. lib. 3. tit. de periurijs num. 14. Sed hanc Bart. opinionem reprobant Bald. in capit. 1. §. ſi enim colum. 2. Quid ſit inueſtit. Alberic. de ſtatut. ſecun. par. quæſtio. 147. Alexand. conſil. 74. num. 6. lib. 1. Felyn. in capit. cum in tua. de teſtibus, Didac. in dicto capitulo quamuis, 1. par. §. 7. num. 5. de pac. in 6. ad rem Bald. in conſil. 106. libro 1. Bologne. conſil. 30. Viuius opin. 351. Gand. in rubr. de falſarijs. num. 21. Marſ. in d. l. eo. dicit leuiter eſſe tales teſtes puniendi, vt mendaces. de hac re latè Gabriel libro 7. de Maleſic. concluſ. 31. & ſequen.

Sed in quantum fieri poteſt ſunt ad concordiam eorum dicta in Iudicio reducenda ad eui tandam falſitatem inter ipſos; Clarus in §. falſum num. 36. & ibi Baiardus ſub numero 307. Petra de fideicommiſ. quæſt. 12. numero 901. & ſequent. Decian. in conſil. 40. lib. 2. & conſil. 93. numero 44. & ad faciendum, vt aliquid probent; & quibus magis ſit credendum latè tradit Gabr. lib. 1. de teſtibus. concluſ. 3. per totam. Verum ex Diuino affirmatiuo præcepto 181. Deuteronom. 13. & 19. Diligentiſſimè ſunt explorandi teſtes; quod vtique Ciuili iure ſancitum eſſe legimus in lege Teſtium fides 3. ff. de teſtibus, in lege eos teſtes. 4. C. eodem lege in teſtibus 2. ff. eodem §. corroborantes, cap. 90. Auth. de teſtibus, & hoc noſtro ſtatuto de eodem ſtatuto moniti ſumus.

De fabricantibus, & fabricare facientibus falſa Inſtrumenta, & priuatas Scripturas. Cap. XLVIII.

NOtarius qui fecerit falſum Inſtrumentum, & qui fieri fecerit, & ipſorum quilibet inſolidum puniatur in ducatis auri ducentis, & vlterius Notario amputetur manus dextera, & fieri faciens ſi Plebeius ſit, fuſtigatus per Vrbem ad Triremes per trienniũ mittatur. Si verò Nobilis aut de genere nobilium, in ducatis auri quadringentis condemnetur: & per quinquennium relegetur, & quilibet ex prædictis, qui ex hoc fuerit in Iudicio condemnatus parti læſę damnum reſarciat. Quos ducentos & quadringentos ducatos ſi Plebeius aut Nobilis prædicti infra decem dies à die latæ ſententiæ, vel poſtquam in fortiam Curiæ deuenerint, non ſoluant, amputetur eis manus dextera. Notarius verò prædictus poſtquam de falſo diffidatus aut cõdemnatus fuerit, non poſſit amplius in perpetuum Tabellionatus officium exercere; & Inſtrumentis poſt diffidationem ſeu condemnationẽ per eum factis & rogatis, nulla fides adhibeatur: Et qui ſcienter produxerit falſum Inſtrumentum, aut eo vſus fuerit, ſi Plebeius fuerit, in ducatis auri ducentis; ſi Nobilis, aut de genere nobilium, in quadringentis, ſi Baro in mille ſimilibus ducatis condemnentur. Quicumque verò priuatas falſas ſcripturas fabricauerit, aut fieri mandauerit, ſi Plebeius pœnam ducentorum ducatorum auri incurrat, & poſtquam in loco infamiæ in ſcalis Capitolij per totam audientiam ſteterit: per triennium in exilium mittatur; ſi Nobilis quadringentos ducatos auri ſoluat, & per triennium relegetur. Quàm pecuniariam pœnam ſi tam Plebeius quàm Nobilis infra decem dies, vt ſupra ſoluere ceſſauerint, amputetur eis manus dextera; & nihilominus in exilium Plebeius mittatur; & Nobilis relegetur, vt ſupra. Quicumque verò ſcienter falſam priuatam ſcripturam in iudicio pro-

produxerit, aut ea vſus fuerit, medietatem pęnæ, quam incurreret producens publicam, vt ſupra dictum eſt, Fiſco perſoluat.

De fabricantibus, & fabricare facientibus falſa Inſtrumenta, & priuatas Scripturas. Cap. 48. Gloſſ.

Hoc ſtatuto fabricans, & fabricare faciens falſum inſtrumentum, & priuatas ſcripturas pari pęna puniuntur, cum quadam diſtinctione de qua ibi. Nam tales etiam communi iure tenentur l.Cornelia de falſis ſi teſtamentum, vel aliud inſtrumentum falſum ſcripſerint, ſignauerint, aperuerint, recitauerint, mutauerint, ſubiecerint, amouerint, celauerint, deleuerint, interleuerint, reſignauerint, vt eſt text. in l.2. ff. ad l.Cor. de falſis in l. lege Cornelia, 9. §. pęna & in l.eum qui 14. ff. eod. §. item lex Cornelia Inſtit. de publ. Iudic. Solet tamen in pęna inſligenda conſtitui differentia, an falſum quis fabricauerit, & vſus ſit, vel ſolum iam falſo fabricato ab altero ipſe eo ſolum vſus ſit, priore caſu cum quis fabricat, & vtitur pœna ordinaria, ac directa l.Cornelię de falſis punitur. l.maiorem, C. de falſis, & l.1. ff. eodem. Secundo caſu punitur alia mitiori pęna, Cynus in l.2. col. 1. ver. quæritur circa, C. de fide inſtrumen. Ioan. Andr. in cap. ad falſariorum col.1. in fine de Crimin. falſi. Faber. in §. item lex, in fine Inſtit. de pub. Iudic. Papien. in forma libelli ad reſcind. ſenten. in verbo, doloſè, numero 3. Marſ. conſ.57. num.5. & in conſ.24. num.19. Afflict. deciſ. vlt. num.18. Sed falſum committere non dicitur ille; qui ignoranter falſo vtitur. gloſſ. in l.1. C. ſi minor ſe maiorem dixe. vbi Bald. num.3. Sed in facto proprio quis non præſumitur vti ignoranter falſis probationibus. Bald. in conſ.446. ver. ex hoc ſequitur. lib.5. facit text. in l. verius, ff. de probat. In facto alieno ſic. Bart. in l. ſi falſos, C. de falſis Bald. in l. vlt. num.3. in fine, C. ſi minor ſe maiorem, Caſtren. in l.2. C. de fide Inſtrumen. Capic. deciſ.67. num.7. Contrariam ſententiam tuere nititur, Ruyn. in conſ.86. num.6. lib.4. de hac re Dec. & Cagnol. in l. qui in alterius, ff. de reg. iuris. Sed ſi agitur vt probetur contra eum, qui dicitur falſum fabricaſſe, eo ipſo probatur quod accuſatus non docet quis fabricauerit, vel quod ab alio fabricatum recepit. ita Salic. in d. l. ſi falſos propè finem ver. quæro ab extra, C. ad l.Cor. de falſ. Alexand. in conſ.77. lib.1. Mar. in l. qui falſam num.109. ff. eod. Boſſius de conuictis, num.56. & de falſis numero 126. Si agitur vt probetur contra eum qui vtitur probandum eſt quid de falſitate fuerit inſtructus, vel quod inſtrui potuit, ſed noluit. Ang. in dicta lege ſi falſos. vbi etiam Salycet. & ille qui vtitur poteſt renunciare, et euitabit pœnam ſi id ſtatim faciat. dicta lege ſi falſos, Felyn. in cap. præſentium. numero 11. de teſtibus, Papien. vbi ſupra, in verbo, doloſè, num.1. dicit poſſe renunciari ante diffinitiuam, Boſſi. de falſis numero 116. Immò etiam in cauſa appellationis Bald. in l. alia num.7. C. de ijs quibus, vt indign. Alexand. in conſ.108. num.9. lib.6. Crauetta conſ.46. num.11. Quod puto verum ſi in prima inſtantia non fuit interrogatus, an vti vellet pro veris & legalibus ac omni falſitate carentibus, ita ſentit gloſſ. & Doctor. in d. lege ſi falſus. & Papien. vbi ſupra num.4. Capiccius deciſ.67. in fine, Foller. in verbo, item quod commiſit falſitatem, numero 24. in pract. Crimin. Ille verò qui falſum fabricauit, & in Iudicio produxit etiam ſi pęniteat, & proteſtetur nolle vti pęnam falſi non euitabit. Ruyn. d. conſ.88. numero 3. lib.4. Capic. d. deciſ.67. numero 7. Foller. vbi ſupra numero 23. Boſſius de falſis, numero 154.

De Sodomitarum pęna. Cap. XLIX.

SI quis nefandum ſodomiæ ſcelus commiſerit, igne comburatur, ita & taliter quòd moriatur; & de prædictis, Curia ex officio inquirere, & procedere teneatur.

De Sodomitarum pœna. Cap. 49. Gloſſa.

Iſtis de iure communi eſt in dicta pęna vltimi ſupplicij generaliter, abſque eo quod ſpecialis aliqua mortis pęna declaretur. Nam vt inquit Imperator in l. cum vir. 31. C. ad l. Iul. de adulter. vbi ſcelus eſt id quod non proficit ſcire: vbi venus mutatur in alteram formam; vbi Amor quæritur; nec videtur iubemus inſurgere leges, armari iura gladio vltore, vt exquiſitis pœnis ſubdantur infames, qui ſunt, vel qui futuri ſunt rei, & in §. item lex Iulia. inſt. de publ. iudic. hoc idem dixit, quod demum confirmauit in §. 1. auth. vt non luxur. homi. cont. natu. Docemur enim Diuinis ſcripturis, quod huiuſmodi impijs actibus, & Ciuitates cum hominibus pariter periere, quod propter impunitatem delinquentium

factum

factum apparuit; cum delinquentes, qui corriguntur, ſuſcipiat Deus eorum correctione placatus. Eſt enim tale delictum contra ipſam naturam naturantem, quæ eſt Deus, & contra naturam naturantem naturatum, quæ eſt Cœlum, & contra naturam naturatam; & generationem, quæ eſt homo, & ſic offenditur Deus, Cœlum, Natura, generatio, & homo, offenduntur Demones, qui inducendo homines ad hoc nefandum ſcelus oculos claudunt, vt probat Frater Guliel. Pepin. in Sermonibus de deſtructione Niniuæ ſermone 35. Superat enim ſodomia omne aliud vitium carnis; vt probat idem Pepin. ſermone. 30. & eſt ita abominabile, vt dignè congruat ei illa præcatio diſperdat, ideſt ex toto pereat de terra memoria eorum. Nam Spiritus Sanctus, qui optimè nouit grauitatem peccatorum nominat hoc vitio maculatos peſſimos, quod eſt ſuperlatiuum mali, et peius dici non poteſt. Geneſi. c. 13. vbi erant autem homines ſodomorum peſſimi, & peccatores nimis; & ita auctores huius ſceleris, ei infamem nomen ſodomia dederunt, & teſte Beato Auguſtino, & Hieronymo Deus propter hoc vitium diſtulit eius aduentum, cum videret tantam abominationem regnare in natura, quam erat aſſumpturus. Tandem ea glorioſiſſima nocte in qua ortus eſt, ſol iuſtitię Chriſtus Deus noſter, omnes tali vitio irretiti Paulo ante eius Sanctiſſimam Natiuitatem ſubitanea, & improuiſa morte perierunt, ſecundum S. Auguſtinum, & Fellerium in pragmat. Nos Ferdinandus, & Eliſabetta, nu. 9. de iſtis ac eorum pœnis multa tradit Menoch. caſu. 286. de arbitr.

De Adulterio, & Inceſtu. Cap. L.

QVicunque adulterium cum Inceſtu cum muliere, ſeu attinente vſq; ad quartum gradum de Iure Canonico incluſiuè computandum, commiſerit, ad mortem, & mulier cum qua adulterium cum inceſtu commiſſum eſt, pari pœna plectatur; nec in hoc caſu pax quoquomodo proſit. Si autem inceſtum ſine adulterio commiſerit, cum aliqua attinente vſq; ad ſecundum gradum de Iure Canonico computandum incluſiuè, ſimiliter tam ipſe quàm mulier capite puniantur ad mortẽ; & de hoc Senator inquirere debeat. Committens autem ſimpliciter adulterium cum muliere honeſta; ſi Plebeius, aut vilis conditionis ſit, pœnam ducentorum aureorum incurrat; & in exilium per triennium mittatur; ſi Nobilis duplum, & per ſexennium; ſi Baro aut de genere Baronum, triplum, & per nouennium in exilium huiuſmodi mittatur, & mulier tonſa in loco malæ nuptis deputato, vel alio ſibi pro carcere deputando, detrudatur. Si verò mulier cum qua adulterium commiſerit, ſit vilis conditionis, & inhoneſta, non tamen publica meretrix; tunc medietatem pœnæ prædictæ reſpectiuè incurrat: mulier autem inhoneſta eſſe intelligatur, ſi communiter; præſertim in vicinia in qua inhabitat, pro inhoneſta fuerit reputata: Et in caſibus de ſimplici adulterio prædictis, ſi adulter pacem habuerit à marito, pœna pecuniaria ad medietatem reducatur; nullatenus tamen reaffidari poſſit, niſi Cameræ dictam medietatem pęnæ integrè perſoluerit. In eiſdem verò caſibus procedi non poſſit, niſi per accuſationem ab eis factam, quibus accuſare permittitur, videlicet à viro, patre, filio, & germano fratre mulieris.

De Adulterio, & inceſtu. Cap. 50. Gloſſ.

Adulterium enim eſt acceſſus ad alterius Thorum; dictum Adulterium quaſi ad alteriũ, compoſito nomine ex ad, & alter, ſeu altera, quod ille ad alteram, vel hæc ad alterum ſe conferat; vel quod ex adulterio cõceptus ab vno, ad alterius hæreditatem naſcatur; et proprie committitur in nuptã. l. inter liberas. §. lex ſtuprũ. ff. ad l. Iul. de adulter. l. ſtuprũ. 34. §. fin. ff. eod. lege inter ſtuprum 101. vbi Alciat. & Rebuff. ff. de verb. ſign. Inceſtus, vel inceſtum dicitur id crimen, quod committitur cum ea, cum qua illicitum alioquin matrimonium fuiſſet, & crimẽ inceſti grauius eſt adulterio. l. ſi adulterium. §. 1. & §. duplex. de adulter. & ideo ſtatuentes adulterium cum inceſtu pęna vltimi ſupplicij corrigunt; Simplex inceſtum vtiq; eadem hac plectitur pęna; Simplex verò adulterium alijs mitioribus pęnis attenta qualitate perſonarum, vt reſpectu inceſtus adulterium, cum inceſtu grauius vltimi ſupplicij pęna puniatur. Verũ ſi à matrimonio originem duxerit inceſtus; quia inceſtæ nuptiæ ſint cõtractæ aliquando ſolet excuſari, vel ſexu, vel ætate, vel errore. d. l. ſi adulterium. §. 1. & §. inceſtum. ff. ad l. Iuliam de adulter. multum enim intereſt quod matrimonium illicitè contrahatur, an contumacia iuris, & ſanguinis dedecus, contumeliam committat. dicto §. 1.

Si quis itaq; adulterium commiſerit, pœnis iſtis [illegible] hos ſtatute, cui correſpondent iura, & canones.

nes. c. nubendi. §. fin. 27. q. 1. c. fornicari. 88. diſtinc. & de iure omnis illicitus coitus dicitur adulterium, & omnis coitus extra legitimum matrimonium punitur. c. nemo. §. quidquid. 32. q. 4. c. ſi non. §. fin. c. Meretrices. c. Salamon & c. non mecaberis 32. q. 5. Immò etiam Amor vxoris immodicus, & libidinoſus punitur. dicta q. 4. c. origo. c. recurrat. §. fin. & c. liberorum in princ. & coitus illicitus committitur etiam cum ſerua. capit. vltim. 14. quaſt. 6. Menoch. caſu 293. de arbitr. & cum ſoluta. capit. ſic non ſunt. §. fin. cum c. ſequen. 32. q. 4. & accuſatio in primis de adulterio competit Marito, Patri, Filio, & Fratri Mulieris ita dicit ſtatutum in fine pro quo facit tex. in c. Maritis. 4. de adulter. in l. 30. §. in primis. C. ad l. Iul. de adulter. Ad accuſandum de inceſtu communi iure ſoli conſanguinei admittuntur. c. quoties de teſtibus. c. videtur. qui matr. accuſ. poſſ. & pro iſto Statuto ſtat lex XII. Tabularum in tit. de ſacrilegio, periurio, & inceſtu, ibi inceſtum Pontifices ſupremo ſupplicio ſanciunto, & in ſacris paginis Exod. 21. legitur. Senatus maior interficiendi gladio ius habeat, Lenit. 30. Adulter, & adultera interficiuntur, & 20. Crementur igni aliqui. & Deutero. 22. Lapidibus aly obſernantur. Verum Leuit. c. 18. legitur Ne releues turpitudinem Matris, neq; Nouercæ, neq; ſororis, neq; amitæ, & auiæ; neq; neptis ſiue ex filio, ſiue ex filia nata ſit, neq; priuignæ, neq; filiæ priuigni, neq; Patrnæ, neq; Materteræ, neq; Vxoris Patrui, neq; nurus, neq; fratriæ, neq; ſororiæ, neq; mulieris menſes ſuos patientis, neq; mulieris coniuratæ neq; Patris.

Rurſus Adulteria aliquando Iudicis arbitrio puniuntur. glo. in l. ſi quis viduam. ff. de quæſt. Cyn. in l. quamuis. C. de adult. Bald. in conſil. 429. lib. 5. & nos ab adulterio abſtinere oportere iubet lex naturæ. Cicer. lib. 2. de legibus non enim tunc incepit lex eſſe cum ſcripta fuit, ſed tunc cum orta eſt, orta eſt autem ſimul cum mente diuina inquit ibi Cicero. quod multis comprobat, Tiraquel. de legibus connub. l. 13. n. 1. lex Diuina per allegat. ſupra, & per Ioan. c. 8. eius gentium, Tiraquel. vbi ſupra. nu. 2. ius Ciuile, & Canonicum, & iura municipalia, vt latè proſequitur. Menoch. de arbitrar. caſu 419. per totum lib. 2. centur. 5.

De Stupris, & Violentijs. Cap. LI.

SI quis ſtuprandi cauſa honeſtæ mulieri vel puero vim intulerit, vel inuitis parentibus puellas aut pueros abduxerit, aut alias honeſtas mulieres, & pueros rapuerit, aut rapi fecerit, etiam ſi ſtuprum non ſequatur, furca ſuſpendatur, itaut moriatur. ſed ſi ſtuprum in maſculum fuerit ſecutum, ſeruetur Statutũ ſupra de ſodomitarum pœna: & ſi capi non poterit, diffidetur, & condemnetur pro dicta pœna, & perpetuò reaffidari non poſſit. Si verò quis ex eadem libidinis cauſa honeſtam mulierem, aut pueros verberauerit, vel chlamydem, vel infulam, vel quòd aliud veſtimentum, vel tegmen ex ea cauſa rapuerit, amputetur ei manus dextera, ita quòd à brachio ſeparetur; & ſi capi non poterit, pro dicta pœna diffidetur. Si verò quis ex eadem libidinis cauſa cum vociferatione & conuitio turpia verba contra honeſtas mulieres, vel pueros protulerit, capiatur, & acriter torqueatur; & ſi viles ſint perſonæ, virgis cedantur, & per menſem in carceribus detineantur; quo elapſo, non liberentur niſi præſtita idonea cautione de non offendendo perpetuò, & de ſe repræſentando per integrum annum, toties quoties fuerint requiſiti.

De Stupris, & Violentijs. Cap. 51. Gloſ.

Stuprum graue crimen eſt; & propriè in virginem, vel viduam committitur. l. inter liberas. §. Iulia. ff. ad l. Iul. de adult. Alciat. in l. inter ſtuprum. ff. de verb. ſignif. dixi de differentijs indiuiduorum in verbo, adulterium pœna ſtupri in foro conſcientiæ Clerico iniungitur decem annorum, cum ieiunijs, & pœnitentijs, de quibus in c. presbyter. 83. diſtinc. laico ſeptem annorum. c. deuotum. 27. q. 1. & cap. hoc ipſum. 33. q. 2. Grilland. de pœnis omnifar. coitus. q. 7. nu. 1. In foro contentioſo iuris Canonici Clericus deponitur. Grilland. vbi ſupra. nu. 2. Lancellottus inſtit. Canoni. §. eadem. de adulter. Iure Ciuili ſtuprator ſi vir honeſtæ vitæ ſit, aut in dignitate conſtitutus partis bonorum confiſcatione, & temporali relegatione ad Iudicis arbitrium punitur, ſi humilis perſona ſit fuſtigatur, & in exilium mittitur. §. item lex Iuliam. inſtit. de pub. iudic. & hoc ſingulare quod pœna ſtupri nõ ſit capitalis dixit Mat theſ. ſing. 100. Grammat. voto 17. nu. 3. Roland. in conſ. 35. nu. 25. lib. 2. Clar. in §. ſtuprum. ver. ſed quæro quæ ſit pœna. Alexan. in conſil. 165. numer. 2. libr. 7. Angel. de maleſ. in ver. che hai adulterato la mia Donna. n. 54. & 55. Cotta in verbo ſtuprum. Menoch.

nocb.caſu 294.de arbitr.vbi ponit etiam pœna ſtuprantis virginē non dum viri potentem.Sed contrariū videtur diſpoſitum in l.1.§.vlt.ff.de extraord.crimi.quod ſcilicet ſit pœna capitalis; Sed diſtinguendum eſt an volente ſtuprata ſtuprum cōmiſſum ſit,an dolo fraude, vel per vim quia tunc pęna mortis naturalis eſt de iure talis ſtuprator puniendus. Bald. in l. raptores. C. de epiſ. & cleric. Aret. de maleſ. vbi ſupra. n.55. addentes ad Alex. in d. conſ. 165. lib. 7. & eſt tex. in l. 1. C. de raptu virg. hoc ſtatutum ſe conformat cum diſpoſitione iuris cōmunis, dum pęnæ capitis caſtigat ſtuprum per vim commiſſum; Aliter de voluntate commiſſum dimittit in diſpoſitione iuris communis. de qua in d.l.1. C. de raptu virginum.§. pœnas. & in l. raptores.41.§. fin.C. de epiſ. & cleric. & in §. item lex Iulia. inſtit. de publ. Iudic. & in ſtuprante Ancillam ſclauam, habet locum pęna arbitraria, vt per Boer. in deciſ. 316. num. 6. quem cum alijs citat Menoch. caſu 293. de arbitr.

De raptu Meretricum, & vi eis illata. Capit. LII.

SI quis meretricem per vim rapuerit, inuitamque retinuerit, amputetur ſibi manus dextera, quàm redimere poſſit ſoluendo infra decem dies poſt condemnationem immediatè ducatos auri ducentos, vel ſecundum conditionem perſonæ, & facti qualitatem carceretur, torqueatur, fuſtibus cædatur, vel in exilium mittatur, arbitrio Senatoris & Iudicum. Similibus verò pœnis puniantur principales Trentunum meretricibus facientes: ſequaces verò ſinguli quatuor funis ictibus torqueantur, & in carceribus ad menſem detineantur: ſed ſi cum armis numero decem perſonarum armatarum id fecerint, capite puniantur, ſicut de illicitis armatorum collectis dictum eſt.

De raptu Meretricum, & vi eis illata. Cap. 52. Gloſſ.

Et ſi pęna raptoris, & violenti ſtupratoris ſit vltimi ſupplicij, ex diſpoſitione ſtatuti præcedentis, & l. 1. C. de raptu virg. vbi Marſ. Barbat. in conſ. 71. libr. 2. Caſtren. conſ. 262. lib. 2. Alex. conſ. 1. lib. 1. Cepol. conſ. 57. Gratus conſ. 38. & 48. lib. 2. Soccin. Iun. conſ. 60. lib. 3. Aymon. conſ. 18. Roland. conſ. 24. lib. 1. quæ, vt locum habeat requiritur abductio de loco ad locum libidinis cauſa, vt notant allegati Doct. & quod illā carnaliter cognouerit. Boer. deciſ. 316. nu. 4. Viuius comm. opin. in verbo, raptor honeſte. Tamen non habet locum contra rapientem meretricem, vt conſuluit Cephal. in conſ. 140. lib. 1. Ille enim pœna extraordinaria Iudicis arbitrio puniendus erit, vt per Bald. in l. penult. ff. de rer. diuiſ. Mattheſ. ſing. 102. Gomeſ. in c. mulieres. num. 28. de Iudic. in 6. Neuiz. Sylua Nupt. lib. 4. nu. 43. Didac. lib. 3. variar. reſo. c. 14. n. 2. Alciat. conſ. 469. n. 2. Grammat. deciſ. vlt. nu. 5. Menoch. de arbitr. caſu 291. per totum. ideo ſtatuentes alia mitiori pœna contra raptores meretricum in hoc ſtatuto inſurgunt de qua ibi. Sed ſi ſequatur matrimonium inter raptorem, & raptam ceſſat de Iure Canonico omnis pęna raptus. c. fin. de raptu. Pariſ. conſ. 17. nu. 6. lib. 4. Clar. in §. raptus. c. penult. cum ibi notat. de raptu. & dos virgini raptæ, & ſtupratæ conſtituenda eſt ſecundum facultatem ſtupratoris, & dignitatem ſtupratæ. Pedemon. deciſ. 107. Clar. in §. ſtuprum. An autem vidua propter ſtuprum amittat dotem? & ſunt opiniones. affirmatiuam tenent Caſtren. in conſ. 148. lib. 2. Mar. ſingul. 416. Gerard. ſing. 48. Tiraquel. de nobil. c. 18. nu. 9. Curt. Iun. conſ. 81. nu. 9. Cotta in verbo, mulier, propter negatiuam tenent Boer. deciſ. 338. Crauetta conſ. 205. nu. 24. Soccin. Iun. conſ. 111. nu. 7. lib. 3. Didac. de ſponſ. & matr. in epitome. c. 6. §. 6. nu. 19. Sed Iō. de Garzo in auth. eiſdem pęnis. nu. 18. C. de ſecun. nupt. diſtinguit aut infra annum luctus commiſit, & procedat affirmatiua, aut poſt annum luctus, & procedat negatiua quod idem ſentit Alciat. de præſumpt. reg. 2. præſumpt. 9. Pedemon. deciſ. 67. in fine.

Intra quantum tempus de violentia mulieri illata liceat accuſare. Cap. LIII.

SI aliqua mulier innupta, dixerit ſe ab aliquo vim paſſam, & infra duos menſes de vi prædicta conqueſta non fuerit; ipſa vlterius ſuper hoc non audiatur: ſi verò mulieri nuptæ vim illatam fuiſſe dicatur; poſſit maritus, pater, filius, & germanus frater mulieris, etiam poſt duos menſes, vſq; ad tempus à iure præfinitum, accuſare.

Intra quantum tempus de violentia mulieri illata liceat accuſare. Cap. 53. Gloſ.

De iure etiam poſt quinquennium erat licitum

tum de raptu, & violentia mulieri illata accuſare, l. qui cœtus. 5. §. fin. ff. ad l. Iul. de vi publ. l. mariti. 29. §. fin. ff. ad l. Iul. de adulter. Nam & ſi de adulterio poſt quinquennium non eſſet accuſatio permiſſa. l. adulter. 5. C. ad l. Iul. de adult. l. ita nobis. 28. ibi prætor quinquennij. C. eod. l. mariti. 29. §. quinquennium. ff. eod. & l. quinquennium. 3. ff. eod. Tamen non procedit in violento adulterio, ſeu ſtupro, vt probant iura allegata in princ. Per hoc ſtatutum poſt duos menſes mulier innupta vim paſſa non poteſt conqueri, mulier verò nupta poteſt ſecundum diſpoſitionem iuris communis intra quinquennium, & poſt accuſare.

De Concubinis. Cap. LIV.

MAriti qui concubinas retinent, per Senatorem, & Iudices à concubinis ſeparari poſſint, & cogi per idoneos fideiuſſores cauere, de inſimul non conuerſando, nec cohabitando, ſub pœna per Senatorem, & Iudices imponenda, & ſuper his Senator ad cuiuſq; honeſtæ perſonæ denunciationem, procedere debeat, & ceſſans, in ſyndicatu pœna aureorum quinquaginta puniatur.

De Concubinis. Cap. 54. Gloſſ.

Olim concubinatus erat permiſſus, nam Diuina Lege antiqua permiſſum fuerat illis primis Patribus vltra vxorem habere etiam concubinam ad prolis procreationem, erant enim (vt ſcribit Lippomanus ſuper Geneſi. c. 22.) concubinæ non illegitimæ, & fornicariæ; ſed vxores minimè principales, quarum filijs non debebatur hæreditas, nec æqualis honor, nec ſacerdotium, nec primogenitura: munera tantum recipiebant; & mutua ſe caritate complectebantur; & ſe ſe iuuabant. & hæ concubinæ interdum appellabantur Ancillæ Geneſ. c. 33. Habebant hæ concubinæ aliquid de ratione vxoris, & aliquid de ratione concubinæ, vt declarat Diuus Thom. in 4. ſenten. diſtinc. 33. q. 1. artic. 3. Didacus de ſpon. in epitome par. 1. c. 4. nu. 8. & lex Ciuilis appellat has concubinas iniuſtas vxores, hoc eſt, vxores, quæ ducebantur non obſeruato ſolemni more, qui inducendis vxoribus ſeruabatur, de quibus loquitur tex. in l. ſi vxor. in princ. ff. ad l. Iul. de adult. Hottoman. in verbo vxor. Cuiac. lib. 6. obſeruat. c. 16. Tiraquel. de legibus connub. gloſ. 6. nu. 241. & illo iure ciuili honeſtum erat hoc nomen concubinæ, vt ſcribunt Alciat. & alij in l. maſſurius. ff. de verbor. ſigni. Aucto deinde genere humano hæ concubinæ prohibitæ fuerant; & illis tantum permiſſum fuit concubinam habere, qui vxore iuxta carebant; in Concilio Toletano de quo in c. 15. qui. 34. diſtinc. vbi Gemin. Card. & Archid. intelligunt hanc concubinam pro vxore minus ſolemniter ducta, Card. Paleottus de Nothis, & Spurijs, c. 12. in fine. idem firmat, & oſtendit Ciuili iure permiſſam, per tex. in l. in concubinatu. 3. ff. de concubinis. Nam cum concubinatus per legem nomen aſſumpſit extra legis pœnam eſt, ait I. C. in d. l. 3. Sed limita 1. niſi ea concubina habeatur in qua ſtuprum committitur. l. 1. §. cum atilicino. ff. eod. Limita 2. niſi quis ingenuam, & honeſtæ vitæ mulierem in concubinatu habeat. d. l. 3. §. in concubinatu, niſi fortè conteſtatione hoc manifeſtum ſit. d. §. Limita 3. niſi concubina minor ſit duodecim annis. d. l. 1. §. fin. ff. eod. Limitatio 4. eſt niſi quis libertam alienam, quæ ab inuito patrono diuertit cõcubinam habeat. l. quod ait. 11. §. 1. ff. de diuortijs. l. 1. in princ. ff. de concub. Limitatio 5. eſt niſi ſororis filiam quis concubinam habeat. l. quin etiam. 56. ff. de ritu nupt. Limitatio 6. eſt niſi quis eam habeat concubinam; quæ antea Parentis, vel filij ſui concubina fuit. l. 1. §. penult. ff. de concubin. Limitatio 7. eſt niſi is qui vxorem habet concubinam etiam adduxerit. l. 1. C. de concubinis. l. vlt. §. fin. C. commun. de manumiſ. Rota diuerſ. deciſ. 547. nu. 1. & 2. par. 1. & ſolo animi deſtinatione concubinatus conſtituitur. l. concubinam. 4. ff. de concubinis; ſed contra quod immò plura requirantur nempè, quod potuerit eſſe matrimonium ſecundo quod ſit vnica; tertio quod ſit retenta domi in ſchemate cõcubinæ, quarto quod ducatur publica; quinto quod ad liberos ſuſcipiendos retineatur; ſexto quod diligatur ſicut vxor, ſeptimo, & proteſtatio, ita dixit Bernon Cheneron de publ. concub. in verbo, concubinam dimittat, Lucas de Penna in l. ſi cohortalis. C. de cohor. lib. 12. Card. Paleot. de nothis & ſpurijs. c. 12. nu. 3. Rota diuer. in deciſ. 254. nu. 1. par. 2. & in deciſ. 547. nu. 4. par. 1. Hodie verò omnino interdictum eſt quibuſcumq; ex diſpoſitione Concilij Trid. ſeſſ. 24. decretum de reformatione matrimonij. cap. 8. Sed tanquam conſiſtens in facto cõcubinatus non præſumitur, Alciat. conſ. 268. n. 4. & 5. Natt. conſ. 421. nu. 9. Rota diuer. in deciſ. 808. n. 9. par. 1. de hac re latè tradit Maſcard. de probationibus concluſ. 341. libr. 1. per totam; &

num

non

Digitized by Google

non dicitur niſi concurrentibus requiſitis de quibus ſupra; vt probat etiam Maſcard. citato loco, & illo probato intrat pœna legis, & ſtatuti huius. An autem de iure ſit punibile, & infamiam irroget ſunt opiniones, vt recenſet Rota diuerſ. in deciſ. 547. ſub nu. 3. par. 1. & de iure canonico eſt concubinatus indiſtinctè prohibitus. c. nuuo, & c. dicat aliquis. 32. q. 3. Bart. in l. 1. ff. de concubin. & tales appellantur turpes perſonæ. Dec. in conſ. 530. Alex. conſ. 66. nu. 11. lib. 3. Crauetta conſ. 229. num. 12. & multis incommodis afficiuntur concubinarij, & triginta incommoda recenſet. Rebuff. in commen. in princ. tit. de public. concub. §. publici. An autem, quid quantum, & à quibus concubinis donari, ſeu relinqui poſſit tradit tex. & ibi Doct. in l. 2. C. de natur. liber. in l. affectionis in l. donationes. ff. de donat. in l. qui concubinam, & in l. iſt legato. §. parui. ff. de legat. 3. §. 1. auth. quibus mod. natur. effic. legi. glo. Bar. Bald. in l. miles ita. §. mulier. ff. de milit. teſta. Rom. in conſ. 43. & in conſ. 478. Iaſ. in l. miles ita. col. penul. & vlt. ff. de re indic. & in conſ. 37. lib. 3. vbi dicunt concubinam poſſe accipere à concubinario ex contractu, et vltima voluntate; quod intelligi debet de concubinis domi retentis in ſchemate concubinatus, cum illis requiſitis de quibus ſupra, & per Spec. de ſucceſ. ab inteſtato. §. 1. ver. nunc. de naturalibus. Io. And. ad Specul. in rubr. qui filij ſint legitimi. Bart. in l. fin. ff. de concub. Ruyn. conſ. 109. nu. 11. lib. 3. Corn. conſ. 9. nu. 2. lib. 4. Dec. in conſ. 433. nu. 14. de qua re latè poſt alios per Peregrinum de iure fiſci lib. 3. tit. 18. in princ. & nu. 5. & ſequen. quod tamen. Limita primo in caſu in quo complexus eſſet punibilis, vel illicitus ſecundum ius ciuile. ita Iaſ. vbi ſupra, & eſt caſus in l. Claudius. & in l. mulierem. ff. de indign. Capra in conſ. 127. Limita 2. in concubina militis; nam ab eo, nec per contractum nec per vltimam voluntatem capit. d. l. miles ita. §. mulier, & l. mulierem. ff. de indign. l. 2. C. de donat. inter vir. & vxor. gloſ. Bart. & Doct. in d. l. affectionis, Capel. Tholoſ. deciſ. 141. Limita 3. in concubina Religioſi, vt per Ricard. malumb. quem ſunt ſequuti. Bart. & alij in d. l. miles ita, & in d. l. mulierem, & in d. l. 2. C. de donat. inter virum, & vxor. Angel. in conſ. 189. Anchar. in conſ. 247. Dec. in conſil. 132. Limita 4. in concubina Aduocati, Bart. in d. l. miles ita. Doct. in l. centurio. ff. de vulg. Port. conſ. 21. Roman. conſ. 43. declara niſi donatio ſit iurata, Roman. d. conſ. 43. in 4. dubio contrarium Crauetta in conſ. 229. & ſicut concubina non capit à concubinario, ita concubinarius non capit à concubina. Bald. in conſ. 457. lib. 5. conſ. 267. lib. 1. l. Claudius. ff. de indig. Bald. conſ. 248. lib. 1. Niſi donatio facta ſit propter merita, & cauſa dotis. Anchar. in conſ. 247. Afflict. deciſ. 102. Mantua conſil. 169. Portius in d. conſ. 21. per tex. in c. inter opera. de ſponſal.

De Plagiarijs. Cap. LV.

SI quis rapuerit, abduxerit, aut occultauerit, aut rapi, abduci, occultariuè mandauerit, vel ad effectum vendendi, vel ad effectum redimi faciendi puellam aut puerum, in furcis laqueo ſuſpendatur, itaut moriatur: & ſi capi non poterit, capitaliter diffidetur ad mortem, & perpetuò reaffidari non poſſit.

De Plagiarijs. Cap. 55. Gloſſ.

Plagij criminis accuſatio ex lege fauia de Plagiarijs eſt publici iudicij. l. plagij. 13. C. ad l. fauiam de plagiarijs. §. eſt & inter. inſtit. de publ. iudic. Si quis itaq; liberum hominem, vel ſeruum alienum ſuppreßerit, celauerit, vel in vinculis habuerit, abduxerit, & rapuerit tenetur. l. fauia de plagiarijs. l. non ſtatim. §. fin. ff. ad l. fauiam de plagiar. l. ſi fratrem 5. C. eod. l. 2. & l. eum qui. 9. C. eod. & hoc ſtatuto ibi in princ. Niſi ignorans bona fide ſeruū quis, vel liberū hominem poſſideat l. legis. 3. ff. ad l. fauia. de plag. l. quicunq; 4. §. quod ſi ſeruus. C. de ſer. fugit. l. plagij. 14. C. ad l. fau. de plag. l. præſes. 8. C. eod. tenetur etiam, l. fauia, & hoc ſtatuto ille, qui liberum hominem, vel ſeruum alienum emerit, vendiderit, donauerit, vel alio modo alienauerit. l. 1. & l. fauia. 4. ff. ad l. faniā de plag. l. liberum. 15. C. eod. l. 2. C. vbi de crimi. agi opor. legis autem fauię pęna pecuniaria olim fuit, quæ in vſu eſſe deſiit, & pro ea extraordinaria pœna fuit introducta. l. vlt. ff. ad l. fauiam de plag. §. eſt & inter. inſtit. de publ. iudic. & aliquando metalli pęna fuit indicta. l. plagiarij. 16. C. ad l. fauiam de plag. Serui, & libertini beſtijs ſubijciuntur ingenui puniuntur gladio. d. l. 16. l. quoniam 7. C. ad l. fauiam de plag. hoc noſtrum ſtatutum pœna vltimi ſupplicij plagiarios corrigit, & ſic correſpondet diſpoſitioni d. l. 16. & d. l. quoniam. 7. ad l. fauiam de plagiarijs; vt ideo nihil de nouo videatur diſponere. An autem ſit ij criminis

minis eadem pœna hoc ſtatuto teneantur ? non determinat ; ſed id dimittit diſpoſitioni iuris cō munis, de qua in l. non ſtatim. 6. ſ. fin. ff. ad l. fauiam. de plagiarÿs. l. comparantem. 10. C. eod. & datur primum in hoc iudicio actio ciuilis in rem. l. 1. C. ad l. fauiam. de plag. deinde accuſatio de vi publica & priuata. d. l. 1. in fine, poſtremo actio furti, & ſerui corrupti. l. ſi quis. 12. C. eod. l. non ſtatim. in princ. ff. eod. l. 1. in princ. ff. de fugitiuis, & l. 2. C. ad l. fauiam, de plagiar.

De priuato Carcere. Cap. LVI.

QVicumque ceperit, aut capi fecerit aliquem, & eum propria libertate priuauerit, animo carcerandi, vel in eum priuatum carcerem cōmittendi; ſi per aliquod temporis breue ſpatiū retinuerit, pœnam ducatorum centum : ſi verò per vnam horam, pœnam ducatorum ducentorum : ſi verò per duas, vel plures horas non tamen vltra vigintiquatuor, pœnam ducatorum quingentorum incurrat : dicta verò pecuniaria pœna, in Nobilibus duplicetur, in Magnatibus & eorum Baſtardis quadruplicetur : quas pœnas, ſi ſinguli prædicti in his caſibus non ſoluerint infra decem dies, à die latæ ſententiæ, capite puniantur ad mortem, & de prædictis debeat per Senatorem inquiri.

De priuato Carcere. Cap. 56. Gloſ.

Carceres itaq; aliÿ publici ſunt, aliÿ priuati, & ideo fugiens è carcere publico habetur pro confeſſo; & conuicto l. eos. ff. de cuſt. reor. Boer. deciſ. 215. nu. 9. gloſ. Bart. & aliÿ in d. l. eos. l. ſi apparitor. C. de cohort. lib. 12. Nam carcer publicus dicitur locus ordinatione, & decreto Iudicis deputatus, in quo cuſtodiatur perſona, vt notant Doct. in l. 1. ff. de cuſt. reor. à quo aufugere non licet, Secus enim eſt in carcere priuato, nam ab eo licet fugere gloſ. Guliel. de Cuneo. Bald. & omnes in l. ſuccurritur. ff. quibus ex cauſ. maior. Iaſon. in l. admonendi ſuper gloſ. in verbo, fuga. ff. de iure iur. Boer. d. deciſ. 215. nu. 13. & ratio eſt quia carcer priuatus eſt de genere prohibitorum. l. 1. C. de priuat. carcer. & lege 1. C. de cohort. libr. 12. & priuati carceris pena de iure eſt vltimi ſupplicÿ. d. l. 1. C. de priuat. carcer. & l. 1. C. de cohort. lib. 12. l. ſuccurritur. ff. ex quibus cauſ. maior. ſtatutum noſtrum pœnam iuris communis modifi-

ciuim

cat, cum diſtinctione temporis, & perſonarum, vt ibi.

De Proditoribus. Cap. LVII.

PRoditor, qui contra aliquem proditionem commiſerit, vel aliquem ſeduxerit, vel conduxerit ad aliquem locum, vt offendatur à ſuo inimico, vel ab alio, ſi proditus & conductus offenſus fuerit, ſine ſanguinis effuſione, is proditor pœnam ſcutorum centum incurrat, Cameræ Vrbis applicandam : & in exilium per quinquennium mittatur. Si verò ex offenſione ſequatur ſanguinis effuſio, vtraque pœna duplicetur ; & nihilominus in eam etiam pęnam incidat, quàm principalis percuſſor incurrit : Si verò mors inde ſequatur, de homicidio puniatur.

De Proditoribus. Cap. 57. Gloſſ.

Proditor enim ille dicitur, qui ſine aliqua cauſa, vel diffidatione offendit eum ; qui de ipſo confidebat. Bald. in l. fin. C. de ſumm. trinit. & fide catholic. & in c. 1. col. 7. quibus mod. feud. amit. & in conſ. 361. lib. 4. Lucas de Pen. in l. ſeruum. C. de delat. lib. 16. Afflict. deciſ. 265. nu. 64. latè Decian. lib. 7. crim. cap. 29. & c. 31. tom. 2. Farinac. q. 18. nu. 73. & ſequen. Baiard. ad Clar. in ſ. homicidium. n. 22. & 23. & de tali loquitur hic ſtatutum, Nam dicitur etiam aliter proditor ille qui offendit maiorem ſuum ; qui bellum mouit ſine diffidatione, & ille qui dat alteri venenum in potione, vt per Bald. vbi ſupra, & in conſ. 210. libr. 4. Item ille qui ſecreta ſibi commiſſa reuelat. c. ſacerdos. de peniten. diſtinc. 6. c. omnis. de penit. & remiſ. Card. in clem. 1. ſ. quia vero. de ſtatu monac. Item proditor dicitur etiam ille, qui permittit tranſire gentem inimicam, & ille ; qui occulte offendit. Bald. in c. 1. col. 7. ver. quid de rebus. quibus modis feudum amitt. Bart. in extrauag. ad reprimendum. in verba rebelles. Item qui vendidit arma hoſtibus Patriæ. l. 2. & ibi Bald. C. quæ res expor. non de. l. cotem. in princ. de publ. & qui hoſtibus Patriæ mutuant pecuniam ; & incidunt in crimen leſæ maieſtatis. Bart. in l. cuius. ff. ad l. Iul. maieſt. Item illi qui mittunt litteras, & nuncios ad hoſtes. Bart. in l. 1. in fin. ff. eod. item transfuga. l. proditores, & ibi gloſſ. ff. de re milit. Nec non illi qui culpam prælatorum publicant, vt ſæpè faciunt famuli Prælatorum Vrbis, dum quod ab

eis

eis, cupiunt non poſſunt conſequi; vel poſtquam ſunt conſecuti ab eis diſcedunt; iſti enim mercenarij, vt plurimum ſunt ſuorum dominorum proditores. Card. vbi ſupra per capitul. de his 2. quaſt. 7. de materia. Alexan. in leg. reſpiciendum. §. delinquunt. de pœnis. Felyn. in capit. 1. de hom. Et proditorum rerumpublicarum filij ſunt omnium ſucceſſionum incapaces. l. quiſquis. C. ad leg. Iul. Maieſt. vbi Cyn. & Salycet. Aret. de maleſ. in verbo, che hai tradita, & tales ſunt adeò odioſi, vt puniantur ex ſola attentatione; vel ſcientia ſi non reuelauerint, dicta l. quiſquis. Bald. in l. ſi quis violauerit. de rerum diuiſ. damnatur eorum memoria. gloſſ. in §. per contrarium. inſtit. de hæredit. quæ ab inteſta. defer. Bart. in leg. qui à latronibus. §. 1. de teſtam. gloſſ. in l. 1. C. ſi re vel act. Angel. in l. fin. C. ad leg. Iul. Maieſt. Angel. in l. fin. C. ad l. Iul. Maieſt. & talis proditio reuelata Sacerdoti in Confeſſione, eſt in genere ab eo propalanda; ſi eſt in fieri; & confitens dixerit non poſſe ab ea abſtinere; ſecus ſi ſit perfecta; vel confitens dixerit Sacerdoti poſſe ſe ab ea quæ eſt in fieri abſtinere; & ita promiſerit. Innocen. in vlt. col. in gloſſ. ſua, in verbo, prodat. Doctor. & Butr. in capit. omnis vtriuſq; de pœnit. & remiſ. Aret. vbi ſupra. Et tales proditores non gaudent beneficio Reipublicæ. Bald. in l. ſi quos. C. de poſtlim. reuer. & non poſſunt condere teſtamentum. Bald. in leg. & militibus. in 2. quæſt. C. de teſtamen. milit. per tex. in l. 1. in fine. ff. de obſequi. Hactenus de proditoribus Reipublicæ; ſtatutum noſtrum loquitur de primis Proditoribus priuatorum; quibus dat pœnam ſecundum qualitatem offenſionis per proditionem priuato illatæ vt ibi. An autem ſit Proditor ille qui per inſidias inimicum occidit? & dic quod non. Bart. in l. reſpiciendum. §. deliquunt. ff. de pœnis. Gerard. ſingul. 14. Gomeſ. capit. 3. de homic. num. 5. & ibi Soarez. contra tenet Farinac. quæſt. 18. nu. 76. & 77. quem reprobat Baiard. ad Clar. in §. homicidium. numer. 25.

De Latronibus etiam nocturnis & Piratis. Cap. LVIII.

INſidiatores viarum, & itinerum frequentatorum & piratas impunè occidere vnicuique permittitur; pro primo autem latrocinio, in loco vbi reperti ſunt (ſi in fragranti crimine deprehendantur) furca ſuſpendantur, itaut moriantur: ſed ſi in fragranti crimine deprehenſi non ſint, & in poteſtate habeãtur, cauſa cognita, ſimiliter pro primo latrocinio furca ſuſpendantur ad mortem. Et idem ſeruetur contra raptores nocturnos, qui cum violentia in Vrbe ſpoliant tranſeuntes, ſi vulnera intulerint; ſi verò vulnera non intulerint, ſed aliter verberauerint, vel amputata eis manu dextera, in perpetuum exilium mittantur; vel fuſtigati ad Triremes per decennium tranſmittantur. Illi verò qui bis rapinas huiuſmodi facere inuenti ſunt, vltimo furcarum ſupplicio damnentur.

De Latronibus etiam nocturnis & Piratis. Cap. 58.

Gloſſ.

Latro dicitur, qui per vim furatur. auth. ſed nouo. & ibi Bart. C. de ſeruis fugit. Abb. in capitul. ex parte. de teſtibus. Alex. in conſil. 91. libr. 4. per tex. in §. ſucceſſor. auth. vt nulli iudic. gloſſ. in capitul. cum inter alia. de immun. eccleſ. Piratæ dicuntur illi qui per vim in mari furantur; & poſſunt impunè occidi ex diſpoſitione ſtatuti huius, & ex diſpoſitione iuris communis; vt de latronibus. capitul. cum homo. & ibi gloſſ. 23. quæſt. 5. & de Piratis. gloſſ. & Doctor. in authen. nauigia. C. de furi. Socein. conſ. 262. libr. 2. & eſt tex. in l. 1. C. quan. lic. ſine iudic. ſe vindic. & in capit. 3. de homicid. Vital. de maleſ. tit. de fur. nu. 10. Alciat. conſ. 11. numer. 17. libr. 1. Et ex hoc ſtatuto furca ſuſpenduntur itaut moriantur, quod idem voluere leges communes. l. capitalium. §. famoſus. ff. de pœnis. l. Prouinciarum. C. de fer. & ibi Bald. & quidem in loco commiſſi delicti. dicto §. famoſus, & Piratæ in loco vicino Mari in quo deliquerunt. Bart. & Doct. in l. inſulæ. ff. de Iudic. & in tract. Tyberiadis par. 2. de Inſula. in princ.

De Furibus. Cap. LIX.

FVres, qui occultè furantur, pro primo furto puniantur in ſimplum parti, & duplum Cameræ ſoluant, quòd ſi non fecerint intra menſem à die latæ ſententiæ, vel poſtquam diffidati de eo delicto in fortiam Curiæ peruenerint, fuſtigentur audientia publica exiſtente; pro ſecundo verò furto mittantur ad Triremes per Triennium;

Digitized by Google

pro tertio furca ſuſpendi poſſint, ita ut moriantur, & omni caſu damnum parti læſæ reſarciant.

De Furibus. Capit. 59.

Gloſſ.

Furtum eſt omni iure prohibitum. Leuit. capit. 19. Exod. capit. 20. Deuter. 24. Vigel. Meth. iuris Pontificij libr. 5. capit. 18. & eſt contrectatio fraudoloſa rei alienæ inuito domino lucri faciendi gratia, vel ipſius rei, vel etiam vſus eius, poſſeſſioniſuè; quod etiam naturali lege prohibetur. §. 1. inſtit. de oblig. quæ ex delic. naſcun. l. 1. §. fin. ff. de furtis, & vnde dicatur, habes in §. furtum autem inſtit. de oblig. quæ ex delicto naſcun. in l. 1. in princ. ff. de furtis. Et aliud dicitur manifeſtum, aliud non manifeſtum, hoc eſt occultum. l. 2. ff. de furtis. §. furtorum. inſtit. de oblig. quæ ex delicto naſcun. de non manifeſtis furibus, & occultis loquitur hoc ſtatutum; & horum pęna eſt ſimplum parti, duplum Cameræ pro primo furto occulto: de furto manifeſto non loquitur, ideò eius pęnam dimittit in diſpoſitione iuris communis; quæ eſt quadruplum, non manifeſti duplum. §. pęna. inſtit. eod. §. penam. inſtit. de actio. Fur manifeſtus, nec manifeſtus quis ſit tradit tex. in §. furtorum. inſtit. eod. & l. 3. cum ſequen. ff. de furtis. & quidem ex actione furtiua; quæ differt à condictione, & vendicatione rei furtiuæ. leg. ſi pro. 7. §. furti actio. ff. de condict. furt. l. ſi pignore 56. §. cum furti. ff. de furtis, nam ipſa res furtiua non venit in hanc furti actionem. §. fin. inſtit. de oblig. quæ ex delic. naſ. l. qui vaſ. 49. ff. de furtis. l. ſi pignore. 56. §. cum furti. ff. eod. ſed ſolum quadruplum, vel duplum reſpectiue, vt dixi de differentijs indiuiduorum, in verbo, furti actio. Sed condictione, vel vendicatione furtiua rei ipſa, cum eo quod intereſt non fuiſſe furatam recuperatur, ſiue manifeſtus fuerit fur, ſiue non manifeſtus, vt de condictione dicit. l. ſiue 10. ff. de condict. furt. leg. 1. in princip. ff. de priuat. delic. §. fin. inſtit. de oblig. quæ ex delic. naſ. leg. ſi pro furto. 7. §. 1. ff. de condict. furt. l. etiam. 8. C. de furtis. leg. ancillæ. 12. leg. furti. 15. l. quamuis. 17. C. eodem l. ſi ſibi. 5. C. de noxalibus. actio. de vendicatione dicit. l. ſi pignore. 56. §. cum furti. ff. de furtis. Sed vna ex qua quis ſit ſuum conſequutus alteram excludit. l. ei qui. 9. ff. de furtis. leg. ſiue in princip. 10. ff. de condiction. furti. lege ſi ſeruus. 14. §. ſed ſi dominus. ff. de condict. furt. l. 1. C. eod.

De ſordibus, & corruptela Iudicum. Caput LX.

QVi officialibus Curiæ Capitolij pecuniam, aut aliquid illicitum dederit, ſeu eos corruperit in cauſa aliqua, niſi prædicta denunciauerit ſyndicatori ipſorum officialium, tempore ſyndicatus, in triplum puniatur; & qui acceperint, in quadruplum puniantur, & ab officio deponantur, ſi durante officio de huiuſmodi crimine conuicti fuerint: Et idem locum habere volumus in Conſulibus artium, & eorum Aſſeſſore, & Notario, & quibuſcumque alijs officialibus Vrbis, ius dicendi facultatem habentibus.

De ſordibus, & corruptela Iudicum. Cap. 60. Gloſſ.

De Iure communi corrumpens Iudicem ſi actor ſit, cauſam perdit. leg. 1. C. per. iudic. qui male iudic. Si verò reus ille ſit, perdit exceptionem, ſecundum gloſſ. ibi in dicta l. 1. in verſ. amittat. quam ſequuntur Bald. & cęteri omnes. Bart. in l. falſum. C. ſi ex falſo inſtrum. gloſſ. in leg. venales. in ver. infimus. C. quando prouoc. non eſt neceſ. Felyn. in capit. cum venerabilis. col. 5. de except. Paris de Puteo de ſyndic. verbo, an ſi, ſed intelligo quod perdant non ipſo iure, ſed per ſententiam, Bart. in leg. 1. §. ſed & conſtitutio. col. 1. ver. quæro pro declaratione. ff. de calumniat. & in dicta l. 1. C. de pęnis iudic. Didacus in regula peccatum car. 102. Iudex verò varijs punitur pęnis, Grammat. conſ. 35. numer. 9. Clarus in §. fin. quæſtion. 73. ver. Iudex committens. Boſſius de offic. corrupto. nu. 10. Per hoc ſtatutum corrumpens in triplum, corruptus in quadruplum, & priuatione punitur. Ad haſce ſordes vitandas Iudex non debet recipere munera nec precium, Num. 35. Deut. 16. & in electione magiſtratus quid in primis ſpectandum ſit, tradit Exod. c. 18. inquiens. Nemo deſignetur Iudex niſi teneat legis ſententiam; contra huiuſmodi diuinum præ-

præceptum vidi ſæpè peccatum; & Ariſtot. libr. 4. politic. cap. 9. tradit præcepta electionis bonæ. Et quod ſint eligendi nobiles ingenui, & non egeni dicit idem Ariſto. lib. 3. Polit. cap. 8. qui eodem lib. capit. 7. dixit nequaquam tutum eſſe iſtis, hoc eſt ignobilibus, pauperibus, & ignaris magnos magiſtratus committere; qui autem in nimia indigentia ſunt conſtituti; deiecto nimium animo viles exiſtunt, ex quo fit, vt magiſtratum gerere neſciant, qui verò modum nobilitatis, & diuitiarum excedunt difficile eſt, vt rationi obediant, vt quotidie ſumus in Aduocationis munere exercendo in Vrbe experti; vt mediocritas, & medium optimum ſit, teſte Ariſtot. lib. 4. Politic. cap. 11. Extreme verò viles, & inopes non ſunt idonei, quia facile venales, Ariſt. vbi ſupra. & lib. 2. Politic. c. 7. ver. at enim. Ideò in Rota Romana Iudices non approbantur, niſi præcedente probatione ingenuitatis, & mediocritatis diuitiarum conſtituentium annuum redditum ad minus ſcutorum 300. vt incorrupti, conſtanti animo, rationi obedientes omnibus iuſtitiam reddere poſſint. Nam Magiſtratuum ſuperbia, & auaritia, eſt ſeditionum cauſa; & libido magiſtratus etiam optimos obliquos agit, & prodigalitas eos ſubuertit, vt etiam ſuperbi, auari, libidinoſi, & prodigi, non ſint Iudices eligendi.

De termino moto. Cap. LXI.

QVi terminos, ſeu fines alicuius poſſeſſionis amouere, euellere, aut quocumq; modo corrumpere vel mutare auſus fuerit; ſi Plebeius ſit, pœnam ducatorum auri centum incurrat, quàm ſi ſoluere non poterit, amputetur ei manus dextera, itaut à brachio ſeparetur; ſi verò Nobilis, pœna duplicetur, & patitet ſi eam non ſoluerit, infra menſem manus dextera amputetur, vt ſupra: ſi verò fuerit Communitas, aut Baro, pœnam ducatorum mille incurrat; & in omnem euentum parti ad intereſſe teneantur.

De termino moto. Capit. 61.

Gloſſ.

Maledictus qui transfert terminos proximi ſui, dicit Dominus Deuter. capitul. 27. numer. 17. & dicit omnis populus amen. Nam antea cap. 19. præcepit dominus ita non aſſumes; & transferes terminos proximi tui; quos fixerunt priores in poſſeſſione tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in terram; quàm acceperis poſſidendam, & ſic ante quam poſſeſſiones habeant homines præcipit eis, quod non amoueant terminos in ſibi aſſignandis poſſeſſionibus fixos; & deinde ſi amouerint eos maledicit; & omnis populus dicit amen, hoc eſt Dei maledictionem comprobat. Plato de legibus Dialogo 8. contra terminorum motores ſeuerè inſurgit. Et Numa Pompilius Rex II. Romanorum legem tulit, vt quilibet ſuo fundo contentus ſit, & alienos non concupiſcat. vnumquemq; iuſſit agrum ſuum circumſcribere, ac lapides apponere. Hos ſacros eſſe Ioui terminali voluit, addidit vt quot annis ſtato de re diuina, eo in loco in paganorum cętu fieret, idq; feſtum terminale appellauit. Quòd ſi quis boſce lapides transferret, aut tolleret, lege terminali caput eius Ioui terminali deuouit, & impunè is tanquam ſacrilegus interficiebatur, & in legibus xij. Tabul. adſunt leges de ſeruitutibus, & finibus regundis hos amotores terminorum plectentes. Cauſæ autem huius actionis de termino moto ſecundum ius commune ſunt; ſi quis terminum agri mouit, vel protulit; ſi finalium quæſtionum obſtruendarum cauſa faciem loci conuertit: vt ex arbore arbuſtum; ex ſilua cędua nouale; aut aliquid eiuſmodi fecit, ſi quis terminos effodit. l. 2. & l. agraria. 3. ff. de termino moto. dicta l. 3. §. fin. & l. 1. C. de accuſatio. & actio hæc competit cuilibet de populo dicta l. 3. in princ. ibi & eius actionis. ff. de termi. moto. Pęna autem eius ſecundum ius commune extraordinaria eſt pro varietate circumſtantiarum. l. 1. C. de accuſat. l. 1. 2. & 3. §. fin. ff. de termino moto. Non tamen eſt pecuniaria, dicta l. 1. & dicta l. 3. in princ. ſed contra ex leg. vlt. eod. quod ſit pecuniaria, firmat Menoch. caſu 393. nu. 4. quod intellige, vt ibi per eum. & ſeruus capite punitur cum quadam diſtinctione, de qua in dicta lege 3. §. alia quoq; eſt autem capitale, vt Nonius Marcellus ſcribit capitis periculum; aut crimen capite vindicandum, Menoch. de arbitrar. caſu. 393. numer. 7. & 8. hac itaq; ratione arbitrariam ex leg. 2. ff. de termi. moto, & Bald. & Salycet. in leg. 2. C. de accuſat. dixit Menoch. vbi ſupra. numer. 15. quo loci quatuor conſtituit caſus à numer. 11. vſq; in finem in quibus arbitria pęna puniuntur.

produxerit, aut ea vſus fuerit, medietatem pœnæ, quam incurreret producens publicam, vt ſupra dictum eſt, Fiſco perſoluat.

De fabricantibus, & fabricare facientibus falſa Inſtrumenta, & priuatas Scripturas. Cap. 48. Gloſſ.

Hoc ſtatuto fabricans, & fabricare faciens falſum inſtrumentum, & priuatas ſcripturas pari pena puniuntur, cum quadam diſtinctione de qua ibi. Nam tales etiam communi iure tenentur l. Cornelia de falſis ſi teſtamentum, vel aliud inſtrumentum falſum ſcripſerint, ſignauerint, aperuerint, recitauerint, mutauerint, ſubiecerint, amouerint, celauerint, deleuerint, interleuerint, reſignauerint, vt eſt text. in l. 2. ff. ad l. Cor. de falſis in l. lege Cornelia, 9. §. pena & in l. eum qui 14. ff. eod. §. item lex Cornelia Inſtit. de publ. Iudic. Solet tamen in pena infligenda conſtitui differentia, an falſum quis fabricauerit, & vſus ſit, vel ſolum iam falſo fabricato ab altero ipsè eo ſolum vſus ſit, priore caſu cum quis fabricat, & vtitur pœna ordinaria, ac directa l. Corneliç de falſis punitur. l. maiorem, C. de falſis, & l. 1. ff. eodem. Secundo caſu punitur alia mitiori pena, Cynus in l. 2. col. 1. ver. quaritur circa, C. de fide inſtrumen. Ioan. Andr. in cap. ad falſariorum col. 1. in fine de Crimin. falſi. Faber. in §. item lex, in fine Inſtit. de pub. Iudic. Papien. in forma libelli ad reſcind. ſenten. in verbo, doloſè, numero 3. Marſ. conſ. 57. num. 5. & in conſ. 24. num. 19. Afflict. deciſ. vlt. num. 18. Sed falſum committere non dicitur ille; qui ignoranter falſo vtitur. gloſſ. in l. 1. C. ſi minor ſe maiorem dixe. vbi Bald. num. 3. Sed in facto proprio quis non præſumitur vti ignoranter falſis probationibus. Bald. in conſ. 446. ver. ex hoc ſequitur. lib. 5. facit text. in l. verius, ff. de probat. In facto alieno ſic. Bart. in l. ſi falſos, C. de falſis Bald. in l. vlt. num. 3. in fine, C. ſi minor ſe maiorem, Caſtren. in l. 2. C. de fide Inſtrumen. Capic. deciſ. 67. num. 7. Contrariam ſententiam tuere mititur, Ruyn. in conſ. 86. num. 6. lib. 4. de hac re Dec. & Cagnol. in l. qui in alterius, ff. de reg. iuris. Sed ſi agitur vt probetur contra eum, qui dicitur falſum fabricaſſe, eo ipſo probatur quod accuſatus non docet quis fabricauerit, vel quod ab alio fabricatum recepit. ita Salic. in d. l. ſi falſos propè finem ver. quæro ab extra, C. ad l. Cor. de falſ. Alexand. in conſ. 77. lib. 1. Mar. in l. qui falſam num. 109. ff. eod. Boſſius de conuictis, num. 56. & de falſis numero 126. Si agitur vt probetur contra eum qui vtitur probandum eſt quid de falſitate fuerit inſtructus, vel quod inſtrui potuit, ſed noluit. Ang. in dicta lege ſi falſos. vbi etiam Salycet. & ille qui vtitur poteſt renunciare, et euitabit pœnam ſi id ſtatim faciat. dicta lege ſi falſos, Felyn. in cap. præſentium. numero 11. de teſtibus, Papien. vbi ſupra, in verbo, doloſè, num. 3. dicit poſſe renunciari ante diffinitiuam, Boſſi. de falſis numero 116. Immò etiam in cauſa appellationis Bald. in l. alia num. 7. C. de ijs quibus, vt indign. Alexand. in conſ. 108. num. 9. lib. 6. Crauetta conſ. 46. num. 11. Quod puto verum ſi in prima inſtantia non fuit interrogatus, an vti vellet pro veris & legalibus ac omni falſitate carentibus; ita ſentit gloſſ. & Doctor. in d. lege ſi falſos. & Papien. vbi ſupra num. 4. Capiccius deciſ. 67. in fine, Foller. in verbo, item quod commiſit falſitatem, numero 24. in pract. Crimin. Ille verò qui falſum fabricauit, & in Iudicio produxit etiam ſi pœniteat, & proteſtetur nolle vti penam falſi non euitabit. Ruyn. d. conſ. 88. numero 3. lib. 4. Capic. d. deciſ. 67. numero 7. Foller. vbi ſupra numero 23. Boſſius de falſis. numero 154.

De Sodomitarum pena. Cap. XLIX.

SI quis nefandum ſodomiæ ſcelus commiſerit, igne comburatur, ita & taliter quòd moriatur; & de prædictis, Curia ex officio inquirere, & procedere teneatur.

De Sodomitarum pœna. Cap. 49. Gloſſa.

Iſtis de iure communi eſt in dicta pena vltimi ſupplicij generaliter, abſque eo quod ſpecialis aliqua mortis pena declaretur. Nam vt inquit Imperator in l. cum vir. 31. C. ad l. Iul. de adulter. vbi ſcelus eſt id quod non proficit ſcire: vbi venus mutatur in alteram formam; vbi Amor queritur; nec videtur iubemus inſurgere leges, armari iura gladio vltore, vt exquiſitis pœnis ſubdantur infames, qui ſunt, vel qui futuri ſunt rei, & in §. item lex Iulia. inſt. de publ. iudic. hoc idem dixit, quod demum confirmauit in §. 1. auth. vt non luxur. homi. cont. natu. Docemur enim Diuinis ſcripturis, quod huiuſmodi impijs actibus, & Ciuitates cum hominibus pariter periere, quod propter impunitatem delinquentium

factum

factum apparuit; cum delinquentes, qui corriguntur, ſuſcipiat Deus eorum correctione placatus. Eſt enim tale delictum contra ipſam naturam naturantem, quæ eſt Deus, & contra naturam naturantem naturatum, quæ eſt Cœlum, & contra naturam naturatam, & generationem, quæ eſt homo, & ſic offenditur Deus, Cœlum, Natura, generatio, & homo, offenduntur Demones, qui inducendo homines ad hoc nefandum ſcelus oculos claudunt, ut probat Frater Galiel. Pepin. in Sermonibus de deſtructione Niniue ſermone 35. Superat enim ſodomia omne aliud vitium carnis; ut probat idem Pepin. ſermone. 30. & eſt ita abominabile, ut dignè congruat ei illa precatio diſperdat, idest ex toto pereat de terra memoria eorum. Nam Spiritus Sanctus, qui optimè nouit grauitatem peccatorum nominat hoc vitio maculatos peſſimos, quod eſt ſuperlatiuum mali, et peius dici non poteſt. Geneſis. 13. ibi erant autem homines ſodomorum peſſimi, & peccatores nimis; & dicti auctores huius ſceleris, ei infamen nomen ſodomia dederunt, & teste Beato Auguſtino, & Hieronymo Deus propter hoc vitium diſtulit eius aduentum, cum videret tantam abominationem regnare in natura; quam erat aſſumpturus. Tandem ea glorioſiſſima nocte in qua ortus eſt, ſol iuſtitiæ Christus Deus noſter, omnes tali vitio irretiti Paulo ante eius Sanctiſſimam Natiuitatem ſubitanea, & improuiſa morte perierunt, ſecundum S. Auguſtinum, & Fellerium in prag mat. Nos Ferdinandus, & Eliſabetta, nu. 9. de iſtis ac eorum pœnis multa tradit Menoch. caſu. 286. de arbitr.

De Adulterio, & Inceſtu. Cap. L.

QVicunque adulterium cum Inceſtu cum muliere, ſeu attinente vſq; ad quartum gradum de Iure Canonico incluſiuè computandum, commiſerit, ad mortem, & mulier cum qua adulterium cum inceſtu commiſſum eſt, pari pœna plectatur; nec in hoc caſu pax quoquomodo proſit. Si autem inceſtum ſine adulterio commiſerit, cum aliqua attinente vſq; ad ſecundum gradum de Iure Canonico computandum incluſiuè, ſimiliter tam ipſe quàm mulier capite puniantur ad mortē; & de hoc Senator inquirere debeat. Committens autem ſimpliciter adulterium cum muliere honeſta; ſi Plebeius, aut vilis conditionis ſit; pœnam ducentorum aureorum incurrat; & in exilium per triennium mittatur; ſi Nobilis duplum, & per ſexennium; ſi Baro aut de genere Baronum, triplum, & per nouennium in exilium huiuſmodi mittatur, & mulier tonſa in loco malæ nuptis deputato, vel alio ſibi pro carcere deputando, detrudatur. Si verò mulier cum qua adulterium commiſerit, ſit vilis conditionis, & inhoneſta, non tamen publica meretrix; tunc medietatem pœnæ prædictæ reſpectiuè incurrat: mulier autem inhoneſta eſſe intelligatur, ſi communiter; præſertim in vicinia in qua inhabitat, pro inhoneſta fuerit reputata: Et in caſibus de ſimplici adulterio prædictis, ſi adulter pacem habuerit à marito; pœna pecuniaria ad medietatem reducatur, nullatenus tamen reaffidari poſſit, niſi Cameræ dictam medietatem pęnæ integrè perſoluerit. In eiſdem verò caſibus procedi non poſſit, niſi per accuſationem ab eis factam, quibus accuſare permittitur, videlicet à viro patre, filio, & germano fratre mulieris.

De Adulterio, & inceſtu. Cap. 50. Gloſſ.

Adulterium enim eſt acceſſus ad alterius Thorum; dictum Adulterium quaſi ad alterius, compoſito nomine ex ad, & alter, ſeu altera, quod ille ad alteram, vel hæc ad alterum ſe conferat; vel quod ex adulterio cōceptus ab vno, ad alterius hæreditatem naſcatur; et propriè committitur in nuptā. l. inter liberos. §. lex ſtuprū. ff. ad l. Iul. de adulter. l. ſtuprū. 34. §. fin. ff. eod. lege inter ſtuprum 101. vbi Alciat. & Rebuff. ff. de verb. ſign. Inceſtus, vel inceſtum dicitur id crimen, quod committitur cum ea, cum qua illicitum alioquin matrimonium fuiſſet, & crimē inceſti grauius eſt adulterio. l. ſi adulterium. §. 1. & §. duplex. de adulter. & ideo ſtatuentes adulterium cum inceſtu pęna vltimi ſupplicij corrigunt; Simplex inceſtum vtiq; eadem hac plectitur pęna; Simplex verò adulterium alijs mitioribus pęnis attenta qualitate perſonarum, vt reſpectu inceſtus adulterium, cum inceſtu grauius vltimi ſupplicij pęna puniatur. Verū ſi à matrimonio originem duxerit inceſtus; quia inceſtæ nuptiæ ſint cōtractæ aliquando ſolet excuſari, vel ſexu, vel ætate, vel errore. d. l. ſi adulterium. §. 1. & §. inceſtum. ff. ad l. Iuliam de adulter. multum enim intereſt quod matrimonium illicitè contrahatur, an contumacia iuris, & ſanguinis contumeliam quis nexat. dicto §. 1.

Si quis itaq; adulterium commiſerit, pœnis vtatur hos ſtatuta, cui correſpondeant iura, & canones.

Digitized by Google

nes. c. nubendi. §. fin. 27. q. 1. c. fornicari. 88. diſtinc. & de iure omnis illicitus coitus dicitur adulterium, & omnis coitus extra legitimum matrimonium punitur. c. nemo. §. quidquid. 32. q. 4. c. ſi non. §. fin. c. Meretrices. c. Salamon & c. non mœchaberis 32. q. 5. Immò etiam Amor vxoris immodicus, & libidinoſus punitur. dicta q. 4. c. origo. c. recurrat. §. fin. & c. liberorum in princ. & coitus illicitus committitur etiam cum ſerua. capit. vltim. 14. quaſt. 6. Menoch. caſu 293. de arbitr. & cum ſoluta. capit. ſic non ſunt. §. fin. cum c. ſequen. 32. q. 4. & accuſatio in primis de adulterio competit Marito, Patri, Filio, & Fratri Mulieris ita dicit ſtatutum in fine pro quo facit tex. in c. Maritis. 4. de adulter. in l. 30. §. in primis. C. ad l. Iul. de adulter. Ad accuſandum de inceſtu communi iure ſoli conſanguinei admittuntur. c. quoties de teſtibus. c. videtur. qui matr. accuſ. poſſ. & pro iſto Statuto ſtat lex XII. Tabularum in tit. de ſacrilegio, periurio, & inceſtu, ibi inceſtum Pontifices ſupremo ſupplicio ſanciunto, & in ſacris paginis Exod. 21. legitur. Senatus maior interficiendi gladio ius habeat, Leuit. 30. Adulter, & adultera interficiuntur, & 20. Crementur igni aliqui. & Deutero. 22. Lapidibus alij obſeruantur. Verum Leuit. c. 18. legitur Ne releues turpitudinem Matris, neq; Nouercæ, neq; ſororis, neq; amitæ, & auiæ; neq; neptis ſiue ex filio, ſiue ex filia nata ſit, neq; priuignæ, neq; filiæ priuigni, neq; Patrui, neq; Materteræ, neq; Vxoris Patrui, neq; nurus, neq; fratriæ, neq; ſororiæ, neq; mulieris menſes ſuos patientis, neq; mulieris coniuratæ neq; Patris.

Rurſus Adulteria aliquando Iudicis arbitrio puniuntur. glo. in l. ſi quis viduam. ff. de quaſt. Cyn. in l. quamuis. C. de adult. Bald. in conſil. 429. lib. 5. & nos ab adulterio abſtinere oportere iubet lex naturæ. Cicer. lib. 2. de legibus non enim tunc incepit lex eſſe cum ſcripta fuit, ſed tunc cum orta eſt, orta eſt autem ſimul cum mente diuina inquit ibi Cicero. quod multis comprobat, Tiraquel. de legibus connub. l. 13. n. 1. lex Diuina per allegat. ſupra, & per Ioan. c. 8. ius gentium, Tiraquel. vbi ſupra. nu. 2. ius Ciuile, & Canonicum; & iura municipalia, vt late proſequitur. Menoch. de arbitrar. caſu 419. per totum lib. 2. centur. 5.

De Stupris, & Violentijs. Cap. LI.

SI quis ſtuprandi cauſa honeſtæ mulieri vel puero vim intulerit, vel inuitis parentibus puellas aut pueros abduxerit, aut aliàs honeſtas mulieres, & pueros rapuerit, aut rapi fecerit, etiam ſi ſtuprum non ſequatur, furca ſuſpendatur, itaut moriatur. ſed ſi ſtuprum in maſculum fuerit ſecutum, ſeruetur Statutũ ſupra de ſodomitarum pœna: & ſi capi non poterit, diffidetur, & condemnetur pro dicta pęna, & perpetuò reaffidari non poſſit. Si verò quis ex eadem libidinis cauſa honeſtam mulierem, aut pueros verberauerit, vel chlamydem, vel infulam, vel quòd aliud veſtimentum, vel tegmen ex ea cauſa rapuerit, amputetur ei manus dextera, ita quòd à brachio ſeparetur; & ſi capi non poterit, pro dicta pœna diffidetur. Si verò quis ex eadem libidinis cauſa cum vociferatione & conuitio turpia verba contra honeſtas mulieres, vel pueros protulerit, capiatur, & acriter torqueatur; & ſi viles ſint perſonæ, virgis cedantur, & per menſem in carceribus detineantur; quo elapſo, non liberentur niſi præſtita idonea cautione de non offendendo perpetuò, & de ſe repræſentando per integrum annum, toties quoties fuerint requiſiti.

De Stupris, & Violentijs. Cap. 51. Gloſ.

Stuprum graue crimen eſt; & proprie in virginem, vel viduam committitur. l. inter liberas. §. Iulia. ff. ad l. Iul. de adult. Alciat. in l. inter ſtuprum. ff. de verb. ſignif. dixi de differentijs indiuiduorum in verbo, adulterium pœna ſtupri in foro conſcientia Clerico iniungitur decem annorum, cum ieiunijs, & pœnitentijs, de quibus in c. presbyter. 83. diſtinc. laico ſeptem annorum. c. deuotum. 27. q. 1. & cap. hoc ipſum. 33. q. 2. Grilland. de pęnis omnifar. coitus. q. 7. nu. 1. In foro contentioſo iuris Canonici Clericus deponitur. Grilland. vbi ſupra. nu. 2. Lancellottus inſtit. Canoni. §. eadem. de adulter. Iure Ciuili ſtuprator ſi vir honeſta vita ſit, aut in dignitate conſtitutus partis bonorum confiſcatione, & temporali relegatione ad Iudicis arbitrium punitur, ſi humilis perſona ſit fuſtigatur, & in exilium mittitur. §. item lex Iuliam. inſtit. de pub. iudic. & hoc ſingulare quod pęna ſtupri nõ ſit capitalis dixit Mat theſ. ſing. 100. Grammat. voto 17. nu. 3. Roland. in conſ. 35. nu. 25. lib. 2. Clar. in §. ſtuprum. ver. ſed quæro quæ ſit pęna. Alexan. in conſil. 165. numer. 2. libr. 7. Angel. de maleſ. in ver. che hai adulterato la mia Donna. n. 54. & 55. Cotta in verbo ſtuprum. Menoch.

noch. caſu 294. de arbitr. vbi ponit etiam pœna ſtuprantis virginē non dum viri potentem. Sed contrariū videtur diſpoſitum in l. 1. §. vlt. ff. de extraord. crimi. quod ſcilicet ſit pœna capitalis; Sed diſtinguendum eſt an volente ſtuprata ſtuprum cōmiſſum ſit, an dolo fraude, vel per vim quia tunc pęna mortis naturalis eſt de iure talis ſtuprator puniendus. Bald. in l. raptores. C. de epiſ. & cleric. Aret. de malef. vbi ſupra. n. 55. addentes ad Alex. in d. conſ. 165. lib. 7. & eſt tex. in l. 1. C. de raptu virg. hoc ſtatutum ſe conformat cum diſpoſitione iuris cōmunis, dum pęna capitis caſtigat ſtuprum per vim commiſſum; Aliter de voluntate commiſſum dimittit in diſpoſitione iuris communis. de qua in d. l. 1. C. de raptu virginum. §. pœnas. & in l. raptores. 41. §. fin. C. de epiſ. & cleric. & in §. item lex Iulia. inſtit. de publ. Iudic. & in ſtuprante Ancillam ſclauam, habet locum pęna arbitraria, vt per Boer. in deciſ. 316. num. 6. quem cum alijs citat Menoch. caſu 293. de arbitr.

De raptu Meretricum, & vi eis illata. Capit. LII.

SI quis meretricem per vim rapuerit, inuitamque retinuerit, amputetur ſibi manus dextera, quàm redimere poſſit ſoluendo infra decem dies poſt condemnationem immediatè ducatos auri ducentos, vel ſecundum conditionem perſonæ, & facti qualitatem carceretur, torqueatur, fuſtibus cædatur, vel in exilium mittatur, arbitrio Senatoris & Iudicum. Similibus verò pœnis puniantur principales Trentunum meretricibus facientes: ſequaces verò ſinguli quatuor funis ictibus torqueantur, & in carceribus ad menſem detineantur: ſed ſi cum armis numero decem perſonarum armatarum id fecerint, capite puniantur, ſicut de illicitis armatorum collectis dictum eſt.

De raptu Meretricum, & vi eis illata. Cap. 52. Gloſſ.

Et ſi pęna raptoris, & violenti ſtupratoris ſit vltimi ſupplicij, ex diſpoſitione ſtatuti præcedentis, & l. 1. C. de raptu virg. vbi Marſ. Barbat. in conſ. 71. libr. 2. Caſtren. conſ. 262. lib. 2. Alex. conſ. 1. lib. 1. Cepol. conſ. 57. Gratus conſ. 38. & 48. lib. 2. Soccin. Iun. conſ. 60. lib. 3. Aymon. conſ. 18. Roland. conſ. 24. lib. 1. quæ, vt locum habeat requiritur abductio de loco ad locum libidinis cauſa, vt notant allegati Doct. & quod illā carnaliter cognouerit. Boer. deciſ. 316. nu. 4. Viuius comm. opin. in verbo, raptor honeſtæ. Tamen non habet locum contra rapientem meretricem, vt conſuluit Cephal. in conſ. 140. lib. 1. Iſte enim pœna extraordinaria Iudicis arbitrio puniendus erit, vt per Bald. in l. penult. ff. de rer. diuiſ. Mattheſ. ſing. 102. Gomeſ. in c. mulieres. num. 28. de Iudic. in 6. Neuiz. Sylua Nupt. lib. 4. nu. 43. Didac. lib. 3. variar. reſo. c. 14. n. 2. Alciat. conſ. 469. n. 2. Grammat. deciſ. vlt. nu. 5. Menoch. de arbitr. caſu 291. per totum. ideo ſtatuentes alia mitiori pœna contra raptores meretricum in hoc ſtatuto inſurgunt de qua ibi. Sed ſi ſequatur matrimonium inter raptorem, & raptam ceſſat de Iure Canonico omnis pęna raptus. c. fin. de raptu. Pariſ. conſ. 17. nu. 6. lib. 4. Clar. in §. raptus. c. penult. cum ibi notat. de raptu. & dos virgini rapta, & ſtuprata conſtituenda eſt ſecundum facultatem ſtupratoris, & dignitatem ſtupratæ. Pedemon. deciſ. 107. Clar. in §. ſtuprum. An autem vidua propter ſtuprum amittat dotem? & ſunt opiniones. affirmatiuam tenent Caſtren. in conſ. 148. lib. 2. Mar. ſingul. 416. Gerard. ſing. 48. Tiraquel. de nobil. c. 18. nu. 9. Curt. Iun. conſ. 81. nu. 9. Cotta in verbo, mulier, propter negatiuam tenent Boer. deciſ. 338. Crauetta conſ. 205. nu. 24. Soccin. Iun. conſ. 111. nu. 7. lib. 3. Didac. de ſponſ. & matr. in epitome. c. 6. §. 6. nu. 19. Sed Iō. de Garzo in auth. eiſdem pęnis. nu. 18. C. de ſecun. nupt. diſtinguit aut infra annum luctus commiſit, & procedat affirmatiua, aut poſt annum luctus, & procedat negatiua quod idem ſentit Alciat. de præſumpt. reg. 2. præſumpt. 9. Pedemon. deciſ. 67. in fine.

Intra quantum tempus de violentia mulieri illata liceat accuſare. Cap. LIII.

SI aliqua mulier innupta, dixerit ſe ab aliquo vim paſſam, & infra duos menſes de vi prædicta conqueſta non fuerit; ipſa vlterius ſuper hoc non audiatur: ſi verò mulieri nuptæ vim illatam fuiſſe dicatur, poſſit maritus, pater, filius, & germanus frater mulieris, etiam poſt duos menſes, vſq; ad tempus à iure præfinitum, accuſare.

Intra quantum tempus de violentia mulieri illata liceat accuſare. Cap. 53. Gloſ.

De iure etiam poſt quinquennium erat licitum

tum

tum de raptu, & violentia mulieri illata accuſare, l. qui cœtus. 5. §. fin. ff. ad l. Iul. de vi publ. l. mariti. 29. §. fin. ff. ad l. Iul. de adulter. Nam & ſi de adulterio poſt quinquennium non eſſet accuſatio permiſſa. l. adulter. 5. C. ad l. Iul. de adult. l. ita nobis. 28. ibi prætor quinquennij. C. eod. l. mariti. 29. §. quinquennium. ff. eod. & l. quinquennium. 3. ff. eod. Tamen non procedit in violento adulterio, ſeu ſtupro, vt probant iura allegata in princ. Per hoc ſtatutum poſt duos menſes mulier innupta vim paſſa non poteſt conqueri, mulier verò nupta poteſt ſecundum diſpoſitionem iuris communis intra quinquennium, & poſt accuſare.

De Concubinis. Cap. LIV.

MAriti qui concubinas retinent, per Senatorem, & Iudices à concubinis ſeparari poſſint, & cogi per idoneos fideiuſſores cauere, de inſimul non conuerſando, nec cohabitando, ſub pœna per Senatorem, & Iudices imponenda, & ſuper his Senator ad cuiuſq; honeſtæ perſonæ denunciationem, procedere debeat, & ceſſans, in ſyndicatu pœna aureorum quinquaginta puniatur.

De Concubinis. Cap. 54. Gloſſ.

Olim concubinatus erat permiſſus, nam Diuina Lege antiqua permiſſum fuerat illis primis Patribus vltra vxorem habere etiam concubinam ad prolis procreationem, erant enim (vt ſcribit Lippomanus ſuper Geneſi. c. 22.) concubinæ non illegitimæ, & fornicariæ; ſed vxores minimè principales, quarum filijs non debebatur hæreditas, nec æqualis honor, nec ſacerdotium, nec primogenitura: munera tantum recipiebant; & mutua ſe caritate complectebantur; & ſe ſe iuuabant. & hæ concubinæ interdum appellabantur Ancillæ Geneſ. c. 33. Habebant hæ concubinæ aliquid de ratione vxoris, & aliquid de ratione concubinæ, vt declarat Diuus Thom. in 4. ſenten. diſtinc. 33. q. 1. artic. 3. Didacus de ſhon, in epitome par. 1. c. 4. nu. 8. & lex Ciuilis appellat has concubinas iniuſtas vxores, hoc eſt, vxores, quæ ducebantur non obſeruato ſolemni more, qui inducendis vxoribus ſeruabatur, de quibus loquitur tex. in l. ſi vxor. in princ. ff. ad l. Iul. de adult. Hottoman. in verbo vxor. Cuiac. lib. 6. obſeruat. c. 16. Tiraquel. de legibus connub. gloſ. 6. nu. 241. & illo iure ciuili honeſtum erat hoc nomen concubinæ, vt ſcribunt Alciat. & alij in l. maſſurius. ff. de verbor. ſigni. Aucto deinde genere humano hæ concubinæ prohibitæ fuerant; & illis tantum permiſſum fuit concubinam habere, qui vxore iuxta carebant; in Concilio Toletano de quo in c. 15. qui. 34. diſtinc. vbi Gemin. Card. & Archid. intelligunt hanc concubinam pro vxore minus ſolemniter ducta, Card. Paleottus de Nothis, & ſpurijs, c. 12. in fine. idem firmat, & oſtendit Ciuili iure permiſſam, per tex. in l. in concubinatu. 3. ff. de concubinis. Nam cum concubinatus per legem nomen aſſumpſit extra legis pœnam eſt, ait I. C. in d. l. 3. Sed limita 1. niſi ea concubina habeatur in qua ſtuprum committitur. l. 1. §. cum attilicino. ff. eod. Limita 2. niſi quis ingenuam, & honeſtæ vitæ mulierem in concubinatu habeat. d. l. 3. §. in concubinatu, niſi fortè conteſtatione hoc manifeſtum ſit. d. §. Limita 3. niſi concubina minor ſit duodecim annis. d. l. 1. §. fin. ff. eod. Limitatio 4. eſt niſi quis libertam alienam, quæ ab inuito patrono diuertit cõcubinam habeat. l. quod ait. 11. §. 1. ff. de diuortijs. l. 1. in princ. ff. de concub. Limitatio 5. eſt niſi ſororis filiam quis concubinam habeat. l. quin etiam. 56. ff. de ritu nupt. Limitatio 6. eſt niſi quis eam habeat concubinam; quæ antea Parentis, vel filij ſui concubina fuit. l. 1. §. penult. ff. de concubin. Limitatio 7. eſt niſi is qui vxorem habet concubinam etiam adduxerit. l. 1. C. de concubinis. l. vlt. §. fin. C. commun. de manumiſ. Rota diuerſ. deciſ. 547. nu. 1. & 2. par. 1. & ſola animi deſtinatione concubinatus conſtituitur. l. concubinam. 4. ff. de concubinis; ſed contra quod immò plura requirantur nempè, quod potuerit eſſe matrimonium ſecundo quod ſit vnica; tertio quod ſit retenta domi in ſchemate cõcubinæ, quarto quod ducatur publicæ; quinto quod ad liberos ſuſcipiendos retineatur; ſexto quod diligatur ſicut vxor, ſeptimo, & proteſtatio, ita dixit Bernon Cheneron de publ. concub. in verbo concubinam dimittat, Lucas de Penna in l. ſi cohortalis. C. de cohor. lib. 12. Card. Paleot. de nothis & ſpurijs. c. 12. nu. 3. Rota diuer. in deciſ. 254. nu. 1. par. 2. & in deciſ. 547. nu. 4. par. 1. Hodie verò omnino interdictum eſt quibuſcumq; ex diſpoſitione Concilij Trid. ſeſſ. 24. decretum de reformatione matrimonij. cap. 8. Sed tanquam conſiſtens in facto cõcubinatus non præſumitur, Alciat. conſ. 268. n. 4. & 5. Natt. conſ. 421. nu. 9. Rota diuer. in deciſ. 808. n. 9. par. 1. de hac re latè tradit Maſcard. de probationibus concluſ. 341. libr. 1. per totam; &

non dicitur niſi concurrentibus requiſitis de quibus ſupra; vt probat etiam Maſcard. citato loco, & illo probato intrat pœna legis, & ſtatuti huius. An autem de iure ſit punibile, & infamiam irroget ſunt opiniones, vt recenſet Rota diuerſ. in deciſ. 547. ſub nu. 3. par. 1. & de iure canonico eſt concubinatus indiſtinctè prohibitus. c. nouo, & c. dicat aliquis. 32. q. 3. Bart. in l. 1. ff. de concubin. & tales appellantur turpes perſonæ. Dec. in conſ. 530. Alex. conſ. 66. nu. 11. lib. 3. Crauetta conſ. 229. num. 12. & multis incommodis afficiuntur concubinarij, & triginta incommoda recenſet. Rebuff. in commen. in princ. tit. de public. concub. §. publici. An autem, quid quantum, & à quibus concubinis donari, ſeu relinqui poſſit tradit tex. & ibi Doct. in l. 2. C. de natur. liber. in l. affectionis in l. donationes. ff. de donat. in l. qui concubinam, & in l. itē legato. §. parui. ff. de legat. 3. §. 1. auth. quibus mod. natur. effic. legi. glo. Bar. Bald. in l. miles ita. §. mulier. ff. de milit. teſta. Rom. in conſ. 43. & in conſ. 478. Iaſ. in l. miles ita. col. penul. & vlt. ff. de re iudic. & in conſ. 37. lib. 3. vbi dicunt concubinam poſſe accipere à concubinario ex contractu, et vltima voluntate; quod intelligi debet de concubinis domi retentis in ſchemate concubinatus, cum illis requiſitis de quibus ſupra, & per Spec. de ſucceſ. ab inteſtato. §. 1. ver. nunc. de naturalibus. Io. And. ad Specul. in rubr. qui filij ſint legitimi. Bart. in l. fin. ff. de concub. Ruyn. conſ. 109. nu. 11. lib. 3. Corn. conſ. 9. nu. 2. lib. 4. Dec. in conſ. 433. nu. 14. de qua re latè poſt alios per Peregrinum de iure fiſci lib. 3. tit. 18. in princ. & nu. 5. & ſequen. quod tamen. Limita primo in caſu in quo complexus eſſet punibilis, vel illicitus ſecundum ius ciuile. ita Iaſ. vbi ſupra, & eſt caſus in l. Claudius. & in l. mulierem. ff. de indign. Capra in conſ. 127. Limita 2. in concubina militis, nam ab eo, nec per contractum nec per vltimam voluntatem capit. d. l. miles ita. §. mulier, & l. mulierem. ff. de indign. l. 2. C. de donat. inter vir. & uxor. gloſ. Bart. & Doct. in d. l. affectionis, Capel. Tholoſ. deciſ. 141. Limita 3. in concubina Religioſi, vt per Ricard. Malumb. quem ſunt ſequuti. Bart. & alij in d. l. miles ita, & in d. l. mulierem, & in d. l. 2. C. de donat. inter virum, & uxor. Angel. in conſ. 189. Anchar. in conſ. 247. Dec. in conſil. 132. Limita 4. in concubina Aduocati, Bart. in d. l. miles ita. Doct. in l. centurio. ff. de vulg. Port. conſ. 21. Roman. conſ. 43. declara niſi donatio ſit iurata, Roman. d. conſ. 43. in 4. dubio contrarium Crauetta in conſ. 229. & ſicut concubina non capit à concubinario, ita concubinarius non capit à concubina. Bald. in conſ. 457. lib. 5. conſ. 267. lib. 1. l. Claudius. ff. de indig. Bald. conſ. 248. lib. 1. Niſi donatio facta ſit propter merita, & cauſa dotis. Anchar. in conſ. 247. Afflict. deciſ. 102. Mantua conſil. 169. Portius in d. conſ. 21. per tex. in c. inter opera. de ſponſal.

De Plagiarijs. Cap. LV.

SI quis rapuerit, abduxerit, aut occultauerit, aut rapi, abduci, occultariuè mandauerit, vel ad effectum vendendi, vel ad effectum redimi faciendi puellam aut puerum, in furcis laqueo ſuſpendatur, itaut moriatur: & ſi capi non poterit, capitaliter diffidetur ad mortem, & perpetuò reaffidari non poſſit.

De Plagiarijs. Cap. 55. Gloſſ.

Plagij criminis accuſatio ex lege fauia de Plagiarijs eſt publici iudicij. l. plagij. 13. C. ad l. fauiam de plagiarijs. §. eſt & inter. inſtit. de publ. iudic. Si quis itaq; liberum hominem, vel ſeruum alienum ſuppreſſerit, celauerit, vel in vinculis habuerit, abduxerit, & rapuerit tenetur. l. fauia de plagiarijs. l. non ſtatim. §. fin. ff. ad l. fauiam de plagiar. l. ſi fratrem 5. C. eod. l. 2. & l. eum qui. 9. C. eod. & hoc ſtatuto ibi in princ. Niſi ignorans bona fide ſeruū quis, vel liberū hominem poſſideat l. legis. 3. ff. ad l. fauia. de plag. l. quicunq; 4. §. quod ſi ſeruus. C. de ſer. fugit. l. plagij. 14. C. ad l. fau. de plag. l. præſes. 8. C. eod. tenetur etiam, l. fauia, & hoc ſtatuto ille, qui liberum hominem, vel ſeruum alienum emerit, vendiderit, donauerit, vel alio modo alienauerit. l. 1. & l. fauia. 4. ff. ad l. fauiā de plag. l. liberum. 15. C. eod. l. 2. C. vbi de crimi. agi opor. legis autem fauię pęna pecuniaria olim fuit, quæ in vſu eſſe deſiit, & pro ea extraordinaria pœna fuit introducta. l. vlt. ff. ad l. fauiam de plag. §. eſt & inter. inſtit. de publ. iudic. & aliquando metalli pęna fuit indicta. l. plagiarij. 16. C. ad l. fauiam de plag. Serui, & libertini beſtijs ſubijciuntur ingenui puniuntur gladio. d. l. 16. l. quoniam 7. C. ad l. fauiam de plag. hoc noſtrum ſtatutum pœna vltimi ſupplicij plagiarios corrigit, & ſic correſpondet diſpoſitioni d. l. 16. & d. l. quoniam. 7. ad l. fauiam de plagiarijs; vt ideò nihil de nouo videatur diſponere. An autem furti criminis

minis eadem pœna hoc ſtatuto teneantur ? non determinat; ſed id dimittit diſpoſitioni iuris cō munis, de qua in l. non ſtatim. 6. §. fin. ff. ad l. fauiam. de plagiarijs. l. comparantem. 10. C. eod. & datur primum in hoc iudicio actio ciuilis in rem. l. 1. C. ad l. fauiam. de plag. deinde accuſatio de vi publica & priuata. d. l. 1. in fine. poſtremo actio furti, & ſerui corrupti. l. ſi quis. 12. C. eod. l. non ſtatim. in princ. ff. eod. l. 1. in princ. ff. de fugitiuis, & l. 2. C. ad l. fauiam de plagiar.

De priuato Carcere. Cap. LVI.

QVicumque ceperit, aut capi fecerit aliquem, & eum propria libertate priuauerit, animo carcerandi, vel in eum priuatum carcerem cōmittendi; ſi per aliquod temporis breue ſpatiū retinuerit, pœnam ducatorum centum: ſi verò per vnam horam, pœnam ducatorum ducentorum: ſi verò per duas, vel plures horas non tamen vltra vigintiquatuor, pœnam ducatorum quingentorum incurrat: dicta verò pecuniaria pœna, in Nobilibus duplicetur, in Magnatibus & eorum Baſtardis quadruplicetur: quas pœnas, ſi ſinguli prædicti in his caſibus non ſoluerint infra decem dies, à die latæ ſententiæ, capite puniantur ad mortem, & de prædictis debeat per Senatorem inquiri.

De priuato Carcere. Cap. 56. Gloſ.

Carceres itaq; alij publici ſunt, alij priuati, & ideo fugiens è carcere publico habetur pro confeſſo; & conuicto l. eos. ff. de cuſt. reor. Boer. deciſ. 215. nu. 9. gloſ. Bart. & alij in d. l. eos. l. ſi apparitor. C. de cohort. lib. 12. Nam carcer publicus dicitur locus ordinatione, & decreto Iudicis deputatus, in quo cuſtodiatur perſona, vt notant Doct. in l. 1. ff. de cuſt. reor. à quo aufugere non licet, Secus enim eſt in carcere priuato, nam ab eo licet fugere gloſ. Gulielm. de Cuneo. Bald. & omnes in l. ſuccurritur. ff. quibus ex cauſ. maior. Iaſon. in l. admonendi. ſuper gloſ. in verbo, fuga, ff. de iure iur. Boer. d. deciſ. 215. nu. 13. & ratio eſt quia carcer priuatus eſt de genere prohibitorum. l. 1. C. de priuat. carcer. & lege 1. C. de cohort. libr. 12. & priuati carceris pęna de iure eſt vltimi ſupplicij. d. l. 1. C. de priuat. carcer. & l. 1. C. de cohort. lib. 12. l. ſuccurritur. ff. ex quibus cauſ. maior. ſtatutum noſtrum pœnam iuris communis modificat, cum diſtinctione temporis, & perſonarum, vt ibi.

De Proditoribus. Cap. LVII.

PRoditor, qui contra aliquem proditionem commiſerit, vel aliquem ſeduxerit, vel conduxerit ad aliquem locum, vt offendatur à ſuo inimico, vel ab alio, ſi proditus & conductus offenſus fuerit, ſine ſanguinis effuſione, is proditor pœnam ſcutorum centum incurrat, Cameræ Vrbis applicandam: & in exilium per quinquennium mittatur. Si verò ex offenſione ſequatur ſanguinis effuſio, vtraque pœna duplicetur; & nihilominus in eam etiam pęnam incidat, quàm principalis percuſſor incurrit: Si verò mors inde ſequatur, de homicidio puniatur.

De Proditoribus. Cap. 57. Gloſſ.

Proditor enim ille dicitur, qui ſine aliqua cauſa, vel diffidatione offendit eum; qui de ipſo confidebat. Bald. in l. fin. C. de ſumm. trinit. & fide catholic. & in c. 1. col. 7. quibus mod. feud. amit. & in conſ. 361. lib. 4. Lucas de Pen. in l. ſeruum. C. de delat. lib. 16. Afflict. deciſ. 265. nu. 64. latè Decian. lib. 7. crim. cap. 29. & c. 31. tom. 2. Farinac. q. 18. nu. 73. & ſequen. Baiard. ad Clar. in §. homicidium. n. 22. & 23. & de tali loquitur hic ſtatutum, Nam dicitur etiam aliter proditor ille qui offendit maiorem ſuum; qui bellum mouit ſine diffidatione, & ille qui dat alteri venenum in potione, vt per Bald. vbi ſupra, & in conſ. 210. libr. 4. Item ille qui ſecreta ſibi commiſſa reuelat. c. ſacerdos. de peniten. diſtinc. 6. c. omnis. de penit. & remiſ. Card. in clem. 1. §. quia verò. de ſtatu monac. Item proditor dicitur etiam ille, qui permittit tranſire gentem inimicam, & ille; qui occulte offendit. Bald. in c. 1. col. 7. ver. quid de rebus. quibus modis feudum amitt. Bart. in extrauag. ad reprimendum. in verbo rebelles. Item qui vendidit arma hoſtibus Patriæ. l. 2. & ibi Bald. C. quæ res expor. non de. l. cotem. in princ. de publ. & qui hoſtibus Patriæ mutuant pecuniam; & incidunt in crimen leſæ maieſtatis. Bart. in l. cuius. ff. ad l. Iul. maieſt. Item illi qui mittunt litteras, & nuncios ad hoſtes. Bart. in l. 1. in fin. ff. eod. item transfugæ. l. proditores, & ibi gloſſ. ff. de re milit. Necnon illi qui culpam prælatorum publicant, vt ſapè faciunt famuli Prælatorum Vrbis, dum quod ab eis

ciuium

eis

eis, cupiunt non poſſunt conſequi; vel poſtquam ſunt conſecuti ab eis diſcedunt; iſti enim mercenarij, vt plurimum ſunt ſuorum dominorum proditores. Card. vbi ſupra per capitul. de bis 2. quaeſt. 7. de materia. Alexan. in leg. reſpiciendum. §. delinquunt. de pœnis. Felyn. in capit. 1. de hom. Et proditorum rerumpublicarum filij ſunt omnium ſucceſſionum incapaces. l. quiſquis. C. ad leg. Iul. Maieſt. vbi Cyn. & Salycet. Aret. de maleſ. in verbo, che hai tradita, & tales ſunt adeò odioſi, vt puniantur ex ſola attentatione; vel ſcientia ſi non reuelauerint, dicta l. quiſquis. Bald. in l. ſi quis violauerit. de rerum diuiſ. damnatur eorum memoria. gloſſ. in §. per contrarium. inſtit. de hæredit. quæ ab inteſta. defer. Bart. in leg. qui à latronibus. §. 1. de teſtam. gloſſ. in l. 1. C. ſi re vel act. Angel. in l. fin. C. ad leg. Iul. Maieſt. Angel. in l. fin. C. ad l. Iul. Maieſt. & talis proditio reuelata Sacerdoti in Confeſſione, eſt in genere ab eo propalanda; ſi eſt in fieri; & confitens dixerit non poſſe ab ea abſtinere; ſecus ſi ſit perfecta; vel confitens dixerit Sacerdoti poſſe ſe ab ea quæ eſt in fieri abſtinere; & ita promiſerit. Innocen. in vlt. col. in gloſſ. ſua, in verbo, prodit. Doctor. & Butr. in capit. omnis vtriuſq; de pœnit. & remiſ. Aret. vbi ſupra. Et tales proditores non gaudent beneficio Reipublicæ. Bald. in l. ſi quos. C. de poſtlim. reuer. & non poſſunt condere teſtamentum. Bald. in leg. & militibus. in 2. quæſt. C. de teſtamen. milit. per tex. in l. 1. in fine. ff. de obſequi. Hactenus de proditoribus Reipublicæ; ſtatutum noſtrum loquitur de primis Proditoribus priuatorum; quibus dat pœnam ſecundum qualitatem offenſionis per proditionem priuato illatæ vt ibi. An autem ſit Proditor ille qui per inſidias inimicum occidit? & dic quod non. Bart. in l. reſpiciendum. §. deliquunt. ff. de pœnis. Gerard. ſingul. 14. Gomeſ. capit. 3. de homic. num. 5. & ibi Soarez. contra tenet Farinac. quæſt. 18. nu. 76. & 77. quem reprobat Baiard. ad Clar. in §. homicidium. numer. 25.

De Latronibus etiam nocturnis & Piratis. Cap. LVIII.

INſidiatores viarum, & itinerum frequentatorum & piratas impunè occidere vnicuique permittitur; pro primo autem latrocinio, in loco vbi reperti ſunt (ſi in fragranti crimine deprehendantur) furca ſuſpendantur, itaut moriantur: ſed ſi in fragranti crimine deprehenſi non ſint, & in poteſtate habeātur, cauſa cognita, ſimiliter pro primo latrocinio furca ſuſpendantur ad mortem. Et idem ſeruetur contra raptores nocturnos, qui cum violentia in Vrbe ſpoliant tranſeuntes, ſi vulnera intulerint; ſi verò vulnera non intulerint, ſed aliter verberauerint, vel amputata eis manu dextera, in perpetuum exilium mittantur; vel fuſtigati ad Triremes per decennium tranſmittantur. Illi verò qui bis rapinas huiuſmodi facere inuenti ſunt, vltimo furcarum ſupplicio damnentur.

De Latronibus etiam nocturnis & Piratis. Cap. 58.

Gloſſ.

Latro dicitur, qui per vim furatur. auth. ſed nouo. & ibi Bart. C. de ſeruis fugit. Abb. in capitul. ex parte. de teſtibus. Alex. in conſil. 91. libr. 4. per tex. in §. ſucceſſor. auth. vt nulli iudic. gloß. in capitul. cum inter alia. de immun. eccleſ. Piratæ dicuntur illi qui per vim in mari furantur; & poſſunt impunè occidi ex diſpoſitione ſtatuti huius, & ex diſpoſitione iuris communis; vt de latronibus. capitul. cum homo. & ibi gloß. 23. quæſt. 5. & de Piratis. gloß. & Doctor. in authen. nauigia. C. de furi. Soccin. conſ. 262. libr. 2. & eſt tex. in l. 1. C. quan. lic. ſine iudic. ſe vindic. & in capit. 3. de homicid. Vital. de maleſ. tit. de fur. nu. 10. Alciat. conſ. 11. numer. 17. libr. 1. Et ex hoc ſtatuto furca ſuſpenduntur itaut moriantur, quod idem voluere leges communes. l. capitalium. §. famoſus. ff. de pœnis. l. Prouinciarum. C. de fer. & ibi Bald. & quidem in loco commiſſi delicti. dicto §. famoſus, & Piratæ in loco vicino Mari in quo deliquerunt. Bart. & Doct. in l. inſulæ. ff. de Iudic. & in tract. Tyberiadis par. 2. de Inſula. in princ.

De Furibus. Cap. LIX.

FVres, qui occultè furantur, pro primo furto puniantur in ſimplum parti, & duplum Cameræ ſoluant, quòd ſi non fecerint intra menſem à die latæ ſententiæ, vel poſtquam diffidati de eo delicto in fortiam Curiæ peruenerint, fuſtigentur audientia publica exiſtente; pro ſecundo verò furto mittantur ad Triremes per Triennium;

præceptum vidi ſæpè peccatum; & Ariſtot. libr. 4. politic. cap. 9. tradit præcepta electionis bona. Et quod ſint eligendi nobiles ingenui, & non egeni dicit idem Ariſto. lib. 3. Polit. cap. 8. qui eodem lib. capit. 7. dixit nequaquam tutum eſſe iſtis, hoc eſt ignobilibus, pauperibus, & ignaris magnos magiſtratus committere; qui autem in nimia indigentia ſunt conſtituti; deiecto nimium animo viles exiſtunt, ex quo fit, vt magiſtratum gerere neſciant, qui verò modum nobilitatis, & diuitiarum excedunt difficile eſt, vt rationi obediant, vt quotidie ſumus in Aduocationis munere exercendo in Vrbe experti; vt mediocritas, & medium optimum ſit, teſte Ariſtot. lib. 4. Politic. cap. 11. Extreme verò viles, & inopes non ſunt idonei, quia facile venales, Ariſt. vbi ſupra. & lib. 2. Politic. c. 7. ver. at enim. Ideò in Rota Romana Iudices non approbantur, niſi præcedente probatione ingenuitatis, & mediocritatis diuitiarum conſtituentium annuum redditum ad minus ſcutorum 300. vt incorrupti, conſtanti animo, rationi obedientes omnibus iuſtitiam reddere poſſint. Nam Magiſtratuum ſuperbia, & auaritia, eſt ſeditionum cauſa; & libido magiſtratus etiam optimos obliquos agit, & prodigalitas eos ſubuertit, vt etiam ſuperbi, auari, libidinoſi, & prodigi, non ſint Iudices eligendi.

De termino moto. Cap. LXI.

QVi terminos, ſeu fines alicuius poſſeſſionis amouere, euellere, aut quocumq; modo corrumpere vel mutare auſus fuerit; ſi Plebeius ſit, pœnam ducatorum auri centum incurrat, quàm ſi ſoluere non poterit, amputetur ei manus dextera, itaut à brachio ſeparetur; ſi verò Nobilis, pœna duplicetur, & pariter ſi eam non ſoluerit, infra menſem manus dextera amputetur, vt ſupra: ſi verò fuerit Communitas, aut Baro, pœnam ducatorum mille incurrat; & in omnem euentum parti ad intereſſe teneantur.

De termino moto. Capit. 61.

Gloſſ.

Maledictus qui transfert terminos proximi ſui, dicit Dominus Deuter. capitul. 27. numer. 17. & dicit omnis populus amen. Nam antea cap. 19. præcepit dominus ita non aſſumes; & transferes terminos proximi tui; quos fixerunt priores in poſſeſſione tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in terram; quam acceperis poſſidendam, & ſic ante quam poſſeſſiones habeant homines præcipit eis, quod non amoueant terminos in ſibi aſſignandis poſſeſſionibus fixos; & deinde ſi amouerint eos maledicit; & omnis populus dicit amen, hoc eſt Dei maledictionem comprobat. Plato de legibus Dialogo 8. contra terminorum motores ſeuerè inſurgit. Et Numa Pompilius Rex 11. Romanorum legem tulit, vt quilibet ſuo fundo contentus ſit, & alienos non concupiſcat. vnumquemq; iuſſit agrum ſuum circumſcribere, ac lapides apponere. Hos ſacros eſſe Ioui terminali voluit, addidit vt quot annis ſtato de re diuina, eo in loco in paganorum cętu fieret, idq; feſtum terminale appellauit. Quòd ſi quis boſce lapides transferret, aut tolleret, lege terminali caput eius Ioui terminali deuouit, & impunè is tanquam ſacrilegus interficiebatur, & in legibus xij. Tabul. adſunt leges de ſeruitutibus, & finibus regundis hos amotores terminorum plectentes. Cauſæ autem huius actionis de termino moto ſecundum ius commune ſunt; ſi quis terminum agri mouit, vel protulit; ſi finalium quæſtionum obſtruendarum cauſa faciem loci conuertit: vt ex arbore arbuſtum; ex ſilua cędua nouale; aut aliquid eiuſmodi fecit, ſi quis terminos effodit. l. 2. & l. agraria. 3. ff. de termino moto. dicta l. 3. §. fin. & l. 1. C. de accuſatio. & actio hæc competit cuilibet de populo dicta l. 3. in princ. ibi & eius actionis. ff. de termi. moto. Pęna autem eius ſecundum ius commune extraordinaria eſt pro varietate circumſtantiarum. l. 1. C. de accuſat. l. 1. 2. & 3. §. fin. ff. de termino moto. Non tamen eſt pecuniaria, dicta l. 1. & dicta l. 3. in princ. ſed contra ex leg. vlt. eod. quod ſit pecuniaria, firmat Menoch. caſu 393. nu. 4. quod intellige, vt ibi per eum. & ſeruus capite punitur cum quadam diſtinctione, de qua in dicta lege 3. §. alia quoq; eſt autem capitale, vt Nonius Marcellus ſcribit capitis periculum; aut crimen capite vindicandum, Menoch. de arbitrar. caſu. 393. numer. 7. & 8. hac itaq; ratione arbitrariam ex leg. 2. ff. de termi. moto, & Bald. & Salycet. in leg. 2. C. de accuſat. dixit Menoch. vbi ſupra. numer. 15. quo loci quatuor conſtituit caſus à numer. 11. vſq; in finem in quibus arbitria pęna puniuntur.

Iudex enim, qui de crimine propoſito cognoſcit, poteſt cognoſcere etiam de finibus. l. ſed & loci. 4. §. ſi dicantur. ff. fini. regun. §. ſi finium. inſtit. de offic. iudic. Quorum actio miſtam habet cauſam, tam in rem, quàm in perſonam. l. 1. ff. finium regun. §. quædam inſtit. de actio. & in hoc iudicio vter actor, vter reus eſt. d. §. quadam. & l. in actoribus. 36. ff. fin. regun. competit itaq; ſi de finibus agri contentio ſit. §. ſi finium. inſtit. de off. iudic. ſi quis circa fines agri malitioſè quid commiſit, lapides finales auferendo, vel arbores excidendo. d. §. ſi finium. ſi termini dicantur deiecti, vel exarati. l. ſed & loci. 4. §. ſi dicantur. ff. fin. regun. ſi quis ſepem, maceriam, murum, ſepulchrum, aut foueam faciens terminos à lege definitos excedat. l. vlt. ff. fin. regun. ſi quis contumax fuerit, vt paſſus non ſit iubente Iudice agros metiri. §. penult. inſtit. de offic. iudic. ſi inundatio fluminis agri fines confudit. leg. ſi. 8. in princ. ff. fin. regun. Sed præmiſſa procedunt in prædijs ruſticis; non autem in vrbanis. d. l. 4. §. hoc iudicium. & l. 2. ff. eod. nec vbi flumen, vel via publica interueniat. d. l. 4. §. fin. & l. ſed & ſi. 6. ff. eod. Nec ſi de vno fundo communiter inter duos diſceptetur. d. l. 4. §. qui communem. nec ſi de fundo communi, & proprio alterutrius ſociorum diſceptetur. d. l. 4. §. ſi communem. nec minus ſi actor pendente lite aliquid ex finibus propria authoritate occupauit. l. ſi conſtiterit. 4. C. fin. regun. & competit. proprietarijs, vſufructuarijs, iure pignoris poſſidentibus, emphyteuſis, vectigalibus, & hæredibus actoris, & rei, dicta lege ſed & loci 4. §. finium. ff. fin. regun. l. cedere. 5. in fine. ff. arbor. furtim. cæſar. l. ſi familiæ. 48. ff. famil. herciſ. & pro omni eo quod intereſt, ac pro fructibus competit. dicta lege 4. §. 1. & §. poſt litem. ff. fin. regun. l. non ſolum 56. ff. famil. erciſ. & ſola triginta annorum præſcriptione ſubmouetur. l. cunctus. 6. C. fin. regun. & in hoc iudicio in primis iuratur de calumnia. l. inter cohæredes. 44. §. qui familiæ. ff. famil. herciſcun. Sed ſi altera pars ſe ſubtraxerit, ne quæſtio finiatur, quid agendum tradit. l. ſi quis. 3. in fine. C. fin. regun. & prius eſt quæſtio poſſeſſionis à Iudice terminanda. dicta lege 3. in princ. & Iudex poteſt mittere agri menſores ad litem terminandam. l. ſi irruptione. 8. §. final. ff. fin. reg. & dicta lege 3. ibi, & tunc agri menſor. C. eod. & ſi alter maiorem locum, alter minorem habeat, poteſt Iudex æquare leg. de modo. 7. ff. eodem. Et in definiendis finibus poteſt ſequi vetera monumenta, & veſtigia, nec non cenſus. l. in finalibus. 11. ff. fin. regun. declara vt in l. 2. C. eod. & in l. 2. in fine. ff. eod. & in §. ſi finium. inſtit. de offic. iudic. Poteſt etiam ſequi terminos quos demouſtrat is, qui vtriuſq; prædij dominus ſit. l. eos 12. ff. fin. regun. & in quæſtione terminanda quinq; pedum ſpacium vacuum debet relinquere. l. quinq; 5. C. fin. regundorum. Cicer. de legibus, libr. 1. ſed ſi quis ſepem, maceriam, murum, domum, ſepulchrum, vel foueam, propè vicinum prædium fecerit, vel arbores plantet quantum ſpatij ſit relinquendũ tradit tex. in leg. vltim. ff. eod. & ſi Iudex alio modo commodiore quæſtiones finium dirimere non poteſt; facit id per adiudicationem, & condemnationem pecuniariam. l. 2. §. iudici. cum leg. ſequen. ff. fin. regun. §. ſi finium. inſtit. de offic. iudic. dicta leg. 4. §. ſi alter. ff. fin. regun. Hoc ſtatutum pro termino moto pecuniariam pœnam infert, & corporalem amputationis manus, ſecundum qualitatem perſonarum, vt prorſus arbitraria videatur de qua latè tradit Menoch. in dicto caſu 393. per totum.

De Aggreſſoribus, & aggreſſione nocturna; ac diurna. Cap. LXVII.

Contra Aggreſſores, & eos qui primi offenſores fuerint, pœnæ ſtatutariæ, quæ ob delicta inde ſecuta imponendæ eſſent, aggrauentur, & Senatoris arbitrio in carceribus vel compedibus ad tempus, quòd ſibi videbitur, detineantur, & torqueantur; vel aliter puniantur. Sed ſi quis armatus aliquem ad domum ſuam, ſolus vel aſſociatus, de die vel de nocte aggreſſus fuerit, ipſe aggreſſor puniatur ad mortem. Aſſociantes verò (ſi homicidium ex alterutra parte ſequatur) pariter ad mortẽ puniantur: ſi verò homicidium non ſequatur, per decennium ad Triremes tranſmittantur. Aggreſſo verò, quilibet impune cum armis vel ſine, auxilium, & fauorem preſtare poſſit: dictiq; aggreſſores impune ab ipſo aggreſſo, & à præſtantibus illi auxilium, opem & fauorem durante dicta aggreſſione, vel conflictu, offendi poſſint. Verum ſi quis cum armis & ſolus, vel aſſociatus, aliquem extra domum de die aggreſſus fuerit, ſi nullum aliud delictum ſequatur, ex aggreſſione, pœna ducatorum auri centum

punia-

puniatur: Si autem ſine armis aggreſſio fiat, pœnam ducatorum auri quinquaginta incurrat; aſſociantes verò vigintiquinque pro quolibet: quæ pœna in aggreſſione de nocte duplicetur.

De aggreſſoribus, & aggreſſione nocturna ac diurna. Cap. 62. Gloſſ.

De iſtis eſt etiam tex. in l. is qui aggreſſorem. vbi gloſſ. & Doct. C. ad l. Corn. de ſicarijs, & poſſunt etiam de iure communi, tam nocturni, quàm diurni aggreſſores, & eorum ſocij ab aggreſſis, & illorum auxiliatoribus impunè offendi, atq; occidi. l. 1. C. quan. lic. ſine iudi. ſe vindic. gloſſ. in d. l. is qui aggreſſorem. in verbo, is qui, & in verbo, alium, l. ſi vt allegas. 4. & ibi gloſ. in verbo, latrocinantem, C. ad l. Corn. de ſicarijs. cap. interfeciſti, & c. ſi perfoderis, & ibi Abbas de homicid. Sed quis in dubio de duobus, vel pluribus aggreſſor præſumatur; eſt ſemper in controuerſia, quia nemo ſe aggreſſorem fatetur, ſed aggreſſum fuiſſe contendit. Alciat. de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 39. n. 4. dixit hoc à coniecturis, & præſumptionibus pendere. Sex autem præſumptiones ex Alciato, & alijs quos citat in medium profert Menoch. de arbitr. caſu. 363. per totum, & præſumpt. 39. num. 1. lib. 5. de præſumpt. & præſumpt. 40. nu. 26. eod. lib. & quæſt. 15. num. 8. lib. 1. & maius eſt delictum quod de nocte, quàm de die committitur; & maior pœna punitur, & in dubio præſumitur de die commiſſum. Bal. & Imol. in l. titius. §. lucius. ff. de lib. & poſthu. Cepha. in conſ. 206. nu. 4. Marſ. in conſ. 83. nu. 16.

De Vallis, ſeu Repagulis, & Sbarris non faciendis. Cap. LXIII.

NVllus in Vrbe vallos, aut repagula, vulgo sbarras, aut incaſtellationes nuncupatas, ex quibus prlæium inferri, aut ſuſtineri, vel pacificus Status Vrbis turbari poſſit, conſtruere, aut conſtrui facere audeat, ſeu præſumat: & qui contrafecerit, pœnam mille aureorum incurrat. Artifices & eorum famuli ſeu manuales, qui ea conſtruxerint, pœna ducatorum centum ſinguli puniantur, quàm ſi infra quindecim dies non ſoluerint, eis manus dextera amputetur, itaut à brachio ſeparetur.

De Vallis, ſeu Repagulis, & Sbarris non faciendis. Cap. 63. Gloſſ.

Aedificia omnia ad æmulationem Reipbulicæ quia materiam ſeditionis præbent, ex qua publica tranquillitas poſſet turbari, ſunt prohibita etiam de iure. lege opus nouum. ff. de oper. pub. capitul. Piſanis in fine. de reſtit. ſpoliator. l. quicumq; caſtellorum. C. de fund. limitrophis. libr. 11. & ibi gloſſ. in verbo, antiquitas, Bart. in l. ex hoc iure. numer. 7. ff. de iuſtit. & iure, vbi Iaſon. numer. 12. Bartol. in lege quominus. numer. 2. ff. de flumin. vbi etiam, Iaſon. numer. 24. Afflictus in capit. 1. §. & palatia. numer. 5. quæ ſint regalia. Caſſan. in Conſuet. Burgun. rubr. 13. §. 9. numer. 9. Roman. in conſ. 52. numer. 4.

Sicut enim ſunt prohibita ad emulationem, inter priuatos ædificia, vt habetur in præallegatis iuribus, & per Cephalum in conſ. 130. numer. 12. libr. 1. multo magis debent eſſe prohibita inter priuatos ipſos, & Principem, vel Rempublicam, vel inter ipſos Principes finitimos, vt per Roman. dicto conſ. 52. & ibi addentes in litera G. & varijs diuerſiſq; modis fiunt ædificia ad æmulationem alterius; vt puta ſi quis in finibus Imperij, aut cuiuſcumq; Prouinciæ munitiſſimas arces, caſtra; vel vt vulgo dicunt fortalitia, ex quibus multa incommoda, & publica ſcandala Imperio, vel alteri Prouinciæ accidere poſſent; extruere vellet; talia enim ædificia limitanea ad æmulationem Imperij, vel Prouinciæ vicinæ poſſunt prohiberi, & impediri noui operis nunciationis remedio. dicta l. opus nouum, & d. l. quicumq; Caſtellionum. C. de fund. limitro. lib. 11. Ne alias ipſis conſtructis validiores contra finitimos conſtructores inſurgant; quia bella quæ à vicinis inferuntur, ſunt omnium periculoſiſſima, vt per tex. in l. 2. §. poſt deinde. ff. de origine iuris, vbi Zaſius in verbo, maiora. arg. leg. cum oportet. §. ſin autem. in fine. C. de bonis quæ liber. Nam teſte Heſiodo. damnum ſunt mali vicini, & Iuuenal. ſatyra 15. Inter finitimos vetus, atque antiqua ſimultas, Immortale odium, & nunquam ſanabile vulnus.

Et res ratione mali vicini dicitur eſſe minoris precij. lege quod ſæpè. §. fin. ff. de contrahen. emption. vbi gloſſ. in verbo, confinem, Iaſon. in lege 1. §. ſi hæres. numer. 11. in 2. lectur. ff. ad Trebellian. & de commodis, & incommodis vicinorum multa dicit

Columella de re ruſtica lib. 1. capit. 3. Mantua ſing.7.nu.3. incip. vicinum. Ad rem Bald. in l.1. numer.8. C. qui teſtamen. fac. poſſ. vbi dicit Caſtrum à duobus fratribus poſſeſſum pro indiuiſo ab altero alicui vicino Principi pro parte vendi, aut donari non poſſe; quia eſſet ad iniuriam, & æmulationem alterius fratris ſequitur Iaſ. in l. ex hoc iure num.10.ff.de iuſt. & iure, & in d.l.quominus.num.25.& in rub. C. ne fiſc. vel Reſpub.num.2. Quod idem eſt de fratre ab altero fratre expulſo, vt dicit Bart. in l. cum allegas, num. 1. C. eod. vbi Iaſon. in rub.numero 3. & in dicta lege ex hoc iure.numero 10. Ad æmulationem etiam is ædificare cenſetur, (quod ad noſtrum ſtatum attinet) qui in Ciuitate, ſeu propè ipſam Caſtrum munitum, vel turrim excelſam inuito Domino Ciuitatis conſtruit. Intereſt enim Ciuitati ne talia ædificia conſtruantur; ne ædificantis conſpectui Ciuitas longè lateq; ſit expoſita; & ne poſſint ab eo bellicis tormentis Ciues in proprijs domibus infeſtari. Afflict. in d. cap. 1. §. & palatia. num. 5. quæ ſint regalia. Bart. in dicta lege opus nouum. num. 3. & 5. ff. de operibus public. & in l. 1. num. 2. ff. quod cuiuſque vniuer. nom. Sed & is ad æmulationem ædificare dicitur, qui ideo domum ſuam altius tollit, vt in vicini ædes proſpicere poſſit; aut moniales iuxta habitantes poſſit in conſpectu habere, nihil inde aliud laturus niſi vt officiat, vt dixit Celſus in lege in fundo. §. conſtituimus. ff.de rei vendicatione, l.ſi cui ff. de ſeruitut. & huic malitiæ Iudex requiſitus maturè reſiſtere, & ædificantem debet prohibere, ita Salyc. in l.altius.num.2. C. de ſeruit. & aqua. Caſtren. in l.cum eo. numero 1. ff.de ſeruit.vrb. prædi. Iaſon. in d. lege ex hoc iure.num.8. Alexand. d. conſil.174. Malitijs enim hominum non eſt indulgendum dicta lege in fundo. §. conſtituimus. Ad æmulationem quoque ædificat qui molendinum ad iniuriam alterius conſtruit. l. 1. §. denique, ff.de aqua plu.arcen. l.fluminum, §.fin. ff. de damn. infect. Bart. in l. quominus num.2. ff. de flumin. vbi Iaſon. num.21. Baldus in cap.cum Eccleſia.num.5. de elect. & in lege ſi quis ex argentarijs, §.ſi initium, numero 1. in fine, ff. de eden. & in ſumma omnia illa ædificia ad æmulationem fieri intelligũtur; quæ cum iniuria alterius; & animo nocendi, non vtilitatis, vel neceſſitatis gratia fiunt; quæ non proſunt ædificanti, & alteri nocent; & ideò huiuſmodi malitijs nõ eſt indulgendum d.§. denique d.lege opus nouum, ff. de oper. publ. d.c. Piſanus de reſtitutione ſpoliatorum, Roman. dicto conſ.52. Humanæ namq; ſocietatis vinculum non permittit, vt alteri ſimus damno; & nocumento, l.ſeruus.in fine, ff. de ſerui. exportan.vbi glo.in verbo, affici, d.l.in fundo, §.conſtituimus, ff. de rei vendicatione, & hominem homini inſidiari nefas eſt l.vt vim.in fine, ff.de iuſtitia, & iure. Sed in dubio non præſumitur quis ædificare ad æmulationem.gloſ. in l.fluminum, §.fin.ff.de damno infect.vbi Bart. & alij Iaſon. in repet. d.l. quominus, num. 33. ff. de fluminibus. & in d. l. ex hoc iure, numero 11. Bald. in l.item lapilli.num.4. ff.de rerum diuiſ. l.meritò, ff. pro ſocio. vbi Bart.numero 1. dicit quod in dubio quis præſumitur iure ſuo vti ad rem, Bald. in conſ.195. incip. laudare vos, per totum libro 2.

De aggreſſoribus vulnerantibus in facie cum cicatrice, aut cum membri mutilatione, vel debilitatione. Cap. LXIV.

SI quis aliquem aggrediens ex propoſito faciem aggreſſi vulnerauerit, aut vituperabili ſigno deturpauerit, vel cum ſimplici cicatrice dehoneſtauerit, amputetur ei manus dextera; faciem autem à ſummitate frontis, ad extremitatem menti, ſeu barbæ, & ab aure ad aurẽ incluſiuè hoc caſu intelligi volumus: ſed ſi naſum in parte abſciderit, naſus ei abſcidatur, & ſimiliter oculus pro oculo effodiatur; & pro auribus aures amputentur; & nihilominus amputetur manus dextera vltra pęnas prædictas. Sed ſi membrum aliquod, aut articulum mutilauerit, membrum ſimiliter pro membro ei ſecetur: ſi verò non mutilatum ſit membrum, ſed debilitatum aliquod ex principalibus membris, & perpetua debilitatio futura ſit; ſimiliter dextera manus amputetur, vel puniatur in eodem membro arbitrio Senatoris: ſin autem vnus aut duo digiti debilitentur, & non tota manus, aggrauetur pœna vulnerum infra dicenda per tormenta, & carceres arbitrio Senatoris. Sed ſi taliter delinquentes capi non poſſint, & propterea ad effectualem executionẽ amputationis manus, & pœnarum talionis procedi nequeat; condemnentur, & diffidentur in ducatis auri quingentis, & fiat executio in bonis eorum pro integra pęna; & nihilominus quandocumque in manus, & poteſtatem Curiæ deuenerit; ad executionem dictarum pœnarum ſanguinis procedatur. Quæ pœnæ locum non habeant

beant

beant in rixis ſubitaneis, & quæ ex improuiſo & incontinenti ex contentione verborum, vel altercatione de rebus, aut aliter non præmeditato conſilio fuerint exortæ.

De Aggreſſoribus vulnerantibus in facie cum cicatrice, aut cum membri mutilatione, vel debilitatione. Cap. 64. Gloſ.

Si quis. *intelligitur tam de maſculo quàm de fœminis. l. ſi quis id quod. vbi Doct. ff. de iuriſd. omn. iudic. l. 1. & ibi Alciat. ff. de verbor. ſignif. Nam maſculinum concipit ſemininum. Bart. in d. l. 1. ff. de verbor. ſignif. & in l. 1. de pecul. Cyn. & alÿ in l. quicumq; C. de ſer. fug. Imola in l. ſi ita ſcriptum. ff. de legat. 2. Fulgo. in 2. lectur. l. ſi quis maior. in fine. C. de tranſact. vbi Iaſ. hoc quinq; fundamentis confirmat. & primo, & præcipuo quia etiam in odioſis quando odium eſt rationabile lex loquens per dictionẽ. ſi quis comprehendit etiam ſeminam. d. l. ſi quis id. in princ. ver. ſed & vtrunq; ff. de iuriſd. omn. iudic. gloſ. in c. generali. de elect. in 6. & in Clemen. 1. vbi etiam Imol. de ſepultur. Bar. in dicta l. 1. ff. de verbor. ſignif. quod autem ſit odium rationabile in eo qui culpa propria deliquit dicit tex. in l. fin. C. de ſecun. nupt. & l. 3. §. ſi emancipatus. de bonor. poſſeſ. cont. tab. & Cyn. Alber. Bald. Paul. de Caſtro. Aret. & alÿ explicant in l. quicunq; C. de ſer. fugit. Bart. in l. ſi quis in tãtam. C. vnde vi. Aret. in con. 39. Alex. poſt alios in l. ſi cõſtante. §. fin. ff. ſolut. matri. & in conſ. 125. libr. 7. Dec. in l. 2. numer. 108. ff. de reg. iur. & Alex. in d. §. fin. tenet quod ſtatutum puniens violentiam cum armis vel ſine, comprehendat etiam fœminas; & id tenent omnes in d. l. ſi quis id quod, & in d. l. quicunq;. quia maſculinum genus concipit fœmininum de proprio ſignificatu. l. 1. §. 1. de conſtit. pecunia. l. 3. ff. de negoc. geſtis. l. 1. ff. de verbor. ſignif. quod procedit etiam in pœnalibus. l. qui domum. & l. mater. §. mulier. ff. ad leg. Iul. de adult. l. ait. diuus. ff. de iure fiſci. c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. capit. mulieres. de ſenten. excom. Non è contra. gloſ. in §. ſi quis in verbo, quia filÿ inſtit. qui teſtam. tutor dari poſſ.*

Faciem. *etiam de iure facies dicitur à fronte ad barbam, & ab vna auricula ad alteram. Angel. in l. ſi quis in metulum. C. de pœnis per l. item mela. §. 1. ff. ad l. Aquil. Ang. de maleſ. ver. in facie. Alex. in l. cum diuerſis. de religioſ. & ſumpt. fun. & ad propoſitum. Cice. lib. 1. offic. ait. principio corporis noſtri magnam natura ipſa videtur habuiſſe rationem, quæ formam noſtram reliquamq; figuram, in qua eſſet ſpecies honeſta, eam poſuit in promptu. Quæ autem partes corporis ad naturæ neceſſitatem datæ aſpectum eſſent deformem habituræ; atq; turpem eas contexit, atq; abdidit. Ex quo colligitur quod ad corporis ornatum omnia membra iuxta ſuam propoſitionem compacta ſunt; quæ ſi tollantur neceſſe eſt, vt corpus ipſum deformetur, propterea pœnis inſequendi ſunt formam alterius corporis deturpantes, vt facit hoc ſtatutum.*

Cicatricem. *Cicatrix dicitur, quæ vultum execat, vel deturpat, & poſt ſanatum vulnus remanet. cap. accuſatus. 1. q. 1. l. quæritur. §. fin. de edilic. edic. Bart. in l. ſi quis. & dicitur ſignum euidens. d. §. fin. Flor. in l. locum. §. ex eo. ff. de vſufr. Alex. in l. denunciaſſe. §. quid tamen. de adulter. & eſt duplex deformãs, & non deformans. l. fin. & ibi Flor. ff. de noxa. & in l. ex hac. ff. ſi quad paup. fec. & cicatrix in quo differat à ſigno vituperabili tradit. Ang. in conſ. 146. An autem ſit remanſura cicatrix & quibus committitur peritis, notat Bart. in proem. ff. ver. item nota, & ſtabitur dicto eorũ l. ſemel. C. de re milit. lib. 12. Alber. in 2. par. ſtat. q. 36. Boer. deciſ. 323. nu. 21. Boſſius de homic. n. 115. & debent referre cum iuramento. Didac. var. reſ. lib. 2. c. 13. n. 4. & 5. credulitatis, non veritatis. Anan. in c. ſignificaſti. n. 13. de homic. Iaſon. in repet. l. admonendi. nu. 257. ff. de iureiuran. Dec. in c. propoſuiſti. nu. 17. de probat. Carauitta ſuper ritu. 267. not. 2. & 3.*

Sed ſi membrum. *Membrorum appellatione quæ veniant? & dic illa propriè venire, quibus diuerſo, ac proprio officio corpus mouetur, Bart. in l. publicorum. n. 13. ff. de pub. iudic. & quæ habent proprium officium diſtinctum, Ang. in §. quia vero nos. auth. vt nulli iudic. de materia. Felyn. in c. ego. de iureiuran. & in c. illorum. de ſenten. excommu. Bald. Angel. & Imol. in d. l. 2. ff. de pub. iudic. Bald. in l. ſi fugitiui. & in auth. ſed nouo. C. de ſeruis fugit. & vide Bertachin. in ver, homembrum, ver. 1. & vide Clarum, & ibi Baiardum in addit. ad eundem in §. fin. quæſt. 69. per totam. Et eſt differentia an membrum dicatur debilitatum, mutilatum, vel deturpatum, Ang. in l. non ſolum. ff. de rei vendic. Dec. in d. l. ſi fugitiui. C. de ſeruis fugit. Abbas in cap. accuſaſti. in fine. de accuſat. vbi ponit quomodo intelligatur membrum debi-*

lita-

litatum, vel amputatum. de materia. Caſſan. in Conſuetud. Burgun. rubr. 1. §. 5. numer. 3. cum ſequen. vbi ponit an Lingua, Naſus, Labia, Dentes, Mamellæ, ſint membrum, an artifex debilitatus in digito, quo principaliter vtitur in ſuo artificio dicatur debilitatus in membro? tradit Felyn. in d. c. ego enim. n. 6. de iureiuran. Barb. in homine eſt membrum, & ob id incidens barbam tenetur pęna, qua plectitur is, qui alicui membrum abſcidit. Bald. in l. reos. n. 6. C. de accuſat. & de iure tenetur pęna decem librarum parti, & viginti fiſco. Roman. ſingular. 563. per tex. in c. 1. §. ſi quis alium. de pace tenen. & eius viol.

Sed ſi taliter delinquentes etiam pœnarum talionis &c. *Petr. Duen. in reg. 27. multa dicit de pęna talionis, vbi tandem firmat, quòd de conſuetudine non ſeruatur niſi in teſte, idem tenet Bald. in l. 2. C. de reb. cred. Caſſan. in conſuetu. Burgun. rub. 1. tit. des iuſtice. fo. 14. col. 3. nu. 15. & in Iudice compellente teſtem ad dicendum falſum; nam pęna talionis tenetur. Bar. in l. 1. §. 1. ff. ad l. Cornel. de ſicar. de materia Didac. lib. 2. var. reſolut. c. 9. nu. 1. Menoch. de arbitrar. caſu. 322. nu. 3. Accuſans memoriam defuncti, pęna talionis tenetur. glo. in ver. moſtrari, in c. ſanè. 24. q. 2. quam allegat Bald. in l. qui crimen. in 2. oppo. in fine. C. qui accuſ. non poſſ. Roman. ſing. 802. Tuſciſ. Aret. in l. pantonius. §. rei perduellionis. de acquir. hæredit. & committens in hoc ſtatutum, vtiq; talionis pęna tenetur, quia & ſi conſuetudo contra ius commune eam excluſerit; ſi ſtatuto diſponatur; vt hic quod habet locum, ſeruabitur ſtatutum. Spec. de accuſat. §. 1. num. 3. Baiard. ad Clarum. §. fin. q. 81.*

Quæ pœnæ locum. *genera pœnarum dinumerantur, per tex. in l. ſi quis. 6. §. fin. & l. ſequen. ff. de pęnis, & pro varietate circunſtantiarum criminis, vel delicti ſunt pęnę iniungendæ, vt hic per ſtatuentes in d. §. quæ pęnæ. per tex. in l. moris eſt. 9. §. iſtę fære. ff. de pęnis. in l. reſpiciendum. 11. in l. aut facta. 16. §. 1. eod. & in l. pedius. 4. §. penult. ff. de incend. ruina. naufrag.*

De percuſſione cum ſanguine, vel ſine.
Cap. LXV.

QVis quis cum aliquo armorum genere, latiſſimè armorum ſumpto vocabulo, aliquem vulnerauerit ita vt ex vulnere ſanguis exiuerit; ſoluat pro pœna, ducatos auri centum, & in exilium Senatoris arbitrio mittatur: ſi verò in rixa, pœna quinquaginta aureorum mulctetur, attributa poteſtate Senatori aggrauandi, & minuendi pœnam ſecundum facti, & perſonarum qualitatem: & hoc in alijs caſibus, quàm in proximè præcedenti capite enumeratis. Si verò ſine ſanguinis effuſione aliquem percuſſerit, puniatur arbitrio Senatoris, perſonarum & facti qualitate penſata.

De percuſſionibus cum ſanguine, vel ſine.
Cap. 65. Gloſſ.

Sed percutiens manu vacua ſine armis cum effuſione ſanguinis minus punitur, quàm cum armis, ſecundum Angel. in l. ſi gemine. circa princ. ff. arbor. fur. Cæſar Signor. conſ. 63. facit quòd habetur in repertor. Alba. litera. D. verbo, delictum, quia nō præſumitur habere animum vulnerandi, per tex. in l. omne delictum. §. ſi quis commilitonem. ff. de re militar. Dec. conſ. 9. vt ſtatutum debeat intelligi de percuſſione cum armis, & cum ſanguine, non autem ſine ſanguine, & ſine armis, & ſic quod vtrunq; debet concurrere pro priori pęna, pro arbitraria de qua in fine dicti ſtatuti ſufficiat percuſſio cum armis.

Armorum genere. *Quæ veniant appellatione armorum de iure tradit Alciat. in l. armorum. ff. de verbor. ſignif. vbi etiam Rebuff. & quòd relinquatur arbitrio Iudicis, quæ appellatione armorum veniant. tradit Cor. in conſ. 199. libr. 4. & Menoch. de arbitr. iudic. caſu. 394. nu. 77. Ex diſpoſitione ſtatuti huius veniunt omnia arma latiſſimè armorum ſumpto vocabulo. Nam & in qualibet materia etiam odioſa verba latè intelliguntur, quatenus eorum propria ſignificatio id patiatur. l. cum lege, & ibi Aret. ff. de teſtam. c. ad audientiam. & ibi Abbas. nu. 1. de decim. Dec. in conſ. 5. nu. 4. Crauetta in conſ. 118. nu. 10.*

De percutientibus ad ignominiam.
Cap. LXVI.

SI quis ad ignominiam & appenſate, ad maiorem iniuriam inferendam, aliquem lato gladio, aut cum fuſte, baculo, ſeu baſtone, vel etiam ardine percuſſerit; ſi capi poſſit, acriter campana pulſata, publicè torqueatur, & in carceribus per ſex menſes detineatur; & non liberetur donec ſoluerit ducatos auri cē-

tum

tum pro pœna, quàm ſi ſoluere non potuerit, recipiat tot verbera cnm ſimili inſtrumento quot dedit, vel luat in corpus arbitrio Senatoris, perſonarum conditione & qualirate conſiderata: & præſumatur dicta percuſſio ad ignominiam illata, niſi contrarium probetur. Quæ quidem pœna locum non habeat, ſi alicui vili, & abiectæ perſonæ cauſa leuius offendendi, huiuſmodi iniuria inferatur; vel ſi ex tempore, & ex improuiſo in aliqua rixa cum baculo ſeu baſtone ad manus occurrente offenderetur: in quibus caſibus leuius, & pecuniariter, iuxta perſonarum & facti qualitatem, arbitrio Senatoris, & Iudicum delinquentes puniantur.

De percutientibus ad ignominiam.
Capit. 66. Gloſſ.

Percuſſiones ad ignominiam, quæ ſint explicat hic noſtrum ſtatutum.

Et præſumatur. *Omnis iniuria præſumitur praue facta. cap. 1. de præſumpt. & eum dolo. Bald. in conſ. 444. n. 4. lib. 4. Bald. conſ. 277. num. 2. lib. 5. Alex. conſ. 209. nu. 14. lib. 6. Boſſ. de iniur. num. 13.*

Quæ quidem pœna. *Et quidem optima ratione, quia iniuria ex conſulto; atq; animo deliberato facta grauior cenſetur illa; quę ex tempore, & improuiſo in aliqua rixa facta conſtiterit. Ariſtot. problem. 29. quæſt. 6. Foller. in conſ. 80. in princ. lib. 1. diuer. conſil. crim.*

Arbitrio Senatoris. *Pœna certa vbi non exprimitur Iudicis arbitrio relinquitur. c. de cauſis. de off. deleg. l. 1. in fine. ff. de iudi. deleg. Grammat. deciſ. 2. nu. 27. & deciſ. 39. n. 10. Sed ab iniquo arbitrio poteſt appellari, & peti quod reducatur ad arbitrium boni viri. gloſſ. in cap. ſuper his. in ver. arbitrium, de accuſat. gloſſ. & Bart. in l. ſi qua pœna. ff. de verbor. ſignif. Nam arbitrium alicui conceſſum, debet eſſe regulatum; nec debet excedere id, quod bonus vir iudicaret. arg. l. vir bonus. ff. iud. ſol. gloſſ. & Bart in d. l. ſi qua pęna. ff. de verbor. ſignif. de qua re latè Menoch. de arbitrar. Iudic. lib. 1. quæſt. 8. 9. & 10. Sed ſecundum qualitatem delicti poteſt extendere arbitrium, vſq; ad mortem incluſiuè. glo. in §. in ſumma. inſtit. de iniur. Abb. in c. ex literis. de reſcript. per tex. in l. ſacrilegij, C. ad l. Iul. pecul. Grammat. conſ. 39. nu. 7. Iaſ. in l. qui iuriſdictioni col. 1. ff. de iur. omn. iudic. & in l. & ſi contra. nu. 2. C. ſi contra ius vel vtil. pub. Felyn. in c. ex literis. de conſtit. col. 2. In Principe autem omnes pœnę ſunt arbitrariæ; & poteric arbitrari etiam pœnam mortis. l. 1. C. de ſumma trinitate. & ibi Bald. in repet. Angel. de malef. in verbis, caput à ſpatulis amputetur, vbi addentes. Bald. in l. fin. ff. de ſenat. in l. legis virtus. ff. de legibus. Felyn. in c. qualiter, & quando. §. ad corrigendos. de accuſat. Grammat. deciſ. 36. num. 12. & voto. 10. in fine.*

De percutientibus pugno, vel alapa.
Cap. LXVII.

SI quis ſimiliter ex propoſito, & iniuriandi animo alapa, vel pugno in facie aliquẽ percuſſerit; ſi Plebeius ſit, recipiat ſimilem alapam in ſcalis Capitolij, & vltra carceretur, & torqueatur arbitrio Senatoris. Alij verò maioris exiſtimationis ſimiliter carcerentur, & iuxta perſonarum qualitatem, ſi ſimilem alapam ſuſtinere noluerint, torqueantur arbitrio Senatoris, & pœnam præterea vigintiquinque ducatorum auri ſoluere compellantur: ſi autem in alia parte corporis, quàm in facie percuſſerint, medietatem pœnæ prædictæ pecuniariæ ſoluere cogantur: hæ verò pœnæ locum non habeant in rixis ſubitaneis, vt ſupra proximo capite dictum eſt, in quibus arbitrio Senatoris minui debeant, perſonarum & facti qualitate perpenſa.

De percutientibus pugno, vel alapa.
Cap. 67. Gloſſ.

Pugno. *An iniuria pugno illata ſit leuis, vel grauis? & quod ſit grauis arguit Aret. in §. ſeruis inſtit. de iniur. n. 2. per tex. in l. non ſolum. §. ſi mandato. vbi Bar. n. 7. ff. de iniurijs. Sed eſt grauis ſeu leuis ratione loci, ſeu dignitatis perſonarum penſata. Io. Faber. in d. §. ſeruis. nu. 2. Ang. d. §. ſi mandato. nu. 5. Viuius deciſ. 46. num. 6. & 7. infra c. 74. ver. item ſi quis.*

Alapa. *Alapa dicitur grauis iniuria inter Milites, ſeu Nobiles. Petrin. Bel. de re milit. par. 10. tit. 2. nu. 39. & 65. Vital. de iniur. nu. 42. Viuius d. deciſ. 46. nu. 10. & ſequen. Baiard. ad Clarum in §. adulterium. num. 12. Contra quod ſit leuis iniuria videtur tenere, Lapus allegat. 76. factum ſuper quo, dum dixit Epiſcopum poſſe abſoluere ab excommunicatione illum, qui dedit maxillatam Canonico, quia non dicitur enormis læſio. ſequitur Nauar. in manu. c. 27. nu. 92. Grammat. deciſ. 14. Viuius*

nius d. deciſ. 46. nu. 1. & quòd ideò pro ea veniat imponenda pœna pecuniaria. nu. 2. & ſequen. Maſcard. concluſ. 1131. nu. 3. de probat. lib. 3. nec ideò mirum ſi leuiter ab hoc noſtro ſtatuto puniatur.

De proijcientibus ſtercora, aut cornua ad feneſtras, vel oſtia aliena, deque famoſis Libellis. Cap. LXVIII.

QVi ſtercora, vel cornua, & his ſimilia, ad limina, & oſtia domorum, & qui ſaxa, ſeu lapides, ad illarum ianuas, feneſtras, ſpecularia, & tecta ad iniuriam inferendam proijciunt, aut parietes fœdant; ſi ad domos meretricum, capri ſi viles fuerint, acriter torqueantur, & inſuper fuſtigentur, atq; in perpetuum exilium damnentur; ſi Nobiles vel bonæ exiſtimationis fuerint, ſimiliter torqueantur, & ad annum in carceribus detineantur, vel in exilium arbitrio Senatoris mittantur. Sed ſi quid eorum fiat ad ignominiam honeſtarum perſonarum, vel ſi quis famoſas literas, carmina; ſcripturas, vel picturas affixerit, capitaliter pro perſonarum delinquentium, & in quas deliquerint, qualitate, Senatoris arbitrio puniantur.

De proijcientibus ſtercora, aut cornua ad feneſtras, vel oſtia aliena, deque famoſis Libellis. Cap. 68. Gloſſ.

Decian. libr. 3. capit. 25. num. 53. tom. 2. fol. 119. per tex. in l. lex Cornelia. §. fin. ff. de iniur. & Bertazz. in conſ. 237. nu. 2. inferunt quòd ſtatuta imponentia pœnam ſtercorantibus; vel imponentibus cornua in oſtijs alienis, habent etiam locum contra facientes libellos famoſos, ſed hoc ſtatutũ diſgregat pœnas, ac diuerſas ſtercorantibus, & imponentibus cornua imponit ibi, qui ſtercora vel cornua, facientibus verò famoſos libellos, ibi ſed ſi quis eorum, & pęna facientibus libellos famoſos concordare videtur, cum pęna. l. 1. §. ſit iniuria. ff. de extraordin. crim. & l. 1. C. de famoſ. libell. facit Clarus & ibi Baiard. in §. fin. q. 68. ver. libelli famoſi, & de pęna, & materia libelli famoſi latè tradit Farinac. de var. ac diuer. crim. q. 105. inſpectio. 11. per totam, & nos nonnulla infra in capit. 74. Baiard. ad Clarum in §. iniuria. num. 3.

De ponentibus manum ad arma, & terrorem alteri inferentibus. Cap. LXIX.

QVis quis poſuerit manum ad arma contra aliquem malo animo, vel etiam aliquem in fugam verti fecerit cum armis, vltra pœnam delationis armorum, aliam vigintiquinque ducatorum auri incurrat.

De ponentibus manum ad arma, & terrorem alteri inferentibus. Cap. 69. Glo!.

De iure inſultus factus cum armis etiam non euaginatis dicitur inſultus, ac ſi euaginata fuiſſent. l. 3. §. qui armati. ff. de vi & vi armat. ſufficit enim terror armorum alicui illatus. Roman. ſing. 563.

An autem de iure inſultus confundatur cum delatione armorum; & dic vt per Ceph. in conſ. 204. num. 41. & ſequen. quod ſic. Sed contra tenent addentes ad Bertaz. in conſ. 105. ver. quarto. & Baiard. ad Clarum in quæſt. 84. num. 26. ex diſpoſitione huius noſtri ſtatuti non confunditur ibi vltra pœnam delationis armorum, aliam vigintiquinque ducatorum auri incurrat.

An inſultus confundatur cum delicto? & dic quod ſic cum diſtinctione, vt per Cyn. in l. qui de crimine. quem Salyc. in l. penult. num. 16. C. de accuſat. Bald. in c. 1. §. iniuria punitur. num. 11. de pace iuram. firm. Caſſan. in conſuetud. Burgund. fol. 294. ver. notanter.

De alijs iniurijs in perſonam factis. Capit. LXX.

QVicumque alicui ſtercus, vel phialam cum ſtercore, aut alia materia in faciem proiecerit; ſi ex percuſſione cicatrix remanſerit, ſeruetur Statutum ſupra de vulnerantibus in facie cum cicatrice. Si verò cicatrix non remanſerit, torqueatur, & ad Triremes per triennium mittatur. Si verò lutum in faciem iniecerit, aut fecerit aliquem cadere in terram, vel de aliquo animali, ſi inde aliud delictum non euenerit, puniatur in ducatis auri xxv. Quòd ſi quis aliquem per capillos, aut barbam apprehenſum traxerit per terram, ſoluat pœnam ducatorum centum, plus, vel minus arbitrio Senatoris, pro perſonarum qualitate: ſed ſi aliter quàm per capillos, aut barbam traxerit, ſoluat medietatem pęnæ prędictæ: ſi verò quis ceperit aliquem per barbam,

bam, aut capillos, & non traxerit, ſoluat ducatos auri triginta: ſi autem pannos de dorſo iniurioſè ſciderit, ſeu dilaniauerit ſoluat ducatos ſimiles vigintiquinque vltra damni emẽdationem. Si quis verò alicui ſignum quòd ficum appellant, vel ſimile alicui iniurioſè fecerit, ſoluat pro pœna ducatos quinque plus minuſuè arbitrio Senatoris, perſonarum qualitate conſiderata: Sed ſi mulieri capillos, ſiue trecias de capite præciderit; ſi mulieri inhoneſtæ & meretrici, pœnam ducatorum quinquaginta auri incurrat; ſi honeſtæ & nuptæ, aut virgini, vel viduæ, capitaliter ad mortem Senatoris arbitrio puniatur: ſi verò pannos ſupra genus inciderit meretrici, pœnam centum ducatorum incurrat: alijs verò honeſtis ſupradictis, capitaliter puniatur vt ſupra.

De alijs iniurijs in perſonam facti. Cap. 70. Gloſſ.

Iniuria aut infertur in corpus, aut ad dignitatem, aut ad infamiam pertinet, vt dixi infra. cap. 74. ver. aut infertur. In hoc ſtatuto agitur de illis quæ inferuntur in corpus, & perſonam; & iniuria perſonalis ſemper reputatur grauior verbali, ac reali. l. prætor edixit. ff. de iniurijs. Bart. in l. ſi non ſolum. §. ſi mandato meo. numer. 7. ff. de iniur. l. ſed eſt quæſtionis, vbi Bart. nu. 1. ff. eod. Hoſtien. in ſumma de iniur. §. & in quantum. nu. 7. Angel. in d. §. ſi mandato. num. 5. Farin. q. 105. num. 181. & ſequen. & dicitur iniuria perſonalis quando quis capit aliquem per pannos, per Bart. in l. licitatio. §. quod illicitè. num. 5. ff. de pub. & vect. Flor. in l. 1. §. hæc autem. num. 1. ff. de his qui deiec. vel. effud. Dec. in conſ. 406. num. 4. & 5. Bald. in rubr. ff. ſolut. matr. Bertazol. conſ. 147. num. 27. libr. 1. & fuit de mente Innocen. quamuis corpus tactum non ſit in c. ſuper. num. 1. de ſenten. excom. quem refert. Bart. in d. §. quod illicite. nu. 5. vbi etiam Roman. nu. 4. addentes ad Bertaz. in dicto conſ. 147. litera B. quod & firmat hoc ſtatutum, ibi ſi autem pannos. Et omnis iniuria dicitur perſonalis, ſiue tangatur perſona, ſiue res perſonæ cohærens. Bart. in d. §. quod illicite. num. 5. vbi etiam Roman. nu. 4. per doctrinam Innocentij in d. c. ſuper.

De verbis iniurioſis. Cap. LXXI.

SI quis alicui verba iniurioſa animo eius honorem ſugillandi dixerit, aut protulerit, pro quolibet verbo iniurioſo; pœnam decem ducatorum auri incurrat, vel arbitrio Senatoris corporali pœna plectatur, perſonarum & verborum qualitate perpenſa: mitigetur tamen pœna eorum, qui prouocati verba iniurioſa reſponderint; vel ſi modum, & menſuram non exceſſerint, impuniti dimittantur.

De verbis iniurioſis. Cap. 71. Gloſſ.

Fit etiam iniuria, aut re, aut verbis. l. 1. §. iniuriam. ff. de iniurijs, & infra cap. 74. ver. fit enim, & Leuit. cap. 19. præcipitur quod nemo ſit Suſurro, & clandeſtinus calumniator, hoc ſtatutum loquitur de iniuria verbali, quæ verbis iniurioſis infertur. Verba autẽ iniurioſa ſiunt illa, quibus offenditur, vel grauatur opinio alterius. Lancell. Conrad. in tractat. de iniur. in pract. Crim. numer. 4. & de Duello. concluſ. 17. num. 1. & 10. & quæ dicantur verba iniurioſa tradit Grammat. deciſio. 14 numero 9. & 10. & de materia tradit Menoch. de Arbitrar. caſu 263. & an inferatur per verba imperſonalia? tradit Capic. deciſ. 58. Sed plura verba iniurioſa eodẽ impetu dicta faciũt vnum conuitium, licet ſæpe repetantur. Bart. in l. item Labeonem, §. ait Prætor, ff. de iniur. Didac. variar. qq. lib. 2. capit. 10. num. 8. Quod idem erit ſi ſtatutum puniret quodlibet verbum iniurioſum; quia debet intelligi de quolibet verbo prolato ex interuallo, non autem quando plura verba iniurioſa eodem impetu proferuntur. Dec. in l. ſi familia, numero 19. ff. de iuriſdict. omn. iudic. Auguſ. conſil. 12. Bart. conſil. 108. Iniuria quæ fit per ſcripturam dicitur verbalis ſiue inferatur in genere, ſiue in ſpecie. Roman. in conſ. 378. Soccin. in conſ. 118. num. 1. lib. 1. Sed in genere illata eſt minor. Alciat. in cõſ. 40. num. 7. lib. 5. Bero. in conſ. 161. lib. 3. Bertazo. in conſ. 237. num. 6. lib. 1. Infertur etiam verbis ſubdole dictis, & indirectis, Lancel. Conra l. concluſ. 13. num. 3. de duello. Verum prouocatus non tenetur hoc ſtatuto; ſed mitiori pœna punietur. Iaſon. in l. vt vim, num. 36. ff. de iuſtit. & iure, vbi etiam Bolognet. num. 94. Farin. in quæſt. 105. num. 306. Immò ſi modum non exceſſerit, impunitus euadet, vt ibi vel ſi modum &c. Et de mentita data ad prouocationem, & cum proteſtatione quod non animo iniuriandi, ſed ſaluo honore, latè tradit Farin. in d. quæſt. 105. inſpect. 7. per totam de varijs ac diuer. crimin. & grauior eſt omnis iniuria quæ fit ex

fit ex

bello. ff. de iniurijs. Soccin. in conſ. 118. nu. 5. ver. hoc idem probat. lib. 1. Quòd intelligẽ quando contenta in ſimilibus memorialibus non probantur per ſupplicantes, ita in iſtis terminis loquitur Soccin. dicto conſ. 118. Boſſius de iniurijs. numer. 4. Baiard. ad Clarum. in §. iniuria. numer. 34. & 61. Bertazol. conſ. 214. Paſſet. conſ. 183. Purpur. conſil. 524. Quamuis ex pluribus cauſis fore tales excuſandos crediderint, prout credidit etiam, & latè eas comprobat Honded. in conſil. 112. per totum, Magon. in Florent. deciſ. 25. per totam multa ad rem dicit Bertazol. conſ. 152. & ibi addentes litera. D. Et hac de cauſa in Vrbe plures fuerunt relegati, etiam ad Triremes. Non eſt omittendum iniuriam verbalem eſſe perſonæ offenſionem, ſed non in perſonam. Bald. in rubr. ſolut. matrimon. col. 2. ver. ſed quæſtionis; & quòd ſtatutum puniens verba iniurioſa, non habet locum in verbis diffamatorijs, vt per Ruyn. conſ. 162. numer. 2. lib. 4.

De incidentibus vineas, vel pergulas. Cap. LXXII.

QVi doloſè vineam, aut vineæ partem alicuius, ſeu pergulas, inciderit, vel aliter corruperit in toto, vel in parte, pœnam centum ducatorum incurrat, & damnum parti læſæ reſarciat; ad cuius inciſionis, aut corruptionis probationem ſufficiant quatuor teſtes idonei omni exceptione maiores, de fama publica deponentes, aliquibus præſumptionibus concurrentibus: quàm pœnam ſi non ſoluerit infra decem dies, à tempore quo in poſſe Curiæ peruenerit, amputetur ei manus: & de hoc ex officio poſſit inquiri.

De incidentibus vineas, ſeu pergulas. Cap. 72. Gloſſ.

Incidere non dicitur, qui radicitus euellit, vel extirpat. l. furtum. 7. §. ſi quis radicitus: ff. arbor. furt. cæſar. Et ille, qui contra prohibitionem incidit, non excuſatur ſi aliam plantet. l. fin. & ibi Bart. C. de Cupreſ. libro 12. & pro iſto ſtatuto facit text. in l. 1. & toto tit. ff. arbor. furtim cæſar. vbi appellatione Arborum etiam vites contineri dicitur. l. vitem. 3. ff. eodem, vbi etiam in §. ſed & ſi quis. notatur quod incidere non dicitur quis eas. vites; quæ radices nondum egerint. Et actio iſta competit Domino, & hæredibus aduerſus incidentes quoad pœnam, & intereſſe, non autem quoad pœnam contra hæredes. l. furtim. 7. §. fin. l. cedere. §. fin. ff. eod. Et in ea venit æſtimatio. l. faciendа. 8. ff. eod. Et ſi plures inciderint omnes tenentur in ſolidum. l. ſi plures. 6. ff. eodem. & de iure communi poſſunt puniri tanquam latrones. l. 2. ff. eod. & actio hæc datur in duplum dicta l. 7. §. fin. ff. eod. & eſt perpetua dicta l. 7. §. fin. Pro euulſione, vel extirpatione tenetur lege Aquilia. dicto §. ſi quis radicitus. de hac re Clarus in §. fin. quæſt. 68. num. 44. & ibi addentes. & Baiard. num. 120. gloſſ. ad Conſtit. Marcb. cap. 23. lib. 4. multa de materia. Hoc ſtatutum loquitur de vitibus, & pergulis; ideo non debet extendi ad alias arbores, etſi arborum appellatione vites etiam contineantur. Sed cedere non eſt ſolum ſuccidere, ſed etiam ferire cedendi cauſa. l. cedere. 5. ff. arbor. furt. cæſar. & procedit; & ſi non tota arbor, & vitis cæſa ſit; ſed pars. l. 7. §. etſi. ff. eod. & ſtatutum ibi in toto, vel in parte. Farinac. de delictis, & pœnis. quæſt. 20. num. 113. & Dominus Deuter. 20. præcipiendo dicit. Ne ſuccidas eorum arbores, cum eorum Ciuitates oppugnabis, multo minus tuorum Conciuium.

De corrumpentibus arma, vel picturas alienas. Cap. LXXIII.

QVicunque arma, ſeu inſignia, vel picturas in alienis domibus, vineis, vel alijs locis exiſtentia, data opera, abraſerit, inciderit, aut quoquomodo corruperit, pœnam centum aureorum incurrat, & parti ad intereſſe, & iniuriarum teneatur.

De corrumpentibus arma, vel picturas alienas. Cap. 73. Gloſſ.

Iniuriarum actione tenentur corrumpentes arma, inſignia, vel picturas alienas. Ripa in l. 1. num. 74. vbi etiam Cagnol. num. 179. ff. ſi cert. petat. Marſil. ſing. 474. Afflict. de pace vim. firma. §. iniuria. num. 523. vbi enumerat infinitos caſus, in quibus homo homini actione iniuriarum teneri poteſt. ad quem ideo te remitto. Rom. ſing. 474. Gomeſ. in §. pœnales. nu. 15. Inſtit. de actio. & qui delet arma, & inſignia alterius, eum turbare dicitur. Fe-

tyn. in capit.tertio loco.col.1.de probat. Rebuff. ſuper conſt.tomo 3.de mater.poſſeſſ.art.& glo. 2.nu. 33. Et procedunt præmiſſa etiam in eo; qui delet, aut corrupit arma, & inſignia Proditoris,Gomeſ. vbi ſupra. in fine.Rom. in ſing. 666. Tiraquel.de nobilit.cap.20.nu.120.Dec. in conſ.37. de hac re Menoch. de arbitrar. caſu 281. lib.2. Pro iſto ſtatuto facit text. in l.ſi ſtatua.27.ff.de iniurijs, & in l.capitalium 28. §.ad ſtatuas ff.de pęnis, & in l.5.§.lex itaque ff.de iniurijs. An autem Dominus Domus poſſit arma, & inſignia aliena à fundatoribus ibi affixa deleret & dic quod ſic; prohibitum enim eſt illa delere in alienis Domibus, vineis, vel alijs locis exiſtentia. Secus enim eſt in Ciuitate Florentiæ vbi adeſt Ducalis conſtitutio, qua diſpoſitũ eſt ſub graui pęna, quod arma antiqua aliarum familiarum non amoueantur, neque deleãtur per poſſeſſores Domorum diuerſarum familiarum; ne memoria fundatorum per poſſeſſores deleatur; ſed conſeruetur etiã apud extraneos; quod pium videtur. An idem dicendum ſit de ſtatuis ab aliquo deturpatis, vel corruptis? & dic quod ſic, per text.in d.l.ſi ſtatua ff.de iniurijs,et per allegata per Menoch.d.caſu 281. de Arbitrarijs Iudic. & contra dehoneſtantes, vel deturpantes ſtatuas; ſeu imagines Principis inſurgit, & grauiter eos punit l.non contrahitur, & l.ſequen.& l.famoſi ff.ad l.Iuliam Maieſt. l.Capitalium, §.ad ſtatuas, ver. eum quoque qui imaginem Cæſaris ff. de pœnis. Boer.deciſ.301.num.17. Menoch.de arbitr. caſu 376. num.1. & 2. Baiardus ad Clarum in §.blaſphemia num.1. & 2. De imaginibus Sanctiſſimi Saluatoris Beatiſſimæ Virginis; & Sanctorum, ac illas percutientibus, & eorum pœnis tradit Menoch. de Arbitrar. caſu 376. Bombin.q.7. Farinac.quæſt.20. num.70. Baiard. vbi ſupra, num.1.& 2.

De æſtimatione iniuriarum. Cap. LXXIV.

PRo quibuſcumque iniurijs, grauibusq; contumelijs & conuitijs, de quibus etiã criminaliter proceſſum fuerit ad condemnationem,vel diffidationem, & pro quibus pars offenſa nullam pœnæ partem receperit,aut recipere velit; poſſit ciuiliter agi ad ęſtimationẽ iniuriarum; & Senator & Iudices dictas iniurias quo ad priuatum intereſſe,ſecundum qualitatem & conditionem perſonarum & iniuriarum (delato prius parti iniuriam paſſæ iuramento) adhibita moderatione, eorum arbitrio taxent,ſeu ad debitum modum reducant; Similique modo pro ſumptibus & expenſis factis in curãdis vulneribus, & pro damnis paſſis in operibus, quibus offenſi caruerint, aut ſint cariturі,vltra criminalem pœnam, ciuiliter agi poſſit contra offenſores; & ſuper his ſumptibus, & damnis, & intereſſe ſummariè, ſimpliciter, & de plano, ſola facti veritate inſpecta, ad celerem executionem, iuſtitia mediante procedatur.

De ęſtimatione iniuriarum. Cap.74. Glo.

Iniuriarum cauſa non publici Iudicij,ſed priuati continet querelã. l.iniuriarum.7.C.de iniurijs l.vlt. in princ. C.eod. & eſt ex bono, & equo iniuriarum actio.l.nõ ſolum, 11.§.1.ff.de iniurijs. Non enim actio hæc computatur in bonis Actoris antequã ſuper ea lis cõteſtetur l. iniuriarũ 28.ff.de iniurijs,et differt à lege Aquilia l.prætor. 7.§.ſi dicatur. ff.de iniurijs l.item apud is.§.ſi quis ſeruo ff.eod. Et generaliter iniuria dicitur omne quod nõ iure fit, ſpecialiter alias contumelia; quæ à contemnendo dicta eſt §.1.Inſtit.de iniurijs.l.1.ff.eod. Fit enim iniuria, aut re, aut verbis d.l.1. §.iniuriam. Aut infertur in corpus, aut ad dignitatẽ, aut ad infamiam pertinet d.l.1.§.labeo ait. Et fit alicui aut per ſe ipſum; aut per alias perſonas d. l.1. §. item aut.§.patitur.Inſtit.de iniurijs, & ex his iniuriarum cõpetit actio. Item ſi quis pugno pulſatus,fuſtibus cæſus,vel verberatus. §.iniuria autẽ. Inſtit.de iniurijs l.1.§.iniuriã ff.eod. l.item apud is.§.prætor ait. ff.eod. Si aduerſus aliquem manus leuatæ ſunt, & ſæpe territus ſit quaſi vapulaturus dicta l.15.§.1. & ſupra capit. 69. Si quis tam fœminæ, quàm maſculi, ſiuè ingenui, ſiuè libertini pudicitiam attentauerit. leg. ſed eſt, quæſt. 9. §. final. ff. de iniurijs. §. iniuria.inſtit. eod. l.1. §.iniuriam. ff. eod.& d.l. item apud 15. §.tenetur. ff. eod. Attentari autem pudicitia dicitur cum id agitur,vt ex pudico impudicus fiat l.attentari 10.ff.de iniurijs. Adſectari non contra bonos mores; ſed officij gratia non eſt iniuria d.l.item apud §. aliud eſt, & §. meminiſſe ff. eod. Appellare eſt blanda oratione alterius pudicitiam attentare,& talis,qui fęminam vel maſculũ appellauerit tenetur hoc interdicto d.l. item apud quem. 15.§.tenetur,& §.appellare, & aliud eſt appellare,aliud adſectari; Appellat enim,qui ſermone pudicitiã attentat: Adſectatur,qui tacitus frequenter ſequitur. Aſſidua n.

fre-

frequentia quaſi prabet nonnullam infamiam d.l.item apud quem 15.§.aliud eſt. Si turpibus verbis cõtra aliquem vtatur iniuriarũ tenetur d.l.is apud. 15. §.qui turpibus. & ſupra c.71. Si quis Comitem alicuius abduxerit actione iniuriarum tenetur l.1. §.iniuriam.ff.de iniurijs d.l. item apud quem. §.Comitem. ff. de iniurijs, ſiuè id per vim; ſiuè ſuaſionibus fecerit §. abduxiſſe. de dicta lege item apud quem. Si ſtuprum ſerua paſſa ſit. leg. ſi ſtuprum 25. ff.de iniurijs.Si quis de ſeruo alieno iniuſſu Domini quæſtionẽ habuerit d.l.item apud.§.prętor ait, & §.quæſtionem. Si quis re, vel iure ſuo; aut publico loco vti ab aliquo prohibeatur iniuriarum actione aget, l.iniuriarum 13.§.ſi quis me. ff. de iniurijs, l.ſi quis proprium 24.ff.eod. l.2.§.ſi quis in mari.ff.ne quid in flumine publico, Niſi publico loco, vti quis prohibeatur Principis authoritate d.l.iniuriarum 13.ſi quis me,ff.de iniurijs.ibi conductor autem l.quominus,& ibi Doct. C. de fluminibus. de hac re late tradit Fachineus lib.1. controuer. iuris. c.1. ſi quis vexandi cauſa aliquem ad Tribunal interpellauerit d.l. iniuriarum 13. §. ſi quis per iniuriam, ff.de iniurijs. Si cum debitor paratus eſſet ſoluere,Creditor nihilominus fideiuſſores interpellauerit.l.ſi creditor 19.ff.eod.Si creditor propria authoritate Domum debitoris ſignauerit l.ſi iniuriæ 20.ff. eod. Si quis pignus proſcripſerit tãquam à debitore acceptum. d.l. item apud.15.§. item ſi quis pignus. ff.de iniurijs. Si quis bona alicuius tamquam debitoris ſui; qui debitor non eſt, ſciens poſſideat actione iniuriarũ tenetur.§.iniuria. inſtit. de iniurijs. Si quis bona alicuius; vel rem aliquã per iniuriam occupauerit d.l. item apud §.ſi quis bona. ff.eod. Si alicui onus, quod ad alium pertinet à Magiſtratu iudicatũ ſit l.iniuriarum 13.§.idẽ labeo, ff.de iniurijs. Si quis euentum ſententię alterius Iudicis vendiderit,vtique iniuriarum actione tenebitur, d.l.item apud.15.§.idem ait. ff. eod. Si quis mentem alicuius medicamento aliovè quo alienauerit d.l.item apud.ff.eodem. Si quis de honoribus decernendis alicui decerni non patiatur d.l. §.ſi quis. Si infamandi alicuius cauſa quid factum ſit, veluti ſi quis ad inuidiam alicuius vtatur veſte lugubri, aut ſqualida,aut ſi barbã demittat,vel capillos ſubmittat.d.l.15. §.ait prætor. cum ſeq. Niſi ita coniunctus ſit adfinitate, vt inuitus in reum teſtimonium dicere cogi nõ poſſit. l.veſtem 39.ff.de iniurijs, vel niſi Iudici cauſa cognita aliter videatur d.l.15.§.quod. Si quis imaginem Imperatoris portet ad inuidiam alicuius l. Senatus cõſulto.38.ff.de iniurijs. l.capitalium 28. §.ad ſtatuas,ff.de pœnis. Si cadaueri defuncti defuncto iniuria ſit facta l.1. §.etſi fortè, ff.de iniurijs, & §.quoties. l.ſi ſtatua 27.ff.eod. Si ſtatuã defuncti in monumento poſita ſaxis ſit cęſa d.l.ſi ſtatua, & ſupra c.73. Si quis ſeruum,vel filium alicuius ludibrio habuerit eum in popinam duxerit, vel cum eo alea luſerit. l.ſi quis 26. ff. de iniurijs. Si fumum fecerit Superioris Vicini fumigandi cauſa, vel ſuperior vicinus in inferiores ædes quid proiecerit, aut infuderit. l.ſi inferiorum 44.ff.eod. Si quis fimo corrupto aliquẽ perfuderit, cęno, luto oblinierit, aquas ſpurchauerit, fiſtulas,lacus, quidvè aliud ad iniuriam publicã contaminauerit.l.1. §.fit iniuria. ff. de extraord.crimin. & ſupra c.78. Si quis alicui contumeliam fecerit.l.1.in princ. ff.de iniurijs, vbi declaratur quæ ſit contumelia. ibi contumeliam autem. Si alicui conuiciũ factum ſit.d.l.item apud.15. §.ait prætor.ff.de iniurijs l.1. §.iniuriã. ff.eod. §.iniuria autem inſtit.eod. Et Conuicium dicitur,vel à concitatione,hoc eſt à collatione vocum; Cum enim in vnum complures voces conferuntur,conuicium appellatur, quaſi conuocium d.l. item apud 15. §.conuicium ff. de iniurijs. Si quis aliquem delatorem cum non ſit, eſſe dixerit actione iniuriarum, vtique tenebitur l.ſi non es nunciator. 3.C.de iniurijs. Si Aſtrologus,vel alius Diuinator Conſultus aliquem furem eſſe dixerit, vtiq; hac actione tenebitur d.l.item apud,§.ſi quis aſtrologus. Si quis aliquem debitorem ſuum cum non eſſet dixerit,d.l.item apud §.ſi quis nõ debitorem §. iniuria. Inſtit.eod. vel vti debitorẽ de fuga ſuſpectum cum debitor non ſit iurauerit, Clarus in §. iniuria, verſ.vel fecerit aliquem incarcerari, & ibi Baiard.n.22. Si liberum ſeruum eſſe dixerit, l.qui liberos. 9. C. de iniurijs l.ſi quidem 10. C.eod.l.non ſolum.11. §.fin.ff.eod.& l.ſi quis 12.ff.eod.Si liber pro fugitiuo ſit apprehenſus, l.ſi liber 22.ff.eod. Si libellum, Carmen, aut Hiſtoriam ad alicuius infamiam, quis ſcripſerit,cõpoſuerit,ediderit,dolovè malo fecerit, vt quid eorum fieret leg.lex Cornelia. 5. §.ſi quis,librũ ff.de iniurijs. §.iniuria autem.inſtit. eodem.de hac re latè Clarus q.68. & ibi Baiardus, n.62.& ſeqq. Farinac. q.105.n.421.& ſeq. Niſi nomine eius in quem factũ eſt adiectũ non ſit. l.quod Senatusõſulto. 6. ff.eod. Si libellũ famoſum inuentũ non corruperit, ſed manifeſtauerit, & alij inuentũ confiteatur.l.vnica, C.de famo.libell.l.lex Cornelia,

§. fin. ff. de iniurijs. Si quis libellum ſamoſum emendum, vendendumvè curauit d. §. fin. Si libello Magiſtratui dato famam alicuius inſectatus eſt d. l. item apud 15. §. ſi quis libello, ff. de iniurijs. Si quis Carmen quod pudorem alicuius lædat, conſcribat, componat, proponat, vel cauſet d. l. 15. §. hæc autem. Si infamandi alterius cauſa in monumento publico quid ſit poſitum. l. conſtitutionibus 37. ff. de iniurijs. Item ſi quid aliud factum eſſe dicetur cauſa cognita Iudicium dabo d. l. 15. §. prætor ait. in fine. Et competit actio hæc Domino ſerui iniuriam paſſi, §. ſerui. inſtit. de Iniurijs leg. 1. §. item aut. ff. eodem leg. Dominum 8. C. eodem. Item bonæ fidei poſſeſſori in cuius contumeliam poſſeſſo iniuria ſit facta. §. ſed ſi libero. inſtit. de iniurijs, d. l. 15. §. item ſi liberum. Item parenti, & Marito. l. 2. C. de iniurijs l. ſeruo 30. in fin. ff. eod. l. 1. §. fin. ff. eodem. Item & filio iniuriato Patre abſente leg. ſed ſi 17. §. ait prætor. ff. eod. Item filio ex Iniuria patris, Vxori, Socero, Sponſo, & hæredibus iniuriam paſſi; contra eum cuius dolo, & opera iniuria facta eſt, & mandato, Dominũ Serui Patrem Filij iniuriãtis, & hæredes eius, qui iniuriam fecit. l. non ſolum §. planè ff. de iniur. §. patitur autem. Inſtit. de iniu. & dicta leg. 1. §. item, ff. eod. & §. fin. l. 2. C. eod. leg. 2. ff. eod. l. eum qui 18. §. ſi nupta ff. eodem. lege item apud §. ſponſum ff. eodem. leg. iniuriarum 13. ff. eod. l. iniuriarum 28. ff. eod. §. non ſolum Inſtitut. eodem l. 11. §. ſi mandata, & §. proculus leg. ſed ſi §. cum ſeruus, ff. eod. leg. ſi filij 36. ff. eod. leg. Item apud §. iniuriarum ff. eodem, & Farinac. d. quæſtione 105. numero 253. & ſequen. Et quis per ſe, per Procuratorem, Tutorem, vel Curatorem hac actione agere, & excipere poteſt d. lege non ſolum §. agere, & d. lege ſed ſi 17. §. Idem Iulianus. Et iuxta diſpoſitionem iuris communis iniuria æſtimatur ab Actore; & permittitur arbitrio Iudicis ſtatuenda, §. pœna. Inſtit. de iniurijs, & §. in ſumma Inſtit. eod. l. ſed ſi §. ſeruus, ff. eod. Et æſtimatio refertur ad id tempus, quo iniuria facta eſt. leg. iniuriarum 21. ff. eodem iniuria atrox ex quibus ſit æſtimanda tradit §. atrox. inſtit. de iniurijs leg. prætor §. atrocem. cum ſequen. ff. eod. leg. atrocem 4. C. eod. de hac re latè Farinac. d. quæſt. 5. num. 175. & ſequen. Si cui in iudicio facta ſit competit actio finito iudicio. leg. ſi quidem 10. C. de iniurijs. Si ſit facta à Magiſtratu finito Magiſtratu leg. nec Magiſtratibus 32. ff. eodem, & durante publico Iudicio ceſſat actio iniuriarum leg. prætor 7. §. 1. ff. eod. Et eſt actio iſta Annalis leg. ſi in rixa 5. C. de iniurijs l. ſed ſi 17. §. ſi cum ante. ff. eod. Gayl. obſeruatio. 64. & 65. lib. 1. De forma libelli in hac iniuriarum actione tradit Specul. de iniurijs, §. 1. num. 1. 6. 7. & 10. alios citat Alexand. ad Bart. in l. 1. §. iniuria, ff. de iniurijs, & in l. iniuriarum æſtimatio. numero 3. in 2. quæſt. litera B, ff. eod. & quod libellus actionis iniuriarum debeat continere nomen iniuriantis, ſpeciem illatæ iniuriæ tempus, & locum eſt text. & ibi Doctor. in l. Prætor edixit, & ibi gloſſ. 1. Bart. Alberic. Angel. & alij, ff. de iniurijs, Clarus in §. iniuria, ver. Sed nunquid in libello iniuriarum quærit an in libello ſit taxanda iniuria cum iuramento ante ſententiam, de quare Didac. lib. 2. Variar. capit. 10. num. 7. Viuius opin. 671. & Baiardus ad Clarum in §. iniuria numer. 45. & 46. & Farinac. d. quæſtio. 105. num. 388.

De prohibita delatione armorum. Cap. LXXV.

NVllus per Vrbem arma offenſiua, vel defenſiua ferre poſſit, exceptis Officialibus Romani Populi, & Officialibus ac miniſtris Palatij Senatoris & Conſeruatorum; ac his etiam exceptis, qui veniunt in Vrbem, vel de ea exeunt, quibus ligata arma vel aliter ſignata ferre, in ipſo itinere liceat: qui contrafaciens inuentus fuerit, arma amittat, pœnam trium ictuum funis, & ducatorum auri viginti, incurrat. quæ pœnæ de nocte duplicentur. Nulli vero archibuſios ad rotam infra menſuram duorum palmorum deferre, vel retinere liceat: & qui contrafecerit crimen læſæ Maieſtatis, & pœnas pro eo inflictas, incurrat. Sed ſi quis pugionem, aut cultellum cum cuſpide, aut puntarolum ſupra menſuram palmi Senatus deferre repertus fuerit, damnetur ad Triremes ad tempus arbitrio Senatoris. Qui occultum enſem, quem Bordoncellum nominant, tulerit, eadem pœna qua ferentes pugiones plectatur. Qui verò cum armis venenatis, aut medicatis repertus fuerit, ſtatim torqueatur, & per acerrima tormenta ab eo veritas eliciatur, & cauſa ad quid dicta arma venenata deferat, & de veneficio etiam puniatur, vltra pœnas delationis armorum.

De

De prohibita delatione armorum. Cap. 75. Gloſſa.

Adeſt, & in corpore iuris Auth. De armis à priuatis Ciuibus non conficiendis, nec emendis, nec deferendis, & l. 1. C. vt armorum vſus lib. 11. Armorum autem appellatione, quæ veniant habes in l. armorum, vbi Alciat. & Rebuff. ff. de verborum ſignificatione, l. armatos, & ibi Aug. & in l. hi qui ædes, ver. telorum autem, vbi Bart. & ibi Alexand. in addit. ff. ad l. Iul. de vi pub. gloſſ. in element. 1. §. quia vero nonnulli, & ibi Doctor. de ſtatu Monach. Iaſon. in §. ex malefieijs numer. 84. Inſtit. de actio. Menoehius de arbitrar. caſu 394. num. 76. Baiard. ad Clarum. quæſtio. 82. numero 67. & ſequen. Arma itaque dicuntur omnia per quæ noeetur, l. 3. §. armis ff. de vi & vi armat. §. armorum Inſtit. de interdict. Gayl. de pace publ. lib. 1. capit. 7. num. 3. Propriè autem armorum appellatione veniunt ea quæ principaliter ad offendendum, vel defendendum fabricata ſunt. Vt notant Doctores in dicta lege armorum. Ang. in §. recuperandæ. numero 2. Inſtit. de interdict. Roman. in leg. 1. §. occiſorum. numero 1. ff. ad Syllan. & Gayl. vbi ſupra num. 6. alios citat. Et regulariter omnium armorum delatio eſt omni iure prohibita l. 1. ff. ad l. Iul. de vi publica l. 1. C. vt armorum vſus, lib. 11. §. penult. Auth. de armis, c. 1. §. ſi quis Ruſticus. de pace tenenda. Afflict. ſuper conſt. Regi. in c. intentionis. de illicita porta. armo: Bart. in dicta lege 1. numero 1. vbi etiam Ang. numer. 3. & gloſſ. in verbo, mouendorum, C. vt armorum vſus, vbi Lucas de Penna numero 20. Ang. numero 1. Romanus ſing. 267. Soccin. reg. 30. Roland. conſil. 3. numero 17. lib. 1. Pariſ. conſil. 171. numero 17. lib. 4. Didac. var. reſolut. lib. 2. capit. 20. numero 18. Menoch. dicto caſu. 394. numero 18. Viuius deciſ. 287. numero 3. Bertazo. conſ. 46. numero 1. lib. 1. Becc. conſil. 4. num. 3. Surdus conſil. 152. numero 33. lib. 2. Vt hoc noſtrum Statutum in eo, quod prohibet armorum delationem nihil de nouo conſtituat. Sed quia circa pęnas variatum eſt apud Doctores, vt per Menoch. dicto caſu 394. numero 18. Ioan. de Platea in dicta leg. 1. numero 2. C. vt armor. vſus lib. 11. Roman. ſing. 267. hoc noſtrum ſtatutum de ea certè diſponit, quod deferens arma amittat pœnam trium ictuum funis, & ſcutorū 25. ſi de die, ſi de nocte 50. incurrat. Pro Archibuſettis aliam grauiorē pęnam cōſtituit, vt ibi.

Amittat. *Et ita etiam de iure communi, quia deferens arma non ſolum punitur, ſed etiā illa perdit. Alexand. ad Bart. in d. leg. 1. litera C, ff. ad l. Iul. de vi pub. Ioan. de Platea in l. 1. C. vt armor. vſus lib. 11. capit. 1. §. ſi quis ruſticus. de pace tenen. vbi gloſſ. in vltima ſolutione, Bald. numero 1. Afflict. in ſummario, & numero 10. Iaſon. in §. ex maleficijs. numero 81. Inſtit. de actio. Roman. d. ſing. 267. Clarus quæſt. 82. vbi Baiard. numero 63. Viuius deciſ. 287. numero 4. Etiam quod ſint ab alio accommodata, Ludouic. in Peruſ. deciſ. 31. par. 1.*

Ducatorum viginti, &c. *De iure non niſi pecuniariam credunt, videlicet viginti ſolidorum, Afflict. in cap. 1. §. ſi quis Ruſticus. de pace tenen. & in dicta Conſtitut. intentionis. numero 23. de illicita portat. armorum. Romanus ſing. 267. An hoc Statutum comprehendat etiam mulieres? Et quod ſic docuit Bald. in leg. ſed etſi is, ff. de in ius vocan. in leg. nemo deinceps, C. de Epiſcop. & cleric. quia comprehenduntur ſub generali prohibitione delationis armorum, Marſ. ſing. 248. Cur. Iun. de feudis. par. 3. col. 5. in 7. limitat. Decian. de Crimin. lib. 8. cap. 3. num. 27. Baiard. ad Clarum in d. q. 82. nu. 55. Soarez. in comm. opin. ver. mulieres. num. 252. Gabr. lib. 6. de verbor. ſignif. concluſ. 6. nu. 37. Viuius opin. 808. num. 7. & Domini Caſtrum, Prætores Ciuitatum, & Terrarum poſſunt armorum delationem ſub certis pœnis prohibere, Decian. vbi ſupra lib. 8. c. 3. num. 17. Aymon. conſ. 314. col. 2. Roland. conſ. 3. lib. 2. Beccius conſ. 4. num. 1. Bertazol. conſ. 46. nu. 2. Baiard. ad Clarum in d. q. 82. nu. 52. & 53. & ab hoc edicto prohibitorio non datur appellatio. Guid. Pap. deciſ. 436. num. 57. Baiard. vbi ſupra. Poteſt tamen appellari à declaratione quòd inciderit in pœnam delationis armorum, Afflict. in d. conſtitutione. intentionis. nu. 59. Carrer. in pract. crim. in princ. num. 58. ver. an ſententia condemnationis. Baiardus tenet contrarium vbi ſupra, niſi appellans prætenderet poſſe illa deferre ex priuilegio. Quo loci multa de armis ac illarum delatione congerit; quæ reaſſumit, & magis dilucidat Farinac. in quæſt. 108. de var. ac diuerſis criminibus per totam.*

Qui verò cum armis venenatis. *Deferentes arma venenata grauius ſunt puniendi, Petr. à Plac. in epitome delict. lib. 1. c. 8. num. 21. Barbat. de Card. Legat. q. 5. num. 26. & 27. Menoch. de arbitr. caſu. 394. nu. 47. Decian.*

de crimin. lib. 8. cap. 3. num. 29. addentes ad Bertazol. in conſ. 57. litera B.

Nulli verò archibuſios ad rotam infra menſuram duorum palmorum.

Vt habeat locum pęna delationis iſtorum archibuſiorum neceſſe eſt, quod pro parte ſiſci ſit concludenter probata paruitas menſurę duorum palmorum, vt per Bertazol. in iſtis terminis in conſil.461. num.10. lib.10. Burſattus in conſil. 331. numero 28. in fine libro 3. & numero 48.

Caſus autem in quibus licet arma portare probibitione legis, & ſtatuti non obſtante tradit Aſſlict. in conſtit. intentionis. & Duen. in reg.55. Caſſan. ſuper conſuetud. Burgund. pagin.81. num.18. Ioſeph. Ludouic. in Peruſ. deciſ.31. Marſ. in pract. crim. in §. pro complemento, & Farinac. in d.q.108.

An autem probibitio delationis armorum comprebendat æquites, & dic, vt per Crauett. in conſ.284. & Hercul. de proban. negat. numero 23. & 24. Boninco. de curtili in tract. de nobilitate in 5.par. numer.72. & ſequen. dicit Doctores poſſe impunè arma deferre. Et ille qui per momentum, vel tranſeundo arma defert in loco probibito non tenetur pęna delationis armorum. Burſatt. conſil.141. num.16. & ſequen. & conſ.331. num.37. Bertazol. in conſil.217. & 219. libr.1.

De ferentibus, aut iacientibus Plumbatam. Cap. LXXVI.

DEferentes plumbatam, ſeu pilam plumbeam, aut ferream ſtatim deprehenſi, tribus funis ictibus torqueantur, & carcerentur non relaxandi, niſi pœnam vigintiquinque ducatorum auri ſoluerint: Si quis verò plumbatam in alium iecerit animo percutiendi licet non percuſſerit, ſimiliter torqueatur, & inſuper in pœnam quinquaginta ducatorũ ſimilium incurrat: ſed ſi percuſſerit, quomodocumque læſerit, ſimiliter torqueatur, & in pœnam centum ducatorum ex illo iactu, vltra maleficij pęnam, incurrat. Sed ſi ex propoſito & conſilio occidendi cum ea aliquem aggrediatur, & percuſſerit, amputetur ei manus dextera; & nihilominus de delicto, quod inde ſequetur, puniatur.

De vi, & vi armata. Cap. LXXVII.

QVicumque cum armis, violenter aliquem expulerit de poſſeſſione cuiuſque rei immobilis, vltra pœnas legales, in pęnam ducentorum aureorum Fiſco applicandam incurrat: ſi verò ſine armis, pęna centum ſimilium ducatorũ mulctetur. idemq; ſeruari volumus in his, qui turbant, inquietãt, ſeu moleſtant aliquem in ſua rei immobilis poſſeſſione. Qui autem cum armis, vel ſine armis Orphanos, Viduas, & miſerabiles perſonas, Eccleſias, Monaſteria, Hoſpitalia, ſeu pia loca, vi de poſſeſſione immobilium eiecerit; vltra pęnas legales, duplum valoris rei, à cuius poſſeſſione prædictos eiecerit, Fiſco perſoluat. Si verò Domicellus, aut Baro Romanus, vel Caſtrum, Communitas, aut Ciuitas vim prædictam armatam vel ſine armis contra Ciues Romanos habentes bona immobilia in eorum Caſtris, aut Territorijs commiſerit; pœnæ prædictæ duplicentur, ſufficiatq; hoc caſu de violentia per quinque idoneos teſtes de publica fama deponẽtes, cõſtare. Iiſdemq; pœnis locum eſſe volumus, ſi prædicti Barones, Caſtra, Communitates, vel Ciuitates per minas aut prohibitiones, aut aliàs, etiam indirectè fecerint, ne quis Ciuis Romanus ex ſuis bonis immobilibus fructus percipere, aut ſua bona locare poſſit, de quo credatur vt ſupra. Hæc autem pęna toties committatur, quoties fuerit contrauentum. Poſſit etiam quilibet expulſus aut inquietatus, querelam criminalem vis prædictæ tam expulſiuæ quàm turbatiuæ, & tam cum armis quàm ſine, coram Senatore, ſeu eius in criminalibus Locumtenente, etiam ciuiliter, ſi ciuilis cum criminali ſimul deducatur, intentare & proſequi: quo caſu vna eademq; ſententia tam ciuilis quàm criminalis cauſa terminari debeat.

De vi, & vi armata. Cap. 77. Gloſſ.

Vis infertur cum armis, & ſine armis; bic ideò agitur de vtraque. Sed iniuria armata ſęuiſſima eſt, teſte Ariſtot. lib. 1. Politic. c.2. in fine buic ſtatuto correſpondent iura communia de quibus in rubr. ff. de vi, & vi armata. Si quis igitur per vim armatam, vel ſine armis aliquem è domo, vel fundo deiecerit tenetur boc ſtatuto, & leg.3. §. fin. & leg. ſi quis. 5. ff. ad l. Iul. de vi priuata, & l. ijs qui. 11. ff. eod. de qua re, Clar. in §. fin. q. 83. ver. vim publi-

cam

cam ibi ſcias autem. §. idem lex Iulia. inſtit. de publ. iudic. l. hoc iure. 194. ff. de reg. iuris, & de materia legis Iuliæ de vi publica; & priuata, vide ſupra c. 34. & 35. Niſi fortè vim cum armis, vel ſine illatam; vi repulerit. l. 1. §. vim vi. ff. de vi & vi armata. Villalo. V. 42. Quòd intellige ſi incontinenti vim repulerit, ſecus erit ſi ex interuallo. l. quod quidem. 3. §. eum igitur. ff. eod. l. ſi quis. 7. C. ad l. Iuliam de vi publ. ſeu priuata. Gand. de maleſ. tit. de defenſione à reo facien. ver. ſed pone. gloſſ. in d. l. ſi quis ad ſe fundum. C. ad l. Iul. de vi publ. dicens quod prima violentia eſt ſublata per ſecundam ex interuallo factam; vt ex prima violentia agi non poſſit, arg. l. qui poſſeſſionem. ff. de vi, & vi arma. & incontinenti Amici, & Vicini poſſunt etiam pereutere volentem me expellere. l. deuotum. C. de meta. & epidim. lib. 21. quem ad hoc ibi magnificat Bart. c. dilecto. vbi Doct. de ſenten. excomm. in 6. Corſettus ſing. in verbo, defenſio, & ſupra cap. 35. & de materia, Menoch. de recuper. latiſſimè.

Poſſit etiam quilibet expulſus. *Actio Ciuilis, & Criminalis expulſo competit, vt ibi, & per tex. in l. ſi quis. 7. C. ad l. Iul. de vi pub. & priuata, & actio Ciuilis eſt, vel interdictum vnde vi, vel actio vi bonorum raptorum, vel actio quod vi metuſuè cauſa, vt in dictis rubr. ff. & C. Item dantur etiam conſtitutiones Principum l. 1. §. fin. ff. ad l. Iul. de vi priuata. Sed actio hæc non datur, ſi ille qui uim fecit, ſuo iure ſit uſus. l. factum. 197. §. non uidetur. ff. de regul. iur. quod poteſt exemplificari in eo qui in uim pacti rem ſui debitoris propria auctoritate occupauit. l. creditores. 3. ff. de pignoribus, ubi Bart. & cæteri ſcribentes. Ruyn. in conſ. 127. num. 5. lib. 5. Sed illo uti non poteſt, qui adiuit Iudicem pro poſſeſſione obtinenda; quia facultatem illam adeundo Iudicem quis amittit, Pontanus de ſpolio. lib. 3. cap. 2. num. 158. fol. 121. Niſi petierit aſſociari per familiam Iudicis. Pontanus ubi ſupra d. num. 158. in medio. Menoch. de adipiſc. remed. 4. num. 421. & ſequen. de qua re ſupra lib. 1. cap. 93. & qui pacto uſus eſt poteſt petere confirmari. Menoch. d. remed. 4. n. 350. Sed aduertendum eſt huiuſmodi pactum eſſe perſonale, nec ideò poſſe exerceri contra tertium, qui pactus non eſt. Signor. de homod. in conſ. 4. per totum, & ſub num. 7. uer. ſed ſi pactum. Niſi fortè in rem interponatur. Signor. vbi ſupra. col. 1. & 2. & quomodo cognoſcatur an ſit reale, uel perſonale dicit ibi, ubi dat bonam doctrinam.*

Huic ſtatuto correſpondet, etiam tex. in l. 1. & toto tit. ff. de vi & vi armata, & eſt interdictum recuperandæ poſſeſſionis, quod nuncupatur vnde vi d. l. 1. §. 1. Non enim eſt famoſum. l. neque 13. ff. eod. Et in eo mox auditur actor etiam ſine inſcriptione. l. momentariæ. 8. C. vnde vi. Et competit ei tantum qui vim paſſus eſt, atq; deiectus non alijs, aduerſus eum tantum qui vi deiecit. l. 1. §. interdictum. ff. eod. Niſi fortè deiectus alieno nomine poſſideret; & deijciens ſit de alicuius familia. d. l. 1. §. quod ſeruus. §. ait prætor. & §. familiæ. Et huiuſmodi interdictū eſt annale, niſi agatur de eo tantum; quod ad eum qui vi deiecit peruenit. d. l. 1. in princ. ff. eod. l. quod quidem. 3. §. hoc interdictum. in fine. ff. eod. Item niſi abſentis poſſeſſio vi, vel clam ſit occupato; hoc enim caſu non niſi triginta annorum ſpatio præſcribitur. l. vlt. in fine. C. vnde vi. l. 1. §. ſed poſt elapſa, & §. cui tamen. C. ſi per vim vel alio modo declara, vt ſupra lib. 1. cap. 60. Sed illius exceptio eſt perpetua. l. licet. 5. C. de except. & præſcript. l. eum notiſſimi. 7. §. immò, & illud. C. de præſcript. 30. anno. & in hoc interdicto venit id quod intereſt. l. 1. §. qui vi. ff. de vi, & vi armata. & in §. non ſolum. l. in interdicto. 60. ff. eod. l. ſi vi. 15. ff. eod. l. ſi de poſſeſſione, C. vnde vi. Niſi agatur poſt annum; tunc enim id quod ad reum peruenit reſtituendum eſt. l. 1. in princ. & §. ſi fundus, & §. quod ait prętor. ff. eod. Et fructus. l. videamus. §. in fauiana. ff. de vſuris. d. l. 1. §. ex die. ff. de vi, & vi armata, & l. ſi de poſſeſſione. C. vnde vi, Et eum expectauerint ſententiam æſtimationem vna cum re ipſa parti vitrici debent reſtituere. l. non ab re. 10. C. vnde vi. l. conductores. 33. C. de locat. & conducto. l. ſi quis. 7. C. vnde vi. §. ſed ex conſtitutionibus. inſtit. de interdict. Cauſæ autem ex quibus hoc interdictum competit tradit text. in d. l. 1. per totam. & in l. fin. C. vnde vi, et in l. ſi nulla. 6. C. de acquir. poſſeſſ.

Vt Filij, in Parentes delinquentes, parentum arbitrio puniantur. Cap. LXXVIII.

SI filius in patrem, aut matrem, citra ſanguinis effuſionem, deliquerit; patris vel matris arbitrio puniatur, & Senator iniunctam à patre vel matre pęnam executioni debitæ demandet. pœna aureorum quinquaginta de ſuo ſalario retinendorum, ſi contrafecerit, imminente.

De

De pœnis minorum delinquentium.
Cap. LXXIX.

SI minor annis decem cum dimidio aliquod maleficium commiſerit, ad pœnam aliquam non teneatur,& omnis proceſſus contra eum factus, & condemnatio inde forſan ſecuta,ſit ipſo iure nulla: ſi verò à dicta ætate vſq; ad decimum quartum annum incluſiuè deliquerit, medietate pœnæ, quàm alij incurrerent, ipſi plectantur. Sed ſi ex delicto capitalis pœna infligenda veniret, pecuniariter vſq; ad ſummam trecentorum aureorum puniatur: ſi verò aſſociatus homicidium ex propoſito commiſerit, puniatur arbitrio Senatoris, facti & perſonæ qualitate penſata.

De pœnis minorum delinquentium.
Cap. 79. Gloſſ.

In omnibus fere pœnalibus iudicijs ætati, & imprudentiæ ſuccurrendum eſſe nos docuit tex. in l. fere. ff. de reg. iur. vbi licèt ætatem Iuriſconſultus ibi non explicet,tamen de infantia doli minimè capace eſt intelligendum, qua in totum minor excuſatur. l. 1. §. impuberes. C. de falſa moneta. l.infans. ff. ad l. Cornel. de ſicar. Clem. 1. de homicid. Sed quando minor eſt proximus pubertati, & doli capax non excuſatur in totum ſed mitiori non ordinaria pęna tenetur l. auxilium.§. in delictis. ff.de minoribus. facit l.1. §. impubes. & §. ſequen.ff. ad S. C. Syllan. l.ſi adulterium. §. 1. ver. fratres. ff. de adult. Plura exempla recenſet. Tiraquell.in tract.de pœnis temper. cauſa. 7. & Clarus. §. fin.q.60. & ibi Baiard. Sic itaq; excuſari à pœna ordinaria adulterij, & ſacrilegij ſcribit Coraſius in arreſto Tholoſano annotat. 75. an pęna cognoſcentis Iudeam. Alciat. conſ. 458. à pęna ordinaria ſodomiæ excuſari, tenuit Soccin. Iuni. in conſ.7. in fine. lib.3. Menoch. caſu 293.de arbitrar. à pęna abortionis tenuit. Dec. in conſil. 535. nu. 5. à pęna homicidij docuit Bald.in l. & ſi ſeuerior. col.2.C.quibus cauſ. infam. irrog. Dec. in d. l. fere. ff. de reg.iur. Marſil.in l.1. num. 91. & in l. infans. nu. 5. in fine.ff.ad l. Cornel. de ſicar. Dec. in conſ. 535. num. 5. Grammat. deciſ. 23. nu. 11. 12. & 13. Myſſinger. obſeruat. 54. centur.2. Boſſius de homicidio.nu. 79. quod ad omne delictum ſaltim minus narratorum eſt extendendum,vt docent allegati Doctores, & Dec. in d. l.fere. num. 4. Cuman. conſ. 95. in fine. Didac. in Clemen. 1. par. 3. nu. 5. in fin. de homicid. Placa libr. 5. epito. delict. cap. 32. nu. 6. & 10. & Plato de legibus dialog. 11. hoc idem ſtatuendum eſſe dixit quod vtiq; in xij. Tabularum legibus repetitum eſſe dignoſcimus, teſte Gellio lib. 11. noct. attic. cap.vlt. qui ſic ſcriptum reliquit.Sed pueros impuberes prætoris arbitratu verberari voluerunt, noxamq; ab his factam ſarciri,& Plinius lib. 2. natur. hiſtor. c. 3. ſic ſcripſit. Frugem quidem aratro quæſitam furtim noctu paviſſe, ac ſecuiſſe, puberi xij. Tabulis capitale erat: ſuſpenſumq; Cereri necari iubebat, grauius quàm in homicidio conuictum: impuberem prætoris arbitratu verberari,noxamuè duplionemuè decerni; de qua Bud. in comment. ad leges xij. Tab. l. 56. Hoc noſtrum ſtatutum minores annis decem cum dimidio excuſat ab omni delicto; à dicta ætate vſq; ad decimum quartum annum incluſiuè eos excuſat à medietate pęnæ, & ſi delictum eſſet capitale vult puniri debere pecuniariter vſq; ad ſummam trecentorum aureorum. Sed an minor ætas probetur per patrem,& matrem? dicit Grāmat. d. deciſ. 48. & Alciat.de præſumpt.reg.2.præſumpt. 14. quod ſic, Nam cum minor in Criminalibus cenſeatur maior. Paris de Puteo de ſyndic. in verbo, officialis poſuit ad cordam. nu. 8. Corn. in conſ. 198. nu. 3. libr. 3. eſt ab eo probanda minor ætas, vt per Grammat. & Alciat. vbi ſupra. Quomodo autem ætas probetur tradunt addentes ad Bertaz. in conſ. 102. & addentes ad Magon. in Lucanis deciſ. 13.n.7. Maſcar. de probat. concluſ. 672. cum ſequen. lib. 2. & in concluſ. 1059. Menoch. de præſump. libr. 2. præſumpt. 51. & de arbitrar. caſu 116. & 117. Bero. in conſ. 180. nu. 4. lib. 1. Quomodo autem ſit procedendum contra minores delinquentes, tradit Tiraquel. de pęnis temper. cauſ. 7. & quando poſſint puniri pęna capitali ibi. nu. 6. An autem effectus maior poſſit puniri? & Tiraquel. d. cauſa 7. nu. 8. dicit quod non. Et Iudex cognita minori ætate debet pronunciare ex officio vlterius non eſſe procedendum contra minorem. Bald. in l. reos. C. de accuſat. Soccin. in c. veniens. nu. 147. eod. Doct. in l.2. C. qui accuſ. non poſſ. Doli capax quando quis dicatur, tradunt Didac. in Clement. ſi furioſus. 3. par. de elect. nu. 5. & in 4. decret. c. 5. nu. 5. Menoch. de arbitr. caſu 57. ſed ſtante hoc noſtro ſtatuto non eſt de præmiſsis diſcutiendum, ſed illius diſpoſitio ſeruanda.

De Patre non grauando pro Filo. Cap. LXXX.

SI quis filius etiam emancipatus commiſerit aliquod maleficium, ſiue delictum, non propterea Pater ad aliquid de bonis ſuis teneatur.

De Patre non grauando pro filio. Cap. 80. Gloſſ.

De alio quàm qui deliquit, vel contraxit, & communi iure diſpoſitum legimus, ex delicto, vel contractu vnius, alterum non teneri. l. 1. C. vt nullus ex vicar. l. cum te. 3. §. fin. C. ne vxor pro marito. l. nullam. 4. C. de executor. exemplo. l. ob cauſam. 3. C. de obligat. & actio. l. nimia. 11. C. eod. & in ſpecie noſtra quòd Pater non teneatur pro filio, nec è contra eſt tex. in l. 1. & toto tit. C. ne filius pro Patre, vt ſtatutum noſtrum ſit communi iure conforme. Sed quid de peculio filijfamilias ſtatuatur. vide notabiles quæſtiones examinatas per Roma. & Alexan. in l. non ſolum. §. ſi de vectigalibus. ff. de noui oper. nunc. Iaſ. & Gomeſ. in §. actiones. inſtit. de actio. Certum illud tamen eſt quòd in confiſcatione non venit peculium profectitiũ, Ruyn. in conſ. 24. nu. 5. lib. 5. Curt. in conſ. 59. nu. 12. Soccin. Iun. in conſ. 77. num. 6. lib. 2. qui idem dicunt de aduẽtitio. Pariſ. in conſ. 157. nu. 1. lib. 4. Didac. lib. 2. reſolut. c. 8. num. 7. Capel. Tholoſ. in deciſ. 120. Idem concludunt ſcribentes in peculio Caſtrenſe vel quaſi, Alex. in l. 3. §. ſi filius. num. 3. Dec. nu. 4. ff. quod quiſq; iuris. Pariſ. d. conſ. 157. nu. 36. Didac. vbi ſupra, Boſſius de bon. publ. nu. 71. Sed an pater pro filio teneatur vſq; ad legitimam? & dic quod non. Sed adeſt Conſtitutio Marchiæ. lib. 4. c. 18. qua diſponitur in illa Prouincia patrem pro filio in delictis teneri vſq; ad legitimam. Circa cuius intelligentiam, ac validitatem, vide Bart. & alios in l. cum filiusfamil. ff. de verbor. obligat. Alex. in l. lex Cornelia. nu. 8. ff. de vulg. Iaſ. in authen. nouis. nu. 8. C. de inoff. teſta. Gomeſ. in d. §. actiones. nu. 24. Marſ. ſing. 362. & 481. Viuius in commun. opin. in verbo, ſtatutum diſponens. Sed ſi filiusfamilias habeat filios, quid tunc agendum? & quod ſit integra ſeruanda filijs filij, reſpondit Ruyn. in conſ. 8. nu. 6. lib. 5. poſt Bald. in l. ſi qua pœna. quæſt. penult. ff. de ijs qui ſunt ſui vel alieni iuris. Sed non procedit in crimine læſæ maieſtatis. Baldus in conſil. 14. lib. 4. Gigas. de crimine læſæ maieſtatis. lib. 2. rubr. vlt. queſtio. 15.

Sed ſi Pater mandauerit filio, vt committeret delictum, tunc tenebitur pro eo de mandato Doct. in l. 1. C. ne filius pro patre.

De duplicatione pœnarum ratione loci, & temporis. Cap. LXXXI.

POenæ delictorum in præſenti volumine comminatæ, & impoſitæ duplicentur contra illos qui deliquerint in Eccleſijs, vel in vigilia, & feſto Aſſumptionis Beatæ ſemper Virginis Dei genitricis Mariæ, in vigilia & die Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti, in die Dominico Palmarum, vſque ad Dominicam Reſurrectionis Domini incluſiuè, in die Aſcenſionis Domini & in die Pentecoſtes, in feſto Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, vel in palatijs Senatoris & Conſeruatorum, in platea Capitolij & cliuo Capitolino, vſque quo ſe porrigunt ſcalæ Eccleſiæ Araceli, à parte Septentrionis: & parte Meridiei, vſque ad arcum Septimij Seueri: Item in conſilijs ſecretis & publicis Romani Populi, in nuptijs, in exequijs, in ludis Teſtaciæ & Agonis, & omnibus temporibus de nocte.

De duplicatione pœnarum ratione loci, & temporis. Cap. 81. Gloſſa.

Statutum hoc duplicans pœnas ratione loci, & temporis intelligi debet quoad pœnas pecuniarias, non autem quoad pœnas corporales, ſecundum Bart. in l. ſanctio. ff. de pœnis. Bald. in l. 1. C. de ſent. Natta in conſ. 469. nu. 18. Foller. in ver. pœnis debitis. nu. 40. q. 82. ver. quæro nunquid. & ibi addentes. Et quando maior pœna imponitur de nocte quàm de die pro delicto, tunc præſumitur delictum commiſſum de die. Bald. & Imola in l. titius. §. lutius. in fine. ff. de liber. & poſthu. Ceph. in conſ. 206. num. 4. Clar. d. q. 82. ver. pone quod ſtatutum. & ibi addentes. Quomodo intelligitur non ad effectũ duplicandi pœnas ratione temporis nocturni. tradit Alex. in l. more. nu. 5. ff. de ferijs. Io. And. in §. ſi perfodiens. de homicid. addentes ad Angel. de maleſ. in ver. de nocte. Natta in d. conſil. 469. Clar. in d. q. 82. ver. quæro quomodo. latè Polidorus Rip. in tract. de nocturno tempore. cap. 3. per totum. Et quod tale ſtatutum debeat intelligi de delictis commiſſis poſt ſonum

Cam-

Digitized by Google

Campanæ ad hoc deputatæ dixit Bald. in l. vlt. C. de ijs quibus, vt indign. vt ſit neceſſe probare delictum fuiſſe commiſſum poſt ſonum Campanæ. Angel. in conſ. 196. viſis proceſſu. Lanfranc. in Clemen. ſæpè. de verbor. ſignif. num. 2. Federic. de Senis in conſ. 44. Viuius opin. 774. Bertaz. in conſ. 131. & ibi addentes, & ſi delictum fuit inceptum ante, & perfectum poſt ſonum campanæ, vbi agitur de excuſatione; et ſic de fauore Rei attenditur initium, non finis. Alex. in conſ. 75. nu. 6. lib. 3.

De arbitrio Senatoris in pœnis augendis. Cap. LXXXII.

DElicta omnia aggrauentur, ſi perſpicuis indicijs appareat aliquem occidendi animum habuiſſe, quòd ex armorum genere, & ex qualitate vulnerum, maximè argui poteſt; quo caſu vltra aliàs pœnas ſtaturarias, amputetur manus dextera. Item ſimiliter aggrauentur ad eandem pœnam amputationis manus, ſi à iuuene in ſenem, qui annum ſexageſimum impleuerit, à Plebeio in Nobiles; & ſi contra graues, & honoratos viros, vel cõtra Doctores, vel contra Procuratores, vel in quacumque dignitate conſtitutos grauis iniuria inferatur: quibus, & alijs ſimilibus caſibus, eadem pęna inferatur. In alijs verò offenſionibus leuioribus, contra tales perſonas, & à talibus commiſſis, liceat excedere, & aggrauare pęnas à Statutis limitatas, & illas pro modo, & qualitate facti, & perſonarum exacerbare, arbitrio Senatoris, & Iudicum omnium, vel maioris partis, ſimul conuenientium, facto Aſſettamento. Quòd quidem arbitrium, non modò ad pecuniariam pœnam, verum etiam ad carceres, & tormenta, & ad Triremes ad tempus & ad exilium, & fuſtigationes contra viles homines, vel qui infames, aut criminoſi ſint, vel conſueti delinquere extendatur.

De arbitrio Senatoris in pœnis augendis. Cap. 82. Gloſſ.

De pœnis Iudicis arbitrio commiſſis, latè tradit Menoch. de arbitr. caſu. 381. cum pluribus præcedentibus, & ſequentibus. Et eſt generale, quòd vbi certa pœna expreſſa non eſt à iure Iudicis arbitrio relinquatur; qui vt bonus vir eas debet arbitrari. l. vir bonus. ff. iudic. ſol. gloſ. & Bart. in l. ſi qua pęna. ff. de verb. ſignif. l. 1. fine. ff. de iudic. deleg. cap. de cauſis. de off. deleg. Grammat. deciſ. 2. nu. 27. deciſ. 39. n. 10. Secus ſi à iure ſit expreſſa. Caſtren. in l. certo genere. §. ſi totus. ff. de ſeruit. ruſt. prædio. Mozzol. in conſ. 18. nu. 67. Clarus in q. 83. & ibi Baiardus latè dicit quouſq; poſſit tale arbitrium extendi; & ſi Statutum dicat poſſe Iudicem arbitrari vſq; ad mortem; non ideò poſſet imponere pęnã mortis, quia tunc dictio, vſq;, ſtat excluſiuè. Soccin. in c. licet. nu. 18. de pęnis; quòd idem erit ſi ſtatutũ diceret quòd debeat puniri corporaliter ad arbitrium Iudicis, quia non ideò poterit arbitrari ad mortem, ſecundum Caſſan. ſuper conſuetud. Burgun. fol. 170. n. 4. Et licet habeat arbitrium in delictis attentatis non tamen conſumatis, non ideò poteſt arbitrari pęnam mortis, Bald. in conſ. 443. Coquus confecit venenum. lib. 3. Alex. in conſ. 15. col. 2. lib. 1. An autem Iudex habens arbitrium poſſit arbitrari vſq; ad mortem, tradit Monticel. in pract. crim. reg. 2. & Farinac. crimina. quæſt. q. 17. nu. 34. & ſequen.

In Principe omnes pęnę ſunt arbitrariæ. l. 1. in fine C. de ſumm. trinit. & fide catho. vbi Bald. in repet. & poterit arbitrari vſq; ad mortem. d. l. 1. & ibi Bald. Aret. de maleſ. in ver. & ibi caput à ſpatulis. vbi addentes Bald. in l. fin. ff. de ſenat. & in l. legis virtus. ff. de legibus. Felyn. in cap. qualiter, & quando. §. ad corrigendos. de accuſat. Grammat. deciſ. 36. nu. 12. & voto. 10. in fine Pedemon. in deciſ. 80. nu. 18. eſt itaq; pęna emendatio hominum. l. ſi pęna. 20. ff. de pęnis. l. ſi à reo 70. §. id quod vulgo. ff. de fideiuſſor. l. ſi ita. 51. §. quod ſi quis abſurde. ff. ad l. aquili. Et in quo differat à mulcta, & à fraude dixi de differentijs indiuiduorum; ſuo loco, & diuiditur pęna in capitalem, & non capitalem. l. capitalium 28. ff. de pœnis. l. ſi quis. 6. §. fin. cum ſequentib. plures dinumerat. ff. eod. capitalis pœna quæ ſit tradit tex. in l. 2. in princ. ff. de pęnis. in l. reſpiciendum. 11. §. fin. & d. l. capitalium. 28. ff. eod. Clar. in q. 67. De vltimo ſupplicio ſeu pęna per quàm vita adimitur eſt tex. in l. vltimum ſupplicium 22. ff. de pęnis. d. l. capitalium. ff. eod. l. aut damnum. 8. §. 1. ff. eod. effectus pęna vltimi ſupplicij tradit tex. in l. qui vltimo. 29. ff. de pęnis. de materia Clar. in quæſt. 68. Viuius in comm. opin. ver. ſtatutum diſponens. ad ignem damnatus prius eſt ſtrangulandus, Clar. in quæſt. 99. ver. vnum tamen.

Pœna qua libertas amittitur proponitur in l. quidam. 17. ff. de pęnis. l. quod ad ſtatum. 12. ff. eod.

ff. eod. Hæc pęna hodie non eſt in vſu, ſed in eius locum ſucceſſit perpetuus carcer, vel pœna triremium, Clar. in d. quæſt. 67. ver. item damnatio. ibi dicit etiam Bald. Soccin. in rubr. de pęnis. num. 21. de pęna qua ciuitas amittitur, ac illius effectu, tradit tex. in l. eum qui. 3. ff. de interdic. & releg. de pęna interdictionis aquæ, & ignis, & quod ſit ſublata dicit Clar. d. q. 67. & ibi addentes ver. item interdictio. De interdictione alicuius actus, & ex quibus cauſis hęc pęna imponatur, tradit Clar. in q. 73. in princ. & ibi addentes, de pęnis, quæ corporis coercitionem continent, tradit tex. in leg. ſi quis. 6. §. fin. cum l. ſequen. ff. de pęnis, vt metalli, calcariæ, ſulfurariæ, ludi venatorij, & operis publici, tradit tex. in l. aut damnum. §. eſt pęna. ff. de pęnis. l. quidam. 17. ff. eod. in l. metallum. 36. ff. eod. d. l. aut damnum. 8. §. in calcariam. §. quicumq; & §. ſeruos. ff. eod. & in l. 1. C. de pęnis. in l. ſeruus. 34. d. l. 8. §. quiſquis. ff. eod. Clar. dicta q. 67. ver. item damnatio, & quæſt. 70. ver. frequens eſt. De pęna corporis mutilãdi, vel deformandi, tradit Clar. quæſt. 69. vbi dicit pęna amputandi membri iure authenticorum fuiſſe introductũ, & oſtendit ibi quibus de cauſis introducta fuerit. ver. vlt. Pęna verò faciei deformandę non eſt in vſu. l. ſi quis. 17. C. de pænis. Clar. q. 70. in princ. De reliquis pęnis corporalibus, vt quæſtionis habendæ, eſt tex. in l. pęnult. ff. de quæſt. quæ licèt ibi ſit reprobata, tamen hodie tortura eſt in vſu pro pęna, Clar. d. quæſt. 70. ver. plerumq; pęna carceris reprobatur. l. aut damnum. 8. §. ſolent. ff. de pęnis. de ea Clar. dicta quæſt. 70. ver. pęna autem vbi diſtinguit pęna perpetuorum vinculorum prohibetur. l. mandatis. 35. ff. de pęnis. l. incredibile. 6. C. eod. Clar. in d. quæſt. 70. in fine. Pęna fuſtigationis eſt in vſu quotidiano, Clar. d. quæſt. 70. ver. eſt etiam, & ibi addentes. pęna detruſionis in Monaſterium eſt in vſu. Clar. d. q. 70. ver. ſunt etiam, & ibi addentes; de pęna degradationis tradit idem in d. q. 70. ver. vltim. & quæſt. 73. ver. iudex. & quæſt. 74. in princ. & ver. dicas. de pœna Mitræ imponendæ tradit in d. q. 70. ver. mitræ quoque Item de pœna, quæ ponuntur in Gabijs, qua vſus fuit Tamberlanus contra Regem Turcarum, & Rex Galliæ contra Ducem Mediolani; tradit idem Clarus in d. quæſt. 70. ver. ſolent etiam. De exilio, & relegatione, tradit tex. in l. relegatorum. 7. §. his qui relegantur. ff. de interdic. & relegatis eius effectus tradit. l. relegati. 4. ff. eod. & l. 1. & toto tit. ff. eod. An ſit in vſu ſecundum Canones controuertitur apud Clarum in quæſt. 67. ver. vltimo. In foro Ciuili pro ea imponitur exilium, vt ibi. eſt enim exilij pœna hodie vſitata. Clar. quæſt. 71. in princ. vbi dinumerat cauſas quibus imponatur ibi ver. caſus autem. Sed ſi relegatus exilio non obtemperauerit, quomodo coerceatur, tradit tex. in l. relegati. 4. ff. de pœnis in l. capitalium. 28. § . in exulibus. ff. eod. & Clar. in quæſt. 71. ver. quæro qua pęna. Et exilium triplex eſſe ſolet, aut certorum locorum interdictio, aut lata fuga, vt omnium locorum, præter certum locum; aut inſulæ vinculum, ideſt relegatio in inſulam. l. exilium. ff. de interd. & relegatis. l. relegatorum. 7. ff. eod. & §. interdicere. & §. dubitatum, & §. quibuſdam, & §. ſi quis eam. & §. conſtitutum. & §. ſolet. de d. l. relegatorum. de hac re Clar. in d. q. 71. ver. vidi ego. De deportatione eſt tex. in l. inter pœnas. 6. ff. de interdic. & relegat. & in l. eorum. 24. ff. de pœnis, hæc pœna deſiit eſſe in vſu, Clar. d. quæſt. 67. ver. item interdictio, & ver. deportatio, in cuius locum ſucceſſit decapitatio ſecundum eum, vel vt alij volunt Bannum perpetuum ibi alij vero. & quæſt. 71. ver. dixi autem, vel deniq; pœna arbitraria, vt ſenſit ipſe ibi ego credo. Ideoq; differit an Bannitus comparetur deportato an relegato in d. quæſt. 67. ver. deportatio, & quæſt. 71. ver. dixi autem. Soarez. B. 1. & 4. Vill. B. 3. comparatur excommunicato. Gabr. lib. 5. de reſtit. ſpol. concluſ. 1. nu. 182. Et hoſti Clar. in §. homicidium. nu. 57. & ideo impunè poteſt offendi, vt dixi ſupra, & probat Gabr. vbi ſupra. nu. 181. Viuius comm. opin. ſtatutum diſponens quòd Bannitus in princ.

Animum habuiſſe. *Animus deliberatus atq; cogitatus occidendi quibus coniecturis probetur tradit Anchar. in conſ. 216. Nos Bartholomeus col. 2. Nam ex armorum genere, & qualitate vulnerum animum occidendi colligi poſſe, dictat hoc noſtrum ſtatutum ibi, quòd ex armorum genere &c. quod, & admittit tex. in l. 1. §. diuus. vbi Bart. & latè Marſil. num. 20. 21. & 23. ff. ad l. Corn. de ſicar. idem Mar. in l. 1. numer. 32. 34. & 36. C. eod. Clarus in §. homicidium, ver. ex propoſito. Sed puto reſtringendum eſſe hoc ad caſum excogitatum atq; præmeditatum, non autem ad fortuitum, & improuiſum calore iracundiæ ſubortum, vel iuſto dolore alioquè animi affectu ſine cogitatione aliqua commiſſum; quem impulſionem rethores apppellant, vt Cicero de inuentione. lib. 2. Nam*

in

in iſtis ita deliuquentibus animus occideudi, nec ex ar morum gerere; nec & qualitate vulnerum dignoſci poſſe exiſtimo. Nam furor arma miniſtrat, & ſine cogitatione furore impulſi ferire ſolent; & impetu occidere; vt Pater pro defenſione Filij, & è contra. Bart. in l. vt vim, & ibi Dec. nu. 32. ff. de iuſtit. & iure, Grammat. conſ. 56. col. vlt. Boer. quaſtio. 83. num. 6. Plac. lib. 1. Epit. Delict. cap. 24. de qua re latè Meuocb. de arbitrar. caſu 361. per totum, lib. 2. centur. 4.

Pœna capitalis etſi accipiatur pro pœna ſanguinis, Clarus in quaſt. 67. in princ. Tamen in dubio accipitur pro exilio perpetuo idem in dicta quaſt. 67. ibi. Reperio tamen Suarez. cap. 8. Viuius comm. opin. in verbo, Iudex, Et ſi iu ſententia nou ſit expreſſa certa pęna eſt pęna ſtatuti, ſeu legis irroganda. l. 1. §. calumniatoribus ibi, & quamuis, ff. ad S. C. Turpill. Clarus quaſt. 93. ver. ſed pone, ſed ſi plures pęna imponantur an omnes ſint executioni demandanda? tradit Clarus in q. 99. ver. vlt. Sed ſi pœna ſint diuerſa, alia in loco commiſſi delicti, alia in loco originis, vel domicilij, alia verò iuris communis, qua uam ſit ſeruanda? tradit Clarus in quaſt. 85. ver. ſecundus, vſque ad ver. debet etiam, Vill. l. 52. Et duabus pęnis alternatiuè poſitis; vtrum Iudicis an rei ſit electio? tradit idem Clarus in dicta quaſt. 85. ver. ſolet etiam, & ver. ſucceſſiuè, vbi Baiard. num. 9.

De portione pœnarum, & quòd Rei non ſoluentes luant in corpus.
Cap. LXXXIII.

IN omnibus caſibus, in quibus pecuniariæ pœnæ debentur, vel damnatorum bona publicantur, ſemper dimidia pars applicetur parti offenſæ, vel eius hæredibus, ſi habere voluerint; alioqui Fiſco integra remaneat. Prætcrea in omnibus delictis quarta pars ſit Accuſatoris, vel Denunciatoris, quorum diligentia, & ſollicitudine delicta elucеſcunt: quibus etiam Senatoris, & Conſeruatorum arbitrio præmium conſtitui poſſit. In omni autem caſu, quo reus non vult, vel non poteſt pecuniariam pœnam perſoluere. luat in corpus, arbitrio Senatoris, & Iudicum; & ſi quando expediens fuerit, pro bono pacis, Pacerij adhibeantur.

De portione pœnarum, & quòd Rei non ſoluentes luant in corpus.
Cap. LXXXIII.
Gloſſ.

De iure pęna quandoq. Fiſco, quandoque parti offenſa applicatur, vt per Gabr. lib. 7. de Maleficijs, coucluſ. 16. per totam. hic dimidia applicabitur parti offenſa, vel eius heredibus, ſi voluerint, alioquin Fiſco integra remanet. Et pecuniaria pęna quomodo ſit exequenda tradit Clarus in quaſt. 95. iu princip. Et ſi Reus nou vult, vel nou poteſt ſoluere pęnam pecuniariam luat eam iu corpus ita dictat ſtatutum, pro quo Clarus in quaſt. 32. ver. dictum eſt. & in quaſt. 85. ver. ſed hic quaro. An autem requiratur monitio Iudicis vt ſoluat? & vide Aret. de Malefic. ver. quaſi nou ſoluerit. Et ſi tempus non ſit præfixum, quanto tempore expectabitur. dicit Bal. in l. quicunque, C. de ſeru. fugit. & Bart. in l. ſeruus quoque. ff. de hared. inſtit. concedit quatuor menſes à die lata ſeutentia. Sed ſi poſt lapſum tempus pecuniaria pęna accepietur; intelligitur remiſſa pęna corporalis, Bald. in l. quamuis, C. de vſur. & iu l. commiſſoria, C. de pact. inter empt. & vendit. Romau. in l. 1. §. & poſt operis. ff. de oper. nou. uunc. Sed poſt terminum elapſum non poteſt Iudex eligere pœnam pecuniariam, ſed Princeps, & Fiſcus, vt per Dec. in conſ. 12. num. 3. ver. non obſtat, quod notat Bart. Sed ſi Reus non ſit ſoluendo, nihilominus tempus ſtatutum expectari debet, quia alius poſſet pro eo ſoluere, l. ſi quis id quod, §. in ſeruos. ff. de iuriſdict. omn. iudic. vbi Bald. eum ſequitur Soccin. in c. ad liberandum. nu. 123. de Iude.

Quarta pars ſit accuſatoris. *De iſtis quadruplatoribus dixi alibi ſupra; vbi hoc peſſimum genus hominum auctoritate grauiſſimorum virorum deteſtaui? Sed quia adſunt loca vbi Iudici, & Fiſco portio aliqua pœnarum applicatur; dubitatur ideo in applicatione quod tempus attendi debeat, An Iudicis, & Fiſcalis condemnantis, vel delicti, ſeu executionis? de qua re dixi in tract. de conditionibus par. 2. cap. 1. quaſt. vlt. in fine. & latè Tiraquell. de retract. conuent. §. 5. gloſ. 4. num. 21. & ſequen. Peregr. de iure fiſci, lib. 6. tit. 5. nu. 44. Sed Rota diuer. in deciſ. 777. num. 2. par. 1. omni diſtinctione reiecta firmauit applicationem huiuſmodi eſſe faciendum Iudici, qui condemna-*

demnauit. finis potiſſima cauſa exactionis; quæ trahitur retro ſicut finis trahitur ad principiũ, quando neceſſariã conſequentiã habet ab eo, l. 3. §. ſcio. ff. de minor. Ang. in l. poſſeſſor. §. redactis. ff. de petit. hæredit. Soccin. in con. 151. n. 14. lib. 1. Dec. in conſ 654 in fin. & in auth. ſi quis in aliquo, n. 5. vbi Alciat. n. 6. verſ. attenditur. C. de edendo. Cepha. in con. 136. n. 8. verſ. tertio. lib. 1. quos Rota vbi ſupra in d. deciſ. 777. n. 2. par. 1. Non obſtat quòd dixi in tract. de conditionibus; quia id poteſt procedere in procuratore fiſcali; qui ſucceſſit illo procuratori qui egit ad condemnationem, & non exegit, in quo non cadit eadem ratio; quæ cadebat in Iudice; qui condemnauit. Nam reo damnato regulariter ſententia eſt executioni demandanda, & pœna pecuniaria applicanda. l. 1. in princ. C. de cuſt. reor. Clar. in q. 97. ver. vlt. Niſi ſit prouocatum. l. 2. §. cum accepimus. ff. de pænis. l. relegatorum. 7. §. his qui. ff. de interd. & relegat. l. non tantum. 6. ff. de appell. Viuius opin. incip. appellatio admittitur, n. 1. & 2. Soarez. A. 191. Niſi Reus crimen ſit confeſſus, l. 2. C. quorum appell. non recip. l. ſi qua pæna. 244. ff. de verb. ſignif. Clar. in q. 94. in princip. Soarez. A. 192. vel niſi ſtatuto; ſeu conſuetudine appellatio ſit prohibita in criminalibus; ſed controuertitur apud Clar. in d. q. 94. verſ. cæterum in hoc. & de materia appellationis vide Clarum. & Viuium vbi ſupra, Gabr. lib. 6. de reg. iur. concluſ. 3. n. 60. & lib. 7. concluſ. 14. & Clarum in q. 97. & 98.

Vt Iudices Inquiſitiones, & Accuſationes cœptas proſequantur. Cap LXXXIIII.

SEnator, & Iudices ex actis maleficiorum tempore ſuorum anteceſſorum inchoatis, & pendentibus, Accuſationes, Inquiſitiones, & Denunciationes qualcunque terminare omnino teneantur, condemnando vel abſoluendo; poena eis ſi contrafecerint, vigintiquinque aureorum de eorum ſalario retinendorum imminente.

Vt Iudices Inquiſitiones, & Accuſationes cœptas proſequantur. Cap. 84.

Gloſſ.

Facit pro iſto ſtatuto tex. in l. ſi cui 7. ff. de accuſ. & in l. qui crimen. 3. C. qui accuſ. non poſſ. Nam ſi accuſator ab accuſatione deſiſtat, poteſt Iudex ex officio inquirere, Clarus in quæſt. 51. ver. ſed quid ſi, ſuccedit enim loco accuſationis, Viuius comm. opin. in verbo, Iudex domicilij, nu. 7. Niſi talis ſit conditio criminis; in quo Iudex ab initio non potuit inquirere, Clar. ibi, & in q. 5. & in q. 7. ver. quero nunc. ex diſpoſitione ſtatuti huius debet cœptas accuſationes & Inquiſitiones Senator proſequi; vt quod communi iure dimiſſum eſt poteſtati; hic neceſſitati commiſſum videatur. Inquirere non eſt inquiſitionem tranſmittere, ſed eſt recipere teſtes, ſeu informationes contra aliquem, Clar. q. 3. ver. & aduerte. & inquiſitio non eſt actio; ſed officium Iudicis, Clarus quæſt. 12. ver. de inquiſitione, & tam ciuili quàm Canonico iure remedium inquiſitionis eſt extraordinarium, Clar. d. q. 3. ver. debes autẽ, Vill. L. 49. & Clar. q. 5. verſ. ſcias etiam, conſuetudine verò cæpit eſſe remedium ordinarium, Clar. d. q. 3. ver. ſed certe, & d. q. 5. ver. quæro. de qua re latè diximus ſupra, cap. 5. & c. 6.

De Officio Paceriorum. Cap. LXXXV.

PAcerij duo ad annum iuxta morem eligantur, quibus poteſtas data eſt, ac datur ex eorum officio per bannimenta, ſeu præcepta pęnalia, & alia iuris, & facti remedia, omnes brigoſos, & inter ſe odia, & inimicitias habentes, tam Romanos, quàm foreneſes, (accedente tamen Domini Gubernatoris Almæ Vrbis auctoritate) etiam ſi ſecuritas perpetua, vel ad tempus, data ſit ad compromittendum, & compromiſſum in eos de iure, & de facto, cum idoneis fideiuſſoribus faciendum cogere, & cogi facere: Inobedientesque, ſeu contumaces carcerare, mulctare, & ad quaſcunque grauiſſimas pęnas condemnare, vel diffidare: ſeruata tamen conſtitutione de non cogendis offenſis, ante ſolutam per offenſorem pęnam, de qua ſupra, cap. Qui, & quibus caſibus petere poſſint ſecuritatem. Condemnationes etiam vel diffidationes, quas ipſi fecerint, ſecuta pace vel perpetua ſecuritate, ad quamcunque voluerint etiam paruam ſummam reducere, vel in totum remittere: & ad dictam compulſionem faciendi compromiſſum, vbi ſecuritas præſtita eſt, non niſi ad partis cuius intereſt poſtulationem deueniatur: alioquin ex officio, etiam nullo petente contra omnes alios ad prædicta procedant; dummodo pars offenſa partem pęnę; ad quàm offenſor condemnatus, vel diffidatus fuerit, ſponte prius non

receperit. Quibus Pacerijs parere teneantur omnes Executores, & in eorum declarationibus, arbitrarijsq. ſententijs aſſiſtere: & ſi recuſauerint, incidant in pœnam, quam ipſi Pacerij declarauerint; in quorum arbitrio & poteſtate ſit, quaſcunque emendas, vel ſatisfactiones, etiam in pecunijs (ſi partem pœnæ ſibi tangentis offenſus ſponte non recepiſſet) præſtari facere. Sed ſi partem pœnæ offenſus habuerit, alia emenda quo ad vindictam ſibi non præſtetur: ſed ſi qua damna paſſus eſt, vel ſi expenſas in medicando fecerit; ad ea reſarcienda, vltra partem pœnæ ſolutæ, offenſorem condemnare poſſint. Ab huiuſmodi autem ſententijs Paceriorum non liceat appellare, nec reclamare, nec per viam querelæ, nec recurſus, nec ſupplicationis contrauenire: neque poſſint ipſi Pacerij quo vis modo recuſari; ſed ſi ex aliqua iuſta & legitima cauſa, aliquis ex eis ſuſpectus eſſet, ſemper Dominus Gubernator Vrbis, ſeu Viceccamerarius, qui tunc erit, in dicto caſu ſuſpicionis, vel ſi Pacerij inter ſe diſcordes ſint, tertius ſit inter eos, & cum altero nō ſuſpecto procedat, & cognoſcat, & Pacerij poteſtate fungatur.

De corrigentibus familiam ſuam.
Cap. LXXXVI.

QVilibet familiam ſuam corrigere & verberare poſſit, ſcilicet, pater filium, & ex filio nepotem, frater fratrem, patruus vel auunculus nepotem, & alios familiares, quos retinuerit ad ſuas expenſas; dummodo temperate & modeſte, nec ſuper his recipiatur per Senatorem, aut illius Iudices querela.

De corrigentibus familiam ſuam.
Cap. 86. Gloſſ.

F*Amiliæ nomen eſt vniuerſale plurium perſonarum aſcendentium, deſcendentium, & tranſuerſalium comprehendens. l. fin. C. de verbor. ſignif. l. pronunciatio. §. familiæ. ff. eod. Dec. in l. 1. nu. 71. ff. de reg. iur. Pariſ. in conſ. 22. nu. 66. lib. 3. Cephal. in conſ. 386. num. 11. Roland. in conſ. 100. nu. 13. lib. 1. Menoch. in conſ. 233. nu. 24. Immo continet parentes liberos vxorem, nurum, & libertos. d. l. fin. C. de verb. ſignif. & ſupra citati. Doctor Peregr. de fideicommiſſ. art. 22. nu. 26. & art. 30. nu. 15.*

Pater filium, *quanta fuerit poteſtas Patris in filios docet lex xij. tabul. ſub tit. de iure perſonarum de patria poteſtate, &c. Nam ex ea Parentes vendendi filios poteſtatem habebant, & alia facere, de quibus ibi. Quo loci fauore filiorum diſponitur, quod infans in decimo menſe naſcatur legitimus, & etiam in ſeptimo legitimus naſci non dubitatur. l. ſeptimo menſe 12. & ibi glo. ff. de ſtatu hominum. Iſtos itaque filios Pater poteſt verbare ad correctionem vt dicit ſtatutum; immò ſemper præſumitur verberaſſe ad correctionem, ſi modum non exceſſerit Aret. in §. Atrox. nu. 2. inſtit. de iniur. Angel. in l. Prætor edixit. §. præterea. nu. 3. ff. eod. vbi dicit etiam quod filius in poteſtate exiſtens debet ſubſtinere omnia verba quantumcunque iniurioſa in ipſum à Patre prolata, Alciat. de præſumpt. reg. 1. præſumpt. 3. nu. 1. Boſſius de iniurijs nu. 2. Corrad. de iniurian. num. 31. iu fine. Menoch. de arbitrar. caſu 364. nu. 3. Quod idem erit de nepotibus, & alijs deſcendentibus vſque ad ſeptimum gradum, Gail obſeruat. 106. nu. 6. par. 2. & in filio emācipato. glo. & ibi addentes in d. §. atrox. vbi Aret. num. 4. inſt. de iniurijs, & Nicaſ. nu. 4. in fine. Soccin. in c. olim. nu. 17. de iniurijs. de hac re late Clarus, & Baiardus ad eum. q. 56. per totum. Maſcardus concluſ. 902. num. 14. lib. 3. de probat. Aymo. conſ. 9. nu. 26.*

Poteſt etiam Dominus ex diſpoſitione ſtatuti huius vapulare famulos, & alios, qui ſuis ſumptibus viuunt ad correctionem; dummodò modum non excedat, pro quo ſtatuto Boſſius de captura. nu. 66. Clarus d. q. 56. & ibi Baiardus, Menoch. caſu 364. nu. 1. & 2. de arbitrar.

Magiſter poteſt caſtigare diſcipulos modeſtè. Clarus in d. q. 56. ver. Quo verò ad Magiſt rū alias tenebitur ſi exceſſerit modum, Baiardus ad Clarum in d. q. 56. nu. 9. & ſequen.

Maritus poteſt ad correctionē caſtigare vxorem, Alciat. de præſumpt. reg. 1. præſumpt. 3. Franciſ. Marc. in deciſ. 762. par. 2. dinumerat caſus, in quibus vir poſſit vxorem corrigere; etiam quod prius propter ſæuitiam præſtitiſſet cautionem de non offendendo eam. Abbas in c. quemadmodū de iureiur. Pariſ. in conſ. 54. nu. 34. lib. 4. Immo contra eam furem, & adulteram poteſt vir vti priuato carcere, Boer. deciſ. 275. Gigas de crim. læſæ Maieſt. lib. 1. ſit qualiter, & à quibus. c. 35. Decia. lib. 7. c. 10. tom. 2. & Zelotipia percitus poteſt vxorem carcerare ſecundum Iodoccum pract. crim. c. 64. fo. 156. Baiardus ad Clarum. q. 68. nu. 101. & Pater, & Dominus ad correctionem poſſunt vti carcere priuato. Caſſan. in conſuetud. Burgun. titul. des droitr. rubr. 1. num. 63. fol. 69. quod fuit de

mente

Digitized by Google

mente Salycet. in d. l. 1. C. de priuat carcer. Baiard. ad Clarum in d. quæſt. 68. num. 95. & Pater poteſt detinere filium etiam ſi eſſet Clericus, ſecundum Rayn. in ſumma, tit. de ſent. excommun. §. ſequitur, & in tract. Cancer. col. 6. quos refert Baiard. ad Clarum vbi ſupra, num. 97. Et Clericum adulterantem, vel turpiter agentem cum uxore, filia, ſorore, & ſimilibus, poteſt quis per horas viginti abſq; metu excommunicationis retinere, Soccin. in capit. ſi læſerit. num. 16. de iniurijs, & damno dato de materia Carceris priuati, vide ſupra in cap. 56.

De corrigenda ignauia inertis iuuentutis. Cap. LXXXVII.

QVoniam verò plerumque multa facinora committuntur ab ijs, qui ſine induſtria, nullamque artem exercentes, cum ignauia vitam ducunt, quique, vt plurimum in aleis, & illicitis ludis, ac baratarijs, & nonnunquam etiam in commeſſationibus, & crapulis, aut in meretricarionibus, & lenocinijs, deſidem, & infamem vitam agentes, nihilque communi hominum ſocietati vtilitatis conferentes, quotidie verſantur: ad obuiandum huiuſmodi occaſionibus delictorum, Senator Vrbis, vna cum Conſeruatoribus, & Pacerijs, vel ipſi Pacerij tantum, per ſingulos tres menſes, dum renouantur, & creantur noui Magiſtratus Populi Romani, in ingreſſu eorum officij admonere debeant Capita Regionum Vrbis, vt quiſque ſingula capita hominum tam Romanorum, quàm forenſium, in ſua regione habitantium recenſere debeat, diligenterque explorare de vita, moribus, artibus, & facultatibus, vnde veſtes ſericeas, vel laneas mutent, vnde annulos, & alia pretioſa bona comparent, vnde immoderatos ſumptus effundant: & hæc, & alia diligenter inueſtigent, & exquirant; & ſi poſtquam tales inertes depræhendantur, & ter moniti, ad meliorem vitæ frugem ſe non redegerint; & ad aliquod laudabile exercitium ſe non accomodauerint, carcere, exilijs alijs, & mulctis, & pœnis etiam ad Triremes, ipſorum Senatoris Conſeruatorum, & Paceriorum arbitrio plectantur, atque damnentur in perpetuum, vel ad tempus, & prout eis magis viſum fuerit expedire.

De corrigenda ignauia inertis iuuentutis. Cap. 87. Gloſſ.

Ne ſequaris cogitationes tuas; & animi tui ſenſa dicit Dominus, Numer. 15. Deuter. 12. vt correctionē quiſq; libenter pati debeat, vt à vitijs retrahatur. Nam ignauia inter vitia cōnumerat, Ariſt. in libello de virtutibus ignauia autem (inquit ipſe) vitiū eſt animoſæ, per quod periculis, & maximè mortis conſternantur, & eius proprium eſt, quouis metu facilè percelli; & mortis maximè, & noxarum corporis; & arbitrari præſtabilius eſſe quomodocunq; ſeruari, quàm pulchrè mortem obire. Comitatur autem ignauiam mollities, effeminatio, torpor, ac vitæ ſtudium. Subeſt etiam quædam timiditas, & cōtentionis detrectatio, teſte Ariſt. vbi ſupra tit. quæ ſint vniuſcuiuſq; vitij propria; Contraria ignauiæ eſt fortitudo. Eſt enim fortitudo virtus animoſæ, per quàm non facile mortis metu percelluntur, Ariſt. vbi ſupra tit. quid ſit vnaquæq; virtus, & proprium fortitudinis eſt inconcuſſum à mortis metibus, & conſtantem in malis, & intrepidum ad pericula eſſe, & malle honeſte mori, quàm turpiter ſeruari, & victoriæ cauſam præſtare. Præterea autem fortitudinis eſt; & laborare, & in animo inſtituere, & poſſe. Accedit autem fortudini audacia, & animi præſtantia, & fiducia; & confidentia: ad hæc induſtria, & tollerantia, ad quàm, & aliàs virtutes ſunt trahendi Iuuenes imperio magiſtratus ſi opus fuerit, vt diſponitur hic; ſed male ſeruatur; cum nemo; nec ad huius ſaluberrimi ſtatuti obſeruantiam cogitet.

De Congregatione officialium facienda pro obſeruantia Conſtitutionum. Cap. LXXXVIII.

PRo obſeruatione præſentium, & aliarum bonarum, & laudabilium Conſtitutionum, & pro alijs rebus neceſſarijs ad bonum ſtatum Vrbis, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & ipſius Vrbis, & Ciuium tutelam, ſingulis menſibus, ad minus, fiat ſemel congregatio per Conſeruatores, in qua interueniant omnes qui in Concilijs ſecretis interuenire ſolent. Ceſſantes verò conuenire, mulctentur in vno ducato auri vice qualibet; niſi iuſtam habuerint excuſationem, & miſerint excuſatorem: pro qua pœna ſtatim executio fiat, & ſi Conſeruatores eam exigere neglexerint ipſi teneantur in ſyndicatu

ad duplum, toties quoties exigere negligentes fuerint. Si autem Conſeruatores dictam congregationem ſingulis menſibus facere ceſſauerint, incidant in pœnam decem ducatorum auri vice qualibet, quæ in ſyndicatu de eorum ſalario retineatur.

De Congregatione Officialium facienda pro obſeruantia Conſtitutionum. Cap. 88. Gloſſ.

Quia iniquitas eſt legũ tranſgreſſio, & omnẽ continet iniuſtitiã, teſte Ariſt. lib. 5. Mora. c. 1. et habet comites calumniã, iactantiã, ſimulationẽ, peruerſitatẽ, & dolum malũ, teſte Ariſt. in libello de virtutib. tit. quę ſint vniuſcuiuſq; vitij propria, & propriũ illius eſt mores, rituſq; Patrios praeuaricari, legibuſq;, & auctoritati publicæ ſubeſſe nõ velle mentiri, pecerare, pacta tranſgredi, & fidẽ fallere. Ariſt. vbi ſupra. ideò ſtatuẽtes ad occurrẽdũ huic peſſimo malo, cõgregationem ſingulo menſe faciendam ſtatuerunt pro ſuorum ſtatutorum obſeruatione contra tranſgreſſores; Sed quia ſuper hoc nulla amplius adhibetur cura ideò ſtatuta hac ſeruantur ad beneplacitũ Iudicum, vt quando aliquis bonus Iudex vult illa ſeruare videatur iniquis alijs Iudicibus nouas leges inducere; quia ſtatuta hac illis ſemper noua ſunt, cum nõ habeant illa præmanibus alioue ſemper tendant, immemores præſtiti iuramenti ſuper illorum obſeruantia, quòd eis pareat Deus; & mihi ſi tale ignorans commiſi; certus enim ſum, quòd omne ſtudium omnemq; adhibui induſtriam, vt eorum vim, ac poteſtatem haberem.

Vt de ſimilibus ad ſimilia procedatur. Cap LXXXIX.

IN omnibus etiam caſibus, in quibus per præſentes Conſtitutiones non eſſet expreſſa aut limitata pœna, procedatur de ſimilibus ad ſimilia, & ſufficiat in genere ſimilitudinem accipere. Sed vbi omnino caſus aſſimilari non poterint, arbitrio Senatoris, & Iudicum pœnæ declarentur, vel alterentur, adhibitis Paceriis, ſi quando expediens fuerit, ad effectum pacis, & concordiæ partium, & ad diſſenſiones Ciuium ſedandas. Hoc autem arbitrium extendatur ad relegationem, & damnationẽ ad Triremes necnon, & ad ſanguinem, carcerationes, tormenta, fuſtigationes, vel ad exilium perpetuum, vel ad tempus, ſecundum facti, & delictorum, & perſonarum qualitatem.

Vt de ſimilibus ad ſimilia procedatur. Cap. 89. Gloſſ.

Hoc idẽ iure cõmuni extat diſpoſitum; Nam lege aliqua ſpeciali, ſeu ſtatuto ſi præſens caſus non eſt comprehenſus, ad ſimiles leges, & ſtatuta ſimilia recurrendum, & ſupplendum id quod legi ſeu ſtatuto deeſt, & vbi eadem ratio, ibi idem quoq; ius conſtituendum. l. neq; leges 10. cum l. ſequenti. ff. de legib. vbi gloſſ. in verbo, ſcribi, concordat. l. 12. cum l. ſequente eod. & l. 2. §. his legibus. ff. de origine iuris. & l. 2. §. ſed quia diuina. C. de veter. iur. enuclean. & l. de quibus. 32. in princ. ff. de legibus, & l. ideò. 27. ff. eod. accedit Turz. opin. 196. n. 1. cum ſequen. & in reg. 13. & reg. 106. Viuius opin. 306. nu. 2. & duobus ſequentibus incipiente filius vltra quatuordecim cauſas, ex Oldrad. in conſ. 185. Thema tale eſt, in fine, & Cald. conſ. 1. in tit. vt lite pendente. c. conſuetudo. 1. diſtinct. & opin. 805. incipiente ſtatutum ſecundum gloſ. in l. ſi quis ſeruo. in princ. C. de furtis. & Soccin. in l. 1. col. 2. ff. de legat. 1. Curt. Iun. conſ. 150. nu. 4. Berous quæſt. 105. num. 6. Villa. D. 194. Declaratur regula propoſita ex definitione ſimilitudinis apud Turz. opin. 176. nu. 3. cum duobus ſequentibus.

Huius regulæ exempla multa proponenda ſunt, vt eſt querela inofficioſæ donationis; quæ ad exemplum, & ſimilitudinem inofficioſi teſtamenti eſt introducta; l. vlt. C. de inoff. donationibus. vbi glo. Bald. & Paulus de Caſtro. Alimenta, & dos, Viuius opin. 92. incipien. argumentum de alimentis ad dotem, ex gloſſ. in l. ob as. C. de præd. minorum. Bart. in l. maiius. §. duobus ff. de legat. 2. Alex. in l. centurio. nu. 13. ff. de vulgar. & pupill. Cyn. in l. in omn. C. de adminiſt. tuto. Cyn. & Bald. in l. ſi mater. C. de iure dot. Bart. in l. fin. ff. de ijs quibus, vt indig. Caſtren. & Imola in l. 1. ff. ſolut. matr. Ruyn. conſ. 194. col. 2. vol. 1. & conſ. 199. nu. 9. vol. 2. qui teſtatur de communi. Euerard. in loco, de alimentis ad dotem, Soarez. A. 265.

Contractus, & vltima voluntas, Soarez. A. 264.

Ciuilia, & Criminalia, idem Soarez. A. 257.

Criminales, & Matrimoniales cauſæ, Gabr. lib. 1. de probat. concluſ. 1. num. 4. cum ſequente; ex multis ibi relatis.

Deſtinatum, & factũ, quòd tamen controuertitur, & diſtinguitur apud Gabriel. lib. 1. de

præ-

præſumptio. concluſ. 12. Tiraquell. lib. 1. Retractus §. 1. gloſ. 6. num. 110. cum ſequente. Dos data, & promiſſa, Vill. 124. in addit. Viuius opin. 815. per totam, & nu. 8. & opin. 227. incipien. Dos promiſſa ſecundum Doctor. in rubr. ff. ſolut. matrim. & præſertim Iaſ. & Ripam ibi, num. 58. & ſequen. qui teſtantur de communi; ſequuntur Tiraquell. de retract. §. fin. num. 32. Ang. conſ. 76. & conſ. 180. l. ex morte, C. de pactis conuen. tam ſuper dote, cum alijs ibi relatis. Falcidia, & Trebellianica. Viuius opin. 357. nu. 1. & 2. & nu. 5. ibi, & appellationem Falcidiæ ad Trebellianicam porrigi certum eſt, per notat. in authent. unde ſi parens, C. de inoff. teſtam. quam communem dicit Alex. in l. Marcell. ff. ad Trebellian. ibi, & quod iſta communis ſit, cum alijs ibi relatis. Feudum, & emphyteuſis.

Fides data, & iuramentum, Eichard. in addit. ad Vill. F. 39. Filius, & nepos. Vill. f. 142. 144. cum quinque ſequentibus, f. 74. Viuius opin. 812. incipien. ſtatutum excludens fœminas ex Bald. Alex. & alijs DD. in l. venia, C. de in ius vocan. & ex alijs ibi allegatis, & in num. 6. cui contradicit Vill. f. 141. & 143. & Fichar. in addit. ad Vill. p. 344. controuertitur, & diſtinguitur apud Gabriel. lib. 6. de verborum ſignif. concluſ. 1. Ineſſe, & incontinenti fieri, Gabriel. lib. 1. de præſumpt. concluſ. 13. ubi diſtinguitur. Infamia, & Mors. Viuius. Locus contractus, & ſolutionis æquiparantur, l. contraxiſſe, 20. ff. de act. & oblig. l. heres. 19. §. fin. ff. de iudicijs. In iure tamen diuerſo attenditur locus contractus non ſolutionis. Gabriel. lib. 6. de conſuetud. concluſ. 2. num. 6. Militia armata, & legalis. Vill. p. 308. Monaſterium, & filius Vill. M. 131. cuius exceptio eſt in caſibus à iure ſpecialiter non expreſſis. Viuius opin. 525. incipien. Mors ficta, & ibi relatis Vill. M. 130. Pactum, & præſcriptio Vill. p. 17. Principium; & quod ex principio ſequitur Vill. pag. 299. Prodigus, & furioſus; quod tamen exceptionem recipit in delictis. Vill. p. 342. Seruus, & Monachus. Turz. reg. 61. Seruus, & filius fugitiuus, & Monachus. Vill. M. 118. Surrogatum; & id in cuius locum eſt ſurrogatum æquiparantur, approbatur, & diſtinguitur apud Gabriel. lib. 6. de regul. iur. concluſ. 2. Plura huiuſmodi exempla congeſſit Damhauderius in ſuo Enchiridio parium; aut ſimilium. Verum regula propoſita ſuas habet exceptiones, quarum,

Prima exceptio eſt. Niſi conſuetudo ad caſus ſimiles extendatur, controuertitur, & diſtinguitur apud Gabriel. lib. 5. de præſcriptio. concluſ. 2. num. 14. cum ſex ſequentib. Turz. opin. 98. num. 1. Fichard. in addit. ad Vill. E. 149. ex quibus patet exceptionem propoſitam eſſe controuerſam. Tamen ſine dubio admittitur ſi conſuetudo contra ius ſit introducta, hæc enim ad ſimiles caſus non eſt producenda, l. quod vero, 14. l. quod non, 39. ff. de legibus, & l. quod contra 183. ff. de regul. iur. cap. quæ à iure, 28. de reg. iur. in ſexto. Vel contra iuris rationem per allegata iura exemplo retractus à conſuetudine introducti, vt non procedant contra legem dudum, 14. C. de contrahen. empt. Replicatio eius eſt, quoad caſum, qui lata ſignificatione ſub caſu expreſſo continetur, ad hunc enim conſuetudo extenditur quamuis contra ius ſit introducta, Viuius opin. 812. incipien. ſtatutum excludens fœminas, num. 7. ex l. filium habeo, ff. ad Macedon.

Secunda exceptio eſt. In conſtitutione perſonali, ſeu priuilegio, quod ad ſimiles caſus non extenditur, l. 2. C. de legibus, c. decet, 16. & cap. indultum, 17. de reg. iur. in ſexto, accedit Turzan. reg. 31. Replicatio eius eſt. Niſi in maiori includeretur minus. Turz. dicta reg. 31. & aliæ quinque replicationes dantur à l. vt leges, & a l. Imperialis, 11. C. de legibus.

Tertia exceptio eſt in diſpenſatione, quæ nō extenditur ad caſus ſimiles ratione prædictæ exceptionis. Vill. D. 78. contradicit idem Vill. E. 151.

Quarta exceptio eſt in diſpoſitionibus odioſis, quæ reſtringendæ ſunt, non extendendæ, cap. odia. 15. de regul. iuris in ſexto, accedit Vill. C. 108. Viuius opin. 271. incipien. In odioſis ſub verbo extenſio. Hic ſciendum eſt, quæ odioſa, quæ fauorabilia ſint, de qua re in facultate legitimandi diſſeritur apud Vill. L. 84. Item ſtatutum excludens fœminas gratia Agnatorum dicitur fauorabile apud Ficard. in addit. ad Vill. S. 119. Quod tamen extendi negatur apud Gabriel. lib. 6. de ſtatutis, cōcluſ. 7. de qua re ſupra libr. 1. c. 145. Item ſtatutum diſponens, vt coniuncti, & affines de cauſis ſuis compromittant fauorabile dicitur apud Viuium opin. 808. incipien. Statutum quod fieri debeat compromiſſum, num. 1. ex Doct. in l. quo ſe patris. C. vnde liberi. & opin. 777. incipiente, Statutum de compromiſſis, &

ſupra lib. 1. c. 100. Item ſtatutum diſponens ne forenſi alienetur fauorabile eſt, Viuius opinione 761. incipiente ſtatutum prohibens alienationem in forenſem, ex Bart. in l. fin. col. fin. C. de ſacroſan. eccleſ. Bald. & Ang. in l. ea lege, C. de condict. ob cauſam. item ex Ba. Ang. Imola, Alex. Iaſ. & ceteris omnibus communiter in l. filiusfamilias, §. diui, ff. de legat. 1. Alex. conſ. 56. col. fin. vol. 1. conſ. 54. vol. 3. & 53. eod. vol. 3. cum alijs ibi relatis. Pœnalia dicuntur odioſa ideò reſtringenda. Turz. reg. 13. in fine, Viuius opiniv 271. incipien. extenſio. In odioſis ex c. odia, de reg. iur. in 6. & l. at ſi quis. §. diuus autem Marcus, ff. de religioſis, vbi glo. Replicatio eius prima eſt. Niſi caſus ſint æquiparati lege antiqua: tunc enim diſpoſitum in vno extenditur etiam in materia odioſa ad alterum. Vill. D. 194. Soarez. F. 116. Replicatio ſecunda eſt in correllatiuis, Vill. E. 152. quia diſponens in vno ex correllatiuis habet locum etiam in alio, Gabriell. lib. 6. de legibus, concluſ. 3. per totam. Replicatio tertia eſt. Niſi ratio in lege ſit expreſſa, Viuius præd. opin. 271. ver. quæ quidem communis, ex Geminia. in c. ſi Ciuitas, §. 1. de ſenten. excom. in 6. Alex. in l. cum mulier, in 2. notab. ff. ſolut. matri. Replicatio quarta eſt. Niſi lex ipſa diſpoſitionem odioſam ad ſimiles caſus extendat. Viuius præcitata opin. 271. verſ. interpretatur quoque ex multis ibi allegatis. Replicatio quinta eſt. Niſi lex ſi non extenderetur eluſoria redderetur, Viuius opin. prædicta ver. nam vbicumque ex gloſ. in cap. quamquam. de vſuris, & alijs relatis ibi vbi dat remiſſiuè multas aliàs replicationes.

Quinta exceptio eſt in pœnalibus diſpoſitionibus, quæ quia odioſa ſunt, nõ extẽduntur. Turz. reg. 13. in fin. Viu. opin. prædicta 271. n. 1. eius replicationes, vide ſupra exceptione proxima.

Sexta exceptio eſt in Correctorijs in quibus ceſſat regula propoſita, Turz. opin. 98. nu. 2. cum duobus ſequentibus; & reg. 106. & Vill. E. 153. exemplum habetur apud Gabriel. libr. 6. de ſtatutis concluſ. 7. Replicatio prima eſt. Niſi aliàs fiat extenſio de ſtricta ſignificatione vocabuli ad latam, tunc etiam in correctorijs fit extenſio. Vill. E. 154. Replicatio ſecunda eſt. Niſi agatur de ſaluanda anima, Vill. E. 155. Replicatio tertia eſt. Niſi lex Correctoria nos reduceret ad legem antiquam, Vill. E. 156. Replicatio quarta eſt, in lege noua non æquiparante duos caſus, Vill. E. 157. Replicatio quinta eſt. Niſi lex aliam legem corrigat, non per extenſionem alia lex corrigatur, iſta enim lex correctoria ad ſimiles caſus extendi poteſt. Vill. C. 171. Viuius opin. 358. incipien. Hæres rogatus. num. 5. ibi lex noua correctoria. ex gloſſ. in capit. ſtatutum de præben. lib. 6. Duplicatio generalis harum replicationum eſt in conſuetudine; cuius ſimile non vincit legem, Vill. C. 186. Soarez. C. 283.

Septima exceptio eſt in præſcriptionibus, quæ tanquam odioſa ad ſimiles caſus non extenduntur, vt refert Gabriel. libr. 5. de præſcript. concluſ. 1. numero 3. de quibus ſupra. libr. 1. cap. 158. cap. 159. & 160. In ſumma redeundo ad firmatam concluſionem, lege aliqua ſpeciali, vel ſtatuto ſi præſens caſus non eſt comprehenſus ad ſimiles leges, & ſtatuta recurrendum, & ſupplendum id quod legi, & ſtatuto deeſt &c. quandocunque deficientibus verbis legis, vel ſtatuti vtilis actio, vel exceptio datur propoſitæ concluſionis exemplum eſſe dicendum eſt. l. quia actionum. 11. ff. de præſcript. verbis. l. quoties. 22. eod. l. 2. §. quamquam, ff. de aqu. plu. arcen. actio.

Octaua exceptio eſt. Niſi propter neceſſitatem lex, ſeu ſtatutum ſit introductum, hæc ad ſimiles caſus producenda nõ ſunt. l. quæ propter. 122. ff. de reg. iur. c. augmentum. 78. ff. de reg. iur. in 6. 1. q. 7. c. quod pro remedio. 9. q. 1. c. ordinationes. §. quamuis. c. cum in cunctis. in princ. ver. ea propter. de electione. c. in cauſis. 19. in fin. de ſenten. & re iudicata.

Nona exceptio eſt, niſi ſtatutum, ſeu lex de qua dubitatur ſit antiquior, quàm ea, quæ ei legi, ſeu ſtatuto declarando adhibetur. l. ſed, & poſteriores. 28. ff. de legib. Legis, ſeu ſtatuti in ambigua voce ea potius accipienda eſt ſignificatio, quæ vitio caret, l. in ambigua 19. ff. de legibus, ita interpretatur in l. quoties 67. ff. de reg. iur. huius concluſionis ratio proponitur, in l. in ambiguo 3. ff. de reb. dub. c. vlt. in fine diſtinct. 14. Leges, & ſtatuta ſecundum conſuetudinem ſunt interpretanda, l. ſi de interpretatione 37. cum l. ſequente, ff. de legib. concordat. l. ſemper 34. ff. de reg. iur. & l. cum de Lanionis 18. §. optimum ergo, ff. de Inſtrum. legat. exemplum proponitur, l. ſupellectile, 3. §. finali, ff. de ſupellect. legat. quod ſi varia ſit conſuetudo, ea potius eſt attendenda, quæ eſt magis rationabilis, & alijs minus præiudicans, c. cum olim 6. de conſuetud. Et leges priores quamuis abolitæ in poſterioribus interpretandis poſſunt adhiberi, l. non eſt nouū 26. cum l. ſequente. ff.

Digitized by Google

te.ff.de legib.c. fuerunt.§. paulatim. diſtinct.7. exemplum eſt in rei vxoriæ actione antiqua cuius iura Imperator Iuſtinianus trahit,ac transfert ad actionem nouam ex ſtipulatu de dote. l. vnica.C.de rei vxor.act:o. præſertim.§.ſed & ſi non ignoramus ibi.ſi quid autem optimum,& §. videamus igitur, cum ſequen. Aliud exemplum eſt in fideicommiſſis, quæ iure legatorum fuerunt poſteriora. §.1. inſtit. de fideicom.hared. & §.ſed quia. de hæreditate, & l.2.§.ſit igitur.C. comm.de legatis & l.legatorũ ad fideicommiſſa trahuntur, licèt ſint poſteriora legatis. ſic lex falcidia legatorum trahitur ad fideicommiſſa idq; S. C. Pegaſiano. §.ſed quia de hæreditat. inſtit.de fideicom. hæredi & l. 2. §.ſit igitur. C. commu..de legatis, & Conſtitutione Imperatoris per omnia legatis ſunt fideicommiſſa adæquata. d.l.2.C. eod. accedit Viu. 759. incipiente: ſtatutum vltimum,n.1.ex iuribus ſupra allegatis, & l. ſi ſeruus plurium.§. fin. ff. de legat.1. Bar.in l.1. §. 1. ff. quod vi aut clam. Pariſ.conſ. 54.nu. 10. vol. 2.

Item leges Poſteriores in prioribus interpretandis ſunt adhibendæ.l. ſed, & poſteriores.28. ff. de legibus ibi ad priores pertinent,ſcilicet declarandas; ac diſtinguendas. Sic iura fideicommiſſorum, quæ tempore ſunt poſteriora, vt dictum eſt ſupra in 4. concluſ. pertinent ad legatorum iura tempore priora. §.ſed nũ vſq; inſtit. de legatis. & §.ſit igitur. ibi, & ſi quid tale, & §. vbi ante. C. comm. de legatis. Sic Conſtitutio Imperatoris Antonini tempore poſterior pertinet ad ius moribus conſtitutum, de donationibus inter virum,& vxorem prohibitis diſtinguendum. l. cum hic ſtatus. 32.§. ait oratio. ff. de donat. inter vir. & vxor. exempla vtiq; ſunt veterum Iuriſconſultorũ commentarij ad edicta prætorum, & S. C. ad leges 12. Tabular. Item conſtitutiones Principum quibus veterum edicta; atq; S.C. declarantur, diſtinguuntur,latius extenduntur,vel reſtringuntur.

Et ea quæ in alicuius fauorem cõſtituta ſunt, non ſunt aduerſus eum interpretanda. l.quòd in fauorem. C. de legibus. l. nulla 25. ff. eod. l. plures.18. in fine C.de fide inſtrumen. Sed lex vtilis reipub. eſt interpretatione extendenda, & adiuuanda. l. hoc modo 62. ff. de condit. & demõ. & beneficium Principis quàm pleniſſimè poſſumus debemus interpretari. l.beneficium 22. ff. de conſtit. Et leges ſunt interpretandæ non ſecundum propriã verb. ſignif. ſed ſecundum communem vſum loquendi,Turz.c.29.Fichard. in addit. ad Vill. C. 107. Idem V. 18. cum addit. & n.10. Viu. 772. incipiente ſtatutum in partibus ex Bart. in l.1.ff. de ſuis, & legitimis,quòd comprobat,& cõmune dicit Dec. conſ.563.n.2.& Curt.Iun.conſ.134.per totam. & n. 5. Rota diuer. deciſ. 265.in fine par. 1.

Prima exceptio eſt. Niſi in lege; vel ſtatuto adiectum eſſet verba propriè intelligi debere, Turz.d.c.29.ibi quæ tamen. Contra quòd non propterea excludatur congrua; & legalis interpretatio, dixit Aret. in conſ.109. Curtius Sen. conſ.9.n.25.& Rota diuer.deci.265.n.4.par.1.

Secunda exceptio eſt. Niſi ille vſus loquendi non plenè probetur. Vill. C. 162. Quamuis legis verba cum effectu ſint accipienda.l.ſi per alium 5.§. docere.ff. ne quis eum qui in ius vocatur, & exemplo, l. 1. §. fin. ff. quod quiſq; iuris in alterum, & ita vt aliquid operentur, nec debent eſſe ocioſa, exemplo Gabriel.lib.3.de locutione concl.3.n.2.cum duobus ſequentibus.

Lex cum in præteritum quid indulget in futurum vetat,l. cum lex 22. ff. de legib. 1. q. 7. c.quoties à populis. & c.exigunt. & c.donatum. §. fin. Lex cum quid permittit,nolens præcipit ideoq; non committitur contra legem, ſi non fiat quòd permiſit.31.q.1.c. hac ratione.§.fin. exemplum proponitur in ſecundis nuptij,d.c.hac ratione in princ. Legis ratio non eſt inquirenda; l. nõ omnium.20.cũ l.ſequente ff. de legibus concordat. l. ſi ita. 51. §. fin. ff. ad l. Aquil. & l. 2. C. de crim. ſacrilegij. Leges non facile mutandæ ſunt, l. 2. ff. de conſtitut. principum. concordat. l. minimè. 23. ff. de legibus nec de eis eſt liberum iudicare, ſed oportet iudicare ſecundum eas diſtinct.4. c. erit autem.§. fin.cum c. ſequente. item c. ne inuitatis. 5. de conſtitutionibus 17. q.4.c. ſi quis ſuadente. §. committunt.c. cum omnes.6.de conſtitutionibus. Exceptio eius eſt. Niſi euidens vtilitas, & æquitas mutationem ſuadeat. d. l.2. concordat.l.& ſi nihil. 143. ff. de regul. iur. c. non debet. 8. in princ.de conſangui. & affinibus,ideo ſine euidenti æquitate Papa Honorius ius ciuile multis vigilijs excogitatum reijcere videtur in c.ſuper ſpecula 28.de priuilegijs. Item leges obſeruandæ ſunt; & qui ſecundum eas agit iuſtus; qui contra iniuſtus dicitur. diſtinc. 10. c. de capitulis. c.vides.c. quis autem. c. certum,& c.vlt. item.25.q.2.c.cũ pię.c.eccleſiaſt.& c.imperiali. & diſtinct. 4.c.erit autem.§. fin.cum.c.ſequen. & c.ne inuitatis.5.de conſtitutionib.& 17.q.4. c.ſi quis ſuadente.§.cõmittuntur.l.2.C. de crim. ſacrileg. l. minimè.ff.de legib. quæ concluſio, vt per ſe vera habet nihilominus ſuas exceptiones.

Prima

Digitized by Google

Prima exceptio eſt. Niſi lex ab eo lata ſit, qui eius ferendæ poteſtatem non habet. Quod probatur l. 2. ff. de decretis ab ordine facien. vbi gloſ. & Bart. in princip. & num. 1. concordat l. humanum, 8. C. de legibus, vbi gloſ. in verbo, vniuerſorum, Bart. Bald. & Paulus de Caſtro. cap. Eccleſia, 10. de conſtitutionibus, & cum acceſſiſſent. 8. eod. Replicatio eius prima eſt. Niſi is qui legem tulit errore communi pro legitimo Magiſtratu, ac Legiſlatore habitus fuerit, probatur exemplo l. Barbarius, Philippus 3. ff. de offic. Prætor. vbi gloſ. & Bar. num. 2. & Bald. in prima lectura. num. 2. 3. & 4. & in ſecunda num. 7. Vill. B. 7. Replicatio ſecunda eſt. Niſi poſtea is, qui legis ferendæ poteſtatem, legem à non habente poteſtatem latam confirmauerit dicto cap. Eccleſia 10. de conſtitutionibus, & cap. cum acceſſiſſent 8. eod.

Secunda exceptio eſt. Niſi lex iuri Diuino, vel iuri naturali ſit contraria. l. vbi repugnãtia 148. ff. de regul. iuris, vbi gloſ. 2. cui concordat l. in bello 12. §. facta. ff. de captiuis, vbi gloſ. in verbo, cauſæ, & diſtinct. 8. cap. quo iure, §. fin. cum c. ſequente, & diſtinct. 9. in princip. cum cap. ſequente, & cap. vlt. Vill. P. 292.

Tertia exceptio eſt. Niſi exceptio contra legem introducta cauſæ propoſitæ inſit l. in his, 15. ff. de legibus, vbi gloſ. in verbo, regulam, & cap. 1. in fine, de reſcriptis, Viuius 818. incipien. Statutum diſponens, quod de contractibus. §. per ſtatutum, vel legem, contra rationem iuris conſtitutum dicitur ius ſingulare, l. ius ſingulare 16. ff. eod. vbi gloſ. Item dicitur ſpecies, l. in toto 79. vbi gloſ. ff. de regul. iuris, concordat l. antepenult. ff. de pœnis, vbi gloſ. & l. 1. in fine, ff. de regul. iuris, ibi regula ſimul cum in aliquo vitiata eſt perdit officium ſuum. Replicatio eius eſt. Niſi lex municipalis à generali lege ſuum municipium eximat reprobatur, l. prætor ait 3. §. Diuus. ff. de ſepulchro viola. non habita Principis licentia eximendi ipſa habita approbatur. §. ſed & quod, inſt. de iure natur. gent. & l. 1. in princip. ff. de conſtit. Principũ, vbi glo. & DD.

Quarta exceptio eſt. Niſi æquitas contra legem propoſitam in caſu propoſito contrarium ſuadeat, l. placuit 8. C. de Iudicijs, vbi gloſ. & Bart. concordat l. in omnibus 90. ff. de reg. iur. & l. & ſi nihil, ff. eod. & l. 2. §. quamquam, ff. de aqua pluuia arcen. l. filio 17. ff. de iniuſto teſtamento, & l. diuus 7. ff. de in integ. reſtit. Replicatio eius eſt. Niſi æquitas ſcripta non ſit, dicta l. placuit. 8. ibi æquitatis ſcripta &c. C. de Iudicijs, vbi gloſſ. & Bart. in l. 1. ff. de legibus. Paul. de Caſtro d. l. placuit. in princ. Bald. in princ. & Iaſ. num. 3. ratio eſt, quia cum de bono, & æquo quæritur; plerunq; ſub authoritate iuris ſcientiæ pernicioſè erratur. l. ſi ſeruum. 91. §. ſequitur. ver. hanc enim quæſtionem. ff. de verborum oblig. concordat. l. 1. §. ſed ſi ſciente. ibi ne igitur dubia. ff. de exercit. actio. vbi gloſ. in verbo, edicti. & l. non aliter. 67. in princ. ff. de legat. 3. vbi glo. & Bart. in fine. & l. ſicut 8. §. debitori. ff. quibus mod. pign. ſolu. & l. ſi verò. 64. §. de viro in fine. ff. ſolut. matr. & l. 1. C. de legibus. & l. leges ſacratiſſimæ. 9. C. eod. & l. cum de nouo. 10. & l. ſi Imperialis 11. §. cum igitur. C. eod. & l. 2. §. ſed quia diuinæ res. & §. ſi quid verò. C. de veter. iur. enucleãn. Viui. opin. 90. incipien. caſus non expreſſus, n. 1. ex l. cum in dotem. in princ. ff. ſolut. matrim. l. ſi extraneus. ff. de condic. indeb. l. commodiſſime. ff. de liber. & poſthu. & ibi Doctor. & in l. gallus. §. & quid ſi tantum. Dec. conſ. 15. pro tenui facultate, numer. 6. conſ. 296. in caſu propoſito, num. 9. conſ. 480. in caſu qui contigit, num. 1. conſ. 599. conſului aliàs, num. 7. & conſ. 627. numer. 6. Paulus de Caſtro in l. 1. C. de condit. inſert. Curtius Iunior. conſ. 11. num. 9. Soccinus conſ. 5. in princ. vol. 3. Duplicatio eius prima eſt. Niſi Imperator de cauſa cognoſcat per ſupradicta. Duplicatio ſecunda eſt. Niſi æquitas euidens ſubſit. l. quod vero. 14. ff. de legibus, vbi gloſ. concordat. l. quod contra. 183. ff. de reg. iuris, & l. quod non ratione. 39. ff. de legibus. vbi gloſ. accedit. Viuius opin. 742. incipien. ſtatuta potius. num. 1. ex gloſſ. communiter ab omnibus approbata in l. fin. quam ibi Bart. ſummè commendat. C. de iure deliber. vbi poſt gloſ. Bart. ibi.

Quinta exceptio eſt. Niſi ratio legis ceſſet in caſu propoſito, hoc enim caſu etiam lex ipſa ceſſare debet. l. quod in fauorem. 6. C. de legibus. vbi gloſ. Bart. & Bald. ſuſiſſimè, & Caſtren. concordat. l. nulla iuris. 25. ff. eod. vbi gloſſ. Bart. & Bald. in princ. & l. pluries. 18. in fine. C. de fide inſtrument. Tiraquell. in tractatu, ceſſante cauſa. num. 130. cap. quod pro remedio. 1. quæſt. 7.

Sexta exceptio eſt. Niſi facto voluntas legis non repugnet; tunc enim quamuis verba legis repugnent nihilominus valet. l. ſi quis. 3. in fine. C. de liber. præte. vbi gloſ. & Bart. num. 1.

Caſtren.

Caſtrenſis nu. 3. concordat, l. cum de lanionis. 18. §. optimum, ff. de inſtr. legat. & l. in conuentionibus. 219. ff. de verb. ſignif. & l. in ambiguis. 96. ff. de reg. iur. & l. non aliter. 67. §. Titius, ff. de leg. 3. vbi glo. Replicatio eius eſt. Niſi voluntas legis ſit dubia; tunc enim verbis certis legis potius ſtandum eſt, quam voluntati incertæ, quod etiam procedit in vltimis voluntatibus, & in contractibus. l. 1. §. ſed ſi ſciente. ibi in re igitur dubia. ff. de exercit. actio. vbi glo. in verbo, edicti, concordat. l. non aliter. 67. in princ. ff. de legat. 3. vbi gloſ.

Septima exceptio eſt. Niſi lex, ſeu ius ſit perſonale, hoc non ab omnibus obſeruatur, nec omnes ab obſeruatione legis generalis eximit. l. 2. C. de legibus, vbi glo. Bart. & Bald. in princ. Caſtrenſis num. 1. & 2. 25. q. 1. c. vlt. §. item Hieronymus, & 26. q. 2. c. non exemplo. & c. priuilegium. 7. & c. quod alicui. 74. de reg. iur. in 6. c. ſanè. 9. de priuilegijs cum alijs, quod intelligendum eſt cum quinque replicationibus, quæ proponuntur in l. leges. 3. C. eod. iuxta quas accipienda videtur. l. ſi imperialis. 11. in prin. C. eod.

Octaua exceptio eſt. Niſi aliud inter partes actum ſit. l. nec ex prætorio. 27. ff. de reg. iur. & l. contractus, 23. ff. eod. concordat l. in emptionibus. 43. ff. de pactis, vbi glo. & Bart. accedit Gabriel. lib. 6. de reg. iuris, concluſ. 8. nu. 1. l. vlt. §. fin. C. de tempor. & reparat. vbi glo. Bart. Bald. Salic. & Paulus de Caſtro nu. 2. Replicatio eius eſt. Niſi aduerſus leges, vel in fraudem legum pactio ſit facta, quæ replicatio principalis eſt. l. 2. §. generaliter, ff. de pactis, vbi glo. in verbo, remotum, & Bart. verſ. nota ſingulariter, Bald. & Paulus de Caſtro in princ. concordat. l. nec ex prætorio. 27. ff. de reg. iur. & l. pacta. 6. C. de pactis, & l. non dubium eſt. 5. ibi, nullum enim pactum, C. de legibus, & tot ſunt replicationes propoſitæ octauæ exceptionis, quot ſunt exceptiones aduerſus pacta.

Nona exceptio eſt. Niſi cauſa legem preceſſit. l. leges. 7. C. de legib. concordat, l. vlt. §. fin. C. de legit. hæred. & Nouell. c. 73. §. obtinet, & Nouell. c. 75. c. cognoſcentes, & c. vlt. de conſtit. & c. dilectus. 5. vt lite penden. nihil innouetur, & 32. q. 4. c. dixit. Natura enim legis eſt reſpicere futuros caſus, non autem præteritos. l. leges, & conſtitutiones. C. de legib. l. penult. C. de decurion. lib. 10. Brunus de ſtatut. art. 6. n. 260. Replicatio eius eſt. Niſi nominatim in l. cautum ſit, vt & ad præterita extendatur d. l. 7. ibi niſi nominatim, & de præterito tempore, & C. de legibus, & l. ſancimus. 18. in fine. C. de ſacroſan. eccleſ. & l. vlt. in fine. C. eod. Nouell. c. 113. §. ad hæc, & illud. Brunus de ſtatut. d. artic. 6. nu. 260. verſ. contrarium.

Duplicatio eius eſt. Niſi interpoſita appellatione conſtitutio lata ſit; quæ ad præterita quoque extendi velit. Nam hoc caſu ad eam cauſam in qua appellatum eſt conſtitutio non eſt extendenda d. Nouell. 115. alias auth. vt cum de appell. cogno. in princ. ibi in omnibus enim hiſce caſibus.

Decima exceptio eſt. Niſi lex nondum fuerit inſinuata, vel ab inſinuatione nondum duo menſes præterierint, Nouell. c. 66. §. ſancimus, vt ex eo tempore conſtitutiones, Gabriell. lib. 6. de legibus, concluſ. 4. num. 1. & 2. vſque ad finem dat replicationes præter quas, dat & aliã in lib. 2. de arbitris concluſ. 2. nu. 5. cum ſequentibus. Mohed. deciſ. 3. de dolo, & contumacia, & eſt tex. in c. cognoſcentes, vbi glo. fin. de conſtit.

Vndecima exceptio eſt. Niſi lex de cauſis publicis lata præfecto prætorio prius non fuerit inſinuata. Nouell. c. 152. §. dantes opera, vt diuino cooperante auxilio.

Duodecima exceptio eſt. Niſi lex alia lege, vel conſuetudine ſit mutata. §. ſed naturalia inſt. de iure natur. gent. & ciuili cum diſtinctione, quam habes ibi, cui concordat, l. conſtitutiones. 4. ff. de conſtitut. Principum, & diſtinc. 4. c. in iſtis. §. leges. verſ. ſicut enim, & verſ. vnde illud, & c. vlt. §. hæc etſi. & 32. q. 4. c. quis ignoret, & Turz. opin. 100. nu. 3. Replicatio eius prima eſt. Niſi ius ſit naturale d. §. ſed naturalia. cui concordat. l. eas obligationes. 8. ff. de capite minutis, & §. fin. inſt. de legit. adagnat. tutela. & l. vim. 8. ff. de reg. iuris, & l. 2. ff. de vſufruct. earum rerum, quæ vſu conſumunt. diſtinc. 1. c. ius naturale. in fine, & c. 1. §. naturale, diſtinc. 5. & c. vlt. §. naturale ergo, diſtin. 6. & c. vlt. in princ. de conſuetudin. cum alijs multis accedit Vill. P. 292. vel. Niſi ſtatutũ contra ius commune factum ſit in ijs, quibus pacto renunciari non poteſt. glo. in rub. C. de decretis, lib. 12. Viuius opin. 297. Replicatio ſecunda eſt. Niſi lex poſterior alia rurſus lege ſit ſublata. §. cæterum inter maſculos inſt. de legit. adagnat. ſucceſ. ibi cum lex. 12. tabularum, & c. & l. vnica. §. cum igitur. C. de caducis tollen. vel de mutatione non conſtet, Viuius opin. 759. nu. 1. ver. nec præſumitur correctio. Replicatio tertia eſt. Niſi mutatio iuris lite pendente interueniat, Nouell. c. 115. auth. vt cum de appellationibus cogo. §. peruenit ad ſe-

ueri-

Digitized by Google

renitatis noſtræ notitiam &c. latè Alberic. de ſtatutis lib. 1. quæſt. 70. per totam, Bald. in eodem tract. in verbo, ſtatuere, & ſtatutarij, numer. 16. Brunus de ſtatut. excluſ. artic. 6. num. 259. Replicatio quarta eſt. Niſi Sacra ſcriptura ſit mutata. diſtinc. 9. capit. quis neſciat. & c. noli frater; & diſtinc. 6. c. vlt. §. his itaque.

Decimatertia exceptio eſt. Niſi Imperator, vel Auguſta leges non obſeruauerit. l. princeps. 31. ff. de legibus. Sed quamuis Principi liceat præter leges viuere, decet tamen eum viuere ſecundum leges. l. digna vox 4. C. de legibus concordat. l. ex imperfecto. 3. C. de teſtamen. & §. fin. inſtit. quib. mod. teſt. infirmen. huc pertinent verſus Claudij Poetę hij.

In commune iubes ſi quid cenſetur tenēdum,
Primus iuſſa ſubi: Tunc obſeruantior æqui
Fit Populus; nec ferre vetat cū viderit ipſum
Auctorem parere ſibi &c.

Decimaquarta exceptio eſt. Niſi lex Eccleſiaſticæ conſtitutioni repugnet. 25. q. 1. c. ſunt quidam, & c. contra idem diſtinc. 9. cap. vlt. & diſtinc. 10. in princ. & c. ſequente. & cap. non licet. c. certum. c. conſtitutiones. c. Imper. c. ſuſcipitis, & quoniam item diſtinct. 12. c. ſcit ſancta. verſ. ſi illis canonica. item 15. q. 3. c. ſane. & 35. q. 5. c. ad ſedem.

Decimaquinta exceptio eſt. Niſi contra libertatem, vel immunitatem Eccleſiæ lex ſit lata. c. aduerſus. 7. §. quia vero. de immunit. eccleſ. & c. ſtatutum. 9. de hæreticis in 6.

Decimaſexta exceptio eſt. Niſi lex contra authoritatem Sedis Apoſtolicæ ſit lata. c. conſtitutionem. 2. §. fin. de verbor. ſignif. in 6.

Decimaſeptima exceptio. Niſi conſulat lex exhortetur, vel permittat magis quam præcipiat; hoc enim caſu non delinquitur, quamuis aliter, quàm lege cautum eſt fiat. 31. q. 1. c. hac ratione. §. fin. & diſtinct. 4. c. vlt. §. fin. & 14. q. 1. c. vlt. & c. epiſcopus. §. fin.

Decimaoctaua exceptio eſt. Niſi Papa contra legem diſpenſauerit diſtinct. 14. c. 1. §. fin. cum c. ſequente. 1. q. 7. c. didici. Sex cauſæ ex quibus contra leges diſpenſari poteſt enumerantur, d. c. requiritis. accedit Vill. P. 24. Replicatio eius prima eſt. Niſi nulla ex dictis cauſis inſit, hoc enim caſu diſpenſatio non valet. c. in cauſis 19. de ſent. & re iudic. accedit Tura. opin. 10. contradicere videtur. Vill. D. 74. Replicatio ſecunda eſt. Niſi contra Ius Diuinum, Canonicum, vel Naturale, Papa diſpenſauerit, diſtinc. 13. in princ. Vill. D. 75. Duplicatio eius eſt. Niſi ob maius malum euitandum contra ius naturale diſpenſatio fiat d. diſtinc. 13. ver. niſi forte duo mala, & c. duo mala. & cap. nerui. & Vill. ibi. Triplicatio eius eſt. Niſi duo mala non in eadem, ſed in diuerſis perſonis ſint metuenda, diſtinct. 14. in princ. cum c. ſequente. Replicatio tertia propoſitæ exceptionis eſt. Niſi contra præcepta Euangelica, vel decreta Patrum diſpenſatio ſit facta, d. diſtinct. 14. c. vlt. in fine 25. q. 1. c. quæ ad perpetuam, & c. ſunt quidam. Replicatio quarta eſt. Niſi ius alterius plurimum diſpenſatione lædatur 25. q. 1. c. vlt. §. his ita reſpondetur, ver. vt priuilegia, & in princ. & q. 2. c. poſtea, in princ. accedit. Vill. C. 40. Replicatio quinta eſt. Niſi contra ius ab Apoſtolis traditum; vel per Concilium Generale promulgatum diſpenſauerit, reprobatur Vill. P. 24. Replicatio ſexta eſt. Niſi in cauſis matrimonialibus diſpenſauerit, controuertitur apud Vill. P. 25. Replicatio ſeptima eſt. Niſi cum eo qui in Ordine Sacro conſiſtit diſpenſauerit, Vill. P. 26. Replicatio octaua eſt. Niſi non citata aduerſa parte diſpenſauerit, Vill. C. 40. Duplicatio eius eſt. Niſi Princeps diſpenſauerit, cum legitimato, vt Patri defuncto ſuccedat, hoc enim caſu citatio aliorum heredum non eſt neceſſaria. Vill. C. 43. Triplicatio eſt. Niſi ab ipſis adita ſit hæreditas, Vill. C. 44. Replicatio nona eſt. Niſi cauſa quæ poſſet Principem retardare ad concedendum, in diſpenſatione non ſit expreſſa, Vill. C. 65. Replicatio decima videtur. Niſi clauſula ex certa ſcientia in diſpenſatione non ſit adiecta reprobatur, Vill. C. 64.

Decimanona exceptio eſt. Niſi Princeps, vel Papa diſſimulet, hoc enim caſu diſpenſare creditur. Vill. P. 27. ſed ſub conditione, Felyn. in c. tregua. nu. 6. ver. lex noua, de treuga, & pace. & infra exceptione 34.

Vigeſima exceptio eſt. Niſi Eccleſia, vel Eccleſiaſticæ perſonæ leges Ciuiles nō obſeruēt. c. quæ in Eccleſiarum 7. & c. eccleſia. 10. de conſtitut. 35. q. 2. cap. inter hæc. Replicatio eius eſt. Niſi nulla Canonica conſtitutio legibus Ciuilibus repugnet, tūc enim ijs Eccleſiaſticæ perſonæ æque ac laici obſtringuntur diſtinct. 10. c. lege Imperatorum 2. §. fin. & diſtinct. 12. c. ſcit ſancta. & de oper. nou. nunc. c. 1. §. quia vero & 3. q. 5. c. de accuſationibus, & 6. q. 1. c. nos ſequentes accedit, Vill. L. 110. Duplicatio eius eſt. Niſi lex Ciuilis ſpecialiter de perſonis, vel rebus Eccleſiaſticis diſponat, Clar. in §.

in §. emphyteuſis, quæſt. 28. ver. nec dicatur, Mohed. deciſ. 4. aliàs 173. de conſtitut.

Vigeſimaprima exceptio eſt. Niſi Papa contra Leges, vel Canones fecerit, 25. q. 1. c. vlt. §. ijs ita reſpondetur, concordant quæ ſupra in 13. exceptione proponuntur. Replicatio eius eſt. Niſi facto Papæ quòd contra Leges, vel Canones fit, alius ſine euidenti ratione plurimum lędatur. d. §. ijs ita. ver. vt priuilegia; & in princ. d. c. vlt. & c. iuſtum. diſtinc. 9. & ſupra replic. 4. 18. exceptionis.

Vigeſimaſecunda exceptio eſt. Niſi Spiritu Sancto ductus contra Leges faciat. 9. q. 2. c. duæ ſunt, vt creditur fecere Papa.

Vigeſimatertia exceptio eſt. Niſi certi alicuius loci lex ſit, vel conſuetudo, non vniuerſalis, hæc enim alios, quàm quorum lex eſt non ligat diſtinc. 12. c. illa autem. & c. illud breuiter in fine. Replicatio eius eſt. Niſi Metropolis ſpecialem aliquam legem; vel conſuetudinem obſeruet, hanc enim aliàs Ciuitates ſubiectas decet obſeruare, d. diſtinct. 12. c. de ijs. & diſtinc. 11. c. nolite. & c. palam. & c. vlt. & c. non decet. 2. & c. præceptis. & l. 1. §. ſed & ſi quæ leges, C. de veteri iure enuclean. & §. fin. inſtit. de ſatiſdat. Duplicatio eius eſt. Niſi conſuetudo particularis ſit minus rationabilis, dicta diſtinc. 12. capit. nouit. & l. licet. 12. ff. de offic. Præſid.

Vigeſimaquarta exceptio eſt. Niſi lex, vel conſuetudo ſit incerta, hęc enim neminem ligat, d. diſtinc. 12. c. illa autem. verſ. alia vero. & §. fin. ad hanc exceptionem pertinent opiniones Doctorum controuerſę, quarum authoritas probabilis tantùm, non neceſſaria eſt, cap. erit. diſtinct. 4. Replicatio eius eſt. Niſi id quòd incertum eſt, Fidei Catholicæ vel bonis moribus repugnet. d. c. illa autem. ver. quod enim neq;.

Vigeſimaquinta exceptio eſt. Niſi ob grauius delictum euitandum quis legi non paruerit, diſtinc. 13. in princ. cum duobus CC. ſequentibus, & exemplo, l. ſi ita vlneratus. 51. §. quod ſi quis abſurde. ff. ad l. Aquil. & l. ſi ſeruus. 63. §. quod vero. ver. non licet. ff. de furtis. Replicatio eius eſt. Niſi quis legi non paruerit ob grauius delictum non a ſe; ſed ab alio euitandum, diſtinct. 14. in princ. cum c. ſequente.

Vigeſimaſexta exceptio eſt. Niſi propter ignorantiam quis legi non paruerit. c. vt animarum 2. in princip. de conſtitutionibus in 6. cum diſtinctione ibi.

Vigeſimaſeptima exceptio eſt. Niſi extra Territorium legiſlatoris quis ſubditus legi non paruerit, d. c. vt animorum. §. ſtatuto, & Gabriel. lib. 6. de ſtatutis conclu. 8. & de conſuetudine concluſ. 2. nu. 5. ſed cum diſtinctione de qua ſupra lib. 1. c. 151. fol. 255. nu. 10.

Vigeſimaoctaua exceptio eſt. Niſi forenſis contra legem, vel ſtatutum loci fecerit per ea; quæ proponuntur ſupra 23. exceptione accedit, Fichar. in addit. ad Vill. F. 158. T. 29. Viuius opinio. 156. incipien. conſuetudo ſeu ſtylus, n. 1. ex gloſ. Ant. de Butr. Abb. & communiter Doctor. in c. quòd Clericis de foro competen. & c. Ecclesia Sanctæ Mariæ. de conſtitu. vbi Abb. in lect. & repet. circa finem, & latè ibidem Felyn. col. 10. ver. 7. declaratio, gloſ. & Doct. in cap. quæ contra 8. diſtinct. & c. certificare de ſepultu. Replicatio eius prima eſt. Niſi ſtatutum ſeu lex localis reſpiciat ordinatoria Iudicij non deciſoria; quia quo ad ordinatoria ligat etiàm forenſes iuribus præallegatis, & Rota diuers parte 2. deciſ. 103. num. 31. & ſupra fol. 296. ſub nu. 30. Replicatio ſecunda eſt. Niſi id quòd ge. itur voluntariæ ſit iuriſdictionis, vt teſtamentum, adoptio, &c. In hoc enim forenſis adſtringitur ad ſtatutum, vel conſuetudinem loci in quo teſtamentum facit. Fichard. in addit. ad Vill. F. 158. itē Vill. 5. 105. & 106. Duplicatio eius eſt. Niſi ſtatutum contra ius commune perſonam habilem; vel inhabilem conſtituat, hoc enim caſu non ligat forenſem, Fichard. in d. addit. ibi quam tamen mox. Viuius 814. incipien. ſtatutum habilitans, vel inhabilitans, nu. 1. ex Bart. in l. 1. ff. de Tut. vel Cur. datis ab ijs. & in leg. cunctos populos. col. 6. 3. queſt. C. de ſumm. trinit. & alijs Doctor. in dictis locis, & Iaſ. in 1. lectu. col. 5. & in 2. col. antepenult. Marſil. in l. fin. col. 30. verſ. hanc tamen concluſionem. ff. de iuriſdict. omn. iudicum, Alex. conſil. 45. col. 3. vol. 5. Corn. conſ. 45. col. penult. vol. 1. & conſ. 94. col. 2. vol. 2. & Ruyn. conſ. 120. col. fin. vol. 1. & conſ. 201. col. 1. eod. vol. vbi hanc eſſe communem exemplum proponitur in d. addit. Fichard. in ſtatuto probibente, ne maritus vxori legare poſſit. Roland. a Valle conſ. 24. nu. 19. lib. 3. Rota diuerſorum Parte prima deciſ. 404. Replicatio tertia eſt. Niſi Crimen commiſerit extraneus in loco ſtatuti, de quo ſit puniendus, hoc enim caſu videtur ſecundum ſtatutum eius loci, non ſui domicilij puniendus per ſupra allegata in replicatione 2. Replicatio quarta eſt. Niſi forenſis in loco ſtatuti contrahat, hoc enim caſu ſolemnitates à ſtatuto requiſitas in contractu tenetur obſeruare. Gabriel. libr. 6. de con

ſuetudine

ſuetudine, concluſ. 2. nu. 4. contrarium dicit d. concl.nu.24. ſed vide ſupra fol. 262. nu.10. Duplicatio eius eſt. Niſi ob ignorantiam ipſius ſtatuti forenſis id non obſeruauerit; & ex eo graue damnum ſentiret, hoc enim caſu per in integrum reſtitutionem ei ſuccurritur, Gabriel. d. concluſ.nu.22. & 23. & ſupra fol. 296. numer. 30. ver. verum. Duplicatio ſecunda eſt. Niſi ſtatutum requirens ſolemnitatem contractus principaliter reſpiceret perſonam cuius fauore exigeret illam ſolemnitatem, d. concl.2. nu. 25. Replicatio quinta eſt. Niſi forenſis habeat bona in loco ſtatuti, controuertitur apud Gabriel. lib. 6. de ſtatutis concluſ. 8. nu. 11. Replicatio ſexta eſt. Niſi Territorium auctum ſit acceſſione alicuius comitatus, vel Ciuitatis: hoc enim caſu acceſſorium ſequitur ius ſui principalis, Viuius opin. incipien. ſtatutum excludens fœminas. §. prouincia nuctn.

Vigeſimanona exceptio eſt. Niſi res de quibus agitur extra Territorium ſtatuentium ſitæ ſint, hoc enim caſu eius loci in quo res ſitæ ſunt ſtatutum, vel conſuetudo ſpectanda; non eius vbi geſtum eſt; controuertitur apud Viuium opin. 796. incipien. ſtatutum diſponens quòd mulier. num. 19. & opin. 803. incipien. ſtatutum, vel conſuetudo, nu. 5. ex Doctor. omnibus in l. 1. C. de ſum. trinit. & fide cath. & Iaſ. nu. 44. dicit eſſe communem contrariam partem propoſitæ exceptionis, ſequuntur Cyn. Bart. Bald. Faber. Salycet. & Iaſ. in l. cunctos populos. C. cod. Vill. M. 20. Soarez. B. 35. exemplum eſt. Si ſtatutum in aliquo loco ſit, vt primogenitus in omnibus bonis ſuccedat, an hoc ſtatutum extendatur etiam ad bona extra Territorium ſita? quod controuertitur apud Gabriel. lib. 6. de ſtatutis, concl. 9. Cephal. conſ. 309. n. 44. & per totum Surdus in conſ. 343. n. 19. & 20. Replicatio huius controuerſæ exceptionis prima eſt. Niſi ſtatutum inhabilitet aliquã perſonam, aliàs iure communi habilem; eius enim diſpoſitio etiam ad bona extra Territoriũ ſita extenditur, Gabriel. lib. 6. de ſtatutis concluſ. 8. nu. 7. cum duobus ſequentibus. Duplicatio eius eſt. Niſi expreſsè non conferatur diſpoſitio extra Territorium, & in ſubditum, d. concluſ. nu. 4. Duplicatio ſecunda eſt. In ſtatuto excludente à ſucceſſione defuncti filias exiſtente patre; ac fratribus defuncti, Turz. opin. 46. Replicatio ſecunda eſt. Niſi agatur de ſolemnitate contractus: Tunc enim eius loci ſolemnitas ſpectatur in quo contractum eſt, etiã quo ad bona alibi ſita, Gabriel. lib. 6. de conſuetudine, concluſ.2. n. 1. cum quatuor ſequentibus exemplum proponitur in menſura, dicta concluſ. 2. nu. 21. Rota coram R. P. D. Litta in Roman. hereditatis de Saluintis, de qua ſupra lib. 1. c. 151. fo. 255. num. 10. Replicatio tertia eſt. In teſtamentis quorum ſolemnitas eius loci vbi fiunt attenditur, etiam quo ad res alibi ſitas, controuertitur apud Vill. S. 105. T. 57. cum addit. & per ea quæ habentur in replicat. 16. generali ad concluſ. de hereditate ex Teſtamento.

Trigeſima exceptio eſt. Niſi aliud ius obtineat in loco contractus; aliud in loco ſolutionis: hoc enim caſu locus contractus non ſolutionis attenditur, Gabriel. d. concluſ. 2. nu. 6. cum ſequentibus in quibus etiam diſtinguitur.

Trigeſimaprima exceptio eſt. Niſi committens contra legem prohibentem, veſtes arma; vel quid aliud portare non deprehendatur, cum re prohibita, ſed teſtibus conuincatur, Vill. S. 112. Viuius opin. 763. incipien. ſtatutum diſponens quòd inuentus de nocte, num. 5. ex Felyn. in tract. de conatu. poſt Dominicum in c. aunritia. col. fin. de elect. in 6. ſequitur Marſil. in l. qui falſam monetam. nu. 29. ff. ad l. Cornel. de falſis, Iulius Clarus. §. fin. quæſt. 82. ver. 1. cum ſequente, Soarez. A. 268.

Trigeſimaſecunda exceptio eſt. Niſi de perſonis, vel rebus Eccleſiaſticis agatur; hæc enim Ciuilibus legibus non aſtringuntur, c. quæ in Eccleſiarum 7. & c. eccleſiæ. 10. de conſtitut. 33. q. 2. cap. inter hæc. Ideóq; leges de emphyteuticis rebus diſponentes ad Eccleſiaſticam emphyteuſim non pertinent, Clar. in §. emphyteuſis, quæſt. qui diſtingue vt ſupra fol. 190. n. 10. Replicatio eius eſt. Niſi nulla canonica conſtitutio ciuilibus legibus repugnet, tunc enim ijs Eccleſiaſticæ perſonæ æque, ac Laici obſtringuntur diſtinct. 10. c. lege Imperatorum. 2. §. fin. diſtinct. 12. c. ſcit ſancta. item de operis noui nunc. §. quia vero. 3. q. 5. c. de accuſationibus. 6. q. 1. c. nos ſequentes. Vill. L. 110. Duplicatio eius eſt. Niſi lex Ciuilis ſpecialiter de perſonis, vel rebus Eccleſiaſticis diſponat, Iulius Clarus in §. emphyteuſis quæſt. 28. ver. nec dicatur. Mohed. deciſ. 4. de conſtit.

Trigeſimatertia exceptio eſt. Et loco ipſius non ineptè opponitur, omnis exceptio quæ opponitur aduerſus reſcripta.

Vigeſimaquarta exceptio eſt. Niſi ſint vſu recepta, hoc enim caſu non ſunt obſeruanda, quia non ligant, Felyn. & alij in c. 1. de treug. & pac. Rocc. de conſuet. ſect. 7. nu. 15. in fin.

Menoch.

Menoch. conſ. 75. nu. 91. Didac. variar. reſolut. lib. 2. c. 16. nu. 6. ver. 5. Puteus deciſ. 1. lib. 1. Iaſ. in l. de quibus. nu. 33. ff. de legibus.

Quando enim non reperitur inſerta in volumine legum, vel ſtatutorum, tunc non præſumitur vſu recepta, Mohed. deciſ. 1. de conſtit. Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 2. n. 2. & 3. Soccin. Iun. conſ. 32. nu. 47. lib. 3.

Prout nõ dicitur vſu recepta, quoties id Princeps declarauit. Rom. in conſ. 260. nu. 2. c. ordinarij. §. ſi verò. de off. ordinar. in 6. Anchar. conſ. 293. nu. 1. Soccin. Sen. conſ. 87. nu. 18. lib. 3. Gabr. concluſ. 2. nu. 21. de probat. Maſchard. concluſ. 139. nu. 19. & concl. 1227. num. 31. & ſequen.

Nam lex noua non acquirit vires quando fiunt plures actus contra eam ſciente conditore, & valente contradicere, & non contradicente, quia tunc non dicitur moribus vtentium cõprobata ex permiſſione conditoris, gloſſ. in cap. treugas de treuga, & pace, vbi Abbas, Felyn. ſub num. 6. ver. lex noua; & cæteri omnes.

Si enim de iure dubitetur Iudex aliter non debet iudicare, quàm legibus cautũ ſit. §. 1. inſt. de off. Iudic. l. 1. §. ſed & ſi. ff. ad l. Corn. de falſis, & vbi lex non diſtinguit, ibi nec Iudex diſtinguere debet. l. de precio. 8. vbi Doct. ff. de publ. in rem act. Nam iuris queſtio non eſt in arbitrio Iudicis. l. ordine. 15. ff. ad municip. l. 1. §. 1. ff. ad Turpill. & ibi Doct. niſi crimen ſit extraordinarium, Nec cauta cognitio Iudicis arbitrio eſt à lege permiſſa; ſi aliud verba, aliud voluntas legis, teſtatoris, vel contrahentium ſignificent, voluntas potius quàm verba ſequenda eſt. l. ſi quis. 3. in fine. C. de liber. præter. l. cum delanionis. 18. §. optimum. ff. de inſtr. leg. l. in conuentionibus. 219. & ibi Doct. ff. de verbor. ſignific. l. in ambiguis. 96. ff. de reg. iuris. l. non aliter 67. §. Titius. ff. de legat. 3. Niſi voluntas legis, Teſtatoris, vel contrahentium ſit dubia, tunc enim verbis certis potius, quàm incertæ voluntati ſtandum eſt.

l. 1. §. ſed ſi ſciente. ff. de exercitor. act. l. non aliter. 69. ff. de legat. 3. & ibi ſcribentes.

Sed ſi dubitetur de facto, facti quæſtio eſt in arbitrio Iudicis, d. l. ordine. 15. in princ. & ibi gloſſ. & ſcribentes. ff. ad municipal. l. 1. §. 1. ff. ad Turpill. l. eum quem. 79. §. Iudicibus. ff. de iudic. l. teſtium fides. 3. & l. ob carmen. 21. §. fin. ff. de teſtibus exemplo, l. vlt. §. ſeia. ff. de act. & obligat. Item non ad vnam probationis ſpeciem cognitionem ſuam alligare debet Iudex, ſed ex ſententia animi ſui exiſtimare quid, aut credat, aut parum probatum ſibi opinetur, d. l. 3. §. eiuſdem. in fine. ff. de teſtibus. Item confirmabit motum animi ſui ex argumẽtis, & teſtimonijs, quæ rei aptiora, & verò proximiora eſſe compererit, d. l. 21. §. fin. ff. de teſtibus exemplo. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re militari, & in l. 1. §. diuus. ff. ad l. Cornel. de ſicar. Ad circumſtantias reſpiciet etiam Iudex, & ad efficiendi facultatem. l. famoſi. 7. §. hoc tamen. ff. ad l. Iul. maieſt. Nam quòd quid facere non potuit feciſſe non eſt præſumendum, d. §. hoc tamen. & ibi gloſſ. & Doct. Hoc enim argumento vtetur Olindus pro amata Sophronia apud Taſſum, lib. 2. cantilena 28. ſic dicent.

Al Rè gridò non è, non è già Rea
Coſtei del furto, & per follia ſen'vanta,
Non penſò, non ardì, ne far potea
Donna ſola ineſperta opra cotanta;
Come ingannò i cuſtodi, e della Dea
Con qual arte inuolò l'imagin ſanta,
Se'l fece il narri. io l'hò Signor furata,
Ahi tanto amò la non amante amata.

Et ex his ſit impoſitus finis libri ſecundi ad laudem, & gloriam D. N. IESV Chriſti, & eius Glorioſiſſimæ Matris ſemper Virginis MARIAE, Sancti Michaelis Archangeli mei, & totius gentis meę in Cęleſti Curia Aduocati; & ad honorem S. D. N. PAVLI V. Pont. Opt. Max. mei Benefactoris.

STATVTORVM ALMAE VRBIS ROMAE

Auctoritate S. D. N. Gregorij xiij. P. O. M.

A SENATV POPVLOQ. ROMANO EDITORVM.

Cum gloſsis

D. LEANDRI GALGANETTI I. C. COLLENSIS.

Liber Tertius.

DE STVDIIS LIBERALIBVS Vrbis. Cap. I.

CVm in hac Alma Vrbe, ad laudem, & gloriam omnipotentis Dei, & honorem Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, Gymnaſium cum Prælectoribus, & Magiſtris, non ſolum pro ipſius, & circumſtantium locorum filijs; verum etiam pro alijs ab omnibus Mundi partibus ad eam confluentibus edocendis; vt omni Diuina humanaq; ſapientia eruditentur, & illuſtrarentur, antiquitus ſumma prouidentia fuerit inſtitutum, & per fel. rec. Bonifacium Papam Octauum Magiſtri in eo profitentes, & ſcholaſtici varijs priuilegijs exornati; illaq; ob ſuccedentium temporum calamitates, & bella ferè eſſent extincta, per ſac. me. Eugenium Papam Quartum non modo reſtituta fuerint, ſed etiam vini forenſis Vectigali adaucto, ipſum Vectigal Romano Pop. poſtulante, pro Magiſtrorum inibi profitentium ſalarijs condonatum, ac in Domibus in Regione S. Euſtachij, ex pecunia dicti Vectigalis emptis, idem Gymnaſium fundatum; & ad extremum à Sũmis Pontificibus Iulio II. Leone X. Pio IV. Pio V. & Sanctiſs. D. N. D. Gregorio XIII. amplioribus priuilegijs atq; Aedificijs, & Magiſtrorum numero auctum, ornatum, amplificatumq; fuerit: & in eodem omnium liberalium Artium, aliarumq; humanarum, & Diuinarum ſcientiarum, & linguarum peritiſſimi electi Magiſtri, ſingulis penè diei horis profiteantur: Summopere curandum eſt, omni ſtudio, & ſollicitudine inuigilandum, vt ea omnia in ſuo vigore, & robore conſeruentur. Quamobrem pro ipſius Gymnaſij profeſſorumq; & Scholaſticorum conſeruatione, & incremento, mandamus, vt Conſeruatores pro tempore exiſtentes, necnon dicti Gymnaſij, ſeu Studij Reformatores, & alij ad quos pertinet, eadem, & alia quæ in prædictorum, aliorumq; ſummorum Pontificum literis, & priuilegijs continentur, diligenter obſeruent, & debitæ executioni demandent alioqui pœnam vigintiquinque aureorum, ſinguli quoties contrafecerint, incurrant.

De Studijs liberalibus Vrbis. Cap. I. Gloſ.

Bonum initium à Deo; Nam initium ſapientia

Digitized by Google

via timor Domini, & ſapientiam non quærere indignũ eſt hominis. Ipſa enim eſt virtus; quæ verſatur circa æterna, atq; diuina, vt nouit Ariſt. lib. 1. Magnor. Mor. c. 33. ver. nam ſi virtus eſt prudentia, quia ipſa ſapientia ſapiens non ſolum ea ſcit; quæ ex principijs cognoſcuntur, ſed etiam circa principia vera iuxta naturam & veritatem, Ariſt. lib. 6. Mor. Nicomach. c. 7. Sed quia natura nemo eſt ſapiens, teſte eodem Ariſt. vbi ſupra c. 12. ſtudio itaq; & diſciplina eſt quærenda; Vt ideò facilius adipiſci poſſit in Vrbe, ſtatuentes cognouerunt neceſſarium eſſe Gymnaſium in cunctis artibus, & ſcientijs, quo Magiſtri potentiam habeant optimè notum diſpoſito, & optimè diſtributo, Iuuenes ad hanc, vel illam ſibi ipſis magis conuenientem artem, & ſcientiam dirigere; quod in optima Republica neceſſarium dixere omnes, & idem Ariſt. lib. 4. Polit. c. 1. & eſt tex. in l. 1. C. de ſtudijs liberalibus Vrbis, & in l. 2. & in l. 7. C. de profeſſoribus, & l. 6. C. eod. & in l. 1. ff. de extraordinar. cognit. l. diuus. 4. ff. eod. de eorum immunitatibus, & priuilegijs tradunt allegata iura, & Menoch. caſu 379. de arbitrar. De hoc itaque ſunt legislatores noſtri, & ſummi Pontifices, qui eis opem, & auxilium præbuerunt ſummopere commendandi. Opus enim charitatis exercuerunt, & Cœlum ideò Beati poſſident, & Beati eorum imitatores poſſidebunt: ita enim diuina ſtipulatione firmatum eſt apud Matth. c. 5. & c. 25. ver. Cum autem. Poſſidete itaque Iuuenes, quam vobis maiores veſtri parauerunt ſapientiam, poſſidete intelligentiam, ne obliuiſcamini, neque declinamini à verbis oris eius, neque derelinquatis illam, & apprehendet vos, amate illã, & ſeruabit vos; de qua & Menoch. in caſu 237. de arbitr. ad remo.

De ſecreto Conſilio. Cap. II.

CVm optimæ quæque Ciuitates Conſilijs ſelectorum Virorum gubernentur, & augeantur, ea propter in rebus dubijs (quarum diſpoſitio ad Romanum Populum pertinet) maturè conſulendis, infraſcriptas Conſtitutiones ſeruari mandamus.

In ſecreto Conſilio celebrando interuenire debent Conſeruatores, Prior Capitum Regionum, Capita Regionum, Cancellarij, Viarum Magiſtri, Tredecim, & viginti ſex Conſiliarij à Capitibus Regionũ electi, Aduocatus & Procurator Cameræ; necnõ & quadraginta Conſiliarij additi, ac etiam qui Conſeruatores & Capita Regionum in proximo præcedenti Trimeſtri extiterunt, Cuſtodes portarum Conſilij, Defenſores Decretorum, & omnes Deputati ad quaſcumque deputationes ſaltem in numero infra dicendo.

Conſeruatores & Prior pridie quam Conſilium congregetur, ſingulis prænominatis per Mandatarios in ſcriptis dimiſſa breui ſchedula, ſaltem in manibus Domeſticorum, conſiliũ ſecretum pro ſequenti die & certa hora intimari, & denunciari faciant: quarum denunciationum, Mandatarij ipſi, ſub pœna priuationis relationem in ſcriptis Scribis Senatus facere teneantur, horaque denunciata elapſa, & relatione eorundem Mandatariorum in ſcriptis per Scribas Senatus recepta, & iuſſu Conſeruatorum Conſilio clauſo, nullus deinceps admittatur: & id quod reſolutũ fuerit in hoc Conſilio (dummodo à ſufficienti numero, vt infra dicetur) ad Conſilium publicum, & nihil aliud, nec aliter deferatur.

Propoſitiones per Conſeruatores in hoc Conſilio faciendæ, deſcribantur per alterum ex Scribis Senatus, in libro Conſiliorum, quę debeant in Archiuio Palatij Conſeruatorum cum alijs ſcripturis ad Populum pertinentibus retinere.

Reſolutiones in prędicto Conſilio faciendæ poſt dictas propoſitiones, ſimiliter in eodem libro per Scribam Senatus deſcribantur, & in Conſilio publico Conſeruatorum nomine legantur.

Factis propoſitionibus, omnes ſilentium ſeruent: nec è Conſilio diſcedant, niſi à Conſeruatoribus Conſilio dimiſſo, vel de eorum licentia: quòd ſi quis aliter diſceſſerit, ab omni officio & emolumentis Pop. Romani per biennium illico priuatus cenſeatur.

Nullus propoſitis quæſtionibus reſpondere audeat niſi ad ſuggeſtum, vel alium deputandum locum acceſſerit, exceptis his qui in Magiſtratu ſunt, quibus ex ſuis ſubſellijs reſpondere permittitur: nullusq; omnino nouam rem dicere aut proponere poſſit, ſed propoſitæ tantum quæſtioni reſpondere, & ſuum iudicium ſemel tantum proferre, & non amplius: niſi forſan dictum ſuum corroborare vellet; quo caſu iterum & non vltra ei liceat replicare.

Scribæ Senatus nomina & numerum Conſiliariorum in eodem libro ſcribere, & annotare teneantur, & cum decretis ſiue reſolutionibus propoſitarum quæſtionum, numerum ſimul votorum, per fabas vel pilulas colligendum,

 dum,

dum, annotare, clare quot fabæ pro parte affirmatiua, & quot pro parte negatiua in Vrnā repertæ fuetinr exprimendo, vt inde dignoſci poſſit, ſi fabarum numerus cum numero Conſiliariorum conueniat; & ſi non conueniat, vota iterum recipiantur, vt error omnis excutiatur: & quod à maiori parte Conſiliariorū, in numero infradicendo, concluſum fuerit, pro valida ſecreti Conſilij reſolutione habeatur, exceptis caſibus infra reſeruatis.

Decreta omnia, ſiue reſolutiones per fabas vel pilulas in Vrnam ſecreto conijciendas recipi debeant, & nullatenus viua voce, & aliter recepta vota, & decreta nullius ſinr roboris vel momenti, nec Scriba Senatus ea annorare debeat.

Conſilium nullatenus validum eſſe intelligatur, nec in eo decreta aliquam roboris firmitatem obtineant, niſi in eo interuenerint ſaltem Triginta ex Conſiliarijs prænominatis, inter quos omnino eſſe debeant duo ex Conſeruatoribus, & ſeptem ex capitibus Regionum: & quòd à maiori parte præſentium concluſum fuerit, pro valida ſecreti Conſilij ſententia habeatur, & ad Conſilium publicum deferri poſſit. Quòd ſi Conſilium vocatum prima vice ex defectu numeri Capitum Regionum fieri non poſſit, vocetur pro ſecunda vice cum expreſſione cauſæ, quòd ex quo prima vice congregatum non fuit, vocatos pro ſecunda, in quo ſecundo Conſilio ſufficiat interueniſſe Priorem, & ſaltem Tres ex Capitibus Regionum, cum alijs Conſiliarijs, vſq; ad numerum Triginta ſupra definitum. Sed ſi tractari contingat de Donationibus, Pignorationibus, Hypothecis, aut Alienationibus alijs bonorum Romani Populi tam mobilium quàm immobilium, iurium, & actionum, conſtitutione prouiſionum, aut oneribus, vel alijs quibuſcunque grauioribus negotijs: tunc, & quolibet caſuum prædictorum non intelligatur Conſilium validum, nec decreta in eo facta quoquo modo viribus ſubſiſtant, aut robur habeāt, niſi ad minus in eo Conſilio Quadraginta Conſiliarij, computatis duobus Conſeruatoribus, & ſeptem Capitibus Regionum interuenerint; & duæ tertiæ partes ipſorum Quadraginta in eodem voto concurranr.

Qui ſe excuſare volent ante clauſum Conſilium, excuſatorem mittere teneantur, nec ex alia quàm rationabili cauſa, excuſatio admittatur.

In ſecreto Conſilio negotia omnia Romani Populi terminari poſſint, exceptis ijs, quæ ad publicum Conſilium deferri debent, ac reſeruatis ſupra expreſſis de alienationibus, & reliquis, quibus certa alia forma præſcripta eſt.

Secretum autem Conſilium ſingulis diebus Martis, non feriatis, primæ, & tertiæ hebdomadæ cuiuſlibet Menſis haberi debeat.

Conſiliarij huius ſecreti Conſilij, in eorum officij initio in manibus Conſeruatorum iurent ad Conſilium venire, votumq; eorum dare bona fide, & iuxta animi ſui iudicium, remotis amore, odio, prece, & pretio, prout honori, & commodo Romani Populi crediderint expedire; vocati per Nuncium aut per Campanam ad Conſilium accedere, & de Conſilio non niſi dimiſſi diſcedere.

De ſecreto Conſilio. Cap. 2. Gloſ.

Ariſt. lib. 2. Politic. vbi diuerſæ Reſpublicæ examinantur; inuicem comparantur, ac improbantur, dicit in vna quaq; Republ. ſelectorum virorum conſilium eſſe neceſſarium ad illam augendam, & conſeruandam, lib. 3. Politic. c. 12. & lib. 4. c. 4. & c. 14. Magis enim ſtandum eſt conſilijs multorum, quam vnius viri; quia omnia ſciunt omnes, non ſolus omnia, Gabriel. de teſtibus concluſ. 4. nu. 91. Sed de quibus in republica ſit conſultatio, tradit Ariſt. lib. 3. Mora. Nicomach. c. 3. & libr. 1. Rhetor. c. 4. & in Rhetor. ad Alexandrum cap. 2. latiſsimè; & circa quæ verſetur, tradit idem vbi ſupra, & generaliter verſatur in ijs; quæ plerumq; fieri poſſunt, incerta tamen ſunt; quonam modo euenient, & in quibus eſt indeterminatio; non enim eſt de impoſſibilibus; neq; de æternis, non de fine; ſed de ijs, quæ ad finem, non de factis, ſed de contigentibus, & futuris, hinc dicere ſolemus, quòd de præteritis non eſt conſilium, nec minus eſt de ijs, quæ eodem modo ſemper ſiunt, & aliter ſe ſe habere non poſſunt, nec de fortuitis, nec de omnibus rebus humanis, vt docuit Ariſt. lib. 3. Mora. Nicomach. c. 3. per totum, & libr. 6. c. 2. in fin. & c. 7. propè finem. Conſilium malum præbens quibus ſubiaceat pœnis, tradit Menoch. de arbitr. caſu. 351. & de conſultatione Ciuiū eſt tex. in l. ſi quod. 5. & l. 6. C. de legati [illegible]

De publico Conſilio. Cap. III.

PVblicum Conſilium ſaltem ſemel in initio cuiuſlibet Menſis congregetur, necnon & quoties

quoties ſecretum Conſilium decernet, aut aliter neceſſarium fuerit, vel opportunum, in quo Senator, & omnes Romani Ciues tam origine quàm ex priuilegio, majores tamen annis. Viginti, valeant interuenire, & ſuum ſuffragium, ſeu votum afferre, in eoque factis ſiue lectis nomine Conſeruatorum propoſitionibus, mature quæſtiones rerum ad Populum Romanum pertinentium examinentur, & diſcutiantur: præſertim verò vbi de Donationibus, Pignorationibus, ſeu Hypothecis, & alijs in præcedenti capite de ſecreto conſilio expreſſis, tractaretur, & de omnibus alijs negotijs, quæ ad publicum Conſilium à ſecreto fuerint remiſſa, ſeu aliàs ex forma præſentium Statutorum, vel aliorum Decretorum in publico Conſilio terminanda venirent.

Pridie quàm Conſilium celebretur, vocentur ex ordine Magiſtratus, per Mandatarios pro certa hora Senator, & Ciues prædicti, & alij qui interuenire poſſunt, cuius deinde vocationis relatio per Mandatarios Scribis Senatus dari debeat, campanaq; per horam, ante præfixam Conſilij horam pulſetur.

In primo publico Conſilio congregando poſt creationem cuiuſque noui Magiſtratus, Cameræ Vrbis Procurator ex officio teneatur denunciare adeſſe tempus ſyndicatus, & deinde coram Syndicis, querelas etiam de omiſſis à Magiſtratu proximè functis dare, & illas ac ab alijs porrectas, vſque ad ſententiam incluſiuè proſequi: quòd ſi Procurator ipſe in hoc defecerit, Defenſores Decretorum, & ipſorum quilibet teneatur Cameræ Procuratorem accuſare, & curare, vt ipſe inſimul cum delinquentibus Magiſtratu functis, puniatur.

Qui priuati querelam contra Magiſtratum functos, in publico Conſilio proponere volēt, Querelas in ſcriptis ſua propria manu ſubſcriptas, vel ſaltem tunc per Scribam Senatus ſcriptas, & ſua manu ſubſcriptas dare in manibus Scribæ Senatus teneantur, & non aliàs, nec aliter ad accuſandum admittatur, aut accuſantes audiantur: Scituri quòd ſi contenta in accuſatione non probauerint, ipſi eadem pœna plectentur, qua accuſatus puniri deberet, ſi obiecti criminis reus deprehenſus eſſet.

Cùm in publicis Conſilijs, Conſeruatoribus Conſilium plenum eſſe viſum fuerit, per Scribam Senatus ſilentium indicant, quo indicto propoſitiones, & reſolutiones in ſecreto Conſilio factæ per eos, ſeu ipſorum nomine, per Scribam Senatus legantur, quibus ex ordine per aſtantes reſpondeantur.

Nullus quæſtioni propoſitæ reſpondere poſſit, niſi accedat ad ſuggeſtum, vel locum alium deputandum, exceptis in Magiſtratu conſtitutis, quibus ex proprijs ſubſellijs liceat reſpondere.

Non liceat alicui in publicis Cōſilijs, nouū quid proponere, aut afferre, aut quicquam aliud loqui quàm propoſitę quæſtioni reſpondere, & ſemel tantum pro qualibet propoſitione, niſi fortè ſententiam ſuam rationibus comprobare vellet; quo caſu liceat ei iterum tantum, & non amplius replicare. Si quis autem putet habere aliquid auribus Populi dignum, id Conſeruatoribus ſignificet, à quibus ſi non auditur, ad ſecretum Conſilium deferat, vt inde ſi videbitur, ad publicum deferri poſſit.

Licet tamen cuilibet in fine Conſilij (propoſitionibus jam factis, & concluſis) Magiſtratum delinquentem, ſeruata forma ſupradicta denunciare, deque rebus ad Annonam ſpectantibus Populo referre, & Conſeruatores ei ſpatium proponendi in dicto Conſilio cōcedant.

Omnium Concluſionum, & Decretorum quæ in dicto Conſilio fient, alter ex Scribis Senatus rogari debeat, & illa in libro Conſiliorum in Archiuio retinendo, cum numeri votum annotatione deſcribat, vt ſupra de Secreto dictum eſt.

Sententiæ, & vota nullatenus viua voce, ſed per fabas, ſeu pilulas in vrnam ſecreto coniectas, recipiantur, & dentur: & ſi qua viua voce fient, nullius ſint roboris vel momenti; liceatque cuilibet de Populo illis contraire, & ſe opponere, & in omnem euentum Scriba Senatus Concluſiones, & Decreta huiuſmodi annotare non debeat.

Quatuor viri nobiles quotannis per publicū Conſilium eligātur, qui Defenſores Decretorum appellentur, & eſſe debeant; quorum etiam erit officium cum publicum Conſilium indictum fuerit, foribus aulæ Conſilij aſſiſtere, diligenterq; animaduertere, ne alij quàm qui Conſilio intereſſe poſſunt, aulam ingrediantur, atque, vt cumprimum Conſilium cœptum erit, portæ per eos claudantur, vt etiam nullus ex Conſilio exire valeat niſi Cōſilio à Conſeruatoribus dimiſſo.

Nulli cuiuſcunq; præeminentiæ, aut dignitatis, etiam in quouis Magiſtratu, & gradu conſtituto, arma ad offendendum apta, liceat in Conſilijs tam ſecretis quàm publicis deferre: qui ſecus fecerit, arma amittat, & per

Triennium continuum voto in cõſilijs careat, & ad obtinenda officia Romani Populi inhabilis exiſtat.

Vt in eiſdem publicis Conſilijs nõ alij quã prædicti ſuffragia præbeant, ſinguli ex Capitibus Regionum in anni initio, adhibitis quatuor Nobilibus illius Regionis, ab ipſa Regione eligendis, Regionis ſuæ ciues tam origine quàm priuilegio, qui annis viginti maiores ſint, in notam ſumat, quorum nomina deſcribi debeant per Scribas Senatus in libro vno, in Archiuio Palatij Conſeruatorum ſeruando, qui liber diebus publici Conſilij, Cuſtodibus Decretorum, & Portæ tradatur, vt eos tantum intromittant, qui in eodem libro deſcripti erunt: Qui cum primum intromiſſi fuerint, Scribam Senatus adire debeant, & illi nomen ſuum deſcribendum edere, ad hoc, vt conſulentium notitia haberi poſſit. Deſcriptiones autem prædictæ annis ſingulis renouari debeant per Capita Regionum, qui in anni initio creantur.

Si quando in publicis Conſilijs tractari cõtingat de Alienationibus, & ſimilibus ſupra in capite de ſecreto conſilio contentis, in dandis votis per fabas, vt dictum eſt, nominatim ſinguli, qui nomen ſuum Scribis Senatus in ingreſſu ediderunt, eo ordine, quo deſcripti ſunt, vocari debeant; nec alij quàm deſcripti ad votũ perhibendum admittantur. Et idem ſeruetur in omnibus alijs reſolutionibus in eiſdem publicis conſilijs recipiendis, quæ ſimiliter per Buſſulam, & fabas vocatis ſingulariter ſingulis fieri debeant.

De alijs Conſtitutionibus officium Conſeruatorum concernentibus. Cap. IIII.

CONſeruatores vltra ea quæ ad officium eorum ſpectare dictum eſt ſupra libro primo capite xv. in mulctandis puniendisq. Artificum delictis (quæ Inuentiones appellantur) Edicta ſeu Bandimenta emanata diligenter cuſtodire teneantur, nec aliter pœnas in prædictis Edictis contentas, quàm in publica Audientia, & duobus ſaltem ſubſcribentibus, moderari poſſint. Qui contrafecerint, de ſuo tantumdẽ Cameræ Vrbis ſoluere teneantur, & inuentori delicti, quem Extraordinariũ vocant, de ſua portione ſatisfacere, & pœnam ducatorum auri quinquaginta vice qualibet incurrant, ſaluis infradicendis.

Terras & oppida Romano Populo ſubiectas viſitare non poſſint, niſi id ex neceſſaria & vrgenti cauſa, expreſsè per ſecretum, & ſucceſſiuè per publicum Conſilium illis demandatum, ſit: & tunc cum interuentu duorum, ex Capitibus Regionum, & duorum aliorum Nobilium in dicto publico Conſilio eligendorum, cum quorum interuentu, voto, & ſubſcriptione, ſeu maioris partis eorum, & non alias, omnia occurrentia negotia illius oppidi ſiue terræ in qua moram trahent, tunc expedire poſſint, & à muneribus quibuſcumque etiam à ſponte dantibus omnino abſtineãt, & à Communitatibus oppidorum eorundem, victus expenſas vltra triduum recipere non poſſint.

Teneantur quoque ſecum ducere Cameræ Vrbis Procuratorem, & Secretarium Conſeruatorum, loco Notarij, qui & ipſi ſeruare debeant, quæ in Conſtitutionibus eorum officiũ concernentibus infra dicentur. Quòd ſi contenta in his proximis Capitulis non ſeruauerint, vel in eorum aliquo contrauenerint, teneantur ipſi Conſeruatores Communitatibus Terrarum & Oppidorum præfatorum omnes expenſas omniaq. damna per eas cauſa dictæ viſitationis factas & paſſa, & Populo omnes pecunias quæ ex cauſa huiuſmodi Officialibus prædictis ſoluta & erogata fuerint, reſtituere, & reſarcire; & pœnam aureorum quinquaginta incurrant.

Patentes litteras Officij, Rectoribus ſiue Poteſtatibus Terrarum, & oppidorum Romani Populi, pro tempore eligendis, dare aut concedere non debeant, niſi illi prius cum fideiuſſoribus penes acta Notarij Conſeruatorũ, idonee cauerint de ſtando, & parendo Syndicatui, iuxta formã iuris, & Statutorum: quòd ſi contrafecerint, Conſeruatores ipſi ad totum illud, ad quod Rectores ſeu Poteſtates prædicti in eorum Syndicatu fuerint condemnati, de ſuo proprio teneantur, & vlterius pœnam quinquaginta aureorum incurrant.

Non poſſint pro eorum proprio & particulari vſu de quauis pecuniarum quantitate ad Romanum Populum, vel ad Palatium Capitolij ſpectante, quoquomodo diſponere: qui contrafecerit, duplum pro pœna ſoluere, & accepta reſtituere cogatur: Nec poſſint debitoribus Populi ad ſoluendum aliquã dilationem concedere: Neque etiam aliquibus conductoribus officiorum eiuſdem Populi aliquas remiſſiones, ſeu aliquam defalcationem concedere ſine expreſſo ſecreti & publici Cõſilij voto & ordine: alioqui de ſuo, Populo teneantur.

Te

Teneantur ſaltem per vnum ex eis aſſiduè à mane ad veſperam, in eorum Palatio reſidere: & ſi ſecus fecerint augmentum ſalarij eis ſuper gabella Studij aſſignatum, amittant; & qui reſederit, ſigilla retinere debeat, etiam ſi ſuus Menſis non eſſet.

Non liceat eis publicè per Ciuitatē ad aliquem locum, niſi omnes inſimul ire, & præcedentibus eorum familiaribus ſiuè Fidelibus cum baculis ſeu mazzijs; niſi fortè vnus ad domum alterius, vel ad Palatium Capitolij accederet: quibus caſibus ſoli, nō tamen abſque Fidelibus cum baculis, ſeu mazzijs præcedentibus incedere poſſint. Quòd ſi contingat aliquem ex Conſeruatoribus eſſe Aduocatum, vel cauſarum Patronum, ſiue Medicū, debeat officio durante à ſuo exercitio publicè abſtinere. Si quis autem ex eis dum inſimul ire debent, aliqua legitima cauſa fuerit impeditus, Fideles ſuos ad aſſociandos alios mittere teneatur. Qui in aliquo prædictorum caſuum defecerit, pœnam aureorum decem vice qualibet incurrat.

Vbi Conſeruatorum aſſenſus, aut beneplacitum requiritur, vel reſeruatur, non poſſint ipſi Conſeruatores aſſenſum ſeu conſenſum præſtare abſque expreſſa voluntate ſecreti, & ſucceſſiuè publici Conſilij: aliàs pœnam aureorum quinquaginta incurrant, & nihilominus conſenſus per eos præſtitus nullius ſit roboris vel momenti; & huic Cōſtitutioni per aliquod aliud decretum derogari non poſſit.

Debeant ad Procuratoris Cameræ, ſeu quatuor Defenſorum decretorum, ſeu alterius eorum, vel etiam cuiuslibet alterius perſonæ denunciationem, omnes tranſgreſſores decretorum & mandatorum Populi, iuxta formam ipſorum mandatorum & decretorum, ſi eis de tranſgreſſione conſtiterit, mulctare, & mulctas exigere; & ſi ceſſauerint, eaſdem de ſuo etiam in Syndicatu ſoluere teneantur.

Conſilijs tam publicis quàm ſecretis indeſinenter interſint, & ſi abſque rationabili cauſa, ac etiam ante clauſum Conſilium venire ceſſauerint, pœnam aureorum quinque ſinguli vice qualibet incurrant.

Proponant, ſeu per Scribam Senatus proponi faciant in publicis Conſilijs totum illud quod in ſecretis Conſilijs, aut Congregationibus proponendū eſſe decretum fuerit: alioqui pœnam aureorum decem vice qualibet incurrant.

Caueant autem ne deſcribi mandent per Scribam Senatus aliquod Decretum populo contrarium, neue aliquas litteras miſſiuas vel Patentes, aut alias ſcripturas per Secretarium ipſorum ſcriptas, aut ſubſcriptas Decretis aut Statutis contrarias, ſubſcribant: aut expediri permittant. nec etiam per Scriptorem ipſorum Conſeruatorum aliquod mandatum de ſoluendo, vel quid aliud faciendo contra Decreta & Conſtitutiones factum, approbent: aut Populi Romani Sigillo imprimant. neque Depoſitarijs mandent, vt pecunias in alium quàm in deſtinatum vſum & ſecundum formam Decretorum perſoluant: alioqui in quolibet caſuum prædictorum pœnam aureorum centum incurrant, & de ſuo, damnum Populo emendent, & de his in Syndicatu condemnari debeant.

Computa Depoſitarij Palatij ipſorum Conſeruatorum, teneantur omnino intra octo dies ad ſummū, à die adepti officij, & deinde quorumcumque Depoſitariorum ſemel in eorum Trimeſtri, adhibitis etiam ad computa Deputatis, reuidere & ſolidare: alioquin pœnam prædictam incurrant.

Inuentarium omnium & ſingulorum bonorum mobilium Palatij intra dies viginti ad ſummum à die adepti Magiſtratus fieri facere, & bona ipſa recenſere, collato etiam veteri cum nouo inuentario, teneantur; & curare vt vetera reſarciantur, & quæ deficiunt, reſtituantur, aut de eorum pretio ſatisfiat, ab his quorum culpa amiſſa, vel male conſumpta fuerint: alioquin ad reſtitutionem, & emendationem de ſuo proprio teneantur, & in quolibet contrauentionis caſu, pœna aureorum decem ſinguli mulctentur.

Pro Statutorum obſeruatione ſingulis menſibus Officiales conuocare faciant & curent, vt in ſecundo libro dictum eſt; alioqui ſciant ſe pœnam ibi deſcriptam incurſuros.

Si ex eorum aut alicuius ipſorum ordine aut mandato, bona aliqua mobilia Palatij, alicui commodata, amiſſa, aut deteriorata ſint, is qui mandauit ad rei pretium & damni emendationem abſque exceptione teneatur.

Librum ſeu libros rerum pertinentium ad Populum, qui in Archiuio Palatij conſeruari debeant, nemo ex eis extra Palatium ferre, aut habere poſſit; ſed ſi quid eis videre contigerit, aut placuerit, id in Palatio liceat: qui contrafecerit pœnam vigintiquinque aureorum vice qualibet incurrat, & omne damnū quod inde contigerit, emendare teneatur.

Man-

Mandata de ſoluendo quaſcumque pecuniarum quantitates quibuſuis Depoſitarijs directa, non ante ſubſcribant, aut in eis Sigillũ apponi permittant, quàm illa à generali Antigrapheo (quem Rincontrum appellant) ſubſcripta fuerint: alioqui de ſuo, Populo ſolutum reſtituere teneantur, & pœnam aureorũ decem, vice qualibet incurrant.

Schedulas, ſiue Mandata gratiæ, vel licentiæ extrahendi ab Vrbe, non aliter concedere, aut ſubſcribere poſſint; quàm ſi fuerint ab eorum Notario ſubſcripta, & in omnem euentũ gratis. Idemq. de licentijs extrahendi piloſa Coria, quando pro vſu Ciuitatis neceſſaria nõ fuerint, dictum intelligatur, vt gratis omnino concedantur: alioqui pœnam aureorum decem, vice qualibet in ſingulis caſibus prædictis incurrant.

In ſolemnitatibus quando Magiſtratus ad Eccleſias ſtatutis diebus, cum ſolitis oblationibus accedit, omnes intereſſe teneantur, & ceſſans ſine rationabili cauſa, emolumenta amittat, & pœnam aureorum duorum, vice qualibet incurrat.

Teneantur quoque eo die, quo Succeſſores in Officij poſſeſſionem inducunt, præſentia, & ſequentia Capitula, & aliud quod eſt in libro primo præſentium Statutorum eorum officia concernentia, per alterum ex Scribis Senatus legi facere: alioqui pœnam aureorum decem incurrant.

Per hæc autem, & ſequentia Capitula; Iuriſdictio, & auctoritas Conſeruatorum, & Capitum Regionum, de quibus dicetur, tam in conferendis Officijs, quàm in ijs, quæ in primo libro de eorum iuriſdictione continentur, & in quacumque facultate ſibi ab alijs Statutis, vel Priuilegijs tradita ſunt, nullatenus derogatum eſſe cenſeatur.

In puniendis autem Artificum, & negotiatorum delictis, hæc quæ ſequuntur diligenter attendant.

De alijs Conſtitutionibus officium Conſeruatorum concernentibus. Cap. 4. Gloſſ.

DE Conſulibus ac illorum in Romana Republica auctoritate plura fuerunt dicta ſupra lib. 1. c. 15. Sed quia imperat. Martianus de eis nonnulla ſtatuit, quæ ibi deducere prætermiſimus; placet idem hic ſuperaddere, quod Conſulatus fuit imperio adeò reſtrictus, vt onus potius, quam honor videretur. Nam ſub ſpecie boni interdicta ſpargendi in vulgus pecuniarum liberalitate; centum pondo auri ad reſtaurationem aquaductum Vrbis, ſinguli Conſulatus præſtare iuſſi ſunt imperiali ſanctione, l. 2. C. de Conſulibus. l. nemini. 3. §. fin. C. eod. Sed ſi quis antea Conſul factus fuerat; tunc enim ſi poſtea rurſus Conſul factus fuerit iſtos ſumptus facere non cogebatur. l. ſancimus. 4. C. de Conſulibus. Sed prædicta omnia ſublata, alia propõnuntur vtique Imperiali lege ſeruanda in auth. de Conſulibus per totam. Et de fœminis Conſularibus nonnulla tradit tex. in l. 1. ff. de Senatoribus. Nam honore maritorũ vxores eriguntur, vt in d. l. 1. & l. fœminę. 8. in princ. ff. eod. l. vlt. C. de incolis. l. mulieres. 13. C. de dignit. & matres filiorum, vt in d. l. 1. & in d. auth. de Conſulibus, §. hac itaque. Niſi poſtea alij nupſerint minoris dignitatis, d. l. mulieres. C. de dignitatibus; tunc enim prioris Mariti dignitatem amittunt. l. fœminę. 8. in fine. ff. de Senator. l. cum te. C. de nuptijs. Niſi fortè Princeps permiſerit mulieri prioris mariti dignitatem retinere. l. nuptiæ. 12. ff. de Senatoribus.

Hoc idem dicendum eſt de liberis Conſulum, Senatorum, & aliorum, qui in dignitate poſiti ſunt. Hi quoque dignitate prædici ſunt, & alijs præferuntur. l. 1. C. de dignit. Niſi fortè fœmina ex Clariſsimo parente nata, alij inferioris dignitatis nupſerit; tunc enim amittit dignitatem parentis, & conditionem mariti aſſumit d. l. 1. C. de dignit. d. l. fœminę. 8. ff. de Senator. l. ingenuæ. 3. C. de murilegulis. l. edicimus. 7. C. eod. & præmiſſa procedunt etiam ſi Pater dignitatem amiſerit. Nam nihilominus filij eam retinent; ſi ante amiſsionem ſint nati. l. filiam. 9. ff. de Senator. l. emancipatum. 7. ff. de Senator. vel adoptati; nam & adoptiui ea fruuntur. l. Senatoris. 5. ff. eod. & l. Senatoris. 6. ff. eod. & l. liberos. 10. ff. eod. Et adoptione inferioris dignitatis non amittitur dignitas Patris. d. l. 6. Et emancipati dignitatem Patris non amittunt. d. l. emancipatum. 7. eod. & appellatione liberorum in hac materia veniunt filij & nepotes in infinitum vtriuſque ſexus. l. liberos. 10. ff. de Senatoribus. Non tamen veniunt Nepotes ex fœminis. d. l. liberos. §. ſed ſi ex filia. Qua enim pæna ſit puniendus ille, qui alterius dignitatem, & dignitatis donum ei non debitum vſurpauit, tradit Menoch. de arbitrar. caſu 320. per totum, & in caſu 318. dicit, qua pæna puniantur illi, qui ſibi mutant nomen in caſibus à iure non permiſſis, iuxta tex. in l. 1. C. de mutat. nominis, & ibi Doctor.

De

De Furnariorum delictis. *Cap. V.*

FVrnarijs, ſiue Piſtoribus, ſi panem minoris ponderis confecerint, quàm per edicta, vel conſtitutiones fuerit præfinitum, ſi deerit vncia dimidia in ſingulis bolonenis, & hic panis ſit ſupra quantitatem bolonenorum viginti, ipſi Conſeruatores pœnam ſcuti vnius; ſi ſupra bol. quinquaginta, ſcutorum duorum; ſi in tota vnius furni coctura, ſcutorũ quinque; plus minus in quolibet caſuum prædictorum eorum arbitrio, facti & perſonarum qualitate penſata, irrogare teneantur. Si deerit vncia vna in ſingulis bolonenis vſque ad ſummam bolonenorum viginti, panem amiſſum declarent, & pœnam irrogent ſcutorum decem, reſeruato ipſorum arbitrio, ſi fortè diceretur panem vehementia ignis nimis coctum, aut exſiccatum eſſe. Si verò vltra vnciam in ſingulis bolonenis vſque ad numerum viginti, defecerit, panem pariter amiſſum declarent, & ad ſoluenda ſcuta vigintiquinque, irremiſſibiliter eos condemnent, vel per Vrbem virgis cædi, vel tribus funis ictibus, eorum arbitrio, plecti mandent.

De Furnariorum delictis. Cap. 5. Gloſſ.

De iſtis loquitur tex. in l. 1. C. de Piſtoribus. libr. 11. de quibus omni tempore ius dicitur, & conueniebantur ſub Comite rerum priuatarum, & Comiti horreorum ſuberant, vt dicit gloſſ. in d. l. 1. hoc ſtatutum eos ſupponit Conſeruatoribus. Et à iure adeò viles reputantur, vt ad nullam valeant dignitatem aſpirare. gloſſ. in d. l. 1. in verbo quolibet alio; & vt plurimum delinquunt in pondere. Et diuus Adrianus aliquando in eos, qui falſis ponderibus vſi ſunt, ſeu menſuris pœnam legis Corneliæ de falſis dixit; aliquando relegauit, vt docet tex. in l. annonam in fine. ff. de var. & extraordinar. crimin. in l. penult. ff. ad l. Cornel. de falſis, & in l. 37. ff. de pœnis, & L. Sylla crimen hoc ad l. Corneliam, de falſis pertinuiſſe declarauit, vt annotauit Manutius de legibus Romanis, & pœna falſi ideò puniri. l. penult. ff. de falſis, Franciſ. Marcus in deciſ. 279. par. 1. l. in Dardanarios. 37. ff. de pœnis. Hoc ſtatutum eſt adeo leue in tales puniendos; vt potius eorum auaritiam nutriat, quam metu pœna ab eorum delictis retrahat, quod idem eſt de Macellarÿs, & Salſamentarÿs, de quibus infra.

De Macellariorum delictis. *Cap. VI.*

MAcellarijs, ſiue Lanijs carnes morticinas in eorum ordinarijs macellis vendentibus, ijdem Conſeruarores pœnam vigintiquinque aureorum, vice qualibet, irrogent; aut eos tribus funis ictibus publicè plecti, vel per Vrbem fuſtigari mandent ad eorum electionem; alteram tamen iſtarum pœnarum condonare non poſſint. Idemq. per omnia ſeruetur, ſi carnes agnorũ, vel ouium pro veruecinis, vendere comperti fuerint. Quòd ſi carnes campeſtrium vitularum, pro carnibus vitularum tectarum, quas Munganas appellant, vendidiſſe conſtiterit, eoſdem pœna aureorum decem, plus minus ipſorum arbitrio, vice qualibet, mulctare debeant.

Si ſupra vel vltra præfinitum pretium carnes vendiderint, in pœnam aureorum decem, plus minus, eorum arbitrio, condemnent.

Si in pondere vnius, aut duarum librarum, deerit vncia vna, vel ſi in pondere trium, aut quatuor librarum, deerunt vnciæ duæ; aut ſi in pondere quinque aut ſex librarum, deerunt vnciæ tres; vel ſi in pondere ſeptem, octo, nouem, aut decem librarum, deerunt vnciæ quatuor, ſoluant vice qualibet, in quolibet caſuum prædictorum, ſcuta quinque. Si vero in quolibet ex ponderibus prædictis deerit minus vncijs ſupra definitis; id omnino impunè non ſit, ſed Conſeruatorum arbitrio mulctentur.

Sed ſi, in quocumque pondere maiore librarum decem, plus dictis vncijs quatuor deerit; ſoluant vltra ſcuta quinque, ſcuta duo pro qualibet vncia, quæ vltra dictas quatuor, deeſſe reperietur.

Si vltra vnciam vnam in ſingulis libris, in quouis pondere defecerit, in pœnam aureorum vigintiquinque irremiſſibiliter, vice qualibet, condemnent; vel tribus funis ictibus plecti faciant, vel virgis per Vrbem cædi eorum arbitrio mandent; dum tamen vna ex his pœnis omninò plectantur.

Si animalium capita, tibias à genu infra, cor, iecur, pulmonem, aut ſplenem ad pondus vendiderint; in pœnam aureorum decem, vice qualibet, plus minus ipſorum arbitrio, eos incidiſſe declarent.

Si carnes in fruſta conciſas, in quocumque membro & parte, emptor elegerit, etiam ſi peteret emptor ex integra quarta parte animalis, nouum fruſtum ſecari (dummodò hoc caſu non minorem quantitatem, quàm librarum quin-

quindecim ex maioribus animalibus poſtulet) vendere vel incidere recuſent, pœnam aureorum decem, vice qualibet, ab eis ſolui mandẽt.

Si in lucanicis confarciendis, cum carnibus porcinis alias carnes immiſcuerint, pœna aureorum vigintiquinque eos mulctent, vel vt tribus funis ictibus torqueantur, aut per Vrbem fuſtigentur eorum arbitrio mandent.

Si carnes vnam ab alia, euidentiſſimis aſſerulis inuicem ſeparatas, cum tabellis, in quibus carnium nomina inſcipta, Maiuſculis litteris appareant, ſupra quamlibet carnium ſpeciem, non retinuerint, pœnam aureorum decem vice qualibet irremiſſibiliter eos incurriſſe declarent.

Si die Iouis, (excepta illa maioris hebdomadæ) Animalia ante meridiem, vel horam eis per eorum Conſules aſſignandam, & abſq; ipſorum licentia in foro ſolito emerint, vel ſine rationabili cauſa carnes diebus ordinatorijs in eorum macellis non habuerint, pœnam arbitrio eorum imponendam taxent, & exigi mandent.

De Macellariorum delictis. Cap. 6. Gloſſ.

Macellarij dicti ſunt à macellando, ideſt mactando, & occidendo, gloſſ. in elementin. 1. de vita, & honeſt. cleric. & ſunt ſordidi, & mechanici, vt dicit Caſſan. in Catalogo Gloriæ mundi par. 11. conſiderat. 49. & parum differunt à Venatoribus apud Gallos ſecundum Caſſaneum vbi ſupra, quia Arenariæ venationi incumbebant, in arenam deſcendentes pugnaturi cum feris beſtijs, de quibus latè etiam Menoch. de arbitrar. caſu 413. in princ. & iſti, vt plurimum delinquunt in malis ponderibus: Carnis, cura ad Vrbis præfectum pertinebat facere, vt iuſto pretio venderetur. l. 1. §. cum carnis. ff. de off. præfect. Vrbis, & habebat ius relegandi, deportandi, & interdicendi ab Vrbe, vel alio loco, aut officio, vel alia re. l. 1. §. relegandi. ff. de off. præfec. Vrb. & in §. penult. quod non facerent, ſi pęnæ eſſent corporales delictis condigna, vt ſeruabat antiquitus Præfectus Vrbi. Delinquunt etiã vendendo carnem corruptam, & tenentur ſtellionatu. l. 3. §. ſed ſi quis merces. ff. de crimine ſtellionatus; & de hac re late Menoch. de arbitrar. caſu. 382. vbi vſque ad mortem incluſiuè puniri affirmat in Regno Siciliæ, ibi nu. 8.

De Salſamentariorum ſeu Pizzicarolorum delictis. Cap. VII.

SAlſamentarijs (quos Pizzicarolos appellant) non liceat ante Feſtum Natalis Domini, Porcinas carnes ſalire, & ſi contrafecerint, carnes (etiam ſi de licenria Conſeruatorum, aut alterius eorum id eos feciſſe conſtiterit) irremiſſibiliter amittant, & pœnam aureorum vigintiquinque vice qualibet, incurrant. Eo excepto quòd poſſint Conſeruatores (ſi quando glandium eſſet penuria) per decem, aut quindecim dies, ad ſummum, & non vltra, ante tempus ſupra præfinitum, licentiam ſalituræ concedere.

Si in ponderibus rerum ab eis venditarum vncia vna, aut in minus in ſingulis libris deerir, pœna taxara ſupra de Macellariorum delictis in omnibus prout iacet imponatur: ſi vltra vnciam vnam in ſingulis libris, in quouis pondere defecerit, pœna aureorum vigintiquinque ab eis irremiſſibiliter exigatur, aut publicè tribus funis ictibus torqueantur, aut per Vrbem fuſtigentur, Conſeruatorum arbitrio.

Sed ſi vltra taxatum pretium, aut rem pto re mentiendo vendiderint, pęnam aureorũ decem incurrant, plus minus Conſeruatorum arbitrio facti, & perſonarũ qualitate pẽſatis.

Et in omnibus alijs caſibus in huiuſmodi edictis contentis, etiam hic non expreſſis, alterandi, & minuendi pęnas, facti, & perſonatum qualitate penſatis, liberum habeant arbitrium circa Furnarios, Macellarios, & Salſamentarios ſupradictos.

De alijs Conſtitutionibus Officium Capitum Regionum concernentibus. Cap. VIII.

CApita Regionum vltra eis in primo libro capite xviij. iniunctum officium, in omnibus Conſilijs tam ſecretis quàm publicis, veſtibus Magiſtratum decentibus induti, omnino interuenire teneantur, & ſilentium, quòd cæteris Conſiliarijs eſt indictum, ſeruare: ceſſanres autem venire niſi ex rationabili cauſa excuſentur, excuſatore etiam ante clauſum Conſilium miſſo, pęnam aurei vnius vice qualibet incurrant, qui aureus venientibus, & præſentibus accreſcat, & ſic per Priorem tempore ſolutionis ſalarij retineri, & diſtribui debeat, aliàs ipſe de ſuo teneatur.

Initio cuiuſq; Anni, qui Capita Regionum tunc

tunc fuerint, nomina omnium Ciuium qui publicis Conſilijs intereſſe poſſint, vt ſupra hoc ipſo libro cap. iij. de publico Conſilio cõſtitutum eſt, intra quindecim dies adnotare, & Scribis Senatus tradere ſub pęna aurei vnius pro ſingulis diebus, quibus id facere ceſſauerint, teneantur.

Habeant omnino præfinitum Comitum ſtabilium ſiue Comeſtabilium numerum, videlicet Capita Regionis Montium, Columnę, Pontis, & Tranſtiberim, triginta ſinguli, reliquarum verò Regionum viginti pro qualibet Regione, qui in totum ſint trecenti: qui contrafecerint pęnam aurei vnius pro ſingulis Comeſtabilibus, qui defecerint incurrant.

Comeſtabiles præfati ſingulis annis, & in principio anni à ſuis Capitibus Regionum creentur, aut confirmentur, qui anno durante à ſequentibus in officio capitibus Regionum, (niſi demeruerint) mutari aut priuari non poſſint. Eligantur autem illi qui ſunt habitatores eiuſdem Regionis, & non alij: & ſi ſunt artifices, debeãt eſſe patres familias, ideſt capita apothecarum, & non famuli, aut operarij, inter quos etiam illius Regionis Mandatarius eſſe poſſit. Qui quidem Comeſtabiles per Mandatarios vocati, in obſequijs debitis, & conſuetis præſto ſint, & ſuis Capitibus Regionum aſſiſtant; alioqui & emolumentis careant, & priuari poſſint: quòd ſi Mandatarij requiſiti à Capitibus Regionum, eos conuocare ceſſauerint, ad Conſeruatores deferatur, qui eos impunè abire non ſinant.

Comeſtabilium Capita (Capitauri appellati) hoc modo eligantur, ſingularum Regionum Comeſtabiles, poſtquam creati aut confirmati anni initio fuerint, in vnum, ſinguli in ſua Regione collecti, tres ipſorum idoneos eligant, quos ſuo capiti Regionis præſentent, qui vnum ex tribus eligat, & ille eo anno ipſorum Caput exiſtat.

Prior Capitum Regionum ſalaria Comeſtabilium ſingulis Capitauris cum mandato ſeu ſchedula ſui Capitis Regionis, & non aliàs de ſuo iterum ſoluere debeat.

Emolumenta Ceræ, & Piperis, quæ Comeſtabilibus pro aſſociatione Magiſtratus in ſolitis Feſtiuitatibus dari conſueuerunt, in Palatio Conſeruatorum & in Magiſtratus reditu, & non ante, Capitauris præſentibus & pro intereſſentibus, & qui Magiſtratum aſſociauerint, & non pro alijs diſtribuantur: portio autem deficientium, illico Camerario Comeſtabilium aſſignetur pro maritandis Puellis iuxta formam capitulorum ac ordinationum ipſorũ Comeſtabilium per Populum Romanum confirmatorum.

Nomina Comeſtabilium anni initio, & intra dies quattuor ad ſummum, ſinguli ex Capitibus Regionum in ſcriptis Scribis Senatus edere debeant, qui nomina eorum omnium in libro vno in Archiuio Palatij Conſeruatorum ſeruando, deſcribere teneantur: quod ſi Capita Regionum id facere neglexerint, pœnam etiam aurei vnius, die qualibet qua eorum quilibet ceſſauerit, incurrant. Similiter & alij Capita Regionum in cuiuslibet ſequentis Trimeſtris initio eorundem Comeſtabilium nomina prædictis Scribis Senatus tradere debeãt ſub pœna prædicta.

Prior Capitum Regionum hac ſeruata forma creari debeat: Qua die Magiſtratum adipiſcuntur, Miſſa in Eccleſia Beatæ Mariæ de Ara Cæli celebrata, ſinguli Regionum Capita in manibus Sacerdotis iurent in electione Prioris votum ſuum dare purum & liberum iuxta cuiuſque conſcientiam, & iudicium, pro honore & vtilitate publica, omni amore, odio, prece, pretio, timore, vel perſuaſione cuiuſuis perſonæ remotis, & omninò ceſſantibus.

Electo autem Priore; Capitula hæc officiũ Capitum Regionum concernentia, antequam ex loco diſcedat, ipſis Capitibus Regionum per Scribam Senatus legantur, vt de eorum officio plenius informentur.

De alijs conſtitutionibus officium Capitum Regionum concernentibus. Cap. 8. Gloſſ.

De iſtis diximus ſupra, lib. 1. cap. 18.

De officio Scribarum Senatus. Cap. IX.

AD officium Scribatum Senatus ſpectat quaſcumque diffidationes, & reaffidationes, quæ tam pro cauſis ciuilibus quàm criminalibus fiũt, publicè legere. Priuilegia eorum qui Ciues Romani à Magiſtatu vel Populo creantur, & in ciues aſſumuntur notare & publicare. De quibuſcumque negotijs quæ in ſecretis vel publicis Conſilijs decernuntur ſe rogare, & expedire, & cum opus fuerit, illa publicare, & alia facere quę in dictis Conſilijs ad eorum officium pertinent, & in ſequentibus quoque Capitulis continentur.

Nullus

Nullus ad exercendum officium Scribæ Senatus in futurum admittatur, qui ciuis originarius non ſit,& in Vrbe natus, ex patre ciue originario, vel qui antea per annos quinquaginta fuerit in ciuem aſcitus, & nihilominus ſit perſona legalis & idonea, & omninò dictũ officium per ſe ipſum & nullatenus per ſubſtitutum exerceat. Vnuſq; ex eis,qui duo ſunt, omninò in Conſilijs ſecretis,& publicis interuenire debeat, & ſi defecerit (niſi iuſta cauſa fuerit impeditus,& excuſatorem miſerit) pœnam duorum aureorum vice qualibet incurrat. Qui verò ex eis in eiſdem Conſilijs interuenerit,curare teneatur,vt Decreta in illis facta à Conſeruatoribus ſubſcribantur.

Singulis diebus vnus ex eis ſi à Magiſtratu requiſitus fuerit, coram Conſeruatoribus ſe in eorum Palatio præſentet, nec niſi licentiatus recedat: alioqui pœna dimidij aurei mulctetur.

Decreta omnia quæ pro tempore in Conſilijs tam ſecretis quàm publicis fient, in libro vno magno bene compacto, & aptè compoſito deſcribere & adnotare teneantur, quem librum in Archiuio Palatij Conſeruatorum inſimul cum alijs libris, & ſcripturis ad dictum officium pertinentibus retinere debeant: aliàs quoties contrafecerint, pœnam aurei vnius incurrant.

Alium quoque librum in dicto Archiuio habere debeant, in quo ſint per eos deſcripta nomina Comeſtabilium & Capitaneorum ſingularum Regionum, quæ ſibi à Capitibus Regionum tradentur, vt ſupra dictum eſt; aliàs vice qualibet vnius aurei pœna mulctentur.

Item & alium ſimilem librum, in quo nomina omnium tam origine, quàm priuilegio Ciuium deſcribant,qui in Conſilijs interuenire poſſint, quæ à Capitibus Regionum Scribis Senatus ſupra edenda præcepimus; aliàs puniantur vt ſupra.

Non debeant nec poſſint dictos libros à dicto Archiuio amouere aut aſportare,neque illos Conſeruatoribus, aut cuiuis Magiſtratui extra Palatium commodare, niſi fortè exurgenti aliqua neceſſitate: & tunc mediante ſchedula ipſorum Conſeruatorum, quam pariter in dicto Archiuio vſque ad reſtitutionẽ conſeruare debeant; ſi contrafecerint, pœna aureorum decem vice qualibet mulctentur.

De alijs ad officium Procuratoris Cameræ pertinentibus. Cap. X.

Cameræ Vrbis,& Romani Populi Procurator præter ea quæ illi iniuncta ſunt libro primo capite xix. ſingulis diebus iuridicis, niſi ratione ſui officij fuerit impeditus, ſe coram Conſeruatoribus præſentare teneatur, & inde non niſi licentiatus recedat: ſi contrafecerit, pœnam aurei vnius vice qualibet incurrat.

Teneatur etiã,debita cum inſtantia à Conſeruatoribus, & præſertim in publicis Conſilijs petere, vt ipſi mandent à tranſgreſſoribus ſtatutorum & decretorum Populi pœnas incurſas exigi; contra quos & ipſe iudicialiter vſque ad exactionem procedere debeat. Quòd ſi ſua culpa defecerit, eaſdem pœnas de ſuo perſoluat.

In primo publico Conſilio, quod fieri debere initio cuiuſque Magiſtratus,ſupra decretum eſt, denuntiare teneatur adeſſe tempus ſyndicatus, & deinde coram Syndicis querelas,etiã de omiſſis à Magiſtratu proximè functis dare,& illas,ac ab alijs porrectas vſque ad ſententiam incluſiuè proſequi, & curare, vt poſtquàm de delicto conſtiterit, pœnę,quas illi incurrerint,intra decem dies,ab eis exigantur: ſi verò ceſſauerit, pœnam aureorum decem incurrat.

Debeat,& ſummopere curare, vt debitores Populi debitam ſummam perſoluant; & nomina debitorum à Ratiocinatore, ſiue Computiſta perquirere,& non ſoluentes debitores, ad ſoluendum vrgere; & de ſua diligentia in publico Conſilio proteſtari, ac etiam curare, vt condemnentur,& contra eos mandata executiua relaxentur; & debitæ executioni mandentur: quòd ſi defecerit, pœnam prædictam incurrat, & damnum Populo reſarciat.

Si Conſeruatores, intra illis præfinitũ tempus, Depoſitarij compita reuidere,& ſolidare ceſſauerint,aut in reuiſione & confectione Inuentarij bonorum mobilium Palatij, defecerint,contra Conſeruatores,& officiales proteſtari teneatur; & poſt reuiſionem inuentarij, curet vt bona, quæ in inuentario defecerint, emendentur; aliàs puniatur, vt ſupra.

Pro ſubſcriptione quorumcumque Mandatorum,de relaxando quoſcumque carceratos, nihil omninò accipiat: ſi quid acceperit; vice qualibet, aureorum decem pœna mulctetur,& parti duplum reſtituere teneatur.

De

De alijs ad officium Procurationis Cameræ pertinentibus. Cap. 10. Gloſſ.

De Procuratore Cameræ Vrbis, ac illius officio diximus ſupra lib. 1. c. 18. & ad ipſum etiam de iure ſpectat cura vniuerſitatis. l. 2. ff. quod cuiuſque vniuer. & præ promiſſis ſibi, actio competit vniuerſitati. l. vlt. §. fin. ff. eod. & ad eum ſpectat ius vindicandi res, & agros Vrbis. l. vlt. §. 3. ff. de adminiſtr. rer. ad Ciuitat. & exigere pecuniam debitam. d. l. vlt. §. 5.

De officio Gabellarij maioris, & illius Notarij, & de eius Extraordinarijs. Cap. XI.

GAbellarius maior omnia, quæ ex inſtituto ad eius officium ſpectant, diligenter cuſtodire, ac iuſtè & inuiolabiliter exequi & obſeruare debeat; & inſuper hæc quoque facere teneatur.

Omnia, quæ à Perquiſitoribus fraudum, qui Extraordinarij appellantur, ab eo Deputatis, vt fraudata, ſeu vt quæ inciderint in commiſſum, capta fuerint, ſi conſtiterit non eſſe talia, gratis & abſque aliqua ſolutione liberè & illico, Domino rerum ipſarum reſtitui faciat; alioqui ad damna & intereſſe teneatur.

Compoſitiones pœnarum & illarum exactiones, quæ inter ipſum Gabellarium, & eius Extraordinarios, pro rata eos tangente, diuidi debent, non aliter per ipſum Gabellariũ fiant, quàm palàm, & bona fide, ac in eorum tribunali, & Notario officij aſſiſtente; cui Notario, pecuniæ ex ipſa compoſitione, vel exactione prouenientes, illico conſignentur, & eas Notarius ipſe eodẽ inſtanti, in libro ad id aptè compoſito adnotare teneatur; & in fine cuiuslibet menſis, ratam ſuam vnicuique participanti conſignet, & de ſolutis quietantiam in ipſo libro deſcribendam, recipiat. Qui contrafecerit, pœnam infradicendam incurrat.

Omnia, & ſingula quantumuis minima, quæ in fraudem vectigalis, ſiue Gabellæ, in commiſſum incidiſſe deprehenſa fuerint, ad Dohanas, quibus illius rei vectigal ſoluendũ erat, quàmprimum deferantur, & poſtquam declaratum fuerit, illa in commiſſum incidiſſe, niſi reuiſio ſiue recurſus pendeat, ibidem diuidi debeant. Qui ex prædictis contrafecerit, pœnam infra dicendam incurrat.

Extraordinarij, ſiue Perquiſitores fraudum ſint; & eſſe debeant perſonæ honeſtæ conditionis, & famæ, & nullatenus iuris, vel facti infamia notati.

Ipſi verò Extraordinarij librum ſinguli habere debeant, à Notario etiam per chartarum numerum authenticatum, in quo ſeriatim omnes fraudes, quas inuenerint, ſtatim, & incontinenti adnotare teneantur: & vt omnis fraudis occaſio ceſſet, in fine cuiuslibet menſis, ipſe Gabellarius, ſimul cum Depoſitario libri ipſius notas, cum denuntiationibus in actis Notarij factis, conferre debeat. Qui verò in præmiſſis, vel eorum aliquo defecerit, pœnam aureorum viginti quinque, vice qualibet, incurrat, quorum pars tertia Accuſatori, etiam ſi eſſet idem Notarius, vel Extraordinarius; reliquæ duæ Palatio Conſeruatorum applicentur. Et ſi Extraordinarij pœnam ſoluere non potuerint, aut intra quindecim dies non ſoluerint, publicè per Vrbem, cauſa inſcripta, virgis cædantur.

Gabellarius ipſe, in fine eius officij, per Syndicos Romani Populi, ſicut alij Magiſtratus, ſyndicetur.

De officio Gabellarij maioris, & illius Notarij, & de eius Extraordinarijs. Cap. 11. Gloſſ.

Gabella etiam in foro conſcientiæ eſt ſoluenda. Villalo. G. nu. 2. Nam in eis ſoluendis conſuetudo ſpectatur. l. ſi publicanus. 4. §. fin. ff. de public. l. vectigalia. 10. C. de vectigal. & commiſſ. Gabr. lib. 5. de præſcript. concluſ. 1. nu. 15. Et qui eas non ſoluit peccat, Hoſtien. in ſumma de pœniten. & remiſſ. Nauarrus in 2. par. Decret. c. 17. nu. 201. Nam Deus in Matth. c. 22. dixit, Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Doct. in c. innouamus, de cenſib. Menoch. de arbitrar. caſu. 397. Surdus deciſ. 305. nu. 13.

Omnia quæ &c. *Nam & communi iure de illis rebus non eſt ſoluenda Gabella, pro quibus numquam ſoluta appareat. l. locatio. 9. §. earũ. ff. de public. ſed ſoluenda eſt de illis rebus, pro quibus conſtat in antea ſolutam fuiſſe, alias res incident in commiſſum. l. Cotem. 11. §. Dominus. ff. de public. l. 2. C. quæ res exper. non poſſ. l. commiſſa. 14. ff. de public. Sed limita 1. niſi minor ætate non ſoluerit. l. Imperatores. 7. §. fin. & l. interdum. 16. §. diuus quoque. ff. eod. Limita 2. in milite non ſoluente, nam & ſi ſoluere teneatur, non tamen incidit in commiſſum. l. omnibus. 3. C. de vectiga. & commiſſ. l. ex præſtatione. 7. C. eod. Limita 3. in fiſco. l. locatio. 9. §. fiſcus. ff. de public. Limita 4. in legatis gentium. l. à legatis. 8. C. de vectigal. Limita 5. in*

præſidibus. l. ſi publicanus. 4. §. 1. ff. de public. Limita 6. in rebus pro exercitu paratis, d. l. locatio. §. res exercitui. ff. eod. Limita 7. in rebus quæ ad fiſcum, vel iuris exercendi cauſa tranſuehantur. l. vniuerſi. 5. C. de vectig. Limita 8. niſi quis per ignorantiam non ſoluerit, nam duplo vectigali ſoluto res ſuas receperit. l. interdum. 16. §. licet. & §. diui. ff. de public. declara niſi fueris per publicanus quis in errorem inductus. d. §. diui. Surdus decis. 148. nu. 9. Limita 9. Niſi propter neceſſitatem aduerſæ tempeſtatis res expoſitæ fuerint. d. l. interdum. §. ſi propter. ff. de publ. Surdus in decis. 305. ſub nu. 31. & 32. Limita 10. niſi concedente publicano non ſit ſoluta gabella. d. l. interdum. 16. §. ſi quis profeſſus. Surdus d. deciſio 148. nu. 4. & in decis. 181. nu. 2. Limita 11. niſi quinquenniũ à commiſſo facto præterierit, vel res perierit. l. 2. C. de vectigal. Limitatio 12. eſt niſi quis res proprij vſus gratia transferat. l. vniuerſi. 5. C. de vectigal. l. in lege cenſoria. 203. ff. de verbor. ſignif. vbi Rebuff. & Alciat. Villalo. G. 4. Viuius commu. opin. ſtatutum prohibens quod non poſſit nu. 8. Clarus in §. fin. q. 76. ver. Ciuitas. dicit conſuetudinem eſſe in contrarium. Limita 13. niſi Clerici, vel Eccleſia gabellam non ſoluant; nam ad eam non tenentur, Villalo. G. I. & ibi addentes Gabr. de legibus lib. 6. concluſ. 3. num. 19. poſt Gemin. in conſ. 116. col. 2. Alex. in conſ. 68. col. 2. lib. 2. & in conſ. 52. lib. 5. Decius in conſ. 285. col. 2. gloſſa ad Conſtit. Marchiæ, lib. 3. c. 23. per totam. Limita 14. niſi vectigal. ſolutum ſit; tunc enim res non incidunt in commiſſum, quod intellige ſi ſolidum vectigal ſit ſolutum, & ſit ſolutum in tempus à lege, vel ſtatuto præfixum. l. ex præſtatione. 7. & l. à legatis. 8. C. de vectig. Gabr. lib. 2. de except. concluſ. 4. nu. 5. & lib. 2. de arbitr. concluſ. 2. nu. 11. & lib. 6. de conſuet. concluſ. 2. num. 12. Surdus decis. 321. nu. 3. Et ſtatutum diſponens ſolui Gabella de contractu intelligitur de valido. Viuius in verb. ſtatutum diſponens, quod de contractibus, Surdus in decis. 305. nu. 25. & ſequen. & per totam, & in decis. 122. nu. 9. & de quibuſdam rebus ſoluta gabella, & de quibuſdam non; hæ pro quibus non eſt ſoluta incidunt in commiſſum, non illæ pro quibus eſt ſoluta, Villalo. G. 3. Gabellam autem iniuſtam fraudare licet. Tiraq. de retract. conſang. in præfatio, nu. 69. Io. à Selua de beneficio par. 3. q. 12. nu. 6. Menoch. de arbitrar. caſu. 397. nu. 5. Et iniuſta dicitur illa, quæ temerè nulla publica neceſſitate vrgente, & ſine Principis auctoritate conſtituta, reformata, aut mutata apparet. l. 1. 2. & 3. C. vectigalia noua. l. vectigalia. 10. ff. de publi. vectigal. Sed ſi gabellas, & vectigalia plus debito exigant, tenentur non ſolum iniuſtè exacta reſtituere, ſed vlterius etiam Iudicis arbitrio ſunt puniendi. l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de public. & vectig. & ibi Bart. Alberic. Rom. & Fulgoſ. Nam ſi ciuiliter agatur exactor poteſtate carens punitur in quadruplum. l. per æquatores. C. de cenſ. vbi eadem pœna punitur habens poteſtatem, ſi per vim plus debito exigat. ſi verò habens poteſtatem exigendi, exigat ſine vi punitur in ſimplum, d. l. licitatio. §. Titio. Quando de criminali pœna agitur, ſi pluries plus debito exegit, qui exigendi poteſtatem non habet pœna combuſtionis plectitur. l. vniuerſi. C. vbi cauſæ fiſcales, ſi verò habebat poteſtatem, & pluries exegit, punitur capitaliter. l. omnes in fine. C. loca. ſi ſemel tantum punitur extra ordinem arbitrio Iudicis. d. l. licitatio. §. quod illicitè, ita per hæc iura diſtinguit Petrus Antibolus in tract. de muneribus. par. 3. §. 1. num. 42. Tenentur etiam in foro conſcientiæ illi qui illicitas gabellas exigunt, vel plus debito quouis modo extorquent. Angel. Clauas in ſumma in verbo, Pedagium, nu. 5. Syluest. in verbo, Gabella, il 3. nu. 10. Et ſunt excommunicati excommunicatione Papali, vt per Nauarrum in Manuali Confeſſorum c. 17. n. 201. & ſequen. Niſi exactor exigat nomine Principis credens iuſtè exigere. Nauar. in c. ſi quis autem. nu. 114. de pœnit. diſtinct. 7.

De officio Camerarij Cameræ Vrbis. Cap. XII.

CAmerarius Cameræ Vrbis, officium ſuũ, legaliter, & bona fide exercere debeat, necnon, & omnia facere, & curare, quæ ad Cameræ vtilitatem pertinere cognoſcet; dictæ Cameræ introitus etiam pœnarum, tam per Conſeruatores taxandarum, ratione delictorum Artificum, quam per Senatorem, ratione quorumcumque delictorũ, & ex quacumque alia cauſa ad Cameram prouenientes, ac exitus ſeriatim, & dilucidè deſcribere, & adnotare. ¶ Teneatur autem, ſingulis tribus menſibus, dati & accepti huiuſmodi rationes, Conſeruatoribus cum interuentu duorum Nobilium ad computa deputatorum inſpiciendas & calculandas exhibere, ſub pœna aureorum quinquaginta vice qualibet incurrenda. Conſeruatores verò & Nobiles prædicti illas diligenter videre & diſcutere, & quæ eis non vi-

debun-

debuntur admittenda adnotare, dictoq. calculo ſe ſubſcribere debeant. Quæ quidem computa poſtmodum per eundem Camerariū in Camera Apoſtolica ſuis loco & tempore de more reddenda & ſolidanda ſunt.

Pecunias Cameræ Vrbis non aliter quàm de mandato Conſeruatorum, & duobus ſaltē ex ipſis ſubſcribentibus, ſoluat; alioqui de ſuo ſoluiſſe cenſeatur, & Camera illæſa remaneat.

Conſilijs omnibus tam ſecretis, quàm publicis interueniat; ſi ſine cauſa ceſſauerit, duorum aureorum pœna vice qualibet mulctetur.

Emolumenta Ceræ & Piperis, quæ ſtatutis feſtiuitatibus & diebus Officialibus Romani Populi dare tenetur, infra triduum à die ſtatuta, vel de mane in Capitolio, vel domi ſuæ habitationis petentibus dare teneatur: illa verò quæ in feſto Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti dare tenetur, per triduum ante vigiliā petentibus conſignare debeat; alioqui pœnā prædictam Incurrat.

In vigilia eiuſdem Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti, qua die Populo ientaculum datur, Bellaria dulcia, & reliqua dari ſolita, iuxta frequentiam & numerum perſonarum, ſingulis Regionibus ornatè, copioſè & appoſitè, ac iuxta morem ſolitum & conſuetudinē antiquam diſtribuat, aſſiſtentibus duobus à Populo deputatis.

Ea quæ dat emolumenta, nempè faces, & faculæ cereæ, Piper, Confectiones ex Saccaro, & Mellite Auellanæ (Nuclatæ nuncupatæ) ſint bonæ beneq. & abſque fraude compoſitæ, & iuſti ponderis, necnon & Chirothecæ ſimiliter ſint bonæ iuxta antiquum morem & tabulam antiquam: alioqui pœnam vigintiquinque ſcutorum incurrat.

In actionibus publicis, nullatenus per Subſtitutum, ſed omninò per ſeipſum (niſi legitima cauſa fuerit impeditus) interuenire teneatur: ſi ſecus fecerit, pœna aureorum decem vice qualibet mulctetur.

De officio quattuor Defenſorum Decretorum. Cap. XIII.

AD officium quattuor Defenſorum ſpectat præcipuam curam habere, vt omnia & ſingula Decreta & Conſtitutiones Populi tam ab Officialibus etiam ad vitam, quàm ab omnibus ciuibus & alijs Statutis ſubiectis, inuiolabiliter obſeruentur, & vt contrauenientes per Conſeruatores condemnentur ad pœnas, in quas propter inobſeruātiam inciderint; ſummoq. etiam ſtudio curare, vt Populus in rebus & iuribus ſuis, necnon in pœnis à tranſgreſſoribus incurſis, & in omnibus alijs, quæ Palatio applicantur, non defraudetur: & quòd pecuniæ Populo debitæ tam ex cauſa venditionum ſiue locationū, quàm ex pœnis tranſgredientium, ad Depoſitarium Populi & Palatij, prout ad eorum quemlibet pertinet, cum effectu perueniant: Necnon vt de bonis mobilibus Palatij, per eos ad quos pertinet, Inuentarium conſcribatur, & quòd bona quæ defecerint, reſtituantur, aut illarum pretium ſoluatur, & in his caſibus apud Procuratorem Cameræ diligenter inſtare: per hoc tamen Cameræ Procuratorem, aut quemuis alium, cuî prædicta, vel eorum aliqua iniuncta ſunt, ab eius officij debito circa præmiſſa, vel à pœnis in euentum contrauentionis comminatis, nullatenus liberamus.

Teneantur quoque ipſi Defenſores ſingulis Conſilijs tā ſecretis, quàm publicis intereſſe.

Duret autem eorum officium per annum integrum hoc modo, vt ſingulis ſex menſibus duo alij eligantur: Qui vero annum expleuerint, vacationē recipiant, nec niſi elapſo triennio reelegi poſſint.

De officio quattuor Defenſorum Decretorum. Cap. 13. Gloſſ.

De iſtis loquitur tex. in l. 1. & toto tit. C. de Defenſoribus Ciuitatum, vbi dicitur qui, & de quo ordine ſint creandi, & à quibus. l. 2. & l. defenſores. 8. C. eod. l. iubemus. 17. C. de Epiſc. audient. & auth. de defenſoribus Ciuitatum per totam, & inuiti cogendi ſunt munus ſuſcipere. §. interea igitur auth. de defenſor. Ciuit. de iure autē, atque officijs defenſorum, tradit tex. in l. 1. C. eod. & l. vtili. 3. eod. & §. dicantq. ius. & §. cognoſcent. auth. eod. §. deinde. §. nulla. l. in defenſoribus. l. defenſores. 5. l. per omnes. 6. l. 7. & 8. l. iubemus. 9. C. eod. Menoch. de arbitrar. caſu. 194. nu. 74.

De officio Secretarij Conſeruatorum. Cap. XIIII.

SEcretarius Conſeruatorum qualibet die in Palatio Conſeruatoribus ſe præſentare teneatur, indeq. non niſi licentiatus recedere; ſi contrafecerit, pœna aurei vnius vice qualibet mulctetur.

Litteras tam miſſiuas quàm patentes, & alias omnes ſcripturas, quas ſub Conſeruatorum nomine conficiet, in primis ipſis Conſeruatoribus legendas exhibere, & illis per ipſos Conſeruatores approbatis, in vno libro aptè compoſito,& bene compacto de verbo ad verbum regeſtare teneatur, pariterq. omnes litteras miſſiuas,quæ ipſis Conſeruatoribus tranſmiſſæ,& præſentatæ fuerint,diligenter & certo ordine conſeruare debeat, diem præſentationis in eis adnotando: quoties autem in ſingulis prædictis defecerit, pœnam aureorum decem incurrat.

Officium prædictum per ſeipſum, & non per Subſtitutum exerceat: poſſit tamen in litteris ſcribendis aliquem à Magiſtratu approbatum, adhibere, dummodo ipſe ſe ſua manu ſubſcribat ſub eadem pœna.

Caueat inſuper, ne vltra ſibi præfinitam & aſſignatam mercedem, quidquam à Communitatibus, vel à particularibus perſonis recipiat: quoties autem contrafecerit, ſimili aureorum decem pęna mulctetur, & accepta reſtituat.

De Officio Scriptoris Conſeruatorum. Cap. XV.

AD Scriptoris Conſeruatorum officium ſpectat in libro magno bene compoſito, regeſtare, & adnotare omnes, & ſingulas litteras Apoſtolicas, Priuilegia, Reſcripta, Statuta, Ordinationes, Reformationes,& demum ſcripturas quaſcunq; ad Ciuitatem Populumque Romanum, & Cameram Vrbis pertinentes: Necnon Edicta omnia per Vrbem de mãdato Conſeruatorum, & Cameræ emittenda, & publicanda, ſcribere, & ſubſcribere, & tam omnes originales ſcripturas, quàm regeſtum prædictum, & edicta reportata, & à Preconibus ſubſcripta, diligenter in Archiuio dicti Palatij cuſtodire: & illa quæ in futurum fient,& præſentabuntur infra octo dies ad ſummum, omnino in dicto libro deſcribere; pariterque omnes ſolutiones; quæ fient à debitoribus Cameræ Vrbis, in libro ad hoc parato fideliter adnotare, necnon mandata quæcunque de ſoluendo deſcribere, ingreſſuſque Senatorum cum ſuis equis, & pompis: præterea Conſeruatorum reuiſiones, de præmiſſis faciendas,& demum omnia quæ videbuntur Conſeruatoribus publicum intereſſe concernere,& deſcribi debere, pariter regeſtare, & deſcribere: quæ omnia in Archiuio prædicto claue altera penes ipſum exiſtente, diligenter cuſtodiat, nec exinde aliquid amoueat, ſine omnium Conſeruatorum licentia, in ſcriptis habita: quoties autem in aliquo præmiſſorum defecerit, pœnam aureorum quinque, incurrat, & Salarium ſibi conſtitutum amittat.

Librum quoque alium habere debet, Rincontrum appellatum, in quo omnia bona mobilia, & ſupellectilia Palatij Conſeruatorum, ſeriatim deſcripta ſint; teneaturque ſingulis tribus menſibus, inſimul cum Conſeruatoribus, & Cameræ Procuratore, in recognitione, & noua dictorum bonorum deſcriptione ſiue inuentario, interuenire, & bona de nouo parata adnotare: ſi ſecus fecerit, ad emendationem omnium,& ſingulorum bonorum quæ defecerint, de ſuo teneatur.

Non audeat ſcribere, aut conficere aliqua mandata de ſoluendo quaſcunque pecuniarũ ſummas, cuiuis perſonæ, quibuſuis Depoſitarijs directa, niſi cum inſertione cauſæ propter quàm ſolui mandatur, & in quem vſum, & illi tantum Depoſitario directa, ad quem negocium illud ſpectat: & non alteri quæ etiam mandata regeſtare teneatur in libro ad hoc aptè compoſito, diſtinctis negotijs, & partitis: alioqui pœnam prædictam incurrat,& Populo de ſuo, tantundem quantum in mandato continetur, ſoluere teneatur.

Rurſum & alium librum magnum, & bene compactum habere teneatur,in quo omnes Introitus Romani Populi adnotentur: alioqui pęna aureorum vigintiquinque mulctetur.

Singulis diebus in Palatio Conſeruatoribus ſe præſentet, nec inde niſi dimiſſus recedat; ſi ſecus fecerit, pœnam aurei vnius vice qualibet incurrat.

Officium ſuum per ſemetipſum, & non per Subſtitutum exerceat; niſi forte ſcribendo ipſe ſatis non ſit; quo caſu per alium ei ſcribere liceat, dummodo ipſe ſe omnino ſubſcribat: alioqui pœnam aureorum decem vice qualibet incurrat.

De Officio Depoſitarij Populi Romani. Cap. XVI.

DEpoſitarius pecuniarum Romani Populi librum bene compactum, & Mercatorum modo diligenter ordinatum habere debeat, in quo omnes introitus eiuſdem Populi adnotare debeat,diſiunctis etiã partitis quando

do Pecuniæ ad certos particulares vſus deſtinantur, & deponuntur.

Librum etiam alium, ſeu libros habere debeat, in quo, ſeu quibus ſeparatim, & diſtinctè exitum pecuniarum deſcribat, cum aperta diſtinctione, & ſeparatione cauſarum, & negociorum in quibus ſolutio facta fuerit: ita & taliter, vt in continenti cuiuſq; negotij introitus, & exitus calculari poſſit. Caueatq; ne pecunias ad vnum vſum depoſitas, vel deſtinatas, in aliã cauſam, vel vſum ſoluat. alioqui pœnã aureorum decem in quolibet caſuum prædictorũ incurrat: & de ſuo ſoluiſſe cenſeatur.

Non poſſit aliquam pecuniarum quantitatem vigore cuiuſuis mandati alicui perſonæ perſoluere, niſi in mandato cauſa per quam ſolui mandatur, perſona cui, & quantitas, explicitè & expreſsè ſit deſcripta: & niſi mandata ipſa per duos ſaltem Conſeruatores, vel per vnum ex eis, & per Priorem Capitum Regionum, & per Computiſtam Populi, & generalem Antigrapheum, quem Rincontrum appellant, ſubſcripta fuerint, & Populi Romani ſigillo ſignata: quod ſi aliter ſoluerit, de ſuo ſoluiſſe cenſeatur.

Teneatur quoque ſingulis tribus Menſibus computa dari & accepti Conſeruatoribus, & duobus Nobilibus ad computa deputatis ſolidanda aſſignare: quorum copiam præfatis Conſeruatoribus, & Deputatis per dies quatuor ad minus ante ſolidationem, conſiderandа dare debeat. & demum illa vera eſſe, & nõ habere alia diuerſa cum iuramento affirmare, quibus ſecutis computa legitimè ſolidata per dictos Conſeruatores, & Deputatos ſubſcribantur, & aliter ſolidata computa non teneãt.

ratione dicti officij peruenire, fideliter cuſtodire & conſeruare, illasq; omnes adnotare teneatur in libro benè compacto, & ſecundum vſum Mercatorum tento, diſtinctè, & de die in diem, prout ad eius manus peruenerint: quem librum in Archiuio Palatij Conſeruatorum continuo retinere debeat: in quibus ſeu eorũ aliquo, quoties defecerit, pœnam aureorum quattuor incurrat; quàm etiam pęnam eo ipſo incurriſſe cenſeatur, ſi eodẽ die pecunias non adnotauerit, quo ad eius manus peruenerint.

Pecunias autem prædictas non aliter ſoluat, quàm de mandato Conſeruatorum, & ſaltem manu duorum ipſorum, aut vnius, & Prioris Capitum Regionum, & per Computiſtam, & generalem Antigrapheum ſubſcripto, & ſemper cum Populi ſigillo, in quo clarè, & nominatim exprimantur cauſæ, & partitæ ex quibus ſolui mandatur, & quibus perſonis: ſi ſecus fecerit, pęnam aureorũ decem incurrat.

Singulis tribus Menſibus intra octo dies poſt noui Magiſtratus ingreſſum, curet vt ſua computa per Conſeruatores ſolidentur, & illis ceſſantibus proteſtetur in actis Notarij, Cõſeruatoribus præſentibus. In quorum redditione, & ſolidatione ſeruentur quæ ſupra proximè per Depoſitarium Rom. Populi ſeruari mandantur, & nihilominus quoties fuerit requiſitus, ſua computa exhibere debeat: ſi in aliquo ex præmiſſis defecerit, pœna duorum aureorum vice qualiber mulctetur.

Teneatur quoque ſemel in hebdomada, & quoties requiſitus fuerit ſe coram Conſeruatoribus in Palatio præſentare: nec inde niſi dimiſſus recedat: quoties contrafecerit, pœnam vnius aurei incurrat.

De Officio Depoſitarij Palatij Conſeruatorum. Cap. XVII.

AD officium Depoſitarij Palatij Conſeruatorum ſpectat omnes pecunias, quæ proueniunt ex introitibus, & pœnis Terrarum Romani Populi. Item illas quæ proueniunt ex licentia excoriandi porcos, de quibus debet etiam computum tenere Conſeruatorum Notarius. Item & pœnas quæ proueniunt à fraudantibus Gabellam Gymnaſij, ſiue Studij, de quibus fit condemnatio per Gabellarium maiorẽ. Item & ſcuta centum, quę proueniunt, ex Gabella dicti Studij, & ſcuta viginti, quæ proueniũt ex Caſtro Viturclani, & omnes alias pecunias quę ad eius manus ſolẽt quoquo modo

De officio Reuiſoris Palatij Conſeruatorum. Cap. XVIII.

REuiſor bonorum mobilium Palatij Conſeruatorum librum benè compactum habere debeat, in quo ipſe deſcribere teneatur Inuentarium mobilium & ſuppellectilium Palatij prædicti, dictumq. librum pariter in Archiuio Palatij conſeruare debeat: ſi ſecus fecerit, pœna aureorum quattuor vice qualibet mulctetur.

Singulis tribus menſibus, initio noui Magiſtratus, in præſentia Conſeruatorum aſſiſtente Procuratore Cameræ Vrbis, & Scriptore Conſeruatorum, mobilia & ſuppellectilia prædicta recenſeat, & conſumpta, aut amiſſa, vel quæ

non apparent, diligenter adnotet: & quæ reparatione indigent, inſtet vt reſarciantur, & reparentur. & quæ denuò empta & parata fuerint, inuentario addat; ſi ſecus fecerit, pœnam aureorum quattuor vice qualibet incurrat, & duplum pretij non deſcriptorum bonorum perſoluat.

Si qua bona ex adnotatis deficient, culpa vel negligentia Magiſtri domus, vel cuiuſuis perſonę, teneatur inſtare apud Conſeruatores, vt Procurator Cameræ contra eos, quorum culpa bona ipſa defecerint, vel deteriora effecta fuerint, ad emendationem damni procedat: ſi ſecus fecerit, pęnam dupli valoris rei quæ defecerit, incurrat.

De officio Reuiſoris Palatij Conſeruatorum. Cap. 18. Gloſſ.

Pro iſto ſtatuto facit tex. in l.1. & toto tit. C.de offic. comitis rerum priuatarum,& in l.1. C.de off.comit. ſacrar.largit. De quibus & eorum priuilegijs, & immunitatibus eſt rubr. C. de Palatinis ſacrarum largitionum, & rerum priuatarum.

De officio Extraordinariorum Maiorum & Minorum. Cap. XIX.

EXtraordinarij Maiores antequam ad officij exercitium admittantur, idoneum fideiuſſorem de bene, fideliter & perſonaliter ſuum officium exercendo & adminiſtrando; & finito officio de ſtando & parendo ſyndicatui præſtare teneantur: illi verò qui non ſteterint, aut ſponte non paruerint ſyndicatui, vltra quòd parere cogantur, de cætero ad officium prædictum eligi non poſſint. Qui verò per ſubſtitutum exercuerit, ipſo iure officio priuatus exiſtat, & inuentiones à ſubſtituto factæ irritæ ſint & nullæ.

Minorum Extraordinariorum nomina deſcribi debeant in albo ſeu libro à Notario Cameræ, ſingulisq. tribus menſibus recenſeri debeant, ſi ſint ijdem, & ex qua cauſa fuerint mutati.

Maiores etiam Extraordinarij habere debeant minores, qui ſint bonæ famæ & conditionis, & qui ſuſtigati aut ad verecundiam expoſiti, ſeu condemnati de aliquo delicto infamiam irrogante, non fuerint; & ſemel priuati nullatenus ad officium de cętero admittantur.

Inuentiones quas ipſi Minores inuenerint, debeant verificari per modum quem Tornellum appellant cum refectione debiti, ideſt cũ ſuppletione eius quod minus datum eſt emptori, aut cum reſtitutione pretij quod plus eſt receptum à venditore: illæ autem inuentiones, quæ fuerint per dictos Minores ſine Tornello & debiti refectione repertæ ad minus per vnum teſtem fidedignum verificentur, ſi ipſe maior cum eis non interuenerit: aliàs non teneant.

Non poſſint aliquo modo capere bona tanquam in fraudem edictorum contractata, neq; in nundinis, neque alibi inuenta, niſi ad effectum illa deferendi in Palatio Conſeruatorũ, & niſi fuerint in manibus emptorum & in facto reperta, quæ bona ſtatim conſignare debeant Magiſtro domus Conſeruatorum, quietantia ab eo recepta, diſtribuenda locis pijs iuxta formam præſentium ſtatutorum nec ad diuiſionem ante triduum deueniri poſſit, niſi res eſſet tempore peritura.

Liceat tandem vnicuique Extraordinario per totam Vrbem perquirere, etiam ſi alius, & is cui Quarterium perquirendum in ſortem veniſſet, in perquirendo præuenerit, & perquiſiuerit: & hoc vt omnis fraudis ſuſpicio ceſſet, & delicta non remaneant impunita.

Non poſſint ipſi Maiores partem pœnarũ, quę applicatur Minoribus quoquo modo exigere: ſed pars ipſorum Minorum debeat penes Camerarium conſeruari, qui teneatur in fine cuiuslibet menſis, ratam ſuam dictis Minoribus (recepta ab eis quietantia) numerare: Nec etiam ipſi Maiores ratam ſuam pœnarum recipere poſſint, niſi poſt ſolidationem computi à Notario Cameræ factam, quæ ſingulis menſibus fieri debeat. Si Maiores contrauenerint pœnã aureorum decem incurrant, & duplum ipſis Minoribus perſoluant.

Cum minoris ponderis panem deprehenderint, vt veritas eluceſcat, teneantur atramento, & non gypſo aut carbone, nec re ſimili in ipſo pane in ſingulis, quas cacchiatas appellãt, quanti ſint ponderis adnotare, exprimendo numerum cacchiatarum repertarum in ſingulis cacchiatis.

Quilibet Maior Extraordinarius teneatur Inuentiones omnes, quæ tam ab eo quàm à ſuis Extraordinarijs minoribus factæ fuerint, ſequenti die iuridica in vno folio deſcriptas, Conſeruatoribus offerre, à quibus illud incontinenti ſubſcribi debeat: in ipſo vero folio Inuentiones factæ ab ipſo Maiore ab illis quæ fa-

ctæ

ctæ fuerunt à Minoribus diſtinctè contineantur,& ab vno quoque eorum qui illas inuenerit ſeparatim ſubſcriptæ ſint,& nullatenus Maior pro Minoribus nec è cõuerſo,Minores pro Maiore ſe ſubſcribere poſſint; alioqui in quolibet caſu præmiſſorum irritæ ſint & nullæ: quæ folia inuentionum ita per Conſeruatores ſubſcripta ſtatim in manibus Scriptoris Cameræ conſignentur ad effectum, vt exequatur quantum ei infra cap.23. de officio Scriptoris Cameræ eſt iniunctum.

Ipſi quoque Maiores nullam nec realem nec perſonalem exequutionem facere poſſint, abſque mandato Conſeruatorum à duobus ſaltem ex eis ſubſcripto.

De officio Extraordinariorum Maiorum & Minorum. Cap. 19. Gloſſ.

Extraordinarijs criminibus neceſſe erat, quod præeſſent Extraordinarij cognitores exẽplo.l.1.& tot.tit.ff.de extraordin.crimin. & l. 1. & tot. tit. ff. de extraordin. cognit. ad iſtos pertinet,quod antea ad ædilem ſpectabat,de quo rubr.ff.de ædilitio edit. & ff.de ædilit.art.& ad Vrbi præfectum,de quo ff.de offic. præfec. Vrbi, & ſupra c.6.

De officio Notarij Conſeruatorum. Cap. XX.

AD officium Notarij Conſeruatorum ſpectat Tribunali ipſorum dum ius dicunt, aſſiſtere, & omnia acta iudiciaria diligenter conſcribere, de omnibus Inſtrumẽtis tam venditionum & locationum, quàm etiam rerum quarumcumque,quæ inter Conſeruatores Romani Populi nomine,& alios quoſcumque celebrantur, (exceptis his quæ ex Conſilijs proueniunt, quorum rogatio ſpectat ad Scribas Senatus) ſe rogare, & illa omnia de quibus rogatus fuerit, intra triduum à die rogitus,in libro magno benè compacto,& chartis numeratis,deſcribere, quem retinere & conſeruare teneatur in Archiuio,vbi aliæ Romani Populi ſcripturæ conſeruantur: & nihilominus ſtatim quòd de aliquo Inſtrumento præmiſſa concernente rogatus fuerit,notam ipſius Computiſtæ & generali Antigrapheo cõſignare: alioqui quoties contrafecerit, vnius aurei pœna mulctetur.

Sed & curare debeat, vt quæ pertinent ad officium ſuum in Dohanis Pecudum, diligenter exequatur. Schedulas quaſcumque facultatũ extrahendi ab Vrbe bona, quæ per Conſeruatores conceduntur, ſubſcribere, & alia facere & exercere,quæ ad ſuum officium ſpectant,& quæ hactenus facere & exercere conſueuit. Et demum finito officio ſcripturas omnes ad dictum officium pertinentes ſucceſſori per inuentarium conſignare, vel in loco per Conſeruatores deputando dimittere.

Teneatur quoque in dicto Actorum libro licentias,quæ excoriandi Porcos à Conſeruatoribus Macellarijs conceduntur,per ſingulos dies adnotare, vt inde cum Depoſitario Palatij collatio fieri,& ratio iniri poſſit.

Caueat ne ſubſcribat aliquod mandatum, niſi in eo ſint nuncupatim deſcriptę & expreſſæ omnes partitæ & cauſæ, ex quibus & pro quibus ſolui mandatur: ſi ſecus fecerit,de ſuo tantumdem pro pœna ſoluere cogatur.

De officio Ratiocinatoris ſiue Computiſtæ, necnon & generalis Antigraphei. Cap.XXI.

AD Computiſtæ ſiue Ratiocinatoris officium,pertinet,omnes & ſingulos redditus & introitus,exitus, & expenſas tam ordinarias quàm extraordinarias, & tam Populi, quàm Palatij Conſeruatorum, Gymnaſij & aliorum reddituum Romani Populi, diligenter & diſtinctè adnotare,& ea de cauſa plures libros magnos aptè compoſitos, ac benè & mercantili modo tentos habere, in quibus prædicta omnia de die in diem diligenter deſcribat & adnotet; quos libros continuò in Archiuio retinere debeat. Quòd ſi in aliquo ex prædictis defecerit, pœnam aureorum decem vice qualibet incurrat.

Debeat etiam duos aut plures libros magnos habere, vnum videlicet contra librum Depoſitarij Populi Romani, alium contra librum Depoſitarij Palatij,& alium contra Depoſitarium Gymnaſij, & alios depoſitarios bonorum & reddituum Populi, qui pro tempore extiterint; & eos pariter in eodem Archiuio conſeruare ſub pęna prædicta.

Teneatur quoque de menſe in menſem Cameræ Vrbis Procuratori notam ſiue liſtam debitorum exhibere, vt ſoluere ceſſantes cogi poſſint: alioqui pęnam ducatorum auri vigintiquinque incurrat.

Quoties computa pro Populo cum aliquibus Depoſitarijs prædictis inire, & ſolidare contigerit ipſi cum ſuis rationum libris interueniat, & calculo inito, deſcribat, & ad-

& adnotet, in qua quantitate remaneant, vel illi, vel Populus debitores; quos libros ſimiliter vt ſupra conſeruare teneatur: ſi ſecus fecerit, pœnam aureorum decem vice qualibet incurrat.

Viſis quoq; rationibus omnibus, ſi quid animaduerſione dignum putauerit, Conſeruatoribus, & Deputatis denunciare debeat; alioqui de dolo puniatur.

Præterea qui pro tempore fuerit generalis Antigrapheus, teneatur libros ſuos bene aptatos, & compoſitos contra libros Computiſtę prædicti, Introitus ſcilicet, & exitus redditũ Populi Romani rectè conficere, & ſeriatim ordinare, & alia quæ ſibi ex ſuo officio incumbunt, peragere, & adimplere.

Idem ſi vocatus aut intimatus fuerit legitimo impedimento ceſſante, & tunc excuſatore miſſo in omnibus, & ſingulis venditionibus officiorum Montium, & bonorum quorumcunque Populi Romani interuenire, necnõ ſecretis, & publicis Conſilijs adeſſe, ſub pęna vigintiquinque aureorum ſi defecerit in quolibet caſuum prædictorum incurrenda.

De officio Ratiocinatoris, ſiue Computiſtæ, necnon, & generalis Antigraphei. Cap. 21. Gloſſ.

Iſte eſt de infimis officijs, Spec. de iuriſdic. omn. iudic. col. 3. ver. infimi. nam calculatores electi ſecundum formam ſtatuti ſunt Iudices, Ang. in conſ. 130. l. ſi cui libertas. & ibi Bar. ff. de condit. & demon. & licet non debeat iudicare; & ideò in id quod iudicat non probet, Pariſ. in conſ. 89. nu. 35. & ſequen. lib. 1. Menoch. de arbitr. caſu 209. Rota coram Mantica in Romana Laudorum, die 28. nouembris 1594. Tamen ſecus erit ſi fuerit à partibus electus, & à Pratore comprobatus; & habuerit ſocium, tunc enim non eſt recedendum à computis per eum, cum ſocio factis; quia habent vim ſententia, Pariſ. d. conſ. 89. n. 12. Ruyn. conſ. 53. nu. 10. in fine, & num. 11. & 12. lib. 5. Franc. Marc. deciſ. 441. lib. 1.

De officio Notarij Cameræ. Cap. XXII.

NOtarius Cameræ initio officij iuret officium ſuum ſe bona fide exercere, fideliter ſcribere, & ſuo ſalario contentum eſſe: & teneatur omnes introitus Cameræ in vno libro, & expenſas in alio adnotare: ſi ſciuerit aut cognouerit fraudem committi, Conſeruatoribus denuntiare, & finito tempore libros omnes in Camera dimittere, ſuique officij rationem reddere, & ſyndicatui parere: Omnibus diebus in Palatio Conſeruatoribus aſſiſtere, vſque ad Audientiæ finem, officiumq; ſuum per ſe ipſum, non autem per ſubſtitutum exercere: alioqui pœnam aureorum decem ſingulis caſibus vice qualibet incurrat.

Audientia expleta, diebus ſingulis cum Camerario mandata inuentionum conferat (quod Reincontrare appellant) ſub pœna prædicta.

Similiter die qualibet Audientia finita, ex Mandatis de grauando Artifices denunciatos, Executoribus pridiè, aut antea datis eorum qui concordauerint, aut pœnam ſoluerint nomina deleat: alioqui pœnam prædictam incurrat.

Poſtquam ex Mandatis de grauando, nomina Artificum, ſiue Negotiatorum, qui ſoluerint, aut concordauerint, vt dictum eſt, deleuerit, ſeu cancellauerit, pariter eadem nomina, ex libro Scriptoris deleat. In margine tamen accuſationum, ſiue inuentionum, cauſam per quam, & de quorum mandato, & an ſoluta vel compoſita pœna, vel an gratis inuentiones ipſæ deletæ fuerint, ſua manu conſcribat, ſub pęna prædicta.

Et ad obuiandum fraudibus, ne fortè aliqua inuentio ſine mandato, aut aliter quàm in mandato habetur cancelletur: Singulis mẽſibus, inuentionum, ſiue accuſationum deletarum, & abolitarum, Camerario, aut Cameræ Procuratori, vel cuius alteri, de mandato tamen Conſeruatorum, rationem reddat: & quoties contrafecerit, pęnam prædictam incurrat.

Sigilla à Piſtoribus, ſiue Furnarijs, ſingulis ſex menſibus requirat, & recipiat, contentus ſolita mercede, ipſaq; ſigilla cum nominum ſingulorum Furnariorum inſcriptione, diſtinctè, & ſeparatim cuſtodiat, ad effectum, vt ſi dubitetur cuius ſit panis delatus, cognoſci poſſit: & quoties contrafecerit, puniatur vt ſupra.

Alium quoque librum habere debeat, in quo dietim ſcribat, & adnotet pecunias, quæ ex pęnis prædictis Camerario ſoluuntur, & in cuiuſlibet partitæ margine nomen Extraordinarij, cuius opera pęnæ prædictæ ſoluũtur, apponat, vt cum dictis Extraordinarijs computa iniri, ſolidariq; poſſint: quoties autem defecerit,

cerit, pœnam prædictam incurrat.

De officio Scriptoris Cameræ. Cap. XXIII.

SCriptor Cameræ, cum primum nomina delinquentium Artificum ſiue Negotiatorum, (quas Inuentiones appellant) ſubſcripta tam ab Extraordinarijs maioribus, ſeu minoribus, & ab vno ex Conſeruatoribus, vt ſupra cap. xix. De offic. extraordinariorum maiorum, receperit: illa incontinenti in ſuo libro regeſtare teneatur, & Artifices denunciatos in exhibitis ſibi folijs deſcriptos, pro ſequenti die iuridica citari facere, ad comparendum coram Conſeruatoribus, & concordandum; prout hactenus fieri conſueuit; qua die adueniente, & illis aut eorum aliquibus comparere ceſſantibus, non comparentium, & concordare ceſſantium nomina, in alio folio (quod liſtam ſiue grauatoriam appellant) deſcribat, illudq; manu Conſeruatorum ſubſcriptum, Executori conſignet, qui illius vigore Artifices grauet in certa conſueta pecunia, vt grauaminis tædio affecti, compareant reſponſuri. Et ſequenti die iterum non comparentes cum eadem liſta grauari faciat, demptis ex liſta ijs, qui comparuerint, & concordauerint. Quòd ſi Artifices in eorum contumacia perſiſtant, Scriptor ipſe, copiam Inuentionum ſingulorum (quas extractus appellant) Cameræ procuratori conſignet, qui extractus prædictos Conſeruatoribus afferat, vt ipſi pœnam vel declarent vel arbitrentur. Sed ſi ipſi Artifices intra terminum ſibi ad concordandum vel ſoluendum præfixum, extractum à Scriptore receperint, & illius taxationem, aut pœnæ declarationem à Conſeruatoribus fieri non curauerint; ipſe Cameræ Procurator alium ſimilem extractum ad taxandam ſeu declarandam pœnam Conſeruatoribus afferat, qua declaratione ſecuta, illico Cameræ procurator in vno libro ibidem ad Tribunal retinendo per ipſum ſeriatim nomina delinquentium, & ſummas taxatas deſcribat, in quo libro & in qualibet ipſius chartarum facie ipſi Conſeruatores taxæ præpoſitæ ſe ſubſcribant, exprimendo ad quam ſummam taxatæ quantitates in totum aſcendant per extenſum. Quibus taxationibus aut declarationibus per Conſeruatores factis (hæc autem omnia intra terminum dierum vtilium quinque fieri debeant) præfatus Cameræ Procurator ſequenti die liſtam condemnatorum, qui non ſatisfecerint, manu Conſeruatorum ſubſcriptam Executoribus tradat, vt à delinquentibus taxatam pœnam vel æquiualentia pignora reportet, & prædictis omnibus libris, liſtis, & extractibus collatis, & concordatis in fine cuiuſlibet menſis inter Camerarium, Cameræ Procuratorem, Scriptorem, Notarium, & Extraordinarios calculari, & rationes ſolidari debeant.

Non poſſit Scriptor dare Extractum, ſiue inuentionis copiam accuſato Artifici poſtquã Conſeruatores à tribunali receſſerunt.

Singulis quoque diebus Iuridicis coram Conſeruatoribus in Palatio eſſe, quandiu Audientia durabit, nec ante ſine licentia recedere, Officiumq; ſuum per ſe ipſum, & non per Subſtitutum exercere debeat: alioqui in ſingulis caſibus prædictis, & vice qualibet pœnam aureorum decem incurrat.

De officio Magiſtri Maſſarij. Cap. XXIIII.

AD officium Magiſtri Maſſarij ſpectat rerum omnium exiſtentium in Palatio Senatoris & Iudicum curam gerere, & illarum inuentarium adhibitis Cameræ Procuratore & Notario Conſeruatorum conficere, & cum Senator diſcedens illas dimittit, & cum eædẽ Succeſſori in officio conſignantur, atque curare vt quæ culpa vtentium amiſſæ ſunt, reſtituantur: alioqui ipſe de ſuo amiſſa reficere debeat.

De officio Executoris Palatij Conſeruatorum. Cap. XXV.

EXecutor Mandatorum Palatij Conſeruatorum, cum primum ſibi nomina delinquentium Artificum, (quas liſtas appellant) manu tamen Conſeruatorum ſubſcripta, vt præfertur, tradita fuerint, eodem die perſonas in liſtis deſcriptas grauare teneatur, & ſimiliter eadem die, qua ſibi mandata ſeu liſtæ condemnatorum aſſignabuntur, eas exequi: pignora vel ſummam in condemnatione contentam auferendo. Teneatur quoque ſequenti die iuridica pecuniam Camerario conſignare, vel capta pignora ſubhaſtanda deponere, aut cauſam quare in executione ceſſauerit, reddere; alioqui pœnam aureorum decem, quoties contrafecerit, incurrat.

Singulis quoque iuridicis diebus à Notario Cameræ nomina eorum Artificum, qui ſoluerint,

uerint,compoſuerint,concordauerintuè, perquirere; & in ſuis liſtis adnotari facere teneatur, vt ſciat à quibus debeat abſtinere: alioqui incidat in eandem pœnam, & damnum parti læſæ reſarciat.

Si defecerit ſingulis ſequentibus iuridicis diebus poſt liſtas & Mandata ſibi tradita grauationum,& executionum computum reddere,& executioni debitæ demandaſſe, cauſa legitima ceſſante, prædicta Mandata & Nomina grauandorum alteri executori dari poſſint; & ipſe nihilominus pœnam prædictā incurrat.

De Præconibus ſiue Banditoribus. Cap. XXVI.

PRæcones edicta & banna ad Cameram pertinentia, eadem die qua ſibi traduntur, vel omninò ſequenti in Quadriuijs, Plateis & locis ſolitis præconizare & publicare teneantur,& ſequenti die ſuæ executionis relationem, illis ad quos ſpectat, in calce ipſius edicti facere, & reſtituere; vnusq. ſaltem eorum qualibet die iuridica, ſe in Capitolij Palatio præſentare; & à Notario, Scriptoribus, Camerario & Procuratore Cameræ perquirere, an aliquid ſit pro Camera exequendum: alioqui vice qualibet, & in quolibet caſuum prædictorum pœnam aurei vnius incurrant. Quæ verò ad priuatorum inſtantiam aut vtilitatem illis committuntur, aut ab eis fieri petuntur, ſtatim vel illa, aut omninò ſequenti die iuxta rei exigentiam exequi teneantur, ſuaq; infra taxanda mercede contenti ſint: alioqui accepta vltra præfinitam mercedem reſtituant, & pœnam quinque aureorum vice qualibet incurrant.

De Præconibus ſiue Banditoribus. Cap. 26. Gloſſ.

De iſtis ac de illorum voce, quod paucis innoteſcat, dicit Auth. Qui ſemel.C.quomodo,& quan. Iudex quod intelligendum eſt ſine tuba, Card.in Clem.2.q.11.de ſenten.excomm. & de materia vide Bertacch. in ver. Bannum, verſ. 50.in verbo, præco, & in verbo, proclama.

De modo creandi Electores officialium Romani Populi. Cap. XXVII.

AD electionem eorum qui officialium Romani Populi Electores futuri ſunt,quos Imbuſſulatores appellant,hoc modo deueniēdum eſſe ſtatuimus.

Omnes Ciues cuiuſque Regionis,deſcripti in libro Scribarum Senatus, qui in publicis Conſilijs interuenire poſſunt,de mandato Capitis Regionis,per ſuum Mandatarium dimiſſa ſchedula, qua ſignificetur ad quid, quo in loco, & pro qua hora vocentur: Et vt nulli alij admittantur, quilibet caput Regionis habere debeat notam huiuſmodi deſcriptorum per ſuum Notarium ex dicto libro deſumptā, & manu alterius Scribarum Senatus gratis ſubſcriptam.

Ea autem hora adueniente & elapſa, facta per Caput Regionis propoſitione, eligatur vnus Ciuis per maiorem numerum votorum, natus annis ad minus triginta quinque,qui ſit Imbuſſulator pro buſſula ſequenti.

Is verò electus, poſt eius electionem, infra octo dies ad ſummum,deſcribat,& adnotet in folio, manu ſua ſubſcripto, nomina omnium Ciuium illius Regionis, qui idonei fuerint ad officia, & de quorum electione tractari poſſe ſibi dignum viſum fuerit.

De modo creandi Electores officialium Romani Populi. Cap. 27. Gloſſ.

De muneribus, & honoribus iniungendis, & nominatione facienda,tradit etiam tex,in l.& qui 3.§.præſes.ff. de muneribus, & quando ſit nominatio facienda,tradit tex.in l.1.C.de magiſ. municipal. Quomodo autem ſint munera iniungenda,& quæ ſint iniungentis officia dicit tex.in l.2.C.de decurionibus, & quæ ſint conſideranda in munere, vel honore iniungendo, dicit tex.in l.honor.14.§.de honoribus.ff.de muneribus. Sunt enim munera,& honores iniungendi municipibus, & eorum liberis, incolis & eorum liberis. l.munus.18. ff. de verb. ſignif.l. Priuilegio.5.C.de incolis.l.6.C.eod. l.pupillus. 239.§.incola.ff.de verborum ſignif. l.ciues.7. C.de incolis.l.libertus. 17.§. patrū.ff ad municipa.l.aſſumptis.6.§.filius.ff.eod.l.filij.22.eod. Qui autem à muneribus & honoribus euadant immunes,dicit tex.in l.1.& toto tit.ff.de vacatione,& excuſatio. mune. & l.3.ff. de iure immunitatis. Et quod datus ordo in muneribus, & honoribus iniungendis ſeruandus ſit,dicit hoc,& ſequens noſtrum ſtatutū, pro quo eſt tex. in l.quis tam.52.C.de decurio. in l.vlt. §.ſanè. C.de honor.& muner.in l.cum te.3.C.quemad. Ciuilia mune.l.vltra.4.C.eod.l.1.C.de potioribus

bus ad mune. l. ſciendum. 4. §. ordine. ff. de legationibus. l. 2. C. de honor. & muner. l. 2. C. de apochis public. Et qui ſint prohibiti dicit ſequens ſtatutum. c. 28. cum quo in multis conuenit ius commune; vt fungentes alio honore, ſeu munere. l. vlt. §. fin. ff. de vacat. mune. Ne duo ex eadem familia eligantur. l. ſi bi. 3. C. de filijsfamil. conductores vectigalium. l. ſemper. 5. §. conductores. ff. de iure immunit. infames. l. nec infames. C. de decur. l. 1. C. de infamibus. l. & qui 3. §. ſi in metallum. l. omnes. 49. C. de decurio. Item illi quibus eſt cauſa pęnæ interdictū. l. relegatorum. 7. §. ſolet vſque ad finem. ff. de interd. & releg.

De officio Electorum, ſiue Imbuſſulatorum. Cap. XXVIII.

Congregatis in vnum Electoribus, antequam de electione tractare incipiant, debeant eis infraſcripta Capitula, eorum officiū concernentia, per Cameræ Procuratorem perlegi: deinde iurent ſinguli in manibus Reuerendiſſimi Domini S. R. E. Camerarij, vel Vicecamerarij contenta in dictis Capitulis ſeruare, eosq. eligere, & illis in electione ſuum votum dare, quos & quibus ſecundum eorum iudicium & conſcientiam, remoto omni amore, odio, prece, pretio & timore ad officia, ad quæ nominabuntur, dignos eſſe cognouerint. Et quòd nihil ex his quæ in Congregatione tractata aut concluſa fuerint, cuiuis perſonæ reuelabunt.

Quilibet votum ſuum per fabam aut pilulam tacitè & ſecretè præbeat, ita vt ab aſtantibus reliquis non dignoſcatur in quam partem ſua voluntas inclinet.

Non poſſint eligi niſi Ciues aut origine, aut ex priuilegio, ita tamen vt Ciues ex priuilegio ad officium Conſeruatoris, aut Capitis Regionis niſi poſt lapſum quinquenniū à die priuilegij nominari nec eligi poſſint.

Nullus nominari aut eligi ad idem officiū poſſit, niſi biennium à fine illius officij lapſum fuerit.

Non poſſint nominari aut eligi in Conſeruatores, qui trigeſimum quintum annum non expleuerint, nec pro Capitibus Regionum, qui vigeſimum quintum annum non exceſſerint, neque pro Mareſcallis, qui ſint minores annis tredecim, neque pro Magiſtris Viarum, Syndicis Officialium, aut Magiſtris Iuſtitiarijs, qui annum trigeſimum quintum ſimiliter non expleuerint.

Homicida aut de publico delicto capitaliter damnatus, ad aliquod officium, neque nominari, neque eligi poſſit; niſi fortè ex auctoritate Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ ad honorem, famam & bona reſtitutus fuerit.

Qui bonis ceſſerit, aut ad beneficium quinquennale admiſſus fuerit, nec eligi, nec nominari poſſit.

Brigoſi vel qui inimicitiam aut brigam cū aliquo ciue aut Vrbis, vel diſtrictus habitatore habent; niſi data pace & perpetua ſecuritate de non offendendo nec nominari nec eligi poſſint.

Officiales ad vitam domus & Palatij Conſeruatorum, vtpotè Cancellarij, Aduocatus & Scribæ Senatus non poſſint pro Conſeruatoribus, neque pro Magiſtris Viarum, neque pro Magiſtris Iuſtitiarijs imbuſſulari. Reliqui verò, ideſt Procurator Fiſci, Secretarius, Scriptor Notarius & Computiſta Conſeruatorum, Generalis Computiſta ſiue Antigrapheus, Notarius prouiſorum, Scriptor Cameræ, Notarius Cameræ, Reuiſor Palatij Conſeruatorum, & Depoſitarius eiuſdem Palatij, nec pro Conſeruatoribus, nec Capitibus Regionum, nec pro Magiſtris Viarum, nec pro Magiſtris Iuſtitiarijs, nec pro Syndicis Officialium Romani Populi, nec pro eorum Notario nominari aut eligi poſſint.

Hi qui ex legitimo Matrimonio nati non ſunt (niſi forſan à Sanctiſſimo Domino noſtro Papa legitimati fuerint) nec nominari, nec eligi poſſint.

Qui etiam ad aliena ſeruitia permanent, Ciues origine vel priuilegio, & qui domum propriam vel conductam cum ſua familia non habitant, nullatenus ad aliquod officium nominari aut eligi poſſint.

Sed & qui debitores Populi aut Cameræ Vrbis, tam ex delictis, quàm ex contractibus declarati fuerint, niſi vel ſoluerint, vel de ſoluendo datis idoneis fideiuſſoribus cauerint ſimiliter nec eligi, neque nominari poſſint.

Qui mechanicam artem exercent, vel vile exercitium faciunt, pariter neque nominentur neque eligantur.

Vectigalium aut Gabellarum quarumcumque participes, tam occultè quàm publicè, aut in illis quouis modo intereſſe habentes, neque pro officialibus Buſſulæ, neque etiam pro Conſiliarijs ſecreti Conſilij eligi aut nominari poſſint.

Verùm neque ipſi Electores ad aliquod officium

ficium

ficiū illius Buſſulæ eligi aut nominari debeat. Conſeruatores quoque & Prior, qui in Buſſula interueniunt, nequaquam etiam pro Conſeruatoribus, aut pro Capitibus Regionum, aut pro Magiſtris Viarum illius Buſſulæ nominari aut eligi poſſint.

Ex pluribus nominatis ad vnum & idem officium, illi remaneant electi, & in Buſſula cenſeantur incluſi, qui plura vota habuerint: & in concurſu duorum, iterum vota Electorū pro eis exquirantur, & nihilominus in nota votorum per Cameræ procuratorem ſcribenda (quam Rotulum appellant) ſinguli prout nominantur in Rotulo deſcribantur, & cuique numerus fauorabilium votorum purè & ſine fraude adnotetur; & demum officialium electione finita, & publicata, Rotulus ſiue nota prædicta debeat omninò lacerari.

Cum primum nominatio & electio Conſeruatorum, Capitum Regionum & Magiſtrorū viarum expleta fuerit, quilibet ex prædictis Electoribus, notam ſeu liſtam omnium aliorū officialium, in quibus examen & concurſus votorum non requiritur, quos ipſe pro ſua Regione elegerit, ſua manu ſubſcriptam Cameræ Procuratori conſignare teneatur: quæ nota ibidem coram prædicto Reuerendiſſimo Domino Camerario, & alijs officialibus memoratis, legi & publicari debeat. Quòd ſi ipſi Electores defecerint, aut ipſorum alter defecerit, Conſeruatores aſtantes, poſſint ex ceſſantis Regione eligere, & nominare eos officiales, quos ceſſans nominare potuiſſet.

Huius electionis Cōgregationi nullus alius intereſſe poſſit, præter votum habentes, niſi Cameræ Vrbis Procurator, & Conſeruatorū Scriptor, qui & ipſi iurare teneantur de non reuelando quæ inibi tractata fuerint.

Diebus, quibus hæc electio durat, Cameræ Procurator Capitula hæc ſemper ſecum afferre debeat, & ea, vt dictum eſt, in Congregationis initio perlegere, diligenterq. animaduertere, vt obſeruentur, ſummoq. ſtudio inuigilare, vt qui nominantur, habiles ſint ad officia, ad quæ nominantur, iuxta formam præſentium Capitulorum; & ſi qui inhabiles nominentur, ſe opponere & obijcere: alioqui ipſe pœnam centum aureorum incurrat.

Qui officiales in ſolemnitatibus, Magiſtratum comitari tenentur. Cap. XXIX.

IN omnibus Solemnitatibus, quibus Populi Magiſtratus interuenire ſolet, vt ſunt Dies feſtiuitatum ſancti Antonij Abbatis, decima ſeptima Ianuarij, Sancti Blaſij Epiſcopi & Martyris tertia Februarij, Beatæ Franciſcæ Rom. nona Martij, Sancti Georgij Martyris vigeſima tertia Aprilis, Apparitionis Sancti Michaelis Archangeli octaua Maij, Octauæ ſolemnitatis Corporis Chriſti, qua die itur ad Eccleſiam Sancti Marci, Sancti Alexij Confeſſoris decima ſeptima Iulij, Aſſumptionis Glorioſiſſimæ ſemper Virginis Dei Genitricis Mariæ decima quinta Auguſti, Natiuitatis eiuſdem, octaua Septembris, Conceptionis eiuſdem, octaua Decembris, & ſi quæ aliæ fuerint, intereſſe teneantur Senator, Conſeruatores, Capita Regionum, Cancellarij, Scribę Senatus, Aduocatus, & Procurator Cameræ, Camerarius, Secretarius, Scriptor Conſeruatorum, Depoſitarius Palatij, Reuiſor Palatij Cōſeruatorum, & Computiſta; Tredecim & Viginti ſex Conſiliarij & Conneſtabiles Regionum: Qui verò defecerint, ipſo iure amittant emolumenta quæ eis pro illa aſſociatione dari conſueuerunt, illico locis pijs applicanda, & mox eadem Conſeruatores, ad ipſa pia loca eorum arbitrio pro eorundem Magiſtrum domus, qui de conſignatione ſchedulam recipere, & oſtendere, debeat deferri, & erogari faciant; exceptis tamen deficientium Coneſtabilium emolumentis, quæ eorum Collegio pro maritandis puellis ſuperius de officio Capitum Regionum cap. viij. applicata ſunt.

De applicatione pœnarum delinquentium officialium prædictorum. Cap. XXX.

POenæ omnes pecuniariæ, quæ ex quacunque contrauentione præſentium Conſtitutionum, à quouis Magiſtratu Officiali, aut perſona ex ijs qui hactenus in hoc tertio libro deſcripti ſunt, debentur, quæ alteri loco aut perſonæ, non ſunt applicatæ, ipſo iure debeantur, & applicata cenſeantur, ornamentis, & rebus neceſſarijs Palatij Conſeruatorum, & ea de cauſa perueniāt in manus Depoſitarij eiuſdem Palatij erogandæ de mandato Conſeruatorum & Prioris eorum, vel duorum ſaltem ex eis manu ſubſcripto, & Populi ſigillo ſignato, ex quibus nulla retentio per Depoſitarium fieri poſſit: & ſi pro ornamentis neceſſariæ non fuerint, fabricæ Palatij prædicti applicatæ intelligantur.

De

De forma in venditionibus Reddituum Romani Populi ſeruanda. Cap. XXXI.

OFficia Romani Populi, quæ ad certum tempus vendi conſueuerũt, officijs Executorum Conſeruatorum & Ripæ, quæ nec vendantur, nec ſub aliqua reſponſione concedantur, exceptis, non aliter vendi poſſint, quã ſi Conſeruatores, Prior Capitum Regionum, duo Capita Regionum ad id electi, Aduocatus & Procurator Cameræ & tres Cuſtodes officiorum de more etiam electi, interueniant. Quibus vocatis & congregatis (præuijs ſolitis Præconijs) ſubhaſtentur, & plus offerenti, accenſa candela, vt moris eſt, & non aliàs deliberentur, nullusq. qui cedulam bancariam aut alterius idoneæ perſonæ de ſoluendo pretium licitandum infra triduum iuxta formam Capitulorum deſuper faciendorum, non habeat, ad licitandum admittatur: & alias vel alio modo ſubhaſtatio & deliberatio facta nõ valeat. In venditionibus autem officiorum huiuſmodi, & aliorum quorumcũque introituum Romani Populi, non liceat Conſeruatoribus, aut Priori, aut alijs quibuslibet Capitibus Regionum, aut Cuſtodibus officiorum ad id vt præfertur deputatis, ad venditionem prędictam offerre, nec ipſi, nec quiuis alij Romani Populi officiales, qui in prædictis quoquo modo interueniunt, aut quorum opera in his Romanus Populus vtitur, publicè vel clam cũ oblatore quomodocumque aut quandocumque participare, ſub pœna mille aureorum eo ipſo incurrenda: necnon annullationis contractus & refectionis damnorum & intereſſe, quæ propterea Populus ipſe ſubſtinere poſſet: ea tamen moderatione & declaratione adiecta, quòd ſi quis ex ſupradictis, cuius opera vel officio Populus Romanus in eiſdem venditionibus, locationibus ſiue appaltis vtitur, qui tamen ius diſponendi non habeat: voluerit ad vtilitatem Romani Populi ad licitandũ admittit, & ita velle in actis declarauerit, & eam declarationem Conſeruatoribus & alijs ſupradictis inſinuauerit, depoſita in eo actu penitus & omninò adminiſtratione & opera, quam in prædictis exhibebat, & nihil omninò ſui officij & auctoritatis in eo actu impendendo: ſed tamquam priuatus & vt ceteri ad licitandum & offerendum admitti poſſit & debeat.

Ne quis pluribus fungatur Officijs. Cap. XXXII.

NVllus ad aliquam adminiſtrationem bonorum Romani Populi deputatus, eligi aut deputari poſſit ad aliam ſimilem adminiſtrationem prima durante; nullique Ciui liceat, plura officia, quæ propter perſonale exercitium incompatibilia reputantur, retinere; & qui habet, vno retento, aliud, vel alia infra ſex Menſes, reſignare aut vendere iuxta officij naturam teneatur.

Ne quis pluribus fungarur Officijs. Cap 32. Gloſſ.

Qui honorem, munus, vel aliud officium ſubſtinent; alijs pluribus officijs fungi prohibentur etiam de iure communi. l. honorem. 10. ff. de muner. & honor. l. hac parte. 10. in fine. C. de proxim. ſacri. ſcrin. l. 1. §. illi quoq; C. de præpoſ. agen. in rebus, l. ijs quibus. 5. C. qui milit. poſſ. Ne dum plura officia feſtinant, nihil benè peragant, vt dictis iuribus, & in l. nemo ex ijs. 13. C. de aſſeſſor. & ſupra lib. 1. c. 4. ver. nec illi qui honorem. & c. facit quod. nec Beneficiatis, ac beneficium habentibus, non ſit eadem ratione aliud beneficium conferendum, c. ſuper. 25. de præbendis, c. quia nonnulli. 3. de Cleric. non reſiden. c. quia in tantum. 5. c. ad hæc. 13. c. cum non. 15. c. cum iam dudum. 18. c. de multa. 28. de præben. c. 1. de exceſſib. prælat. c. cum ſingula. 32. de præben. in 6. Sed limita, & declara, vt per Doct. in citatis locis. Similiter non poteſt quis eſſe Aduocatus, & Iudex; quia inter arbitros, & Patronos aliquis debet eſſe delectus. l. quiſquis. C. de poſtulan. Nec quis in duabus militijs præeſſe poteſt. l. ijs quidem. §. in poſterum. C. de milita. poſſ. lib. 12. c. ſingula. 89. diſtinc. pœna contra exercentes plura officia traditur in l. quiſquis, & ibi Bart. C. de cohort. libr. 12. Roman. ſing. 393. Niſi forte eſſet à Principe quis diſpenſatus, vt in iuribus allegatis, & in c. de multa. 28. §. fin. de præben. c. ordinarij. 3. §. cęterum. de offic. ordin. in 6. c. relatio. & c. vlt. 21. q. 1. Bart. in l. fin. C. de excuſ. & exact. lib. 12. Carauitta ritu 2. Quod procedit etiam ſi habenti vnum aliud detur à Principe etiam proprio motu, d. l. quiſquis, & ibi Bart. C. de cohort. lib. 12. tũc enim poterit eligere, quod voluerit; Felyn. in c. ex literis, num. 18. ver. fallit. 4. de probat. Phil. Franc. in c. ſi is cum quo. col. 2. de filijs

presbyter. in 6. ponit rationem. Limita niſi fortè duo officia eſſent ſine adminiſtratione, l. ideoq; & ibi Bald. C. de nou. Cod. facie. vel vnum cum adminiſtratione alter ſine, Bald. vbi ſupra. Secundo limita quando duo officia eſſent compatibilia, l. ſi Conſul. ff. de adopt. Bart. in l. 1. num. 18. ff. de coll. illic. Bald. in d. §. ideoq; Limita 3. in extraiudicialibus, aut iudicialibus voluntariæ iuriſdictionis, ſe non habeant impedimentum iuris vel facti, Bart. in d. l. ſi Conſul. vbi etiam Bald. Abbas, & Felyn. in d. c. ex literis, Roma. conſ. 25. Alex. in conſ. 156. num. 7. lib. 2. Limita 4. in his quæ ſunt modici præiudicij, Bart. in l. iubemus. §. ſanè. nu. 15. C. de ſacroſan. eccleſ. Felyn. in c. quoniam contra. nu. 54. de probat. Mattheſ. ſing. 1. facit quod dicebat Bart. in auth. niſi breues. C. de ſenten. quod licet quis non poſſit eſſe Iudex, & Notarius, d. c. quoniam contra. Innocen. in c. cum à nobis. de teſtibus, id tamen fallit in cauſis breuioribus, & in Vicarijs Villarum, qui eas cognoſcunt, vt per Bart. vbi ſupra. Quinto limita quando vtrunq; officium non eſſet exercendum eodem tempore, Dec. in conſ. 40. nu. 2. quia ſufficit habilitas tempore quo officium exercetur, gloſſ. in clemen. vt hi. in verbo, conſtitutis, de ætat. & qualit. Aret. in §. furioſus. inſt. qui tut. dari poſſ. cap. ei cui. de præbendis in 6.

De officijs per ſubſtitutos non exercendis.
Cap. XXXIII.

OFficia omnia, omneſq; dignitates Curiæ Capitolij, & Romani Populi, quæ in Vrbe adminiſtrantur, quocunque nomine nuncupentur, per illas eaſdemmet perſonas impleantur, quibus collatio, prouiſio, ſiue quæuis conceſſio facta fuerit, & nullatenus per Subſtitutum aliquem, quantumuis idoneum, exerceantur. Qui contrafecerit, ſi ſit officialis ad vitam, ſalarium, emolumentaq; officij per integrum annum ammittat, & ipſe ab officio ſit ſuſpenſus, excepto Cameræ Procuratore, qui vna cum eius ſubſtitutis vrgentibus negotijs ſuum officium valeat exercere. Si verò officialis ad tempus, ipſo iure officio, ſalario, & emolumentis, etiam ſi illud ex cauſa haberet oneroſa, priuatus exiſtat. Qui vero pro ſubſtituto prædictorum ſe geſſerit, aut inſeruire auſus fuerit, pœnam aureorum quinquaginta quoties contrafecerit incurrat. Aduenæ autem, quibus aliqua Populi Romani officia, vel exercitia conceduntur, ſiue locantur, ſi ipſi per ſe non exercent, cauſa infirmitatis dumtaxat excepta, pariter ſalarium, emolumenta, & officium, etiam ſi illud ſoluta pecunia acquiſiuerint, amittant; & Subſtituti pro eis exercentes pęna ſupra præſcripta puniantur.

De Officijs per Subſtitutos non exercendis.
Cap. 33. Gloſſ.

Sequitur hic S. P. Q. R. Suorum maiorum veſtigia; Non enim nomina officialium ſunt habenda; qui per ſe non valent officia exercere; & ideò neceſſe habent aliunde emendicare iudicandi honeſtatem; quod maximum ſemper fuit Reipublicæ vitium, non eis, qui ex ſe, quod agendum ſit ſciant lites tradere; ſed ſinere eos quærere alios à quibus liceat diſcere; quæ ipſos in iudicãdo eloqui decet; vt dicebat Imper. in §. 1. auth. de iudic. & in l. nullus. 60. C. de decurionibus, & ideò P. R. hoc vitio carere voluit, dum prohibuit officia, & dignitates per ſubſtitutos exerceri. Nam ille cuius induſtria electa eſt non poteſt alium ſubſtituere. cap. fin. de off. deleg. Boer. in deciſ. 6. in fine, niſi in quibuſdam caſibus; vt notant Iaſ. & Gomeſ. in §. rurſus. inſtit. de actio. per tex. in l. de pollicitationibus. ff. de pollic. Roman. ſing. 664. Sed eo caſu ſubſtitutus debet eſſe æque idoneus. l. 1. & ibi Bart. C. de princ. agen. in reb. lib. 12. Corſettus in verbo, ſubſtitutus, ſed ſubſtituentis periculo curię muneribus iſti ſatisfacere poſſunt. l. nullus. 60. C. de decurionibus, ſed ſtante hoc ſtatuto non poterit per ſubſtitutum quantumuis idoneum exerceri, vt ibi.

Amittant. *Amiſſio officij, ſeu remotio ab officio non eſt leuis pœna, vt probat tex. in c. ſatis peruerſum. 56. diſtinc. & ideò non debet imponi ſine cauſa, Roma. per illum tex. in conſ. 467. Et negligentia eſt iuſta cauſa amouendi quem ab officio, Roman. d. conſ. 467. in fine, Menoch. conſ. 263. nu. 14. & de arbitr. quæſt. 55. n. 7. per tex. in l. carceri. ff. de cuſtod. reor. l. vlt. ff. vbi pupil. educ. deb. l. ſi quos. C. de offic. præfec. prætor. Quæ quidem negligentia in eo conſiderari poteſt, qui contra diſpoſitionem ſtatuti huius officia ſua exercet per ſubſtitutos; à quibus ideò, quia negligens iuſtè venit amouendus per mox allegata.*

De

De Officialibus incidentibus in Brigam. Cap. XXXIIII.

SI quis officialis etiam ad vitam ſua arrogantia vel culpa in inimicitiam vel brigam incurrerit, ſalario careat, & emolumentis, & ab officio ſuſpenſus maneat inimicitia vel briga durante.

Vt Officia Terrarum Romani Populi, Ciuibus committantur. Cap. XXXV.

OFficia omnia terrarum, & oppidorum Romani Populi Romanis ciuibus, & non alijs committantur, & gratis: minores tamen annis triginta quinque ad ea eligi, & deputari non poſſint.

Vt Officiales Terrarum Romani Populi caueant de ſtando Syndicatui. Cap. XXXVI.

QVicunque ad aliquod officium exercendum in terris, & oppidis Romano Populo ſubiectis electus, ſeu deputatus fuerit, cauere omnino teneatur penes acta Notarij Conſeruatorum, cum fideiuſſoribus idoneis de ſtando, & parendo Syndicatui; & ſi ad Vrbem finito offitio redierit, ſine litteris atteſtantibus ipſum rectè adminiſtraſſe, & ſententiæ Syndicorum paruiſſe, vltra quòd redire ad locum, & ſententiæ parere teneatur, tantundem pœnæ nomine Fiſco perſoluat, quantum pro ſalario, dicto officio durante perceperit, ad quod etiã fideiuſſor cogi poſſit.

De Clericis ad Officia Capitulina non admittendis. Cap. XXXVII.

CVm Sacri Canones Clericos à ſecularibus negotijs arceant, nullus Clericus beneficia obtinens Eccleſiaſtica, vel in Sacris ordinibus conſtitutus, officium aliquod ſeculare in Curia Capitolij, vel in Palatio Conſeruatorum habere, aut exercere poſſit; quòd ſi de facto, aut per ignorantiam electus fuerit, omnibus ſalarijs, & emolumentis careat; & ſi qua acceperit, reſtituere teneatur.

De Clericis ad Officia Capitolina non admittendis. Cap. 37. Gloſſ.

Clerici, & Monachi ab omnibus ſecularibus negotijs ſunt arcendi, c. vlt. 5. q. 3. c. 1. c. ex parte 2. & c. vlt. de poſtulando, c. clerici. 15. & c. vlt. de vita, & honeſtat. cleric. Clemen. 1. eod. cap. 6. Ne Cleric. vel Mona. Apoſto. Canon. 6. & 80. c. his igitur 23. diſtinc. c. conſeq. c. epiſcop. c. negotiatorem. 88. diſtinc. Nam cum Sacerdotis officium ſit nulli nocere, omnibus autem prodeſſe velle, non niſi pro ſe ipſis, vel pro ſua Eccleſia ſibi licitum eſt poſtulare, non autem pro alijs ſeſe ſecularibus negocijs immiſcere licet, c. 1. diſtin. 88. c. 2. ne cleric. vel Monac. & in c. ſed. nec vbi prohibentur eſſe miniſtri Laicorum, & officiales. Abb. in c. Sacerdotibus. poſt Innocen. eod. tit. Poterit benè ſecundum Abb. in c. clericis. eod. tit. eſſe Conſiliarius Principis ſecularis, licet non debeat eſſe officialis Iuſtitiæ exercendæ. Bald. in auth. habita in princ. Ne filius pro patre. Reſta Caſtal. de imper. q. 107. Sed ſi contempto habitu Clericali illicitis ſe immiſceant; & altercantes ſint ab aliquo prouocato percuſſi, ille talis percutiens non incidit in pœnam canonis ſi quis ſuadente diabolo 17. q. 4. per tex. in c. cum non ab homine. 14. §. in articulo. in c. perpendimus. 23. in c. audientia. 25. & in c. contingit. 45. de ſenten. excommu. Clar. q. 77. ver. ſed an percutiens, Viuius comm. opin. in verbo, Iudex Laicus, vt debuiſſent ſe à negotijs ſecularibus abſtinere, vt Canones antiqui præcipiunt.

Sunt enim Sacerdotes Sal Terræ, c. ſacerdotes. 93. diſtinc. & tenẽtur implere officia Diuina, c. ſi canonici. 2. c. quamuis. 8. de off. ordin. in 6. & docere populum, c. 1. diſtinc. 38. c. 1. in fine eadem diſtinc. 38. c. his igitur. §. fin. 23. diſtinc. c. alia cauſa. 16. q. 1. c. ille procul. 93. diſtinc. debent habere gratiam docendi, & in docendo debent eſſe diſcreti, ne aut tacenda proferant, aut dicenda taceant; Eloquentiam tamen in docendo diſſimulabunt; non fugient, c. 1. §. debet 43. diſtinc. & c. in mandatis. c. ſcimus. c. epheſiis. & c. vlt. d. 43. diſtinc. c. 1. §. non ergo. 44. diſtinc. Peccata populi cum modo redarguere debent, c. ipſa pietas. §. moleſtus eſt. c. quid fauet. c. ſi is qui. 23. q. 4. c. non putes. c. non eſt. c. qui vitijs. q. 5. cap. tam ſacerdotes. 24. q. 3. cap. ſi ſacerdos. 2. de off. ordin. Nam de ſubditorum ſuorum vita rationem reddere tenentur. c. penul. & vlt. 47. diſtinc. apoſtol. canon. 38. Tenentur vigilare, & cantare in Templo, c. his igitur. §. fin. 23. diſtinc. c. presbyter. c. clericus. c. vlt. 91. diſtinc. c. vlt. 92. diſtinc. c. quia tua. 12. q. 1. §. de eorum. libros ſacros legere, ac diſcere tenentur; cap. 1.

§. ſacerdotes. 38. diſtinc. & debent habere ſcientiam; & obſeruare canones, & regulas. c. nulli. 38. diſtinc. cap. recolentes de ſtatu Monach. & c. in omnibus. de conſecrat. diſtinc. 5. & rectè intelligere debent Sacram Scripturam. cap. vino. diſtinct. 37. c. non afferamus. 24. q. 1. c. quid autem. q. 3. Iuriſprudentiam Medicinam, ſeu Phyſicam diſcere non debent. c. non magnopere. 3. c. ſuper ſpecula. 10. ne Clerici, vel Monachi ſecularibus negoc. c. vt periculoſa. 2. §. fin. eod. tit. in 6. Et in ſumma nihil præter Deum, & eius Sanctum ſeruitium curare debent. c. cui portio. c. duo ſunt. 12. q. 1. in quo debent ſtare adeo occupati; vt vix eis ſuperſint tempora quietis naturalis, & refectionis; adimpletis præmiſſis; quæ implere ſunt obligati.

De Electis ad officia recuſantibus acceptare. Cap. XXXVIII.

QVilibet Romanus Ciuis, qui ad aliquam dignitatem, officium, aut adminiſtrationem ex pertinentibus ad Populum Romanum electus, aut deputatus extiterit, munus ſibi iniunctum cum alacritate, fide, & ſinceritate ſuſcipiat, & exerceat. Qui verò ceſſante legitima cauſa recuſauerit, pœnam quinquaginta aureorum incurrat, de cauſa autem legitima Conſeruatores adhibitis Priore ac Tredecim, & viginti ſex Conſiliarijs cognoſcant, & iudicent.

De Electis ad officia recuſantibus acceptare. Cap. 38. Gloſſ.

De cauſis excuſationum, & immunitatum à muneribus, & honoribus, tradit tex. in l. prætor. 13. §. duo. ff. de vacat. & excuſat. mune. & prima eſt ſexus: Nam fœmina à muneribus, & honoribus excuſantur. l. 3. §. corporalia. ff. de muner. & honor. l. 2. ff. de reg. iuris. Niſi munus talis ſit, vt ſexus ſit capax. l. 1. §. fin. C. de mulier. l. de perſonalibus 5. C. de his qui nume. liber. Secunda cauſa eſt minor ætas l. ad rempublicam. 8. ff. de muner. l. 2. ff. de vacat. & excuſ. mun. l. 2. §. fin. ff. de reg. iur. Niſi munera ſint patrimoniorum. l. reſcripto. 6. §. ſciendum eſt. ff. de muner. vel ætas ſit capax, vt officij Mareſcalli. Tertia cauſa eſt maior ætas, vt ſeptuagenaria. leg. maiores. 3. ff. de iure immunit. l. 3. §. quamuis. ff. de muner. l. ſemper. 5. ff. de iure immunit. l. 2. §. quem ita ff. de vacat. & excuſ. mune. l. non tantum. 11. ff. de decur. l. ſi vltra. 10. C. eod. Niſi munera ſint patrimonialia. l. reſcripto. 6. §. ſciendum. ff. de muner. l. neq; 5. C. de muneribus patrimon. vel lex municipalis ſtatuat contrarium d. l. 5. §. legem quoq; l. 11. in fin. ff. de decur. vel niſi munera ſint honoribus cohærentia. l. 2. §. numerus. ff. de vacat. mune. l. in honoribus. 8. ff. eod. vel niſi excuſatione ætatis poſthabita munus ſuſcipere voluit. l. 2. §. fin. ff. de decur. l. 3. C. eod. vel niſi ſenes ad aliquam ordinationem requirantur. l. decurio. 41. C. de decurionibus. Quarta excuſationis cauſa eſt mala valetudo. l. 2. §. quem ita. ff. de vacat. mun. l. munerum. 18. §. camelelisſa. ff. de muner. l. prætor. 13. ff. de vacat. mun. l. quibuſdam. 6. ff. de iure immunit. l. 2. C. qui morbo ſe excuſ. Niſi munera ſine corpore impleri poſſint, vel podagra tantum quis laboret. l. 2. §. corporis. ff. de vocat. mun. l. à muneribus. 13. C. de decur. Niſi forte ita quis podagra laboret, vt rebus ſuis ſupereſſe non poſſit tunc enim à publicis excuſabitur. l. podagre. 3. C. qui morbo ſe excuſant. Quinta cauſa eſt Cæcitas, Surditas, & Mutuitas, nam cæci, ſurdi, & muti excuſantur. l. 1. C. eod. l. honores. 7. §. 1. ff. de decur. l. 2. §. minus. ff. de vacat. mun. Sexta cauſa eſt numerus liberorum; Nam Pater quinque liberorum muneribus excuſatur. l. 2. C. de ſumpt. recuper. l. eos qui 6. C. de his qui numer. liber. l. 5. C. eod. l. 3. §. quamuis. ff. de muner. Niſi munera ſint patrimoniorum, d. l. 6. §. ſciendum. ff. de muner. l. 2. §. quæ patrimoniorum. ff. de vocat. mu. l. neq; 5. C. de muner. patrimo. vel electus, & nominatus non appellauerit, & excuſationem ſuam intra legitimum tempus non propoſuerit. l. 1. §. 1. ff. de vocat. mune.

De officio Magiſtrorum Viarum. Cap. XXXIX.

MAgiſtri Viarum de his cognoſcant & iudicent, quæ in ſtatutis eorum officio præſcriptis, & in eorum priuilegijs continentur, necnon & de his de quibus ſimul cum Reuerendiſſimo Domino S. R. E. Camerario per priuilegia & litteras Apoſtolicas cognoſcere poſſunt, in quibus quidem ad Reuerendam Cameram Apoſtolicam reclamari ſeu appellari debeat. In ordinarijs autem liceat vel ad eandem Cameram appellare, ſeu recurſum habere: vel ad Capitaneum appellationum prout appellans elegerit appellare.

Expleto

Expleto officio tam ipſi, quàm eorum Aſſeſſor, Submagiſtri, & Notarius per ſyndicos Senatoris, & Iudicum ex buſſula pro tempore extrahendos ſyndicentur: Ipſorumq; Magiſtrorum Aſſeſſor, & Notarius taxas mercedum, & ſportularũ iuxta præfinitum modum, ſiue Tabulam infra cap. 91. de Viaticis Iudicum,& ſalario Aſſeſſorum,& cap. 97. de mercede notarij Magiſtrorum Viarum obſeruare teneantur: & ſi vltra quid acceperint, eandem pœnam incurrant, quàm alij Iudices, Aſſeſſores,& Notarij Capitolini incurrunt.

Si pro vijs dirigendis, aut plateis ampliandis, vel conſtruendis, aliquas ſolutionum impoſitiones, quas taxas appellant, fieri contingat, formam in litteris Summorum Pontificum, & præcipuè fe. re. Iulij III. Pij IV. & Pij V. & S. D. N., Domini Gregorij XIII. in fauorem Po. Romani contentam, reſpectiuè ſeruare teneantur.

Si opus aliquod ad reparationem, ſiue ſubſtructionem Viarum, aut Pontium, vel ſimilium, tam intra quàm extra Vrbem faciendum ſit: pro quo ab adiacentium prædiorum Dominis contribui debeat, hanc formam omnino ſeruare teneantur.

Opus ipſum faciendum in primis diligenter à Ro. Populi Architectore inſpiciatur, de quo ipſe ichnographiam ſiue plantam ſumere debeat, & per ipſum impenſa neceſſaria diligenter calculetur, quo facto de ipſorum Magiſtrorum, & duorum Nobilium ad id à Populo quotannis deputari ſolitorum, mandato, omnes & quicunq; intereſſe habentes, per publicum edictum, etiam in loco reparando publicandum, & inibi affigendum, & qui certi erunt, etiam per Mandatarium, & in ſcriptis dimiſſa cuique ipſorum, ſaltem in manibus domeſticorum, vel vbi non fuerint, in oſtio domus affixa breui ſchedula, pro certa die, & hora, & cum cauſæ expreſſione, conuocentur in Palatio Conſeruatorum, vel alio commodiori loco. Illiſque coadunatis, cum interuentu Domini Clerici Reuerendæ Cameræ Apoſtolicæ Viarum pro tempore Præſidentis, ac Capitis illius Regionis vbi opus eſt faciendum (ſi intra Vrbem ſit) neceſſitas exponatur, operis formula demonſtretur, & impenſa neceſſaria declaretur. Quo facto ipſi Conuocati, quatuor, aut ſex ex eis eligant, qui in taxatione facienda debeant interuenire: Quòd ſi prædicti ad taxam deputati vocati pro certa die, & loco ad taxam faciendam, venire ceſſauerint, aut alter ceſſauerit; poſſint Magiſtri cum duobus illis à Populo electis, habita in ſcriptis Mandatarij relatione, cum ſolis venientibus, ad taxam deuenire, quę per eundem Clericum Præſidentem Viarum, ſubſcribi debeat, vltra Magiſtratorum Deputatorum, & Electorum ſubſcriptionem. In prima autem Congregatione, Depoſitarius vnus de intereſſe habentibus, vel alius Congregationi beneuiſus, eligatur; penes quem pecuniæ exigendæ deponantur, quæ non aliter per ipſum Depoſitarium ſoluantur, quàm de mandato Magiſtrorum, ſubſcripto ab eodem Clerico Præſidente Viarũ,& ab vno alio ex Deputatis ab intereſſe habentibus, qui notam, ſeu rincontrum retinere teneatur. Depoſitarius verò aliter ſoluens, de ſuo ſoluiſſe intelligatur. Ante tamen quàm opus faciendum locetur, capitula ab ipſo Architectore fiant, confirmata à dictis duobus Deputatis à Populo,& à duobus alijs electis ab intereſſe habentibus, in quibus contineatur qualitas, & quantitas operis, forma, & ex qua materia opus faciendum ſit. Quo facto ponantur edicta in ſcriptis, affixa in vijs, plateis, & compitis capitula prædicta continentia, ad hoc, vt Redemptores operum concurrere poſſint, qui oblationes per ſchedulas clauſulas, & ſigillatas, Notario exhibeant: quibus diligenter viſis, prædicti Magiſtri, Deputati,& electi, illi opus faciendum locent, qui meliorem conditionem obtulerit, dumtamen idoneè caueat ſe opus prædictum iuxta Capitulorum formam perfecturum.

Caueant autem Depoſitarij, quicunque erunt, necnon Magiſtri, Deputati, & Electi, ne pecunias ad vnum opus paratas, in aliud etiam ſimile vertant, aut ſolui mandent; ſcientes ſi contrafecerint, ſe de ſuo inſolidum reſtituturos.

Si qua loca ex directionibus Viarum, aut aliàs vacua remanebunt, quæ vicinis, aut alijs concedi poſſint, aut ſi qua cœmenta, lapides, ligna, tegulæ, lateres, marmora, columnæ, aut ſimilia, necnon, & ferramenta omnia ex ruinis faciendis, ſupererunt: Ea omnino bona fide plus offerenti vendantur, & pretium in opere faciendo, ad exonerationem intereſſe habentium conuertatur: ita vt de pretio extrahendo prius Dominis olim loci diruti (ſi ipſi maluerint) ſatisfiat, & nullatenus commodo Magiſtrorum cedat. Architectoris verò merces ex pecunijs conferendis ſoluatur.

In venditione autem locorum prædicto-

rum, Vicini omnino ceteris præferantur. Sed & ſi loca aliqua antea publica, ex viarum directionibus, aut conſtructionibus vacua remaneant, quæ per ſe, vel ad ædificandum, aut ad colendum vtilia ſint: illa plus offerenti vendantur. Vicinus tamen ceteris pro eodem pretio præferatur. Vbi verò ita anguſta ſunt, vel ex quauis alia cauſa, alijs quàm Vicinis inutilia: tunc vt decori publico conſulatur, cogantur Vicini pro modo Regionum illa emere, pretio per duos Peritos extimando: quod conuerti debeat, vt ſupra.

Pecuniæ omnes quæ tam à Plauſtrarijs ſiue Carrectetijs, quàm ex Apothecis Artificum ſiue negotiatorum ab ipſis Magiſtris viarum exiguntur, in aliam cauſam quàm in viarum purgationem nullatenus conuerti poſſint: excepta tertia parte pecuniarum, quæ à Carrectetijs exiguntur, quàm in partem emolumentorum officij ſibi retinere poſſint.

Inſuper quoties vias lapidibus, aut lateribus ſiue ſilicibus, aut ſimilibus ſterni contigerit, teneantur Magiſtri per octo dies ad minus antequam opus aggrediantur, Dominis domorum, aut illis qui penſiones illarum exigunt, necnon & Inquilinis per Mandatarium Curiæ cum dimiſſione ſchedulæ in ſcriptis, iuxta formam ſupra traditam denunciare quid in illa via facere intendant, vt veniant, & cauſam (ſi quam habent) rationabilem allegent, cur id fieri non debeat: Et ſi ipſi per ſe opus deſignatum facere voluerint, illud intra tempus competens per Magiſtros aſſignandum facere debeant: quo elapſo, illis non implentibus, Magiſtri ipſi opus huiuſmodi facere, & proſequi poſſint.

Curent autem Magiſtri, vt Fabri murarij in vijs ſternendis, neque de nocte operentur, neque veteres lateres, & diminutos, nouis immiſceant; ſed ſummopere ſtudeant, vt opus lateritium nouis lateribus bene coctis: & tam ipſum lateritium, quàm ſilicium, & cuiuſcunque alterius generis, optima calce, & arena bene cõmixta atque ſubacta conficiatur: alioqui eoſdem ad opus de integro ſuis ſumptibus faciendum cogant, & in pœnam aureorum decem in quolibet caſuum præmiſſorum cõdemnent: cuius pœnæ pars tertia accuſatori, ſeu ſecreto denunciatori (etiã ſi operis particeps eſſet) reliquum locis pijs applicetur.

Præterea nullo modo permittant letamina, aut immunditias in Vias, Plateas, aut loca quæcunque intra mœnia Vrbis proijci, aut proiectas à quoquam retineri, aut vias publicas ſiue vicinales à quoquam claudi, aut occupari, ſed clauſas, aut occupatas illico aperiri mandent: ſed & illud prohibeant ne per vias & plateas Vrbis (præſertim verò tempore æſtiuo) aliqui ignes maximè rerum maleolentiũ fiant: alioqui contrauenientes in quolibet caſuum prædictorum, ad pœnam aureorum decem plus, minus eorum arbitrio, iuxta facti, & perſonarum qualitatem, applicandam, vt ſupra, & ad eam ſoluendam cogant. In quibus omnibus caſibus, ſi in condemnando, & exequendo negligentes fuerint, de ſuo ſoluere in ſyndicatu teneantur.

Poſtremo Magiſtri viarum, & ſubmagiſtri omnino caueant ne à Fabris murarijs, quibus ex quacunque materia, & in quacunque forma, vias ſeu Plateas, intra vel extra Vrbem ſternendas, locant, ſeu ſternendi facultatem concedunt, aliquid vllo modo ſub quouis prætextu aut colore; per ſe ipſos, aut interpoſitas perſonas, etiam ſi eſculenta & poculenta ſint, accipiãt; ipſique Fabrimurarij ne dent aut promittant: alioqui tam ipſe dans & promittens, quàm ipſi Magiſtri & Submagiſtri pœnam aureorum centum vice qualibet incurrant. Et inſuper ijdem Magiſtri & Submagiſtri de hoc ipſo etiam in ſyndicatu condemnari debeant. Ad accuſandum autẽ tam dantes, & promittẽtes, quàm recipientes, ipſi etiam Fabrimurarij qui dederunt vel promiſerunt admitti poſſint: & ſi plures ſint huius criminis ſocij, qui ex eis accuſando, ſeu deferendo præuenerit, & probauerit, impunitatem conſequatur; & nihilominus tertiam partem pœnæ lucretur. Qui verò ex Fabrismurarijs condemnati, pœnam intra Menſem non ſoluerint, fuſtibus per Vrbem cæſi, in exilium mittantur. De præmiſſis quoque, durante etiam Magiſtrorum officio, ab Illuſtriſſimo & Reuerendiſs. S.R.E. Camerario, ſiue Reuerẽdo Clerico Cameræ Apoſtolicæ Viarum Præſidente, cognoſci poſſit.

De Officio Magiſtrorum Viarum. Cap. 39. Gloſſ.

Ad iſtos ſpectat interdictum. ff. ne quid in loco publico, & l. 2. §. viam publicam. ff. eod. & l. 1. & toto tit. ff. de via publ. & facere debent, vt frui poſſit, & vt quis à nemine vti rectè prohibeatur. l. 1. ff. de loco pub. fruen. l. 2. §. fin. ff. ne quid in loco publ. l. per agrum. C. de ſeruitut. Et vt aperiatur via publica, reficiatur,

ciatur, & purgetur. l. 1. ff. de via public. & §. 1. & vt quis ante ſuas ædes vias publica conſtruat. l. 3. §. conſtruat. ff. de via public. & quod nihil in viam publicã proÿciatur, ſeu ponatur. l. 3. §. ſtudeant. ff. de via publ. & ff. ne quid in via, vel itinere publico fiat. Et curare debent, ne quid in Cloacis publicis fiat, l. 1. §. penult. & vlt. ff. de Cloacis, & quod loca publica à priuatis non detineantur. l. ſi legatum. 5. §. fin. ff. de oper. public. Sed via publica non eſt in agrum vicini reÿcienda. l. ſi in agrum. 4. ff. de via public. Niſi forte via publica amiſſa ſit, tunc enim vicinus per agrum ſuum viam præſtabit. l. ſi locus. 14. §. fin. ff. quemad. ſeruit. amitt. Et viam publicam nemo poteſt exarare, d. l. 4. in fine. ff. de via publ. à ſententÿs iſtorum appellatur ad Capitaneum, vt in d. ſtatuto in princ. ibi vel ad Capitaneũ Appellationum.

De Officio Magiſtrorum Iuſtitiariorum. Cap. XL.

MAgiſtrorum Iuſtitiariorum iuriſdictio, ſit & eſſe intelligatur circa lites, quæſtiones, & differentias, quæ inter vicinos oriũtur de ſepibus, foueis, ſiue foſſatis, limitibus, vijs vicinalibus, ſeruitutibus actus, itineris, vel viæ, vinearum, & arundinetorum exiſtentium intra vel extra Vrbem cum annexis; & dependentibus à prædictis, & de furtis & damnis datis in vineis, & arundinetis prædictis, vel illis annexis, & non aliàs; nec de rebus alijs. In his autem caſibus ſummariè, ſimpliciter, & de plano, ſola facti veritate inſpecta, procedere & cognoſcere poſſint, & debeant; & ab eis ad Capitaneum appellationum appellerur, ipſorumque Aſſeſſor, & Notarius taxam mercedum infra deſcribendam, vt alij Capitolini, ſeruare teneantur.

Statuta eis tradita, ſiue edicta per eos emittenda, & in fine huius voluminis deſcripta, inuiolabiliter obſeruare teneantur: quoties contrauenerint, pœnam vigintiquinque aureorum incurrãt, pro tertia Accuſatori, & pro reliquis partibus Palatio Conſeruatorum, applicandam. Et eorum officio finito, tam ipſi quàm eorum Aſſeſſor, & Notarius per Syndicos Senatoris & Iudicum ex buſſula pro tempore extrahendos ſyndicentur.

Licentiam vendendi per Vrbem, aut in apothecis, vel plateis vuas eſcarias, vt Apianum, ſiue Muſcatellum, Gattolacium, Dactilitem ſiue Corneam, aut Corinthiam, ſiue Paſſarinam, neque aliam vuarum ſpeciem ad comedendum ſine expreſſo voto Conſeruatorum alicui concedere non valeant: vt iuxta qualitatem annorum, & temporum, ſaluti corporum, & vini vbertati conſulatur.

Pro damnis datis in Vineis, Arundinetis Sepibuſq; earundem, & Terrulis illis annexis, quos Sodos vocant, ſepibus tamen ſeu foſſatis vel muris circundatis, & à Dominis cuſtoditis tam pro intereſſe Dominorum dictorum locorum, quàm pro pœna in eorum edictis comminata, non niſi ad querelam Dominorum dictorum locorum procedere poſſint. exceptis furtis factis in Vineis, & Canetis à Dominis cuſtoditis: in quibus furtis etiam ex eorum officio procedere poſſint: in alijs verò locis non cuſtoditis nullatenus procedant: ſi contrafecerint, proceſſus per eos formandus irritus ſit, pœnamq; aureorum Quinquaginta incurrant, partiq; ad reſtitutionem damnorum, & intereſſe teneantur.

Pro licentijs in ſcriptis, iuxta memoratorũ edictorum formam, ab eis dandis, & concedendis Pomarijs ſeu Fructarolis, aut quibuſcunque alijs vendendi fructus, & poma quæcunque, aut vuas cuiuſcunque generis maturas, vel accerbas (quas Agreſtam dicimus) & pro portandis ad vendendum in publicis Plateis, ſeu certis emproribus Arbores fructiferas vel inſitas, vel etiam pro licentijs eundi, & redeundi ad paſcendum, Caprarijs dandis: nihil omnino recipere poſſint: ſed illas, quo ad fructus poma, vuas, & Arbores prædictas, omnibus habentibus licentiam à Dominis prædiorum vnde illas afferunt, vel à Rectoribus locorum vnde illas extrahunt, ſi Aduenæ ſint, gratis & ſine aliqua ſolutione omni mora poſtpoſita dare teneantur. quod ſi aliquid receperint, aut præmiſſis quouis modo contrauenerint, ad reſtitutionem dupli teneantur, & pœnam vigintiquinque aureorum, toties quoties contrafecerint, incurrant, & de his etiam in ſyndicatu rationem reddere, & ſyndicari debeãt per Syndicatores prædictos.

In pœnis per eos in eorum edictis contra traſgreſſores imponendis, & cominandis, non poſſint metam vigintiquinque ducatorum de carlenis excedere: quarum tertia pars accuſatori vel denunciatori, tertia eorum officio, & reliqua fabricæ Palatij Conſeruatorum applicetur. Quicquid ſecus fecerint, irritum ſit & inane.

Notarius ipſorum Magiſtrorum (vt omnis fraudis

fraudis ſuſpicio ceſſet) denunciationes, accuſationes ſiue querelas omnes, in vno libro aptè compoſito, & paginis numeratis, ſtatim cum deferuntur, deſcribere debeat, & in cuiuſque margine caſſationes ſiue abolitiones vel condemnationes cum die & cauſa adnotare.

Item in alio libro ſimiliter compoſito Teſtium dicta & depoſitiones, ſeparatim tamen quæ ad Ciuilia, ab his quæ ad Criminalia negocia pertinēt, deſcribere & adnotare debeat, & nullatenus in folijs ſeu chartis diſſolutis, alias in quolibet caſuum prædictorum pœna ducatorum auri decem incurrat, & partibus ad intereſſe teneatur.

Scripturas omnes ſucceſſori in officio per inuentarium conſignare teneatur: ipſe verò ſucceſſor inuentarij huiuſmodi copiā authenticam in Archiuio Romani Populi reponere debeat: qui contrafecerit, pœnam ſupradictā incurrat, & partibus ad intereſſe pro deficiētibus vel deperditis ſcripturis vt ſupra teneatur.

De officio Magiſtrorum Iuſtitiariorum. Cap. 40. Gloſſ.

Et ab iſtorum ſententijs appellatur ad Capitaneum appellationum; quid ſpectet ad eos, tradit Statutum in princ. cum quo conueniunt, quæ de rebus priuatis tam proprijs & communibus, quàm alienis diſponunt communia iura, vt puta interdictum de itinere actuq. priuato, de quo tex. in l. 1. §. 1. ff. de itinere actuq. priuato, & toto tit. ff. eod. Item interdictum de itinere actuq. reficiendo. l. inde etiam. 3. §. ait prætor. ff. eod. cum ſimilibus, & de iniurijs, & damno dato, de quibus per Speculat. d. tit. de iniurijs, & damno dato.

De arte Bobatteriorum. Cap. XLI.

ANtiqua & nobilis ars Agriculturæ, ſeu Bobatteriorum in ſuo robore maneat, liceatq. hominibus de dicta arte condere Statuta, prout hactenus conſueuerunt, & prout illa nunc habent etiam à ſummis Pontificibus confirmata, quæ & obſeruare teneantur ac Senator in exequendis edictis, mandatis, & ſententijs ab eis latis, auxilium & fauorem præſtare teneatur.

De arte Bobatteriorum. Cap. 41. Gloſſ.

Antiquæ, & nobilis artis Agriculturæ maximè fauent antiquæ leges, & nouæ. Nam multa illius cauſa videmus priuilegia Agrorum cultoribus conceſſa. Et vnum illud præcipuum à Conſtantino conceſſum legimus; quod executores ad exigendum debita dati, non poſſint abſtrahere ſeruos, boues aratorios, nec ruſticalia inſtrumēta, in l. executores. C. quæ res pig. oblig. poſſ. inter quæ inſtrumenta connumerantur etiam frumentum, & alia parata ad ſeminandum. l. item fundi. §. ſeminarios. ff. de vſufruc. vbi Angel. l. quæſitum. §. item nonnullis. ff. de fund. inſtr. l. inſtrumenta fundi. ff. de fundo inſtr. & rectè quidem: nam hinc mortalium vita pendet; immò lege Attica vetitum fuit boues aratorios mactari, teſte Plinio. lib. 8. c. 45. & quendam Romæ exulare iuſſum, qui bouem aratorium occidi fecit, dicit idem Plinius, quem refert Cuiac. lib. 4. obſeruat. iuris, c. 20. quo loci & alia egregia de hac re ſcribit; & Pittagoras teſte Ouidio Metamorf. lib. 15. inuehit contra occiſores bouis aratorij. In Etruria adeſt lex, quod non poſſint occidi, niſi quādo ſunt ad arandum aliquo caſu inhabiles effecti; deſuper adhibita per Iudicem cauſæ cognitione ad inſtantiam Dominorum. Et ſub die 29. Iulij 1610. ex pia ac paterna prouidentia Sanctiſſ. D. N. Pauli V. in Vrbe eſt publicata lex; quod boues aratorij, vel apti ad arandum non poſſint emi, nec vendi ad effectum macellandi ſub pœna amiſſionis, & ſcutorum quingentorum pro emptore, & venditore; quæ lex eſt magnopere laudanda, & perpetuo obſeruanda pro ſubſtentanda ſubditorum totius ſtatus Eccleſiaſtici hilari vita. Pœna autem quæ ſit contra executores ſancita non legitur in d. l. executores, ſed eſt arbitrio Iudicis per Imperatorem dimiſſa in illis verbis ibi: æſtimando à Iudice ſupplicio ſubigetur. & Plotus in l. ſi quando, nu. 712. C. vnde vi, dicit poſſe per Dominos propria manu recuperari, ex ſententia Iaſ. in conſ. 20. lib. 3. Nam executori iniuſtè, & iniquè exequenti poteſt reſiſti, vt dicit ibi Iaſ. col. 3. ver. præterea officiali. Et diſpoſitio. l. executores procedit; & ſi nulla alia adſint bona, ſuper quibus executio fieri poſſit, vt ſenſerunt Petr. Cyn. Alber. & alij in d. l. executores, Neguſant. de pignor. par. 2. mem. 3. n. 49. quia ratio illius legis eſt impedimentum culturæ; quod prouenit ex executione facienda ſuper rebus ad vſum agriculturæ deſtinatis. Qua ratione ſubſiſtente procedit etiam ſi in ſpecie ipſemet agrorum cultor ex conuentione expreſſa, hæc pignori ſuppoſuiſſet, vt ſentit Bart. in d. l. executores. & Ne-

Digitized by Google

Neguſ. d.nu.49. ex l.pignorum. C.quæ res pig. oblig. poſſ. & nullus credens agricolæ poteſt tenere illius terram.§.1.& per totam. auth.nullum credentem,vbi glo.in verbo,in omnes plura dinumerat Agricolæ priuilegia in conſtit. Frider.II. Imperatoris poſita poſt vſus feudorum. tit.de ſtatutis,& conſuetudin.incipien.Nos Fridericus Romanorũ Imperator. §.Agricultores. diſponitur,quod Agricultores, & circa ruſticitatem occupati,dum villis inſident, dum agros colunt, ſecuri ſint quacumque parte terrarum, ita vt nullus inueniatur tam audax,qui perſonas,vel boues,agrorum inſtrumẽta,aut ſi quid aliud ſit,quod ad operam ruſticalem pertineat inuadere, capere, aut violenter auferre præſumat,ſub pœna quadrupli infamiæ,ac etiam imperialis animaduerſionis, & hanc conſtitutionem approbauit Honorius,ac ſub pœna excommunicationis ſeruari mandauit ibi in §. Nos verò Honorius. Eſt enim ars iſta agriculturæ omni priuilegio, ac omni laude digna, cum ab ea pendeat omnium mortalium vita; ac inſuper (quod omni honore, ac omni laude digniſſimam facit) nobis tribuit materiam, qua ſacramenta conficiuntur, Panem ſcilicet,Vinum, & Oleum.

De Conſulibus Artium. Cap. XLII.

QVodlibet Mercatorum Artificum, & Negotiatorum licitum collegium duos Conſules,vnum Camerarium, & vnũ Notarium habere debeat:qui Conſules & Camerarius de ipſo collegio eſſe debeant, & ſint Apothecarum domini, vel ſocij in capite: Ipſique Conſules plenam habeant poteſtatem cognoſcendi, & terminandi omnes quæſtiones cauſarum ciuilium, vertentes tantummodo inter ipſos homines de arte,& de rebus ſpectantibus ad ipſam artem,ſuper quibus ad eos recurſum fuerit: & nullum qui de dicta arte non ſit, & de re quæ non ſit de eadem arte, ad litigandum coram ipſis, cogere poſſint: illæ autem hoc caſu intelligantur artes,quæ fuerint artium capita, membra autem ſub capitibus contineantur.

De Conſulibus Artium. Cap. 42. Gloſſ.

Non ex qualibet cauſa ſunt Conſulatus conſtituendi.l.1.in princ.ff. quod cuiuſque vniuer. nomi.l.1.in princ.ff.de colleg. & corpor.l.Collegia.3.ff.eod. In Vrbe enim adſunt multi non ſolum ſine cauſa,ſed cum cauſa publico damnoſa. Inſimul enim conueniunt ſub ſpecie Religionis, & ibi tractant de modo carius vendendi, olera,poma,fructus,& alias eorum merces, & in hoc ſe ſe cum aliquo eorũ vniuerſitatis damno,vt totius Vrbis ſint damnoſi, continuò adiuuant,contra tex.in l.1. §.1.ff. de Collegijs, & in l.2.ff.de extraordin. crimin. Ergo aduerſus nouam horum malorum hominum auaritiam dignum fide conſtantiaq. Romana eſſet aliquod conſilium capeſſendum. Vſu enim probatum eſt leges egregias,exempla honeſta, apud bonos ex delictis aliorum gigni. Argentarij enim, & Mercatores poſſunt habere Conſulatum: quia eorum opera reipublicæ vtilis experitur propter commercium. l.nobiliores.3. & toto tit. C.de commer. & mercator. quorum numerus antiquitus præfinitus erat,vt per tex. in l.5.C.eod. & de ijs qui ſupra numerum additi ſunt, eſt tex.in l.1.§.quod autem. C.Collegiatis.

De Statutis Artificum Senatori, & Conſeruatoribus exhibendis. Cap. XLIII.

COnſules Mercatorum, & aliarum omnium Artium, ſtatuta eorum cum primum ea fecerint,& deinceps in fine cuiuslibet quinquennij Senatori,& Conſeruatoribus approbanda exhibere teneantur; & illis ante eorum approbationem minimè vti poſſint. Quæ autem ab eiſdem Senatore, & Conſeruatoribus approbata fuerint,pro approbatis habeantur. Dum tamen ſint licita & honeſta, & non ſint in detrimentum reipublicæ, ſeu contra præſentia Vrbis Statuta, & Monopolium non contineant: quod in ipſa approbatione exprimi debeat. Iis verò caſibus, etiam ſi expreſsè approbata eſſent, nolumus aliquo modo valere, nec eis vti poſſe.

Caſſamus autem, & abolemus, & pro caſſis & abolitis haberi volumus omnia & quæcunque ſtatuta: ſupraſcriptorum omnium Artificum, tam facta quàm facienda, in quibus quoquo modo Conſules ſeu Camerarius earũdem artium, ex quacunque cauſa facultatem imponendi aut exigendi collectam,aut quamuis aliam ſolutionem: ab hominibus,& famulis dictæ artis, habebant vel habent.

Quòd ſi forte aliquando vrgens neceſſitas collectas,aut taxas huiuſmodi imponendi immineat, non alio quàm ſequenti ordine imponi,aut exigi poſſe mandamus. In primis vocentur omnes, & ſinguli de vniuerſitate ſeu

arte,

arte, quibus huiuſmodi impoſitio facienda eſt, per Mandatarium in ſcriptis, pro certa die & hora & loco, expreſſa etiam cauſa, pro qua vocantur perſonaliter, ſi reperiri poterint: ſin autem dimiſſa ſchedula in manibus domeſticorum, quibus conuocatis, aſſiſtente Deputato à Conſeruatoribus, cauſa neceſſitatis exprimatur, & ſi duæ tertiæ partes venienrium, id opportunum, aut neceſſarium fore cenſuerint: tunc ad Conſeruatores eatur, vt ſtatim dicetur: conſenſus autem per vota ſecreta, nempe per pillulas vel fabas, per Notarium dictæ artis aſſiſtẽtibus tribus, aut quattuor ab ipſa vniuerſitate eligendis, vt fraudi locus non relinquatur, colligi debeat, quo facto negotium ad Conſeruatores deferatur: Qui de cauſa, an legitima ſit, conuocatis Capitibus Regionum, & ſecreto Conſilio cognoſcant, & ſi a dicto Conſilio approbata fuerit, deputetur ab ipſa Vniuerſitate Depoſitarius, qui dictas pecunias recipiat, & de exactis & expenſis rationem reddat, tam ipſi Vniuerſitati, quàm Conſeruatoribus, ſiue vni Nobili ab eis deputando, nec in aliam cauſam expenſum admittatur, quàm in eam, quæ ab initio fuerat propoſita & approbata. Qui in præmiſſis aut eorum aliquo contrauenerit, pœnam quinquaginta aureorum, fabricæ Palatij Conſeruatorum applicandam incurrat, & duplum parti reſtituat.

Item prohibemus dictis Conſulibus, & Vniuerſitatibus, ne pro matriculandis aut approbãdis Magiſtris, ſeu pro danda facultate exercendi artem quamcunque, audeant vel præſumant quicquã, publicè vel occultè ab examinando vel approbando recipere, aut exigere: ſed habiles ſtatim cum eos habiles reperierint (vbi Ars peritiam requirit) admittant: ſi cõtrafecerint pęnam vigintiquinque aureorum, vt ſupra applicandam incurrant, duplumq; læſo reſtituant. Notario tamen licere volumus pro fide & matricula, vſque ad duos Iulios, & non vltra à quolibet recipere, ſub pœna prædicta.

Caſſamus item, & irritamus quæcunque ſtatuta prædicta, per quæ pœnæ, aut pęnarum pars Conſulibus, Camerario aut Notario applicantur: ſed eas omnes locis pijs, & ad pium vſum applicari volumus. Qui contrafecerit, pęnam prædictam, vt ſupra applicandam, incurrat.

Caſſamus pariter & annullamus omnia eorum ſtatuta, quæ prohibent opus cœptum ab vno Magiſtro, alium proſequi aut explere poſſe, primo inuito, aut antequam primo ſit ſatisfactum, Qui contrafacere auſus fuerit, eandem pęnam, vt ſupra applicandam incurrat.

Item & omnia ſtatuta, quæ prohibent nouam apothecam aperiri prope aliam, niſi diſtet ab ea certo cannarum numero vel ſpatio, ſimiliter caſſamus & improbamus. Qui contra tentare auſus fuerit, pęnam prædictam, vt ſupra applicandam incurrat.

De Statutis Artificum Senatoris, & Conſeruatoribus exhibendis. Cap. 43. Gloſſ.

Non eſt ideò ex hoc prouiſum Artificum fraudibus; ſufficit enim ad illas exercendas, quod poſſint ſimul conuenire, & tractare quid agendum ſit; & id quod ibi deliberant executioni demandatur abſque eo quod Senator, & Conſeruatores ſciant eorũ deliberationes contra Rempublicam damnoſas: nam hea nen ſcribuntur, neque in eorum Statutis de eis diſponitur. Eis enim ex non ſcripto ius venit, quod eorum peſſimus vſus inter ipſos ad publicum damnum approbauit, & vt Lacedemonij magis ea quæ pro legibus obſeruarent, memoriæ mandant, & memoria monopolia, & alia reipublicæ damnoſa ad libitum exercent in hac Vrbe, quaſi illius Domini, & Primates non poſſint eis imperare, ſcio tanſas; ſed places reticère.

Vt Officiales Artium ſint Annales. Cap. XLIIII.

Conſules, & Camerarij artium, metam anni in eorum officijs excedere non poſſint, nulluſq; ad dicta officia eligi debeat, niſi eam artem per annum ad minus publicè exercuerit; nec vllus elapſo anno confirmari, aut de nouo ad dicta officia, niſi biennium interceſſerit, eligi poſſit.

Vbi ius dicant Conſules Artium. Cap. XLV.

Conſules Artium, ius dicant in Porticu Palatij Conſeruatorum, & in locis ſibi aſſignatis, vel aſſignandis: nulliq; eorum liceat in proprijs domibus ius dicere, nec alibi quàm in proprio Tribunali; Notarius vllo modo illis aſſiſtat; alioqui acta ſint irrita, & tam ipſi quàm Notarius pęnam aureorum decem vice qualibet incurrant.

De

De ponderibus. *Cap.* *XLVI.*

OMnes Mercatores, Artifices, & negotiatores Vrbis, & quiuis alij, qui ad pondus vendunt, aut permutant, ad appendendum omnia quæ ad vſum humanum neceſſaria fuerint, aut quomodolibet opportuna, vna eademq; libra (nempè vnciarum duodecim) vti debeant: quæ libra ſiue lancibus appendatur: Singula pondera, ſiue Statera ipſum marcum ſolito ſigno Dohaneriorum ſignata ſint; dictumque ſignum bis in anno renouetur: Iiſdem autem ponderibus, quibus in Vrbe Ciuitates omnes Oppida, & Caſtra, de diſtrictu vti debeant, liceat illorum ſigna renouare non teneantur in Dohana.

Lanij, Piſtores, Salſamentarij, Piſcarij, Pomarij, & reliqui omnes Artifices, & Negotiatores, & demum omnes qui ad pondus vendunt, dum in eorum domibus, apothecis ſiue apothecarum ſcamnis, ſeu menſis, aut in lapidibus vendunt; penſiles ſtateras cum ſuſtinente annulo habere debeant: & omnes qui volunt ad maiora pondera vendere, maiores ſtateras habere debeant; ſtateræ autem maiores ad huiuſmodi maiora pondera appendenda quattuor libras pro centenario librarum emptori plus tribuant. Qui in aliquo ex præmiſſis contrafecerit, & quoties, pœnam aureorum viginti quinque incurrat.

Extraordinarij maiores etiam de prædictis inquirere poſſint, & quoſcumque etiam quouis priuilegio ſe exemptos eſſe prætendentes, viſitare; & ſi pondera non æqua aut imminuta, vel non ſignata, aut aliàs vitium, vel fraudem ſiue in ponderibus, ſiue in lancibus, ſiue in ſtateris deprehenderint maiori Gabellario ſiue alijs, ad quos de huiuſmodi re inuenta pertinet, deferant, & pœnæ tertiam partem lucrentur.

Muliones, ceteriq. vectores fæni, dum nonũ fænum ad Vrbem portant, ſalmas minoris ponderis librarum trecentarum, demptis retibus, & funiculis, ferre non poſſint: alioqui fænum & animalia illud vehentia amittant, ſi ſua ſint; ſin minus, tribus funis ictibus pœna plectantur: Nec eis liceat aliquã fæni vel paleæ portionem, ſibi facere vel aſſumere, ſed totum ſit Domini: alioqui pœnam aureorum duorum vice qualibet, & pro vnaquaque ſalma incurrant.

De menſuris. *Cap.* *XLVII.*

RVblitella (quæ Rubli dimidia pars eſt) frumenti, hordei, leguminum, & ſimiliũ, qua in Vrbe vtimur, & cuius marmorea menſura in Capitolio conſeruatur, omnes Ciuitates, Caſtra, & loca de diſtrictu Vrbis etiam forte exempta, in vendẽdo, & emendo vti debeãt: qui contrafecerit; ſi Ciuitas, ducentorum; ſi Caſtrum vel Terra, cẽtum; ſi particularis perſona, quinquaginta aureorum pœnã incurrat.

Calcis quoque & ſalis rublitellæ iuſtæ eſſe debeant, ſecundum marmoreas formulas, quæ in Capitolio ſeruantur; quæ quidem Rublitellæ omnes tam frumenti & aliarum rerũ, quàm etiam calcis ſigillo Doganæ; ſalis vero Cameræ Apoſtolicæ & Populi Romani ſigillis ſignatæ eſſe debeant: alioqui illis in vendẽdo vtens pœnam viginti quinque aureorum incurrat, & damnum parti læſæ reſarciat: Calcis aurẽ menſuratores per Conſeruatores debeant approbari.

Congitella quæ Congij dimidia pars eſt tam vini quàm olei, ſint exactæ menſuræ cum illis marmoreis, quæ in Capitolio ſeruantur, & debeant eſſe vt ſupra per Dohanerios ſignatæ, ſub pœna prædicta. Quibus congitellis tam Ciues & Incolæ Vrbis, quàm Ciuitates, Terræ, & Caſtra prædicta, in vendẽdo & emendo vti debeant: qui contrafecerint, pœnam de qua in Rublitella diximus, incurrant.

Salma vini, eſt congitellarum viginti quattuor; & cum quælibet congitella conſiſtat ex perittis ſiue buccalibus quattuor, erit ſalma cadorum ſeu barilium trium: vnumquodque vero barrile eſt buccalium triginta duorum; ſalma autem muſti eſt congitelarũ viginti ſex.

Nullus qui vinum aut oleum, frumentum, hordeum, aut quæuis alia vendit ad menſurã, alia menſura vti poſſit, quàm ſigillata ſigillo Dohanæ, quod debeat ſingulis ſex menſibus renouari: qui contrafecerit, pœnam de qua in capitulis Gabellarij maioris, incurrat.

Barrilarij omnes Phalangarij, ſeu Fachini & alij quicumque, qui barrilibus vtuntur, ac etiam illi, qui in vindemijs muſtum deferunt, barrilia iuſtæ menſuræ habere debeant, & ſigillata ſigillo Dohanæ; alioqui pœnam aureorum viginti quinque quoties contrauenerint, incurrant. Liceat tamen Mulioribus, & alijs qui vinum à conuicinis ciuitatibus, terris & locis ad Vrbem ad vſum particularium perſonarum, & non pro mercimonijs ſiue Magazze-

gazzenis aduehunt, pro vecturæ vtilitate, barrilibus maioris menſuræ vti; non tamen minoris, quibus maioribus ſigillum prædictum adhibere non oportet.

Tabernarij, ceteriq. omnes, qui vinum minutatim vendunt, has menſuras in eorum tabernis ſigillatas ſigillo Dohanæ habere debeant. Videlicet Petittum ſiue Buccale, Medium, quod eſt, Buccalis dimidia pars, Foliettam, quæ eſt Buccalis pars quarta, & ſemifoliettam; quarum menſurarum vaſcula ſint anguſto ore & modicum roſtrata, iuxta eorum formas æneas, ſigno Populi Romani impreſſas, Dohanerijs tradendas, alioqui pœnam incurrant in Conſtitutionibus maioris Gabellarij expreſſam: qui vero ſemifolietta caruerit, aut cum ea vendere recuſauerit, pœnam aureorũ quinque vice qualibet incurrat.

Olearij, qui oleum minutim vendendum per Vrbem deferunt, teneantur ſecum non ſolum Medium, ſed Foliettam quoque oleariã, ſolito ſigno ſignatam, perferre, & cum ea petentibus vendere; alioqui aureorum quinque vice qualibet pœna mulctentur.

Aquarij, qui aquam per Vrbem vendendã afferunt, habere debeant cupas ſiue cupellas menſuræ ad minus quartæ partis barrilis, ita vt ſint ſingulæ buccalium octo, quæ debeant eſſe ſignatæ ſigno Magiſtri, qui eas confecerit; alioqui ipſi Aquarij cupas perdãt, & duorum aureorum pœna mulctentur: quòd ſi ſignatæ ſigno Magiſtrorum, minoris menſuræ repertæ fuerint, pœna Magiſtro duplicetur, & nihilominus Aquarius puniatur vt ſupra.

Puteolanarij, ſiue Arenarij puteolanam in bigontijs deferentes, habeant bigontios ſignatos ſigillo Romani Populi, gratis per Conſeruatores imprimendo, vt ſint iuſtæ menſuræ: Deferentes autem eam in ſaccis, debeant habere ſaccos iuſtæ menſuræ, nempe longitudinis palmorum ſex, & latitudinis palmorum duorum: qui ſacci debeant eſſe ſigno Domini ipſorum ſignati; alioqui ſaccos & bigontios amittant, & pœnam aureorum decem vice qualibet incurrant.

Cuparij, ſiue Fabrilignarij, qui barrilia cupas aquarias, & bigontios arenarios faciunt, ea iuſtæ mẽſuræ, aut maioris fabricare teneantur, minoris autem nullo modo conficiant. Cũ primum vero huiuſmodi vaſa perfecerint eorum proprio ſigillo, quod ſibi quiſque elegerit ignito in tympanis vel lateribus ſignare teneantur. Formam autem ſigilli prædicti cum eo vti voluerint, ſinguli Notario Cameræ Vrbis, qui illam cuſtodiendam gratis recipiet, deferre debeat: Qui contrafecerit, amittat omnia vaſa, quæ in eius apotheca non ſignata, aut minoris menſuræ reperientur, & pœnam aureorum quinque vice qualibet incurrat.

De Ponderibus. Cap. 46. & De Menſuris. Cap. 47. Gloſſ.

Pondera iuſta habeantur dicit Dominus Leuit. 19. Deuter. 25. Qui enim pondera, aut menſuras falſauit, vltra quod committit contra præceptum Dei, de quo ſupra; tenetur ex l. Cornelia de falſis in duplum eius; quod cum falſo pondere, ſeu menſura emit, vel vendidit, & in Inſulam relegatur. l. penult. ff. ad l. Cornel. de falſis. Onerant enim annonam etiam ſtateræ adulterinæ, de quibus Diuus Traianus edictum propoſuit, quod idem facit falſus menſurarum modus; ideoq. tales falſificantes pondera, & menſuras vltra dupli pœnam in Inſulam relegabantur, vt in d. l. penult. & in l. annonam. 6. §. fin. ff. de extraordinar. Crimin. l. in dardanarios. 37. ff. de pœnis, de hac re nonnulla tradit Menoch. de arbitrar. caſu. 317. per totum.

De vendentibus rem pro re. Cap. XLVIII.

MErcatores & Artifices & Negotiatores omnes, cuiuſcumque conditionis exiſtant, teneantur omnia eorum mercimonia, res & bona tam ſimplicia quàm compoſita ad vſum humanum quoquo modo pertinentia, pro his quæ vere ſunt, & non vnam pro alia vendere: Exprimendo poſcentibus præſertim ipſarum rerum exiſtentiam, qualitatem, & loca vnde ſint: ſi ſecus fecerint, bona vendita amittant, & pretium emptori reſtituant, & falſi pœnam incurrant, & per eos ad quos ſpectat, puniantur, & pœnæ tertia pars accuſatori applicetur.

De vendentibus rem pro re. Cap. 48. Gloſſ.

Iſti impoſtores rem pro re vendentes, de iure tenentur etiam pœna criminis ſtellionatus; ſua enim calliditate homines vnum pro altero vendendo decipiunt, vt probat tex. in l. 3. ff. de crimin. ſtellio. Clarus in quaſt. 83. ver. ſi quis impoſturam: vbi dicit quoſdam impoſtores Mediolani fuiſſe fuſtibus cæſos; & de illius Dominio eiectos anno 1558. Io. Baptiſta à Santo Seueri-

uerino in l.cunctos populos in repet. nu. 52. C. de ſumma trinit. & fide Catho. dicit eſſe pœna Stellionatus Iudicis arbitrio plectendos; vt cum eis ſtatuentes noſtri mitius, quam communia iura procedant. de hac re multa tradit Menochius de arbitrarijs caſu 383.

De Nundinis & ordine in eis ſeruando. Cap. XLIX.

CVm ſingulis diebus Mercurij, ſi dies ipſa feriata non ſit; alioqui die præcedenti Nundinæ in platea Agonis fiant, & in ea Artificibus & negotiatoribus pro omnium commoditate certa loca aſſignata fuerint: Nihilominus quia creſcente hominum cupiditate Artifices & negotiatores, qui Annonam tractant inter aduenas, qui ad Vrbem pro die nundinarum annonam afferunt, ſe immiſcentes, & diſcurrentes in emendis pullis, auibus, ouis, pomis, malis, pyris, nucibus, vuis, ficubus, caſtaneis, allijs, cepis, leguminibus, & alijs fructibus & frugibus ſimilibusq. rebus ad annonam ſpectantibus, multas fraudes, in Ciuium emere volentium damnum adhibere comperti ſunt: Hac præſenti conſtitutione cauetur, vt habitatores Vrbis, qui in his vendendis verſantur, Pullarij ſeu pullaroli, Pomarij ſeu fructaroli, & Salſamentarij ſiue pizzicaroli, quique in dicta nundinarum die, & alia illam præcedente ab aduenis emere prohibiti ſunt, habeant & habere debeant in dicto Agonis foro locum vnum ab aduenis qui prædicta ad vendendum in foro afferunt, omnino ſeparatum: Ita vt inter aduenas prędictos, & iſtos vrbicos, pullarios, pomarios, & ſalſamentarios omnino intermedij exiſtant calceolarij, ſartores, ſiue pelamantellarij, aut merciarij, alijq. Vrbis artifices minimè annonam tractantes: Nullusq. ex aduenis prædictis, annonam afferentibus, poſſit inter eoſdem vrbicos annonarios, nec vrbici annonarij inter illos, dicta die nundinarum durante, diſcurrere vel manere. Qui contrafecerint, amittant bona quę emerint, & pœnam decem aureorum incurrant, minuendam, & augendam Conſeruatorum arbitrio, pro rerum & perſonarum qualitate.

Nec etiam liceat ijs negotiatoribus, qui linum aut canabim in Vrbe vendunt, dicta die nundinarum, & eam præcedente, emere in Vrbe linum aut canabim ab his qui linum, aut canabim pro nundinis vendendum afferunt: debeantq. & ipſi eodem die nundinarum permanere in loco omnino ſeparato ab aduenis, linum vendentibus, & inter eos non conuerſari, vt de pullarijs, & alijs proximè dictum eſt; alioqui bona, quæ emerint, amittant, & pœnā prædictam incurrant.

Nullus hoſpes aut tabernarius, qui habeat prope ſuum hoſpitium ſeu tabernam, domos aut apothecas pullariorum diſtantes minori ſpatio cannarum quinquaginta, poſſit die Martis, vel die Lunæ, hoſpitari & recipere muliones, aut aliòs aduehentes ad Vrbem pullos, aut oua; alioqui pœna aureorum decem vice qualibet, & pro qualibet ſalma puniatur.

De Nundinis & ordine in eis ſeruando. Cap. 49. Gloſſ.

Nundinarum vſus antiquiſſimus eſt, & locus earum francus ſemper fuit, vt homines cum eorum mercimonijs poſſent tuto. ad eas accedere, vt eſt de hoc tex. in l. 1. C. de nundinis, vt enim Ciuitas bene, beateq. habitari poſſit, in primis hos negociatores neceſſarios eſſe dixit Plato apud Gręcos quem recenſet tex. in l. 2. ff. de nundinis. & Ariſt. lib. 1. Politic. c. 7. dat mercaturæ partes, & lib. 3. c. 3. Mercatores inquit apud Thebanos ad Reipublicæ honores non admitti, quod in omni republica ſeruandum eſſe opinatur. lib. 7. c. 11.

De non emendo in locis prohibitis. Cap. L.

NVlli liceat in Vrbis diſtrictu linum emere ad effectum illud minutatim vendendi in Vrbe, nulliq. macellario, pullario, pomario, pizzicarolo, aut cuiuis negociatori ſeu venaliriario liceat quæ ad Annonam pertinent emere, niſi in locis deputatis, & publicis plateis ac diebus permiſſis, nec quoquo modo intra vel extra Vrbem obuiam ire ijs, qui ad Vrbem afferunt extra Vrbem Annonam, nulli quoque Ciui liceat extra vel intra Vrbis mœnia obuiam ire afferentibus frumentum, hordeum, auenam, aut ſimilia, etiam ſi pro vſu proprio illa emere voluerit. Qui ſecus fecerit, bona quæ emerit, amittat, & pœnam aureorum decem quoties contrafecerit, incurrat; quam ſi infra dies octo non ſoluerit per Vrbem fuſtigetur, aut aliàs Conſeruatorum arbitrio perſonæ, & facti qualitate penſata puniatur.

De Frumento & Hordeo in Platea Campi Flori vendendo. Cap. LI.

NVllus furnarius, neque ientacularius, ſiue ciambellarius, nec etiam vermicellarius, audeat vel præſumat per ſe vel alium frumentum in platea Campi Floræ quoquo modo emere: qui contrafecerit frumentum amittat, & pœnam aureorum vigintiquinque perſoluat.

Phalangarijs, nullo modo liceat inter frumenti, hordei, & aliorum ſimilium, aut leguminum venditores, & ſaccos diſcurrere; neq; ſe in paciſcendo inter venditorem, & emptorem quoquo modo intromittere, nec ſaccis, aut venditoribus propius accedere, niſi forte ad menſurandum, vel portandum vocentur: alioqui pœna aureorũ quinque eorum quiſq; incurrat, quam ſi non ſoluerit intra octo dies, fuſtigetur per eandem plateã cauſa inſcripta.

Qui in platea prædicta annonæ curam gerunt, Commiſſarij appellati, necnon & Phalangarij, ſi ipſi pro alijs de frumentis, hordeis, aut his ſimilibus cum venditoribus paciſcentur, pœna viginti quinque aureorum per eos ad quos ſpectat, mulctentur.

Vendentes hordeum, auenam, fabas, & alia ſimilia, qui in eadem platea domos vel apothecas habent, omnino caueant, ne aduenæ frumentum, hordeum, aut ſimilia in eorum domibus vel apothecis reponant: alioqui ſi illa receperint pœnam aureorum decem vice qualibet incurrant.

Quòd Riparum Merces ante triduum per negotiatores non emantur. Cap. LII.

ANtiquum Riparum morem renouantes, ſtatuimus, vt nõ liceat venalitiarijs ſeu reuenditoribus & negotiatoribus quibuſuis, & ijs omnibus, qui ad effectum minutarim reuendendi emunt, ante triduum poſtquam merces quæcunq; in portubus, ſeu Ripis ſuperioribus & inferioribus applicuerint, emere aut de illis quoquo modo paciſci, vt Ciues illis indigentes ab ipſis Mercatoribus interim emere poſſint: qui contrafecerit, bona quæ emerit, amittat, & pœnam aureorum vigintiquinque incurrat, cuius pars tertia accuſatori applicetur.

De Monopolijs. Cap. LIII.

MOnopolia omnia, tam in Vrbe quàm extra Vrbem, rerum ad Vrbem afferendarum per quadraginta milliaria prohibita ſint; & qui ea fecerint, ſeueriſſimè etiam per Conſeruatores puniri poſſint.

De Monopolijs. Cap. 53. Gloſſ.

Monopolia ſunt contra annonam, & quòd contra annonam eſt, fieri etiam de iure generaliter prohibetur; & qui contra eam facit tenetur. l. Iulia de annona. l. 2. ff. ad l. Iul. de annona, & facere dicitur contra annonam qui eam attentat, ſeu vexat; vel facit aliquid quo annona carior fiat. d. l. 2. in princ. & §. fin. ff. eod. l. annonam. 6. ff. de extraordin. criminibus, & de materia, & modis annonæ conſeruandæ eſt tex. in l. 2. per totam. ff. de adminiſtr. rer. ad ciuitat. pertinent. & in l. 1. C. de ann. ciuilib. & in l. 2. C. de frumen. Alex. Franciſ. Murt. deciſ. 540. par. 1. & deciſ. 395. par. 2. alia tradit Menoch. caſu 384. per totum de arbitrar. Eſt etiam monopolium prohibere alicui ne exerceat artem ſuam, vel paciſci quod non vendantur, nec emantur victualia, niſi in certo loco; l. 1. & ibi Bart. & Doct. C. de monopol. & notant. omnes in rubric. C. eod. Item quando artifices inter ſe conueniunt de ſic faciendo, d. l. 1. & ibi Bart. quod vitium eſt familiare artificum vt dixi ſupra in c. 42. Item quando ordinationes annonariæ tendunt ad priuatum commodum, non autem ad publicam vtilitatem; vt per Bald. in d. l. 1. C. de monopol. & de materia monopolij, tradit Innocen. in c. ſignificaſti. de appellat. & in c. cum omnes. & in c. cum acceſſiſſet. de conſtit. & Felyn. in c. accedentes. de præſcriptio.

Quòd Annona ad Vrbem liberè deferri poſſit. Cap. LIV.

NVlla Ciuitas, Oppidum, aut Caſtrum diſtrictus Vrbis, nullusq; Baro, Domicellus, Oppidorum, Caſtrorumue Dominus: nulliq; Rectores, aut Gubernatores locorum prædictorum, quouis prætextu, aut quæſito colore, vel priuilegio, audeant, vel præſumant etiam ſuos Ciues oppidanos, & vaſſallos, volentes ferre ad Vrbem annonam; quouis modo publicè vel occultè tacitè vel expreſsè directè, vel indirectè, dicto vel facto prohibere, inhibere,

hibere, aut impedire: qui contrafecerit; ſi Ciuitas ſit, aureorum quingentorum; ſi Oppidum, Caſtrum, Communitas, aut Baro, trecentorum; ſi particularis perſona, centum aureorum pœnam incurrat: & de prædictis Senator inquirere teneatur, & credatur dicto accuſantis, vel denunciantis cum tribus teſtibus de fama publica deponentibus.

Quòd Annona ad Vrbem liberè deferri poſſit. Cap. 54. Gloſſ.

Facit pro iſto ſtatuto tex. in l. 2. §. fin. & ibi Doctor. ff. ad l. Iul. de annona. & in l. annonam. 6. ff. de extraordin. Crimin. vbi puniuntur illi qui Naues, aut Nautas retinent, & qui annonam vexant, & attentant annonæ appellatione quid contineatur, tradit Fulg. in conſ. 115. poſt princ. & C. de annon. & tribut. libr. 10.

Vt nullus in diſtrictu Vectigal aut Pedagium exigat. Cap. LV.

NVlla perſona, nullusq; Romanus Ciuis, aut eius vaſſallus audeat vel præſumat in Vrbis diſtrictu, Mercatores cum mercibus, & animalibus ad annonam, ſeu graſciam ſpectantibus ad Vrbem venientes, ſiue per terram, ſiue per aquam quouis quæſito colore, aut prætextu impedire, nec ab eis aliquam aliã gabellam, pedagium, aut vectigal extorquere, vel piſcium, animalium, aut aliarum rerum partem petere; ſed ſint liberi & immunes, dũmodo dohanam in Vrbe ſolui ſolitam perſoluant: per hoc tamen nolumus fieri præiudicium Romanis Ciuibus, qui ab antiquo conſueuerunt piſces & aues habere, de quibuſdã piſcibus, & auibus, quæ ad Vrbem afferuntur.

Vt nullus in diſtrictu Vectigal aut Pedagium exigat. Cap. 55. Gloſſ.

Sine auctoritate Principis noua vectigalia non ſunt conſtituenda; nec minus exigenda, & à Principe publica neceſſitate vrgente, non temere; & ſine cauſa. l. 1. C. vectig. noua inſtit. non poſſe. l. 2. & 3. C. eod. l. vectigalia. 10. ff. de public. vectig. & commiſ. Nam inducta fauore publico non eſt odioſa ſed fauorabilis; e contra eſt odioſa, & ſit interpretatio contra gabellam in dubio, vt per Surdum in deciſ. 96. n. 7. & 19. & ſi contrafactum fuerit pœna ſtatuta eſt in l. 1. §. item is qui. ff. ad l. Iul. de ambitu. & in l. vlt. ff. ad l. Iul. de vi. publ. & in hoc ſtatuto. Nam in vectigalibus exigendis attenditur conſuetudo, l. ſi publicanus. 4. §. fin. ff. de public. in tãtum, vt reſcripta contra vectigalia conſueta non valeant. l. quidquid. 12. C. de vectigal. & vide ſupra de materia in cap. 11. ver. omniaqua &c.

De Ciuium Romanorum immunitate. Cap. LVI.

CIues Romani habentes poſſeſſiones, terras, domos, ſeu caſalia in Territorijs ſeu tenimentis alicuius Ciuitatis, Oppidi, vel Caſtri de Vrbis diſtrictu: & etiam illi qui habent poſſeſſiones in Ciuitate Tyburtina, & eius tenimento, liberi ſint & immunes ab omni data, collecta, & impoſitione, quæ fierent per dictas ciuitates & loca, nec ad contribuendum directè aut indirectè cogi poſſint; præterquam pro collecta mille florenorum auri: quæ Ciuitas Tiburtina ſoluit, & ſi ſtatuerent contra bona ipſorum Ciuium, vt forte poſſeſſiones eorum non laborarentur, vel quid tale, ad emendationem damnorum teneãtur, & pœnam ducentorum aureorum incurrant.

Liceatque Romanis omnibus habentibus terras, & poſſeſſiones, in Ciuitatibus, Oppidis, & Caſtris diſtrictus Vrbis, vinum, frumentum, hordeum, legumina, oleum, linum, canabim, & omnes aliàs fruges, & fructus, quos collegerint in eorum poſſeſſionibus, quæ in dictis locis habent, vel habuerint, ad Vrbem portare libere, & ſine aliqua ſolutione vel Gabella, & poſſint & debeant in libertate manere; quòd etiam procedere volumus in illis qui habent laboreria in locis & terris prædictis, vt liceat eis ſine aliqua ſolutione & moleſtia fructus per eos recollectos libere extrahere, & ad Vrbem portare; & quòd Domini dictorum locorum, ſeu quæcunque aliæ Communitates, nõ impediant Ciues Romanos prædictos, quo minus prædicta liberè faciant: qui contrafecerit, pœnam quingentorum aureorum incurrat, de quo per Senatorem inquiri debeat, & credatur accuſatori, vel denunciatori cum dicto vnius teſtis.

Poſſint quoq; Romani Ciues in toto Vrbis diſtrictu, & à Monte alto & Terracina atq; locis interiacentibus liberè quaſcunq; merces extrahere, vt ad Vrbem afferant, & pro præmiſſis nullum ab eis extra Vrbem pedagium,

aut quid aliud exigatur: qui contrafecerit, ſi Ciuitas, Oppidum, aut Caſtrum vel Baro fuerit, pœnam quingentorum aureorum; ſi priuatus, ducentorum incurrat, & damnum parti læſæ reſarciat, de quo ſtetur iuramento dam num paſſi, cum vnius idonei teſtis probatione.

De Ciuium Romanorum immunitate. Cap. 56. Gloſſ.

Faciunt allegata ſupra in cap. 27. & latius allegata in capit. 38. vbi de materia immunitatis.

Quando Aduenæ Ciuium Romanorum Priuilegio vti poſſint. Cap. LVII.

NVllus Aduena ſiue forenſis habens priuilegium ciuilitatis, habeatur, vel reputetur pro ciue, ad hoc vt ciuium Romanorum priuilegio quo ad Gabellam Dohanę Pecudum vti frui poſſit, niſi habeat domum in Vrbe, & vineam prope Romam infra quinque milliaria, & habitet per tres partes anni in Vrbe, cum ſua familia.

Illi Mercatores, Aduenæ ſiue forenſes intelligantur Ciues Romani, qui habuerint in Vrbe maiorem partem rerum mobilium, & im mobilium, domum, & habitationem continuo in ea, cum eorum familia (quando eam habent) & tunc excuſentur vt Mercatores & Ciues Romani, de proprijs rebus, & mercimonijs, & non de alienis: Priuilegio autem ciuilitatis, quo gaudere debet Ciuis, non poſſit excuſari Socius, vel aliqua alia perſona, quæ eſſet extra familiam ipſius Ciuis: Familiæ verò nomine intelligantur commenſales, & omnes qui ſunt in eadem domo ad omnes expen ſas ipſius Ciuis, ſiue Patris familias.

Vt Romani Ciues, etiam delinquentes in diſtrictu ad Senatorem remittantur. Cap. LVIII.

NVllus Ciuis Romanus ratione poſſeſſionis aliquorum bonorum, etiam mobilium, vel ſe mouentium, quæ habeat in aliqua Ciuitate, Oppido vel Caſtro, de diſtrictu, poſſit in dictis Ciuitate Oppido vel Caſtro ali quo modo cogi, aut conueniri: ſed ſi quis ab eo aliquid prætendit, etiam dictorum bonorũ occaſione, debeat eum coram Vrbis Senatore conuenire. Qui contrafecerit, pœnam quingentorum ducatorum Cameræ Vrbis applicandam ipſo iure incurrat. Nullaq; Ciuitas, Oppidum, vel Caſtrum ſiue Baro, & Domicellus Romanus de Vrbis diſtrictu, etiam ſi merum & mixtum imperium habeat, & gladij poteſtatem, audeat vel præſumat in aliquem Romanorum ciuem etiam ratione cuiuſuis delicti, in eorum tenimentis commiſſis, animaduertere, vel ipſum quoquomodo punire: ſed tantum poſſint, & debeant ipſum delinquentem capere, & captum Senatori tranſmittere, qui in eum pro facti qualitate animaduertat.

De Iuramento per Barones præſtando. Cap. LIX.

QVoniam in antiquis Vrbis Statutis ſub Rubrica prædicta ita cautum erat: Videlicet, omnes de vtraq; domo Vrſinorum, & Columnenſium, & omnes de domo Annibaldorum, & omnes de domo domini Odonis de Sancto Euſtachio, & omnes de domo domini Petri de Genazzano, & omnes de domo Albertinorum, & domini Petri Romani, & omnes de domo Sabellenſium, & de domo de Commite, & omnes de domo Capocinorum, & dominus Petrus Gaietanus, & eius filij, & alij ſecundum quòd in Camera inueniuntur, teneantur iurare in Conſilio generali coram Senatore non receptare aliquos diffidatos, homicidas, fallitos, falſarios, exules, aut infames perſonas, in domibus, & fortellitijs eorum: & curare, & facere, quòd dictæ perſonæ ſic criminoſæ non inueniantur ſeu appareant in dictis domibus ſeu fortellitijs eorum, & nihilominus ſatiſdare in Camrra Vrbis teneantur ad pœnam mille marcarum argenti, ſaluo quòd Senator poſſit ipſam pęnam moderari, ſecundum qualitatem perſonarum, quòd non facient contra prædicta: & ſi contra prædicta vel aliquod prędictorum factum fuerit, ante vel poſt ſacramentum, puniatur contrafaciens in pęna prædicta, & Senator de prædictis ſingulis tribus menſibus debeat facere generalem inquiſitionem: quòd ſi non fecerit, ſoluat de ſuo Salario vice qualibet ſcuta ducenta: poſſint tamen prędicta adimplere per procuratores per eos ſpecialiter conſtitutos. Ideò & Nos per omnes Barones Ro. ita ſeruari debere innouamus.

De

De Vijs publicis diſtrictus reaptandis, & à latronibus cuſtodiendis. Cap. LX.

COmmunitates, & homines Ciuitatum, Oppidorum, Caſtrorum, & Villarum diſtrictus Vrbis, & illorum Domini, teneantur vias publicas, quæ per eorum territoria ſiue tenimenta pertranſeunt, ita & taliter aptare, & ſternere, vt per illas euntes, & tranſeuntes non ſolum ſine periculo, ſed etiam commode ire, agere, & tranſire poſſint; & ſi ceſſauerint, pęnam aureorum ducentorum incurrant, & nihilominus eas ſternere & aptare cogantur: Sed & illas à latronibus omni tempore cuſtodire debeant, itaut euntibus, & redeuntibus per eas tutus ſit ſemper acceſſus; alioqui pęnam aureorum quingentorum vice qualibet incurrant. Quòd ſi contigerit in eorum tenimentis prædictis alicui tranſeunti aliquod damnum à latronibus inferri, id totum reſtituere teneantur, & de latrocinio per tres idoneos teſtes de fama publica deponentes, probaſſe ſufficiat. De quantitate autem rei ablatę ſtetur ſacramento damnum paſſi, ſeu illius hæredis Senatoris taxatione præcedente, perſonæ qualitate penſata. Si verò Communitates vel Domini locorum prædictorum, vbi latrocinium factum fuerit, delinquentem in manibus Senatoris dederint, à damni emendatione liberentur; pęnam tamen ob non adhibitam cuſtodiam omnino ſoluere teneantur: Et ſi homicidium ſecutum fuerit, condemnentur in ducatis auri quingentis, hæredibus occiſi: ſi verò percuſſio cum ſanguine facta fuerit, ipſi percuſſo ducatos auri ducentos ſoluere cogantur, & nihilominus ad alias pęnas prædictas & damnorum emendationem teneantur.

De Vijs publicis diſtrictus reaptandis, & à latronibus cuſtôdiendis. Cap. 60. Gloſſ.

Cum via publica nemo rectè vti prohibeatur, l. 2. §. fin. ff. ne quid in loco pub. l. per agrum. 11. C. de ſeruitutibus, ideoq; reaptanda eſt; & à latrocinis cuſtodienda, vt diſponit ſtatutum pro quo facit tex. in l. 1. in princ. & §. 1. ff. de via public. de qua re multa dixi ſupra c. 39. Nam & via publica connumerantur inter opera publica: quæ ſine permiſſione Principis facienda non ſunt. l. opus. 3. ff. de oper. publ. l. de operibus. 6. ff. eod. l. nemo. 12. C. eod. Et noua publica opera extruenda non ſunt, antequã vetera refecta ſint, vel cępta ſint perfecta. l. vlt. C. de oper. public. & illorum cauſa priuata opera dirui poſſunt; quòd quotidie videmus ſactum in Vrbe; ſed cum quodam moderamine de quo in l. ſi quando. 8. & in l. ædificia. C. de oper. publ. opera publica itaq; perfecta ſi fuerint alcuius etiam priuati liberalitate, non neceſſitate, in ea illius nomen inſcribi poterit. l. 2. in princ. ff. de oper. pub. l. opus nouũ. 3. §. fin. cum l. ſequen. ff. eod. l. ſi quis. 9. C. eod. Quod tamen non procedit in eo, qui reſtaurauit, vel exornauit opus antiquum; vel qui integros ſumptus non ſupeditauit, ſed publicis ſumptibus aliquid auxilium præſtabit. l. pecuniam. 7. §. ſi quis. & §. fin. ff. de oper. public. & nomen inſcriptum eradi non poteſt. l. 2. §. fin. & l. 7. §. ſi quis. ff. eod. & à nemine priuatim poſſunt publica opera vſurpari. l. Prætoria. 3. C. de oper. public. l. qui ſine. 19. l. Baſilica. 20. C. eod.

Item; & muri Ciuitatum inter publica opera connumerantur, immò ſancti dicti ſunt. l. ſanctum. 8. §. fin. ff. de diuiſ. rerum. l. 1. §. 1. ff. eod. §. ſanctæ. inſtit. de rerum diuiſ. Ideoq; à nemine tranſcendendi; ſeu violandi ſunt, l. vlt. ff. de rer. diuiſ. l. qui perforauerit. 11. ff. ad l. Iul. pecul. ſunt enim extruendi, & reparandi ex permiſſione Principis; & non habitandi ſine eiuſdem Principis licẽtia, l. ſacra loca. 9. §. penult. & l. ſanctum. 8. §. fin. ff. de rer. diuiſ. l. omnes. 11. C. de operibus public. l. neq; 3. ff. ne quid in loco ſacro fiat. l. reſtaurationi. 3. C. de diuer. præd. vrban. l. ne ſplendidiſſimę. 10. C. de operi. public. vbi etiam docemur vnde ſumendæ ſunt pecuniæ ad muros Ciuitatum reparandos. Quod attinet ad ſtatuas in publico erigendas, non ſunt ſine Principis licentia erigendæ. l. 1. C. de ſtatu. & imagi. l. vlt. C. eodem dicitur cuius expenſis, & in erigenda ſtatua Principis Iudex præſens eſſe debet. l. 2. C. eod. Sed ſtatua erecta a nemine priuato eſt deponenda, ſeu vindicanda. l. ſtatuas. 41. ff. de acquir. rer. domin. l. fulcinius. 13. ff. de priuileg. credit. Niſi forte vſu exigente, ſit aliqua reparatio neceſſaria: quæ ſine amotione ſtatuæ fieri non poſſit, tunc enim ſtatua deponatur etiam Principe inconſulto, donec reparatio fiat, & ipſa reparatione perfecta, ad locum ſuum reportatur, l. ſi quando. 15. C. de oper. public.

De Venalitiarijs ſiue Recatterijs. Cap. LXI.

NVllus veterum pannorum negotiator, venalitiarios, ſiue recatterius, ab ali-

qua incognita perſona emat pannos lineos, vel laneos, ſericos, bombicinos vel miſtos, veteres, aut qui in hominum vſu fuerunt, ſeu ad humanum vſum ſunt facti, etiam ſi ſint aratia, tapeta, aut lances, caldaria, ſeu quæuis alia ſupellectilia, vel ferramenta ad hominum vel ædificiorum vſum pertinentia, ſine præſentia duorum teſtium fidedignorum, qui de illo exercitio non ſint, & qui venditorem cognoſcant: Qui contrafecerit, ſi res empta furtiua ſit, duplum valoris rei, Cameræ Vrbis pro pęna perſoluere, & rem domino reſtituere debeat: ad quam quidem rei furtiuæ reſtitutionem etiam ſi teſtes adhibuerit, & venditorem cognouerit, omnino teneatur: ſed eo caſu à pęna liberetur.

De Molendinarijs. Cap. LXII.

MOlendinarij poſtquam frumentum ad eorum molendina portauerint, illud intra dies quattuor, legitimo impedimenro ceſſante, diligenter, & bona fide molere teneantur; & ſi ad pondus eis conſignatum fuerit, frumentum ad pondus reſtituere: ſi vero ad menſuram pro ſingulis ſex ſcortijs frumenti, ſcortios ſex pollis, ſeu floris farinæ, & tritelli ſcortium vnum, & furfurũ ſcortios duos, reſtituere teneantur; ſi ceſſauerint, damnum quòd dominus frumenti patietur, illius iuramento, præuia Iudicis taxatione, conſideratis præmiſſis, liquidandum emendent, & aureos duos vice qualibet pro pęna perſoluant: quod ſi frumentum pro frumento ſuppoſuerint; etiã de falſo puniri poſſint, & dominus in omnibus caſibus prædictis pro famulo teneatur. Sed hæc actio vltra tres menſes non duret.

Caueant autẽ tam ipſi molendinarij, quàm molarum domini, & fabricatores, ne lapides molares, aliter quàm in trahis, quas Traliones appellant, per Vrbem & ſupra pontes conducant; alioqui lapides amittant, & pęnam aureorum viginti vice qualibet incurrant.

Pariterq; caueant à molendo in diebus Dominicis, & feſtiuis à Sancta Matre Eccleſia prohibitis: alioqui pęnam aurei vnius vice qualibet perſoluant.

De Sarctoribus. Cap. LXIII.

NVllus Sarctor, ſiue alius quiſpiam, qui vi proxeneta ſiue mediator, in venditione pannorum, ſiue drapporum etiam ſericorum ex auro intextorum, aut Aratiorum vel etiam Pelliciarum, vt mediator interuenerit, aliquid à venditore vel emptore pro proxenetico petere poſſit, nec etiam à ſponte dantibus recipere; alioqui pęnam aureorum decem tàm ipſe Sarctor, quàm dans vel promittens incurrat.

De Aromatarijs ſiue Pharmacopolis. Cap. LXIIII.

NVllus Aromatarius ſiue Pharmacopola, pharmaca compoſita ſiue medelas tractare, vendere, aut ſimplicia componere poſſit; niſi per Medicorum Collegium, ſeu deputandos ab eo, præuio examine, legitime fuerit approbatus: qui contrafecerit, pœnam aureorum centum vice qualibet incurrat.

Nulluſque, qui Cerariam artem tractet, audeat in cereis, faculis, & candelis, aliud quàm purum bombicem ſeu bombacem, & puram ceram adhibere; & ſi in eis ceram nouam ſupra ceram veterem inducet, ita inducat, vt pars ceræ veteris remaneat aperta, ita vt diſtinctè à noua cognoſci poſſit: qui contrafecerit, in pęnam incidat, de qua hoc libro ſupra dictum eſt, de vendentibus rem pro re.

De Aromatarijs ſiue Pharmacopolis. Cap. 64. Gloſſ.

Rip. in tract. de peſte. tit. de remed. præſer. contra peſtem, nu. 148. hos aromatarios male exercentes artem ſuam arbitraria pęna puniendos eſſe affirmat poſt Io. à Platea; quem ibi allegat. eos ſequuntur. Menoch. caſu. 382. n. 4. de arbitrar. dixi non nulla ſupra in c. 48.

De diebus Feſtis obſeruandis. Cap. LXV.

NVllus Mercator, Negotiator, Venalitiarius, vel Artifex; diebus in honorem Dei altiſſimi & Sanctorum eius dicatis, quibus à Sancta Matre Eccleſia, ſeruilia opera fieri prohibentur, audeat bona vel mercimonia ipſorum, quæcunque ſint, in eorum apothecis vendere, aut quoquomodo diſtrahere, nec etiam apothecas apertas tenere, niſi eas inhabitent; quo caſu tantum, quantum ad introhitum & lumen ſufficiat, & non vltra apertas habere liceat: qui contrafecerit, pœnam iuliorum quinque vice qualibet incurrat.

& de

& de prædictis Extraordinarij more ſolito inquirant, & denuncient.

Quod in Mari, & Flumine piſcari liceat.
Cap. LXVI.

CVilibet Romano ciui & habitatori Vrbis, & diſtrictus libere liceat in curſu tam Tyberis, quàm Anienis, & Mari, quatenus fluminum ripæ, & maris littus ſe extendunt, quocunque tempore, & quocunque artificio piſcari; nulliq; prohibendi aut ab eis aliquid auferendi ius ſit; dum tamen à prædijs, ædificijs & piſcarijs, quæ proprios dominos habēt, ſe abſtineant, & pariter à ripis Regionis Arenulæ, videlicet Sanctæ Seueriæ, & Pauli, in quibus ſine licentia Syndici piſcari non licet. Per riuos autem nemo audeat inhoneſte piſcari, nec cum inſtrumentis ferreis vel ligneis, quibus illorum ripæ corrumpuntur, aut curſus aquarum impeditur, aut domini in ſuis poſſeſſionibus perturbantur, diſcurrere. Qui autem piſcantes in locis permiſſis prohibuerit, quiue in locis vetitis piſcari auſus fuerit, in pœnam aureorum decem vice qualibet incurrat, & damnum parti læſæ reſarciat.

Quod in Mari, & Flumine piſcari liceat.
Cap. 66. Gloſſ.

Vtrum venatio, & piſcatio poſſit a Principibus ſuis ſubditis probiberi? Et quidem non poſſe primo dicendum videtur, quia venandi ac piſcandi poteſtas hominibus data videtur diuino iure Nam Geneſ. c. 1. dixit dominus, faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, & præſit piſcibus maris, & volatilibus Cœli, & beſtijs vniuerſis, & Geneſ. c. 9. dixit creſcite, & multiplicamini &c. Terror veſter, ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terra, & ſuper omnes volucres Cœli; Secundo videtur data hæc facultas de iure naturæ, teſte Ariſt. Polit. dum inquit hominibus natura eſſe conceſſum dominatum in belluas, ideoq; eas venando capere poſſe, & tenetio de iure gentium quo omnia animalia, quæ terra, mari, cœlo ſunt; capientium fiunt. l. 1. ff. de acquir. rer. domin. l. 3. ff. eod. §. feræ igitur. inſtit. de rer. diuiſ. Iſidor. in c. ius naturale 1. diſtinc. & ita docuerunt Io. Andr. Hoſtien. Ant. de Butr. & alij in c. non eſt. de decimis, Dec. in conſ. 197. n. 1. & in conſ. 271. nu. 1. Claſ. in conſ. 119. lib. 4. Beroius in conſ. 81. nu. 30. libr. 2. Grammat. deciſ. 67. nu. 9. Boſſ. de regalibus. num. 42. Frãciſ. Marc. deciſ. 530. n. 16. par. 1. Tiraq. de nobilit. c. 37. nu. 149. Natta in conſ. 375. Roland. in conſ. 9. lib. 2. Crauetta in conſ. 043. lib. 4. & in conſ. 945. lib. 5. Cuiacc. lib. 4. obſeruat. cap. 4. Menoch. in conſ. 298. num. 18. lib. 3. Contrariæ opinionis quod Principes iuſta cauſa ſubſiſtente non obſtantibus præmiſſis præmiſſa poſſunt ſuis ſubditis probibere, fuerunt allegati per Didac. in relectione capit. peccatum. par. 2. §. 8. de reg. iuris, quibus adde Nattam in conſ. 604. Riminald. in conſ. 35. num. 15. lib. 1. in conſ. 68. nu. 25. eod. lib. Sebaſt. Medic. de Venat. Piſcat. & Aucup. par. 1. q. 5. Probant autem hanc ſententiam ex c. nemo retia. de pace tenen. & eius violat. vbi pacis ſeruandæ gratia venationem fuiſſe prohibitam notant ibi Martin. Lauden. & alij Doct. Secundo probat hoc Didacus loco citato inquiens quod licet iure naturæ omnia ſint communia, poſſunt tamen a Repub. & Principibus, qui eorum quæ nullius in bonis ſunt diſpenſationem habent, alteri priuato concedere; vt deſinant eſſe communia, & priuata efficiantur. §. ſingulorum. inſtit. de rer. diuiſ. l. 1. ff. de acquir. rer. domi. nam ſicut occupatio rerum; quæ nullius ſunt, occupanti, & ſic priuata efficiuntur; ita occupata à republica, vel eius Principe, & alteri conceſſa efficiuntur priuata, ita arguit Didac. citato loco, vbi reſpondet ad illud quod dictum eſt poteſtatem venandi ac piſcandi naturali iure, ac gentium fuiſſe hominibus conceſſam, & ſicut Deus ſubiecit homini vniuerſa animalia, ita ſubiecit homines Regibus, & Principibus, qui venatione, & piſcatione poſſunt ſuis ſubditis probibere. Sed non ſine cauſa hæc probibenda eſſe affirmat. Et quidem ſeptem potiſsimum iuſta dinumerantur, quibus hæc probiberi poſſunt. Et prima cauſa fuit pacis ſeruandæ, & vitandi ſcandala, quæ horum occaſione ſolent oriri inter ſubditos hæc colligitur in d. c. nemo retia, vbi Lauden. & alij, de pace tenen. Guliel. de Benedict. in c. Rainucius. in verbo, & vxorem nomine Adelaſiam, deciſ. 5. nu. 338. Secunda probibendi cauſa eſt conſuetudo, Guido Papæ deciſ. 514. Franciſ. Mar. deciſ. 530. nu. 14. Purpur. conſ. 334. nu. 8. lib. 2. Rimin. conſ. 35. nu. 17. lib. 1. Tertia probibendi cauſa eſt ſubditorum conſenſus, vt per Franciſ. Marcum vbi ſupra, & per Caſſan. in conſuetu. Burgun. rubr. 13. §. 7. nu. 4. Menoch. de arbitrar. caſu 160. nu. 11. Quarta prohibendi cauſa eſt poteſtas conceſſa Principi ab Imperatore in inueſti-

ueſti-

ueſtitura, vel à Papa, vt per Iacob. de S. Georgio de feudis in verbo, & cum venatio. Zoanett. in l. 2. nu. 7. C. de pac. inter empt. & vendit. Quinta cauſa erit, ſi Princeps quadam loca ſibi eligat, ad recreationem, vt per Tiraq. de nobilit. c. 37. nu. 139. Sotus de iuſt. & iur. lib. 4. q. 6. art. 4. Sebaſt. Medices vbi ſupra. par. 1. q. 5. Sexta cauſa erit antiquata facultas prohibendi hæc ſubditis, arg. l. 2. & vlt. ff. de aqua plu. arcen. Zoanet. citato loco nu. 165. Dec. in conſ. 271. Rui. conſ. 28. lib. 1. Bald. de præſcript. 4. par. 5. par. princ. q. 6. Septima cauſa erit vtilitas publica; vt quia probibeantur hæc, ne Agricolæ, Artifices, Mercatores, Operarij, Mercenarij, & ſimiles, venandi vel piſcandi ſtudio nimium dediti exercitia ſua derelinquant in graue damnum reipublicæ exemplo. C. ne ruſtici ad nullum officium, & C. negociatores ne militent, & l. penult. & vlt. C. de cohortal. lib. 10. Tiraquel. de nobilitate, c. 37. nu. 150. & Guliel. de Benedic. in d. c. Raimutius in verbo, & vxorem nomine Adelaſiam, decis. 5. nu. 338. Quibus autem pœnis poſsint Principes præfatis de cauſis venationem, & piſcationem ſubditis probibere, tradunt Aluarotus in d. c. nemo retia, Guido Papa deciſ. 218. Sotus de iuſtit. & iure. q. 6. art. 4. Nauar. in mann. Confeſſ. c. 17. §. 11. nu. 221. Guliel. de Benedic. vbi ſupra. nu. 353. & de materia, vide tex. in l. 1. C. de venatione ferarum.

De capitibus piſcium Conſeruatoribus dandis. Cap. LXVII.

OMnium piſcium, qui ſunt longioris menſuræ marmoreo ſchemate, quod in Palatio Conſeruatorum affixum eſt, capita, vſque ad primas pinnas incluſiuè, per Piſcarios, ad quos in foro piſcium, vel alios, ad quos quomodocumque peruenerint, Conſeruatoribus in eorum Palatio aſſignentur, nec alij liceat dicta capita petere vel habere: Qui in his Conſeruatores fraudaſſe compertus fuerit, pœnam aureorum decem ſe nouerit incurriſſe.

Vt piſces, ſylueſtria animalia, & alia vbique in Vrbe vendi poſsint. Cap. LXVIII.

QVilibet Negotiator, ſiue Venalitiarius, aut quiuis alius, piſces, animalia ſylueſtria, aues, & demum quæcumque ad annonam pertinentia, ſine aliqua ſolutione, vel exactione, liberè per Vrbem, & in quauis parte Vrbis vendere poſſit & valeat: Qui verò eos prohibuerit, aut aliquid ab eis exegerit, quadruplum reſtituat, & Fiſco pœnam aureorum viginti quinque inferre cogatur.

De occidentibus animalia aliena. Cap. LXIX.

SI quis data opera bouem, taurum, bubalum, vaccam, equum aut aſinum, vel alia maiora animalia alterius occiderit, ſoluat pro pœna ducatos auri decem, & in omnem caſum duplum damni parti læſæ reſarciat.

Et ſi in tenimento vel territorio alicuius Ciuitatis, Oppidi ſeu Caſtri, de diſtrictu, aliquod animal per homines illius loci interfectum aut excoriatum fuerit, quod probaſſe ſufficiat per publicam famam, & ſacramentū domini, & paſtoris, ſiue cuſtodis animalis mortui, Communitas ipſa vel locus vel dominus loci damnum emendet, per ſacramentum domini animalis, præuia Iudicis taxatione declarandum: ſed ſi aliquis porcus alicuius perſonæ de diſtrictu damnum dederit in ſyluis, vineis, ſpicis, aut herbis alicuius Romani ciuis, exiſtentibus in dictis Ciuitatibus, Caſtris, & locis de diſtrictu, liceat Romano ciui porcum occidere, & habere; & nihilominus damni emendationem, à porci domino petere poſſit.

De interficientibus Lupum. Cap. LXX.

LVpum ſi quis quocumque modo interfecerit, intra Vrbem, habeat à Camera iulios decem; ſi extra Vrbem circum milliaria decem, iulios quinque.

Ne animalia & pelles emantur à Paſtoribus, vel ignotis. Cap. LXXI.

NVllus emat animalia, boues, equos, aut ſimilia, nec pelles ipſorum animalium à Paſtoribus, vel alijs ignotis perſonis, aut ad id non præpoſitis, ſine domini præſentia, aut mandato: qui contrafecerit, animal ſi extet, reſtituere; ſin autem, illius valorem domino ſoluere teneatur, & Fiſco aureos decem, niſi in publico foro emerit, pro pœna perſoluat: Sed ſi paſtor, aut alius quiuis cum pellibus prædictorum animalium illas vendere quærens, deprehenſus fuerit, capiatur, & diligenter ab eo cuius ſit, & vnde eas habuerit, inquiratur,

nec

nec relaxetur, donec de veritate conſtiterit, & ſi culpabilis repertus fuerit pro facti qualitate puniatur.

Ne Porci per Vrbem diſcurrere permittantur. Cap. LXXII.

QVi porcos in Vrbe nutriunt, nullatenus ſinant eos per Vrbem diſcurrere aut vagari; alioqui porcos amittant, & pœnæ nomine duos aureos pro quolibet porco Cameræ ſoluant.

De equis mortuis in ſeruitio Populi Romani. Cap. LXXIII.

SI in prælio à iure permiſſo, aut in ſubiugandis, & puniendis rebellibus & inobedientibus, vel aliàs in ſeruitio Romani Populi, equi aliqui moriantur aut pereant, pretium Domino per Cameram Vrbis ſoluatur.

De ludis probibitis. Cap. LXXIIII.

NVllus vnquam nec in aliqua Vrbis parte, ad aliquos ludos prohibitos pecuniam, aut æquipollens, ludere; nullusq. in quauis Vrbis parte licentiam ludendi, aut locum pro ludis prædictis dare, permittere vel commodare audeat vel præſumat. Qui verò ludere repertus fuerit, pecuniã omnem amittat, & pœnam viginti quinque ducatorum auri perſoluat, quam ſi non ſoluerit, luat in corpore: Qui verò huiuſmodi locum aut licentiam dare præſumpſerit, cuiuſcumque ſtatus & conditionis fuerit, pœnam ducentorum aureorum incurrat, & ludentes nihilominus pœna prædicta mulctentur.

De ludis prohibitis. Cap. 74. Gloſſ.

De iure ludus aleæ eſt prohibitus, l. vlt. C. de releg. l. 2. & ſequen. ff. de aleatoribus. Niſi vnum ludatur ſolidum, non vltra d. l. vlt. vel aliquid commeſtibile, pro conuiuio inſimul faciendo. l. quod in conuiuio, vbi glo. & Doct. ff. de aleator. Eſt enim ludus alleuiatio laboris, c. continebatur. de homic. Soccin. in conſ. 16. lib. 1. Sed in ludo tempus amittitur, & oportet ſemper orare, & ille ſemper orat, qui benè operatur, ſecundum Gregor. quis enim eos appellat ludos, ex quibus crimina oriũtur? vt in proem. ff. §. illud certe nemo. Fuit enim ludus inuentus à diabolo, c. præterea. 51. diſtinct. Et non poteſt conſuetudine validari. c. ex parte, de conſuetud. quamuis illa immemorabilis ſit, quia eſt nutritiua peccati, glo. ſing. in c. denique, diſtinc. 4. c. ſi Romanorũ. 19. diſtinct. & inquit Ariſt. in 4. Ethic. quod Aleatores ſunt deterioris conditionis, quam ſint latrones, ideò fugiendi. Hinc celebrè dictum Chilonis ex ſeptem ſapientibus Corinthum miſſi ab Athenienſibus iungendæ ſocietatis cauſa; & vbi principales populi ludentes aſpexerit, adeo illud abhorruit; vt ſtatim infecto negocio illinc diſcederet, nolle (inquiẽs) ſe gloria Spartanorum; quorum virtus per orbem clareſcebat, hac infamia maculari, ne diceretur cum luſoribus ſocietatem contraxiſſe. Contra Aleatores inuehit, auth. alearum vſus. C. de releg. & ſumpt. fun. auth. interdicimus. C. de Epiſc. & Cleric. l. vlt. C. de religioſ. Oldrad. in conſ. 78. Corne. in conſ. 101. lib. 2. Gramma. conſ. 35. in fine. Et de retinente ludum domi, quando, & quas pœnas incurrat, latè poſt alios tradit, Farinacc. de varijs ac diuer. Crimin. par. 4. tom. 1. queſt. 109. per totam, quod antea dixerunt allegati per Menoch. in caſu 399. de arbitrar. per totum. Et qua pœna plectuntur delinquentes in ludo, tradit ex Platone & alijs, idem Menoch. de arbitrar. caſu. 440. & datur amiſſi in ludis prohibitis repetitio d. l. vlt. & d. l. 4. §. 1. ff. de aleator. & non niſi quinquaginta annorum præſcriptione ſubmouetur d. l. vlt. ibi, non obſtante niſi quinquaginta annorum præſcriptione. C. de religioſ.

De immunditijs in locis publicis & riuis Aquarum non proijciendis. Cap. LXXV.

NVllus audeat in aliqua via, vel platea publica Vrbis, aliquam immunditiam cuiuſcumque qualitatis ſit proijcere, vel proiectam habere: qui contrafecerit pœnam decem aureorum vice qualibet incurrat, & nihilominus eam ſuis ſumptibus tollere, & locũ omninò purgare teneatur; & de hoc quilibet & coram quocumque Iudice accuſare vel denunciare poſſit. Nullusq. in riuis ſeu decurſibus aquarum, aliquam immunditiam, aut quid aliud, per quod curſus aquarum impediatur, proijcere aut immittere audeat: qui contrafecerit, & tollere cogatur, & pœnam prædictam incurrat.

De

De immunditijs in locis publicis, & riuis Aquarum non ptoijciendis. Cap. 75. Gloſſ.

Hoc ſtatutum multum confert ad aeris ſalubritatem, qua homines ſani viuunt, plus enim aere; quam cibo viuimus, bis enim in die cibo reficimus, continuo vero aere reſpiramus, vt ideo omni lege ſit ſanus conſeruandus, nam illius temperies eſt bona non modo corporibus;ſed prodeſt etiam intelligentiæ, Ariſt. Problemat. ſectio. 14. q. 1. Pro conſeruanda aeris ſalubritate multa tradit præcepta Ripa de peſte. & Doct. in l. 1. & toto tit. ff. de cloacis.

De famulis cogendis ad ſeruitij tempus implendum. Cap. LXXVI.

FAmuli,& Famulæ etiam artificum & omnium aliorum Romæ degentium, ſi promiſerint pro certo tempore alicui inſeruire, teneantur conuentum tempus complere, dummodo Dominus illis mercedem conuentam ſoluat; & non aliter quam conuentum eſt eorum opera vtatur,& condecentia præbeat alimenta: & ad hoc famuli & famulæ prædicti per Iudices iuris & facti remedijs compellantur: quod ſi omnino recuſauerint,tertiam partem decurſæ mercedis amittant, & ad damna, & intereſſe Senatoris arbitrio, factorum & perſonarum qualitate penſata teneantur.

Quòd Iudæi non ſint exempti à collectis Agonis, & Teſtaciæ. Cap. LXXVII.

NVllus Iudæus à ſoliris collectis vniuerſitati Iudæorum impoſitis, immunis ſit, aut exemptus, non obſtante quacunque immunitate,eis aut alicui ipſorum à quauis perſona conceſſa,niſi ab ipſa ſua communitate Hebræorum, aliquis fuerit exemptus: quæ exemptio Cameræ Vrbis nullatenus præiudicet, ſed reliqui qui ipſum immunem fecerint, pro eo omnino teneantur. Conſules autem artium neq; pro ſolemnitate feſtiuitatis Aſſumptionis Beatiſſimę ſemper Virginis Dei genitricis Mariæ, neq; pro alijs impoſitionibus quoquo modo ab eis imponendis ipſos moleſtare audeant. Ipſi quoq; Iudæi coram Conſulibus artium aliquo modo, vel ex quacunque cauſa minime comparere, aut reſpondere cogi poſſint.

Ne Iudæi alibi quam in Campis aſſignatis ſepeliantur. Cap. LXXVIII.

IVdei alibi ſepeliri non poſſint,niſi in Campis eis pro ſepulturis in Regione Traſtiberim aſſignatis.

De Vineis cuſtodiendis. Cap. LXXIX.

NVllus in alienis Vineis damnum dare præſumat;& ſi quis in eis damnum dederit,ad damni emendationem, & ad pœnam aureorum quinque, vice qnalibet teneatur. Qui vero in vuis aut pomis damnum dederit, ſoluat pro quolibet vuarum racemo, bolonenos rres, & pro quolibet pomo cuiuſuis generis bolonenum vnum, & pœnam prædictam incurrat; & nihilominus Magiſtri Iuſtitiarij ſua iuriſdictione vti poſſint. Si quis veto per alienas vineas diſcurrere aut tranſire præſumpſerit, inſcio domino, pęnam aurei vnius ſoluat: ſi vero inuito Domino, de vi turbatiua puniatur. Qui autem venari aut aucupari cum canibus vel ſine per alienas vineas præſumpſerit, in ducatis auri quinque vice qualibet mulctetur: Sed ſi quis palos tam nouos quàm veteres,vel de vinea vel de arundineto vel occulos arundinum furatus fuerit,ad damni emendationem, & ad ſolutionem aureorum decem pro pęna condemnetur, quam ſi infra octo dies non ſoluerit, fuſtigetur per Vrbem.

Quòd vaſſalli Romani Populi, Baronibus vaſſallagium non iurent. Cap. LXXX.

NVllus Vaſſallus Po. Romani qui in Oppidis vel Caſtris eiuſdem Populi inhabitat,audeat vel præſumat vaſſallagium alicui Baroni, ſeu de Magnaribus Vrbis iurare, vel promittere, aut ipſorum Magnatum ſeu Baronum Inſignia; vel Arma in parietibus eorum domorum in dictis Oppidis vel Caſtris poſitarum pingere, vel picta habere. Qui contrafecerit, ſi monitus infra dies quindecim promiſſionem non reuocauerit, & arma huiuſmodi non expunxerit, ſeu deleuerit, bona omnia quæ in dictis Oppidis vel Caſtris habet, amittat; & illa Populo Romano applicentur. Ipſe verò ab eiſdem locis in perpetuum exulet.

Digitized by Google

De antiquis ædificijs non diruendis.
Cap. LXXXI.

NE ruinis Ciuitas deformetur, & vt antiqua ædificia decorem Vrbis perpetuo repræſentent; nullus cuiuſuis ſtatus aut conditionis quæcunque antiqua Vrbis ædificia, tàm ea quæ intra, quàm quæ extra Vrbem ſunt, etiam ſi intra propria prædia vel poſſeſſiones exiſtant, quouis quæſito colore diruere aut diminuere, aut dirui vel diminui facere audeat, vel præſumat: Qui contrafecerit, pœnam quingentorum aureorum incurrat, & Senator de hoc inquirere debeat.

De antiquis ædificijs non diruendis.
Cap. 81.

De materia vide tradita ſupra in c. 60.

De Aqua Circi, & alijs Aquis non deriuandis
Cap. LXXXII.

NEmo audeat, aquam quæ venit in Vrbem ad Circum, & illius alioſque hortos, & molas, vel quaſcunque alias aquas, quæ certum curſum habuerunt, ab antiquo curſu in totum vel in partem deriuare: Qui contrafecerit, ſoluat pro pęna aureos quinquaginta, & nihilominus aquam ad ſuum curſum reſtituere teneantur; & de hoc quilibet accuſare, & denuntiare poſſit.

De Aquæ Marianæ Alueo purgando.
Cap. LXXXIII.

SI aquæ Marianæ, quæ vadit ad aquam bullicantem vſque ad portam ruptam, & ad pedem turris Sancti Ioannis, & turrim Quatrari, curſus, & alueus corrumperetur, ab adiacentium prædiorum dominis, & eorum expenſis purgari, & adaptari debeat, itaut alueus latus ſit menſura palmorum octo, & profundus palmorum quattuor, & omnes ſepes, quæ iuxta eum ſunt, ab eiſdem dominis tollantur, nec huiuſmodi purgationis, aut inſtaurationis occaſione, alicui alteri quam dominis prædictis, onus aliquod imponi poſſit; Et nihilominus omnibus in aquis prædictis, ius aliquod vel priuilegium habentibus, ius & priuilegium ſaluum ſit: Teneantur autem Senator, & Conſeruatores, ſingulis primis menſibus eorum officiorum, inſpici facere curſum prædictum & curare cum effectu vt prædicta impleantur.

De Fonte Triuij, ſiue Aqua Virgine.
Cap. LXXXIIII.

ET ſi Aquæductus Fontis Virginis, qui ad Triuij fiſtulas terminabatur, his tẽporibus ita feliciter ſit reſtitutus, vt ex fiſtulis, quæ ab adiacentium prædiorum Dominis imponi poſſent, facilè lædi nequeat: quia tamen quod publicum eſt, publicè cuſtodiri debet: Statuimus, vt nullus in toto dicti fontis Aquęductu, tam intra quàm extra Vrbem, fiſtulam habere poſſit, niſi titulum ab habente facultatem concedendi demonſtret, & vt de hoc Cõſeruatores, qui pro tempore erunt, ſemel in menſe diligenter inquirere, & tranſgreſſores ſeueriſſimè punire debeant.

Non liceat alicui iuxta Aquæductum prædictum, tam intra quàm extra Vrbem, ſpatio palmorum Senatus quindecim, habere viuam ſepem, aut arborem, aut latrinam, vel ſeclarium; neque in eo quicquam proijcere, aut immittere; Qui contrafecerit, factum tollat, & pœnam quinquaginta aureorum perſoluat.

Quicunque in eorum vineis, agris & domibus puteos habent in dictum Aquæductum deſcendentes, teneantur ora puteorum per quattuor palmos ad minus à ſolo extollere, ita vt nec aqua plouia, nec quid aliud immundum in eundem Aquęductum deſcendere poſſit: Qui contrafecerit, pœnam aureorum viginti quinque incurrat, & prædicta adimplere cogatur.

In locis fontium ad potum equorum deputatis & erectis, nemo audeat pannos, aut quid ſimile, vel immundum lauare, aut infundere: Qui contrafecerit, pęna aureorum decem mulctetur.

Cuſtodes dictorum fontium, qui quattuor ſunt apud Cõſeruatores, vt præmiſſa obſeruẽtur, diligenter inſtent, & contrauenientes denuntient: alioqui ſalarijs, & emolumentis priuentur.

Liceat vnicuique executori contrafacientes denuntiare, & pęnæ medietas ei applicata cenſeatur.

De Fonte Triuij, ſiue Aqua Virgine.
Cap. 84. Gloſſ.

Nec de iure aqua ex aquaductibus publicis eſt in priuatos vſus deriuanda, l. 2. C. de

aque-

aqueductibus. l. 10. eod. Niſi de licentia Principis id factum appareat, l. ſi quis. 5. C. eod. l. diuinam 11. C. eod. vel longo vſu quis ius aquę acquiſiuerit. l. vſum. 4. C. eod.

De officio, & facultatibus Cuſtodum Aquarum vltra diſpoſita hic per ſtatuentes, tradit etiam tex. in l. decernimus. §. vniuerſos. & in l. omnis. 6. §. fin. C. de aqueductibus, & in l. diligenter. 9. & in l. 1. per totam. C. eod.

Huc pertinent quoad intereſſe etiam priuatorum interdicta aqueductus, videlicet de aqua quotidiana, alterum de aqua æſtiua, tertium de aqua ex Caſtello ducenda, quartum de Riuis de quibus primis duobus, eſt tex. in l. 1. §. duo autem. ff. de aqua quotid. in l. de interdicto. 6. ff. eod. de aqua ex Caſtello ducenda eſt tex. in d. l. 1. §. ait prætor. ff. de aqua quotid. & in §. Caſtellum. Et de Riuis eſt tex. in l. 1. §. 1. & §. riuis, & per totam legem. ff. de Riuis.

De Naufragijs. Cap. LXXXV.

SI qui bona per Chriſtianos nautas, aut mercatores leuandæ nauis cauſa in mari iacta, vel per quodcunque naufragium ſubmerſa, & ad littus maris iacentia & exiſtentia, etiam ſi tota nauis cuiuſcunque generis ſit, in portu aut littore fracta, aut euoluta, quomodocunque rapere, auferre, occultare, vel de loco ad locum, ſine Domini & Nautarum voluntate portare auſi fuerunt; in actu comprehenſi, tanquam latrones, & viarum craſſatores illico capitaliter puniri debeant: qui autẽ non in ipſo actu comprehenſi fuerint, tanquã fures, & pro furibus furca ſuſpendantur ad mortem, niſi ipſi auxiliatores Nautis in manifeſto naufragij & ſubmerſionis periculo conſtitutis, & eorum opem & auxilium implorantibus & poſcentibus (non abſque vitæ diſcrimine) in perſonarum & rerum conſeruatione auxilio fuerint, vel aliàs ab imminentibus & præſentaneis naufragij periculis, ipſorum labore perſonas ſaluas reddiderint, & omnia liberauerint, aut bona iam deperdita recuperauerint, & aliàs iuxta diſpoſitionem Litterarum Iulij II. Pauli III. & Pij V. Summorum Pontificum.

De Naufragijs. Cap. 85. Gloſſ.

Pro hoc ſtatuto adeſt edictum Prætoris de quo in l. 1. ff. de incendio, ruina, naufragio. In eum qui ex naufragio quid rapuiſſe, recepiſſe dolo malo damnumuè dediſſe dicetur. Publicè enim intereſt ex huiuſmodi caſibus nihil rapi dicta l. 1. vbi Doct. ſi quis itaq; aliquid ex naufragio rapuit, dolo recepit, abſtulit amouit, vel damnum dedit tenetur ex illo edicto in quadruplum intra annum, poſt annum in ſimplum d. l. 1. §. ex incendio, & in princ. & l. 3. §. non tantum, & §. non ſolum. & §. quod ait. ff. de incend. ruin. naufr. l. in eum. 18. C. de furtis. Ex hoc noſtro Statuto capitaliter puniuntur; quòd & l. Cornelia de Sicarijs ante factum fuiſſe apparet in l. 3. §. fin. ff. de incend. ruin. naufr. Quod idem conſtituit diuus Adrianus, vt patet in l. ne quid. 7. ff. eod. diuus Antoninus alijs pęnis eos afficit, vt probat lex Pedius. 4. §. 1. ff. eod. Adeſt etiam conſtitutio Honorij Imperatoris in l. de ſubmerſis. 5. C. de naufragijs lib. 11. & ad officium Præſidis Prouinciæ ſpectat, vt religioſa conſtantia tales ſimilia perpetrare non permittantur. l. ne piſcatores. ff. de incend. ruin. naufr. Et quidem leuato velo iſtæ cauſæ ſunt cognoſcendæ. d. l. de ſubmerſis. C. de naufragijs lib. 11. Et quod Iudicis arbitrio ſint tales puniendi probat tex. in l. 4. §. 1. ff. de incend. ruin. naufr. Bald. in l. de ſubmerſis. Franciſ. Marcus deciſ. 889. par. 2. & Menoch. de arbitrar. caſu 297.

De Cuſtodia Carcerum. Cap. LXXXVI.

IN prouiſione, & deputatione Cuſtodis ſiue Commentarienſis carcerum Curiæ Capitolij, quæ ad Conſeruatores pro tempore ſpectat, Senator nullatenus ſe intromittere poſſit: Commentarienſis autem ſiue Carcerarius, qui omnino Romanus ciuis eſſe debet, diligenter captiuos cuſtodire, & antequã ad exercitium admittatur, ſub pęna mille ducatorum auri, de bene & fideliter ac ſollicitè dictos carceres, & carceratos in eis poſitos, & immiſſos cuſtodiendo, idonee cauere teneatur; & ſi aliquis ex dictis carceribus effugerit, & Camera vel pars aliquod damnum patiatur, de ſuo proprio ad damna, & intereſſe teneatur; & in fine cuiuſlibet anni per Syndicos Populi, ſyndicati debeat. Caueant autem ipſi carcerarij ne carceratis catenas aut compedes vel manicas ferreas immittant, niſi ſi pro eo delicto detinerentur, pro quo poena vltimi ſupplicij imponenda veniret: quo caſu de Iudicis licentia vel mandato, id facere poſſint:

Digitized by Google

ſint: nec vltra præfinitam mercedem quicquam ab aliquo audeant extorquere, nec etiã à ſponte dantibus recipere; alioqui pœnam decem aureorum vice qualibet Cameræ Vrbis applicandam incurrant, & ad receptorum duplum parti reſtituendum condemnentur.

Caueant quoque ne quemquam carceratum de mandato Senatoris & Iudicum Căpitolinorum quorumcumque, non tamen Conſeruatorum, relaxent, niſi mandatum per Protonotarium ſubſcriptum fuerit: de mandato autem Conſeruatorum captum non niſi per mãdatum ſiue ſchedulam à duobus ex eis ſubſcriptam relaxent: alioqui pęna vigintiquinque aureorum mulctentur.

De Cuſtodia Carcerum. Cap. 86. Gloſſ.

De hac materia diximus ſupra. lib. 2. c. 2. & pro pleniori intelligentia adeas Menoch. de arbitr. caſu 302. multa ad propoſitum digerentem.

De pecunijs erogandis in ludis Agonis, & Teſtaciæ. Cap. LXXXVII.

IVdæorum in Vrbe exiſtentium communitas ſiue vniuerſitas annuatim ſoluere tenetur Cameræ Vrbis pro ludis Agonis, & Teſtaciæ florenos Mille Centum Triginta, ad rationem quadraginta ſeptem ſolidorum pro quolibet floreno, qui Triginta in memoriam pretij, quo Saluator noſter Dominus Ieſus Chriſtus Iudæis venditus fuit, perſoluuntur. Ex his autem mille & centum deponi debent annis ſingulis penes Camerarios nobilis artis Bobateriorum, & artis Mercatorum Vrbis, erogandi, vt ſtatim dicetur. Reliqui triginta deponi debent penes Camerarium Vrbis pro eleemoſyna Sacerdoti per Conſeruatores deputando, qui Miſſam diebus Dominicis & Feſtiuis, ac Viſitationis carceratorum carceratis celebrare teneatur, ſingulis menſibus pro rata eroganda. Dicti autem mille & centum floreni hoc modo per Camerarios prædictos erogari debent.

Pro Phaleris, ſiue indumentis equi Senatoris ſericeis auro coopertis, ſoluant ſcuta quadraginta ſeptem de Iulijs decem pro quolibet.

Pro indumentis ſericeis Cancellariorum, qui perſonaliter in dicto ludo apud Senatorẽ intereſſe debent, ſcuta vigintitria ſimilia, & bol. quinquaginta; quæ pecuniæ Senatoris & Cancellariorum, quando ludi celebrantur, nullatenus ipſis Senatori, & Cancellarijs numerentur, ſed omnino erogari debeant per prefatos Camerarios in rebus prędictis: quòd ſi ipſi Cancellarij interea ceſſauerint, & veſtes reddant, & duplum Cameræ ſoluant.

Ipſis Camerarijs pro eorum ſalarijs ſcuta nouem, & bol. ſeptuagintaquattuor, videlicet pro medietate Camerario Bobateriorum, & pro alia Camerario Mercatorum, qui quãdo fit feſtum Aſſumptionis, eos reſeruare teneantur pro Cereis ſiue Duplerijs in ea ſolemnitate in thalamis adhiberi conſuetis.

Luſoribus Romanis, ideſt Iuuenibus ad ludendum haſtis, à Conſilio Romani Populi deputatis, qui ſunt numero ſeptuagintaduo, florenos pro quolibet: qui ſi ludere ceſſauerint, legitimo impedimento ceſſante, & duplum Cameræ reddant, & pœnam ducatorum auri decem incurrant: ſed ſi electus electionem improbauerit, ſi infirmitatis, inimicitiæ capitalis, aut ætatis, nempe annorum quadraginta, excuſationem non habuerit, per quinquennium ad aliquod officium Romani Populi eligi non poſſit.

Tubatoribus, Præconibus, Tibicinis, Tubetæ, pulſatori Campanæ, Cuſtodi equorum & pórcorum, & Barbitonſori, qui in dictis ludis Senatorem anteire tenentur pro vno tabarro & phaleris equi ſingulis.

Syndicis Romani Populi, qui duo ſunt, ſcuta nouẽ & bol. quinquaginta, vt ſolitis induti veſtibus Senatorem in dictis ludis aſſociẽt.

Conſeruatoribus pro indumentis in dicta feſtiuitate ſibi de nouo faciendis, ſcuta ſeptuaginta octo, & bol. ſeptuagintaquinque.

Scribis Senatus ſcuta trigintaquinque, & bol. ſexagintaquattuor.

Reliquis vero officialibus prout hactenus fieri conſueuit.

Reſiduum autem dictarum pecuniarum, Cameræ Vrbis applicetur, & Camerarij prædicti, quibus huiuſmodi pecuniarum erogatio, & diſtributio eſt commiſſa, bonum & fidele computum Conſeruatoribus dare teneãtur, & ſyndicari nihilominus debeant.

De pecunijs erogandis in ludis Agonis, & Teſtaciæ. Cap. 87. Gloſſ.

Iſti ludi fuerũt celebrati tempore Pauli III. exiſtente Senatore D. Nicholao Tholoſano Ge-

nitricis meæ conſanguineo; qui forſan requiſitus dixit, vt Imperator in l. 1. C. de ſpectat. Nòn inuidemus ſed cohortamur amplectenda fœlicis populi ſtudia, gÿmnici, vt Agonis ſpectacula reformentur. Decernentes vtiq; ludis iſtis nullo afficiantur ſupplicio ſi quid ludendo mali commiſerint. l. 2. C. de ſpec. & equi ad ludos deputati non ſunt in priuatum commodum vtendi. l. quiſquis. 3. C. de ſpectat. & pecunia ad ludos iſtos deſtinata non eſt in alios, vſus vertenda, niſi aliter Principe Imperante. l. 1. C. de expenſis public. ludor. vbi gloſſ. & Doct. Spectacula gladiatorum ſunt omni iure probibita, l. 1. & ibi gloſ. C. de gladiatoribus, vt enim profanos ritus iam ſalubri lege ſubmouimus; ita feſtos conuentus Ciuium, & communem omnium lætitiam non patimur ſubmoueri; vnde abſq; vllo ſacrificio, atq; vlla ſuperſtitione damnabili exhiberi populorum voluptates ſecundum veterem conſuetudinē; iniri etiam feſta conuiuia, quando exigunt publica vota decernimus inquit Imperator. in l. vt profanos 4. C. de ſacrificÿs Paganorum, quod repetunt iſti hoc ſtatuto legiſlatores noſtri: & à Iudeis hos ſumptus in ludis erogādos exigūt, & intereſſentibus, & ludentibus diſtribuūt; vt hic.

De Annullis, & Brauÿs ludi Agonis, & Teſtaciæ. Cap. LXXXVIII.

IN ludorum Agonis, & Teſtaciæ celebrarione, in primis deferantur Annuli argentei deaurari quattuor, duo in Agone, & duo in campo Teſtaceo, ad quorum vnum Ciues, ad reliquum ſcuriferi haſtiludere reneantur. Item in campo Teſtaciæ, tria Brauia aurea, & ſericea deferantur, ad quorum vnum currant equi barbari, ad ſecundum equi generoſi, ad tertium equæ more ſoliro. Quibus quidem brauijs ex graria felicis recordarionis Pauli Papæ II. alia ſex addira ſunt, ex Cameræ pecunia ſoluenda, vnum pro Iudæis currentibus die Lunæ Dominicam Carnis priuij præcedente: Aliud pro Pueris Chriſtianis die Martis: Aliud pro Iuuenibus die Mercurij ſequenti: Aliud pro ſexagenarijs: Aliud pro Aſinis die Lunæ Carnis priuij: Aliud pro Bubalis die Martis Carnis priuij.

De Curribus Campi Teſtaciæ. Cap. LXXXIX.

SEx Currus, Carrotiæ nuncupari, computatis duabus carrotijs, quæ à Molendinarijs fieri conſueuerunt, in Teſtaceo Monte vehunrur, & duo Porci ſupra quamlibet Carrotiam imponuntur, & ipſæ Carrotiæ panno rubeo coperiuntur, & ex Monte præcipitantur, & hæc omnia expenſis Cameræ Vrbis.

De Annullis, & Braaijs, &c. Cap. 88. Er de Curribus Capi Teſtaciæ. Cap. 89. Gloſſ.

Imperiali lege ſancitum eſt, quod nemo Iudicum ex quacunq; Ciuitate in aliud oppidum vel ex Prouinciç ſolo æquos Currules, Aurigas, Beſtias, hÿmones, Ciues tentet traducere; Ne dum popularibus plauſibus intemperanter ſeruiunt; & publicarum rerum ſtatum fatigent, & feſtiuitatem impediant. l. nemo 5. C. de ſpectaculis; & ſic non vbiq; nec in omni loco ſunt tales ludi celebrandi, ſed in Vrbe, & in alÿs magnis Ciuitatibus; quod intelligendum eſt ſup tibus publicis; impenſis vero priuatorum illos celebrare volentium vbiq; prompte permittuntur Primatibus viris Populi ſtudioſis ac voluptatibus gratis; vt integra voluptas ſit, quæ volentium celebratur impenſis. l. 1. & ibi gloſſ. C. de ſpectaculis.

De Campo Teſtaciæ à nemine occupando. Cap. LXXXX.

TEſtaciæ Campus pro quo à Populo Romano annuatim ſoluitur Cenſus ſcutorum duorum, & bol. octuaginta duorum Eccleſiæ, & Priori Sanctæ Mariæ Montis Auentini, publico vſui deſtinarus à nemine occupetur; ſed liceat vnicuique in eo Animalia depaſcere, & renere ſine aliqua pœna.

De Viaticis Iudicum, & ſalario Aſſeſſorum. Cap. LXXXXI.

COllaterales & Capitaneus Appellationū pro loci viſione intra Vrbem, habeant iulios quinque à parte qualibet extra Vrbē, iulios decem.

Magiſtrorum Viarum, Aſſeſſor, & Submagiſtri, pro viſione loci intra mœnia Vrbis habeant in torum à partibus iulios ſex, & non vltra, diuidendos inter eos.

Norarius vero intra Vrbem bol. quindecim, extra Vrbem bol. rriginta, prout infra de mercede Notarii Magiſtrorum Viarum.

Submagiſtri autem pro filo dando carlenos quinque

quinque recipiant, & non vltra: ſi vero extra mœnia Vrbis, ſalaria prædicta duplicētur.

Idem Aſſeſſor pro voto in ſententijs de ipſius conſilio proferendis, in totum carlenos decem, & non vltra.

Magiſtri vero Viarum tam pro loci Viſione, quàm pro ſententiæ prolatione nihil omnino recipiant.

Magiſtri Iuſtitiarij, eorumq; Notarius habeant pro eorum viatico intra mœnia Vrbis carlenos decem: extra vero iulios decem in totum, & non vltra.

Aſſeſſor autem ſi eius votum petitum fuerit, & non aliàs, intra mœnia iulios quinque: extra mœnia carlenos decem, & non vltra. Notarius verò ſi cū Aſſeſſore ſine Magiſtris, ſeu aliàs ſeparatim à dictis Magiſtris ad locum accedere voluerit: nihil omnino etiam à ſponte dantibus recipere poſſit.

Idem Aſſeſſor pro voto in ſentētijs dando, vltra carlenos decem in torum non recipiat, in quorum medieras à parte qualibet ſoluatur.

Ipſi vero Magiſtri Iuſtitiarij pro ſententijs nihil recipiant.

Aſſeſſores denique Conſulum artium pro voto non vltra iulios decem, videlicet, iulios quinque, à parte qualibet recipiant.

De ſalarijs Aduocatorum, & Procuratorum. Cap. X C I I.

SI Aduocati in tota cauſa interuenerint, & omnibus ſcripturis ſuas manus appoſuerint, corrigendo, approbando, vel ſubſcribendo, recipiant in prima inſtantia in cauſis ordinarijs ducatos auri tres, & tantundem Procurator, ſiue vnus ſiue plures fuerint, habere debeat. In ſecunda aut vlteriori inſtantia, vbi eſſe contigerit, habeant dimidium ſummæ prædictæ: Cum autem plures Procuratores ſurrogati interuenium, ſumma prædicta pro rata temporis, & ſtatus cauſæ inter eos diuidatur: Si tamen Aduocati in quocunque ſtatu cauſæ in ſcriptis vel voce ſuper aliquo dubio informauerint, habeant pro qualibet informatione ſcutum vnum. In ſummarijs autem cauſis vel executiuis, Procurator ſcutum vnum in tota cauſa petere poſſit: Aduocatus vero pro modo laboris vt ſupra. Si vero dictæ cauſæ ſummariæ, & executiuæ intricarentur, aut difficiles redderentur, Procuratores pro modo laborum plus recipiant, perſonarum & cauſarum qualitate penſata, dummodo ſummam aureorum trium pro tota inſtantia non excedant. Sed ſi cauſæ eſſent arduæ & implicitæ, vel verterentur inter Barones, vel alios Nobiles diuites, de Caſtris vel de caſalibus, vel de hæredıtatibus opulentis, vel ſimilibus; tunc locum non habeat ſalariorum taxatio prædicta, ſed vltra eam moderate recipiant, Iudicis, & Correctorum arbitrio. Et Iudices vltra ſalaria ſupra definita, expenſas taxare non poſſint.

De ſalarijs Aduocatorum, & Procuratorum. Cap. 92. Gloſſ.

Et de iure communi ſalarium Aduocatis, & Procuratoribus debetur, ſed non ex pacto, & conuentione quotæ litis. l. ſumptus 53. in prin. ff. de pact. l. ſi qui. 5. C. de poſtulan. l. 1. §. ſi cui cautum. ff. de extraord. cognit. l. quiſquis. 6. §. preterea. C. de poſtulando. Si vero poſt actā cauſam cauta eſt honoraria ſumma peti poterit, vſq; ad probabilem quantitatem; cum qua eſt computandum quod antea datum eſt, & non debet excedere legitimum modum d. §. ſi cui cautum. verſ. ſi vero poſt cauſam. Licita autem quantitas communi iure intelligitur pro ſingulis cauſis, vſq; ad centum aureos, l. 1. §. licita. ff. de extraord. cognit. Sed pro modo litis, proq; aduocati facundia fori conſuetudine, & iudicij in quo erat acturus Iudex extimationē honorarij adhibere debet, dummodo licitum honorarium quantitas non egrediatur. d. l. 1. §. in honorarijs. Incerta autem ſalarij publicatio, vel ſub ſpecie mutui non rectè petitur. l. qui mutuam. 56. §. ſalarium. ff. mandati. l. ſi ſub. 3. C. de poſtulando. Et totius temporis debetur ſi per eum non ſtetit quominus operas præſtat. l. qui operas. 38. ff. locati. l. 1. §. diuus ſeuerus. ff. de extraord. cognit. Et ex his quas licebit accipere non aſpernanter; ſed placide à Cliente accipiat. l. quiſquis. 6. §. nemo. C. de poſtuland. Aduocatorum diſtinctio proponitur in d. l. 1. §. Aduocatos. ff. de extraord. cognit. Laudes Aduocatorum proponūtur in l. Aduocati. 14. C. de aduocat. diuer. iudic. numerus Aduocatorum Præfec. Pratorio fuit 150. l. nemini. 11. C. eod. l. cum Aduocatio. 8. C. eod. Totidem fuerunt Præfecti Pratorio per illiricum, l. iubemus. 7. C. eod. Alexandria. 50. l. petitionem. 13. C. eod. Comitia Orientis. quadraginta. l. iubemus. 20. C. eod. Prouincia Syriæ ſecunda triginta. l. petitiones. 22. C. de Aduoc. diuerſ. iudic. Præfect. prætor. 80. l. per hanc legem 24. C. eod. Ho-

die in Vrbe ſunt duodecim Conciſtoriales, & aliorum infinitus numerus ſine inquiſitione, vt plures numerentur Aduocati, quam cauſæ; Antiquitus non conſtituebantur Aduocati, niſi præuia diligenti inquiſitione peritiæ. l. iubemus 20. §. nec de cætero. C. de Aduocat. diuer. iudic. & filij Aduocatorum cæteris præferebantur. l. nemini. 11. §. filios. C. de aduocat. diuerſ. iudic. l. petitionem. 3. l. 20. §. & filios. C. eod. & illi etiam ſunt examinandi d. l. nemini. §. 1. & Iudices debent prouidere, ne in vna parte rudes, in alia periti aſſiſtant, ſed quod par fiat eorum diſtributio. l. prouidendum. 7. C. de poſtulando. Aduocatorum autem officia ſunt, nil plus quam cauſa poſcit dicere. l. quiſquis. 6. §. ante omnia. C. de poſtulando, litem ex induſtria non protrahere. d. l. 6. §. nemo. In alijs Regionibus non peregrinari. l. hanc legem. 24. §. hoc etiam prouidendum. C. de Aduoc. diuer. iudic. l. vlt. C. eod. Prouinciales functiones non ſuſcipere, l. ne quis. C. eod. nemini patrocinium denegare. l. prouidendum. 7. §. ſi quis vero. C. de poſtulando, niſi forte petatur pro cauſa iniuſta gloſ. in c. breui. de iure iur. vbi Doct. Iaſ. conſ. 94. lib. 3. Roman. conſ. 47. nu. 2. Menoch. de arbitr. caſu 494. nu. 13. non præuaricare. l. præuaricationis. 3. ff. de præuaricator. nec relicta parte ſuſcepta; Aduerſario patrocinari. l. rem non nouam 12. §. patroni. C. de iudicijs, Menoch. de arbitrar. caſu 323. nu. 5. alia multa ponit Speculator de Aduocat. §. bino per totum, & Doctores in iuribus ſupra citatis.

Sunt enim Aduocatis à publicis functionibus immunes. l. ſancimus. C. de Aduocat. diuerſ. iudic. l. ne quis. 3. eod. Menoch. caſu 379. n. 3. de arbitrar. & quicquid Aduocatus filiusfam. acquirit ſibi ad iuſtar caſtrenſis peculij retinet. l. fori ſui 4. l. cum aduocatio 8. §. omneq; C. de aduocat. diuer. iudic. depoſito officio remanens in dignitate clariſſimi ordinis Comitis. l. ſuggeſtionem 18. C. eod. & de alijs eorum priuilegijs proponitur in l. 5. 7. 15. 16. 17. & penult. C. eod. Infamis, Iudeus, & imperitus non poſſunt eſſe Aduocati, vt dixi ſupra lib. 1. c. 19. in fine. Et vbi ſunt plures ex vna parte dicit Iunior. Tiraquell. de primog. in præfac. n. 114. Et vtentes legibus; prout debent meliorem vitam ducunt; quam fratres prædicatores, Ioan. Arnon. ſingul. 27.

Procuratoris verbum generale eſt. Rube. Alex. in l. penult. §. ad crimen. numer. 156. & 165. ff. de publ. iudic. & conuenit tam conſtituto ad negocia, quam ad lites. gloſ. in verbo decem, & ſeptem, §. eod. inſtit. quibus ex cauſ. manu. non licet. Sed inter ſe differunt. glo. ibi Brunus ſuper Conſtit. in verbo, procurator, ver. ſtatuto cauetur. Qui quidem procurator exercens officium dicitur is qui deſiderium Amici in iudicio Iudici exponit; vel qui exponenti aduerſario contradicit, l. 1. §. poſtulante. ff. de poſtula. gloſ. in verbo, poſtulare. §. fin. inſtit. quib. ex cauſ. manum. non licet, & ſunt aliqui, qui in procurationibus exercendis ſunt adeo callidi, & verſuti, Vafreſq; vt facerent omnia per ſas, & nefas, vt vincerent, iuxta tex. in l. litem. C. de procurat. vbi Bar. & alij, idem Bar. & Alex. in l. ſumptus. ff. de pactis. Plotus in l. ſi quando. nu. 534. C. vnde vi de hac re ſupra lib. 1. c. 118. in fine.

De iure communi ſalarium Aduocati non debet excedere ſcuta centum auri pro qualibet cauſa ciuili, Bar. in l. 1. §. diuus ſeuerus. ff. de var. & extraord. cognit. Iaſ. in §. tripli. n. 52. inſtit. de action. Tiraq. de nobilitate. cap. 29. num. 28. & 29. Menoch. de arbitr. queſt. 11. Viuius opin. 8. lib. 2. niſi plus fuerit promiſſum Guid. Pap. deciſ. 190. nu. 1. Vrſil. ad Afflict. deciſ. 123. nu. 6. vel ſponte plus datum, Guido vbi ſupra, itẽ niſi cauſa fuerit criminalis, Bal. in l. 1. in fine. C. mandati. Iaſ. d. §. tripli, num. 53. ab egenis, & pauperibus nullum ſalarium accipere poſſunt, Iaſ. d. §. tripli nu. 14. Tiraquel. d. c. 29. nu. 39. Myſſinger. obſer. 22. cent. 4. Roland. in conſ. 87. nu. 23. Menoch. de arbitr. caſu 369. n. 3. pauperes tamen dantes non poſſunt repetere, Tiraquel. vbi ſupra nu. 45. Roland. d. conſ. 87. nu. 28. Poteſt hæc ſalarij taxatio fieri etiam parte non citata, Cumm. in ritibus Magnæ Curiæ c. 4. num. 9. & pro ſalario poteſt retinere ſcripturas donec ſoluatur, Menoch. de recuper. remed. 11. n. 14.

An autem Procurator, & Aduocatus in cauſa propria ſalarium in taxatione expenſarum rectè petantur, & dic quod non per Doct. in l. vlt. C. de fruc. & lit. expen. Rota in antiquis deciſ. 533. Iaſ. in l. properandum. §. ſin autem alterutra num. 14. C. de iudic. Abb. in c. finem litibus. de dolo, & contumacia. Boer. deciſ. 210. fallit in Procuratore, & Aduocato petentibus ſalarium per modum intereſſe, & damni, quia interim alias cauſas ſuorum Clientulorũ agere non potuerunt, vt per Bar. & Doctor. in d. l. vlt. & Iaſ. in d. §. ſin autem. Sed ſi cauſa ſit cõmunis cum alio expenſas pro parte ſocij, & conſortis litis percipit, Boer. d.

deciſ.

deciſ. 210. vbi latius, & damna ratione ſuæ perſonæ. Buer. ibi Myſſinger. obſeruat. 1. centur. 9. Menoch. de arbitr. caſu 154. num. 6. Procuratores, & Aduocati adiuuantes filios amicorum in Iudicio, id facere præſumantur ſine ſpe ſalarij. Bald. in l. 2. nu. 2. C. de iure dotium. Menoch. de arbitr. caſu. 88. nu. 60. & eorum facto non poſſunt efficere, vt Principales ſuos incidant in delictum. l. ſi Procurator & ibi Iaſ. num. 4. ff. de cond. indeb. Curtius Iun. in conſ. 149. in fine. Pariſ. in conſ. 21. nu. 4. lib. 4. Menoch. de arbitr. caſu 315. n. 23. & 24. quod poteſt inſeruire ad excuſandos principales à contrauentionibus, quas quotidie procuratores committunt in hoc foro, & Iudicis arbitrio relinquitur, quæ expenſæ ſunt reficiendæ Procuratoribus, & Aduocatis. Rota in antiquis deciſ. 37. numer. 10. de ſenten. & re iudic.

De mercedibus Notariorum pro Inſtrumentis publicis. Cap. XCIII.

PRo Inſtrumentis quorumcunque Contractuum inter viuos, & quorumcunque Teſtamentorum, & vltimarum voluntatum in publicam formam redactis vſque ad quantitatem ſcutorum vigintiquinque, recipiat Notarius iulios tres: vſque ad quinquaginta, iulios ſeptem cum dimidio: vſque ad centum, iulios decem: à centum vſque ad quamcunque ſummam, iulios duos pro quolibet alio centenario ſcutorum, dummodo in totum nō excedat ſummam vigintiquinque ſcutorum, ſaluis infraſcriptis, in quibus ſpecialiter eſt prouiſum.

Pro particula Teſtamenti ſiue legati cum hæredis inſtitutione habeat à legatario, vt ſupra in primo capite: Sed ſi ſcriptus hęres ea particula quo ad inſtitutionem quoquo modo vtatur, poſſit à Notario cogi ad ſolutionem mercedis totius Teſtamenti; dato tamen eidem Inſtrumento publico. Si verò Notario ab hærede de inſtitutione aut toto Teſtamento fuerit ſatisfactum: legatarii quartam partem prædictæ taxatæ ſummæ, pro particula ſoluere teneantur.

Pro duplicato inſtrumenti publicati, recipiat quantum pro copia eum recipere poſſe infra ſtatutum eſt, & præterea iulios duos pro publicatione ſiue ſubſcriptione. Teneatur quoque Notarius ſub pœna amiſſionis mercedis, in margine Protocolli publicationem factam totius Inſtrumenti, ſeu Teſtamenti, aut illius particulæ adnotare.

Pro inſtrumentis diuiſionum recipiat quartam partem eius quod reciperet ſi bona illa alienarentur.

Pro contractibus emphytheoticis, liuellarijs aut cenſuarijs, in quibus non eſt appoſita æſtimatio rei, habeat pro quantitate cenſus, vel canonis æſtimanda, ad rationem ſcutorum cētum pro ſingulis ſcutis quinque, qui ſoluuntur pro cenſu, vel canone prædicto: vbi verò eſt appoſita æſtimatio, pro modo æſtimationis, vt ſupra in proximo Capite.

Pro inſtrumentis quietationum, ſi ipſe Notarius de obligatione rogatus non ſit, & eſt appoſita certa quantitas, habeat tertiam partem eius quod ſolueretur pro obligatione. Vbi verò non eſt appoſita certa quantitas, ſi res æſtimari poteſt, habeat vt ſupra: ſi verò æſtimari non poteſt, ſtetur arbitrio Iudicis, & Correctorum, qui in taxatione non excedant ſcutos quinque pro perſonarum, & rerum qualitate. Sed ſi ſit idem Notarius rogatus, pro quacunque ſumma, ſiue ſit expreſſa, ſiue non, non vltra Iulios quatuor habeat.

Pro inſtrumento inueſtituræ, ſiue adeptionis poſſeſſionis, ſeu immiſſionis in illam, habeat Carolenos quinque.

Pro inſtrumento conſenſus, Carolenos quinque.

Pro inſtrumento caſſationis obligationis, ſiue contractus, Carolenos ſimiliter quinque.

Pro inſtrumento locationis à decem annis infra, Carolenos quinque; & pro inſtrumento illius caſſationis, Iulios duos.

Pro inſtromentis mandatorum ad lites, Carolenos duos: Ad negocia, ad exigendum & quietandum, Carolenos quinque.

Pro inſtrumento tutelæ, vel curæ cum inuentario tutelari, Carolenos decem.

Pro inſtrumento aditionis hæreditatis cum inuentario ſolenni, habeat principalis Notarius ſcutum vnum; reliqui Notarij ſe ſubſcribentes, Carolenum vnum pro quolibet: & ita ſeruetur in his duobus poſtremis caſibus, niſi eſſent hæreditates multum opulentæ; quo caſu de inſtrumento tutelari cum inuentario, & de inſtrumento aditionis hæreditatis prædictis, plus recipere poſſit Iudicis & Correctorum arbitrio, dum tamen ſummam ſcutorum duorum non excedat.

Pro rogitibus verò dictorum inſtrumentorum in officio, vel domo Notarij, Iulios

 duos;

duos ; extra verò, Iulios tres.

Pro rogitu autem teſtamenti, nunquam recipiat vltra Iulios quinque.

Pro rogitu locationis ad modicum tempus, Iulium vnum.

Teneatur quoque Notarius partibus petentibus, inſtrumentorũ, de quibus rogatus fuerit, copias tradere, & pro eis Iulium vnum pro centenario ſcutorum: (ita tamen quòd pro quauis ſumma, Iulios decem nõ excedat) recipere poſſit, & non vltra, excepris inſtrumentis locationum, pto quorum copijs non vltra Iulios duos exigere poſſit.

De mercede Notariorum pro Sententijs. Cap. X C IIII.

SI ſententia ſit diffinitiua,continens quantitatem, vel res minoris valoris centum ducatorum,recipiat Norarius Carolenos quinque: à centum vſque ad ducentos, ducatum vnum de Carolenis: à ducentis vſq; ad quingentos, ducatos duos ſimiles; inde vſque ad quamcunque ſummam, vel æſtimationem, ducatos tres: ſi verò certam quantitarem nõ contineat, vel de facili eius valor æſtimari nõ poteſt, habeat ducatum vnum de Carolenis, plus,minuſuè ſecundum declarationem Iudicis, & Correctorum, pro rerum, & perſonarum qualitate, dummodo in huiuſmodi declaratione prædictam ſummam ducatorum trium, non excedant.

Pro ſententijs verò ſuper executione inſtrumẽrorum,laudorum, ſenrentiarum, teſtamentorum, & ptiuatarum ſcriprurarum,ſi certam contineant quantitatem, vel rei valor de facili liquidari poteſt,vſq; ad ſummã viginti quinque ſcutorum, Carolenos tres; inde vſq; ad quinquaginta, Carolenos quinque; inde vſque ad centum, Carolenos octo; inde vſq; ad ducenta, ducatum vnum; inde vſque ad quamcunque ſummam, vel æſtimationem, ducatos duos.

In cauſis ſummarijs pro quacunque ſumma, excedente ſummam ſcutorum viginti quinque, Carolenos octo; pro ſumma verò infra ſummam viginti quinque ſcutorum, Carolenos duos, ſicut de interlocutorijs.

Pro interlocutorijs,ſi publicentur cum ſigno, Carolenos duos; ſi ſine ſigno, ſed tantum cum ſubſcriptione, bolonenos tres; & idem pro quolibet actu,de quo inſtrumentum actorum conficeret; in quo debeat acta integra, & non mutilata ſcribere; alioqui mercedem petere non poſſit,& acceptam reſtituere teneatur.

De mercede Notariorum pro Iudiciarijs Actibus. Cap. X C V.

PRo qualibet relatione contradictione,replicarione, comparirione, teſponſione ad petitionem,& ſimilibus etiã cum Iudicis pronunciatione, habeat Norarius bolonenum vnum, à parte actum faciente, & pro quolibet actu.

Pro productione libelli, ſiue petitionis in ſcriptis, vltra actum productionis, bolonenos duos.

Pro conteſtatione litis, & iuramento calũniæ à qualibet parte conteſtante, vel iurante cum Iudicis interlocutoria, & deſtinatione Notarij ad recipiendum iuramentum à qualibet parte, bolonenos duos.

Pro viatico ad tecipiendum iuramentum calumniæ intra Vrbem, bolonenos quinque: extra Vrbem, ſi contingat, Iudicis arbitrio.

Pro productione articulorum vltra actum relationis, bolonenos duos.

Pro reſponſionibus articulorum ad tribunal, aut in domo Notarij, quatrenos duos pro quolibet articulo, ſeu poſitione, à petente reſponderi; & ſi exrra domnm,& in Vrbe pro viatico, bolonenos quinque.

Pro teſponſione ad præparatoria ſiue interrogatoria à parre petenre reſpondeti, bolonenos tres; & pro viatico, ſi contingat in Vrbe, bol. quinque.

Pro iuramento cuiuſlibet teſtis, quatrenos duos.

Pro examine cuiuſlibet teſtis vſque ad numerum quinque vel ſex articulorum, excluſo articulo repetitiuo, in domo Notarij, Carolenum vnum; ſupra eum articulorum numerum, Carolenos duos: ſi cum interrogatorijs partis,qui numerũ decem & octo nõ excedãt, in primo caſu Iulium vnum pro quolibet teſte; in ſecundo Iulios duos: ſi interrogatoria excedant numetum prædictum, pars interrogans ſoluat pro exceſſiuitate Iudicis arbitrio: Qui & ſuperflua reſecare debeat.

Et in quolibet caſuum prædictorum,ſi alius Notarius adiungatur,tantundem ſoluatur adiuncto, à parte illum adhibente; ſed ſi cauſa eſſet valde grauis, & perplexa, vel articuli ſuper quibus teſtes examinantur, excederent nume-

numerum vigintiquinque, recipiat plus arbitrio Iudicis, & Correctorum, dummodo non excedant Carolenos quinque pro quolibet teſte, & quolibet examinante.

Si extra domum, vel officium, intra tamen mœnia Vrbis, vltra ſupra taxatam mercedem, habeat pro viatico, ſiue vnum, ſiue plures teſtes examinet, Iulium vnum: ſi extra mœnia per duo miliaria, habeat pro viatico Iulios duos, & equum ad equitandum: ſi vero vltra dicta duo milliaria, habeat pro viatico iuxta taxationem Iudicis & Correctorum, dummodo non excedant Iulios quinque, & expenſas victus, & vecturæ pro quolibet die.

Pro productione quorumcunque inſtrumẽtorum iurium, teſſerarum, aut ſimilium, bolonenos duos, pro quolibet, vltra actum relationis.

Pro recognitione dictorum iurium, bolonenum vnum pro quolibet teſte.

Pro reſtitutione iurium data à producente copia per Notarium retinenda, Iulium vnum; & ſi ipſe Notarius copiam fecerit, vltra Iulium prædictum, habeat pro copia ſicut infra dicetur.

Pro publicatione teſtium, & proceſſus petita, & obtenta; item pro termino dato ad dicendum contra, bolonenos duos pro quolibet actu ex prædictis.

Pro depoſito in pecunia numerata, vel in re mobili pretioſa, in manibus Notarij faciendo, vſq; ad ſummam centum, ad rationem vnius pro centenario: à centum ſupra vſq; in quamcunque ſummam ad rationem dimidij pro centenario, dummodo in totum non excedant ſcuta tria: ſed ſi depoſitum fiat per cedulam bancariam, vel mercatoris, aut ſimiliũ, vſque ad ducatos auri vigintiquinque, bolonenos duos: à vigintiquinq; ad centum, bolonenos ſex: à centum vſq; in quãcunq; ſummam, bolonenos decem.

Pro conſignatione cuiuſuis depoſiti, vel cedulæ, aut illorũ reſtitutione, bolonenos duos.

Pro rogitu voti aſſettamenti, & extenſione in actis, quando Iudex iuxta illud pronunciat, in omnibus articulis, in quibus votum aſſettamenti petere licet, exceptis diffinitiuis, & cauſam terminantibus, in cauſis ordinarijs, bolonenos ſeptem cum dimidio: In diffinitiuis verò articulis, & cauſam terminantibus bolonenos quindecim: in cauſis ſummarijs, & executiuis nunquam vltra Carolenum vnum.

Pro rogitu compromiſſi ex forma ſtatutorum facti, Iulium vnum à qualibet parte.

Pro cõſtitutione procuratoris ad lites apud acta, bolonenos duos: ſi vero cum poteſtate exigendi, quietandi, paciſcendi, & ſimilibus, bolonenos quindecim.

Pro fide mandati ad lites, bolonenos quinque: ad alia, bolonenos decem.

Pro Inuentario de Iudicis mandato faciendo, iulios tres.

Pro repetitione inſtrumenti, de quo ſit idẽ Notarius rogatus, ſi deſcriptum eſt in libro actorum Carolenos quinque: ſi vero Notarius non ſit de eo rogatus, vt Actuarius, ſed vt Notarius inſtrumentorum, habeat tertiam partem eius, quod reciperet pro publicatione, & copiam ipſius inſtrumenti teneatur ponere in filza iurium productorum; cui fides in illa cauſa adhibeatur: & ſi pars, quæ huiuſmodi inſtrumentum repetijt, illud in publicam formam habere voluerit, teneatur Notarius quòd recepit pro repetitione, compenſare.

Pro rogitu inſtrumenti ſuſceptionis tutelæ ad tribunal cum inuentario, vel ſine, bolonenos quindecim; & pro ſtipulatione deputationis actoris ad lites, tam coniunctim cum dicta tutela, quàm ſine, Iulium vnum.

Pro citatione edicto Senatus, bolonenos decem.

Pro monitorijs, bolonenos tres.

Pro ſuſceptione termini ad ſoluendum, bolonenos duos.

Pro mandatis executiuis in contumaciam, bolonenos tres.

Pro mandatis executiuis in ſummarijs, vel executiuis, ſeu etiam obligationibus in forma Cameræ, vſq; ad ſummam ſcutorum viginti quinque, bolonenos quinque: à vigintiquinque ad quinquaginta, bolonenos decem: à quinquaginta ad centum, Iulios duos; inde ad quamcunque ſummã, Carolenos quinque.

Pro decretis dictorum mandatorum cum clauſula, Niſi, bolonenos tres.

Pro lectura ſiue publicatione ſententiæ in ſcriptis latæ ad tribunal, ſiue de voto aſſettamenti, ſiue non, Carolenos duos.

Pro interpoſitione appellationis, & cedulæ productione, ac Iudicis reſponſione tam ab interlocutoria, quàm à diffinitiua, bolonenos duos.

Pro reditu pro Apoſtolis, bolonenos duos.

Pro inſtrumento publico appellationis, cũ inſerto tenore cedulæ, & Iudicis reſponſione, Carolenos duos.

Pro

reſcindendo, bolonenos decem.

Pro ſimili extra Vrbem cum inſerto tenore literarum ſeu Commiſſionis, bol. ſeptuagintaquinque.

Pro viſione loci differentiæ in Vrbe, bol. triginta.

Extra Vrbem vltra vnum milliare, bolonenos ſexaginta.

Pro nota & publicatione ſententiæ definitiuæ, ſcuta duo.

In reliquis obſeruet taxas præſcriptas Notarijs Gubernatoris Vrbis, iuxta tenorem reformationis taxarum & mercedem Notariorum Ciuilium, per felicis recordationis Pium Papam Quartum editæ: quam in eius officio in propatulo appenſam ſimul cum iſta, perpetuò retinere debeat.

Extractus autem faciat iuxta formam Motus proprij eiuſdem Pij Papæ Quarti, ita vt acta ſint in eo prout iacent in manuali deſcripta, & nullatenus repetantur nomina, dignitates, aut tituli Iudicum ſeu partium litigantiũ, aut Procuratorum comparentium, vel ſimilia: & ſingula folia contineant in eorum qualibet pagina, ad minus lineas vigintiquatuor, & vnaquæque linea ad minus duodecim ſyllabas, & ſcribantur litera bona & intelligibili, & nullatenus in charta bibula, & alias iuxta dicti Motus proprij tenorem: alioqui partes ad eorum ſolutionem non teneantur; & tunc ſeruata forma prædicta habeat pro ſingulis folijs bol. ſeptem cum dimidio.

De mercede Notarij maleficiorum, & relaxatione Carceratorum. Cap. XCVIII.

Notarius maleficiorum, pro receptione querelæ in officio, ſiue extra nihil habeat.

Pro examine teſtium, pro informatione curiæ, tam ad partis inſtantiam, quàm ex officio, & tam in officio, quàm extra, nihil.

Pro examine reorum in carceribus, nihil.

Pro quolibet monitorio, inhibitione, aut ſequeſtro cum clauſula, Si quis. bolonenos tres: & ſine dicta clauſula, bolon. quinque.

Pro qualibet ſignificatione cum fideiuſſione vel obligatione, bol. decem.

Pro quolibet monitorio pœnali ſeu citatione, inhibitione, & ſimilibus ad inſtantiam Fiſci, nihil: ad inſtantiam verò partis accuſantis vel querelantis, vel ſi adſit inſtigator apertus; ſi in Vrbe, bolonenos quindecim; extra Vrbem, bolonenos vigintiquinque.

Pro litteris remiſſorijs, ſiue earum loco miſſiuis pro examinandis teſtibus extra Vrbem, bolonenos viginti.

Pro mandato de capiendo aliquem extra Vrbem, ad Inſtantiam partis, vel vbi adſit inſtigator apertus, bolonenos vigintiquinque.

Pro comparitione, relatione, iurium productione, vel alijs quibuſcunq; actis pro Fiſco, nihil: parte verò inſtante, pro actu quolibet, bolonenos duos.

Pro actu depoſiti pecuniarum, nihil.

Pro conſignatione depoſiti, vel cedulę bancariæ, pignoris, vel rei depoſitatæ, bolonenos ſeptem cum dimidio.

Pro examine cuiuſlibet teſtis in cauſa capitali, vel in qua veniret imponenda pœna corporis afflictiua, cum articulis, & interrogatorijs, etiam cum interuentu Iudicis, aut Procuratoris Fiſci, in officio, vel domo Iudicis, bolonenos trigintaſeptem cum dimidio. Extra domum vel officium, etiam ſi teſtis ſit Illuſtris, vel egregia perſona, bolonenos ſeptuagintaquinque: ſed ſi abſq; interrogatorijs, & interuentu Iudicis & Fiſci, vel ſuper bona fama, aut vno vel duobus articulis, præter repetitiuum, in officio, bolonenos viginti, extra officium, etiam ſi teſtis ſit Illuſtris, bol. quadraginta.

In cauſis non capitalibus, ſuper articulis, ſi cum interrogatorijs, & interuentu Iudicis vel Procuratoris Fiſci, in officio, bolonenos viginti; extra officium, etiam ſi teſtis ſit Illuſtris, vel egregia perſona, bolonenos quadraginta: Si verò abſque interrogatorijs, vel ſuper bona fama, aut vno vel duobus articulis, præter repetitiuum, etiam cum interuentu Iudicis vel Fiſci Procuratoris, in officio, bolonenos quindecim; extra officium, bol. vigintiquinque.

Sed ſi in cauſis prædictis articuli, aut interrogatoria fuerint exceſſiua, ſtetur arbitrio Iudicis, his præcedentibus, & perſonarum qualitate penſatis, dummodo quarta pars ſupradictarum taxarum non augeatur.

Pro copia depoſitionum teſtium, in cauſa, in qua erunt vnus, vel plures Rei, pro quolibet folio, bolonenos quinque: folium autem in qualibet facie, non pauciores vigintitres lineas contineat: linea verò non minus duodecim ſyllabas.

Pro quolibet folio copiæ inditiorum continente lineas, & ſyllabas, vt proximè dictum eſt, ſiue vnus, ſiue plures ſint Rei, bolonenos

nos quinque: quam copiam teneatur reis petentibus inſimul dare.

Pro extractu actorum vbi fieri contingat, qui ſit eius qualitatis, quæ dicta eſt in ciuilibus, ſoluantur bolonení quatuor, prout etiam in ciuilibus primo libro dictum eſt.

Pro mandato de capiendo aliquem pro inditijs, vel curiæ informatione, nihil.

Pro mãdato de capiendo ad effectum præſtandæ cautionis de non offendendo, bolonenos ſeptem cum dimidio.

Pro nõ grauetur, bolonenos tres.

Pro inuentario bonorum in cauſa capitali, bolonenos quinquaginta.

Pro ſimili inuentario facto de mandato Iudicis in quauis alia cauſa criminali, bolonenos triginta.

Pro adeptione poſſeſſionis bonorum Fiſco incorporatorum, nihil.

Pro fide cuiuſlibet actus iudicialis, etiam cum Iudicis decreto, bolonenos quinque.

Pro rogitu mandati procurę in officio, bolonenos quinque; extra officium, bol. decem.

Pro quolibet folio copiæ articulorum, vel iurium productorum, quod habeat verſus, & lineas requiſitas ſupra in copia teſtium, bolonenos ſex.

Pro reſtitutione iurium productorum, data à producente copia per Notarium retinenda, Iulium vnum: & ſi ipſe Notarius copiam fecerit, habeat pro copia, ſicut io primo libro dictum eſt, vltra Iulium prædictum.

Pro nota cuiuſcunque ſententiæ pro Fiſco, nihil.

Pro nota ſententiæ abſolutoriæ in cauſa capitali in prima inſtantia, etiam ſi plures fuerint Rei, Iulios triginta: io ſecunda, Iulios viginti: in tertia, autem, ſi eſſe contingat, Iulios decem: In cauſa verò non capitali, in prima inſtantia, Iulios viginti: in ſecunda, Iulios decem: in tertia, ſi eſſe contingat, Iulios quinque.

Pro Nota decreti habẽtis vim diffinitiuæ in cauſis prædictis, capiatur pro medietate eius, quod eſt taxatum pro ſententia.

Si plures Rei ſimul in eodem proceſſu, & ex eadem cauſa inquiſiti, vel accuſati, fuerint abſoluendi, vnica tantum ſentẽtia abſolui debeant; & propinæ, ſeu ſportulæ pro vnica tantum ſententia Iudici ſoluantur, & Notario pro nota & publicatione eiuſdem ſententiæ, ac aliæ mercedes, pro vnica tantum ſententia ſimiliter ſoluantur.

Pro relaxatiooe carceratorum per gratiam, compoſitionem, vel bannum, Iudices, nec propinas, ſeu ſportulas, neq; aliud quicquam recipere debeant.

Pro caſſatione cuiuſlibet ſimplicis fideiuſſionis, obligationis vel querelæ, bolonenos decem; ſed ſi fuerit ſecutus proceſſus, vel examen Inquiſiti, non tamen condemnatio, bolonenos viginti.

Pro caſſatione proceſſus in cauſa capitali, in qua veniret imponenda pœna mortis naturalis, vel ciuilis, ſeu abſciſſionis membri, Iulios decem; In cauſa vero, in qua veniret imponẽda alia pœna corporalis, bolonenos ſeptuagintaquinque. In reliquis vero cauſis bolonenos quinquaginta. Et hoc ſiue vnus, ſiue plures fuerint Rei.

Pro inſtrumento ſententiæ in publicam formam redacto, capiat quantum ſupra pro nota ſententiæ eſt taxatum.

Pro decreto de relaxando carceratos, nihil omnino Iudex, aut Notarius recipiat.

Pro mandato de relaxando carceratum ex quacunque cauſa, Iulios tres, quòd mandatũ ſubſcribi debeat per Protonotarium, vt ſupra.

Pro ſubſcriptione eiuſdem mandati de relaxandò quocunque carcerato, Iudex & Procurator Fiſcalis nihil recipiant.

Pro Sigillo Senatoris in eodem mandato apponendo Iulium vnum.

Pro Cancello, & Sancti Leonardi nomine, nihil ſoluatur.

Et in omnibus caſibus prædictis, & alijs quomodolibet contingentibus à paupere, & pro eo, nihil penitus recipiatur, & de paupertate ſtetur relationi Aduocati, & Procuratoris pauperum: & loco copiarum vbi opus fuerit eiſdem Aduocato & Procuratori acta originalia gratis oſtendantur.

De mercede Cuſtodis Carcerum.

Capi. XCIX.

PRo expenſis faciendis Carceratis, in carceribus ſecretis detentis, habeat Commentarienſis ſiue Carcerarius, Carolenum vnum pro prandio, & tantundem pro cœna, vel alias iuxta taxam faciendam per eos ad quos ſpectabit: & debeat horam, qua eos immittit & extrahit de ſecretis, in libris ſuis adnotare, idest; ſi ante vel poſt prandium vel cœnam; vt prandia, & cœnæ computari poſſint: quam horam, ſi non adnotauerit, nihil recipere poſ-

re poſſit pro illa die: Teneatur autem dare bonum panem, & bonum vinum in ſufficienti quantitate,& ſaltem libram vnam carnis cum feculo, pro ſingulis carceratis, quolibet die: & diebus, quibus a carnibus abſtinetur, aut oua, aut piſces, iuxta dierum, & temporum qualitatem: Vinum autem à Procuratore pauperum approbari debeat: ſi contrafecerit, & quoties, pœnam aureorum decem incurrat.

Pro expenſis carceratorum non in ſecretis, neque in publicis, communibus: ſed in honeſtioribus carceribus detentorum, non poſſit recipere vltra Iulios duos cum dimidio, vel iuxta taxam vt ſupra faciendam, pro qualibet die, etiam à ſponte dantibus: nec ei liceat pro huiuſmodi debito expenſarum, quod interim contraxerint dicti carcerati vltra quantitatem ſibi debitam pro decem præteritis diebus tempore relaxationis, ipſos retinere, vel eorum veſtes ab eis auferre: ſed cum ipſi Carcerario præſentabitur mandatum de relaxando,ſtatim & incontinenti eum relaxare teneatur; & ſibi imputet,ſi pro reliquorum dierum expenſis cum cautione, aut pignore ſibi non cauerit; ſalua tamen & reſeruata eidem actione ad non ſolutum petendum. Quòd ſi in præmiſſis,aut eorum quolibet,& quoties contrauenerit, virgis cæſus officio priuetur.

Si carcerati in carceribus ſecretis, vel honeſtioribus, de quibus ſupra dictum eſt, de ſuo viuere vellent,Carcerarius prohibere non poſſit; ſed teneatur victum carceratis allatum ipſis præbere, facta diligenti inquiſitione, ne quis carceratos in carceribus ſecretis detentos alloquatur, neue literæ eis mittantur: & tunc Carcerarius pro ſuo labore non amplius quàm bolonenos quinque die quolibet à quocunque carcerato recipere poſſit; niſi Iudex prohiberet, cibum aliunde afferri detentis in carceribus ſecretis. Nec poſſit Carcerarius carceratos ab honeſtioribus carceribus expellere, & ad publicos transferre, ex eo quod dicti carcerati de ſuo viuere velint: ſi ſecus fecerit, & in quolibet caſuum prædictorum, eandem pœnam fuſtigationis, & priuationis incurrat.

Non liceat Carcerario à Carceratis relaxandis vltra duos carolenos pro carcere vel cuſtodia, à quouis etiam à ſponte dante, etiã cauſa ſtrenæ, aut bibaliorum ſiue cancelli, aliquid petere vel exigere. Neque pro arreſtis contra carceratos factis poſſit aliquid à carceratis petere: ſed ab afferente arreſtum, duos tantum Carolenos, & non vltra recipere poſſit: ſi ſecus fecerit, ponatur ad ſcalas publicas ad verecundiam ſiue berlinam, audientia durante; & duplum eius quod abſtulit, reſtituat.

Debeat Carcerarius à primo ingreſſu carcerum tenere capſam habentem ſuperius fixuram, necnon & duas claues, quarum alteram ipſe, alteram Procurator pauperum retineat, & cum primum aliquis ad carceres adducitur, pecunias res & bona omnia, quæ penes illum reperientur, ſingulatim in ſuo libro mox deſcribere debeat: pecunias autem & mobilia, quæ per dictam fixuram immitti poterunt, per eam intra eandem capſam ſtatim immittat, reliqua vero mobilia quę per huiuſmodi fixuram immitti non poterunt, ſaltem infra triduum intra capſam prædictam clauibus reſerandã,& claudendam reponat. Si ſecus fecerit, puniatur tanquam fur ea pœna, quæ Senatori videbitur.

Nequaquam verò eidem Carcerario liceat à damnatis ad mortem, vel ad triremes, aut ad aliam pœnam, bona quæ habent circa perſonas auferre; nec alia bona, quæ ij in carceribus reliquerint, ſibi retinere, ſed illa teneatur Iudici conſignare, qui de eis, deductis expenſis, ſi quæ ipſi Carcerario pro alimentis debentur, prout iuris fuerit, diſponat: ſi ſecus fecerit, pœnam priuationis officij, & fuſtigationis, aut trium ictuum funis, incurrat.

De mercede Capitanei, ſiue Executorum Curiæ Capitolij. Cap. C.

Capitaneus, ſiue Executores Curiæ Capitolij, pro executione reali vel perſonali, in cauſa ciuili, pro ſumma ſcutorum quinque, Carolenos duos; à quinque vſque ad decem, Iulios duos; à decem vſq; ad ſummam vigintiquinque, iulios quinque; à vigintiquinque ad quinquaginta, iulios decem; à quinquaginta vſq; ad ſeptuagintaquinque, iulios quindecim; à ſeptuagintaquinque vſq; ad centum iulios viginti; à centum vſque ad quingentos, iulios triginta; à quingentis vſq; ad mille, ſcuta quattuor; ab inde ſupra, arbitrio Iudicis executionem fieri mandantis, dummodo ſummam Iuliorum ſexaginra non excedat; & non vltra recipere poſſint: & hæc intra Vrbem, & circa miliaria tria.

Pro immiſſione in poſſeſſionem bonorum immobilium, vbi non eſt expreſſa certa quantitas,

Digitized by Google

titas, ſcutum vnum, & non vltra: ſi vero ſit expreſſa certa quantitas, ſeruetur vt proxime dictum eſt.

Et ſi contingat executionem fieri in animalibus, tantundem recipiat, vt dictum eſt, nec quicquam capere poſſit ratione capiſtri, aut ex quauis alia cauſa.

Pro executione mandati, contra ſuſpectos de fuga, vſq; ad ſummam ſcutorum quinquaginta, non capiat niſi iuxta taxam ſupra traditam; à ſumma vero quinquaginta vſque ad quamcunque ſummam, Iulios decem, & nihil vltra recipiat, & eos, expenſis tantum creditoris, vt in primo librum dictum eſt.

Non liceat eiſdem, mercedem capere quoquo modo à quauis perſona, contra quam habent mandatum de exequendo, niſi executionem fecerint cum effectu.

Qui in aliquo ex præmiſſis contrauenerit, & quoties, pœnam vigintiquinque aureorum incurrat; & indebite accepta, in duplum reſtituat.

Pro captura alicuius pro capitali delicto, ſi per ſententiam fuerit abſolutus, habeant ſcuta duo: ſi vero ex gratia fuerit liberatus, aut pœna commutata, ſcuta tria.

Pro captura eorum, qui puniendi eſſent pœna corporali citra mortem, ſi per ſententiam ſimiliter fuerint abſoluti, ſcutum vnum, & non vltra: ſi ex gratia pœna fuerit remiſſa, vel cómutata, aut compoſita, Iulios quindecim, & non vltra: Sed ſi pœna eis fuerit inflicta, nihil accipere poſſint.

Si capiant aliquem in rixa repertum, aut poſt, ex cauſa rixæ, vbi fuiſſent illata vulnera, vel percuſſiones cum baculo, ſeu baſtone, inter homines honeſtæ conditionis, pro relaxatione non habeant vltra ſcutum vnum; ſed ſi non fuerint ſecuta vulnera aut percuſſiones, etiam quod arma interuenerint, non vltra Iulios quinque, & minus, Iudicis arbitrio, facti & perſonarum qualitate penſata.

Pro captura eorum, quos deprehenderint deferre arma contra edicta, non poſſint habere vltra ſcutum vnum; & hoc ſi de pœna non participauerint.

Non audeat Capitaneus vel eius ſatellites, ex domibus quas perquirunt, aliqua arma accipere, vel auferre, niſi ſint prohibita in domibus retineri, vel niſi pro inditio aliquo ad Iudicem deferrent, qui ea penes Notarium deponere, vel prout ſibi videbitur, gratis reſtitui mandet.

Nec etiam audeant cum Notario accedere ad faciendum inuentarium bonorũ delinquentium, niſi de Iudicis ſpeciali mandato; & tunc ſi inuẽtarium fiat pro cauſa, in qua homicidiũ interuenerit, non poſſint habere vltra Iulios decem: vbi vero non ſit homicidium, Iulios quinque, & non vltra.

Nec à captis, dum eos ad carceres ducunt ſibi auferre aliqua bona, aut pecunias, neque etiam arma, quando ea contra edicta non deferunt, præſumant: ſed illa omnia teneantur conſignare cuſtodi carcerum conſeruanda per vim, vt ſupra dictum eſt.

Neque eis etiam liceat, à condemnatis ad mortem, vel ad triremes, aut ad aliam pœnam, quæuis bona, quæ circa eorum perſonas ſunt, auferre, ſub pœna priuationis officij, & trium ictuum funis, aut fuſtigationis per Vrbem.

Hæc autem de executionibus & capturis intra Vrbis mœnia, & circum milliaria tria faciendis, locum habeant; ſi autem extra, mercedes prædictæ duplicentur.

Si in prædictis aut eorum aliquo executores ipſi contrafecerint, & quoties, pœnam fuſtigationis per Vrbem, aut ſcutorum quinquaginta Iudicis arbitrio incurrant; & duplum eius quod acceperint, parti læſæ reſtituant: ſi plures in præmiſſis, aut eorum aliquo deliquerint, ad triremes per biennium mittantur, & nihilominus ablata, vt ſupra, reſtituant.

De mercede Scribarum Senatus. *Cap. CI.*

SCribæ Senatus, pro rogitibus donatæ Vrbis Ciuilitatis, priuilegio in publicam formam redacto, illiuſque regeſtatione, cum ſigillo Populi Romani, pro quo nihil ſoluitur, non accipiant vltra ſcuta duo.

Pro relaxatione carceratorum, in feſto Aſſumptionis Beatiſſimæ Virginis Dei genitricis Mariæ, vel ex ſimili gratia, non vltra Iulios quinque.

Pro ſubſcriptione mandatorum pro quibuſuis ſolutionibus, ex decretis conſiliorum faciendis, nihil.

Pro lectura diffidationnm & reaffidationum tam ciuilium quàm criminalium, nihil.

Pro receptione iuramenti Senatoris, & Iudicum, nihil.

Pro cereo ſigillo S. P. Q. R. imprimendo in fronte hominum currentium ad brauium bolonenos quinque pro quolibet.

Pro ſimili ſigillo quadrupedibus ſimiliter ad bra-

ad brauium currentibus imponendo, bolonenos decem pro qualibet.

Pro reſignatione & vocatione cuiuſlibet Thalami quando celebratur ſolennis proceſſio in Feſto Aſſumptionis eiuſdem Glorioſæ Virginis Mariæ, Iulium vnum pro quolibet.

De mercede Notarij Conſeruatorum.
Caput C I I.

NOtarius Conſeruatorum, pro inſtrumentis publicis venditionum rerum ad Populum pertinentium, non recipiat vltra taxam alijs Notarijs ſupra præſcriptam: & nihilominus teneatur notam dictorum inſtrumentorum cum ſuis capitulis intra triduum in libro deſignato gratis deſcribere, & ſubſcribere; & notam Computiſtæ & Antigrapheo conſignare, vt ſupra hoc eodem libro de officio eiuſdem Notarij dictum eſt: aliàs verò nihil petere poſſit.

Pro ſingulis trecẽtis pecudibus ſiue capris, ad montes, ſiue montaneas redeuntes, & aſcendentes; ſi domini ſint de Statu Eccleſiaſtico, vel qui ſoluunt ſal & focaticum, Iulium vnum.

Pro ſingulis triginta bobus ſeu vaccis, aut equis euntibus, vt ſupra, ad montaneas; ſi ſint dominorum prædictorum, Iulium vnum.

Pro expeditione ſiue bulletta pecudum, à quolibet grege ſiue maſſaria, cuiuſcumque ſit, Iulios duos.

Pro ſubſcriptione mandatorum ſolutionum ſalariorum officialium, non tamen Conſeruatorum, non vltra dimidium pro centenario.

Pro ſubſcriptione cuiuslibet ſignificationis ſeu prouiſionis, Non grauetur, de mandato Conſeruatorum, bolonenos tres.

De pecunia ludi Agonis, & Teſtaciæ à Camera ſingulis annis, florenos ſex.

Pro recenſendis familia, equis, & ornamentis Senatoris, vt infra de mercede Scriptoris Conſeruatorum cauetur.

Pro decreto & mandato de relaxando carceratos, in totum Iulium vnum.

In reliquis actibus iudiciarijs, ſeruet taxam aliorum Notariorum.

De mercede Secretarij Conſeruatorum.
Cap. C I I I.

SEcretarius Conſeruatorum pro ſcriptura, expeditione, & regeſtatione litterarum patentium, officialium terrarum Romani Populi, non recipiat vltra ſcutum vnum pro qualiber.

Pro fide legalitatis Notariorum deſcriptorum in matricula, quæ penes ipſum conſeruatur, cum ſigillo Populi ſeu Conſeruatorum, pro quo nihil ſoluitur, non vltra Iulium vnum. De alijs autem Notarijs in dicta matricula nõ deſcriptis, fidem huiuſmodi, nullatenus facere poſſit, ſub pœna falſi.

Pro expeditione cuiuſuis ſupplicationis vaſſalorum Romani Populi, & regeſtatione illius ſummarij, & reſcripti Conſeruatorum, Iulium vnum, pro qualibet.

Pro ſcriptura & regeſtatura litterarum miſſiuarum à Conſeruatoribus ad partis, vel cuiuſuis Communitatis inſtantiam, Iulium vnũ.

Pro præſentatione fidei, ſeu ſcripturarum, vel receptione teſtium, quòd acclamans ad libertatem, ſit Chriſtianus, & pro litteris libertatis expeditis, & regeſtatis, cum ſigillo Populi Romani, pro quo ſimiliter nihil ſoluitur, non vltra Carolenos decem.

De mercede Scriptoris Conſeruatorum.
Cap. C I I I I.

SCriptor Conſeruatorum, pro deſcriptione ingreſſus Senatoris, & perquiſitionibus, ſiue recognitionibus equorum, & familiæ eiuſdem Senatoris per Conſeruatores faciendis, habeat vice qualibet ducatum auri vnum, diuidendum inter ipſum, & Notarium Conſeruatorum.

Pro ſcriptura & ſubſcriptione mandatorum de ſoluendo officialibus, Romanis, Conſeruatoribus exceptis, non vltra dimidium pro centenario recipere poſſit, pro reliquis autem publicum concernentibus, nihil, à priuatis verò modeſtè, arbitrio Conſeruatorum.

Pro regeſtatione literarum conceſſionis fiſtularum, ex aquæductu fontis Virginis, bolonenos triginta quinque.

Pro admiſſione & regeſtatione quarumlibet literarum Apoſtolicarum, etiam in forma motus proprij, necnon pro regeſtatione aliarum patentium literarum etiam Conſeruatorum, in fauorem priuatarum perſonarum, Iulios quinque, in fauorem autem Populi nihil.

De mercede Notarij Cameræ.
Cap. C V.

NOtarius Cameræ pro ſcriptura, & adnotatione currentium ad brauium, bolonenos quinque pro quolibet, habere poſſit.

Pro ſcriptura verò equorum, & aliarum quadrupedum, bolon. decem pro quolibet.

Pro ſcriptura & adnotatione cuiuslibet Thalami in ſolenni proceſſione, quæ fit in feſto Aſſumptionis Glorioſæ ſemper Virginis Mariæ, bolonenos quinque.

Pro fide, quam facit de pecunijs Cameræ ſolutis per condemnatos, aut componentes, vſq; ad ducatos decem de Carolenis, bolonenos tres ab inde vſq; ad viginti, bolonenos quattuor; ab inde vero ſupra, Carolenum vnum.

Pro caſſatione cuiuslibet inuentionis delictorum artificum, ſiue negociatorum, bolonenum vnum cum dimidio.

Pro conſignatione ſigilli à furnarijs facienda ſingulis ſex menſibus, bolonenum vnum, pro quolibet.

De mercede Scriptoris Cameræ.
Cap. C V I.

SCriptor Cameræ pro ſcriptura conſignationis cuiuslibet animalis reperti vagari, aut damnum dare, cuius dominus ignoratur, non vltra bolonenos tres recipiat.

Pro ſumpto, ſiue extractu cuiuslibet inuentionis artificum, bolenenum vnum pro qualibet inuentione, ſeu delicto.

Pro ſcriptura cuiuslibet fideiuſſionis præſtandæ in Camera, bolonenos quinque.

De mercede Notarij Gabellarij Maioris.
Cap. C V I I.

NOtarius Gabellarij maioris pro qualibet inuentione verificata, aut confeſſa, pro qua ſoluta, vel donata, aut compoſita ſit pœna habeat pro receptione inuentionis, citatione, relatione, intimatione, & caſſatione, in totum bolonenos quinque: aliàs vero nihil recipiat.

Pro mandato de diuidendis bonis in commiſſum deprehenſis, Iulium vnum.

De mercede Mareſcalli ſeu Executoris Palatij Conſeruatorum. Cap. C V I I I.

MAreſcallus, ſeu Executor Palatij Conſeruatorum, habere poſſit pro prima grauatoria, bol. vnum à quolibet grauato.

Pro ſecunda grauatoria, bol. vnum cum dimidio.

Pro executione pœnarum taxatarum vſque ad ſummam ſcuti vnius, bol. tres; ab inde vſque ad tria, bolonenos quinque; ab inde vſque ad quamcunque ſummam, non vltra bolonenos quindecim.

Pro captura perſonali, pro delicto, non vltra, Iulios quinque.

Pro executione facienda in vim mandatorum Conſulum artium, vſq; ad ſummam ſcutorum decem, bol. vnum cum dimidio pro quolibet ſcuto; inde vſq; ad ſcuta viginti, Iulios tres: inde vſq; ad quamcunque ſummam, Iulios quinque, & non vltra.

De mercede Præconum, ſeu Bannitorum.
Cap. C I X.

PRæcones ſeu Bannitoras, pro quolibet edicto ſiue banno de Conſeruatorum mandato publicando, non vltra Iulios duos recipere poſſint: ſed ſi generale ſit, vel comprehendens omnes artifices, Iulios quattuor.

Pro edicti publicatione ad inſtantiam priuatarum perſonarum, vt ſunt pro aditionibus hæreditatum, venditionibus, ſiue ſubhaſtationibus bonorum, denunciatione, vel relatione animalium amiſſorum, Iulios duos, & non vltra: & ſi ſibi animalia deperdita fuerint denũtiata, ante edictum, non amplius pro eorum indicatione, ſeu manifeſtatione, quàm Iulios duos recipere poſſint.

De Taxa ſeruanda per Cuſtodes Portarum & Pontium Vrbis. Cap. C X.

POrtarum & Pontium Vrbis Cuſtodes, infraſcriptas taxas vulgari lingua traditas pro rebus, quæ in Vrbem, vel extra Vrbem conuchuntur, inuiolabiliter obſeruare teneantur, ſub pœnis inferius expreſſis.

Per entrata, & ſimilmente per vſcita di ciaſcheduna ſoma di qual ſi voglia ſorte di Seta, Velluto, ò Brocchato, ò Tela d'oro, & d'argento, baiocchi dua.

Per mezza ſoma, baioc, vno.

Per

Per vn fardello fino à cinquanta lib. niente.

Per entrata & vſcita per ciaſcuna ſoma di panni Fiorentini, & d'ogni altra ſorte, baioc. vno & mezzo.

Per mezza ſoma, quatrini tre.

Per entrata, & vſcita di ciaſcuna ſoma di zuccari, cera, & altre coſe di ſpetiaria, baioc. vno.

Per mezza ſoma, quatrini due.

Per entrata di ciaſcuna ſoma di ſola, lino, aceiaro, bombace, guarnelli, lana, canapa, tele noue de foraſtieri, baioc. vno.

Per entrata di ciaſcuna ſoma di legname lauorato, ferro, carbone, vena di ferro, & altre coſe ſimili, quattrini due.

Per entrata di ciaſcuna ſoma di olio, fichi, peſce, tonnina, & altre coſe ſimili ba. vno.

Per la vettouaglia che ſi porta alla Corte doue ſtà la Santità di Noſtro Signore fuora di Roma, niente.

Et ſimilmente ſe ſi portarà per vendere alle Tauerne & Hoſterie de luoghi doue ſtarà ſua Santità fuora di Roma, niente.

Pane, olio, carne ſalata, & vnto per li Paſtori, niente.

Per entrata di ciaſcheduna ſoma di lana, quatrini due.

Per entrata di ciaſcuna ſoma di caſo, quatrini due.

Per entrata di ciaſcuna ſoma di capretti, & porchette, che ſiano di quattro meſi, & ſimilmente oua, & polli, quatrini due.

Per entrata di ciaſcuno carro carico di legname lauorato, baiochi due.

Per legname non lauorato baiocchi tre.

Per vn carro di fieno, baiocco vno.

Per entrata di ciaſcuna ſomma di vino foraſtiero, baiocco vno.

Per entrata di ciaſcheduna ſoma di vino Romano, cioè moſto, ò acquato, tutto vn di con vna beſtia, quattrino vno.

Per entratura di beſtiame foraſterio fino al numero di dieci beſtie, quatrini due: per inſino à cinquanta, baiocco vno, da cinquanta fino à qualunque ſomma, ba. vno, & mezzo.

Per vſcita di beſtiame di qualunque ſorte ſi ſia, niente.

Per entrata & vſcita di ciaſcuna morra di pecore per vna volta l'anno, baiocco vno.

Per entrata di ciaſcuna ſoma di legna di boſco, vno pezzo di eſſa legna.

Per entrata di ciaſcuna ſoma di fieno, vn mannello ſecondo l'vſanza, ouero vn quattrino, eccetto le ſome per ſeruitio della Santità di Noſtro Signore, & dell'Illuſtriſſimi, & Reuerendiſs. Cardinali, & Camerali, che non ſono ſoliti à pagare.

Per entrata di ciaſcuna ſoma di guado, pelli concie, candelotte, & coſe ſimili, baiocco vno.

Per mezza ſoma, quatrini dua.

Per entrata di pelli & cora morticine, quatrini dua per ſoma, & eſſendo di Romani, niente.

Per entrata di cenere, canne, viti, legna, faſcine di vigne di Roma niente.

Per tronco di beſtie groſſe di maſſaria per tutto l'anno, baiocco vno.

Per ſoma di herba da cauallo, quattrino vno.

Per faſcio di herba ò di legna, niente.

Per ſoma di ortaglie da mangiare; quatrino vno.

Per ſoma intiera di melloni, quattrini dua.

Per ſoma intiera di cauoli cappucci, quatrini dua.

Per ſoma non intiera di cauoli cappucci, & melloni, meſcolati con ortaglia, quattrino vno.

Per ſoma d'agli, cipolle, & cocozze, quatrino vno.

Per ſoma di piſelli, faue, & ceci verdi, quattrino vno.

Per ſoma di frutti di ogni ſorte foraſtieri, baiocco vno.

Per ſoma di vua, & frutti Romani niente.

Et di tutte le altre coſe che qui non fuſſero compreſe, ſi habbia da ſtare alla dichiaratione delli Conſeruatori, i quali habbiano à giudicare per ſimili doue ſaranno, ſe non, per loro mero arbitrio.

Et chi contrafarà, per ogni volta incorra nella pena di ſcudi dieci d'oro, ouero di dua tratti di corda ad arbitrio de Conſeruatori, & à pagare il quadruplo, dell'indebitamente eſtorto alla parte grauata.

Vt in caſibus mercedum non expreſſis, ſimiles attendantur. Cap. C X I.

SI caſus euenerint, qui in præſentibus taxationibus deciſi non ſint, per ſimiles expreſſos, per Senatorem, & Conſeruatores in eorum reſpectiue Palatijs decidantur: ſed ſi ſimilia non inueniantur, tunc Senator in ſua curia adhibitis Correctoribus, ſeu ſi ipſorum

alter ſuſpectus ſit, Pro Conſulibus: Conſeruatores vero adhibito Conſilio Capitum, Regionum, ac Tredecim, & viginti ſex Conſiliariorum negotium terminent, prout eis videbitur expedire; & ab eis nullo modo liceat appellare.

Vt Notarij, Officiales, & Cuſtodes ſint contenti mercede eis conſtituta, Cap. CXII.

OMnes Notarij, Scribæ, & Officiales quicumque, cuiuſcunq; dignitatis, & exercitij ſint, ac etiam portarum, & pontium Cuſtodes, quibus per præſentia Statuta, certum ſalarium, certaque merces aſſignata, & præfinita eſt, ſint & eſſe debeant eorum ſalarijs, & conſtitutis mercedibus contenti; nec quicquã vltra quouis prætextu, ratione, vel cauſa petere, exigere, aut etiam à ſponte dantibus recipere poſſint. Qui ſecus fecerint, ſi eis per præſentia ſtatuta pœna præfinita non eſt, quadruplum parti, & aureos decem Cameræ Vrbis pro pœna perſoluant.

Vt omnes officiales publicè habeant taxas mercedum affixas. Cap. CXIII.

VNiuerſi Notarij & Scribæ, Executores, Cuſtodes Carcerum, Portarum, & Pontium, Tubatores, & demum quicunque alij quibus per præſentia ſtatuta, certa merces eſt præfinita, in eorum Officijs, & locis vbi exercent officia, particularem tabellam, in qua ſui officij mercedes, ita ut præfinitæ ſunt in præſenti volumine, verſæ tamen in vulgarem ſermonem, & per extenſum, & non per notas deſcriptæ, in propatulo, itaut ab omnibus inſpici, & legi poſſint, ſuſpenſam habere debeant, Qui vero ſine ea deprehenſus fuerit, poſt menſem à die publicationis præſentium Statutorũ, pœna aureorum decem mulctetur; & ſi poſt mulctam per triduum ea carere repertus fuerit, Officio priuetur, & nihilominus pœnam aureorum vigintiquinque perſoluat.

Sequitur tenor formæ Bannimentorum Magiſtrorum Iuſtitiariorum.

Forma de Bandi de Maeſtri Giuſtitieri.

PEr prouedere, rimouere, & punire tutti li ſcandali, danni, differentie, & fraudi che poteſſero naſcere, farſi, & interuenire, tanto nelle vigne & canneti dentro & fuori di Roma quanto nelli altri luoghi infraſcritti; & accioche tanto il publico quanto il priuato, non ſia leſo, ma conſeruato; ordiniamo & commandiamo, che ſi oſſeruino inuiolabilmente li bandi & capitoli infraſcritti, ſotto le pene in eſſi contenute, d'applicarſi come appreſſo ſi dirà: auuertendo che ſi darà fede all'Accuſatore col ſuo giuramento, & con vn Teſtimonio degno di fede, ouero col pegno tolto al delinquente nel luogo del delitto, & vn teſtimonio ſimilmente degno di fede.

Che niuna perſona di qualunche ſtato, grado, ò preeminenza ſe ſia, ardiſca ne preſumano andare in vigne, giardini, canneti, ò ſimili poſſeſſioni chiuſe di fratte, foſſi, ò muri, ne di dì, ne di notte, ne con beſtie di qualſiuoglia ſorte, ne à piede, ò à cauallo, à far danno, ſenza eſpreſſa licentia delli Padroni, ò de chi in nome loro harà la cuſtodia, & guardia delli predetti luoghi, ſotto la pena di ducati tre de carlini per ciaſchuno & ciaſcheduna volta, d'applicarſi per vn terzo all'accuſatore, & l'altro terzo all'officio delli detti Maeſtri, & l'altro alla Fabrica del Palazzo dell'Illuſtriſs. Signori Cõſeruatori: & oltre la pena ſia tenuto à pagare il doppio del danno alli Padroni; & non poſſendo pagare la pena, & il danno, ſaranno poſti alla berlina deſcritta, ò demonſtrata la cauſa del delitto al collo del delinquente, ad arbitrio di eſſi Maeſtri Giuſtitieri.

Anchora ſe prohibiſce, che niuna perſona debbia vendemiare in vaſche altrui, ne far foſſi fra li vicini, ne fratte in viali communi, ne cauar, ò romper limiti, ſenza licenza delli Padroni, ſotto la pena di vinticinque ducati ſimili, da applicarſi come di ſopra.

Che niuna perſona debba far foſſi, ò carbonari, ne buttare alcuna ſorte di pietre, ò terra, nelli vicoli vicinali, communi, ò publici, tanto fra le vigne quanto fra li cãneti, ne in eſſi far foſſi, ò coſe ſimili, per le quali eſſi vicoli ſe riſtringeſſero, ò l'vſo loro diuenti peggiore, ne reſtringere ò ſpingere le loro fratte verſo li vicoli: ma quelli ridurre, & allargare in priſtino ſtato, ſotto la pena predetta, da applicarſi come di ſopra.

Che ciaſcun Padrone de tali poſſeſſioni, che haueſſero occupati, ò deteriorari li vicoli predetti, debbano fra termine d'vn meſe hauerli nettati, & reſtituiti, & retirate le loro fratte, & reempiti li detti foſſi, ò carbonari al ſtato priſtino, ſotto la pena predetta, d'applicarſi come di ſopra. Notificando che ſe alcuno fra detto

detto termine,non fara quanto di ſopra; li detti Maeſtri faranno nettare, & teſtituire,& retirare le fratte, & reempir li foſſi alle ſpeſe delli Padroni di eſſe poſſeſſioni, vigne, & canneti, & ſi procederà alla pena ſenza remiſſione alcuna.

Che tutte, & ſingole perſone, quali haueſſero ouero teneſſero occupate, ò riſtrette vie publiche ò vicinali fra le vigne, dentro & fuora di Roma, & fra le vigne vicine alli Caſali fuora di Roma le debbano rimettere, & ridurre al priſtino ſtato,fra termine di quindeci giorni, ſotto pena di vinticinque ducati ſimili, da eſſigerſi irremiſſibilmente, & da applicarſi come di ſopra. Notificando che paſſato il detto tempo,eſſi Maeſtri andaranno à riuedere li detti luoghi occupati, & li reſtituiranno in priſtino, à ſpeſe delli occupatori.

Che niuna perſona ardiſca,ò preſuma, cauare ò rimouere termini,ne ſpianare, ò guaſtare, ò lauorare li limiti,ouero confini, ſenza licẽza delli Padroni, ſotto la pena eſpreſſa nelli ſtatuti generali del Popolo Romano.

Che niuna perſona debba tagliar viti,ò arbori fruttiferi, & non fruttiferi,nelle poſſeſſioni, canneti, ò vigne di altri,ne ſpiantare, ò eſtirpare inſiti,ò altri arbori & piante, ſotto la ſimil pena di quindici ducati da applicarſi come di ſopra,& di pagare il danno alli Padroni.

Che niuna perſona debba guaſtar fratte,ne pigliar legna, anco tagliate, ne toglier Canne ò vero pali vecchi, ò nuoui, ne occhi di canne piantati ò per piantare,tanto nelle vigne quãto nelli canneti, ſotto la pena di ducati dieci, & non hauendo modo da pagare, ſaranno ſtru ſtati, ò vero poſti alla berlina. Notificandoſi che nella medeſima pena pecuniaria incorreranno etiamdio quelli che ſcientemente compraranno detti occhi di canne,Inſiti, ò Arbori.

Che niuna perſona Guardiano,ò Ortolano, quali ſtanno fra le vigne, debba far ridutto, ò dar ricetto nelle loro caſe, ò vero capanne, ad huomini che ſogliano far danno à vigne,ò cãnetti,ſotto la medeſma pena, da applicarſi come di ſopra,& di pagare tutto il danno, che ſi faceſſe nelle vigne & poſſeſſioni di quel contorno, doue ſi trouaſſe eſſer ſtato dato tal ricetto.

Che niuno Guardiano ò lauoratore di vigne, mezzarolo ò cottimarolo di eſſe,debbia,ò poſſa vendere alcuna ſorte di frutti, vua, ò agreſta,ſenza licenza del padrone: & non poſſano li ſopradetti di notte portare frutti, agreſta, ò vua di alcuna ſorte, ſenza licenza ſcritta dal padrone, ſotto la pena di tre ducati,da applicarſi come di ſopra.

Che niuna perſona, etiamdio fruttarolo, ò riuenditolo,poſſa portare di giorno alcuna notabile quantità di frutti, agreſta, ò vero vua dalle vigne, tanto fuora quanto dentro di Roma, ſenza il bollettino del padrone delle vigne, ne di notte in modo alcuno, anche col bollettino del padrone, ſotto pena di perdere li frutti, eccetto ſe il padrone andaſſe con lui.

Che niuno fruttarolo, ò riuenderolo, poſſa vendere alcuna ſorte di frutti, agreſta, moſcatello, gattolaccio,& vua, ſenza eſpreſſa licenza & bollettino di detti Maeſtri Giuſtitieri,ſotto pena di ducati tre da applicarſi come di ſopra, & di perdita della robba, la qual licenza ſi debbia loro dare gratis, & ſenza pagamento alcuno.

Che li Fruttaroli, ò altri riuenderoli, non poſſano comprare frutti di niuna ſorte, ſe non dalli proprij padroni,& non da vignaroli,mezzaroli, ò cottimaroli ſenza licenza & ſaputa delli padroni, ſotto pena di cinque ducati, da applicarſi come di ſopra.

Che niuno Hoſte, o altra ſorte di perſona, poſſa, ne debba comprare, ne ricettare agreſta di vigne, & atta a far moſto: ma ſolo ſi poſſa vendere, comprare, & ricettare agreſta naturale,& quella del gattolaccio; ſotto la pena predetta, da applicarſi come di ſopra.

Et per toglier le occaſioni & ſuſpittioni del rubbare, ſi ordina che niuna perſona poſſa, ò vero debba portare, ne far portare in collo, ò con ſome, ne vendere tanto in mercato,quanto altroue,alcuna quantita de Inſiti,ouero Arbori fruttiferi, ſenza licenza ò bollettino ſigillato dalli officiali della ſua Terra, ſe ſarà foraſtiero: ouero dalli padroni delle poſſeſſioni doue l'haueranno cauati, eſſendo in Roma,ò ſuo contorno, ſotto la pena di ducati cinque d'applicarſi come di ſopra,& perdita delle piante.

Che tutti quelli che portaranno herbe ſegate per vendere, tanto con beſtie quanto ſenza, non poſſano,ne debbano andare in vigne,ſodi, oueto canneti à far herba, ſenza licenza delli padroni alla pena predetta: ma contro di loro non ſi poſſa procedere, ſe non à querela delli padroni,& non altrimente.

Et ſe alcuno padrone, ò Guardiano pigliaſſe animali, ferro, ò alcuno altro pegno, à chi deſſe danno in vigne, canneti,& ſodi di vigne, vicoli,& fratte, debba il giorno ſeguente con-

ſegnatli

ſegnarle al Notario di eſſi Maeſtri, ſotto pena di venticinque ducati, da applicarſi come di ſopra, & di eſſer punito anche per furto.

Che niuna perſona debba comprare catarcioni, ſerature, bandelle, zappe, vanghe, bidenti, ò oltri ferri da vigne, da perſona che non conoſca, & ſappia, ò poſſa ſubito nominarla, ſotto la pena di ducati dieci, da applicarſi come di ſopra.

Che niuno Portanaro delle Porte di Roma, ò Guardiano de Ponti, debba dar ricetto ne di giorno ne di notte, à gente che foſſe ſolita andare à rubare nelle vigne arbori, canne; viti, agreſtá, vua, frutti, & altre coſe ſimili: ma li debbano capitando in detti luoghi, ritenere, che guadagnaranno il terzo della pena: altrimente incorreranno nella pena di ducati vinticinque quanto al ricettante, & di vn ducato quanto al non ritenente, d'applicarſi come di ſopra.

Che tutti quelli che ſaranno trouati in vigne, canneti, & ſodi à far ſtroppe, vitalbi, ſalci, ouero olmi: & quelli che ſaranno trouati portarli per venderli, ò per ſuo vſo ſenza licenza delli padroni, caſchino in pena di vn ducato ſimile, da applicarſi come di ſopra; & debbano in ogni modo rifare il danno alli Padroni.

Si prohibiſce & commanda, che li Caprari non poſſano, ne debbano far danno alle fratte delle vigne, canneti, & ſodi cinti di fratte, foſſi, ò muri con loro capre: & contrafacendo, caſchino in pena di ducati dua, d'applicarſi come di ſopra, & alla emendatione del danno, alla qual contrauentione, & pena, ſi proceda ſolamente à querela del Padrone, & non altrimente: & entrando dette capre in vigne, & cannetti, la pena ſia duplicata, purche le dette vigne, & canneti ſiano cinti di fratte, muri, ò foſſi. Et il Padrone ſia obligato per il garzone, ouero à dare le capre & ſi creda all'accuſatore con vn teſtimonio degno di fede.

Che ne anco alcuno Macellaro, Aſinaro, ò altra perſona, quale andaſſe paſcendo animali, debba far danno alcuno in vigne, ſodi, fratte, ò cannetti cinti come di ſopra, ſotto pena di tre ducati: & in caſo di contrauentione, ſi proceda ſolamente à querela di parte. Ne meno gl'iſteſſi, ne li caprari, andando à paſcere, debbano portare arme di ſorte alcuna, alla pena di ducati quindici, da applicarſi come di ſopra, ouero di eſſer poſti alla berlina.

Che li Cuſtodi, ò Portinari di Roma, ſotto la pena di vn ducato, non debbano laſciar paſſare alcun lauoratore con alcuna ſorte di faſcine, canne, ſtroppe, ò faſci di legna ſenza eſpreſſa licenza delli Padroni delle vigne, & poſſeſſioni predette, ne eſſi lauoratori le debbano portare alla pena predetta, & perdita di dette robbe che portaranno.

Che niuna perſona di qualunche ſtato, ò cõditione ſe ſia, debba impedire, ne far dare impedimento, ne dire ingiuria alcuna alli Eſſecutori di eſſi Maeſtri tanto in Roma, quanto fuora, eſſequendo di giuſtitia, ſotto pena di vinticinque ducati, d'applicarſi come di ſopra.

Che niuno Eſſecutore, ò Denunciatore di eſſi Maeſtri, poſſa, ouero debbia pigliar danari, ò far fraude alcuna: ma debbia ciaſcuno di loro far l'officio ſuo diligentemente, & fidelmente, alla pena della fruſta, ouero di vinticinque ducati, d'applicarſi come di ſopra; & l'accuſatore ſarà tenuto ſecreto.

Notificando anchora, che ſe ſarà contrauenuto in modo alcuno à quanto ſi è detto in queſti Capitoli, & Bandi, il Padrone ſarà tenuto per il garzone in tutte le coſe predette, ſe gia non deſſe l'animale per il danno, come ſi è detto di ſopra.

Et quia Ego Horatius Fuſcus S.P.Q.R. Scriba præmiſſis omnibus, dum vt iacent, emendarentur, ſupplerentur, & fierent, interfui, & in notam ſumpſi Ideo hic me manu propria ſubſcripſi, ad futuram rei memoriam.

FINIS. LAVS DEO.

Digitized by Google

GRATIAE IMMVNITATES ET FACVLTATES

per ſummos Romanos Pontifices Almæ Vrbis Romæ Populoq; Romano conceſſæ.

Literæ Bonifacij Papæ VIII. in fauorem Magiſtrorum & Scholaſticorum in Gymnaſio Almæ Vrbis profitentium.

BONIFACIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

Dilectis filijs Abbati Monaſterij S. Laurentij extra muros, & Priori Baſilicæ ad Sancta Sanctorum, ac Archipresbytero Eccleſiæ S. Euſtachij de Vrbe, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. In ſupremæ præeminentia dignitatis diuini diſpoſitione Conſilij conſtituti, ad vniuerſas fidelium regiones noſtræ vigilantiæ creditas tanquam Paſtor Dominici Gregis aciem apoſtolicæ conſiderationis extendimus, ad earum profectum quantum nobis ex alto permittitur intendentes, ſed ad vrbium Vrbem, Romanam videlicet Ciuitatem, quam Diuina clementia ſtatuit caput Orbis, eò attentioris meditationis intuitum retorquemus, quò principalius in eadem noſtri ſedem apoſtolatus cœleſtis diſpoſitio ſtabiliuit & firmauit Eccleſiæ fundamenta. Hanc profectò nimirum inter ceteras vrbes ſub chriſtianæ religione fidei militantes vberioris affectionis prærogatiua proſequimur, ſtudioſius apoſtolicis munimus præſidijs, & condignis libentius gratijs honoramus: ideoq; feruenti non immeritò deſiderio ducimur, quòd eadem Vrbs quam diuina bonitas tot gratiarum dotibus inſigniuit, Scientiarum etiam fiat fœcunda

 mune-

muneribus, vt viros producat conſilij maturitate conſpicuos, virtutum redimitos ornatibus, ac diuerſarum facultatum dogmatibus eruditos, ſitq; ibi fons ſcientiarum irriguus, de cuius plenitudine hauriant vniuerſis literalibus cupientes imbui documentis. Ad hunc igitur vniuerſalem profectum non ſolum incolarum Vrbis ipſius & circumpoſitæ regionis, ſed & aliorum, qui præter hoc quaſi continuò de diuerſis Mundi partibus confluunt, ad eandem ſtudio paternæ ſollicitudinis intendentes, diligenti ſuper hoc cum fratribus noſtris deliberatione præhabita, de ipſorum conſilio auctoritate Apoſtolica duximus ſtatuendum, quòd in Vrbe prædicta perpetuis futuris temporibus generale vigeret ſtudium in qualibet facultate, ac docentes & ſtudentes ibidem omnibus priuilegijs, libertatibus, & immunitatibus conceſſis Doctoribus & Scholaribus in ſtudijs generalibus commorantibus gaudeant & vtantur. Et ne huiuſmodi ipſorum ſtudium (quod de bono ſemper in melius dirigi cupimus) perturbari contingeret, auctoritate prædicta decreuimus, vt Doctores vel Scholares in huiuſmodi Rom. ſtudio commorantes non poſſint inuiti in Cur. Capitolij occaſione qualibet ciuiliter vel criminaliter conueniri, niſi forſan (quod abſit) homicidium per aliquem vel aliquos de eodem ſtudio Romano perpetrari contingeret: quo caſu Vicarius Rom. Pont. contra Clericos, Senator vero vel Senatores qui pro tempore fuerint in Vrbe prædicta, contra Laicos procedant, & faciant quod iuſtitia ſuadebit. Nec ad aliquas contributiones in talijs aut collectis quæ imponerentur pro tempore habitatoribus dictæ Vrbis, ſeu aliqua obſequia communi Vrbis ipſius præſtanda, prætextu moræ, quam in eadem Vrbe contraherent, vel aliqua pedagia ratione rerum ſuarum quas ad dictum Romanum ſtudium deferri, vel exinde reportari facerent, doctores aut ſcholares eiuſdem Romani ſtudij teneantur, quodq; penſiones domorum quas Doctores vel ſcholares in eadem Vrbe ſtudiorum cauſa morantes inhabitarent, taxari deberent per duos taxatores, quorum vnum ipſi Doctores & ſcholares, & alterum commune ipſius Vrbis eligant, & ſi ij duo concordare nequirent, ſtetur taxationi Tertij taxatoris ab eiſdem Doctoribus & ſcholaribus eligendi, ac vltra taxationem huiuſmodi nihil ab eis poſſit exigi nomine penſionis pro domibus antedictis: Et licet Roma communis ſit patria, ſi tamen quiſpiam litem contra ſcholares peregrinantes cauſa ſtudiorum in illam ſuper aliquo negotio mouere voluerit, huiuſmodi rei optimè data ſcholaribus ipſis eos coram domino, aut Magiſtro ſuo, vel prædicto Vicario conueniat iuxta legitimam ſuper hoc editam ſanctionem: & qui contrafecerint pœnam dictæ ſanctionis incurrant: Rectores quoque quos Doctores & ſcholares eiuſdem Romani ſtudij pro tempore duxerint eligendos in ipſos Doctores & ſcholares ac familiares ipſorum, tam circa cognitionem & deciſionem cauſarum ciuilium, & criminalium ciuiliter motarum, & etiam criminaliter in criminibus leuioribus, quàm ipſorum corrigendos exceſſus leues, ordinariam obtineant poteſtatem: vt autem Doctores & ſcholares prædicti eo liberius intendere ſtudio valeant, ac proficere in eodem, quo maioris fuerint gratiæ fauore muniti, ipſis auctoritate prædicta conceſſimus, vt dum huiuſmodi ſtudio docendo vel audiendo inſiſterent, fructus, redditus & prouentus omnium beneficiorum ſuorum cum cura vel ſine cura etiam ſi eorum aliqua perſonatus vel dignitates exiſterent, cum ea poſſint integritate percipere, quotidianis diſtributionibus dumtaxat exceptis, cum qua illos perciperent ſi in Eccleſijs in quibus illa obtinent perſonaliter reſiderent, & ad reſidendum in eis interim minimè tenerentur, neque ad id à quoquam valeant coarctari. Non obſtan. quibuſcunq; ſtatutis & conſuetudinibus contrarijs dictarum Eccleſiarum iuramento, confirmatione Sedis Apoſtolicæ, vel quacunq; firmitate alia roboratis, etiam ſi de illis ſeruandis per ſe vel procuratores ſuos præſtaſſent forſitan iuramentum. Verum quia non ſufficit priuilegiorum & indulgentiarum aliquibus dare præſidia, niſi ſint qui ſuper ijs eos manuteneant & defendant, cum parum ſit in Ciuitate ius eſſe, niſi qui illud tueatur exiſtat, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, Quatenus vos vel duo aut vnus veſtrum per vos vel alium ſeu alios eiſdem Doctoribus, ac ſcholaribus qui eiuſdem Romani ſtudij pro tempore fuerint, efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes non permittatis eos vel eorum aliquos contra huiuſmodi ſtatuti, conſtitutionis & conceſſionis noſtrarum tenores ab aliquibus moleſtari. Moleſtatores huiuſmodi necnon contradictores quoslibet & rebelles quicunq; & cuiuſcunq; conditionis fuerint aut ſtatus, etiam ſi Pontificali, vel alia quauis præfulgeant dignitate, auctoritate Apoſtolica poſt-

poſita

poſita compeſcendo. Non obſtan. ſupradictis ſeu de duabus dietis edita in concilio generali & noſtra qua cauetur, quòd Conſeruatores a ſede deputati prædicta aliquos vltra vnam dierem à fine diœceſis eorundem trahere non præſumanr, & quibuſcunq; alijs conſtitutionibus contrarijs, dummodo vltra tertiam vel quartam dietam exrra ſuam diœceſim aliquis auctoritate præſentium non trahatur, aur ſi aliquibus ab eadem ſir ſede indultum vel in poſterum indulgeri contingat, quod excommunicari, ſuſpendi vel interdici non poſſinr per litteras Apoſtolicas impetratas, vel etiam impetrandas, niſi eædem litteræ impetrandæ plenam & expreſſam fecerint de indulto huiuſmodi mentionem, & quibuslibet literis & indultis Apoſtolicis per quas præſentibus non expreſſas vel totaliter non inſertas noſtræ iuriſdictionis explicatio in hac parte poſſet quomodolibet impediri, & de quibus quorumcunq; totis tenoribus de verbo ad verbum in noſtris literis mentio ſit habenda. Volumus autem quòd quilibet veſtrum etiam ſuper negotio per collegam ſuum in hac parte primitus inchoata ſe intromittere valear, & procedere in eodem, prout & quotiens fuerit opportunum. Dat. Anagniæ Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo Trecenteſimo tertio. Octaua Idus Iunij, Pontificatus Noſtri Anno Nono.

Literæ Eugenij Papæ IIII. in quibus ſalarium Magiſtris in Gymnaſio Almæ Vrbis profitentibus, de Vini forenſis vectigali aſsignatur.

EVGENIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

A Supremo Patrefamilias in domo Domini ſuperna dirigente prouidentia inſufficientibus quamquam meritis diſpenſatores effecti, inter curas innumeras, quibus occurrentium rerum, negotiorumq; varietatibus obſidemur, officij debito paſtoralis ſollicitudine perurgemur aſſidua, vt ad domum ipſam ſapientiæ doctrinæq; miniſteria, gregem nobis creditum ſalubriter euocemus, & fidelibus ſingulis, ad quærendum literarum ſtudia, per quæ Diuini nominis, orthodoxæq; fidei cultus protenditur, iuſtitia colitur, tam publica, quàm priuata res geritur, omniſq; proſperitas humanæ conditionis augetur, libenter fauores gratioſos impendimus, & opportunæ commoditatis auxilia liberaliter impertimur. Dudum ſiquidem ad vniuerſalem profectum non ſolum incolarum Almæ Vrbis & circumpoſitæ regionis, ſed & aliorum, qui quaſi continuò, de diuerſis mundi partibus, ad eandem confluunt Vrbem ſtudio paternæ ſollicitudinis intendentes: diligenti deſuper cùm venerabilibus fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus deliberatione præhabita de ipſorum conſilio, auctoritate Apoſtolica inter alia ſtatuimus, decreuimus & ordinauimus, quòd in Vrbe prædicta perpetuis futuris temporibus, generale ſtudium vigeret in qualibet facultate, ac docentes, & ſtudentes ibidem omnibus Priuilegijs, libertatibus, & immunitatibus conceſſis Doctoribus, & Scholaribus, in ſtudijs generalibus commorantibus, gauderent & vterentur: quodq; in Gabella vini forenſis, quod in tabernis venditur, pro qua venditores huiuſmodi vini ſex denarios pro qualiber libra Cameræ dictæ Vrbis ſoluere tenebantur, etiam pro libra tres adderentur ſolidi cum dimidio pro ſalario Doctorum ad legendum in dicto ſtudio conductorum, & alijs occurrentibus inibi iuxta ordinationem Rectoris, & reformatorum, pro tempore exiſtentium præfati ſtudij, deducendis expenſis, prout in noſtris inde confectis literis plenius continetur. Nos igitur, vt temporis progreſſu tales in ipſius ſtudij reformatores aſſumantur, quorum diligentia, & circumſpectione votiuos, proſperoſq; iugiter huiuſmodi ſtudium contingat auctore Domino habere ſucceſſus, dilectorum

filiorum Nobilium virorum, Iuſtini Pauli de Planca Legum Doctorum, & noſtri Conſiſtorij Aduocati, necnon Ioannis de Capoccinis, & Ioannis Cecchi de Cangialaſinis, modernorum Conſeruatorum, Ciuium Romanorum, ac Iacobi de lo damaro de regione Montium: Cecchi de Buechamatijs de regione Triuij: Laurentij Domini Pauli Toti de regione Columnæ: Laurentij Pauli Collarij de Regione Campimartis: Nuccij Cecchi de regione Pontis: Syluestri de Temperijs de regione Parionis: Syluestri Antonij Paloni de regione Arenulę: Nuccij Ciaffi de regione S. Euſtachij: Cecchi Antonij de Rugerijs de regione Pineæ: Lucæ Nannoli de Bucchabellis de regione Campitelli: Franciſci Antonij della Baleſtra de regione S. Angeli: Iuliani Siuſciæ de regione Ripæ: Laurentij Benedicti Obicionis de regione Tranſtiberim, Capitum regionum dictæ Vrbis, in hac parte ſupplicationibus inclinati, perpetuis futuris temporibus irrefragabiliter obſeruandæ conſtitutionis edicto, auctoritate præfata volumus, & ordinamus, quòd ipſi Conſeruatores, & Capita regionum etiam pro tempore exiſtentes Annis ſingulis de menſe Decembris, Duodecim ex notabilibus Ciuibus Romanis, inter quos aliqui in Iure Canonico vel Ciuili Doctores ſint primo, necnon alios tabelliones publicos tres fide ac facultatibus idoneos etiam Ciues Romanos eligere, & ipſius Eccleſiæ Camerario, vel eius Locumtenenti pro tempore exiſtenti præſentare debeant: ipſeq; Camerarius ſiue Locumtenens ex huiuſmodi Duodecim primo, vt prefertur, electis, quatuor (quorum vnus omnino in præmiſſo Iure Doctor exiſtat) ipſius ſtudij reformatores, & illorum notarium ex dictis alijs tribus tabellionibus, vnum conſtituat, & deputet, qui protinus ex tunc pro talibus habeantur, & eorum inibi cuiuſlibet officium per Annum dumtaxat duret, eoq; finito reformatores ipſi de omnibus & ſingulis per eos circa prædictum illorum officium geſtis, & adminiſtratis, coram Conſeruatoribus Vrbis, & tribus ex Capitibus regionum per alios Capita regionum communiter eligendis ſimiliter pro tempore exiſtentibus, ac vno alio probo viro ad hoc per prædictum Camerarium vel eius Locumtenentem deputando, legales rationem & calculum, reddere ſint aſtricti: & ad id, quodq; omnia & ſingula de rebus, emolumentis, & bonis, quæ ad eos ipſius officij ratione peruenerint, extantia conſignent, & quæ negligenter, vel fraudulenter interim adminiſtrauerint, omnino reſarciant, & refundant illis qui tunc de nouo dicti ſtudij reformatores extiterint, per ipſos Conſeruatores, qua conuenit diſtrictione coarctentur. Conſeruatores quoque ac tres ex Capitibus regionum, per ipſos Capita regionum, vt prædicitur eligendi, & reformatores prædicti ſimul cum dicto alio, per Camerarium, vel eius Locumtenentem, vt prædicitur deputando, ſeruatis debitis, & quæ in talibus in dicta Vrbe fieri conſueuerunt ſubhaſtationibus & modis, Gabellam huiuſmodi vendant, & quæ prouenerint inde pecunias apud aliquem, vel aliquos fidos, ac famoſos Mercatores, in dicta Vrbe pro tempore exiſtentes deponant: & quotiens expedierit, ipſi Reformatores, per ſeipſos pecunias huiuſmodi, pro ſalariandis inibi legentibus Doctoribus, aut alijs ipſius ſtudij ſupportandis oneribus exponere: reſiduum quoque pecuniarum huiuſmodi in alios dicti ſtudij vſus, & vtilitatem conuertere, necnon de præfatorum Conſeruatorum, & trium, vt præfertur, Capita regionum, & deputandi huiuſmodi conſenſu, pro dicto reſiduo domum, ſeu habitationem, aut Collegium pro pauperibus inibi collocandis, Scholaribus, & ſtudentibus, conſtrui, & ædificari, poſſeſſioneſq;, & domos, vel alia immobilia bona, ad ipſius Domus ſeu collegij opus emere, necnon omnia alia, & ſingula, quæ in præmiſſis, & circa ea quomodolibet neceſſaria, vel opportuna fuerint, facere, gerere, & exercere valeant; ſuper quibus omnibus plenam, liberamq; concedimus eis tenore præſentium poteſtatem. Non obſtantibus omnibus quæ in dictis literis non obſtare voluimus, cæteriſq; contrarijs quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo. Septimo Idus Feb. Pontificatus Noſtri Anno Secundo.

Literæ

Literæ PII Papæ 1I. quod Antiqua ædificia Vrbis, & eius diſtrictus non diruantur.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

CVm Almam noſtram Vrbem in ſua dignitate, & ſplendore conſeruari cupiamus, potiſſimè ad ea curam vigilem adhibere debemus, vt non ſolum Baſilicæ ac Eccleſiæ eiúſdem Vrbis, & pia ac religioſa loca, in quibus plurimæ Sanctorum reliquiæ reſident, in eorum miris ædificijs manuteneantur, & præſeruentur, verum etiam antiqua, & priſca ædificia, & illorum reliquias ad poſteros maneant, cum eadem ædificia ornamentum, & decorem maximum afferant dictæ Vrbi, & monimenta veterum virtutum, & incitamenta ad illarum laudes aſſequendas, exiſtant: & quod etiam magis conſiderandum eſt, ex ipſis ædificijs, ac ædificiorum reliquijs rectius intueri licet rerum humanarum fragilitatem; & quòd nullo modo in illis ſit confidendum, cum eadem ædificia, quæ maiores noſtri cum eorum ingenti potentia, & ſumptibus maximis, cum immortalitate certatura arbitrarentur, vetuſtate, & alijs ſiniſtris caſibus diminuta, & collapſa etiam eſſe cernantur. Ex præmiſſis igitur & alijs rationabilibus cauſis animum noſtrum mouentibus, dilectorum filiorum Conſeruatorum Cameræ, & capitum Regionum, ac Ciuium dictæ Vrbis ſupplicationibus inclinati, fœlicis recordationis quorundam Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum, qui ædificia ipſa dirui, vel deſtrui prohibuerunt expreſsè veſtigijs inhærentes, ac ſtatutum antiquum in eadem Vrbe vigens, quo etiam id fieri ſub certis pecuniarijs pœnis prohibetur, ratum, & gratum habentes, ac auctoritate Apoſtolica, & ex certa ſcientia, tenore præſentium, confirmantes, & approbantes, ſub excommunicationis, ac pecuniarijs in ipſo ſtatuto expreſſis pœnis, quas contrafacientes eo ipſo incurrãt, omnibus & ſingulis tam Eccleſiaſticis, quàm ſecularibus cuiuſcunq; præeminentiæ, dignitatis, ſtatus, ordinis, vel conditionis exiſtant, etiam ſi Pontificali, aut alia quauis Eccleſiaſtica, vel mũdana dignitate præfulgeant, auctoritate, & ſcientia prædictis, diſtrictius inhibemus, ne quis eorum directè vel indirectè, publicè vel occultè, aliquod ædificium publicum antiquum, ſeu ædificij antiqui reliquias ſupra terram in dicta Vrbe vel eius diſtrictu exiſtens, ſeu exiſtentes, etiam ſi in eorum prædijs ruſticis vel vrbanis fuerint, demoliri, deſtruere, ſeu comminuere, aut rumpere, ſeu in calcem conuertere, quoquomodo præſumant. Quòd ſi quis fuerit, qui contra prohibitionem huiuſmodi venire præſumpſerit, dilectis filijs modernis, & pro tempore exiſtentibus, Conſeruatoribus Cameræ dictæ Vrbis, qui pro præmiſſis per eorũ officiales diligenter inquiri faciant, artifices, ſeu laboratores in opere demolitionis, ſeu deuaſtationis huiuſmodi inuentos, carcerari, eorumq; animalia, inſtrumenta, & res alias capi, & arreſtari, confiſcari faciendi, eosq;, necnõ illos quorum nomine id egerint, ad mulctæ ſolutionem cõpellendi plenam & liberam, auctoritate & ſcientia prædictis, earundem tenore præſentium, concedimus facultatem. Volumus autem quòd nullus præter Romanum Pontificem, alicui in præmiſſis licentiam dare valeat, Huiuſmodi verò licentia, niſi per Bullas, vel Breuia Apoſtolica conceſſa fuerit, nullius exiſtat roboris vel momẽti. Non obſtañ conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ceterisq; contrarijs quibuſcunque. Cæterum vt prædicta omnia ad communem ſingulorum notitiam deducantur, ne de eis ignorãtia prætendi, ſeu etiam allegari poſſit, præſentes literas per Vrbem publicè præconizari, & valuis Capitolij dictæ Vrbis mandauimus, fecimusq; affigi, decernentes auctoritate præfata, vt huiuſmodi literæ publicatæ, & vt præfertur affixæ, omnes quos concernunt perinde arctent, ac ſi eis forent perſonaliter & præſentialiter intimatæ. Cum non ſit veriſimile quo ad eos remanere incognitum, quòd tam patenter omnibus extitit intimatum. Nulli ergo omnino hominum li-

ceat hanc paginã noſtræ confirmationis,approbationis,inhibitionis, conceſſionis, voluntatis, &
conſtitutionis infringere,vel ei auſu temerario contraire. Si quis autẽ hoc attentare præſumpſe-
rit,indignationem omnipotentis Dei, & Beatorũ Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit in-
curſurum. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum Anno incarnationis Dominicæ milleſimo qua-
dringenteſimo ſexageſimo ſecundo, quarto Kal. Maij, Pontificatus noſtri Anno Quarto.

Literæ Sixti Papæ IIII. Contra ſubtrahentes aut aſportantes lapides porphyreticos, & alios, necnon reliqua ornamenta ex Eccleſijs.

SIXTVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

CVm prouida Sanctorum Patrum decreta eos ſacrilegos eſſe diſ-
finiant,qui Eccleſias & loca ſacra Altiſſimo dedicata deuaſtãt,
ipſorumq; diripiunt ornamenta, ſicut & illos qui de ſacro ſacrũ
auferre impia temeritate præſumunt, pariq; vtrumque flagi-
tium ac duplici pœna coerceant, decet meritò nos quibus Ec-
cleſiarum omnium cura diſpoſitione ſuperna commiſſa eſt, pro
deteſtatione tanti criminis, proq; ſtatu proſpero, venuſtate, &
decore ipſarum Eccleſiarum in ſua decentia debitè conſeruan-
dis, omni vigilantia,& attentione curare, ne peruerſorum cre-
ſcente malitia, eędem Eccleſiæ, & ſacra Dei templa, præcipuè
Almæ Vrbis, noſtro conſpectui antepoſita, ſuis nudentur orna-
tibus, & huius ſceleris nequiſſimi patratores,debitam recipiant
vltionem. Sanè fide dignorum relatibus, non ſine admiratione, ad noſtrum peruenit auditum,
quòd nonnulli iniquitatis filij ſe inaniter Chriſtianos eſſe profitẽtes,& à quorũ oculis Dei timor,
& reuerẽtia Chriſtianæ Religionis abſceſſit, de Patriarchalibus,& alijs ſacratiſſimis Eccleſijs,&
Baſilicis dictæ Vrbis porphyreticos, marmoreos,& alios diuerſorum generũ, colorũ lapides ad
ipſarũ vſum decorẽ & ornatũ deputatos auſu ſacrilego abſtulerunt hactenus, & in dies auferre,
eoq; ad diuerſa loca per ſe,vel alios aſportare præſumunt, in grauem Diuinæ Maieſtatis offen-
ſam,Eccleſiarũ earundem deformitatem,detrimentumq; animarum ſuarum,periculũ & ſcanda-
lum plurimorum. Nos igitur ſacrilegorum impios & temerarios auſus huiuſmodi, quantũ nobis
ex alto conceditur, reprimere cupientes,quamuis præmiſſorũ occaſione nonullorum Prædeceſ-
ſorum noſtrorum ſanctiones,& prohibitiones variæ emanauerint temporibus retroactis, quas in
eo duntaxat quòd de Eccleſiarum, & ſacrorum locorum ornamentis atq; lapidibus antedictis
minimè auferendis, prohibent vel diſponunt, ſeu illos qui huiuſmodi flagitioſiſſimos ac penè in
Chriſtiano Orbe inauditos exceſſus perpetrare, & in his ſacrilegas manus inijcere præſumpſe-
runt, excommunicationis ſententia innodatos fore declarant, in ſuo robore volumus perma-
nere, omnes & ſingulos cuiuſcunq; dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint,
qui ex prædictis lapidibus, ſiue alijs ornamentis earundem Eccleſiarum, ſiue Baſilicarum, di-
ctæ Vrbis habuerint, aut in ſurripiendo, ſeruando, & retinendo, auxilium præſtiterint, vel
fauorem, niſi à die habitæ præſentium literarum notitiæ, ea reſtituant cum effectu: ſcien-
tes verò reuelent, & ad notitiam noſtram ſaltem per minores Pœnitentiarios noſtros dedu-
ci faciant, maioris excommunicationis ſententia à qua niſi in mortis articulo, & debita
ſatisfactione præuia, à nullo præterquam à Romano Pontifice abſolui poſſint, irretitos
eſſe: Eccleſias verò & loca alia quorum vſibus, & ornatui illa deputata fuerint, aut for-
ſan, (quod abſit) deputari contigerit in futurum, tamdiu Eccleſiaſtico interdicto ſubia-
cere, quandiu ad loca, vnde prius ablata fuere, abſq; diminutione aliqua fuerint repor-
tata, harum ſerie declaramus. Et inſuper quiſquis ſuæ ſalutis immemor ſacrilegij crimen
huiuſmodi committere præſumpſerit in futurum, vltra cenſuras prædictas, Eccleſiæ ſiue

Baſi-

Baſilicæ, à qua lapides, & ornamenta huiuſmodi abſtulerint, mediam libram auri pro recompenſa ſibi irrogatæ iniuriæ abſque diminutione aliqua ſoluere teneatur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ voluntatis, & declarationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum Anno incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo quarto, ſeptimo Idus Aprilis, Pontificatus Noſtri Anno Tertio.

Capitula declaratoria Iuriſdictionum Curiarum Vrbis per Sanctiſsimum Dominum Noſtrum Sixtum IIII. Pontificem Maximum.

SANCTISSIMVS DOMINVS NOSTER vult, & mandat inuiolabiliter obſeruari, quòd omnis incola Romæ habitans, & Ciues omnes ſæculares conueniantur in Curia Capitolij, aut alijs officialibus ſæcularibus Vrbis, prout ad eorum officium ſpectat, & non alibi.

Et quòd omnes Clerici Romani conueniantur coram Vicario Sanctitatis ſuæ in ſpiritualibus in Vrbe, aut alijs Clericis Vrbis ad quos ſpectat.

Et ſic de omnibus exceſſibus factis in Vrbe ratione territorij, & laici puniantur per laicos officiales Vrbis, Clerici verò per Vicarium præfatum.

Vult etiam, & mandat, quòd qui ſequuntur curiam laici tam mares, quàm fœminæ, & non alij conueniantur in Curia Mareſcalli: Et quòd in nullis alijs iuriſdictionem habeat, nec exerceat. Aliàs Gubernator Vrbis poſſit comprimere etiam via facti.

Clerici verò ſequentes Curiam Romanam, conueniantur coram Auditore Cameræ, Ita quòd in omnibus Actor forum rei ſequatur.

Vult inſuper, præcipit, & mandat Sanctiſſimus Dominus noſter, quòd Vicecamerarius, ſiue Gubernator in Vrbe nullum tribunal cognitionum cauſarum priuatarũ teneat, per ſe, neq; per alium, ſed ad eum venientem ad ſuum iudicẽ remittat, vt ſuperius dictum eſt: Et ſit ſuperintẽdens, vt quilibet in præmiſſis officijs ſuos terminos, vt dictum eſt, obſeruet, & contrafacientem puniat, aut Sanctitati ſuæ referat, & debeat carceres omnium præmiſſorum viſitare, & de officialium omnium maximè Notariorum maleficiorum tranſgreſſionibus cognoſcere, & ad debitã formam reducere. In concernentibus autem ſtatum aut pacem, & quietem Ciuitatis, & Curiæ Romanæ, quantum viderit neceſſe eſſe, officialem ad quem ſpectat iuuare, & omnia pro poſſe ad pacem reducere.

Item dempto Auditore Cameræ, & eius officialibus, officiales præmiſſorum, & quicunque executores, aut quomodolibet Notariatus officia exercentes, & Mareſcalli non poſſint eſſe in officio vltra annum, & quòd finito anno ſyndicentur per Syndicos, qui deputabuntur pro eo tempore Senatori, & eius officialibus.

Item quicunque voluerit aliquem capi facere pro ſuſpecto, & fugitiuo, non poſſit facere, niſi per iudicem competentem, vt ſupra, & quòd impenſam capientis ſoluat is qui capi fecerit, aliàs quicquid à capto receptum fuerit, reſtituatur in quadruplum à Mareſcallo, aut alio executore qui receperit.

Item quòd in punitione portantium arma ſæcularium, Senator habeat iuriſdictionẽ omnimodam in quoſcũq; repertos cum armis, ſine exceptione curialitatis, familiaritatis DD. Cardinalium, aut aliorum quorũcunque, & alia quacũque ſublata cauſa: à clericis verò arma portantibus poſſint arma auferri, & eos ad Iudicem Eccleſiaſticum remitti, vt eos puniat.

Item vult, mandat, & decernit, eſſe irritum, & inane quicquid contra præmiſſa, aut aliquod præmiſſorum contigerit attentari.

Et quòd ſola Signatura ſufficiat, & regiſtrentur in regiſtris Cameræ Almæ Vrbis.

Placet, & ita mandamus F.

Indi-

Indictione ſexta, Menſis Iulij die duodecima, milleſimo quadringēteſimo ſeptuageſimo tertio.

Reuerendus Pater Dominus Epiſcopus Tyraſonenſis conſignauit mihi Angelo de Vallatis præſens folium, cum Reformationibus introſcriptis, ſignatum manu Sanctiſs. Domini Noſtri Papæ, Vt illud conſignarem Magnificis Dominis Conſeruatoribus, & ita conſignaui illud dictis Dominis Conſeruatoribus, &c.

Angelus de Vallatis dictorum Dominorum Conſeruatorum Secretarius.

Eadem die duodecima Iulij præfati.

Conſtitutus perſonaliter ſupradictus Angelus de Vallatis coram dictis Dominis Conſeruatoribus, & dixit quomodo ſupradictus dominus Epiſcopus conſignauit ſibi Angelo præſens folium cum dictis Reformationibus, vt ipſis Dominis Conſeruatoribus conſignaret, vnde dictus Angelus volens ſequi quod fuerit ſibi iniunctum, præſens folium dictis Dominis Conſeruatoribus conſignauit.

Ioannes de Saluectis Notarius Dominorum Conſeruatorum.

Regiſtrata in Archiuio magno, ſiue cenſuario Almæ Vrbis, in Palatio Magnificorum Dominorum Conſeruatorum Cameræ exiſtentia, ſub folio centeſimo vigeſimo primo.

Ac etiam Regiſtrata in alio libro groſſo tabularum, & gabellarum, ac aliarum ſcripturarum dicti Palatij ſub folio ducenteſimo vigeſimo tertio.

Antonius de Mutianis Notarius publicus, & ſcriptor perpetuus Dominorum Conſeruatorū. Ad fidem, manu propria Regiſtrauit, &c.

Literæ SIXTI Papæ IIII. contra ſumentes vindictam contra innocuos, necnon & contra Brigoſos, & in fauorem Paceriorum.

SIXTVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

PErnicioſam Deoq; odibilem rixarum conſuetudinem, & inquietorum rixantium Brigas deteſtabiles, aut verius corruptelam, quæ pacis æmulo procurante, in pleriſq; noſtris, & Romanæ Eccleſiæ Ciuitatibus præcipuè Alma Vrbe cum animarum euidenti periculo, corporum quoq; & facultatum maximo detrimento, diutius inoleuit, quantum nobis ex alto permittitur, eradicare totis viribus cupientes, noſtræ ſollicitudinis Paſtoralis officium ita interponere, ac Prædeceſſorum noſtrorum decreta prouidè ſuper hoc edita noſtri muniminis præſidio inſtaurare curamus, quòd ſublatis quibuſlibet diffidijs, ciuilibuſq; diſcordijs, noſtri, & eiuſdem Eccleſiæ filij Pacis amœnitate lætentur, peruerſorum verò temeritas pœnarum exaggerarione penitus arceatur. Olim ſiquidem à fel. rec. Paulo Papa II. Prædeceſſore noſtro emanarunt literæ tenoris ſubſequētis. Paulus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Viros ſanguineos, & doloſos abominabiles Deo, Sanctus Propheta teſtatur, nec immeritò quidem apud Deum, & homines deteſtandi videntur, qui horrenda ſæuiria, & vindictæ furore ſuccenſi, ſanguinem ſitiunt aliorum, & præſertim inſontium, ita vt non ſolum corporum mortem procurent, ſed etiam animarum, pro quibus Dei filius mortem ſubijt corporalē, eaſq; pretio ſui Sanguinis comparauit. Vnde nos eiuſdem Saluatoris vicem, diſponente Domino, licèt immeriti, obtinentes in terris, eoſdē meritò deteſtamur, & ad gregis Dominici cuſtodiā ſollicitis excitati vigilijs, animarum, & corporum ſaluti, & publicæ paci, ac quieti, attenta cogitatione inſiſtimus, vt perditorum hominum audaciam compeſcendo, animas ſimul, & corpora Deo lucrifacere ſua nobis cooperante gratia valeamus. Sanè in Alma Vrbe noſtra, quę ſicut

cut per ſacram Beati Petri ſedem totius eſt caput Orbis effecta, ita cæteris vrbibus quieris & pacis norma, & exemplar deberet eſſe Iuſtitiæ, inſtigante diabolo peſtiferum, & pernitioſum malum irrepſit, vt ſi quando inter aliquos, etiam pro leuiſſima cauſa, quam Brigam vocant, rixa fuerit exorta, in qua alter alterum percuſſerit, aut vulnerauerit, percuſſus aut vulneratus huiuſmodi offendentis, patrem, fratrem, aut filium, ſeu alterum ex propinquis, iniuriæ, expertem, & plerumq; offenſionis ignarum aut huiuſmodi exceſſus plurimum indolentem, horribili immanitate, & furioſa dementia, in vindictam ſuæ iniuriæ vulnerat, & interdum occidit, aut aliquis propinquorum offenſi, ad vltionem iniuriæ propinqui ſui, vt præmittitur propinquum offendentis vulnerat, vel occidit, vel vulnerari, & occidi facit: inde quoq; iuxta damnabilem abuſum Ciuitatis, vtraq; pars ſe domibus priuatis includit, quas in contemptum ſummi Pontificis, videlicet Principis, ac etiam Magiſtratuum ciuitatis, armatis complent, & interdum fores domorum, & porticus ſteccatis communiunt, vbi tanquam ad officinas aſylum ſcelerum perditi homines, & ſceleſti, ex vtraq; parte conueniunt: illic rabida factio iungitur, atrociſſimi ſceleris immanitate concordans: illic dementia, & furia eſt, & venalis iniuria, dum ij, qui nulla ſunt iniuria laceſſiti, ad vindictam offenſorum, inſana mente, & ferali crudelitate, coniurant, Ij ſunt quorum veloces pedes ſunt ad effundendum ſanguinem, qui viam pacis non cognouerunt, Inter quos fœda & obſcœna commertia, alearum vſus, pecuniarum effuſio, patrimoniorum diſſipatio, diræ blaſphemiæ, & obſcœni aguntur inceſtus, ex ijs oritur regentium Rempublicam, & Magiſtratuum contemptus, ac ſeditiones nonnunquam excitantur. Quod quidem ex alio veteri proceſſit abuſu: vt ſi quando huiuſmodi rixæ & offenſiones intercedunt, non ſolum propinqui, atq; coniuncti, ſed etiam extranei vtriq; parti ſe offerunt, quod vulgo apud eos, & materno vocabulo, Fare de bene, nuncupatur, ex quo plerumque totius Ciuitatis ſtudia, non ſine graui nota regentium, atq; diſcrimine reipublicæ, armantur aduerſus proximos, miſeri ſpiritu diaboli repleti, omne ius humanæ ſocietatis, omnem charitatem, omnem ciuilem concordiam damnabili abuſu peruertunt. Nos igitur tam immani, & crudeli facinori, ac populi noſtri peculiaris periculis volentes occurrere, & tam nefarios præſumptores debitæ animaduerſionis mucrone ferire, & vt tuta ſit Inter improbos innocentia, etiam in ipſis improbis, formidato ſupplicio, refrænetur audacia, ac nocendi facultas, Ipſiusq; Almæ Vrbis noſtræ paci, & quieti, & tranquillitati conſulere, vt fœlici ducta regimine præſeruetur à noxijs, & optatis ſemper proficiat incrementis: Hac irrefragabili, matura, digeſtiſſima, & perpetua valitura conſtitutione, Statuimus, & ordinamus, vt quicunq; deinceps Baro, aut Domicellus, vel Ciuis Romanus, vel quæuis alia Eccleſiaſtica, ſæcularisq; perſona, cuiuſcunq; conditionis, & qualitatis exiſtat, quacunq; etiam atroci iniuria laceſſita pro ſua, vel amici, aut propinqui iniuria vindicanda, patrem, aut filium, fratrem, aut propinquum, vel aliàs amicum, vel domeſticum offendentis, vulnerare, mutilare, occidere, vel quocunq; modo realiter, vel perſonaliter offendere præſumpſerit, aut talla fieri fecerit, vel mandauerit: ſimiliter qui in Vrbe Roma, vel in eius diſtrictu, occaſione rixæ, vel Brigæ, domum communire, armatos receptare, aut tenere, vel adhærentes, & complices, ac fautores Brigæ arceſſere, ſeu quamcunq; conuentionem, congregationem, & collectam hominum, ad vltionem iniuriæ inuocare, excitare, inuitare, vel receptare præſumpſerit per ſe, vel alium, crimen læſæ Maieſtatis incurrat, & tanquam læſæ Maieſtatis, rebellionis, ac ſeditionis in Vrbe concitatæ reus cenſeatur, & habeatur, ac veluti talis, à competentibus iudicibus ſeueriſſimè puniatur. Eccleſiaſtici verò talia perpetrantes ab omni dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio ſint ipſo iure priuati, & perpetuæ cuſtodiæ mancipentur; beneficia eorum liberè alijs per illos ad quos eorum collatio pertinet, conferantur: Omneſq; præterea talia perpetrantes, & committentes, tanquam Chriſtianæ Religionis alieni, publicæ Pacis æmuli, ab omni Populo, Ciuitate, Terra, vel loco Eccleſiæ Romanæ mediatè vel immediatè ſubiectoꝝ, ſint perpetuò diffidati: eorum bona tam mobilia quàm immobilia ſint ipſo iure Cameræ Apoſtolicæ confiſcata: Nulli præterea talium alicuius aperiatur Ianua dignitatis, aut honoris Eccleſiaſticæ vel mundanæ, ſeu ad alicuius loci regimen ſit aſcenſus. Et vt magis famoſa ſit eorum infamia, factio teſtamenti actiuè & paſſiuè, ſit eis interdicta, ad actus legitimos nullus eis pateat aditus, nulla porta pandatur, omni ſpe gratiæ, aut diſpenſationis adempta: Ac præter prædictas pœnas, ſententiam excõmunicationis, &

perpe-

Digitized by Google

perpetuæ maledictionis incurrant, à qua abſolui non poſſint niſi per Ro. Pontifices, præterquàm in mortis articulo conſtituti: Illi verò qui ipſis offenſis vel offendentibus ſeu Brigoſis adhærere, fauere, opem auxiliumvè promittere, vel in domibus aut caſtris, locis, ſeu fortelitijs ſuis receptare, aut qui iuxta vulgare, Fardebene, deinceps præſumpſerit, tanquam fautores ſcelerum, & conſpiratores aduerſus publicam pacem, omnino ſimilis rebellionis, confiſcationis, depoſitionis, priuationis, inhabilitationis atque excommunicationis, & anathematis pœnas incurrant. Statuimus præterea, vt domos & habitationes principalium offendentium, qui vindictam in alios, vt præmittitur, ſumere vel exercere, vel etiam qui ex vtraque parte domos ipſas munire, aut congregationes occaſione Brigæ, & Collecta hominum adunare, aut armis vel armatis, ſeu Steccatis, aut Propugnaculis communire auſi fuerint, in deteſtationem tanti facinoris demoliantur, & vſque ad ſolum, ad perpetuam infamiam proſternantur: per hoc quoque ſæcularibus, & alijs Iudicibus ſuis competentibus, non adimimus facultatem vtendi Statutis, & Legibus aduerſus tales editis vel edendis: Dignum eſt enim vt nefandi ratione flagitij, vltionis ſeueritas extendatur, & propter enormitatem facinorum, pœnarum modus exuperet. Cæterum volumus quòd ſinguli in dicta Vrbe Rixam ſeu Brigam quomodolibet forſan in præſentiarum habentes, ſuſtinentes, aut excitare molientes, cuiuſcunque ſtatus, vel conditionis fuerint, poſt publicationem præſentium in Curia Capitolij, & aliis publicis dictæ Vrbis locis faciendam, infra quindecim dierum ſpatium ſuper illa in dilectos filios eiuſdem Vrbis generales Pacerios noſtros, ac Chericum de Chericatis Ciuem & Militem Vicentinum, ſeu alium per nos eius loco forſan ſurrogandum aut deputandum, & de iure & de facto iuxta auctoritatem & arbitrium eorum plenariè compromiſiſſe, ipſorumque deciſionibus, ſententijs, & mandatis, quæ omnia rata & grata haberi, ac ab omnibus & ſingulis, quorum intereſt, vel intererit quomodolibet in futurum, inuiolabiliter obſeruari volumus atque mandamus, ſtare & parere debeant, & teneantur. Decernentes nulli licere illis contradicere, nec etiam ab eis quouiſmodo appellare, Inhibentes nihilominus diſtrictius ne aliquis per ſeipſum aut quemuis alium directè vel indirectè, ſeu alio quouis quæſito colore contra pacem, & concordias hactenus initas & factas, vel ſecuritates præſtitas, ſeu deinceps ineundas, venire, vel aliquid attentare, aut illas infringere quomodolibet præſumant, ſub pœnis, vltra Vrbis ſtatuta, in huiuſmodi facta Pace contentis, ~~ac præmiſſis~~, & alijs arbitrio noſtro infligendis, quas rebelles, & contrafacientes, ac pacem huiuſmodi non ſeruantes, eo ipſo quo contrafecerint, irremiſſibiliter incurrant. Ad maiorem præterea firmioremque rei ſubſiſtentiam, & perpetuam obſeruationem, volumus & mandamus quòd præſentes noſtræ literæ eiuſmodi voluntatem, ordinationem, & decretum noſtrum continentes, in volumine Statutorum dictæ noſtræ Vrbis, de verbo ad verbum denotentur, & deſcribantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis, ordinationis, ſtatuti, voluntatis, mandati, decreti, & inhibitionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis DEI, ac Beatorum PETRI & PAVLI Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo Quadringenteſimo ſexageſimo ſexto, Decimo Kalendas Octobris, Pontificatus Noſtri Anno Tertio. Cum autem, ſicut facti euidentia manifeſtat, ex ordinatione tam prouida, modica prouenerit hucuſque vtilitas, & literæ Prædeceſſoris huiuſmodi in obſeruantia debita, pro noſtro, ac ipſius Prædeceſſoris voto laudabili, nequaquam habitæ fuerint, vt decebat. Nos peruerſorum temerarios auſus caſtigatione debita reprimere, & Rixis, Brigis, atque diſſidijs huiuſcemodi finem imponere cupientes, Motu proprio literas prædictas, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, ex certa ſcientia innouantes, ac vim vigoremque perpetuos obtinere, & inuiolabiliter obſeruari decernentes, omnibus quoque & ſingulis, Rixam, ſeu Brigam, quomodolibet ad præſens in eadem Vrbe obtinentibus, ſub pœnis in præinſerta Bulla contentis diſtrictius mandantes, vt infra trium dierum ſpatium, à die publicationis præſentium inchoandum, alijs verò Brigas ipſas in futurum forſan habituris, ſub decem ſimilium dierum termino debeant & teneantur omnes & ſingulas Brigas & differentias huiuſmodi, in modernos Pacerios noſtros ac alios pro tempore exiſtentes, per Nos ad hoc ſpecialiter deputatos, ſeu in poſterum deputandos,

dos,

dos, de iure & de facto iuxta eorundem arbitrium & auctoritatem plenariè compromittere, & ipſorum ſententijs, deciſionibus, & mandatis, quæ omnia grata, & rata haberi volumus, ſtare & parere debeant, & obſeruari volumus in futurum, Quodq; Pacerij prædicti teneantur & debeant, omiſſis iuris & ſtatutorum ſolemnitatibus, ac dilationibus, noſtra auctoritate) de conſilio tamen & aſſenſu præſentis noſtræ Almæ Vrbis Gubernatoris, & pro tempore exiſtentis) omnes & ſingulos Brigoſos huiuſmodi cogere, & compellere ad pacem & reconciliationem ineundas, Contradictores & renitentes, vijs, iuris, & remedijs opportunis, omni prorſus appellatione ceſſante, penitus compeſcendo, aliàs iuxta literarum prædictarum continentiam & tenorem. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum Anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo, quarto idus Iulij, Pontificatus Noſtri Anno Sexto.

Literæ SIXTI Papæ IIII. de Ædificijs, & nouis opèribus conſtruendis, ad decorem Ciuitatis.

SIXTVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

ET ſi de cunctarum Ciuitatum temporali Dominio Romanæ Eccleſiæ ſubiectarum decore, & venuſtate cogitare nos deceat, ad noſtram tamen Almam Vrbem Apoſtolorum Petri & Pauli glorioſo Martyrij cruore Domino noſtro Ieſu Chriſto conſecratam, Ciuitatem Sacerdotalem & Regiam, eiuſq; decorem & venuſtatem tanto accuratius aciem noſtræ conſiderationis extendere nos conuenit, quanto illa caput eſt Orbis, & Altiſſimus in ea Sacerdotij Principatum, & Chriſtianæ religionis caput inſtituit, & ſui Vicarij ſedem, ad quam de vniuerſis mundi partibus Chriſtifideles confluunt in numero copioſo, voluit collocari. Cum itaq; viæ & ſtratæ publicæ eiuſdem Vrbis, in pleriſq; locis cauſantibus porticibus, proſellis, & alijs varijs ædificijs domorum ſitarum iuxta illas, adeo arctę exiſtant, vt per eas cōmodè deambulari, & neceſſaria ad victum multitudinis Ciuium Roman. & curialium, ac aliorum in ipſa Vrbe habitantium, & confluentium ad eandē, præſertim temporibus indulgentiarum Anni Iubilęi, & aliarum conceſſarum per Nos, & Prædeceſſores noſtros Rom. Pont. viſitantibus Apoſtolorum Baſilicas, & alias eiuſdem Vrbis Eccleſias, deferri cōmodè nequeant: & in quibuſdam locis vix ſingulariter ſinguli equeſtres ſe obuiantes in eis tranſire poſſint per eaſdem, idq; cedat ad non modicam eiuſdem Vrbis deformitatem, ac Ciuium Curialium, & confluentium prædictorum incommoditatem. Et propterea nos habita ſuper his deliberatione, natura, decreuimus vias ipſas, præſertim quæ magis frequentantur, & principaliores exiſtunt, ampliari, ac porticus & impedimenta prædicta, quibus ſic arctantur, amoueri, & lateribus opportunè pauimentari. Iamq; opus ipſum cęptum ſit in diuerſis locis, & in illius proſecutione non ceſſetur, ac ſicut accepimus propter demolitionem huiuſmodi nonnullæ ex domibus ipſis quorū porticus, & proſellia, ac alia ædificia dirui oportuit, exinde vtporè neceſſarijs manſionibus ſolitis & officinis careñ. ad inhabitandum minus commodè, & ferè inutiles factę ſint, & ea propter illarum domini earum parietes decenter, vt expediret, ad decorē viarum earundem reparare, & expenſas opportunas propterea ſubire non curent, ſublata ſpe habitandi in eis, aut aliàs vtilitatem recipiendi ex eiſdem: Expediatq; ad obuiandum huiuſmodi incōmoditatibus, ex duabus aut pluribus contiguis domibus vnā cōmodam conſtituere, aut partem vnius ex eiſdem domibus alteri conuicinæ domui incorporare, ſicq; indemnitati dominorum earūdem obuiare, & decori huiuſmodi conſulere, & vicinarū domorū domini, vt plurimum ſuper his non conueniant, & recuſent ſibi inuicem cōplacere etiam

pro

pro iuſto, & rationabili pretio: contingat quoque interdum nonnullos tàm Romanos Ciues, quàm Curiales & alios forenſes in eadem Vrbe domos de nouo ædificare, vel antiquas reformare, & ampliare velle, & pro illarum decenti conſtructione, indigere conuicinis domibus interdum ruinoſis,& depreſſis, vel domorum dirutarum ſediminibus, plateolis, & ſolo, ſeu alio loco vicinis, & huiuſmodi domorum, & ſediminum, ſeu plateolarum, & ſoli, aut loci dominos requiſitos, vt de illis eiſdem ædificare, & reformare volentibus, venditionis titulo complaceant de domibus, ſediminibus, ſolo, ſeu loco oblato etiam perſæpe pluſquam iuſto pretio, id facere nullatenus velle, aut longè plus iuſto pretio etiam nonnunquam duplum illius tráſcendendo, petere pro eiſdem: quo fit vt prædicti nouas domos ædificare, aut antiquas ampliare volentes, præſertim Curiales, & forenſes, qui adiuuari & allici deberent maximè à Romanis Ciuibus ab huiuſmodi eorum laudabili ædificandi, aut ampliandi propoſito, retrahuntur. Et ſi aliquando Dilecti filij Franciſcus de Porcarijs, & Baptiſta Staglia, moderni & qui pro tempore ſunt magiſtri ædificiorum, & ſtratarum eiuſdem Vrbis, pro conſtruendis nouis plateis in locis conuenientibus, aut antiquis ampliandis & reformandis, volunt domos aliquas dirui facere in totum vel pro parte, illarum domini ſimiliter oblato eis etiam iuſto & rationabili pretio ne id fiat pertinaciter ſe opponere, & huiuſmodi nouarum platearum ordinationem, & antiquarum dilatationem, & ampliationem, omni conatu poſſibili impedire non verentur: quæ omnia publico bono, & decori, ac pulchritudini eiuſdem Vrbis, noſtræq; circa id intentioni obuiare manifeſtè cernuntur. Nos igitur æquum arbitrantes publicam vtilitatem in his præferri priuatæ commoditati quorumlibet, & illorum qui tam ſalubri publico bono indirectè modo præmiſſo ſe opponunt, duritiam ſuperioris auctoritate, & æqua ordinatione comprimi, ac propterea volentes ſuper his omnibus opportunum adhibere remedium: Motuproprio non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera deliberatione, ac ex certa noſtra ſcientia, & de plenitudine poteſtatis Apoſtolicæ, hac in perpetuum valitura conſtitutione, ſtatuimus, & ordinamus, quòd venerabilis frater Guillermus Epiſcopus Oſtień Camerarius noſter, & præfati Franciſcus, & Baptiſta, ac ipſorum Epiſcopi Franciſci, & Baptiſtæ in Camerariatus noſtri & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis, ac Magiſtratus ædificiorum Vrbis officijs reſpectiuè ſucceſſores, qui pro tempore erunt, perpetuis futuris temporibus ad requiſitionem dominorum domorum, quarum porticus, proſellia, ſeu alia ædificia pro vijs ſeu plateis, & alijs locis publicis eiuſdem Vrbis, hactenus diruta fuerint, & dirui contingeret in futurum quandocũque, de mandato magiſtrorum eorũdem, ſi domini prædicti in domibus ipſis inhabitare ſoliti erant, ante demolitionem eandem, & tempore demolitionis huiuſmodi factæ, & quam fieri contingeret in futurum, abſque dolo & fraude inhabitabant, & in poſterum inhabitabunt, & propter huiuſmodi iam factam & quæ fieret, domus ipſæ effectæ ſint vel efficerentur in poſterum pro eorũdem dominorum ipſarum commoda receptione & habitatione incapaces, ſintq; iuxta eas aliquæ domus per earum dominos minimè inhabitari ſolitæ, ſed pro earum annua reſponſione vel aliàs locari conſuetæ, ex quarum coniunctione cum domo huiuſmodi ſic incommoda effecta, domino domus ſic incommodæ effectæ aduerſus incommoditates huiuſmodi ſubuenire valeat, teneantur & debeant compellere illos ad quos domus ipſas ſic vicinas legitimè pertinere eis cõſtabit, etiam ſi ad Eccleſias & Monaſteria tam virorum, quàm mulierum Ordinum quorũcũque etiam exemptorum, necnon beneficia Eccleſiaſtica, hoſpitalia, ac loca pia pertinerent, ad vendendum eaſdem domos vicinas, quas inhabitari ſoliti non ſunt, dominis domorum contiguarum, quas ſic incommodas effectas eſſe cognouerint pro pretio per duos probos & expertos viros per vtranque partem eligendos, determinando & declarando. Si verò ij duo concordes in eodem aſſignando pretio non eſſent, eo caſu ipſi Camerarius & Magiſtri ædificiorum præfatæ Vrbis, habito ipſorum duorum iudicio, pretia eadem imponere & aſſignare habeant. Et ſi forſan contingeret ex demolitione huiuſmodi duas domos ſic per earum dominos inhabitatas incommodas modo prædicto effici, & inter eas eſſe aliam domum per illius dominum locari ſolitam, quam quilibet dominorum vicinarum domorum prædictarum incommoditati ſubiacentium, & ad receptionem ipſorum non ſufficientium ſibi vendi, & ſuæ domui incorporari poſtularet, debeant Camerarius, & magiſtri præfati illi ex eis ſic petentibus venditionem huiuſmodi fieri mandare, quem magis indigere domo vendenda cognouerint: & ſi forſan vterque

æqua-

æqualiter indigeret, partem vni, & partem alteri, ſi commodè vendi poterit, vendi faciant, aut aliter deſuper prouideant, prout eis videbitur expedire; & ſi in neutra domorum vicinarum, quæ ſic inutiles iam effectæ forent ex demolitione prædicta vel efficerentur in futurum, earum domini habitarent, ſed eas locari ſoliti eſſent, liceat etiam tunc Camerario, & Magiſtris præfatis, ſi id petatur per alterum dominorum earundem domum quam maiora incommoda paſſam eſſe cognouerint, domino alterius domus minus læſæ, ſi emere voluerit, vendi facere modo prædicto, & illo inſtante dominum domus magis læſæ ad id compellere, & ſimiliter dominum domus è contra minus læſæ ad inſtantiam domini domus magis læſæ ad emendum domum magis læſam, aut ſuam domino domus minus læſæ vendendum compellere, ſeu aliàs prout eis videbitur prouidere, quòd ambæ domus ipſæ inutiles & inhabitabiles non remaneant, & ſimiliter prout eis videbitur prouidere teneantur, quotiens domus ipſæ ſic vicinæ, & locari ſolitæ æqualiter læſæ & incōmodæ effectæ forēt. Et ne ob proteruiā & duritiem dominorum domorum ſine quarum demolitiō plateæ in eadem Vrbe neceſſariæ & vtiles ad illius decorē de nouo ordinari vel iam ordinatæ ampliari, & noua Palatia, nouæq; domus conſtrui, ſeu iam conſtructa ampliari cōmodè nequeunt, platearum earūdem ordinatio & ampliatio, ac palatiorū & domorū de nouo conſtructio, ſeu reformatio retardetur; eiſdem motu & ſcientia ac auctoritate & poteſtate ſtatuimus, quòd Camerarius, & Magiſtri præfati poſſint & debeant dominos domorum quarūlibet locari, non autem per ipſoſmet dominos inhabitari ſolitarum, Eccleſiaſticos, & Sæculares quacunq; dignitate fungentes compellere eos ad vendendū Conſeruatoribus ſeu Syndico eiuſdem Vrbis domos quas Camerarius & Magiſtri præfati neceſſarias, & vtiles eſſe cognouerint pro huiuſmodi plateis de nouo ordinandis, & antiquis reformandis, & ampliandis, pro iuſto & rationabili pretio, vt præmittitur, imponendo, & ſimiliter ad vendendū domos huiuſmodi per eo inhabitari minimè ſolitas, ſed locari quas vtiles, & neceſſarias eſſe putauerint: pro palatijs, domibus ſeu alijs ędificijs tā profanis quàm Eccleſiaſticis in eadem Vrbe de nouo conſtruendis, ſeu iam cōſtructis ampliandis, perſonis habentibus iuxta illas domum, ſeu ſolum, aut locum alium, & volentibus inibi de nouo domos vel Palatia conſtruere ſeu iam conſtructa ampliare pro iuſto & rationabili pretio, vt præfertur, taxando, & inter duos ſeu plures ſic ædificare ſeu ampliare volentes, & pro huiuſmodi venditione eis fienda ad effectum præmiſſum, inſtantes illamq; eis fieri petentes, ille præferatur, cui domus, platea, ſeu locus, de cuius venditione ageretur, magis adiaceret, ſeu qui illo magis indigeret, & ex cuius ædificio plus decori eiſdem Vrbis conſuli ſperaretur, & ſi in omnibus paritas foret, liceat Camerario & Magiſtris præfatis venditionem huiuſmodi pro parte vni, & pro parte alteri fieri mandare, aut eorum alteri, prout eis videbitur, & in ſingulis caſibus prædictis, in quibus volumus quòd Camerarius & Magiſtri præfati compellere poſſint aliquos ad vendendum, ſi illi ad quos pertinerent moniti & requiſiti per Camerarium & Magiſtros prædictos bis cum termino conuenienti eorum arbitrio moderando vendere recuſauerint, aut malitioſè diſtulerint, præfati Camerarius & Magiſtri debeant vice & nomine illorum ſic requiſitorum, & recuſantium vel differentium venditionem huiuſmodi facere, cum promiſſionibus, obligationibus, pœnis; renunciationibus, iuramento; pactis & clauſulis conſuetis, & pretium inde proueniens recipere, & penes ædem ſacram, aut fide & facultatibus idoneam perſonam deponere, dominis domus, ſeu alterius loci ſic per eos pro tempore venditi, ſi venditionem ipſam ratam habere, & fideiuſſores de euictione præſtare voluerint, & non aliàs conſignandum, habeantq; venditiones ipſæ quas ſic per Camerarium & Magiſtros fieri contigeret, & traditiones locorum & domorum ſic venditorum plenam roboris firmitatem, ac ſi per illos ad quos domus ipſæ tunc pertinebunt fierent, & eoſdem penitus & omnino operentur effectus, quos operarentur ſi fierent ab eiſdem. Prouideant autem Camerarius & Magiſtri præfati in caſibus prædictis in quibus ſtatuimus aliquos compelli debere ad vendendum proponentibus noua ædificia conſtruere, ſeu iam conſtructa ampliare velle: tales ſic proponentes ante omnia ſe obligent ad inchoandum & perficiendum huiuſmodi noua ædificia modis & formis, ac infra tempus & ſub pœnis de quibus ipſis Camerario & Magiſtris perſonarum & ædificiorum qualitate inſpecta, videbitur, & ab illis qui ſic ſe obligauerint & præmiſſa non adimpleuerint, pœnas exigant memoratas, & nihilominus eos compellant ad obſeruandum promiſſa per eos vel quas prius habitabant, & etiam propterea

Digitized by Google

pterea eis venditas domos alijs ædificare volentibus vendendum pro iuſto & rationabili pretio, vt præfertur, moderando. Et quia interdum contingit, quòd habentes domos ſiue domorum ſedimina, clauſtra ſeu loca in eadem Vrbe, & illa vendere volentes, varijs plerunque modis & occaſionibus illa vendere recuſant habentibus domos, ſedimina, clauſtra, & loca vicina, illiſq; vendere nolunt, & nonnunquam illa vendunt æmulis eorundem vicinorum, ſeu perſonis eis parum gratis, quo fit, vt ipſi domorum, clauſtrorum, & ſediminum ſeu aliorum locorum vicinorum domini illa emere volentes & habere nequeuntes retrahantur perſæpè ab ædificando de nouo in eorum ſediminibus, & locis vicinis, ac ampliãdo domos quas inibi habent, ſicq; decori eiuſdem Vrbis, aut ſaltem ipſorum vicinorum commoditati non parum detrahitur; Volentes ſuper hæc æqua ordinatione prouidere, Motu, ſcientia, & auctoritate prædictis etiam ſtatuimus & ordinamus, quòd præfati ſic vendere volentes teneantur & debeant domos, ſedimina, clauſtra, plateolas, & loca venalia huiuſmodi vendere habentibus domos, ſedimina, clauſtra, & loca alia illls contigua pro iuſto, & rationabili pretio per alios euidenter & non fictè forſitan oblato, & ſi illa alijs quàm vicinis præfatis venderent, venditiones ipſæ quo ad illos qui emerent & eorum commodum nullius ſint roboris vel momenti, & habeantur pro infectis, & perinde ac ſi per illum ex vicinis cui venditio ipſa præſentis conſtitutionis vigore fieri debebat facta foret, debeant Camerarius, & Magiſtri præfati ementem à poſſeſſione domus, ſediminis, clauſtri, plateolæ ſeu alterius loci ſic empti abſque vlla tela iudicij vicino inſtante & pretium rationabile offerente, & dicto emptori ſi illud recipere & emptioni per eum factæ renũciare, & ipſum vicinum, iuxta Camerarij, & Magiſtrorum prædictorum ordinationem, cautum facere noluerint, perſoluendum deponente amouere, & ipſum vicinum in illius poſſeſſionem inducere: etſi forſan duo eſſent vicini quibus domus, clauſtrum, ſedimen, plateola, ſeu alius locus de cuius venditione ageretur, vtilitatem, & commoditatem afferre poſſet, ille ex eis præferri debeat in præmiſſis quem Camerarius, & Magiſtri præfati conſideratis circũſtantijs vniuerſis venali domo, ſedimine, clauſtro, ſolo, plateola, ſeu loco alio magis indigere declarauerint: & ſi æqualiter indigerent, & pro parte vni & pro parte alteri poſſit exinde commoditas prouenire: vtrique proportionabiliter concedatur: ſi verò facta illius diuiſione portiones vtriuſque ferè inutiles eſſent, non diuidatur, ſed Camerarius, & Magiſtri alterum eorundem vicinorum quem voluerint præferri faciant in præmiſſis. Et vt ea quæ ſupra ſtatuta ſunt votiuum ſortiantur effectum, in præmiſſis omnibus & ſingulis Camerario in Eccleſiaſticas; & ei ac Magiſtris præfatis in alias perſonas facultatem & poteſtatem concedimus, ita quòd idẽ Camerarius per cenſuram Eccleſiaſticam, & ipſe ac Magiſtri præfati per pœnarum & mulctarũ exactionem ac perſonalem diſtractionẽ, & alia iuris remedia contradictores quoſlibet & rebelles compellere valeant ad præmiſſa. Non obſtañ conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac municipalibus ſtatutis Vrbis, confirmatione Apoſtolica vel quauis firmitate alia vallatis; exemptionibuſq; ac indultis, priuilegijs, & literis Apoſtolicis, necnõ interdictis perſonis Eccleſiaſticis bonorum immobiliũ alienationibus, & præſtitis per eos deſuper iuramentis, à quibus eas abſoluimus, contrarijs quibuſcunque, ſeu ſi aliquibus communiter vel diuiſim à ſede præfata indultum exiſtat quòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas non facienres plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Volumus autem quòd pretia domorum & aliorum bonorũ immobilium ad Eccleſias, Monaſteria, & pia loca huiuſmodi pertinentium, quæ vendi contingeret in poſterum vigore præſentium penes ædem ſacram, aut fide, & facultatibus idoneam perſonam cum recognitionibus, obligationibus & cautelis, eriam in talibus adhiberi ſolitis deponantur, & in emptionem aliorum bonorum immobilium pro eiſdem Eccleſijs, Monaſterijs, & pijs locis omnino conuertantur, quodq; dilecti filij Cameræ eiuſdem Vrbis Conſeruatores præſentes noſtras literas in regiſtro Priuilegiorum & aliarum ſcripturarum eiuſdem Vrbis in eorundem Archiuio conſeruari ſolito regiſtrari, & illarum tenores in locis publicis & conſuetis eiuſdem Vrbis ſono tubæ præmiſſo vulgari ſermone publicari, ac præſentes in valuis Capitolij triduo iuris horis, & alibi prout Camerario & Magiſtris præfatis viſum fuerit, affigi faciant, vt omnibus omni tempore faciliùs innoteſcant. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſtatuti, ordinationis, conceſſionis, abſolutionis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem

omni-

omnipotentis Dei ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum.
Datum Romæ Apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Milleſimo quadringenteſimo Octuageſimo, Pridie Kal. Iulij, Pontificatus Noſtri Anno Nono.

Literæ Innocentij Papæ VIII. contra ſumentes vindictam in perſonam tertij, Ac contra Brigoſos. Et quòd à ſententijs Paceriorum non appelletur.

INNOCENTIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

ET ſi de cunctarum ciuitatum temporali dominio Romanæ Eccleſiæ ſubiectarum proſpero & fœlicis Regimine cogitare nos deceat, ad noſtram tamen Almam Vrbem Apoſtolorum Petri & Pauli glorioſo martyrij cruore Domino noſtro Ieſu Chriſto conſecratam, Ciuitatem Sacerdotalem & Regiam, eiusq; ſalubre regimen tanto accuratius aciem noſtræ conſiderationis extendere, & quæ propterea prouida Prædeceſſorum noſtrorum ordinatione emanarunt, pro eorum ſubſiſtentia firmiori, noſtræ approbationis munimine roborare debemus, quanto illa caput eſt Orbis, & Altiſſimus in ea Sacerdorij Principatum & Chriſtianæ Religionis caput inſtituit ac ſui quod pro noſtra ſalute pertulit, martyrij ſedem, ad quam de vniuerſis Mundi partibus Chriſtifideles confluunt, in numero copioſo voluit collocari. Dudum ſiquidem cum in ea præfata Vrbe, inſtigante diabolo, peſtiferum ac pernicioſum malum irrepſiſſet, quod ſi quando inter aliquos, etiam pro leuiſſima cauſa, Rixa quam Brigam vocabant, exoriebatur, in qua alter alterum percuteret, aut vulneraret, percuſſus aut vulneratus huiuſmodi, offendentis patrem, fratrem, aut filium, ſeu alterum ex propinquis iniuriæ expertem, & plerumq; offenſionis ignarum, aut huiuſmodi exceſſus plurimũ indolentem, horribili immanitate, & furioſa dementia in uindictam ſuę iniurię vulnerabat, & interdũ occidebat, aut aliquis propinquorum offenſi ad vltionẽ iniurię propinqui ſui, vt præmittitur, propinquũ offendentis vulnerabat vel occidebat, vel vulnerari, & occidi faciebat. Inde quoq; iuxta damnabilẽ abuſum eiuſdem Ciuitatis, vtraq; pars ſe domibus priuatis includebat, quas in contemptum Summi Pontificis ac etiam Magiſtratuum Ciuitatis, armatis complebant, & interdum fores domorum & porticus ſteccatis communibant, vbi tanquam ad officinas & aſylum ſcelerum perditi homines & ſceleſti, ex vtraq; parte conueniebant, Illic rabida factio iungebatur atrociſſimi ſceleris immanitate concordans. Illic dementia, & vt fama erat, venalis iniuria, dum ij qui nulla erant iniurias laceſſiti, ad vindictam offenſorum, inſana mente, & ferali crudelitate coniurabant. Ij erant quorũ veloces erant pedes ad effundendũ ſanguinem, & qui viam pacis non cognouerant, & inter quos fęda & obſcęna cõmittebantur, alearum luſus, pecuniarum effuſio, patrimoniorum diſſipatio, diræ blaſphemiæ, & obſcœni agebãtur inceſtus. Ex ijs oriebatur regentium rempublicam, & Magiſtratuũ contemptus, ac ſeditiones nonnunquam excitabãtur. Quodquidem ex alio veteri proceſſerat abuſu, vt ſi quando huiuſmodi rixæ & offenſiones intercedebant, non ſolum propinqui atq; coniuncti, ſed etiam extranei vtriq; parti ſe offerebant, quod vulgò apud eos, & materno vocabulo, Fare de bene, nuncupabatur, ex quo plerumque totius Ciuitatis ſtudia diuidebantur, non ſine graui nota regentium, atq; diſcrimine rei publicæ, armabantur aduerſus proximos miſeri ſpiritu diaboli repleti, & omne ius humanæ ſocietatis, omnem charitatem, omnem ciuilem concordiam damnabili abuſu peruertebant, fœlicis recordationis Paulus Papa II. Prædeceſſor noſter, volens tam immani, & crudeli facinori, ac Populi peculiaris Romanæ Eccleſiæ periculis occurrere, & tam nefarios præſumptores debitæ animaduerſionis mu-

ctone ferire, & vt tuta eſſet inter improbos innocentia, & ipſis improbis, formidato ſupplicio, refrænaretur audacia, ac nocendi facultas, ipſiusq; Almæ Vrbis paci, & quieti, ac tranquillitati conſulere, vt fœlici ducta regimine præſeruaretur à noxijs, & optatis ſemper proficeret inctementis: irrefragabili,matura, digeſtiſſima,& perpetuò valitura conſtitutione,ſtatuit, & ordinauit, quòd quicunq; deinceps Baro, aut Domicellus, vel Ciuis Romanns, vel quæuis alia Eccleſiaſtica, Sæcularisq; perſona, cuiuſcunq; conditionis, & qualitatis exiſteret, quacunq; etiam atroci iniuria laceſſita, pro ſua vel amici aut propinqui iniuria vindicanda, Patrem, aut filium, fratrem, aut propinquum, vel aliàs amicum, vel domeſticum offendentis vulnerare, mutilare, occidere, vel quocunq; modo, realiter vel perſonaliter offendere præſumeret, aut talia fieri faceret, vel mandaret: & ſimiliter qui in Vrbe Roma, vel in eius diſtrictu, occaſione Rixæ, vel Brigæ, Domum communire, armatos receptare, aut tenere, vel adhærentes, aut complices, ac fautores Brigæ arceſſere, ſeu quamcunq; conuentionem, congregationem, & collectam hominum, ad vltionem iniuriæ, inuocare, excitare, inuitare, vel receptare præſumeret, per ſe, vel alium, crimen læſæ Maieſtatis incurreret, & læſæ Maieſtatis, rebellionis, ac ſeditionis in Vrbe concitatæ, reus cenſeretur & haberetur, ac veluti talis à competentibus Iudicibus ſeueriſſimè puniretur. Eccleſiaſtici verò talia perpetrantes, omni dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio, eſſent ipſo iure priuati, & perpetuæ cuſtodiæ manciparentur. Beneficia eorum liberè alijs per illos ad quos eorum collatio pertineret, conferrentur: omneſq; præterea talia committentes, tanquam Chriſtianæ religionis alieni, publicæ Pacis æmuli, ab omni Populo, Ciuitate, Terra, vel loco, Eccleſiæ Romanæ mediatè vel immediatè ſubiecto, eſſent perpetuò diffidati: eorum Bona tam mobilia, quàm immobilia eſſent ipſo iure Cameræ Apoſtolicæ confiſcata: Nulli præterea talium alicuius aperiretur Ianua dignitatis, aut honoris Eccleſiaſtici, vel mundani, ſeu ad alicuius loci regimen eſſet aſcenſus: & vt magis famoſa eſſet eorum infamia, factio teſtamenti actiuè & paſſiuè eſſet eis interdicta, ad actus legitimos nullus eis pateret aditus, nulla porta panderetur, omni ſpe gratiæ, aut diſpenſationis adempta: ac præter prædictas pœnas ſententiam excommunicationis, & perpetuæ maledictionis incurrerent, à qua abſolui non poſſent, niſi per Romanum Pontificem, præterquam in articnlo mortis conſtituti: Illi verò qui ipſis offenſis, vel offendentibus ſeu Brigoſis, adhærere,fauere, opem,auxiliumuè promittere, vel eos in Domibus, aut Caſtris, loci, ſeu Fortelitijs ſuis receptare, aut qui iuxta vulgare (Fare de bene) deinceps præſumerent, tanquam fautores ſcelerum,& conſpiratores aduerſus publicam Pacem,omnino ſimilis rebellionis, confiſcationis, depoſitionis, priuationis, inhabilitationis, atq; excommunicationis, & anathematis pœnas incurrerent. Statuit præterea idem Prædeceſſor, vt Domus & habitationes principalium offendentium, qui vindictam in alios, vt præmittitur, ſumere vel excitare, vel etiam qui ex vtraq; parte domos ipſas munire,aut congregationes occaſione Brigæ,& collectas hominum adunare, aut armis, vel armatis, ſeu ſteccatis, & propugnaculis communire auſi forent,in deteſtationem tanti facinoris, vſq; ad ſolum, ad perpetuam infamiam, proſternerentur, per hoc ſæcularibus, & alijs iudicibus ſuis competentibus non adimens facultatem vtendi ſtatutis & legibus aduerſus tales editis, vel edendis: quia dignum fore exiſtimabat,vt ratione nefandi flagitij vltiones ſeueritas extenderetur, & propter enormitatem facinorum,pęnarum modus exuberaret,prout in eiuſdem Prædeceſſoris literis deſuper confectis,quarum tenorem idem Prædeceſſor, de verbo ad verbum, in volumen ſtatutorum eiuſdem Vrbis annotari & deſcribi mandauit, plenius continetur. Cum autem poſt dicti Prædeceſſoris obitum,qui contrauenerunt eiſdem literis ab aliquibus temporibus citra, pęnis in eis contentis puniti non fuerint, & ex illorum impunitate Romani Ciues inuicem diſſidentes, pro leuibus plerumq; cauſis, procliuiores fuerint ad huiuſmodi abuſus ſuſcitationem, & ſe domibus includere, illas armis, propugnaculis & ſceleſtis hominibus munire, & ſe ſic quamplutibus annis incluſos in eiſdem domibus continere, & interim nonnunquam manus improbas, non ſine interuenientium hinc inde trucidatione conſerere, ſcandala plurima in eadem Vrbe excitare non formidauerint, nec formident creueritq; valde numerus diſſidentium eorundem, qui paſſim in eadem Vrbe, ad vindictam, iuxta abuſus prædictos, mutuo tum palam tum exquiſitis dolis ſe interficere, & aliàs offendere non ceſſant. Nos qui deteſtabilem & horrendam talium nequitiam oportunis remedijs perſequi ſtudijs quærimus indefeſſis, habita ſuper

ijs cum fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus deliberatione matura, de illorum conſilio, eiuſdem Pauli Prædeceſſoris conſtitutionem, ſtatutum, & ordinationem prædicta, & prout illa concernunt, omnia & ſingula in dictis literis contenta, auctoritate Apoſtolica, præſentium tenote, apptobamus, & robur perpetuæ firmitatis obtinere, ac obſeruari debere, eadem auctoritate decernimus, & pro potiori cautela, ea omnia ſic, vt præfertur, ab eodem Ptædeceſſote prouidè ſtatuta, & ordinata, de nouo ſtatuimus, & ordinamus, ac mandamus perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari. Volumus inſupet quòd ſinguli in eadem Vrbe in præſentiarum Rixam ſeu Brigam quomodolibet forſan habentes, ſuſtinentes, aut excitare molientes, cuiuſcunque ſtatus vel conditionis exiſtant, poſt publicationem præſentium in Curia Capitolij, & alijs locis publicis dictæ Vrbis faciendam, infra quindecim dierum ſpatium ſuper illa in dilectos filios eiuſdem Vrbis generales Pacerios, ac Vicecamerarium, ſeu alium per nos eius loco forſan ſurrogandum, aut deputandum, & de iure & de facto iuxta auctoritatem & arbitrium eorundem Paceriorum plenariè compromiſiſſe, ipſorum deciſionibus, ſententijs, & mandatis ſtare & parere debeant, & teneantur. Decernentes nulli licere illis contradicere, nec etiam ab eis quouis modo appellare: ac diſtrictius inhibentes, ne aliqui per ſe, aut alium, directè vel indirectè ſeu alio quouis quæſito colore, contra pacem & concordias hactenus initas & factas, vel ſecuritates præſtitas, ſeu deinceps iniendas venire, vel aliquid attentare, aut illas infringere quomodolibet præſumant, ſub pœnis vltra Vrbis ſtatuta, in huiuſmodi facta pace contentis, ac præmiſſis, & alijs, noſtro & Apoſtolicæ ſedis arbitrio infligendis, quas rebelles & contrafacientes, ac pacem huiuſmodi non ſeruantes, eo ipſo quo contrafecerint, irremiſſibiliter incurrant. Non obſtan. conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac confirmatione Apoſtolica, vel quauis alia firmitate vallatis, eiuſdem Vrbis ſtatutis, & conſuetudinibus contrarijs quibuſcunque. Et ne quiſpiam de præmiſſis valeat ignorantiam allegare, mandamus præſentem noſtrarum literarum tenorem, in locis publicis prædictis, ſono tubæ præmiſſo publicari, & in volumine ſtatutorum prædictorum, de verbo ad verbum deſcribi. Nulli ergo omnino hominum, liceat hanc paginam noſtræ approbationis, conſtitutionis, ſtatuti, ordinationis, voluntatis, decreti, inhibitionis, & mandati infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationē omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ 1486. kal. Septemb. Pontificatus Noſtri Anno II.

Literæ Innocentij Papæ VIII. aliarum confirmatoriæ, contra Homicidas, & ſumentes vindictam, ac minantes, & nunciantes ruinas.

INNOCENTIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorū Dei.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

LIcet ea quæ laudabili & prouida Prædeceſſorum noſtrorum ordinatione contra viros ſanguinum & doloſos Deo & hominibus (Propheta teſtante) abominabiles, vt pœnis debitis, iuſtitia mediante, puniantur, ſtatuta & ordinata fuerunt, inuiolabili debeant obſeruatione vigere: nonnunquam tamen Romanus Pontifex ne ſucceſſu temporis impugnationi ſubiaceant, illa de nouo approbare conſueuit, vt eò firmius illibata perſiſtant, quò magis ſuo fuerint præſidio pro tempore ſtabilita, alia etiam de nouo ſtatuendo & ordinando, quæ proſperi ſtatus incrementum, & boni regiminis directionem afferre poſſint, prout id in Domino conſpicit ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem per fel. rec. Pium Papam II. Prędeceſſorem noſtrū, accepto, quòd à certis annis tunc elapſis citra in terris, locis, & tenimentis Romanæ Ec-

cleſiæ mediatè vel immediatè ſubiectis, quamplura, etiam ex leuibus cauſis, homicidia commiſſa eſſe repericbantur, idem Prædeceſſor attendens crimen huiuſmodi inter alia eſſe perniciosum, & deteſtabile, & iuxta Canonicas ſanctiones debere graui animaduerſione puniri, & tanto ſeueriùs puniendum & extirpandum fore, quanto manifeſtiùs cognoſcebatur, quòd ex eo, vt plurimum ſcandala, & mala plurima ſubſequebantur, Ac cùpiens quòd eiuſdem Eccleſię mediatè vel immediatè ſubiecti pacifici forent & modeſti, & terras ac loca prædicta Sicarijs expurgare, inter alia per quaſdam ſtatuit & decreuit, quòd omnes illi, qui pro delicto homicidij forent condemnati, ſeu aliàs de Ciuitate aliqua & diſtrictu ipſius Banniti, non poſſent ad Ciuitatem ſeu diſtrictum huiuſmodi quocunque tempore redire, ſeu in eis, vel eorum altero moram trahere, etiam habita pace ab hæredibus, ſeu conſanguineis, vel filijs ipſius occiſi, & deinde cum in Vrbe Romana, inſtigante diabolo, peſtiferum ac perniciosum malum irrepſiſſet, quòd ſi quando inter aliquos, etiam pro leuiſſima cauſa, Rixa quam Brigam vocabant, exoriebatur, in qua alter alterum percuteret, aut vulneratus huiuſmodi, offendentis patrem, fratrem, aut filium, ſeu alterum ex propinquis iniuriæ expertem, & plerumque offenſionis ignarum; aut huiuſmodi exceſſus plurimum indolentem, horribili immanitate, & furioſa dementia in vindictam ſuæ iniuriæ vulnerabat, & interdum occidebat; aut aliquis propinquorum offenſi ad vltionem iniuriæ propinqui ſui, vt præmittitur, propinquum offendentis vulnerabat vel occidebat, vel vulnerari, ſeu occidi faciebat. Inde quoque iuxta damnabilem abuſum eiuſdem Vrbis vtraque pars ſe domibus priuatis includebat, quas in contemptum Summi Pontificis, ac etiam Magiſtratuum Ciuitatis, armatis complebant. Et interdum fores domorum & porticus ſteccatis communibant, vbi tanquam ad officinas & aſylum ſcelerum perditi homines & ſceleſti, ex vtraque parte conueniebant. Illic rabida factio iungebatur atrociſſimi ſceleris immanitate concordans. Illic dementia, & vt fama erat, venalis iniuria, dum ij qui nulla erant iniuria laceſſiti, ad vindictam offenſorum, inſana mente, & ferali crudelitate coniurabant. Ij erant quorum veloces erant pedes ad effundendum ſanguinem, & qui viam pacis non cognouerant, & inter quos fœda & obſcœna committebantur, alearum vſus, pecuniarum effuſio, patrimoniorum diſſipatio, diræ blaſphemiæ, & obſcœni agebantur inceſtus. Ex ijs oriebatur regentium Rempublicam & Magiſtratuum contemptus, ac ſeditiones nonnunquam excitabantur. Quodq; ex alio veteri proceſſerat abuſu, vt ſi quãdo huiuſmodi rixæ & offenſiones intercedebant, non ſolum propinqui atque coniuncti, ſed etiam extranei vtrique parti ſe offerebant, quod vulgò apud eos, & materno vocabulo, Fare de bene, nuncupabatur; ex quo plerumque totius Ciuitatis ſtudia diuidebantur, non ſine graui nota regentium, atque diſcrimine reipublicæ, armabantur aduerſus proximos miſeri ſpiritu diaboli repleti, & omne ius humanæ ſocietatis, omnem charitatem, omnem ciuilem concordiam damnabili abuſu peruertebant: piæ me. Paulus Papa II. etiam Prædeceſſor noſter, volens tam immani, & crudeli facinori, ac Populi peculiaris Romanæ Eccleſiæ periculis occurrere, & tam nefarios præſumptores debitæ animaduerſionis mucrone ferire, & vt tuta eſſet inter improbos innocentia, & in ipſis improbis, formidato ſupplicio, refrænaretur audacia, & nocendi facultas, ipſiuſq; Almæ Vrbis paci, & quieti, ac tranquillitati conſulere, vt fœlici ducta regimine præſeruaretur à noxijs, & optatis ſemper proficeret incrementis, per alias literas ſuas perpetuò valitura conſtitutione ſtatuit, & ordinauit, quòd quicunque deinceps Baro, aut Domicellus, vel Ciuis Romanus, ſeu quæuis alia Eccleſiaſtica, Seculariſq; perſona, cuiuſcunque conditionis, & qualitatis exiſteret, quacunque etiam atroci iniuria laceſſita, prò ſua vel amici, aut propinqui iniuria vindicanda, patrem, aut filium, fratrem, aut propinquum, vel aliàs amicum, vel domeſticum offendentis vulnerare, mutilare, occidere, vel quocunque modo realiter, vel perſonaliter offendere præſumeret, ac talia fieri faceret, vel mandaret: & ſimiliter qui in Vrbe Roma, vel in eius diſtrictu occaſione Rixæ, vel Brigæ, domum communire, armatos receptare, aut tenere, vel adhærentes, & complices, aut fautores Brigæ acceſſere, ſeu quamcunque conuentionem, congregationem, & collectam hominum, ad vltionem iniuriæ inuocare, excitare, inuitare, vel receptare præſumeret, per ſe, vel alium, crimen læſæ Maieſtatis incurreret, & læſæ Maieſtatis, rebellionis, ac ſeditionis in Vrbe concitatæ, reus cenſeretur & haberetur, ac vt talis à competentibus Iudicibus ſeueriſſimè puniretur. Eccleſiaſtici verò talia perpetrantes, omni dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio, eſſent ipſo iure

pi-

priuati, & perpetuæ cuſtodiæ manciparentur. Beneficia eorum liberè alijs per illos ad quos eorum collatio pertineret, conferrentur: omnesq; præterea talia committentes, tanquam Chriſtianæ religionis alieni, publicæ Pacis æmuli, ab omni Populo, Ciuitate, Terra, vel loco, Eccleſiæ Romanæ mediatè vel immediatè ſubiecto, eſſent perpetuò diffidati: eorum bona tam mobilia, quàm immobilia eſſent ipſo iure Cameræ Apoſtolicæ confiſcata. Nulli prӕterea talium alicuius aperiretur ianua dignitatis, aut honoris Eccleſiaſtici, vel mundani, ſeu ad alicuius loci regimen eſſet aſcenſus. Et vt magis famoſa eſſet eorum infamia, factio teſtamenti actiuè & paſſiuè eſſet eis interdicta, ad actus legitimos nullus eis pateat aditus, nulla porta panderetur, & ſpe gratiæ, aut diſpenſationis adempta: ac præter pœnas prædictas ſententiam excommunicationis, & perpetuæ maledictionis incurrent, à qua abſolui non poſſent, niſi per Romanum Pontificem, præterquam in mortis articulo conſtituti: ac nonnulla alia tunc expreſſa, fecit ſtatuit, ordinauit & mandauit, ac obſeruari voluit, prout hæc & alia in ſingulis literis prædictis, quarum tenores, ac ſi de verbo ad verbum præſentibus inſererentur, haberi voluimus pro ſufficienter expreſſis, plenius continetur. Cum autem, ſicut non abſque graui animi diſplicentia accepimus, licer nos poſt noſtram ad ſummi Apoſtolatus apicem aſſumptionem, ſingulas literas prædictas, ac omnia & ſingula in eis contenra, quæ etiam per recolendæ memoriæ Sixtum Papam IIII. ſimiliter Prædeceſſorem noſtrum approbata fuerunt approbauerimus, & robur perpetuæ firmitatis obtinere, & obſeruari debere, decreuerimus, etiam de fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio: quia tamen nondum præmiſſa in vſu, fuerunt, creuit, & creſcit indies, propter impunitatem huiuſmodi: facinoroſorum hominum, temeritas & audacia non ſine maximo ipſius Vrbis, & aliarum Romanæ Eccleſiæ terrarum, ac illas habitantium, præiudicio, & detrimento, maloq; exemplo & ſcandalo plurimorum. Nos igitur volentes ſuper ijs, prout noſtro incumbit officio, opportunè prouidere, habita de nouo cum eiſdem fratribus matura deliberatione, de illorum conſilio, ſingulas literas prædictas, ac omnia & ſingula in eis contenra, necnon ſtatutum dictæ Vrbis, quo cauetur quòd Do.nini Caſtrorum, & Barones in eorum Terris diffidatos ſub certa pœna inibi expreſſa retinere non poſſunt, cuius tenorem etiam præſentibus haberi volumus pro ſufficienter, expreſſo, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium de nouo approbamus, & perpetuæ firmitatis robur obtinere, ac perpetuò obſeruari debere eadem auctoritate decernimus. Proq; potiori cautela ea omnia ſic, vt præfertur, ab eiſdem Prædeceſſoribus proinde ſtatuta & ordinata de nouo ſtatuimus, & ordinamus ac mandamus perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari, nec eo prætextu quòd hactenus forſan obſeruata non fuerint, volumus in aliquo poſſe reprobari. Et inſuper quia ſicut etiam facti euidentia demonſtrat, inſurrexit à paucis temporibus citra inter homines facinoroſos homicidas bannitos ſeu diffidatos ab Vrbe pro eorum delictis & ſceleribus, quædam praua improba & damnata conſuetudo, quòd cupientes reaffidari & ab Vrbem redire, quòd niſi ab hæredibus occiſi aut offenſi pacem habeant facere non poſſunt, per nuncios aut literas, vel aliter læſis, & offenſam paſſis, acriter minantur pollicentes ſe peiora facturos, niſi pacem cum eis faciant, Monentes etiam ipſos ne ab eorum domibus diſcendant, Brigam eis indicentes, ex quo hæredes ipſi aut aliter iniuriam paſſi & interdum eorum conſanguinei & affines etiam hi qui in longiſſimo gradu ſunt conſtituti compelluntur aut pacem violentam inire, aut Brigam ſuſtinere, propter quæ alij ex huiuſmodi impunitate indies ad peiora perpetrandum inducuntur: Huiuſmodi malis prout tenemur occurrere volentes, etiam de ſimili conſilio ſtatuimus, decernimus, & ordinamus, quòd omnes, & ſinguli qui modo præmiſſo minati fuerint, & Ambaſſatam, aut literas ſcienter ijs quibus minantur, afferre audebunt, & præſument, crimen læſæ Maieſtatis ſimiliter incurrant, & læſæ Maieſtatis, ac rebellionis rei cenſeantur, ac veluti tales à competentibus iudicibus ſeueriſſimè puniantur, & tam illi quàm Eccleſiaſticæ perſonæ talia perpetrantes, cuiuſcunq; digitatis, ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & excellentiæ exiſtant, omnes & ſingulas ſententias, cenſuras, & pœnas quas idem Paulus Prædeceſſor contra patrem, filium, fratrem, & propinquum, vel domeſticum, offendentis, vulnerantis vel mutilantis, occidentis, vel quocunq; modo offendentis, promulgauit, vt prædictum eſt, eo ipſo irremiſſibiliter incurrant. Non obſtantibus præmiſſis, ac conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac dictæ Vrbis iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis & con-

ſuetudi-

ſuetudinibus, necnon omnibus illis quæ Pius, Paulus, & Sixtus Prædeceſſores præfati in ſuis, & nos in alijs noſtris literis prædictis voluimus non obſtare, cæterisq; contrarijs quibuſcunque. Et ne quiſpiam de præmiſſis valeat ignorantiam allegare, mandamus præſentium noſtrarum literarum tenorem in curia Capitolij, & alijs locis publicis dictæ Vrbis, ſono tubæ præmiſſo, publicari, ac in volumine ſtatutorum prædictorum de verbo ad verbum deſcribi, ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, decreti, ſtatuti, ordinationis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo quandringenteſimo octuageſimo octauo, Idibus Septembris, Pontificatus Noſtri Anno Quinto.

Literæ IVLII Papæ II. per quas Romanus Populus ad ſuperioritatem, quam habet in Ciuitate Tyburtina, reintegratur, & ſtatuta & nouæ reformationes confirmantur.

IVLIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

Si noſtrarum Ciuitatum,& aliorum locorum quorumlibet iuriſdictiones ac iura libenter illæſa ſeruamus, eo magis Romani Populi iuriſdictiones ac iura prædicta non ſolùm ſeruare, ſed augere debemus, quo peculiaris ac Populus noſter electus exiſtit, cuiusq; officia nobis, ac Sedi Apoſtolicæ,ſyncera, ac deuota fide, continuè exhibentur. Expoſuerunt ſiquidem nobis nuper dilecti filij, nobiles viri, Ludouicus de Mattheis, Marianus de Caſtellanis, Lutius de Lutis, Romanorum Ciuium, & Cameræ Vrbis Conſeruatores, ac Ludouicus de Cencijs Capitum Regionum Prior, necnon Paulus de Planca noſtri Conſiſtorij, & præfatorum Conſeruatorum Aduocatus, quòd licet à tanto tempore, cuius initij memoria in contrarium non exiſtit, inter aliquas paucas Ciuitates, Oppida, Ciuitas Tyburtina magna cum fide, ſub eorum iuriſdictione, ac dominio remanſerit, habeantq; Ciues dictæ Vrbis nonnulla Capitula cum Populo Tyburtino ſuperioritatem, ac gubernium, ſeu iuriſdictionem in eos concernentia, quæ licèt hactenus obſeruata fuerint, tamen quia bonæ memoriæ Petrus tituli Sancti Ciriaci in Thermis Presbyter Cardinalis Reginus, qui ob partialitates ipſius Ciuitatis Tyburtinæ componendas, ſe intromiſerat, & deinde paulatim progrediendo ſe illorum protectorem aſſerendo, iuriſdictionem dictorum Ciuium Romanorum viſus eſt occupare, in non modicam ipſorum Romanorum Ciuium honoris, ac dignitatis detractionem, licet etiam præfati Conſeruatores, in Vrbe prædicta habeant quaſdam iuriſdictiones, ac facultates eorum officium concernentes,maximè circa Annonam, & Conſulatus Artium, necnon gabellas, & alia diuerſa, prout in eorum conſuetudinibus, ac ſtatutis per Romanos Pontifices, præſertim fœl. rec. Paulum II. & in nouis reformationibus per piæ me. Alexandrum IIII. Prædeceſſores noſtros confirmatis continetur: Nihilominus quia ſæpè per diuerſa mandata, præſertim dilectorum filiorum Clericorum Cameræ Apoſtolicæ, in adminiſtratione officij eorum impediuntur, etiam citra ipſorum Conſeruatorum dignitatem & honorem, & non ſine publicæ vtilitatis detrimento: ea propter Conſeruatores, Prior, & Paulus præfati, nobis humilitet ſupplicarunt, vt ſuper præmiſſis ne de cætero impediri valeant, eis de remedio opportuno prouidere dignaremur. Nos igitur qui Romanos Ciues prædictos, etiam dum in minoribus eramus, ſemper toto corde dilexi mus, conſiderantes etiam ſummi Pontificis proprium fore ius atq; honorem ſuum cuilibet illæſum ſeruare dictorum ſtatutorum, capitulorum, ac conſuetudinem tenores, & formas, præ-

ſentibus

ſentibus pro expreſſis habentes, eiſdem Conſeruatoribus, nunc & pro tempore exiſtentibus, ac ipſi Populo Romano iuriſdictionem, ſuperioritatem, & præeminentiam, quas iuxta eorum conſuetudines, ſtatuta, ſeu conuentiones; & pacta prædicta, habere noſcuntur in dicta Ciuitate Tyburtina, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium, reſtituimus, & reintegramus, ipſoſq; ciues Tyburtinos eiſdem Ciuibus Romanis, vt prius, ſubijci, & ſubiectos fore: quòdq; in dicta Vrbe ipſi Conſeruatores, curam, iuriſdictionem & facultatem, quas iuxta eorum ſtatuta, præſertim nouarum reformationum, ac conſuetudinum prædictarum, habere noſcuntur, exercere & exequi liberè & licitè valeant, auctoritate & tenore prædictis, volumus & delaramus, Decernentes vt Conſeruatores præfati in dicta Ciuitate Tyburtina, per aliquos Protectores, etiam ſi eſſent Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ac in dicta Vrbe, & extra eam in eorum oppidis, & caſtris, in eorum iuriſdictione & officio, per cuiuſuis mandata, præſertim prædictorum Clericorum Cameræ Apoſtolicæ, impediri non poſſe, nec debere, ac mandata huiuſmodi etiam ſub excommunicationis, & alijs eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, ac quibuſuis pœnis, irrita & inania, nulliuſq; roboris, vel momenti fore, niſi vbi dicta mandata, manu noſtra propria, aut Camerarij noſtri, pro tempore ſubſcribi contingat. Conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac priuilegijs, facultatibus, & indultis, etiam cum quibuſuis clauſulis derogatorijs fortiſſimis & inſolitis, quibuſuis perſonis conceſſis & concedendis, cæteriſq; contrarijs non obſtantibus quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ reſtitutionis, reintegrationis, voluntatis, declarationis, & decreti, infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo duodecimo, quinto Kal. Aprilis, Pontificatus noſtri Anno Nono.

✠ Ego R. Epiſc. Oſtien. Cardinalis S. Georgij ſubſ.
✠ Ego A. tit. S. Vitalis presbyter Cardinalis ſubſ.
✠ Ego P. tit. S. Euſebij presbyter Cardinalis ſubſ.

Literæ Iulij Papæ II. per quas vini vectigal, quod à ſalario Magiſtrorum profitentium ſupereſt, in refectionem murorum Almæ Vrbis, Ro. Po. aſsignatur.

IVLIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

ET ſi ex debito Paſtoralis officij, ex alto nobis licet inſufficientibus meritis iniuncti, curæ nobis præcipuè incumbat, ne Ciuitates, & alia loca Romanæ Eccleſiæ, in eorum ſtructuris, & propugnaculis dilabantur, Vrbem tamen noſtram, in cuius ambitu Beati Petri Sedes, quam diuina fauente gratia tenemus, necnon tot diuinæ, & mirabiles reliquiæ, totq; ampliſſimæ Eccleſiæ, vbiq; Romanus Pontifex cum ſua curia circuitur, & protegitur, non ſolum vt ipſius Vrbis mœnia antiquitate collapſa reparemus, ſed illa nouis ſtructuris munire & firmare, etiam ad honorem Beatorum Petri, & Pauli, quorum ſanguine conſperſa extitit, teneri fatemur. Dudum ſiquidem fœlicis recordationis Eugenius Papa IIII. Prædeceſſor noſter, ad vniuerſalem profectum, non ſolum Romanorum Ciuium, & circumuicinæ regionis, ſed aliorum, qui quaſi continuè de diuerſis mundi partibus, ad eandem Vrbem confluunt, generale ſtudium, in qualibet facultate erexerat, ac pro ſalario, & alijs oneribus dicti ſtudij, quòd

Digitized by Google

quòd in Gabella vini forenſis, quod in Taberna vendebatur, pro qua venditores huiuſmodi vini ſex denarios pro quolibet libra Cameræ dictæ Vrbis ſoluere tenebatur, etiam pro libra tres ſolidi cum dimidio adderentur, ad ſupplicationem Romani Populi ſtatuerat, & ordinauerat. Et deinde per alias poſteriores literas, etiam ad ſupplicationem nobilium virorum quondam Iuſtini Pauli de Planca ſui Conſiſtorij Aduocati, Ioannis de Capoccinis, & Ioannis Cecchi de Cangialaſinis, tunc Romanorum Ciuium Conſeruatorum, & totius dicti Populi, etiam ſtatuit, & ordinauit quòd Conſeruatores, ac tres ex Capitibus regionum per ipſos Capita regionum eligendos reformatores dicti Studij, ſimul cum vno alio per Camerarium ſuum deputando ſeruatis debitis ſubhaſtationibus, Gabellam huiuſmodi vendere, & pecunias quæ perueniſſent inde apud aliquem ſeu aliquos fidos & famoſos mercatores dictæ Vrbis, pro tempore exiſtentes deponerent, & ipſi reformatores, per ſeipſos pecunias huiuſmodi pro ſalarijs Legentium, aut alijs oneribus dicti ſtudij: Quodq; de reſiduo dictarum pecuniarum, domum ſeu habitationem, ac collegium pro pauperibus inibi collocandis Scholaribus, ac Studentibus, conſtrui, & ædificari, poſſeſſionesq; & domos, vel alia immobilia bona ad ipſius collegij opus emere, necnon omnia & ſingula alia, quæ in præmiſſis neceſſaria, & opportuna forent, facere & exercere valerent, ſtatuit, & ordinauit, prout in poſterioribus literis prædictis plenius continetur. Verum ſicut exhibita nobis nuper pro parte dilectorum filiorum nobilium virorum, Ludouici de Matthæis, Mariani de Caſtellanis, Luti de Lutis, ac Ludouici de Cencijs Prioris Capitum regionum, & Pauli de Planca noſtri Conſiſtorij, & ipſorum Conſeruatorum Aduocati, petitio continebat, quia reſiduum pecuniarum dictæ Gabellæ non pro Collegio dictorum pauperum ſtudentium, & in poſſeſſionibus emendis prout ſtatutum fuerat, ſed in varios vſus ſæpe erogatum fuit, in magnum dictæ Vrbis, & publicæ vtilitatis præiudicium: Quare præfati Conſeruatores Prior, & Paulus nobis humiliter ſupplicarunt, quia Vrbis mœnia non modica indigent reparatione, vt reſiduum dictarum pecuniarum in reparatione dictorum murorum, & aliarum neceſſitatum, pro tuitione, & decore Vrbis erogari debere ſtatuere, & ordinare dignaremur. Nos igitur qui intenſis deſiderijs ſemper optauimus Vrbem prædictam paterno ſtudio proſequi, ac ſequentes veſtigia piæ memoriæ Sixti IIII. etiam Prædeceſſoris, & Patrui noſtri, ipſam in ſuis ſtructuris, & ædificijs augere, prout in immenſo opere fabricæ Baſilicæ Principis Apoſtolorum, & alijs diuerſis locis iam oſtendimus, conſiderantes etiam eorum petitionem iuſtam, & honeſtam fore, poſteriores literas Eugenij Prædeceſſoris huiuſmodi pro expreſſis habentes; Quòd de cætero depoſitarius pecunias prædictas eiuſdem Gabellç, prout moris eſt, exigat, teneat, & conſeruet, præſtita tamen cautione Banchi, prout moris eſt, illasq; pro ſalario dictorum Lectorum moderatè tamen conſtituendo Lectoribus dicti ſtudij occurrentibus, iuxta literas dicti Eugenij Prædeceſſoris: Reſiduum verò integrè abſq; aliqua diminutione, pro reparatione, ac noua fundatione vbi opus erit, murorum fonte Triuij, necnon quinguaginta ducati auri ſingulis annis, pro feſto, & celebratione Natalis Vrbis, quod Palilia vocant, & aliarum neceſſitatum, decorem ſeu tuitionem Vrbis concernentium, per ipſos Conſeruatores, pro tempore, ac vnum circunſpectum virum, per nos deputandum, ſine cuius conſenſu, & mandato, nihil fieri poſſit, necnon duos alios Ciues ad hoc deputatos, ſeu, vt moris eſt, deputandos, qui ſimiliter in fine anni, iuxta literas Eugenij prædictas, rationem de adminiſtratis, & expoſitis pecunijs reddere teneatur, erogentur: tenor præſentium ſtatuimus, & ordinamus: prædictumq; reſiduum dictarum pecuniarum, ſolutis Lectoribus, pro reparatione, & neceſſitatibus prædictis, & non ad alios vſus applicamus, Illasq; ſub excommunicationis pœna latæ ſententiæ, in alios vſus exponi non debere. Irritum quoq; & inane quicquid ſecus, etiam quacunq; auctoritate, ſeu quouis mandato, etiam noſtro, attentari contigerit: præſentibusq; etiam per quaſcunq; conceſſiones, ſeu mandata, etiam cum quibuſuis clauſulis derogatorijs fortiſſimis, & inſolitis, etiam ſi de ſtatuto, & applicatione noſtra huiuſmodi ſpecialis & indiuidua mentio fieret, niſi de proprijs nominibus ipſorum Conſeruatorum, qui pro tempore erunt, ſpecialis mentio fiat, derogari non poſſe decernimus, literis præfati Eugenij, ac quauis conſuetudine, ſeu potius corruptela, cæterisq; contrariis non obſtantibus quibuſcunque. Volumus autem quòd vbi neceſſitates huiuſmodi non imminerent, quòd de dicto reſiduo collegium dictorum Pauperum ſtudentium erigatur & conſtruatur, ac poſſeſſiones pro eorum ſuſtentatione emantur iuxta literas

Digitized by Google

literas dicti Prædeceſſoris Eugenij. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtri ſtatuti, ordinationis, applicationis, decreti, & voluntatis infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ Milleſimo quingenteſimo duodecimo, Quinto Kalendas Aprilis, Pontificatus Noſtri Anno Nono.

✠ Ego R. Epiſ. Oſtien. Cardinalis S. Georgij ſubſ.
✠ Ego A. tit. S. Vitalis Presbyter Cardinalis ſubſ.
✠ Ego P. tit. S. Euſebij Presbyter Cardinalis ſubſ.

LITERÆ IVLII PAPAE II. DISTINCTIONIS iuriſdictionum, & tribunalium.

DEcet Romanum Pontificem ex debito ſui Paſtoralis officij proſpicere, vt vbiq; præſertim in hac Alma Vrbe, ad quam pro iuſtitia totus Orbis confluit, ne propter varios diuerſorum Iudicum, & Tribunalium concurſus, ac varias, & diuerſas procedendi formas, præſertim pauperes litigantes in eorum bono iure lædantur: ſed vt cuilibet ius ſuum explicitè, quantum poſſibile ſit, reddatur, & iuriſdictiones ius reddentium ita diſtinctæ ſint, vt nulla confuſio, & perplexitas oriri poſſit. Sanè, prout ex multorum querela, ac nuper à dilectis filijs nobilibus viris, Ludouico de Matthæis, & Mariano de Caſtellanis, ac Lutio de Lutis Conſeruatoribus Romanorum Ciuium, & Cameræ prefatæ Vrbis, Necnon Ludouico de Cencis, Priore Capitum Regionum, & Paulo de Planea, noſtri Conſiſtorij, & ipſorum Conſeruatorum Aduocato, accepimus adeo à certis temporibus citra diuerſa Iudicum Tribunalia in Vrbe inſurrexiſſe, adeo quòd etiam ipſi Iudices tam Ordinarij quàm Delegati inter ſe concurrere, & in procedendo varium modum obſeruare, vt ſæpè litigantes ipſi confuſione quadam perterriti cauſas ipſas deſerere cogantur, aut illas inchoare non audeant, ſæpè etiam adeo celeri iudicio expediunt, vt præcipitari quodammodo videantur, in magnum ipſorum litigantium præiudicium, ac iuſtitiæ & officij noſtri detrimentum: Nos igitur in præmiſſis prouidere volentes, ac cupientes ne litigantes ipſi tam in confuſione tribunalium huiuſmodi, quàm etiam in expenſis, & eorum bono iure grauentur, quòdq; etiam quilibet forum ſuum intelligat, & ſequatur, inhærentes etiam veſtigijs fœlicis recordationis Sixti Papæ IIII. Patrui & Prædeceſſoris noſtri, qui vt etiam accepimus, quaſdam deſuper conſtituit ordinationes, in volumine Statutorum dictæ Vrbis deſcriptas, Motu proprio, non ad ipſorum Conſeruatorum vel alterius pro eis nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera deliberatione Statuimus, & ordinamus, quòd omnes incolæ Romæ habitantes (dummodo non ſint campſores, & notabiles mercatores Romanam Curiam ſequentes, Oratores Principum, & aliarum Communitatum, Familiares Cardinalium, continui tamen commenſales, vel officiales Romanæ Curiæ, dummodo Romani non exiſtant, aut Curiales Romanam Curiam ſequentes, & in illius vſu exiſtentes) qui omnes in eorum foro, necnon Ciues omnes Sæculares, conueniantur in Curia Capitolij, aut coram alijs officialibus Sæcularibus Vrbis, prout ad eorum officium ſpectat, & non aliter, Quòdq; omnes Clerici Romani conueniantur coram Vicario noſtro in ſpiritualibus in Vrbe, aut alijs Clericis & officialibus Eccleſiaſticis Vrbis, ad quos ſpectat, ac quòd de omnibus exceſſibus factis in Vrbe ratione territorij, laici puniantur per officiales laicos Vrbis, Clerici verò Romani per Vicarium præfatum. Item quòd laici qui ſequuntur Curiam tam mares quàm fœminæ, & non alij conueniantur in Curia Mareſcalli, dummodo non ſint perſonæ prædictæ, videlicet campſores & notabiles Mercatores Romanam Curiam ſequentes, Oratores Principum, & Communitatum, Familiares Cardinalium, laici vel officiales Romanæ Curiæ etiam Curiales, qui indifferenter conueniantur dumtaxat coram Auditore Cameræ tanquam Iudice exemptorum

in Ciuilibus: in Criminalibus verò quo ad laicos eandem curiam ſequentes, inter ipſum Auditorem, & Mareſcallum,& Gubernatorem, ſit locus præuentioni, dummodo non agatur de pœna Capitali, vel mutilatione membri: quo caſu Auditor non ſe intromittat iuxta alias noſtras literas deſuper expeditas. Volumus etiam quòd ab eodem Mareſcallo appelletur ad præfatum Auditorem Cameræ, & quòd Iudex deputandus per ipſum Mareſcallum non poſſit ſtare in officio vltra duos annos, & in fine cuiuslibet anni debeat ſyndicari per Syndicum per nos deputandum, & repertus culpabilis puniri. In reliquis ſeruentur literæ noſtræ deſuper editæ. Inſuper volumus, & mandamus, quòd Vicecamerarius, ſiue Gubernator in Vrbe nullum Tribunal cognitionum cauſarum priuatarum teneat, neq; per ſe, neq; per alium, ſed ad eum venientem, ad ſuum Iudicem remittat, & ſit ſuperintendens, vt quilibet in pręmiſſis officij ſuos terminos obſeruet, & contrafacientem puniat, aut nobis referat, & debeat carceres omnium præmiſſorum viſitare, vnà cum alijs ad id per nos, per alias noſtras literas deputatis, & de officialium omnium maximè Notariorum maleficiorum tranſgreſſionibus cognoſcere: In concernentibus autem ſtatum, aut pacem, & quietem Ciuitatis & Romanæ Curiæ, quantum videat neceſſe eſſe, officialem ad quem ſpectat iuuare, & omnia pro poſſe ad pacem reducere, necnon cauſas querelarum contra Barones, ac capitales videlicet mortis naturalis, & Brigarum vnà cum pacerijs iuxta formam ſtatutorum Vrbis, & treugarum, ſeu ſecuritatum, aut pacis ruptarum, in quibus treugarum, ſecuritatum, aut pacis ruptarum etiam per ſeipſum, Item mercedum, ſalariotum, quas cauſas mercedum, ſine tribunali & ſcriptura ſummariè manu regia cognoſcere poſſit, & terminare, iuxta formam dictorum Statutorum, vel iuris communis vbi ſtatuta deficerent, & in quibus omnibus locus ſit præuentioni, inter ipſum, & Senatorem: & ſic concurrant, Senator præferatur. Notarij verò Gubernatoris ſoli per ſeipſos, & non per ſubſtitutos officium exerceant, ſine tribunali, prout aliàs Ludouicus Sabinus, & Marius Ceretanus tempore eiuſdem Sixti Prædeceſſoris exercere ſolebant, qui etiam regiſtra aliqua non faciant, ipſeq; Gubernator vnum tantum Coneſtabilem, ſeu Capitaneum retineat, cum vigintiquinque ſatellitibus, & ſine dicto Coneſtabili executiones ipſius Gubernatoris fieri non poſſint. Volumus etiam quòd idem Gubernator, vigore obligationum in forma Cameræ Apoſtolicæ, non poſſit excommunicare, nec excommunicatum publicare, nec cenſuris Eccleſiaſticis, in aliquo caſu vti, prout antiqui Gubernatores, non ſunt vſi, & cenſuræ per eum ſuper hoc latæ, ſint ipſo iure nullæ. Similiter volumus, quòd Baricellus ſit merus Executor, & nullum iudicare valeat, quòdq; executiones in capitalibus per eum fiendæ, fiant in Capitolio, prout ab antiquo conſuetum fuit, niſi aliter pro temporis & maleficij qualitate, & granitate, viſum fuerit expedire: poſſit & repertos in fragranti crimine punire, iuxta formam Breuis facultatis ſuæ. Item volumus quòd omnes officiales, quicunq; ſint, etiam Gubernatoris, & Auditoris Cameræ prædictorum,& reliqui alij, & etiam ipſe Baricellus in fine cuiuslibet anni, ſyndicari debeant per aliquos per nos deputandos iuxta formam earundem literarum noſtrarum, ipſeq; Gubernator teneatur pro ſe, & ipſius officialibus, & in principio eius officij debeat ſuper hoc cauere. Similiter Auditor Cameræ præfatus in fine cuiuslibet anni teneatur reddere rationem coram eiſdem deputandis de geſtis per ſe, & eius locumtenentem. Volumus etiam vt litibus finis citius imponatur, quòd tam à Iudicibus Capitolinis, quàm etiam quibuſcunq; alijs, in cauſis quæ aliàs eſſent de foro Capitolino, appelletur ad Capitaneum Vrbis, vel alium per nos deputandum, dummodo quoad cauſas dicti fori, in Capitolio tribunal teneat, quòd etiam in cauſis, in curia Gubernatoris eiuſdem pendentibus, & quæ pendere contigerit, habere locum decernimus: à quo Iudice appellationis appellari non poſſit, niſi prout & quantum ſtatuta huiuſmodi, in cauſis Curiæ Capitolij permittunt. Poſtremo mandamus in omnibus Curijs ordinarijs Vrbis, & in omnibus ſolutionibus Notariorum executorum, etiam pro executionibus fiendis per ipſum Baricellum, ac pro mercedibus quorumcunq; aliorum officialium, ſeruari tabulam marmoream in Capitolio affixam; & vbi in aliquibus caſibus illa deficeret, mandamus ſeruari ſtatuta Vrbis. Volumus etiam quòd pro quibuſuis ſigillationibus, præſertim mandatis de relaxando incarceratos, & alijs quibuſuis apodiſſis nil ſoluatur, niſi prout in dicta tabula continetur, ſeu in dicta Curia Capitolij conſueuit ſeruari, ita tamen quòd pro relaxatione innocentium nil penitus ſoluatur per ipſum captiuum, ſed per eum ad cuius inſtantiam forſan captus fuit, maximè in capturis pro ſuſpecto & fugitiuo, quo caſu nouas reforma-

tiones

tiones dictæ Vrbis ſeruari volumus: Decernentes in Vrbe præfata nulla alia ordinariorũ Iudicũ Tribunalia teneri poſſe, nec iuriſdictiones cauſarũ exerceri, niſi in locis prædictis: quòdq; ſententiæ tam diffinitiuæ quàm interlocutoriæ, necnon decreta, executiones, mandata, proceſſus, cenſuræ, & quicquid ſecus contra præmiſſa fieret, nullius fore roboris vel momenti, præſentibusq; derogari non poſſe, nec derogatum cenſeri etiam per Nos, aut Succeſſores noſtros, niſi de nominibus, & cognominibus litigantium, Iudicum, & intereſſe habentium, ac ipſarum præſentiũ, de verbo ad verbum totalis, & ſpecialis mentio fiat, mandantes Gubernatori, Senatori, Auditori Cameræ, Mareſcallo, Baricello, eorumq; Iudicibus, & executoribus præfatis, necnon quibuſuis alijs perſonis, ſub excõmunicationis latæ ſententiæ, ac centum ducatorum pœnis totiens quotiens contra præmiſſa, ſeu aliquod præmiſſorum fecerint, incurrendis, & in eorum ſyndicatibus exigendis, ne contra ordinationes, ſtatuta, & voluntatem noſtram huiuſmodi venire, aut aliquid attentare audeant. Non obſtañ conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac quibuſuis priuilegijs, etiam fori, ac exemptionibus, indultis, & facultatibus, quibuſuis perſonis, etiã Vicecamerario, ſeu Gubernatori præfatis, aut Collegijs vel Confraternitatibus, etiam quauis cauſa, & Motuproprio, & ex certa ſcientia, ac cum quibuſuis clauſulis, etiam derogatoriarum derogatorijs, fortiſſimis, etiam quibus derogari non poſſet, niſi ſub certis modo & forma, per Nos & ſedem Apoſtolicam, conceſſis, & concedendis, cæterisq; contrarijs quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtri ſtatuti, ordinationis, voluntatis, decreti, & mandati infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ apud S. Petrum, Anno incarnationis Dominicæ 1512. quinto kalen. April. Pontificatus noſtri Anno Nono.

✻ Ego R. Epiſc. Oſtieñ. Card. S. Georgij ſubſ.
✻ Ego A. Card. tit. S. Vitalis ſubſ.
✻ Ego P. Card. tit. S. Euſebij ſubſ.

BREVE ſuper iuriſdictione Capitolij.

IVLIVS PAPA II.

AD FVTVRAM REI MEMORIAM.

EX quetelis noſtri peculiaris Romani Populi accepimus ob reſcripta Apoſtolica, & ſignaturas commiſſionum, enormiter grauari, quæ paſſim, & maximè in medio litis contra Iuris Communis diſpoſitionem fiunt, aduocando à Iudicibus Ordinarijs, tam in prima, quàm alijs inſtantijs, etiam per viam appellationis, omiſſis medijs, à nobis, ad id officium deputatis, vel etiam ſimpliciter ab initio in curia committendo, perinde ac ſi Iudices Ordinarios non haberent, quos ſine noſtris reſcriptis adire poſſent: quo fit vt Ciues noſtri, & incolæ Vrbis, non vnum, ſed infinitos Iudices, & diuerſa Tribunalia habere videantur, & proinde grauibus, immò intolerabilibus expenſis grauentur, quæ omnia non impetrantur niſi ab ijs qui cauillationibus ſtudent, vel potentia fauorum pollent, ad pulſandos in litibus aduerſarios, & quos iure ſuperare non poſſunt, malis artibus, & longis litibus, ac immenſis diſpendijs defatigatos, vel circumuentos vincant, & multi ius ſuum deſerere propterea ſunt coacti, multiq; in deſperationem ducti ad facinora brigarum proſiliunt, ex quo ſeditiones, & homicidia frequenter accidunt, hincq; fames, & annonæ caritas, quod litibus occupati, negociationes, & agriculturam deſerunt, eueniunt: quibus rebus vt paſtorali noſtro incumbit officio, prouidere volentes, Hoc præſenti noſtro perpetuò edicto, Motuproprio, ex certa noſtra ſcientia, omnes & ſingulas cauſas vbicunque coram quibuſcunque Commiſſarijs, vel Ordinarijs, etiam in ſacro noſtro

Auditorio pendentes, Ciuium Romanorum & aliorum, qui foro Capitolino ſubijciuntur, ad nos, in quacunq; inſtantia vel ſtatu pendentes harum ſerie aduocamus, & ad Curiam Capitolij & Iudices ſuos ordinarios, tam primæ quàm aliarum inſtantiarum illius loci ſecundum naturam Cauſarum, & modum iuriſdictionis cuiuſq; ipſorum, ſeu in quem partes conuenerint, committimus & mandamus reſumendas, in ſuis ſtatibus audiendas, & fine debito terminandas, ſecundum formam Statutorum Vrbis, vel aliàs prout de iure terminari deberent, cum omnibus earum incidentibus, emergentibus, annexis, & connexis ab eis, partibus iuſtitiam miniſtrando: Declarantes auctoritate Apoſtolica, ac decernentes per præſentes dictas cauſas propterea factas non commiſſarias, ſed intelligi & eſſe ordinarias, perinde ac ſi ab initio coram ſuis ordinarijs fuiſſent incœptæ vel agitatæ: volumus tamen quòd cauſæ in Rota pendentes, de partium communi conſenſu ibi remaneant, vel ſi cauſa in tertia pendeat inſtantia, quòd Auditor coram quo pendet, poſſit illam cognoſcere, & terminare, hoc præſenti noſtro edicto non obſtante. Et inſuper dilecto filio noſtro Leonardo Cardinali Agennen. ac alijs Iuſtitiæ Signaturam habentibus pro tempore, necnon Regenti Cancellariæ, qui pro tempore erit; omnibusq; & ſingulis noſtris Referendarijs inhibemus expreſsè, ne ad preces inſtantiam, & requiſitionem cuiuſq; qui Capitolino foro ſubijciatur, ſupplicationes aliquas recipere, referendariare, ſeu proponere nobis; vel ſignaturam iuſtitiæ habenti, audeat vel præſumat, & ſimiliter ſignaturam faciens, non ſignet, ſiue auocatorias, ſiue ſimplicis iuſtitiæ, ſiue appellatorias, & ſimiles, neque initio, neq; in medio litis, & ſignatæ nullius ſint roboris, vel momenti, nullamq; tribuant iuriſdictionem: neq; ipſe Iudex cui fuerint commiſſæ, audeat illarum virtute citare, inhibere, vel quoquomodo procedere, irritumq; & inane quicquid ſcienter vel ignoranter ſecus factum fuerit, ipſo iure fore decernimus, ſalua ſemper noſtra manu propria ſignatura, ſine qua omne reſcriptum cenſeatur, & ſit inualidum, & à noſtra voluntate alienum, Conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac quibuſuis commiſſionibus, reſcriptis, priuilegijs, & indultis, etiam foro, quibuſuis perſonis, ſeu Collegijs, conceſſis & concedendis, etiam cum quibuſuis clauſulis derogatorijs fortiſſimis & inſolitis (præmiſſorum omnium tenores, nomina, cognomina, qualitates, & alia quæ forſan de verbo ad verbum expreſſionem requirerent, pro ſufficienter expreſſis habentes) cæteriſq; contrarijs non obſtantibus quibuſcunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris, die quintadecima Aprilis, Milleſimo quingenteſimo Duodecimo, Pontificatus Noſtri Anno Nono.

LITERÆ LEONIS PAPÆ X. Gratiarum Populo Romano conceſſarum.

LEO Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei:

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

DVm ſingularem fidei conſtantiam, & eximiæ deuotionis affectum, quos dilecti filij Populus Romanus, erga Nos, & Romanam ab eius exordio geſſiſſe. ſemper & gerere comprobantur Eccleſiam, vigili meditatione penſamus, dignum, quin potius debitum arbitramur, vt Eccleſia ipſa ſic ſuæ in eos gratiæ dona diffundat, vt à quibus præcipuè in matrem & dominam, diuina fuit diſpoſitione recepta, per mutuæ beneuolentiæ miniſterium, vberioraq; in dies largitionis munera in peculiares, ac dilectiſſimos filios, magis atque magis adoptaſſe noſcatur. Sanè felicis memoriæ Eugenius IIII. Nicolaus V. Calixtus III. Pius II. Paulus etiam II. Sixtus etiam IIII. Innocentius VIII. Alexander VI. & Iulius ſimiliter II. & nonnulli alij Romani Pontifices Prædeceſſores noſtri, diuerſa eiſdem

dem Populo Priuilegia, indulta, & gratias, conceſſerunt, quæ ſicut Dilecti filij Nobiles viri Magiſter Ioannes Hieronymus de Benzonibus, decretorum Doctor, de maiori præſidentia Abbreuiator, & Stephanus de Carbonibus, ac Marius Particappa, Conſeruatores, & Franciſcus Cincius Prior Capitum Regionum Vrbis, necnon Magiſtri Paulus de Planci, Baptiſta Paulinus, Iulius de Alberteſchis, Aulæ noſtræ Conſiſtorialis Aduocati, & Marius Salomonius, vtriuſque Iuris Doctores, & Franciſcus de Lenis, & Marcus Antonius de Alterijs, & Bernardinus de Militibus, ac Iacobus de Frangipanibus, & Hieronymus Picus, ac Bartholomæus de Valle, Romani Ciues, eorundem Conſeruatorum Conſiliarij, ſuper id per ipſos Conſeruatores electi, ac Petrus de Smerilijs Fiſci noſtri Romani procurator, nobis ipſius Populi nomine expoſuerunt, ob paſſim vnicuique petenti conceſſas illorum derogationes, & eorundem Populi negligentiam, vel alias partim, nunquam in obſeruantiam deducta, vſuiuè recepta, partim per diſſuetudinem abrogata propemodum ſunt. Nos igitur Populum præfatos non minori charitatis affectu, quam Prædeceſſores præfati proſecuti ſunt, proſequi volentes, ac omnium & ſingulorum Priuilegiorum, indultorum, & gratiarum prædictarum, & ſingularum ſuper illis confectarum literarum tenores, ac ſi de verbo ad verbum infererentur præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes: Motu proprio, non ad ipſorum Conſeruatorum, Prioris, & Conſiliariorum, aut aliorum pro eis nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera liberalitate, & ex certa ſcientia, priuilegia, gratias, indulta, & literas prædictas, etiam quæ in cauſis ad forum Capitolinum ſpectantibus, commiſſiones quaslibet, præterquam quæ Romani Pontificis ſint Manu propria ſubſcriptæ, prorſus excludunt, & Tribunalia, ac cauſarum tam Ciuilium, quàm Criminalium, in eadem Vrbe, cognitiones diſtinguunt, necnon Statuta & conſuetudines dictæ Vrbis, & reformationes illorum, etiam iuramenti validitatem in certis ibi expreſſis caſibus reſtringentia, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, approbamus, & innouamus, & perpetuæ firmitatis robur obtinere: & etiam ſi hactenus ex præmiſſis, vel quibuſuis alijs cauſis obſeruata non fuerint, ex tunc de cætero perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari debere, decernimus: potioriq; pro cautela ea omnia & ſingula, prout per dictos Prædeceſſores conceſſa fuerunt, eiſdem Populo gratioſè concedimus. Et vt eiſdem Populo in eorum priuata commoda de alicuius ſubuentionis auxilio conſulatur, Protonotariatus Curiæ Capitolij, quod hoſpitali noſtro ſancti Spiritus in Saxia de Vrbe, & Notariatus quod Secretariorum noſtrorum, & Mareſcallatus, Extimatoriatus Staterę, Mandatariatus, & Transtyberorum Ripæ, & Ripettæ officia, quæ Præſidentium Annonæ earundem Ripæ & Ripettę, dilectorum filiorum Collegijs, dicta olim fuere auctoritate perpetuò vnita, annexa, & incorporata, ab hoſpitali, & quibus pro ijs certam tunc expreſſam recompenſam per alias noſtras literas conceſſimus, quibus non intendimus præiudicare, nec ſolita emolumenta auferre, niſi pro ea ſumma pro qua recompenſa data fuerit Collegijs prædictis, reſpectiuè ſegregantes, & ſeparantes ea, ac pecuniarum Cameræ, ſine tamen ipſius exercitio, & emolumentis, ex ipſo exercitio prouenientibus, quæ capita Solidorum appellant, & Gabellæ Vini Forenſis de eadem Vrbe Depoſitariatuum, cum conſuetis, ac præfatæ Ripæ, Ripettæ, Pecudumq; & Mercium, ac Annonæ, graſciæ nuncupatæ, necnon Salis ad groſſum & ad minutum Dohaneriatum cum centum viginti pro quolibet Dohaneriatu, & omnium eorundem Dohaneriatuum Notariatum cum Quadragintaocto Florenorum auri pro quolibet Notariatu Salarijs, per conductores ipſarum Dohanarum, ex earum prouentibus, ſingulis annis, in quatuor terminis, Dohanerijs, & Notarij pro tempore exiſtentibus integrè perſoluendis: ita tamen quòd emptoribus & conductoribus dictarum Dohanarum & Gabellarum propterea nullum præiudicium, circa adminiſtrationem officij inferatur, ſed ſolùm deferre poſſint extorſiones indebitas & inſolitas, quæ fierent Cameræ Apoſtolicæ, & ſine præiudicio in illis emptionis aut pignoris, vel ſimplicis ab aliquo ex Prædeceſſoribus noſtris conceſſionis, tituli ius habentium, quandiu tituli ipſi durauerint, dumtaxat: Ita quòd liceat ipſis Conſeruatoribus, & Populo reſtitutis pretijs pro quibus empta, aut pecunijs pro quibus pignori obligata ſint, illa ſimul vel ſucceſſiuè redimere, Extraordinariatus maioris, Notariatus etiam maioris, & Scriptoriæ, & Mareſcallatus Cameræ, & Gabellariatus maioris Vrbis prædictarum, & Salinarum, Portarum, & Pontium, ſiue Palatij dictorum Conſeruatorum Mareſcallatus,

tus, & eiuſdem Palatij Notariatus, ac Camerariatus Ripæ & Ripettæ, ac alia quæcunque Vrbis officia, olim per Ciues Romanos exerceri ſolita, portasq; & pontes dictæ Vrbis, cum omnibus eorum ſolitis honoribus, oneribus, ſalarijs, & emolumentis dictis Populo donamus, & elargimur: ſtatuentes & ordinantes quòd ex nunc de cætero in perpetuum, tam portæ & pontes huiuſmodi, quàm Conſeruatoratus, Capitum Regionum, Mareſcallatum de tracta nuncupatorum, Paceriatus, Magiſtratuum Stratarum, & Iuſtitiariorum, Syndicorum Senatoris, & Officialium Vrbis, Reformatorum ſtudij, & Paceriorum, ac Syndicorum Aſſeſſoriatuum, & Notariatuum eorūdem, ac quæcunque alia præfatę Vrbis officia per Ciues huiuſmodi, vt præfertur, exerceri ſolita, diuiſis etiam in plures, ad Populum, portiones illorum, vel aliquorum ex eis, fructibus, redditibus, & prouentibus, iuxta prouidam dictorum Conſeruatorum, & Prioris, ac eorum Conſiliariorum ordinationem deſuper faciendam, in pixidem congeri, & deinde ſtatutis per Conſeruatores, & Priorem, & Conſiliarios præfatos ad id temporibus ſortem noſtra, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis præſentia trahenda, noſtroq; arbitrio reſtringenda, & amplianda, inter Ciues tantummodo diſpenſentur, & quòd Protonotariatus Curiæ Capitolij, Notariatus, & Mareſcallatus Ripæ, & Stateræ, ac Cameræ & Gabellæ ſtudij huiuſmodi depoſitariatuum, & Gabellariatus, & Extraordinariatus prædictorum. Et Iudicatus appellationum, de eadem Vrbe officia, & Comitatus Tyburis, & Malleani, ac Velletri, & Coræ Ciuitatum, videlicet & Oppidorum dictorum Populi Romani, temporali Dominio immediatè ſubiectorum poteſtariæ à taxis, quas pro expeditione Breuium præfati Secretarij ab eis hactenus exigebant, necnon eædem Ciuitates & Oppida, ac Terræ ad præſens præfatis Populo immediatè ſubiecta, ſi & quamdiu in ſubiectione huiuſmodi fideliter manſerint, ab omni onere quo pro Stationibus militum Romanæ Eccleſiæ grauabantur libera, ſint atque immunia: id verò quod ex depoſitariatu huiuſmodi Collegio, Dilectorum filiorum ſcriptorum Archiuij Romanæ Curiæ annuatim debetur, is ſoluat qui dicta ſolidorū capita perceperit, & quod Sancti Gregorij intra, & Sancti Sebaſtiani extra dictæ Vrbis muros, Sancti Benedicti, & Ciſtercienſis Ordinum & alia Monaſteria, ac Prioratus, Canonicatus, & præbendas, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, & officia, cæteraq; beneficia Eccleſiaſtica, cum cura & ſine cura, in dicta Vrbe & illius diſtrictu exiſtentia, venerabilium fratrum noſtrorum præfatæ Eccleſiæ Cardinalium, titulis & denominationibus, ac Baſilicæ Beatorum Petri & Pauli, & Lateranenſis, & Beatæ Mariæ Maioris, de eadem Vrbe Eccleſiarum, Archipresbyteratibus Sancti Laurentij, & Sancti Anaſtaſij, extra, & Sancti Sabæ intra eoſdem muros, eorundem Ordinum dictis Cardinalibus commendari ſolitis, Monaſterijs dumtaxat exceptis, non niſi Romanis Ciuibus conferri ſeu commendari, aut aliàs de eis, in alios quoquomodo, præterquam ſi beneficia prædicta ex reſignatione alienigenæ vacarent; quæ etiam alienigenis conferri valeant, etiam per Nos, & Sedem Apoſtolicam diſponi nullo modo poſſit: collationesq; prouiſiones, commendæ, & aliæ quæuis diſpoſitiones de illis, etiam per Nos, & Sedem eandem, etiam cum expreſſa præſentium derogatione, etiam Motu proprio, & ex certa ſcientia, pro tempore factæ, nullius ſint roboris, vel momenti, nullumq; alicui etiam coloratum tribuant titulum poſſidendi: Præterea quòd ex redditibus Gabellæ Vini Forenſis huiuſmodi, poſtquam Lectorum ſtudij ſalaria ſoluta ſint, liceat præfatis Conſeruatoribus in eorum, & Capitum Regionum Magiſtratuum ornatum, & decus dumtaxat, quo indigere noſcuntur, & non eorundem Conſeruatorum, & Capitum Regionum proprios vſus, iuxta ordinationem per Conſeruatores, & Capita Regionum, ac Conſiliarios præfatos deſuper faciendam, tantum annuatim exponere, ad quantum medietas eorum Prouiſionum, ſeu ſalariorum ordinariorum reſpectiuè aſcendit, & non vltra: & quòd Notarij in Matricula Notariorum Romanorum pro tempore deſcripti, ab obſeruatione eorum quæ in literis Apoſtolicis erectionis Collegij dictorum Scriptorum Archiuij Romanæ Curiæ continentium, quo ad Ciues Romanos quoſcunque inter ſe contrahentes ſint exempti. Donamus quoque eiſdem Conſeruatoribus, & Populo in perpetuum Gabellam omnem Vini Forenſis huiuſmodi, cum onere ſoluendi temporibus conſuetis, ex prouentibus dictæ Gabellæ, ſalaria dictis Lectoribus pro tempore debita, ac facultate reſiduum prouentuum eorundem, in dictum ornatum, & Murorum, Portarum, Aquæductuum, & Pontium, aliasq; dictæ Vrbis neceſſitates, pro tempore ingruentes, de con-

ſenſu

ſenſu Conſilij Romani, & non in alios vſus, conuertendum. Et inſuper eoſdem Populum, omneſq; & ſingulos dictæ Vrbis incolas, & habitatores, ac alios in eadem Vrbe, ad quam Chriſtifidelium, de vniuerſis Mundi partibus, frequens eſt in dies concurſus, pro tempore reſidentes, à vini Romani, & Farinæ, præterquam quæ à piſtoribus, ſeu in eorum vſum conficitur, omni tamen fraude ceſſante, & præfatos, ac pro tempore exiſtentes dictæ Vrbis Conſeruatores, à vini, etiam Corſi, ſiue Græci, quo pro eorum & familiæ ſuæ victu vtuntur, vſque ad vigintiquinque vegetes annoquolibet Gabellæ ſolutione, eximimus & liberamus, & pretium Salis, qui ad minutum venditur, etiam pro pecudibus in eadem Vrbe ad rationem octo Bolonenorum monetæ nouæ cum dimidio vnius Boloneni ſimilis pro menſura quam Scorzum appellant, reducimus & moderamur. Porrò Ciuitatem Velletri, & Oppidum Coræ prædicta cum eorum territorijs, hominibus, mero & mixto imperio, alijſq; omnibus iuribus & iuriſdictionibus, prout olim ſub dictorum Romani Populi Dominio fuere, eorundem Populi ditioni, & poteſtati de conſenſu quorum intereſt, liberè reſtituimus, & plenariè reintegramus: Mandantes dilectis filijs Ciuitatis & Oppidi prædictorum Vniuerſitatibus, vt de cetero Conſeruatoribus, & Populo præfatis vti veris & legitimis eorum immediatis Dominis in temporalibus obediant & pareant, ac intendant. Volumus demum quòd præſentes literæ & In eis contenta à Kalendis Martij proximi præteriti citra plenum ſortitæ ſint & eſſe cenſeantur effectum: Decernentes ex nunc irritum & inane ſi ſecus ſuper præmiſſis, vel eorum aliquo, per quoſcunque, etiam nos & ſedem præfatam, ex quauis cauſa ſcienter vel ignoranter contigerit attentari, quo circa venerabilem fratrem Raphaelem Epiſcopum Oſtienſem, & Dilectos filios noſtros, Franciſcum SS. Io. & Pauli, & Antonium S. Vitalis, & Petrum S. Euſebij tt. Presbyteros, ac Aloyſium S. Mariæ in Coſmedin Diaconum, Cardinales, & eorum quemlibet, pro præmiſſorum omnium obſeruantia, eiſdem Conſeruatoribus Priori, & Populo, in conſeruatores & defenſores ſpeciales, conſtituimus, & deputamus: iniungentes eiſdem Cardinalibus, quatenus ipſi vel eorum aliquis per ſe, vel alium ſeu alios, Conſeruatoribus, Priori & Populo præfatis quotiens ab eis vel eorum aliquo fuerint requiſiti, in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes faciant ipſos Conſeruatores, Priorem, & Populum, auctoritate noſtra, omnibus & ſingulis ſupradictis pacificè frui, & gaudere, eaq; omnia & ſingula inuiolabiliter obſeruari; non permittentes eos, ſeu eorum aliquem per quoſcunque deſuper etiam dicta auctoritate fungentes, quomodolibet moleſtari: contradictores quoſuis, per cenſuram Eccleſiaſticam & alia iuris opportuna remedia, appellatione remota, compeſcendo: inuocato etiam ad id, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis. Non obſtantibus quibuſuis in Collegiorum prædictorum erectione, & dotatione editis, & alijs conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, necnon quibuslibet de aliquo, ſeu aliquibus ex prædictis officijs, quibuſuis perſonis, etiam motu ſimili, & ex certa noſtra ſcientia, ex quibuſuis vrgentiſſimis & neceſſarijs cauſis, per Nos, & Sedem præfatam factis hactenus, & in poſterum fiendis, quas quotiens factæ fuerint, totiens ex nunc prout ex tunc & è contra reuocamus, caſſamus, annullamus, & omnibus illis quæ Prædeceſſores præfati in ſingulis per eos eiſdem populo conceſſis literis, voluerunt non obſtare: cæteriſq; contrarijs quibuſcunque. Noſtræ tamen intentionis exiſtit, quòd Dohaneriatuum, & illorum Notariatuum ſalaria, currere incipiant à die quo contractus ſuper ipſarum Dohanatum conductione, inter illorum conductores, & Cameram Apoſtolicam, tempore dicti Iulij Prædeceſſoris iniri, reſpectiuè finierint, & non ante. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, innouationis, conceſſionis, intentionis, ſegregationis, ſeparationis, donationis, conſtitutionis, teſtitutionis, reintegrationis, deputationis, reuocationis, caſſationis, annullationis, decreti, mandati, voluntatis, & ſtatuti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ, Milleſimo quingenteſimo duodecimo, quartodecimo kal. Aprilis, Pontificatus Noſtri Anno Primo.

LITERÆ LEONIS Papæ X. de conducendis Magiſtris, de Ceſſantibus, de Bidello, Rectore, Reformatoribus, & reliquis.

LEO Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

DVm ſuauiſſimos atque vberes fructus, quos viri literarum ſciētia præditi in agro Domini indies producunt, animo contemplamur, dumq́; quàm vtilis & neceſſarius pro ſpiritualium temporaliumq́; rerum in hac plena tenebris & caligine vita regimine & directione ſalubribus, ſit ipſarum literarum vſus, ſedula meditatione perpendimus, inter ſollicitudines varias, quibus pro iniunctæ nobis deſuper Apoſtolicæ ſeruitutis officio proſperè & fœliciter exequendo, vndique angimur, illam libenter amplectimur, per quam in ſingulis orbis partibus literarum Studio vacare cupientibus illarum capeſſendarum occaſio & commoditas miniſtretur: ſed vt hoc in Vrbe noſtra votiuos ſortiatur effectus, eo propenſior cura nos vrget, quo Vrbs ipſa Vicarij Chriſti in terris Regia anteque eius oculos ſemper poſita, tanquam Apoſtolicæ Sedis validiſſimum firmamentum ſupra cæteras orbis Vrbes Principatum obtinere dignoſcitur: dignumq́; eſt, vt ſicuti eius excellentiſſima eſt conditio, ſic etiam ipſius incolæ & habitatores in omni virtutum genere, & præcipuè Liberalium Artium diſciplina, quæ ipſarum eſt nutrix & alumna virtutum, alios antecellat. Dudum ſiquidem fel. rec. Eugenius Papa IIII. Prædeceſſor noſter, tunc Conſeruatorum, & Capitum Regionum dictæ Vrbis ſupplicationibus inclinatus, de fratrum ſuorum conſilio Apoſtolica auctoritate, ſtatuit, decreuit, & ordinauit, quòd in Vrbe prædicta perpetuis futuris temporibus Generale Studium vigeret in qualibet facultate, ac Docentes & Studentes ibidem omnibus priuilegijs, libertatibus, & immunitatibus cōceſſis Doctoribus, & Scholaribus in Studijs generalibus commorantibus, gauderenr, & vterentur, ac Doctores & Scholares in ipſo Romano ſtudio commorantes non poſſent inuiti in Curia Capitolij occaſione qualibet ciuiliter vel criminaliter conueniri, niſi forſan pro homicidio per eorum aliquem vel aliquos perpetrato, in quo caſu Vicarius Romani Pontificis in ſpiritualibus contra Clericos, & Senator ſeu Senatores, qui pro tempore forent in eadē Vrbe, contra Laicos procederent, & facerent quod Iuſtitia ſuaderet: nec ijdem Doctores & Scholares Vrbis ad aliquas contributiones in Talijs aut collectis, quæ imponerentur pro tempore habitatoribus dictæ Vrbis: ſeu aliqua obſequia Communi Vrbis ipſius præſtanda, prætextu moræ, quam in eadem Vrbe traherent: vel aliqua pedagia ratione rerum ſuarum, quàs ad dictum Romanum ſtudium deferri, vel exinde reportari facerent, tenerentur. Quòdq́; penſiones Domorum, quas in eadem Vrbe, Studij cauſa commorando, inhabitarent, taxari deberent per duos Taxatores, quorum vnum ipſi Doctores, & Scholares, alterum Commune Vrbis eligerent: & ſi duo concordare nequirent, ſtaretur taxationi tertij taxatoris, ab eiſdem Doctoribus & Scholaribus eligendi, ac vltra taxationem huiuſmodi, nihil ab eis poſſet exigi nomine penſionis pro Domibus antedictis. Et licet Roma communis omnium eſſet patria, ſi tamen quiſpiam litem contra Scholares in illa cauſa Studij huiuſmodi peregrinos ſuper aliquo negotio mouere vellet, huiuſmodi rei optione data Scholaribus ipſis, eos coram Domino aut Magiſtro ſuo, vel Vicario prædicto conueniret, iuxta legitimam ſuper hoc editam Sanctionem, & qui contrafacerent, pœnam dictæ Sanctionis incurrerent: Rectores quoque Studij Vrbis huiuſmodi pro tempore exiſtentes, in ipſos Doctores & Scholares, ac Familiares ipſorum, tam circa cognitionem & deciſionem cauſarum ciuilium & criminalium, ciuiliter & criminaliter in criminibus leuioribus motarum, quàm ipſorum corrigendos exceſſus leues, ordinariam poteſtatem obti-

petent, eiſdem Doctoribus & Scholaribus, quò literarum Studio commodiùs poſſent incumbere. Quòdq; quandiu in præfato Vrbis ſtudio, doeendo vel audiendo verſarentur, fructus, redditus, & prouentus omnium beneficiorum ſuorum cum cura vel ſine cura, etiam ſi eorum aliqua, dignitates vel perſonatus exiſterent, quotidianis diſtributionibus dumtaxat exceptis; cum ea integritate percipere valerent, eum qua illos perciperent, ſi in Eccleſijs in quibus illa conſiſterent, perſonaliter reſiderent, & ad reſidendum interim in eiſdem minimè tenerentur, nec ad id à quoquam poſſent compelli. Et vt pro dicti ſtudij manutentione facultates neceſſariæ non deeſſent, & de ſimili conſilio, & dilectorum filiorum Populi Romani, qui pluries ſuper ijs in eorum publicis congregationibus tractatum habuerant, & ſic fieri deſiderabant, expreſſo conſenſu, etiam ſtatuit & ordinauit, quòd ex tunc de cætero in perpetuum Gabella vini forenſis in Tabernis pro tempore vendendi, pro qua venditores huiuſmodi vini Sex denarios pro qualibet libra Cameræ dictæ Vrbis ſoluere tenebantur, ad tres ſolidos cum dimidio, pro libra augeretur, & pecuniæ inde prouenientes, iuxta ordinationem, tunc & pro tempore exiſtentium Rectoris & Reformatorum dicti ſtudij in ſalaria Doctorum, per eos ad legendum in eodem ſtudio pro tempore conductorum, & alias expenſas in dicto ſtudio occurrentes, & non in alios vſus exponeretur, nec Gabellæ huiuſmodi augmentū duraret, niſi ipſo Vrbis Studio durante, Decernens ex tunc irritum & inane ſi ſecus ſuper præmiſſis, à quoquam quauis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari, prout in ipſius Prædeceſſoris deſuper confectis literis plenius continetur. Cum autem (ſicut exhibita nobis nuper pro parte venerabilis fratris Dominici Iacobatij de Faceſchis Epiſcopi Lucerini Referendarij, & in eadem Vrbe, eiusq; diſtrictu in ſpiritualibus Vicarij noſtri, qui etiam dicti ſtudij Romani Rector exiſtit, & dilectorum filiorum Petri de Merilis, & Ioannis de Arcionibus, & Ioannis Baptiſtæ de Eccleſia, ac Iacobi de Palenis Ciuium Romanorum, eiuſdem Studij reformatorum petitio continebat (licet Gabella prædicta pro ipſius ſtudij in ſtatu florido & fructifero manutentione, & communi Ciuium & aliorum vndecunq; ad Vrbem ſtudij huiuſmodi cauſa pro tempore venientium, vtilitate, & commodo aucta fuerit, & ob auctam quoq; benedicente Domino, eiuſdem populi multitudinem, augmentum ipſum adeo creuerit, vt ex illo viris in qualibet literarum diſciplina quantumuis egregijs honeſta ſalaria conſtitui poſſint, ipſiusq; Studij Romani vniuerſitas Doctoribus & Scholaribus inter cæteras ſtudiorum generalium in Italia vniuerſitates, frequens & celebris eſſe deberet, tam à pluribus citra annis adeo in illo ſcholarium copia defecit, vt quandoq; plures ſint qui legant, quàm qui audiant: quod ex eo potiſſimum creditur prouenire, quòd præmiſſa per Eugenium Prædeceſſorem præfatum Scholaribus immunitas, & alia priuilegia prædicta minimè obſeruantur, & Lectores ipſi Romanæ Curiæ negotijs ſe inuoluentes, legendi munus, ad quod ſunt iuſta mercede conducti, paſſim omittunt. Pro parte eorundem Dominici Epiſcopi Rectoris, & Reformatorum nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt literas Eugenij Prædeceſſoris huiuſmodi approbare & innouare, ac alias in præmiſſis opportunè prouidere, de benignitate Apoſtolica, dignaremur. Nos igitur irreparabilem lapſi nequicquam temporis huiuſmodi iacturam ægreferentes: cupientesq; ſicut prouidum decet patremfamilias futuris temporibus conſulere, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, & ex certa noſtra ſcientia, auctoritate apoſtolica, tenore præſentium, dictas Eugenij Prædeceſſoris literas approbamus & innouamus, ac præſentis ſcripti Patrocinio communimus: Decernentes omnia & ſingula in eiſdem literis contenta, præſertim quod de ſcholarium exemptione, immunitate, & alijs illis conceſſis prærogatiuis, & gratijs in eis traditur, debere inuiolabiliter obſeruari. Et nihilominus hac irrefragabili, & perpetuis futuris temporibus valitura conſtitutionè, ſtatuimus, decernimus, & ordinamus, vt ex nunc de cætero, præter alios, qui neceſſarij fuerint in qualibet facultate lectores, vnus ſaltem in Iure Canonico, & vnus in Iure Ciuili Doctores, & vnus in Philoſophia ſeu Medicina magiſtri, eminentis literaturæ viri vndecunq; ad legendum in ſcholis publicis dictæ Vrbis ſolitis temporibus & diebus, iuſtis & honeſtis ſalarijs, arbitrio pro tempore exiſtentium Rectoris & Reformatorum dicti Studij, iuxta ipſorum Doctorum, & Magiſtrorum qualitates, de Romani Pontificis licentia, moderandis, & aſſignandis, per eoſdem Rectorem & reformatores, communi opportuna in hoc per eos adhibenda diligentia, Annuatim conducantur: & nullus dictorum duorum Doctorum ſic conducendorum, interim aduocationis, aut præterquam Domi ſi voluerit, conſulendo, quod ius aliud

Curiæ,

curiæ, vel Vrbis prædictarum officium valeat exercere, ſed tam ipſi, quàm cæteri omnes ad legendum in huiuſmodi Scholis, pro tempore conducti, ſolitis temporibus, & diebus, horiſq; ad id eis per Rectorem & reformatores præfatos ſtatutis, legitimo impedimento ceſſante, commiſſum ſibi legendi munus obire, & poſt finitas lectiones per aliquod conueniens ſpatium, circulos in eiſdem Scholis tenere debeant. Et ſi quis ex eis non legitimè impeditus à legendo ceſſauerit, quotiens id fecerit, totiens dupli eius quod pro qualibet lectione conſtituto ei ſalario, ipſum attingere diſcernetur: & quòd pro vna, Bidellis ſiue Nuntijs dicti ſtudij id legitimè denuntiantibus, & tribus reliquis quartis partibus fabricæ ſcholarum eorundem ex nunc applicamus, pœna mulctetur, & ei tradenda Bulletta, ſeu mandato defalcandi, & denuncianti, ac curam dictæ Fabricæ habenti, iuxta applicationem prædictam perſoluendi. Et quoniam inutilis hæc prouiſio de facili reddi poſſet, niſi ſint qui eius tranſgreſſores annotent, & Scholas ipſas ſollicitè viſitent, & frequentent, quod Rector cum duobus ſaltem dictorum reformatorum, ſemel in menſe, & pluries vbi cognouerint expedire, diebus, atq; horis varijs & incertis, ad ipſas Scholas, ſe perſonaliter conferant, & eas earumq; lectores, dum legunt, dum tenent circulos, viſitent; & ſi qua correctione aut reformatione digna viderint, illa corrigant & reforment; & vnus ex eiſdem reformatoribus ſeorſum, bis ſaltem in hebdomada, viſitationis huiuſmodi officium ſubeat per ſe ipſum; & tranſgreſſiones, aut alia corrigenda, vel reformanda, cum Rectore conferat & Collegis, vt eorum opera ſic adhibita (ſuper quo eorum & ipſorum cuiuslibet conſcientias oneramus) ſtudium prædictum votiuis proficiat incrementis. Bidelli verò ſeu Nuntij præfati, aut eorum alter rotuli collationaram copiam habeant penes ſe, in quo ſcripta ſint nomina omnium Lectorum, & qua quiſq; hora ſit lecturus, & iuxta illius ordinem & tenorem Scholas circumeant: Feſta Palatij conſueta in Scholis ante Cathedram, Doctoribus & Scholaribus nuntient, & ſi quem ex dictis Lectoribus, ſuo loco abeſſe repererint, adhibito teſte, illum annotent, & in fine cuiuſque hebdomadæ, Notario dicti Rectoris, qui rem ad ipſorum Rectoris, & reformatorum notitiam fideliter deducat, in ſcriptis tradant. Et ſi dicti Bidelli in præmiſſis negligentes fuerint, pro tempore exiſtentem ipſius Studij Rectorem pro prima eiuſdem Rectoris arbitrio, pro ſecunda verò vicibus ſalarij & emolumentorum omnium vnius ſemeſtris in dictam Fabricam conuertendorum amiſſionis pœna mulctentur. Quòd ſi tertio in ſimilem inciderint negligentiam, officio Bidellarus huiuſmodi perpetuò priuati, & ad illud vlterius obtinendum inhabiles ſint, illudq; vacare cenſeatur eo ipſo, & ne (quod paſſim euenit) Lectores præfatos, & legendi, & ſalaria non ſine tædio percipiendi, duplex cura fatiget, quòd dilectus filius modernus depoſitarius pecuniarum dictæ Gabellæ, antequam de officio depoſitariatus huiuſmodi ſeulterius intromittat, & ſui in dicto officio ſucceſſores, antequam ad illud quomodolibet admittantur, cautionem præſtent, de ſalarijs dictis Lectoribus, pro tempore conſtitutis, iuxta mandata deſuper confici ſolita, & eis exhibita, abſq; moræ diſpendio integrè perſoluendis. Quòd ſi depoſitarius ipſe ſolutionem huiuſmodi per tres dies poſt præſentationem mandati ſibi factam, diſtulerit, licet dictæ Gabellæ conductoribus, ſalaria ipſa iuxta dicta mandata, quamuis illa ad depoſitarium ſint directa, cum retentione pro ſe emolumentorum inde prouenientium, quæ capita ſolidorum vocantur, auctoritate præſentium liberè perſoluere ex pecunijs eiuſdem Gabellæ: ad quod faciendum, & ſingulas tertias partes ſalariorum huiuſmodi per decennium antequam ipſius ſolutionis dictis Lectoribus pro tempore faciendæ terminus aduenerit, pro tempore exiſtenti depoſitario præfato cum effectu aſſignandas, conductores ipſi in contractu conductionis dictæ Gabellæ ſe ſpecialiter, etiam ſub aliqua pecuniaria pœna, debeant obligare. Inſuper inhibemus ſub excommunicationis latæ ſententiæ, & dupli eius in quo læſio committetur ſi extimationem recipiat, parti damnum vel iniuriam patienti, ex nunc applicari, pœna, quotiens contrauenrum fuerit, ipſo facto incurrenda, Dilectis filijs modernis, & qui pro tempore fuerint, dictæ Vrbis Gubernatori, Senatori, Curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ Auditori, cæteriſq; Curiæ & Vrbis prædictarum ordinarijs & extraordinarijs Iudicibus, ne ſuper cauſis contra dictos Scholares ſeu eorum aliquem pro tempore motis, & dohanarum ac aliarum gabellarum quarumcunq; etiam ratione portarum, & pontium dictæ Vrbis exactoribus, ne in rebus & bonis ad dictos Scholares, pro eorum ſtudio huiuſmodi inſiſtentium vſu pertinentibus, contra exemptionem, & immunitatem prædictas, in ipſorum Scholarium, ſeu alicuius eorum præiudicium,

dicium, directè vel indirectè, quouis quæſito colore, quicquam facere, vel attentare præſumant. Quocirca per Apoſtolica ſcripta mandamus præfato Dominico Epiſcopo moderno, & qui pro tempore fuerit, dicti Studij Vrbis Rectori, & prædictis modernis, ac pro tempore exiſtentibus reformatoribus, vt præmiſſa omnia & ſingula quantum ad eos attinet obſeruent, & quoad alios cuiuſcunq; ſtatus, gradus, & conditionis fuerint, faciat ipſe Rector de dictorum reformatorum conſilio auctoritate noſtra firmiter obſeruari: tranſgreſſores, contumaces, & inobedientes quoſcunq; per cenſuram Eccleſiaſticam, & alia iuris de quibus ſibi videbitur, opportuna remedia, appellatione quauis omnino remota, compeſcendo. Venerabili verò Fratri noſtro, Raphaeli Epiſcopi Oſtienſi moderno & qui pro tempore fuerit Collegij Venerabilium fratrum noſtrorum dictæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Decano, ac pro tempore exiſtentibus, primo ex Presbyterorum, ac primo ex Diaconorum Cardinalium huiuſmodi ordinibus, quatenus Rectori & Reformatoribus, Doctoribus, & Scholaribus præfatis, quando & quotiens pro parte ipſorum, vel alicuius eorum fuerint requiſiti, in præmiſſis efficacis aſſiſtant præſidio defenſionis, faciantq; eos, & eorum quemq; reſpectiuè, auctoritate, facultate, exemptione, immunitate, & cæteris ſupradictis pacificè vti, frui, & gaudere, non permittentes ipſos per quoſcunq; deſuper indebitè moleſtari, perturbari, aut inquietari. Baruncello quoq; Conneſtabilibus, Mareſcallis, & cæteris Curiæ & Vrbis prædictarum executoribus quibuſcunq; præſentibus & futuris, vt præfati Rectoris mandata contra quoſcunq; iam perſonaliter quàm realiter exequenda, præmiſſorum occaſione, & auctoritate præſentium, de dictorum Reformatorum vel ſaltem duorum ex eis conſilio pro tempore decreta, ſollicitè, & fideliter exequantur. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac ſtatutis & conſuetudinibus dictæ Vrbis iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, necnon omnibus illis quæ dictus Eugenius Prædeceſſor in ſuis literis prædictis voluit non obſtare, contrarijs quibuſcunque: aut ſi aliquibus communiter vel diuiſim à dicta ſit ſede indultum, quòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiuſmodi mentionem. Cæterum quia ob Curiæ noſtræ in Vrbe continuam reſidentiam frequens in eadem Vrbe eſt Eccleſiaſticarum perſonarum concurſus, & modernis temporibus, pro clariori Canonum intelligentia legum cognitio, non ab re eſſe dignoſcitur: quibuſuis Archidiaconis, Decanis, Plebanis, Præpoſitis, Cantoribus, & alijs Clericis ſæcularibus, etiam perſonatus habentibus, ac Presbyteris, quibus leges audire ſub excommunicationis ſententia, & alijs pœnis, eſt à iure prohibitum, in ſtudio Vrbis huiuſmodi dumtaxat, pro clariori dictorum Canonum intellectu, Leges, ſine alicuius cenſuræ ſiue pœnæ incurſu audiendi (ſanctæ commemorationis Honorij Papæ III. ſimiliter Prædeceſſoris noſtri, & alijs conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſq; contrarijs nequaquam obſtantibus) auctoritate & tenore præmiſſis, plenam & liberam licentiam elargimur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, innouationis, communitionis, decreti, ſtatuti, ordinationis, inhibitionis, & elargitionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ, Milleſimo quingenteſimo tertio decimo, Nonis Nouembris, Pontificatus Noſtri Anno Primo.

Literæ Leonis Papæ X. facultatis Teſtandi de rebus ædificatis, ſeu etiam emptis in Vrbe, etiam in fauorem incapacium, necnon & Iuris congrui.

LEO Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

INter curas multiplices, quæ pro Paſtorali officio laudabiliter exequendo nobis incumbunt, illam libenter amplectimur, per quam Romanæ Vrbis, in qua Apoſtolorum Princeps ſibi & ſuis in Chriſti Vicariatu ſucceſſoribus Sedem ſtatuit, & ad quam de vniuerſis orbis Prouincijs

cijs

tijs frequens aſſiduusq; hominum eſt acceſſus conditio,non minus in Vrbanorum,ruſticorumq; prædiorum amplitudine, & excellentia quàm virorum inſignium numero, ac etiam ornatu noſtræ prouiſionis opere præclarior in dies atq; illuſtrior fiat, & qui in ea pro tempore degerint, aut Romani Pontificis Curiarum ſequentur certiore in ſuorum diſpoſitione bonorum libertate fruantur, & quæ propterea à nonnullis ex Prædeceſſoribus Noſtris prouida conſideratione emanarunt,vt eò firmius illibata permaneant quò fuerint crebrius Apoſtolico circumfulta præſidio noſtræ approbationis munimine roboramus, extendimusq; & ampliamus, prout temporum ratione habita noſtro & eiuſdem Vrbis, ac Curiæ decori cognoſcimus expedire. Dudum ſiquidem fœlicis recordationis Sixtus Papa IIII. Prædeceſſor noſter cupiens dictæ Vrbis decori, & venuſtati in ſtructuris & ædificijs ac virorum copia nobilium quibus Vrbs ipſa ob varios ſiniſtros euentus plurimum diminuta fuerat, opportunè conſulere, habita ſuper hoc cum tunc Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus deliberatione matura, de illorum conſilio & aſſenſu, & de ipſius Prædeceſſoris certa ſcientia, per quaſdam primo quòd omnes & ſinguli tam ſui Curiales dictam Curiam ſequentes, quàm alij cuiuſcunq; dignitatis, ſtatus,gradus,ordinis, præeminentiæ vel conditionis exiſterent, etiam ſi Cardinalatus honore aut Patriarchali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, Abbatiali vel quauis alia Eccleſiaſtica aut mundana dignitate fulgerent, & ſi regulares forent adminiſtrationem aut dignitatem obtinerent, qui palatia, domos, caſalia ſiue alia ædificia Vrbana vel Ruſtica ædificauerant, aut ædificarent, ſeu fundari & ædificari fecerant vel facerent in futurum, aut ædificata & conſtructa emerant ſeu emerent, vel illa aut cenſus annuos, iura, & quæuis immobilia bona in Vrbe vel extra,aut prope eam ad milliaria decem alio quouis iuſto titulo tam ex bonis & pecunijs proprijs quàm ex fructuum, redditauum & prouentuum Eccleſiaſticorum beneficiorum ad eos ſpectantium prouenientibus acquiſiuerant eatenus vel acquirerent in poſterum de eiſdem caſalibus, domibus, palatijs, ædificijs,cenſibus, iuribus, necnon territorijs,feudis,iuriſdictionibus & bonis alijs quibuslibet dummodo ad Eccleſias, Monaſterio & alia pia loca aliter quàm ex fructibus eorum, vt præfertur, de quibus licere voluit eis pro voto diſponere, non pertinerent, in vita ipſorum & mortis articulo prout eis videretur diſponere,teſtari, codicillari, eaq; legare, ſeu inter viuos & cauſa mortis aut pro remuneratione laborum vel obſequiorum eis impenſorum donare & relinquere quibuſuis perſonis cuiuſcunq; ſtatus vel conditionis forent, etiam ſi aliàs legatarij, donatarij, vniuerſales aut particulares hæredes, ſucceſſores & perſonæ aliæ ad quas ex dominorum voluntate illa peruenirent, filij, nepotes, conſanguinei, affines, familiares vel alij etiam incapaces & inhabiles eſſent, & inhabilitate vel incapacitate quacunq; notati, dummodo criminis læſæ Maieſtatis rei aut dictæ Romanæ Eccleſiæ hoſtes non eſſent, ac etiam in pios & alios quoſcumq; vſus conuertere liberè, & licitè poſſent: Et ſi ipſas Eccleſiaſticas aut dignitatem ſeu adminiſtrationem habentes regulares perſonas de bonis prædictis per eas aliter nō diſpoſito decedere contingeret, palatia, domos, caſalia, & alia ipſorum bona in Vrbe vel infra milliaria huiuſmodi conſiſtentia ad proximiores ſuos etiam ſi agnati, cognati, & minus capaces vel inhabiles forent, vt præfertur, ſalua tamen gradus prærogatiua iuxta diſpoſitionem iuris ſi aliter de ipſorum decedentium voluntate non conſtaret deuenirent, ipſiq; proximiores ſiue agnati vel cognati in eis ſuccedere poſſent, & deberent in omnibus & per omnia, perinde ac ſi deſcendentes filij,nepotes, agnati & cognati, habiles capaces & hæredes ſcripti exiſterent, ac palatia, domos, caſalia & reliqua bona ex ipſorum labore vel induſtria, non autem ex fructibus redditibus & prouentibus Eccleſiaſticis acquiſita forent,ſtatuit & ordinauit, eisq; facultatem, & poteſtatem teſtandi, codicillandi, legandi, concedendi, donandi, erogandi: proximioribus, verò, necnon agnatis, & cognatis prædictis, etiam incapacibus, & defectum natalium patientibus, in eis,vt præfertur,ſuccedendi liberam licentiam conceſſit; Inhibuitq; Cameræ Apoſtolicæ Clericis & alijs ſuis ac Curiæ & Vrbis prædictarum officialibus, necnon Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum Eccleſiaſticorum locorum Prælatis, Capitulis, Conuentibus,Prioribus, Præpoſitis, Plebanis, Rectoribus, alijsq; quocumq; nomine nuncuparentur, ne de bonis per eoſdem,vt præmittitur,relictis legatis donatis ſeu quouiſmodo in dicta Vrbe vel extra infra ſpacium huiuſmodi demiſſis ſe intromittere, aut illa petere, vendicare, ſeu hæredes & ſucceſſores decedentium perſonarum earundem illorum occaſione inquietare aut moleſtare quoquomodo præſumerent: ac decreuit irritum & inane quicquid ſecus ſuper ijs per quoſcunque

quauis

quauis auctoritate ſcienter vel Ignoranter contingeret attentari: & deinde per alias ſuas literas, Motu proprio & ex certa ſua ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine etiam perpetuò ſtatuit, & ordinauit, quòd tunc & pro tempore exiſtentes dictæ Romanæ Eccleſiæ Camerarius & Magiſtri ædificiorum & ſtratarum dictæ Vrbis ad requiſitionem dominorum quorumcunq; domorum quarum porticus, proſellia, ſeu alia ædificia pro vijs ſeu plateis, & alijs locis publicis eiuſdem Vrbis eatenus diruta fuerant, ac dirui contingeret quandocunque de mandato Magiſtrorum eorumdem, ſi domini prædicti in domibus ipſis inhabitare ſoliti erant ante demolitionem eandem & tempore demolitionis huiuſmodi factæ, & quam fieri contingeret in futurum abſque dolo & fraude inhabitabant, & In poſterum inhabitarent, & propter huiuſmodi demolitionem iam factam, & quæ fieret, domus ipſæ effectæ eſſent vel efficerentur in poſterum pro eorumdem dominorum ipſarum commoda receptione & inhabitatione incapaces, eſſentq; iuxta eas aliquæ domus per earum dominos minimè inhabitari ſolitæ, ſed pro earum annua reſponſione vel aliàs locari conſuetæ, ex quarum coniunctione cum domo huiuſmodi ſic incommoda effecta domino domus ſic incommodæ effectæ aduerſus incommoditatem huiuſmodi ſubuenire valeret, tenerentur compellere illos ad quos domus ipſas ſic vicinas legitimè pertinere eis conſtaret, etiam, ſi ad Eccleſias & Monaſteria tam virorum quàm mulierum ordinum quoruncunque etiam exemptorum, necnon beneficia Eccleſiaſtica, Hoſpitalia, ac loca pia pertinerent, ad vendendum eaſdem domos vicinas eis quas ſic incommodas effectas eſſe cognoſcerent pro pretio per duos probos, & expertos viros per vtranque partem eligendos determinando, & declarando: ſi verò ij duo concordes in eodem aſſignando pretio non eſſent, eo caſu ipſi Camerarius & Magiſtri ædificiorum, habito ipſorum duorum iudicio, pretia eadem imponerent, & aſſignarent: & ſi forſan contingeret ex demolitione huiuſmodi duas domos ſic per earum dominos inhabitatas incommodas modo præmiſſo effici, & inter eas eſſe aliam domum per illius dominum locari ſolitam, quam quilibet dominorum vicinorum domorum prædictarum incommoditati ſubiacentium, & ad receptionem ipſorum non ſufficientium ſibi vendi & ſuæ domui incorporari poſtularet, deberent Camerarius & Magiſtri præfati illi ex eis, ſic petentibus venditionem huiuſmodi fieri mandare, quem magis indigere domo vendenda exiſtimarent: & ſi ea forſan vterque æqualiter indigeret, partem vni, & partem alteri, ſi commodè diuidi poſſet, vendi facerent, aut aliter deſuper prouiderent prout eis expedire videretur. Et ſi neutram domorum vicinarum, quæ ſic inutiles iam effectæ forent ex demolitione prædicta vel efficerentur in futurum, earum domini habitarent, ſed eas locare ſoliti eſſent; liceret etiam tunc Camerario & Magiſtris præfatis, ſi id peteretur per alterum dominorum domorum earundem, dominum domus minus læſæ ad inſtantiam domini domus magis læſæ ad emendum domum magis læſam aut ſuam domino domus magis læſæ vendendum compellere, ſeu aliàs prout eis videretur prouidere, quòd ambæ domus ipſæ inutiles & inhabitabiles non remanerent: & ſimiliter prout eis videretur prouiderent quotiens domus ipſæ ſic vicinæ, & locari ſolitæ æqualiter læſæ & incommodæ effectæ, forent: Et ne ob proteruiam & duritiam dominorum domorum, ſine quarum demolitione plateæ in eadem Vrbe neceſſariæ & vtiles ad illius decorem de nouo ordinari, vel iam ordinatæ ampliari, & noua Palatia, nouæq; domus conſtrui, ſeu iam conſtructæ ampliari commodè nequirent, platearum earundem ordinatio & ampliatio, ac palatiorum & domorum de nouo conſtructio ſeu reformatio retardentur, poſſent atque deberent ijdem Camerarius & Magiſtri dominos domorum quarumlibet locari, non autem per ipſoſmet dominos inhabitari ſol tarum Eccleſiaſticos & Sæculares quacunque dignitate fungentes cogere ad vendendum pro iuſto & rationabili pretio, vt præmittitur ſtatuendo, Conſeruatoribus, ſeu Syndicis eiuſdem Vrbis, domos quas pro huiuſmodi plateis de nouo ordinandis, vel antiquis reformandis, & ampliandis neceſſarias & vtiles eſſe cognoſcerent, idemq; facerent circa alias domos per earum dominos inhabitari minimè ſolitas, ſed locari, quas vtiles, & neceſſarias eſſe putarent pro palatijs, domibus, ſeu alijs ædificijs tam profanis quàm Eccleſiaſticis, in eadem Vrbe de nouo conſtruendis ſeu iam conſtructis ampliandis, ad inſtantiam perſonarum habentium iuxta illas domum, ſeu ſolum, aut locum alium, & volentium inibi de nouo domos vel Palatia conſtruere, ſeu iam conſtructa ampliare: & ſi duo ſeu plures in huiuſmodi inſtantia concurrerent, ille cæteris præferretur, cui domus, platea, ſeu locus de cuius venditione ageretur magis adiaceret, ſeu qui illo magis indigeret, & ex cuius ædificio plus decori eiuſdem Vrbis Conſuli

ſuli ſperaretur: & ſi in omnibus paritas foret, liceret Camerario & Magiſtris præfatis venditionem huiuſmodi pro parte alteri, aut vni ex eis in torum fieri mandare prout eis videretur. Et voluit dictus Prædeceſſor quòd in ſingulis caſibus prædictis ſi illi ad quos domus, & alia loca vendenda huiuſmodi pertinerent, & moniti & requiſiti per Camerarium, & Magiſtros prædictos bis cum termino conuenienti eorum arbitrio moderando vendere recuſarent, aut malitiosè differrent, Camerarius, & Magiſtri præfati deberent vice, & nomine illorum ſic requiſitorum, & vendere recuſantium vel differentium venditionem huiuſmodi facere, cum promiſſione, obligatione, pœnis, renunciationibus, iuramento, pactis, & cautelis conſuetis, & pretium inde proueniens recipere, & penes ædem ſacram, aut fide, & facultatibus idoneam perſonam deponere, dominis domus aut alterius loci ſic per eos pro tempore venditi, ſi venditionem ipſam ratam habere, & fideiuſſores de euictione, præſtare vellent, & non aliàs conſignandum, haberentq; venditiones ipſæ, quas ſic per Camerarium, & Magiſtros fieri contingeret, & traditiones locorum, & domorum ſic venditorum plenam roboris firmitatem, & eoſdem omnino operarentur effectus ac ſi per illos ad quos illa tunc pertinebant factæ fuiſſent, Prouiderent quoq; ijdem Camerarius, & Magiſtri in caſibus in quibus aliquos compelli contingeret ad vendendum proponentibus noua ædificia conſtruere, ſeu iam conſtructa ampliare velle, vt ipſi talia proponentes, ante omnia ſe obligarent ad inchoandum & perficiendum huiuſmodi noua ædificia modis, & formis, ac infra tempus, & ſub pœnis, de quibus Camerario, & Magiſtris, perſonarum, & ædificiorum qualitate inſpecta, videretur, & ab illis qui ſic ſe obligaſſent, & præmiſſa non adimplerent, pœnas exigerent memoratas: & nihilominus eos compellerent ad obſeruandum promiſſa per eos, vel quas prius habitarent, & etiam propterea eis vendiras domos alijs ædificare volentibus vendendum pro iuſto, & rationabili pretio, vt præfertur, moderando. Er quia interdum contingebat quòd habentes domos, ſiue domorum ſedimina, clauſtra, ſeu loca in eadem Vrbe, & illa vendere volentes, varijs plerumq; modis, & occaſionibus illa vendere recuſabant habentibus domos, ſedimina, clauſtra, & loca illis vicina, & nonnunquam illa vendebant æmulis eorũdem vicinorum ſeu perſonis ei parum gratis, quò fiebat, vt ipſi domorum, clauſtrorum, & ſediminum, ſeu aliorum locorum vicinorum domini illa emere volentes, & habere nequeuntes retraherentur perſæpè ab ædificatione de nouo in eorum ſediminibus, & locis vicinis, ac ab ampliandis domibus quas inhibi habebant, ſicq; decori eiuſdem Vrbis, aut ſaltem ipſorum vicinorum commoditati non parum detrahebatur; Etiam ſtatuit, & ordinauit idem Prædeceſſor quòd præfati ſic vendere volentes, tenerentur domos, ſedimina, clauſtra, plateolas, & loca venalia huiuſmodi vendere habentibus domos, ſedimina, clauſtra, & loca alia illis contigua pro iuſto, & rationabili pretio per alios euidenter, & non fictè forſitan oblato, & ſi illa alijs quàm vicinis præfatis venderent, venditiones illæ quoad alios qui ea emerent, & eorum commodum nullius eſſent roboris vel momenti, & haberentur pro infectis, & deberent Camerarius, & Magiſtri præfati ementem à poſſeſſione domus, ſediminis, clauſtri, plateolæ, ſeu alterius loci ſic empti, abſq; vlla tela iudicij, vicino inſtanti, & pretium rationabile offerenti, & dicto emptori ſi illud recipere, & emptioni per eum factæ renunciare, & ipſum vicinum iuxta Camerarij & Magiſtrorum prædictorum ordinationem cautum facere vellet perſoluendum deponente, amouere, & ipſum vicinum in illius poſſeſſionem inducere, perinde ac ſi emptio ab ipſo facta fuiſſet: & ſi forſan duo eſſent vicini, quibus domus, clauſtrum, ſedimen, plateola, ſeu alius locus de cuius venditione ageretur, vtilitatem, & commoditatem ferre poſſet, ille ex eis præferri deberet in præmiſſis quem Camerarius, & Magiſtri præfati conſideratis circumſtantijs vniuerſis venali domo, ſedimine, clauſtro, ſolo, plateola ſeu loco alio magis indigere declararent: & ſi æqualiter indigerent, & pro parte vni, & pro parte alteri poſſet exinde commoditas prouenire, vtriq; proportionabiliter concederetur: ſi verò facta illius diuiſione portiones vtriuſq; ferè inutiles eſſent, non diuideretur, ſed Camerarius, & Magiſtri alterum eorundem vicinorum quem vellent, illam vel illud aſſignarent, Camerario in Eccleſiaſticas, & eo ac Magiſtris præfatis in alias perſonas cum facultate, & poteſtate videlicet Camerario per cenſuram Eccleſiaſticam, & ipſo ac Magiſtris præfatis per pœnarum, & mulctarum exactionem ac perſonalem diſtrictionem, & alia iuris remedia, contradictores quoslibet, & rebelles compeſcendi, Executoribus deſuper deputatis prout ſingulis literis prędictis plenius continetur: Et ſucceſſiuè

piæ

piæ memoriæ Iulius Papa II. etiam Prædeceſſor noſter motu & ſcientia ſimilibus, dictas priores literas cum inhibitionibus ac ſingulis alijs in eis contentis clauſulis approbauit, & confirmauit, ac perpetuò firmitatis robur obtinere, & obſeruari debere decreuit, voluit & mandauit. Nos igitur conſiderantes quantum decoris, & dignitatis Vrbi, & Curiæ ſupradictis, & in ædificiorum, & prædiorum ampliatione, & ſalubrioris aeris amœnitate, & hominum in omni virtutum, & dignitatum genere illuſtrium copia, & cultu, à tempore quo dictæ literæ emanarunt, acceſſit, & quod pro conſeruatione, & in melius progreſſu Curiæ, & Vrbis prędictarum ſtatus neceſſaria eſt perpetua, & inuiolabilis dictarum vſus, & obſeruantia literarum, earumq; in aliquibus quæ ipſarum etiam in ſuburbijs, & alijs locis dictæ Vrbi, vt præmittitur, circumuicinis effectum paſſim impedire noſcuntur extenſio, & ampliatio, cupientesq; in præmiſſis pro virili noſtra opportunum adhibere remedium, Motu ſimili non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera, & matura deliberatione ac certa ſcientia, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium omnes, & ſingulas literas prædictas cum omnibus in eis contentis clauſulis approbamus, & innouamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus, Decernentes eas in ſingulis ipſarum partibus etiam in quibus fortè hactenus in vſum receptæ non ſint, debere ab omnibus perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari: Et nihilominus dictorum Prædeceſſorum inhærendo veſtigijs cupientes ipſorum Ciuium, & Curialium, & aliorum ædificare volentium commoditatibus prouidere, vt quantocitius Vrbs ipſa, ac prædia noſtris præſertim temporibus, ædificijs ac prædijs inſtauretur, conſiderantes quòd in eadem, & eius diſtrictu ſunt multæ domus, & loca ſub proprietate tam diuerſarum Baſilicarum, & Eccleſiarum, quàm Hoſpitalium, & aliorum quorumcunque piorum locorum, in caſum in quem domini quibus in cenſum aut emphyteuſim, ſeu aliàs quomodolibet loca, aut domus conceſſa ſunt in illis ædificare vellent, vel cum alijs ad hunc effectum tantum prout melius poterunt concordare, iuxta ſeriem, & tenorem literarum recolendæ memoriæ Alexandri Papæ VI. etiam Prædeceſſoris noſtri ſuper Via Alexandrina emanatarum, quas cum omnibus illarum inhibitionibus, decretis, clauſulis, & mandatis approbamus, & innouamus, ac ad quæcunque Vrbis, & prædiorum loca ad hunc effectum extendimus, & ampliamus, Earundem tamen Baſilicarum Eccleſiarum, & aliorum quorumcunque etiam piorum locorum non ſolum indemnitati, ſed vtilitati prouidere volentes prout per præſentes prouidemus, Et vt dicti domini vel alij ad ædificandum facilius, & libentius inducantur, volumus, & decernimus quòd ſi cenſus vel reſponſio, & penſio annua erit in emphyteuſim perpetuam, aut cenſum perpetuum alicuius familiæ, quod tali caſu liceat illis de familia tantumdem cenſum ſiue ſimilem reſponſionem in aliam domum ſiue domos vel poſſeſſionem aut quæcunque alia bona ſtabilia ad dictum cenſum vel reſponſionem conuenientia transferre, & permutare, aucta tamen decima parte; Quod etiam volumus, & decernimus de domibus, & locis tàm intra quàm extra ipſam Vrbem infra miliaria prædicta huiuſmodi conſiſtentibus, & cæteris bonis dictarum Baſilicarum Eccleſiarum, & aliorum etiam piorum locorum diuerſis Inquilinis pro annua reſponſione vel aliter etiam ad plures annos quibuſuis locatarijs locari ſeu ad plures vitas, aut cum facultate denominandi vnam vel plures perſonas concedere ſolitis ſeu conceſſis aut in futurum concedendis, quo poſſint in illis ædificare ſeu illa quoquomodo ampliare volentes dare, & conſignare dictis dominis, & proprietarijs alias domos ſeu poſſeſſiones vel quæcunque alia bona ſtabilia tantumdem diuerſis Inquilinis pro annua penſione cũ augmento tamen decimæ ſeu maioris partis arbitrio Camerarij, & Magiſtrorum ſtratarum quòd huiuſmodi honeſtum viſum fuerit, ac aliàs, ſeu illarum, & illorum pretia cum dicto augmento iuxta formã, & tenorem dictarum literarum Alexandri, & pecunias inde prouenientes in aliàs poſſeſſiones, & bona vel neceſſitates ipſarum Eccleſiarum, prout in dictis literis latius continetur conuertere: quod ſi quis id efficere recuſabit, poſſint Camerarius, & Magiſtri præfati iuxtà facultates in dictis literis Sixti, & Alexandri cõceſſas cogere quæcunq; Capitula, Conuẽtus, Hoſpitalia, & alia quæuis etiã pia loca ad faciendũ dictã permutationẽ cum augmẽto dictę decimæ partis. Et ſi inter duos aut plures ædificare volentes lis aut cõtrouerſia oriri cõtingat, volumus, & decernimus ꝙ præuentio habeat locũ, ꝙ qui primus negotiũ inceperit, & dictos dominos proprietarios primus interpellauerit, ille ſit potior, nec ab aliquo poſtea moleſtari vel quoquomodo

Digitized by Google

impediri poſſit, & valeat: quinimmò ex nunc ſit illi ius quæſitum. Et tamen ad tollendum ſcandala ſeu controuerſias, quæ exinde oriri contingeret, ne quis poſteà dolosè, & fraudulenter ob proteruiam aliquorum, & inuidiam ſeu ipſorum commodum plerumque fieri poſſet, etiam ſi plus offerrent, & alijs, vt præmittitur, eſſet impedimentum, volumus, & decernimus quod permutatio huiuſmodi cum augmento decimæ partis & vltra, prout arbitratum fuerit, vt præfertur, cenſeatur, & ſit in euidentem vtilitatem: Et ne ob huiuſmodi interpellationem, domini, & proprietarij prædicti aliqua damna ſeu incommoda patiantur, quòd liceat ipſis eaſdem ſuas domus, loca, & bona retinere, donec ſit illis cum effectu aſſignata dicta recompenſa cum augmento huiuſmodi: Et quoniam, ſicut accepimus, nonnulli ad habitandum domos, quibus illarum vicinos pro ornatu, & ampliatione prædictis indigere conſpiciunt, de nouo ſe conferunt, vel illas inſtaurari, aut refici faciunt, vt quod eis directè non licet, hac ſaltè via obliqua dictæ Vrbis decori, & vtilitati obuient, vel illa augere deſiderantes ad domos ipſas longè plus iuſto pretio emendum neceſſitate compellant, auctoritate, & tenore præmiſſis declaramus omnes, & ſingulos qui poſtquam pro parte dictorum Magiſtrorum ſuper domibus eorum per eos tunc non habitatis pro commoditate in illis, & apud illas ædificare volentium, vt præfertur, vendendis, requiſiti fuerint; domos vendendas huiuſmodi de nouo habitare aut inſtaurari vel refici, non tamen à fundamentis facere incœperint, ad illas vendendum, iuxta dictarum Sixti Prædeceſſoris poſteriorum literarum tenorem, perinde ac ſi ad eas ſic de nouo habitandum ſe non contuliſſent, illaſuè inſtaurari, aut refici facere non incœpiſſent, per Camerarium, & Magiſtros præfatos cogi, & compelli poſſe atque debere tam in præteritis, quàm in futuris: ac volumus ea omnia quæ per Sixtum Prædeceſſorem præfatum ſuper venditionibus, & diuiſionibus domorum, arearum, ſiue platearum intra Vrbem conſiſtentium in fauorem perſonarum de nouo ædificare, aut constructa ædificia, & predia ampliare volentium, ab inuitis dominis ſeu etiam eorum nomine faciendis prouidè ſunt diſpoſita, etiam extra Vrbem in locis vltra prædicta milliaria non diſtantibus, in quibus ab aliquot citra annis multa, & ſpecioſa viridaria, vineæ, & alia non minus pulchra quàm vſui humano vtilia, & neceſſaria, ſeceſſus, & ædificia ſurgere incœperunt, vicem ſibi vendicare, & effectum ſortiri debere, vbi, & quotiens eiſdem Camerario, & Magiſtris videbitur vtilitati vel ornatui publico expedire. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac quibuſuis facultatum, & licentiarum teſtandi, & aliàs diſponendi inter viuos, vel in vltima voluntate de bonis, & rebus per Eccleſias & alia Eccleſiaſtica, & pia loca, illorumuè fructus, redditus, & prouentus pro tempore acquiſitis perſonis Eccleſiaſticis ſæcularibus per Sedem Apoſtolicam quomodolibet conceſſarũ reuocationibus, reductionibus, modificationibus, ſuſpẽſionibus, & alijs contrarijs diſpoſitionibus, etiam per viã perpetuæ Conſtitutionis ex quibuſuis etiam in fidei aut terræ ſanctæ contra infideles, & fabricæ dictæ Baſilicæ ſubſidiũ, aut alijs quãtũlibet maximis, & vrgentiſſimis ac neceſſarijs cauſis, etiã motu & ſcientia, ac poteſtatis plenitudine ſimilibus, & de dictorũ Cardinalium conſilio etiã Conſiſtorialiter habito, & cũ alijs quibuſcũq; etiam derogatoriarum derogatorijs, & talibus clauſulis irritãtibus, declarationibus, reſtitutionibus, reintegrationibus, & decretis, quòd illis non poſſit modo aliquo derogari, per præfatos, & quoſcũq; alios Rom. Pontif. ſimiliter Prædeceſſores noſtros, ac nos, & Sedem prædictã factis, & faciendis, quibus omnibus, illorum tenores ac ſi de verbo ad verbum infererentur præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, harum ſerie motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſupradictis ſpecialiter, & expreſsè derogamus, & ad præſentium, & dictarum Sixti, Alexandri, Iulij, & aliorum Prædeceſſorum literarum, & contentorum omnium in eis obſeruationem Nos, Succeſſoreſq; noſtros æquè, & abſque vlla differentia teneri, ac ſi ea ſolemni dilectorum filiorum Pauli Colæ Iohannis, & Franciſci de Veteranis, ac Iuliani de Lotis Conſeruatorum Cameræ, & Antonij de Zocchulis Prioris Capitum Regionum dictæ Vrbis, ac Marci Antonij de Alterijs, & Iacobi de Fraiapanibus Magiſtrorum ædificiorum, & viarum dictæ Vrbis, pro dilectis filijs Populo Romano, & ipſius nomine ſtipulatione deſuper præcedente, Nos, & Succeſſores noſtri præfati eiſdem Populo conceſſiſſemus, & cum eis ſuper his omnibus & ſingulis contraxiſſemus decernimus, & declaramus, ceteriſq; contrarijs quibuſcunque. Et quia difficilè forſan foret præſentium literarum notitiam ad quaſcunque perſonas deuenire, eadem Apoſtolica auctoritate volumus & decernimus, quòd tranſumptis præſen-

ſentium literarum, etiam per impreſſionem factis, ſubſcriptione, & ſigillo dilectorum filiorum Conſeruatorum Cameræ Almæ Vrbis noſtræ munitis eadem fides vbicunque adhibeatur, quæ ipſis originalibus literis quibuſcunque in locis adhiberetur ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, innouationis, communitionis, decreti, extenſionis, ampliationis, prouiſionis, voluntatis, declarationis, & derogationis infringere, vel ei auſu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ apud S. Petrum Anno incarnationis Dominicæ, milleſimo quingenteſimo decimo ſexto, Quarto Noñ Nouembris, Pontificatus Noſtri Anno Quarto.

R. Epiſcop. Oſtieñ Cardinalis S. Georgij Camerarius.
P. Card. S. Euſebij.
Viſa A. Card. S. Praxedis.

Literæ Pauli Papæ Tertij in fauorem ſeruorum libertatem in Palatio Conſeruatorum acclamantium.

PAVLVS PAPA III.

MOTVPROPRIO, ETC.

NOuimus, quòd in hac Alma Vrbe noſtra, quæ caput Eccleſiæ exiſtit, ſicut hactenus ante chriſtianam religionem totius Orbis ſibi, & meritò, caput obtinebat, ob reuerentiam Chriſtianæ religionis aſperum ſeruitutis iugum penitus extinctum fuerit: quinimò ex cauſa prædicta mancipia quæque ad ſacri Senatus Cameræ Vrbis officium, & eiuſdem noſtræ Vrbis Conſeruatores confugientia, & libertatem acclamantia, libertatem conſequi, veteri inſtituto conſueuerunt, ac forſan etiam Magiſtratus præfati ex ſpeciali priuilegio Pontificali, ſeu Imperiali poteſtate mancipia huiuſmodi ab aſpero ſeruitutis nexu liberanda habeant priuilegia, quæ huiuſmodi tam temporis diuturnitate, quàm etiam in Vrbis direptione deperdita eſſe potuerunt: Nos volentes dignitatem Conſeruatoriam prædictam in præmiſſis ſpeciali fauore proſequi, & ambiguitates tollere, harum ſerie, motu, & ſcientia ſimilibus de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine iuriſdictionem, poteſtatem, & facultatem, per quam mancipia quæcunque ſub iugo ſeruitutis quoquo modo obligata ad ſacri Senatus Cameræ Vrbis officium, & pro tempore exiſtentes Vrbis Conſeruatores, confugientia, & libertatem acclamantia, per eoſdem Conſeruatores libertate donari, & Romani Ciues, liberiq; homines effici poſſint, & debeant, reintegramus, & quatenus opus ſit, de nouo damus, concedimus, & gratioſè impartimur, ita quòd mancipia quæcunque quæ ab eiſdem Conſeruatoribus liberata hactenus fuerunt, & in poſterum liberabuntur, pro liberis hominibus, & Romanis Ciuibus in omnibus, & per omnia vbique habeantur, teneantur, & reputentur, & tractentur, & facultatem habeant in iudicijs ſtandi, contrahendi, & alia faciendi, ſicut cæteri Ciues Romani liberi homines facere conſueuerunt, & faciunt, & ita ex nunc prout ex tunc, & èontra libera eſſe volumus, & mandamus, ac liberamus, omni iuris cuiuslibet ſtatuti, conſuetudinum vel aliorum contrariorum rigore penitus reiecto, irritum, & inane decernen. quidquid ſcienter, vel ignoranter contra præſentium tenorem factum, & attentatum fuerit, & ab omnibus Iudicibus tàm ordinarijs, quàm delegatis, etiam quacunque iuriſdictione fungentibus aliter iudicandi, ſententiandi, & diffiniendi poteſtate, & facultate ſublata. Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ſtylo palatij, priuilegijs, indultis, ſtatutiſq; etiam iuramento firmatis in ſpecie, vel in genere editis, cum quibuſuis clauſulis, & derogatoriarum derogatorijs, & per quoſcunque Roman. Pontifices

Prædeceſſores noſtros etiam per literas ſub plumbo, & cum derogationibus quibuſcunque emanatis, alijsq; contrarijs non obſtantibus quibuſcunque. Quibus omnibus, & ſingulis, illorum tenores &c. pro expreſſis habentes,& aliàs latiſſimè extenden. derogamus.

Fiat, vt petitur. A.

Et cum abſolutione à cenſuris ad effectum præſentium, & quòd literæ etiam in forma Breuis expediri poſſint,& obſtantiæ habeantur pro expreſſis.

Et cum derogationibus ſolitis,& poteſtate, & facultate latius extendendis. Fiat A.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, quinto Kalendas Iulij, Anno primo.

De Confirmatione reintegrationis, ac reformationis iuriſdictionis Curiæ Capitolinæ.

PAVLVS PAPA III.

CVM paſtorali incumbat officio gregem ſibi à Domino commiſſum ſecundum iuris tramites, & iuxtà facti exigentiam vigili cura gubernare, abuſionesq; & prauas corruptelas introductas pro poſſe tollere, quemcunque in ſua iuriſdictione conſeruate, & manutenere: Nuper deuenit ad aures noſtras, quòd Statuta Vrbis, nouæ reformationes, ac priuilegia à Rom. Pontificibus conceſſa, maximè circa cognitionem, & deciſionem cauſarum, in plurimis violantur, & per prauas abuſiones, & corruptelas quotidie abutuntur: quo fit vt inter Rom. Ciues non ſolum in Cu. Capitolij, ſed in diuerſis Vrbis Tribunalibus litigatur, non abſque eiuſdem Populi notabili damno, & iactura: ac quòd in eadem Curia Capitolij, & Tribunalibus dictæ Curiæ contra formam dictorum Statutorum, & nouarum reformationum plurimi fiunt exceſſus etiam qui forſan, non ſine animi noſtri diſplicentia, & litigantium diſpendio, aliquæ fiunt extorſiones: Nos, qui præfatum Populum paterna affectione diligimus, etiam Prædeceſſorum noſtrorum veſtigia imitantes, eiuſdem indemnitati prouidere cupientes, Motu proprio, & non ad alicuius ſuper hoc nobis porrectæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa noſtra ſcientia, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, Statuta, & nouas reformationes Vrbis, priuilegia, literasq; Apoſtolicas, eidem Populo Romano conceſſa, & conceſſas, cum omnium & ſingulorum iuris, & facti defectuum, ſi qui forſan ineſſent, ſuppletion. auctoritate noſtra, & ſedis Apoſtolicæ confirmamus, & comprobamus, ac quatenus opus ſit innouamus, & de nouo concedimus, ac omnia & ſingula in ſingulis ſtatutis, priuilegijs, reformationibus, literis, & decretis huiuſmodi contenta, perpetuis futuris temporibus, à quibuſuis Roman. Cur. iudicibus, eccleſiaſticis, & ſæcularibus, tàm ordinarijs, quàm delegatis, ſeu quauis alia iuriſdictione, ſeu notione fungantur, inter perſonas eidem foro Capitolino ſecundum formam Statutorum, nouarum reformationum, & literarum prædictarum, quocunque abuſu, corruptela, vſu contrario, diſſuetudine, contraria conſuetudine, aut quòd vſu recepta non ſint, non obſtan. tenaciter, & inuiolabiliter obſeruari volumus, & mandamus, dictumq; Populum ad iuriſdictionem dictæ Curiæ Capitolinæ, etiam iuxta literas, etiam in forma Breuis, ſuper diſtinctione iuriſdictionum Tribunalium Vrbis, ac reintegratoria, & confirmatoria Statutorum, & nouarum reformationum prædictarum, eidem Populo Romano per quoſcunque Romanos Pontifices, & præſertim fœ. re. Iulium II. & Leonem X. Prædeceſſores noſtros conceſſas, & emanatas, in omnibus, & per omnia reintegramus. Necnon citationes in cauſis in dicta Curia, ordinariè inchoatis, & inchoandis, etiam ſi lite pendente in cauſis huiuſmodi commiſſiones aliquæ eiſdem Iudicibus, & Tribunalium eiuſdem Curiæ Magiſtratibus, Officialibus quibuſcunque præſentatæ fuiſſent, & in futurum præſentarentur, etiam per mandatarios dictæ Curiæ fieri poſſe impunè decernimus, & mandamus: Statuta, nouasq; reformationes, & literas huiuſmodi,

iuſmodi, cum omnibus, & ſingulis clauſulis, derogationibus, & pœnis in eiſdem contentis, quatenus opus ſit innouamus, & de nouo concedimus, tenoresq; ſingularum literarum prædictarum, etiam in forma Breuis, tam per Iulium Secundum quàm Leonem Decimum Prædeceſſores noſtros, vt præmittitur conceſſarum, & emanatarum pro expreſſis haberi volumus, & mandamus, ac ſi illarum tenor de verbo ad verbum præſentibus noſtris gratioſis literis inſertus eſſet. Necnon Motu, & ſcientia ſimilibus dilectis filijs Laurentio Verſo noſtro vtriuſque Signaturæ Referendario, Syllegorio Proconſulibus, Theodoro de Gualderonibus, & Euangeliſtæ de Ceccatellis Correctoribus Collegij Aduocatorum, Procuratorum, & Notariorum Curiæ Capitolinæ, & alijs eiuſdem Collegij pro tempore exiſtentibus Officialibus poteſtatem, & iuriſdictionem perſonas dicto Collegio ſubiectas inobedientes, tranſgreſſores, rebelles, & contra formam Statutorum, nouarum reformationum, & ordinationum earundem factarum, & faciendarum venire, auſu temerario, non erubeſcentes, pecuniarijs pœnis eorum arbitrio moderandis, mulctandis, eorumq; Collegio ſeu Cameræ Vrbis, coniunctim, vel diuiſim, prout eis videbitur, applicandis, & irremiſsibiliter exigendis, abſque ſpe gratiæ, ſeu remiſſionis, niſi à Nobis, vel Succeſſoribus noſtris gratioſè obtentè, damus, concedimus, & gratioſè impartimur. Et ita quoad omnia, & ſingula præmiſſa per quoſcunque Rom. Curiæ Iudices, tam ordinatios quàm delegatos, tàm eccleſiaſticos quàm ſæculares, iudicari, & diffiniri debere mandamus. Sublata eis aliter iudicandi, interpterandi, & diffiniendi poteſtate: itritum, & inane decernentes quicquid in contrarium contigerit attentari. Mandantes dilectis filijs Senatori, & Conſeruatoribus Vrbis etiam pro tempore exiſtentibus, coniunctim, vel diuiſim, tam ex officio, quàm ad cuiuſuis reclamantis perſonæ Inſtantiam, præmiſſa omnia, & ſingula, ac in ſingulis ſtatutis, reformationibus, & priuilegijs huiuſmodi contenta, omnibus iuris, & facti remedijs opportunis, etiam cum pœnarum eorum, ſeu eorum alicuius arbitrio, commination. exaction. etiam adhibita quatenus expediat, manu militari, pro conſeruatione, & manutentione omnium, & ſingulorum obſeruari mandent, & faciant cum effectu, omni penitus exceptione, & appellatione remotis. Non obſtan. quibuſuis Tribunalium Vrbis, Magiſtratuum, Collegiorum, & Officiorum priuilegijs, literis, & indultis, conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis tàm in ſpecie, quàm in genere editis, etiam ſi ſub plumbo, aut in forma Breuis, tàm per nos, quàm quoſcunque Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros, cum quibuſuis clauſulis, etiam derogatoriarum derogatorijs, etiamq; pœnarum comminatione. etiamq; ſi illis caueretur, quòd illis aut eorundem alterius non cenſeretur quoquomodo derogatum, niſi illarum tenor de verbo ad verbum inſertus foret, aut de eis exptesſa, & ſpecifica fieret mentio, etiam quòd caueretur in illis, quòd quotieſcunque illis derogatum eſſet, eo illico cenſerentur reuocatæ, quarum tenores pro ſufficienter expreſſis habentes, & illis quibuſcunque, pro hac vice dumtaxat derogan. alijsq; conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis in contrarium facien. non obſtantibus quibuſcunque.

Fiat, vt petitur, A.

ET cum abſolutione à cen. ad effectum præſentium, & quòd pro præſentis motus proprij confirmation. approbat. reinteg. & conceſſ. ſola ſignatura ſufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio, & extra, attento quòd in Vrbe, & pro Po. Ro. & quòd etiam literæ ſub Annulo noſtro Piſcatorio expediri poſſint, & cum defectuum tàm iuris, quàm facti, ſi qui ſint, ſuppletione, & quòd obſtan. omnes habeantur pro expreſſis, & cum opportuna derogatione omnium, & ſingulorum in contrarium facien. & cum iuriſdictione, facultate, & poteſtate dictis officialibus, vt præmittitur, data, & conceſſa, & cum poteſtate extendendi latiſſimè cum omnibus clauſulis neceſſarijs, & opportunis. Et ſolùm de confirmatione ſtatutorum, & nouarum Reformationum aliàs confirmatorum & ordination. Iulij de cognoſcen. cauſis Roman. in Curia Capitolij, prout in ſuo Motu proprio, & de citationibus exequen. per Mandatarios, vt ſupra, & de facultate pro Conſulibus, & Correctoribus, quod ea tantum, quæ reſpiciunt exercitium Notariorum, & aliorum miniſtrorum iudicialium eis ſubiectorum, & de mandato facien. præmiſſa obſeruari, dilecto filio moderno, & pro tempore exiſtenti Camerario noſtro.

Fiat. A.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Decimo Kalend. Octobr. Anno Tertio.

MOTVSPROPRIVS Iuriſdictionum, & Gratiarum Rom. Pop. conceſſarum per Paulum III. Pont. Opt. Max.

MOTVPROPRIO &c. Syncera fides, & ſingularis deuotio, quas dilecti filij Pop. Rom. erga hanc ſanctam Sedem continuò geſſiſſe comprobantur, promerentur, vt ea quæ eis, & Almæ Vrbis noſtræ commodo, & vtilitati futura conſpicimus, benigno concedamus affectu. Hinc eſt quòd nos Populum ipſum ſpecialibus fauoribus & gratijs proſequi volentes, ex certa noſtra ſcientia, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, Gabellam Carnis, La Gabella del Quattrino, nuncupatam, ac quaſcumque exemptiones, dilectis filijs Tabernarijs Vrbis in præiudicium Dohaueriorum Gabellæ Studij præfatæ Vrbis, Necnon Bullam, ſeu Capitula cum poteſtate res furtiuas emendi, & ſuper illis pecunias mutuandi, ac rerum ipſarum dominos volentes illas recuperare, ad pretium reſtituendum cogendi vniuerſitati Hebræorum dictæ Vrbis, ac omnes & ſingulas moratorias, alternatiuas, ſignificationes, & dilationes quaſcunque præterquam iuxta formam Iuris quibuſuis tam per fel. rec. Iulium Papam III. Prædeceſſorem noſtrum, quàm quoſcunque Rom. Pont. etiam Prædeceſſores noſtros ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis etiam derogatoriarum derogatorijs clauſulis, necnon irritantibus, & alijs decretis etiam quòd nullo vnquam tempore ex quacunque cauſa, etiam vrgenti, & vrgentiſſima reuocari non poſſint, illorum omnium tenores, formas, datas, ac decreta, in illis apposita, præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, conceſſ. & conced. ac omnia, & ſingula monopolia, quæ ſtatutis, ac etiam iure prohibentur reuocamus, caſſamus, & annullamus, & quòd nemo deinceps res aliquas graſciam concernentes, vltra vſum, & neceſſitatem familiæ ſuæ, per biennium conſumandas, abſque conſenſu, ſeu licentia Pop. Rom. emere, vel aliquo modo contractare poſſit, ſtatuimus, & decernimus. Et inſuper iuriſdictionẽ Curiæ Capitolij dictæ Vrbis, in totum reintegramus, ita quòd Rom. Ciues ciuiliter alibi conueniri non poſſint, iuxta formam Motus proprij Pauli Papæ III. Prædeceſſoris noſtri deſuper conceſſi, Motu proprio reuocatorio ab eodem Iulio Prædeceſſore emanato, necnon alio per dilectum filium Nobilem Virum Aſcanium dela Cornia olim Burgi Gubernatorem, vel etiam alio per quemlibet alium prædicti Burgi Gubernatorem obtento, ſeu obtinendo nõ obſtante. Præterea eoſdem Pop. Rom. ad Tiburtinam Ciuitatem, ac ipſius Arcem, necnon emolumenta Caſtellano aſſignari ſolita, ac omnia, & ſingula honores, onera, & emolumenta conſueta, remanente cenſu dilecto filio Io. Baptiſtæ de Conſiliarijs, Præſid. Cameræ noſtræ Apoſtolicæ ad eius vitam conceſſo reſtituimus, reponimus, & plenariè reintegramus, ac reſtitutos, repoſitos, & plenariè reintegratos eſſe, ita quòd liceat eis Ciuitatem, & Arcem prædictam prout antea habebant, habere, illamq; regere, & gubernare, illarumq; corporalem poſſeſſionem per ſe, vel alium ſeu alios propria auctoritate liberè apprehendere, & perpetuò retinere, cuiuſuis licentia deſuper minimè requiſita etiam decernimus, & declaramus. Præterea eiſdem Pop. Rom. quòd Conſeruatores dictæ Vrbis pro tempore deputati in eorum ordinaria iuriſdictione per pro tempore exiſtentes Cameræ Apoſtolicæ Præſidentes iuxta conſtitutionem piæ memoriæ Iulij Papæ II. etiam Prædeceſſoris noſtri, deſuper editam, & per recol. me. Leonem X. ſimiliter Prædeceſſorem noſtrum confirmata nullo pacto impediri poſſint, minuſq; per quodlibet aliud Tribunal. Et ne in criminali iudicio per Iudices, fiſcales, procuratores, notarios, carcerumq; cuſtodes extorſiones fiant, quòd Motus proprius ab eodem Paulo III. Prædeceſſore ſuper illorum mercedibus emanatus iuxta illius tenorem omnino ſeruetur. Quòdq; Bariſellus, omneſq; alij iuſtitiæ executores dictæ Vrbis quolibet anno de indebitis extorſionibus, & ſimonijs quibuſcunque iuxta aliam Bullam præfati Iulij II. Prædeceſſoris deſuper editam ſyndicari: necnon repreſaliæ à præfato Paulo Prædeceſſore ſublatæ iuxta formam Statutorum dictæ Vrbis, relaxari, & exequi debeant, dumtamen facta prius notificatione Communitatibus, contra quas repreſaliæ prædictæ pro tempore erunt decernendæ: & quòd propter

ante

ante dictas repreſalias pro tempore decernendas nullo modo impediantur afferentes graſciam cuiuſcunque generis ad Vrbem , ac omnia & ſingula Romana officia detracta imbuſſulari , & extrahi iuxta diſpoſitionem Bullæ præfati Leonis Prædeceſſoris deſuper conceſſæ. Necnon Magiſtri ſtratarum, & ædificiorum dictæ Vrbis, ſyndiciq; Senatoris eiuſdem ex buſſula extrahi debeant, ac ipſi Magiſtri ſtratarum Vrbis nullo vnquam tempore pro ampliandis ſeu nouiter conſtruendis ſtratis in dicta Vrbe aliquod gectitum abſque conſenſu & interuentu Capitis illius regionis,in qua gectitum imponetur, & illius trium Conſiliariorũ imponere minimè poſſint, ac gectitum huiuſmodi à Capite, & tribus Conſiliarijs præfatis ſubſcribi,& pecuniæ ex dicto gectito percipiendæ apud aliquem probum virum in dicta regione cõmorantem depoſitari, & per illius manus de mandato Magiſtrorum ſtratarum ſolui debeant,ac quòd de cætero alternatiuæ,ſignificationes,& dilationes quæcunque niſi iuxta diſpoſitionẽ iuris,ac formam ſtatutorum dictæ Vrbis concedi nullatenus poſſint: & qui illas obtinuerint,& in futurum obtinebunt, ſemper biretum viride portare teneantur. Idq; Senator & Conſeruatores dictæ Vrbis pro tempore exiſtentes ſtrictè ſub pœna eis bene viſa ſeruari facere debeant, & curent . Ipſæq; alternatiuæ, ſignificationes, & dilationes per quodcunque Tribunal in concernentibus Graſciam cuiuſcunq; ſit generis concedi minimè valeant. Mandantes modernis, & pro tempore exiſten. S. R. E. Camerario, Vicario, & Gubernatori dictæ Vrbis, necnon generali Auditori Cameræ, ac Præſidentibus, & Clericis ipſius Cameræ, ac omnibus & ſingulis alijs cuiuſcunq; dignitatis, ſtatus, gradus, & præeminentiæ fuerint, etiam ſi Cardinalatus honore præfulgeant, quatenus ipſi, & eorum ſinguli præfatis Po. Ro. in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes faciant illos, & illorum ſingulares perſonas reuocatione, caſſatione, annullatione, reſtitutione, reintegratione, repoſitione, ſtatuto, ordinatione, & ſingulis alijs præmiſſis pacificè frui, & gaudere, non permittentes eos deſuper per quoſcunq; quomodolibet indebitè moleſtari, ac diſtrictius inhibentes eis, & quibuſuis alijs in virtute ſanctæ obedientiæ, & noſtræ indignationis, ac decem millium duc. auri de Camera pro vna videlicet Cameræ prædictæ, & altera medietatibus Fabricæ Palatij Capitolij huiuſmodi in euentum contrauentionis irremiſſibiliter applicandorum pœnis, ne Po. Ro. huiuſmodi ſuper præmiſſis ſeu eorum aliquo quouis prætextu, ſeu quauis occaſione, vel cauſa moleſtare, perturbare, aut inquietare quoquomodo audeant ſeu præſumant, ac decernen. præſentes, & deſuper conficien. literas ſub quibuſuis reuocationibus, ſuſpenſionibus, aut derogationibus ſimilium vel diſſimilium gratiarum, & conceſſionum ex quauis cauſa quomodolibet pro tempore factis, ac de ſurreptionis vel obreptionis vitio ſeu intentionis noſtræ defectu notari ſeu impugnari nullatenus poſſint, ſed ſemper validas, & efficaces exiſtere, ſuum plenarium effectum ſortiri debere, & ita per quoſcunq; Iudices etiam cauſarum Palatij Apoſto. Auditores, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate iudicari,& definiri debere, ac irritum &c. decernimus, non obſtan. præmiſſis, ac quibuſuis conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis ſtatutis, &c. reformationibus, declarationibus, & decretis etiam iuramento, &c. roboratis, necnon priuilegijs,indultis, & literis Apoſtolicis Camerario, Gubernatore, Vicario, Auditori, Præſiden. & Clericis præfatis, ac etiam dilecto filio Hippolyto Sanctæ Mariæ in Aquiro Diacono Card. de Ferraria nuncupato ſuper conceſſion. gubernij dictæ Ciuitatis, ſeu aliàs quomodolibet, ac quibuſuis alijs, etiam motu ſimili, & aliàs quomodolibet conceſſis, &c. quibus omnibus in literis latiſſimè exten. etiam ſi de illis, &c. tenores, &c. hac vice dumtaxat ſpecialiter & expreſsè derogamus, & ſi opus ſit conſtitutionibus noſtris de non tollendo iure quæſito, cæteriſq; contrarijs quibuſcunque, cum clauſulis opportunis & conſuetis.

Fiat motu proprio. I.

ET cum abſolutione à cenſuris ad effectum, &c. cum reuocatione, caſſatione, irritatione, annullatione, reſtitutione, repoſitione, reintegratione, ſtatuto,ordinatione, derogatione, & decretis, ac alijs de & pro omnibus & ſingulis ſupradictis, quæ hic pro ſufficienter repetitis habeantur latiſſimè exten. & quòd præſentis motus proprij ſola ſignatura ſufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio & extra, etiam ſi videbitur abſq; illius regiſtratura, quacunq; regula ſeu conſtitutione Apoſt. contraria non obſtan. Seu ſi videbitur literæ deſuper per Breue

noſtro

noſtrũ ſeu officium contradictarum cum præmiſſorum omnium etiam veriores tenores ſingularum exemptionum Bullarum, capitulorum, & aliarum conceſſionum prædictarum maior vera & amplior ſpecificatio & expreſſio fieri, ac tenor huiuſmodi de verbo ad verbum inſeri, ſeu in toto vel parte exprimi ſeu etiam pro expreſſis habere poſſint in literis ſimul vel ſeparatim ſuper quolibet præmiſſorum in vno non facta mentione de alijs ſi videbitur expediendis.

Fiat. I.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Quarto Kal. Decemb. Anno Primo.

Motus proprius S. D. N. Pij IIII. Pont. Opt. Max. Inclyto Po. Rom. conceſſus ſuper reintegratione iuriſdictionum Curiæ Capitolij.

PIVS PAPA IIII.

MOtu proprio, &c. Dilectos filios Senatorem, Conſeruatores, Populumq́; Rom. ſpecialibus fauotibus & gratijs proſequi volentes, omnimodam, & integram (prout illis per fe. re. Sixtũ IIII. Iulium II. Leonem X. Paulum III. & alios Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros aliàs conceſſa fuit) iutiſdictionem, cauſarumq́; inter ipſos, ac etiam & inter Romanos, & Incolas pro tempore motarum cognitionem, & deciſionem totalem Curiæ Capitolij Roman. ita quòd in prædictis & alijs cauſis, obligationibus, etiam in forma Cameræ Apoſtolicæ, in quibus videlicet per alios Iudices præuentum non ſit, alijsq́; quibuſuis differentijs, & actionibus inter ipſos Romanos, ac eorum aliquem, vel aliquos deinceps orituris & mouendis, nullus præter Senatorem, & ipſius Capitolij Iudices pro tempore exiſtentes, ſe Priuilegiorum Apoſtolicorum, aut conſuetudinum, ſeu quouis alio prætextu intromittere poſſit, etiam dictorum Prædeceſſorum conceſſiones huiuſmodi literasq́;, & alias deſuper confectas ſcripturas approbantes, confirman. & innouantes, literarumq́; & ſcripturarum earundem tenores præſentibus pro expreſſis habentes, auctoritate Apoſtolica, ex certa ſcientia, &c. perpetuò concedimus, & indulgemus. Ac Senatorem, Conſeruatores, & Populum Romanum, Curiamq́; & Iudices Capitolinos præfatos, quoad iutiſdictionem huiuſmodi aduerſus quaſcunq; alijs Almæ Vrbis Tribunalibus, & Magiſtratibus, etiam Regenti Cametæ, Gubernatori, & noſtro Vicario quomodolibet, etiam conſiſtotialiter conceſſas facultates, & alias contrarias diſpoſitiones in priſtinum, & eum, in quo ante illarum conceſſiones quomodolibet erant, ſtatum reſtituimus, reponimus, & plenariè teintegramus, ac facultates, & alias diſpoſitiones cõtratias huiuſmodi ad hũc effectũ per præſentes teuocamus, caſſamus & annullamus. Et inſuper ne delicta remaneant impunita, quod Chirurgi, Barbitonſores, & alij vulnerum, aliorumq́; criminum notitiam habentes, illa ad Cutiam Capitolij huiuſmodi iuxta ipſius Senatoris deſuper proponenda edicta, & ſub pœnis inibi apponendis, aut ad Curiam Gubernatoris iuxta ſolitum deferre teneantur: quodq́; pro celeriori cauſatũ expeditione in eadem Curia Capitolina nullitatum nulla ratio habeatur, niſi eatum, quæ ex iuriſdictionis, citationis, vel mandati defectu prouenient; Et ne feriarum accumulatio cauſarum expeditionem in longum prottahat, ſublatis de medio cæteris ferijs voluntatiè, per vſum, vel aliàs, non tamen in honorem Dei introductis, obſeruatio tantum coerceatut ad ferias in antiquis ſtatutis expreſsè deſcriptas, Ac etiam ſtatuta de Affettamentis loquentia: Declarantes, quòd Affettamcutum peti non poſſit niſi in caſibus & articulis, quotum grauamen pet diffinitiuam reparari non valeat, qui ex ſtatuto ſub Rub. de Appell. non recipiendis lib. 6. poſiti colliguntur, nec in cauſis ſummam decem ducat. non excedentibus: in alijs verò cauſis à decem ſupra in litis conteſtatione duntaxat peti poſſit, & hoc arbitrio Iudicis: in diffinitiuis autem, vel interlocutorijs vim diffinitiuæ habentibus ſententijs

iudex

iudex cauſas huiuſmodi in Affettamentis proponere, alijs in contrarium loquentibus Statutis non attentis omnino teneatur. Et præterea quòd ſi vnum ex Iudicibus Curiæ huiuſmodi abeſſe, vel ægrotare, aut ſuſpectum iurari contigerit, Affettamentum per tres reliquos præſentes Iudices fieri poſſit: quorum vnus in loco ægrotantis, vel abſentis Iudicis ad Tribunal pro interlocutoriis faciendis ſedeat, & ſuper incidentijs, emergentibus & depen. vſq; ad Sententiam diffinitiuam excluſiuè prouideat, etiam perpetuò ſtatuimus, & ordinamus, Necnon Senatorem, Conſeruatores, Populum, & Curiam præfatos ad antiquam eorum iuriſdictionem, vt præmittitur reſtitutos, & plenariè reintegratos eſſe, Ac præſen. & in eis contenta quæcunq; valida, & efficacia fore, ſuosq; plenarios, & integros effectus ſortiri, & inuiolabiliter obſeruari debere, nec de ſurreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis noſtræ defectu quouis quæſito colore, prætextu vel ingenio nullatenus notari, vel impugnari, nec per nos, vel Sedem Apoſtolicam vllo vnquam tempore reuocari, aut alias illis derogari poſſe: & ſi, ac quoties illa reuocari, aut aliàs illis derogari contigerit, toties in priſtinum ſtatum reſtitui, & de nouo etiam, ſub poſteriori data per ipſos Senatorem, & Conſeruatores eligenda conceſſa, & ſtabilita eſſe, Et ſic per quoſcunq; Iudices & Commiſſarios, etiam S. R. E. Cardinales &c. ſublata eis quauis aliter interpretandi &c. facultate iudicari, & diffiniri debere, ac quidquid ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus. Non obſtan. præmiſſis, ac conſtitutionib. & ordinationib. Apoſtolicis Statutis &c. etiam Palatij Apoſtolici Curiarumq; Vrbis Stylis, necnon Priuilegijs, indultis, & literis Apoſtolicis quibuſuis Romanæ Curiæ Tribunalib. Curijs, Magiſtratib. Iudicibus, & alijs perſonis ſub quibuſcunq; tenorib. & formis, ac cum quibuſuis clauſulis, & decretis, etiam Motu ſimili, etiam Conſiſtorialiter conceſſis &c. quibus omnibus illorum tenores præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes hac vice latiſſimè derogamus, cæteriſq; contrarijs quibuſcunq; cum clau. opportunis.

Placet Motu proprio I.

ET eum abſolutione à cen. ad effectum, &c. Et cum approbatione, confirmatione, innouatione, conceſſione, indulto, reſtitutione, repoſitione, reintegratione, reuocatione, caſſatione, annullatione, ſtatuto, ordinatione, decreto, & derogatione præmiſſis, vt ſupra perpetuo. Et quòd ſola præſen. ſufficiat ſignatura, & vbiq; etiam in Iud. fidem faciat, regula contraria non obſtan. ſeu ſi videbitur literæ deſuper per Breue noſtrum, etiam cum literarum Prædeceſſorum, prædictorum & inde ſequutorum tenorum, aliorumq; neceſſariorum maiori, & veriori expreſſione expediri poſſint. Et quòd ad obligationes in forma Cameræ ſeruetur forma ipſius obligationis, vt ſit in poteſtate actoris vel creditoris conuenire debitorem ſuum Romanum vel incolam laicum non ſolum corã Regente vel Auditore Cameræ ipſarum obligat. Iudice ordinario, ſed etiam in curia Capitolij: Quoad reliquas verò cauſas ciuiles non tamen Fiſcales poſſit reus Romanus vel incola declinare quodcunq; aliud forum, & petere ſe remitti ad curiã Capitolij, niſi alterius iudicis iuriſdictionem prorogauerit, aut in eum tacitè vel expreſsè conſenſerit, & aliter factæ reaſſumptiones per dictam Curiã Capitolij nullius ſint roboris vel momenti.

Literæ S.D.N. Pij Papæ III. Confirmationis iuriſdictionis, & facultatum DD. Magiſtrorum viarum, cum pluribus aliarum Literarũ declarationibus, ac ampliationibus, ad vtilitatem, & decorem Almæ Vrbis.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

INter multiplices curas, quæ mentem noſtram vndequaque ſolicitant, illi ſumma ope lampridem incumbendum nobis eſſe ſtatuimus, vt Almam Vrbem noſtram perpetuam Vicarij Chriſti, ſpiritualiſq; Imperij Sedem longè fœlicioribus, quàm priſcum illud temporale partum fuerat auſpicijs ſtabilitam, communemq; totius Chriſtiani Populi Patriam, ſicut bonis moribus, omniq; virtutum genere peromatam, ita templorum,

plorum, & aliarum tam Sacrarũ, & publicarum, quàm priuatarum ædium, platearum, & viarum pulchritudine, Necnon murorum, propugnaculorumq; firmitate decoratam, ac etiam pomerijs ſuis longè latèq; prolatis inſigniter ampliatam, cum Dominus huic noſtræ peregrinationi modum duxerit imponendũ, relinquamus: & vt hæc votis noſtris reſpondeant, eorum curam, ſolicitudinemq; egregiorum Ciuium prudentiæ libenter committimus, qui ſciant, velint, & valeant id muneris & diligenter amplexari, & fideliter exercere. Dudum ſiquidem fœlicis recordationis Sixtus Papa IIII. Prædeceſſor noſter, cupiens ipſius Vrbis decori, & venuſtati in ſuis ſtructutis, & ædificijs, ac ampliationi, & dilatationi conſulere. Mutu proprio, & ex certa ſcientia ſua, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine perpetuò ſtatuit, & ordinauit: quòd pro tempore exiſtentes S. R. E. Camerarius, & Magiſtri ædificiorum, & Stratarum Vrbis, ad requiſitionem dominorum quorumcunq; domorum, quarum porticus, proſellia, ſeu alia ædificia pro vijs, ſeu plateis, & alijs locis publicis eiuſdem Vrbis eatenus diruta fuerant, ac dirui contingerer: Et quandocunq; de mãdato Magiſtrorum eorundem, ſi domini prædicti domos ipſas inhabitare ſoliti erant ante demolitionem, & tempore demolitionis huiuſmodi factæ, & quam fieri contingeret in futurum, abſq; dolo & fraude inhabitabant, & in poſterum inhabitarent: Et propter demolitionem huiuſmodi iam factam, & quæ fieret domus effectæ eſſent, vel in poſterum efficerentur pro eorundem dominorum commoda receptione, & inhabitatione incapaces, eſſentq; iuxta eas aliquæ domus per earum dominos minimè inhabitari, ſed pro earum annua reſponſione, vel aliàs locari ſolitæ, ex quarum coniunctione cum incapaci effecta domo huiuſmodi domino illius aduerſus incommoditatem huiuſmodi ſubueniri poſſet, tenerentur compellere dictarum domorum vicinarum dominos, etiam ſi ad Eccleſias, & Monaſteria, tam virorum, quàm mulierum, Ordinum quorumcunq; etiam exemptorum, Necnon Beneficia Eccleſiaſtica, Hoſpitalia, & alia pia loca pertinerent, ad eas vendendum dominis truncatarum domorum, pro pretio per duos probos, & expertos viros per vtranq; partem eligendos determinando, & declarando. Si verò hi duo concordes in eodem pretio aſſignando non eſſent, eo caſu ipſi Camerarius, & Magiſtri, habito ipſorum dominorum iudicio, pretium imponerent, & aſſignarent. Et ſi forſan contingeret ex demolitione huiuſmodi duas domos, ſic per earum dominos inhabitatas, incommodas modo præmiſſo effici, & inter eas aliam adeſſe domum locari ſolitam, quam vterque dominus dictarum duarum domorum demolitionem paſſarum, & incapacium effectarum ſibi vendi, & ſuæ domui incorporari poſtularet: deberent Camerarius, & Magiſtri præfati illi ex eis venditionem huiuſmodi fieri mandare, quem magis indigere domo vendenda exiſtimarent. Et ſi ea forſan vterque æqualiter indigeret, partem vni, & partem alteri, ſi commodè diuidi poſſet, vendi facerent, aut aliàs deſuper prouiderent, pro vt eis expedire videretur. Et ſi domos imminutas huiuſmodi domini ſui non habitarent, ſed eas locare ſoliti eſſent, liceret etiam tunc Camerario, & Magiſtris præfatis, ſi id peteretur per alterum dominorum domorum earundem, dominum domus minus læſæ, ad inſtantiam domini domus, magis læſæ, ad emendum domum magis læſam, aut ſuam domino domus magis læſæ, vendendum compellere, ſeu aliàs, prout eis videretur, prouidere quòd ambæ domus ipſæ inutiles, & inhabitabiles non remanerent: & ſimiliter, prout eis videretur, prouiderent quoties domus ipſæ ſic vicinæ, & locari ſolitæ æqualiter læſæ, & incommodæ effectæ forent. Et ne ob proteruiam, & duritiam dominorum domorum, ſine quarum demolitione plateæ in eadem Vrbe neceſſariæ, & vtiles, ad illius decorem de nouo ordinari, vel iam ordinatæ ampliari, & noua Palatia, nouæq; domus conſtrui, ſeu iam conſtructæ ampliari commodè nequirent, Platearum earundem ordinatio, & ampliatio, ac Palatiorum, & domorum de nouo conſtructio, ſeu reformatio retardarentur: poſſent, atq; deberent ijdem Camerarius, & Magiſtri dominos domorum quarumlibet locari, non autem per ipſoſmet dominos inhabitari ſolitarum. Eccleſiaſticos, & ſeculares quacunq; dignitate fungentes cogere ad vendendum pro iuſto, & rationabili pretio, vt præmittitur ſtatuendo, Conſeruatoribus, ſeu Syndicis eiuſdem Vrbis domos, quas pro huiuſmodi Plateis de nouo ordinandis, vel antiquis reformandis, & ampliandis neceſſarias, & vtiles eſſe cognoſcerent: idemq; facerent circa alias domos per earum dominos inhabitari minimè, ſed locari ſolitas, quas vtiles, & neceſſarias eſſe putarent pro Palatijs, domibus ſeu alijs ædificijs tam profanis, quàm Eccleſiaſticis, in eadem Vrbe de nouo conſtruendis, ſeu iam conſtructis, ampliandis, ad inſtantiam perſonarum haben-

tium

tium iuxta illas domum, ſeu ſolum, aut alium locum, & volentium ibi de nouo domos, vel Palatia conſtruere, ſeu iam conſtructa ampliare. Et ſi duo, ſeu plures in huiuſmodi inſtantia concurrerent, ille cæteris præferretur, cui domus, platea, ſeu locus, de cuius venditione ageretur, magis adiaceret, ſeu qui illo magis indigeret, & ex cuius ædificio plus decori eiuſdem Vrbis conſuli ſperaretur: & ſi in omnibus paritas foret, liceret Camerario, & Magiſtris præfatis, venditionem huiuſmodi pro parte vni, & pro parte alteri, aut vni ex eis in totum fieri mandare, prout eis videretur. Volens quòd in ſingulis caſibus prædictis, ſi illi, ad quos domus, & alia loca vendenda huiuſmodi pertinerent, bisq; moniti, & requiſiti per Camerarium, & Magiſtros præfatos cum termino conuenienti eorum arbitrio moderando vendere recuſarent, aut malitioſè differrent, Camerarius, & Magiſtri præfati, vice, & nomine illorum ſic recuſantium, vel differentium vēditionem huiuſmodi facere cum promiſſione, obligatione, pœnis, renunciationibus, iuramento, pactis, & cautelis conſuetis, & pretium inde prouenions recipere, & penes ædem ſacram, aut fide, & facultatibus idoneam perſonam deponere deberent, dominis domus; aut alterius loci ſic per eos pro tempore venditi, ſi venditionem ipſam ratam habere, & fideiuſſores de euictione præſtare vellent, & non aliàs conſignari. haberentq; venditiones ipſæ, quas ſic per Camerarium, & Magiſtros fieri contingeret, & traditiones locorum, & domorum ſic venditarum plenam roboris firmitatem, & eoſdem omnino operarentur effectus, ac ſi per illos, ad quos illa tunc pertinebant, factæ fuiſſent. Prouiderent quoq; idem Camerarius, & Magiſtri, in caſibus, in quibus aliquos compelli contingeret ad vendendum proponentibus noua ædificia conſtruere, ſeu iam conſtructa ampliare ſe velle, vt ipſi talia proponentes ante omnia ſe obligarent ad inchoandum, & perficiendum huiuſmodi noua ædificia, modis, & formis, ac infra tempus, & ſub pœnis, de quibus ipſis Camerario, & Magiſtris, perſonarum, & ædificiorum qualitate inſpecta videretur: & ab illis, qui ſic ſe obligaſſent, & præmiſſa non adimplerent, pœnas exigerent memoratas. Et nihilominus eos compellerent ad obſeruandum promiſſa per eos, vel quas prius habitarent, & etiam propterea eis venditas domos alijs ædificare volentibus vendendum, pro iuſto, & rationabili pretio, vt præfertur, moderando. Et quia interdum cōtingebat, quòd habentes domos, ſiue domorum ſedimina, clauſtra, ſeu loca in eadem Vrbe, & illa vendere volentes varijs plerumq; modis, & occaſionibus illa vendere recuſabant habentibus domos, ſedimina, clauſtra, & loca illis vicina, & nonnunquam illa vendebant æmulis eorundem vicinorum, ſeu perſonis eis parum gratis, quò fiebat, vt ipſi domorum, clauſtrorum, & ſediminum, ſeu aliorum locorum vicinorum domini illa emere volentes, & habere nequeuntes retraherentur perſæpe ab ædificatione de nouo in eorum ſediminibus, & locis vicinis, ac ab ampliandis domibus, quas inibi habebant: ſicq; decori eiuſdem Vrbis, aut ſaltem ipſorum vicinorum commoditati non parum detrahebatur. Statuit etiam, & ordinauit idem Sixtus Prædeceſſor, quòd præfati ſic vendere volentes, tenerentur domos, ſedimina, clauſtra, plateolas, & loca venalia huiuſmodi vendere habentibus domos, ſedimina, clauſtra, & loca alia illis contigua, pro iuſto, & rationabili pretio, per alios euidenter, & non fictè forſan oblato: & ſi illa alijſquàm vicinis præfatis venderent, venditiones illæ quoad alios, qui ea emerent, & eorum commodum, nullius eſſent roboris, vel momenti, & haberentur pro infectis: deberentq; Camerarius, & Magiſtri præfati ementem à poſſeſſione domus, ſediminis, clauſtri, plateolæ, ſeu alterius loci ſic empti, abſq; vlla tella iudicij, vicino inſtante, & pretium rationabile offerente, & dicto emptori, ſi illud recipere, & emptioni per eum factæ renunciare, & ipſum vicinum iuxta Camerarij, & Magiſtrorum præfatorum ordinationem cautum facere vellet, perſoluendum deponente, amouere, & ipſum vicinum in illius poſſeſſionem inducere, perinde ac ſi emptio ab ipſo facta fuiſſet. Et ſi forſan eſſent duo vicini, quibus domus, clauſtrum, ſedimen, plateola, ſeu alius locus de cuius venditione ageretur, vtilitatem, vel commoditatem afferre poſſet, ille ex eis præferri deberet in præmiſſis, quem Camerarius, & Magiſtri præfati conſideratis circunſtantijs vniuerſis, venali domo, ſedimine, clauſtro, ſolo, plateola, ſeu alio loco magis indigere declararent. Et ſi æqualiter indigerent, & pro parte vni, & pro parte alteri poſſet exinde commoditas prouenire, vtriq; proportionabiliter concederetur. Si verò facta illius diuiſione, portiones vtriuſq; ferè inutiles eſſent, non diuideretur, ſed Camerarius, & Magiſtri, alteri eorundem vicinorum, quem vellent, illam, ſeu illud aſſignarent, Camerario in Eccleſiaſticas, & eo, ac Magiſtris præfatis in alias perſonas, cum facultate, & poteſtate videlicet,

delicet, Camerario per cenſuram Eccleſiaſticam, & ipſo, ac Magiſtris præfatis per pœnarum, & mulctarum impoſitionem, ac perſonalem diſtrictionem, & alia iuris remedia, contradictores quoslibet, & rebelles compeſcendi, Executoribus deſuper deputatis. Et ſucceſſiuè piæ me. Leo Papa X. etiam Prædeceſſor noſter conſiderans quantum decoris, & dignitatis Vrbi, & Curiæ Romanæ ſupradictis in ædificiorum, & prædiorum ampliatione, & ſalubrioris aeris, amœnitate, & hominum in omni virtutum, & dignitatum genere illuſtrium copia, & cultu à tempore, quo literæ ipſius Sixti Prædeceſſoris ſuper præmiſſis emanauerant, acceſſerat; Motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, literas Sixti IIII. huiuſmodi cum omnibus in eis contentis clauſulis per ſuas literas approbauit, & innouauit: Decernens eas in ſingulis partibus ſuis etiam in quibus fortè hactenus vſu receptæ non fuerant, ab omnibus perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari. Et nihilominus præfati Sixti Prædeceſſoris veſtigijs inhærens ipſorumq; Ciuium, & Curialium, ac aliorum ædificare volentium commoditatibus prouidere cupiens; inter alia (quoniam ſicut acceperat, nonnulli ad habitandum domos, quibus illarum vicinos pro ornatu, & ampliatione ſupra dictis indigere conſpiciebant, de nouo ſe conferebant, vel illas inſtaurari, aut refici faciebant, vt quod eis directo non licebat, hac ſaltem via aliqua dictæ Vrbis decori, & vtilitati obuiarent, vel illa augere deſiderantes ad domos ipſas longe plus iuſto pretio emendum, neceſſitate compellerent) auctoritate Apoſtolica præfata declarauit, omnes, & ſingulos, qui poſtquam pro parte dictorum Magiſtrorum ſuper ſuis domibus per eos tunc non habitatis pro commoditate in illis, & apud illas ædificare volentium, vt præfertur, vendendis requiſiti forent, etiam ſi domos vendendas huiuſmodi de nouo habitare, aut inſtaurari, vel refici, non tamen à fundamentis, facere incœpiſſent, ad illas vendendum iuxta dictarum Sixti Prædeceſſoris literarum tenorem, perinde ac ſi ad eas nouo habitandū ſe nō contuliſſent, illaſuè reſtaurari, aut refici non feciſſent, per Camerarium, & Magiſtros præfatos cogi, & compelli poſſe, atq; debere, tam in præteritis, quàm futuris. Et generaliter volens ea omnia, quæ per Sixtum Prædeceſſorem præfatum ſuper venditionibus, & diuiſionibus domorum, arearum, ſiue platearum intra Vrbem conſiſtentium, in fauorem perſonarum de nouo ædificare, aut conſtructa ædificia, & prædia ampliare volentium, ab inuitis dominis, ſeu etiam eorum nomine faciendis prouidè diſpoſita fuerant, etiam extra Vrbem in locis ab illa vltra decem miliaria non diſtantibus, vicem ſibi vendicare, & effectum ſortiri debere, vbi, & quoties eiſdem Camerario, & Magiſtris videretur vtilitati, vel ornatui publico expedire: aliaſq; & alia tam Sixtus, quàm Leo Prædeceſſoris præfati voluerunt, ordinarunt, ſtatuerunt, conceſſerunt, indulſerunt, mandarunt, decreuerunt, & diſpoſuerunt. prout in ſingulis illorum literis præfatis, quarum tenores, & datam, ac ſi de verbo ad verbum infererentur præſentibus, pro expreſſis, & inſertis haberi volumus, plenius continetur. Nos autem eiuſdē Almæ Vrbis ornatui, ampliationi, decori, & pulchritudini, aeriſq; ſalubritati non minus, quàm ipſi Prædeceſſores conſuluerunt, quantum in nobis eſt conſulere, Et quemadmodum illam Ciuitatem noſtram Piam ampliauimus, mœnibuſq;, ac propugnaculis muniuimus, eam quoque vt munitam, ita etiam ornatam, ac ſpecioſam reddere cupientes: eorundem Prædeceſſorum veſtigijs inhærendo ſimiliter Motuproprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac de pari poteſtatis plenitudine, ſingulas Sixti, & Leonis Prædeceſſorum eorundem literas prædictas cum ſupradictis, ac etiam alijs omnibus, & ſingulis in eis contentis clauſulis, ac inde ſequuta quæcunque, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuò confirmamus, approbamus, & innouamus. Decernentes eaſdem literas in omnibus, & ſingulis illarum partibus, etiam hic non expreſſis, etiam in quibus forſan hactenus vſu receptæ non ſunt, ſeu non eſſe dici poſſent, perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter, & ad vnguem ab omnibus obſeruari debere, ac omnes & ſingulos ad illarum obſeruationem omnino teneri, efficaciter obligatos exiſtere, & cenſeri, ac ad id opportunis iuris, & facti remedijs, etiam per cenſuras, & pœnas in eiſdem literis appoſitas, & inflictas, cogi poſſe, & etiam debere. Prætereа cum non ſine animi noſtri diſplicentia intellexerimus ea, quæ per præfatos Prædeceſſores in prænarratis literis pro publico Almæ Vrbis commodo, & honore ordinata fuere, contrarium ſortiri effectum. Quandoquidem licet iuxta earum tenorem in præmiſſis, & forſan certis alijs ibi expreſſis caſibus, Camerarius, & Magiſtri Viarum, qui pro tempore fuerunt, quàm plures ad domos ſuas, vicinis ſe ibi ædificare velle dicentibus, ſeq; id facturos etiam cum obligatione promittentibus,

ven-

vendendum coegerint, multi tamen emptores huiuſmodi obligationibus per eos ad noua ædificia inchoandum, & perficiendum, ſeu iam conſtructa ampliandum, pactis, modis, & formis, ac ſub pœnis in Sententijs Camerarij, & Magiſtrorum viarum, iuxta formam dictatum literarum promulgatis contentis non obſtantibus, poſtquam dictas domos antiquis dominis eiectis habuerunt, noua ædificia per ſe promiſſa facere, ſeu iam conſtructa ampliare non curarunt, memoratas Prædeceſſorum præfatorum conſtitutiones, & antiquos domorum dominos ſimul eludendo, & pœnas præfatas damnabiliter incurrendo: indignitatibus huiuſmodi, vt par eſt, prouidere volentes, eiſdem auctoritate, & tenore ſtatuimus: volumus, & ordinamus; vt qui infra ſex menſes à die publicationis præſentium promiſſiones per eos à viginti annis citra factas, & in futurum faciendas, non adimpleuerint, ac propterea pœnas iuxta formam dictarum literarum incurrerint: manu Regia ad ſolutionem pœnarum huiuſmodi per Camerarium, & viarum Magiſtros præfatos cogantur: quarum pœnarum vna ſabricæ, ſeu munitioni murorum Ciuitatis noſtræ Piæ, & altera medietates Camerario, & viarum Magiſtris præfatis applicentur: Et nihilominus ipſi eluſores ad dictas domos pro eodemmet pretio, quo illas emerunt, primis dominis retrouendendum à Camerario, & Magiſtris præſatis cogi poſſint. Et quum pluries hactenus ſit in literis Sixti Prædeceſſoris huiuſmodi dubitatum, an domini vendere volentes deberent requirere vicinos ſuper venditionibus domorum, plateolarum, ſediminum, ſituum, vel Caſalenorum ipſis vicis contiguorum per eoſdem dominos faciendis: ad obuiandum litibus, quæ ex hac cauſa deinceps oriri poſſent, hac noſtra perpetuò valitura ſanctione ſtatuimus, & ordinamus: vt in futurum ſiue vicinus requiſierit prius venditorem, ſeu vendere volentem ſuper venditione domus, plateolæ, ſediminis, ſitus, vel Caſaleni, ſiue non requiſierit: ſemper adhoc vt venditio alijs quàm vicinis facta, vel facienda valida ſit, ſuumque ſortiatur effectum: venditor ſiue emptor domus huiuſmodi vicinum ipſo perſonaliter reperto, ſi haberi poterit, per vnum, ſin autem facta diligentia perſonaliter reperiri commodè non poterit, per duos ex mandatarijs, vel noſtris Curſoribus, domi dimiſſa copia; in abſente verò per edictum publicum requirere, vel requiri facere debeat, & teneatur, an ipſe vicinus velit domum venditam, ſeu venalem huiuſmodi pro pretio per dictum emptorem, ſeu emere volentem non vicinum verè, & non fictè oblato, ſoluto, aut promiſſo, & cum eiſdemmet pactis, & conuentionibus. Qua quidem requiſitione, ſeu intimatione per venditorem, ſeu emptorem ſic facta; ſi vicinus, aut vicini, ſi plures fuerint, intra quindecim dies non acceptauerint, & ſummam cum emptore, ſeu emere volente non vicino conuentam non promiſerint, & de fabricando ad certam ſummam arbitrio Magiſtrorum viarum ſub certa pœna eiſdem Magiſtris beneuiſa ſe non obligauerint, & deinde intra alios quindecim dies dictam ſummam realiter, & cum effectu, ſi verè, & realiter in primo inſtrumento, vel contractu fuerit ſoluta, non ſoluerint, etſi nondum fuerit ſoluta, omnia in eodem primo inſtrumento, vel contractu, aut obligatione, vel conuentione contenta non adimpleuerint; tunc venditio alijs quàm vicinis facta, vel facienda huiuſmodi firma, & valida remaneat. Sin verò præfata intimatio modo quo ſupra facta non fuerit, tunc venditio iuxta præfatarum Sixti Prædeceſſoris literarum formam, facta pro vicino intelligatur. Et ſi prædicta intimatio facta non fuerit, volumus quòd ad reſciſſionem primi inſtrumenti huiuſmodi venditionis vnuſquiſq; vicinorum prædictorum ſemper, & quandocunque admittatur, nec illi via ſit præcluſa, niſi poſt annum à die ſcientiæ venditionis, quàm ſcientiam declaramus ſufficere tantum in generali, nẽpe ſcire rem fuiſſe venditam, etiam quòd pretium, & aliæ qualitates fuerint ignoratæ. Et concurrentibus in cuiuſuis, ſeu quorumuis domorum, plateolarum, ſediminum, ſituum, & caſelenorum emptione inquilino, & vicino, ipſe vicinus eidem inquilino, ac aliàs ſeruata præinſertarum literarum forma omninò ſemper præferatur, & præferri debeat. Et ad obuiandum ſimulationibus, & fictionibus, quæ plerunque in ſimilibus inſtrumentis venditionum, etiam forſan ad eludendum huiuſmodi noſtras, & noſtrorum Prædeceſſorum ordinationes, inter venditores, & emptores præcipuè exprimendo maius pretium in inſtrumento, quàm verè, & realiter ſit ſolutum, vel conuentum intercedere conſueuerunt; volumus, quod venditiones, in quibus huiuſmodi ſimulationes, præſertim circa pretij quantitatem interuenerint, omninò nullæ ſint; & nihilominus tàm pretium per emptorem ſolutum, vel promiſſum, quàm res ſic vendita ad nos, & Sedem Apoſtolicam eo ipſo deuoluatur, pro vna fabricæ Ciuitatis noſtræ Piæ, ſeu illius murorum, & pro altera medietatibus Camerario, & Magiſtris præfatis irremiſſibiliter applicanda,

E prout

prout ex nunc applicamus. Et inſuper pro maiori officij dilectorum filiorum Horatij Nari, & Hieronymi Pichi, modernorum, & ſucceſſorum ſuorum pro tempore exiſtentium Magiſtrorum Viarum dictæ Vrbis dignitate, ſimul & auctoritate: Ac ad obuiandum cauillationibus, quæ in dies ſuper eorum officio, & priuilegijs, ac facultatibus ſuis ſubinde emergere poſſent: omnia, & ſingula, ac quæcunque priuilegia, facultates, gratias, prærogatiuas, & indulta Magiſtris Viarum Vrbis, eorumq; officio huiuſmodi per præfatos, & quoſuis alios Roman. Pontifices Prædeceſſores noſtros, ac etiam per nos, & dictam Sedē hactenus quomodolibet, & ſpecialiter per vnam Motus proprij ſchedulam à piæ me. Paulo Papa III. ſimiliter Prædeceſſore noſtro editam, incipientem, Inter alias innumerabiles, & graues, conceſſa; in primis, & ante omnia eiſdem auctoritate, & tenore approbantes: ſimiliter perpetuò ſtatuimus, ordinamus, decernimus, & declaramus, quòd quælibet pars, & clauſula, ſiue conſtructio ram ſupradictorum per Sixtum, & Leonem, ac Paulum, ac quorumuis aliorum per quoſcunque alios Romanos Pontifices Prædeceſſores, & etiam reſpectiuè Succeſſores noſtros, ac Nos, & Sedem eandem editorum, & quandocunque edendorum literarum, & etiam pari motu ſignatorum reſcriptorū, officiū, & facultates Magiſtrorum Viarū Vrbis huiuſmodi quomodolibet concernentiū, reſpicientium, ſicubi ſenſus erit, vel videbitur eſſe dubius, ſemper in dictæ Vrbis fauorem, & ornatum intelligatur, accipiatur, & interpretetur, ac intelligi, accipi, & interpretari, & ita à Camerario, & Magiſtris præfatis in cauſis coram eis vertentibus iudicari, & definiri debeat; iuſq; ipſum in literis, & reſcriptis præfatis, ſi opus ſit, fauorabile, non autem odioſum ſit, & eſſe cenſeatur, & etiam ad effectum præfatum caſus dicatur comprehenſus, potius quàm extenſus, quacunque interpretatione, ſenſu, intelligentia, opinione, aut alia re in contrarium quomodolibet faciente non obſtante. Et præterea ne fabricare, ſuaq; ædificia ad Vrbis ornatum ampliare volentes, propter loci defectum (cum interdum domos vicinas, locari ſolitas, quas eis vigore Literarum prædictarum emere liceat, non habeant, ſed domus ipſæ vicinæ à proprijs illarum dominis ſint habitatæ) à ſuo propoſito abſtrahantur, & non poſſint propter ſitus carentiam fabricas, & palatia, ſiue domos, vt aiunt requadrare; ideò ſtatutum dicti Sixti Prædeceſſoris ſuper domorum locari ſolitarum dominis, ad illarum venditionem vicino ſeu vicinis fabricæ, domumq;, ſeu domos ſuas ampliare volentibus faciendam compellendis, vt præfertur editam, ad quaſcunque domos, hortos, terrena, etiam per proprios eorum dominos inhabitari ſolita; caſu quo videlicet vicinus palatium, aut aliquam magni momenti fabricam, domum, hortum, ſeu terrenum vicini à duobus lateribus ad minus circundantem, & domus, horti, vel terreni conuicini pretium, ſeu valorem quadruplo excedentem inchoauerit, ſeu inchoatum perficere voluerit, etiā ſi tales domus, horti, & terrena quorūuis Monaſteriorum, Eccleſiarum, vel Hoſpitalium, vel aliorum piorum locorū, extra tamen ſepta Monaſteriorū, Eccleſiarum, aut piorum locorum huiuſmodi, dictiſq; Monaſterijs, & alijs locis pijs minimè contigua exiſtant; ita quòd ſtatutum Sixti huiuſmodi nō ſolum in locari, ſed etiam caſu prædicto in per proprios eorū dominos habitari ſolitis, domibus, hortis, & terrenis locū omninò habeat, & ad vnguem obſeruari debeat: Ac domini domorum, hortorum, & terrenorū ipſorum etiā per eos habitatorum, ad illorum vendirionē vicino, ſeu vicinis huiuſmodi fabricam conſtruere, ſeu perficere volenti, ſeu volentibus, & etiā in domo fabricanda, ſeu amplianda non habitantibus, nec habitari ſolitis, per Camerarium, & Magiſtros Viarum præfatos pro pretio æſtimando, & plus decima illius parte, & aliàs iuxta literarum Sixti, & Leonis huiuſmodi formam, & tenorem faciendam arbitrio dictorum Camerarij, & Magiſtrorum, per eos etiam manu Regia cogi, & compelli poſſint. Et inſuper idem Sixti Prædeceſſoris Statutum ad Caſalena per plures pro indiuiſo poſſeſſa, & in maximum Vrbis detrimentum plerumque diruta, vel diſcooperta, ita quòd ipſi omnes conſortes eorundem Caſalenorum poſſeſſores ad dicta Caſalena reſtaurandum, & cooperiendum, ac inibi, Magiſtrorum præfatorum arbitrio fabricandum, vel ſi, & prout eiſdem Magiſtris melius videbitur, vno, vel pluribus ipſorum conſortum fabricare volente, ſeu volentibus, reliqui conſortes fabricare volentes, vel differentes, ad ſuas portiones conſorti, vel conſortibus fabricare volenti, ſeu volentibus, pro pretio per peritos æſtimando vendendū, & conſors, ſeu conſortes fabricare volens, ſeu volentes ad portiones prædictas emendū: aut ſi nullus ipſorum fabricare voluerit, ipſi omnes ad dicta Caſalena vicino, ſeu vicinis domorum contiguarum pro pretio, vt præfertur, æſtimando

do vendendum, ac idem vicinus, ſeu vicini ad illa emendum per Cameratium, & Magiſtros præfatos eorum arbitrio, etiam manu Regia ſub pœnis ſibi beneuiſis reſpectiuè compelli poſſint: & nihilominus contrauenientes caducitatis, & alias in præſentibus appoſita pœnas incurrant, perpetuò extendimus, & ampliamus. Et cum multæ viæ in eadem Vrbe iampridem de nouo inchoatæ imperfectæ remaneant, ac in pluribus earundem viarum locis non ſolum illæ domus, ſed ne parietes quidem, ſeu muri conſtructi reperiantur, & varijs in locis domus ad inuicem diuiſæ diſtantes ſeparatæ, & truncatæ remaneant, in eiuſdem Vrbis non modicam deformitatem, & locorum eorundem deturpationem, & (quod peius eſt) in dictis locis ſic deſertis, ſordes, & immunditiæ paſſim proijciantur: Nos huiuſmodi incommodis obuiare cupientes, volumus, & ordinamus, vt in omnibus, & ſingulis huiuſmodi locis vnuſquiſq; dominus, ſiue directus, ſiue vtilis in domo à ſe poſſeſſa, vel Caſaleno ſic truncata, vel truncato, aut in ſitu, vel ſolo, aut alio loco ſuo proprio, ſaltem muro, ſeu pariete claudere, illamq; illud, vel illum infra ſex menſes à die publicationis præſentium pro tempore faciendæ, in domibus verò de nouo incidendis pro vijs ſeu plateis conſtruendis, infra ſex menſes à die integræ ſatiſfactionis à Magiſtris, vel alijs ipſis dominis domorum factæ computandos, muris, ſeu parietibus, ſaltem vſq; ad primum ſolare, includere debeat, & teneatur ſub pœna ad arbitrium eorundem Magiſtrorum Viarum imponenda, per quemlibet contrauenientem eo ipſo toties quoties contrauenerit incurrenda. Et ſi loca ipſa ſint cenſualia, ſiue emphyteutica, & Eccleſijs, Monaſterijs, ſeu alijs locis, vel perſonis quibuſuis reſpondentia, ipſa dictis ſex menſibus elapſis, ad ſuos directos dominos cum eodem onere fabricandi, ſeu muro claudendi, dummodo ſi perſonæ Eccleſiaſticæ ſint, eorum liberationem, ſiue affrancationem iuxta formam prædictarum literarum faciendam non impedierint deuoluta ſint, & eſſe cenſeantur: etiam ſi domus, ſitus, & Caſalena prædicta ſint Eccleſiarum, Monaſteriorum, ſeu piorum locorum quorumcunque: Et ita per quoſcunque Iudices iudicari debere mandamus. Poſſint tamen dicti viarum Magiſtri eundem terminum ſex menſium pro qualitate locorum, & perſonarum, vbi eis videbitur, prorogare. Et nihilominus ex nunc quibuſuis locorum præfatorum inquilinis, ſeu affictuarijs, ne facta prius ipſis ſimplici dictorum Magiſtrorum inhibitione, locorum eorundem penſiones, vel cenſus dominis ſuis ſub pœna iterandæ ſolutionis perſoluant, ſed eas, & eos etiam inuitis dominis, in expenſis pro præmiſſis neceſſarijs conuertant; & muros ad dictam altitudinem, ſi ſat erit, perficiant, donec, & quouſque in eiſdem locis, vt præfertur, fabricatum fuerit, inhibemus pariter, & interdicimus: quodq; deinceps domini conductoribus ipſis illas bonas facere teneantur: & in euentum contrauentionis, ac ſoluta per ipſos inquilinos, ſeu conductores penſione, & dicto pariete ad minus vſque ad primum ſolare non perfecto, eoſdem inquilinos, ſeu conductores de ſuo proprio ad dictam conſtructionem teneri, & obligatos eſſe volumus, & etiam declaramus. Et cum in domibus ita inciſis, ſiue de nouo incidendis earum domini per nos ita ſint grauati ad fabricandum, vel muro claudendũ, vt præfertur, ad minus vſque ad primum ſolare, & multoties ipſi domini inhabitantes ex hac cauſa maximam recipiant incommoditatem, cum ex ipſa inciſione domus ipſorum remaneant incõmodæ; idcirco in caſu, & caſibus præfatis, vbi domus per dominos inhabitatæ pro vijs, ſeu plateis conſtruendis inciſæ fuerint, & ſic incommodę effectę, & reſarcitæ, ibidemq; intra ſex mẽſes, vel poſtea fabricatum fuerit; domos contiguas etiam per dominos inhabitatas, qui non fabricauerint præfatis dominis, qui fabricauerint ſic domos inciſas dominos præfatos vicinos, etiam habitantes, ad vendendum pro pretio per duos peritos, & in euentum diſcordiæ, per Magiſtros præfatos extimando, & plus decima illius parte, vt præfertur, per Camerarium, & Magiſtros præfatos eorum arbitrio, etiam à tribus lateribus domos vicinorum non circundantes, nec duplum, nec triplum in valore excedentes, manu Regia compelli poſſe volumus, & etiã mandamus. Cumq; tam inde Populo, & de Portugallo, ac Sanctiſſimæ Trinitatis, & Piæ nuncupatis, quàm alijs dictæ Vrbis vijs, quamplurimi ſitus, ſeu prædia reperiantur muris, domibuſq; omninò vacui; quò ſit, vt viæ ipſæ lateribus ſterni, ſeu pauimentari, & ad ornatum reduci nequeant; pariter ſub pœnis præfatis volumus, ſtatuimus, & ordinamus, quòd ſi tuum prædictorum domini infra eoſdem ſex menſes in dictis ſitibus, vel muros, vt præfertur, vel ædificia conſtruere, ſeu conſtrui facere debeant, & teneantut. Ita quòd lapſo ſex menſium termino præfati Magiſtri viarum ſitus præfatos, in quibus, vt præfertur, fabri-

catum non fuerit, quibuſcunque perſonis, ac pro pretio reperibili locare, & concedere: ſeu, ſi Camerario, & Magiſtris ipſis melius videbitur, ſitus ipſos quibuſcunque perſonis pro pretio huiuſmodi in manibus eorum depoſitariorum ad effectum illud poſtmodum dominis dictorum ſituum conſignandi (facta tamen per dominos præfatos ratificatione venditionis præfatæ per Magiſtros factæ, & datis idoneis cautionibus in forma, iuxta formam Statutorum Vrbis) deponendo vendere, & alienare liberè, & licitè, ac validè etiam poſſint ad effectum prædictum. Et quoniam in Alma Vrbe quàmplurimi adſunt viculi latitudinis duorum vel trium palmorum, aut circa, in quibus variæ ſordes & immunditiæ continuò inijciuntur, & muri circumcirca exiſtentes putrefactione corrupti, fœtorem cum peſtiferi, & mali aeris generatione inducunt, adeò vt tempore procedente, dicti muri corruant, & collabantur; & collapſi eijciantur, vt deinceps vnicus murus pro vtroque latere domorum contiguarum inſeruiat: ſub eiſdem pœnis, quòd de cætero nemo cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtens, in, vel ſuper muris huiuſmodi trabes, aut tigna, ſeu quid aliud apponere, caminos, vel quidpiam aliud conſtruere, vel murum dicti viculi eleuare, ſeu aliquod ibi ædificium fulcire, aut aliàs illis vti, vel inuti queat nec debeat: Muratoribus verò quibuſcunque, ne de cætero ſub exilij à toto Statu Eccleſiaſtico, & bonorum ſuorum confiſcationis pœna, in dictis muris pro illarum reparatione, aut de nouo extinctione manum, & operam apponere, vel quicquam operis ibidem facere, ſeu fabricare audeant, vel præſumāt: Et vlterius ad tollendos dictos muros, & viculos; volumus, quòd ille ex vicinis, qui primus voluerit fabricare, poſſit (habita tamen à præfatis Magiſtris licentia, etiam abſque alicuius pretij ſolutione cuiquam facienda) eoſdem viculos ſibi aſſumere, appropriare, & vendicare, & ſuper muro ſui vicini tigna, lapides, cæmenta, & trabes, aliaq; ad fabricam ſuam neceſſaria apponere, ſuamq; fabricam deſuper adaptare, & vt dicitur appodiare, & aliàs eodem muro communiter cum vicino per eundem fabricare volentem medietate dicti muri ad extimationem duorum peritorum per partes ipſas eligendorum, & in euentum diſcordiæ per Magiſtros viarum taxandi: Et quia quàmplurimæ domus eiuſdem Vrbis quaſdam paruas habent Cloachas, Clauichectas vulgariter nuncupatas, in vijs publicis reſpondentes, & ab ipſis domibus aquam, & immunditias in vias, & loca publica euomentes, quibuſcunque perſonis, vt infra eoſdem ſex menſes ſub dictæ caducitatis, & alijs pœnis præfatis tàm Cloacas, quàm etiam viculos prædictos, necnon quaſcunque latrinas, ſeu cantaras, & ſiccatoria, vulgò ſciaquatoria nuncupata, & piſcinas in vias publicas, & vicos, ſeu viculos, aut plateas exeuntes, & reſpondentes obſtruere, Et ſi velint Cantaras in eorum Cortibus ſeu cortilibus, & cancis, non autem in, vel ſuper vijs publicis, ſeu plateis fabricare debeant; ita quòd inquilini domorum, & locorum huiuſmodi præmiſſa ex pecunijs eorum penſionis etiam inuitis dominis, & contra eorum voluntatem facere poſſint; & non facientes ad pœnam arbitrio præfatorum Magiſtrorum viarum imponendam teneantur: Et nihilominus omnes penſiones decurſas, & præfatis dominis interim contra inhibitionem eis faciendam ſolutas conſignare teneantur Depoſitario dictorum Magiſtrorum Viarum, ad effectum Cloacas, aliaq; præmiſſa claudendi, & cantaras, vt præfertur faciendi; inhibemus, præcipimus, atque mandamus. Et cum in viarum quæ pro tempore fiunt, conſtructione, ordinatione, & ampliatione, ac in domorum, caſalenorum, & ſituum, ſiue partium eorum applicatione, ſeu venditione, in omnibus caſibus ſupradictis, & alijs quomodolibet ex cauſis præfatis occurrentibus, interdum ſit neceſſe domorum, ſeu locorum ad vſum viarum huiuſmodi inciſorum, ſeu diuiſorum partes remanentes adiudicare, & multoties propter fideicommiſſa appoſita dubitetur, ne lites, & controuerſiæ oriantur: ad tollendum igitur litium materiam, huiuſmodi fideicommiſſa ad effectum præmiſſorum, ita tamen, quòd ea quæ fideicommiſſo ſubiecta erunt, ſic adiudicentur, quòd pretia illorum in tot bonis ſtabilibus reinueſtiantur, quæ bona remaneant eidem fideicommiſſo ſubiecta eodem modo, prout dicta bona ſic adiudicata antea ſubiecta erant, penitus & omnino tollimus, caſſamus, & amouemus, illiſq; ad hunc effectum ſufficienter, & expreſsè harum ſerie derogamus. Et cum Vrbs ipſa ædificijs, & viridarijs ornata, & ſplendida eſſe debeat, intus verò, & extrà, ac prope illam adſint quamplurima Canneta deformitatem Vrbi generantia, aeriſq; ſerenitatem, & ſalubritatem, ac clarum fluminis conſpectum impedientia, & etiam malè agendi opportunitatem, locumq; ſubminiſtrantia; quòd quicunque tam

extra

Digitized by Google

extra per centum & quinquaginta cannarum diſtantiam prope, quàm intra mœnia eiuſdem Vrbis, necnon etiam in Angelica, & verſus flumen in Pontis Miluij vijs nuncupatis, ac per viginti cannarum diſtantiam iuxta quaſcunque alias vias publicas Canneta habent, illa, ac omnia Canneta intus Vrbem exiſtentia, præter ea, quæ ſunt extra vias publicas in locis abſconditis ſeu remotis, infra præfatos ſex menſes ſub pœnis prædictis funditus extirpare, euellere, atque tollere, ac ad terrenum, & culturam vinearum, ſeu viridariorum reducere debeant: Necnon cum Angelicam, ac Caſtelli nuncupatas vias per vineas, & prata ad maximum Ciuitatis noſtræ Pię per nos nouiter conſtructæ ornatum fecerimus, intellexerimusq; quòd nõnulli prata prædicta ad Canneta, vineas, ac hortos facienda impudenter claudere cogitãt, ideo quòd nullus in poſterum, etiam ſi proprietarius exiſtat, dicta prata ad alium vſum, præterquam ad paſcua, fœnumq; colligendum deſtinare poſſit, Quòdq; omnes, & quicunque, qui ab eo tempore, quo diuina fauente clementia ad ſummi Apoſtolatus apicem aſſumpti fuimus, huiuſmodi prata reſtrinxerunt, ac ibi vineas, canneta, ſiue hortos fecerunt, ad illa in priſtinum ſtatum, nempe ad pratum reducendum, per Cameratium, & Viarum Magiſtros præfatos cogi, & compelli poſſint, & debeant, præcipimus, & ordinamus. Et ſimiliter, quia horti prope Vrbem conſiſtentes propter aquarum irrigationem malum, & peſtiferum ſolent generare aerẽ & maximè in Burgo noſtro Sancti Petri, ac dicta Ciuitate noſtra Pia, ad cuius ornamentum, decorem & aeris ſalubritatem ſummoperè intendimus: deſiderantes igitur, vt quemadmodum, dictam Ciuitatem Piam muris, & propugnaculis cinximus, & ab hoſtilibus offenſionibus ſecuram reddidimus, ita quoque aeris ſalubritate non careat: ſtatuimus, quòd omnes horti exiſtentes in pratis extra Portam Angelicam (exceptis dumtaxat cardorum vulgò carciofolorum hortis, in quibus aquarum irrigatio nullo modo fit) penitus tollantur, & aboleantur, ac ad vinearum, & pratorum vſum reducantur: ſub caducitatis, quoad dominos; & quoad inquilinos, ſeu affictuarios, ſub exilij, & bonorum confiſcationis, alijsq; dictorum Magiſtrorum Viarum arbitrio infligendis pœnis. Et quoniam in varijs Almæ Vrbis locis viæ publicæ diuerſis modis ſunt impeditæ, & inter alia à certis ſcalis à Baſtoni, vt vulgariter dicitur factis, quæ multis in locis vias publicas ferè per vnam cannam, & vltra occupant, in maximum earundem viarum præiudicium, & obſtaculum, adeo vt duo curſus concurrentes commodè pertranſire nequeant: idcircò ſub præmiſſis, & alijs arbitrio Camerarij, & Magiſtrorum præfatorum imponendis pœnis diſtrictè præcipiendo mandamus, vt in poſterum nemo quominus via pro duabus rhedis, Cochijs vulgatiter nuncupatis, concurrentibus, lata, ſpacioſaq; remaneat, dictas ſcalas audeat ita componere, ſed tantummodò duos, vel tres palmos vltra ianuam excedere: factas verò ſcalas præmiſſas ad dictos duos, vel tres palmos infra eoſdem ſex menſes ſub ſimilibus pœnis reducere, & reſtringere vnuſquiſque debeat. Muratores autem ibi aliter operantes, exilij & bonorum confiſcationis pœnas incurrere, & exoluere volumus, Præterea cupientes non ſolum ipſam Vrbem interiorem, ſed etiam illius ſuburbia, & circuitũ, ac vineas decorari; cum nobis innotuerit nonnullos pulchras, & delitioſas vineas, ac poſſeſſiones facere, & ampliare volentes à vicinis illis terrenum, aut vineas, locari tamen, ſeu ad medietatem fructuum, vel aliàs dari, & concedi ſolitas, ad id vendere nolentibus impediri: præfatis Camerario, & viarum Magiſtris, vt quoſcunque, ſiue ſæculares, ſiue Eccleſiaſticos, etiam ſi Monaſteria quorumuis, etiam Mendicantium Ordinum, necnon Eccleſiæ, Hoſpitalia, aut alia pia loca fuerint, terrena, vineas, aut canneta, locari tamen, aut ad medietatem fructuum, vel aliàs, vt ſupra dari ſolita, ab vna; non ſolita verò locari à tribus, ſeu duabus partibus circundata, extra tamen ſepta Monaſteriorum eorundem habentes, vel habẽtia; ad illorum in toto, vel parte, etiam pro vialium directura, & accomodatione facienda, arbitrio dictorum Camerarij, & Magiſtrorum venditionem vicinis illa ſic circũdantibus, & ampliare volentibus pro iuſto & rationabili pretio per duos peritos per partes eligendos, & in euentum diſcordiæ, per præfatos Magiſtros, habita dictorum electorum relatione, æſtimando faciendam, etiam manu Regia cogere poſſint, & debeant, etiam ſi loca ipſa non ſint vel fuerint locari ſolita, & abſque vlla difficultate id etiam procedere volumus in vinea, canneto, vel terreno ſic conuicino, vbi domus commoda pro domini habitatione non fuerit, concedimus, & ordinamus. Necnon huiuſmodi noſtram ordinationem non ſolum ad vineas, ſed etiam ad caſalia intra duodecim miliaria ab Vrbe conſiſtentia, ad dictæ Vrbis ornatum, & commodita-

tem dominorum caſalium extendimus, ac extendi debere præcipimus, & mandamus. Cumq; intellexerimus multa caſalia magnæ quantitatis Rubrorum habere incorporata nõnulla terrarum portiones, aut petia modicæ quantitatis Pedichæ vulgariter nominata: volumus etiam, & ordinamus, vt quicunque caſale habuerit centum Rubrorum, aut minus, & hoc maximè vbi aliquod nobile, ſiue commodum ædificium pro habitatione exiſtat, & aliquam pedicham vicinã, & contiguam habeat; ſi ab vno latere tantum rubra centum, decem; & ſi à duobus, viginti; ſi à tribus, triginta: & ſi caſale excedat ſummam centum, ad dictam ratã, vt ſupra: Et ſi aliquod etiã multorum rubrorum caſale in alio incorporatum exiſtat, videlicet cum aliqua lingua, quatenus dicta lingua ſit incorporata, illam ſibi arbitrio dictorum Camerarij, & Magiſtrorum pro pretio per peritos æſtimando, & aucta decima parte pluris, vendicare poſſit. Et inſuper eiſdem Viarum Magiſtris, vt quoſcunque ad ſcalas quaslibet extra domos, & in vijs, ſeu plateis publicis exiſtentes, quarum præſertim in Regionibus Transtyberinis, & Triuij maxima adeſt copia, & quæ vias publicas non parum impediunt, & occupant; necnon ad mœniana, aliàs Curritoria lignea, mignani vulgò nuncupara, extra muros domorum multum, vel modicum ſe porrigentia, & eminentia in vias publicas proſpectum habentia, infra annum à die publicationis præſentium deſtruendum, & tollendum arbitrio Camerarij, & Magiſtrorũ eorundem cogere, & compellere: Necnon domorum inquilinis, vt penſiones per eos pro tempore debitas etiam inuitis dominis retinere, & in expenſas pro deſtructione ſcalarum, & Curritoriorũ huiuſmodi neceſſarias, abſque eo quòd ad iteratam dominis ſuis ſolutionem teneantur, conuertere valeant, & debeant: quinimmò inquilini ipſi dictas penſiones, donec ſcalæ, & Curritoria huiuſmodi ablata fuerint, poſt ſimplicem inhibitionem eis faciendam ſuis dominis ſub pœna ſolutionis dictis Magiſtris Viarum iterato faciendæ nullatenus perſoluere poſſint, quòd tamen vnicuique ferrea, ſeu lapidea mœniana, quæ vulgò Arengherias, aut Balauſtos vocant, habere liceat impunè permittentes: Quodq; quilibet infra annum prædictum ſuas porticus, ſeu porticalia penitus, & omnino deſtruere, & demoliri, aut muris claudere habeant; Dummodo porticus ipſæ non ſint modernæ, & inſignes, iudicandæ & dignoſcendæ iudicio eorumdem Magiſtrorum viarum. Ille verò porticus, quæ pro viarum dilatatione incidendæ erunt, ita manere tolerentur, quouſque per præfatos viarum Magiſtros exciſæ fuerint. Et præterea, quòd inter caſamenta, ſeu in locis eiuſdem Vrbis habitatis non liceat cuique habere hortos ſeu viridaria ſepibus concluſa, ſed illorum domini ſub pœnis prædictis illa muris circundare teneantur. Omneſq; pontes lignei per vias publicas tranſuerſi cum ſitum publicum occupent, & dictæ Vrbis ornatum offendant, infra eiuſdem anni terminum, exceptis tantum illis, qui non in principalibus, ſed tranſuerſalibus vijs, aut in viculis conſiſtentes viſum, & lucem non impediunt, iudicio eorundem Magiſtrorum dignoſcendi: Et vlterius omnes pontelli in quibuſuis domibus ruinoſis in vijs, ſiue plateis exiſtentes, infra ſex menſes à die publicationis præſentium per illorum reſpectiuè dominos, ſeu inquilinos ſub pœnis præmiſſis omnino tollantur, & auferantur, auferriq; debeant. Et quoniam ad dictæ Vrbis decorem, & ornatum non parum cederet, ſi vnaquæque Ars ab alijs artibus ſeparata, & in vnum collecta, ac vnita ſuis loco, & ordine collocaretur; & præcipuè illa, quæ ad victum ſic ſparſa non eſt neceſſaria, cum artifices ipſius Vrbis quaſi abſq; vlla diſtinctione inuicem confuſi, abſq; maxima ordinis perturbatione, ornatuſq; & decoris publici præiudicio habitare noſcantur; qui, quorumq; tabernæ, & officinæ, ſi in ſuis quiq; locis, & vicis ſegregatis ordinarentur, tam Vrbis ornatui, quàm etiam illorum commoditatibus non parum conſuleretur; vt omnis inter eos confuſio amoueatur, & ipſi ab inuicem iuxta ſpecies ſuas ſeparati, in quantum poterit, decorem Vrbi adferant, ſimul & commoditatem; Ideo quòd quoties, & poſtquam per Camerarium, & Magiſtros viarum huiuſmodi Artium diuiſio, & ſituatio ſtatuta, & ordinata fuerit, quicunq; artifex cuiuſcunq; artis & exercitij in aliquo vico, via, aut platea dictæ Vrbis, vbi ſuæ artis exercitium magis vigeat, & conſtitutum fuerit, vt præfertur, habitare voluerit: poſſit quemcunq; alium cuiuſcunq; alterius à ſuo diuerſi exercitij artificem inibi commorantem, ſeu commorari volentem expellere, & eijcere, ac expelli, & eijci facere, in illius locationes (dummodo ad longum tempus, ſeu ad vitam, vel generationem non ſint factas) ſubintrare pro eodemmet pretio; data tamen cautione de exercendo dictam ſuam artem in dicto loco ad minus per annum, & vltra arbitrio Camera-

rij, &

rij, & Magiſtrorum viarum præfatorum: exceptis tamen ſemper dominis in proprijs domibus habitantibus. Et ad euitandas controuerſias, poſſint ipſi Camerarius, & viarum Magiſtri ſemper, & quandocunq; arbitrio ſuo decernere, & declarare, quæ ars in vno loco magis vigeat, quàm altera, ac etiam artifici inquilino ſic pro tempore expellendo vnius menſis, aut longiorem ipſis Magiſtris beneuiſum terminum ad euacuandum præfigere. Et inſuper fines, limites, & vicos infra quos vnaquæque ars, & illius artifices ſuo ordine ſtare, & conſiſtere debeant, conſtituere, & declarare: prout, & quando eis videbitur, & placuerit, perpetuò ſtatuimus, mandamus, & ordinamus. Et quia aeris putrefactio non ſolum ex malis humoribus, & immunditijs, ſed etiam ex malis odoribus, & fœtoribus generatur: ſicq; ars Candelariorum diffuſa per Vrbem tetrum putorem reddens, multum noceat Ciuitati: idcirco quemadmodum artes vacinariorum, ſeu coriariorum, necnon artificum chordas muſicales ex animalium fibris facientium malum reddentes odorem, ad fluminis ripam ſeparatæ reperiuntur; ita & dictam Candelariorum artem, vt is putor exalationem habeat, prope flumen ad Sixti ſiue Quatuor capitum, aut Sanctæ Mariæ nuncupatos Pontes, vbi Camerario, & viarum Magiſtris præfatis magis videbitur expedire, infra menſem à die publicationis præſentium ſub confiſcationis omnium bonorum ipſorum Candelariorum, & alijs etiam in eorum perſonam arbitrio Camerarij, & Magiſtrorum præfatorum infligendis pœnis reduci; ac in locationes alijs perſonis ibi factas, prout eiſdem Magiſtris videbitur, ſubintrare debere, volumus, & mandamus. Et quoniam Vrbs ipſa nimium eſt humiditati ſubiecta, ſicq; in certis partibus ſilicibus ſtrata humidior efficiatur: propterea omnibus, & ſingulis muratoribus ſub exilij, alijsq; pecuniarijs, & etiam corporalibus dictorum Magiſtrorum arbitrio infligendis pœnis, dominis verò ſub ducentorum ducatorum, vt præfertur applicandorum pœna, ne deinceps viam ſilicibus ſternere, ſeu aliquas ſilicatas ante domos ſuas facere audeant, ſeu præſumant, inhibemus. Volumus autem, quòd omnes viæ ipſius Vrbis coctilibus ſternentur lateribus, vna cum ſuis interlineis, quas guidas vocant, piperino, tiburtinis, aut ſiliceo lapide arbitrio dictorum Magiſtrorum, ne ſint aliquo pacto interuiſaræ, ſed in vnaquaque via ſint omnes guidæ ex piperino, tiburtino, aut ſilico lapide. Et inſuper præfatis Magiſtris viarum in perpetuum, & pro decore eiuſdem Vrbis, ac ſtructura viarum principalium, præſertim intus & extra Vrbem in via Flaminia de Populo nuncupata, infra vnum miliare, dominos vinearum, & aliarum poſſeſſionum vijs ipſis contiguarum, ad muros, & alia pro dictarum viarum principalium ſtructura, & decore, arbitrio Camerarij, & Magiſtrorum eorundem neceſſaria conficiendum, fabricandum, & reſarciendum, vel ratam expenſarum ipſos dominos, & quemlibet ipſorum pro prædictis, & eorum ſingulis reſpectiuè quomodolibet tangentem, ſoluendum, & ſeu depoſitandum, prout ipſis Magiſtris videbitur. Et ſi aliquis, vel aliqui dictorum dominorum muros conſtruere, aut alia vt præfertur facere, vel dictam ratam ſoluere recuſauerint, præfati viarum Magiſtri pro celeriori expeditione ipſos dominos ſic renitentes, & moroſos ad ſuas vineas, ſiue poſſeſſiones in toto, vel parte alteri, ſeu alijs, pro iuſto, & rationabili pretio, vt ſupra dictum eſt, extimando, vendendum, etiam manu regia cogere, & compellere: Ac ad tollendas diſputationes ijdem Camerarius, & Magiſtri viarum omnes, & ſingulas, ac quaſcunque difficultates, & dubia, quæ ſuper præmiſſis, alijsq; omnibus, & ſingulis in præſentibus contentis, & deſcriptis, ac illorum ſenſu, intelligentia, vel ſignificatione oriri quandocunq; contigerit: interpretari, & diſſoluere arbitrio ſuo liberè, & licitè poſſint, & valeant, licentiam, facultatem, poteſtatem, & auctoritatem omnimodam impartimur. Præterea ſtatuimus, & de nouo etiam ordinamus, quòd in cauſa ſternendarum viarum huiuſmodi præfati Magiſtri ſint meri Iudices, & executores, ac ab eorum decretis, & mandatis in hac parte, ſicuti in cauſa mercedis, non poſſit quoquomodo, niſi facto actualiter depoſito penes Notarium ipſorum Magiſtrorum in pecunia numerata conſignando, poſtea actori, vel reſtituendo reo, prout deinde per Camerarium, ſeu viarum Præſidem, ad quem recurſum fuerit, eſſet, vel erit iudicatum, appellari, vel recurſus ad quempiam, etiam pro tempore exiſtentes Camerarium, Clericos, vel Præſidentes Cameræ Apoſtolicæ, aut quoſlibet alios Iudices haberi: ſed mandata præfata executioni demandari debeant, non obſtantibus quibuſcunq; ſignificationibus per prædictos, vel quoſcunq; alios forſan faciendis. Et vt eorundem Magiſtrorum viarum Officium in ſua auctoritate, & dignitate, prout decet, habeatur, illorumq; mandata diligentius executioni demandentur, & cauſæ ſuper arte muratoria pro

tempore naſcentes ſagacius, & maturius veluti per expertos, & pro minori partium diſpendio decidantur, omnes, & quaſcunq; cauſas, lites, quæſtiones, controuerſias, & differeutias tam inter quoſcunq; muratores, & fornaciarios, quàm eos, & quoſuis alios Artifices, aut aliàs tam Eccleſiaſticas, quàm ſæculares perſonas ſuper dicta arte muratoria, & rebus ad illam quomodolibet pertinentibus, ex nunc deinceps perpetuis futuris temporibus, tam actiuè quàm paſſiuè mouendas, cum omnibus, & ſingulis ſuis incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis, & connexis, ac toto negotio principali per præfatos Horatium Narum, & Hieronymum Pichum, modernos, & pro tempore exiſtentes Magiſtros viarum dictæ Almæ Vrbis, qui coniunctim procedere debeant, ſimpliciter, & de plano, ac ſola facti veritate inſpecta, etiam ſi, & quando eis videbitur ſine ſtrepitu, & figura iudicij, nullaq; tela iudiciaria ſeruata, etiam manu Regia procedendo, audiendas, cognoſcendas, decidendas, fineq; debito terminandas eſſe, & fore decernimus, volumus, ſtatuimus, declaramus, & ordinamus. Non præiudicando tamen, nec derogando prædictarum Artium Conſulatibus: ita tamen quòd à Sententijs ipſorum Conſulum non poſſit ad aliquod aliud Tribunal appellari, nec recurſus haberi, præterquam ad Magiſtros viarum præfatos, & dictæ Vrbis Conſeruatores, ſeu Camerarium noſtrum. Cum poteſtate citandi, & inhibendi quos, quibus, vbi, quando, & quoties opus fuerit, etiam per edictum publicum, conſtito ſummariè, & extraiudicialiter de non tuto acceſſu, vel abſentia, aut latitatione, ſub pecuniarijs, alijsq; ipſorum Magiſtrorum viarum, & Conſeruatorum reſpectiuè arbitrio imponendis, & moderandis pœnis, Et in euentum nou paritionis, inobedientes pœnas ipſas incurriſſe vnica tantum citatione præuia, declarandi, & ab eis exigendi: dictasq; cauſas in quocunq; ſtatu reaſſumendi, omniaq; alia, & ſingula deſuper neceſſaria, ſeu quomodolibet opportuna faciendi, dicendi, gerendi, exercendi, & exequendi: ita tamen, quòd neq; Gubernator, neq; Vicarius dictæ Vrbis, neq; Curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ generalis Auditor, neq; eiuſdem Vrbis Senator, nec Præſidens Ripæ, ſeu Ripettæ, neq; (præter tamen Camerarium noſtrum dumtaxat) quicunq; alius, vel alij eiuſdem Vrbis, vel extra eam vbilibet conſtituti Iudices ordinarij, vel extraordinarij, delegati, vel ſubdelegati, aut quæuis aliæ perſonæ cuiuſcunq; dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtant, etiam ſi Cardinalatus honore præfulgeant, & etiam habeant Priuilegia, vel indulta, quòd ipſi ſint Iudices, vel Protectores aliquarum Societatum, vel locorum, etiam piorum, aut cauſarum illorum Auditores, quatenus ipſi viarum Magiſtri in cauſarum huiuſmodi cognitione præuenerint, cauſas Artis muratoriæ huiuſmodi nullatenus in toto, vel parte audire, cognoſcere, decidere, ſeu ſe in illis quomodolibet, & quouis prætextu intromittere poſſint, neq; debeant: & quicquid ſecus factum fuerit, irritum ſit, & inane, ac pro infecto habeatur: & per prædictos viarum Magiſtros, ſi præuenerint, vt præfertur, omnino reuocari quandocunq; poſſit: Saluo tamen, quòd Clerici, & Præſidentes Cameræ Apoſtolicæ ſe in huiuſmodi cauſis iuxta Pauli III. Literas prædictas dumtaxat, & non aliàs, intromittere poſſint, perpetuò committimus, & mandamus: ac eoſdem Magiſtros viarum, cauſarum, & litium huiuſmodi Iudices, & executores ſpeciales, & generales, ita quòd in eis, vt præfertur altè, & baſſè procedere, & decidere valeāt; conſtituimus, & deputamus: Saluo tamen recurſu, ſi partes voluerint, ad ipſum Camerarium. Mandantes propterea dilectis filijs Vitellotio Sanctæ Mariæ in via lata, Diacono Cardinali Vitellio nuncupato, moderno, & pro tempore exiſtenti Camerario, & Præſidentibus, & Clericis præfatis, quatenus ſtatim viſis præſentibus nullo alio deſuper à nobis, vel Succeſſoribus noſtris, aut dicta Sede, ſeu aliundecunq; expectato mandato, omni mora, dilatione, & cōtradictione ceſſantibus, eaſdem præſentes in dicta Camera recipiant, & admittant, ac in illius libris regiſtrari mandent, illasq; inuiolabiliter, & ad vnguem in omnibus, & per omnia perpetuo obſeruent, ac ab omnibus, & ſingulis obſeruari faciant realiter, & cum effectu: ac præſentes literas perpetuò durare, & valere, perpetuiq; roboris firmitate ſubſiſtere, neq; de ſurreptionis, vel obreptionis, ſeu nullitatis, aut quòd præmiſſa, & quodlibet præmiſſorum non fuerint vſu recepta, aut alio quocunq; vitio, ſeu etiam intentionis noſtræ, vel eiuſdem Sedis, aut quouis alio defectu notari, vel impugnari, neq; etiam per nos, vel Succeſſores noſtros, aut dictam Sedem reuocari, alterari, ſuſpendi, modificari, aut illis in aliquod derogari vnquam poſſe. Sicq; in præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcunq; Iudices, & Commiſſarios, etiam cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores, & ipſius Eccleſiæ Romanæ Cardinales, etiam Legatos de Latere, ſublata

cis

eis quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari & definiri debere: Ac quicquid ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus, & declaramus. Quocirca venerabilibus fratribus noſtris Oſtień. & Portueń. ac Tuſculaneń. Epiſcopis per Apoſtolica ſcripta Motu ſimili mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut vnus eorum per ſe, vel alium, ſeu alios præſentes Literas, & in eis contenta quæcunq; vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte eorundem Magiſtrorum viarum fuerint requiſiti, ſolemniter publicantes, eiſq; in præmiſſis omnibus, & ſingulis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant auctoritate noſtra eoſdem viarum Magiſtros approbatione, confirmatione, innouatione, ſingulis Statutis, voluntatibus, ordinationibus, extenſionibus, ampliationibus, mandatis, præceptis, inhibitionibus, interdictis, conceſſionibus, indultis, commiſſionibus, deputationibus, decretis, declarationibus, reuocatione, alljſq; præmiſſis, iuxta præſentium tenorem pacificè frui, & gaudere, Non permittentes eos, vel ab eis cauſam habentes per Camerarium, Præſidentes, & Clericos præfatos, aut quoſuis alios quacunq; auctoritate fungentes, contra præmiſſa, vel eorum aliquod quomodolibet indebitè moleſtari, inquietari, vel perturbari. Contradictores quoslibet, inobedientes, & rebelles per cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, ac alia Iuris opportuna remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo: Inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis. Non obſtantibus præmiſſis, ac certa per nos dudum Motu ſimili edita ſuper pœnarum per eluſores, qui fabricas præmiſſas non fecerunt, neq; faciunt, incurſarum applicatione impreſſioni librorum de ordine noſtro à Ciuitate Venetiarum ad Vrbem traductæ facta, ſiue conceſſa, quam tenore præſentium, quoad præmiſſa, omnino reuocamus: Ac etiam noſtra de non tollendo iure quæſito, Necnon recolendæ memoriæ Pauli II. & Pauli III. de rebus Eccleſiaſticis non alienandis, ac alienatis, recuperandis: Necnon Bonifatij VIII. etiam Romań Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum, de vna, & duabus dietis, dummodo vltra tres dietas aliquis auctoritate præſentium ad iudicium non trahatur, necnon alijs quibuſuis Apoſtolicis, ac in generalibus, prouincialibus, & Synodalibus Concilijs editis, & edendis, conſtitutionibus & ordinationibus, ac Vrbis, & Curiæ Romanæ, ac Cameræ Apoſtolicæ, eiuſdemq; Curiæ Tribunalium, ac quorumuis Eccleſiarum, Monaſteriorum, Hoſpitalium, & aliorum piorum locorum, necnon ordinum Conſulatuum, & ſocietatum, ac vniuerſitatum, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, Statutis, & conſuetudinibus, ſtilis, vſibus, naturis, decretis, capitulis, & etiam nouis reformationibus, Legibus Pontificijs, & Imperialibus, ſacris Canonibus, Priuilegijs quoq; indultis, & Literis Apoſtolicis, illis, illorumq; reſpectiuè Populo, Ciuibus, Incolis, & Superioribus, ac tam ſupranominatis, quàm quibuſuis alijs perſonis, & etiam Iudicibus Eccleſiaſticis, & ſæcularibus, ſub quibuſcunq; tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis, etiam derogatoriarum derogatorijs, alijſq; efficacioribus, & inſolitis clauſulis, irritantibuſq; & alijs decretis, etiam motu, & ſcientia ſimilibus, vel ad quorumuis inſtantiam in genere, & ſpecie, ac etiam Conſiſtorialiter, & aliàs quomodolibet conceſſis, ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis: Quibus omnibus, & ſingulis, etiam ſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumq; totis tenoribus ſpecialiter, ſpecifica, expreſſa, indiuidua, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quæuis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret: illorum tenores, formas, & decreta in eis appoſita, ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo, & forma in eis tradita obſeruata, inſerti forent præſentibus, pro ſufficienter expreſſis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat, motu & ſcientia ſimilibus ſpecialiter, & expreſsè derogamus, ac ſufficienter derogatum fore; & cenſeri volumus, & decernimus: necnon omnibus illis, quæ Sixtus, Leo, & Paulus III. Prædeceſſores præfati in eiſdem ſuis Literis non obſtare voluerunt, contrarijs quibuſcunque: Aut ſi aliquibus communiter, vel diuiſim ab eadem ſit Sede indultum, quòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per Literas Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Et quia difficilè foret, præſentes ad ſingula quæque loca deferri: volumus, & etiam declaramus, quòd illarum tranſumptis, ſeu copijs, etiam impreſſis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & alicuius Prælati Sigillo munitis, eadem prorſus fides, etiam in iudicio, adhibeatur, quæ præſentibus, ſi vbicunq; forent exhibitæ, vel oſtenſæ, adhiberetur. Et ne quiſpiam vllo vnquam tempore præſentium ignorantiam

rantiam prætendere poſſit; volumus, & eadem auctoritate decernimus, quòd ipſæ præſentes Literæ in Cameræ Apoſtolicæ, & Curiæ Capitolij valuis, ac in acie Campi Floræ de Vrbe, per aliquem ex Curſoribus noſtris affixæ, copia illarum ibi dimiſſa, vniuerſos, & ſingulos, quorum intereſt, intra menſem à die affixionis huiuſmodi computandum, perinde afficiant, ac ſi illis perſonaliter intimatæ fuiſſent. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis, approbationis, innouationis, decreti, ſtatuti, ordinationis, applicationis, declarationis, extenſionis, ampliationis, mandati, interdicti, ablationis, caſſationis, amotionis, reuocationis, præcepti, intentionis, permiſſionis, conceſſionis, inhibitionis, impartitionis, commiſſionis, conſtitutionis, deputationis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ apud Sanctum Marcum, Anno Incarnationis Dominicæ, Milleſimo Quingenteſimo Sexageſimo Quinto, Decimo Kal. Septembris, Pontificatus noſtri Anno Sexto.

Cæ. Glorierius.
H. Cumyn.

P. Epiſcopus Narnien. Summiſta.

Anno à Natiuitate Domini Milleſimo quingenteſimo ſexageſimo Quinto, Indictione octaua, Die verò Quinta Menſis Decembris, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini noſtri Domini Pij diuina prouidentia Papæ IIII. Anno Sexto, Præſentes Literæ Apoſtolicæ in quinterno foliorum in totum (computato præſenti) triginta duorum publicè affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas Cameræ Apoſtolicæ, Curiæ Capitolij, & in acie Campi Floræ, dimiſſis ibidem in ſingulis locis præfatis reſpectiuè, præſentium literarum copijs (vt moris eſt) affixis, per Nos Bernardinum Andreutium, & Iulium Parinum, prælibati Sanctiſs. D. N. Papæ, & Apoſtolicæ Sedis Curſores.

Philibertus Chapuis Magiſter Curſorum.

Literæ Pij Papæ V. Confirmatoriæ aliorum Summorum Pontificum contra Homicidas, Bannitos, & alios facinoroſos.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

EX ſupernæ diſpoſitionis arbitrio gregis Dominici curæ præſidentes, inter varias animi ſolicitudines, quæ ex Paſtoralis officij miniſterio nobis incumbunt, illam à nobis potiſſimè amplectendam eſſe putamus, per quam inter ſingulos gregis eiuſdem fideles, præſertim verò nobis, & Romanæ Eccleſiæ ſubditos pax, & concordia confouentur, ſeditiones ſedantur, ſcandalis obuiatur, & animarum ſalus procuratur. Vnde ea quæ ſedula meditatione hactenus à diuerſis Roman. Pontificibus Prædeceſſoribus noſtris præmiſſorum ratione geſta fuiſſe ac ordinata comperimus, quò ſæpius fideles ipſi illa perſpicient innouari, eò feruentius, ac promptius ad illorum obſeruationem excitentur; confirmanda, innouanda, noſtræq; auctoritatis munimine roboranda eſſe cenſemus, aliaſq; deſuper diſponimus, prout in Domino conſpicimus expedire. Sanè aliàs poſtquam fel. re. Pius Papa II. Prædeceſſor noſter per eum accepto, quòd à certis tunc elapſis annis citra in terris, & locis, & tenimentis dictæ Romanæ Eccleſiæ mediatè vel immediatè ſubiectis, quamplura etiam ex leuibus cauſis commiſſa eſſe reperiebantur homicidia, idem Prædeceſſor attendens crimen huiuſmodi inter alia pernicioſum eſſe, & deteſtabile, &

iuxta

iuxta Canonicas ſanctiones debere graui animaduerſione puniri,& tanto ſeuerius puniendum, & extirpandum fore quanto manifeſtius cognoſcebatur quòd ex eo ſcandala, & plurima mala ſubſequebantur: ac cupiens quòd eiuſdem Eccleſiæ mediatè, vel immediatè ſubiecti, pacifici forent & modeſti, ac Terras, & loca prædicta Sicarijs expurgare, inter alia per ſuas literas ſtatuerat, & decreuerat, quòd omnes illi,qui pro delicto huiuſmodi forent condemnati, aut aliàs de ciuitate aliqua, ſeu diſtrictu ipſius banniri,non poſſent ad ciuitatem ſeu diſtrictum huiuſmodi quocunq; tempore, ſeu in eis vel eorum altero moràm trahere, etiam habita pace ab hæredibus, & conſanguineis, ſeu filijs ipſius occiſi, nec Legatus etiam de Latere, aut Gubernator qui pro tempore foret, vel quiuis alius poſſet auctoritate Apoſtolica ſeu ex officio ſuæ legationis aliquem homicidam, ſeu bannitum rebannire, & reducere, ſeu reuocare ad ciuitatem vel diſtrictum aut eorum alterum, ſeu ei licentiam, vel ſaluum conductum concedere, redeundi ſeu morandi in eis, vel eorum alterum in perpetuum, vel ad tempus modicum, ſiue magnum, nec etiam ad diem vnum, ſiue noctem. Quod ſi ſecus per quemcunq; ex prædictis factum foret,ipſo facto pœnam excommunicationis ſine vlterioris ſententiæ declaratione à qua per alium, quàm per ſummum Pontificem, & tunc facta de hoc ſpeciali expreſſione, non poſſet abſolui, ac licentia, reductio, reuocatio, ſaluus conductus, & caſſatio proceſſus, & banni huiuſmodi eſſent ipſo iure nulla, nulliusq; roboris, vel momenti, incidereꝗ; etiam in pœnam ducatorum mille auri Cameræ Apoſtolicæ applicandorum, quam Theſaurarius, cui hoc ſecretè, vel publicè foret relatum, & denunciatum retineri faceret, & mandaret, nullo ſuper hoc expectato ſeu requiſito ſuperioris mandato. Quod ſi non faceret ipſe Theſaurarius, eandem ſententiam excommunicationis ipſo facto cum eiſdem qualitatibus incurreret: ipſeꝗ; rebannitus, reductus, ſiue quocunq; alio modo reuerſus poſſet deberetꝗ; capi, detineri, & incarcerari, ac de ipſo ſecundum ſententiam contra eum latam, iuſtitia fieri per Gubernatorem, Poteſtatem, vel alios Officiales ad quos ſpectaret, & pertineret incontinenti, ſine vlteriori ſententiæ notificatione, requiſitione ſuperioris vel alterius, ſub pœna ducentorum ducatorum auri Cameræ præfatæ applicandorum, quam Theſaurarius præfatus ſimili modo, & forma, ac ſub ſimilibus cenſuris faceret retineri: & quod quæcunque appellationes interpoſitæ, vel interponendæ ab huiuſmodi vel alijs ſententijs, ſiue grauaminibus contra homicidas latis, vel à proceſſu contra eos facto, etiam ſi lis vel inſtantia ſuper eis penderet, & inhibitiones vigore ipſarum emiſſæ forent per Auditorem Cameræ, vel alium quemcunq; ordinarium, vel delegatum, eſſent nullæ, & inualidæ, nec ad vlteriora ſuper his, & ipſarum vigore procedi poſſet aut deberet. Quinimo appellationes, lites, & cauſæ huiuſmodi cenſerentur auocatæ, extinctæ, & inualidæ, nec Poteſtates, ſeu Officiales, quibus inhibitum foret, mandatis, inhibitionibus, litis pendentijs, cenſuris, & pœnis in eis contentis aſtringerentur, immo tenerentur, & deberent ad executionem ſententiarum latarum procedere: poſſet tamen in caſibus à iure vel ſtatuto permiſſis appellari ad Gubernatorem ciuitatis, ſeu prouinciæ, qui infra menſem cauſam diffinire teneretur, quo elapſo inhibitio, & inſtantia ſuper eis eſſent nullæ, & libere ſine impedimento poſſet fieri executio ſententiæ,vel banni,ac ſi non fuiſſet inhibitum & appellatum: quòdq; banniti, & condemnati propter huiuſmodi crimen homicidij cenſerentur banniti ab omnibus circumuicinis locis vſq; ad milliaria quinquaginta, infra quæ ſi reperti forent; poſſent & deberent capitalis ſententiæ, ſiue condemnationis pecuniariæ executiones fieri contra eos per Poteſtates, & alios Officiales, ciuitatibus, diſtrictui, & loco præſidentes, ſub pœnis pecuniarijs ſimili forma incurrendis; ita quòd omnes, & ſinguli homicidæ quorum delictum notoriorum foret, vel de homicidio infamati, ſeu condemnati, etiam ſi de delicto huiuſmodi ex forma ſtatuti non poſſet inquiri, vel aliqua pœna imponi, vel etiam ſi ipſius delicti vel pœnæ pro eo impoſitæ auctoritate Apoſtolica vel alterius ab ea vel à Rom. Pont. poteſtatem habente, eſſet facta remiſſio, caſſatio proceſſus, & ſententia annullata, vel aliàs quomodolibet diſpoſitum per viam gratiæ vel iuſtitiæ remiſſionis in toto vel in parte, non poſſet habere officia, vel dignitates in quibuſcunq; locis, ciuitatibus, & terris, à quibus banniti forent, & in quibus domicilium eorum originemꝗ; haberent, ſeu aliàs moram trahetent, vel reſiderent, etiam ſi forent abſoluti, rebanniti, vel aliàs eorum ſententia ſeu condemnatio ſiue proceſſus irritati, vel aliàs pro infectis habiti: ſed perpetuò eſſent infames, & omni officio, & dignitate priuati, nec poſſent ferre teſtimonium, nec tabellionatus officium exercere, neq; admitterentur ad iudicandum ſeu

aliud

aliud officium exercendum, & ab omnibus actibus legitimis eſſent perpetuò ſuſpenſi: quinimo ſi huiuſmodi officia acceptarent, exercerent, ſeu aliàs ad ea exercenda admiſſi forent, tam ipſi quàm Gubernator, Legatus, aut ſuperior qui eum eligere, vocare, aut ipſum officium exercere ſeu ei præeſſe pateretur, pœnam quingentorum ducatorum auri ipſo facto incurrerent, & ſua gubernatione priuarentur, nec geſta in iudicio, vel extra iudicium tam per eum qui admiſſus foret ad officium, quàm per eum qui illud exercere paſſus foret, de cætero valida eſſent, & robur obtinerent, quinimo eſſent nullius roboris, vel momenti, & ſi Eccleſiaſticæ perſonæ forent, ſententiam excommunicationis ipſo facto incurrerent ſine vlteriori declaratione, à qua pœna non poſſent præterquam à Rom. Pont. cum ſpeciali delicti ſeu homicidij huiuſmodi expreſſione abſolui. Et Theſaurarius Cameræ ſine vlteriori requiſitione, ſeu notificatione, aut inhibitione, vel monitione ſalarium eiſdem, vel alteri debitum retinere deberet, ſi ab eo deberetur: ſi verò non deberetur, Poteſtati, Gubernatori, vel alteri ad quem ſpectaret, ab eis vel eorum altero exigi, & ſatisfieri ſub eiſdem cenſuris in eiſdem literis quas idem Prædeceſſor per omnes ciuitates Eccleſiæ publico præconio publicari mandauerat, dum ſæpius contingerat, quòd offenſionis ignarus, aut ob huiuſmodi exceſſus plurimum condolens, horribili immanitate, & furioſa dementia in vindictam iniuriæ vulneraretur, & interdum occideretur, aut aliquis propinquorum offenſi ad vltionem iniuriæ propinqui ſui, vt præmittitur, propinquum offendentis vulneraret, vel occideret, ſeu vulnerari, vel occidi faceret. Inde quoq; iuxta damnabilem abuſum ciuitatis vtraq; pars ſe domibus priuatis includeret, quam in contemptum Summi Pontificis, videlicet Principis ac etiam Magiſtratuum ciuitatis armatis complebāt, & interdum fores domorum ac porticus, ſteccatibus communibant, vbi tanquam ad officinas, ac aſylum ſcelerum perditi homines, & ſceleſti ab vtraq; parte conueniebant: Illic inuidia, factio coniungeretur atrociſſima ſceleris immanitate concordans; illic dementia, & furia eſſent venalis iniuria, dum hi qui nulla erant iniuria laceſſiti, ad vindictam offenſorum inſana mente, & ferali crudelitate coniurarent: hi eſſent quorum pedes veloces erant ad effundendum ſanguinem, qui via pacis non cognouerant, inter quos fœda, & obſcœna commertia, alearum luſus, pecuniarum effuſio, patrimoniorum diſſipatio, diræ blaſphemiæ, & obſcœni agebantur inceſtus: ex his oriretur regentium rempublicam, & magiſtratuum contemptus, ac ſeditiones nonnunquam ſuſcitarentur. Et ſi quando huiuſmodi rixæ, & diſſenſiones intercederent, non ſolum propinqui atque coniuncti, ſed etiam extranei vtriq; parti ſe offerent, quòd vulgo Apuleos, & materno vocabulo (fare di bene) nuncupabatur, ex quo plerumq; totius ciuitatis ſtudia diuidebantur, & non ſine graui nota regentium atq; diſcrimine reipublicæ armarentur aduerſus proximos miſeri ſpiritu diaboli repleti, omne ius humanæ ſocietatis, omnem charitatem, omnem ciuilem concordiam damnabili abuſu ſubuerterent, piæ memoriæ Paulus Papa II. etiā Prædeceſſor noſter per ſuas literas perpetuò ſtatuerat, & ordinauerat, vt quicumq; ex tunc deinceps Baro, aut Domicellus, ac ciuis Romanus vel quæuis alia Eccleſiaſtica, ſecularisq; perſona cuiuſcunq; conditionis, & qualitatis exiſteret, quacunq; etiam atroci iniuria laceſſita pro ſua, vel amici, aut propinqui iniuria vindicanda patrem, aut filium, fratrem, aut propinquum, vel aliàs amicum, vel domeſticum offendentis vulnerare, mutilare, occidere, vel quocunq; modo realiter, vel perſonaliter offendere præſumeret, aut talia fieri faceret, vel mandaret: ſimiliter qui in Vrbe Roma, vel eius diſtrictu occaſione rixæ vel brigæ domum communire, armatos receptare, aut tenere, vel adhærentes, & complices, ac fautores brigæ accerſere, ſiue quamcumq; conuentionem, congregationem, & collectam hominum ad vltionem iniuriæ inuocare, excitare, inuitare, vel receptare præſumeret per ſe, vel alium, crimen læſæ Maieſtatis, rebellionis, & ſeditionis in Vrbe concitatæ reus cenſeretur, & haberetur, ac veluti talis à competentibus iudicibus ſeueriſſimè puniretur: Eccleſiaſtici verò talia perpetrante omni dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio eſſent ipſo iure priuati, & perpetuò manciparentur, ac beneficia eorum liberè per illos ad quos collatio pertinebat eorum, conferrentur. Omneſq; præterea talia committentes tanquam chriſtianæ religionis alieni, publicæ pacis æmuli, ab omni populo, ciuitate, loco, & terra dictæ Eccleſiæ mediatè, vel immediatè ſubiecta eſſent perpetuò diffidati, eorum bona tam mobilia quàm immobilia eſſent ipſo iure Cameræ Apoſtolicæ confiſcata: Nulli præterea talium alicuius aperiretur ianua dignitatis, aut honoris Eccleſiaſtici, vel mundani, ſeu ad alicuius loci regimen eſſet aſcenſus. Et vt magis eſſet famoſa eorum infamia,

factio

factio teſtamenti actiuè & paſſiuè eſſet eis interdicta, ad actus legitimos nullus eis pateret aditus, nulla porta panderetur, omni ſpe gratiæ, aut diſpenſationis adempta. Et præter prædictas pœnas ſententiam excommunicationis, & perpetuæ maledictionis incurrerent, à qua abſolui non poſſent niſi per Rom. Pontifices, præterquam in mortis articulo conſtituti. Illi vero qui ipſis offenſis, vel offendentibus, ſeu brigoſis adhærere, fauorem, opem, auxiliumq; promittere, aut in domibus, vel caſtris, locis, ſeu fortalitijs ſuis receptare, aut qui iuxta vulgare (ſare di bene) ex tunc deinceps præſumerent, tanquam fautores ſcelerum, & conſpiratores aduerſus publicam pacem omnino ſimilis rebellionis, confiſcationis, depoſitionis, priuationis, inhabilitatis, ac excommunicationis, & anathematis pœnas incurrerent. Et prætetea vt domus, & habitationes principalem offendentium, qui vindictam in alios, vt præmittitur ſumere, & exercere, aut etiam qui ex vtraque parte domos ipſas munire, aut congregationes occaſione brigæ, aut collectas hominum adunare, vel armis, aut armatis, ſeu ſteccatis, aut propugnaculis communire auſi forent, in deteſtationem tanti facinoris demolirentur, & vſq; ad ſolum ad perpetuam infamiam proſternerentur: Per hoc quoq; ſecularibus, aut alijs iudicibus ſuis competentibus non ademerat facultatem vtendi ſtatutis, & legibus aduerſus tales editis, & edendis. Et ſucceſſiuè recolendæ memoriæ Sixtus Papa IIII. ſimiliter Prædeceſſor noſter accepto per eum quod contenta in literis Pij Prædeceſſoris huiuſmodi à certis annis tunc elapſis citra non fuerant obſeruata, & ex illorum non obſeruantia ſubditi præfatæ Eccleſiæ procliuiores erant ad homicidia committenda, ac ferè paſſim quotidie perpetrabantur, & homicidæ præfati ideo ad illa committenda promptiores exiſtebant, quia ſperabant latere, & ſuorum exceſſuum remiſſionem conſequi facilè poſſe; ac deteſtabilem, & horrendam ſicariorum nequitiam talium ad aliorum cautelam iuris remedijs proſequi ſtudio cupiens indefeſſo, habita ſuper ijs cum fratribus ſuis præfatæ Eccleſiæ Cardinalibus deliberatione matura, de illorum conſilio per ſuas literas, ſtatuta, decretaq; Pij Prædeceſſoris huiuſmodi, ac prout illa concernebant omnia & ſingula in dictis literis Pij Prædeceſſoris præfati contenta approbauerat, & robur perpetuæ firmitatis obtinere debere decreuerat, ac voluerat, & de eorundem fratrum conſilio ſtatuerat, & ordinauerat, quòd condẽnati eatenus, & quos in poſterum condemnari cõtingeret vbilibet in Ciuitatibus, & Terris, & locis prædictis pro homicidio, ſiue vt principales, ſiue vt auxilium, conſilium, vel fauorem præſtantes, ſuarum condemnationum remiſſionem, aut contra illa ſaluumconductum, & licentiam ſecurè in loco patrati criminis, vel infra quinquaginta milliaria (vt præfertur) propinquo, nullatenus obtinere poſſent ab alio quàm à Rom. Pontifice qui pro tempore eſſet, & alicuius alterius etiam Legati de Latere remiſſio nemini ſuffragaretur: & ſi forſan cõtingeret eundem Rom. Pontificem ad remiſſiones ſiue ſaluum conductum huiuſmodi procedere, talis remiſſio per præoccupationem proceſſiſſe cenſeretur, & nemini prodeſſe poſſet, niſi in illa verus literam Sixti Prædeceſſoris huiuſmodi tenore de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes inferius inſertus foret, ac ſpecifica, & determinata cauſa exprimeretur, quæ eundem Rom. Pontificem induceret ad derogandum eiſdem literis Sixti Prædeceſſoris, quæ cum tam matura deliberatione ab eodem Sixto Prædeceſſore manauerant. Et ſubſequenter ſanctę memorię Iulius Papa II. etiam Prædeceſſor noſter habita ſuper ijs cum fratribus ſuis tunc, & dictæ Eccleſiæ Cardinalibus deliberatione matura, & de illorum conſilio literas Pij, & Sixti Prædeceſſorum huiuſmodi prout illas concernebant, omniaq; & ſingula in eiſdem literis contenta per quaſdam approbauerat, & innouauerat, ac robur firmitatis perpetuò obtinere debere decreuerat, ac illas ad bannitos, ſeditioſos, & rebelles, aut alios pro quocumque alio crimine capitali à quibuſuis officialibus tam in dicta Vrbe, quàm extra eam, & in terris eidem Romanæ Eccleſiæ mediatè, vel immediatè ſubiectis ius dicentibus, pro tempore condemnatos, & brigoſos nuncupatos pacem iuxta ordinationes dictæ Vrbis Apoſtolica auctoritate approbatas facere recuſantes: Necnon ius ſibimet contra alios dicentes, aut caualcatas ſine Romani Pontificis, aut officialium ſuorum ſpeciali licentia facientes, vel mouentes, præfata auctoritate de eorundem fratrum conſilio extenderat, ac vniuerſis, & ſingulis, tam laicis, quàm Eccleſiaſticis cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, excellentiæ, & dignitatis, Ducibus quoque, Comitibus, Baronibus, Domicellis, necnon Communitatibus, Vniuerſitatibus, Ciuitatum, Terrarum, Caſtrorũ, & aliorum quorumcunq; locorum dictæ Eccleſiæ mediatè, vel immediatè ſubiectorum, diſtrictè præcipiendo mandauerat, & inhibuerat, ne aliquis eorum homicidas, bannitos, exitioſos, &

F rebel-

rebelles, aut pro alio capitali crimine condemnatos, aut brigoſos pacem facere recuſantes, ſeu ius ſibi contra alium dicentes, aut caualcatas facientes, vel mouentes in eorum Ciuitatibus, Caſtris, ſeu Locis alijs quibuſcumque recipere, & retinere, ſeu auxilium, conſilium, vel fauorem directè vel indirectè publicè vel occultè, per ſe vel alium præſtare, aut in eorum domibus, ſeu Caſtris, vel locis recipere, & receptare præſumerent; & ſi aliquis contra inhibitionem, & mandatum huiuſmodi quouis modo directè vel indirectè de cætero venire præſumeret, idem Iulius Prædeceſſor omnes, & ſingulos ſic contrauenientes excommunicationis maioris, & anathematis ſententiam, à qua non niſi ab ipſo Iulio Prædeceſſore, & eiuſdem Succeſſoribus (præterquam in mortis articulo conſtituti, & debita ſatisfactione præmiſſa) abſolui poſſent, incurrere, eoſq; omnibus, & ſingulis priuilegijs, gratijs, libertatibus, indultis, exemptionibuſq;, immunitatibus realibus, & perſonalibus, ac Ciuitatibus, Caſtris, Terris, Locis, & dominijs eorum dignitatibus, & honoribus, iuribus, & officijs, ac etiam feudis, & conceſſionibus quibuſcumque, quæ à Romana præfata, & quibuſcunque alijs Eccleſijs obtinere noſcebantur, ſub quacumque verborum forma, & tenore, ac cum quibuſuis efficaciſſimis, & inſolitis etiam præſeruatiuis ab incurſu pœnæ priuationis eo ipſo priuatos, & inhabiles, ac indignos ad illa & quælibet alia in poſterum obtinenda, & quoſcumque actus legitimos exercendos fore nunciauerat; & illa per ipſum Iulium Prædeceſſorem, & Succeſſores ſuos, abſque aliqua declaratione ſuper incurſu pœnæ priuationis huiuſmodi, aut citatione eorum qui priuationis pœnam incurrerent facienda, alijs perſonis in feudum ſeu vicariatum, aut aliàs ac ſi per elapſum temporis conceſſionis, aut finitam lineam ad dictam Cameram reuerſa eſſent, liberè concedere, ac aliàs de illis diſponere poſſe decreuerat, & declarauerat. Necnon Ciuitates, Terras, Caſtra, & loca prædicta Cameræ præfatæ confiſcauerat, incorporauerat, applicauerat, & appropriauerat, ac confiſcata, incorporata, & appropriata eſſe, ſicq; contrauenientes pro rebellibus eiuſdem Eccleſiæ haberi, & cenſeri debere voluerat, eorum ſubditos, ac vaſallos, & arcium, Ciuitatum, Terrarum, Caſtrorum, & Locorum prædictorum Caſtellanos, à quocunque fidelitatis iuramento, quo ipſi eſſent quomodolibet aſtricti, penitus abſoluens: Ciuitates quoque Terras, Caſtra, & Loca prædicta, ſi ad eiuſdem Eccleſiæ obedientiam ſe non reducerent, ſeu in præmiſſis quomodolibet delinquerent, & etiam quorumcunque eis auxilium, conſilium, vel fauorem quouiſmodo directè vel indirectè, publicè vel occultè præſtantium, etiam quacumque Eccleſiaſtica vel mundana, & Regali præfulgerent dignitate, & excellentia, vt præfertur, & ad quem eos declinare contingeret, Eccleſiaſtico ſubijciens interdicto tandiu firmiter obſeruando donec ibidem foret etiã per triduum poſt inde diſceſſum. Illos quoque qui aliquem ſcirent culpabilem in prædictis, & eidem Iulio Prædeceſſori, vel Succeſſoribus ſuis intra trium dierum ſpatium non referrent, vel alicui per quẽ ad eum fideliter referretur, ſimiles pœnas incurrere voluerat. Et inſuper per eundem Iulium Prædeceſſorem accepto quòd cum nonnulli Ciuitatum, Caſtrorum, & Locorum tàm Regni noſtri tunc ſui Siciliæ citra Pharum, quàm aliarum partium dictæ Eccleſiæ ſubiectarum etiam Vrbis prædictæ adiacentium, qui propter homicidia, aliquavè nefanda per eos perpetrata, exceſſus, crimina, & delicta, & aliàs eorum demeritis id exigentibus à Ciuitatibus, Terris, Caſtris, & Locis eorum, ſeu in quibus tunc morabantur exules, rebelles, & banniti, quod in illis propterea ſecurè morari nequirent, alij de Ciuitatibus, Terris, Caſtris, & Locis dictæ Eccleſiæ ſubiectis ad Regum, & alias partes adiacentes huiuſmodi, alij autem ex Regno, & adiacentibus partibus prædictis, ad Ciuitates, Terras, Caſtra, & Loca eidem Eccleſiæ ſubiecta prædicta etiam dictæ Vrbi adiacentia ſe transferrent, nonnulli Barones, Proceres, & Domini, ſeu Vicarij in temporalibus Ciuitatum, Terrarum, Caſtrorum, & Locorum, ac Regni, & partium adiacentium prædictorum, eorumq; Officiales, & ſubditi dictos homicidas, bannitos, criminoſos, atque rebelles homines ſcienter receptare, & quod grauius erat, protegere, & defendere non formidabant, ſe reos tantorum ſcelerum per homicidas, & alios bannitos prædictos perpetratorum apud Deum conſtituentes, & tàm ipſis homicidis, & malefactoribus, quàm alijs ſimilia, & grauia delicta perpetrandi, & committendi audaciam, & ſcelerum huiuſmodi impunitatem tribuentes in animarum ſuarum periculum, iuſtitiæ conculcationem, ac dictæ Sedis auctoritatis contemptum, & ſcandalum plurimorum: Idem Iulius Prædeceſſor Motu proprio omnes, & ſingulos Barones, Proceres, Milites, ac Dominos, & Vicarios in temporalibus Ciuitatum, Terrarum, Caſtrorum, & Locorum eorundem, necnon noſtros

& eo-

& eorundem Baronum, Procerum, Militum, & Dominorum Vicarios, Officiales, & ſubditos per ſuas literas requiſierat, & monuerat, eiſq; & eorum cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quam contrafacientes eo ipſo incurrerent diſtrictius inhibuerat, ne homicidas, bannitos, criminoſos, rebelles, alioſq; infames homines præfatos, qui propter eorum delicta banniti in locis originis ſuæ, ſeu alijs Regnorum, Ciuitatum, Terrarum, Caſtrorum, & aliorum locorum prædictorum propter eorum malam vitam commorari non poterant, ex tunc de cætero nullatenus receptare, aut eis conſilium, auxilium, vel fauorem quouis quæſito colore præſtare præſumerent. Quinimò tales ad eorum dominia declinantes, ſeu in eis commorantes capi, & ad forum ſeu iuſtitias, vel Officiales ad quos punitio, & caſtigatio criminum, & exceſſuum per eos perpetratorum, vt præfertur, de iure, vel conſuetudine pertinebant, & ſpectabant deſtinare, aut ſi partibus læſis, & offenſis vtilius foret, illos iuxta criminum, & exceſſuum per eos perpetratorum qualitatem ad pœnas à iure ſtatuta in locis vbi deprehenſi forent procedere procurarent.

Præterea felicis memoriæ Leo Papa Decimus, etiam Prædeceſſor noſter ſimiliter per eum accepto, quòd nequiſſimi Sicarij eò ad perpetranda homicidia, & mala omnia committenda procliuiores reddebantur, quò in opprobrium iuſtitiæ, & animi ſui indignationem non ſolum in Ciuitatibus, Terris, Caſtris, & locis ipſius Eccleſiæ dominio ſubiectis, & non ſubiectis dictæ Vrbis conuicinis, ſed etiam in Vrbe ipſa intra ædes, & Palatia retinebantur, & recipiebantur, aut ob fauorem Ducum, Marchionum, Comitum, Baronum, Domicellorum, Dominorum temporalium, armorum Capitaneorum, Ductorumq; & aliorum Magnatum auxilium confouebantur, Iudicum quoque, & Officialium animaduerſio in eos ſæpè, & ſæpius omiſſa fuerat, idem Leo Prædeceſſor Motu ſimili, & ex certa ſcientia priores literas Iulij Prædeceſſoris huiuſmodi, ac omnia, & ſingula in eis contenta per ſuas literas approbauerat, & innouauerat. Adijciens, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſtatuens, quòd ſi Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarij, Feudatarij, armorum Capitanei, Ductores, Magnates, Principes, Communitates, & Officiales Ciuitatum, Terrarum, & locorum dictæ Eccleſiæ mediatè vel immediatè ſubiectorum, homicidas, bannitos, exititios, rebelles, aut pro quocumque crimine capitali pœna damnatos, necnon brigoſos pacem facere recuſantes, treugarum, ſiue induciarum violatores, ſeu fractores, ius ſibimet contra alium dicentes, caualcatas aut armatas, vel vltra numerum decem hominum coadunatas facientes propria auctoritate, vel mouentes, ad eorum Terras, Ciuitates, Caſtra, Loca, Territoria, & dominia declinantes, non ſolum recipeterent, retinerent, vel eis auxilium, conſilium, opem, fauorem tacitè, vel occultè, directè, vel indirectè præſtarent, aut contra mandata, & inhibitiones in eiuſdem Iulij Prædeceſſoris literis contentas deuenirent, ſed etiam ſi eoſdem manu forti non acciperent, apprehenderentque, & captos ad mandatum Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, aut ſuorum Officialium exhiberent, traderentque, non ſolum omnes, & ſingulas ſententias, ac etiam priuationis pœnas in eiſdem literis expreſſas, verum etiam læſæ maieſtatis reatum, & verum ac nulla iuris aut hominis fictione confectum crimen eo ipſo incurrerent, & in eos ſic contrafacientes modo & forma quibus in veros criminis læſæ maieſtatis reos à iure procedi debere ſtatutum erat, procederetur; & tam ad præfatas quàm huiuſmodi læſæ maieſtatis criminis à iure inflictas pœnas executiuè deueniretur. Et inſuper omnia, & ſingula per Iulium Prædeceſſorem, & vt præfertur per Leonem huiuſmodi innouata & de nouo ſtatuta, & illis adiecta perpetuæ firmitatis robur obtinere, & inuiolabiliter obſeruari debere decreuerat. Porrò ad notitiam ſimilis memoriæ Clementis Papæ VII. pariter Prædeceſſoris noſtri peruento plures Vrbis Ciuitatum, Terrarum, Caſtrorum, Locorum, & tenimentorum, ac regni, & partium prædictorum contra literas Prædeceſſorum huiuſmodi elata ceruice deuenire, & ſe aduerſus iuſtitiæ clypeum, & tutelam rebelles conſtituere præſumant, ac cenſuras & pœnas præfatas in eiſdem literis contentas ſenſu reprobo paruipendere non verebantur, in animarum ſuarum perniciem, Diuinæ Maieſtatis offenſam, & reipublicæ læſionem, idem Clemens Prædeceſſor ne literæ præfatæ, quæ prouida deliberatione ab ipſis Prædeceſſoribus manauerant, contemptibiles redderentur, ſed exceſſuum perpetratores debita animaduerſione punirentur, opportunis remedijs prouidere volens, Motuproprio non ad ali-

quorum eidem ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de ſua mera liberalitate, & ex certa ſcientia, ſingulas Pij, Pauli, Sixti, Iulij, & Leonis Prædeceſſorum Literas huiuſmodi, cum ſtatuti, ordinationis, extenſionis, additionis, inhibitionis, decreti, declarationis, confiſcationis, incorporationis, applicarionis, voluntatis, & mandati, ac cum omnibus, & ſingulis alijs in eis reſpectiuè contentis clauſulis, auctoritate Apoſtolica per ſuas Literas approbauerat, & innouauerat, ac perpetua roboris firmitate ſubſiſtere, & per ſingulos, quos literæ ipſæ concernerent, ſub excommunicationis, anathematis, maledictionis, infamiæ, ſuſpenſionis, diffidationis, criminis læſæ maieſtatis, ſeditionis, rebellionis, confiſcationis, depoſitionis, priuarionis, inhabilitatis, & interdicti, & alijs cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, & temporalibus in eiſdem literis contentis, quas contrauenientes eo ipſo incurrerent, perpetuò inuiolabiliter obſeruari debere decreuerat: illasq; etiam ad hoc, vt homicidæ, ſicarij, extitij, criminoſi, rebelles, alijq; infames propter homicidia, aut alia nefanda per eos perpetrata, exceſſus, crimina, & delicta in Ciuitatibus, Terris, Caſtris, vel locis eorum, ſeu in quibus tunc morabantur banniti, & condemnati, etiam habita pace ab hæredibus, filijs, ſeu conſanguineis occiſorum, ac partium læſarum, non ſolùm à locis circumuicinis vſque ad quinquaginta milliaria, ſed etiam ab omnibus & ſingulis Ciuitatibus, Terris, Caſtris, & Locis, etiam regni, & partium prædictarum nobis & dictæ Romanæ Eccleſiæ quomodolibet mediatè vel immediatè ſubiectis banniti, & exules eſſent & eſſe cenſerentur, nec in illis ſeu eorum aliquo, etiā prætextu cuiuſuis licentiæ, ſalui conductus, remiſſionis, reductionis, reuocationis, vel alterius gratiæ per eos deſuper quomodolibet pro tempore obtentæ moram trahere poſſent. Et ſi in eis reſiderent, vel reperti forent, capi, detineri, & incarcerari, ac iuxta criminum, & exceſſuum per eos perpetratorū qualitatem, vel literarum Pij Prædeceſſoris huiuſmodi tenorem, ſub pęnis in eiſdem literis contentis, per Officiales Ciuitatis, Terræ, Caſtri, vel loci, in qua vel in quo deprehenſi forent, debitis pœnis plecti, ſeu inde educi, & ad forum ſeu Officiales, ad quos criminum & exceſſuum eorundem punitio, vel de iure, vel conſuetudine pertineret, remitti deberent, extenderat & ampliauerat. Et nihilominus præmiſſa omnia, & ſingula, prout per Pium, Paulum, Sixtum, Iulium, & Leonem Prædeceſſores præfatos ſtatuta, & ordinata, inhibita, decreta, & declarata fuerant, ita vt Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarij, Feudatarij, Capitanei, Magnates, Principes, Communitates, Ciues, Officiales, & perſonæ, ac alij quos prædictæ literæ concernebant, ac ipſorum ſinguli literas & in eis contenta huiuſmodi non obſeruantes, & illis quomodolibet directè, vel indirectè contrauenientes, ac eis adhærentes, eorumq; fautores, & complices, ſingulas cenſuras, & pœnas prædictas eo ipſo, abſque alia declaratione incurrerent, & incurriſſe cenſerentur. Quodq; Duces, Barones, Marchiones, Comites in temporalibus Vicarij, & Feudatarij Ciuitatum, Terrarum, Caſtrorum, & locorum, etiam regni, & partium prædictarum ſibi & eidem Eccleſiæ mediatè vel immediatè ſubiectarum, aliquos ſuos & dictæ Eccleſiæ hoſtes, & inimicos, aut ſubditos, exules, bannitos, & facinoroſos cuiuſcunq; ſtatus, vel conditionis eſſent, publicè, vel occultè vllo vnquam tempore recipere, & acceptare nullatenus præſumerent. Et ſi aliquos ad eorum dominia, & territoria confugere contingeret, illos ex eorum dominijs vel territorijs huiuſmodi expellere, ſeu ad ſimplicem iuſſionem ſuam, vel ſucceſſorum ſuorum quo voluiſſet, ſeu ſucceſſores ipſi voluiſſent, rute conduci facere. Ac quod præmiſſa à ſuis ſubditis inuiolabilirer obſeruarentur omni excuſatione ceſſante cum effectu curare, ſub ſimilibus priuationis, & rebellionis, ac criminis læſæ Maieſtatis pœnis ſi contrafacerent eo ipſo incurrendis. Necnon vt homicidæ, fautores, & complices præfati faciliùs capi & puniri poſſent, quòd Communitates Ciuitatum, & Vniuerſitates Terrarum, Caſtrorum, & locorum, in quibus, ſeu quorum territorio, diſtrictu, & ditione dicta homicidia perpetrarentur, ſub interdicti Eccleſiaſtici, & duorum millium per Communitates, ac mille ducatorum per Vniuerſitates, necnon Ciuitatum, Terrarum, & Locorum eorundem Domicelli, Barones, Vicarij, ac alij in remporalibus domini, ſub maioris excommunicationis latæ ſententiæ, & quinque millium ducatorum auri Cameræ Apoſt. irremiſſibiliter applicaſi. eo ipſo abſque alia declaratione incurrendis pœnis, eoſdem homicidas, complices, & fautores ſtatim capere, & omnem exactiſſimam diligentiam, de qua per publica documenta fidem facere tenerentur, capi facere nequirent, ſtatim commiſſum homicidium Vniuerſitatibus ſeu incolis, & habitatoribus Oppidorum, & locorum circumuicinorum ad quæ declinarent,

aut declinare poſſent notificari: Communitates verò, & domini in tẽporalibus prædicti, ad quorum ditionem tales declinaſſent, cum primum id ad eorum notitiam deueniſſet, eos apprehendere, ſeu apprehendi facere: quod ſi non poſſent, ſimiliter id vniuerſitatibus, ſeu incolis, & habitatoribus vicinorum oppidorum, & locorum ad quæ declinarent, aut veriſimiliter declinare poſſent, inſinuare, & captos ad eorum Iudices ordinarios traducere, & tradere ſub ſimilibus pęnis tenerentur, & deberent, ſtatuerat, ordinauerat, inhibuerat, & declarauerat. Et ne facilitas veniæ incentiuum præbeat delinquendi, quibuſuis dictæ ſedis Legatis etiam de Latere, ac Nuncijs, & prouinciarum Rectoribus, necnon noſtris, & dictæ Romanæ Eccleſiæ Vicarijs, in temporalibus pro tempore exiſtentibus, & præfatis communitatibus, omnem ſuper abſolutionibus homicidiorum huiuſmodi per nos, & Prædeceſſores noſtros Romanos Pontifices, & ſedem eandẽ, ſub quauis forma, & verborum expreſſione conceſſam, approbatam, & innouatam auctoritatem, & facultatem reuocauerat, caſſauerat, irritauerat, & annullauerat. Et ſi quando ſimiles abſolutiones per eum, & Succeſſores ſuos Romanos Pontifices, ac ſedem pręfatam concedi contingeret, illas per Iudices, & Officiales ad quos pertineret, niſi trinæ literæ Apoſtolicæ ſub interuallo vnius menſis pro ſingulis literis huiuſmodi cum expreſſa derogatione præſentium deſuper emanarent, nullatenus admitti, vel obſeruari voluerat. Piæ memoriæ Pius Papa IIII. ſimiliter Prædeceſſor noſter ſingulas Pij II. Pauli, Sixti, Iulij, Leonis, & Clementis Prædeceſſorum literas huiuſmodi, cum ſtatutorum, ordinationum, extenſionum, ampliationum, reuocationum, caſſationum, irritationum, annullationum, decretorum, confiſcationum, incorporationum, applicationum, voluntatum, hortationum, requiſitionum, & mãdatorum, ac omnibus & ſingulis alijs in eis reſpectiuè contentis clauſulis dicta auctoritate Apoſtolica per ſuas litteras approbauit, & innouauit, ac perpetua roboris firmitate ſubſiſtere, & per ſingulos quos literæ ipſæ concernebant, & concernerent in futurum, ſub pęna excommunicationis, anathematis, maledictionis, infamię, ſuſpenſionis, diffidationis, criminis læſæ Maieſtatis, ſeditionis, rebellionis, confiſcationis, depoſitionis, priuationis, inhabilitatis, & interdicti, ac alijs cenſuris, & pœnis eccleſiaſticis, & temporalibus, ac corporis afflictiuis in eiſdem literis contentis, quas contrauenientes eo ipſo incurrerent, perpetuò inuiolabiliter obſeruari, illasq́; etiam ad homicidas, ſicarios, exitios, criminoſos, rebelles, aliosq́; infames, propter homicidia & alia nefanda per eos perpetrata, exceſſus, crimina, & delicta, etiam ad hoc vt ipſi in ciuitatibus, terris, caſtris, vel locis eorum, ſeu in quibus tunc morabantur banniti, & condemnati, etiam habita pace ab hæredibus, filijs, ſeu conſanguineis occiſorum, aut partium læſarum, non ſolum à locis circumuicinis vſque ad quinquaginta milliaria, ſed etiam ab omnibus & ſingulis ciuitatibus, terris, caſtris, & locis, etiam regni, & partium prædictorum nobis, & dictæ Romanæ Eccleſiæ mediatè vel immediatè quomodolibet ſubiectis banniti, & exules eſſent, & eſſe cenſerentur, nec in illis ſeu eorum aliquo etiam prætextu cuiuſuis licentiæ, ſaluiconductus, remiſſionis, reductionis, reuocationis, vel alterius gratiæ per eos deſuper quomodolibet pro tempore obtentæ moram trahere poſſent. Et ſi in eis reſiderent, vel reperti eſſent, capi, & detineri, & incarcerari, ac iuxta criminum & exceſſuum per eos perpetratorum qualitatem, & literarum Pij II. & Clementis Prædeceſſorum huiuſmodi tenorem, ſub pœnis in eiſdem literis contentis per Officiales ciuitatis, terræ, caſtri, vel loci, in qua, vel quo deprehenſi forent, debitis pœnis plecti, ſeu inde educi, & ad forum ſeu Officiales, ad quos criminum, ſeu exceſſuum eorundem punitio de iure vel conſuetudine pertineret, remitti deberent, extendi, & ampliari debere, & in eis locum habere decreuit. Et nihilominus præmiſſa omnia, & ſingula prout per Pium II. Paulum, Sixtum, Iulium, Leonem, & Clementem Prædeceſſores præfatos ſtatuta, ordinata, extenſa, ampliata, reuocata, caſſata, annullata, inhibita, decreta, & declarata fuerant, etiam ad hoc, vt Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarij, Feudatarij, Capitanei, Magnates, Principes, Communitates, Ciues, Officiales, & perſonæ, ac alij quos prædictæ, & præſentes literæ, concernunt, ac ipſorum ſinguli literas, & in eis contenta huiuſmodi non obſeruantes, & illis directè, vel indirectè quomodolibet contrauenientes, ac eis adhærentes, eorumq́; fautores, & complices, ſingulas cenſuras, & pœnas prædictas eo ipſo abſque aliqua declaratione incurrerent, & incurriſſe cenſerentur. Ipſiq́; Duces, Barones, Marchiones, Comites, domini in temporalibus, Vicarij, & Feudatarij ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & locorum, etiam regni, & partium prędictorum ſibi, & eidem Eccleſiæ immediatè ſubiectorum aliquos ſuos, & dictæ Eccleſiæ ho-

ſtes,& inimicos,aut ſubditos exules, bannitos, & facinoroſos cuiuſcumque ſtatus,vel conditionis eſſent, publicè, vel occultè vllo vnquam tempore recipere, vel acceptare nullatenus præſumerent.Et ſi aliquos ad eorum dominia,& territoria confugere contingeret,illos ex eorũ dominijs,vel territorijs huiuſmodi expellere,ſeu ad ſimplicem iuſſionẽ,vel requiſitionem ſuam,& ſucceſſorum ſuorum quo vellet,& ſucceſſores ipſi vellent,tute cõduci facere, ac quod præmiſſa ab eius ſubditis inuiolabiliter obſeruerẽtur omni excuſatione ceſſante cũ effectu curare ſub ſimilibus priuationis,& rebellionis,ac criminis læſę Maieſtatis pęnis ſi cõtrafeciſſent eo ipſo incurrendis. Necnon vt homicidæ, fautores, & complices præfati facilius capi & puniri poſſent, quòd Communitates, Ciuitatum, & Vniuerſitates Terrarum, Caſtrorum, & locorum, in quibus ſeu quorum territorio, diſtrictu, & ditione dicta homicidia perpetrarentur, ſub paribus interdicti Eccleſiaſtici, & duorum millium per Communitates, ac mille ducatorum per Vniuerſitates, necnon Ciuitatum, Terrarum, & Locorum eorundem Domicelli, Barones, Vicarij, & alij in temporalibus domini ſub maioris excommunicationis latæ ſententiæ, & quinque millium ducatorum auri præfatæ Cameræ irremiſſibiliter applicandorum eo ipſo, abſque alia declaratione incurrendis pœnis, eoſdem homicidas, complices, & fautores ſtatim capere, ac omnem exactiſſimam diligentiam, de qua per publica documenta fidem etiam facere tenerentur, capi facere: etſi eos capere non poſſent, ſtatim commiſſum homicidium Vniuerſitatibus, ſeu incolis, & habitatoribus Oppidorum, & locorum circumuicinorum ad quæ declinabunt, ſeu declinare poterunt notificari. Communitates verò, & domini in temporalibus prædicti ad quorum ditiones tales declinabunt, cum primum id ad eorum notitiam deuenerit, eos apprehendere, ſeu apprehendi facere; quod ſi non potuerint, ſimiliter id Vniuerſitatibus ſeu incolis, & habitatoribus vicinorum locorum ad quæ declinabunt, aut veriſimiliter declinare poterunt, inſinuare, & captos ad eorum Iudices ordinarios traducere, & tradere, ſub ſimilibus pœnis tenerentur, & deberent, de nouo ſtatuit, ordinauit, inhibuit, & declarauit. Et ſimiliter quibuſuis dictæ Sedis Legatis etiam de latere, ac Nuncijs, & Prouinciarum Rectoribus, necnon ſuis, & dictæ Romanæ Eccleſiæ Vicarijs in temporalibus pro tempore exiſtentibus, & præfatis Communitatibus omnem ſuper abſolutionibus homicidiorum huiuſmodi per eum, & Prædeceſſores ſuos ac ſedem eandem, ſub quauis forma & verborum expreſſione conceſſam, approbatam, & innouatam auctoritatem, & facultatem reuocauit, caſſauit, irritauit, & annullauit. Et ſi quando ſimiles abſolutiones per eum, & Succeſſores ſuos Romanos Pontifices, & Sedem præfatam concedi contingeret, illas per Iudices, & Officiales, ad quos pertineret, niſi trinæ Literæ Apoſtolicæ ſub interuallo vnius menſis pro ſingulis Literis huiuſmodi cum expreſſa derogatione præſentium deſuper emanarent, nullatenus admitti, vel obſeruari voluit, prout in ſingulis Literis prædictis plenius continetur. Cum autem ſtatim vbi nos ad ſummi Apoſtolatus apicem Diuina cooperante prouidentia aſſumpti fuimus, ob earundem Literarum non obſeruationem in eiſdem Ciuitatibus, Terris, & Locis, ac etiam in Alma Vrbe noſtra varias diſſenſiones, diſcordias, & hodia vigere, latrocinia, & homicidia, aliaq; nefandiſſima crimina perpetrari; ac præfatos Pium II. Paulum, Sixtum, Iulium, Leonem, Clementem, ac Pium IIII. Prædeceſſores pro felici ac tranquillo ſtatu & commodo perſonarum tam dictæ Vrbis, quàm aliarum Ciuitatum, Terrarum, & Locorum prædictorum præmiſſa ſtatuiſſe, ordinaſſe, & peregiſſe perſpexerimus: Idcircò nos quoque eadem ratione quietis videlicet, ac pacis moti, habita ſuper his cum venerabilibus fratribus noſtris eiuſdem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus deliberatione matura, ac de illorum vnanimi conſilio & aſſenſu ſingulas Pij II. & Pauli, ac Sixti, necnon Iulij, & Leonis, & Clementis, & Pij IIII. Prædeceſſorum literas huiuſmodi, cum ſtatutorum, ordinationum, extenſionum, ampliationum, reuocationum, caſſationum, irritationum, annullationum, decretorum, confiſcationum, incorporationum, applicationum, voluntatum, hortationum, requiſitionum, & mandatorum, omnibusq; & ſingulis alijs in eis reſpectiuè contentis clauſulis Apoſtolica auctoritate prædicta tenore præſentium approbamus, confirmamus, & innouamus, illisq; perpetuum, & inuiolabilis firmitatis robur adijcimus, ac ab omnibus, & ſingulis quos illæ concernunt, penitus ac ſub prædictis per contrafacientes irremiſſibiliter incurrendis pœnis obſeruari volumus atque decernimus; eaſdemq; literas ad hoc, vt ſi homicidæ, ſicarij, banniti, in Ciuitatibus,

Ter-

Terris,Caſtris, & locis prædictis cuiquam damna aliqua intulerint,ipſiq; damnis taliter illatis, à Ciuitatum,Cõmunitatibus,ac Terrarũ,caſtrorũ,& locorũ huiuſmodi Vniuerſitatibus capti,& deprehenſi nõ fuerint,ſed taliter delinquẽtes impunè euaſerint, Cõmunitates,ac Vniuerſitates hmõi (præter hoc quod ad dãnorum quorumcũq; ſic illatorũ parti læſæ, dãnaq; huiuſmodi patienti,eorũq; hæredibus plenariã reſtitutionem, & ſatisfactionẽ omnino teneãtur) ad tantundẽ quantum dãna illata huiuſmodi extimata fuerint, Cameræ Apoſtolicæ realiter & cũ effectu perſoluẽdum omnino ſint aſtricti,auctoritate,& tenore præfatis extẽdimus,& ampliamus. Mandãtes eiſdẽ Cõmunitatibus,& Vniuerſitatibus,quatenus ipſæ in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub maioris excõicationis,ac alijs nobis,& pro tẽpore exiſtenti Romano Pontifici bene viſis pęnis, eoſdem ſicarios,& bãnitos in eorũ Ciuitatibus,Terris,Caſtris, & locis cõmorantes, ſeu per eas & ea tranſeuntes capere,& ad populum conuocandum,& coadunandum cãpanas pulſare,eoſq; ſic captos ad carceres conducere,aut curiæ tẽporali conſignare omninò teneãtur. Quocirca dilectis filijs Vitellorio Sãctæ Mariæ in via Romanæ Eccleſiæ Camerario,& Cameræ pręfatæ Theſaurario,Præſidentibus,Clericis,ac vniuerſis,& ſingulis Legatis, & Vicelegatis prouinciarũ noſtrarum,& alijs Rectoribus,ac Officialibus Ciuitatum,Terrarũ,& partium prædictarũ nobis, & dictæ ſedi mediatè, vel immediatè ſubiectarum diſtrictè præcipiendo mandamus,quatenus pręſentes literas ſolenniter in ſingulis Prouincijs, Ciuitatibus, Terris, & locis prædictis publicari, necnon omnia & ſingula in eis contenta inuiolabiliter obſeruari faciant & mandent. Contradictores quoslibet & rebelles,cuiuſcũq; ſtatus,gradus,& præeminẽtiæ fuerint,ſententias,cẽſuras, & pęnas præfatas dãnabiliter incurriſſe declarent,& declarationem hmõi per eos faciendã in libris maleficiorum conſcribi,& annotari mandent,& faciant. Necnon capitales præfatas ſentẽtias à miniſtris iuſtitiæ abſque alicuius incurſu irregularitatis exequi procurent,ac realiter & irremiſſibiliter exigant; inuocato etiã ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachij ſæcularis. Necnon pro exactione pœnarum pecuniariarum huiuſmodi contra Communitates, & Vniuerſitates, ac in eorundem inobedientium in temporalibus dominorum vaſſallos propter eorum huiuſmodi inobedientiam repræſalias concedant, necnon & cum effectu exequi faciant. Attentius hortantes, & requirentes in Domino Barones,& Domicellos, ac in temporalibus dominos dicti regni, necnon illius prouinciarum,ciuitatum,& locorum Gubernatores, & Officiales pro tempore exiſtentes, vt præfatos homicidas, & fautores, & complices capiant, & capi procurent, captoſq; ad Præſides noſtrarum prouinciarum, vnde ipſi homicidæ,fautores,& complices originem traxerunt,conduci, & eis realiter conſignari ſimiliter cum effectu faciant. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis,ac omnibus illis, quæ dicti Prædeceſſores in præfatis eorum literis voluerunt non obſtare, cæteriſq; contrarijs quibuſcumque: Aut ſi aliquibus communiter vel diuiſim ab eadem ſit ſede indultum; quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem, & quibuſcumque alijs priuilegijs, indulgentijs, & literis Apoſtolicis generalibus, vel ſpecialibus ſuper recipiendis bannitis,homicidis,& brigoſis,ac alijs prædictis quorumcunque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta, effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus, quorũque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda ſit in noſtris literis mentio ſpecialis, quæ quo ad hoc cuiquam nolumus vllatenus ſuffragari. Volumus autem quod præſentes literæ noſtræ poſtquam in valuis Baſilicæ Principis Apoſtolorum, & in campo Floræ de Vrbe affixæ fuerint, omnes & ſingulos Ciues Romanos & alios in Vrbe commorantes effluxis quindecim diebus, alios verò Duces, Comites, Marchiones, Domicellos, Barones, & alios temporales dominos, & Vicarios, Communitates, & Vniuerſitates Ciuitatum, Terrarum, & locorum ſedi præfatæ mediatè & immediatè ſubiectorum huiuſmodi decurſo menſe arctent, & contrafacientes pœnas præfatas incurrant in omnibus & per omnia, perinde ac ſi eis omnibus, & ſingulis contrafacientibus perſonaliter, & particulariter intimatæ fuiſſent. Nulli ergò omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, confirmationis, innouationis, adiectionis, decreti, extenſionis, ampliationis,mandati, hortationis,requiſitionis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat.Romæ apud ſanctum Petrũ, Anno incarnationis Dominicæ Milleſimo quingẽteſimo ſexa-

gesimo

geſimo ſexto, Tertio Non. Iulij, Pontificatus Noſtri Anno Primo.

✠ Ego Pius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.

✠ Io. Card. Moronus Epiſc. Portuen.
✠ Ego Io. Mi. Card. Saracenus.
✠ Ego Io. Card. Politianus.
✠ Ego Io. B. Cicada Card. S. Clementis.
✠ Ego B. Card. Tranen.
✠ Ego Io. Card. Capiſuccus.
✠ Ego Ia. Card. Sabellus.
✠ Ego Io. Antonius Card. S. Georgij.
✠ Ego Aloyſius Card. Cornelius.
✠ Ego Lud. Card. Simoneta.
✠ Ego Ant. Card. Granuelanus.
✠ Ego F. Cardinalis Paciecco de Toledo.
✠ Ego Io. Fran. Card. de Gambara.
✠ Ego Innicus Aualus Card. Arag.
✠ Ego M. Ant. Card. Columna.
✠ Ego Ptolemæus Card. Comen.
✠ Ego Aloyſius Card. de Pad.
✠ Ego Zacharias Card. Delphinus.
✠ Ego Marcus Antonius Card. Bobba.
✠ Ego Franc. Ab. Card. Coſt.
✠ Ego Guido Card. Vercellen.
✠ Ego Benedictus Lomelinus.
✠ Ego G. Card. Sirletus.
✠ Ego Hier. Card. Simoncellus.
✠ Ego F. Card. Alciatus.

Cæ. Glorierius.

H. Cumyn.

Anno à Natiuitate Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto Indictione nona, die decimaſeptima menſis Auguſti, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini Pij diuina prouidentia Papæ V. Anno primo ſupraſcriptæ Literæ Apoſtolicæ lectæ, affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in acie Campi Floræ, dimiſſis illarum copijs affixis per nos Bernardinum Andreutium, & Io. Andream Rogerium Apoſtolicos Curſ. Iulius Parinus Magiſter Curſ.

Literæ PII Papæ V. confirmatoriæ aliarum Leonis & Prædeceſſorum contra Barones, & Communitates non cuſtodientes eorum Territoria.

Otuproprio, &c. Exigit Apoſtolicæ ſeruitutis officium quo fungimur, vt ea quæ hactenus à Prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus maximè pro venientium ad hanc Almam Vrbem, & ab ea recedentium ſecuritate ſancita ſunt, confirmentur, ſeu quatenus expediat, innouentur, & extendantur, prout diuerſis occaſionibus conſpicitur ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem à fel. rec. Iulio Papa II. & Leone X. Prædeceſſoribus noſtris emanarunt literæ huiuſmodi ſub tenore videlicet, Leo Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Romani Pontificis prouidentia circumſpecta Prædeceſſorum ſuorum geſta, quæ præcipuè pro venientium ad Almam Vrbem totius Orbis caput, & recedentium ab ea, ſecuritate, & commodo facta ſunt, penſatis opportunis occaſionibus innouat atque extendit, prout conſpicit in Domino ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem à fel. rec. Iulio Papa II. Prædeceſſore noſtro emanarunt literæ in forma Breuis tenoris ſubſequentis Iulius Papa II. Dilectis filijs Baronibus, & Domicellis, ac Communitatibus, & Vniuerſitatibus Terrarum, & Caſtrorum eorumdem, necnon alijs Ciuitatibus, & Vniuerſitatibus, Oppidorum, & Terrarum S. R. E. mediatè vel immediatè ſubiectis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Quia nihil eſt quod magis expediat noſtræ Almæ Vrbi, & Curiæ, ac cæterorum ſubditorum S. R. E. quieti, & regimini, quam quòd euntes, & redeuntes ad eandem, ac cæteras Terras eiuſdem S. R. E. ſecurè, & liberè ſine incurſione, offenſione, & inuaſione latronum, furum, ac ſicariorum,

rum, & aliorum male viuentium ſtare, ire, & redire poſſint, & valeant, ac propterea tam de iure communi, quàm ex ſpecialibus ordinarionibus fe. rec. Pauli II. & Sixti IIII. noſtri ſecundum carnem patrui, ac Innocentij VIII. & Alexandri VI. Prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum ſtatutum fuerit, vt omnes Barones, & Domicelli, & Vniuerſitates Caſtrorum eorundem, ac Ciuitates, & ceteræ Terræ, & Oppida S. R. E. mediatè, & immediatè ſubiecti, & ſubiectæ, eorum terras, oppida, villas, & territoria quæcunq; à dictis latronibus, ſicarijs, furibus, & alijs delinquentibus cuſtodirent, & ſecura, ac libera facerent, aliàs ad emendationem omnium damnorum, & rerum ſubtractarum tenerentur, & obligarentur. Iccircò Prædeceſſorum veſtigia inſequentes, pro pace, & quiete dictæ Vrbis, & omnium rerrarum prædictarum, omniumq; incolarum, & venientium ad eaſdem ſecuritate, vobis omnibus, & veſtrum cuilibet tenore præſentium expreſsè mandamus, vt veſtras Terras, Communitates, Vniuerſitates, & Villas, & Caſtra, ac Territoria omnia, à præfatis viris facinoroſis, latronibus, furibus, ſicarijs, & alijs delinquentibus, à die intimationis præſentium earundem ſecura & libera teneatis, reſeruetis, & cuſtodiatis. Quod ſi ſecus feceritis, tam pœnas iuris, quàm alias pœnas, & cenſuras, à Prædeceſſoribus noſtris prædictis ſuper his promulgatas ipſo facto vos, & quemlibet veſtrum incurrere decernimus, & declaramus. Mandantes inſuper venerabili fratri Raphaeli Epiſcopo Albanenſi Camerario noſtro, ac dilectis filijs Clericis, & Præſidentibus Cameræ Apoſtolicæ, necnon Almæ Vrbis Senator, & alijs Officialibus, Legatis, & Gubernatoribus Prouinciarum, Ciuitatum, Terrarum, & locorum eiuſdem S. R. E. quatenus ad denunciationem, & querelam eorum qui inuaſi, ſpoliati, aut aliquod aliud damnum ab huiuſmodi latronibus, furibus, & ſicarijs paſſi fuerint, pro ſatisfactione eorum ad declarationem dictarum pœnarum, & emendationem dictorum damnorum iuxta formam, & tenorem Conſtitutionum prædictarum, & præſertim Conſtitutionis, & ordinationis præfati Alexandri VI. Prædeceſſoris noſtri, via executiua procedant, & procedere debeant: alioquin vbi requiſiti fuerint, & illa exequi neglexerint, tam ipſos quàm vos, & veſtrum quemlibet ad emendationem dictorum damnorum teneri voluimus, decernimus, & declaramus. Non obſtantibus quibuſcunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die octaua Nouembris. 1504. Pontificatus noſtri Anno Primo. Nos itaq; cupientes literas prædictas pro venientium ad Almam Vrbem, & ab ea recedentium tutela, & commodo inuiolabiliter obſeruari, Motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia literas prædictas auctoritate Apoſtolica tenore præſentium innouamus, ac præſentis ſcripti parrocinio communimus, illasq; perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari debere decernimus. Et inſuper cum huiuſmodi furta, delicta, & derobationes fiant in ſiluis, nemoribus, latebris, & in locis occultis, & ſecretis, non adhibitis nec præſentibus teſtibus, adeo quod ſine maxima difficultate per ipſos ſpoliatos, & derobatos, furta, & valor rerum ſubtractarum, & ablatarum probari non poſſint, ſtatuimus, & ordinamus, quòd quoad probationem bonorum ſubtractorum, & eorum valorem ſtetur declarationi præfatorum Præſidentium, Clericorum ipſius Cameræ Apoſtolicæ, qui diligenter conſiderata qualitate perſonarum ſpoliatarum, & derobatarum, expoſita quantitate furtorum, & alijs circumſtantijs, & coniecturis, recepto iuramento ipſarum perſonarum derobatarum, ſeu mercatorum quorum bona ablata exiſtebant (ſuper quibus præfatorum Præſidentium, & Clericorum conſcientiam oneramus) furtum, & eius valorem declarare debeant, & quòd ſi derobatio ſeu furtum in confinibus diuerſorum territoriorũ diuerſarum Communitatum, ſeu dominiorum, vel iuxta huiuſmodi confines derobatus contra dominum territoriorũ prædictorum, aut Communitatem quam, & quem elegerit ad recuperationem rerum ſibi ablatarum agere poſſit, & valeat & ab actione, quam ipſe derobatus intentauerit diſcedere ſi ei placuerit, & contra alium agere licitè poſſit (cum Domini confinium prædictorum illos non cuſtodiendo in præmiſſis culpa non careant) reſeruato tamen ſoluenti iure agendi contra conterminos: Et vt quantum fieri poteſt, occaſio craſſandi, & derobandi ſublata eſſe videatur, eiſdem motu, & ſcientia, ac tenore præcipimus, & mandamus ſub duorum millium ducatorum Cameræ Apoſtolicæ applican. pęnis ſimilibus, omnibus, & ſingulis antedictis, ne fures, latrones, & graſſatores in ſiluis, & ſepibus latibula faciant, ne ibi ſe abſcondere poſſint, vt prope vias publicas vtrinque ad medium milliare arbores, & ſepes, & quæcunq; latibula incidere, ſeu incidi ac amouere, ſeu amoueri, & extirpari facere infra duos menſes à die publicationis præſentium computandos, & ſic inciſas conſeruare, & manu-

Digitized by Google

& manutenere omnino teneantur, & debeant. Sicq; per Clericos dictæ Cameræ, ac quoſcunq; alios Iudices, & Commiſſarios etiam S. R. E. Cardinales, & ſacri Palatij Apoſtolici cauſarum Auditores iudicari, ac definiri, & exequi debere, Sublata eis, & eorum cuilibet aliter iudicandi, & interpretandi facultate, decernimus ſummariè,& abſq; indicij tela. Mandantes propterea eiſdem Raphaeli Epiſcopo, & Camerario, ac Præſidentibus, & Clericis pro tempore exiſtentibus, vt præmiſſa omnia, & ſingula ab omnibus inuiolabiliter obſeruari faciant, & contrafacientes ad illorum obſeruationem per ſupradictas pœnas iuxta ſtylum ipſius Cameræ cõpellant. Volumus autem quòd præſenrium tranſumptis manu vnius Clerici, & vnius notarij eiuſdem Cameræ ſubſcriptis eadem prorſus fides indubia adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur ſi eſſent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ innouationis, communitionis, decreti, ſtatuti, ordinationis, onerationis, præcepti, mandati, & volunratis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum Anno incarnationis Dominicæ, milleſimo quingenteſimo octauo Calendis Septembris, Pontificatus noſtri Anno Sexto. Nos igitur cupientes præinſertas literas pro venientium ad hanc almam vrbem quæ caput eſt totius orbis, & ab ea recedentium ſecuritate, & commodo inuiolabiliter obſeruari, Motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine literas prædictas auctoritate Apoſtolica tenore præſentium confirmamus, & approbamus, ac perpetuæ firmitatis robur adijcimus, ſeu quatenus opus ſit innouamus, ac præſentis ſcripti patrocinio communimus, illasq; perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari debere decernimus. Et inſuper, vt Barones Domini locorum, & Communitates prædictæ diligentius eorum territoria, & loca à prædictis latronibus expurgata præſeruent, volumus, ſtatuimus, & ordinamus, quòd quotieſcunq; alicui, ſeu aliquibus aliquid derobatum,& furto ſubtractũ fuerit in eorundem territorijs,& confinibus, vltra refectionem damnorum, & rerum derobatarum, vt præfertur, teneanrur, & quilibet eorum, ſeu earum communitatum teneatur ad tantundem Cameræ Apoſtolicæ loco pœnæ, tam à iure quàm à quibuſcunq; Rom. Pont. Prædeceſſoribus noſtris quomodolibet inflictas, quantum à dilecto filio noſtro Vitellotio Sanctæ Mariæ in Via lata Diacono Cardinali Vitellio S. R. E. Camerario, ac Præſidentibus, & Clericis ipſius Cameræ, & non alij parti derobatæ reſtituen. fore declaratum fuerit, ad cuius declarationis executionem ſtatim abſq; aliqua appellatione contra Barones, Dominos locorum, & Communitates prædictas deueniri debere mandamus. Sicq; per eundem Cardinalem Camerarium, ac quoſcunque alios Iudices, & Commiſſarios etiam S. R. E. Cardinales, & ſacri Palatij Apoſtolici cauſarum Auditores iudicari, ac definiri,& exequi debere, ſublata eis,& eorũ cuilibet alıter iudicandi, & interpretandi facultate decernimus, ſummariè & abſq; alia tela iudiciaria. Mandantes propterea eidem Vitellotio Cardinali Camerario, vt præmiſſa omnia, & ſingula ab omnibus inuiolabiliter obſeruari faciat: & contrafacientes ad illorum obſeruationem ſub pœnis prædictis quoquomodo, ac omnibus iuris, & facti remedijs agat, & compellat. Contrarijs non obſtantibus quibuſcunque. Volumus autem quòd præſentis motus proprij ſola ſignatura ſufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio, & extra, regula quacunq; ſeu conſtitutione Apoſtolica in contrariũ facien. non obſtan.

Placet Motu proprio. M.

Vitellotius S. Mariæ in Via lata Diac. Card. Vitellius S. R. E. Cam.

VNiuerſis, & ſingulis præſentes literas inſpecturis, viſuris, lecturis pariter, & audituris ſalutem in domino ſempiternam. Noueritis, nos nuper vidiſſe, & recepiſſe literas Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Pij diuina prouidentia Papæ V. nobis directas in forma Motus proprij expeditas contra Dominos locorum, & Communitates non cuſtodientes eorum territoria, ne venientes, & recedentes ab ea derobentur, ac conſtitutiones Iulij Secundi, & Leonis Decimi Romanorum Pontificum ſuæ Sanctitatis Prædeceſſorum factas, & in eiſdem literis inſerras, innouatas,

Digitized by Google

nouatas, & approbatas, ſanas ſiquidem, & integras, omni prorſus vitio, & ſuſpicione carentes, quarum tenores ſupra inſerti exiſtunt. Quibus quidem literis viſis, & diligenter inſpectis, vt ad omnium notitiam perducantur, de mandato prælibati Sanctiſs. D. N. Papæ viuæ vocis oraculo ſuper hoc nobis facto, & auctoritate noſtri Camerariatus officij eaſdem literas imprimi, & per loca Vrbis publica affigi, & ad omnium notitiam deduci fecimus, ne illi, de quorum intereſſe agitur, ignorantiam aliquam vllo vnquam tempore prætendere ſeu quomodolibet allegare poſſint. Quarum tranſumptis ſigillo noſtro ſigillatis, & manu infraſcripti noſtri Notarij ſubſcriptis eandem fidem adhiberi volumus, ac ſi originales ipſæ literæ exhiberentur. Contrarijs non obſtantibus quibuſcunque. Dat. Romæ in Camera Apoſtolica, die octaua Iunij. M. D. LXVI. indictione nona, Pontificatus Sanctiſs. in Chriſto Patris, & Domini Noſtri Domini Pij Diuina prouidentia Papæ Quinti Anno Primo.

V. Cardinalis Camerarius.

Marcus Antonius Peregrinus.

Literæ S.D.N. D. Pij Papæ V. Conſtitutionis ſuper forma creandi Cenſus:

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

CVm onus Apoſtolicæ ſeruitutis obeuntes cognouerimus innumeros celebratos fuiſſe, & in dies celebrari cenſuum contractus, qui ne dum non continentur intra limites à noſtris Anteceſſoribus eiſdem contractibus ſtatutos, verum etiam, quod deterius eſt, contrarijs omnino pactionibus propter ardentem auaritiæ ſtimulum, legum etiam Diuinarum manifeſtum contemptum præſeferunt, non potuimus animarum, prout tenemur, ſaluti cõſulentes, ac piarum mentium petitionibus etiam ſatisfacientes, tam graui morbo, letiferoq; veneno ſalutari antidoto non mederi. Hac igitur noſtra conſtitutione ſtatuimus, cenſum ſeu annuum reditum creari, conſtituiuè nullo modo poſſe, niſi in re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, de ſui natura fructifera, & quæ nominatim certis finibus deſignata ſit. Rurſum niſi verè in pecunia numerata, præſentibus teſtibus, ac notario, & in actu celebrationis inſtrumenti, non autem prius recepto integro, iuſtoq; pretio. Solutiones quas vulgò anticipatas appellant, fieri, aut in pactum deduci prohibemus. Conuentiones directè, aut indirectè, obligantes ad caſus fortuitos eum, qui aliàs ex natura contractus non teneatur, nullo modo valere volumus. Quemadmodum nec pactum auferens, aut reſtringens facultatem alienandi rem cenſui ſuppoſitam, quia volumus rem ipſam ſemper, & liberè, ac ſine ſolutione laudemij, ſeu quinquageſimæ, aut alterius quantitatis, vel rei, tam inter viuos, quàm in vltima voluntate alienari. Vbi autem vendenda ſit, volumus dominum cenſus alijs omnibus præferri, eiq; denunciari conditiones quibus vendenda ſit, & per menſem expectari. Pacta continentia moroſum cenſus debitorem teneri ad intereſſe lucri ceſſantis, vel ad cambium, ſeu certas expenſas, aut certa ſalaria, aut ad ſalaria, ſeu expenſas medio iuramento creditoris liquidandas, aut rem cenſui ſubiectam, ſiue aliquam eius partem amittere, aut aliud ius ex eodem contractu, ſiue aliunde acquiſitum perdere, aut in aliquam pœnam cadere, ex toto irrita ſint, & nulla. Immo & cenſum augeri, & nouum creari ſuper eadem, vel alia re in fauorem eiuſdem, aut perſonæ per eum ſuppoſitæ pro cenſibus temporis vel præteriti, vel futuri omnino prohibemus, Sicuti etiam annullamus pacta continentia

nentia ſolutiones onerum ad eum ſpectare, ad quem aliàs de iure, & ex natura contractus non ſpectarent. Poſtremo cenſus omnes in futurum creandos non ſolum re in totum vel pro parte perempta, aut infructuoſa in totum, vel pro parte effecta, volumus ad ratam perire, ſed etiam poſſe pro eodem pretio extingui: non obſtante longiſſimi etiam temporis, ac immemorabili, immò centum, & plurium annorum præſcriptione, non obſtantibus aliquibus pactis directè, aut indirectè talem facultatem auferentibus, quibuſcunque verbis, aut clauſulis concepta ſint. Cum verò traditione pretij reditus extinguendus erit, volumus per bimeſtre ante id denuntiari ei, cui pretium dandum erit, & poſt denuntiam, intra annum tamen, etiam ab initio pretium repeti poſſe, & vbi pretium nec volens intra bimeſtre ſoluat, nec ab initio intra annum exigatur: volumus nihilominus quandocunq; reditum extingui poſſe, præuia tamen ſemper denuntia, de qua ſupra: & non obſtantibus his de quibus ſupra, idq; obſeruari mandamus etiam quod pluries ac pluries denunciatum fuiſſet, nec vnquam effectus ſecutus fuiſſet. Pacta etiam continentia pretium cenſus extra caſum prædictum, ab inuito, aut ob pœnam, aut ob aliam cauſam repeti poſſe, omnino prohibemus: Contractusq; ſub alia forma poſthac celebrandos fœneratitios iudicamus. Et ita illis propterea non obſtantibus, quicquid vel expreſsè, vel tacitè contra hæc noſtra mandata dari, remitti, aut dimitti contingat, à Fiſco volumus poſſe vendicari. Hanc autem ſalutiferam ſanctionem nedum in cenſu nouiter creando, verum etiam in creato quocunq; tempore alienando, modo poſt publicationem conſtitutionis creatus ſit, perpetuò, & in omnibus ſeruari volumus. Declarantes pretium ſemel cenſui conſtitutum nunquam poſſe ob temporum, aut contrahentium qualitatem, ſeu aliud accidens, nec quo ad vltimo contrahentes minui vel augeri. Et licet legem ipſam ad contractus iam celebratos non extendamus, illos tamen omnes in quos ſub alia forma peruenerunt cenſus, hortamur in Domino, vt ſingulos contractus cenſuræ bonorum religioſorum ſubijciant, & animarum ſaluti conſulant. Non obſtantibus quibuſcunq; conſtitutionibus, & ordinationibus apoſtolicis, ſtatutis, & conſuetudinibus, necnon priuilegijs, & literis etiam per quoſcunq; Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros, ac etiam nos ſub quibuſcunq; tenoribus & formis, ac cum quibuſuis clauſulis etiam derogatoriarum derogatorijs, necnon irritantibus decretis, ex quauis cauſa etiam per modum legis vniuerſalis, aut aliàs quomodolibet editis, ſiue in fauorem vniuerſitatum, communitatum, collegiorum, congregationum, ciuitatum, & locorum conceſſis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, & ſingulis, illorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, quatenus directè vel indirectè præſenti noſtræ conſtitutioni in toto, vel in parte contrarientur, ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſq; contrarijs quibuſcunque. Volumus autem quòd præſentes in Cancellaria, & acie Campi Floræ publicentur, & inter conſtitutiones extrauagantes perpetuò valituras conſcribantur. Et quia difficilè foret præſentes ad ſingula quæque loca deferri, volumus, & etiam declaramus, quod earum tranſumptis etiam impreſſis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, ac ſigillo alicuius Prælati munitis, eadem prorſus fides vbique adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ prohibitionis, annullationis, ſtatuti, mandati, iudicij, hortationis, derogationis, declarationis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ, milleſimo quingenteſimo ſexageſimo octauo, quartodecimo Kalendas Februarij, Pontificatus noſtri Anno Quarto.

Cæ. Glorierius.

Regiſtrata apud Cæſarem Secretarium. H. Cumin.

Anno à Natiuitate Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo nono, Indictione duodecima, die verò vigeſima nona menſis Ianuarij, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris, & Domini noſtri Domini Pij diuina prouidentia Papæ V. Anno eius quarto, retroſcriptæ literæ Apoſtolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt Romæ in locis retroſcriptis, videlicet ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, Cancellariæ Apoſtolicæ, & in acie Campi Floræ, per nos Camillum Cherubinum, & Chriſtianum de Monte, prælibati Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ Curſores.

Ioannes Guerardus Magiſter Curſorum.

Lectæ,

Lectæ, & publicatæ fuerunt retroſcriptæ literæ Romæ in Cancellaria Apoſtolica; Anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo ſexageſimo octauo, die vero Sabbati vigeſima nona menſis Ianuarij, Pontificatus D. N. D. Pij Papæ Quinti Anno Quarto.

A. Lomelinus Cuſtos.

Literæ S. D. N. Pij V. Pont. Max. Per quas reducuntur ad viam iuris communis ea quæ à Sixto IIII. Leone X. Pio IIII. & alijs Rom. Pont. edita fuerunt ſuper iure congrui.

Motu proprio &c. Ad hoc nos Deus militanti eccleſiæ præficere dignatus eſt, vt ſingulorum prædeceſſorum noſtrorum geſta, (eo inſpirante qui dat ſpiritum bonum petentibus ſe) reuoluentes, ea quæ certis tunc ſuadentibus rationabilibus cauſis emanarunt, ex alijs non minus attendendis rationibus ad rationis tramitem reducamus, prout rerum, & temporum qualitate digeſta ſalubriter in Domino conſpicimus expedire. Sane licet aliàs fel. rec. Sixtus Papa IIII. Motu proprio, & ex eius certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſtatuerit, & ordinauerit, quòd tunc, & pro tempore exiſtentes Romanæ Eccleſiæ Camerarius, & Magiſtri ædificiorum, & ſtratarum dictę Vrbis ad requiſitionem dominorum quorumcunque domorum, & aliorum bonorum, tenerentur in certis expreſſis caſibus compellere vicinos ad domos, & alia bona expreſſa vendendum pro pretio per peritos extimando, quodque vicini vendere volentes non niſi vicinis emere volentibus vendere poſſent, & aliàs ac latius prout in dicti Prædeceſſoris literis continetur ſub dat. Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo pridie Kalen. Iulij, Pontificatus ſui anno nono, & ſucceſſiue Leo decimus ſub dat. Romæ apud ſanctum Petrum anno Incarnationis prædictæ, milleſimo quingenteſimo decimo ſexto, quarto nonas Nouembris, Pontificatus ſui anno quarto, ac Pius IIII. ſub dat. Romæ apud ſanctum Marcum anno Incarnationis prædictæ, milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quinto, decimo Kalen. ſeptembris, Pontificatus ſui anno ſexto, & alij Romani Pontifices prædeceſſores noſtri literas prædictas, Sixti confirmauerint, innouauerint, declarauerint, ampliauerint, & extendiderint, & aliàs prout latius in dictis literis continetur. Cum tamen, ſicut accepimus, occaſione literarum prædictarum diuerſæ lites, quæſtiones, & controuerſiæ ortæ, ac diuerſa grauamina, læſiones, perturbationes, & incommoda diuerſis perſonis generata, & illata, ac literæ huiuſmodi quæ correctoriæ iuris communis exiſtunt, & ſecundum propriam ſignificationem ſtrictè interpretari deberent, rigoroſæ executioni etiam in caſibus in illis forſan non expreſſis demandatæ fuerint, & in dies demandentur, in earundem perſonarum animorum moleſtiam non modicam, ac propterea plurimorum ad nos querelæ delatæ fuerint, & in dies deferantur, conquerentium, potiſſimum de rigore, vel potius iniuſtitia literarum prædictarum, Nos attendentes quòd ea quæ iuri communi, & ſacris Canonibus contrariantur, & ex certis neceſſitatibus imminentibus, & ita forſan requirentibus ſtatuta & admiſſa ſunt, perpetua eſſe non debent, & quòd ſi legi ciuili multa rigoroſa admittenti grauis viſa eſt iniuria, quæ inani honeſtatis colore velatur, vt homines de rebus ſuis facere aliquid cogantur inuiti, neque ſuo arbitratu vendenda diſtrahere poſſint; & propterea conſtitutiones caſſauerit, quæ liberum arbitrium diſtrahendi res proprias impedirent, multo grauior nobis eſſe videtur, qui Sanctorum Patrum Decretis inhærentes nitimur, vt non niſi ea quæ ad pietatem, & æquitatem, ac liberam diſponendi de rebus ſuis facultatem, & ad quietem & tranquillitatem ſubditorum noſtrorum, & querelarum, ac litium præfatarum amputationem tendunt, admittamus: literarum omnium præfatarum veriores, necnon proceſſuum deſuper formatorum tenores, ac ſi de verbo ad verbum inſererentur, necnon quaruncunque litium de-

ſuper forſan motarum, & in quacunque inſtantia etiam ſuper iuſtitiæ, vel iniuſtitiæ reuiſione penden. ſtatus, merita, ac nomina, & cognomina iudicum, & collitigantium præſentibus pro expreſſis haben̄ illasq; ad nos harum ſerie aduocantes, & extinguentes, perpetuumq; ſuper præmiſſis ſilentium imponentes, Motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, non ad alicuius ſuper hoc nobis oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex mera animi noſtri deliberatione, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine literas, & conſtitutiones Sixti, Leonis, Pij, & aliorum prædeceſſorum noſtrorum huiuſmodi, quo ad pendentes in quacunque inſtantia, refectis tamen expenſis illis qui ſub prætextu dictarum bullarum iuxtam hucuſque babuerunt cauſam litigandi, & futuras cauſas, ac ſi nunquam emanaſſent, ad ius commune, & terminos, & viam iuris communis omnino reducimus, reuocamusq; caſſamus, & annullamus, ac viribus vacuamus. Ita quòd in cauſis huiuſmodi ſecundum iuris communis diſpoſitionem, poſthabitis literis præfatis, procedi, ſententiari, & definiri debeat. Excipimus tamen à præſenti noſtra reductione, & caſſatione, quòd ſi pro vna, vel pluribus ædibus ſacris, ædificijs, vijs, & plateis publicis conſtruendis, ampliandis, vel dirigendis, aliquæ domus, vel alia ædificia, & bona eſſent in totum vel in partem incorporanda, demolienda, vel reſtringenda, quòd in caſibus præfatis, & non in alijs poſſint vicini, & habentes domos, ſedimina, plateolas, & alia quæcunque bona, etiam ſi aliter vendituri non eſſent, compelli ad ea vendendum. Ita tamen quòd compulſi præfati vltra æſtimationem domus, ſediminis, plateolæ, & aliorum bonorum prædictorum faciendam per duos peritos communiter eligendos, & in caſu diſcordiæ per Magiſtros viarum loco tertij, quartam partem pretij vltra valorem, vt ſupra æſtimandum conſequantur. Diſtrictius inhibentes quibuſuis &c. ne aliter quàm vt præmittitur iudicare, vel contra præmiſſa ſententiare, aut lites prædictas proſequi quouis quæſito colore audeant, vel præſumant. Decernentes quoque omnes & ſingulas aliter quàm, vt præfertur, ferendas ſententias nullas, irritas, inanes, nulliusq; roboris, vel momenti, & tanquam tales nemini ſuffragari, nec à quoquam exequi quouis prætextu deberi. Præſentes verò vim perpetuæ conſtitutionis, & legis habere, & inter extrauagantes conſtitutiones noſtras regiſtrari, ac publicari debere. Nec vllo vnquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis vitio notari, impugnari, inualidari, ad terminos iuris reduci, in ius vel controuerſiam vocari quacunque occaſione, vel cauſa minime poſſe, minusq; ſub quibuſuis ſimilium, vel diſſimilium gratiarum reuocationibus, ſuſpenſionibus, & limitationibus comprehendi nullatenus poſſe, ſed ſemper ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in priſtinum, & eum in quo ante præmiſſa quomodolibet erant ſtatum, reſtitutas, repoſitas, & plenariè reintegratas eſſe. Sicq; ab omnibus cenſeri, & ita per quoſcunque Iudices quacunque auctoritate fungen. etiam cauſarum Sacri Palatij Apoſtolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ſublata eis aliter iudicandi poteſtate, iudicari, & definiri debere: Irritum quoque, & inane ſi ſecus a quoquam quauis auctoritate contigerit attentari. Mandamusq; propterea dilectis filijs Aloyſio tituli Sancti Marci Presbytero Cardinali Cornelio nuncupato, moderno ac pro tempore exiſtenti Camerario, & Magiſtri viarum in virtute ſanctæ obedientiæ, ac excommunicationis pœnis, vt præſentes noſtras inuiolabiliter, & ad vnguem in omnibus, & per omnia perpetuò obſeruent, & ab omnibus, & ſingulis realiter, & cū effectu obſeruari faciant. Non obſtantibus literis Sixti, Leonis, & Pij præfatis, & alijs apoſtolicis, necnon in prouincialibus, & ſynodalibus Concilijs editis ſpecialibus, vel generalibus conſtitutionibus, ac quibuſuis etiam iuramento &c. ſtatutis, ac legibus etiam municipalibus, ac quibuſuis clauſulis etiam præſeruatiuis in dictis literis appoſitis, necnon regula noſtra, & aliorum Romanorum Pontificum de non tollendo iure quæſito: quibus omnibus etiam ſi de illis &c. illorum tenores &c. hac vice latiſſimè derogamus, cæteriſq; contrarijs quibuſcunque, cum clauſulis opportunis, & conſuetis. Et quòd literarum præfatarum tenores, ac litium ſtatus, & merita habeantur pro expreſſis &c. ſeu &c. & de auocatione illarū, & extenſione, necnon reductione, reuocatione, caſſatione, annullatione, & viribus euacuatione, exceptione, inhibitione, decreto, & alijs præfatis, quæ hic pro repetitis babeantur, & ad partem perpetuò in forma gratioſa, & cū alia ſi videbitur deputatione iudicum &c. qui aſſiſtant, & præmiſſa obſeruari faciant &c. & ſub cenſuris &c. cum poteſtate citandi &c. inbibendi &c. inuocato &c. ſæcularis, & cum derogatione quorumcunque contrariorum, quorum omnium tenores &c. latiſſimè exprimi poſſint. Et cum decreto quòd literæ, vt ad omnium notitiam deducantur, imprimi debeant per

impreſ-

impreſſorem noſtrum Cameralem, quæ ſic impreſſæ in valuis Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, & Cancellariæ Apoſtolicæ, ac acie Campi Floræ affigantur, ipſaq; ſic affixæ perinde afficiant, ac ſi eſſent omnibus perſonaliter intimatæ. Et nihilominus earundem tranſumptis manu alicuius notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius in dignitate eccleſiaſtica conſtituti munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ ipſis originalibus literis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Et quòd præſentis Motus proprij ſola ſignatura ſufficiat, & vbique fidem faciat tam in iudicio quàm extra, attento quòd in Vrbe, ſeu, ſi videbitur, literæ deſuper cum maiori præmiſſorum expreſſione, etiam per breue expediri poſſint.

Placet motu proprio. M.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Quarto idus Aprilis, Anno Sexto.

Anno à Natiuitate Domini Milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo, Indictione decimaquarta, die verò vigeſima prima Aprilis, Pontificatus Sanctiſs. in Chriſto Patris, & D. N. D. Pij Papæ Quinti, Anno Sexto, ſupradictæ literæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, Cancellariæ Apoſtolicæ, & in acie Campi Floræ, dimiſſis in locis ſupradictis copijs affixis, per me Alexandrum Aſtancollum Curſ.

Antonius Clerici Magiſter Curſ.

Literæ S. D. N. D. Gregorij Papæ XIII. Conſtitutiones de Aedificijs, & Iure congrui.

GREGORIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

QVæ publicè vtilia, & decora eſſe huic Almæ Vrbis ratio ipſa atque vſus docuit, ea priuatis cupiditatibus, ac commodis præferenda cenſemus. Cum itaque fel. me. Pius Papa V. Prædeceſſor noſter nonnullas per rec. record. Sixtū IIII. Leonem X. & Pium etiam IIII. ſimiliter Prædeceſſores noſtros ad ornatum Vrbis editas Conſtitutiones, vnà cum decreto Cameræ Apoſtolicæ de inquilinis in emptionibus domorum præferendis, tanquam iuris communis correctorias, & quæ nimis latè à Iudicibus interpretatæ cauſam iniuriæ quamplurimis pauperibus inferendæ præberent, duobus editis ſcriptis, quorum ſolam ſignaturam ſufficere voluit, motu proprio abrogaſſe, & ad viam iuris communis reduxiſſet: Dilecti filij Senatus Populuſq; Romanus abrogationem, & reductionem huiuſmodi ægrè ferentes, initio Pontificatus noſtri, & aliàs perſæpè publico decretis nobis omnes poſtularunt ſupplices, vt literas præfatas Pij V. vti decori publico, ac multorum Ciuium commoditati infenſas tollere pro noſtro erga hanc Almam Vrbem paterno amore dignaremur. Quam rem dum nos diutius differimus, plurimorum eandem ob cauſam querimonias expoſtulantium ſuſtinuimus; quin etiam intelleximus publicum ipſius Vrbis ornatum deſeri, & magnifica ædificia iampridem inchoata, propter nimiam quorundam cupiditatem interrupta pendere, plurimoſq; ea de cauſa ædificandi conſilium abieciſſe. Quibus malis, quòd minimo Ciuium noſtrorum, ac Curialium detrimento fieri poſſit, mederi cupientes, cum etiam in literis Sixti, ac Leonis, ac Pij IIII. huiuſmodi multa addenda, & minuenda, ac aliàs animaduerſione digna apparerent, opportunum arbitrati ſumus, omnibus prædictis Sixti, Leonis, & Piorum literis antiquatis, & abrogatis quæ ab illis ad publicum Vrbis illiuſq; diſtrictus ornatum, aeris ſalubritatem, ac priuatorum etiam commoditatem prouidè tunc ordinata fuerant,

5 Et ſi inter duas domos viculus fortè ſiue intercapedo trium circiter, vt ſolet, palmorum interſit, liceat ei qui primus in altera earundem domorum ædificare cœperit, habita tamen ab ipſis Magiſtris licentia, totum ſibi viculum nullo perſoluto pretio occupare, ac domui ſuæ adiungere, domumq; ad vicini murum producere, muroq; vt ſupra dictum eſt, communiter vti.

6 At ſi quis domum, fundum, ſolumuè habens, ibi ædificare voluerit, illi Camerarius, & Magiſtri præfati cogant vendi domos aliaq; loca eidem domui, fundo, ſolo vicina, quæ eorum domini non incolunt, ſed locare ſolent, quæque ijdem Camerarius,& Magiſtri huiuſmodi ædificio vtilia, & neceſſaria putauerint, pretio tamen aucto duodecima eius parte, vltra æſtimationem modo prædicto faciendam. Et nihilominus ſi ædificium ipſum inſigne futurum ſit, eiq; perficiendo aliqua domus etiam á domino habita, vel horrus aliusuè locus muris clauſus opportunus cohærear, eo caſu (dummodò ædificium iam cœptum ſit, idq; à duobus ſaltem lateribus cohæreat domui, horto, vel loco huiuſmodi, illiusq; æſtimationem quadruplo ſit exceſſurum) cogant dominum etiam ſic habitantem, vt domum, hortum, vel locum vendat, aucto tamen dicto pretio ad quintam eius partem; dataq; ipſi domino ſex menſium dilatione poſt factam venditionem, quo interim ibidem permanens aliam ſibi habitationem parare poſſit.

7 Præterea cum ob ducendam ſiue dirigendam viam, vel ob aliud opus publicum aliqua pars alicuius domus, quam dominus ſine vlla fraude tunc habitaret, mandato dictorum Magiſtrorum diruta fuerit, vnde domus habitationi domini incommoda efficiatur, vt familiam non capiat, ſi iuxta illam fuerit alia domus annua penſione, vel aliàs locari ſolita, cuius coniunctione huiuſmodi incommoditati ſubueniri poſſit, vt id fiat, cogant eam domino domus dirutæ, ſi ibi deinceps habitaturus ſit, vendi pretio quod ſupradicto modo æſtimatum fuerit. Quòd ſi diuerſorum dominorum domus huiuſmodi iacturam paſſæ, locari ſolebant, non autem habitari, alio ipſorum dominorum petente, cogatur alius domum ſuam ſic dirutam vel excisam vendere, conſtituto prerio, ad æſtimationem prædictam, hac tamen diſtinctione habita, vt detur optio illi, qui minorem iacturam in ſua paſſus fuerit, an ipſe velit aliam emere. Quin etiam, ſi quis poſt huiuſmodi ruinas propter publicum aliquod opus factas propriam domum ea de cauſa aliqua parte dirutam vel exciſam, quam ipſe habirare ſolebat, ſarſerit, eiq; alia domus ſimilem paſſa iacturam contigua ſit, quam dominus ſimiliter habitans intra tempus à Magiſtris præfinitum neque ſarſerit, neque muro clauſerit, ſed deformem reliquerit, velitq; is, qui ſuam ſarſit, truncam illam ſibi contiguam ſuæ coniungere, & ædificare, ac propterea pretio, vt ſupra dictum eſt, æſtimando, & amplius addita eiuſdem pretij quinta parte emere, cogatur eius dominus, licet habitans, ita vendere.

8 Sed & cum aliqua domus, ſiue fundus, aut ſolum volente ſua ſponte domino vendendum erit, teneatur venditor perquirere à vicinis, quotquot erunt, qui rem aliquam immobilem illi contiguam habuerint (etiam ſi ſe empturos nullo modo antea profeſſi ſint) an aliquis eorum velit rem vendendam emere, eiſq; pretium atque omnia pacta, & conditiones quibus cum alio vere, omniq; procul fictione contraxit, intimare: perquiſirio autem, & intimatio fiant per vnum ex Curſoribus, ſeu Mandatarijs perſonaliter quidem ſi reperri fuerint; ſin autem duorum Curſorum, ſeu Mandatariorum diligentia reperiri commodè non poterint, fiant domi dimiſſa copia; abſentibus eum ab Vrbe, docto extraiudicialiter, & ſummariè coram eiſdem Camerario, & Magiſtris eos abeſſe, fiant per publicum edictum locis, quibus in Vrbe conſuetum eſt, affigendum. Quibus ita factis, iurent tam venditor quàm emptor, apud acta Notarij dictorum Magiſtrorum, venditionem de huiuſmodi re iam factam, & intimatam eſſe veram, & in ea eiuſq; pretio non interceſſiſſe dolum, fraudem, ſimulationemuè aliquam. Poſt hæc ſi vicini prædicti ſe eiſdem pretio ac pactis, & conditionibus empturos non declarauerint, & ibi ædificaturos non promiſerint, præſentes ſcilicet intra quindecim dies, abſentes verò intra triginta, à die præſtitorum huiuſmodi iuramentorum: Rurſus ſi tam præſentes quàm abſentes intra alios quindecim dies ab huiuſmodi declaratione, & promiſſione (ſi fiat) omni iuxta ea quæ in venditione intimata continebuntur, non præſtiterint, pretiumq; ſi quod in illa ſolutum fuerat, non perſoluerint, & de ædificando ibi ad certam ſummam, certumq; tempus, ac ſub certa pœna, prout ab eiſdem Magiſtris præſcriptum fuerit, ſe non obligauerint, illis poſthabitis, venditio cuicunque alij facta maneat, & rata ſit. Qui verò intra vtrumque dictorum terminorum prædicta impleuerit, eis cæteris excluſis venditio ſic fieri debeat. At ſi perquiſitio, & in-

 timatio

timatio ita factæ, iuramentaq; ita præſtita non fuerint, quæcunque venditio de ea domo, ſiue ſolo cuicunque alij facta nullum ius emptori tribuat, & quo ad illum pro infecta ſit, quandiu vicini intra annum à die quo illam reſciuerint, ſe oppoſuerint. Siquidem aliquo ipſorum intra dictum annum petente, ſeq; vt prædictum eſt, obligante ad ædificandum, & pretium emptori (ſi is illud accipere, & emptioni ſuæ renunciare, ac ratione illius, prout Camerarius & Magiſtri mandauerint, cauere voluerit) reſtituente, alioqui pretium ipſum deponente, venditio ei facta cenſeatur, & perinde ex illa in rei poſſeſſionem inducatur expulſo inde dicto primo emptore, ac ſi cum eo, & ad eius commodum celebrata eſſet. Reſciuiſſe autem, quod ad hoc attinet, intelligatur quocunque modo perceperint, vel hoc ſolum rem ſcilicet fuiſſe venditam, licet neque pretium neque alias conditiones aut qualitates perceperint. Poſt dictum verò annum maneat prima venditio, neque hac de cauſa à quoquam amplius imperatur. Cæterum eo caſu quo perquiſitio, & intimatio prædictæ fient, ſi in illa venditione aliqua ſimulatio præſertim circa pretium augendum admiſſa fuerit, tum venditio nulla ſit, tum ſimulatores ipſi alter re, alter pretio priuati ſint, ipſumq; pretium ipſaq; res Cameræ Apoſtolicæ applicentur eo ipſo. Et præterea ijdem ſimulatores pœnis falſi, & ſi iurauerint, etiam periurij puniantur.

9 Eadem omnia, & cum inquilino locum habeant, cum domus volente domino venalis erit, videlicet, vt etiam ipſius domus inquilino (ſi quis erit) perquiſitio, & intimatio fiant modo prædicto: ipſeq; ſi emere voluerit, tum intra eoſdem terminos, tum deinceps eadem faciat, quæ vicini facere debent, excepta duntaxat oblatione, & obligatione de ædificando. Etenim inter inquilinum, & vicinos ea ſit diſtinctio, vt volentibus ædificare vicinis, inquilini nulla ratio habeatur: ſed tantum vicinorum. At illis non promittentibus ædificare, inquilino, etiam ſi ædificaturus non ſit, idem ius in emptione competat, quod vicinis, ſi ædificare vellent, ſecundum prædicta competeret.

10 Veruntamen quando in ſingulis caſibus prædictis ſiue coactæ ſiue ſpontaneæ venditionis duo vicini fuerint, quorum ædificijs vendenda res opportuna exiſtat, & propterea illam ſibi quiſque ex hac conſtitutione vendi poſtulet, is obtineat, qui magis illa indiguerit. Aut ſi vterque æque indigeat, inter vtrumque diuidatur, quatenus vtrique commoda portio tribuatur. At ſi huiuſmodi portiones vtrique forent inutiles, tota illi detur, cuius ædificio à pluribus partibus vel aliàs magis adhæſerit. Si verò alteri tantum diuiſio inutilis futura ſit, nihil illi, ſed tota alteri detur. Quòd ſi nulla fuerit ædificantium indigentia, is præferatur, qui magis fuerit vicinus, vel in vicinitate pari, is qui plus; quique ad maiorem Vrbis ornatum iudicio eorundem Camerarij, & Magiſtrorum ædificare voluerit.

11 Præter ſupradictos autem vicinitatis caſus, ſi quis domum, aliumuè fundum, aut ſolum in emphyteuſim, aliumuè titulum, perpetuò, vel ad vnius, aut plurium perſonarum vitam pro annuo canone aliauè reſponſione conceſſum habeat, ibiq; ædificare velit, liceat eiſdem Camerario & Magiſtris, eo petente, domum, fundum, aut ſolum huiuſmodi ab eius directi domini, licet nolentis, proprietate, dominio, ac iure, necnon à canonis, ſeu reſponſionis præſtatione eximere, & liberare; alia re ſtabili prius conſtituta, pretij, commoditatis, redditus, ac bonitatis ſaltem paris, quæ loco illius liberatæ ſit quoad omnia, & ad eundem directum dominum ratione proprietatis, dominij, deuolutionis, & aliàs cuiuſcunque iuris, & oneris eiſdem modo & forma pertineat, quibus illa pertinebat: translato quoque ad iſtam huiuſmodi canone ſiue reſponſione, cum augmento quintæ illius partis: & inſuper præſtita idonea cautione, & etiam facta per illum qui ædificaturus eſt obligatione omnium ſuorum bonorum, tum quòd res, in quam facta eſt huiuſmodi translatio, libera eſt, tum etiam de euictione in ea forma, qua in Vrbe præſtari ſolet.

12 In ruſticis quoque prædijs, vt & illorum nitori ad honeſtam in illis hominum commoditatem, ſalutaremq; ſiue animi ſiue corporis refectionem aliqua ratione conſulatur, illud obſeruetur: Vt qui vineas, aut canneta intra tria ab Vrbe milliaria, ſiue partiarijs colonis aliqua parte fructuum, ſiue alijs pecunia ſolent locare, cogi poſſint eadem vendere pretio æſtimando, vt ſupra dictum eſt, & amplius duodecima ipſius pretij parte ijs, qui prope illa vineas poſſident, quas colunt ſua impenſa; dummodo emptorum vineæ ſint non ſolum maioris pretij, & menſuræ, ſed magis etiam, & cultæ, & ædificiorum ſtructuris conſpicuæ: hiſq; omnibus illa

tantopere ſuperent, vt magna inter vtraque adſit inæqualitas, iudicio eorundem Camerarij, & Magiſtrorum. Non poſſint autem cogi, vt partem tantummodo earum vendant.

13 Ij verò qui vſque ad duodecim ab Vrbe milliaria habent prædiola menſuræ decem dumtaxat, vel pauciorum rubrorum (quas linguas ſeu pedicas dicunt) contigua maioribus aliorum prædijs, quæ caſalia appellantur: Item ij quoque ex quorum Caſalibus ſimiles linguæ ſeu pedichæ eiuſdem menſuræ, in aliorum intra idem ſpatium duodecim miliarium conſtituta caſalia excurrunt, eaq; interiecant, vt à duobus, vt minus, lateribus linguæ ipſæ à vicinis caſalibus circundentur, cogi poſſint (ſiue ipſi colant, ſiue alijs locent) illas vendere, conſtituto pretio ad æſtimationem de qua ſupra dictum eſt, adiectaq; eiuſdem pretij quinta parte.

14 Quæcunque autem ſupra ſtatuta ſunt, tum de vrbanis tum de ruſticis prædijs aut ſpontè aut coactè vendendis, vel etiam à directis dominis liberandis, ea locum habeant omnino, ſiue prædia ipſa ſint Eccleſiaſtica, & ad quaſcunque Eccleſias, & Baſilicas, etiam dictæ Vrbis, etiam Patriarchales, aut cuiuſuis ordinis Monaſteria, & etiam Mendicantium domos, aliaq; loca religioſa, necnon Hoſpitalia etiam Nationum, aut Regularium, Militiarum, Sodalitateſq;, aut Confraternitates, cæteraq; pia loca pertinentia, dummodo neque contigua Eccleſijs, Monaſterijs, Hoſpitalibus, Religioſiſq; ac pijs locis huiuſmodi, neque intra illorum ſepta conſiſtant: ſiue ſint priuatarum perſonarum Capellæ, & Oratoria, vel domus, aut loca ſeruandæ hoſpitalitati deſtinata, modo hoſpitalitas inibi iam neque exerceatur actu, neque amplius exerceri debeat: ſiue ſint laicalia, & cuicunque fideicommiſſo, ſubſtitutioni, ſucceſſioni, vel diſpoſitioni obnoxia: & tàm hæc laicalia, quàm illa Eccleſiaſtica, eorum qui illa reliquerunt ſeu dederunt vltima vel alia voluntate alienari prohibita, ac quocunque onere grauata.

15 Sed quoties caſus euenerit, quò res aliqua hac Conſtitutione vendi debeat, ſi is ad quem pertinet eam vendere bis monitus à Camerario, & Magiſtris, cum aſſignatione conuenientis termini ad vendendum, id recuſauerit, vel malitiosè diſtulerit, tunc Camerarius, & Magiſtri vice ac nomine recuſantis, vel differentis rem ipſam vendant, cum promiſſionibus, obligationibus, renunciationibus, pactis etiam pœnalibus, & clauſulis conſuetis, pretiumq; quod inde cum eius augmento proueniet, apud ædem ſacram, vel perſonam fide, & facultatibus idoneam deponant. Deinde ſi res Eccleſiaſtica erat, vel etiam ſi laicalis, ſed (quod ſciatur) fideicommiſſo ſimiliuè diſpoſitioni ſubiecta, alienariuè prohibita, aut onere grauata; antequàm emptor eius poſſeſſionem aſſequatur, pretium ipſum totum in aliquorum bonorum immobilium emptionem, vtiliter conuertatur, cauente de euictione etiam ipſo emptore, & ad id omnia bona obligante. Deturq; bona inde empta domino rei venditæ. Quo facto, venditio rei illius nequaquam reſcindi, aut etiam impugnari poſſit, prætextu quarumuis obſtantium diſpoſitionum, ſiue etiam inutilitatis Eccleſiæ, aut loci, vel perſonæ cuiuſquam. Et inſuper res ipſa vendita libera ſit, & exempta ab omnibus huiuſmodi diſpoſitionibus, prohibitionibus, & oneribus, eaq; ad bona, in quæ illius pretium conuerſum eſt, ſint tranſlata. Et exinde bona ipſa dictæ venditæ rei loco maneant, eiſdemq; prorſus diſpoſitionibus, prohibitionibus, & oneribus ſubiaceant, quibus illa ſubiacebat: ſintq; nihilominus de euictione illius emptori obligata eo ipſo. Sin autem res vendita neque Eccleſiaſtica erat, neque eiuſmodi vinculis obnoxia habebatur, & qui eius dominus fuerat, venditioni ita factæ conſentire vellt, ac fideiuſſores de euictione præſtare, pretium illi ſoluatur. Quòd ſi huiuſmodi fideiuſſores præſtare noluerit, vel etiam non potuerint, emanantur ex ipſo pretio arbitrio eorundem Camerarij, & Magiſtrorum, vel loca montium non vacabilium, vel alia bona immobilia de quorum euictione idoneis fideiuſſoribus ſit cautum, eaq; dicto domino tradita, ſint loco ſimilis cautionis pro re vendita, donec aliter emptori idoneè caueatur, & interim vendi, aut aliàs alienari nullo modo poſſint. Verum vſquequo pretium, vel ex pretio alia res empta, vt præfertur, domino tradatur, penſio, quæ ex ipſius rei venditæ locatione percipi ſolebat, vel percipi veriſimiliter potuiſſet, eidem ab emptore perſoluatur.

16 Curent autem Camerarius, & Magiſtri, vt quiſquis per cauſam ædificandi huius conſtitutionis fauore vti voluerit, ei ante omnia, conſideratis tum ipſius, tum loci qualitatibus à ſummam, quam ædificando, vt minimum, impendere, ac tempus quo inchoaſſe quoque perfeciſſe debeat, propoſitis quas voluerint pœnis præſcribant. Iſq; ad præſcriptum huiuſmodi

promittat,

promittat, & ſe, bonaq; ſua omnia arctiſſimè obliget, ſubiturus omnino pœnas ipſas niſi promiſſa præſtiterit, omni purgatione more ex quocunque iure, & etiam canonica æquitate competenti penitus ſublata. Et nihilominus compellendus ab eiſdem Camerario, & Magiſtris vel promiſſa perficere, vel quæ propterea emit, & etiam illis vicina, quorum occaſione emit, & in quibus ſe ædificaturum propoſuerat, loca, & domos alijs ædificare volentibus, iuſto pretio, ſicut ſupradictum eſt, æſtimando, abſque vllo augmento vendere.

17 Sed ne aliquorum impunitas, qui (vt accepimus) beneficio literarum Sixti, & Leonis, ac Pij IIII. dum illæ vigerent abuſi, domos, & loca ex illarum diſpoſitione acquiſita inſabricata adhuc retinent, alijs admittendi ſimilia audaciam præbeat, ijdem Camerarius, & Magiſtri illos omnes qui à viginti annis citra loca aliqua ex dictarum literarum diſpoſitione emerunt, ſeq; in illis ædificaturos promiſerunt, nec præſtiterunt, cogant ea omnia quæ tunc facere debebant, intra ſpatium ſex menſium, à die præcepti eis hac de re faciendi implere; alioqui pœnas præmiſſas ab ijs exigant omnino. Et præter illas, loca eadem dominis quibus ablata fuerunt, ſi ipſi velint, eodem pretio quod tunc ſolutum fuit reſtitui, vel illis nolentibus, alijs qui ibi ædificaturi ſint, pretio, vt ſupradictum eſt, æſtimando vendi compellant.

18 Cæterum pœnæ omnes quas incurrent qui aduerſus conſtitutionem hanc, ſeu Camerarij, & Magiſtrorum pro ipſius conſtitutionis executione mandata, vel decreta admiſerint, locis pijs dictæ Vrbis ita applicata ſint, vt illi ex locis ipſis irreuocabiliter debeantur, pro quo primum pœnæ ipſæ poſt illarum incurſum petitæ fuerint; ad quam petitionem, lapſis ab huiuſmodi incurſu triginta diebus, (niſi dicti Camerarius, & Magiſtri illas iam pro eorũ debito exegerint) quilibet in dicta Vrbe, vel in Romana Curia Iudex ad illarum exactionem indeſinenter procedat, donec eidem loco verè, & integrè perſolutæ fuerint. Nullo autem dictorum locorum petente, noſter in Vrbe Vicarius eas de manu dictorum Camerarij, & Magiſtrorum acceptas, vel eis ab ipſo interpellatis negligentibus, ab eorum debitoribus exactas, inter dicta loca, iuxta eorum indigentiam, arbitrio ſuo diſtribuat.

19 Nos enim ad ſupradicta omnia, & ſingula faciendum, & exequendum, inque illis, & pro illis ſummariè, ſimpliciter, & de plano, ſolaq; veritate inſpecta, ac manu regia, etiam ex officio, procedendum, plenam, expeditam, liberamq; auctoritatem, & poteſtatem, Camerario ſcilicet in eccleſiaſticas, eidemq; & Magiſtris Viarum prædictis in laicas, ac quoad pœnas prædictas Vicario, ac ſingulis Vrbis, vel Curiæ Iudicibus huiuſmodi, in quaſcunque perſonas, de eadem poteſtatis plenitudine præſentis conſtitutionis auctoritate tribuimus, & demandamus.

20 Decernentes eadem omnia, & ſingula quæ ſupra ſtatuta ſunt, ſi quando in aliquo caſu de eorum ſenſu controuerſia continget, in eam partem interpretanda eſſe, quæ ad Vrbis ornatum magis facere videbitur. Ac ſemper, & vbique ſiue in iudicio ſiue extra iudicium fauorabilia cenſeri. Et ita ab omnibus Iudicibus etiam Palatij Apoſtolici Auditoribus, & Cardinalibus, ſublata quauis aliter interpretandi, & iudicandi poteſtate, interpretari, & iudicari debere. Et ſi ſecus fiat, fore irritum, & inane.

21 Non obſtantibus præmiſſis, ac felicis record. Simmachi, & Pauli II. de rebus Eccleſiæ non alienandis, alijsq; conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicicis, legibus etiam Imperialibus, dictæq; Vrbis; atque Eccleſiarum, Monaſteriorum, & locorum religioſorum, ſiue piorum, ordinumq; quorum bona huiuſmodi fuerint, ſtatutis, & conſuetudinibus, necnon teſtantium voluntatibus, alijsq; diſpoſitionibus etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis; priuilegijs quoque, & literis Apoſtolicis eiſdem Eccleſijs, Monaſteris, & locis, eorumq; ſuperioribus, capitulis, & conuentibus, ſeu Populo Romano, alijsq; quibuſcunque conceſſis, & quibuſuis alijs Sedis Apoſtolicæ Indulgentijs, per quæ præſentium executio, & per eas tributæ iuriſdictionis explicatio poſſet quomodolibet impediri, vel tardari: quibus omnibus, eorum tenores pro plenè, & integrè expreſſis habentes, de poteſtatis plenitudine prædicta derogamus, cæteriſq; contrarijs quibuſcunque.

22 Nulli ergo omnino hominum, liceat hanc paginam noſtræ antiquationis, abrogationis, reuocationis, ſublationis, ſtatuti, tributionis, demandationis, decreti, & derogationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Marcum. Anno Incarnationis Dominicæ mil-

leſimo

leſimo quingenteſimo ſeptuageſimo quarto, Kalendis Octobris, Pontificatus Noſtri Anno Tertio.

Cæ. Glorierius.

M. Datarius.

A. de Alexijs.

Anno à Natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo quarto, Indictione ſecunda, die verò decimaquinta menſis Octobris, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Gregorij Diuina prouidentia Papæ XIII. Anno eius tertio, retroſcriptæ literæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad Valuas Baſilicarum Eccleſiarum Lateranen. & Principis Apoſtolorum de Vrbe, Cancellariæ Apoſtolicæ, & acie Campi Floræ, vt moris eſt, per nos Petrum Aloyſium Gaytam, & Io. Guerardi Curſ.

Alexander Aſtancollus Magiſter Curſ.

Literæ S. D. N. D. Gregorij Papæ XIII. Conſtitutionis ſuper Doctoribus Romanis ad lecturam in Studio, ſeu Gymnaſio Almæ Vrbis in quacunque facultate eligendis.

GREGORIVS Papa XIII.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

CVpientes vniuerſos Almæ Vrbis noſtræ origine ciuium filios ad bonarum literarum cognitionem, & doctrinam pro communi, & publica vtilitate, dictaq; Vrbis ornamento, & honore paterna charitate, & Sedis Apoſtolicæ munificentia, atq; liberalitate allicere, vt ipſis, & etiam cæteris ad virtutem calcar honorificum, & fructuoſum addatur; Motu proprio non ad alicuius ſuper hoc nobis oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa noſtra ſcientia, ac de mera noſtra liberalitate, dilectis filijs Senatui; & Populo Romano, quod ex nunc deinceps, & perpetuis futuris temporibus omnes, & ſinguli adoleſceutes, & iuuenes doctores ex patre, & auo Romæ natis Romani excedentes vigeſimum ſecundum ſuæ ætatis annum, qui in Studio, ſeu Gymnaſio publico dictæ Vrbis in quacunque facultate pro tempore legere voluerint, ad lecturam huiuſmodi, facta tamen prius per eos coram dilectis filijs noſtris S. R. E. Cardinalibus ſuper eodem Studio, ſeu Gymnaſio deputatis, ac illius Rectore, & Reformatoribus pro tempore exiſtentibus vna lectione, admitti debeant, cum ſalario vigintiquinque ſcutorum quolibet anno pro vnoquoque, qui vt præfertur legere voluerit, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium perpetuo concedimus, & elargimur. Necnon eiſdem Doctoribus, vt præfertur, qui in eodem Gymnaſio munus legendi ſubibunt, dictum ſalarium annuum vigintiquinque ſcutorum ipſis, & eorum cuilibet debitis, & conſuetis in eodem Studio, ſeu Gymnaſio temporibus, ac de, & ex eiuſdem Studij, ſeu Gymnaſij redditibus, prouentibus, vectigalibus, & alijs emolumentis vniuerſis per eos, ad quos ſpectat, & pro tempore ſpectabit, perſoluendum, motu, & auctoritate ſimilibus conſtituimus, & aſſignamus, ipſosq; ad lecturam huiuſmodi recipi, & admitti, ac ſalarium eis, & eorum ſingulis perſolui debere, vt præfertur, decernimus. Mandantes propterea dilectis filijs Conſeruatoribus Cameræ dictæ Vrbis, ac Rectori, & Reformatoribus dicti Studij, ſeu Gymnaſij, præſentibus, & futuris, alijsq; omnibus, & ſingulis, ad quos id quomodolibet ſpectat, & pro tempore ſpectabit, quatenus præſentes noſtras literas recipiant, & admittant, ac inuiolabiliter obſeruent, & ab omnibus, quos ea quomodolibet

Digitized by Google

dolibet concernunt, & concernent, obſeruari mandent, & faciant: necnon doctoribus legentibus huiuſmodi de dicto ſalario debitis, vt præfertur, temporibus annuatim reſpondeant, & etiam faciant ab alijs reſponderi: realiter, & cum effectu: & ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac Studij, ſeu Gymnaſij, necnon vrbis huiuſmodi iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegijs quoque indultis, & literis Apoſtolicis quibuſuis ſuperioribus, & perſonis in genere, vel in ſpecie ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis clauſulis, & decretis etiam motu ſimili, ac conſiſtorialiter, & aliàs in contrarium quomodolibet conceſſis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus etiam ſi de illis, eorumq; totis tenoribus, ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & indiuidua, non autē per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quæuis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret, illorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, cæteriſq; contrarijs quibuſcunque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris, die xij. Octobris. M. D. LXXIIII. Pontificatus Noſtri Anno Tertio.

Cæ. Glorierius.

INDEX RVBRICARVM IVXTA SERIEM SCRIPTVRAE,

PRIMI LIBRI.

DE ſumma Trinitate, & fide Catholica, cap. 1. fol. 1.
De Hæreticis diffidatis declarandis, cap. 2. 6
De Senatore eligendo, & his quæ ad eum pertinent, cap. 3. 8
De electione primi Collateralis, cap. 4. 10
De electione Capitanei appellationum, cap. 5. 13
De electione ſecundi Collateralis, cap. 6. 14
De iuramento Senatoris, cap. 7. 14
De iuramento Collateralium, & Iudicis appellationum, necnon & Iudicis maleficiorum, cap. 8. 16
De officio Collateralium Iudicum, cap. 9. 18
De officio Iudicis Maleficiorum, cap. 10. 18
De abſentia ſeu infirmitate alicuius ex Iudicibus præfatis, cap. 11. 18
De ſuſpicione Collateralium, cap. 12. 19
De ſindicatu Senatoris, & eius familiæ, ac Iudicum Collateralium, Iudicis maleficiorum, Capitanei appellationum, & electione Syndicorum, cap. 13. 19
De officio Syndicorum Senatoris, & Iudicum, ac aliorũ, cap. 14. 21
De officio Conſeruatorum, cap. 15. 22
De Syndicis Conſeruatorum, cap. 16. 27
De vacatione officij Senatoris, cap. 17. 27
De officio capitum Regionum, cap. 18. 28
De officio Aduocati, & Procuratoris Cameræ, cap. 19. 29
De Protonotario, & eius officio, cap. 20. 31
De electione Notariorum actuariorum Collateralium, cap. 21. 32
De officio Notariorum actuariorum, & de eo per ſubſtitutum non exercendo, cap. 22. 32
De habitu, & moribus Notariorum, cap. 23. 33
Quod Actuarij Iudicibus in tribunali aſſiſtant, patrocinium non præſtent, & ſilentium ſeruent, cap. 24. 33
De libro Actorum, & Iuribus productis conſeruandis, cap. 25. 34
De extractibus, & copijs, cap. 26. 35
De Notarijs moroſis in teſtibus examinandis, & de eorum in examine officio, cap. 27. 36
De copijs per Notarios dandis, & vt nihil pro portandis, oſtendendisq; actis recipiant, ca. 28. 38
De Notarijs remotis, & ſuſpectis, cap. 29. 38
De Notario Capitanei appellationum, cap. 30. 40
Quod Notarij non matriculatis, de Inſtrumentis & Teſtamentis rogari non poſſint, cap. 31. 40
De Notarijs matriculandis, cap. 32. 40
De Prothocollis Inſtrumentorũ conficiendis, cap. 33. 41
De eorundem Notariorum officio, cap. 34. 42
De Prothocollis, & ſcripturis Notariorum defunctorũ, cap. 35. 44
De exemplatione inſtrumentorum Notariorum defunctorum, vel abſentium, cap. 36. 45
De Collegio Notariorum, eorundemq; officialium creatione, & auctoritate, cap. 37. 46
De officio Proconſulum, & Correctorum, cap. 38. 47
De officio Mandatariorum, eorumq; iuramento & cautione, cap. 39. 47
De officio Executorum, cap. 40. 48
De foro competenti, cap. 41. 49
De ſeruandis Statutis, & illis deficientibus iure communi, cap. 42. 51
De cauſis Capitolinis Iudicibus commiſſis, cap. 43. 51
De Sportulis, cap. 44. 74
De moderatione Sportularum, cap. 45. 76
De Sportulis Capitanei, & Iudicis appellationum, cap. 46. 76
Qui pro maioribus habeantur, cap. 47. 77
De Tutoribus, & Curatoribus minoribus dandis, cap. 48. 77
De Tutore ſeu Curatore ad lites minoribus, & infantibus conueniendis deputando, cap. 49. 79
De cauſis reſtitutionis in integrum, etiam maiorum, & quomodo in illis procedatur. cap. 50. 81
De citationibus, & quomodo qui Romæ habitant in Ius vocentur, cap. 51. 84
Quando, & quibus caſibus Procuratorem legitimum citaſſe ſufficiat, cap. 52. 87
Quibus caſibus Procurator, et Dominus citari debeant, cap. 53. 88
In quibus cauſis, et caſibus relationes Mandatariorum in ſcriptis fieri debeant, cap. 54. 88
De perſonaliter Romæ apprehenſo, qui in ea domiciliũ non habet. cap. 55. 88
De abſentibus edicto Senatus citandis, cap. 56. 90
Qua hora Ius reddi debeat, cap. 57. 91
De ferijs, cap. 58. 92
De libelli ſiue petitionis oblatione, litis conteſtatione, & dilationibus præfigẽdis in cauſis ordinarijs, cap. 59. 97
Si copia petitionis iurium, vel articulorum petatur, quando recipienda ſit, cap. 60. 100
De exceptione declinationis fori, cap. 61. 101
De exceptionibus litis ingreſsũ impedientibus, c. 62. 102
De excommunicationis aut diffidationis exceptione, cap. 63. 102
Excommunicationis ſeu diffidationis exceptionem, & alias hic enumeratas opponens, quid implere teneatur, et quando admittatur, cap. 64. 103
De termino ad excipiendum contra commiſſiones, ſique in cauſa præſentetur, cap. 65. 103
De iuramento calumniæ, et illius forma, cap. 66. 104
De reconuentione, cap. 67. 106
De poſitionibus, & confeſſis, cap. 68. 107
De negantibus filiationem, et reliqua hic expreſſa, cap. 69. 111
De articulis, et alijs quæ habentur pro admiſſis, cap. 70. 112
De iuramento teſtium, cap. 71. 113
De Teſtibus recipiendis, vel non, cap. 72. 113
De numero teſtium, cap. 73. 114
De interrogatorijs in teſtiũ examine dandis, cap. 74. 114
Stylus quomodo probetur, cap. 75. 115
De remiſſionibus, rogationibus, et compulſionibus pro teſtibus extra diſtrictum examinandis, et iuribus extrahendis, cap. 76. 116
De producentibus iura in vltima dilatione, cap. 77. 118
De Teſtium publicatione, cap. 78. 118
De aſſettamento illiusq; voto, cap. 79. 119
Quod pro aſſettamentis etiam in criminalibus nihil omnino ſoluatur, cap. 80. 120
De inſtantijs, et fatalibus, cap. 81. 121
De executione inſtrumentorum, cap. 82. 122
De executione Apocharum, cap. 83. 126

De

De recognitione Inſtrumentorum, & Apocharum, cap.84. 127
De executione Inſtrumentorum dotalium, cap.85. 128
De executione Teſtamentorum, & quarumcumque vltimarum voluntatum, cap.86. 129
De executione ſententiarum arbitramentorum, & laudorum, cap.87. 130
De cauſis ſummarijs, cap.88. 130
De generali forma procedendi in ſummarijs, vbi alia forma à Statutis tradita non eſt, cap.89. 131
Quod forma procedendi in ſummarijs, ſeruetur coram omnibus Conſulibus artium, cap.90. 134
De forma procedendi in cauſis interdictorum, & poſſeſſorijs, cap.91. 134
Si plures contẽdant ſe eamdẽ rem poſſidere, cap.92. 138
De dubitantibus ad rem poſſeſſam accedere, cap.93. 140
Si fideiuſſor vel expromiſſor ſe eximi ab obligatione, vel ſibi pro indemnitate caueri petat, cap.94. 142
De cauſis mercedum, cap.95. 143
De cauſis infra ſummam ſcutorum decem, cap.96. 144
De conuento pro re mobili non poſſidente immobilia, cap.97. 144
De ſuſpitione fugæ, cap.98. 145
De inſtrumentis, & cautionibus vi, vel metu factis, cap.99. 146
De compromiſſis, cap.100. 148
De rerum communium diuiſione, cap.101. 153
Quod diuiſio facta ſit valida, cap.102. 159
De diuiſione rerum emphyteoticarum, cap.103. 160
De ſeruitute proſpectus, cap.104. 160
De itinere actuque priuatis, necnon, & via publica, cap.105. 161
De Stillicidio, ſiue Canali, cap.106. 163
De Pariete communi, cap.107. 164
De refectione rerum communium, cap.108. 165
De emptione, et venditione, cap.109. 166
De venditionibus quæ per conſortes fiunt, cap.110. 167
Si venditor rem venditam tradere, aut emptor recipere ceſſet, cap.111. 168
De Arrhis, cap.112. 169
De alienatione rerum pupillorum ſeu minorum, cap.113. 169
De venditionibus à decoctis factis, cap.114. 170
De venditionibus factis ab accuſatis, ſeu inquiſitis, cap.115. 171
Vt nullus bona Cameræ emere cogatur, cap.116. 178
Vt emens bona Cameræ defendatur ab ea, cap.117. 178
De redemptoribus litium alienarum, et de pacto quotæ litis, cap.118. 183
Quod venditor cogatur facere, vt emptor liberè poſſideat, cap.119. 185
De euictionibus, cap.120. 186
De locatione, & emphyteoſi, cap.121. 188
Quod res ad longum tempus, & in emphyteoſim conductæ pro dote obligari poſſint, cap.122. 188
Quod colonus partiarius vineæ requirat in vindemijs locatorem, cap.123. 190
Quod emphyteoſis finita relocetur ſucceſſoribus, cap.124. 190
De feudis, cap.125. 192
Si de feudo fuerit controuerſia, cap.126. 193
De feudis pro dote obligandis cap.127. 194
De pignoribus, & hypothecis, ac priuilegijs creditorum in perſonali, cap.128. 195
De iure dotis, & quemadmodum conſtante matrimonio repetatur, cap.129. 197
De dote à fratribus profecta, cap.130. 200
De lucro dotis, ſeu donatione ꝑpter nuptias, c.131. 201
Quando donationi propter nuptias locus ſit, c.132. 204
Soluto matrimonio, intra quantum tempus dos, et donatio propter nuptias ſolui, et reſtitui debeat, cap. 133. 205
De qua parte dotis mulier decedens teſtari poſſit, cap. 134. 208
De reliquis donationibus inter virum, et vxorem, cap. 135. 208
De veſtimẽtis lugubribus, et funeris impenſa, c.136. 210
De fructu dotis pro alimentis, cap.137. 211
Si per viduam alimenta petantur, cap.138. 214
Si alimenta per vxorem à viro petantur, cap.139. 217
De alimentis à patre liberis, et ex contrario, et per quemcumque præſtandis, cap.140. 219
Quod filiæ fœminæ, vel neptes, paterno, et auito teſtamento acquieſcant, cap 141. 224
De filijs in conditione poſitis, cap.142. 226
Filijs illegitimis quantum relinqui poſſit legitimis non extantibus, cap.143. 227
Filij legitimati quantum ex teſtamento, vel ab inteſtato capere poſſint ſtantibus legitimis, cap.144.
De ſucceſſionibus ab inteſtato, cap.145. 230
De ſucceſſione fratrum, cap.146. 239
Vt poſſeſſio bonorum defuncti in ſuos hæredes continuata cenſeatur, cap.147. 241
De noui operis nunciatione, cap.148. 242
De donationibus inter viuos, et cauſa mortis, c.149. 248
De donationibus inſinuandis, cap.150. 252
De contractibus ſine certa ſolemnitate non valituris, cap.151. 254
De contractibus prohibitis cũ filijs familias, c.152. 262
De contractibus illicitis, et ciuantijs nuncupatis, cap. 153. 272
De læſione, cap.154. 279
De fideiuſſoribus, cap.155. 284
Vt ſimul contra fideiuſſorem, et principalem procedi poſſit, cap.156. 289
Vt fideiuſſor petere poſſit ſe à fideiuſſione eximi, cap. 157. 289
De præſcriptionibus, cap.158. 290
De præſcriptione penſionum, canonum, et cenſuum, cap. 159. 298
De præſcriptione ſpolij, cap.160. 302
De ceſſione bonorum, et inducijs quinquennalibus, cap. 161. 306
De pactis cum altero ex debitoribus inſolidũ, c.162. 314
De pœnis conuentionalibus non exigendis, c.163. 315
De obligatis ad factum, cap.164. 318
De potentioribus moleſtantibus ciues in eorum poſſeſſionibus, cap. 165. 321
De iuriſdictione Iudicis, ſeu Capitanei appellationum, et nullitatum Vrbis, et de illius Notario, cap.166. 328
De officio eiuſdẽ Capitanei appellationum, c.167. 335
Intra quantum tempus appelletur, cap.168. 367
De tempore ſedendi pro Apoſtolis, cap.169. 370
De repreſentatione appellationis, cap.170. 374
De appellationibus non recipiendis, et depoſito faciendo, cap.171. 377
De depoſito in cauſis nullitatum, cap.172. 381
De appellationibus ab interlocutorijs recipiendis, vel non, cap.173. 382
Quod appellationes ante diffinitiuam ſcribantur per Notarium cauſæ, cap.174. 385
De appellatione ab expenſarum taxatione, cap.175. 386
De appellatione a deſertione, vel reiectione appellationis, cap.176. 387
Vt à ſententijs Syndicorum non appelletur, cap.177. 395
De appellatione, et reductione à ſententijs Arbitrorum, et Arbitratorum, cap.178. 397
De appellatione à confeſſione debiti, cap.179. 399
Ne in vna eademque cauſa ſecundo liceat prouocare, cap.180. 409

De

De appellatione à ſententia Capitanei, cap. 181. 418
De appellatione à ſententia Senatoris de appellatione cognoſcentis, cap. 182. 419
De temporibus ad appellandum, & appellationes repreſentandum in tertia inſtantia, cap. 183. 419
De proſecutione cauſæ appellationis, cap. 184. 425
De teſtibus, & iuribus de nouo repertis in cauſa appellationis producendis, cap. 185. 428
De ſuſpitione Capitanei appellationum, cap. 186. 430
De Conſultore eligendo, cap. 187. 435
De officio Conſultoris, & ſportulis illius, cap. 188. 437
Vacante officio Capitanei appellationis Conſeruatores inhibeant, cap. 189. 440
De appellationibus ſubditorum caſtrorum, & terrarum Rom. Populi, cap. 190. 440
De cauſis nullitatum, cap 191. 443
De appellantibus, & inſimul de nullitate dicentibus, cap. 192. 448
De electione executionis rei iudicatæ, cap. 193. 450
De forma ſeruanda in pignore prætorio, vel etiam conuentionali mobili, vel immobili vendendo, & de nominibus debitorum, cap. 194. 451
De executione facienda, iuris ordine ſeruato, c. 195. 459
De expenſis litis, cap. 196. 462
De verborum, & rerum ſignificatione, cap. 197. 469

LIBRI SECVNDI.

QVi ad accuſandum admittantur, cap. 1. pag. 477
De forma accuſationis, & modo procedendi, & cuſtodia reorum, cap. 2. 525
De cautione ab accuſare volentibus præſtanda, & pœna eorum, qui delicta non probauerint, cap. 3. 530
De abolitionibus, cap. 4. 533
In quibus caſibus per inquiſitionem procedi poſſit, cap. 5. 534
De modo procedendi per inquiſitionem, cap. 6. 539
Si mulier de delicto accuſetur, aut contra eam inquiratur, cap. 7. 543
Quando procurator admittatur, & de ſecuritate reis danda pro alijs exceſſibus, cap. 8. 544
Quod teſtes ex officio ſuper innocentia recipiantur, & eorum dicta integrè deſcribantur, cap. 9. 547
De termino reis dando, cap. 10. 552
De minoribus, cap. 11. 553
De poſitionibus in cauſis criminalibus non faciendis, cap. 12. 555
De quæſtionibus, & tormentis, cap. 13. 555
De termino dando capto capitaliter diffidato, c. 14. 558
De libro diffidatorum, & inueſtigatorum, & eorum nominibus publicandis, cap. 15. 561
Quod diffidati impune offendi poſſint, & quando in iudicio eſſe permittantur, cap. 16. 562
De homicidis, cap. 17. 563
Si homicidium ab aliqua Ciuitate, vel Caſtro de Vrbis diſtrictu committatur, cap. 18. 566
De pace, & quibus non ſuffragetur, cap. 19. 568
De beneficio pacis, cap. 20. 570
De beneficio confeſſionis, cap. 21. 571
Vt ſemel gratioſè à carceribus liberati, amplius non liberentur, cap. 22. 572
De pace per metum extorta, & quod ſecuritas non habeat vim pacis, cap. 23. 573
De occidentibus, & percutientibus per pecuniam, vulgo Aſſaſſinis vocatis, cap. 24. 574
De pace fracta, cap. 25. 575
De frangentibus ſecuritatem, vel treugam, cap. 26. 578
Quomodo pacis ſecuritas fracta intelligatur, cap. 27. 579
De frangentibus reconciliationem oſculo oris, aut aliter factam, cap. 28. 592
Qui, & quibus caſibus petere poſſint ſecuritatem, & fideiuſſores de non offendendo, cap. 29. 594
Si ſecuritas per ciuem ab aliquo de diſtrictu petatur, cap. 30. 601
De inferentibus, & nunciantibus minas, cap. 31. 603
De iniuriam inferentibus nuncijs, cap. 32. 606
De ſumentibus vindictam contra innocuos, c. 33. 607
De tumultuoſis armatorum collectis, cap. 34. 609
Quæ dicantur illicitæ collectæ, cap. 35. 610
De incendiarijs, cap. 36. 611
De receptatoribus delinquentium, cap. 37. 613
De brigoſis, & qui ſe domi pro briga includere poſſit, & quos ſecum retinere, cap. 38. 615
De brigoſis non permittentibus executores eorum domos perquirere, cap. 39. 617
De viſitatione brigoſorum permiſſa, cap. 40. 618
De offendentibus Magiſtratus, Aduocatos, vel Procuratores, aut executionem impedientibus, cap. 41. 618
De blaſphemia, cap. 42. 620
De crimine læſæ Maieſtatis, cap. 43. 621
De falſa moneta, cap. 44. 625
De vendentibus, aut erogantibus falſas monetas, & de tondentibus, & minuentibus monetam, cap. 45. 627
De teſtibus falſum deponentibus, cap. 46. 629
De teſtibus contraria deponentibus, cap. 47. 630
De fabricantibus, & fabricare facientibus falſa inſtrumenta, & priuatas ſcripturas, cap. 48. 632
De ſodomitarum pœna, cap. 49. 634
De adulterio, & inceſtu, cap. 50. 635
De ſtupris, & violentijs, cap. 51. 637
De raptu meretricum, & vi eis illata, cap. 52. 639
Intra quantum tempus de violentia mulieri illata liceat accuſare, cap. 53. 640
De concubinis, cap. 54. 641
De plagiarijs, cap. 55. 644
De priuato carcere, cap. 56. 645
De proditoribus, cap. 57. 646
De latronibus etiam nocturnis, & pyratis, cap. 58. 647
De furibus, cap. 59. 648
De ſordibus, & corruptela Iudicum, cap. 60. 666
De termino moto, cap. 61. 667
De aggreſſoribus, & aggreſſione nocturna, ac diurna, cap. 62. 670
De vallis ſeu repagulis, & sbarris nō faciendis, c. 63. 671
De aggreſſoribus vulnerantibus in facie cum cicatrice, aut cum membri mutilatione, vel debilitatione, cap. 64. 674
De percuſſionibus cum ſanguine, vel ſine, cap. 65. 676
De percutientibus ad ignominiam, cap. 66 677
De percutientibus pugno, vel alapa, cap. 67. 679
De proijcientibus ſtercora, aut cornua ad feneſtras, vel oſtia aliena, deq; famoſis libellis, cap. 68. 680
De ponentibus manum ad arma, & terrorem alteri inferentibus, cap. 69. 681
De alijs iniurijs in perſonam factis, cap. 70. 681
De verbis iniurioſis, cap. 71. 651
De incidentibus vineas, vel pergulas, cap. 72. 671
De corrūpentibus arma, vel picturas alienas, cap. 73 672
De æſtimatione iniuriarum, cap. 74. 673
De prohibita delatione armorum, cap. 75. 678
De ferentibus, aut iacentibus plumbatam, cap. 76. 681
De vi, & vi armata, cap. 77. 682
Vt filij in parentes delinquentes parentum arbitrio puniantur, cap. 78. 684

De pœnis minorum delinquentium, cap.79. 685
De patre non grauando pro filio, cap.80. 687
De duplicatione pœnarum ratione loci, & temporis, cap.81. 688
De arbitrio Senatoris in pœnis augendis,cap.82. 689
De portione pœnarum, & quod rei non ſoluentes loant in corpus,cap.83. 693
Vt Iudices inquiſitiones, & accuſationes cœptas proſequantur,cap.84. 695
De officio Paceriorum,cap.85. 696
De corrigentibus familiam ſuam, cap.86. 697
De corrigenda ignauia inertis iuuentutis,cap.87. 699
De congregatione officialium facienda pro obſeruantia conſtitutionum,cap.88. 700
Vt de ſimilibus ad ſimilia procedatur, cap.89. 701

L I B R I T E R T I I.

DE ſtudijs liberalibus Vrbis,cap.1. 721
De ſecreto conſilio,cap.2. 723
De publico conſilio,cap.3. 726
De alijs conſtitutionibus officium Conſeruatorum concernentibus,cap.4. 729
De Furnariorum delictis,cap.5. 735
De Macellariorum delictis,cap.6. 736
De Salſamentariorum, ſeu Pizzicarolorum delictis, cap.7. 738
De alijs conſtitutionibus officium capitum concernentibus regionum,cap.8. 740
De officio Scribarum Senatus,cap.9. 740
De alijs ad officium Procuratoris Cameræ concernentibus,cap.10. 742
De officio Gabellarij maioris, & illius Notarij, & de ſuis extraordinarijs,cap.11. 743
De officio Camerarij Cameræ Vrbis, cap.12. 746
De officio quattuor defenſorum decretorum, c.13. 747
De officio Secretarij Conſeroatorum,cap.14. 748
De officio Scriptoris Conſeruatorum, cap.15. 749
De officio Depoſitarij Populi Romani,cap.16. 750
De officio Depoſitarij Palatij Conſeruatorũ,cap.17. 751
De officio Reuiſoris Palatij Conſeruatorum,cap.18. 752
De officio Extraordinariorum maiorum, & minorum, cap.19. 753
De officio Notarij Conſeruatorum,cap.20. 755
De officio Ratiocinatoris, ſiue Computiſtæ, necnon & generalis Antygraphei,cap.21. 756
De officio Notarij Cameræ,cap.22. 757
De officio Scriptoris Cameræ,cap.23. 759
De officio Magiſtri Maſſarij,cap.24. 760
De officio Executoris Palatij Conſeruatorũ,cap.55. 760
De Præconibus ſiue Banditoribus,cap.26. 761
De modo creandi Electores officialium Romani Populi, cap.27. 761
De officio electorum, ſiue imbuſſulatorum, cap.28. 763
Qui officiales in ſolemnitatibus Magiſtratum comitari tenentur,cap.29. 765
De applicatione pœnarum delinquentium officialium prædictorum,cap.30. 766
De forma in venditionibus redditaum Romani Populi ſeruanda,cap.31. 767
Ne quis pluribus fungatur officijs,cap.32. 768
De officijs per ſubſtitutos non exercendis,cap.33. 769
De officialibus incidentibus in brigam,cap.34. 771
Vt officia Terrarum Romani Populi ciuibus committantur, cap.35. 771
Vt officiales Terrarum Romani Populi caueant de ſtando Syndicatui,cap.36. 771
De Clericis ad officia Capitolina non admittendis, cap.37. 771
De electis ad officia, recuſantibus acceptare,cap.38. 773
De officio Magiſtrorum viarum,cap.39. 774
De officio Magiſtrorum Iuſtitiariorum,cap.40. 779
De arte Bobatteriorum,cap.41. 781
De Conſulibus Artium,cap.42. 783
De Statutis Artificum Senatori, & Conſeruatoribus exhibendis,cap.43. 784
Vt officiales Artium ſint Annales, cap.44. 786
Vbi Ius dicant Conſules Artium,cap.45. 786
De Ponderibus,cap.46. 787
De Menſuris, cap.47. 788
De vendentibus rem pro re,cap.48. 790
De nundinis, & ordine in eis ſeruando,cap.49. 791
De non emendo in locis prohibitis, cap.50. 792
De frumento, & ordeo in Platea Campi Floræ vendendo,cap.51. 793
Quod Riparum merces ante triduum per negotiatores non emantur,cap.52. 793
De monopolijs,cap.53. 794
Quod Annona ad Vrbem liberè deferri poſſit,c.54. 794
Vt nullus in diſtrictu vectigal, aut pedagium exigat, cap.55. 795
De Ciuium Romanorum immunitate, cap.56. 796
Quando Aduenæ Ciuium Romanorum priuilegio, vti poſſint,cap.57. 797
Vt Romani Ciues etiam delinquentes in diſtrictu ad Senatorem remittantur,cap.58. 797
De iuramento per Barones præſtando, cap.59. 798
De vijs publicis diſtrictus reaptandis, & à latronibus cuſtodiendis,cap.60. 799
De Venalinarijs, ſeu Recatterijs,cap.61. 800
De Molendinarijs,cap.62. 801
De Sarctoribus,cap.63. 801
De Aromatharijs, ſiue Pharmacopolis, cap.64. 802
De diebus feſtis obſeruandis,cap.65. 802
Quod in Mari vel Flumine piſcari liceat,cap.66. 803
De capitibus piſcium Conſeruatoribus dandis,c.67. 805
Vt piſces, ſylueſtra animalia, & alia vbique in Vrbe vendi poſſint,cap.68. 805
De occidentibus animalia aliena,cap.69. 806
De interficientibus lupum,cap.70. 806
Ne animalia, & pelles emantur à paſtoribus, vel ignotis, cap.71. 806
Ne porci per Vrbem diſcurrere permittantur,c.72. 807
De equis mortuis in ſeruitio Romani Populi, c.73. 807
De ludis prohibitis,cap.74. 807
De immunditijs in locis publicis, et riuis acquarum non proijciendis,cap.74. 808
De famulis cogendis ad ſeruitij tempus implendum, cap.76. 809
Quod Iudæi non ſint exempti à Collectis Agonis, et Teſtaciæ,cap.77. 810
Ne Iudæi alibi quam in campis aſſignatis ſepelliantur, cap.78. 810
De vineis cuſtodiendis,cap.79. 810
Quod Vaſſalli Romani Populi Baronibus Vaſſallagiũ non iurent,cap.80. 810
De antiquis ædificijs non diruendis,cap.81. 811
De acqua Circi, et alijs acquis non deriuandis,c.82. 811
De acquæ Marianæ alueo purgando, cap.83. 811
De fonte Triuij, ſiue acqua virgine,cap.84. 812
De naufragijs,cap.85. 813
De cuſtodia carcerum,cap.86. 814
De pecunijs erogandis in ludis Agonis, et Teſtaciæ, cap.87. 815

De

Digitized by Google

De Annulis,& brauijs ludi Agonis, & Teſtaciæ, c. 88. 817.
De Curribus Campi Teſtaciæ,cap.89. 817
De Campo Teſtaciæ à nemine occupando, cap.90. 818
De viaticis Iudicum,& ſalario Aſſeſſorum,cap.91. 818
De ſalarijs Aduocatorum,& Procuratorum,cap.92. 819
De mercede Notariorum pro inſtrumentis publicis, cap.93. 823
De mercede Notariorum pro ſententijs,cap.94. 825
De mercede Notariorũ pro iudiciarijs actibus,c.95. 826
De mercede Prothonotarii,cap.96. 829
De mercede Notarij Magiſtrorum viarum, cap.97. 830
De mercede Notarij Maleficiorum, & relaxatione Carceratorum,cap.98. 831
De mercede Cuſtodis Carcerum,cap.99. 834
De mercede Capitanei, ſiue executorum Curiæ Capitolij,cap.100. 836
De mercede Scribarum Senatus,cap.101. 838
De mercede Notarij Conſeruatorum,cap.102. 839
De mercede Secretarij Conſeruatorum,cap.103. 839
De mercede Scriptoris Conſeruatorum,cap.104. 840
De mercede Notarij Cameræ,cap.105. 841
De mercede Scriptoris Cameræ,cap.106. 841
De mercede Notarij Gabellarij maioris,cap.107. 841
De mercede Mareſcalli, ſeu Executoris Palatij Conſeruatorum,cap.108. 841
De mercede Præconum,ſeu Bannitorum, cap.109. 842
De taxa ſeruanda per Cuſtodes Portarum,& Pontium, cap.110. 842
Vt in caſibus mercedum non expreſſis, ſimiles attendantur, cap.111. 844
Vt Notarij, Officiales, & Cuſtodes ſint contenti mercede eis conſtituta,cap.112. 845
Vt omnes Officiales publicè habeant taxas mercedum affixas,cap.113. 845
Forma de Bandi de' Maeſtri Giuſtitieri. 845

INDEX ALPHABETICVS RVBRICARVM LIBRI PRIMI.

A

ABſentia ſeu Infirmitate alicuius ex Iudicibus præfatis,cap.11. pag.18
Abſentibus Edicto Senatus citandis, c.56. 90
Alienatione rerum pupillorum ſeu minorum, cap.113. 169
Alimentis à Patre liberis, & ex contrario, & per quemcumque præſtandis,cap.140. 219
Appellationibus non recipiendis & depoſito faciendo, cap.171. 377
Appellationibus ab interlocutorijs recipiendis vel non, cap.173. 382
Appellatione ab expenſarum taxatione, cap.175. 386
Appellatione à deſertione, vel reiectione appellationis, cap.176. 387
Appellatione, & reductione à ſententijs Arbitrorum, & Arbitratorum,cap.178. 397
Appellatione à Confeſſione debiti,cap.179. 399
Appellatione à ſententia Capitanei,cap.181. 418
Appellatione à ſententia Senatoris de appellatione cognoſcentis,cap.182. 419
Appellationibus ſubditorum Caſtrorum, & Terrarum Romani Populi,cap.190. 440
Appellantibus, & inſimul de nullitate dicentibus, cap. 192. 448
Artis,cap.112. 169
Articulis & alijs quæ habentur pro admiſſis,cap.70. 112.
Aſſettamento illiuſq; voto,cap.79. 119

C

CAuſis Capitolinis Iudicibus commiſſis,cap.43. 51
Cauſis reſtitutionis in integrum etiam maiorum,& quomodo in illis procedatur, cap.50. 81
Cauſis ſummarijs,cap.88. 130
Cauſis mercedum,cap.95. 143
Cauſis infra ſummam ſcutorum decem,cap.96. 144
Cauſis nullitatum,cap. 191. 445
Ceſſione bonorum,& inducijs quinquennalibus. c. 161. 306.
Citationibus, & quomodo qui Romæ habitant in ius vocentur,cap.51. 84
Collegio Notariorum eorumdemq; Officialium creatione,& auctoritate,cap.37. 46
Compromiſſis,cap.100. 148
Conſultore eligendo,cap.187. 435
Contractibus ſine certa ſolemnitate non valituris,cap. 151. 254
Contractibus prohibitis cũ filijs familias,cap.152. 262
Contractibus illicitis, et ciauattis nuncupatis,c.153. 272
Conuento pro re mobili non poſſidente immobilia,cap. 97. 144
Copijs per Notarios dandis, & vt nihil pro portandis, oſtendendisq. actis recipiant,cap.26. 38

D

DEpoſito in cauſis nullitatum, cap.172. 381
De qua parte dotis mulier decedens teſtari poſſit, cap.134. 208
Diuiſione rerum emphyteoticarum,cap.103. 160
Donationibus inter viuos,et cauſa mortis,cap.149. 247
Donationibus inſinuandis,cap.150. 251
Dote à fratribus profecti,cap.130. 200
Dubitantibus ad rem poſſeſſam accedere,cap.93. 140

E

ELectione primi Collateralis,cap.4. 10
Electione Capitanei appellationum,cap.5. 13
Electione ſecundi Collateralis,cap.6. 14
Electione Notariorum actuariorum Collateralium,cap. 21. 32
Electione executionis rei iudicatæ,cap.193. 450
Emptione et venditione, cap.109. 166
Eorundem Notariorum officio,cap.34. 42
Euictionibus, cap.120. 186
Exceptione declinationis fori,cap.61. 101
Exceptionibus litis ingreſſum impedientibus,c.62. 102
Excommunicationis, aut diffidationis exceptione, cap. 63. ibid.
Excommunicationis ſeu diffidationis exceptionem, & alias hic enumeratas opponens quid implere teneatur,& quando admittatur,cap.64. 105

Executione Inſtrumentorum,cap.82. 122
Executione apocharum,cap.83. 126
Executione Inſtrumentorum dotalium,cap.85. 128
Executione teſtamentorum, & quarumcumque vltimarum voluntatum, cap.86. 129
Executione ſententiarum,arbitramentorum,& laudorũ, cap.87. 130
Executione facienda iuris ordine ſeruato,cap.195. 459
Exemplatione Inſtrumentorum Notariorum defunctorum,vel abſentium,cap.36. 45
Expenſis litis,cap.196. 462
Extractibus,& copijs,cap.16. 35

F

FErijs,cap.58. 92
Feudis,cap.125. 192
Feudis pro dotis obligandis,cap.127. 194
Fideiuſſoribus,cap.155. 284
Filijs in conditione poſitis,cap.142. 226
Filijs illegitimis quantum relinqui poſſit legitimis non extantibus,cap.143. 227
Filij legitimati quantum ex teſtamento, vel ab inteſtato capere poſſint ſtantibus legitimis,cap.144. 230
Forma procedendi in cauſis interdictorum , & poſſeſſorijs,cap.91. 134
Forma ſeruanda in pignore Prætorio, vel etiam conuentionali mobili , vel immobili vendendo , & de nominibus debitorum,cap.194. 451
Foro competenti,cap 41. 49
Fructu dotis pro alimentis,cap.137. 211

H

HAbitu,& moribus Notariorum,cap.23. 33
Hæreticis diffidatis declarandis,cap.2. 6

I

IN quibus cauſis, & caſibus relationes Mandatariorũ in ſcriptis fieri debeant,cap.54. 88
Inſtantijs,& fatalibus,cap.81. 121
Inſtrumentis,& cautionibus vi,vel metu factis,c.99. 146
Interrogatorijs in teſtium examine dandis, cap.74. 114
Intra quantum tempus appelletur,cap. 168. 367
Itinere actuq; priuatis,necnon & via publica,c.105. 161
Iuramento Senatoris,cap.7. 14
Iuramento Collateralium , & Iudicis Appellationum , necnon & Iudicis Maleficiorum,cap.8. 16
Iuramento calumniæ,& illius forma,cap.66. 104
Iuramento teſtium,cap.71. 113
Iure dotis,& quemadmodum conſtante matrimonio repetatur,cap.129. 197
Iuriſdictione Iudicis , ſeu Capitanei Appellationum , & nullitatum Vrbis,& de illius Notario,cap.166. 328

L

LAeſione,cap.154. 279
Libelli,ſiue petitionis oblatione,litis conteſtatione, & dilationibus præfigẽdis in cauſis ordinarijs,c.59. 57
Libro actorũ,& iuribus productis conſeruandis,c.25. 34
Locatione,& emphyteuſi,cap.121. 184
Lucro dotis,ſeu donatione propter nuptias,cap.131. 208

M

MOderatione ſportularum, cap.45. 76

N

NEgantibus filiationem,& reliqua hic expreſſa,cap. 69. 110
Ne in vna eademq; cauſa ſecundo liceat prouocare, cap. 180. 409
Notarijs moroſis in teſtibus examinandis , & de eorum in examine officio,cap. 27. 36
Notarijs remotis,& ſuſpectis,cap.29. 38
Notario Capitanei appellationum, cap.30. 40
Notarijs matriculandis,cap. 32. 40
Noui operis nunciatione, cap.148. 242
Numero teſtium,cap.73. 114

O

OBligatis ad factum,cap.164. 318
Officio Collateralium Iudicum,cap.9. 18
Officio Iudicis Maleficiorum,cap.10. 18
Officio Sindicorũ Senatoris,& Iudicũ,ac aliorũ,c.14. 21
Officio Conſeruatorum,cap.15. 22
Officio capitum regionum,cap.18. 28
Officio Aduocati,& Procuratoris Cameræ,cap.19. 29
Officio Notariorum Actuariorum,& de eo per ſubſtitutũ non exercendo,cap.22. 32
Officio Proconſulum,& correctorum,cap.38. 47
Officio Mandatariorum,eorumq; iuramento,& cautione,cap.39. 47
Officio Executorum,cap.40. 48
Officio eiuſdem Capitanei appellationum,cap.167. 335
Officio Conſultoris,& Sportulis illius,cap.188. 437

P

PActis cum altero ex debitoribus in ſolidũ,c.162. 314
Pariete communi,cap.107. 164
Pœnis conuentionalibus non exigendis,cap.163. 315
Perſonaliter Romæ apprehenſo qui in ea domicilium non habet,cap 55. 88
Pignoribus, & hipothecis , ac priuilegijs creditorum in perſonaſi,cap.128 195
Poſitionibus,& confeſſis,cap.68. 107
Potentioribus moleſtantibus Ciues in eorum poſſeſſionibus,cap.165. 321
Præſcriptionibus,cap.158. 290
Præſcriptione penſionũ,Canonũ,& Cenſuũ, c.159. 298
Præſcriptione ſpolij,cap.160. 302
Producentibus iura in vltima dilatione,cap.77. 118
Proſecutione cauſæ appellationis,cap.184. 425
Protocollis inſtrumentorum conficiendis, cap.33. 41
Protocollis,& ſcripturis Notariorũ defunctorũ,c.35. 44
Protonotario,& eius officio,cap.20. 31

Q

QVa hora ius reddi debeat,cap.57. 91
Quando,& quibus caſibus Procuratorem legitimũ ciuile ſufficiat,cap.52. 87
Quãdo donationi propter nuptias locus ſit,cap.132. 204
Quibus caſibus procurator , & dominus citari debeant, cap.53. 88
Qui pro maioribus habeantur,cap.47. 77
Quod actuarij Iudicibus in tribunali aſſiſtant , patrocinium non præſtent,& ſilentium ſeruent,cap.24. 33
Quod appellationes ante diffinitiuam ſcribantur per Notarium cauſæ, cap.174. 385
Quod Colonus partiarius vineæ requirat in vindemijs locatorem,cap.123. 190
Quod diuiſio facta ſit valida,cap.102. 159
Quod emphyteoſis finita relocetur ſucceſſoribus, cap. 124. 190
Quod filiæ fœminæ, vel neptes paterno , & auito teſtamento acquieſcant,cap.141. 214
Quod forma procedendi in ſummarijs ſeruetur coram omnibus Conſulibus Artium,cap. 134
Quod Notarij non matriculati de inſtrumentis,& teſtamentis rogari non poſſint,cap.31. 40
Quod pro aſſettamentis etiam in criminalibus nihil omnino ſoluatur,cap.80. 120
Quod res ad longum tempus,& in emphyteoſim concessæ,pro dote obligari poſſint, cap.124. 188
Quod venditor cogatur facere , vt emptor liberè poſſideat,cap.119. 183

R

REcognitione inſtrumentorũ,& apocarum,c.84. 127
Reconuentione,cap.67. 106
Redemptoribus litium alienarum , & de pacto quotæ litis,cap.118. 183
Refectione rerum communium,cap.108. 165
Reliquis donationibus inter virum,& vxorẽ,c.135. 208

Re-

INDEX.

Remiſſionibus, rogationibus, & compulſionibus pro teſtibus extra diſtrictum examinandis, & iuribus extrahendis, cap. 76. 116
Repreſentatione appellationis, cap. 170. 374
Rerum communium diuiſione, cap. 101 153

S

SEnatore eligendo, & his quæ ad eũ pertinent, cap. 3. 8
Seruandis ſtatutis, & illis deficientibus iure communi, cap. 42. 51
Seruitute proſpectus, cap. 104. 160
Si alimenta per vxorem à viro petantur, cap. 139. 217
Si copia petitionis iurium, vel articulorum petatut, quando recipienda ſit, cap. 60. 100
Si de feudo fuerit controuerſia, cap. 126. 193
Si fideiuſſor, vel expromiſſor ſe eximi ab obligatione, vel ſibi pro indemnitate caueri petat, cap. 94. 142
Sindicatu Senatoris, & eius familiæ, ac Iudicum Collateralium, Iudicis Maleficiorum, Capitanei Appellationum, & electione Sindicorum, cap. 13. 19
Sindicis Conſeruatorum, cap. 16. 27
Si per viduam alimenta petantur, cap. 138. 214
Si plures contendant ſe eandẽ rem poſſidere, cap. 92. 138
Si venditor rem venditam tradere, aut emptor recipere ceſſet, cap. 111. 168
Soluto matrimonio intra quantum tempus dos, & donatio propter nuptias ſolui, & reſtitui debeat, c. 133. 205
Sportulis, cap. 44. 74
Sportulis Capitanei, & Iudicis appellationũ, cap. 46. 76
Srillicidio, ſiue canali, cap. 106 163
Stilus quomodo probetur, cap. 75. 115
Succeſſionibus ab inteſtato, cap. 145. 230
Succeſſione fratrum, cap. 146. 293
Summa Trinitate, & Fide Catolica, cap. 1. 1
Suſpicione fugæ, cap. 98. 145
Suſpicione Capitanei Appellationum, cap. 186. 430

T

TEmpore redeundi pro Apoſtolis, cap. 169. 370
Temporibus ad appellandum, & appellationes repreſentandum in tertia inſtantia, cap. 183. 419
Termino ad excipiendum contra commiſſiones, ſi quæ in cauſa præſententur, cap. 65. 103
Teſtibus recipiendis, vel non, cap. 72. 113
Teſtibus, & Iuribus de nouo repertis in cauſa appellationis producendis, cap. 165. 428
Teſtium publicatione, cap. 78. 118
Tutore, ſeu curatore ad lites minoribus, & infantibus cõueniendis deputando, cap. 49. 79
Tutoribus, & Curatoribus minoribus dandis, cap. 48. 77

V

VAcante officio Capitanei Appellationis Conſeruatores inhibeant, cap. 189. 440
Vacatione officij Senatoris, cap. 17. 27
Venditionibus quæ per conſortes fiunt, cap. 110. 167
Venditionibus à decoctis factis, cap. 114. 140
Vẽditionibus factis ab accuſatis, ſeu inquiſitis, c. 115. 171
Verborum, & rerum ſignificatione, cap. 167. 469
Veſtimentis lugubribus, & funeris impenſa, cap. 156. 210
Vt à ſententijs Sindicorum non appelletur, cap. 177. 395
Vt emens bona Cameræ defendatur ab ea, cap. 117. 178
Vt fideiuſſor petere poſſit ſe à fideiuſſione eximi, cap. 157. 289
Vt nullus bona Cameræ emere cogatur, cap. 116. 178
Vt poſſeſſio bonorum defuncti in ſuos hæredes continuata cenſeatur, cap. 147. 241
Vt ſimul contra fideiuſſorem, & principalem procedi poſſit, cap. 156. 289

LIBRI SECVNDI.

A

ABolitionibus, cap. 4. 533
Adulterio, & inceſtu, cap. 50. 635
Aggreſſoribus, & aggreſſione nocturna, ac diurna, cap. 62. 670
Aggreſſoribus vulnerantibus in facie cum cicatrice, aut cum mẽbri mutilatione, vel debilitatione, cap. 64. 674
Alijs iniurijs in perſonam factis, cap. 70. 681
Arbitrio Senatoris in pœnis augendis, cap. 82. 689

B

BEneficio pacis, cap. 20. 570
Beneficio confeſſionis, cap. 21. 570
Blaſphemia, cap. 42. 620
Brigoſis, & qui ſe domi pro briga includere poſſit, & quos ſecum retinere, cap. 38. 615
Brigoſis non permittentibus exequutores eorum domos perquirere, cap. 39. 617

C

CAutione ab accuſare volentibus præſtanda, & pœna eorum, qui delicta non probauerint, cap. 3. 530
Concubinis, cap. 54. 642
Congregatione officialium facienda pro obſeruatione Conſtitutionum, cap. 88. 700
Corrigenda ignauia inertis iuuentutis, cap. 87. 699
Corrigentibus familiam ſuam, cap. 86. 697
Corrumpentibus arma, vel picturas alienas, cap. 73. 672
Crimine læſæ maieſtatis, cap. 43. 621

D

DVplicatione pœnarum ratione loci, & temporis, cap. 81. 688

E

EStimatione iniuriarum, cap. 74. 673

F

FAlſa moneta, cap. 44. 625
Ferentibus, aut iacentibus plumbatam, cap. 76. 681
Forma accuſationis, & modo procedendi, ac cuſtodia reorum, cap. 2. 525
Fabricantibus, & fabricare facientibus falſa inſtrumenta, & priuatas ſcripturas, cap. 48. 632
Frangentibus ſecuritatem, vel treugam, cap. 26. 578
Frangentibus reconciliationem oſculo oris, aut aliter factam, cap. 28. 591
Furibus, cap. 59. 648

H

HOmicidis, cap. 17. 563

I

INcendiarijs, cap. 36. 611
Incidentibus vineas, vel pergulas, cap. 72. 671
Inferentibus, & nunciantibus minas, cap. 31. 603
Iniuriam inferentibus nuncijs, cap. 32. 606
In quibus caſibus per inquiſitionẽ procedi poſſit, c. 5. 534
Intra quantum tempus de violentia mulieri illata liceat accuſare, cap. 53. 640

L

LAtronibus etiam nocturnis, & piratis, cap. 58. 647
Libro diffidatorum, & inueſtigatorum, & eorum nominibus publicandis, cap. 15. 562

M

MInoribus, cap. 11. 553
Modo procedendi per Inquiſitionem, cap. 6. 539

O

OCcidentibus, & percutientibus per pecuniam vulgo Aſſaſſinis vocatis, cap. 24. 574
Offendentibus Magiſtratus, Aduocatos, vel Procuratores, aut executionem impedientibus, cap. 41. 618
Officio Paciariorum, cap. 85. 696

P

PAce, & quibus non ſuffragetur, cap. 19. 568
Pace fracta, cap. 25. 575
Pace per metum extorta, & quod ſecuritas non habeat vim pacis, cap. 23. 573
Patre non grauando pro filio, cap. 80. 687
Pœnis minorum delinquentium, cap. 79. 685
Percuſſionibus cum ſanguine, vel ſine, cap. 65. 676
Percutientibus ad ignominiam, cap. 66. 677
Percutientibus pugno, vel alapa, cap. 67. 679
Plagiarijs, cap. 55. 644
Ponentibus manum ad arma, & terrorem alicui inferentibus, cap. 69. 681
Portione pœnarum, & quod rei non ſoluentes, luant in corpus, cap. 83. 693
Poſitionibus in cauſis criminalibus non faciendis, cap. 12. 555
Priuato carcere, cap. 56. 645
Proditoribus, cap. 57. 646
Prohibita delatione armorum, cap. 75. 678
Proijcientibus ſtercora, aut cornua ad feneſtras, vel oſtia aliena, deq. famoſis libellis, cap. 68. 680

Q

QVando procurator admittatur, et de ſecuritate reis danda pro alijs exceſſibus, cap. 8. 544
Quæ dicantur illicitæ collectæ, cap. 35. 610
Quæſtionibus et tormentis, cap. 13. 555
Qui ad accuſandum admittantur, cap. 1. 477
Qui, et quibus caſibus petere poſſint ſecuritatem, et fideiuſſores de non offendendo, cap. 29. 594
Quod diffidati impunè offendi poſſint, et quomodo in iudicio eſſe permittantur. cap. 16. 561
Quomodo pacis ſecuritas fracta intelligatur, cap. 27. 579
Quod teſtes ex officio ſuper innocentia recipiantur, et eorum dicta integrè deſcribantur, cap. 9. 547

R

RAptu meretricum, et vi eis illata, cap. 52. 639
Receptatoribus delinquentium, cap 37. 613

S

SI homicidium ab aliqua Ciuitate, vel Caſtro de Vrbis diſtrictu commit atur, cap. 18. 566
Si mulier de delicto accuſetur, aut contra eam inquiratur, cap. 7. 543
Si ſecuritas per Ciuem ab aliquo de diſtrictu petatur, cap. 30. 601
Sodomitarum pœna, cap. 49. 634
Sordibus, et corruptela Iudicum, cap. 60. 666
Stupris, et violentijs, cap. 51. 637
Sumentibus vindictam contra innocuos, cap. 33. 607

T

TErmino dando capto capitaliter diffidato, c. 14. 558
Termino moto, cap. 61. 667
Termino reis dando, cap. 10. 552
Teſtibus contraria deponentibus, cap. 47. 630
Teſtibus falſum deponentibus, cap. 46. 629
Tumultuoſis armatorum collectis, cap. 34. 609

V

VAllis ſeu repagulis, et ſbarris non faciendis, cap. 63. 671
Vendentibus, aut erogantibus falſas monetas, et de tondentibus, et minuentibus monetam, cap. 45. 627
Verbis iniurioſis, cap. 71. 651
Vi, et vi armata, cap. 77. 682
Viſitatione brigoſorum permiſſa, cap. 40. 618
Vt de ſimilibus ad ſimilia procedatur, cap. 89. 701
Vt filij in parentes delinquentes parentum arbitrio puniantur, cap. 78. 684
Vt Iudices inquiſitiones, et accuſationes ceptas proſequantur, cap. 84. 695
Vt ſemel gratioſè à carceribus liberati amplius non liberentur, cap. 22. 572

L I B R I   T E R T I I.

A

ALijs ad officium Procuratoris Cameræ concernentibus, cap. 10. 742
Alijs Conſtitutionibus officium Conſeruatorum concernentibus, cap. 4. 729
Alijs Conſtitutionibus officium Capitum concernentibus regionum, cap. 8. 740
Annulis, & brauijs ludi Agonis, & Teſtaciæ, cap. 88. 817
Antiquis ædificijs non diruendis, cap. 81. 821
Applicatione pœnarum delinquentium officialium prædictorum, cap. 30. 766
Aqua Circi, & alijs aquis non deriuandis, cap. 82. 821
Aquæ Marianæ alueo purgando, cap. 83. ibid.
Aromatharijs, ſiue pharmacopolis, cap. 64. 812
Arte Bobatteriorum, cap. 41. 785

C

CAmpo Teſtaciæ à nemine occupando, cap. 90. 818
Capitibus piſcium Conſeruatoribus dandis, cap. 67. 811
Ciuium Romanorum immunitate, cap. 56. 806
Clericis ad officia Capitolina nō admittendis, c. 37. 771
Cōnſulibus artium, cap. 42. 785
Curribus campi Teſtaciæ, cap. 89. 817
Cuſtodia Carcerum, cap. 86. 824

D

DIebus feſtis obſeruandis, cap. 65. 812

E

ELectis ad officia recuſantibus acceptare, c. 38. 773
Equis mortuis in ſeruitio Romani Populi, c. 73. 807

F

FAmulis cogendis ad ſeruitij tempus implendum, cap. 76. 819
Fonte Treuij, ſiue aqua Virgine, cap. 84. 812
Forma in venditionibus redditu um Romani Populi ſeruanda, cap. 31. 767
Forma de' Bandi de Maeſtri Giuſtitieri. 845
Frumento, & ordeo in platea Campi Floræ vendendo, cap. 51. 803
Furnariorum delictis, cap. 5. 735

I

IMmunditijs in locis publicis, & riuis aquarum non proijciendis, cap. 74. 818
Interficientibus lupum, cap. 70. 816
Iuramento per Barones præſtando, cap. 59. 808

L.

LVdis prohibitis, cap. 74. 817

M

MAcellariorum delictis, cap. 6. 736
Menſuris, cap. 47. 788
Mercede Capitanei, ſiue executorum Curiæ Capitolij, cap. 100. 836
Mercede Cuſtodis Carcerum, cap. 99. 834
Mercede Mareſcialli, ſeu executoris Palatij Conſeruatorum, cap. 108. 842
Mercede Notariorum pro Inſtrumentis publicis, cap. 93. 824
Mercede Notariorum pro ſententijs, cap. 94. 825
Mercede Notariorū pro iudiciarijs actibus, cap. 95. 826
Mercede Notarij Magiſtrorum viarum, cap. 97. 830

Mer-

Mercede Notarij Maleficiorum,& relaxatione Carceratorum,cap.98. 831
Mercede Notarij Conſeruatorum,cap.102. 839
Mercede Notarij Cameræ,cap.105. 841
Mercede Notarij Gabellarij maioris, cap.107. 841
Mercede Præconum,ſeu bannitorum, cap.109. 842
Mercede Prothonotarij,cap.96. 829
Mercede Scribarum Senatus,cap.101. 838
Mercede Scriptoris Conſeruatorum, cap.104. 840
Mercede Secretarij Conſeruatorum, cap. 103. 839
Mercede Scriptoris Cameræ,cap.106. 841
Modo creãdi electores officialium Romani Populi, cap. 27. 761
Molendinarijs,cap.62. 811
Monopolijs,cap.53. 804

N

NAufragijs,cap.85. 823
Ne animalia, & pelles emantur à paſtoribus, vel ignotis,cap.71. 816
Ne Iudæi alibi, quàm in campis aſſignatis ſepeliantur, cap.78. 820
Ne porci per Vrbem diſcurrere permittãtur,cap.72. 817
Ne quis pluribus fungatur officijs, cap.32. 768
Non emendo in locis prohibitis,cap.50. 792
Nundinis,& ordine in eis ſeruando,cap.49. 791

O

OCcidentibus animalia aliena,cap.69. 816
Officialibus incidentibus in brigam,cap.34. 771
Officijs per ſubſtitutos non exercendis, cap.33. 769
Officio Camerarij Cameræ Vrbis,cap.12. 746
Officio Depoſitarij Populi Romani,cap.16. 750
Officio Depoſitarij Palatij Conſeruatorum, cap.17. 751
Officio electorum, ſiue imbuſſulatorum,cap.28. 763
Officio executoris Palatij Conſeruatorum, cap.25. 760
Officio Extraordinariorum maiorum, & minorum, cap.19. 753
Officio Gabellarij maioris, & illius Notarij, & de ſuis extraordinarijs,cap.11. 743
Officio Magiſtrorum viarum,cap.39. 774
Officio Magiſtrorum Iuſtitiariorum,cap.40. 779
Officio Magiſtri Maſſarij,cap.24. 760
Officio Notarij Conſeruatorum, cap.20. 755
Officio Notarij Cameræ,cap.22. 757
Officio quattuor defenſorum decretorum, cap.13. 747
Officio Ratiocinatoris,ſiue Computiſtæ, necnon & generalis Antigraphei, cap.21. 756
Officio Reuiſoris Palatij Conſeruatorum,cap.18. 752
Officio Scribarum Senatus,cap.9. 740
Officio Scriptoris Conſeruatorum,cap.15. 749
Officio Scriptoris Cameræ, cap.23. 759
Officio Secretarij Conſeruatorum,cap.14. 748

P

PEcunijs erogandis in ludis Agonis,& Teſtaciæ, c.87. 816
Ponderibus,cap.46. 787
Præconibus,ſiue Bannitoribus, cap.26. 761
Publico conſilio,cap.3. 726

Q

QVando Aduenæ Ciuium Romanorum priuilegio vti poſſint,cap.57. 807
Qui Officiales in ſolemnitatibus Magiſtratum comitari tenentur,cap.29. 765
Quod Annona ad Vrbem liberè deferri poſſit,c.54. 804
Quod in Mari,vel in Flumine piſcari liceat,cap.66. 813
Quod Iudæi non ſint exempti à collectis Agonis,& Teſtaciæ,cap.17. 820
Quod Riparum merces ante triduum per negociatores non emantur, cap.52. 803
Quod Vaſſalli Romani Populi Baronibus vaſſallagium non iurent, cap.80. 820

S

SAlarijs Aduocatorum,& Procuratorum,cap.92. 819
Salſamentariorum, ſeu Pizzicarolorum delictis, cap.7. 738
Sarctoribus,cap.63. 811
Secreto conſilio,cap.2. 723
Statutis artificum Senatori,& Conſeruatoribus exhibendis,cap.43. 784
Studijs liberalibus Vrbis,cap.1. 721

T

TAxa ſeruanda per Cuſtodes Portarum, & Pontium, cap.110. 842

V

VBi Ius dicant Conſules Artium,cap.45. 786
Venalitiarijs, ſeu recaterijs,cap.61. 810
Vendentibus rem pro re,cap.48. 790
Viaticis Iudicum,& ſalario Aſſeſſorum, cap.91. 818
Vijs publicis diſtrictus reaptandis, & à latronibus cuſtodiendis,cap.60. 809
Vineis cuſtodiendis,cap.79. 820
Vt in caſibus mercedum non expreſſis ſimiles attendantur,cap.111. 844
Vt Notarij, Officiales, & Cuſtodes ſint contenti mercede eis conſtituta, cap.112. 845
Vt Officiales Terrarum Romani Populi caueant de ſtando ſyndicatui,cap.36. 771
Vt Officiales Artium ſint annales,cap.44. 786
Vt Officia Terrarum Romani Populi Ciuibus committantur,cap.35. 771
Vt omnes Officiales publicè habeant taxas mercedum affixas,cap.113. 845
Vt nullus in diſtrictu vectigal, aut pedagium exigat, cap.55. 795
Vt piſces,ſiluestra animalia, & alia vbique in Vrbe vendi poſſint,cap.68. 805
Vt Romani Ciues, etiam delinquentes in diſtrictu ad Senatum remittantur,cap.108. 807

INDEX
VOCVM, RERVM, ET SENTENTIARVM,
Quæ in gloſsis Leandri Galganetti continentur.

Abolitio.

ABolitio criminis ſi interuenerit, vel Princeps crimen remiſerit, non poteſt amplius procedi contra reum, nu. 10. fol. 518
Abolitio generalis non comprehendit crimen falſi, nu. 30. 518
Abolitio generalis non compræhendit crimen leſæ maieſtatis, Patriæ expugnatæ, peculatus, aut ſimile, nu. 40. 518
Abolitio non ſuffragatur, ſi accuſator pecunijs à reo corruptus, vel per deceptionem abolitionem petijt, num. 40. 518
Abolitio non valet, ſi accuſator falſam cauſam allegando abolitionem impetrauit. ibid.
Abolitio petita ab accuſatore inuito aduerſario non valet, nu. 50. 518
fallit, vt ibidem.
Abolitio non valet, ſi teſtes, qui torti ſunt abolitioni nō conſentiant, nu. 10. 519
Abolitio non ſuffragatur ſeruo reo. ibid.
Abolitio non ſuffragatur, ſi non omnium criminum, vel omnium reorum abolitio petita ſit, nu. 10. 519
Abolitio indulta cauſa non cognita non valet. ibid.
Abolitio petita abſente aduerſario non valet, nu. 20. 519
Abolitio non valet, ſi non pro tribunali, ſed de plano ſit impetrata, nu. 20. 519
Abolitio impetrata à non competenti Iudice non valet. ibid.
Quid ſi quis ſuam, ſuorumq; iniuriam perſequatur, vel cognatos ſuos accuſet. ibid.
Abolitio criminum. &c. ſuple in verbo crimen.
Abolitio non valet, ſi pars offenſa non remiſit iniuriam, nu. 40. 519
Fallit ſi Princeps generaliter, & expreſsè non generaliter abolitionem alicui de aliquo crimine conceſſerit. ibid.
Abolitio non valet, ſi in ſupplicatione pro impetranda abolitione omiſſa ſint ea, quæ veriſimiliter Principem ab abolitione, ſeu Indulgentia retraxiſſent, nu. 50. 519
Abolitio in quibus caſibus peti poſſit ab eo, qui inſtituit accuſationem, nu. 20. 533
Abolitione legitimè petita, vel interueniente, ſi deſtetit accuſator, non dicitur tunc tergiuerſari, nu. 30. 533
Abolitio quibus caſibus ab accuſatore peti non poſſit, nu. 40. 533
Abolitio poteſt ab accuſatore peti, quoad vxorē de adulterio accuſatam, non quoad adulterum, nu. 50. 533
Abolitio non eſt concedenda, ſi corruptus accuſator eam petierit, nu. 50. 533
Abolitio nō conceditur, ſi accuſator fallaciter, & calumnioſè accuſauerit, nu. 50. 533
Abolitio non conceditur inuito accuſato. ibid.
Abolitio non eſt concedenda etiam cum conſenſu accuſati, ſi teſtes torti ſint, & abolitioni conſentire non velint, nu. 50. 534
Abolitionem petere non prohibetur accuſator, qui ſuam ſuorumq; iniuriam ſit proſequutus, vel cognatos ſuos accuſauerit, nu. 10. 534
Abolitio ſi non omnium criminum, vel omnium reorū petita ſit, pro eis, quos omiſerit accuſator punitur pœna S. C. legis, vel ſtatuti, nu. 20. 534
Abolitio eſt concedenda cauſa cognita, parte præſente, & à competente Iudice pro tribunali ſedente, aliàs non tenet, nn. 20. 534
Abolitio generalis non trahitur ad futura, nec ad delicta commiſſa ſub illius ſpecie, & prodeſt non ſolum carceratis, ſed etiam condemnatis, ſi eorum delicta ſub decreto generalis abolitionis comprehendantur, num. 30. 534

Abſens.

Abſentes Romani Ciues quomodo ſint citandi, & quomodo contra illos ſit procedendum, nu. 10. & ſeqq. 90
Abſentes, qui ratione contractus ſe ſuppoſuerunt foro Capitolino, & ſi non ſint Ciues Romani, tamen eodem modo eſt contra eos procedendum, nu. 20 91
Abſens ſi ſit ad pœnam damnandus, hoc caſu admittitur Procurator cauſam abſentis defendens, potius, quàm abſens indefenſus damnetur, nu. 50. 500. & 10. 501
Abſens accuſatus poteſt per Procuratorem ſe defendere, ſi reddat cauſam abſentiæ, nu. 40. 501

Abſolutio.

Abſolutus ab vna excommunicatione non intelligitur abſolutus ab alia, nu. 20. 583
Abſoluendus eſt reus, qui conſpirationem ſociorum, qua ruptis vinculis, & fracto carcere euadere conati ſunt, diſceſſit, nu. 30. 515
Abſoluendus eſt reus, ſi iudicium cœptum intra tempus ſtatutum non ſit finitum, nu. 30. 515

Acceptatio.

Acceptatio oneris conſulendi ex quibus actis facta intelligatur, nu. 40. 438
Acceptatione ſequuta debet Conſultor infra decem dies tradere conſilium, ſeu votum, nu. 30 437
Quid ſi acceptatione ſequuta cauſa per Conſultorem infra decennium non expediatur, an erit inſtantia deſerta, nu. 10. 439

Accuſatio.

Accuſatio nullius debet admitti, niſi illius, qui ſuam, vel ſuorum, vſque ad tertium gradum incluſiuè de Iure Canonico computandum iniuriam proſequatur, nu. 10. 477
Fallit in crimine læſæ maieſtatis, homicidio, incendio, falſitate, latrocinio, aggreſſione nocturna, & battalia generali, nu. 20. 477
Accuſatio, & ius accuſandi competit omnibus accuſare volentibus, nu. 10. 478
Limitatur, & ſublimitatur hæc concluſio quampluribus modis. ibid. & ſeq.
Quid in muliere, vide infra in verbo, mulier.
Quid in pupillo, vide infra in verbo, pupillus.
Quid in ſeruo, vide infra in verbo, ſeruus.
Quid in paupere, vide in verbo, pauper.
Quid in milite, vide infra in verbo, miles.
Quid in filiofam. nu. 50. 480
Accuſatio illius non admittitur, qui queſtus cauſa accuſat, nu 50. 480
Accuſatio illius, qui in magiſtratu poſitus eſt non admittitur, nu. 50. 480
Accuſatio illius, qui infamis eſt non admittitur, nu. 10. 481.
Accuſatio non admittitur, ſi is, qui accuſat calumnia ſit notatus, vel præuaricatus, nu. 20. 482

Accu-

INDEX.

Accuſatio non valet, ſi accuſator antea ob accuſandum, vel non accuſandum pecuniam acceperit, nu. 30. 482
Accuſatio non valet, ſi accuſator plures reos habeat, nu. 30. 482
Fallit ſi ſuam, ſuorumq; iniuriã proſequatur, nu. 40. 482
Fallit, ſi de eodem crimine plures accuſet. ibid.
Accuſatio non valet, ſi is accuſare velit, qui cum beſtijs pugnat, vel rem ludricam, ſiue lænocinium exercet, nu. 50. 482
Accuſatio non admittitur, ſi is, qui accuſat familiaris, aut domeſticus, vel cognatus ſit illius, qui accuſatur, nu. 50. 482
Fallit multis modis, nu. 20. & ſeqq. 483
Accuſatio non valet, ſi ſeruus dominum filius parentem frater fratrem capitali crimine accuſet, nu. 10. fol. 483. & nu. 40. & ſeqq. 489
Fallit hoc multis modis, nu. 20. & ſeqq. 483
Accuſatio non valet, ſi is, qui accuſat Procurator ſit eius, qui accuſatur, nu. 10. 484
Accuſatio non valet, ſi is, qui accuſare volet reus criminis ſit factus ab eo, quem volet accuſare, nu. 20. 484
Limitatur hoc, & ſublimitatur multis modis, ibid. & ſeqq.
Accuſatio non valet, ſi is, qui accuſare volet antea alia accuſatione aduerſus eundem inſtituta, ſit calumniatus, nu. 10. 485
Accuſatio non valet, ſi accuſator ab inſtituta accuſatione ſemel deſtitit, nu. 20. 485
Fallit, vt. ibid.
Accuſatio non valet, ſi plures de eodẽ crimine eundem accuſare velint, nu. 30. 485
Fallit multis modis. ibid. & ſeqq.
Accuſatio non valet, ſi accuſator ipſe ſit culpabilis, & in crimine conſtitutus, nu. 10. 486
Accuſatio non valet, ſi excommunicatus, vel anathematizatus accuſet, nu. 20. 486
Accuſatio inferioris contra ſuperiorem, vel minoris contra maiorem non admittitur, nu. 20. 486
Fallit, vt ibid. & ſeqq.
Accuſatio ſubditi contra Prælatum, vel Magiſtratum ſuũ non admittitur. nu. 50. 486
Fallit quattuor modis, nu. 10. & ſeqq. 487
Accuſatio laici contra clericum non admittitur, nu. 30. 487.
Fallit, vt ibid. & ſeqq.
Accuſatio Clerici contra laicum non admittitur, nu. 10. 488.
Fallit, vt ibid. & ſeq.
Accuſatio Monaci contra Clericũ non valet, nu. 30. 488.
Accuſatio hæretici Apoſtatæ, vel alterius vilis hominis non admittitur, nu. 40. 488
Fallit, ſi hæreticus hæreticum velit accuſare. ibid.
Accuſatio non admittitur, ſi is, qui ſortilegos, & magos conſulit accuſet, nu. 40. 488
Accuſatio illius, qui Papæ inobediens eſt, non valet, nu. 50. 488
Accuſatio non valet, ſi in illegitimo matrimonio conſtitutus accuſet, vel ei conſentiens, nu. 50. 488
Accuſatio raptoris non valet. ibid.
Accuſatio conſpiratoris non valet. ibid.
Accuſatio non admittitur, ſi detractor, vel actor inimicus Epiſcopum accuſet, nu. 10. 489
Accuſatio ſortilegi, & ſacrilegi non valet. ibid.
Accuſatio non valet, ſi accuſator ſit homo contentioſus. ibid.
Accuſatio non valet, ſi accuſator ſit inimicus accuſati, nu. 20. 489
Fallit, ſi inimicitia non ſit capitalis, nu. 30. 489
Fallit etiam ſi ſuam, ſuorumq. iniuriam perſequatur. ibid.
Accuſatio non valet, ſi accuſator domeſticus ſit inimici accuſati, vel eum eo cohabitet. nu. 30. 489
Accuſatio exteri, & ignoti non admittitur, nu. 40. 489
Accuſatio liberti contra Epiſcopum nõ admittitur. ibid.
Fallit, vt nu. 10. 490
Accuſatio domeſtici, vel familiaris Iudicis non valet, nu. 10. 490
Accuſatio non valet, ſi accuſator prior à reo ſit accuſatus, quæ accuſatio nondum ſit finita, nu. 20. 490
Fallit, vt ibid. & ſeq.
Accuſatio non valet, ſi accuſator aduerſus eundem, vel alium accuſatione inſtituta eam non probauerit, nu. 30. 490
Fallit, vt. ibid.
Accuſatio non valet, ſi accuſator antea præſtito iureiurando accuſationi renunciauerit, nu. 40. 490
Accuſatio non valet, ſi accuſatori nihil interſit. ibid.
Accuſatio Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticæ perſonæ non admittitur. ibid.
In crimine priuato non omnibus licet accuſare, nu. 50. 490.
Fallit, vt nu. 10. 491
Accuſatio non valet, ſi is accuſet, qui ciuiliter agere nequit, nu. 10. 491
Accuſatio vaſſalli contra Dominum nõ admittitur. ibid.
Fallit, ſi vaſſallus contra Dominum ciuiliter agat, nu. 20. ibid.
Prædicti caſus, in quibus accuſare non licet, limitantur multis modis, nu. 20. & ſeqq. 491. & ſeqq.
Accuſari nõ debet, neque puniri alius, quàm qui crimen, de quo agitur commiſit, nu. 50. 492
Suple in verbo punitio.
Quid ſi alius mandauit ſuple infra in verbo mandans.
Accuſatio non poteſt inſtitui per alium, neque per epiſtolã, ſed accuſator ipſe eam inſtituere tenetur, nu. 50. 499.
Accuſatio, & punitio rei debet fieri in eo loco, vbi crimen commiſſum eſt, nu. 50. 504
Limitatur hoc pluribus modis, quos vide n. 10. & ſeqq. 505. & ſeqq.
Accuſatio ibi poteſt fieri, vbi reus habet domicilium, nu. 50. 506
Iſta concluſio limitatur, & declaratur multis modis, nu. 10. & ſeqq. 507. & ſeqq.
Accuſationis forma, & modus procedendi in accuſatione qualis ſit, nu. 40 & ſeq. 525
Accuſatio de iure eſt danda in ſcriptis, in qua locus, tempus, & qualitas commiſſi delicti eſt inſcribenda, niſi illa leuia ſint, vel ſucceſſiua, nu. 40. 529
Accuſatio in cauſa adulterij non admittitur, niſi fiat à viro, fratre, vel fratre germano mulieris, nu. 20. 636
Accuſatio de inceſtu de iure ſpectat ſolis conſanguineis, nu. 20. 637
Accuſatio de illata violentia debet à muliere innupta fieri infra duos menſes, nu. 40. 640
Accuſatio in caſu violentiæ illatæ mulieri nuptæ ad quẽ ſpectet, nu. 50. 640
Accuſatio criminis plagij ex lege Flauia de plagiarijs eſt publici Iudicij, nu. 30. 644
Accuſatio per anteceſſorem cœpta debet à Iudice ſucceſſore proſequi, & terminari, nu. 40. 695

Accuſator.

Accuſator debet per ſeipſum accuſationem inſtituere, non autem poteſt per alium, vel per epiſtolam, nu. 50. 499
Accuſatorum temeritas tribus modis detegitur, & tribus pœnis punitur, aut enim calumniantur, aut præuaricantur, aut tergiuerſantur, nu. 50. 531
Accuſator ſi præuaricationem non probauerit, ſit infamis, nu. 30. 532

Accu-

Accuſator actione non probata condemnatur in expenſis, nu. 20. 585
Accuſator qualitates promiſſæ ſecuritatis, & pacis articulare, & probare debet, alias accuſatus abſoluetur, & ipſe accuſator in expenſis condemnabitur, nu. 20. 587

Accuſatus.

Accuſatus ſe per Procuratorem defendere non poteſt, nec per epiſtolam, nu. 40. fol. 500. & 10. 545
Fallit, ſi abſens ſit ad pœnam damnandus, nu 50. 500
Fallit etiam multis alijs modis num. 10. & ſeqq. 501. ſcilicet in ſeruo, in muliere, in illuſtri perſona, in abſente reddente cauſam abſentiæ, &c. quæ vide, nu. 10. & ſeqq. 502. & ſeqq.
Accuſatus, ſi in iudicio ſit perſonaliter conſtitutus, tunc poteſt ſe per Procuratorem defendere, nu. 30. 504
Fallit, ſi per Procuratorem reus præſens reſpondere veller accuſationi inquiſitione, vel interrogationibus à Iudice factis, nu. 30. 504
Accuſatus punitur aut de factis, aut de dictis, aut de ſcriptis, aut de conſilijs, nu. 20. 509
ſuple in verbo, punitio.
Accuſatus defendens ſe per Procuratorem eſt contumax reputandus, nu. 20. 545
Fallit, vt nu. 30. ibid.
Accuſatus quando admittitur ad reſpondendum per Procuratorem, neceſſe eſt dare mandatum ſpeciale ad ſic reſpondendum, nu. 20. & ſeq. 545
Accuſatus quando poſſit accuſatorem reconuenire, nu. 20. 584
Accuſati nomen, quando inter reos receptum eſſe dicatur, nu. 30. 584
Accuſatus de pace fracta, ſi capi non potuerit eſt capitaliter diffidandus ad mortẽ bonis publicatis, nu. 20. 590
Accuſatus de crimine accuſatione pendente, poteſt condere teſtamentum, nu. 40. 590

Acta.

Acta, quæ dicantur, nu. 30. 34
Acta quid differant à geſtis, factis, & monumentis. ibid.
Actorum appellatione quid veniat, nu. 40. 34
Actorum appellatione verum veniat ſententia. ibid.
Actorum appellatione non veniunt inſtrumenta, & aliæ ſcripturæ in iudicio productæ. ibid.
Actorum ſpecies tres. ibid.
Acta omnia, vt probent multa requiruntur. ibid.
Acta faciunt notorium, nu. 50. 34
Acta omnia tàm ciuilia, quàm criminalia ſunt edenda, ibid. & nu. 10. 36

Actio.

Actio illa, quæ per exceptionem remouetur eſt nulla, nu. 30. in gloſ. cap. 62. col. 2.
Actio ex ſtipulatu ex diſpoſitione l. vnicæ, C. de rei vxor. act. competit, ſiue ſtipulatio interueniat, ſiue non, nu. 40. 118
Actio hypothecaria ſortitur effectum à die dotis promiſſæ. ibid.
Actio, quod metus cauſa eſt arbitraria, & tranſitoria ad hæredes, nu. 30. 147
Actio, quod metus cauſa datur contra eum, qui vim, metumq. intulit, ad quem res peruenit ad hæredes, atque hæredes hæredis, nu. 40. 147
Limitatur multis modis, & caſibus, in quibus non competit iſta actio, etiam ſi metus, vel ius interuenerit, nu. 40. & ſeq. 147. & 148
Actio communi diuidundo eſt bonæ fidei, & mixta tàm in rem, quàm in perſonam, nu. 40. 154
Actio contra fiſcum reſeruata tertio eſt proponenda intra quadriennium, & non vltra, nu. 10. 179
In Actione ſimplici de euictione euicta re in id, quod intereſt emptoris rem euictam non eſſe competit actio, nu. 10. 187
Fallit, ſi ſtipulatio de euictione præſtanda, ideſt, dupli interuenerit, tunc enim non id, quod emptoris intereſt, ſed quod in ſtipulatione deducenda eſt, debetur, nu. 20. 187
Actio ex ſtipulatu de dote habet naturã vi vxoriæ actionis, & competit contra maritum, & contra eum, cui tradita fuit dos, nu. 50. 205
Actio ex ſtipulatu de dote bonis mariti publicatis, habet locum etiam contra fiſcum, nu. 10. 206
Actio de dote competit pro dote ipſa pro fructibus rei dotalis, pro vſuris, acceſſionibus, & omni cauſa, nu. 10. 206
Actio de dote danda tàm contra hæredes viri, quàm contra tertios poſſeſſores bonorum viri, nu. 20. 206
In Actione de dote quoad fructus admittitur exceptio compenſationis ob res amotas, nu. 30. 206
Quid quoad ſortem, an admittatur exceptio compenſationis ob res amotas, nu. 30. & ſeq. 206
Actio omnis, aut temporalis eſt, aut perpetua, ideſt, vſque ad triginta annos competens, nu. 50. 290
Actionum temporalium aliæ anno finiuntur, aliæ breuiori, aliæ longiori tempore, & quæ nu. 50. fol. 290. & nu. 10. 291
Actiones omnes temporales certum à legibus tempus habent definitum intra quod competant, & poſt quod excludantur temporali præſcriptione, nu. 20. 291
Actionibus, quibus nullum certum tempus eſt à lege præfinitum, olim eæ perpetuæ erant, hodie vero vſque ad triginta annos durant, nu 20. 208
Actio ſpolij vltra annos triginta non datur, niſi de ſpolio cum violentia doceatur, nu. 50. 301
Actiones omnes tolluntur quadragenaria præſcriptione, nu. 20. fol. 295. & nu. 30. 302.
Actio finium regundorum mixtam habet cauſam tàm in rem, quàm in perſonam, nu. 10. 653.
Actio finium regundorum præſcriptione triginta annorum ſubmouetur, nu. 40. 653.
Actio finium regundorum, &c. ſuple in verbo, finium regundorum actio.
Actio ciuilis competens expulſo de poſſeſſione eſt, vel interdictum vnde vi, vel actio vi bonorum raptorum, vel actio, quod vi, metusue cauſa, nu. 30. 683
Actio familiæ herciſcundæ, &c. vide in verbo, familiæ herciſcundæ actio.
Actio communi diuidundo ſuple in verbo, communi diuidundo.

Actor.

Actor, qui nihil de ſua intentione probauit, an poſſit cogere reum ad iurandum, vel referendum, vel reus ſit omninò abſoluendus, nu. 50. 132
Actor vbi nihil probauit, non poteſt Iudex reo aliquid mandare, nu. 50. 132

Actus.

Actus eſt ius agendi, vel iumentum, vel vehiculum, nu. 40. 161
Actum qui habet, & iter habet, eoq. vti poteſt etiam ſine iumento. ibid.
Actus, itinerisq. latitudo ea eſt, quæ demonſtrata eſt, ſi nihil ſit dictum hoc ab arbitrio ſtatuendum eſt, nu. 30. 162.
Actus, itinerisq. latitudo, ſi aliud non ſit dictum eſt palmorum decem ad menſuram ſenatus, nu. 40. 162

Actus.

Actus corruptio forma ſubſtantialis non ſeruata, etiam in minimo, aut omiſſa, nu 20. 109
Actus habetur pro perfecto, & impleto, quando non ſtat per aliquem, quo minus perficiatur, nu. 10. 589

Adulterium.

Adulterium cum inceſtu vſque ad quartum gradum incluſiuè committẽs, punitur pœna vltimi ſupplicij ſim
ille,

ille, quàm mulier, cum qua eſt commiſſum, nu. 40. 635

Adulterium ſimpliciter committens cum muliere honeſta, ſi plebeius ſit, aut vilis conditionis pœnam ducentorum aureorum incurrit, & in exilium per triennium mittitur, nu. 50. 635

Quid ſi ſit nobilis, vel baro, nu. 10. 636

Quid ſi mulier ſit vilis condinionis, & inhoneſta, ibid.

In cauſa adulterij procedi oon poteſt, niſi per accuſationem ab eis factam, quibus accuſare permittitur, nu. 20. 636.

In cauſa adulterij accuſatio debet fieri à viro, patre, vel germano fratre mulieris. ibid.

Adulterium eſt acceſſus ad alterius thorum, nu. 30. 636

Adulterium dicitur de iure omnis illicitus coitus, nu. 10. 637.

Adulteria aliquando iudicis arbitrio puniuntur, nu. 40. 637.

Aduocatus.

Aduocati Cameræ officium, quod ſit, nu 10. 29

Aduocati ſunt omnes, qui cauſis agendis quoquo ſtudio operantur, nu. 40. 29

Aduocati olim debebât per ſtatuta tempora legum eruditioni inhæſiſſe, nu. 50. 29

Aduocatorum noſtri temporis examen, & approbatio eſt coniunctio, vel familiaritas, vel amicitia Iudicis, omni iuris prudentia in non coniuncto, in non familiari, in non amico poſthabita, nu. 10. 30

Aduocatus fiſci non poteſt patrocinium præſtare contra fiſcum, nu. 30. 30

Niſi de licentia Principis, vel pro ſe filijs parentibus, & pupillis. ibid.

Aduocatus fiſci non poteſt occultare fiſcalia commoda, nu. 30. 30

Aduocatus fiſci nomine fiſci non debet priuatos calumnijs vexare. ibid.

Aduocatus fiſci fuit in primis conſtitutus ab Adriano. ibid.

Aduocatus eſſe non poteſt infamis, nec Iudæus, vel quicumque non ſit Chriſtianus, nu. 40. 30

Aduocati, & Procuratores facientes pacta de quota litis, de iure communi priuantur exercitio, nu. 50. 184

Aduocatus, & Procurator poteſt paciſci de ſalario eiq; debetur etiam ſi non laboret. ibid.

Aduocatus, & Iudex nemo eſſe poteſt, nu. 40. 768

Aduocati Conſiſtoriales in Vrbe ſunt duodecim, nu. 10. 821.

Aduocatorum in Vrbe infinitus eſt numerus, itaut plures numerentur Aduocati quam cauſæ. ibid.

Aduocati antiquitus nnn conſtituebantur niſi præuia diligenti inquiſitione peritiæ. ibid.

Aduocatorum officium quod ſitur, nu. 10. & ſeq. 821

Aduocati ſunt à publicis functionibus immunes, nu. 40. 821.

Aduocatus filius familias quicquid acquirit retinet ad inſtar Caſtrenſis peculij, nu. 40. 821

Aduocatus in cauſa propria ſalarium in taxatione expenſarum petere non poteſt, nu. 40. 822

Quid ſi petat ſalarium in cauſa propria per modum intereſſe, & damni, nu. 50. 822

Aduocati adiuuantes filias amicorum in iudicio id facere præſumuntur ſine ſpe ſalarij, nu. 10. 823

Affectus.

Affectus non punitur niſi ſequatur effectus, nu. 40. 588

Fallit in atrocioribus delictis. ibid.

Aggreſſores.

Aggreſſores quomodo puniantur, nu. 30. 654

Aggrediens armatus aliquem ad domum ſuam ſolus, vel aſſociatus de die, vel de nocte punitur ad mortem, nu. 40. 654

Aggreſſo quilibet impunè cum armis, vel ſine auxilium, & fauorem præſtare poteſt, nu. 50. 654

Aggreſſores durante conflictu impunè offendi poſſunt ab aggreſſo, & à præſtantibus illi auxilium, nu. 50. fol. 654. & nu. 20. 655

Aggreſſio ſi fiat ſine armis incurritur pœna ducatorum auri quinquaginta, & aſſociantes vigintiquinque pro quolibet, nu. 10. 655

Aggreſſio facta de nocte punitur duplicata pœna, quam ſi de die facta eſſet, nu. 10. 655

De duobus, vel pluribus aggreſſoribus in dubio quis præſumatur aggreſſor, nu. 20. 655

Aggreſſores vulnerantes in facie cum cicatrice, aut cum membri mutilatione, vel debilitatione quomodo puniantur, nu. 30. 658

Agricultura.

Agriculturæ ſeu Bobatteriorum ars antiqua, & nobilis eſt, nu. 40. & ſeq. 781

Agriculturæ ars habet priuilegium, quod executores dati ad exigendum debita, non poſſint abſtrahere ſeruos, boues aratorios, nec ruſticalia inſtrumēta, nec frumentum, & alia parata ad ſeminandum, nu. 10. 782

Alienatio.

Alienatio rerum ſeu iurium pupillorum, ſeu minorum quibus ſeruatis fieri debeat, nu. 40. 169

Alienatio rerum pupillorum ſeu minorum ſioe decreto Iudicis facta, de iure communi inutilis eſt, & res alienatæ poſſunt vindicari, nu. 50. 169

Alienatio facta ab aliquo qui dictus fuerit decoctus, ſeu fallitus nullius eſt momenti, nu. 2n. 170

Alienatio facta à decocto etiam ante decoctionem non valet, dummodo eo tempore facta ſit, quo pro decocto communiter habebatur, nu. 30. 170

Alienatio facta ab accuſato, vel inquiſito de crimine capitali, ſeu publico, non valet in præiudicium fiſci, & partis. ou. 30. 171

Alienatio facta ab accuſato, ſeu inquiſito de crimine capitali, quando valeat, necne conſiderantur quinque tempora, nu. 50. 172

Alienatio facta ante delictum commiſſum valet, nu. 10. 172.

Fallit ſi conſtet alienationem factam fuiſſe in fraudem fiſci propter futurum crimen perpetrandum, non valet, nu. 20. 172

Alienatio facta in fraudem futurorum creditorum non valet, nu. 30. 172

Alienatio facta ante delictum commiſſum, quando dicatur facta in fraudem fiſci ad hoc, vt poſſit reuocari, vide latè per ſeptem coniecturas, nu. 50. 172

In Alienatione facta in fraudem fiſci, ſi emptor fuit particeps fraudis ammittit rem emptam abſque reſtitutione prætij, ſecus ſi non fuit particeps, nu. 20. 173

Si conſtet alienationem factam fuiſſe ex cauſa neceſſaria, vt pro filiabus dotandis, vel ſimili, omnis fraudis ſuſpicio ceſſat, nu. 40. 173

Alienano facta poſt perpetratum maleficium, & ante inſtitutam accuſationem non valet, quando delictum eſt tale, quod ex eo bona ſtatim, & ipſo iure publicantur, nu. 50. 175

Fallit ſi alienatio fuerit facta ex cauſa neceſſaria, nu. 10. 176.

Alienatio non valet, quando pro delicto commiſſo adminiſtratio bonorum interdicitur, vt in crimine læſæ maieſtatis, nu. 40. 176

Fallit in alienationibus neceſſarijs. ibid.

Alienatio facta poſt inſtitutam accuſationem non valet de iure ſtatutarin, ſecus de iure communi, nu. 10. 177

Alienatio facta poſt litem conteſtatam ante ſententiam, licet valeat, tamen reuocatur à fiſco vti facta in fraudem, nu. 20. 177

Alienatio facta poſt ſententiam confiſcatoriam ſi non

fuit

Digitized by Google

fuit appellatum non valet, ſed reuocatur per viam attentati ſecuta confirmatione ſententiæ, nu. 30. 177

Alimenta.

Alimenta ſi à patre liberis, vel à liberis patri petantur, quomodo procedendum, nu. 40. 219

Alimenta vbi per Iudicem fuerunt ſemel cuicumque petenti decreta nulla admittitur exceptio, niſi facto actuali depoſito, nu. 30. 222

Alimenta congrua quæ dicantur, nu. 40. 239

Alimentorum appellatione quid veniat. ibid.

Alternatiua.

Alternatiua ponitur inter diuerſa, nu. 50. 50

Animus occidendi.

Animus deliberatus, atque cogitatus occidendi, quibus coniecturis probetur, nu. 40. 692

Animus occidendi colligitur ex armorum genere, & qualitate vulnerum. ibid.

Annona.

Annona liberè ad Vrbem deferri poteſt, & eam ferre volentes à nemine prohiberi poſſunt, nu. 50. 794

Annonæ appellatione quid contineatur, nu. 20. 795

Rerum ad annonam pertinentium non ſoluitur vectigal, nu. 30. 795

Annuæ præſtationes.

Annuæ præſtationes præſcribuntur ſpatio decem annorum, nu. 30. 298

In annuis præſtationibus an ſint de iure neceſſariæ tot præſcriptiones, quot ſunt annuæ præſtationes, vel vna tantum præſcriptio ſufficiat, nu. 40. 298

Annuæ præſtationes tributorum, & cenſuum, ſeu canonum Cameræ debitæ excipiuntur per ſtatutum de præſcript. lib. 1. nu. 10. 301

Annuæ præſtationes quando ſoluuntur in ſignum ſuperioritatis Principi ſupremo, nec de iure communi præſcribuntur. ibid.

Anulus.

Anulus ſubarrationis debet eſſe ſine lapide, nu. 10. 209

Apocha.

Apochæ & aliæ priuatæ ſcripturæ quomodo executioni mandentur, nu. 20. 126

Apocha de iure probat ſolutionem, nu. 50. ibid.

Apochæ, & aliæ ſcripturæ priuatæ recognitæ per tres teſtes prophetiæ recognitis habentur, nu. 20. 127

Apoſtoli.

Apoſtoli dantur à Iudice appellanti appellatione recepta, nu. 10. 371

Apoſtoli ſunt de ſubſtantia appellationis. ibid.

Apoſtoli ſi non fuerint per appellantem petiti non appellaſſe dicitur, nu. 20. 371

Tempus redeundi pro apoſtolis eſt quinque dierum à die interpoſitæ appellationis, nu. 40. fol. 370. & nu. 20. 372.

Apoſtoli non requiruntur in appellatione extraiudiciali, nu. 30. 371

Apoſtoli nihil aliud ſunt, quam libelli dimiſſorij. ibid.

Apoſtolorum alij ſunt dimiſſorij, alij refutatorij, alij reuerentiales, alij tremebundi, nu. 40. 371

Apoſtoli an debeant peti in libello appellationis, nu. 10. 372.

Apoſtoli ſunt petendi in ſcriptis, quando appellatio fuit interpoſita in ſcriptis, nu. 20. 372

Apoſtolorum datio eſt actus extraiudicialis, nu. 30. 373

Apoſtoli ſi culpa Notarij non fuerint dari in die præſtituta datur appellanti reſtitutio in integrū, nu. 40. 373

Pendente termino redeundi pro apoſtolis, ſi quid per Iudices, vel per partes fiat, dicitur attentatum. ibid.

Apoſtoli ſunt mittendi ſumptibus, & expenſis ipſius appellantis, nu. 50. 373

Appellatio.

Appellatio datur à decreto competentiæ fori, vel incompetentiæ, nu. 50. 50

In cauſa appellationis Iudex appellatus id quod ſententiæ à qua appellatum eſt, deeſt, poteſt etiam contra appellantem ſupplere, nu. 10. 56

Appellatio non valet, ſi non competens Iudex appellatus ſit, nu. 20. 61

Fallit, vt. ibid.

Appellatio non iuſto tempore interpoſita non valet, nu. 30. 61

Fallit quinque modis, ibid. & nu. 40. & 50. 61

Appellantem non intra legitima tempora non excuſat abſentia tempore latæ ſententiæ, ſi eius procurator fuit præſens, nu. 40. 61

Appellatio interpoſita ab alio quam ab eo, qui iudicati actione conuenitur, non valet, nu. 50. 61

Fallit, vt ibid. iuncto nu. 10. 62

Appellatio etiam intra legitima tempora interpoſita non valet, ſi appellans non inchoauerit intra legitimum tempus, aut appellationem non exercuerit, aut deſeruerit, nu. 50. 62

Fallit iſta concluſio multipliciter, & ſublimitatur, ibid. & ſeqq. vſque ad nu. 10. 65

Apellari an poſſit à pronuncia de habendo poſitiones pro confeſſatis, nu. 20. 110

Appellare in poſſeſſorijs de iure ciuili non licet, nu. 40. 134.

Limitatur multipliciter, vt ibid. & ſeqq.

Appellare licet à quocumque grauamine illato ante ſententiam diffinitiuam, nu. 20. 135

Appellatione prohibita per legem, vel ſtatutum non excluduntur alia remedia. ibid.

Appellatione prohibita principali per legem, vel ſtatutum poterit nihilominus tertius appellare, nu. 10. 137

Appellatio in dubio ſemper admittitur, nu. 40. ibid.

Appellatio eſt facienda ad maiorem, & ſuperiorem, non ad inferiorem, ſeu parem, nu. 30. 330

Appellatio eſt facienda ad proximum immediatè ſuperiorem in poteſtate ſæculari, vel Eccleſiaſtica poſitū, nu. 30. 331

Appellatio facta ſimpliciter non expreſſo ad quem valet, & facta cenſetur ad proximum ſuperiorem, nu. 40. 331.

A diffinitiua etiam ſine cauſæ expreſſione appellari poteſt, nu. 50. 336

ſecus in interlocutoria, nu. 10. 337

In cauſa appellationis proceditur ſummariè, vel ordinariè, ſi principalis cauſa ſummaria, vel ordinaria fuit, nu. 30. 337

Appellationis inſtrumentum debet in tempore præſentari, aliàs non poteſt Iudex appellationis inhibere, nu. 40. 337

Deuolutio cauſæ appellationis ad ſuperiorem impeditur, quando non eſt appellatum, vel non eſt appellatum intra decem dies de iure communi, & infra octo de iure ſtatuti, nu. 50. 337

Apellans renunciat appellationi, ſi poſt vocem appellationis emiſſam litigat coram Iudice, à quo eadem cauſa, in qua appellauit, nu. 10. 338

Appellationi ſi eſt renunciatum tacitè, vel expreſsè impeditur deuolutio ad ſuperiorem, nu. 10. 338

Quando abijcitur ex iniuſta, vel minus legitima cauſa appellatum ante ſententiam diffinitiuam, & ex eo talem appellationem non eſſe admittendam, tunc deuoluitur ſolùm cognitio cauſæ, propter quam legitimè, & iuſtè appellatum eſſe dicitur, nu. 10. 338

Quando dicitur appellatum à ſententia diffinitiua in caſibus à iure prohibitis, impeditur deuolutio cauſæ, nu. 20. 338

Cauſa appellationis non deuoluitur, ſi dicatur non eſſe appellatum in ſcriptis eo caſu, quo in ſcriptis appellandum ſit, nu. 20. 338

Vide-

Videre an appellatio ſit admittenda, vel ne ſpectat ad Iudicem appellationis, nu. 30. 338
Appellatio poteſt à Iudice appellationis admitti, etiam quod à Iudice, à quo admiſſa non ſit, nu. 40. 338
Appellatio admiſſa à Iudice, à quo debet etiam admitti per Iudicem, ad quem. ibid.
Appellatio eſt concedenda ei, qui non rectè iudicatum eſſe dicit, nu. 10. 339
Appellare in omnibus licet, niſi expreſsè prohibitum inueniatur, nu. 20. 339
Ab actibus etiam extraiudicialibus poteſt appellari, nu. 30. 339
Appellatio eſt admittenda in maioribus, & minoribus cauſis, tam ciuilibus, quàm criminalibus, num, 30. fol. 339. & nu. 30. 334
Appellatur à tota ſententia, vel à certo eius articulo, ſi diuerſa capitula contineat. ibid.
Appellatio operatur principaliter duos effectus, ſcilicet ſuſpenſiuum, & deuolutiuum, nu. 50. 339
Appellatio eſt magis fauorabilis, quàm ſententia, nu. 20. 340.
Appellari poteſt à ſententia lata ſuper alicuius ætate, nu. 40. 340
Appellari poteſt in cauſa aliena. ibid.
Appellatio in cauſa alimentorum admittitur ad effectũ deuolutiuum, non ſuſpenſiuum. ibid.
An appellari poſſit in cauſa attentatorum, nu. 50. 340
Appellare non licet in beneficio, nu 10. 341
In cauſis minimis, & breuioribus de iure ciuili non appellatur. ibid.
ſecus de iure canonico, nu. 20. 341
In cauſis capitalibus poteſt appellari, nu. 10. 341
Appellatio non admittitur in cauſis requirentibus celeritatem, nu. 20. 341
Appellatio non admittitur in cauſis cenſuum, nu. 30. 341
In charitatiuo ſubſidio non appellatur. ibid.
& nu. 50. 346
In cauſis cõmiſſis facultati Iudicis non appellatur. ibid.
Appellatio datur, ſi aliquis prodigus, vel inhabilis iudicetur, nu. 40. 341
Appellare licet ratione cauſæ appellabilis inappellabili coniunctæ, nu. 40. 341
Appellatio admittitur in cauſis criminalibus. ibid.
Appellare non licet in crimine barattariæ, nu. 50. 341
An à ſententia lata in cauſa falſitatis poſſit appellari, nu. 50. 341
In crimine læſæ maieſtatis non appellatur, nu. 10. 342
Ab appellatione excipiuntur tria crimina, hæreſis, ſimoniæ, & læſæ maieſtatis. ibid.
Appellatio condemnati pro crimine falſæ monetæ non valet, nu. 342
In cauſa criminali, vbi imponitur pœna mortis, membri mutilationis, & exilij, delatus, victus, & confeſſus non auditur appellans, nu. 10. 342
Appellatio condemnati pro crimine proditionis non valet, nec condemnati de raptu virginis, nec ſeditori de ſeditione condemnati, nu. 30. 342
An appelletur in actione damni infecti. ibid.
Appellatur in cauſis, in quibus infertur damnum irreparabile, nu. 40. 342
In cauſa decimarum non appellatur, nu. 40. 342
Appellatio non datur in cauſis dilationem non recipientibus, n. 50. fol. 342. & quæ ſint iſtæ cauſæ, ibid. & ſeq.
Appellatio in cauſa dotis, an impediat executionem, nu. 20. 343
Appellatio in dubio eſt concedendã, nu. 20. 343
A ſententia lata in duello datur appellatio. ibid.
In cauſis executiuis appellare non licet, niſi modus excedatur, nu. 30. 343
A ſententia de exhibendo non licet appellare, niſi ſit in ea appellans condemnatus ad intereſſe, ſi non exhibeat, nu. 30. 343
A ſentẽtia lata in cauſa feudali licet appellare, nu. 40. 343
In cauſa finali, ſi ſententia ſit lata contra fiſcum appellatur, ſecus ſi pro fiſco, nu. 50. 343
A ſententia de ſoluendo tributa, non appellatur, num. 50. 347
A ſententia lata in crimine hæreſis non appellatur, nu. 10. 344
A ſententia lata in hypothecaria appellatur, non autem lata in Saluiano, nu. 10. 344
A ſententia lata in cauſa ſtatus ingenuitatis, & libertatis non appellatur. ibid.
A ſententia lata in cauſa iniuriarũ appellatur, nu. 20. 344
A ſententia declaratoria talem incidiſſe in pœnam legis, vel canonis appellatur. ibid.
A ſententia lata in interdicto, quorum bonorum nõ appellatur, nu. 30. 344
Appellatio non datur à ſequeſtro conceſſo in cauſa maioratus, nu. 30. 344
In matrimonialibus licet appellare, nu. 50. 344
A ſententia lata in actione metus, licet appellare, nu. 50. 344
Appellatio de iure canonico admittitur etiam in minimis. ibid.
A ſententia lata in cauſa momentaneæ poſſeſſionis non datur appellatio, nu. 20. 345
A ſententia lata in cauſa monetæ falſæ non appellatur, nu. 30. 345
Appellatio non datur contra id, quod ex curſu naturæ debetur, nu. 30. 345
A ſentẽtia lata in cauſa nobilitatis datur appellatio. ibid.
In criminibus notorijs non conceditur appellatio. ibid.
nec minus in factis notorijs, nu. 40. 345
A ſententia declarante factum notorium appellatur, nu. 40. 345
A ſententia lata de nummis Principum non appellatur. ibid.
A ſententia lata in iudicio nunciationis noui operis, an detur appellatio, nu. 50. 345
Appellatio à ſententia declaratoria proficiſcendum ab obligatione Camerali exequutionem non impedit, nec ſuſpendit, nu. 50. 345
A ſententia lata in cauſa penſionis appellatur, niſi ſit reſeruata pro alimentis, nu. 50. 345
Appellatio ſuper relatione periti, non admittitur, ibid.
A ſententia lata in pia cauſa non appellatur, nu. 10. 346
A ſententia lata in poſſeſſorijs non appellatur. ibid.
Appellatio in publiciana admittitur, quia petitorium nõ poſſeſſorium dicitur, nu. 20. 346
In redhibitione debiti publici, vel priuati euidentis, & conuicti non appellatur. ibid.
In cauſa reductionis ad arbitrium boni viri appellatio non admittitur, nu. 30. 346
In iudicio poſſeſſorio ex remedio, l. fin. de edict. diui Adr. toll. non licet appellare. ibid.
In Saluiano interdicto non appellatur, nu. 40. 346
Appellatio non impedit ſepulturã cadaueris, nu. 40. 346
In caſibus, in quibus perpetuum ſilentium imponitur non appellatur. ibid.
A ſententia lata in cauſa ſimoniæ non appellatur, nu. 40. 346.
In ſpiritualibus an appelletur. ibid.
A ſententia lata in ſpolio de iure ciuili non appellatur, nu. 50. 346
A ſententia lata in cauſa ſtudij non admittitur appellatio. ibid.
A ſententia lata in cauſis ſummarijs poteſt appellari. ibid.
A ſententia lata in ſindicatu non appellatur, nu. 50. 346

A ſententia lata ſuper falſitate teſtamenti licet appellare, nu. 10. 347
A ſententia lata in iudicio rei vendicaticnis licet appellare. ibid.
Appellare non licet in omnibus cauſis ſine aliqua ſpecificatione, nu. 10. 347
Appellatio datur excommunicato à denegara abſolutione, nu. 20. 347
ſed ſi concedatur abſolutio non poterit aduerſarius appellare. ibid.
A ſententia lata ſuper abſolutione ab obſeruatione iudicij, licet appellare. ibid.
A ſententia abſolutoria lata in iudicio criminali non appellatur, nu. 30. 347
Appellatio ab omni actu extraiudiciali conceditur. ibid.
Appellatio non datur ab actu facto ſecundum leges, & Canones, nu. 30. 347
Appellatio à non admiſſione admittendorum valet, nu. 40. 347
A futura ædificatione, an liceat appellare. ibid.
Appellatio datur à ſententia de deſtruendo ædificatum, nu. 40. 347
Appellatio non datur ab æſtimatione commiſſa conſcientiæ alicuius. ibid.
A reuocatione allegationis an appelletur. ibid.
Appellatio ab annotatione bonorum conceditur. ibid.
Appellatio non datur à ſententia, quando Apoſtoli non petuntur, nu. 50. 347
Appellare non licet à decreto de aperiendo teſtamentum clauſum, & ne apetiatur. ibid.
Appellatio admittenda, ſi non fuerit admiſſa, appellatur, nu. 10. 348
Appellatio datur à ſententia dicente appellationem deſertam. ibid.
Appellatio non datur ab actu, quem quis ſemel approbauit. ibid.
Appellatio datur ab arbitrio Iudicis, nu. 20. 348
Appellatio datur à pœna arbitraria. ibid.
Appellatio datur ab arbitro electo ſuper ſuſpicione Iudicis, nu. 30. 348
Appellatio an detur ab arbitrio, vel à ſententia arbitri iuris. ibid.
Appellatio non datur ab arbitrio eius, ad quem recurſum fuit, vt bonum virum, nu. 40. 348
Appellatio datur à ſequeſtro pecuniæ facto, nu. 50. 348
Appellatio datur ab aſſignatione loci non tuti. ibid.
Appellatio ab aſſignatione congruæ portionis conceditur. ibid.
Appellatio datur à ſententia lata in iudicio attentatorũ cum cauſæ expreſſione, nu. 50. 348
Appellatio datur à non reuocatione attentatorum, nu. 10. 349
Appellatio ab atteſtatione non datur. ibid.
Appellatio à denegata audientia conceditur. ibid.
Appellatio à monitione ad ſententiam, & ſic à diffuſione citationis non admittitur. ibid.
Appellatio licita eſt à ſententia bandi lata in contumaciam ex forma ſtatuti, nu. 20. 349
Appellatio non eſt interponenda à denegatione beneficij. ibid.
Appellatio interpoſita à denegato beneficio iuris ſubſiſtit. ibid.
Appellatio à ſententia capitali valet etiam interpoſita per extraneum, niſi à iure ſit prohibita, nu. 30. 349
Appellatio, vt valeat, ſufficit appellare à principali capitulo ſententiæ. ibid.
Appellatio datur ab iniuſta carceratione, ibid. ſed non ſuſpendit exequutionem, nu. 40. 349
Appellatio à citatione quando concedatur. ibid.
A collatione facta à Canonicis appellatur ad Epiſcopũ, nu. 20. 350
Appellatio à comminatione Iudicis conceditur. ibid.
Appellatio an concedatur à commiſſione appellatione remota, & ſententia illius vigore lata. ibid.
Appellatio quando concedatur à commiſſione de exequendo, nu. 40. 350
Appellatio datur à ſententia lata ſuper competentia, vel incompetentia Iudicis. ibid.
Appellatio datur à pronuncia, quod quis habeatur pro confeſſo, nu. 10. 351
Appellatio à conceſſione mandati conceditur. ibid.
Appellatio non datur à ſententia Iudicis Eccleſiaſtici confirmata à Iudice laico. ibid.
Appellatio datur à confirmatione ſententiæ interlocutoriæ, nu. 20. 351
Appellatio à confirmatione, vel conſecratione Epiſcopi an valeat. ibid.
Appellatio datur à ſententia confiſcationis bonorum, nu. 30. 351
Appellatio datur à ſententia lata de partium conſenſu ſecundum conſilium ſapientis, nu. 40. 351
Appellatio non datur à ſententia lata de conſilio Principis, nec à pronuncia de Principe conſulendo, num. 50. 351.
Appellatio à ſententia lata contra conſuetudinem, an valeat, nu. 10. 352
Appellatio à contractu non valet. ibid.
Appellatio datur à ſententia lata per contradictas. ibid.
Appellatio à contumelia per Iudices illata licita eſt, nu. 20. 352
Appellatio datur à denegata copia articulorum, & aliorum iurium. ibid.
Appellatio à futura correctione non valet. ibid.
Appellatio à correctione exceſſuum, vel morum facta à Iudice ſeculari non admittitur, nu. 30. 352
Appellatio non datur à declaratione dicti ſui ambigui facta per Iudicem, nu. 40. 352
Appellatio non datur à ſententia declarante factum notorium. ibid.
Appellatio non datur à decreto officio Iudicis ſuper alimentis præſtandis interpoſito. ibid.
Appellatio à ſententia alimentorum iure actionis petitorum conceditur. ibid.
Appellatio à decreto conuentionali Iudicis in cauſa alimentorum non datur, nu. 50. 352
Appellatio à decreto ordinis, an detur. ibid.
Appellatio non datur à decreto perpetuo. ibid.
Appellatio à primo decreto non datur, ſed à ſecundo decreto, licet appellare, nu. 10. 353
Appellatio à commiſſione cauſæ appellationis non valet, nu. 20. 353
Appellatio non datur à ſententia de demoliendo nouum opus poſt nunciationem factam. ibid.
Ab appellatione admiſſa licet appellare. ibid.
Appellatio datur à ſententia deportationis, ſed non retardat exequutionem. ibid.
Appellatio datur à depoſitione ordinis gradus, & dignitatis, & illius executio ſuſpenditur, nu. 30. 353
Appellatio eſt licita à deſcriptione bonorum ſine cauſa facta. ibid.
Appellatio datur à declaratione deſertæ appellationis. ibid.
Appellatio à ſententia detentationis conceditur, nu. 40. 353.
Appellatio datur à directo, & obliquo ad rectum, & regulatum. ibid.
A ſententia diffinitiua appellatur. ibid.
Appellatio à dignitate iniuncta datur, ſecus à dignitate recuſata. ibid.

Appellatio datur à dilatione nimis magna, vel breui, nu.50. 353
Appellatio datur à diſcordia conſanguineorum in maritanda puella. ibid.
Appellatio admittitur à diſcretione Iudicis, nu.10. 354
Appellatio datur à ſententia diſcuſſionis. ibid.
Appellatio datur, ſi quis in bonis vltra modum à Iudice grauetur. ibid.
Appellatio non datur ab edicto Iudicis de armis non portandis, nu.20. 354
Appellatio ab electione non datur. ibid.
Appellatio datur poſſeſſori à futura emptione. ibid.
Appellatio à pronuncia ſuper exceptionibus an admittatur. ibid.
Appellatio datur ab exceptione non admiſſa, nu.30. 354
Appellatio à beneficij exceptione reiecta cõceditur. ibid.
Appellatio quando detur à ſententia lata ſuper exceptione dilatoria, nu 40. 354
Appellatio quando detur à reiecta exceptione contra executionem oppoſita. ibid.
Appellatio datur à reiecta exceptione de iure licita. ibid.
Appellatio an detur à reiecta exceptione oppoſita contra quarentigiam, nu.50. 354
Appellatio datur à reiecta exceptione incertitudinis libelli. ibid.
Appellatio datur à reiecta exceptione, ne in ius vocetur, nu.10. 355
Appellatio datur à reiecta exceptione, litis pendentiæ. ibid.
Appellatio datur à reiecta exceptione mandati inſufficientis, & litis pendentiæ. ibid.
Appellatio datur à reiecta exceptione oppoſita contra Procuratorem, contra Iudicem, & contra reſcriptum. ibid.
Appellatio non datur quando exceptio admittitur ſub conditione, ſi probatum fuerit, nu.30. 355
Appellatio datur à reiectione expreſſa omnium exceptionum. ibid.
Appellatio datur à beneficio exceptionis denegato, nu. 40. 355
Appellatio datur à reiectione exceptionis recuſationis Iudicis. ibid.
Appellatio datur ab exceſſu modi in exequendo. ibid.
Appellatio datur à ſententia excommunicationis, num. 50. 355
Appellatio regulariter ab executione non datur, nu.20. 356.
Appellatio non datur ab executione cenſus ad impediendam executionem, nec minus ab executione collectarum, nu.40. 356
Appellatio datur ab executione facti, non ab executione iuris, niſi modus excedatur. ibid.
Appellatio datur ab executione iniurioſa. ibid.
Appellare licet à ſententia exequutoriali, quando in ea aliquid de nouo deducitur, nu.50. 356
Appellatio ab executore, ad quem fiat. ibid.
Appellatio prohibita à ſtatuto ab executione inſtrumentorum, non intelligitur prohibita tertio comparenti pro ſuo intereſſe, ibid. & nu.10. 357
Appellatio ab exceſſu, aliàs licita non conceditur contra executionem Cameralis obligationis, & quare, nu.10. 357.
Appellatio datur ſi in executione iudicij ordo non ſeruetur. ibid.
Appellare non poteſt Procurator ab executione ſine ſpeciali mandato, nu.20. 357
Appellatio ſuſpendit executionem ſolum in ea parte, in qua exceditur, nu.30. 357
A pronuncia de exequendo, an poſſit appellari. ibid.
Appellatio datur à præcepto de exhibendo, quando qui exhibere tenetur, non habet facultatem exhibendi, nu. 40. 357
Appellatio à condemnatione expenſarum poteſt interponi, niſi ſit prohibita in cauſa principali, nu.50. 357
Appellatio datur ab ommiſſa condemnatione expenſarum. ibid.
Appellatio non datur expulſo ab expulſione propter ſtrepitum propè ſcolas, nu.10. 358
Appellatio datur ab iniuria facti. ibid.
Appellatio non datur à facto proprio, vel procurato, nu. 20. 358
Appellatio non datur à ſententia ſortis. ibid.
Appellatio datur à ſententia lata pro fiſco, nu.30. 358
Appellatio non datur à ſententia lata ſuper fructibus, quando non poteſt appellari in cauſa principali. ibid.
Appellatio an detur à geſtis per maiorem partem creditorum capituli, vel vniuerſitatis. ibid.
Appellatio datur à quocunque grauamine, nu.40. 358
Appellatio non datur ab oneribus, & honoribus Eccleſiaſticis, nu.40. 359
Appellatio à pronuncia ſuper idoneitate alicuius, an ſit permiſſa. ibid.
Appellatio datur ab impedimenti declaratione. ibid.
Appellatio datur ab incertitudine libelli non declarati. ibid.
Appellatio datur ab indictione purgationis Canonicæ, nu.50. 359
Appellatio datur à mala informatione Papæ. ibid.
Appellatio ab inhibitione conceditur. ibid.
Appellatio datur ab informatione ſententiæ latæ à Iudice appellationis. ibid.
Appellatio non datur contra inhibitionem Principis. ibid.
Appellare licet ab omni iniquitate, nu.10. 360
Appellatio datur ab innouatione à Iudice facta. ibid.
Appellatio datur ab inquiſitione inſtituta in caſu non permiſſo. ibid.
Appellatio an detur ab inſtitutione præſentati, num.20. 360.
Appellatio ab interdicto Eccleſiaſtico an admittatur, & quid operetur. ibid.
Appellare licet ab omiſſa taxatione intereſſe in poſſeſſoriis. ibid.
Appellatio ab interlocutoria fit propter iniquitatem Iudicis tantum, nu.30. 360
Appellatio ab interpretatione ſententiæ ſubſiſtit. ibid.
Appellari poteſt quando iuſiurandum iniuſtè defertur, nu.40. 360
Appellatio non admittitur, quando cauſa eſt deciſa per iuramentum delatum, vel relatum. ibid.
Appellatio non datur à iuramento in litem. ibid.
Appellatio datur à denegata iuſtitia, ſi pluries petita fuerit, & non obtenta, nu.50. 360
Appellatio contra ius non admittitur, nu.10. 361
Appellare licet à legitimatione baſtardi. ibid.
Appellatio datur à legitimatione perſonarum in iudicio facta. ibid.
Appellatio datur à pronuncia eſſe procedendum ſuper libello inepto, & obſcuro, nu 20. 361
A libelli reiectione, & à denegato libello petito appellatur. ibid.
Appellatio datur à licentia conceſſa de carcerato, nu. 30. 361
A ſententia data pro libertate appellatur. ibid.
Appellatio an detur à litteris, & reſcriptis Principis. ibid.
Appellare licet ab aſſignatione loci non tuti. ibid.
Appellatio non datur à ſententia maioris partis, & ab eo quod facit maior pars capituli vniuerſitatis, vel creditorum, nu.40. 361
Appellatio à mandato quando concedatur. ibid.

Appellatio datur à mulctæ impoſitione,nu.50. 361
Appellatio à muneribus ciuilibus impoſitis datur ei, qui habet vacationem. ibid.
Appellari an poſſit à negligentia Iudicis poſt litem conteſtatam,nu.10. 362
Appellatio datur à nominatione ad munera, licet iuſta ſit,vel à nominatione officij. ibid.
Appellatio datur ab actu nullo,ſeu nullo decreto. ibid.
Appellatio an valeat à nũciatione noui operis,n.30. 362
Appellatio conceditur à futura occupatione quam times. ibid.
Appellatio non datur quando agitur hypothecaria ad auocandum pignus. ibid.
Appellari quando poſſit à præcepto Iudicis,nu.40. 362
Appellatio datur ab admiſſis probationibus non admittendis,nu.50. 362
Appellatio nõ datur à publicatione proceſſus,nu.10. 363
Appellatio datur à pronuncia de referendo, & à relatione. ibid.
Appellatio non datur à reintegratione monitorij. ibid.
Appellatio datur à relatione æſtimatoris, calculatoris, ponderatoris,vel menſuratoris,nu.20. 363
Appellatio à repoſitione partis aduerſæ conceditur. ibid.
Appellatio datur à ſententia lata ſecundum reſcriptum, ſecus à reſcripto. ibid.
Appellatio à non reuocatione attentatorum conceditur, nu.30. 363
Appellatio non datur à reuocatione gratiæ collationis beneficij. ibid.
Appellatio non datur à reuocata taxatione ibid.
Appellatio datur à ſententia inter alios lata ratione qualis qualis præiudicij. ibid.
Appellatio non datur contra rem iudicatam. ibid.
Appellatio datur a ſententia nulla, etiam ſine vllo intereſſe,nu.40. 363
Appellatio nõ datur à ſentẽtia Principis,vel Papæ. ibid.
A ſententia tortis non appellatur,nu.50. 363
Appellatio à ſtatuto facto in odium particularis perſonæ conceditur. ibid.
Quid ſi ſit factum vnius Rionis Ciuitatis, nu.10. 364
Quid in ſtatuto generali. ibid.
Appellatio quando detur à tarditate Iudicis,nu.20. 364
Appellatio datur à taxatione expenſarum. ibid.
Appellatio datur à mandato de extendendam formam Cameræ. ibid.
Appellatio datur à denegatione termini,nu.30. 364
Appellare an liceat à termino deliberatorio. ibid.
Appellatio datur à denegato termino ad proponendas exceptiones. ibid.
Appellatio datur à ſententia declarante teſtamentum falſum. ibid.
Appellatio an detur ab admiſſione teſtium, etiam in effrenato numero,nu.40. 364
Appellatio datur à ſententia de torquendo. ibid.
Appellatio datur à ſententia habendæ quæſtionis in tormentis. ibid.
Appellatio non datur à tranſactione,nu.50. 364
Appellatio datur à denegata excuſatione tutoris. ibid.
Appellatio datur à ſententia de vendendis bonis debitoris,nu.10. 365
Appellatio datur à venditione futura vigore promiſſionis de vendendo. ibid.
Appellatio datur ex cauſa à venditione pignoris. ibid.
Appellatio à viſitatione Epiſcopi non admittitur. ibid.
Appellatio eſt licita ab vno articulo ex connexis cũ alijs, à quibus appellari non poteſt,,nu.20. 365
Appellare quando non liceat,nu.30.& ſeqq. 365
Appellatio,vbi nõ deuoluit cauſam ſuper articulo,à quo fuit appellatum, debet Capitaneus remittere cauſam primo Iudici,nu.20. 366
Appellatio eſt interponẽda de iure ſtatutario infra octo dies, num.10.fol.367. de iure communi infra decem, nu.30. 367
Tempus datum ad appellandum incipit currere à die latæ ſententiæ,hoc eſt excluſa die ſentẽtiæ,nu.40. 367
Appellans debet petere Apoſtolos, ſeu libellos dimiſſorios,nu.10. 368
Appellatio poteſt fieri in ſcriptis,& viua voce,n.20. 368
Quid ſi pluties intra octo dies appelletur. ibid.
Appellans pluries primo viua voce,poſtea in ſcriptis,an prima,vel ſecunda valeat,nu.20. 369
Appellatio vno contextu geminata vnica cenſetur, num.20. 370
Appellationis geminatio non nocet. ibid.
In appellatione interponenda non eſt neceſſaria præſentia aduerſarij; nam poteſt quis appellare parte non citata,nu.50. 371
Appellatio debet repreſentari intra quinque dies à die interpoſitionis corã Capitaneo appellationis in actis Notarij eiuſdem,nu.10. & 40. 374
Appellatio poteſt repreſentari in qualibet die termini feriato,etiam in honorem Dei,nu.40. 374
Lapſo termino appellandum, purgatio more non admittitur,nu.20. 375
Quid ſi appellans propter ferias ommiſerit appellationem,an ex hoc erit excuſandus,ſi poſt ferias ſtatim in prima audientia repreſentet,nu.30. 375
Appellationis Iudex poteſt iuſtis de cauſis terminum à lege aſſignatum prorogare,nu.10. 376
Appellationis introducendæ tempora an currant,ſi partes ſteterint in tractatu compromiſſi, vel concordiæ, nu.20. 376
Præſumptio,quod non appellans intra terminum cenſeatur renunciaſſe appellationi, an recipiat probationem in contrarium,nu.40. 376
Appellatio,quibus caſibus non ſit recipienda,nu.30. 377
Appellatio quãdo nõ recipiatur,niſi facto depoſito ibid.
Appellans, ſi pauper ſit, vt non poſſit facere depoſitum, de quo in ſtatuto cap. 171. lib.1. excuſatur à deſertione,quæ ex hoc defectu exoritur, nu.50. 379
Appellatio non ſit deſerta, ſi appellans eam non poſſit proſequi propter paupertatem. ibid.
Appellans in obligationibus factis tenetur deponere quantum appellatus ſua iurauerit intereſſe Iudicis taxatione præcedente infra triduum poſt factam declarationem, nu.10. 380
Appellatio ab interlocutoria,quibus caſibus ſit recipienda,vel non,nu.10.& ſeqq. 382
Appellans ab interlocutorijs ſuper exceptionibus peremptorijs litis ingreſſum impedientibus,nõ debet audiri per Iudicẽ,ad quem,niſi facto depoſito,nu.30. 384
Appellatio ab interlocutoria,& diffinitiua differt in multis,& in quibus,nu.40. 384
Appellationes interponendæ ante diffinitiuam,non poſſunt interponi viua voce, ſed ſunt ſcribendæ per Notarium cauſæ,nu.30. 385
Appellatio de iure huius ſtatuti fit abſque productione libelli appellatorij, & eſt appellato intimanda,nu.10. 386.
Appellans à taxatione expenſarum non auditur, niſi facto depoſito,nu.20. 386
Appellatio à taxatione expenſarum exceſſiua,admittitur etiam non facto depoſito,nu.50. 386
In appellatione à deſertione, vel reiectione appellationis quomodo procedendum ſit,nu.40. 387
Appellans,ſi intra legitimum tempus appellationem nõ produxerit,aut productam nõ exercuerit,vel deſeruerit,pronunciatur deſerta, & ab iſta pronuncia non datur appellatio,nu.50. 388
Appellatione deſerta poteſt appellans intra tres menſes

poſt

poſt deſertionem petere à Principe reſtitutionem, nu. 20. 389

Appellatione pendente, ſi vnus ex litigatoribus ſit defunctus, hæredes non tantum reſiduum temporis habebunt, ſed etiam alios quatuor menſes, nu. 20. 389

Appellatio, ſi in conſiſtorium Principis ſit introducta, eius inſtantia erit perpetua. ibid.

A pronuncia appellationis deſertæ, vel reiectæ datur appellatio, nu. 40. 394

Appellationis deſertæ plures ſunt effectus, nu. 50. 394

Appellatio an detur à ſententijs Sindicorum, nu. 30. 395

Appellatio à ſententijs arbitrorum datur intra decem dies, nu. 20. 397

Appellanti à ſententia, vel laudo, an liceat ſuæ appellationi renunciare inuito appellato, nu. 50. 398

Appellatio à confeſſione debiti non datur ad effectum ſuſpenſiuum, nu. 20. 406

Appellatio non datur, nec de iure communi à mandato relaxato in vim obligationis Cameralis, nu. 40. 406

Fallit ad effectum deuolutiuum, ſed non impeditur executio, nu. 50. 406

Appellatio in obligatione Camerali non datur, neque cũ clauſula ſine præiudicio legitimæ executionis, quando continet in ſe certam liquidam ſummam, vel aliam rem nulla liquidatione indigentem, nu. 10. 407

Fallit, ſi vltra id, quod in ea continetur, fiat executio, quia hoc caſu datur appellatio, vel ſimpliciter, vel cum clauſula, ſi quid exequendum, nu. 20. 407

Appellatio poteſt etiam concedi, vbi agitur vigore obligationis Cameralis, quia poteſt inferri grauamẽ, quod faciat concedere appellationem, nu. 40. 407

Appellatio datur, etſi agatur vigore obligationis Cameralis, quando inſtrumentum eſt nullum, nu. 50. 408

Appellatio de iure ſtatutario in vna, eademq. cauſa ſemel tantum poteſt interponi, nu. 50. 409

Quid in fideiuſſoribus, an poſſint ſecundo appellare à ſententia lata contra principalem, nu. 40. 411

Quid in Collegio, nu. 50. 411

Quid in cauſæ ſeparationis thori, nu. 30. 412

Appellari licet ſecundo non poſſit, tamen poteſt dici de nullitate, nu. 30. 416

Appellatio centies datur, ſi grauamen ſit ſucceſſiuum, vel noua ſuperueniant grauamina, nu. 40. 417

Super quolibet articulo, vel grauamine, & qualibet interlocutoria, licet ſemel appellare. ibid.

Cauſa appellationis, an cenſeatur eadem, vel diuerſa ab ea, quæ in prima inſtantia pendebat, nu. 30. 425

Appellatio inſtructa cenſetur per tranſportationẽ actorum in prima inſtantia factorum, & illorum repetitionem, nu. 20. 425

In appellatione non eſt opus libellum offerre, litem conteſtari, aut iuramentum calumniæ, vel veritatis præſtare, nu. 20. 425

Appellans, & non perſequens, præſumitur habere iniuſtam cauſam, nu. 30. 426

Appellationẽ perſequi poteſt etiã appellatus, nu. 40. 426

An in cauſa appellationis poſſit opponi exceptio compenſationis, nu. 10. 437

Et vide in verbo, exceptio.

Appellatio an detur à ſententia lata de voto Conſultoris, nu. 30. 438

Appellationes ſubditorum Caſtrorum, & Terrarũ Rom. Pop. deuoluuntur ad Conſeruatores, nu. 50. 440

An à ſubdelegato ſit appellandum ad ſubdelegantem, an vero ad ſubdelegantis ſuperiorem, qui delegauit ſubdelegantem, nu. 30. 441

Appellationem deſerens, à quo Iudice ſit condemnandus; à quo ſcilicet, vel ad quem, nu. 10. 463

Appellatio datur à ſententia abſolutionis, vel condemnationis expenſarum, nu. 50. 465

Si appellatum non fuerit à condemnatione expenſarũ, poterit appellari à taxatione exceſſiua, nu. 10. 466

Aqua.

Aquæ habentes certum curſum ad Vrbem, non debent à curſu detineri, nec deriuari, nu. 30. 811

Aquæ Marianæ Alueus purgari debet à dominis adiacentium prædiorum, nu. 40. 811

Aqua Fontis Triuij, quomodo cuſtodiri debeat, nu. 10. & ſeqq. 812

Aqua in aquæductibus publicis non eſt in priuatos vſus deriuanda, nu. 50. 812

Arbitri.

Arbitri poſtquam acceptauerint, cogi poſſunt per Senatorem, & eius Iudices ad iudicandum, nu. 50. 148

Arbitri non poſſunt eſſe clerici, nec vagabundi, brigoſi, & ſimiles. ibid.

Arbitris inter ſe diſcordantibus, diſcordia non expectata, tertius eligi debet iuxta cuius votum arbitri pronunciare tenentur, nu. 20. 149

Arbitri in manibus Iudicis coram quo eliguntur, ſeu Notarij, iurare debent ſe ex bona fide, veritate, & iuſtitia, aut partium conſenſu ſententiam dicituros, num. 10. 149.

Arbitri debent infra menſem expedire cauſam, aliàs deuoluitur ad Iudicem cauſæ, nu. 30. 149

Ab arbitrorum ſententia, an detur appellatio, num. 20. 153.

Ab arbitrorum ſententia datur reſtitutio in integrum. ibid.

Ab arbitro neceſſario dato à Iudice vigore ſtatuti appellatur ad ſuum Iudicem, idest ad eum, ad quem fuiſſet appellatum, ſi lata fuiſſet ſententia à Iudice ordinario, num. 30. 153

Arbitrium.

Arbitrium Iudicis habet locum, vbi pœna certa non exprimitur, nu. 40. 663

Arbitrium Iudicis ſi iniquum ſit, poteſt appellari, & peti, quod reducatur ad arbitrium boni viri, nu. 40. 663

Arbitrium alicui conceſſum debet eſſe regulatum, nec debet excedere id, quod bonus vir iudicaret. ibid.

Arbitrium ſecundum qualitatem delicti poteſt extendi vſque ad mortem incluſiuè, nu. 50. 663

Arbitrium Iudicis in pœnis corporalibus, an extendatur vſque ad pœnam mortis incluſiuè, nu. 30. 690

Argumentum.

Argumentũ à contrario ſenſu in ſtatuto valet, nu. 20. 150

Argumentum ab appellatione ad reſtitutionem non valet, nu. 20. 425

Argumentum à pace, ſeu tregua ad ſecuritatem non valet, nu. 30. 579

Arma.

Arma offenſiua, vel defenſiua deferri non poſſunt per Vrbem, nec de die, nec de nocte, nu. 30. 678

Arma deferentes per Vrbem puniuntur ſecundum qualitatem armorum, nu. 40. 678

Arma in itinere ferre licet, nu. 30. 678

Contra ferentem arma vetterata, quomodo procedatur, vide fol. 678. & nu. 50. 680

Armorum appellatione, quæ veniant nu. 10. 679

Arma dicuntur omnia, per quæ nocetur, nu. 30. 679

Armorum appellatione propriè veniunt ea, quæ principaliter ad offendendum, vel defendendum fabricata ſunt, nu. 20. 679

Arma deferens etiam de Iure communi non ſolum punitur, ſed etiam illa perdit, nu. 10. 680

Arra.

Arræ traditio in quolibet contractu perficit emptionem, & contractum, nu. 10. 169

Arram amittere volens emptor non liberatur, nec venditor volens illam reddere duplicatam. ibid.

Arræ traditio in vino, quod deguſtatum fuerit, facit omne periculum ad emptorem tranſire. ibid.
Arram ſi dederint macellarij, ſiue animalia ſignauerint emiſſe intelliguntur, & pretium ſoluere ſummariè coguntur. ibid.
Arra de iure communi argumentum eſt emptionis, & venditionis, nu. 20. 169
Per dationem Arræ de iure communi non eſt adeò perfecta venditio, vt non ſit locus pœnitentiæ arra per emptorem amiſſa, vel per venditorem duplicata reſtituta, ſecus de iure ſtatuario, nu. 30. 169

Articuli.

Articuli, ſeu poſitiones debent medio iuramento ponentis, & parte citata exhiberi, nu. 30. 107
Articuli non poſſunt parti, contra quam producuntur ante factam reſponſionẽ oſtendi, & ſi Notarius oſtendat de falſo puniri poteſt, nu. 40. 107
Articulis reſpondetur per verbum credit, vel non credit, & reſponſio credulitatis habetur pro confeſſione, & non credulitas pro negatione, nu. 10. 108
Quid ſi pars, quæ reſpondere tenetur articulis abſit, nu. 10. 108
Articulis non poteſt reſponderi credit, ſi de iure probetur, vel ſi ille qui reſpondet, dicat neſcire, nu. 40. 108
Quibus articulis ſit reſpondendum, vel ne, & quæ requirantur, vt ſit reſpondendum, nu. 30. 109
Reſponſio articulorum, ſi incipiatur per negatiuam, & ſequatur dictio exceptiua, quid iuris. ibid.
Articulis factis de dominio agentis ad euictionem, quando agitur contra emptorem, licet ipſe ſciat eſſe agentis ad euictionem non cogitur reſpondere, nu. 40. 109
Ad articulorum reſponſionem quandocumque re integra quis admittitur, dummodo non ſit concluſum in cauſa, & Iudex non pronunciauerit, nu. 50. 109
Articulis habitis in contumaciam pro confeſſatis, an poſſit probari contrarium, nu. 30. 110
Articuli, vt poſſint pronunciari pro confeſſatis multa requiruntur, nu. 40. 110
Articulis pronunciatis pro confeſſatis, poteſt nihilominus contrarium probari antè ſententiam latam, nu. 40. 110.
Articulis pronunciatis pro confeſſatis à tali pronuncia, nõ poteſt mulier, ſeu minor reſtitui, quia poſſunt appellare, & probare contrarium, nu. 50. 111
Articulis reſpondens, & negans filiationem, fraternitatem, matrimonium, dignitatem, officium tabellionatum, communionem, mortem, vel vitam alicuius, ſi contrarium poſtea probetur, punitur in ducatis auri quinque, nu. 20. 112
Et ſi negauit ſolutionem, ſeu ſatisfactionem debito ſibi factam, ſi contrarium probetur, punitur in ducatis auri decem, non ibid.
Articuli, ſi medio iuramento dati fuerint, non requiritur alia ſpecificatio materiarum, nu. 30. 113
Ab vno articulo, & annexis cum alijs, à quibus appellari non poteſt, eſt licita appellatio, nu. 10. 365

Aſſaſſini.

Aſſaſſini ſunt, qui per pecuniam occidũt, vel percutiunt, nu. 10. 574
Aſſaſſini erant populi quidam ex Siria, qui à pueritia ita inſtruebantur, vt inimicos Regis aut Domini cui obediebant, eius mandato audenter incautos opprimebant, nu. 50. 574
Aſſaſſini ſunt illi, qui aliquem Chriſtianum occidi pretio mandant alteri, ſiue infideli, ſiue Chriſtiano, nu. 20. 575.
Aſſaſſini etiam dicuntur, & vt tales puniuntur, qui tentauerunt efficere, licet non fuerit ſequutus effectus, nu. 30. 575
Aſſaſſinorum pœna de iure cõmuni eſt diffidatio à toto populo Chriſtiano, & poſſunt impunè offendi, nu. 40. 575.

Aſſeſſor.

Aſſeſſor Magiſtrorum viarum quid lucretur pro viatico ſeu loci viſione tàm intra, quàm extra Vrbem, nu. 50. 818.
Aſſeſſor Magiſtrorum viarum pro voto in ſententijs de ipſius conſilio proferendis, in totum carlenos decem, & non vltra habere debet, nu. 10. 819
Aſſeſſor ſi eius votum petitum fuerit, & non aliàs intrà mœnia iulios quinque, extra mœnia carlenos decem, & non vltra recipere debet, nu. 20. 819
Aſſeſſores Conſulum artium pro voto non vltra iulios decem, videlicet iulios quinque à parte qualibet recipere debent, nu. 30. 819

Aſſettamentum.

Aſſettamentum debet à Senatore congregari ſaltem ter in hebdomada de mane, nu. 50. 119
Aſſettamenti diffinitionem, tempora, forma, votum, & in quibus caſibus ſit adhibendum, vide nu. 10. 120
Aſſettamenti votum ſi fuit petitum, & poſtea deuentum ad alias proteſtationes abſque repetitione præcedentis, in qua fuit votum petitum, an per illas cenſeatur receſſum à præcedenti, & voto in ea petito renunciatum, nu. 20. & 30. 120
Pro voto aſſettamenti nihil à Iudicibus votantibus recipere licet aliàs votum eſt nullum, & recipiens punitur, tam in cauſa ciuili, nu. 40. fol. 119. quam in cauſa criminali, nu. 50. 120

Auxiliator.

Auxiliator eadem pœna punitur qua principalis delinquens, nu. 50. 497
Limitatur, & declaratur, nu. 10. & ſeqq. 498

B

Bannitus.

Qui auxilium, & fauorem Bannito præſtiterit, incidit in pœnam ſtatuti, nu. 40. 499
Fallit, vt. ibid.
Si ſtatutum puniat eum, qui cum bannito loquutus ſit, an debeat puniri, qui ei aliquas litteras ſcripſit, nu. 50. 499.
Bannitum occidens habentem ſaluum conductum, an teneatur de homicidio, nu. 20. 563
Bannitus mortuus in banno, an poſſit ſepelliri in patria in ſepulcro maiorum ſuorum, nu. 20. 615

Barattaria.

Barattaria quomodo puniatur de iure cõmuni, nu. 10. 75
Barattaria intelligitur quando Iudex corrumpitur pecunijs, nu. 10. 76
Barattaria qualiter probetur. ibid.
Barattaria non poteſt committi ſine dolo, nu. 20. 76
Contra committentem Barattariam iuratur in litem. ibid.
In barattaria non eſt locus pœnitentiæ etiam re integra. ibid.
Ad barattariam inueniendam poteſt ſindicator facere retinere officiales tempore ſindicatus. ibid.
De barattaria condemnatus in vno loco, non poteſt in alio exercere. ibid.
Barattaria an ſit, ſi quis debitor exiſtens in libro communitatis, deleat, vt non ſit amplius debitor, nu. 30. 76

Baro.

Baronis nomen accipitur pro inſigni, & generoſo homine, nu. 50. 288
Baro eſt, qui merum imperium, atque mixtum habet in aliquo Caſtro Principis conceſſione, nu. 50. 288
Barones Romani iuramentum præſtare tenentur coram Senatore de non receptando diffidatos, homicidas, fallitos, falſarios, exules, aut infames perſonas, nu. 20. & ſeqq. 298

Blaſphe-

Blaſphemia.

Blaſphemia quomodo puniatur, nu. 30. 620
Blaſphemia eſt crimen læſæ maieſtatis diuinæ, nu. 50. 620
Blaſphemia illa eſt per quã attribuitur Deo, quod ei non conuenit, vel ab eo remouetur, quod ei conuenit, vel attribuitur creaturæ quod Deo conuenit, nu. 10. 621
Blaſphemi de iure ciuili pœna mortis puniuntur, nu. 20. 621.

Bona Cameræ.

Bona Cameræ nemo inuitus emere cogendus eſt, nu. 20. 178.
Bona Cameræ Vrbis emens debet ab ea defendi, & manuteneri in poſſeſſione, & in euentum euictionis pretium illi reſtituendum eſt per Cameram, nu. 50. 178
Extenditur hoc ad alienationes ex quocumque titulo oneroſo, vel lucratiuo factas ab Imperatore, nu. 10. 179
Ampliatur etiam octo modis, nu. 30. & ſeqq. 179
Limitatur poſtea multipliciter, nu. 40. & ſeq. 180

Bona homicidæ.

Bona homicidæ ſi publicentur deducitur legitima filiorum, nu. 10. 564
Bona homicidæ applicantur pro medietate Cameræ Vrbis, & pro alia medietate hæredibus, qui ab inteſtato venirent ad hæreditatem interfecti, etiam ſi interfectus teſtamentum fecerit, nu. 10. 564

Bona Nautæ.

Bona nautæ Chriſtiani per naufragium ſubmerſa in littore exiſtentia à nemine auferri poſſunt, nu. 30. 813

Boues aratorij.

Boues aratorij non poſſunt abſtrahi ab executoribus pro debito, nu. 10. 782
Boues aratorij antiquitus mactari non poterant, nu. 20. 782.
Boues aratorij in Etruria occidi non poſſunt, niſi quando ſunt ad arandum inhabiles effecti, nu. 30. 782
Boues aratorij vel apti ad arandum in Vrbe non poſſunt emi, nec vendi ad effectum macellandi, nu. 30. 782

Brigoſi.

Brigoſi quando poſſint pro briga ſe domi includere, & quos ſecum retinere, nu. 50. 615
Brigoſi non permittentes executores earum domos perquirere, qua pœna puniantur, nu. 20. 617
Brigoſi an & quomodo viſitari poſſint, nu. 10. 618

C

Calumniator, & calumnia.

Calumniator eſt is qui falſa crimina intendit, atque proponit, nu. 50. 531
Calumniatores eadem pœna ſunt puniendi, qua eſſent puniti rei ſi fuiſſent damnati. ibid.
Calumnia ex quibus dignoſcatur, nu. 30. 317
Calumnia punitur pœna legis remiæ reo prius abſoluto, ſi accuſator inexcuſabilis ſit, nu. 10. 532
Calumniator excuſatur quando habet pro ſe aliqua euidentia indicia, licet ſuam accuſationem non probauerit plenè, nu. 20. 532

Camerarius.

Camerarius Cameræ ad quæ teneatur eius officio durante, nu. 40. 746

Campana.

Campana audientiæ per quartam partem vnius horæ pulſari debet, nu. 30. 91

Capitaneus Appellationis.

Capitaneus Appellationis qui, & quomodo ſit eligendus, nu. 50. 13
Capitaneus appellationum, & nullitatum Vrbis eſt Iudex, ad quem cauſæ tam Ciuiles, quàm Criminales, per appellationem à quibuſcumque Iudicibus Capitolinis interpoſitam deuoluunt, nu. 20. 14
Capitanei nomen etiam ad iuſtitiam miniſtrandam eſt nouum. ibid.
Capitaneus appellationum ideò Romani Populi Capitaneus appellatur, quia ipſe cauſas appellationum loco populo cognoſcit, nu. 40. 329
Capitaneus appellationum Vrbis ex diſpoſitione ſtatuti cognoſcit de omnibus appellationibus, nu. 40. 333
Capitaneus appellationum habet in vim ſtatuti merum, & mixtum imperium, nu. 50. 334
Capitaneus appellationum poteſt in principio litis ante tranſportationem actorum ſine cauſa, vt ſuſpectus recuſari, ſecus in illius proſequutione, nu. 20. & ſeqq. 430
Capitanei officio vacante Conſeruatores delatas appellationes recipiunt, & inhibent, nu. 20. 440

Capita Regionum.

Capitum Regionum officium quod ſit, nu. 10. & 50. 28
Capita Regionum quæ ſeruare teneantur eorum officio durante, nu. 40. 738
Capitum Regionum prior qua forma ſeruata creari debeat, nu. 20. 740

Captura.

Captura rei committitur poſt habitas informationes ad procedendum ſufficientes iuxta qualitatem delicti, nu. nu. 20. 530
Captura rei eſt committenda ſtatim poſt porrectam accuſationem, ſi delictum ſit graue, ex quo accuſatus veniat corpore plectendus, nu. 30. 530
Ante capturam Iudex debet habere aliqualem informationem poſt accuſationem porrectam. ibid.
Vbi non conſtat de corpore delicti non poteſt deueniri ad capturam, nu. 40. 542

Carcer.

Carceris priuati pœna de iure ſtatutario, quæ ſit, nu. 20. 645.
Carceres, aut ſunt publici, aut priuati nu. 40. 645
Fugiens è carcere publico habetur pro confeſſo. ibid.
Carcer publicus dicitur locus ordinatione, & decreto Iudicis deputatus, in quo cuſtodiatur perſona, nu. 40. 645
A carcere priuato licet fugere. ibid.
Carcer priuatus eſt de genere prohibitorum, nu. 50. 645
Carceris priuati pœna de iure eſt vltimi ſupplicij. ibid.
Carcere priuato poteſt vti vir contra vxorem furem, & adulteram, nu. 50. 698
Carcere priuato poſſunt vti pater, & dominus ad correctionum. ibid.
Carceres à quibus, & quomodo cuſtodiri debeant, num. 40. 814

Cauſæ.

Cauſæ per reſcripta Apoſtolica commiſſæ Iudicibus Capitolinis, non tradita ſpeciali forma procedendi terminantur, ſeruata forma ſtatutorum nu. 30. 51
Cauſæ executiuæ, & ſummariæ ſunt exceptæ à forma procedendi tradita in tit. de libell. ſeu petit. obla. nu. 10. 100.
Cauſæ omnes ciuiles etiam executiuæ, & ſummariæ intra quantum tempus debeant expediri, nu. 10. 121
Cauſæ ciuiles, & pecuniariæ de iure communi intra triennium debent terminari, nu. 40. 121
Cauſæ in quibus de naufragio quæritur, ſunt leuato velo, quam citius exoluendæ. ibid.
Cauſa ſi per aliquem ſteterit, quo minus intra triennium terminetur, quam pœna competat. ibid.
Cauſæ duæ ſi ſint ſimul complicatæ quando vna admittit appellationem alia non, & ſententia eſt ſimul lata ſuper vtraque cauſa, tunc ab vtraque datur appellatio ratione complicationis, nu. 20. 137
Cauſæ non excedentes ſummam ſcutorum decem debent terminari appellatione remota, nu. 10. 144
Quid ſi petantur viginti, & ſententia contineat octo, an debeat dari appellatio, nu. 20. 144
Cauſæ criminales, & matrimoniales, æquiparantur, nu. 50. 702

Cautio

Cautio.

Cautio de qua in ſtatuto, cap. 176. lib. 1. poteſt etiam dari paulo poſt executionem, & erit ſtatuto ſatisfactum, nu. 30. 354

Cautionem de iudicio ſiſti, & iudicatum ſolui tenetur præſtare is qui conuentus fuit pro re mobili, ſi non poſſideat in Vrbe immobilia, nu. 40. 144

ſecus ſi poſſideat. ibid. & nu. 20. 145

Quæ cautio ſit præſtanda ab accuſare volentibus, num. 50. fol. 130. & nu. 10. & ſeq. 131

Cautio de non offendendo.

Cautio ſi à pluribus data ſit de non offendendo alios plures, & vnus ex promiſſoribus contraueniat, tunc ille ſolus promiſſor tenetur ad pœnam conuentam in ſolidum non alij, nu. 10. 578

Cautieni de non offendendo in dubio ſemper præſumitur non fuiſſe contrauentum, nu. 30. 583

Cautio de non offendendo non rumpitur per verba iniurioſa, & contumelioſa, nu. 10. 584

Fallit, ſi fuerit cautum, & promiſſum non offendere, neque in dictis, neque in factis. ibid.

Cautio de non offendendo, quibus, & à quibus peti poſſit, nu. 40. & ſeq. 594

Cautio de non offendendo quid ſit, nu. 20. 596

Cautio de non offendendo de iure communi conceditur à Iudice ordinario ad poſtulationem eius, qui iniquam offenſionem metuit ab alio, nu. 20. 596

Iudex poteſt ex officio cogere partes etiam inuitas ad ſibi inuicem cauendum de non offendendo, nu. 30. 596

Cautionem de non offendendo debet facere præſtare Iudex requiſitus ab aliquà ex partibus, nu. 50. 596

Cautionem de non offendendo an poſſit cogi præſtare offenſus, nu. 10. 597

Cautionem de non offendendo quando petere non poſſit offendens, niſi ſoluta pœna ſtatutaria, num. 40. fol. 594. & nu. 20. 597

Iudex non poteſt cogere vnam tantum partem ad cauendum de non offendendo, nu. 10. 598

Cautio de non offendendo debet præſtari à conſanguineis, nu. 40. 598

Cautionem de non offendendo præſtans, & ſoluens eſt releuandus à contrauenìente, nu. 50. fol. 598. etiam ſi promiſſionem nõ ratificauerit, nec promiſerit indemnem releuare, nu. 10. 599

Cautio de oon offendendo debet præſtari cum idoneis fideiuſſoribus, nu. 20. 599

Cautio de non offendendo ſi debeat præſtari à paupere admittitur cautio iuratoria, nu. 30. 599

Fallit, vt ibid. nu. 40. & ſeq.

Cautio de non offendendo an debeat dari cum fideiuſſoribus ab eo, qui per ſe eſt idoneus, & poſſidet immobilia, nu. 10. 600

Cautio de non offendendo non debet eſſe perpetua, ſed temporalis ad Iudicis arbitrium, nu. 30. 600

Cautionem potenti de non offendendo ab aliquo de diſtrictu, debet ille dare, & ſi non det, debet Ciuitas, Caſtrum, vel Dominus loci, vbi habitat eam præſtari facere, nu. 30. & ſeq. 601

Ceſſio bonorum.

Ceſſio bonorum ſupple in verbo, debitor.

Ceſſione bonorum facta à patre, non ſunt inquietanda bona filij emancipati, nu. 20. 308

Ceſſio bonorum poteſt de iure communi ſolo verbo, & ſine aliqua ſolemnitate fieri, nu. 30. 308

Qui ad ceſſionem bonorum, ſeu quinquennalem dilationem in vim ſtatuti petunt admitti, debent deferre palam, & publicè in capite biretum viride, nu. 30. 308

Fallit ſi illi, qui ad quinquennales inducias admiſſi ſunt idoneè cauerint de ſoluendo in fine dilationis. ibid.

Si ad ceſſionem admiſſi detulerunt biretum viride, & poſtea ad pinguiorem fortunam deuenerint, in aliquo non tenentur, nu. 40. 308

Ceſſionis exceptio an proſit fideiuſſoribus cedentis. ibid.

Ceſſionis bonorum beneficio an poſſit renunciari cum iuramento, nu. 10. 309

Cedens bonis non deſinit eſſe dominus ſuorum bonorũ ante diſtributionẽ factam inter creditores, nu. 50. 313

Charitas.

Charitas incipit à ſeipſo, nu. 10. 311

Cicatrix.

Cicatrix dicitur quæ vultum enecat, vel deturpat, & poſt ſanatum vulnus remanet, nu. 20. 660

Cicatrix eſt duplex deformans, & non deformans. ibid.

Cicatrix an ſit remanſura committitur peritis, qui debent referre cum iuramento, nu. 30. 660

Citatio.

Citatio, & monitorium differunt, nu. 20. 48

Citatio eſt fundamentum iudicij. ibid.

Citatio eſt introducta de iure diuino, & naturali. ibid.

Citatio fit etiam per præconem, per litteras, per campanam, per Edictum, nu. 40. 48

In citationibus faciendis pupillo, vel minori, numquã debet omitti nomen tutoris, vel curatoris, nu. 50. 80

Citatio debet fieri vel perſonaliter, vel domi dimiſſa copia in manibus cohabitantium, vel ſi nemo inuentus ſit, qui illam recipiat, in hoſtio affixa vno ſaltem teſte præſente, nu. 10. 85

Citatio poteſt per Iudicem diffundi in ſequentem diem iuridicam, & præſentes in iudicio, ita per Iudicem moniti pro citatis ſolemniter habentur, nu. 20. 85

Citatio debet continere intentionem, & cauſam, propter quam quis citatur, nu. 40. 85

Citatione facta ſine certa cauſa, contumax non poteſt in expenſis condemnari. ibid.

In citatione non debet inſeri libellus. ibid.

Citatio de iure communi debet eſſe certa de nomine Iudicis coram quo quis citatur, & ad cuius inſtantiam ſit citatio nu. 50. 85

Citatio ſimplex de iure communi præſumitur facta ad inſtantiam partis citantis, & nomine illius, qui cum citato habet litem, nu. 10. 86

Citatio in qua non eſt expreſſum nomen citantis, & citati ſtantibus verbis huius ſtatuti oon valet, nu. 10. 86

Citatio quod ſit tranſmiſſa ad inſtantiam partis probatur ex actis, & per teſtes. ibid.

Expreſſio nominis citandi requiritur etiã de iure communi, nu. 20. 86

Citatus nomine Petri Martini, cum nominaretur Petrus Ioannis, ſi ille citatus non comparet, non per hoc dicitur contumax. ibid.

Citatio ad domum ſub nomine appellatiuo hæredis, vel eius qui velit eſſe hæres valet, nu. 30. 86

Si citetur Vniuerſitas, non ſufficit citare Sindicum, ſed debent citari qui præſunt Vniuerſitati, vel maior pars eorum, nu. 40. 86

In citatione etiam de iure cõmuni debet dies apponi, & ſtante hoc ſtatuto debet exprimi præciſè, nu. 50. 86

Citatio poteſt exequi omnibus diebus etiã feriatis, ibid. & nu. 30. 97

Citare ſufficit in cauſa ciuili Procuratorem habentem legitimum mandatum, nu. 40. 87

Citare Dominum, & Procuratorem in quibus cauſis ſit neceſſe, nu. 20. 88

Citare ſufficit vnum ex pluribus Procuratoribus, dummodo is onus acceptauerit, vltimo loco comparuerit, & penes acta reuocatus non fuerit, nu. 20. 88

Citatio, & oblatio libelli abſque litis conteſtatione, an interrumpat præſcriptionem, nu. 10. 292

Ciuis.

Ciuis oriundus, & originarius differunt, nu. 40. 41

Ciuis

Ciuis tam ex priuilegio, quam oriundus gaudet priuilegio originarij. ibid.
Ciuilitas,& incolatus pluribus modis acquiritur, num. 40. 50
Ciuis appellatione in ſtatutis venit Ciuis propriè, non autem ex priuilegio,nu.50.fol.90.& nu.10. 91
Ciuis is dicitur,qui ad ſuæ Ciuitatis honores ſuſcipiendos eſt habilis, ita vt particeps ſit imperandi, & parendi, nu.50. 601
Ciuis ex priuilegio venit appellatione Ciuis, ſed non eſt propriè Ciuis,nu.20. 602
Ciues Romani poſſidentes immobilia in Vrbis diſtrictu ſunt immunes ab omni data,& collecta cuiuſcumque Ciuitatis,vel oppidi,& terræ, nu.20. 796
Quid in Ciuitate Tiburtina? ibid.
Ciues Romani non ſoluunt gabellam de fructibus collectis in locis quæ habent in diſtrictu,nu.30. 796
Ciues Romani poſſunt abſque ſolutione gabellæ extrahere quaſcumque merces in toto Vrbis diſtrictu vſque ad Vrbem,nu.50. 796
Ciues Romani delinquentes in diſtrictu remittuntur ad Senatorem,nu.50. 797

Ciuitas.

Ciuitas poſt ratione ſui intereſſe pro Ciue accuſato comparere,nu.40. 504
Ciuitas eſt multitudo,ſeu vnitas Ciuium in hoc collecta, vt optimo iure ſocietatis viuat, nu.40. 566
Ciuitas propriè vocatur,quæ habet Epiſcopum, nu.10. 567.
Ciuitas violans pacem,punitur pœna auri librarum centum,nu 40. 576
Ciuitas eſt vniuerſalis ſtatus Ciuium comprælendens eorumdem Ciuium commoda,& incommoda,nu.10. 602.
Ciuitas,vel Vniuerſitas,ſi crimen rebellionis committat de iure communi priuatur priuilegijs,& bonis,& eius memoria damnata funditus euerti,& ſolo æquari poteſt,nu.20. 623
Ciuitas rebellis punitur in ducatis auri mille, & tali caſu collecta non fit per capita,ſed per æs, & libram,num. 50. 624

Clauſulæ.

Clauſula ſi & in quantum operatur, vt iura, & articuli cenſeantur admiſſi,quatenus de iure veniant admittendi,& non alias,quia iſta clauſula refertur ad ius diſpoſitionem,nu.30. 112
Clauſula ipſo iure importat ſine vllo hominis miniſterio,nu.40. 112
Clauſula nec poſſint aliquid petere, &c. appoſita in ſtatuto, cap. 141. lib.1. an tollat ius petendi ſupplementum,nu.20. 225
Clauſula non obſtante iure Canonico Ciuilis, &c. non poteſt vti inferior à Principe,nu.20. 226
Clauſula non obſtante Iure Canonico Ciuili, &c. & nõ tollit ius inſertum in corpore. ibid.
Nec impedit, quo minus vnum ſtatutum per aliud declaretur,diſtinguatur,vel limitetur,nu.30. 226
Clauſula non obſtante aliqua lege, quæ generaliter, vel ſpecialiter in contrarium loquatur, ſi appoſita ſit, tũc dd. leges non diſtinguerent,nec limitarent legem nouam,nu.40. 226
Sed bene declarant. ibid.
Clauſula recepta ab eodem ſupplicante cautione quæ apponi ſolet in quinquennalibus, & alijs dilationibus intelligitur de iuratoria,ſi aliam dare non poterit,nu. 30. 309
Clauſula ſummariè,ſimpliciter, de plano,ſola facti veritate inſpecta quid importet,nu.20. & ſeqq. 324
Clauſula ſummariè ſimpliciter &c. tantum ſignificat, quantum clauſula ſine figura iudicij, nu.50. 324
Clauſula ex certa ſcientia an ſit neceſſaria in diſpenſatione,nu.40. 714

Clericus.

Clericus an ligetur ſtatuto de præſcrip. nu.50. 296
Clericus quando vtitur ſtatutis pro ſe debet vtique illis pati ab alijs vti contra ſe,nu.20. 297
Clericus non admittitur ad accuſandum laicum, nu.10. 488.
Fallit,vt nu. 20. ibid.
Clericus ſtuprum cõmittens in foro conſcientiæ, punitur pœna decem annorum cum ieiunijs & pœnitentijs,nu.40. 638
Clericus ſtuprum committens in foro contentioſo deponitur,nu.40. 638
Clericus adulterans, vel turpiter agens cum vxore, filia, vel ſorore alicuius, poteſt ab eo per horas viginti abſque metu excommunicationis retineri, nu.10. 699
Clericus non tenetur ſoluere gabellam,nu. 30. 745
Clerici admitti non poſſunt ad officia Capitolina,nu.40. 771.
Clerici,& Monaci ab omnibus ſecularibus negotijs ſunt arcendi,nu.50. 771
Clerici ſi contempto habitu clericali illicitis ſe immiſceant,& altercantes ſint ab aliquo prouocato percuſſi, ſi ille talis percutiens non incidit in pœnam canonis, ſi quis ſuadente diabolo,nu.20. 772

Collaterales.

Collaterales ante litem conteſtatam poſſunt iurari ſuſpecti ſine cauſa poſt litem conteſtatam, nu.20. 19
Collateralis primus,& ſecundus qui debeat eligi, & quæ debeant cõcurrere in eius electione,nu.10.& ſeqq. 10
Collaterales dicuntur etiam qui ſibi attinent,nu.20. 11
Collaterales generaliter omnes dicuntur quaſi lateribus confidentes,nu.,0. 11
Collateralium officium quod ſit,nu.10. 18

Collectæ Armatorum.

Collectæ armatorum fieri non poſſunt, & eas facientes quomodo puniantur,nu.40. 609
Collectæ armatorum tumultuoſæ factæ intelligantur, ſi numerum decem armatorum excedant,nu.20. 610
Collectarum ductores,& ſequaces quomodo puniantur, nu.30.& ſeq. 610
Quid ſi minor ſit numerus,ſed ſint ſupra quattuor. ibid.
Collectæ in dubio ſemper illicitæ præſumuntur, nu. 20. 611.
Collectæ armatorum quando ſint licitæ. ibid.

Collegium Notariorum.

Collegium Notariorum poteſt proconſules creare cum poteſtate mulctandi inobedientes vſque ad ducatos auri vigintiquinque,nu.10. 47
Collegium Notariorum poteſt cum approbatione Conſeruatorum,& Senatoris ſua cõdere ſtatuta,nu.10. 47

Colonus.

Colonus partiarius vineæ non poteſt vindemiare, nec muſtum exprimere, nec amouere, niſi prius locatori, aut eius procuratori per duos dies ante vindemiam denunciauerit,nu.30. 190

Comitatus.

Comitatus appellatur diſtrictus Ciuitatis, & continet in ſe acceſſionem,& naturales pertinentias Ciuitatis,nu. 10. 16
Comitatus ponitur quandoque pro Principis præſentia. ibid.

Communi diuidundo actio.

Communi diuidundo actio eſt bonæ fidei, & mixta tam in rem,quam in perſonam,nu.40. 154
In communi diuidundo iudicio idem ferè ſancitum eſt, quod in familiæ herciſcundæ, & ideo etiam in eo veniunt præſtationes perſonales, prout in illo, num.50. 157.

Com-

Communi diuidundo actio competit ſocio aduerſus ſocium,nu.20. 158
Et aduerſus ſingularem ſucceſſorem. ibid.
Communi diuidundo actio durat triginta annis. ibid.
Communi diuidundo iudicio agitur,vt diuidatur res quę ſit inter aliquos communis, nu. 30. 158
Fallit in hæreditate communi. ibid.
Fallit etiam ſi negetur communis eſſe, vel deſijt. ibid.
Item fallit in re communi ex cauſa locati, vel depoſiti. ibid.
Item fallit,ſi ex cauſa iniuſta res ſit communis, nu. 40. 158.
Communi diuidundo actio non competit Colonis,& depoſitarijs,& ſi naturaliter poſſideant,nu.40. 159
Communi diuidundo actio non competit poſſidentibus præcario,nu.50. 159
Communi diuidundo actio non competit, quando triginta annos durauit communio. ibid.
Communi diuidundo actio non competit, quando vnus alteri rem communem,quam habebat,cum eo pignori dedit. ibid.
Communi diuidundo actio non competit, quando agitur de veſtibulo,& vnus diſſentiat. ibid.
Communi diuidundo actio non competit, quando diuiſio ſemel fuit facta,niſi minor eam fecerit. ibid.
In communi diuidundo iudicio venit omnis res, quæ communis ſit,& poſſit diuidi, nu. 10. 160
Communitas.
Communitas quid ſit, & an repræſentet perſonas, vel potius repreſentetur,nu. 10. 289
Communitas committens homicidium quomodo puniatur,nu.10. & ſeq. 566
Communitas non poteſt puniri de delicto commiſſo per ciues, niſi ex deliberatione publica fuerit perpetratū, nu.50. 567
Communitas ſi ſciat Vnum de Communitate eſſe monetarium falſum,ſi non prohibeat,vel denunciet Principi,incidit in pœnam mille ducatorum,nu. 10. 626
Comparatio litterarum.
Comparatio litterarum eſt facienda,quando alia probandi argumenta deficiunt,nu. 30.& 40. 127
Comparationem facientes litterarum,necnon qui inſtrumentum profert, & illius aduerſarius iurare debent, quod nullius peruerſitatis ſint ſibi conſcij, nihilq. dolo egerint,nu. 40. 127
Comparatio litterarum cum ſumma,& exactiſſima diligentia procedere debet. ibid.
Comparationi litterarum, non eſt temerè credendum. ibid.
Comparatio facienda eſt cum ijs, quæ publicè non priuatim conſcripta ſunt,nu. 50. 127
Comparatio facienda eſt non ſolum inſtrumenti,ſed etiā ſubſcriptionis. ibid.
Complex delicti.
Complex delicti denuncians delinquentem, an debeat habere præmiū promiſſum à ſtatuto denuncianti malefactorum,nu. 40. 277
Compromiſſum.
Compromiſſum ſit inter conſanguineos vſque ad tertiū gradum de iure Canonico,nu. 40. 148
Compromiſſum ſit in cauſis, in quibus via executiua nō proceditur. ibid.
Compromiſſum peti debet ante litem conteſtatam, & ſufficit peti ab altera partium,nu. 50. 148
Qui compromiſſum fieri petijt, ſi eligat in arbitrum perſonam in hoc ſtatuto peti prohibitam, priuatur beneficio compromiſſi,nu. 10. 149
Compromiſſum ter peti poteſt, non vltra, num. 40. fol. 149.& nu. 30. 152
Compromiſſum eſt quædam tranſactio, nu.20. 150
Compromiſſum non poteſt fieri quoties res eſt clara,nu. 30. 150
Compromiſſi petitio eſt quædam exceptio declinatoria, quæ debet opponi per partem,nu. 50. 150
Compromiſſum debet peti parte citata, vel præſente,nu. 10. 151
Compromiſſum an poſſit peti poſt litem conteſtatam in continenti,nu.20. 151
Compromiſſum peti non poteſt in cauſa appellationis, nu.30. 151
Compromiſſum fieri poteſt de quæſtione, an compromiſſum fieri debeat,nu.40. 151
Compromiſſum ſi fieri mandetur, an ab hoc mandato detur appellatio,nu.50. 151
Compromiſſi petitio ſuſpendit iuriſdictionem Iudicis inſtantiam cauſæ,& alia,nu. 10. 152
Computiſta.
Computiſtæ Romani Populi officiū quod ſit,nu. 30. 756
Concubina, & Concubinatus.
Concubina retenta ab habente vxorem poteſt per Senatorem,& Iudices ab eo ſeparari,nu.20. 641
Concubinæ olim erant permiſſæ,nu. 30. ibid.
Concubina de iure ciuili retineri non poteſt,nu. 10. 642
Fallit multipliciter, vt nu. 20. 642
Concubinatus quomodo conſtituatur,nu.40. 642
Concubinatus hodie omnino prohibitus eſt ex diſpoſitione Concilij Tridentini,nu. 50. 642
Concubinatus an de iure ſit punibile, & infamiam irroget,nu. 10. 643
Concubinæ an aliquid, quid, & quantum, & à quibus donari,ſeu relinqui poſſit, nu.20. 643
Concubina domi retenta in ſchemate concubinatus cum requiſitis,de quibus ſupra,nu. 40. fol. 642. poteſt accipere à concubinario ex contractu,& vltima voluntate, nu. 30. 645
Fallit multipliciter, vt nu. 40. & ſeq. 643
Concubina ſicut non capit à concubinatio, ita concubinarius non capit à concubina,niſi donatio facta ſit propter merita,& cauſa dotis,nu. 10. 644
Conditio.
Conditio inducit formam,nu.40. 222
Conductor.
Conductor non poteſt ſuo locatori referre dominij quæſtionem, ſed debet domino de penſione reſpondere, nu. 10. 188
Conductor prius poſſeſſionem reſtituere debet, & tunc de proprietate litigare, nu. 30. 188
Conductor domus an teneatur de illius incendio,& quādo,nu.20. 612
Confeſſio.
Confeſſio facta ſuper articulis nulliter exhibitis, & proceſſu nullo, eſt nulla tamquam fundamento carens, nu. 10. 110
Confeſſio eſt duplex iudicialis, & extraiudicialis, iudicialis eſt, quæ fit in iudicio, & in ciuilibus habet vim ſententiæ,& rei iudicatæ,nu.20. 400
A confeſſione debiti non datur appellatio ad effectum ſuſpenſiuum. ibid.
Confeſſio iudicialis Procuratoris præiudicat domino, nu. 10. 401
Et an poſſit per dominum reuocari. ibid.
Confeſſio iudicialis tutoris,curatoris,& executoris præiudicat,ſecus in extraiudiciali, nu. 20. 401
Contra confitentes iudicialiter datur actio ex ſua confeſſione vſque ad finalem executionem ſine intermedio appellationis,nu.40. 400
Limitatur hoc multipliciter, ibid. & ſeq. vſque ad nu. 30. 403
Confeſſio minoris valet etiam ſine auctoritate curatoris, nu. 50. 401

Digitized by Google

Quid in cauſa criminali. ibid.
Confeſſio erronea poteſt reuocari, quia qui errat, non fatetur, nu. 40. 402
Confeſſio extraiudicialis ſine ſcriptura parte præſente, coram teſtibus probat, & releuat ab onere probandi, nu. 40. 403
Quid abſente parte, nu. 20. & ſeq. 404
Confeſſio extraiudicialis in ſcriptura, vt puta in inſtrumento, teſtamento, & in precibus, & ſimilibus probat, nu. 40. 404
Confeſſio iudicialis illa dicitur, quæ fit coram Iudice pro tribunali ſedente, aliàs dicitur extraiudicialis, nu. 30. 405.
Notarius non poteſt recipere confeſſionem, niſi Iudice præſente, vel committente, vt præiudicet confitenti, nu. 40. 405
Confeſſio iudicialis non dicitur illa, quæ fit coram Iudice incompetente, nu. 50. 405
Confeſſio quæ fit coram arbitratore, dicitur extraiudicialis, & an valeat talis confeſſio, vt iudicialis, nu. 10. & ſeq. 406
Confeſſio facta in inſtrumento nullo, vel inualido, valet, & probat contra confitentem in iudicio ordinario, nu. 10. 409
Fallit, ſi inſtrumentum ſit falſum, vel confeſſio ſit de eo, quod eſt nullum, tunc enim confeſſio eſt inefficax, nu. 40. 409
Confeſſio partis non probat, quod fuerit appellatum intra tempus, ſed eſt probandum per appellantem, num. 30. 421
Confeſſioni partis eſt adhibenda fides, nu. 50. 557
Confitenti ſponte delictum remittitur quarta pars pœnę pecuniariæ, nu. 10. 571
Fallit, vt nu. 10. & ſeqq. 572

Confirmatio.

Confirmatio generalis, & in forma communi non extenditur ad inualida, & peccatum inducentia, nu. 50. 5
Confirmationis tempus eſt magis inſpiciendum, quam confectionis, nu. 10. 6
Confirmatio intelligitur in terminis, in quibus ſtatuta loquuntur, cuius natura eſt, vt addat robur confirmato, non autem quod extendat vlterius illud, ad id quod in eo non continetur, nu. 50. 300
Confirmatio Papæ quantumuis generalis, & in forma communi non trahitur ad ſtatuta illicita, & inhoneſta, nu. 20. 413

Congregatio.

Congregatio pro obſeruatione conſtitutionum, & ad bonum ſtatum Vrbis debet per Conſeruatores, & officiales fieri ſemel ad minus ſingulis menſibus, nu. 40. 700

Conſentiens.

Conſentiens punitur de crimine ab alio ſe conſentiente commiſſum, nu. 10. 496
Conſentientes, & agentes, quod pari pœna puniantur, quomodo intelligatur, nu. 30. 496

Conſeruatores.

Conſeruatorum officium quod, nu. 20. 22
Conſeruatorum dignitas, & poteſtas quanta fuerit antiquitus, nu. 40. 24
Conſeruatores de quibus ſindicari poſſint, nu. 20. 27
Conſeruatores vacante officio Capitanei delatas appellationes recipiunt, & inhibent, nu. 20. 440
Conſeruatores debent ſemel in menſe facere congregationem cum alijs officialibus ſuper bono ſtatu, nu. 40. 700.
Conſeruatores ad quæ teneantur eorum officio durante, nu. 40. & ſeq. 729
Conſeruatores non poſſunt pro eorum particulari vſu, de quauis pecuniarum ſumma ad Romanum Populũ ſpectans diſponere, nu. 40. 730
Conſeruatores non poſſunt debitoribus Populi ad ſoluendum aliquam dilationem concedere, nu. 50. 730

Conſilium.

Conſilium dans, vt crimen committatur, poteſt accuſari, & puniendus ſimulcum committente, nu. 10. 493
Fallit, vt ibid. & ſeqq.
Conſilium qui dat ei, qui aliàs id facturus erat etiam ſine eius conſilio non eſt pari pœna cum delinquente puniendus, ſed mitiori, nu. 20. 494
Conſilium qualiter quis præſtare dicatur, nu. 40. 494
Ad hoc, vt quis teneatur de conſilio opus eſt, vt articuletur, quod titius maleficium ſine dicto conſilio non commiſiſſet, nu. 50. 494
Fallit in delictis atrocibus, veluti læſæ maieſtatis, venenationis, proditionis, vis, &c. ibid.
Fallit etiam, vt nu. 10. 495

Conſilium Romani Populi.

In conſilio ſecreto, qui debeant interuenire, nu. 50. 723
Conſilium ſecretum, quomodo, & quo ordine ſeruato fieri debeat, nu. 10. & ſeqq. 724
Conſilium validum non eſt, niſi in eo interuenerint ſaltem triginta ex conſiliarijs, inter quos omninò eſſe debent duo ex Conſeruatoribus, & ſeptem ex capitibus regionum, nu. 20. 725
Conſilij ſententia dicitur, quod à maiori parte concluſum fuerit, nu. 30. 725
Quid ſi tractari contingat de donationibus, pignorationibus, hypothecis, aut alienationibus bonorum Rom. Populi, vel alijs grauioribus negocijs, nu. 40. 725
In conſilio ſecreto, quæ negocia tractentur, nu. 50. 725
Conſilium ſecretum ſingulis diebus Martis non feriatis primæ, & tertiæ hebdomadæ cuiuslibet menſis haberi debet, nu. 10. 726
Conſilium ſelectorum virorum in vnaquaque Republica eſt neceſſarium ad illam augendam, & conſeruandam, nu. 30. 726
Conſilium malum præbens quibus pœnis ſubiaceat, nu. 50. 726
Conſilium publicum quando fieri debeat, nu. 50. 726
Conſilium publicum quomodo, & quo ordine ſeruato, & à quibus fieri debeat, nu. 20. & ſeqq. fol. 727. vſque ad fin. cap.

Conſors.

Conſors vendere volẽs partem ſuam, tenetur conſortem requirere, ſi velit ſuam partem emere, nu. 30. 167
Conſors requiſitus emere partem conſortis intra quantum tempus debeat ſe declarare, an velit emere, nec ne, nu. 40. 167
Conſors vendere volens partem ſuam, ſufficit, quod requirat vnum ex pluribus conſortibus, etiam habentẽ minorem partem, nu. 50. 167
Conſors ſi appellationem interponat, illa appellatio prodeſt alijs, vbi eſt eadem cauſa, aliàs non, nu. 10. 414

Conſuetudo.

Conſuetudo eſt altera natura, nu. 30. 220
Conſuetudo non tollit ius naturæ. ibid.
Conſuetudo an extendatur ad caſus ſimiles, nu. 10. 704
Conſuetudo extenditur ad caſum, qui lata ſignificatione ſub caſu expreſſo continetur, nu. 20. 704

Conſtitutio.

Conſtitutio vna aliam tollens non refertur ad iuratam, nu. 30. 310

Conſules Artium.

Conſules duos debet habere quodlibet licitum collegium Mercatorum, Artificum, & Negotiatorum, nu. 30. 783
Conſules artium debent eſſe apothecarum Domini, vel ſocij in capite, nu. 40. 783
Conſulatus non ſunt ex qualibet cauſa conſtituendi, nu. 50. 783

Con-

Conſulatum poſſunt habere Argentarij, & Mercatores, nu. 20. 784

Conſules artium debent ſtatuta eorum exhibere approbanda Senatori, & Conſeruatoribus tam cum primũ ea fecerint, quàm deinceps in fine cuiuslibet quinquennij, nu. 30. 784

Conſules Artium non poſſunt imponere collectas, ſeu taxas, niſi ſeruato ordine, de quo, nu. 50. 784

Conſules Artium non poſſunt pro matriculandis, ſeu approbandis Magiſtris aliquid publicè, vel occultè recipere, nu. 50. & ſeq. 785

Conſules, & Camerarij Artium durant tantummodo per annum, nu. 40. 786

Conſules Artium ius dicere debent in Porticu Palatij Conſeruatorum, nu. 50. 786

Conſultor.

Conſultor quomodo eligatur, nu. 50. 435

Recuſans debet intra quattuor audientias à die recuſationis incipiendas procedere ad extractionem Conſultoris, aliàs Iudex recuſatus poterit procedere in cauſa, ac ſi recuſatus non fuiſſet, nu. 50. 436

Conſultor conſilium tradere tenetur infra decem dies à die ſuæ acceptationis numerandos, nu. 30. 437

Conſultoris officium eſt per votum cauſam ſibi ad conſulendum tranſmiſſam diffinire, nu. 20. 438

Conſultor non eſt neceſſe, quod exprimat in voto fundaménta, nu. 20. 438

Contractus.

Contractus illicitus quomodo dignoſcatur, nu. 50. 272

Contractus duobus modis redditur illicitus, aut ex abiecto, aut ea circumſtantia, nu. 50. 272

Contractus illiciti cum nutriant peccatum non validantur iuramento, nu. 10. 277

Contractus illiciti licet pœna applicetur Fiſco, tamen cauſa dicitur ciuilis, nu. 10. 279

Contractus de iure ſubſiſtit, licet minoris, vel pluris vera æſtimatione res aliqua vendita, diſtracta, contracta, vel permutata ſit, nu. 30. 279

Niſi forte minoris dimidio iuſti precij vendita ſit, nu. 40. 279

Ius agendi ad reſciſſionem contractus, an tranſeat ad hæredes, nu. 30. 283

Contractus, & vltima voluntas æquiparãtur, nu. 50. 702

Contumax.

Contumax in vno actu ſibi non præiudicat in ſequentibus, nu. 10. 101

Contumax verus quis dicatur, nu. 30. 101

Contumax fictus quis dicatur, nu. 40. 101

Contumax in reſpondendo articulis quomodo poſſit contumaciam purgare, nu. 50. fol. 107. & nu. 50. 109

Copia.

Copia petitionis iurium, vel articulorum quando recipienda ſit, nu. 40. 100

Copia productorum, etiam de iure communi non poteſt denegari, & ſi denegetur, productio nõ tenet, nu. 40. 38

Copiam productorum non tenetur Notarius dare, niſi recepta ſibi debita mercede. ibid.

Corrumpens.

Corrumpens Iudicem quomodo puniatur, nu. 20. 650

Corrumpens Iudicem de iure communi, ſi actor ſit, cauſam perdit, ſi verò reus ſit, perdit exceptionem, nu. 30. 650.

Corruptela.

Corruptela dicitur, ſi Iudex quidquid etiam modicum vltra ſportulas conſuetas recipiat, nu. 20. 74

Corruptela ſi fuerit commiſſa quomodo Iudex, & corrumpentes puniantur, nu. 30. 74

Corruptela quomodo puniatur de iure cõmuni, nu. 40. 75

Corruptela probatur, ſicut dolus, id eſt ex indicijs, & coniecturis. ibid.

Corruptela quænam ſit remiſſiuè, nu. 50. 75

Creditor.

Creditor ille eſt præferendus, qui habet priora, & potiora iura, nu. 10. 156

Creditor in bonis perſonaliter obligatis ille præfertur, qui habet cauſam priuilegiatam. ibid.

Creditor prior in tempore habens generalem hypothecam, præfertur omnibus poſterioribus, etiam habentibus hypothecam ſpecialem, nu. 20. 196

Fallit, ſi in rem conſeruandam, vel reficiendam crediderit: hic enim licet ſit tempore poſterior, eſt potior iure, & præferendus. ibid.

Fallit iſta fallentia, ſi concurrat cum muliere repetente dotem, nu. 30. 196

Creditor pro Naue extruenda, emenda, vel redimenda eſt potior, ibid. & ille, cuius pecunia eſt comparata, ſi expreſsè conuenerit, quod ei ſit hypothecata, nu. 40. 196.

Creditor, qui habet realem, eſt potior habentibus perſonalem. ibid.

Creditores præferuntur legatarijs, nu. 50. 156

Creditor tenetur actione iniuriarum, ſi cum debitor paratus eſſet ſoluere, ipſe nihilominus fideiuſſores interpellauerit, nu. 30. 675

Crimen.

Crimen falſi non comprehenditur in generali abolitione, nu. 30. 518

Crimen læſæ Maieſtatis, Patriæ expugnatæ, peculatus, & ſim. non comprehenditur in generali abolitione, nu. 40. 518

Crimen non liquidatum, an comprehendatur ſub generali abolitione, nu. 30. 519

Crimen commiſſum poſt abolitionem generalem non comprehenditur in ea, nu. 30. 519

Crimen commiſſum ſpe generalis abolitionis non comprehenditur in ea. ibid.

Crimen læſæ Maieſtatis.

Crimen læſæ Maieſtatis non comprehenditur in generali abolitione, nu. 40. 518

Crimen læſæ Maieſtatis quod dicatur, & quomodo puniatur, nu. 50. 621. & ſeq.

Crimen læſæ Maieſtatis committit, qui ſeditionem, aut tumultum mouerit, nu. 30. 622

Crimen læſæ Maieſtatis committit ille, cuius opera factum eſt, vt quis contra Rempublicam arma ferat, nu. 30. 622

Crimen læſæ Maieſtatis quot modis committi poſſit, vide nu. 30. & ſeqq. 622. & ſeq.

Curator.

Curator, ſeu Tutor ad lites, licet detur, inuito tamen non datur ſine cauſa, nu. 20. 81

Curator, ſeu Tutor ad lites, vt dicatur idoneus, quæ requirantur. ibid.

Curator, ſeu Tutor ad lites tenetur fideiubere, & facere inuentarium, vt alij. ibid.

Curatoris ad lites bona ſunt tacitè hypothecata minori, ſeu pupillo pro adminiſtratis, nu. 30. 81

Curator ad lites poteſt reuocari ſicut ſimplex Procurator, nu. 30. 81

Curator ad lites, ſeu Tutor datur etiam habenti tutorem, vel curatorem, ſi litigat cum eo. ibid.

Curator ad lites datur etiam in bonis abſentis, nu. 40. 81

Curator ad lites quibus ſolemnitatibus dandus ſit, & quod ſit eius officium. ibid.

Curator debet adeſſe ad videndum iurare minorem, nu. 20. 554

Curator dandus eſt ab eo Iudice, corã quo cauſa pendet, nu. 20. 554

Curator non eſt citandus ad videndam executionem ſententiæ, nu. 40. 554

Cuſto.

Cuſtodia, & Cuſtodes Carcerum.

Cuſtodia reorum ſpectat ad Commentarienſem, & eius Auditorem, nu. 50. 527
Cuſtodia reorum duobus ad minus eſt committenda, ibid.
Qua cuſtodia Deus ſit cuſtodiendus eſt in arbitrio Iudicis, nu. 50. 527
Cuſtodia reorum debet fieri in carcerem, ſi graue ſit crimen, nu. 10. 528
Cuſtodes debent in carcere ſeparare maſculos à fœminis, ibid.
Cuſtodia reorum, vel carcerum quibus committatur, & quomodo ſit facienda, nu. 40. 814
Cuſtodis carcerum merces qualis ſit, nu. 50. 834

D

Damnum.

Damnum dans in alienis vineis ad damni emendationẽ, & ad pœnam aureorum quinque vice qualibet tenetur, nu. 20. 810
Damnum dans in vuis, aut pomis ſoluere tenetur pro quolibet vuarum racemo bolonenos tres, & pro quolibet pomo cuiuſuis generis bolonenum vnum. ibid.

Debitor.

Debitor ſi bonis ceſſerit, conuentus poſtea à creditoribus tuebitur exceptione ceſſionis, ex diſpoſitione ſtatuti, cap. 161. lib. 1. nu. 30. 307
Debitor ceſſione non liberatur, ſed facit, vt non poſſit in carcerem detrudi. ibid.
Debitores luſores, dilapidatores, fraudatores, & qui ſcientes ſe ſoluendo non eſſe multa debita contraxerunt ad beneficium ceſſionis admittuntur. ibid.
Debitor non poteſt cedere bonis, niſi prius debitum agnouerit, vel condemnatus fuerit, nu. 40. 307
Debitores non ſunt admittendi ad ceſſionem bonorum, quando creditores quinquennales inducias concedere ſunt parati. ibid.
Debitor Fiſci cedere non poteſt, nu. 50. 307
Debitor ſi poſt factam ceſſionem ad pinguiorem fortunam deuenerit, poterit inquantum, facere poterit conueniri, nu. 10. 308
Debitor inuitus non eſt cogendus cedere bonis, nu. 20. 308.
Debitor, qui per impotentiam non ſoluit debitum, non poteſt conueniri pro intereſſe lucri ceſſantis, nu. 40. 313
Secus in intereſſe damni emergentis. ibid.

Declinatio fori.

Conuentus ratione rei Romæ exiſtentis, vel contractus Romæ initi, aut delicti inibi perpetrati forum declinare non poteſt quouis priuilegio non obſtante, nu. 30. 50

Decretum irritans.

Decretum irritans inducit formam ad vnguem ſeruandam aliàs omnia erunt irrita. nu. 10. 223

Defenſio.

Defenſio eſt de iure naturæ, ideo à nemine tolli poteſt, nu. 30. 118

Defenſores Decretorum.

Defenſores Decretorum ſunt quattuor, & quod ſit eorũ officium, nu. 50. 747
Defenſores Decretorum tenentur ſingulis conſilijs tam ſecretis, quàm publicis intereſſe, nu. 20. 748
Defenſorum officium quantum duret, nu. 30. 748
Defenſores ſunt cogendi inuiti munus ſuſcipere, nu. 40. 748.

Delegatus.

A delegato appellatur ad delegantem, nu. 10. 441
An à ſubdelegato ſit appellandum ad ſubdelegantem, an verò ad ſubdelegantus ſuperiorem, qui delegauit ſubdelegantem, nu. 30. 441

Delictum.

Delictum commiſſum ſine dolo malo, & non certo propoſito, non ordinaria, ſed extraordinaria, & mitiori pœna eſt puniendum, nu. 30. 509
Fallit, vt ibid. & ſeqq.
Delictum commiſſum per ebrietatem, vel laſciuiam eſt puniendum pœna extraordinaria, nu. 10. 510
Delictum commiſſum mandato alterius, cui parere neceſſe fuit, non debet puniri, nu. 20. 510
Fallit, vt nu. 40. & ſeq. fol. 510. & nu. 10. & ſeq. 511
Delictum infantis, vel impuberis non punitur, num. 30. 511.
Fallit, vt ibid. & ſeqq.
Delictum commiſſum à Principe, vel Auguſta, vel Papa puniri non poteſt, nu. 10. 512
Delictum commiſſum à Magiſtratu Populi Romani, à Legato, vel Præſide, vel ab eo qui Reipublicæ cauſa abeſt, non punitur, nu. 20. 512
Delictum non punitur, ſi is, qui crimen commiſit mortuus ſit, nu. 30. 512
Fallit, vt nu. 40. & ſeq. ibid. & ſeqq.
Delictum non punitur, ſi accuſator mortuus ſit, vel ex alia cauſa impediatur accuſationem proſequi, nu. 50. 514.
Fallit, vt nu. 10. & ſeq. 515
Delictum non punitur, ſi eadem accuſatio antea quoque in iudicio fuerit deducta, vel eiuſdem criminis nomine ſemel actum, & reus abſolutus, vel condemnatus, nu. 40. 515
Fallit, vt nu. 50. fol. 511. & nu. 10. & ſeqq. 516. & ſeq.
Delinquens poteſt de pluribus delictis ſeparatim accuſari, & puniri, nu. 50. 516
Delictum non punitur, ſi abolitio criminis interuenerit, vel Princeps crimen remiſerit, nu. 20. 518
Fallit, vt nu. 30. & ſeqq. 518. & ſeq.
Delictum falſi non comprehenditur in generali abolitione, nu. 30, 518
Suple in verbo, abolitio, & in verbo, crimen.
Delictum non punitur, ſi de eo ſit tranſactum, & accuſatio ab aduerſario ſit remiſſa, nu. 10. 520
Fallit, vt nu. 20. & ſeqq. 520
& ſuple in verbo, tranſactio.
Delictum furioſi non punitur, nu 30. 521
Delictum per cecitatem commiſſum non punitur, nu. 50. 521
Delictum animalis bruti non punitur, nu. 10. 522
Fallit, ſi homo cum beſtia ſe carnaliter commiſcuiſſet, nu. 10. 522
Delictum commiſſum ſi vulgare ſit, & vſitatum non punitur, nu. 10. 522
Delictum non punitur antequam conſtet, an ſit commiſſum, nu. 20. 522
Fallit, vt nu. 30. ibid.
Delictum non punitur, ſi reus probaret, per euidentiam rei ipſum non fuiſſe commiſſum, puta ſi homo, qui dicitur occiſus exhibeatur viuus, &c. nu. 30. 522
Delictum à dormiente commiſſum non punitur, nu. 40, 522.
Fallit, vt nu. 50. ibid.
Delictum per ignorantiam, vel per errorem commiſſum non punitur, nu. 10. 523
Delictum auctoritate Magiſtratus ab aliquo commiſſum non punitur, nu. 10. 523
Delictum commiſſum vi, metusve cauſa non punitur, nu. 20. 523
Delictum, quod quis commiſit iuſto dolore motus non punitur pœna ordinaria, nu. 40. 523
Delictum clam commiſſum magis punitur, quàm palam commiſſum, nu. 10. 524
Delictum à ſene commiſſum eſt, mitiori pœna puniendum, nu. 30. 524
Fallit, ſi crimẽ à ſene commiſſũ ſit de atrocioribus. ibid.

Delictum per iracundiam commiſſum mitius punitur, nu.30. 524
Fallit,vt nu.40.& ſeq. ibid.
Delictum per amorem commiſſum,mitius punitur, nu. 50. 524
De corpore delicti liquidè conſtare debet antequam procedatur ad capturam,ſeu torturam,nu.20. fol.542.vel ad effectum inquirendi,nu.50. ibid.
Delictum ſine dolo non committitur,nu.40. 614
Delictum rebellionis non eſt difficilis probationis, cum ſit publicum,& celari non poſſit,nu.50. 623
Delictum,quod de nocte factum maiori pœna punitur, in dubio præſumitur de die commiſſum, num.30.fol. 655.& nu.40. 688

Denunciantes maleſactores.

Denunciantes malefactores præmiantur, nu.40. 277
Quid in complice denunciante. ibid.
Denunciantes malefactores,an condemnentur in expenſis,ſi reus abſoluatur,nu.20. 578

Depoſitarius.

Depoſitarij Populi Romani officiū quod ſit, & ad quid teneatur,nu.50. 710
Depoſitarius Palatij Conſeruatorum ad quid teneatur in eius officio,nu.40. 751

Depoſitum.

Depoſitum quando fieri debeat,vt recipiatur appellatio, nu.30.& ſeqq. 377.& 378
Depoſitum,de quo in ſtatuto cap. 171. lib 1. debet fieri etiam parte appellata non petente,nu.10. 379
Depoſitum, de quo in d. cap. 171. non poteſt fieri per compenſationem,nu.20. 379
Depoſitum,de quo in d.cap.171. non eſt neceſſarium in laudo,nu. 40. 379
Depoſitum,de quo in d. ſtatuto,ſi fuerit ommiſſum,ſieri etiam in vno nummo appellatio erit deſerta, num. 40. 379
Depoſitum, de quo in d. ſtatuto ſi fieri non poſſit propter paupertatem appellantis, excuſatur appellans à deſertione,quæ ex hoc defectu exoritur, nu.50. 379
Depoſitum, de quo in d. ſtatuto eſt faciendum coram Iudice,ad quem,nu.50. 380
Depoſitum debet fieri, ſi quis voluerit principaliter dicere de nullitate ſententiæ,ſeu mandati de exequendo &c. nu.30.& ſeqq. 381

Deſcriptio.

Deſcriptio fructuum rei litigioſæ numquam negatur, ſed ſemper conceditur,quia nemini præiudicat,num. 10. 140
Deſcriptionem,ſeu ſequeſtrum,ſi Iudex decreuerit fieri, tale decretum executioni mandatur non obſtante appellatione,nu. 10. 140

Dictio.

Dictio niſi conditionem inducit,nu.40. 224
Dictio poſſit, & debeat, inducunt neceſſitatem, nu.50. 287.
Dictio,præter excludit,& includit,nu.50. 419. & ſeqq.
Dictio eſt vox articulata cum aliqua ſignificatione, ex qua inſtruitur,& in qua reſoluitur oratio,nu.30. 470
Dictio ſi quis comprehendit tàm maſculum, quàm fœminam,nu.20. 659

Dies.

Dierum vtilium appellatione illi dies continentur, quibus ius in Capitolio redditur,nu.40. fol.469. & num. 40. 553
Dierum appellatione,ſimpliciter ſine adiectione vtilū, veniunt currentes dies,nu. 50. 469
Dies vtiles dicuntur, quibus Iudex ſedit, & copia eius haberi poteſt,nu.40. 553

Diffidati.

Diffidati ſunt,quibus inimicitia eſt denuntiata, & ita hoſtes declarati, nu.20. 7
Diffidato,ſeu condemnato capitaliter ad mortem, ſi infra annum ſponte ſe conſtituerit, terminus competens ſta tui debet ad ſuam innocentiam probandam,nu.40. 558
Diffidati deſcribi debēt in libro diffidatorum, nu.20. 561
Diffidatorū nomina in carta membrana deſcribi debent, & ſingulis hebdomadis exhiberi in publico, & in valuis Palatij, vt ab omnibus inſpici,& legi poſſint, num. 40. 561
Diffidati de crimine capitali ad mortem impunè offendi poſſunt,nu. 40. 562
Diffidati citra pœnam mortis non poſſunt, nec leuiter offendi,nu.40. 562
Diffidati etiam ad mortem poſtquam deuenerunt ad manus Curiæ offendi non poſſunt,nu.50. 562
Diffidati ciuiliter, ſiue citra mortem, ſi ab alio ciuiliter conueniantur poſſunt ſe per Procuratorem legitimum defendere diffidatione non obſtante,nu.50. 562
Diffidati in cauſis ordinarijs debent audiri agendo, & excipiendo, ſi ſuam, ſuorumq. iniuriam proſequantur, nu.50. 562
Diffidati per cauſa ciuili, ſiue per criminali ad nullum officium intra, vel extra Vrbem eligi poſſunt, & electio non tenet,nu.10. 563
Diffidare eſt in banno ponere, ac pro crimine condemnare,nu.50. 569
Diffidatio eſt ſententia interlocutoria, nu.10. 570
Diffidati ſunt laicaliter excommunicati, nu.30. 570

Dilatio.

Dilationes ſtatuti ſunt tres,nu.10. 98
Dilatio de iure communi vna tantum datur peremptoria nu. 50. 99
Dilatio,vel remiſſio pro teſtibus examinandis, vel iuribus tranſportandis vltra diſtrictum,non debet dari, niſi ſi prius facto depoſito penes Notarium cauſæ pignorum valoris ducatorum auri vigintiquinque, nu. 40. 116.
Fallit,ſi notoriè appareret dilationem calumnioſè petì,& Iudex hoc ſua interlocutoria declarauerit, nu. 10. 117
Dilatione durante data à lege, vel ſtatuto hæredibus viri, an teneantur nihilominus viduam alimentare,nu.40. 214.
Dilatione elapſa tenentur hæredes dotem cum fructibus illius dilationis viduæ reddere, nu.10. 215
Declara quando ipſa non petijt alimenta, vel illa non habuit,nu. 30. 216
Dilationes omnes de iure communi arbitrariæ ſunt,ideò poteſt eas Iudex inſpecto tempore, & loco prorogare, & moderare,ſed non in totum tollere.nu.50. 552
Dilationes ſunt dandæ à Iudice pro tribunali ſedente, nu.20. 553
Dilatio data accuſatoribus, erit etiam reis communis. ibid.
Omnis dilatio,quæ datur à lege, vel ſtatuto eſt peremptoria,& non requirit miniſterium Iudicis,nu.30. 553

Diſpenſatio.

Diſpenſatio non extenditur ad caſus ſimiles,nu.30. 704
Diſpenſatio Papæ contra legem non valet, niſi concurrar vna ex ſex cauſis,de quibus ibi remiſſiuè, nu.40. & ſeq. 713
Diſpenſatio Papæ non valet contra ius Diuinum, Canonicum,vel naturale,nu. 50. 713
Diſpenſatio contra ius naturale valet, ſi fiat ob maius malum euitandum,nu. 10. 714
Diſpenſatio non poteſt fieri contra præcepta Euangelica,vel decreta Patrum,nu.10. 714
Diſpenſatio non valet,quando per eam plurimum læditur ius alterius,nu. 20. 714
Diſpenſatio contra ius ab Apoſtolis traditum, vel per

Con-

Concilium generale promulgatum non valet. ibid.
Diſpenſatio in cauſis matrimonialibus, an valeat. ibid.
Diſpenſatio non valet cum eo, qui in ordine ſacro conſtitutus eſt, nu. 30. 714
Diſpenſatio non valet parte non citata, nu. 30. 714
Fallit, vt ibid.
Diſpenſatio non valet, ſi cauſa, quæ poſſet Principem retardare ad concedendum in diſpenſatione non ſit expreſſa, nu. 30. 714
Diſpenſatio an valeat ſine clauſula ex certa ſcientia, nu. 40. 714
Diſpenſatio Principis contra legem inducitur per diſſimulationem, nu. 40. 714

Diſpoſitio.

Diſpoſitio odioſa non extenditur ad caſus ſimiles, quia odia ſunt reſtringenda, non extendenda, nu. 40. 704
Fallit in aliquibus caſibus, vt nu. 20. & ſeq. 705
Diſpoſitio pœnalis odioſa eſt, ideò non extenditur ad caſus ſimiles, nu. 40. 705
Diſpoſitio correctoria non extenditur ad ſimiles caſus, nu. 40. 705
Fallit, vt ibid. & ſeq. & nu. 10. 706

Diſtrictus.

Diſtrictus eſt locus iuriſdictione munitus, intra quem homines diſtinguuntur, nu. 30. 16
Diſtrictus Vrbis paſſibus quadraginta millibus circumquaque finitur, nu. 40. 469

Diuiſio.

Diuiſio poteſt à quocumque peti habenti rem communem cum aliquo, nu. 40. 153
Diuiſionis iudicium eſt ſummarium conſtito Iudici de communione. ibid.
Diuiſio debet fieri omnium, quãdo plura bona ſunt communia, & vnus diuiſionem vnius rei, alter diuiſionem omnium peteret, nu. 10. 154
Diuiſio poteſt peti etiam à minoribus, & pupillis, & eorum nomine a legitimis perſonis, nu. 20. ibid.
Diuiſio debet fieri omnium, quæ ſunt in hæreditate defuncti, præterquam nomina creditorum, niſi ſpontè ſint pacto diuiſa, vel Iudicis officio aſſignata, nu. 50. 156.
Diuiſio, ſi facta fuerit à teſtatore, eamdem ſequi debet Iudex. ibid.
Diuiſionem faciens Iudex ſingulas res debet ſingulis hæredibus adiudicare, nu. 10. 157
Diuiſio rei, ſi difficilis ſit, poteſt vniuerſa res vni adiudicari, & ille cæteris incerta pecunia condemnari, num. 10. 157
Diuidendo Iudex poteſt interdum pluribus eamdem rem adiudicare, nu. 20. 157
Diuiſum fundum regionibus, poteſt ſecundum diuiſionem adiudicari. ibid.
Indiuiſum nihil debet Iudex relinquere. ibid.
In diuiſione vniuerſæ res ſunt à Iudice æſtimandæ, non ſingularum rerum partes, nu. 30. 157
Diuiſæ rei adiudicatio, quibus ſit, eſt de euictione cauendum. ibid.
Etiam nomine abſentis. ibid.
Item vſusfructus nomine cautio eſt præſtanda. ibid.
Item cauendum eſt nomine actionis, quam vnus hæredum intendit, vel excipit, vt commoda, & incommoda inde prouenientia communicentur. ibid.
Item cauendum eſt defenſuum in hæredem aduerſus creditores hæreditarios, ſi vnus debitũ ſoluit, nu. 40. 157
Item cauendum eſt, quod ab vno inſolidum ſolutum eſt reſtituetur. ibid.
Diuiſio ſiue de conſenſu partium, ſiue de Iudicis mandato facta non poteſt retractari, nu. 10. 159
Diuiſio de iure communi eſt adeò valida, vt vicem emptionis obtineat, nu. 30. ibid
Diuiſio non poteſt impediri per pactum, quod non poſſit fieri diuiſio, quia tale pactum non valet, niſi quod intra certum tempus cum diuidatur conuentum ſit, nu. 40. 159
Diuiſione ſemel facta non poteſt amplius agi communi diuidundo iudicio, nu. 50. 159
Fallit in minore. ibid.
Item fallit, ſi integrè facta non fuit, nu. 10. 16n
Item fallit, ſi dolo facta fuerit inæqualiter. ibid.
Diuiſio rei emphyteoticæ poteſt fieri abſque conſenſu Domini proprietarij iure tantum ipſius integro remaniente, nu. 20. 160
Diuiſio rei communis, ideſt inter fiſcum, & priuatum fit per fiſcum, & priuatus eligit, nu. 20. 183

Dolus.

Dolus tollit vires iuramentis, & non obligat, nu. 50. 276
Dolus datur data enormiſſima læſione, nu. 50. 280
Dolus dans cauſam contractui ipſum contractum annullat, nu. 50. fol. 280. etiam quod ſit iuramento roboratum, nu. 1n. 281
Dolus præſumptus, & re ipſa contingẽs æquiparatur vero, & ex propoſito, nu. 20. 281
Dolo ceſſante, ceſſat delictum, nu. 40. 614

Domeſticus.

Domeſticus non poteſt domeſticum accuſare, nu. 50. 482
Domeſticus, vel familiaris Iudicis non admittitur ad accuſandum, nu. 10. 490
Domeſticus non admittitur ad teſtificandum, nu. 30. 549
Limita, vt nu. 40. ibid.

Domicilium.

Domicilium debet eligi in loco honeſto, & non prohibito ingredi, nu. 40. 89
Domicilia duo, vel plura quis non poteſt eligere, & vno electo non poteſt variare, niſi ex cauſa, nu. 40. 89
Domicilium electum in cauſa principali cenſetur electũ in cauſa appellationis in executione ſententiæ, & in taxatione expenſarum. ibid.
Contra domicilium Romæ non habentem, quomodo procedatur, nu. 10. & 20. 89
Domicilium contrahitur in aliquo loco, ſi quis ibidem habeat larem, vel maiorem partem rerum ſuarum, nu. 30. 602

Dominus.

Dominus poteſt pro ratione ſui intereſſe pro ſeruo accuſato comparere, nu. 40. 504
Dominus poteſt verberare famulos, & alios, qui ſuis ſumptibus viuunt ad correctionem, dummodò modũ non excedat, nu. 30. 698
Dominus poteſt ad correctionem, vti carcere priuato, nu. 50. 698

Donatio.

Donatio propter nuptias lucrum, ſeu quartum in omnibus procedit à pari cum dote, & pacta appoſita ſuper dote, & ſi non ſint appoſita ſuper donatione, appoſita nihilominus intelliguntur, nu. 10. 198
De donatione propter nuptias idem iudicatur, quod de dote ipſa, nu. 10. 199
Pro donatione propter nuptias habet locum tacita hypotheca, ſed ſine priuilegio prælationis, nu. 30. 203
Donatio propter nuptias, & dos ipſa, ſi in pecunia conſiſtat, reperitur intra ſex mẽſes elapſos à die obitus mariti de iure ſtatutario, nu. 50. 206
Donatio inter virum, & vxorem, ſponſum, & ſponſam non valet, nu. 50. 208
Fallit in donationibus ante nuptias, vel propter nuptias nu. 20. 209
Fallit etiam inter magnos Principes. ibid.
Item fallit quando donans non fuit pauperior, & recipiens locupletior, nu. 30. 209
Donatio cauſa mortis inter virum, & vxorem valet, nu. 30. 209

Donatio inter viuos ratione alimentorum facta vxori valet. ibid.

Item facta pro dote communis filiæ, vel vt poſt mortē communi filio reſtituatur, nu. 40. ibid.

Item facta pro ſepultura, velut Deō dicaret, vel publico vſui valet. ibid.

Donatio facta inter virum, & vxorem confirmatur morte, ſi non fuerit reuocata, nu. 50. 209

Donatio in omni caſu, quo ſit iuramento roborata inter virum, & vxorem, valet propter iuramentum, nu. 10. 210.

Fallit de iure ſtatutario, nu. 20. ibid.

In donationibus inter viuos, & cauſa mortis quomodo procedendum, nu. 50. 247

Donatio dicta eſt à dono, quaſi doni datio, nu. 30. 248

Donatio non connumeratur inter bonę fidei contractus, ibid.

Donatio eſt contractus ſtricti iuris nominatus, & ideò ex mora non veniunt vſuræ, nu. 40. 248

Donatio valet ſeruata ſtatuti forma, & donatario datur actio ad rem donatam conſeruandam, vel conſequendam, nu. 50. 248

Fallit in filio familias ibidem, etiam ſi habeat peculiū, non enim poteſt ſine iuſta cauſa, vel ſine permiſſionē Patris donare. ibid.

Fallit etiam 14. alijs modis, nu. 10. & ſeqq. 249. & ſeq.

Donatio reuocatur per ingratitudinem donatarij, & cauſæ ingratitudinis quinque ſunt, nu. 30. 250

Fallit in matre donatrice, quæ tranſiuit ad ſecundas nuptias poſt factam filio donationem, vel quæ inhoneſtè vixit, nu. 40. 250

Donator ſolus, non autem hæredes, & ſucceſſores poſſunt iure reuocandi ex capite ingratitudinis donationem vti. ibid.

Donatio præſumpta etiam comprehenditur ſub ſtatuto, cap. 140. nu. 50. 250

Donatio excedens ſummam, ſeu valorem ducentorum ducatorum inſinuari debet, nu. 20. 251

Limitatur 13. modis, nu. 50. ibid. & ſeqq.

Donatio excedens ſummam à ſtatuto definitam, an valeat pro ſumma ducentorum ducatorum ſine inſinuatione, nu. 40. 251

Donationes plures, quarum quælibet non requirit inſinuationē valent ſine inſinuatione, nec poteſt fieri coaceruatio in vnā ſummā pro illis annullādis, n. 10. 252

Donatio ante nuptias non requirit inſinuationem, num. 30. 252

Donatio ad pias cauſas non requirit inſinuationē. ibid.

Donatio in redemptione captiuorum valet ſine inſinuatione, nu. 40. 252

Donatio poteſt inſinuari per acta cuiuſcumque Iudicis, nu. 20. 253

Donatio non augetur per fructus, vel partes, ita vt per illud augmentum inſinuationis indigeat, nu. 20. 253

Donatio cauſa mortis non indiget inſinuatione, nu. 30. 253.

Donatio iurata, an valeat ſine inſinuatione, & an iuramentum ſuppleat defectum inſinuationis, num. 30. & ſeq. 253

Donatio præſumpta reſultans ex tacita remiſſione ſine ſcriptura non requirit inſinuationem, nu. 10. 254

Donatio à muliere, vel minore quomodo ſit facienda, nu. 20. 254

Donatio cauſa mortis non comprehenditur ſub ſtatuto, cap. 151. nu. 50. 260

Donatio remuneratoria non comprehenditur in dicto ſtatuto, nu. 20. 262

Donatio præſumpta reſultans ſine ſcriptura ex tacita remiſſione non comprehenditur in dicto ſtatuto, num. 30. 262

Dos.

Dos regulariter conſtante matrimonio repeti non poteſt, nu. 30. 197

Dos conſtante matrimonio repeti poteſt, ſi maritus ad inopiam redigatur. ibid.

Fallit, ſi marito deportato, vel aliàs damnato eius bona ſint publicata. ibid.

Fallit etiam, ſi filio familias dos promiſſa, & data ſit patre ignorante, vel inuito, nu. 40. 197

Dos data à fratribus ſorori de proprijs bonis fratrum, & non de paternis, ſoluto matrimonio per obitum ſororis ſine liberis reuertitur ad illos, reſeruato marito lucro dotali, ſi aliter conuentum non ſit, nu. 30. 200

declara, vt nu. 40. 201

Dos data à fratre in dubio præſumitur de bonis proprijs ipſius, nu. 50. 200

Dotem à fratribus datam de bonis patris ad effectum illam excludendi ab hæreditate patris, debet ſoror liberam ab omni onere reſtitutionis habere, nu. 20. 201

Dos à fratribus profecta ſoluto matrimonio per obitum ſororis ſine liberis reuertitur ad illos etiam in ſecundis nuptijs, nu. 30. 201

Fallit in cauſa teſtati, quia de illis bonis fratrum teſtari poteſt, & tunc non reuertitur, nu. 40. 201

In dote promiſſa, & non ſoluta, an habeat locum ſtatutum, cap. 131. de lucro dot. nu. 40. 203

Dos ad effectum eam lucrandi, vel partem eius, nihil intereſt, an ſit in pecunia numerata, vel in pignore, vel in feudo, &c. nu. 10. 204

Dos ſi fuerit promiſſa, & promiſſori data dilatio ad ſoluendam dotem, ſi dilatione pendente matrimoniū ſoluatur, habet locum nihilominus lucrum dotale, num. 20. 204

Dos ſoluto matrimonio regulariter etiam de iure communi ſolui, & reſtitui debet mulieri per hæredes viri, nu. 10. 205

Dotis exactio in rebus mobilibus intra annum fit de iure communi, in rebus immobilibus illico matrimonio diſſoluto, & ſi ſuperſedeatur debentur fructus, nu. 50. 206.

Dos, ſi in pecunia conſiſtat de iure ſtatutario intra ſex menſes elapſos à die obitus mariti petitur, num. 50. 206.

Dos, ſi conſiſtat in re immobili, etiam de iure ſtatuti, illico datur repetitio. ibid.

Dos interim, quod non reſtituitur mulier eſt alenda in domo mariti, etiam ſi ſimpliciter mandaret alimentari, quia intelligitur ſemper in domo viri, nu. 10. 207

Fallit, ſi probet cauſam, propter quam non poſſit ſtare in domo. ibid.

& quæ cauſa ſit ſufficiens, vide nu. 20. ibid.

Dos debet ſeruire pro oneribus matrimonij, nu. 10. 218

Dos propter onus matrimonij dicitur haberi titulo oneroſo. ibid.

Dos quæ dicatur congrua, conſiſtit arbitrio boni viri inſpectis facultatibus Patris, & qualitatibus perſonarum & non debet eſſe minor legitima, nu. 50. 274. & ſeq.

Dos data, & promiſſa æquiparantur, nu. 10. 703

Ducatus.

Ducatus auri ſi ſimpliciter ducati nomen proferatur, eſt iuliorum vndecim, nu. 50. 469

Ducatus de carlenis eſt carlenorum decem. ibid.

Duplicatio.

Duplicatio eſt contraria replicationi, & de duplicationibus, triplicationibus, quadruplicationibus, &c. vide nu. 40. in gloſ. cap. 62

E

Eccleſia.

Eccleſiæ res ciuilibus legibus non obſtringuntur, nu. 10. 190.

Fallit

Fallit quoad præiudicium laicorum emphyteoſim Eccleſiaſticam habentium tantum. ibid.
Contra Eccleſiam ſpatio 40. annorum præſcribitur, nu.10, 304
Fallit tempore vacationis, belli, ſchiſmatis, &c. nu.20. 304.
Eccleſia, vel Eccleſiaſtica perſona non admittitur ad accuſandum, nu.40. 490
Eccleſia, vel Eccleſiaſticæ perſonæ leges ciuiles obſeruare non tenentur, nu.40. fol.714. & nu.30. 718
Fallit, vt ibid. & ſeq. & nu.30. & ſeq. 718
Eccleſia non tenetur ſoluere gabellam, nu.30. 745

Aedificia.

Ædificia, ex quibus prælium inferri, aut ſuſtineri, vel pacificus ſtatus Orbis turbari poſſit, conſtrui non poſſunt, nu.40. 655
Ædificia omnia ad æmulationem Reipublicæ ſunt prohibita etiam de iure communi, nu.10. 656
Ædificia ad æmulationem inter priuatos ſunt prohibita, 20. 656
Ædificia ad æmulationem alterius diuerſis modis fiunt, nu.30. 656
Ædificare ad æmulationem dicitur, qui ideo domum ſuã altius tollit, vt in vicini ædes proſpicere poſſit, nu.30. 657.
Ædificia omnia ad æmulationem fieri intelliguntur, quæ cum iniuria alterius, & animo nocendi non vtilitatis, vel neceſſitatis gratia fiunt, nu.50. 657
Ædificia antiqua nemini diruere licet ſub pœna quingentorum aureorum, nu.10. 811

Aegrotus.

Ægrotus accuſatus poteſt per Procuratorem defendi, nu.40. 504

Emancipatio.

Emancipatio non tollit iura ſanguinis, nu.10. 221

Emolumenta.

Emolumenta ſcripturarum Archiuij, quæ ſint, & quibus applicentur, nu.50. 43
Emolumenta protocollorum, de quibus in cap.35. lib.1. non dantur vxori relictæ vſufructuariæ omnium bonorum, nu.40. 44

Emphyteota.

Emphyteota alienans nulliter rem emphyteoticam non deuoluit, nu.50. 184
Emphyteota non poteſt referre ſuo locatori dominij quæſtionem, etiam ſi per aliquot annos in ſolutione ceſſauerit, nu.10. 188
Emphyteota irrequiſito Domino, ſeu nolente, non poteſt rem emphytheoticam alienare, nu.30. 188
Emphyteoticæ res, ſeu ad longum tempus conductæ poſſunt pro dote, & donatione propter nuptias abſque Domini conſenſu obligari pacto non obſtante, num. 40. 188
Emphyteota ſine Domini conſenſu, poteſt emphyteoſim in dotem dare filiæ ſuæ ſine periculo priuationis iuris ſui, nu.50. 188
Emphyteotica res in dotem data tranſit eodem iure in dotatam, quo erat in dotante, & mortuo dotante tranſit ad alios in inueſtitura comprehenſos, ſi eis non potuit præiudicare, & reuertitur ad Dominum, ſi ita erat futurum ſublato de medio dotante, nu.20. 189
Emphyteota poteſt ſine Domini conſenſu rem emphyteoticam hypothecare, nu.30. ibid.
Emphyteotica bona regulariter alienari prohibita, an veniant in generali obligatione bonorum, diſtingue, vt ibidem, & nu. ſeq.
Et quid in emphyteoſi Eccleſiaſtica, nu 50. ibid.
Emphyteoſi finita debet eadem res ſucceſſoribus relocari, nu.40. 190
Quid in Eccleſia, nu.10. 191
Emphyteoſis ſi renouetur poterit ſine beneplacito Apoſtolico renouari, nu.40. 191
Emphyteotica res, ſi ſit reuerſa ad Eccleſiam, an poſſit ſine beneplacito Apoſtolici renouari, nu.10. 191

Emptio.

Emptio, & venditio à permutationibus cœpit, & ideò eſt de iure gentium, nu.30. 166
Emptoris vocabulo omnis alienatio comprehenſa eſt, nu.40. 166
Emptione perfecta periculum rei venditæ ſpectat ad emptorem. ibid.
Empti actio datur aduerſus venditorem, vt rem venditam tradat accepto pretio conuento. ibid.
In empti actione venit res cum fructibus, acceſſionibus ac omni cauſa, nu.10. 161
Empti, & venditi actiones tranſeunt etiam ad hæredes emptoris, & venditoris, nu.20. 167
Emptor, ſi recipere ceſſat rem venditam, vel venditor tradere, quomodo procedendum, nu.30. 168
Emptor rei venditæ in fraudem fiſci, ſi fuit particeps fraudis amittit rem emptam ſine reſtitutione pretij, num. 20. & ſeq. 173
Emptor bonorum Cameræ Vrbis debet ab ea defendi, & manu teneri in poſſeſſione, & in euentum euictionis pretium eſt ei reſtituendum per Cameram, nu.50. 178.
Emptor rei fiſcalis non poteſt per fiſcum alio conueniri, quàm pro pretio, nu.20. 183
Emptori, ſi res euicta ſit, datur contra venditorem actio de euictione, nu.50. 186
Emere nemo poteſt in diſtrictu Vrbis linum, ad effectũ illud minutatim vendendi per Vrbem, nu.40. 792
Emptio rerum ad annonam pertinentium, non poteſt fieri, niſi in locis deputatis, ac diebus permiſſis, num. 40. 792

Epiſcopus.

Epiſcopus ſi accuſetur apud ſuos comprouinciales eſt conueniendus, nu.20. 505

Error.

Error Notarij, vel Aduocati vitiat ſententiam, num. 10. 59
Fallit, vt ibid.
Error calculi vitiat ſententiam, nu.20. 59

Aeſtimatio.

Æſtimatio valoris rei, vt dignoſcatur, an adſit læſio, vel ne, debet fieri attento tempore celebrati contractus, nam ſi pretium poſtea auctum, vel diminutum ſit, cedit damno, & incommodo emptoris, nu.10. 280
Æſtimatio valoris beneficij eſt facienda attento tempore prouiſionis, nu.30. 280

Aetas.

Ætas probatur per deſcendentes, nu.40. 41
Ætas minor, an probetur per Patrem, & Matrem, nu.30. 686.
Ætas quomodo probetur. ibid.
Ætas minor, vel maior, vt ſeptuagenaria excuſat à muneribus, & honoribus, nu.50. 773

Exactio.

Exactio dotis in rebus mobilibus intra annum fit, in rebus immobilibus illico matrimonio diſſoluto, & debentur fructus à tempore mortis, nu.50. 206

Examen.

Examinis dies, & locus non eſt neceſſarius, nu.30. 37
Examen Notarij, quod requiratur de iure communi, nu. 50. 41

Exceptio.

Exceptio declinatoria fori, ſeu incompetentiæ Iudicis debet opponi ante omnes alias exceptiones dilatorias, nu.10. 102
Exceptiones aliæ ſi opponantur ante exceptionem de-

clinatoriam fori per illam oppoſitionē inducitur conſenſus in iuriſdictione,& non poteſt opponi exceptio declinatoria fori, nu.10. 102
Limita, vt nu.20. ibid.
Exceptiones impedientes litis ingreſſum opponuntur ante litem conteſtatam, & quomodo in illis procedatur,nu 40.& 50. ibid,
Exceptiones impedientes litis ingreſſum, quæ ſint,ibid. & nu. 10. in gloſ. cap. 62
Exceptionum quot ſint ſpecies,nu. 20. in gloſ. cap. 62
Exceptiones ab effectu appellantur aliæ perpetuæ,& peremptoriæ,aliæ temporales,& dilatoriæ. ibid.
Exceptiones perpetuæ, & peremptoriæ ſemper agentibus obſtant, & ſemper litem, de qua agitur perimunt. ibid.
Exceptiones temporales, atque dilatoriæ ſunt, quæ ad tempus nocent, & temporis dilationem tribuunt, ibid.
Exceptio dicta eſt quaſi quædam excluſio,quæ interponi actioni, cuiuſque rei ſolet ad excludendum id, quod in intentionē, condemnationemq; deductum eſt, nu. 30. ibid,
Exceptio actionis verbo non continetur. ibid,
Exceptio competit,cui competit actio, nu.50. ibid.
Exceptiones competentes principali plerumque ſolent accommodari fideiuſſoribus. ibid,
Exceptio tranſit ad hæredes, & ſucceſſores. ibid.
Exceptio,quæ obſtat auctori, & defuncto obſtat hæredi, & ſucceſſori,nu.10.ibid. col.2.
Fallit,ſi ex dolo,& delicto auctoris exceptio obijciatur, tunc enim ſucceſſori non obſtabit. ibid,
Exceptio dilatoria eſt obijcienda ante litem conteſtatā, ibid.
Exceptio peremptoria eſt obijcienda poſt litem conteſtatam ante ſententiam quandocumque,nu.20. ibid.
Exceptio omnis eſt perpetua. ibid,
Exceptio non numeratæ pecuniæ eſt biennalis. ibid.
Limita,vt ibidem.
Exceptio naufragij eſt annalis, nu,30. ibid.
Exceptionibus pluribus quis vti poteſt. ibid.
Exceptione qui vtitur non vtique exiſtimatur fateri intentionem actoris, ibid. in fin.
Exceptio excommunicationis eſt probanda infra quinque dies, & poſt facto depoſito infra tres dies vtiles, impedit proceſſum, eſt anomala, & poteſt opponi in quacunque parte iudicij, nu. 50. in gloſ. cap.63.
Exceptio excommunicationis, ſi non probetur poſt primam dilationem, ſi facto depoſito non probetur infra tres dies,depoſitum conſignabitur parti, nu. 10. 103
Exceptionem excommunicationis, ſeu diffidationis opponens, quid implere teneatur,& quando admittatur, nu.10. 103
Ad excipiendum contra commiſſionem, qui terminus aſſignetur,nu,50. 103
Quæ exceptiones poſſint opponi contra publicum inſtrumentum,nu.30, 122
Exceptio,quæ datur inſtrumento publico debet per excipientem probari infra decem dies vtiles, qui terminus eſt legalis,& competit abſque miniſterio iudicantis,nu.40. 122
Exceptio contra inſtrumenta dotalia opponi poteſt tantum falſitatis,ſolutionis,ſiue ſatisfactionis non alia, nu.20. 128
Exceptio compenſationis, an admittatur contra inſtrumentum dotale,nu.50. 128
Exceptio adminiſtrationis tutelæ quando non fuit redditum computum admittitur contra inſtrumentum dotale,nu.50. 128
Exceptio rei iudicatæ magnam vim habet, & Iudices nō erigentes aures ad oppoſitam rei iudicatæ exceptionem ſunt puniendi,nu.20. 417
Exceptio rei iudicatæ eſt admittenda ab eo, coram quo cauſa agitur,nu.30. 417
Exceptio compenſationis, an poſſit opponi in cauſa appellationis,nu.50. 427
Exceptio declinatoria poteſt opponi in cauſa appellationis,nu.10. 427
Item dilatoria. ibid.
Item excommunicationis,nu.20. ibid.
Exceptionem litis pendentiæ coram Iudice,à quo non poteſt allegare appellans,nu.20. 427
Exceptio peremptoria poteſt appellationi opponi. ibid.
Item poteſt opponi exceptio præuentionis. ibid.
Item poteſt opponi exceptio renunciationis,nu.30.427
Item poteſt opponi exceptio trium conformium, num. 30. 427
Limita, niſi ad Imperatorem, ſeu Papam appellatum ſit. ibid.
Exceptio recuſationis debet opponi ante litem conteſtatam,& ante omnes alias exceptiones, nu.30. 430
A pronunciaſuper exceptionibus quomodo appelletur, vide in verbo,appellatio.

Excommunicatus.

Excommunicatus excommunicatione maiori,vel ciuiliter diffidatus non auditur in iudicio,cap. 63
Excommunicatus,vel anathematizatus accuſare non poteſt,nu.90, 486

Excuſatio.

Excuſatio Romani Ciuis recuſantis acceptare officia Capitolina,à quibus cognoſci debeat,an ſit legitima, nu. 30. 773
Excuſationis cauſæ à muneribus, & honoribus quæ ſint, nu.40,& ſeq. 773.& ſeq.

Executio.

Executio mandati ſuſpicionis fugæ, poteſt fieri etiā diebus feriatis in honorem Dei,nu.20. 146
Executionis electio datur ei,in cuius fauorem mandatū executiuum realiter,& perſonaliter exequendum relaxatum eſt,& ſi elegit vnam viam, alteri non præiudicat,nu.30. 450
Executio an poſſit fieri in ſubſidium contra Communitates, & Barones dominos locorum, in quibus condemnati debitores degunt,nu.10. 456
Executio quomodo fieri debeat, nu.30.& ſeq. 459
Executio an poſſit fieri in bonis dotalibus pro debitis vxoris,& quando,nu.30. 461
Executio trium, vel duarum conformium an impediatur à tertio veniente ad cauſam pro ſuo intereſſe, nu. 40. 461
Executio non facta propter impedimentum,an habeatur pro facta,nu.30. 607
Ab executione quando detur appellatio,nu.20,& ſeqq. 356.

Executores,

Exequutorum officium quod, nu.50. 48
Exequutores non poſſunt aliquem capere abſque Iudicis mandato,niſi repertum infragranti crimine,nu.50.48
Exequutores quotupliciter ſumantur,nu.20.in gloſ. 49
Executoris Palatij Conſeruatorum officium,quod ſit,& quod ad eum ſpectet, nu.40. 760
Executorum merces qualis ſit, nu.40. 836
Executoris Palatij Conſeruatorum merces qualis ſit,nu. 10. 842

Exhibere.

Exhibere,& producere idem important,nu.30. 100

Expenſæ litis.

Expenſæ litis debentur victori à victo nō obſtante,quod de calumnia ſit iuratum,& in ſententia ſit condemnatio ommiſſa,nu.10. 462
Expenſæ litis debentur ab appellante deſerente ſuam appel-

appellationem, ſi nullo modo cauſam eſt proſequutus, nu. 50. 462
Expenſas litis tenetur reficere tutor, ſi egit litem iniuſtã pro pupillo, nu. 20. 463
Expenſas omnes taxare poteſt Iudex appellationis tam factas coram Iudice à quo, quam coram ſe, nu. 30. 463
Stante ſtatuto de expenſ. lit. non poteſt victus ab expenſis abſolui, nu. 40. 463
Expenſæ ſunt reficiendæ, & quando primum iudicium annullatur, ſeu mutatur, nu. 30. 464
Rota excuſat ab expenſis habentem ſententiam Rotalem pro ſe, quæ poſtea fuit ex nouiter deductis reuocata, niſi ille fuerit mendax repertus, nu. 40. 464
Si fuerit liti, & cauſæ renunciatum, an renuncians tenebitur ad expenſas, nu. 50. 464
Vbi Iudex vult condemnatum abſoluere ab expenſis, neceſſe habet exprimere cauſam, nec ſufficit dicere iuſtis de cauſis animum noſtrũ mouentibus, nu. 30. 465
Abſolutus ab expenſis non cenſetur abſolutus à damnis, nu. 40. 465
Expenſarum appellatione non veniunt damna. ibid.
Expenſæ veniunt appellatione damnorum, & intereſſe, nu. 40. 465
A ſententia abſolutionis, vel condemnationis expenſarum datur appellatio, nu. 50. fol. 465. & nu. 10. 357
Si non fuerit appellatum à condemnatione expenſarũ, poterit appellari à taxatione exceſſiua, nu. 10. 466
Condemnatio in expenſis, an poſſit fieri à Iudice ex officio, etiam quod à parte petitæ non ſint, nu. 20. 467
Executio condemnationis expenſarum, ad quem Iudicẽ ſpectet, nu. 20. 467
Suple in verbo, taxatio expenſarum.

Expromiſſor.

Expromiſſor dicitur, qui pro alio nouandi animo promittit, nu. 10. 143
Expromiſſor differt à fideiuſſore in aliquibus, ibid. & nu. 10. 286
Expromiſſor, & fideiuſſor non differunt quantum attinet ad materiam ſtatuti, cap. 94. quia vterque poteſt petere ſe eximi ab obligatione, vel ſibi pro indemnitate caueri, nu. 20. 143

Extractus.

Extractus debet fieri in cauſis excedentibus ſummam 25. aureorum, nu. 10. 35
Extractus in foro Capitolino debent ſcribi littera Italica, nu. 10. 35
Quælibet pagina extractus debet conſtare lineis viginti, & quælibet linea dictionibus octo, ſeu litteris triginta duobus. ibid.
Extractus non debet partibus collitigantibus, accommodari, ſed ſolum eorum procuratori, nu. 20. 35
In extractu principalis cauſæ non inſeruntur acta facta pro recuperatione extractus, nu. 30. 35
Extractus debet perfici intra octo dies à die habitæ arræ, ſi numerum ducentarum cartarum nõ exceſſerit. ibid.

Extraordinarij.

Extraordinarij, ſiue perquiſitores fraudum eſſe debent perſonæ honeſtæ conditionis, & famæ, & nullatenus iuris, vel facti infamia notati, nu. 50. 743
Extraordinariorum maiorum, & minorum officium quod ſit, & quid ad eos ſpectet, nu. 30. 753. & ſeq.
Extraordinarij maiores antequam ad officium admittantur, tenentur dare idoneum fideiuſſorem de fideliter officium exercendo, & de ſtando ſindicatui, nu. 30. 753.
Extraordinarij maiores debent perſonaliter officium exercere, non autem per ſobſtitutum, nu. 40. 653

F

Facies.

Facies dicitur à fronte ad barbam, & ab vna auricula ad alteram, nu. 30. fol. 658. & nu. 50. 65

Factum.

Factum ſi ſit dubium, eius quæſtio eſt in arbitrio Iudicis, nu. 10. 720
A facto proprio, vel priuato non datur appellatio, nu. 20. 358

Falſum.

Falſum quattuor modis committitur, ſcripto, dicto, facto, & vſu, nu. 10. 628
Falſum committere non dicitur ille, qui ignoranter falſo vtitur, nu. 40. 633
Falſis probationibus non præſumitur quis ignoranter vti in facto proprio, nu. 40. 633
Falſum probatur contra eum, qui dicitur falſum fabricaſſe eo ipſo, quod is non docet quis fabricauerit, vel quod ab alio fabricatum recepit, nu. 50. 633
Falſum, vt probetur contra eum, qui vtitur probandum eſt, quod de falſitate fuerit inſtructus, vel quod inſtrui potuit, ſed noluit, nu. 10. 634
Falſo qui vtitur poteſt renunciare, & euitabit pœnam, ſi id ſtatim faciat, nu. 10. 634
Qui falſum fabricauit, & in iudicio produxit, etiam ſi pœniteat, & proteſtetur nolle vti, pœnam falſi non euitabit, nu. 20. 634

Familia.

Familiæ appellatione qui veniant. nu. 10. 91
Familia eſt nomen vniuerſale comprehendens aſcendentes, deſcendentes, & tranſuerſales, nu. 40. 697

Familiæ herciſcundæ actio.

Familiæ herciſcundæ iudicium conſtat ex duobus, hoc eſt rebus, atque præſtationibus, quæ ſunt perſonales actiones, nu. 50. 154
In familiæ herciſcundæ iudicio cauſæ præſtationis, ſeu actionis perſonalis nouem enumerantur, nu. 50. fol. 154. & nu. 10. & ſeq. 155
Familiæ herciſcundæ actio competit ei, qui non poſſidet ei, quo hæres negatur ab alijs, & hæredibus defuncti cohæredis, nu. 10. 156
Familiæ herciſcundæ iudicio ſi plures hæredes diuerſi fori agant, vnum eundem iudicium adire debent, num. 20. 156
In familiæ herciſcundæ actione venit omne id, quod intereſt, nu. 30. 156
Familiæ herciſcundæ actio præſcribitur de iure communi ſpatio triginta annorum, nu. 40. 556
Familiæ herciſcundæ actione agens, non ideo confitetur aduerſarium eſſe ſibi cohæredem. ibid.

Famuli.

Famuli, vel famulæ cogi poſſunt ad ſeruitij tempus implendum, nu. 30. 809

Fatalia.

Fatalia in 2. inſtantia ſunt menſium ſex à die appellationis interpoſitæ, in tertia ſunt menſium quattuor, nu. 20. fol. 121. & nu. 30. 419
Fatalibus elapſis appellatio deſerta remanet, & nihilominus ſi appellatus petierit, cauſa per Iudicem terminari debet, nu. 30. 121
Fatalia à die interpoſitæ appellationis incipiunt computari, nu. 50. 121
Fatalibus lapſis an poſſit Iudex à quo ſuam exequi ſententiam, an verò ſit neceſſaria declaratio Iudicis, ad quem, nu. 10. 122
Fatalibus elapſis an ex aliqua rationabili cauſa audiatur appellans, nu. 10. 389
Fatalia iudiciorum, & litium ſunt in duplici differentia, nam alia ſunt primæ inſtantiæ, alia ſunt cauſæ appellationum, nu. 30. 420
Fatalia appellationum ſunt in triplici differentia, alia enim ad interponendam, alia ad introducendam, alia ad finiendam appellationem pertinent, nu. 30. 420

Fata-

Fatalia appellationis interponendæ non poſſunt per partes prorogari, nu. 40. 420
Fatalia non currunt impedito, nu. 50. 420
Fatalia an currant contra minores. ibid.
Fatalia non currunt niſi à die ſcientiæ, nu. 50. 420
Fallit vbi fuit procurator, & contra eum fuit lata ſententia domino ignorante, nu. 10. 421
Fatalia, an incipiant currere à die interpoſitæ appellationis viua voce, vel in ſcriptis, nu. 20. 422
Fatalia appellationis proſequendæ poſſunt minui per appellantem, & Iudicem, non autem per appellatum, nu. 20. 422
Fatalia poſſunt ſuſpendi per pactum expreſſum, & per compromiſſum, nu. 40. 422
Fatalium curſus quot modis impediatur, nu. 10. & ſeqq. fol. 4. nu. 23. & ſeq.

Fæminæ.

Fæminæ excluſæ à ſtatuto ad augendam legitimam fauore maſculorum, connumerantur in numero filiorum, nu. 30. 239
Fæmina non poteſt, &c. ſuple in verbo, mulier.

Feriæ.

Feriatis diebus in Curia Capitolij ius reddi non debet, nu. 30. 92
Feriati dies in Curia Capitolij qui ſint. ibid.
A ferijs datis propter hominum lætitiam, de quibus nu. 50. fol. 94. excipiuntur cauſæ criminales, nu. 10. 95
Feriæ inductæ propter meſſes, & æſtiuos calores, & vindemiam, non habent locum in cauſis ſummarijs, executiuis appellationum, & nullitatum, & reſtitutionis in integrum, & cauſis criminalibus, nu. 50. & ſeq. 95
Feriæ antiquitus etiam ſeruabantur, & ex lege duodecim tabularum, nu. 30. 95
Ferię tantum induci poſſunt à Papa, Imperatore, vel Principe, non autem à Iudice, nu. 30. 96
Feriati dies debent ſeruari ſub pœna nullitatis geſtorum, & alia, nu. 30. 96
Limitatur hoc 13. modis, quos vide, ibid. & ſeqq.

Feuda.

Feuda, quæ conceſſa ſunt alicui ratione alicuius officij, exercitij, ac profeſſionis non tranſeunt ad hæredes extraneos, ad filios autem tranſeunt ita demum, ſi ſunt eiuſdem exercitij, & profeſſionis, nu. 50. 192
Quid ſi tempore delatæ ſucceſſionis non ſint illius profeſſionis, & poſtea efficiantur, nu. 10. 193
Feuda, quæ non ratione officij, vel profeſſionis conceduntur ad filios tam maſculos, quàm fæminas, & ad extraneos hæredes tranſeunt, nulla etiam inueſtitura præſtita aut petita, nu. 10. 193
Feudi petitio, & conceſſio regulariter competit hæredibus vaſſalli, nu. 30. 193
Limitatur, & declaratur remiſſiuè. ibid.
Feudi controuerſia, ſi ſit inter Dominum, & Romanum Ciuem, cauſa cognoſcitur in Curia Capitolij, ſin autem inter feudatarios in Curia Domini eſt agendum, nu. 50. 193
Feudum pro dote obligari poteſt, non obſtante, quod de feudo non reperiatur facta conceſſio, dummodo obligans ſpatio 30. annorũ, feudum poſſederit, nu. 40. 194
Feudum de communi vſu feudorum non poteſt in dotem dari, nu. 50. 194
Contrarium tenentes, nu. 10. 195
Quod ſi aliunde non habuerit vnde poſſet dotem dare, nu. 20. ibid.
Frater, qui non cogitur diuidere cum ſorore, ſi feuda ſuperſunt, cogitur ſororem de feudo dotare arbitrio poteſtatis. ibid.
Dummodo non det æſtimatum, quia nõ eſſet venditio, nu. 30. 195
Feudum, quod habet fæmina poteſt omni caſu in dotem dare, dummodo non det æſtimatum, nec aliquod pactum de eo lucrando faciat. ibid.
Feudum, & emphyteoſis æquiparantur, nu. 20. 703

Fideiuſſor, & Fideiuſſio.

Fideiuſſor, qui petit ſe eximi ab obligatione, vel ſibi pro indemnitate caueri, quomodo procedere debeat, nu. 20. 142
Fideiuſſor vocatur, qui alieno nomine obligatur, nu. 30. 142.
Fideiubere eſt ſuo periculo id, de quo agitur recipere, quod per ſtipulationem fit, nu. 40. ibid.
Fideiuſſio ſola verborum ſtipulatione nititur, re, aut facto non perficitur. ibid.
Fideiuſſio quibus verbis concipiatur. ibid.
Fideiuſſor dicitur quocumque verbo interceſſerit, num. 50. 142
Qui fideiuſſit pro aliquo, vel vt alicui crederetur, mandauit, tenetur actione mandati erga creditorem, num. 10. 148.
Fallit, ſi is fideiuſſit, vel mandauit, qui obligari non poteſt, nec conueniri. ibid.
Fideiuſſor de iudicio ſiſti debet eſſe locuplex pro rei qualitate, nu. 10. 145
Fallit, ſi lis ſit inter perſonas coniunctas, quia tunc qualiſcumque fideiuſſor accipitur. ibid.
In fideiuſſore de euictione poteſt apponi pœna dupli, nu. 50. 186
Si quis pro aliquo fideiuſſit tenetur pro eo in id, quod ſub eius fide datum, ſeu creditum fuit, nu. 50. 274
Si quis pro inutili, ac inualida ipſius rei principalis obligatione fideiuſſerit, non tenebitur, ſicut non tenetur principalis ipſe, nu. 10. 275
Fideiuſſor non poteſt adhiberi, vbi ſub commiſſione impoſſibili fuit ſtipulatum, nu. 20. 275
Niſi reus principalis ſit ſaltem naturaliter obligatus, ibid.
Item niſi fideiuſſor ſit obligatus principaliter, & inſolidum, quia tunc non gaudet priuilegio rei principalis, nu. 30. 275
Fideiuſſor non poteſt aliter, quàm reus in plus obligari, in minusue, nu. 50. 275
Fideiuſſor de iure communi non poteſt conueniri, niſi prius diſcuſſo principali, nu. 30. 284
Fallit de iure ſtatutario, cap. 15. lib. 1. ex illius enim diſpoſitione poteſt conueniri fideiuſſor, antequam principalis debitor excutiatur, nu. 40. 284
Fideiuſſor de iure communi nõ poteſt agere contra principalem, antequam pro eo ſoluat, nu. 40. 284
Fallit 14. modis, nu. 50. fol. 284. & nu. 10. & ſeqq. 285
Fideiuſſor vocatur, qui alieno nomine obligatur, nu. 10. 286.
Fideiuſſoribus datur actio aduerſus principales, vt ab eis indemnes ſeruentur, nu. 20. 286
Fideiuſſor idoneus non dicitur, qui non poſſidet immobilia, nu. 50. fol. 286. & illa debet poſſidere in loco iudicij, nec ſufficit, quod alibi habeat. ibid.
Vbi lex, vel ſtatutum facit mentionem de idoneitate, tunc Iudicis arbitrio committitur declaratio, qualiter, & quomodo idoneus quis dicatur, nu. 10. 287
Fideiuſſorem dare non tenetur, qui valde diues eſt, ſed ſufficit, quod obliget bona ſua, nu. 10. 287
Fideiuſſor an poſſit ſecundo appellare à ſententia lata contra principalem, nu. 40. 411

Fides.

Fides Chriſtiana dicitur Catholica, ideſt vniuerſalis, & vbique porrecta, nu. 10. 5
Fides data, & iuramentum æquiparantur, nu. 20. 703

Filiatio.

Filiatio qualiter probetur, nu. 50. 111

Filius.

Filius,

Filij,& eorum hæredes tenentur alere Patrem, nu.20. & 40. 221
Filij naturales, & ſpurij tenentur alere parentes, nu.50. 221.
Filij etiam adoptiui tenentur alere Patrem, nu.20. 222
Filiæ,vel neptes dotatæ à Patre, vel Auo in teſtamento, nihil aliud prætendere poſſunt ab hæredibus Patris, vel Aui,nu.30. 224
Fallit,ſi incongruè fuerint dotatæ, quia poſſunt agere ad ſupplementum,nu.50. 224
Filij poſiti in conditione fideicommiſſi cenſentur ad fideicommiſſum tacitè vocati,nu.50. 226
Quid de iure communi,nu.10. & ſeq. 227
Filijs illegitimis,legitimis extantibus,vel nepotibus,vel pronepotibus poteſt relinqui medietas bonorum, vel ex teſtamento,vel per donationem,nu.50. 227
Filij naturales, & Pater ſibi inuicem de iure communi ſuccedunt in duabus vncijs ab inteſtato,nu.40. 228
Fallit,ſi ſuperſit legitima coniux, vel ſcboles. ibid.
Fallit etiam in nepotibus, & alijs deſcendentibus ex filio naturali,nu.10. 229
Filij naturales extantibus legitimis in nihil ſuccedunt, ſed tantum eis alimenta à Patre præſtari debent, nu.50. 228
Filij naturales plures ex pluribus concubinis nihil prorſus ex paterna hæreditate adipiſcuntur propter odium effuſæ libidinis, nu.50. fol.228. ſed tamen ali debent, nu.10. 229
Filius naturalis legitimatus Auo paterno ab inteſtato nō ſuccedit,ſed patri tantum naturali,nu.20. 229
Filijs naturalibus ex teſtamento exiſtentibus legitimis vltra vnciam relinqui non poteſt, nu.30. 229
Filijs legitimis non exiſtentibus, ſed parentibus ſuperſtitibus, eis legitima reſeruata omnia naturalibus filijs relinqui,vel donari poſſunt,nu.30. 229
Filijs legitimis non exiſtentibus, neque parentibus, neque vxore pater naturalis omnia bona teſtamento naturalibus liberis relinquere poteſt,nu.40. 229
Quæ procedunt in filijs naturalibus,habent etiam locū in alijs deſcendētibus ex eis in cauſa tamen teſtati,nu.50.fol.229. ſecus in cauſa inteſtati,nu.10. 229
Filios legitimos habenti, non licet illegitimo relinquere pluſquam vno ex legitimis, cui minus relinquit,num.10. 230
Filijs naturalibus legitimatis à Patre,ſi præteriti ſint,cōpetit querela,& ideo eis debetur legitima, vt non poſſint querelare,nu.10. 230
Filius illegitimatus in cauſa inteſtati adæquatur legitimis,nu.20. 230
Filij parentes capitali crimine accuſare non poſſunt, nu.10. 483
Fallit hoc multis modis, ibid.& ſeqq.
Filij,vel nepotes hæredes eius,qui crimen commiſit,poſſunt propter parentis culpam puniri pœna ammiſſionis bonorum,vel ſimili,ſi lex id ſpecialiter ſtatuat,nu.20. fol.495. declaratur, vt ibid. & ſeqq.
Quid in crimine læſæ Maieſtatis,nu.50. ibid.
Filius contra Patrem non poteſt eſſe teſtis, nu.10. 551
Filij in parentes delinquentes citra ſanguinis effuſionem parentum arbitrio puniuntur, nu.50. 684
Filius,& nepos æquiparantur,nu.20. 703
Filij Conſulum, Senatorum, & aliorum qui in dignitate poſiti ſunt, dicuntur dignitate præditi, & alijs præferuntur,nu.30. 734
Filij retinent dignitatem Patris, etiam ſi Pater eam ammiſerit,dummodo ante ammiſſionem ſit nati, nu.40. 734.

Filius familias.

Filius familias non poteſt donare,etiam ſi habeat pecu-lium ſine cauſa,vel ſine Patris permiſſione,nu.50. 248
Filij familias Romani Ciues,vel incolæ,etiam Clerici ex nullo contractu poſſunt ſe, aut ſua bona obligare, etiā ſi cum filio ſam. contrahant,nu.10. 263
Fallit,ſi contraxerint de voluntate,aut mandato Patris, vel Aui,in cuius poteſtate ſunt,nu.20. 263
Fallit etiam, ſi acceptam pecuniam in rem Patris, vel Aui,ſeu in id,quod oneribus Patris,vel Aui,incumbit verterint. ibid.
Fallit etiam,ſi aut mercatores negocijs propoſiti,inſtitoresue ſint, aut à Patre ſeorſum habitent, & publicè pro patribus familias habeantur,&c. nu.30. 263
Filius familias non iuuatur macedoniano contra ignorantem ſe eſſe filium familias, nu.40. 263
Fallit in ignorantia ſupina,nu.50. 263
Filius fam. maior non iuuatur macedoniano contra minorem,nu 50. 263
Filiusfam. contra filiumfam.non iuuatur macedoniano, nu.10. 264
Fallit de iure iſtius ſtatuti, quod contrarium expreſſe diſponit. ibid.
Filiusfam. non iuuatur macedoniano contra libertum credentem ei in fraudem patroni. ibid.
Filiusfam. non iuuatur macedoniano, quando publicè Pater familias credebatur, vel ſe Patrem fam. aſſeruit cum iuramento,nu.20. 264
Filijfam. fraudolenti, & doloſi amittunt omne iuris beneficium,nu.30. 264
Filiusfam. dicens habitare ſeorſum à Patre, & pro patre fam. publicè haberi neceſſe habet id,tamquam regulæ exceptionem probare, nu.30. fol.264. & quomodo id probare debeat. ibid. & ſeqq.
Filiusfam. non iuuatur macedoniano, ſi inſtitor alicuius contraxit,nu.10. 265
Filiusfam. miles non iuuatur macedoniano, dum in caſtris degit,nu.20. 265
Filiusfam. non gaudet macedoniano,ſi habeat Caſtrenſe peculium. ibid.
Quid in filiafam. ibid.
Filiusfam. contrahens ex cauſa neceſſaria non gaudet macedoniano,nu.30. 265
Filiusfam. qui contraxit pro ſorore dotanda,non gaudet priuilegio macedoniani,nu.40. 265
Idem eſt,ſi contraxit pro dotanda filia,nu.50. 265
Filiusfam. qui contraxit cum iuſſu Patris, vel conſenſu non gaudet macedoniano,nu.50. 265
Fallit,ſi pater poſtea,quàm iuſſit, mutauit voluntatem ante contractum,& intimauit volenti contrahere cum eius filio. ibid. & ſeq.
Filiusfam. quem pater negociationi præpoſuit,vel mercem peculiarem exercere paſſus eſt, non gaudet macedoniano,nu.10. 266
Filiusfam. non iuuatur macedoniano, quando alia res, quàm pecunia numerata credita ſit,nu.20. 266
Fallit,ſi adhibita fraude frumentum, vel oleum detur, vt illis diſtractis pecunia vtatur. ibid.
Fallit de iure iſtius ſtatuti loquentis de quocumque contractu,nu.30. 266
Filiusfam. non iuuatur macedoniano, quando quis ei filiofam. eſſet ſtipulatus, poſtea patriſam. effecto crediderit,& tradiderit,quod antea erat ſtipulatus, num.30. 266
Filiusfam. quando ex contractu locupletior factus eſt,nō habet locum macedonianum,nu.40. 266
Filiusfam. non iuuatur macedoniano, quando Pater ratum habuit contractum illius, vel partem ſoluit, nu.30. 267
Filiusfam. non iuuatur macedoniano,quando Pater certior factus de contractu filij,e. n.n contradicit,ſi mandato Patris feciſſe aſſeruerit,nu.30. 267

Fi-

Digitized by Google

Filiusfam. qui effectus ſui iuris debitum antea factum agnouit, non gaudet macedoniano, nu.40. 267
Fallit, ſi per ignorantiam agnouerit, nu.50. 267
Si ex contractu filijfam. Pater commodum reportauit, non procedit macedonianum, nu.50. 267
In filiofam. ſexagenatio an habeat locum ſtatutum hoc cap.152.nu.10. 268
Filiusfam. forenſis, an comprehendatur ſub iſto ſtatuto, cap.152.nu.50. 270
In filijsfam. etiam Hæbreis in Vrbe commorantibus d. ſtatutum locum habet, nu.30. 271
Filiusfam. an admittatur ad accuſandum, nu.50. 480
Filiusfam. delinquens, ſi habeat filios quid agendum circa confiſcationem bonorum, nu.50. 687

Finium regundorum actio.

Finium regundorum actio mixtam habet cauſam, tam in rem, quàm in perſonam, nu.10. 653
In iudicio finium regundorum vter actor, vter reus eſt. ibid.
Finium regundorum actio competit, ſi de finibus agri contentio ſit. ibid.
Item ſi circa fines agri malitioſè quid commiſit lapides finales auferendo, vel arbores excidendo. ibid.
Item ſi termini dicantur eiecti, vel exarati, nu.20. 653
Item ſi quis ſepem, maceriem, murum, ſepulchrum, aut fouem faciens terminos à lege definitos excedat. ibid.
Item ſi quis contumax fuerit, vt paſſus non ſit, iubente Iudice agros metiri, nu.20. 653
Item ſi mundatio Fluminis agri fines confundit. ibid.
Finium regundorum actio habet locum in prædijs ruſticis, non autem vrbanis. ibid.
Finium regundorum actio non habet locum, vbi flumen vel via publica interueniat, nu.30. 653
Finium regundorum actio non habet locum, ſi de vno fundo communiter inter duos diſceptetur, nu.30. 653
Nec ſi de fundo communi, & proprio alterius ſociorum diſceptetur. ibid.
Nec ſi actor pendente lite aliquid ex finibus propria auctoritate occupauit. ibid.
Finium regundorum actio competit proprietarijs, vſufructuarijs, iure pignoris poſſidentibus, emphyteoſis, vectigalibus, & hæredibus actoris, & rei, nu.30. 653
Finium regundorum actio competit pro omni eo, quod intereſt, ac pro fructibus, nu.40. 653
Finium regundorum actio triginta annorũ præſcriptione ſubmouetur, nu.40. 653
In quæſtione finium regundorum ſi altera pars ſe ſubtraxerit, ne quæſtio finiatur, quid agendum, nu.50. 653

Fiſcus.

Fiſcus ex die contracti maleficij habet bona ſui debitoris obligata, nu.40. 177
Fiſcus quando vendit rem ſui debitoris, ſi creditor anterior id ſciat, & taceat, ſibi præiudicat, nu.50. 182
Fiſcus poteſt rem cum alio communem, etiam ſi in ea modicam partem habeat totam alienare, dando ſocio ratam precij ſuæ partis, ſi ſocius illam emere noluerit, nam ſi voluerit, præfertur eodem precio. ibid.
Amplia etiam, quod res ſit diuiſibilis, ac commodam patiatur diuiſionem, modo interſit fiſco totam vendi reſpectu maioris precij, nu.10. 183
Fiſcus facit diuiſionem rei communis cum priuato, & priuatus eligit, nu.20. 183
Fiſcus non poteſt pro alio conuenire emptorem rei fiſcalis, quàm pro precio, nu.20. 183
Fiſcus an poſſit contra teſtes productos ad rei defenſionẽ eaſdem opponere exceptiones, nu.50. 551
Fiſcus non tenetur ſoluere gabellam, nu.50. 744

Forenſes.

Forenſes, an extra forum Capitolij ligentur ſtatuto, cap.158.de præſcrip. nu.30. 296
Forenſi ſuccurritur per reſtitutionem in integrum contra d. ſtatutũ, quando illud potuit veriſimiliter ignorare, nu.40. 296
Forenſes non ligantur lege, vel ſtatuto loci, nu.10. 716
Fallit multipliciter, nu.20. cum ſeqq. ibid.
Forenſes quando gaudeant priuilegio Ciuium Romanorum, nu.10.& ſeq. 797

Forma.

Formæ procedẽdi traditæ in tit. de libelli, ſeu petit. ablat. &c. an poſſit per partes renunciari, nu.10. 106
Forma ſubſtantiali non ſeruata, aut ommiſſa, etiam in minimo actus corruit, nu.20. 109
Forma procedendi in cauſis ſummarijs, nu.50. 131
Forma procedendi in ſummarijs ſeruandis coram omnibus Conſulibus artium, nu.20. 134
Forma procedendi in cauſis interdictorum, & poſſeſſorijs, nu.30. 134
Forma ſtatuti non ſeruata actus eſt nullus, num.40. fol. 222. & nu.40. 380
Forma dicitur etiam inducta, quando ſtatutum aliquid continet, vt contra ius commune cum certis modificationibus, nu.20. 223
Forma dicitur etiam inducta, ſi ſtatutum dicit de forma procedendi, de modo quomodo procedatur, qualiter procedatur, & ſimil. ibid. & nu.10. 224
Forma dicitur etiam inducta, ſi ſtatutum aliquid prohibeat fieri, niſi certo modo, nu.30. 223
Formæ ſtatuti non poteſt per partes renunciari, nu.40. 223.
Forma tradita à ſtatuto cap.176. lib.1. non requiritur vbi fuit actum vigore obligationis Cameralis, num.40. 394

Forum.

Conuentus ratione rei Romæ exiſtentis, aut contractus Romæ initi, aut delicti inibi perpetrati forum declinare non poteſt quouis priuilegio non obſtante, num.30. 59
In foro pœnitentiali non ſortitur quis forum delicti, nu.40. 505

Fratres.

Fratres, & eorum filij ab inteſtato excludunt matrem, præterquam à legitima, nu.50. fol.239. & etiam ſorores, & amitas dotatas, nu.10. 240
Fratri defuncto ab inteſtato, ſi non ſuperſint germani fratres, ſed ſolum fratrum filij, an, & inter ipſos ſit facienda diuiſio in ſtirpes, nu.20.& ſeq. 240
Frater fratrem capitali crimine accuſare non poteſt, nu.10. 483
Fallit hoc aliquibus modis, ibid. & ſeqq.

Fructus.

Fructus rei dotalis iure ſtatutario taxantur ad rationem ſeptem cum dimidio pro quolibet centenario, nu.10. fol.208.& nu.30. 211
Fructus rei dotalis debentur poſt moram non ſolutæ dotis marito promiſſæ, & poſt iudicialem interpellationem per viduam factam pro illius reſtitutione, num.50. 211
Fructus rei dotalis poſſunt percipi loco alimentorum, & non computantur in ſortem. ibid.
A ſententia lata ſuper fructibus non appellatur, quando non poteſt appellari in cauſa principali, nu.30. 358

Fur.

Fur, ſi cum re furtiua in alio loco deprehendatur, quàm vbi furtum commiſit, ibi poteſt accuſari, & puniri, nu.30. 505
Fures, qui occultè furantur, quomodo puniantur, num.50. 648
Fur manifeſtus, vel occultus quis ſit, nu.30. 649

Furioſus.

Furioſum, vel prodigum quem eſſe probat inter cætera nomi-

nominatio Patris facta in testamento, quando filijs nominatis furiosis, seu prodigis in eodem testamento prouidet de curatoribus,nu.30. 78
Furiosus nominatus in testamento Patris,intelligitur nô solum quoad bona relicta à Patre,sed etiam quoad omnia alia bona vndecumque quæsita,nu. 40. 78

Furnarij.

Furnarij conficientes panem minoris ponderis quomodo puniantur,nu.10. 735
Furnarij non possunt emere frumentum in platea Campidolij,nu.40. 743

Furtum.

Furtum est omni iure prohibitum,nu.10. 649
Furtum est contrectatio fraudulosa rei alienæ inuito Domino lucri faciendi causa,nu.20. 649
Furtum aliud dicitur manifestum, aliud occultum,num. 20. 649

G

Gabella.

Gabella Iudiciorum, & propinæ soluuntur attenta petitione,nô attenta condemnatione,& debito,nu. 30. 144
Gabella etiam in foro conscientiæ est soluenda, nu. 30. 244
Gabellam non soluens peccat. ibid.
Gabella non est soluenda de illis rebus, pro quibus numquam soluta appareat,nu.40. 244
Gabella soluenda est de illis rebus, pro quibus constat antea solutam fuisse,aliàs res incidunt in commissum, nu.40. 244
Limitatur multipliciter, nu. 50. fol. 744. & num. 10.& seqq. 745
Gabella non soluitur de legatis rebus pro exercitu paratis,nu.10. 745
Gabella non soluitur de rebus, quæ ad fiscum, vel iuris exercendi causa pertinent, nu. 10. 745
Gabellam per ignorantiam non soluens, non incidit in commissum,nu.10. 745
Gabella non soluitur de rebus translatis pro vsu proprio, nu.20. 745
Gabella si solui debeat de contractu, intelligitur de valido,nu.40. 745
Gabella, si de quibusdam rebus soluta sit,de quibusdam non. Hæc,pro quibus non est soluta,incidunt in commissum,nu.50. 745
Gabellam iniustam fraudare licet. ibid.
Gabella iniusta dicitur illa,quæ temere nulla publica necessitate vrgente, & sine Principis auctoritate constituta reformata,aut mutata apparet,nu.50. 745
Gabellas plus debito exigentes tenentur non solum iniustè exacta restituere, sed etiam arbitrio Iudicis sunt puniendi,nu.10. 746
Quid in foro ciuili. ibid.
Quid in foro criminali,nu.20. 746
Quid in foro conscientiæ,nu.30. 746
Gabellas iniustè exigentes sunt excommunicati excommunicatione Papali,nu.30. 746
Gabella non soluitur de rebus pertinentibus ad annonã, nu.30. 795
Gabella non est constituenda sine auctoritate Principis, nu.50. 795
Gabella inducta fauore publico non est odiosa,sed fauorabilis. ibid.
In dubio fit interpretatio contra gabellam. ibid.
In gabellis, seu vectigalibus exigendis attenditur consuetudo,nu.10. 796
Gabella non soluitur à Romanis Ciuibus de fructibus collectis in eorum possessionibus in districtu existentibus,nu.30. 796
Gabella non soluitur à Romanis Ciuibus de mercibus extractis in districtu,vt ad Vrbem adferant,nu.50. 796

Gabellarius.

Gabellarius maior ad quæ teneatur eius officio durante, nu.20. 743
Gabellarius maior non potest facere compositiones pœnarum, & illarum exactiones, vel diuisiones inter ipsum,& extraordinarios,nisi palàm,& bona fide in eius Tribunali,& Notario officij assistente, nu.30. 743
Gabellarius maior in fine eius officij per sindicos Romani Populi,sicut alij magistratus sindicari debet,nu. 20. 744

H

Habitatio.

Habitatio quotuplex sit,nu. 30. 87
Habitare quomodo,& quando quis dicatur. ibid.
Habitare quis dicatur in loco,in quo moratur, comedit, & bibit,nu.40. 87
Contra non habentem Romæ habitationem,vel domicilium,quomodo procedatur,nu.10.& 20. 89

Hæres.

Hæres eius,qui læsæ maiestatis crimen commisit, puniri debet,nu.10. 495
Fallit,si per fœminam lineam descendat, nu.10. 496

Hæretici.

Hæretici, eorumq. credentes,fautores, defensores, & receptatores sunt perpetuò diffidati eorum bona publicata, nu.50. 6
Hæretici omnes in hoc statuto in genere declarantur diffidati,& publici hostes,quod melius est,quàm si fieret specialis mentio hæresiarcarum,ne suo scelere viuant, dum de eis fit mentio,nu.20. 7
Hæretici ad punitionem eorum criminis possunt à sacris templis abduci,nu.10. 56
Hæretici non admittuntur ad accusandum,nu.40. 488
Fallit,si hæreticus hæreticum velit accusare. ibid.

Hypotheca.

Hypotheca non nascitur ad fauorem fisci, nisi à die contractæ obligationis per condemnationem,nu.50. 177
Hypotheca contrahitur non à die præcepti, sed sententiæ,nu.10. 178

Homicida, & Homicidium.

Homicida capite punitur si capi potest, alioquin diffidari debet,& condemnari de homicidio, & eius bona publicari,& Cameræ Vrbis applicari,nu.50. 163
Homicidæ bona publicantur deducta legitima filiorum, nu.10. 564
Homicida dicitur quicumque morti causam dedit,num. 30.& seqq. 564
Homicida semper præsumitur ex dolo, & ex proposito homicidium commisisse,nu.20. 565
Homicida quibus casibus non puniatur de homicidio, nu.10.& seqq. 565
Homicidium à Communitate commissum quomodo puniatur,nu.20.& seq. 566
Homicidium à pluribus commissum vti singulis,non vti vnum corpus ex deliberato consilio quomodo sit puniendum,nu.30. 568
Homicida reassidari non potest, nisi pacem habuerit ab hæredibus interfecti,nu.50. 568
Quid si fecerit plura homicidia. ibid.

I

Ignorantia.

Ignorantia in dubio præsumitur, nu.50. 614
Ignorantia regulariter à delicto,& pœna excusat, nu.50. 614.

Imbussulatores.

Imbussulatores, seu electores officialium Romani Populi quomodo eligantur, nu. 50. 761
Imbussulatorum officium quod sit, & quid ad eos spectet,nu.10. 761
Imbussulatores quo ordine seruato faciant electionem officialium. ibid.& seq.

Im-

Impenſa funeris.

Impenſa funeris de iure communi debet fieri ab hærede,nu.10. 211

Limita, niſi vir aliquid de dote vxoris habuerit, tunc enim ipſe tenetur ad impenſas funeris factas pro vxore ſepelienda. ibid.

Sublimita,niſi ſolum lucrum dotale habuerit,quia illud debet habere deducta funeris impenſa,nu.20. 211

Imperator.

Imperator habet imperium à Deo,nu.40. 5

Imperator debet parere Papæ,qui eſt Deus in terris. ibid.

Imperator leges obſeruare non tenetur, nu.10. 713

Incendiarij.

Incendiarij quomodo puniantur,nu.40. 611

Incendiarij quando teneantur ad damna, & intereſſe damnum paſſi,nu.20. 612

Inceſtus.

Inceſtum committens cum adulterio cum muliere, ſeu attinente vſque ad quartum gradum incluſiue de iure Canonico punitur pœna vltimi ſupplicij,nu.40. 635

Inceſtum committens cum aliqua attinente vſque ad ſecundum gradum incluſiuè,punitur ſimul cum muliere pœna vltimi ſupplicij,nu.50. 635

Inceſtus dicitur id crimen,quod committitur cum ea, cũ qua illicitum alioquin matrimonium fuiſſet, num.40. 636.

Crimen inceſti grauius eſt adulterio. ibid.

Inceſtus ſi à matrimonio originem duxerit,aliquando ſolet excuſari,vel ſexu,vel ætate,vel errore,nu.50. 636

Incidentes & inciſio.

Incidentes vineas,vel pergulas alicuius quomodo puniantur.nu.30. 671

Inciſio vineæ probatur per quattuor teſtes idoneos omni exceptione maiores deponentes de fama publica concurrentibus præſumptionibus. ibid.

Incidere non dicitur,qui radicitus euellit,nu.40. 671

Incidens contra prohibitionem non excuſatur, ſi aliam plantet,nu.50. 671

Incidere non dicitur quis eas vites, quæ radices nondum egerint,nu.50. 671

Incidentes,ſi plures ſint omnes tenentur in ſolidum, nu. 10.fol.672. & de iure communi poſſunt puniri tanquam latrones. ibid.

Incidere eſt etiam ferire cedendi cauſa,nu.20. 672

Incola.

Incola procedit à pari cum Ciue,nu.30. 602

Incola eſt qui in aliqua Ciuitate larem, rerumq. ac fortunarum ſuarum ſummam conſtituit, ibiq. domiciliũ habet,nu.30. 602

Incolatum habens in aliqua Ciuitate, dicitur eſſe de illa Ciuitate,nu.40. 602

Incola poteſt dici Ciuis. ibid.

Incola gaudet beneficio ſtatuti vti Ciuis,nu.50. 602

Indicia.

Indicia ad torturam rei requiruntur grauiora, & leuiora ſecundum qualitatem delicti,& quæ, nu.50. & ſeqq. 556.

Indicia vbi non adeſt ſtatutum debent præcedere iudicis arbitrio,nu.10. 557

Infamis.

Infamis non admittitur ad accuſandum, nu.10. 481

Infamis poteſt accuſare ex lege Iulia maieſtatis,vel ex lege Iulia de annona,nu.30. 481

Infamis poteſt accuſare,ſi ſuam,ſuorumq. iniuriam proſequatur,nu.30. 481

Infamis effectus ex ſententiâ publici Iudicis numquam admittitur ad accuſandum,nu.40. 481

Infamis poteſt accuſare de hæreſi,vel ſimonia,n.40. 481

Infamis infamia facti poteſt accuſare,nu.50. 481

Infamis poteſt accuſare accuſatorem ſuum,nu.20. 482

Infamis homo reprehenſibilis,humilis, & abiectus à teſtificando repellitur,nu.10.fol.549. & nu.20. 550

Infamia,& mors æquiparantur,nu.30. 703

Infans.

Infans non poteſt pro delicto criminaliter puniri,num. 30. 512

Iniuria.

Iniuria etiam nutu fieri poteſt, dummodo ex nutu appareat ſignum deſignans voluntatem iniuriantis, num. 20. 605

Iniuria fit per minas illatas alicui, vel per nuncium demandatas,nu.20. 605

Iniuriam deferentes nuncijs deſtinatis per Magiſtratum ad deferendum mandata,citationes,& edicta quomodo puniantur,nu.10.& ſeqq. 606

Et an, & quando credatur nuncijs dicentibus fuiſſe iniuriatos, nu.50. 606. & ſeq.

Iniuria illata Magiſtratui, Aduocato, vel Procuratori quomodo puniatur,nu.40. 618

Iniuria illata Magiſtratui dicitur atrox, nu.40. 619

Iniuria quælibet præſumitur prauè facta,nu.30. 663

Iniuria pugno illata,an ſit læuis,vel grauis, nu.40. 664

Iniuria illata alapa dicitur grauis inter milites, ſeu nobiles,nu.50. 664

Iniuria facta alicui in perſonam proijciendo ei in faciem ſtercus, vel phialam cum ſtercore quomodo puniantur,nu.40. 666

Iniuria aut infertur in corpus, aut ad dignitatem, aut ad infamiam pertinet,nu.30.fol.667. & nu.30. 674

Iniuria omnis dicitur perſonalis, ſiue tangatur perſona, ſiue res perſonæ cohærens,nu.50. 667

Iniuria illata verbis quomodo puniatur,nu.50. 667

Iniuria fit,aut re,aut verbis,nu.20.fol.668.& nu.30. 674

Iniuria an inferatur per verba imperſonalia,nu.30. 668

Iniuria quæ fit per ſcripturam dicitur verbalis, ſiue inferatur in genere,ſiue in ſpecie,nu.40. 668

Iniuria in genere illata eſt minor. ibid.

Iniuria infertur etiam verbis ſubdole dictis,& indirectis, nu.40. 668

Iniuria grauior eſt,ſi fiat ex conſulto,quàm ex non conſulto,nu.50. 668

Iniuriæ factæ verbis eſt reſiſtendum verbis non factis, nu.10. 669

Iniuriantem an excuſet veritas conuicij,nu.30. 669

Iniuria verbalis eſt perſonæ offenſio, ſed non in perſonam,nu.20. 671

Iniuria dicitur omne id,quod non iure fit, nu.30. 674

Iniuria fit alicui,aut per ſeipſum, aut per alias perſonas, nu.30. 674

Ab iniuria facti datur appellatio,nu.10. 358

Iniuriarum actio.

In iniuriarum actione animus iniuriandi conſideretur, cum ſit ſubſtantiale requiſitum huius actionis, num. 40. 669

Iniuriarum actione an teneatur Iudex appellationis, ſi dixerit in ſua ſententia Iudicem à quo inique, iniuſtè, nulliter perperam, &c. iudicaſſe,nu.20. 670

Iniuriarum actione non tenetur Iudex,ſi animo corrigendi verbum iniurioſum protulerit,nu.40. 670

Iniuriarum actione tenetur Iudicem allegans ſuſpectum, & cauſas ſuſpicionis non probans, nu.50. 670

Iniuriarum actione tenetur, qui in memoriali Principi porrecto aliquid probroſum Iudici dixerit,nu.50. 670

Iniuriarum actione tenentur corrumpentes arma, inſignia,vel picturas alienas,nu.50. 672

Iniuriarum cauſa continet querelam priuati Iudicij, non publici,nu.20. 674

Iniuriarum actio,& ex bono,& æquo, nec computatur in bonis actoris, antequam ſuper ea lis conteſtetur, nu.20. 674

Iniu-

Iniuriarum actio quando, vel quibus caſibus competere poſſit, vide latiſſ. nu.30.& ſeqq. 674. & ſeqq.
Iniuriarum actio quibus competat, nu.20.& ſeq. 677

Iniuriarum æſtimatio.

Iniuriarum æſtimatio debet fieri Iudicis arbitrio, delato prius parti iniuriam paſſæ iuramento, nu.50. 673
Iniuriarum æſtimatio fit ab actore, & permittitur arbitrio Iudicis ſtatuenda, nu.40. 677
Iniuriarum æſtimatio refertur ad id tempus, quo iniuria facta eſt, nu.40. 677

Inimicus.

Inimicus inimicitia capitali repellitur à teſtificando, nu. 30. 550

Inquiſitio.

In quibus caſibus poſſit procedi per inquiſitionem, nu. 40.& ſeq. 534. & ſeq.
Per inquiſitionem de iure ciuili non in omnibus caſibus procedi poteſt, ſecus de iure Canonico, nu.50. 535
Inquiſitio antequam fiat, in primis, & ante omnia debet conſtare de corpore delicti, nu. 10. fol. 536.& num.20. 542.
Per inquiſitionem proceditur vbique primo generaliter, deinde ſpecialiter, nu. 50. 536
Inquiſitio ſpecialis non poteſt fieri, niſi præcedentibus indicijs, nu.10. 537
Inquiſitus, & abſolutus non eſt amplius de eodem delicto inquirendus, vel moleſtandus, nu.20. 538
Inquiſitio non fit amplius elapſis viginti annis poſt commiſſum delictum, nu.30. 538
Inquiſitio eſt facienda per Iudicem competentem, aliàs erit nulla, nu.40. 538
Inquiſitio Iudicis ſecularis contra perſonas Eccleſiaſticas non valet, nu.50. 538
Inquiſitio non poteſt fieri, niſi per Iudices habentes merum, & mixtum imperium, nu.10. 539
Inquiſitio eſt formanda contra præſentem, quia contra abſentem, niſi abſens ſit per contumaciam de iure procedi non poteſt, nu.40. 539
Per inquiſitionem quomodo procedatur, nu. 50. 539. & ſeq.
Inquiſitio nullis præcedentibus indicijs, vel non præcedente ſaltim fama non ſubſiſtit, nu.20. 541
Inquiſitio per Iudicem anteceſſorem cœpta debet per ſucceſſorem proſequi, & terminari, nu 40. 695
Inquirere eſt recipere teſtes, ſeu informationes contra aliquem, nu.10. 696
Inquiſitio eſt remedium extraordinarium, nu.20. 696

Inſignia.

Inſignia, & arma aliena corrumpentes incurrunt pœnam centum aureorum, & parti ad intereſſe, & iniuriarum tenentur, nu.40. 672
Inſignia, & arma aliena corrumpentes tenentur actione iniuriarum, nu.50. fol.672. & ſi deleat, aut corrumpat inſignia, & arma proditoris, nu.10. 673
Quid in domino domus, an poſſit delere inſignia, & arma à fundatoribus ibi affixa, nu.20. 673
Quid in ſtatutis ab aliquo deturpatis, vel corruptis, nu. 20. 673

Inſtantia.

Inſtantia perempta poteſt per partes reſtaurari, ſi communi conſenſu repetant omnia acta vnico conſenſu, nu.50. 421
Inſtantia an erit deſerta, ſi acceptatione ſequuta cauſa per Conſultorem infra decennium ſibi aſſignata non expediatur, nu.10. 439
Inſtantia perempta omnia acta, præſertim ordinatoria in dicta inſtantia facta fidem faciunt in quocumque iudicio, nu.20. 521
Inſtantia perit in omnibus cauſis tam ciuilibus, quàm criminalibus, nu.30. & ſeq. 389
Fallit 13. caſibus, nu.10.& ſeqq. 390. & ſeqq.
Inſtantia an poſſit per partes prorogari, nu.10. 391
Inſtantia appellationis, & inſtantia abbreuiata per ſtatutum, vel per Principem poteſt prorogari vſque ad triennium, nu. 30. 391
Inſtantia non perit, quãdo quis facto aduerſarij eſſet impeditus, nu.50. 391
Inſtantiæ peremptio quando eſt cauſata facto aduerſarij Iudicis, ſeu tertij conceditur reſtitutio abſque clauſula refectis expenſis, nu.30. 392
Inſtantia non currit quando eligitur Conſultor in locum Iudicis ſuſpecti allegati vigore ſtatuti, nu.10. 393
Inſtantia perempta inſtauratur quattuor modis, nu.30. & ſeq. 393

Inſtrumenta.

Inſtrumenta etiam de partium conſenſu cancellata non debent à protocollis aboliri, nu.20. 43
Inſtrumenti cancellati copia debet petenti dari, ſed facta mentione de illa cancellatione. ibid.
Inſtrumentorum nomine ea omnia accipienda ſunt, quibus cauſa inſtrui poteſt, nu.20. 123
Inſtrumenta in forma celebrata probant, nu.30. ibid.
Inſtrumenta exequenda ſunt ſeruata forma hic tradita, nu.40. 123
Limita 14. modis. ibid. & ſeq.
Inſtrumentum de iure ciuili quantumuis publicum paratam executionem non habet, ſed requiritur ſolemnis libellus, & iudiciarius ordo, nu.30. 124
Limita 7. modis. ibid.& ſeqq.
Inſtrumentum publicum quomodo recognoſcatur, nu. 10. 127
Inſtrumentorum, & apocarum recognitio poteſt fieri per comparationem litterarum, nu. 20. 127
Inſtrumenta dotalia quomodo executioni mandentur, nu.10. 128
Inſtrumentum vi, vel metu factum nullius eſt roboris, & quando dicatur vi, vel metu factum, nu. 30. & ſeq. fol. 146.& nu.10.& ſeq. 147
Inſtrumentum regulariter ſimulatum non præſumitur, quia Inſtrumento ſtandum eſt, donec aliter probetur, nu.10. 274
Inſtrumentum dicens ſimulatum id debet probare, vel per ordinarias probationes, vel per coniecturas, & præſumptiones, ſed antea docere debet concludenter de cauſa ſimulationis, nu.20. 274
Cauſa ſimulationis oppoſita inſtrumento debet eſſe proxima contractui non remota, nu.40. 274
Inſtrumenta falſa fabricantes, aut fabricare facientes quomodo puniantur, nu.10.& ſeqq. 632

Inſultus.

Inſultum faciens alicui cum armis quomodo puniatur, nu.10. 666
Inſultus factus cum armis etiam non euaginatis dicitur inſultus, ac ſi euaginata fuiſſent, nu.20. 666
Inſultus de iure, an confundatur cum delatione armorũ, nu.20. 666
Inſultus an confundatur cum delicto, nu.30. 666

Interdictum.

Interdictum prohibitorium pertinens ad ruſticas ſeruitutes eſt merè poſſeſſorium, & qui ex eo agere intendit de iure ſeruitutis probare quidquam neceſſe habet, ſed hoc tantum, quod in itinere, actuq. hoc anno vſus ſit, non vi, non clam, non precario, nu.50. 162
Et in hoc interdicto non de iure, ſed de facto quæritur. ibid.
Et habet admixtam cauſam proprietatis, nu.10. 163
Interdictum prohibitorium pertinens ad ruſticas ſeruitutes datur cuilibet prohibito, & vſque ſucceſſori tam ſingulari, quàm vniuerſali aduerſus quemcumque prohibentem, etiam non dominum, nu.30. 163

L Et

Et in eo æſtimatur quanti eius intereſſet via, ſiue itinere non prohiberi. ibid.

Interdictum vnde vi.

Interdictum vnde vi competit expulſo de poſſeſſione, nu.30. 683
Interdictum vnde vi non datur, ſi ille, qui vim fecit ſuo iure ſit vſus nu.30. 683
Interdicto vnde vi vti non poteſt, qui adiuit Iudicem pro poſſeſſione obtinenda, nu.40. 683
Interdictum vnde vi non eſt famoſum, & in eo mox auditur actor, etiam ſine inſcriptione, nu.10. 684
Interdictum vnde vi competit ei tantum, qui vim paſſus eſt, atque deiectus, non alijs aduerſus eum tantum, qui vi deiecit, nu.10. 684
Interdictum vnde vi eſt annale, nu.30. 684
Fallit, ſi agatur de eo tantum, quod ad eum, qui vi deiecit, peruenit, nu.20. 684
Item fallit, ſi abſentis poſſeſſio vi, vel clam, ſit occupata. ibid.
In hoc interdicto venit id, quod intereſt, niſi agatur poſt annum, nu.30. 684

Interogatoria.

Interogatoria quando ſint danda, & quomodo, nu.30. & ſeq. 114
In interogatorijs dandis, qui contumax fuerit, non admittitur ad teſtium repetitionem, & ſi ſuis ſumptibus reperi parat, nu.50. 114
Interogatoria exceſſiua, aut impertinentia Iudicis arbitrio reſecantur. ibid.
Interogatoria de iure communi fiunt à partibus, ſuper quibus interrogantur ad detegendam falſitatem, num. 150. 114
Interogare quando poſſit Iudex ex officio, nu.20. 115

Interpres.

Interpres datus ad inſtantiam ambarum partium, intelligitur datus communibus expenſis, nu.20. 1151

Interpretatio.

Interpretari eius eſt, cuius eſt condere, nu.20. 6
Interpretatio omnis ſophiſtica ſemper fuit legibus odioſa, & ideò repellitur, & benignior amplectitur, num. 30. 16

Inuentiones.

Circa inuentiones ab extraordinarijs factas quomodo procedatur, vide cap.19. lib.3. de offic. extraord. maior. & minor. 713

Iter.

Iter eſt ius eundi, ambulandi hominis, non etiam iumentum agendi, vel vehiculum, nu.40. 1651
Iter qui habet actum non habet. ibid.

Iudæi.

Iudæi non ſunt exempti à collectis Agonis, & Teſtacię, nu.40. 809
Iudæi non poſſunt moleſtari à Conſulibus artium, pro impoſitionibus ab eis imponendis, nu.50. 809
Iudæi coram Conſulibus artium aliquo modo, vel ex quacumque cauſa minimè comparere, aut reſpondere tenentur, nu.50. 809
Iudæi alibi ſepeliri non poſſunt, niſi in campis eis pro ſepulturis in regione Tranſtyberim aſſignatis, n.10. 810
Iudæi quid ſoluere teneantur pro ludis Agonis, & Teſtaciæ, nu.90. 815

Iudex.

Iudex debet eſſe certus de litis conteſtatione, aliàs ſua ſententia reddetur nulla, nu.40. 99
Iudices non ſunt eligendi viri improbatæ vitæ, & notati, & infames, & quibus honore interdictū eſt, nu.50. 11
Nec minus flagellis cæſi, nu.10. 12
Nec coloni originarij Cæſaris, nu.20. 12
Nec negociantes, aut exercentes officia, vel artes viliſſimas, nec pauperes. ibid.
Nec ciues eiuſdem Ciuitatis, nu.30. 12
Nec debitores Ciuitatis, nu.30. 12
Nec cohortalibus exequijs obligati. ibid.
Nec illi, qui honorem, munus, vel aliud officium ſuſtinent, nu.40. ibid.
Nec indigni inferiore loco. ibid.
Nec minores 25. annis. ibid.
Iudices non debent vno, eodemq. tempore aduocationé, & officia publica exercere, nu.10. 13
Iudex ab initio habilis, ſi ex poſt inhabilis factus ſit, eſt ab officio amouendus, nu.10. 13
Iudex ſine cauſa cum iniuria, & damno non eſt amouendus, nu 20. ibid.
Apud Iudices non debet eſſe acceptio perſonarum, nu. 40. 17
Iudices Capitolini ſedere debēt ad audientiam per duas horas, nu.30. 91
Iudices in audientia præſtanda faciles ſe debent præbere, non autem contemni patiantur, nu.40. 91
Iudice aliquo Capitolino abſente, vel ægrotante, alius ex Iudicibus decreta interlocutoria tantum interponit infra decem dies, ſed his tranſactis decreta etiam diffinitiua, nu.50. 18
Iudices omnes Capitolini finito officio tenentur ſtare ad ſindicatum, nu.50. 19
Iudex numquam compellit partes compromittere, nu. 40. 150
Iudicis officium non impartitur, niſi petenti. ibid.
Iudices non poſſunt aduocationis munus exercere, num. 30. 184
Fallit, ſi à Principe quis eſſet diſpenſatus, nu.40. 185
Iudex habet iuriſdictionem, hoc eſt neceſſitatem iuris dicendi, qua de re etiam ius dicens appellatur, num. 30. 288
Iudex à quo appellatum eſt, ſi efficiatur Iudex appellationum, vt puta Collateralis efficiatur Capitaneus, ad de eadem cauſa appellationis poſſit cognoſcere, num. 20. cum ſeqq. 332
Iudex ſemel officio functus de eadem cauſa iterum iudicare non poteſt, nu.20. 333
Iudex appellationum Vrbis ex diſpoſitione ſtatuti de omnibus appellationibus cognoſcit, nu.40. 333
Iudex licet iurauerit obſeruare ſtatuta, tamen ex magna cauſa illa tranſgredi poteſt, nu.10. 476
Iudex poteſt ratione ætatis, vel propter metum periculi, vel ſcandali commutare pœnam mortis in aliam, nu. 20. 476
Iudex excuſatur in ſindicatu, ſi ob multorum ſalutem ſtatuta non obſeruauerit. ibid.
Iudex poteſt ſine querela ex officio procedere, nu.90. 492
Iudex Ciuilis poteſt de criminali cauſa, quæ ſe incidenter cognoſcere, & inquirere, nu.20. 536
Iudex debet videre, & audire teſtem qua fronte, & qua voce loquatur, nu.40. 551
Iudex Eccleſiaſticus dat Curatorem laico minori coram ipſo litem habenti, nu.20. 554
Iudex, qui quæſtionem eſt habiturus, non debet ſpecialiter interogare teſtes, an Titius homicidium commiſerit, ſed generaliter quis id commiſerit, nu.40. 557
Iudex poteſt ſuam iuriſdictionem defendere pœnali iudicio, nu.40. fol.627. etiam cum armis, nu.50. ibid.
Iudicis poteſtati permiſſa non ſemper ſunt iuris neceſſitati ſubiecta, nu.50. 617
Iudex corruptus quomodo puniatur, nu.20. 650
Iudex non debet recipere munera, nec preciū, nu.30. 650
Iudicis electio de quibus fieri debeat, nu.10. & ſeq. 651
Iudices eligendi ſunt nobiles, ingenui, & non egeni, nu. 10. 651
Iudices in Romana Rota non approbantur, niſi præcedente probatione ingenuitatis, & mediocritatis diuitiarum

darum conſtitutorũ apud eum redditum ad minus ſcutorum trecentorum, nu.20. 651
Iudex, qui de crimine termini moti cognoſcit poteſt cognoſcere etiam deſcriptus, nu. 10. 653
Iudex appellationum, an teneatur actione iniuriarum, ſi in ſua ſententia dixerit Iudicem à quo iniquè, iniuſtè, nulliter, fruſtratoriè, perperam, & aliter iudicaſſe, num. 20. 670
Iudex actione iniuriarum, non tenetur, ſi animo corrigendi verbum iniurioſum protulerit, nu.40. 670
Iudices debent inquiſitiones, & accuſationes per anteceſſores coeptas proſequi, & terminare, nu.40. 695
Iudex poteſt ex officio inquirere, ſi accuſator ab accuſatione deſiſtat, nu. 50. 695
Iudex aliter non debet iudicare, quam legibus cautum ſit, nu. 50. 719
Iudex diſtinguere non debet, vbi lex non diſtinguit. ibid.
Iudicis arbitrio relinquitur facti quæſtio; quando de facto dubitatur, nu. 10. 720
Iudex non ad vnã probationis ſpeciem cognitionem ſuã alligare debet, ſed ex ſententia animi ſui æſtimare, nu. 10. 720
Iudex debet confirmare motum animi ſui ex argumentis, & teſtimonijs, quæ rei aptiora, & vero proximiora eſſe compererit. nu. 20. 720
Iudex reſpicere debet ad circumſtantias, & efficiendi facultatem nu.20. 720
Iudices pro viaticis, ſeu loci viſione tam intra, quàm extra Vrbem quid lucrentur, nu. 50. 818

Iudex competens.

Iudex domicilij rei competens eſt, nu.50. 506
Iudex domicilij rei competens non eſt, ſi Iudex loci, in quo crimen commiſſum eſt, petierit reum ſibi tranſmitti, nu. 10. 507
Fallit, vt nu. 20. & ſeqq. 507
Iudex domicilij rei Clerici non eſt competens, ſi Iudex Eccleſiaſticus eum ſibi remitti petat, nu. 50. 507
Iudex domicilij rei non eſt competens, ſi Iudex loci, in quo crimen commiſſum eſt, cœperit contra reum procedere, nu 30. 508
Iudex domicilij rei non eſt competens, ſi extra territoriũ crimen ſit commiſſum, nu.30. 508
Fallit, ſi non per viam accuſationis, ſed inquiſitionis, & ex officio Iudex domicilij contra delinquentem extra territorium proceſſerit, nu.40. 508

Iura.

Iura quæcumque, quæ in iudicio à legitima perſona parte citata producuntur, cenſentur ipſo iure admiſſa, ſi, & in quantum, nu.20. 112
Iura quæcumque, ſi producentur in vltima dilatione ad probandum, & probatum habendũ debet parti, contra quam producuntur dari noua dilatio, ſi ea petierit, nu. 30. 118

Iuramentum.

Iuramentum Senatoris, nu.50. 14
Iuramentum Collateralium, Iudicis appellationum, & Iudicis maleficiorum, nu.50. 18
Iuramentum calumniæ debet præſtari per principales, ſi præſentes ſint, aliàs per Procuratores, nu.40. 104
Iuramentum calumniæ quinque continet, nu.50. 104
Iuramentum calumniæ de iure communi in omnibus cauſis præſtandum eſt, nu.30. 105
& eam ab actore, quàm à reo. ibid.
Iuramentum calumniæ regulariter in iudicio præſtandũ eſt, nu.40. 105
Fallit in perſona, in aliqua dignitate conſtituta, quia tunc domi iurare poteſt. ibid.
Idem in muliere. ibid.
Iuramentum calumniæ poteſt præſtari per Procuratorem ad id ſpecialiter conſtitutum, nu. 50. 105
Iuramentum calumniæ poteſt præſtari quandocunque etiam poſt concluſum in cauſa, nu. 10. 106
Iuramentum calumniæ, ſi non præſtetur parte petente proceſſus eſt nullus, ſecus ſi pars non petat, n. 10. 106
Contra recuſantes iurare Iudices oſtendere ſe debent triſtes, & iratos, nu.20. 106
Iuramentum calumniæ poteſt tacitè à parte remitti non petendo, à Iudice verò nec tacitè, nec expreſsè, nu. 20. 106
Iuramentum calumniæ an debeat præſtari ab eo, qui perfectè ſuam intentionem probauit, nu. 30. 106
Iuramentũ calumniæ in actis ſummarijs præſtatur. ibid.
Iuramentum calumniæ in beneficialibus non eſt neceſſarium, nu.40. 106
Iuramentum debet à teſtibus præſtari ſaltem tempore examinis, aliàs dictum illius non probat, etiam ſi culpa Notarij illud non præſtiterit, nu.10. & 20. 113
Iuramentum, quod fuit præſtitum tactis ſcripturis creditur Notario, nu.30. 113
De iuramento deciſorio, vide nu.40. 132. & ſeq.
Iuramento deciſorio non eſt locus, quando actor aſſumpſit onus probandi, nu.20.
Iuramenti delatio an debeat dari debitori, ſi per eum fuit electa via probandi per teſtes. ibid.
Contra iuramentum deciſorium, an admittatur appellatio, nu.40. 133
Iuramentum regulariter confirmat contractum, nu. 10. 276.
Iuramentum debet habere tres comites, ſcilicet, veritatẽ, iudicium, & iuſtitiam, nu. 30. 275
Iuramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis, num. 40. 276
A iuramento doloſè extorto, vel ab alio illicito, & per metum extorto neceſſe eſt petere abſolutionem, num. 30. 281
Iuramento per relaxationem, vel abſolutionem ſublato agitur ad reſciſſionem contractus, etiam ſi nullus ſit iuramento remoto, nu.40. 282
Vbi plura iuramenta ſunt in eodem contractu, tot debent eſſe relaxationes, & abſolutiones, quot ſunt iuramenta, nu. 10. 283
Iuramentum perpetuat actionem vſque ad 40. annos, & habet vim litis conteſtatæ, quæ præſcriptionem interrumpit, nu.40. 297
Iuramentum non venit in generali diſpoſitione, niſi de illo ſit facta mentio, nu. 10. 300
Iuramentum in promiſſione facti alieni habet vim clauſulæ ſe facturum, & curaturum, nu.30. & 50. 319

Iuriſdictio.

Iuriſdictio eſt poteſtas de publico introducta cum iuris dicendi, & æquitatis ſtatuendæ neceſſitate, nu. 20. fol. 288. & nu. 10. 33
Iuriſdictio eſt nomen generale comprehendens merum, & mixtum imperium, tamquam iuriſdictionis ſpecies, nu. 18. 335

Ius.

Ius qua hora reddi debeat in foro Capitolino, nu.30. 91
Ius reddi debet matutino tempore, etiam de iure communi, nu.40. ibid.
Ius gentium fuit naturali ratione introductũ, nu.40. 220
Ius gentium eſt potentius, quàm Principatus, nu. 10. 221
Ius dicendi de nullitate contractus ob non ſeruatas ſolemnitates ſtatuti, an tranſeat ad hæredes, nu.50. 262

L

Latro.

Latrones quomodo puniantur, nu. 50. 647
Latro dicitur, qui pro vita furatur, nu. 20. 648

Laudum.

A laudo Arbitratorum infra decem dies, licet de nullitate dicere, & petere reductionem ad arbitrium boni viri, nu.20. 597

Digitized by Google

Laudum datum ad executionem alterius instrumenti ſecundum: undem instrumentum intelligi debet, ad cuius executionem fuit probatum, nu. 30. 308
Laudum ad arbitro, ſiue voluntario, ſiue neceſſario latum propter enormem læſionem, ac nullitatem, quamuis iuratum reſcinditur per reductionem ad arbitrium boni viri petita prius iuramenti abſolutione, nu. 30. 308
Si à laudo fuerit appellatum, an liceat appellanti ſuæ appellationi renunciare inuito appellato, nu. 50. 358

Legitima.

Legitima filiorum deducitur ex bonis homicidæ publicandis, nu. 10. 564

Legitimatio.

Legitimati ad inſtantiam Patris per reſcriptum Principis, in ſucceſſione inteſtati adæquantur legitimis, nu. 10. 236
A legitimatione baſtardi licet appellare, nu. 10. 361

Læſio.

Læſio, de qua in ſtatuto cap. 153. & cap. 154. lib. 1. declaratur vltra tertiam iuſti precij, nu. 20. fol. 277. & nu. 30. 279
Læſio quãdo eſt circa dimidiam, licet non ſit in dimidia, nec vltra nihilominus dicitur enormis, nu. 30. 277
Læſio vltra tertiam de iure ſtatutario dicitur enormiſſima, ſicut læſio vltra dimidiam, & tunc non ſeruatur iuramentum, nu. 40. 280
Læſio enormiſſima æquiparatur dolo ex propoſito interuenienti, nu. 40. 280
Læſione enormiſſima data datur dolus, nu. 50. 280
Quæ dicatur media læſio, vel talis, quæ excludat reſtitutionem in integrum, vel illam admittat, reſidet in arbitrio Iudicis, nu. 20. 415

Lex.

Lex non quæritur vbi adeſt naturalis ratio, nu. 50. 215
Lex, vel ſtatutum, vbi mandat aliquid fieri, quod alterius fauorem concernat, ſemper intelligitur eo petente, cuius fauorem concernit, nu. 50. 378
Lex propter neceſſitatem introducta ad ſimiles caſus non extenditur, nu. 30. 706
Lex, ſeu ſtatutum, de quo dubitatur, ſi antiquius ſit, quàm illud, quod ei legi, ſeu ſtatuto declarando adhibetur, non fit extenſio, nu. 40. 706
Lex, ſi in ambigua voce ſit, ea potius accipienda eſt ſignificatio, quæ vitio caret, nu. 40. 706
Lex ſecundum conſuetudinem eſt interpretanda, num. 40. 706
Leges priores, quamuis abolitæ in poſterioribus interpretandis poſſunt adhiberi nu. 50. fol. 706. & nu. 30. 707
Lex vtilis Reipublicę eſt interpretatione extendenda, & adiuuanda, nu. 50. 707
Leges ſunt interpretandæ ſecundum communem vſum loquendi, non ſecundum propriam verborum ſignificationem, nu. 50. 707
Fallit, ſi in lege, vel ſtatuto adiectum eſſet verba propriè intelligi debere, nu. 10. 708
Fallit etiam ſi ille vſus loquendi non plenè probetur, nu. 20. 708
Legis verba ſunt accipienda cum effectu, & ità, vt aliquid operentur, nu. 20. 708
Lex cum in præteritu quid indulget, in futurum vetat, nu. 20. 708
Lex cum quid permittit non committitur contra legem, ſi non fiat, quod permiſit, nu. 30. 708
Legis ratio non eſt inquirenda. ibid.
Leges non facilè mutandæ ſunt, ibid. fallit, ſi euidens vtilitas, & æquitas mutationem ſuadeat, nu. 40. 708
Leges obſeruandæ ſunt, & qui ſecundum eas agit, iuſtus qui contra iniuſtus dicitur, nu. 50. 708
Limitatur hoc, & ſublimitatur multis modis à nu. 10. fol. 709. vſque ad finem gloſ.
Legis ratione ceſſante in caſu propoſito, etiam lex ipſa ceſſare debet, nu. 40. 710
Lex nondum inſinuata non eſt in obſeruãtia, nu. 30. 712
Lex, vel conſuetudo ſpecialis alicuius loci nõ ligat alios, nu. 20. 715
Fallit, vt ibid.
Lex incerta neminem ligat, nu. 30. 715
Lex, vel ſtatutum alicuius loci non ligat forenſes, num. 10. 716
Fallit, vt nu. 10. cum ſeqq. ibid.
Leges non ligant niſi ſint vſu receptæ, nu. 50. 718
Lex non præſumitur vſu recepta, quoniam non reperitur inſerta in volumine legum, vel ſtatutorum, vel ſi Princeps id declarauit, nu. 10. 719
Lex noua non acquirit vires, quando fiunt plures actus contra eam, ſciẽte conditore, & valente contradicere, & non contradicente, nu. 20. 719
Lex vbi non diſtinguit, ibi nec Iudex diſtinguere debet, nu. 30. 719

Libellus.

Libellus quot modis in iure ſumatur, nu. 30. 98
Libellus, de quo loquitur ſtatutum eſt breuis, & ordinata ſcriptura clarã continens, Iudici, ac parti demonſtrans intentionem agentis, & accuſantis, nu. 40. 98
Libellus, & petitio hic idem ſunt, nu. 20. 100
Libellus, & petitio differunt in tribus de iure communi, ibid.
Libelli forma in actione iniuriarum, nu. 10. 678
Libellus in actione iniuriarum debet continere nomen iniuriantis, ſpeciem illatæ iniuriæ, tempus, & locum, nu. 10. 678
Ab incertitudine libelli non declarati datur appellatio, nu. 40. 359
A pronuncia eſſe procedendum ſuper libello inepto, & obſcuro datur appellatio, nu. 20. 361
A libelli reiectione, & à denegato libello petito appellatur. ibid.

Libellus famoſus.

Libellos famoſos facientes quomodo puniantur, nu. 30. 665.
Libelli famoſi materia vbi tractetur, nu. 50. 665
Libellum famoſum inueniens, & non corrumpens, ſed alteri manifeſtans tenetur actione iniuriarũ n. 50. 676
Libellum famoſum ſi quis curauit emere, vel vendere tenetur actione iniuriarum, nu. 10. 677

Liberatus à Carcere.

Liberatis ſemel gratioſè à carceribus amplius liberari non debet, nu. 50. 572

Libertus.

Libertus non poteſt Epiſcopum accuſare, nu. 40. 489
Libertus non poteſt patronum accuſare, nu. 50. 489
Fallit, ſi ex l. Iulia maieſtatis accuſet, vel ſi ciuiliter, non criminaliter agatur, nu. 10. 490

Licere, vel licitum eſſe.

Licere pro poſſe vſurpatur, nu. 10. 228
non è contrario, nu. 20. 228
Licitum eſt, quod per leges permittitur illicitum, quod prohibetur. ibid.
Licitum ſeparatur ab honeſto, non enim quidquid licet honeſtum eſt. ibid.

Lis.

Lis quando habeatur pro conteſtata, nu. 50. 97
Litis conteſtatio eſt de ſubſtantialibus Iudicis, nu. 40. 99
Litis alienæ redemptor quis dicatur, & quomodo puniatur, nu. 30. 183
Lis dicitur introducta inter affirmantem, & negantem, actorem ſcilicet, & reum, nu. 50. 183
Lis in Romana Curia inducitur ſola citatione. ibid.
Lis in actione reali non inducitur niſi per oblationem libelli. ibid.

Locus.

Locus.

Locus contractus, & ſolutionis æquiparantur, num. 30. 703.

Locus contractus non ſolutionis attenditur, quando quis aliud ius obtinet in loco contractus, aliud in loco ſolutionis, nu. 20. 718

Lucrum dotale.

Lucrum dotale in omnibus procedit à pari cum dote, & pacta apposita ſuper dote, & ſi non ſint apposita ſuper lucro dotali, apposita nihilominus intelliguntur, nu. 50. 198

Lucrum dotale, an habeat locum, ſi ſteterit per aliquem ex coniugatis, quo minus matrimonium conſumatur, nu. 30. 204

Lucro dotis eſt etiam locus, ſi matrimonio non conſumato mulier ingreſſa ſit monaſterium, quando per ipſum virum non ſtetit, nu. 50. 204

Lucrum dotale ſemper intelligitur deducta funeris impenſa, nu. 50. 219

Ludus.

Ludere nemo poteſt ad ludum prohibitum, vel dare cõmoditatem ludendi, aliàs quomodo puniantur, num. 30. 807

Ludus aleæ eſt prohibitus, niſi vnum ludatur ſolidum non vltra, vel aliquid commeſſibile; nu. 40. 807

Ludus eſt alleuiatio laboris, nu. 50. 807

Ludus fuit inuentus à diabolo, nu. 50. 807

M

Macedonianum S. C.

Macedonianum S. C. quibus caſibus non procedat, vide in verbo, filiusfamilias.

Macedonianum non procedit in obligationibus, quæ ex delicto, vel quaſi contrahuntur, nu. 30. 268

Macedonianum non procedit in ceſſione iurium, nu. 50. 268.

Macedonianũ non procedit, quando filius familias alieno nomine contrahit, nu. 10. 269

Macedonianum non procedit, ſi cum Patre filius contrahat, nu. 10. 269

Macedonianum an procedat in rei communis diuiſione, nu. 20. & ſeqq. 269

Macellarij.

Macellarij vendentes carnes morticinas quomodo puniantur, nu. 10. 736

Macellariorum delicta, & eorum pœnæ latiſſimè recenſentur, nu. 10. & ſeqq. 736

Macellarij dicti ſunt à macellando, id eſt mactando, & occidendo, nu. 30. 737

Magiſter.

Magiſter poteſt verberare diſcipulos modeſtè, non autẽ ſi modum excedat, nu. 40. 698

Magiſter Maſſarij.

Magiſtri Maſſarij officium qualis ſit, & quid ad eum ſpectet, nu. 30. 760

Magiſtri Iuſtitiariorum.

Magiſtrorum Iuſtitiariorum officium quod ſit, & quid ad eos pertineat, nu. 30. 779

Magiſtri Iuſtitiariorum non poſſunt imponere pœnam excedentem viginti quinque ducatos, nu. 20. 780

Magiſtri Iuſtitiarij, eorumq. Notarius pro viatico intra mœnia Vrbis carlenos decem, extra verò iulios decem in totum, & non vltra habere debent, nu. 10. 819

Magiſtrorum Iuſtitiariorum bannimenta, ſeu edicta quæ ſint, nu. 50. 845

Magiſtri viarum.

Magiſtrorum viarum officium quod ſit, & quid ad eos pertineat, nu. 50. 774

Magiſtri viarum, & eorum Aſſeſſor finito officio debent ſyndicari, nu. 10. 775

Magiſtri viarum tam pro loci viſione, quàm præſentia[illegible]

tiæ prolatione nihil recipere debent, nu. 10. 819

Maior.

Maior dicitur, qui vigeſimum annum ætatis compleuit, non obſtan. quod de iure communi debeat compleuiſſe 25. annum, nu. 40. 77

Mandans.

Mandans, vt crimen committatur, vel conſilium dans poteſt accuſari, & puniendus eſt ſimul cum committente, nu. 10. 493

Fallit, vt ibid. & ſeqq. & ſuple in verbo, conſilium.

Mandans an teneatur de eo, quod excedit, ſi mandatarius excedit fines mandati, nu. 40. & ſeq. 493

Si mandatum fuit ad vulnerandum, tunc ſi mandatarius occidat, mandans tenetur de homicidio, num. 10. 494.

Mandatarij.

Mandatariorum officium, iuramentum, & cautio, nu. 40. & ſeq. 47

Mandatarij aliàs nuncupantur à iure Nuncij, aliàs ſeruitores, aliàs piazzarij, & ſunt perſonæ viles, nu. 20. 48

Mandatarij eſſe non poſſunt infames, nu. 30. 48

Mandatarijs creditur in his, quæ concernunt citationes partis, & diei relationem, & aſſignationem. ibid.

Relatio Mandatariorum, quibus caſibus eſſe debeat in ſcriptis, vel ſufficiat verbalis, nu. 40. 88

Mandatum.

Mandatum de aſſociando datur ciuiliter poſſidenti contra poſſidentem naturaliter, nu. 10. 141

Mandatum de aſſociando ita appellatur, eo quia Iudex dubitanti accedere ad rem immobilem, quam ciuiliter poſſidet, dat mandatarium, qui eum aſſociet, nu. 40. & 50. 140

Mandatum de aſſociando competit etiam ei, cui fit ex pacto data facultas intrandi, & capiendi poſſeſſionem propria auctoritate cum clauſula conſtituti & precarij, nu. 20. 141

Mandatum de aſſociando, ſi fuerit à Creditore petitum prius, quàm extraiudicialiter in vim pacti, & conſtituti tentauerit propria auctoritate poſſeſſionem ingredi, non poterit amplius ſibi propria auctoritate ingredi, cere, ſed aſſociationem Iudicis exſpectare opus erit, nu. 10. 141

Fallit, ſi adeundo Iudicem proteſtatus fuerit ſaluam viã facti ſibi manere, nu. 40. ibid.

Mandatum de aſſociando, quando à Iudice petitur, an ſit neceſſaria citatio pacti, nu. 10. 142

Mandatum ſuſpicionis fugæ quomodo, & quo caſu relaxandum, nu. 30. & ſeq. 145

Maritus.

Maritus totam dotem lucratur, ſi vxor decedat liberis extantibus, quam reſeruare tenetur liberis communis matrimonij, nu. 10. 202

Maritus vxore decedente ſine liberis quartam partem dotis ad vſumfructum, & proprietatem lucratur. ibid.

Maritus extantibus liberis tantum primi matrimonij, an dotem lucretur, nu. 30. & ſeq. vbi diſtingue, vt ibi. 202.

Maritus quartam, quam lucratur liberis non extantibus, tranſmittit ad ſuos hæredes, nu. 30. 203

Maritus, qui onera matrimonij non ſubſtinuit, lucrum dotale non conſequitur, nu. 50. 203

Maritus de iure communi tenetur alere vxorem, nu. 50. 217.

Etiam ſi illam duxerit ſine dote, vel ſine dotis promiſſione, quia videtur dediſſe ſuam perſonam loco dotis, nu. 10. fol. 218. vel ſi dotem habuit, & illius fructus non ſufficiant pro alimentis, nu. 30. 218

Maritus occidens vxorem deprehenſam in adulterio non punitur pœna ordinaria, nu. 50. 123

Maritus poteſt ad correctionem caſtigare vxorem, num. 40. 698
Maritus contra vxorem furem, & adulteram poteſt vti priuato carcere, nu. 50. 698

Matriculatio.

Matricula Notariorum eſt liber, vbi nomina Notariorũ ſunt deſcripta, & probat tales ibi deſcriptos eſſe Notarios, nu. 40. 40
Matriculari quis poſſit in Matricula Notariorum, num. 50. 40
Matriculari nemo poteſt niſi prius examinetur à Proconſulibus, & Correctoribus, nu. 10. 41
Matriculatus à Secretario ſine mandato Proconſulum, & Correctorum pœnam falſi incurrit ipſe, & Secretarius & nihilominus geſta per eum valent, nu. 20. 41
Matriculandus debet in matricula ſua manu ſe ſubſcribere, & ſignum apponere, ſicut ſi aliquid Inſtrumentum publicaret, nu. 20. 41

Membrum.

Membrorum appropriatione veniunt ea, quibus diuerſo ac proprio officio corpus mouetur, nu. 40. 660
Eſt differentia, an membrum dicatur debilitatum, mutilatum, vel deturpatum, nu. 50. 660
Membrum quando intelligatur debilitatum, vel amputatum. ibid.
Membrum an dicatur lingua, naſus, labia, dentes, mammellæ, nu. 10. 661
Artifex debilitatus in digito, quo principaliter vtitur in ſuo artificio, an dicatur debilitatus in membro, nu. 10. 661.
Membrum in homine dicitur etiam barba, ideò incidens barbá tenetur pœna, qua plectitur is, qui alicui membrum abſcidit, nu. 10. 661

Merces, ſeu ſalarium.

Merces, ſeu ſalarium, ſi non excedat ſummam ſcutorum decem, non auditur reus, niſi actuali depoſito facto, aut in pecunia, aut in mobilibus plus valentibus, nu. 30. 143
Quid ſi excedebat dictam ſummam. ibid.
Si de mercede agatur excedente ſummam ſcutorum decem datur appellatio, nu. 40. 143
Fallit, ſi merces debeatur pauperi ita, vt ſuccedat loco alimentorum, nu. 50. ibid.
Mercedes Notariorum pro inſtrumentis quales ſint, nu. 30. & ſeqq. 823. & ſeq.
Merces Notariorum pro ſententijs qualis ſit, nu. 20. & ſeqq. 825
Merces Notariorum pro Iudiciarijs actibus qualis ſit, nu. 10. & ſeqq. 826
Merces Prothonotarij qualis ſit, nu. 30. & ſeqq. 829
Merces Notarij Magiſtrorum viarum qualis ſit, nu. 10. & ſeqq. 830
Merces Notarij Maleficiorum, & pro relaxatione carceratorum qualis ſit, nu. 40. 831
Merces Cuſtodis carcerum qualis ſit, nu. 50. 834
Merces Executorum qualis ſit, nu. 40. 836
Merces Scribæ Senatus qualis ſit, nu. 40. 838
Merces Notarij Conſeruatorum qualis ſit, nu. 20. 839
Merces Secretarij Conſeruatorum qualis ſit, nu. 50. 839
Merces Scriptoris Conſeruatorum qualis ſit, nu. 30. 840
Merces Notarij Cameræ qualis ſit, nu. 10. 841
Merces Scriptoris Cameræ qualis ſit, nu. 30. 841
Merces Notarij Gabellarij maioris qualis ſit, num. 50. 842.
Merces Executoris Palatij Conſeruatorum qualis ſit, nu. 10. 842
Merces Preconum, ſeu Bannitorum qualis ſit, num. 30. 842.
Merces vbi non eſt expreſſa proceditur à ſimilibus ad ſimilia, nu. 50. 844

Meretrix.

Meretricem capiens, vel ei vim inferens qua pœna punitur, nu. 30. 639
Meretrici facientes trentunum quomodo puniantur, nu. 40. 639

Metus.

Metus eſt expectatio mali, nu. 40. 325
Metus iuſtus eſt non vana hominis ſuſpicio, vel quilibet timor, ſed talis, qui in virum conſtãtem cadere poſſit, nu. 50. 325
Metus iuſtus infertur per inimicitias, minas, corporis cruciatum alijsq; modis, quæ Iudicis prudentiæ, & arbitrio committuntur, nu. 20. 326
Metus inſtantis periculi, & mortis excuſat delinquentẽ à capitali pœna, nu. 20. 523

Miles.

Miles non poteſt accuſare, nu. 30. 480
Fallit, ſi ex lege Iulia maieſtatis accuſet, nu. 40. 480
Fallit, ſi ex lege Iulia de annona miles accuſet. ibid.
Miles admittitur ad accuſandum, ſi ſuam, ſuorumq. iniuriam proſequatur, nu. 40. 480
Miles ſi exercitu alicubi poſito crimen commiſerit ad iuriſdictionem Militarem, non ad iudicem loci pertinet, nu. 10. 506
Militia armata, & legalis æquiparantur, nu. 40. 703
Miles non ſoluens gabellam, & ſi ſoluere teneatur, tamẽ non incidit in commiſſum, nu. 50. 744

Minæ.

Minæ inferri non poſſunt, vel nunciari, & eas inferentes vel nunciantes quomodo puniantur, nu. 30. & ſeqq. 603. & ſeq.
Minas inferentes, ſeu denunciantes vltra pœnas ſtatutarias tenentur aſſecurare minatos, quod illos non offendent, nu. 40. 608

Minor.

Minoribus vtriuſque ſexus debet dari Curator ad lites, ſi Curatorem non habeant ſeruata forma ſtatuti, de qua vide, nu. 40. 79
Minori, ſeu pupillo pauperi, vel in parua cauſa poteſt prouideri de procuratore ſpecialiter ad illam cauſam, nu. 50. 80
Minor læſus in proceſſu cauſæ cum Curatore ad lites reſtituitur, nu. 30. 81
Minor, vel mulier pro modica ſumma validè, etiam ſine ſolemnitatibus obligantur, nu. 20. 225
Minor non poteſt contrahere abſque ſolemnitate ſtatuti, etiam ſi iurauerit ſe maiorem, nu. 30. 225
Minor, vel Mulier, ſi deliquerint, non iuuantur ſtatuto, cap. 151. quia ſine ſolemnitatibus ex delicto quaſi obligantur, nu. 50. 256
Minor, vel Mulier poſſunt vtiliter contrahere abſque ſolemnitatibus ſtatuti, nu. 20. 257
Minor filiusfam. ſi non ſibi, ſed Patri contraxit, nõ ſunt neceſſariæ ſolemnitates ſtatuti, nu. 40. 257
Quid in ſeruo minore, nu. 50. 257
Minor, vel mulier contrahentes nomine alieno non indigent ſolemnitatibus ſtatuti, nu. 10. 258
Quid ſi minor contrahat cum muliere, an ſint neceſſariæ ſolemnitates. ibid.
Quid ſi minor, vel mulier contraxerint cum patre, nu. 20. 258
Minor, vel mulier in multis caſibus non indigent ſolemnitatibus ſtatuti, vide ibid. & ſeqq.
Minor, vel mulier auxilio huius ſtatuti non iuuantur, niſi accepta reſtituerint, nu. 30 259
Quid ſi minor, vel mulier ſuccedant ei, cum quo ſine ſolemnitatibus ſtatuti contraxerunt, nu. 50. 259
Minor contrahens cum Eccleſia non indiget ſolemnitatibus prædicti ſtatuti, nu. 10. 260
Minor decem, atque ſeptem annis abſque Curatoris legitimi

timil interuentu in iudicio criminali ſtare non poteſt, nu.50. 553
Minor, vel mulier, ſi propter indicia torquendi ſint in interlocutoria de ſubijciendo eos tormentis erit citandus Curator, nu.40. 554
Minoris confeſſio in tormentis, an ei præiudicet ſine auctoritate Curatoris, nu.50. 554
Minores delinquentes quomodo puniantur, nu.10. 685
Minor delinquens quando eſt proximus pubertati, & doli capax non excuſatur in totum, ſed mitiori, non ordinaria pœna tenetur, nu.30. 685
Minor in criminalibus cenſetur maior. ibid.
Contra minores delinquentes quomodo procedatur, nu.40. 686
Minor effectus maior, an poſſit puniri. ibid.
Minor quando dicatur doli capax, nu.50. 686
Minor ætate, ſi non ſoluat gabellam, res non incidunt in commiſſum, nu. 50. 744

Moleſtia.

Moleſtatus à potentiori in ſua poſſeſſione, quid habeat neceſſe probare, vt ſit locus ſtatuto, cap.165. lib.1. nu. 30. & ſeq. 323
Moleſtia eſt malum præſens inferens metum de futuro, cui per cautionem eſt occurrendum, nu.50. 325

Monaſterium.

Monaſterium, & filius æqui parantur, nu.40. 703

Moneta.

Monetam falſificantes puniuntur pœna vltimi ſupplicij, nu.40. 625
Quid in vidua? quid in impubere? quid in tutore? nu. 10. 627
Monetam falſam qui cœpit, & nõ perfecit iuſtæ pœnitentiæ ſuffragio eſt abſoluendus, nu.20. 627
Monetas falſas, ſeu reprobas vendentes, & ſcienter ementes mercandi, ſeu lucrandi cauſa quomodo puniantur, nu.30. & ſeq. 627
Monetam tondentes, ſeu minuentes quomodo puniantur, nu.40. 627
Monetam falſam ſcienter expendentes, aut cambiantes quomodo puniantur, nu.50. 627
Circa falſam monetam quattuor crimina ſolent occurrere, aut enim cuditur, aut tingitur, aut erogatur, & expenditur, aut tonditur, ſeu minuitur, nu.30. 628
Moneta dicitur falſa, quæ ſine Principis auctoritate cuditur, & ſi bona ſit, nu.50. 628.
Moneta, quæ iuſtum pondus excedit, poteſt tondi, ſi quis eam ita condendo ad iuſtũ pondus redegit, nu.10. 629

Monopolia.

Monopolia ſunt prohibita in Vrbe, & extra per quadraginta milliaria, nu.10. 794
Monopolia ſunt contra annonam, & quod contra annonam eſt fieri etiam de iure generaliter prohibetur, nu. 20. 794
Monopolium eſt etiam prohibere alicui, ne exerceat artẽ ſuam, vel paciſci, quod non vendantur; nec emantur victualia, niſi in certo loco, nu.30. 794
Monopolium dicitur etiam quando artifices inter ſe conueniunt de ſic faciendo, nu.30. 794
Monopolium dicitur etiam quando ordinationes annonariæ tendunt ad priuatum commodum, non autem ad publicam vtilitatem, nu.40. 794

Mora.

Mora, ſeu contumacia in reſpondendo articulis quomodo purgetur, nu.50. fol. 107. & nu.50. 109
Mora ad effectum excludendi fœminas vigore ſtatuti poteſt purgari, nu.40 239
Et vt mora currat, debet præcedere interpellatio fœminæ. ibid.

Mortuus.

Mortuus poteſt per Procuratorem defendi, ſi in eum ſententia ſit ferenda, nu.20. 504
Mortuus non punitur de crimine in vita commiſſo, nu. 30. 512
Fallit, vt nu.40. & 50. 512. & ſeqq.
Mortuus in banno, an poſſit ſepeliri in Patria in ſepulcro maiorum ſuorum, nu.20. 615

Mulier.

Mulier non poteſt facere pactum de non petendo refutationem, quietationem, ſeu donationem, niſi ſeruata forma ſtatuti, cap.151. lib.1. nu.20. 254
Limitatur hoc modo multis modis, quos vide, ibid. & ſeqq. & in verbo, minor.
Mulier non admittitur ad accuſandum, nu.20. 478
Fallit, ſi ſuam, ſuorumq. iniuriam proſequatur, num. 10. 479
Mulier non admittitur ad accuſandũ maritum, vel adulteram de crimine adulterij, nu.20. 479
Mulier admittitur ad accuſandum crimen læſæ Maieſtatis, nu.20. 479
Mulier ex lege Iulia de annona accuſare poteſt, num.30. 479.
Mulier ſi ſit accuſata, poteſt ſe per Procuratorem defendere, nu.30. 508
Mulier ſi de delicto accuſatur, aut contra eam inquiratur, quomodo procedendum, nu.40. & ſeq. 543
Mulieres de delicto accuſatæ, vel inquiſitæ non poſſunt perſonaliter detineri, nu.10. 528
Fallit in meretricibus, & vilibus, nu.20. 544
Mulieres ſunt carcerandæ pro capitalibus delictis, ſed in carceribus ſeparatis à carceribus virorum, nu.20. 544
Mulier nobilis, & honeſtæ conditionis non debet cum dedecore ad Iudicem conduci, neque ſtatim carcerati, nu.30. 544
Mulier innupta, ſi dixerit ſe ab aliquo vim paſſam, & infra duos menſes de vi prædicta conqueſta non fuerit vlterius ſuper hoc auditi non debet, nu.40. 640
Quid in muliere nupta, nu.50. ibid.
Mulier ex clariſſimo parente nata, ſi nupſerit alicui inferioris dignitatis, amittit dignitatem parentis, & conditionem mariti aſſumit, nu.30. 743
Mulieres à muneribus, & honoribus excuſantur, nu.40. 773.

Mutus.

Mutus non poteſt eſſe teſtis, nu.50. 549
Limita, vt ibid.

N

Negans, & Negatio.

Negans narrata, prout narrantur eſſe vera, non dicitur negare, vt incurrat pœnam ſtatuti, nu.40. 111
Negationem reuocans in continenti euitat pœnam, nu. 40. 111
Idem eſt, ſi eam reuocet antequam examinentur teſtes à ponente, vel interrogante, nu.50. 111
Ex negatione, & mendacio quis non debet puniri, niſi pars grauetur. ibid.
Negans inepte, non punitur. ibid.
Negans vbi habuerit probabilem cauſam ignorantiæ nõ punitur, nu.10. 112

Notarius.

Notarius poſtquam eſt creatus tabellio, non poteſt dicto officio renunciare, nu.10. 32
Notarij appellatione venit Protonotarius in ſtatuto, niſi loquatur de Notario ſcribente acta. ibid.
Notarij actuarij Collateralis qui eligi debeant nu.20. 32
Notarij actuarij omnes non poſſunt officium exercere per ſubſtitutum, excepto Protonotario, & Notario appellationum, nu.40. 32
Notarij antiquitus, ſeu tabelliones, qui inſtrumentorum conficiendorum præſidebantur officio, ipſi per ſe inſtrumenta de iure conficere tenebantur, nu.40. 33

Nota.

Notariorum habitus,& mores,nu.20. 33
Notarij hodie non obſeruant hoc ſtatutum de habitu,& moribus Notar. ſicut nec Clerici rubricam de vit. & honeſt. Cler. nu.30. 33
Notarij Actuarij aſſiſtere debent Iudicibus pro tribunali ſedentibus,patrocinium præſtare non poſſunt,& ſilentium ſeruare debent,nu.40. 33
Fallit altera parte abſente, quo caſu abſentiam ſuplere poſſunt,nu.50. 33
Contrafacientes mulctantur pœna decẽ aureorũ.ibid.
Notarius quilibet, ſeu Protonotarius tenetur quolibet anno conficere manualem actorum,nu.10. 34
Notarius non debet iura producta alicui commodare,ſeu reſtituere niſi parte citata,& ex Iudicis decreto,& niſi retenta copia collationata, nu.20. 34
Contrafacientes pœnã decem aureorũ incurrunt. ibid.
Notarius, qui ammiſit originalia tenetur parti ad totale intereſſe. ibid.
Notarius tenetur conficere extractum,ſi id ab altera partium petatur, nu.10. 35
Notarius moroſus in examine teſtium remouetur à cauſa,& tenetur parti ad intereſſe, nu.20. 36
Notarius quando dicatur moroſus in examine teſtium. ibid.
Notarius ſi datis à parte interrogatorijs teſtes ſuper illis examinare ommiſerit, poteſt à tota cauſa remoueri,& tenetur parti ad intereſſe,nu.50. 36
Notarius alicui parti ſuſpectus non debet examinare,ſed alius non ſuſpectus, nu.10. 37
Notarij plures ſi fuerint electi ad examen inſolidum originale remaneat apud ſeniorem. ibid.
Notario ſcribenti ſibi ipſi commiſſum fuiſſe examen à Iudice non creditur,nu.20. 37
Fallit in Vrbe. ibid.
Notarius habens commiſſionem examinandi teſtes ſuper cauſa principali non poteſt recipere teſtes ad repulſam ſine commiſſione,nu.20. 37
Notarij petitas copias dare tenentur,& ſi fuerint moroſi remouentur à cauſa,& quando dicatur moroſi,n.20. 38
Notarij nihil recipere debent pro oſtendendis actis, iuribus,vel ſcripturis Iudici,vel partibus ſub pœna priuationis officij,nu 20.& 30. 38
Notarius ter remotus à cauſis, in quibus ſcribebat ipſo iure,intelligitur priuatus officio, nu.50. 38
Notarij ante litem conteſtatam, ſeu pro conteſtata habitam poſſunt non expreſſa cauſa allegari ſuſpecti,& remoueri in illa cauſa, nu.10. 39
Secus poſt litem conteſtatam. ibid.
Notarius recuſatus tenetur facere extractus de actibus,de quibus rogatus fuerit,nu.20. 39
Notarij priuati officio non poſſunt amplius illud exercere,nu.40. 39
Notarij ſunt remouendi quando in officio delinquunt,& quando dicantur delinquere. ibid.
In Notarijs,vt ſuſpectis remouendis leuis cauſa ſufficit, & ſolum iuramentum partis,nu.40. 39
Si Notarij ſuſpicioni poteſt occurri per adiunctum datur,ſin minus omninò remouetur,nu.50. 39
Notarius Capitanei ſeruare tenetur omnia alijs Notarijs in ſtatuto mandata ſub eiſdem pœnis, nu.10. 40
Notarius Capitanei poteſt vnum,vel plures coadiutores habere,ſicut Protonotarius. ibid.
Notarij non matriculati de inſtrumentis, vel teſtamentis non poſſunt rogari,& ſi contrauenient,tamquã falſarij puniuntur,& geſtis per eos nulla fides adhibetur, nu.20.& 30. 40
Notarium eſſe cum ſit quid facti debeat probari nu.40. 40
Notarij deſcripti in matricula præſumuntur matriculati ſeruatis ſeruandis,nu.50. 40
Notarius debet eſſe honeſtis parentibus natus, & benè morigeratus, non autem infamis infamia facti, num. 50. 41
Notariorum officium quod,nu.40. 42
Notarij duo de vno inſtrumento, ſeu teſtamento rogati, in dubio præſumuntur inſolidum rogati,nu.50. 42
Notarij duo non inſolidum rogati quomodo procedere debeant in ſtipulatione, & publicatione inſtrumenti. ibid.
Notarij filius, vel nepos ex filio exercens, vel exercere volens officium Notariatus, ſuccedit Patri in officio, nu.40. 43
Notariorum defunctorum protocolla,& ſcripturæ etiam de iure communi veniunt ad hæredes,nu.30. 44
Notarij hæres debet eſſe idoneus ad hoc,vt ſuccedat,& ſi ſint plures magis idoneus ſuccedit. ibid.
Et ſufficit,quod ſit idoneus tempore mortis. ibid.
Notarius ſi dicta teſtium non rectè ſcripſerit, vel teſtationes corruperit,punitur de falſo,nu.20. 630
Notarius,qui fecit falſum inſtromentum quomodo puniatur,nu.20. & ſeqq. 632
Notariorum mercedes, vide in verbo, merces.
Notarij debent eſſe contenti mercede eis conſtituta, nu. 20. 845

Notarius Cameræ.

Notarij Cameræ officium quod ſit,nu.50. 757. & ſeq.
Notarij Cameræ merces qualis ſit, nu.10. 841

Notarius Conſeruatorum.

Notarij Conſeruatorum officium quod ſit,& ad quid teneatur officio durante,nu.30. & ſeqq. 755
Notarij Conſeruatorum merces qualis ſit,nu.20. 839

Notarius Magiſtrorum viarum.

Notarius Magiſtrorum viarum pro loci viſione intra Vrbem lucratur bolonenos quindecim, extra Vrbem triginta,nu.50. 818
Notarij Magiſtrorum viarum merces qualis ſit, nu.10. 830.

Noui operis nunciatio.

Noui operis nunciatione alicui facta quomodo procedendum,nu.50. 242
Noui operis nunciatio fit, aut iuris noſtri conſeruandi cauſa, aut damni repellendi, aut publici iuris tuendi, nu.40. 242
Noui operis nunciationis triplex eſt cauſa naturalis, publica,& impoſitiua,nu.50. 242
Nouum opus quis facere videtur,aut ædificando,aut detrahendo aliquid, quod priſtinam faciem operis mutet,nu.10. 243
Noui operis nunciatio competit aduerſus opera futura, non aduerſus præterita,nu.20. 243
Nouum opus nuncians non habet neceſſe prætorem adire,nu.20. 243
Nouum opus inhiberi poteſt per iactum lapilli, num.30. 243.
Noui operis nunciatio non datur cum quis non nouum opus,ſed vetus fulciat,nu.40.fol.243.nec ſi quis riuos, vel cloacas purget,vel reficiat. ibid.
Noui operis nunciatio non habet locum in re mobili, nu.40. 243
Noui operis nunciatio non competit ſocio contra ſocium in re communi,nu.50. 243
Noui operis nunciatio eſt beneficium extraordinarium, & ideò ceſſat,vbi habet locum ordinarium,nu.10. 244
Noui operis nunciatio non competit in operibus,quorum mora periculum aliquod eſt allatura, nu.10. 244
Nouum opus nuncians debet iurare de calumnia coram Iudice parte petente, nu.20. 244
Noui operis nunciatio competit fructuario loci nomine Domini,nu.20. 244
Item ſuperficiario,qui habet vtile dominium. ibid.
Item pupillo tutore auctore,nu.30. 244

Nouum

Nouum opus nunciare poſſunt omnes Ciues, ſi in publico aliquid fiat. ibid.

Noui operis nunciario fit cuilibet præſenti, adeò vt etiã fabris, vel opificibus, qui eo loci opetantur opus nouũ nunciari poſſit, nu. 40. 244

Noui operis nunciatio eſt in rem, non in perſonam; nu. 50. 244

Nouum opus nuncians nomine alieno tenetur cauere de rato, nu. 20. 245

Noui operis nunciatio iam facta finitur morte nunciantis. ibid.

Item finitum, ſi lis intra annum non ſit finita. ibid.

Item finitur, ſi per Prætorem nouum opus nunciatum fuit, poſtea prohibuerit, nu. 30. 245

Item tranſactione. ibid.

Item finitur cautione præſtita de opere demoliendo eo caſu, quo non rectè fuit, nec iuſtè ædificatum. ibid.

Noui operis nunciatione denegata, nihilominus legitimæ actiones firmæ manent, nu. 50. 245

Nunciatus, ſi noui operis nunciatione contempta, nihilominus opus fecerit, cogetur illud demolire, nu. 10. 246

Noui operis nunciatio tranſit in emptorem, & ſingularem ſucceſſorem, nu. 40. 246

Nunciatus, qui ſatis dedit, non poteſt prohiberi opus facere, & ei datur interdictum prohibitorium, ne quis prohibeat eum facere volentem, donec cauſa ventilatur, nu. 20. 247

Nuncians, ſi recuſauerit ſatiſdationem accipere, ei erit imputandum, nu. 20. 247

Procurator, qui nouum opus nunciauit, & ſatis accepit interdicto propoſito conuentus, ne ius fiat, debet ſatis dare iudicatum ſolui, non autem rem ratam Dominũ habiturum, nu. 40. 247

A nunciatione noui operis an detur appellatio, nu. 30. 362.

Nullitas.

Nullitas incidenter poteſt deduci coram omnibus Iudicibus Capitolinis, coram quibus cauſa principalis vertitur, ſed principaliter coram ſolo Capitaneo appellationum, nu. 30. 334

Nullitatis cauſæ poſſunt quinque modis cognoſci, num. 10. 444

Nullitas principaliter intentata non impedit executionem duarum conformium, niſi irretractabilis ſit, nu. 40. 444

Poſt annum à die latæ ſententiæ non poteſt agi, nec replicari de nullitate, & principaliter ſemel tantum, nu. 50. 444

Nullitatis iudicium principaliter introductum, an impediat curſum fatalium in negocio principali, nu. 30. 445

An poſſit dici de nullitate primæ ſententiæ confirmatæ per ſecundam, nu. 30. 446. & ſeq.

Nullitas ſimul cum appellatione deducta impedit executionem propter appellationem admixtam, nu. 40. 448.

Nullitas per ſe non habet effectum ſuſpenſiuum, niſi de ipſa ad ſe ipſam, nu. 50. 448

Deſerta cauſa appellationis, an poſſit Iudex cognoſcere de nullitate cum ipſa appellatione deducta, nu. 10. 449

Si nullitas ex alio ſtatuto proueniens proponatur, an retardet executionem, nu. 20. 449

Nullitas excipiendo propoſita impedit executionem, nu. 50. 449

Nullitas agendo propoſita ſolum euidens, & notoria ex actis impedit executionem, nu. 20. 450

Nundinæ.

Nundinæ quomodo, quando, & vbi fieri debeant, nu. 20. & ſeqq. 791

Nundinarum vſus antiquiſſimus eſt, & locus earũ francus, nu. 20. 792

O

Obligatus, & obligatio.

Obligatus ad factum poteſt præciſè cogi ad factum, de quo ſtatur Iudicis arbitrio, nu. 20. 318

Nec ſufficit implere per æquipollens, nu. 40. 318

Obligatus ad factum, ſi id facere minimè potuerit, tenebitur ad intereſſe, quod præſtando erit liberatus, num. 40. 318

Fallit in vendiſione vbique perfecta, nu. 50. 318

Fallit in feudo, quia Dominus neceſſariò debet rem tradere vaſſallo, nu. 50. 318

Obligatus ad factum alienum etiam cum iuramento liberabitur faciendo poſſibilia, vt ille faciat, nu. 20. 319

Obligatio ad factum alienum eſt nulla ſine iuramento, nu. 40. 319

Occidentes.

Occidentes ſuple in verbo, homicida.

Occidentes per pecuniam, vel occidi facientes, quomodo puniantur, nu. 20. 574

Occidentes animalia aliena quomodo puniantur, nu. 20. 806.

Occidens lupum, quid lucretur, nu. 40. 806

Offenſio, & offendens.

Offenſio ſi facta fuit ex noua cauſa, non dicitur fracta pax, nu. 20. 581

Offenſio in dubio præſumitur facta ex noua cauſa, & cõtrarium aſſeuerans id probare tenetur, nu. 40. 581

Offenſio quando præſumatur facta ex noua cauſa, num. 50. 581

Offenſio, vt non dicatur facta ex cauſa antiqua ad effectum excuſandi, quem à pœna pacis, vel ſecuritatis ruptæ, quælibet noua etiã leuis cauſa ſufficit, nu. 20. 582

Offenſio vbi agitur de pace rupta per conſtitutionem Pij Quarti non poteſt dici, quod ex noua cauſa proceſſerit, nu. 40. 582

Declara, vt ibid. nu. 50.

Offendens Magiſtratum in officio, vel propter officium punitur morte, nu. 30. & ſeq. 618

Offendens Magiſtratum verbis iniurioſis, & contumelioſis punitur arbitrio Senatoris, & Iudicum, nu. 40. 618.

Offendentes facto, vel dictis Aduocatos, Procuratores, vel Notarios ratione officij puniuntur arbitrio Senatoris. ibid.

Offendentes Magiſtratus ius correctionis habentes capitaliter ad mortem etiam de iure communi plectuntur, nu. 30. 619

Officia.

Officia plura incompatibilia nemini licet exercere, nu. 10. & ſeq. 768

Officia omnia Curiæ Capitolij, & Romani Populi, quæ in Vrbe adminiſtrantur per ſubſtitutum exerceri non poſſunt, nu. 40. 769

Officij amiſſio, ſeu remotio ab officio non eſt leuis cauſa, nu. 40. 770

Officia terrarum Romani Populi debent Romanis Ciuibus committi, nu. 20. 771

Ad officia Capitolina Clerici admitti non debent, nu. 40. 771

Officia recuſari non poſſunt abſque legitima cauſa, nu. 20. & ſeq. 773

Officialis.

Officialis licet non poſſit conueniri durante officio, tamen eo durante poteſt citari, vt officio finito compareat, nu. 20. 21

Et poteſt conueniri de mandato ſuperioris in alijs caſibus, nu. 30. 21

Officialem offendens, in ſyndicatu punitur, ac ſi offendiſſet tempore officij ob reliquias officij, nu. 40. 21

Niſi offendens fuiſſet ab officiali prouocatus. ibid.

Officialis, qui pupillo, vel minori tutorẽ, vel curatorem non

non dedit, vel dedit minus idoneum. & ſatiſdationem non ſuſcepit, vel ſuſcepit minus idoneam, ex quibus pupillo, vel minori damnum euenit, de illo damno tenetur in ſyndicatu, nu. 10. & ſeq. 396
Officialis ſi fecerit omnia, quæ ad ſe pertinebant in dando tutore, vel curatore, tunc quamuis poſtea tutor, vel curator ſoluendo eſſe deſierit, tamen erit extra periculum, nu. 30. 396
Officialis tenetur probare tutorem, vel curatorem tunc fuiſſe idoneum. nu. 50. 396
Officiali non ſufficit dediſſe tutorem idoneum, niſi, & fideiuſſorem ab eo exegerit, nu. 50. 396
Officiales qui, & in quibus ſolemnitatibus Magiſtratum comita ... nu 50. 765
Officiales Romani Populi non poſſunt in venditionibus officiorum, vel aliorum redditũ Romani Populi offerre, nec palam, nec clàm per oblatorem, &c. nu. 30. 167.
Officialis non poteſt, nec debet plura officia incompatibilia exercere, nu 10. 768
Officialis ſua culpa in brigam, & inimicitiam incurrens priuatur ſalario, & emolumentis, & ab officio ſuſpenditur, durante briga, vel inimicitia, nu. 10. 771
Officiales terrarum Rom. Populi debent dare cautionẽ de ſtando ſyndicatui, nu. 30. 771
Officiales omnes Rom. Populi debent eſſe contenti mercede eis conſtituta, nu. 20. 845
Officiales omnes publicè debent habere taxas mercedũ affixas, nu. 30. 845

P

Paceriȝ.

Paceriorum officium quod ſit, nu. 30. & ſeqq. 696

Pactum.

Pacta apposita ſuper dote, & ſi non ſint appoſita ſuper donatione propter nuptias, nihilominus appoſita intelliguntur, nu. 50. 158
Pactum circa reſtitutionem dotis faciendam fratribus, ſi ſoror prædecedat ſine filijs, intelligitur ſi, & quatenus conſtiterit à fratrum bonis profectã fuiſſe, nu. 20. 201
Pactum lucri dotalis ſemper in inſtrumentis dotalibus cenſetur appoſitum, niſi expreſsè fuerit aliter conuentum, nu. 20. 201
Pacto non poteſt conueniri, quod filij non alantur à Patre, nu. 40. fol. 220. nec lege Principis. ibid.
Pactum non valet contra ius naturæ. ibid.
Pactum de non petendo non poteſt fieri à muliere, vel minore, niſi ſeruatis certis ſolemnitatibus ſtatuti, nu. 50. 254
Pactum, & præſcriptio æquiparantur, nu. 40. 703

Pactum quotæ litis.

Pactum faciens de quota litis quomodo puniatur, num. 30. 183
Pactum de quota litis iura communia id appellant, per quod quotam litis alicui promiſſam eſſe conſtat, num. 10. 184
Pactum de quota litis non dicitur, quando promittitur quantitas, vel res ſimpliciter, non autem magis, vel minus reſpectu eius, quod in litem deductum eſt, nu. 20. 184
Pactum quotæ litis de iure communi eſt prohibitum Aduocatis, & Procuratoribus, non autem Sollicitatoribus, nu. 30. 184
Pactum quotæ litis, ſi inualidum ſit, ceſſat pœna, num. 40. 184

Papa.

Papa permittit exercitium Imperij in Imperatore, & alijs, nu. 30. 5
Papa eſt fons deriuans omnium iuriſdictionum nu. 30 5
Papa in terris eſt maior Angelis, Maior Apoſtolo Petro, maior Imperatore, nu. 40. 5
Papa an poſſit ex ordinaria poteſtate concedere facultatem ſecundo prouocandi ſtatuto non obſtante nu. 20. 416.
Papa non poteſt de aliquo crimine accuſari, conuinci, ac condemnari, etiam ſi delictum notorium, & ſcandaloſum fuiſſet, & ipſe incorrigibilis eſſet, nu. 10. 512
Papa poteſt facere contra leges, vel Canones, nu. 10. 715 Fallit, vt ibid.
Papa Spiritu ſancto ductus poteſt contra leges facere, nu. 20. 715

Paries.

Paries ſi communis ſit, licet vnicuique in eo trabem, ſeu lignum immittere, & ex eo vtilitatem capere, & etiam ſi vicini luminibus officiatur altius tollere, nu 30. 164
In parietem ſuum, qui paſſus eſt tigna immittere, quæ antea vicinus habuerat, ſi idem vicinus noua immittere velit, id poterit prohibere, nu. 50. 164
Paries communis diſpoſitione ſtatuti, poteſt altius tolli, etiam ſi vicini luminibus officiatur, nu. 20. 165
Fallit, ſi alteri ſeruitus altius non tollend. longo tempore ſit acquiſita. ibid.
Fallit etiam, ſi ſeruitute etiam non acquiſita altius vltra modum in damnum vicinorum tollere velit, nu. 30. 165

Pater.

Pater de iure communi tenetur alere filios, nu 50. 219
Pater dicitur necare filios denegando eis alimenta, num. 10. fol. 220. & eſt anathema. ibid. etiam ſi filij fuerint emancipati, nu. 10. 221
Patris obligatio alendi filios tranſit ad hæredes Patris, nu. 20. 221
Pater, & filius iudicantur à pari in permiſſiuis, & in prohibitiuis, nu. 10. 222
Pater eſt alendus etiam à filio adoptiuo, & econtra, nu. 20. 222
Pater poteſt ratione ſui intereſſe pro filio accuſato comparere, nu. 40. 504
Pater contra filium non poteſt eſſe teſtis, nu. 50. 550
Pater pro filio delinquente grauari non debet in bonis ſuis, nu 10. 687
Pater pro filio tenetur in delictis vſque ad legitimam ex conſtitutione Marchiæ, nu. 40. 683
Pater ſi mandauerit filio, vt committeret delictum, tunc tenebitur pro eo de mandato, nu. 10. 688
Pater poteſt verberare filios ad correctionem, nu. 30. fol. 697. & nu. 10. 698
Pater ſemper præſumitur verberare filios ad correctionem, nu. 10. 698
Pater poteſt ad correctionem vti carcere priuato, nu. 50. fol. 698. etiam ſi filius eſſet clericus, nu. 10. 699

Pauper.

Pauperes qui dicantur, relinquitur arbitrio Iudicis, nu. 10. 318
Pauper excuſatur à deſertione, ſi propter paupertatem non poſſit facere depoſitũ, de quo in ſtatuto cap. 171. lib. 1. nu. 50. 379
Pauper excuſatur à deſertione, ſi ob paupertatem non proſequitur ſuam appellationem. ibid.
Pauper ad accuſandum non admittitur, nu. 20. 480
Pauper non dicitur qui habet aureos quinquaginta in bonis, ideo talis admittitur ad accuſandum. ibid.
Pauper admittitur ad accuſandum ſi ſit bonæ conditionis, & famæ, & honeſtæ vitæ, nec propter paupertatẽ ſuſpectus, nu. 30. 480
Pauperes repelluntur à teſtificando, quia eis minus quã diuitibus creditur, nu. 30. 549

Pax.

Pax eſt vinculum perfectionis, nu. 40. fol. 16. & nu. 20. 569.
Pax, concordia, & tranquillitas differunt, quia pax eſt genus.

nus,concordia,& tranquillitas,ſpecies, nu. 40. fol.16. & nu.50. 569
Pax non prodeſt delinquenti, ſi poſt ceptum iudicium ſit facta,nu.40. 510
Pax quando ſuffragetur homicidæ,& quando non,num. 50. 568
Pax eſt humanarum rerum tranquillitas dicta à pactione,nu.30. 569
Pax in delicto in quo pœna pecuniaria venit imponenda,ſi intra decem dies habeatur medietas pœnæ remittitur,nu.40. 570
Pax per metum extorta non ſuffragatur, nu. 10. 573
Pacis vim non habet perpetua ſecuritas quoad effectum gratiæ,vel remiſſionis partis pœnæ,nu.50. 563
Pacem facere nemo cogi poteſt,nu.30. 573
Pacem frangens quomodo puniatur,num.50. fol.575. & nu.40. 576
Pax quando fracta intelligatur,nu. 50. 579
Pax verbis iniurioſis, vel contumelioſis non intelligitur fracta,nu.10.fol.580.& nu.10. 584
Pax non intelligitur fracta per modicam offenſionem minorem expreſſis in ſtatuto,nu.50. 580
Pax non intelligitur fracta,ſi ex noua cauſa quid factum appareat,nu.20.fol.581. & in dubio noua cauſa præſumitur,& contrarium aſſeuerans tenetur id probare, nu.40. 581
Pacis fractores,vel eorum fideiuſſores non poſſunt ex Conſtitutione Pij iiij. allegare offenſam ex noua cauſa proceſſiſſe,nu.40. 582
Declaratio ibidem nu.50.
Pax in dubio ſemper præſumitur non fracta, nu. 30. fol. 583.& nu.10. 584
Qui in iudicio agitur de pace fracta,eſt probandum factum cum ſuis qualitatibus,prout in illius libello deducitur, nu.30. 586
Pacem quis violare poteſt ſine homicidio, & homicidium committere,imo pacem non rumpat,nu.40. 588
In cauſis fractæ pacis an conatus habeatur pro effectu. ibid.
Crimen fractæ pacis atrociſſimum eſt, nu.10. 589
Pax à tregua in eo differt, quod pax eſt perpetua, tregua vero pax temporalis, nu.50. 590
Pacem violans de qua non eſt factum inſtrumentum, quomodo puniatur,nu.20. 592
Pax non præſumitur , ſed eſt per allegantem probanda, nu.30. 591
Pax probatur per teſtes ſicut per inſtrumentum,quia eorum par eſt virtus, nu.40. 591
Pax non inducitur,ſi quis aliquem recipit in Eccleſia ad oſculum pacis,nu.10. 592
Pax probatur per tactum palmarum amicabilem. ibid.
Pax dicitur inita,quando inimici ſimul biberunt,& comederunt,nu.40. 593
Pax dicitur inita per mutuam ſalutationem,nu.50. 593
Pax dicitur inita , & probatur , ſi quis à ſuo inimico eligatur ad aliquid pro eo agendum, nu.20. 593
Item per grata ſeruitia ſibi inimicum facta, vel ab vno tantum,& ab alio recepta. ibid.
Item per legata relicta inter inimicos, nu.30. 593
Pax dicitur inita per receptionem ſatisfactionis , num. 30. 593

Peculium.

Peculium profectitium non venit in confiſcatione, nu. 40. 268
Nec aduentitium. ibid.
Nec Caſtrenſe,nu.10.fol. 268. & nu.30. 687

Pecunia.

Pecuniæ quæ à Iudæis annuatim ſoluuntur pro ludis Agonis,& Teſtatiæ in quos vſus erogentur, nu. 30. & ſeqq. 815

Pœna.

Pœna ex contractu illicito,& ſi applicetur fiſco, tamen cauſa dicitur ciuilis,nu.10. 279
Pœna conditionalis an debeat commutari debeatur,nu. 20. 316
Pœna adiecta quantitati non debetur tanquam adiecta in fraudem vſurarum,nu.30. 316
Pœna conuentionalis de iure huius ſtatuti non debeatur niſi in quantum interſit petenti ratione pacti, nu. 40. 316
Pœna dupli poteſt apponi in promiſſionibus de euictione,nu.40. 317
Pœna conuentionalis poteſt apponi & exigi in compromiſſis,in pace,ſecuritate, ac tregua à non obſeruante, nu.40. 317
Pœna calumniatorum eadem eſt quæ eſſent puniti rei, ſi fuiſſent damnati,nu.50. 331
Pœna legis Remiæ punitur calumniator eo prius abſoluto ſi accuſator inexcuſabilis ſit,nu.10. 532
Pœna præuaricationis eſt extraordinaria,nu.40. 532
Pœna tergiuerſatorum ex S. C. Turpiliano eſt quinque librarum auri,nu.50. 532
Pœna pro medietate remittitur,ſi pax habeatur infra decem dies, in delicto in quo imponitur pœna pecuniaria,nu.40. 570
Pœna frangentis pacem quæ ſint,nu.40. & ſeqq. fol.575. & nu.40. 576
Pœna frangentis pacem cui applicetur,nu.10.fol.576. & nu.20.& ſeqq. 577
Pœna conuentionalis fractæ pacis applicatur illi, cui partes in inſtrumento expreſſè applicari voluerunt, nu.40. 577
Pœna conuentionalis ſemel ſoluta propter ſemel fractam pacem,non poſſet iterum exigi propter aliam fractionem,nu.50. 577
Fallit, ſi aliter ſit conuentum , & appoſita clauſula rato manente pacto,&c. ibid.
Pœna frangentis ſecuritatem perpetuam, vel ad tempus eadem eſt,ſicut frangentis pacem, num.50.fol.578. & num.20. 579
Pœna in delictis attentatis mitior eſt irroganda,quam in conſummatis,nu.30. 569
Pœna pro voto non tanta debet imponi, quanta pro facto etiam in foro conſcientiæ, nu.40. 589
Pœna inferentium,& nunciantium minas quæ ſit,num. 20.& ſeqq. 603
Pœna inferentium iniuriam nuncijs quæ ſit,num.10.& ſeq. 606
Pœna ſumentium vindictam contra innocuos quæ ſit, nu.50. 607
Pœna facientium tumultus & armatorum collectas quæ ſit,nu.40.fol.609.& nu.30.& ſeq. 610
Pœna incendij de iure ſtatutario quæ ſit, nu.40. & ſeq. 611
Pœna incendij de iure communi quæ ſit, & quando locum habeat,nu.20. 612
Pœna receptatorum delinquentium quæ ſit,num.10.& ſeqq. 615
Pœna eorum,qui non permittunt executores eorum domos perquiri quæ ſit,nu.20. 617
Pœna offendentium Magiſtratus, Aduocatos, vel Procuratores, quæ ſit,nu.40. 618
Pœna reſiſtentium executoribus quæ ſit,nu.50. 618
Pœna blaſphemarum quæ ſit, nu.30. 620
Pœna,quæ detur in crimine laſæ Maieſtatis,nu.50. 624
Pœna cudentis falſam monetam quæ ſit,nu.40. & ſeqq. 625.
Pœna vendentis,erogantis falſam monetam , & tondentis,ſeu minuentis monetam quæ ſit,num.30. & ſeqq. 627.

Pœna falſi teſtis in cauſa criminali eſt fuſtigatio, & exilium ab Vrbe per triennium, nu.40. 629
Pœna producentis ſcienter falſum teſtem eſt aureorum centum, & ammiſſio litis, & cauſæ, & fuſtigatio per Vrbem, ſi plebeius ſit, nu.40. 629
Quid ſi producens ſit nobilis. ibid.
Quid in teſtibus contraria deponentibus, nu. 50. 630
Pœna fabricantium, vel fabricare facientium falſa inſtrumenta, & priuatas ſcripturas quæ ſit, nu.20. 632
Pœna Sodomitorum eſt mors, & ignis, nu.30. 634
Pœna adulterij, & inceſtus quæ ſit, nu.40. & ſeq. 635
Pœna ſtupri, quæ ſit, nu.50. 637. & ſeq.
Pœna rapientis, vel vim inferentis meretrici quæ ſit, nu.30. 639
Pœna plagiarij eſt vltimum ſupplicium, & ſi capi non poteſt capitaliter diffidatur ad mortem, & reaffidari non poteſt, nu.20. 644
Pœna priuati carceris, quæ ſit, nu.20. 645
Pœna proditorum, quæ ſit, nu.10. 646
Pœna latronum, & Piratarum quæ ſit, nu.50. 647
Pœna furis, quæ ſit, nu.50. 648
Pœna corrumpentis Iudicem, & Iudicis corrupti, quę ſit, nu.30. & ſeqq. 650
Pœna amouentis terminos, ſeu fines alicuius poſſeſſionis quæ ſit de iure ſtatutario, nu.40. fol.651. & de iure cõmuni, nu.40. 652
Pœna aggreſſoris tàm diurni, quàm nocturni, quæ ſit, nu.40. & ſeq. 654
Pœna fabricare facientium, aut fabricantium sbarras, ex quibus prælium inferri, aut ſuſtineri, vel pacificus ſtatus Vrbis turbari poſſit, quæ ſit, nu.40. 655
Pœna vulnerantiũ in facie cum cicatrice, aut cum membri mutilatione, vel debilitatione, quæ ſit, nu. 30. & ſeqq. 658
Pœna percutientis cum ſanguine eſt ducatorum auri centum, & exilium arbitrio Senatoris, nu.50. 661
Quid ſi in rixa percuſſerit, nu.10. 662
Quid ſi percuſſerit ſine ſanguine. ibid.
Pœna percutientis ad ignominiam, quæ ſit, nu.50. 662
Pœna certa vbi nõ exprimitur Iudicis arbitrio relinquitur, nu.40. fol.663. & nu.50. 689
Pœnæ omnes in Principe ſunt arbitrariæ, nu. 10. fol.664. & nu.30. 690
Pœna percutientis pugno, vel alapa, quæ ſit, nu.20. 664
Pœna proijcientium ſtercora, vel cornua ad feneſtras alienas, vel oſtia qualis ſit, nu.10. & ſeq. 665
Pœna ponentium manum ad arma, & terrorem alteri inferentium, quæ ſit, nu.10. 666
Pœna proijcientis ſtercus, vel phialam cum ſtercore in faciem alicuius, quæ ſit, nu.40. 666
Pœna dicentis alicui verba iniurioſa, quæ ſit, nu.50. 667
Pœna incidentium vineas, vel pergulas eſt centum ducatorum, & refectio damni parti læſæ, nu. 30. 671
Pœna corrumpentium arma, inſignia, vel picturas alienas eſt centum ducatorum, & parti ad intereſſe, & iniuriarum delinquens tenetur, nu.40. 672
Pœna deferentium arma, quæ ſit, nu.30. & ſeqq. 678
Pœnæ deferentium arma de nocte, duplicantur, nu.40. 678.
Pœna deferentium archibuſios ad rotam infra menſurã duorum palmorum, quæ ſit, nu.40. 678
Pœna ferentium arma venenata, quæ ſit, nu.50. 678
Pœna iacientium, aut ferentium plumbatam, quæ ſit, nu.40. 681
Pœnæ minorum delinquentium, quæ ſint, nu.10. 685
Pœna duplicatur ratione loci, & temporis, & quibus locis, & temporibus, vide nu.20. 688
Pœnæ augeri poſſunt arbitrio Senatoris, nu.20. & ſeqq. 689.
Pœna eſt emendatio hominum, nu.30. 690
Pœna capitalis, quæ ſit, nu.40. 690
Pœna, qua Ciuitas ammittitur, & eius effectus, nu.10. 691
Pœna interdictionis aquæ, & ignis, non eſt in vſu. ibid.
Pœnarum ſpecies, & qualitates omnes, vide num.10. & ſeqq. fol.691. & nu.10. & ſeqq. 692
Pœna capitalis in dubio accipitur pro exilio perpetuo, nu.20. 693
Pœnis duabus alternatiuè poſitis, vtrum Iudicis, an rei ſit electio, nu.30. 693
Pœnæ quibus applicentur, nu.40. 693
Pœna pecuniaria quomodo ſit exequenda, nu.20. 694
Pœna pecuniaria, ſi poſt lapſum tempus accepteтur, intelligitur remiſſa pœna corporalis, nu.30. 694
In pœnarũ applicatione quod tempus attendi debeat, nu.50. 694
Pœna, ſi in aliquo caſu non ſit expreſſa per ſtatutum procedıtur de ſimilibus ad ſimilia, nu.40. 701
Pœnæ Officialium Capitolij delinquentium quibus applicentur, nu.40. 766

Percutiens.

Percutiens cum ſanguine, vel ſine, quomodo puniatur, nu.50. 661. & ſeq.
Percutiens manu vacua ſine armis cum effuſione ſanguinis minus punitur, quàm cum armis, nu.20. 662
Percutiens ad ignominiam aliquem quomodo puniatur, nu.50. 663
Percutiens pugno, vel alapa quomodo puniatur, nu. 20. 664.

Pignoris diſtractio.

Pignus Prætorium, vel conuentionale qua forma ſeruata diſtrahi debeat, nu.20. & ſeqq. 451. & ſeq.
Ius diſtrahendi pignora competit Priori, & ſecundo Creditori ſoluto priore, & eorum hæredibus, nu. 10. 453.
Ex pluribus pignoribus vnum, quod volunt Creditores eligere poſſunt, vt diſtrahatur, nu. 10. 453
Pignus poteſt extrahi in totum, etiam ſi pars debiti ſoluta ſit, nu.20. 453
Pignus vendi non poteſt ante diem, quo pecunia eſt ſoluenda, nu.20. 453
Pignus eſt bona fide, & ſolemniter vendendum, & in eo vendendo ſunt pacta ſeruanda, ſi aliqua adſint, nu.30. 453.
Pignoris conuentionalis venditor tenetur emptori de euictione, nu.40. 455
Pignore non rectè diſtracto datur actio aduerſus Creditorem, non emptorem pignoranti, nu.50. fol.453. & nu.30. 458
An Creditor, qui fecit pignora, capta ſubhaſtare teneatur emptori de euictione, nu.30. 454. & ſeqq.

Piratæ.

Piratæ quomodo puniantur, nu.50. 647. & ſeq.
Piratæ dicuntur illi, qui per vim in mari furantur, & poſſunt impunè occidi, nu.30. 648

Piſcatio.

Piſcatio eſt licita cuilibet Ciui Romano, & habitatori Vrbis, & diſtrictus, tàm in curſu Tyberis, quàm anienis, & mari, quatenus fluminum ripæ, & maris littus ſe extendunt, nu.10. 803
Piſcari non licet in prædijs, ædificijs, & piſcarijs, quę proprios Dominos habent, nu.20. 803
Piſcari non licet in ripis Regionis arenulæ, ideſt Sanctæ Seueriæ, & Pauli ſine licentia Syndici, nu. 20. 803
Piſcatio, & venatio vtrum poſſit à Principibus ſuis ſubditis prohiberi, nu.30. & ſeqq. 803
Piſcatio, & venatio ex ſeptem potiſſimum cauſis prohiberi poteſt, nu.40. 804

Plagiarij.

Plagiarius dicitur, qui rapuerit, abduxerit, vel occultauerit, vel ad effectum vendendi, vel redimi faciendi puellam,

I N D E X.

lam, aut puerum, nu. 20. & ſeq. 644

Plagiarij pœna eſt mors,& ſi capi non poteſt capitaliter diffidatur ad mortem, & perpetuo reaffidari non poteſt,nu.20. 644

Quid in ſocio huius criminis,nu.50. 644

Populus Romanus.

Populus Romanus hodie non poteſt ſine auctoritate Pontificis condere ſtatuta,nu.30. 5

Poſitiones.

Poſitiones non poſſunt recipi in cauſa criminali, nu.10. 555.

Fallit,ſi intentaretur ſimul ciuile,& criminale iudiciũ. ibid.

Poſſeſſio.

Poſſeſſio,ſi à pluribus contendatur quomodo procedendum,nu.20. 138

Poſſeſſio ſi inter duos contendatur, quia alteruter ſe magis poſſidere affirmat, tunc ſi res ſoli ſit,de cuius poſſeſſione contenditur, ad interdictum vti poſſidetis remittentur,nu.50. 138

Poſſeſſio ſi inter duos controuertatur adeò, vt ſit metuendum, ne veniant ad arma, prætor poteſt eos ſua iuriſdictione compeſcere,nu.10. 139

Si incertum eſt quis poſſideat in interdicto vti poſſidetis res ſequeſtratur. ibid.

Poſſeſſione non eſt quis priuandus lite pendente, nu.20. 139.

Poſſeſſore cognito Iudex eum in poſſeſſione manutenere debet,atque defendere etiam manu militari,ſi opus fuerit,nu.30. 140

Poſſeſſionis diuiſio peti poteſt quando dubitatur de paritate probationum,nu.40. 140

Poſſeſſio datur Creditori cõtra ſingularem ſucceſſorem, etiam reſiſtentẽ auctoritate propria in vim ſolius conſtituti,nu.40. 141

Declara id procedere,ſi tentet id incontinẽti poſt tranſlatam poſſeſſionem ſuam in ſingularem ſucceſſorem non ex interuallo,nu.50. 141

Poſſeſſio bonorum defuncti in ſuos hæredes continuata cenſetur,nu.40. 241

Fallit quattuor modis,nu.50. 241. & ſeq.

Quid in forenſe,nu.10. 242

Quid in minore. ibid.

Præmium.

Præmium promiſſum denuncianti maleſactorem, debet ſolui primo de bonis delinquentis,ſi adſint, ſin minus de bonis illius ad cuius iniuriam vindicandam hoc fit, ſi neutrius bona ſufficiant, vltimo loco ſolui debet de bonis fiſci,nu.50. 277

Præſcriptio.

Præſcriptio ſtatutaria ſexdecim annorum ducit præſcriptionem iuris communis 30. vel 40.annorum,vt hæc ſexdecim ſit in illarum 30. & 40. locum ſubrogata, nu.30. 291

Præſcriptio ſtatutaria ſexdecim annorum debet recipere omnes limitationes, quæ dantur contra præſcriptionẽ 30. vel 40.annorum, nu.30. 291

Præſcriptio 30. vel 40. annorum fuit introducta non fauore poſſeſſoris, ſed in odium Creditoris negligentis, qui non curat vti iure ſuo,nu.50. 291

Præſcriptio 30. annorum limitatur de iure communi in 15. caſibus, in quibus non habet locum, nec præſcriptio ſtatutaria à nu.10.fol.292. vſque ad nu.20. 295

Præſcriptio an interrumpatur per citationem, & oblationem libelli abſque litis conteſtatione,nu.50. 292

Præſcriptio inchoata contra auctorem currit contra ſucceſſorem etiam minorem, nu.50. 293

An minor ſuccedens maiori, contra quem eſt præſcriptio inchoata,& demum contra minorem perfecta reſtituatur,nu.10. 294

Præſcriptio quando eſt interrupta, tunc tempora ante interruptionem decurſa non coniunguntur cum temporibus decurſis poſt interruptionem, nu.10. 294

Præſcriptio ſtatutaria non habet locum in actione reali, nu.10. 295

Præſcriptio quadragenaria tollit omnes actiones, quæ 30. annorum ſpatio non tolluntur, nu.20. fol.295. & nu.30. 302

Fallit 14. modis. ibid.& ſeqq.

Præſcriptio ſtatutaria an procedat contra forenſes extra forum Capitolij,nu.30. 296

Quid in clericis,nu.50. 296

Præſcriptiones in annuis præſtantibus,an ſint neceſſariæ de iure tot,quot ſunt annuæ præſtationes,vel vna tantum præſcriptio ſufficiat,nu.40. 298

Præſcriptio numquam datur, ſi ab initio ſpoliatus fuit doloſus,vel violentus,nu.30. 302

In materia præſcriptionis in caſu malæ fidei nulla eſt differentia inter ius Canonicum, & ius ciuile, nu.50. 305.

Præſcriptio,& pactum æquiparantur,nu.40. 703

Præſcriptiones ſunt odioſæ, ideò ad ſimiles caſus non extenduntur,nu.10.

Præſens.

Præſentes non poſſunt per edictum citari,nu.50. 90

Præuaricator.

Præuaricator eſt qui vera delata crimina abſcondit, & colludit cum reo per eum accuſato,nu.20. 532

Præuaricatoris pœna eſt extraordinaria,nu.30. 532

Præuaricationis reus damnatus fit infamis, & poſtea ex lege amplius non accuſat,nu.30. 532

Princeps.

Princeps ligatur iure naturali,& gentium, nu.50. 220

Princeps poteſt remittere iniurias,& damna ſingularum perſonarum, nec eorum conſenſus requiritur, nu.50. 519.

Princeps an poſſit impedire eius ſubditos,& colonos,ne ab eius iuriſdictione, & poteſtate diſcedãt,nu.30.615

Princeps an poſſit vaſſallos, qui ab eius iuriſdictione diſceſſerunt à receptatoribus vindicare. ibid.

Princeps poteſt cogere vaſſallos, vt reuertantur ad ſuam Ciuitatem Rom. conſ.59.

Priuilegium.

Priuilegium perſonale non tranſit ad hæredes pro tempore futuro,ſecus pro præterito,nu.50. 183

Quia non egreditur perſonam,ibidem,& nu.10. 312

Priuilegium perſonale non extenditur ad ſimiles caſus, nu.30. 704

Fallit,ſi in maiori includeretur minus. ibid.

Proceſſus.

Proceſſus factus per Procuratorem, qui non erat admittendus eſt nullus,nu.40. 503

Proconſules.

Proconſulum,& correctorum officium,& auctoritas Notariorum quanta ſit, nu.20. 47

Procurator.

Procurator quando ſit admittendus pro defenſione reorum,nu.40. 544

Procurator pro defenſione rei nõ admittitur, niſi habeat ſpeciale mandatum, nu.50. 544

Procurator ſi fuit tacitè admiſſus, vbi non erat admittendus,geſta per eum ad fauorem inquiſiti ſubſiſtunt,nu.30. 546

Procuratoris verbum generale eſt,nu.50. 821

Procurator dicitur is, qui deſiderium amici in iudicio Iudici exponit,vel qui exponenti aduerſario contradicit, nu.10. 822

Procurator in cauſa propria ſalarium in taxatione expenſarum petere non poteſt,nu.40. 822

Fallit in Procuratore petente ſalarium per modum intereſſe,

M

tereſſe, & damni, nu. 50. 822
Procurator ab executione ſine ſpeciali mandato non appellat,nu.20. 357

Procurator Cameræ.

Procuratoris Cameræ officium quod num. 10.fol.29. & nu.10.& ſeqq. 742

Prodigus.

Prodigum quem eſſe probat inter cetera nominatio Patris facta in teſtamento, quando filijs nominatis prodigis,vel furioſis in eodem teſtamento prouidet de Curatore, nu.30. 78
Prodigus nominatus à Patre in teſtamento intelligitur non ſolum quoad bona relicta à Patre, ſed etiã quoad omnia alia bona vndecumque quæſita, nu.40. 78
Prodigus,& furioſus æquiparantur,nu.40. 703

Proditor.

Proditor quomodo puniatur,nu.10. & ſeq. 645
Proditor dicitur ille,qui ſine aliqua cauſa, vel diffidatione offendit eum,qui de ipſo confidebat,nu.30. 646
Proditor dicitur etiam ille,qui offendit maintem ſuum, qui bellum mouit ſine diffidatione, & ille, qui dat alteri venenum in potione,nu.30. 646
Proditor dicitur,qui ſecreta ſibi commiſſa reuelat,num. 40. 646
Proditores dicũtur multis modis,quos vide,ibid. & ſeq. 646. & ſeq.
Proditorum rerum publicarũ filij ſunt omnium ſucceſſionum incapaces,nu.10. 647
Proditio reuelata ſacerdoti in confeſſione, eſt in genere ab eo propalanda,ſi eis confertur,& confitens dixerit non poſſe ab ea abſtinere,nu 20. 647
Proditores Reipublicæ non gaudent illius priuilegio, nu.30. 647
Proditor an ſit ille, qui per inſidias inimicum occidit, nu.40. 647

Productio.

Productio non tenetur,ſi denegatur copia productorum, nu.40. 38
Fallit in ſimplici productione facta ad informandum Iudicem, quia de ita productis non datur copia parti. ibid.
Fallit ſecundo,ſi fiat productio,ne labatur terminus ſtatutarius.
Producens ſcienter teſtem falſum quomodo puniatur, nu.40. 629
Producens teſtem falſum tenetur parti ad expenſas, nu. 50. 629

Prohibitio alienandi.

Prohibitio alienandi non comprehendit cauſam neceſſariam,nu.40. 265

Promiſſio.

Promittens de euictione poteſt ſtipulari pœnam dupli rei euictæ,nu.50. fol. 186. & nu.10. fol. 181. & num. 40. 317
Promittens ſe facturum,& curaturum, vt alter faciat, liberatur faciendo quidquid poteſt, vt ille faciat, num. 40. 319
Promiſſio facti alieni eſt nulla ſine iuramẽto,nu 40. 319
Promittens cum iuramento factum alienum, vt puta Titium ratificaturum, ſi fuerit ſuperaddita clauſula alias voluit teneri de proprio,an hoc caſu ſufficiat diligentia,& conatus contra Titium,nu.20.& ſeq. 320
Quid ſi vltra dictam clauſulam eſt dictum, aliàs de ſuo proprio aere teneatur eundem conſeruare indemnem, nu.40. 320

Propinæ.

Propinæ ſoluuntur attenta petitione,non autem debito, & condemnatione,nu.30. 144

Prorogatio.

Prorogatio inſtantię an poſſit fieri per partes,nu.10. 391
Prorogatio inſtantiæ appellationis, & inſtantiæ abbreuiatæ per ſtatutum, vel per Principem poteſt fieri vſque ad triennium,nu.30. 391
Prorogatio iuriſdictionis tacitè inducitur,ſi reus cõuentus nihil oppoſuerit, ſed ſpontè ſuam litem ſuper renunciatione fuit conteſtatus,nu.40. 585
Prorogatio iuriſdictionis fieri debet ad ſpeciem non diuerſam,vnde de mixto ad merum imperium prorogatio non admittitur,ſed de mero ad merum,& de mixto ad mixtum ſic, nu.10. 586
Prorogare eſt extendere,& quod non poteſt extendi, nõ poteſt prorogari,nu.20. 586
Prorogatio iuriſdictionis Iudicis non fit in cauſa fractæ pacis,nu.20. 586

Protocollum.

Protocollum quomodo,& quando confici debeat,num. 10.& 20. 42
Protocollum idem eſt, quod imbreuiatura, & dicuntur originalia inſtrumenta breuiter ſummata, nu 40. 42
Protocolla,& ſcripturæ Notariorum defunctorum reponuntur in Archiuio,nu.40. 43

Protonotarius.

Protonotarij officium quod,nu.10. 31
Protonotarij ſunt Notarij Principis,aut Papæ,nu.40. 31
Protonotarius hic eſt Notarius Senatoris, num. 10. & 40. 31
Protonotarij an præcedant Iudicibus,nu.50. 31
Protonotarius eſſe non poteſt infamis infamia iuris, ſecus ſi ſit ſimpliciter infamis quoad alia. ibid.

Proxenetæ.

Proxenetæ, ſiue mediatores ad malum puniuntur à ſtatuto eadem pœna,qua malefactores nu.20. 272
Proxenetæ non ſolent puniri eadem pœna,qua principales,nu.50. 278

Pudicitia.

Pudicitiam tam maſculi,quàm fœminæ,ſiuè ingenui, ſiuè libertini,ſi quis attentauerit, tenetur actione iniuriarum,nu.40. 674
Pudicitia dicitur attentari cum id agitur, vt ex pudico impudicus fiat,nu.40. 674
Pudicitiam alterius blanda oratione attentans appellare dicitur,& talis tenetur actione iniuriarum,nu.50. 674
Pudicitiam adſectari dicitur, qui tacitus frequenter ſequitur,nu.50. 674

Punitio.

Puniri non debet alius,quàm qui crimen, de quo agitur, commiſit,nu.50. 492
Quid ſi alius,qui crimen non commiſit,mandauit committi ſuple in verbo,mandans.
Puniri debet alius,qui non commiſit,ſi in crimen ab alio commiſſum conſenſit,nu.10. 496
Puniri debet, qui crimen non commiſit, ſi illud ab alio commiſſum defendat,nu,30. 496
Puniri debet alius, qui non commiſit, ſi alium coegit ad crimen faciendum,nu.40. 496
Puniri debet is, qui cum poſſet non propulſauit iniuriã. ibid.
Puniri debet alius,qui crimen ratum habuit,nu.50. 496
Declaratur hoc,vt nu.10.& ſeqq. 497
Puniri debet qui non commiſit, ſi opem tulit committenti crimen,nu.50. 497
Declaratur hoc nu.10. & ſeqq. 498. & ſeq.
Puniri debet,qui armatus adſtitit crimini, nu.40. 499
Puniri debet,qui contra ſtatutum auxilium, & fauorem bannito præſtitit,nu.40. 499
Punitio,& accuſatio rei debet fieri in eo loco, vbi crimẽ commiſſum eſt,nu.50. 504
Limitatur hoc pluribus modis, quos vide num.10. & ſeqq. 505. & ſeqq.
Puniuntur accuſati,aut de factis,aut de dictis,aut de ſcriptis,

Digitized by Google

ptis, aut de conſilijs, nu. 20. 509
Puniri non debet, qui non iniuriæ, ſed emendationis cauſa percuſſit, nu. 20. 509
Fallit, ſi emendationis cauſa enormiter læſerit, ibid. ſuple in verbo, delictum.

Pupillus.

Pupillis tutorem non habentibus debet dari tutor ad lites ſeruata forma ſtatuti, de qua vide, nu. 50. 79
Pupillus, vel minor læſus in proceſſu cum Curatore ad lites reſtituitur, nu. 30. 81
Pupillus non admittitur ad accuſandum, nu. 30. 479
Fallit, ſi pupillus ſuam, ſuorumq. iniuriam proſequatur, nu. 40. 479
Fallit, ſi non exceſſerit vigeſimum annum. ibid.
Fallit, ſi crimen, de quo accuſat, ſi læſæ Maieſtatis, adulterij, vel defraudatæ annonæ, nu. 50. 479
Fallit, ſi de conſuetudine contrarium ſeruetur. ibid.

Q

Qualitas.

Qualitas requiritur tempore, quo diſpoſitio applicatur ad actum, nu. 40. 44
Qualitas adiecta enti illud reponit in diuerſa ſpecie, & nouam facit diſpoſitionem, nu. 20. 271
Qualitas in libello deducta, ſi non probetur, factum aliud eſſe cenſetur, quàm quod in libello propoſitum legitur, nu. 40. 586
Qualitas inhæret ſubiecto, eiq. formam dat, nu. 10. 587
Qualitate non probata probatio non eſt concludens, nu. 20. 587
Qualitas facto impertinenter adiecta ſuperuacanea eſt, & habetur pro non adiecta, & non eſt de neceſſitate probanda, nu. 20. 588
Qualitates à ſtatuto requiſitas tenetur probare ille qui ſe fundat in ſtatuto qualificato, ac illo vti vult, n. 10. 200

Quietatio.

Quietatio non poteſt fieri à muliere, vel minore, niſi ſeruatis certis ſolemnitatibus à ſtatuto requiſitis, num. 20. 254

Quinquennales dilationes.

Quinquennales dilationes conceduntur, vel à creditoribus, vel à Papa in Vrbe. nu. 20. 309
Principes poſſunt concedere alicui dilationes annalem, biennalem, triennalem, & ad ſummum quinquennalem ad ſoluendum ſuis creditoribus, nu. 30. 309
In quinquennali, & alijs dilationibus ſolet apponi clauſula recepta tamen ab eodem ſupplicante cautione, nu. 30. 309
Quinquennales dilationes poſſunt concedi debitoribus fatale damnum paſſis, vt ratione belli, ignis, naufragij, &c. nu. 40. 309
Quinquennalis dilatio ſine fraude, colluſione, machinatione, ac fictione eſt interpretanda, nu. 50. 309
Quinquennalis dilatio non nocet creditoribus omnibus impetrantis, nu. 50. 309
Quinquennalis dilatio non nocet creditoribus ratione delicti, nu. 10. 310
Nec nocet creditoribus futuris. ibid.
Nec creditoribus habentibus rem iudicatam executam, nu. 20. 310
Nec Domino contra vaſſallum. ibid.
Nec habet locum in locatione, & emphyteuſi, & alijs oneribus perſonalibus, nu. 10. 310
Nec habet locum in debito iurato. ibid.
Fallit habita relaxatione, ac diſpenſatione à ſuo Prælato cum clauſula diſpenſationis à Papa, & ab alijs ſuis Prælatis abſolutionis, nu. 50. 310
Nec nocet creditoribus pauperibus non valentibus exſpectare nu. 50. 310
Nec nocet creditoribus ex cauſa mercedis perſonalis laboris, nu. 10. 311
Nec nocet Principi illam concedenti, nec fiſco eius, nu. 20. 311
Quinquennalis dilatio non habet locum in debitis pijs pro anima, & Eccleſijs, nu. 30. 311
Nec in delictis pupillorum. ibid.
Nec nocet dotibus, ſiue agatur de ipſa ſoluenda, ſiue repetenda, nu. 40. 311
Nec nocet creditoribus occaſione mercium venditarũ, quando venditor exterus eſt. ibid.
Nec nocet creditoribus ex cauſa depoſiti, nu. 50. 311
Quinquennalis dilatio non prodeſt artificibus, qui factũ, quod facere poſſunt, promiſerunt, quia quinquennali non obſtante compelli poſſunt, nu. 10. 312
Quinquennalis dilatio prodeſt etiam fideiuſſoribus, ſi reus comparens ad defenſionem fideiuſſoris opponat de dilatione ſibi conceſſa, nu. 20. 312
Quid in ſequeſtratario. ibid.
Quinquennalis dilatio non prodeſt emptoribus rerum commeſtibilium in emporio, ſeu mercato, nu. 30. 312
Quinquennalis dilatio incipit currere à die datæ. ibid.
Quinquennali dilatione non poteſt vti debitor ſine delatione birreti viridis, niſi idoneè cauerit, nu. 30. 312
Quinquennales dilationes ſunt à Principe concedendæ, quando debitor paſſus eſt notabile damnum, propter quod ſoluere non valeat, ſecus ſi fuerint diues, nu. 40. 312.
Contra quinquennales poteſt opponi de ſubreptione, & obreptione, nu. 40. 312
Poteſt etiam opponi, quod nullum, ſeu modicum damnum paſſus eſt, nu. 50. 312
Item, quod dolo amiſit bona ſua, & ea alienauit, & diſſipauit. ibid.
Item quod illi, qui conſentiunt, ſunt ficti creditores, nu. 10. 313
Item de falſa cauſa. ibid.
Item, quod impetrans mortuus ſit, & ideò hæredibus non prodeſſe, nu. 20. 313
Fallit, ſi impetrans mortuus fuerit dilatione pendente, tunc enim prodeſt etiam hæredibus, nu. 20. 313
Quinquennali dilatione pendente nihil debet innouari. ibid.
Si debitor habens dilationem fuerit captus, erit relaxandus ſine cautione de repræſentando, & aduerſarius veniret condemnandus in expenſis, & intereſſe, num. 30. 313

R

Raptores.

Raptor meretricis, & vim ei inferens quomodo puniatur, nu. 30. 639
Raptoris pœna, & violentis ſtupratoris eſt vltimi ſupplicij, nu. 50. 639
Raptoris pœna ceſſat, ſi ſequatur matrimonium inter raptorem, & raptam, nu. 20. 640
Raptæ virgini, & ſtupratæ eſt conſtituenda dos ſecundum facultatem ſtupratoris, & dignitatem ſtupratæ, nu. 20. 640

Reaffidare, & Reaffidati.

Reaffidare eſt ad priorem ſtatum diffidatos reſtituere, nu. 50. 569
Reaffidati dicuntur reſtituti à pœna. ibid.
Reaffidati poſſunt recuperare omnia, quæ per diffidationem ammiſerunt. ibid.
Fallit in bonis alienatis per fiſcum, nu. 50. 570
Reaffidare ad ſolum Principem ſpectat, nu. 20. 570
Reaffidare non poteſt Princeps diffidatum, niſi parte concordata, hoc eſt habita pace, nu. 20. 570

Rebellio.

Rebellionem committens debet trahi per terram per Vrbem, & furcis laqueo ſuſpendi, nu. 10. 622
Rebellio commiſſa à Ciuitate, vel Vniuerſitate quomodo pu-

 do pu-

do puniatur, nu. 20. 623
Rebellionis delictum non eſt difficilis probationis, cum ſit publicum, & celari non poſſit, nu. 50. 623
Rebellis, vt quis probetur, neceſſariò requiritur ſententia ſuper rebellione præcedentibus probationibus, nu. 20. 624
Probato aliquem eſſe rebellem, de eo ſumpto ſupplicio, eius memoria damnata ædificia eius, ſolo æquātur, & inſignia gentis, & familiæ tolluntur, & deijciuntur, nu. 30. 624
Ciuitas rebellis punitur in ducatis auri mille, & hoc caſu collecta fit non per capita, ſed per æs, & libram, nu. 50. 624

Receptatores delinquentium.

Receptatores delinquentium quomodo puniantur, nu. 10. & ſeqq. 613
Receptatores mitius puniuntur, ſi affines ſint, vel cognati illorum, quos receptarunt, nu. 20. 614
Receptatores delinquentium puniuntur, ſi ſcienter receptauerint, aliàs non, nu. 30. 614

Reconuentio.

Reconuentionis, & conuentionis cauſa, vno & eodem tempore, & eadem ſententia terminatur, nu. 50. 106
In cauſa reconuentionis intelligitur repetitus modus procedendi datus per reſcriptum in cauſa conuentionis, nu. 10. 107
Reconuentio non habet locum in cauſa appellationis, ſed debet fieri ſtatim poſt conuentionem, nu. 20. 107
Commiſſa cauſa conuentionis opus eſt impetrare aliā commiſſionem ſuper cauſa reconuentionis, nu. 20. 107
Reconuentio an debeat fieri ante, vel poſt litem conteſtatam. ibid.
Reconuentio quando admittatur in cauſis criminalibus, nu. 20. 584
Reconuentio an habeat locum in cauſa fractæ pacis, ſeu ſecuritatis, nu. 50. 584. & ſeq.

Recuſatio Iudicis.

Recuſatio Capitanei Appellationis, vti ſuſpecti in principio litis ante tranſportationem actorum, poteſt fieri ſine cauſa, ſecus poſt tranſportationem actorum in proſequutione cauſæ, nu. 20. & ſeqq. 430
Recuſatio Iudicis ſuſpendit iurîſdictionem Iudicis recuſati, vt nulliter ab eo in cauſa procedatur, nu. 50. 430
Recuſationis cauſæ rationabiles, quæ ſint, nu. 10. & ſeqq. 431. & ſeqq.
Recuſatio omnium Rotæ Auditorum, omnium Prælatorum, omnium Aduocatorum, vel Procuratorum, &c. non valet, nu. 10. fol. 434. & nu. 10. 436
Recuſans Iudicem, ſi poſt recuſationem litigat in eadem cauſa coram Iudice recuſato, videtur per hoc renunciare recuſationi, nu. 20. 434
Recuſatio, & appellatio æquiparantur, nu. 20. 434
Sententia, quæ fertur ſuper recuſatione Iudicis eſt interlocutoria, nu. 40. 434
Si cauſa eſt pronunciata deſerta, & ſit remiſſa ad Iudicem, à quo an poterit recuſari, nu. 30. 434
In iudicio attentatorum poterit Iudex, licet fuerit ſuſpectus recuſatus ab attentante procedere ex officio ad illorum reuocationem, nu. 10. 435
Recuſatio Iudicis, an poſſit fieri in fine inſtantiæ, quando ipſe ſolum inhibuit, & nihil vlterius factum fuit, nu. 10. 435
Recuſatio Iudicis an poſſit fieri abſque mandato ſpeciali, nu. 40. 435
Recuſans debet intra quatuor audientias à die recuſationis incipiendas procedere ad electionem Conſultoris, aliàs Iudex recuſatus poterit procedere in cauſa, ac ſi recuſatus non fuiſſet, nu. 50. 436

Refectio.

Refectio rerum communium reparatione indigentium, poteſt inuito conſorti cum eius contributione fieri, nu. 40. 165

Refutatio.

Refutatio non poteſt fieri à muliere, vel minore, niſi ſeruatis certis ſolemnitatibus, de quibus in ſtatuto, num. 20. 254

Rei ſtipulandi, & promittendi.

Rei aut ſunt ſtipulandi, aut promittendi, nu. 20. 314
Si duo, pluresue ſint rei ſtipulandi, ſingulis in ſolidum competit actio, ſi duo, pluresue ſint rei promittendi aduerſus ſingulos in ſolidum actio datur, nu. 20. 314
Fallit decem modis. ibid. & ſeqq.
A quolibet eorum reorum poteſt inſolidum peti, & etiam pro parte, & vna ſolutio ſufficit, ſi perfecta, ac integra ſit, nu. 10. 315
Duo rei poſſunt inuicem fideiubere, & poteſt actor actionem diuidere quoad quantitatem, & quoad modum petendi, nu. 30. 315
Vno reorum promittendi in ſolidum liberato liberatur, & alter. ibid.

Religio, & Religioſi.

Religio eſt præcipua pars iuſtitiæ, nu. 10. & 20. 5
Religionis noſtræ principium eſt fides. ibid.
Religioſi omnes non poſſunt eſſe teſtes ſine conſenſu Superioris, nu. 20. 549
Sed examinati cū alijs ex officio faciunt indiciū. ibid.

Remedium can. reintegrandæ.

Remedium can. reintegrandæ 3. q. 1. ideſt an ſit impræſcriptibile, vel potius aliqua præſcriptione tollatur, nu. 10. 302
In remedio can. reintegrandæ ſufficit probare duo extrema, videlicet antiquiſſimam poſſeſſionem actoris, ac præſentem poſſeſſionem rei, nu. 10. 303

Replicatio.

Replicatio eſt contraria exceptio, & quaſi exceptionis exceptio, nu. 40. in gloſ. cap. 62
Replicatio eſt temporaria ſicut actio, nu. 20. in gloſ. cap. 62. col. 2.

Repreſaliæ.

Repreſaliæ conceduntur ob denegatam iuſtitiam, num. 10. 603
Repreſalijs cauſam dans tenetur ad omne damnum inde prouenientis, niſi iniuſtæ conceſſæ appareant, num. 10. 603

Reſcriptum.

Reſcripta Principum regulariter vtilia ſunt, & ſeruanda, nu. 10. 51
Fallit, ſi ſeruus illud impetrauit alia de cauſa, quàm pro vindicanda nece domini, nu. 10. 52
Reſcriptum Principis impetratum à ſeruo eſt ſeruandū, ſi Princeps ſciebat illum eſſe ſeruum, nu. 20. 52
Reſcriptum Principis impetratum à ſeruo pro alio eſt ſeruandum, nu. 20. 52
Fallit, ſi impetrans eſſet excommunicatus. ibid.
Reſcriptum impetratum lite pendente non valet, num. 30. 52
Fallit, ſi per reſcriptum non impediatur forma iudicandi, ſed diligentia, vel quid ſimile præcipiatur, nu. 40. 52
Fallit ſecundo, ſi de lite in reſcripto fiat mentio, num. 50. 52
Reſcriptum impetratum poſt rem iudicatam non valet, nu. 50. 52
Fallit in ſententia lata à Præfecto prætorio, quæ ſtatim tranſit in iudicatum, quia ab ea prouocare non licet, nu. 20. 53
Et denique fallit quotieſcumque ſententia ex aliquo capite eſt nulla, quod ſuple in verbo, ſententia.
Reſcriptum valet contra ſententiam, à qua eſt appellatum, & ab appellationis Iudice reſciſſa eſt, vel reſcindi ſperet, nu. 20. 63

Pro-

Procedit quandocumque appellatio fuit valida, ſecus ſi nulliter fuit appellatum, vt ibid. cum ſeqq. & ſuple in verbo, appellatio.
Reſcriptum impetratum poſt rem iudicatam valet, ſi de re iudicata mentio facta ſit in reſcripto, & conſtet de expreſſa mente reſcribentis contra rem iudicatam, nu. 20. 65
Fallit, ſi ſententia, ex qua eſt orta res iudicata ſit lata in cauſa matrimoniali, quia tunc in impetratione reſcripti non oportet de ſententia, & re iudicata facere mentionem. ibid.
Reſcriptum non valet, niſi preces veritate nitantur, nu. 30. 65
Limitatur hoc, & ſublimitatur multis modis, ibid. & ſeqq. vſque ad num. 10. fol. 67. vbi vide quando reſcriptum dicator ſubreptitium necne.
Quid ſi reſcriptum contineat clauſulam motu proprio, nu. 40. 66
Reſcriptum non valet abſque clauſula, ſi preces veritate nitantur, nu. 10. 67
Reſcriptum non valet, niſi ſit ſubſcriptum manu Principis, nu. 20. 67
Reſcriptum non valet, niſi in eo ſit adiectus dies, & Conſul, nu. 30. 67
Reſcriptum non valet, niſi queſtor illud ſubſcripſerit, nec denotauerit inter quos, ad quem Iudicem, & per quam perſonam directum ſit, nu. 40. 67
Reſcripti exemplo non ſtatur, niſi ipſum reſcriptum autenticum fuerit inſinuatum, nu. 40. 67
Reſcriptum Principis debet per ſcripturam apparere, nu. 50. 67
Fallit, vt ibid.
Reſcriptum non valet, niſi negocium ſit prius in Conſiſtorio ſolemniter tractatum, nu. 10. 68
Declara hoc procedere in cauſis vniuerſitatum, non autem priuatorum, nu. 20. 68
Reſcriptum contra ius, vel vtilitatem publicam non valet, nu. 20. 68
Fallit, vt nu. 30. ibid.
Reſcriptum fiſco damnoſum non valet, nu. 40. 68
Fallit, vt ibid.
Reſcriptum, quod denegat, vel dat exceptionem, ſiue præſcriptionem alicui non valet, niſi dilatoria, non peremptoria alicui detur, vel denegetur, nu. 50. 68
Reſcriptum, quod dat dilationem ad ſoluendum nihil operatur, ſi debitor de ſoluendo idoneè non caueat, nu. 50. 68
Reſcriptum contrarium prædeceſſorium decretis non valet, nu. 10. 69
Fallit duobus modis, vt ibid. & ſeq.
Reſcriptum traditum à Principe non informato non valet, nu. 20. 69
Reſcriptum impetratum ab excommunicato nihil operatur, nu. 10. 69
Fallit tribus modis, ibid. & ſeq.
Reſcriptum lædens ſine cauſa ius alterius non valet, nu. 40. 69
Fallit duobus modis ibid. & ſeq.
Reſcripta diuerſa ab eodem ſuper eadem re impetrata nihil operantur, nu. 10. 70
Reſcriptum vltimo loco impetratum derogat priori, no. 10. 70
Limitatur hoc, & ſublimitatur multis modis, ibid. & ſeqq. vſque ad nu. 50. 71
Reſcriptum aduerſus Ciſtercienſem ordinem impetratum non valet, niſi in eo fiat ordinis mentio, nu. 10. 72
Reſcriptum, quod dat alicui poteſtatem eligendi Iudicem, quem velit in cauſis ſuis non valet, nu. 10. 72
Reſcriptum falſa latinitate conceptum non valet, num. 10. 72
Reſcriptum alterius nomine impetratum ſine ſpeciali mandato, vel reuocato mandato, non valet, nu. 20. 72
Fallit, vt ibid.
Reſcriptum, in quo erratum eſt, non valet, nu. 30. 72
Reſcriptum non valet, ſi eo impetrans fraudulenter abutatur, nu. 30. 72
Reſcriptum falſum non valet, nu. 30. 72
Reſcriptum ad diuerſos delegatos aduerſum eumdem, quamuis ex diuerſis cauſis impetratum non valet, nu. 30. 72
Reſcriptum de re ab alio poſſeſſa impetratum non valet, ſi de illius poſſeſſione in precibus nō ſit facta mentio, nu. 40. 72
Reſcriptum impetrans de qualitatibus inhærentibus de facto tenetur facere mentionem, nu. 40. 72
Reſcriptum de re à ſe poſſeſſa impetratum non valet, niſi de poſſeſſione in precibus fecerit mentionem, num. 50. 72
Reſcriptum impetratum contra priuilegiatum, vt communi iure vtatur, non valet, niſi priuilegij in reſcripto fiat mentio, nu. 50. 72
Reſcriptum, in quo exceptio datur, vel denegatur, non valet, nu. 10. 73
Reſcriptum continens nouas, & inſolitas clauſulas præſumitur falſum, nu. 10. 73
Reſcriptum nihil operatur, ſi Princeps in eo conceſſa reuocauerit, nu. 20. 73
Fallit, vt ibid.
Reſcriptum nihil operatur, ſi is, pro quo reſcriptum eſt ei renunciauerit, vel eo vti noluerit, nu. 40. 75
Reſcriptum patitur omnes exceptiones, quas patiuntur leges, nu. 40. 73
Reſcriptum continens clauſulam derogatoriam non obſtante ſemper valet non obſtantibus quibuſcumque exceptionibus, nu. 40. 73
Reſcriptum in communi cauſa impetratum ab vno, alteri quoque ſocio, & colliganti prodeſt, nu. 50. 73
Reſcripto impetrato, & ſupplicatione pro eo impetrando oblata lis habetur pro conteſtata, nu. 50. 73
Fallit vt ibid.
Contra reſcriptum poteſt ex iſto ſtatuto dari de ſubreptione, nu. 20. 104
Reſcriptum de cudenda moneta impetratum non ſolum non valet, ſed etiam impetrans eſt puniendus, nu. 20. 627.
Reſcriptum contra vectigalia conſueta non valet, num. 10. 796

Reſiſtentes.

Reſiſtentes executoribus quomodo puniantur, num. 50. 618

Reſponſio.

Reſponſio an, & quando poſſit diuidi, & acceptari pro parte, vel ne, nu. 30. 110

Reſtitutio in integrum.

Reſtitutio in integrum quomodo, & quando ſit concedenda tàm maioribus, quàm minoribus, nu. 50. 81
Reſtitutio in integrum poteſt peti pro habentem ſpeciale mandatum, nu. 30. 82
Reſtitutio in integrum ſi petatur, incidenter non requiritur ſpeciale mandatum. ibid.
Et poteſt peti incidenter, etiam de iure communi. ibid.
Reſtitutio in integrum peti poteſt per viam exceptionis, vel replicationis, ſed incidēter tantummodo, nu. 40. 82
Reſtitutio in integrum non poteſt per viam exceptionis peti principaliter. ibid.
Reſtitutio in integrum non poteſt opponi per viam compenſationis, nu. 10. 83
Reſtitutio in integrum non poteſt peti tranſacto quadriennio per viam exceptionis, vel replicationis, num. 20. 83

Reſtitutio in integrum contra contractum peti poteſt tantummodo principaliter. ibid.

Reſtitutio in integrum incidenter petitur pluribus modis, quos vide, nu. 30. 83

In reſtitutione in integrum, quæ principaliter petitur, proceditur ordinariè, nu. 50. 83

In ea, quæ incidẽter petitur, proceditur ſummariè. ibid.

Reſtitutio in integrum incidenter petita, quando ſit cognoſcenda, & eiſdem, vel potius ex eiſdem probaris, vel alijs de nouo faciendis probationibus diſtingue, vt nu. 10. & ſeq. 84

Reſtitutionem in integrum poteſt petere à Principe appellans intra tres menſes à deſertione appellationis, nu. 20. 389

Reſtitutio in integrum non retardat executionem duarũ conformium, ſi executio petita ſit ante reſtitutionem, ſecus ſi poſt, nu. 50. 413

An aduerſus duas conformes ſit in omni caſu, & cauſa concedenda petenti in integrum reſtitutio, nu. 40. 414

Super reſtitutione in integrum non eſt lis conteſtanda ſine cauſæ cognitione, nu. 30. 415

Quando reſtitutio in integrum incidenter petitur, proceditur ſummariè, nu. 40. 415

Reuiſor Palatij Conſeruatorum.

Reuiſoris Palatij Conſeruatorum officium quod ſit, nu. 40. 752

Reus Criminis.

Rei apprehenſi ſunt cuſtodiendi, niſi ſatis dederint iudicio ſiſti, nu. 40. 527

Reorum cuſtodia ſpectat ad commentarienſem, & eius adiutorem, nu. 50. 527

Reorum cuſtodia eſt duobus ad minus committenda. ibid.

Reus qua cuſtodia ſit cuſtodiendus eſt in arbitrio Iudicis. ibid.

Reus eſt in carcere cuſtodiendus, ſi graue ſit crimen, nu. 10. 528

Rei debent humanè tractari. ibid.

Rei, qui carcere effracto, vel cuſtode occiſo euaſerũt, ſunt capite plectendi, nu. 20. 528

Reus in iudicio exhibendus non eſt, niſi de exhibitione Iudex ipſe pronunciauerit, nu. 30. 528

Reus in vna cauſa exhibitus non recipitur reus in alia, niſi ex hoc temporalis actio in periculum cadat, num. 30. 528

Reus criminis bona ſua poteſt adminiſtrare, eiq. debitor rectè bona fide ſoluit, nu. 40. fol. 528. & nu. 30. 590

Fallit, ſi reus ſit in fuga, & eius bona ſint adnotata, vel ſi reus repetundarum, vel maieſtatis ſit, nu. 40. fol. 528 vel reus fractæ pacis, nu. 30. 590

Rei quomodo ſint audiendi, & quæ dilationes eis concedendæ, nu 50. 528

Reus abſens, & indefenſus non eſt damnandus, nu. 10. 529.

Fallit in perfidis apparitoribus, nu. 20. 529

Reus ſi timeat ad reſpondendum accedere eo, quod de alijs exceſſibus diffamatus dicatur, eſt ei danda ſecuritas de alijs ſimilibus exceſſibus, præter quam de ijs, de quibus inquiritur, vel accuſatur, nu. 50. 544

Reo, ſi detur ſecuritas ad veniendum, eſt etiam danda ad redeundum, nu. 50. 546

Reus ſi negauerit ante, quàm ad rigoroſum examen deueniatur, habet terminum ſex dierum ad ſe defendendum, ſi ſit Romanus, & Romæ habitet, ſi autem aduena, & de diſtrictu habet dies duodecim, nu. 30. 552

Reus quando, & quibus præcedentibus teſtibus, & indicijs torqueri poſſit, nu. 50. fol. 555. & nu. 10. & ſeqq. 556.

Ex pluribus reis vnius facinoris timidior, & iunior prius torqueri debet, nu. 30. 557

Reus torqueri debet non quantum accuſator poſtulat, ſed vt moderatæ rationis temperamenta deſiderant, nu. 30. 557

Reus, qui non vult, vel non poteſt pecuniariam pœnam perſoluere, luat in corpus arbitrio Senatoris, & Iudicum, nu. 50. 693

Quid ſi reus non fuit monitus à Iudice, vt ſoluat, an requiratur monitio, nu. 20. 694

Rubrica.

Rubrica eſt concordanda cum nigro, nu. 40. 560

Rubrica pro lege poteſt allegari, ſi perfectam orationem contineat, nu. 50. 560

S

Salarium.

Salarium conuentum debetur Aduocatis, & Procuratoribus, etiam ſi non laborent, quia per eos non ſtetit, nu. 50. 184

Salarium conuentum debetur Aduocatis, & Procuratoribus, & ſi lis terminetur per compoſitionem, non per ſententiam, nu. 10. 185

Salarium conuentum Aduocatis, vel Procuratoribus, an debeat dari in principio, in medio, vel in fine litis. ibid.

Salarium conuentum tranſmittitur ad hæredes pro integro anno, quo Aduocatus, vel Procurator decedit. ibid.

Salarium conuentum debetur etiam quod lis ammittatur, nu. 20. 185

Salarium conuentum, quod recepit non tenetur Aduocatus, vel Procurator reſtituere, etiam quod infirmitate fuerit impeditus cauſam defendere. ibid.

Salarium Aduocatorum, & Procuratorum quale ſit, nu. 30. & ſeqq. 819

Salarium de iure communi Aduocatis, & Procuratoribus debetur, ſed non ex pacto, & conuentione quotæ litis, nu. 10. 820

Salarium Aduocati de iure communi eſt pro ſingulis cauſis vſque ad centum aureos, nu. 30. 820

Salarium debetur Aduocato pro toto tempore, ſi per eũ non ſtetit, quo minus opera præſtaret, nu. 40. 820

Saluus conductus.

Saluus conductus, ſi alicui conceſſus eſt, extẽditur etiam ad illius vxorem, etſi de ea nulla fuit facta mentio, nu. 20. 547

Saluus conductus conceſſus à Principe non extenditur ad debitum iuratum, nu. 20. 547

Occidens bannitum habentem ſaluum conductum, an teneatur de homicidio, nu. 20. 563

Salſamentarij.

Salſamentarij, ſeu Pizzicaroli non poſſunt ante feſtum Natiuitatis Domini porcinas carnes ſalire, nu. 10. 738

Salſamentarij non dantes iuſtum pondus quomodo puniantur, nu. 20. 738

Sbarræ.

Sbarræ, ex quibus prælium inferri, aut ſuſtineri, vel pacificus ſtatus Vrbis turbari poſſit, fieri non poſſunt, nu. 40. 655

Sbarras fieri facientes incurrunt pœnam mille ducatorum, nu. 50. 655

Sbarras fabricantes, ideſt artifices, & eorum manuales quomodo puniantur. ibid.

Scriba Senatus.

Scribæ Senatus officium quod ſit, & ad quid teneatur, nu. 10. 740. & ſeq.

Scriba Senatus eſſe non poteſt, qui Ciuis originarius non eſt, nu. 10. 741

Scribæ Senatus merces qualis ſit, nu. 40. 838

Scriptor Cameræ.

Scriptoris Cameræ officium quod ſit, & quid ad eum ſpectet, nu. 10. 759

Scri-

Scriptor Cameræ non poteſt dare extractum, ſiue copiã inuentionis accuſato, poſtquàm Conſeruatores à Tribunali receſſerunt, nu. 10. 760
Scriptor Cameræ debet officium ſuum per ſe ipſum, non autem per ſubſtitutum exercere, nu. 20. 760
Scriptoris Cameræ merces qualis ſit, nu. 30. 841

Scriptor Conſeruatorum.

Scriptor Conſeruatorum ad quid teneatur, nu. 30. 749
Scriptor Conſeruatorum debet officium ſuum per ſe ipſum, non autem per ſubſtitutum exercere, nu. 40. 750
Scriptoris Conſeruatorum merces qualis ſit, nu. 30. 840

Scriptura priuata.

Scripturæ priuatæ quomodo executioni mandentur, nu. 20. 126
Scriptura priuata, ſiue ſcripta, ſiue ſubſcripta ab aliquo probat contra ſcribentem, vel ſubſcribentem, nu. 40. 126.
Scripturæ priuatæ recognitæ per tres teſtes pro plenè recognitis habentur, nu. 20. 127

Scutum.

Scutum ſi ſimpliciter proferatur eſt iuliorum decem, nu. 50. 469

Secretarius.

Secretarius Conſeruatorum ad quid teneatur, nu. 50. fol. 748. & nu. 10. & ſeq. 749.
Secretarius Conſeruatorum debet officium per ſe ipſum, non per ſubſtitutum exercere, nu. 20. 749
Secretarij Conſeruatorum merces qualis ſit, nu. 50. 839

Senator.

Senator in principio ſui officij debet declarare omnes hæreticos publicè diffidatos, eorumq. bona publicata, nu. 50. 6
Senator debet eſſe Iuris Doctor, exterus, & ex loco, qui diſtet ab Vrbe, ſaltem per 40. milliaria, nu. 30. fol. 7. & nu. 20. 9
Senatoris officium durat per annum. ibid.
Senatoris officium non eſt dandum ei, qui attineat alicui ex Ciuibus Vrbis vſque ad tertium gradum conſanguinitatis, vel affinitatis incluſiuè, nu. 40. 7
Senatoris ſalarium quale ſit, & quomodo ei ſoluatur, nu. 40. & 50. 7
Senatoris expenſas veſtimenta, &c. vide. 7. & 8
Senatum fuit inſtitutum à Romulo, nu. 50. 8
Senatorum antiquorum loco ſucceſſerunt hodie Cardinales, nu. 30. 9
Senator hodie abſque populo ſuffragio à ſolo Summo Pootifice ad libitum eligitur, nu. 40. 9
Senatoris iuramentum, & in eo contenta, 14. & 15
Senatoris officio vacante Conſeruatores illud exercent, donec de alio Senatore fuerit prouiſum, nu. 40. 27

Sententia.

Sententia Iudicis, qui Deo competens eſt, actori non eſt, & actorem in aliquo condemnauit, valet, nu. 30. 53
Sententia duorum Iudicum tribus Iudicibus datis vno abſente non valet, nu. 50. 53
Secus, ſi omnes fuerint præſentes, nam tunc pluriũ ſententia præualet, nu. 10. 54
Sententia lata contra minorem abſque tutoris auctoritate non valet, nu. 20. verſ. duplicatio 7. 54
Sententia lata contra furioſum non valet, nu. 50. 54
Sententia lata contra defunctum nulla eſt, nu. 50. 54
Sententia lata contra abſeotem non valet. ibid.
Sententia lata contra abſentem, qui vocatus venire noluit, valet, nu. 50. 54
Fallit 4. modis, nu. 10. & 20. 55
Sententia lata contra abſentem, qui præſens litem cœpit, valet, nu. 30. 55
Sententia lata contra abſentem, qui ratam habuit, valet. ibid.
Idem eſt, ſi non ſtatim re comperta eo nomine querelam detulit. ibid.
Sententia lata contrà abſentem valet, ſi alius eius nomine præſens fuit, nu. 30. 55
Fallit, vt ibid. nu. 40.
Sententia contra abſentem pro libertate valet, nu. 40. 55
Sententia contra plures lata, quoad præſentes valet, quoad abſentes non valet, nu. 40. verſ. triplicatio 6. eſt. 55
Sententia lata de alia re, quàm de qua Iudex fuit datus, nnn valet, n. ſo. 55
Sententia abſolutoria Iudicis dati ad condemnandum valet, nec dicitur de alia re iudicare. ibid.
Sententia lata de alia re, quàm de petita non valet, num. 10. 56
Sententia lata de eo, quod poſt rem in iudicium deductum accidit non valet, nu. 20. 56
Fallit quattuor modis. ibid. & ſeqq.
Sententia lata de hæreditate viuentis nõ valet, nu. 50. 56
Sententia, in qua Iudex exceſſit fines ſuæ iuriſdictionis non valet, nu. 10. 57
Fallit, vt ibid.
Sententia incerta, & in qua ſumma non eſt expreſſa non valet, nu. 20. 57
Fallit, vt ibid.
Sententia, quæ neque condemnationem, neque abſolutionem continet, non valet, nu. 40. 57
Fallit, vt ibid.
Sententia, in qua non eſt condemnatus Procurator, ſed Dominus litis, qui in iudicio non fuit, non valet, nu. 30. 57
Sententia, quæ continet quid impoſſibile non valet, nu. 40. 57
Sententia lata contra leges, vel conſtitutiones non valet. ibid.
Fallit duobus modis. ibid.
Sententia, quæ nullo iure nititur, non valet, nu. 10. 58
Sententia in qua Iudex vſuras ſolui iuſſit, donec iudicatum ſolueretur, non valet. ibid.
Sententia, in qua Iudex iuſiurandum præſtari iuſſit non adiecto, in quem finem ſit præſtandũ, non valet. ibid.
Sententia lata ſub conditione non valet, nu. 20. 58
Sententia, in qua aduerſarius non fuit condemnatus in ſumptu litis, poteſt retractari. ibid.
Sententia contra ſententiam non valet, maximè contra ſententiam, vel reſcriptum Imperatoris, nu. 40. 58
Fallit, vt ibid.
Sententia in qua falſus Procurator interuenit, non valet, nu. 50. 58
Sententia, in qua Procurator fines mandati exceſſit, non valet. ibid.
Sententia, in qua Procurator pecunia accepta ſe condemnari paſſus eſt, oon valet, nu. 10. 59
Sententia, in qua Aduocatus cauſæ præuaricatus eſt, non valet. ibid.
Sententia, in qua error Notarij, vel Aduocati interuenit, non valet. ibid.
Fallit, vt ibid.
Sententia, in qua interuenit error calculi, non valet, nu. 20. 59
Sententia fundata in non ſufficienti probatione, non valet, nu. 20. 59
Sententia fundata in falſis inſtrumentis non valet. ibid.
Sententia lata ex falſo teſtimonio, non valet. ibid.
Fallit, vt ibid.
Sententia fundata in reſcripto impetrato lite pendente, non valet, nu. 40. 59
Sententia lata à Iudice pecunia corrupto, non valet. ibid.
Sententia lata nullo actu ex lege habito, vel contra ſolitum iudiciorum ordinem, non valer, nu. 50. 59
Fallit duobus modis, vt ibid. & nu. 10. 60
Sententia lata nõ publicè, ſed in ſecreto loco officio non
præ-

Digitized by Google

præſente, non valet, nu. 10. 60
Sententia lata alibi, quàm in loco, vbi pars citata fuit, nõ valet, nu. 10. 60
Sententia non pro tribunali lata, non valet, nu. 20. 60
Fallit duobus modis, vt ibid.
Sententia lata diebus feriatis non valet, nu. 20. 60
Sententia Iudicis dati ad tempus lata extra illud tempus, non valet, nu. 30. 60
Fallit, vt ibid.
Sententia contra ſententiam non valet, nu. 40. 60
Sententia lata poſt appellationem interpoſitam non valet, nu. 40. 60
Fallit ſex modis, vt ibid. & nu. 50. & nu. 10. 61
Sententia lata à Iudice contrauenientecap. 44. de ſportulis eſt nulla reſpectu dantis, vel promittentis tantum, nu. 30. 74
Sententiam vendens, licet teneatur de barattaria, tamen non dicitur ſimoniacus, licet peccet, nu. 30. 76
Sententia, arbitramentum, laudum, quomodo executioni mandentur, nu. 50. 129
Sententia lata in poſſeſſorio, ſi eſt euidenter iniuſta, datur appellatio, nu. 40. 135
A ſententia diffinitiua etiam ſine cauſæ expreſſione poteſt appellari, nu. 50. 336
Secus in interlocutoria, nu. 10. 337
A quibus ſententijs appelletur, & quando, vide latiſſimè in verbo, appellatio.
Sententia alia eſt diffinitiua, alia interlocutoria, & diffinitiua eſt diffinitio judicialis controuerſiæ finem imponens continens abſolutionem, vel condemnationẽ, nu. 50. 382
Sententia interlocutoria eſt ſententia Iudicis, quæ fertur inter principium, & finem cauſę ſuper aliquo incidenti, vel emergenti, nu. 50. 382
Sententia interlocutoria alia eſt ſimplex, alia habet vim diffinitiuæ, nu. 10. 383
Sententia interlocutoria quando dicatur habere vim diffinitiuæ, nu. 20. & ſeqq. 383
Ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ datur appellatio, nu. 20. 384
Sententia, per quam pronunciatur appellationem eſſe deſertam, & inſtantiam peremptam, & ſi non ſperet aliam ſententiam poſt ſe, & finem liti imponat, tamen interlocutoria nuncupatur, nu. 20. 388
A ſententia Syndicorum an liceat appellare, nu. 30. & ſeqq. 395
A ſententijs arbitrorum, & laudis arbitratorum intra decem dies licet appellare, & de nullitate dicere, nu. 20. 397
Sententia lata ſuper ſeruanda appellatione, an valeat non obſtante ſtatuto, cap. 180. lib. 1. nu. 40. 416
Quæ ſententiæ ſint potiores, ſi tu habuiſti pro te duas ſententias, & ego pro me alias duas, cum non liceat vlterius prouocare, nu. 50. 417
A ſententia Capitanei appellatur ad Senatorem, quando poteſt appellari, nu. 30. & ſeqq. 418
Sententia deſertionis eſt interlocutoria, nu. 50. 429
Sententia, quæ fertur ſuper recuſationis Iudicis eſt interlocutoria, nu. 40. 434
A ſententia lata de voto Conſultoris an appelletur, nu. 30. 438
Appellatione ſententiæ intelligitur de diffinitiua, num. 20. 446
Sententia etiam iniuſta valet mero iure, & tranſit in iudicatum, niſi ab ea intra debitum tempus appelletur, nu. 50. 456
Sententia nõ eſt ferenda ſeparatim de vno crimine, quando plura crimina ex eodem facto naſcuntur, & à diuerſis deferuntur, nu. 20. 529
Sententia eſt ferenda ſecundum apertas probationes luce meridiana clariores, & ipſius rei confeſſiones iudicare, nu. 20. 529
Sententiæ ad clamorem populi non ſunt ferendæ, num. 30. 529
Sententia lata ob ſimplicem contumaciã, ſi illa per comparitionem fuerit purgata, & ſic reſoluta, cenſentur quoque reſolutæ omnes pœnæ contumaciales, nu. 30. 559.
Sententia in dubio potius præſumitur lata ob contumaciam, quam ob delictum contra abſentes, nu. 50. 559
A ſententia Magiſtrorum iuſtitiariorum appellatur ad Capitaneum appellationum, nu. 30. 781

Separatio Thori.

Separatio thori poteſt fieri propter nimiam ſæuitiam, nu. 10. 219
Separatione facta eſt dos reſtituenda, nu. 20. 219

Sequeſtratio.

Sequeſtratio regulariter prohibita eſt, nu. 10. 139
Sequeſtratio eſt ſimilis executioni, quæ non fit ex abrupto, nec ſine cauſa, nu. 20. 139
Sequeſtrum datur, ſi dubitetur de dilapidatione rerum, ſeu fructuum lite pendente, quando reus non eſt ſoluendo, & in iudicio petitorio nu. 30. 139
Sequeſtratio poteſt fieri quotieſcumquè æquitas, vel cauſa ſuadet Iudicem ad ſequeſtrandum, & ſic extenditur ad alios caſus. ibid.
Sequeſtrum concedi poteſt, vt fiat etiam die feriato, & in honorem Dei, ſi periculum ſit in mora, nu. 40. 139
Declara, quod id procedit tantum in ſequeſtro mobili. ibid.
Sequeſtratio vbi eſt prorſus prohibita, poteſt tamẽ pars petere rerum, & fructuum deſcriptionem fieri ad hoc, vt quantitas rerum, & fructuum facilius ſciri, ac probari poſſit, nu. 50. 139
Sequeſtrum, ſeu deſcriptio, ſi Iudex decreuerit, quod fiat, tale decretum executioni mandatur non obſtante appellatione, nu. 10. 140
Sequeſtrum perſonæ regulariter tollitur ſatiſdatione, nu. 20. 146
Sequeſtratis omnibus bonis iudicio, vel ciuili, vel criminali, ipſe, cuius bona ſunt ſequeſtrata interim erit alẽdus, donec cauſa expediatur ex fructibus bonorum ſequeſtratorum, nu. 30. 222

Sermo.

Sermo qualificatus cenſetur indiuiduus, & ideò in vna parte vitiatus corruit in totum, nu. 50. 586

Seruitus.

Seruitus proſpectus antiqua, vel etiam conuentio, & pactum impediri poſſunt, ne vicinus tollat ſuum ædificium, per quod vicini impediatur *aſpectus*, num. 40. 160
Seruitus proſpectus antiqua ſi non adſit, vel conuentio, & pactum quiſque poteſt liberè ſuum tollere ædificium, nu. 50. 160
Seruitus proſpectus eſt ſeruitus vrbanorum prædiorum, ne proſpectui officiatur. ibid.
Seruitus proſpectus differt à ſeruitute, ne luminibus officiatur, quia plus continet, nu. 10. 161
Seruitutem proſpectus habens, poteſt vigore huius ſtatuti opponere de ſeruitute luminum, ne luminibus officiatur, nu. 20. 161
Seruitutis itineris actus, & viæ quaſi poſſeſſio, vt acquiratur, quæ requirantur, nu. 20. 163
Seruitus ſtillicidij qualis ſit, & alia, vide in fine in verbo, ſtillicidium.
In ſeruitute tigni immittendi quis poſſeſſoris, quis petitoris partes ſuſtineat, nu. 10. 165

Seruus.

Seruus non admittitur ad accuſandum, nu. 50. 479
Fallit, ſi ſeruus accuſet ex l. iulia maieſtatis, nu. 10. 480

Fallit,

Fallit, ſi accuſet ex l. iulia de annona. ibid.
Seruus admittitur ad accuſandam mulierem, quæ cum proprijs ſeruis rem habuit, nu. 20. 480
Seruus Dominum capitali crimine accuſare non poteſt, nu. 10. fol. 483. & nu. 40. 489
Fallit hoc multis modis, ibid. & ſeqq.
Seruus ſi ſit accuſatus poteſt per dominum, & procuratorem defendi, nu. 20. 501
Seruus accuſatoris, vel inducentis repellitur à teſtificando, nu. 10. 549
Seruus, & filius fugitiuus, & Monacus æquiparantur, nu. 50. 703

Simulatio.

Simulatio non ſolum probatur per teſtes inſtrumenta, confeſſionem, & per alias ordinarias probationes, ſed etiam per coniecturas, & præſumptiones tripliciter à priori, à poſteriori, & ab vtroque, nu. 40. & ſeq. 273

Sindici.

Sindicorum officium quod, nu. 50. 21
Sindici officialium electi per conſilium populi dicuntur Iudices delegati, non autem ordinarij, nu. 40. 20
Sindici officialium non poſſunt cognoſcere, niſi de geſtis pro officio tantùm, & in officio, non autem de commiſſis antè, vel alibi, nu. 40. 20
Sindicis pluribus electis, an vnus ſine alio poſſit emittere bannum contra officialem, & cognoſcere, nu. 40. 20
Sindici poſſunt inquirere etiam fama non præcedente, nu. 50. 20
Sindici an habeant merũ, & mixtũ imperium, nu. 50. 20
Sindicorum appellatione veniunt etiam qui ſimul dicũt cauſas ſingulorum de vniuerſitate, nu 50. 20
Sindici etiam dicuntur procuratores vniuerſitatis, num. 10. 21
Sindici etiam appellantur actores, adminiſtratores, & delatores maleficiorum, nu. 10. 21
Sindicari nemo poteſt ante finem officij, nu. 10. 21
Sindicari poteſt ante finem officij, quando agitur de delicto, ex quo poſſit imponi pœna priuationis officij, nu. 20. 21
Sindicari non poſſunt de conſuetudine officiales, niſi de dolo, barattaria, & extorſione, nu. 30. 21
Sindicatores officialium non ſunt Iudices pro debitis factis ex contractu, nu. 30. 21
Nec pro delictis commiſſis poſt officium. ibid.
Nec pro grauibus in officio. ibid.

Socius.

Socius ſi commune negotium geſſerit, ac expenſam in eam rem fecerit, eiq. eius rei nomine quid abſit hac actione, vt ſibi à ſocio reſtituatur agere poteſt, num. 50. 157
Socius in re communi ſi dolo, vel culpa verſatus ſit contra eum dirigitur actio cõmuni diuidundo, nu. 10. 158
Et dolus, vel culpa poteſt adeſſe multis modis, ibid. & ſeq.
Socio aduerſus ſocium competit actio communi diuidundo, nu. 30. 158
Et aduerſus ſingularem ſucceſſorem. ibid.
Socij in diuiſione ſunt in vnum conuocandi, nu. 40. 158
Socius ſocio nouum opus nunciare non poteſt in re communi, nu. 50. 243

Sodomitæ.

Sodomitæ puniuntur pœna vltimi ſupplicij, & igne comburuntur, nu. 30. 634
Sodomitæ offendunt Deum, Cælum, naturam, generationem, & hominem, nu. 10. 635
Sodomia offendit Dæmones, qui inducendo homines ad hoc nefandum ſcelus oculos claudunt, nu. 10. 635
Sodomia ſuperat omne aliud vitium carnis, nu. 20. 635
Propter ſodomiæ vitium Deus diſtulit eius aduentum, nu. 20. 635
Sodomitæ omnes ea nocte in qua ortus eſt Sol iuſtitiæ, Chriſtus ſubitanea, & improuiſa morte perierunt, nu 30. 635

Spolium.

Spolium an committatur à Iudice, qui nulliter, & iniuſtè proceſſit ad executionem, ita, vt ſit ita ſpoliatus reſtituendus, vel ne, nu. 40. 456. & ſeq.

Sportulæ.

Sportulæ non poſſunt recipi per Iudices ordinarios exceptis cauſis ab initio merè commiſſarijs, nu. 20. 74
Sportula apud Romanos erat, quod in dies clientibus ſuis ſub limine portæ exhibebant ad vitæ vſum, num. 40. 74
Sportulæ appellabantur pecuniæ illæ, quæ Iudicibus, & executoribus litium, & negotiorum pro ſalario dabantur, nu. 50. 74
Sportulæ non poſſunt recipi à Iudicibus originarijs, etiã ſi habeant iuriſdictionem per reſcripta Apoſtolica, nu. 10. 75
Sportulæ de iure ciuili non poſſunt tranſcendere duos ſiliquos pro parte, nu. 20. 75
Sportulæ non præſtantur de iure communi pro cauſis à centum ducatis infra, nu. 30. 75
Pro ſportulis metiendis attenditur petitio, non condemnatio, nu. 50. 75
Sportulæ Capitanei, & Iudicis appellationum, quæ ſint, nu. 50. 76
Sportulæ non ſoluuntur in cauſis mercedum, & miſerabilium perſonarum, nu. 20. 77
Sportulæ conſultoris, quæ ſint, nu. 40. 337

Statuæ.

Statuæ in publico erigendæ non ſunt ſine Principis licentia, nu. 40. 800
In erigenda ſtatua Principis Iudex debet eſſe præſens, nu. 40. 800
Statua erecta à nemine priuato eſt deponenda, nu. 40. 800
Fallit, ſi eius reparatio ſit neceſſaria, dummodo reparatione finita ad locum ſuum reponatur. ibid.

Statutum.

Statuta Romana ſunt condita auctoritate Papæ, & ideò ſeruanda, nu. 50. 5
Statutum de Notarijs matriculandis debet benignè non rigidè interpretari, quia eſt fauorabile, nu. 30. 41
Statuta Vrbis debent ſeruari inter Ciues, & incolas Vrbis, & diſtrictus, nu. 10. 51
Fallit, vbi in caſu contingenti erant particularia ſtatuta. ibid.
Statuta loquentia de minoribus extenduntur etiam ad furioſos, & prodigos. nu. 20. 78
Statutum de poſitionibus, & confeſſis exigens monitorium de reſpondendo cum cominatione, quod habebitur pro confeſſo, ſi reſponſum non dederit, an habeat locum in ordinarijs tantum, an etiam in ſummarijs, nu 50. 108
Statutum generale, & honeſtum, quod poteſt commodũ, & incommodum apportare comprehendit etiam Clericos, nu. 50. 125
Statutum ligat etiam Clericos agentes in foro laico, nu. 10. 126
Statutum, quod contra apodiſſas mercatorum nihil opponi poſſit, valet, nu. 50. 126
Statutum de compromiſſis ligat etiam Iudæos, num. 40. fol. 152. Et clericos agentes in foro laici, & forenſes agentes, vel conuentos in Curia Capitolij, nu. 10. 153
Statutis inducentibus formam non poteſt per partes renunciari, nu. 40. 223
Statuto prohibitiuo non poteſt renunciari, ibid. niſi ſit prohibitio inducta in fauorem renunciantis, & renunciatio ſit iurata, nu. 50. 223
Statutis inducentibus publicam vtilitatem non poteſt

renun-

renunciari, etiam quod non inducant formam. ibid.
Statuta facilius recipiunt declarationem à ſtatutis, quàm à iure communi, nu. 50. 225
Statutum de filijs in conditione poſitis, an habeat locum, quando ſunt tacitè poſiti in conditione, nu. 20. 227
Statutum de filijs in conditione poſitis non extenditur ad contractus, quia inquit in conditione fideicommiſſi, & debet ſtrictè, & propriè intelligi, nu. 30. & ſeq. 227
Qualitates à ſtatuto requiſitas tenetur probare ille, qui ſe fundat in ſtatuto qualificato, ac illo vti vult, num. 30. 200
Statutum cap. 141. & 145. excludens filias, & neptes ab hæreditate Patris, Aui, Matris, & Auiæ non obſtantibus ſororibus, quo minus poſſint ſimul cum fratribus ſuccedere in hæreditate Auunculi, nu. 20. 231
Statutum excluſiuum aufert beneficium, l. hac edictali, C. de ſecund. nupt. nu. 40. 231
Statutum cap. 145. an tollat ſtatutum reformans dotes ad ſcuta 4500. nu. 50. 231
Statutum cap. 145. an excludat ſub modo, vel ſub conditione, nu. 20. 232
Statutum cap. 145. dat facultatem excludendi neptes, ſeu ſorores per dotationem, & illas admittendi, ſi requiſiti negauerint illas dotare, nu. 30. 232
Statutum excludens fœminas propter maſculos an ſit fauorabile, vel odioſum, nu. 50. 232
Statutum cap. 145. ligat etiam clericos, nu. 10. 234
Statuta laicorum non comprehendunt bona Eccleſiæ, nu. 30. 234
Fallit reſpectu vtilis dominij, quoties eſſent emphyteotica. ibid.
Statutum cap. 145. habet etiam locum in ſucceſſionibus forenſium reſpectu bonorum in Vrbe exiſtentium, nu. 40. 234
Fallit, vt ibid. nu. 50.
Statutum non excludit filias à ſucceſſione Patris propter patruum, niſi hoc dicat expreſſè, nu. 20. 235
Statutum loquens in plurali verificatur etiam in ſingulari, nu. 40. 235
Statutum loquens de filio extenditur etiam ad nepotem ex filio, nu. 50. 235
Statutum cap. 145. lib. 1. habet locum etiam contra filias fratrum præmortuorum, nu. 10. 236
Statutum cap. 145. non comprehendit naturales tantum vel ſpurios, nu. 10. 236
Statutum cap. 145. comprehendit legitimatos per ſubſequens matrimonium. ibid.
Quid in arrogatis, nu. 20. ibid.
Quid in adoptatis. ibid.
Quid in legitimato per reſcriptum, nu. 30. 236
Quid in bannitis, & deportatis, an hoc ſtatuto vtantur, nu. 20. 237
Statutum prædictum limitatur in omnibus alijs maſculis incapacibus, nu. 30. 237
Quid in filio exhæredato. ibid.
Vt vigore huius ſtatuti excludatur, fœmina requiritur adeſſe maſculi. nu. 50. 237
Statutum prædictum etiam quod non dixiſſet, quod filiæ dotatæ, nec matri, nec auiæ ſuccedant, tamen comprehenderet ſucceſſionem matris, niſi reſtringeretur ad lineam maſculinam, nu. 70. 238
Quid in tranſuerſalibus. ibid.
Statutum prædictum non excludit ab hæreditate non dotantium, hoc eſt, ſi non ſit dotata ab vno ex nominatis in ſtatuto, nu. 30. fol. 238. & dicuntur parati dotare ad effectum excludendi eo ipſo, quod non conſtat de contrario, nu. 40. 238
Et dotandi facultas tranſit ad hæredes. ibid.
Statuto prædicto cap. 145. defunctus, cui debet ſuccedi, poteſt derogare, nu. 50. 238
Statutum prædictum comprehendit etiam Moniales, nu. 10. 239
Statutum prædictum excludit quoad fœminas querelā inofficioſi ob præteritionem, nu. 20. 239
Statutum cap. 146. lib. 1. non excludit matres à bonis ſitis extra territorium, nu. 10. 241
Per ſtatutum prædictum non dicitur excluſa tutela, nu. 20. 241
Statutum prædictum cap. 146. non procedit in cauſa teſtati, nu. 30. 241
Statutum cap. 151. lib. 1. & ſi loquatur in quattuor tantum caſibus, tamen extenditur ad omnes contractus læſiuos, nu. 50. 254
Statutum cap. 151. lib. 1. non habet locum, ſi contractus ſint ſine dolo celebrati inter Ciues extra territorium, nu. 10. 255
Statutum prædictum non habet locum in contractibus modicæ ſummæ, nu. 20. 255
Statutum prædictum non habet locum in delictis, nu. 50. 256
Statutum prædictum non procedit contra libertatem per minorem datam ſeruis ſine ſolemnitatibus, num. 10. 257
Statutum prædictum in multis alijs caſibus non procedit, quos vide. ibid. & ſeqq.
Quid in donatione cauſa mortis, nu. 50. 260
Statutum prædictum non habet locum in hermaphrodito maiore, nu. 20. 261
Statuti prædicti ſolemnitate non ſeruata, an ius dicendi de nullitate contractus tranſeat ad hæredes. nu. 50. 262
Statutum, quod Pater pro delicto filij teneatur ad legitimam, valet, nu. 30. 268
Statutum cap. 152. lib. 1. habet ſimpariam cum macedoniano S. C. nu. 40. 263
Statutum prædictum procedit etiam in contractu pacis, nu. 40. 271
Statutum de præſcript. an procedat contra forenſes extra forum Capitolij, nu. 30. 296
Quid in Clericis, nu. 50. 296
Quid in Iudæis in Vrbe commorantibus, nu. 30. 297
Quid in Inſtrumento iurato, nu. 40. 297
Statutum de præſcript. penſion. Canon. & Cenſ. an procedat in contractu iurato, nu. 40. 299
Statutum etſi diſponeret idem, quod ius commune, non tamen dicetur ſuperfluum, nu. 20. & 30. 306
Statutum cap. 171. lib. 1. an comprehendat tertium in ſententia non nominatum, nu. 10. 380
Statutum cap. 180. lib. 1. an liget forenſes, nu. 10. 416
Statutum quando eſt iuris communis correctorium, & exorbitans, tunc eſt ea interpretatio facienda, quam ſuadent verba, ac illorum proprietas, ſi illa tendat ad minorem iuris communis correctionem, nu. 40. 471
Statutum diſponens, quod de delicto poſſit inquiri contra non inditiatum, nec diffamatum, non valet, num. 10. 542
Statutum de minoribus cap. 11. lib. 2. an extendatur ad mulierem maiorem, nu. 30. 554
Statutum puniens violentiam cum armis, vel ſine comprehendit etiam fœminas, nu. 40. 659
Statutum cap. 72. lib. 2. de inciden. vineas, vel pergulas non extenditur ad alias arbores, nu. 20. 672
Statutum cap. 81. lib. 2. duplicans pœnas ratione loci, & temporis intelligi debet quoad pœnas pecuniarias, nō autem quoad pœnas corporales, nu. 40. 688
Statutum excludens fœminas gratia agnatorum dicitur fauorabile, nu. 40. 704
Statutum diſponens, vt coniuncti, & affines de cauſis ſuis compromittant, fauorabile dicitur, nu. 50. 704
Statutum diſponens, ne forenſi alienetur, fauorabile eſt, nu. 10. 705

Sta-

Statutum propter neceſſitatem introductum ad ſimiles caſus non extenditur,nu.30. 706

Statutum,ſeu lex, de qua agitur, dubitatur, ſi antiquior ſit,quàm ea,quæ ei legi, ſeu ſtatuto declarando adhibetur,non fit extenſio,nu.40. 706

Statutum,ſeu lex, ſi ſit in ambigua voce, ea potius accipienda eſt ſignificatio,quæ vitio caret,nu 40. 706

Statutum ſecundum conſuetudinem eſt interpretandum nu.40. 706

Statutum loci non ligat forenſem, nu.10. 716

Fallit multipliciter,vt nu.20. cum ſeqq. ibid.

Statutum loci,vbi res ſitæ ſunt,an ſit ſpectandum,an verò ſtatutum loci,vbi geſtum eſt,nu 20. 717

Statutum,vt primogenitus in omnibus bonis ſuccedat, an extendatur etiam ad bona extra territorium ſita, nu.40. 717

Statutum diſponens ſolui gabellam de contractu,intelligitur de valido,nu. 40. 745

Statuta Conſulum artium debent exhiberi approbanda Senatori,& Conſeruatoribus,tam cum primũ ea fecerint, quàm deinceps in fine cuiuslibet quinquennij, nu.30. 784

Stillicidium.

Stillicidium,ſeu canale,per quod collectæ pluuiales aquæ propè ianuam alicuius caſitent,nulli licet habere, niſi conſtet talem ſeruitutem impoſitam fuiſſe à vero Domino,nu 40. 163

Stillicidij ſeruitus eſt vrbani prædij. ibid.

Stillicidij ſeruitus ſi impoſita ſit,non licet Domino ſeruientis ante ibi ædificare,vbi caſitare cœpit ſtillicidiũ nu.50. 163

Niſi tamen vſque ad locum ſtillicidij ædificet,vel ſtillicidium rectè ab ædificio recipiatur. ibid.

Stillicidij ſeruitus is, cui debetur tàm actionem, quàm exceptionem eius nomine habet, nu.10. 164

Stillicidium ſi ante ex tegula caſitauerit, poſtea ex tabulato,vel ex alia materia caſitare non poteſt. ibid.

Stillicidium quoquo modo acquiſitum ſit, altius tolli poteſt. ibid.

Stilus.

Stilus non poteſt probari per folium ſubſcribentium, ſed debet probari per teſtes iuratos,nu.40.& 50. 115

Stuprum.

Stuprum, ſeu violentiam committens iàm in muliere, quàm in puero,quomodo puniatur,nu.50.637.& ſeq.

Stuprum graue crimen eſt, & propriè in virginem, vel viduam committitur,nu.30. 638

Stuprum commiſſum à Clerico in foro conſcientiæ punitur iniurijs, & pœnitentijs per ſpatium decem annorum,nu.40. 638

Quid in foro contentioſo. ibid.

Stuprum committens ſi vir honeſtæ vitæ ſit, aut in dignitate conſtitutus partis bonorum confiſcatione, & temporali relegatione ad iudicis arbitrium punitur, ſi humilis perſona ſit,fuſtigatur,& in exilium mittitur, nu.40. 638

Stuprum per vim commiſſum punitur pœna capitis, ſecus,ſi de voluntate commiſſum ſit, nu.20. 639

Stupratoris,& raptoris pœna eſt vltimi ſupplicij, num. 50. 639

Stupratæ virgini conſtituenda eſt dos ſecundum facultatem ſtupratoris,& dignitatem ſtupratæ, nu.20. 640

Vidua propter ſtuprum an ammittat dotem,nu.30.640

Stuprum cum ſerua committens tenetur actione iniuriarum,nu.10. 675

Subſtitutio.

Subſtitutio exemplaris cenſetur facta etiam quoad bona propria ipſius filij furioſi,vel prodigi,nu.10.& 20. 79

Summariæ cauſæ.

Summariæ cauſæ ſunt omnes, in quibus de ſumma infra ducatorum auri vigintiquinque, vel de re valorẽ prædictum non excedente agitur,nu.50. 130

Summariæ cauſæ quæ dicuntur. ibid.& ſeqq.

In ſummarijs cauſis proceditur ſine libello, litis conteſtatione,& alijs iuris ſolemnitatibus, nu. 40. 131

Generalis forma procedendi in ſummarijs traditur,nu. 50. & ſeq. 131

Summariè procedi debet corã omnibus Conſulibus artium,nu.20. 134

Subrogatum.

Subrogatum,& id in cuius locum eſt ſubrogatum æquiparantur,nu.50. 303

Hæc regula patitur multas exceptiones, vt fol. 704. & ſeqq.

Suſpectus, & ſuſpicio.

Suſpectus quis dicitur multis modis, nu.50. 145

Suſpectus quis non poteſt dici ob modicum æs alienum, nu.10. 146

Suſpectus non poteſt debitor allegari, quando creditor habet pignus in manibus. ibid.

Suſpectus non poteſt allegari ille debitor, cuius mores creditor approbauit ſtando, bibendo, & comedendo ſimul. ibid.

Suſpicio ſi erat ante creditum contractum, non releuat creditorem, vt poſſit allegare debitorem ſuſpectum, nu.20. 146

Cauſa legitima ſuſpicionis non eſt ſententia lata in alia cauſa contra recuſantem illum iudicare, nu.40. 19

T

Taxa.

Taxa ſeruanda per Cuſtodes portarum pro rebus,quæ in Vrbem,vel extra Vrbem conuehuntur qualis ſit, nu. 50. 842

Taxa mercedum debet à quocumque officiali publicè teneri affixa,nu.30. 845

Taxatio expenſarum.

A taxatione expenſarum non datur appellatio, niſi facto depoſito,nu.20. 386

In taxatione expenſarum, quando requiratur citatio, nu.30. 386

A taxatione expenſarum exceſſiua an liceat appellare, & non facto depoſito,nu.50. 386. & ſeq.

In taxatione expenſarum requiritur citatio,nu.30. 466

An poſt taxationem poſſit Iudex illam corrigere diminuendo,vel augendo,nu.40. 466

Taxatio expenſarum prius fit à Iudice, & poſtea iurauit à parte tantum erogaſſe, quantum Iudex taxauit, nu. 10. 467

Tempus.

Tempus datum ad appellandum,incipit currere à die latæ ſententiæ,hoc eſt excluſa die ſententiæ,nu. 40. 367

Tempore ad appellandum lapſo purgatio moræ non admittitur,nu 20. 375

Tempus datum ad appellandum poteſt iuſtis de cauſis à Iudice appellationis prorogari,nu.10. 376

Tempora introducendæ appellationis,an currant,ſi partes ſteterint in tractatu compromiſſi, vel concordiæ, nu.20. 376

Tempus idem appellandi,redeundi pro apoſtolis appellationis repræſentandæ depoſiti, & ſequeſtri, ab illis locus ſit faciendi,obſeruatur in quacunque inſtantia, quod obſeruatur in ſecunda, nu.30.& ſeq. 419

Fallit in fatalibus, quæ in tertia inſtantia ſunt menſiũ quattuor,nu.50. 419

Tempus appellationis interponendæ idem operatur, quod appellatio interpoſita, vt eo pendente nihil ſit innouandum,nu.40. 421

Tempus decurſum à die petitionis Conſultoris vſque ad diem acceptationis non computatur in fatalibus, nu. 20. 439

Tem-

Tempus lapſum à die appellationis ante peritum Conſultorem, an coniungatur cum tempore lapſo poſt acceptationem factam à Conſultore, nu. 30. 439
Tempus ad ſoluendam pœnam, ſi non ſit præfixum quanto tempore expectabitur, nu. 20. 694
Tempus ad ſoluendam pœnam expectari debet, licet reus non ſit ſoluendo, nu. 40. 694
Tempus in applicatione pœnarum, quod attendi debeat, nu. 50. 694

Tergiuerſator.

Tergiuerſator eſt, qui in totum ab accuſatione deſiſtit, vel ſi cum aduerſario de compoſitione criminis loquitur, vel ſi intra præfinitum tempus accuſationem non proſequitur, nu. 40. 532
Tergiuerſatorum pœna ex S. C. Turpilliano eſt quinque librarum auri, nu. 50. 532
Terg uerſatoris pœna tenentur etiam fideiuſſores, & illi, qui accuſatorem ſubmiſerunt, inſtigarunt, inſtruxerunt, aut ei mandarunt, nu. 50. 532
Tergiuerſatores puniuntur etiam quarta parte bonorũ. ibid.

Terminus ad probandum.

Terminus ad probandum datur lite conteſtata & libello oblato, nu. 50. 99

Terminus, ſeu confinis.

Terminos, ſeu confines alicuius poſſeſſionis amouens, euellens, aut quocumque modo corrumpens, vel mutans quomodo puniatur, nu. 40. 651
Termini moti actio cauſatur, ſi quis terminum agri mouit, vel protulit, finalium quæſtionum abſtruendarũ cauſa faciem loci conuertit, vel ſi quis terminos effodiet, nu. 30. 652
In terminis, ſeu confinibus definiendis quomodo procedendum, nu. 10. & ſeq. 654

Territorium.

Territorium eſt vniuerſitas agrorũ intra fines cuiuſque Ciuitatis, nu. 50. 567

Tertius.

Tertius poſt latas duas conformes contra principalem poteſt pro ſuo intereſſe appellare, nu. 50. 415
Tertius veniens ad cauſam pro ſuo intereſſe, an impediat executionem trium, vel duarum conformium, num. 40. 461

Teſtamentum.

Teſtamenta, & quæcumque vltimæ voluntates quomodo executioni demandentur, nu. 20. 129
Teſtamentum executioni mandatur etiam ex l. 3. C. de edict. diui Adr. toll. dummodo exhibeatur non cancellatum, non abolitũ, neque in aliqua ſuæ formæ parte vitiatum, nu. 40. 129

Teſtator.

Teſtator ſi ſcripſerit ſe nullas alias res, præter illas, quas deſignauit reliquiſſe, tamen hæc ſcriptura veritati non præiudicat, nu. 10. 15

Teſtes.

Teſtium dicta debent integrè, & per extenſum deſcribi, nu. 30. 36
Teſtis dicens articulum, ſeu interrogatorium verum, ſi non explicet factum per extenſum nihil probat, num. 40. 36
Teſtis debet à Notario interrogari de cauſa ſcientiæ loco, & tempore, & quibus præſentibus, etiam non datis interrogatorijs, aliàs teneatur ad ſcuta decem, & parti ad intereſſe, nu. 40. 36
Teſtis non poteſt in ſcriptis ſuum examen dare, quia nõ probaret, nu. 30. 37
Teſtes non debent de iure communi in effrenato numero examinari, nu. 30. 37
Teſtium numerus effrenatus eſt de iure Canonico vltra quadragenarium, nu. 40. 37
Teſtes de iure ciuili poſſunt recipi tres ſuper vnoquoque articulo. ibid.
Teſtes plures admittere eſt in arbitrio Iudicis, nu. 50. 37
Teſtes de collegio, ſiue vniuerſitate regulariter non probant, nu. 40. & 50. 113
Teſtes admittuntur diffidata communitate ſingulæ perſonæ, nu. 40. 113
Teſtes in qualibet cauſa non poſſunt recipi vltra ſeptem ſuper quolibet articulo, nu. 10. 114
Teſtes duo in omni actu ſufficiunt de iure communi, vbi numerus teſtium non adijcitur, nu. 20. 114
Teſtes in effrenato numero de iure communi non ſunt examinandi. ibid.
Teſtes examinati abſque interrogatorijs poſſunt iterum examinari, etiam poſt eorum publicationem, niſi citati fuerint contumaces in interrogatorijs dandis, num. 10. 115
Teſtis in continenti poteſt ſe corrigere ex interuallo non nu. 30. 115
Teſtis per ſcripturam non poteſt teſtificari, nu. 10. 116
Teſtes deponentes de ſtilo debent deponere iurati in iudicio coram Iudice, vel ſaltem Notario, nu. 30. 116
Teſtium publicatio ſi petatur per Iudicem debet concedi, nu. 40. 118
Teſtibus publicatis datur terminus quinque dierum vtilium à die traditæ copiæ à Notario in cauſæ ad opponendum cõtra perſonas, & eorum dicta, nu. 40. & 50. 118
Teſtium publicatio de iure communi in ſummarijs non eſt neceſſaria, nu. 10. 119
Teſtium publicatio neque in ordinarijs neceſſaria eſt ità, vt eius omiſſio vitiet. ibid.
Teſtium publicatio ſi à Iudice denegetur, datur appellatio, nu. 20. 119
Teſtes coram arbitris abſque interrogatorijs examinati repeti poſſunt expenſis petentis; dummodo durante termino probatorio petatur, nu. 40. 149
Teſtes de fama, & de auditu in antiquis admittuntur, nu. 10. 303
Teſtis deponens de tractatu non probat concluſionem, nu. 30. 376
Teſtes de nouo reperti poſſunt induci in cauſa appellationis, & examinari tam ſuper articulis in prima inſtantia datis, quàm ſuper alijs de nouo dandis, nu. 30. 428.
Teſtes de iure Canonico non examinantur in ſecunda inſtantia ſuper articulis datis in prima inſtantia, nu. 40. 428
Teſtes ex officio ſuper innocentia rei ſunt examinandi, & eorum dicta deſcribenda, nu. 40. 547
Teſtes ſunt repetendi inſtante reo citato, & iterum examinandi cum iuramento, & eorum dicta ſunt in ſcriptis adnotanda, nu. 40. 548
Teſtes examinati pro informatione Curiæ ex officio reo non citato non probant, nu. 40. 548
Teſtes examinati pro informatione Curiæ ex officio reo non citato non probant, nu. 40. 548
Teſtis repetendus, an poſſit ſe referre ad primam eius depoſitionem, nu. 50. 548
Teſtes non ſunt per Iudicem aliquo modo cogendi quidquam dicere contra veritatem, nu. 50. 548
Teſtis conditio eſt per iudicem inquirenda ex officio etiam parte non petente. ibid.
Qui teſtes à teſtificando repellantur, num. 10. & ſeqq. 540. & ſeq.
Teſtis conditio eſt inſpicienda de tempore perhibiti teſtimonij, nu. 50. 550
Teſtis, qui antea in eumdem teſtimonium perhibuit, repellitur à teſtificando, nu. 10. 550
Teſtes non idonei admittuntur, quando à nemine poſſunt haberi teſtes integri, & habiles, nu. 50. 552

Teſtis

Teſtis vnius teſtimonium non ſufficit ad quæſtionem inducendam, nu. 20. 557
Teſtis, qui in cauſa ciuili falſum teſtimonium tulerit, fuſtigetur per Vrbem, & in exilium per triennium mittatur, nu. 40. 629
Teſtis falſus tenetur parti ad expenſas, nu. 50. 629
Teſtis punitur de falſo non ſolum ſi falſum teſtimonium dixerit, ſed etiam ſi dicendum curauit, vel ob dicendũ, vel non dicendum pecuniam accepit, nu. 20. 630
Teſtis an ob teſtimonium de veritate perhibendum poſſit aliquid accipere, nu. 30. 630
Teſtis aliquid accipiens pro teſtimonio perhibendo, qua pœna puniatur, nu. 40. 630
Teſtis ſi contraria deponat quomodo procedendum, nu. 50. 630. & ſeq.
Teſtium dicta in quantum fieri poteſt, ſunt ad concordiã reducenda ad euitandam falſitatem, nu. 50. 631

Tortura, & tormenta.

Tormenta quibus præcedentibus indicijs ſint danda reo accuſato, vel inquiſito de aliquo crimine, num. 50. fol. 555. & nu. 10. & ſeq. 556
A tormentis numquam eſt incipiendum, nu. 50. 556
Ad tormenta ſeruorum ita demum eſt deueniendum cum ſuſpectus, & reus, & alijs argumentis ità probationi admouetur, vt ſola confeſſio ſeruorum deeſſe videatur, nu. 50. 556
Tortura non eſt danda paſſim cuilibet pro, vel contra quemuis, nu. 10. 558
Fallit in ſeruis. ibid.
Liberi homines regulariter torquendi non ſunt, nu. 20. 558.
Fallit, ſi manumiſſi ſint, ne torqueantur. ibid.
Item fallit in crimine læſæ maieſtatis, nu. 30. ibid.

Tranſactio.

Tranſactio facta inter partes non obſtat, ſi per inquiſitionem Iudex ex officio procedat, nu. 20. fol. 520. ſed nouo proceſſu opus eſt, nu. 30. ibid.
Tranſactio non prodeſt delinquenti, ſi poſt cœptum iudicium facta ſit, nu. 40. 520
Tranſactio non prodeſt delinquenti, ſi alius, quàm qui tranſegit, poſtea accuſet, nu. 20. 521
Fallit, ſi in contrarium adſit conſuetudo. ibid.
Tranſactio facta à Patre in cauſa filij non prodeſt, num. 30. 521

Tranſumptatio.

Tranſumptatio quomodo fieri debeat, nu. 50. fol. 44. & nu. 10. & ſeq. 45
Tranſumpto non creditur, ſi fiat non ſeruata forma ſtatuti, nu. 40. 45
Et forma prædicta non poteſt omitti etiam de partium conſenſu. ibid.
Tranſumptatio, quod fiat citata parte, requiritur etiam de iure communi, nu. 50. fol. 45. & nu. 30. 46
Tranſumpta, & exempla idem ſunt, nu. 10. 46
Tranſumptans debet eſſe Notarius, aliàs tranſumptum non valet etiam de iure communi, nu. 10. 46
Tranſumptum etiam de iure communi debet fieri coram Iudice, nu. 20. 46
In Eccleſiaſticis coram Iudice Eccleſiaſtico. ibid.
In profanis coram Iudice profano. ibid
Tranſumpta facta ſine interuentu Iudicis probant ſemiplenè, nu. 20. 46
Tranſumptum poteſt fieri de omni publica ſcriptura, nu. 40. 46
De tranſumpto non poteſt fieri tranſumptus.

Tumultuoſi, & tumultus.

Tumultuoſi quomodo puniantur, nu. 40. 609
Tumultuoſus eſt ille, qui turbas excitare ſolitus eſt, nu. 50. 609
Tumultus accipitur pro omni motu periculoſo, præcipuè populari, & rapidè facto, nu. 50. 609
Qui tumultus, & ſeditionis auctor eſt aduerſus rempublicam efficitur reus maieſtatis, nu. 10. 610

Tutor.

Tutores, ſeu Curatores debent à Iudicibus Capitolinis dari iuris forma ſeruata, nu. 50. 77
Tutor ſi egit litem iniuſtam pro pupillo ipſe ad expenſas tenebitur, nu. 10. 463

V

Vaſſallus.

Vaſſallus non poteſt vti priuilegio quinquennalis dilationis contra Dominum, nu. 10. 310
Vaſſallus non poteſt Dominum accuſare, nu. 20. 491
Fallit, ſi vaſſallus contra Dominum ciuiliter agat, nu. 20. ibid.
Vaſſalli Romani Populi Baronibus vaſſallagium iurare non tenentur, nu. 40. 810

Venatio.

Venatio vtrum poſſit à Principibus ſuis ſubditis prohiberi, nu. 30. & ſeqq. 803
Venatio ex ſeptem potiſſimum cauſis prohiberi poteſt, quas vide nu. 40. & ſeq. 804

Venditio, & venditor.

Venditio eiuſdem rei, ſi duobus facta ſit melior eſt conditio poſſidentis, nu. 10. 166
Venditio, & emptio à permutationibus cœpit, n. 30. 166
Venditio, & emptio eſt de iure gentium. ibid.
Venditione perfecta omne, quod fit ab ipſo venditore irritum eſt, & nullum, nu. 50. 166
Venditor tenetur de omni eo, quod fecit, vt emptor rem ab eo emptam non poſſideat, nu. 50. 166
Venditor, ſi rem venditam alteri vendiderit, venditio nulla eſt, & venditor incurrit in pœnam quinquaginta aureorum, nu. 10. 167
Venditori datur actio ex vendito ad ea conſequenda, quę ei ab emptore præſtari oportet, nu. 20. 167
Venditi, & empti actiones tranſeunt etiam ad hæredes emptoris, & venditoris. ibid.
Venditor, ſi rem venditam tradere, & emptor recipere ceſſet, quomodo procedendum, nu. 30. 168
Venditor, ſi rem venditam non tradat ad illam, cum eo, quod intereſt, tradendam eſt cogendus, nu. 40. 168
Venditio nomine fiſci ſolemniter facta tribuit emptori firmitatem perpetuo poſſidendi, nu. 40. 182
Venditor, & eius hæredes debent facere, vt emptor liberè, & quietè poſſideat, & eum debent ab oneribus liberare, & facere moleſtantes conſenure, nu. 50. 185
Venditor de iure communi non habet neceſſe rem venditam facere emptoris, emptor verò nummos venditoris facere cogitur, nu. 20. 186
Venditor tenetur ad duplum, quando illud in caſu euictionis promiſit, nu. 30. 187
Fallit quinque modis, nu. 40. & ſeq. ibid.
Venditio, & alij contractus inter virum, & vxorem non ſunt prohibiti, nu. 50. 209
Vendere mercem pro precio, quod excedat illius valorẽ illicitum eſt, nu. 10. 273
Vendere carius habita fide de precio ad certum tempus ſoluendo illicitum eſt, nu. 20. 273
Vendere pro centum Petro, & continuò eaſdem res ab alio à Petro tranſmiſſo emere minori precio illicitum eſt, nu. 30. 273
Venditio officiorum, & aliorum redditũum Rom. Populi non poteſt fieri, niſi per ſubhaſtationem plus offerenti, nu. 10. & ſeq. 767
Vendens rem pro re quomodo puniatur de iure ſtatutario, & ciuili, nu. 40. & 50. 790
Vendere non licet, nec aliquo modo diſtrahere merces in diebus feſtis, nu. 40. 802
A venditione futura vigore promiſſionis de vendendo

appellatur, nu. 10. 365
A venditione pignoris appellatur ex cauſa. ibid.

Verba.

Verba dubia ſunt interpretanda in præiudicium ſtipulatoris, qui legem apertius potuit dicere, nu. 20. 321
Et contra eum, qui ſe fundat in eis, ad cuius commodũ ſunt principaliter prolata. ibid.
Verba ſtatuti ſunt propriè intelligenda, nu. 50. 470
Limitatur hoc multis modis. ibid. & ſeqq.
Verba ſunt ſemper intelligenda, & interpretanda, vt aliquid operentur, nu. 20. 471
Verba ſtatuti debent ſemper reſtringi, & interpretari, vt quanto minus fieri poteſt, lædant ius commune, num. 40. 471
Verba ſtatuti, & teſtatoris æquali modo interpretantur, nu. 50. 471
Verba intentioni debent inſeruire non econtra, nu. 50. 472.
Verba ſunt accipienda in communem vſum loquendi, nu. 40. 473
Verba in qualibet materia etiam odioſa latè intelliguntur, quatenus eorum propria ſignificatio id patiatur, nu. 40. 661
Verba iniurioſa alicui dicens, quomodo puniatur, num. 50. 667
Verba iniurioſa ſunt illa, quibus offenditur, vel grauatur opinio alterius, nu. 20. 668
Verba ſunt attendenda, quãdo voluntas legis teſtatoris, vel contrahentium ſit dubia nu. 40. 719

Veritas.

Veritas conuicij an excuſet iniuriantem nu. 30. 669
Veritas conuicij nullam præſtat excuſationem, ſi quis ſine cauſa in rixa, vel extra conuicium dixerit, num. 40, 669.
Veritas conuicij prolata per libellum famoſum non excuſat iniuriantem, nu. 10. 670

Veſtimenta lugubria.

Veſtimenta lugubria, quæ competant tàm viro, quàm vxori, nu. 50, 210

Via.

Via publica à nemine impediri poteſt, vel ædificando, & conſtruendo, ſeu aliquid aliud faciendo, nu. 30. 161
Viæ vicinales in ruſticis prędijs debent eſſe palmorum decem, nu. 40. 161
Via eſt ius eundi, & agendi, & ambulandi, iam & iter, & actum in ſe continet, nu. 50. 161
Via interdum pro itinere accipitur. ibid.
Viæ quædam publicæ ſunt, quædam priuatæ, quædam vicinales, ibid.
Vias publicas dicimus, quas noſtri prætorias, aliàs conſulares vias appellant, nu. 10. 162
Viæ priuatæ ſunt, quas agrarias quædam dicunt. ibid.
Viæ vicinales ſunt, quæ in vicis ſunt, vel quæ in vicos ducunt. ibid.
Viarum refectio idcirco de communi fit, quia vſum vtilitatemq. communem habet, nu. 20. 162
Viæ priuatæ dupliciter accipi poſſunt, vel quæ ſunt in agris, quibus impoſita eſt ſeruitus ità, vt ad agrum alterius ducant, vel eæ, quæ ad agros ducunt, per quas omnibus commeare liceat. ibid.
Viæ latitudo ex l. 12. tabul. in porrectum octo pedes habet, in anfractum, ideſt vbi flexum eſt ſexdecim, nu. 30. 162
Viæ publicæ de diſtrictu quomodo reaptandæ, & à latronibus cuſtodiendæ ſint, nu. 10. & ſeqq. 799
Viæ publicæ connumerantur inter opera publica, quæ ſine permiſſione Principis faciendæ non ſunt, nu. 50. 799.

Vicarius.

Vicarius Epiſcopi, cui eſt data facultas cognoſcendi, & non condemnandi non poteſt clericum à ſuo beneficio amouere, nu. 30. 13

Vicinus.

Vicini conditio melior fieri poteſt, deterior non poteſt, niſi aliquid nominatim in ſeruitute imponenda immutatum fuerit, nu. 20. 164
Vicinus vicino an teneatur de incendio, nu. 20. 612
Ratione mali vicini dicitur res eſſe minoris precij, nu. 50. 656
Vicinus faciens fumum, vel in ædes vicini aliquid projiciens tenetur vicino actione iniuriarum, nu. 20. 676

Vidua.

Vidua ſi petat alimenta loco intereſſe, quod ſibi debetur ob moram commiſſam in dotis reſtitutione non tenetur habitare cum hæredibus, nec minus pro eis operari, nu. 50. 207
Vidua habens filias ſi decedat, comprehenditur ſub ſtatuto cap. 134. nu. 40. 208
Vidua ſi petat alimenta quomodo procedendum, nu. 20. & ſeq. 214
Vidua an alimentari debeat durante dilatione data à lege, vel ſtatuto hæredibus viri, nu. 50. 214
Vidua ſiue diues, ſiue pauper eſt ſemper alenda ab hæredibus mariti, nu. 20. & ſeq. 215
Vidua prorſus indotata, an ſit alenda, nu. 50. 216
Vidua poteſt redire, ſi vult ad domum paternam cum dote, & fructibus dotis, & ibi ali de bonis paternis, ſed fructus dotis erunt fratrum, nu. 30. 230
Vidua propter ſtuprum an ammittat dotem, nu. 30. 640

Vindicta.

Vindictam ſumentes contra conſanguineos, affines, aut amicos, vel domeſticos offendentis innocuos quomodo puniantur, nu. 50. 607. & ſeq.
Vindicta eſt duplex priuata, & publica, nu. 40. 608
Vindicta priuata non eſt communi iure permiſſa. ibid.
Vindicta priuata eſt in quibuſdam caſibus permiſſa, nu. 50. 608
Vindicta quando eſt à iure, vel ſtatuto permiſſa non poteſt alteri committi, ſeu demandari. ibid.
Vindictam ſumens ex permiſſione legis, vel ſtatuti, & excedens tenetur actione iniuriarum de exceſſu, num. 10. 609
Vindicta publica, quæ ad correctionem fit per Iudices eſt iuſta, & exequenda, nu. 20. 609

Vir.

Vir, ſi dicatur ad inopiam vergere, & quod vir, & vxor hoc fateantur, non creditur, niſi per teſtes, & alias probationes legitimas de viri inopia probetur, nu. 20. 197
Viri vergentia ad inopiam an probetur per famam, nu. 10. 198
In iudicio viri vergentiæ ad inopiam venit non ſolum dos, ſed etiam donatio propter nuptias, quam in Vrbe lucrum dotis, ſeu quartam appellant vnà cum fructibus, nu. 40. 198

Vis.

Vi aliquem expellens de poſſeſſione cuiuſque rei immobilis incurrit pœnam ducentorum ducatorum, ſi cum armis vim inferat, nu. 10. 682
Vim inferens ſine armis incurrit pœnam centum ducatorum. ibid.
Quid ſi vis inferatur orfano, viduæ, vel miſerabili perſonæ, ſeu pio loco, nu. 20. 682
Quid ſi vis inferatur à Domicello, aut Barono Romano à Caſtro, Communitate, vel Ciuitate. ibid.
Vim vi repellere licet in continenti, non autem ex interuallo, nu. 10. 683

Votum.

Votum aſſertamenti eſt dandum, dummodo ab altera partium petitum fuerit, aliàs ſententia ipſo iure non valet, nu. 30. 119

Votum

Votum tam in ſecreto conſilio, quàm in publico dari nõ poteſt viua voce, ſed per fibulas in vrnam ſecretè conie&tas, nu. 20. fol. 725. & nu. 30. 728

Vſura.

Vſura eſt quidquid ſorti accedit, nu. 50. 211

Vſura non poteſt introduci per ſtatutum, ſeu conſuetudinem, nu. 10. 212

Vſurarij ponuntur à Dante in inferno inter peccatores contra naturam, nu. 40. 212

Vſura non eſt taxatio fructuum dotis ad rationem ſeptẽ cum dimidio pro quolibet centenario, quia datur ratione intereſſe propter moram reſultantis, nu. 10. 213

Vſuræ debentur à die contractæ moræ in contractibus bonæ fidei, nu. 40. 213

Vſusfructus.

Vſusfructus quomodo ſit diuidendus, & vſus, nu. 50. 158

Vſus loquendi.

Vſus loquendi dummodo ex auctoritate prudentium originem traxerit, verbum proprietati præualet, nu. 40. 473.

Vſus loquendi poteſt vocabuli ſignificationem immutare, & illo nouo nouam dare, & illa dicetur propria ſignificatio, nu. 50. 473

Vſus communis loquendi in ſtatutis attenditur, & præualet, nu. 10. 474

Vſu communi loquendi ceſſante res remanet in terminis iuris, nu. 10. 474

Vſus loquendi qualis eſſe debeat, nu. 20. 474

Vſus loquendi non inducitur per modicum tempus. ibid.

Vſus loquendi probari debet ab eo, qui ſe fundat in illo, nu. 30. 474

Vſus loquendi debet à peritis, non autem ab idiotis ſuam originem traxiſſe, aliàs non attenditur, nu. 10. 475

Vſus loquendi in interpretatione legis attenditur, non autem propria verborum ſignificatio, nu. 50. 707

Fallit, ſi in lege, vel ſtatuto adiectum eſſet verba propriè intelligi debere, nu. 10. 708

Fallit etiam, ſi ille vſus loquendi non plenè probetur, nu. 20. 708

Vxor.

Vxor aſſerens maritum vergere ad inopiam, & non eſſe ſoluendo illud probare debet, vt conſtante matrimonio ſuam dotem acciperet, nu. 50. 197

Vxor per vergentiam viri ad inopiam ſicut petere poteſt dotem, ità, & donationem propter nuptias, & illius fructus, nu. 10. & 20. 199

Vxor ſi decedat liberis extantibus maritus totam dotem lucratur, quàm reſeruare tenetur liberis communis matrimonij, nu. 10. 202

Vxor ſi decedat liberis non extantibus maritus quartam partem dotis ad vſumfructum, & proprietatem lucratur, nu. 10. 202

Vxor marito decedente cum liberis. quantum eſt quarta pars dotis lucratur ad vſumfructum tantum cum cautione, quod vſufructu finito illam reſtituet, quibus de iure debetur, nu. 10. 202

Vxor marito decedente ſine liberis quartam partem dotis ad vſumfructum, & proprietatem lucratur, num. 20. 202

Vxor pro anima de dote in vltima voluntate poteſt decimam partem tantum relinquere exiſtentibus filijs, nu. 20. 208

Amplia procedere etiam in vidua filios habente, num. 40. ibid.

Quid in filijs primi matrimonij, nu. 40. 208

Vxor ſi à viro de domo eiciatur, vel debita alimenta ei ab ipſo denegetur, vel ipſius ſæuitiam ſufferre nõ poſſit, quomodo procedendum, nu. 20. & ſeqq. 217

Vxor, quæ culpa mariti exiuit de domo, & habitat ſeorſum ab eo poteſt dotem repetere, nu. 50. fol. 218. & ſi non reſtituatur dos eſt interim alenda. ibid.

Si vxor exiuit de domo culpa viri, ſtatutum dat electionem viro, vel quod recipiat vxorem cum cautione de ea benè tractando, vel quod deponat dotem in loco tuto, vt de fructibus alatur, aut tribuat competentia alimenta, nu. 10. 219

Vxor, quæ diſceſſit, ſi vult redire ad virum, ſi vir redeuntem non vult recipere, tenetur de iure eam alere, nu. 20. 219

Vxor, quæ receſſit abſque ſua, & mariti culpa, & habeat dotem, eſt de ea à marito alenda. ibid.

Vxor de tempore, quo ſtetit in domo viri, non poteſt petere alimenta, quia præſumitur ibi fuiſſe alimẽtatam, nu. 30. 219

Vxor poteſt ratione ſui intereſſe pro marito accuſato comparere, nu. 40. 504

R E G E S T V M

✠ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn.

A B C D E F G H I K L M N.

Omnes ſunt Terniones, præter ✠, Quaternio, Nn, Duernio, & N, 1.

ROMÆ,

Ex Typographia Reuer. Cameræ Apoſtolicæ. M D C X L.

Authoritate Superiorum.

Digitized by Google

Digitized by Google

Prem. Legatoria Artistica
ACHIL... ..ORE
Via Grande Archivio, 3 - Napoli